IACOBI MENOCHII
I. C. PRÆCLARISSIMI, ET IN ACADEMIA PATAVINA PROFESSORIS
Dignissimi,

DE ADIPISCENDA, ET RETINENDA POSSESSIONE
AMPLISSIMA ET DOCTISSIMA COMMENTARIA,

Editio Tertia.

Hæc quàm sint omnibus vtilia, commemorare, necessarium est minimè; cùm ipsa de se ipsis apertè loquantur.

Adiectæ sunt rerum notabilium summæ, ac Index copiosissimus.

Cum Priuilegio Summi Pontificis, Catholici Regis Hispaniæ, & Illustrissimi Senatus Veneti.

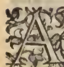
VENETIIS, M. D. XCII.

Apud Hæredes Ioann. Baptistæ Somaschi.

INDEX
COPIOSISSIMVS
RERVM OMNIVM,
ET SENTENTIARVM INSIGNIVM, QVAE IN HIS COMMENTARIIS

De Adipiscenda & retinenda possessione, continentur.

A

BBATIS, & Maria.Soc. Sen.opinio confutata, remed.3.nu.358.
Abbatis & Decij ratio quædam refutata, reme.3. nu.399.
Absolutoriâ in qua incidenter de dominio fuit actum non impedire nouam actionem, rem.5. nu.119.
Accessoriû esse quid indiuiduum à suo principali, rem.5.nu.129.
Accessorium sine suo principali stare non posse.ibid.nu.130.
Accrescens portio dicitur eadem cum illa, cui acrescit de nouo, reme.2.nu.96.
Accrescendi ius, require, ius accrescendi.
Accusatio criminalis de possessione turbata cum remedio ciui li, vti possidetis, cumulari an possit, reme.3 nu 549.
Accusatus de ui turbatiua conueniri etiam potest inter dicto vn de vi.reme.3.num.508.
Actio ad exhibendum volêti experiri interdicto, Vtrubi, datur. reme.2.nu. 12.
Actio quomodo perpetua dicatur, reme.3.nu.707.
Actio utilis dicitur, quæ conceditur contra eû, qui possidere do lo desijt, & ita pro possessore habetur, de adip.remed.1.nu.66.
Actio iniuriarum criminalis de iure communi solùm datur con tra turbatorem, rem.3.nu.550.
Actio quę debeat proponi in rem.L.vlt.C.de edict.diui Adr.toll. de adipis.pos.remed 4.nu.436.
Actio pignoraticia an detur pro illatis & inuectis in domum, de adip.pos.remed.3.nu.48.
Actio seruiana proprietatis causam respicit.remed.3.nu.9.
Actionem esse perpetuam contra eum, qui missum in possessio nem legatorum causa impediuit.remed.1.nu.93.
Actionem publicianam habet, qui titulum habet, de adipiscen. pos.remed.4.nu.600.
Actionem hypothecariam requirere efficatiores probationes quàm faciat Saluianum interdictum, reme.3.nu.16.
Actionem à modo proponendi cognosci, de adipis. pos.reme.5. nume.117.
Actionem in dubio oriri, & non iudicis officium, d.remedio 4. nume.498.
Actionem dari hæredi, ut mittatur in possessionem cùm adest contradictor de adipis.pos.reme.4.nu.493.
Actionem dari ostendunt verba impersonaliter probata. ibid. nume.494.
Actiones ex delicto descendentes non dari ex solo non facto, re med.3.nume.478.
Actiones contrariæ cumulati non possunt, reme.4.nu.516.
Actor condemnari an possit, ne in posterum turbet, si non pos sidet & reus possidet, & in iudicio obtinet, remed.3. nu. 780.
Actor dicitur qui prouocat, ut intra certum tempus experiatur. remed.1.nume.95.
Actor vel reus non iudicatur ex eo quod prius prouocauerit, re med.3.nu.760.
Actoris & rei partes ambo sustinent quo ad iudicij ordinem, qui iudicio, vti possidetis, contendunt, ibid.nu.761.
Actoris & rei partes vterque litigantium iudicio uti possidetis sustinet, remed.3.nu.724.
Actor, vide in quibus. Missus in possessionem.
Agens vti possidetis quid habeat probare, reme.3.nu.556.
Agens vt talis, se talem habet probare, de adisc.pos.remedio 3. nume.164.
Agens contra aliquem ut talem, ita eum esse probare debet, ibi nume.166.
Agens contra aliquem ut homicidam, de delicto debet consta re, ibid.nu.169.
Agens ad pœnam ex contractu, prius de debito debet constare, ibid.nu. 170.
Agens remedio, vti possidetis, si reus probauit simpliciter se pos sidere, non condemnatur actor ad non perturbandum, reme. 3.nume.783.
Agens si detinet solùm eum agit remedio, vti possidetis, reua ab soluitur, nec condemnatur ad non turbandum.ibi.nu.780.
Actus mixtus à potentiori nomen retinet.de adipis.pos.reme.4 numero 29.
Actus non vitiatur si quid vitiosè ei adhibetur, quod adhiben dum non erat, reme.4 nu.422.
Actus vbi variè potest intelligi, à faciente declaratur, remed.5. numero 170.
Actum faciens restringere dicitur se ad leges de eo actu loquen tes, reme.4.nu.135.
Acta iudiciaria testibus probari, reme.4.nu.915.
Acta iudiciaria ad sui primam essentiam scripturam requirunt, ibid.nu.917.
Adrianus quid statuerit de vicesima & tabulis aperiendis, rem. 4.nume.6.
Aequitas facit vt à regulis iuris recedatur, de adipis.pos. reme. 4.nume.73.
Aemilij Ferreti opinio confutata, de adip.pos.rem.3.nu.90.
Aestimatio rei ius quoddam executiuum ostendit, remedio 3. numero 161.
Aestimatores duo eligendi sunt cum æstimanda res est, d. reme. 5.nume.162.
Aestimatores rei partium consensu eligi, ibid.nu.163.
Aestimatores iurant de recta æstimatione, ibid.nu.164.
Aestimatores æstimatione facta referunt apud acta iudicis, ibi. numero 165.
Aestimatores non tenentur reddere rationem, cur tanti æstima uerint, ibid.nu.166.
Aestimatores vbi dissentiunt, quid agendum, ibid.nu.168.
Alciatus lib.2.dispunc. c.7.notatus, remed.6.nu.44.
Allegans aliquid, intelligitur etiam debere probare, de adipisc. pos.remed.4. nu.619.
Allegans probare etiam debet quod allegat.reme.4.nu.732.
Alex.cons.185.nu.4.lib.6.declaratur.remed.3.nu.19.
Alexandri distinctio & doctrina reiecta.remed.3.nu.676.
Alexandri ab Alexandro locus, reme.6.nu.148.
Alexandri opinio confutata.remed.3.nu.256.
Alexandri consideratio probata, remed.4.nu.533.
Alexandri ab Alexandro locus egregius.reme.8.nu.13.
Ang.in l.1.C.de edic.diui Adr.declaratur.rem 4.nu.566.
Ang.Aret.in §.item seruiana, nu.9.inst.de act.declaratur, reme. 3.nume.18.
Annus in interdicto de itinere actuque priuato quando curre re incipiat, remed.5.nume.91.
Anni tempus currere etiam impedito in interdicto de itinere actuque priuato, datur tamen restitutio, reme.5.nu.79.
Antiqua re quid sit, de adip.pos.remed.4.nume.29.
Antiquorum reiecta quædam opinio, remed.3.nu.41.
Appellatio cum à iure communi conceditur in aliquo casu pos sessorio, quid illa operetur d.reme.4.nu.874.
Appellatio à sententia excommunicationis operatur effectum deuolutiuum, & non suspensiuum, reme.4.nu.832.
Appellatio in iudiciis possessoris cùm a statuto permittitur, an esse atur admissa in casu remedij ex l.ult. C.de edi. diui Adr toll.ibid.nu.833.

Appellatio iure canonico permissa in remedio.l. vlt. C. de edi. diui Adr. toll. an operetur effectum deuolutiuum & suspensiuum, d.remed.4.nu 844 70
Appellatio suspendit iudicatur.remed.ult.nu.60 169
Appellatio in causis possessorijs ubi à statuto permittitur, an operetur effectum tam deuolutiuum quam suspensiuum, d. remed.4.nu.837. 70
Appellatio à sententia euidenter iniusta operatur effectum deuolutiuum & suspensiuum, d.remed.4.nu.854 71
Appellatio a sententia lata in possessorio nomine detentatoris operatur effectum deuolutiuum & suspensiuum, d. reme. 4. nu.867. 71
Appellationi interpositæ in remedio.l.ult.C. de ed. diui Adr. si iudex detulit, de ea cognoscendum est, d.rem.4.nu.868 71
Appellationem à sententia possessorij ex delicto diui Adri. ratione speciali prohiberi, d.remed.4.nu.834. 70
Appellationem in iudicij, possessorijs operari effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum, d.rem.4 nu.828. 69
Appellationem a sententia lata in causa dotis & alimentorum operari effectum deuolutiuum & non suspensiuum, ibidem nume.829.
Appellatione à statuto prohibita a sententia, intelligitur à sententia diffinitiua, d.remed.4.nu.810. 68
Appellatione reiecta non dicitur quo ad tertium reiecta, d.remed.4.nu.864. 71
Appellatione reiecta à principe de plenitudine potestatis tertio non nocet, ibid.nu.847.
Appellatione reiecta ab interlocutoria nunquam censetur cum pronunciatur super incompetentia, d.reme.4.nu.823. 69
Appellatione prohibita a sententia diffinitiua, dicitur etiam prohibita ab interlocutoria, cum eadem adest ratio, reme.4 nume.813. 69
Appellatione simpliciter prohibita in causa, à diffinitiua & interlocutoria dicitur prohibita ibid.nu.814.
Appellat detentator condemnatus per sententiam in remedio. l.ult C.de edi.diui Adr.d.remed.4.nu.865. 71
Appellare licere iure canonico in remedio, l.ulti. C.de ed. diui Adr.toll.d.reme.4.nu.840. 70
Appellat tertius in iudicio ex l.ult.C.de edic.diui Adr.toll.d.remed.4.nu.845. 71
Appellare licet è sententia possessorij, cum hæres uult continuare possessionem ex dispositione statuti.d.remed.4. numero 859. 71
Appellare an liceat ab interlocutoria lata remedio l. ultim. C. de edicto diui Adria.tollen.remed.4.nume.807. 68
Appellare licet super causæ incidentibus in iudicio possessorio, etsi non ab ipsa possessorij sententia diffinitiua. ibid.nu.808.
Appellare etsi nõ licet à sententia, de mittẽdo in possessionẽ uigore statuti, potest tamen ab eius incidentibus, ibid.num.809
Appellare an liceat à sententia lata in possessorio ex interdicto quorum bonorum, remed.1.nu.115. 7
Appellare licet à sententia lata in remedio, l. ultim.C.de edicto diui Adria.cùm adfert.damnum irreparabile, d.remed.4. nume.863. 71
Appellare licere in possessorio cùm lata est sentẽtia sine causæ cognitione, d.remed.4.nu.855. 71
Appellare licere à sententia lata in remedio, l.ultima.C.de edicto diui Adria. cùm fuit dubium, quis hæres esset, ibidem numero 856.
Appellare licet à sententia lata in possessorio, cùm est euidenter iniusta, d.remed.4.nume.850. 71
Appellare semper licet, cùm appellandi iusta causa est in promptu, ibidem nume.851.
Appellare licet a sententia lata in possessorio cum fructuum restitutione, d.remed.4 nume.869. 72
Appellare an liceat à sententia lata in iudicio uti possidetis, remed.3 nu.843. 143
Appellare an liceat in interdicto de aqua quotidiana, remed.6. nume.164. 162
Appellare non licet à condemnatione restitutionis fructuum pendentium in iudicio possessorio, d.remed.4.nume.873. 72
Appellare licet a sententia lata contra hæredem scriptum petentem se mitti in possessionem ex remedio, l.ulti.C de edi. diui Adria.tollen.ibid.nume.876.
Appellare à sententia lata super interdicto saluiano an liceat, remed.3.nume.186. 24
Appellare non licet à sententia lata in possessorio summarissimo, remed.ultim.nume.48. 168
Appellare non licet ab interlocutoria, ibid.num.49.
Appellare non licet à sententia laa in possessorio summarijssimo etiam quò deuolutiuum effectum, ibid.num.50.
Appellari posse ab interlocutoria, qua fuit pronunciatum aliquem esse, uel non esse legitimum procuratorem, uel tutorem, uel curatorem, d.remed.4.num.825. 69
Appellare an liceat a sententia diffinitiua lata in iudicio ex l.ultim.C.de edi.diui Adr.toll.ibid.num.82.
Appellare non licere à pronunciatione de exequendo instrumento executio, ibid num.827.
Appellari non posse ab interlocutoria habente naturam diffinitiuæ in iudicio.l.ult.C.de edicto diui Adr.tollen. quod ibi declaratur.d.remed.4.num.820. 69
Appellare non licet ab executione, ibid.num.821.
Appellare licet ab interlocutoria lata in iudicio ex l. ult. C.de ed.diui Adria.toll.cùm est lata super iudicis incompetentia, ibid num.822.
Appellari non posse a lata sententia, ne scholaris turbetur in sua habitatione, reme.3.num.844. 143
Appellari potest ab inordinato processu possessorio, licèt non appelletur à sententia lata in ipso possessorio. remed. 4. numero 446. 52
Appellari prohibuit Adrianus à sententia de tabulis aperiendis, de adipis.pos.remed.4.num.7.
Appellari posse ab interlocutoria, qua est pronunciatum, testes non esse recipiendos, uel infames admittendos, d.reme. 4.num.817. 69
Appellari non posse ab interlocutoria, qua pronunciatum fuit, reum conuentum non esse legitimum contradictorem, in remed.l.ult.C.de edi.diui Adr.toll.ibid.num.818.
Appellari posse à sententia lata in possessorio ex interdicto saluiano cùm causa proprietatis est ei annexa, d.remę.tertio, numero 187. 24
Appellari à sententia lata super liquidatione instrumenti ibid. nume.192. 25
Aqua per medium fundum alueo mutato non potest duci. remed.6.num.139. 160
Aqua æstiua quæ d.remed.6.num.23. 155
Aqua a pluribus duci potest cum omnibus æquè sufficit, d. remed.6.num 114. 159
Aqua molendini ab alio duci potest cùm ambobus sufficit, ibi. nume.116.
Aqua noua antiquæ misceri in ea ducenda non debet, d.remed. 6.num.82. 158
Aqua antiqua cùm a noua potest diuidi non cessat interdictum de aqua quotidiana, ibid.nu.83.
Aqua nata in riuo duci potest cum antiqua, ibid nu.85.
Aqua cùm per locum publicum ducitur, tempus immemoriale ad acquirendam seruitutem requiri, remed.6.nu.128. 160
Aqua cur olim è castello duceretur, d.remed.6.num.59. 157
Aqua quotidiana quid sit, & quid æstiua, remed.6.nume.8. 8
Aqua æstiua quæ ibid.nu.8.
Aqua æstiua duabus de causis dicitur, ibid.nu.9.
Aqua saltem semel debet esse ducta, ut eius quasi possessio quæsita censeatur, ibid.nu.15.
Aqua quotidiana nisi perennis sit, duci non potest, ibid,num.16.
Aqua quotidiana non est quæ duci non potest, ibid.nu.17.
Aqua a capite debet duci.ibid.nu.18.
Aquam quotidianam qui certo modo duxit, eo modo ducere semper debet, ibid.num.13.
Aquam fundum meum ingressam deriuari potest quouis in loco, d.remed.6.num. 87. 158
Aquam ductam ad molendinum quo uolo ducere possum ibid. nume.88.
Aquam meam in meo fundum retinere possum, ibi.nu.89.
Aquam supra aquam in inferioris damnum quis non potest ducere, d.reme.6.nu.109. 157
Aquam è publico flumine concessione Principis duci, d. reme. 6.num.56. 157
Aquam è Castello duci olim consueuisse, ibid.nu.57.
Aquam è bucchello extrahens, riuum non tenetur purgare, d.reme.7.nume.34. 164
Aquam qui per canales duxit per riuum ducere non potest, d, remed.7.num.21. 163
Aquam qui per uini riuum duxit, non potest deinde per multos, ibid.num.22.
Aquam duci è publico concedens impedire non debet ducentem, d.reme.6 nu.123. 160
Aquæ calidæ usus ad prædiorũ irrigationem, reme.6.nu.74. 157
Aquæ ducendæ ius cursu temporis amitti, reme.6.num.152. 161

Aquæductus possessor riuum mutare non debet, remed. 77. 157
Aquæductus Senatuscon. Aelio Tubero & Fabio Max. Coss. d. remed. 7. nu. 36. 164
Aquæductus quando priuati aquam ducentes reficiant, d. reme. 7. nume. 32. 163
Aquæductus non constituitur de aqua non perenni, d. remed. 6. nume. 67. 157
Aquæductus olim ad usus communes fuisse, d. rem. 6. nu. 52. 156
Aquæductus seruitus pro balneo realis est. d. remed. 6. n. 31. 156
Aquæductus pro cisterna uel piscaria realem seruitutem continet, ibid. nu. 35.
Aquæductum è publico quanto tempore præscribatur, d. reme. 6. nume. 127. 160
Arbores plantari non posse apud riuum & quod aqua ducitur, remed. 7. nume. 35. 164
Arborum radices nocere riuo per quod ducitur aqua, d. reme. 7. nume. 35. 164
Archidiaconus non mittir in possessionem, remed. 4. nu. 408. 50
Archidiaconi doctrina declaratur, remed. 4. nume. 819. 69
Areopagitarum prudens in re dubia valde iudicium, remed. 3. nume. 750. 138
Argumentum à feudo ad emphyteusim tenet, remedio 4. numero 387. 50
Aretini, & Baldi quædam traditio improbata, remedio 3. numero 223. 111
Asconij locus, remed. 3. nume. 814. 141
Afferenti credi de his quæ in animo suo sunt, reme. 5. nu. 15. 148
Afferenti non credi de his, quæ in animo suo sunt, si aduersatur præsumptio, ibid. nu. 17.
Assis appellatione quid significetur, remed. 4. nume. 143. 39
Actoris opinio de probatione bonæfidei in seruitute, remed. 5. nume. 23. 149
Auctoris distinctio quando executoribus testamentorum reddatur interdictum, uti possidetis. remed. 3. nu. 65. 105
Auctoris distinctio in interdicto de aqua quotidiana, remed. 6. nume. 125. 160
Auctoris distinctio & doctrina, quomodo appellari possit à sententia causæ possessorij, in qua & de proprietate tractatur, remed. 3. nume. 189. 25
Auctoris distinctio, quomodo litigans ex causa iniusta superuenienti ab expensis excusetur, remed. 3. nu. 660. 132
Auctoris explanatio iudicij uindiciarum ad causam possessoriam, remed. 3. nume. 12. 103
Augusti Cæsaris constitutio de tabulis aperiendi, remedio 4. nume. 3. 32
Augustum Cęsarē non grauasse filios onere vicesimę ibid. nu. 5.
Auth. dos data. C. de dona. ante nup. sensus & intellectus, remed. 3. nume. 68. 18
Aymonis Sabaudiæ Comitis iudicium inter Venetos & Genuenses, remed. 3. nume. 771. 139

B

Baldus cons. 141. & consil. 330. lib. 1. declaratur, remedio 4. nume. 867. 71
Baldus cons. 436. lib. 3. declaratur, remed. 3. nume. 271. 113
Baldus cons. 420. lib. 1. declaratur, remed. 3. nume. 765. 139
Baldus cons. 331. lib. 1. declaratur, remed. 3. nume. 191. 25
Baldus in l. 1. additio. 1. ff. de petitio. hæred. declaratur, & eius doctrina improbatur, de adipi s. pos. reme. 4. nume. 245. 45
Baldus in l. 2. col. 1. ff. de petitio. hæred. declaratur d. remed. 4. nume. 243. 44
Baldus in c. 1. col. 3. uers. & ideo, de consti. declaratur, de adipis. poss. remed. 4. nume. 230. 44
Baldi doctrina in l. 2. col. 30. ff. de iure iur. declaratur, remed. 3. nume. 266. 113
Baldi interpretatio ad l. 3. C. de pign. reiecta, reme. 5. nume. 8. 77
Baldi opinio improbata, de adip. poss. remed. 4. nume. 355. 49
Baldi & Dini distinctio quædam reiecta. reme. 3. nume. 222. 111
Bald. in l. vnica nu. 6. versic. sed pone. C. si de momen. poss. fue. appell. declaratur, d. remed 4. nume. 870. 72
Baldi & Aretini traditio quædam improbata, remedio 3. numero 223. 111
Baldi opinio explosa, in prælud. de retinen. poss. nume. 16. 91
Balnea antiquitus vsu maxime comprobata, reme. 6. nu. 33. 156
Balnea personæ, non domus utilitatem respicere, ibid. num. 34.
Bannitum relegat. nomen assumere, de adip. poss. remed. 4. numero 31. 33
Barbatiæ opinio explosa, de adip. pos. reme. 4. nume. 336. 48
Bartolus in l. assiduis, num. 9. qui potio. in pig. hab. exponitur de adip. pos. remed. 3. nume. 118. 21
Bartolus & Baldus declarantur, remed. 3 nume. 465. 122
Bart. in l. 2. nume. 5. ff. de appel. recip. declaratur, remed. 4. numero 877. 72
Bart. in l. qui liberis §. hæc uerba, in fin. de vulga. declaratur, reme. 4. nume. 165. 45
Barto. in l. cùm quærebatur, num. 10. C. unde vi. declaratur, remed. 4. nume. 599. 60
Bar. consi. 91 nume. 6 lib. 1. declaratur, remed 3. nu. 615. 130
Bar. l. 3. quod Prætor. ff. ne quis eum &c. declaratur, ibid. nu. 616.
Bar. l. 1. §. hoc interdictum, nume. 9. ff. uti posside. declaratur, remed. 3. nume. 866. 144
Bart. in l. 1 §. vlt. nu. 4. ff. uti posside. declaratur, remedio tertio nume. 664. 132
Bartolus declaratur, remed. 5. nume. 83. 81
Bartoli instantia notatur, ibid. nume. 82.
Bartolus in auth. qui semel, nume. 30 C. de probat. declaratur, remed. 4. nume. 532. 56
Bartoli opinio defensa, ibid. nume 534.
Bartoli opinio reiecta, remed. 3. nume. 757. 138
Bartoli sensus ad l. 3. C. de pigno explosus, remed. 5. num. 6. 77
Bar. Baldi, ac Cagnoli doctrina declarata. reme. 3 nu. 662. 132
Bartoli opinio examinatur & defenditur, remed. 5. nu. 122. 83
Bartoli error, remed. 3. nume. 250. 113
Bartoli lapsus, remed. 3. nume. 240. 112
Beneficium l. ult. C. de edi. diui Adr. an reddatur patri nomine filij instituti, inspecto iure antiquo, quo filius totum patri acquirebat, remed. 4. nume. 286. 46
Beneficium l. vlt. C. de edicto diui Adr. non concedi patri nomine filij, qui acquirit sibi castrensia, uel quasi. remedio 4. nume. 283. 46
Beneficium l. vlt. C. de edi. diui Adri. locum non habet in successione ab intestato, de adipis. pos. remed. 4. nume. 64. 35
Beneficium, lege Rector ecclesiæ.
Beneficialis causa possessoria causam proprietatis habet annexam, remed. 3. nume. 731. 137
Beroij & Beneintendi opinio confutata, remed. 4. num. 841. 70
Beroij opinio reiecta. d. remed. 4. nume. 871. 72
Beroij distinctio & doctrina explosa, remed. 3 nume. 677. 134
Beroij leuis quædam consideratio reiecta, reme. 3. nu. 514. 124
Bona secundi conductoris prædij rustici censeri tacite hypothecata pro pensione, de adip. pos. remed. 3. nume. 99. 20
Bona specialiter non hypothecata pro pensione domus sub tacita permanere, de adip. pos. remed. 3 nume. 154. 23
Bona quæ solùm detinentur, de bonis esse dicuntur de adipis. remed. 1. nume. 79. 6
Bona, lege illata & inuecta Ref. Mobilia.
Bonafides requiritur in acquisitione seruitutis ducendi aquam per præscriptionem, remed. 6. nume. 132. 160
Bonafides requiritur in acquisitione quasi possessionis ducendi aquam. remed. 6. nume. 14. 155
Bonafides in interdicto de riuis requiritur, remed. 7. nu. 11. 163
Bona fides præsumitur ubi adest titulus, remed. 5. nume. 24. 149
Bonafides præsumitur si ius non repugnat, ibi. nume. 25.
Bonafides quomodo probetur, ibid. nume. 27.
Bonafides requiritur in acquirenda quasi possessione seruitutis, remed 5. nume. 20. 148
Bonam fidem in acquirendis seruitutibus requiri, ibid. num. 21
Bonam fidem adfuisse in seruitutis acquisitione quis probet, ibid. nume. 22.
Bonam fidē probat qui asserit seruitutē vsu cœpisse ibid. nu. 26
Bonorum possessor hæres propriè an sit, remed. 4 nume. 328. 48
Bonorum possessor ante hęreditatis aditionem, si desit deinde possidere, agere poterit remedio quorum bonorum, de adipis. poss. remed. 1. nume. 30. 3
Bonorum possessor uenit hæredis appellatione in statuto, d. remed. 4. nume. 331. 48
Bonorum possessor appellatione hæredis etiam in odiosis continetur, ibid. nume. 332.
Bonorum possessorem esse uerum hæredem ex aliquorum opinione, ibid. nume. 333.
Bonorum possessorem agentē ex remedio quorū bonorum non habere necesse exprimere certū in ipso libello, rem. 1. n. 95. 6
Bonorum possessio furioso quomodò detur, de adipis. reme. 1. nume. 25. 3
Bonorum possessio ædictalis ius tribuit, de adip. rem. 1. nu. 15. 3
Bonorum possessionem edictalem esse ordinariam, ibid. nu. 16
Bonorum possessionem edictalem sine causa cognitione interdictum concedi, ibid. nume. 17.
Bonorum possess. perquiras in verb. Decretalis, Edictalis.

Bonorum possessionem, qui vult agnoscere, se filium probare debet, remed.1.nu.69. 7
Brachium seculare quomodo & quando à iudice ecclesiastico possit requiri, reme.3.nu.360. 117
Budæi explanatio uindiciarum, declaratur, remed.3.nu.13. 103
Butrij consideratio explosa, remed.3.nu.520. 124
Butrij traditio & doctrina declarata, remed.3 nu.372. 117

C

CAlcaneus consi.18.nu.25.declaratur, remed.4.nu.451. 52
Capitula petitorij coram laico deduci non possunt in causa possessorij beneficij ecclesiastici; quod ibi declaratur, remed.3.nu.330. 116
Capitula & positiones quomodo formari debeant in interdicto de aqua quotidiana & æstiua, remed.6.nu.159. 162
Captura concessa ante liquidationem debiti reconualescit ea superueniente, remed.5.nu.67. 80
Cancellatio & uitium dicitur esse circa substantialia testamenti cùm est in institutione hæredis, remed.4.nu.717. 65
Cancellatio circa præfationes uitiat, ibid.nu.718. 65
Cancellatio & rasura bene emendata non nocet, ibid.nu. 722
Cancellatio nocet cùm dubitatur an notarius illam correxerit & emendauerit sua manu, ibid.nu.725.
Cancellatio originalis superueniens post sumptum authenticum non obest, remed.4.nu.703. 64
Cancellatio testibus non potest coadiuuari, ut sit locus reme.l. vlt.C.de edi.diui Adria.ibid.nu.704.
Cancellationem uitiare cùm est in ea parte de qua quæritur, ibid.nu.716. 65
Cap.pastoralis. §. præterea de offi. de leg. exponitur. remed.4. nume.839. 70
Cap.post electionem, de concessione præbend. declaratur, d. remed.6 nu.53. 89
Cap.conquestus, de foro competenti declaratur, remed.3.nume.265. 117
Cap.1.§.inter filiam, si de feudo fuer.cont.inter domi. & agna. declaratur, remed.4.nu.376. 49
Cap.constituris, il 2.de appell.declaratur, remed.6.nu 51. 89
Cap.ult.§.si quis 2.q.6. declaratur.rem.4.nu.842. 70
Cap.ex parte B.de foro compe. intellectus & declaratio. reme. 3.nume.413. 119
Cap.ex transmissa, de foro comp. intellectus, & declaratio, remed.3.nu.398. 118
Cap.pastoralis de causa possessio. & proprie.intellectus, reme. 4.nu.536. 56
Cap pastoralis.§.præterea, de offi.de leg.intellectus & declaratio, remed.3.nu.212. 111
Cap. quoniam frequenter. §. in allijs, ut lite non contest. sensus & intellectus, ibid.nume.213.
Cap.contingit, de dolo & contuma.sensus ibid.nu.214.
Cap.si à sede, de præben.in 6.sensus & intellectus, remed.4. numero 797. 68
Caput.item cum quis, de rest.spolia.sensus, reme.3.nu.712. 136
Caput aquæ quid.remed.6.nu.22. 155
Castellum, è quo aqua ducebatur, quid, ex L.Vitriuio remed. 6.nu.58. 157
Causa leuis excusat turbatorem à dolo remed.3.nume.623. 130
Causa iniusta quòd non excuset à pœna legali, ibid.nu.624.
Causa incidens sequitur naturam causæ principalis. de adipis. pos.remed.4.nu.445. 52
Causa possessoria est spiritualis cùm de titulo principaliter disputatur, remed 3.nu.329. 116
Causa principalis si est summaria, ita & eius articuli & infra declaratur, remed.4.nu.444. 51
Causa delegata tam possessionis, quàm proprietatis delegata censetur, remed.3.nu.384. 118
Causa etiam leuis excusat à pœna uiolentiæ, de adipi.poss. remed.5.nu.3. 71
Causa dicitur criminalis cùm de possessione turbata accusatur reus ex statutorum dispositione, remed.3.nu.608. 129
Causa à dolo excusat, remed.1.nu.63. 94
Causa probari summarim debet ut excuset, ibid.nu.64.
Causa possessoria, spiritualis non redditur cum incidenter de titulo agitur, remed.3.nu.332. 116
Causa ut excuset à turbata possessione probari debet, remed.3. num.653. 132
Causa iuxta non excusat à uiolentia turbatione possessionis, ibid nu.654.
Causa iusta non excusat à turbatione possessionis cùm turbator non desistit cognita falsitate causæ, ibid.num.655.
Causa iuxta quando litigantē excuset ab expensis, ibid.nu.656
Causa limitatoria, lege Limitatoriam causam.
Causæ duæ tantùm ad feudum spectant, constitutio, & priuatio, remed.3.nu.423. 120
Causæ cognitio non requiritur in iudicis officio retinendæ, remed.ult.nu.33. 167
Causam criminalem & ciuilem pro possessione turbata cumulare, utile admodum est, remed.3.nu.554. 126
Cautela cùm ambigitur quis possessor sit, de adipi.pos. remed. 6.nume.33. 88
Cautela petentis mitti in possessionem iudicis auxilio.reme.6. nume.11. 18
Cautelæ quibus uti potest actor dum actionem proponit in remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.remed.4.nu.501. 54
Cautio de non turbando perpetua an sit, remed.3. nu.818. 142
Cautio de aqua non ducenda quamdiu habeat durare, remed. 6.nu.163. 162
Cautio aliqua an præstetur in interdicto de aqua quotidiana, & æstiua, remed.6.num.160. 162
Cautionē præstat reus de utendo seruiture aquæ quotidianæ cū dn̄s aquæ est in quasi possessione libertatis, ibid.nu.161. 162
Cautionē de nō utēdo seruitute lite pendente præstat, qui experitur interdicto de aqua quotidiana.d. remed.6.nu.192. 162
Cessio ut supra non prodest, non cessa personali actione.
Nec non facta cessionis liquidatione. Item,
Nec cum generaliter facta est cessio, rem.5.nu.103.104.105. 82
Cedi non potest licentia ingrediendi possessionem debitoris per uim, ibid.nu.102.
Cedi posse interdictum retinendæ, de adipis. pos. remed.4.numero 251. 45
Cedi posse facultatem continuandi possessionem. ibid.nu. 253
Cedi posse facultatem exequendi instrumentum ex dispositione statuti, ibid.nu.254.
Cedi posse licentiam ingrediendi possessionem propria auctoritate, remed.5.nu.100. 82
Cessabilia quæ sunt, sunt etiam transmissibilia, remedio quinto nume.98. 82
Cessionario hæredis scripti an concedatur remedium ex l.ulti. C.de edi.diui Adr.d.remed.4.nu.249. 45
Cessio à Principe facta transfert etiam possessionem d.reme.3. nume.277. 114
Cessio facta in præsentia rei cessę etiam possessionem trāsfert, ibid.nume.278.
Cessionarius rei corporalis non habet remedium, uti possidetis contra tertium ante possessionis apprehensionem, etiam si cessa sint iura omnia, d.remed.3.nu.273. 114
Cessionarius habet remedium, uti possidetis, cùm ex sola cessione possessio transfertur, d.remed.3.nu.276. 114
Cessionario iuris incorporalis redditur interdictum, uti possidetis, ēt si possessionē non apprehēderit, d.reme.3.nu.269. 113
Cessio in incorporalibus loco traditionis est, remedio tertio nume.260. 113
Cedere est quasi discedere, ibid.nu.261.
Cessionario rei corporalis reddi interdictum, uti possidetis, cùm res tradita est, ibid.nu 263.
Cessionario rei corporalis datur remedium, uti possidetis, contra cedentem, ibid.nu.265.
Cessionario simplici an contra tertium turbantem reddatur interdictum, uti possidetis, ibid.nu.267.
Cessionarius ex sola cessione possessor non efficitur, remed.3. nume.168. 113
Cessatum per sex menses in danda bonorum possessione quando dicatur, remed.1.nu.46. 94
Cessationis appellatione, de culpabili intelligitur in dubio. ibid.nu.47.
Cæpollę cautel.100.confutata, remed.3.nu.741. 138
Cępollę lapsus, remed.1.nu 103. 152
Ciceronis locus in oratione 3. in Verrem.reme.3.nu.813. 142
Citatio partis non requiritur cùm iudex prouidet scandalo, remed.6.nu.7. 87
Citatio aduersarij non requiritur in his, quę ex urbanitate fiunt, remed.5.nu.152. 85
Citatio omissa in missione in possessionem ex reme.l.ult.C.de edic.diui Adr.non uitiat processum, remed.4.nu 456. 52
Citatio necessaria non est in missione in possessionem cū ignoratur quis possideat.d.reme.4.nu.464. 53
Citatio generalis quando necessaria est, d.reme.4.nu.559. 52
Citatio etiam generalis non est necessaria cùm nullum preiudicium alicui adfertur, ibid.nu.460.

Citatio aduersarij an sit necessaria in remed.l.vlt.C.de edic.diui Adr.remed.4.nume.447. 52
Citatio requiritur cùm instrumentum ex forma statuti est exequendum,ibid.nume.449.
Citatio non est necessaria in remedio.l.vlt.C.de edict.diui Adr. cùm aduersarius iure caret,ibid.nu.450.
Citatio aduersarij non requiritur, cùm hæres simpliciter petit se mitti in possessionem ex remedio l.vlt.C.de edic.diui Adr. d.remed.4.nu.453. 52
Citatus etiam si contumax est, legitimus contradictor dicitur, cùm lata sententia de mittendo in possessionem venit,remed. 4. nume.613. 60
Citatus etsi approbatus censeatur quò ad sui personam,non tamen quò ad extera,ibid.nu.614.
Citatus si sua putauerit interesse, an dicatur approbatus ut contradictor,ibid.nu.615.
Citatus si sua putauerit interesse,debet de eo ante omnia docere,ibid.nu.616.
Citatus,si sua interesse putauerit,qua sub cautela tute à citante vocari debeat,ibid.nu.620.
Citatus,si sua putauerit interesse,non dicitur cōtumax cùm venit lata sententia,ibid,nu.621.
Citatus tanquam vassallus an teneatur comparere ad legandum declinatoria,remed.3.nu.430. 120
Citationem necessariam nō esse in remedio,l.vlt.C.de edic.diui Adr.cùm hæreditas a nemine possidetur,d.reme.4 nu.458. 52
Citationem approbare personam citati,remed.4.nu.612. 60
Citata parte sumuntur informationes scandali. remed.6.numero 18. 87
Citari an debeat aduersarius in iudicis officio retinendæ, remed.vlt.nu.31. 166
Circuitus inutiles esse euitandos, remed.4. nu.572. 572
Cisterna piscaria,& puteus fundi pars est, remed.6.nu.36. 156
Ciuitas admittens aliquem semel in consilio ei quasi possessionem tribuit, remed.5.nume.12. 148
Ciuitati,quæ magistratum consueuit eligere,an reddatur interdictum,vti possidetis, si Princeps eligendi auctoritatem vsurpat,remed.3.nu.146. 108
Clara res redditur,cùm in loco cernitur, remed.5. nu.50. 79
Clàm ingressus expelli potest statim, remed.3.nu.30. 104
Clausula constituti in pacto de ingrediendo possessionem debitoris operatur,vt possit ingredi non facta liquidatione,remedio 5.nume.69. 80
Clausula precarij quid operetur in remedio.l.3.C.de pigno.remed.5. nu.38. 78
Clausulæ,si sua interesse putauerit,effectus, reme.4.nu.617. 60
Clericus hæres institutus sibi, & non patri acquirit,remedio 4. nume.282. 46
Clericus dominus feudi secularis iusdicit inter suos vassallos laicos de possessione feudi inter se contendentes, remedio 3. nume.409. 119
Clericus dominus feudi sustinet personam laici dum inter vasallos de causa feudi iusdicit, ibid.nu.410.
Clericus in possessionem missus cui beneficij, an habeat interdictum ne vis fiat ei, remed.1.nu.56. 94
Clericus in possessionem missus ab executore defenditur in Gallia,ibid.nume.57.
Clericus in possessione non defenditur, si ei obstat exceptio, quod ibi declaratur, ibid.nu.58.
Clericus possidens coram quo conueniatur vt contradictor legitimus,de adipisc.possess.remed.4. nu.476. 53
Clericus spoliator coram quo conueniatur, ibid.nu.477.
Clericus laicum turbans in quasi possessione rei beneficiariæ coram quo conueniri debeat, remed.3.nu.346. 116
Clericus clericum turbans in quasi possessione rei beneficiariæ coram iudice laico conueniri non potest. ibid.nu.349.
Clericum non posse citari coram iudice laico, ibid.nu.350.
Clericum à laico iudice in ius vocari non posse, ibid.nu.347.
Clericum subijci iurisdictioni seculari ratione contractus, remed.3.nu.401. 119
Clericum non esse priuilegiatum in causa feudi secularis. remedio 3. nu.374. 117
Clerico reddi remedium.l.si quis in tantam.C.vnde ui. remed. 3.nume.129. 107
Coccieius Nerua legem Augusti de vicesima emendauit,remedio 4.nume.4. 32
Codicilli idem an sint quòd testamentum,remed.4.nu.194. 42
Codicillos perfectionem quantum in se est, habere, ac ipsum testamentum, remed.4.nu.197. 42
Collectas certis de rebus soluens, in cæteris sibi non præiudicat,remed.5. nume.60. 150
Colonus condemnatus per sententiam latam in remedio. l. vlt. C.de edic.diui Adr.tollendo appellat, remed.4.nu.866. 71
Colonus vnde, de adipisc.poss.remed.3.nume.85. 19
Coloni nomen generale, ibid.nume.84.
Colonus partiarius socius an dicatur, ibid.nu.87.
Coloni bona & tunc pro pensione sunt tacitè hypothecata cùm cōduxit agrum colendū pro decē sachis frumenti,ibid.nu.88.
Colorati possessio quando dicatur, remed.3.num.594. 129
Coloratus titulus quis, & quis quasi coloratus & discoloratus, remed.3.num.595. 129
Coloratur quasi possessio beneficij sententia lata ib petitorio, ibid.nume.597.
Coloratur quasi possessio beneficij probando titulum antiquum deperditum,ibid.num.598.
Coloratus, cætera in quibus Titulus.
Comes possidens petere potest se Comitem declarari,remed.4. nume.349. 48
Compensando creditor sibi soluit, remed.5 nume.56. 79
Compromissum vbi de causa principali fieri prohibetur à statuto,non tamen prohibetur quò ad causas incidentes, & emergentes, remed.4.nume.812. 68
Conciliatio opinionum de constitutione Iustiniani,de adipisc. possess.remed.4.nume.15. 32
Conciliatio opinionum, quando non commissa mora creditor ingreditur possessionem debitoris,remed.5.nume.76. 80
Conciliatio opinionū,ex auctoris sentētia,remed.3.nu.521. 124
Conciliatio opinionum ex Ripæ sententia comprobata,remed. 3.nume.690. 134
Conciliatio opinionū,qn liceat sine liquidatione exequi licentiam de ingrediendo possessionē debitoris,reme.5.nu.61. 80
Conciliatio opinionum de constitutione. l. vlti. C.de edic. diui Adr.an correctorio sit,uel limitatoria.d.remed.4.nu.26. 33
Conciliantur Fulgosij & Zuchardi ac communi opinio. remedio 4.num.310. 47
Concessio nocet solùm confitenti beneficium esse sui aduersarij. remed.num.339. 116
Concesso vno censeri concessa ea sine quibus illud concessum stare non potest. remed.5. nume.110. 152
Concedi facile debet, quod sibi non nocet & alteri prodest. remedio 4.nume.765. 66
Conclusionis in causa vis magna, remed.4.num.528. 56
Conclusum esse in causa, & latam sententiam esse paria.
Conditio de dando hæredi impletur dando hæredi hæredis. de adipisc.possess.remed.4.nume.238. 44
Conditio si nupserit,si filios susceperit,momento perfici, de adipiscen.possess.remed.2.nume.38. 10
Conditio de dando hæredi verificatur in bonorum possessore, remed.4.nume.329. 48
Conditio nihil ponit in esse remed.4.nume.146. 39
Conditioni de dando aliquid furioso, uel pupillo,dicitur satisfactum,dando curatori & tutori illorum,remed.2.nu.259. 45
Conditionalis contractus propriè contractus non est, remed.4. nume.307. 47
Conditionalia verba non disponere, ibid.nume.308.
Conductor possidens mala fide rem alterius eam non obligat domino prædij conductori ex illatione & inuectione, de adipiscen.possess remed.3 nume.109. 21
Conductor possidens malafide rem alterius, si domino rei sciente eam inuexit in prædium conductum, censeatur eam tacite obligasse, ibidem nume.110.
Conductor possidens rem alterius malafide,si eam inuexit sciente & uolente rei domino, illam obligasse dicitur, de adipisc. possess.remed.3.nume.112. 21
Conductor publicus ius in re acquirit, remed.4.nu.36. 146
Conductorem exercentem negociationem censeri tacitè hypothecasse merces illatas in domum uel apothecam,de adipisc. possess,remed.3.num.127. 22
Connani Baronis, Charondæ & Coraşij defensa sententia.remedio 3.num.36. 16
Confessoria & negatoria actio pro seruitutibus datur, remed.5. nume 39. 149
Confessoria actione agit, qui seruitutem vult conseruare. ibid. numero 40.
Confessoria agens dominium ipse non probat, sed aduersarius, ibidem nume.41.
Confessoria vel negatoria agens an caueat de non utendo, remedio 5.numero 55.

Confessoria

Confessoria qui egit non experitur interdicto de itinere actuq; priuato, remed.5.num.125. 152

Confessoria qui egit pro refectione itineris, non potest deinde agere interdicto de itinere, &c. ibid.nume.126. 153

Confessoria qui egit, vt declaretur seruitutem sibi competere, reo absoluto, non potest experiri interdicto, de itinere ad refectionem, ibid.nume.127.

Confessoria interdum non datur, eum tamen competat interdictum, de itinere actuque priuato, d.remed 5.nu.134. 153

Confessoriam non aduersari iudicio possessorio retinendæ, remed.3.nume.540. 126

Confessionem in beneficialibus non nocere confitenti, vt possessionem priuetur; & illa adiudicetur aduersario, remed.3. nume.694. 135

Consensus domini feudi tacitus an sufficiat cùm ordinarius iudex cognoscit de causa feudi inter vasallos, reme.3.n.418. 119

Consules Mercatorum Mediolani mittere non possunt in possessionem hæredem scriptum ex delegatione prætoris Mediolani, remed.4.nume.407. 50

Consuetudo non valet, quòd per vim creditor ingrediatur possessionem debitoris. de adipiscen. posses. remed.5.num.95. 82

Consuetudo legis vim obtinet. de adipiscend. possess. remedio 2. numero 70. 11

Consuetudo & vsus non extenditur de loco ad locum, remed.5. numero 62. 150

Consuetudo & præscriptio facti sunt, ibidem nume.64.

Constitutio.l.non est dubiū.C.de legatis; quid differat ab interdicto quorum legatorum. de adipiscen. posses. remed.2.nu.9. 9

Constitutio.l.vlt.C.de edic.diui Adr.toll à cæteris remedijs possessorijs adipiscendæ differre. in prælud.nume.16. 1

Constitutio.l.creditores.C.de pigno. temperat constitutionem, l.extat.ff.quod metus causa. de adipis. poss. remed.5.num.1. 76

Constitutio.l.vlt.C.de edic.diui Adria.tollend. an noua sit, remed.4.nume.14. 32

Constitutio.l.vlt. C. de edic.diui Adr. correctoria vel limitatoria sit, vel ne. ibid.nume.17.

Constitutio correctoria continet casum ex larga significatione comprehensum: si eadem adest ratio. d.remed.4.nume.60. 35

Constitutio.l.vlt.C.de edicto diui Adr. non prouidet illi, quem constat esse hæredem ab intestato, etiam ex confessione. d.remed.4.nume.87. 37

Constitutio.l.vlt.C.de edic.diui Adr. in quibus differat ab interdicto quorum bonorum, & ibidem vndecim enumerantur differentiæ. d.remed.4.nume.45. 33

Constitutio.l.vlt.C.de edic.diui Adr.toll. qua ratione edita sit. de adipiscen. poss. remed.4.nu.42. 33

Constitutio.l.vlt.C.de edict.diui Adr. toll. an odiosa sit, vel fauorabilis. de adipiscen. possess. remed.4. nume.37. 33

Constitutio.l vlt.C.de edicto diui Adr.tollen. an extendatur ad alios casus non comprehensos in ea. ibidem nume.41.

Constitutionem.l.vltim. C. de edicto diui Adria.tollen. esse pro parte correctoriam, ex aliquorum opinione. de adipisc. poss. remed.4.nume. 23. 32

Constituti clausula qui operetur in remedio. l. 3. C. de pigno. remed.5.nume.36. 78

Contractus innominatus sequitur naturam contractuum nominatorum, de adipiscen. posses. remed.3.nume.90. 19

Contractus nullus notoriè non excusat à pœna turbatæ possessionis, remed.3.nume.638. 131

Contractus talis præsumitur, qualem verborum proprietas demonstrat, remed.4.nume.21. 146

Contractus inualidus an excuset à dolo accusatum de turbata possessione, remed.3.nume.634. 131

Contractus inualidus apparenti in ualiditate præsumptione iuris excusat turbatorem à dolo, ibidem nume.635.

Contrahentes in confinibus duos iudices habent, remedio tertio, numero 321. 115

Contradictor legitimus ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, & ad obtinendum is non est, qui possessionem & titulum habuit mortuo testatore, de adipiscen. poss. remed.4.nume.604. 60

Contradictor legitimus ut supra est, qui statim probat de iure sui dominij & suæ possessionis, ibidem nume.605.

Contradictor legitimus est ad obtinendum qui fuit admissus ad probandum de suo iure, ibidem nume.607.

Contradictor legitimus ad obtinendum est, qui probat de titulo à testatore habito & de possessione à se ipso, mortuo testatore, ibidem nume.609.

Contradictor legitimus est ad obtinendum cùm probat de titulo à testatore habito inter viuos, ibidem nume.610.

Contradictor legitimus qui dicit[illegible], qui comparet lata sentētia de mittendo in possessionem, ibidem nume.611.

Contradictor vt supra an sit, cùm allegat titulum ab alio habitum viuente testatore, & possessionem post illius mortem d. remed 4.nume. 598. 59

Contradictor legitimus quis sit in remedio.l.vlt.C.de edict.diui Adr.remed.4.nume.554. 57

Contradictor legitimus quis sit in remedio. l.ult.C.de edic.diui Adr.remed.4.nume 554. 57

Contradictor legitimus est, qui citatus fuit, etiam si non possideat, vel detineat, ibidem nume.555.

Contradictor legitimus non est qui non tenet, aut possidet, nec citatus fuit, vt impediat summariā cognitioné. ibid.nu.556.

Contradictor legitimus non est allegans titulum diuersum, cùm nec possidet, nec detinet, nec citatus fuit, ibidem nume.557.

Contradictor legitimus non est ad impediendam cognitionem summariam, qui allegat titulum similem titulo hæredis, si non possidet, vel detinet, ibidem nume.559.

Contradictor legitimus non est, qui dum non possidet, allegat hæredis titulum minus legitimum esse. ibidem nume.560.

Contradictor legitimus ad impediendum summarium processum non est, qui possidet, si sine titulo est, ibidem num.561.

Contradictor legitimus ad impediendam summariam cognitionem non est, qui titulum habet & possidet, ibid.num.562.

Contradictor legitimus ad impediēdam summariam cognitionem is est, qui dum possidet, titulum similem titulo hæredis allegat, ibidem nume.565.

Contradictor ad suspendendam licentiam de mittendo in possessionem is legitimus est, qui citatus fuit, etiam si non possideat, ibidem nume.567.

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem non est, qui non possidet, titulum non habet, nec citatus fuit, ibidem numē.568.

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem non est, qui non possidet, licet titulum diuersum ab illo testamenti alleget, ibidem nume.569.

Contradictor legitimus est ad impediendū licētiam de mittēdo in possessionem, & ad obtinendum sententiam pro se, qui viuente testatore possidebat, & nūc possidet, d.reme.4.n.597. 59

Contradictor legitimus est, qui comparet post factam missionē in possessionem, ut illa reuocetur, d.remed.4.nume.626. 61

Contradictor legitimus est ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, qui titulum dissimilem ab illo hæredis habet, & in possessione est, ibidem nume.593. 59

Contradictor, vt supra est allegans possessionem ante mortem testatoris, & deficere quæ sunt de intentione hæredis.

Cōtradictor legitimus an sit, qui lata sentētia de mittēdo in possessioné cōparet, ut pro suo iure audiatur, d.rem.4.nu.622. 60

Contradictor legitimus non est, qui titulum habet sine possessione, de adipisc. poss. reme.4.nu 574. 58

Contradictor non impedit executionem sententiæ in re, quæ à debitore victo possidetur, ibid.num.575

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, cùm nō possidet, etsi titulum ex eodem testamento habet, ibid.num.576

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, si non possidet, etsi allegat deficere quæ sunt de intentione hæredis, ibid.nu.578

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus est, cùm allegat titulum parem titulo petentis, ibid.nu.581

Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, si allegat solam possessionem, etsi titulum etiam obtinet, ibid.num.582

Contradictor legitimus ad impediendam licentiam de mittēdo in possessionem est, qui possidet a defuncto, ibid nu.583

Contradictor legitimus an sit ád impediendam licentiam de mittendo in possessionem, qui a defuncto titulum habet, a se uero possessionem, ibid.nu.588.

Contradictor legitimus an sit ad impediendam licentiā de mittendo in possessionem, si hæres simpliciter petit se mitti in possessionem, ibid.nu.585 59

Contradictor legitimus est ad impediendam licentiam de mittendo in possessioné, cùm possidet & titulū habet à defuncto, & ibidem statuta Patauij & Vicētiæ declarātur, ibid.nu.586.

Contradictori uenienti pro suo interesse obijci non p[illegible] nullitas sui tituli, d.reme.4.nu 624 61

Contraria non esse, dico, sententiam nullam, etsi qua est appello,

lo, remedio quarto, numero 542. 56
Contraria duo simul esse non possunt, remed.3.nume.516. 124
Cœnaculum quid, remed.3.nume.248. 112
Cæcum & literarum ignarum transigere posse super dispositis in testamento, de adipisc.posses.remed.4. nume.112. 38
Copulatiuam in expositiuam sæpe resolui, remed.3.nume.22.15
Corasij opinio quædam aduersus Ripam confutata, remed.3. nume.691. 135
Cornei responsum 232.vltimo dubio, lib.4.declaratur, de adipiscen.posses.remed.2.nume.25. 9
Correctoria lex non continet ex mente sua casus correctos, de adipisc.posses.remed.4.nume.36. 33
Contumax manifestus præstat causam iustam, vt creditor mittatur in possessionem ex primo decreto, ita vt possideat, remed.3.nume.187. 109
Contumacia sola non facit, vt contumax ius suum perdat, remedio 3.nume.274. 109
Conuentio de ingrediendo possessionem ratione crediti conditionalis est, de adipisc.posses.remed.5.nume.60. 80
Conueniri qui potest loco ratione contractus de contractu debet constare, de adipisc.posses.remed.3.nume.171. 24
Creditor qui sua auctoritate ingredi potest, an adeundo iudicē, censeatur illi fauori renunciare, remed.5.nume.157. 85
Creditor adeundo iudicem, sibi non præiudicat præmissa protestatione. ibid.nume.158.
Creditor ubi iudicis auctoritate est adeptus possessionem debitoris, an pignus prætorium acquisiuisse dicatur, ibid.nu.159.
Creditor cum vult rem debitoris sibi obligatam habere emptā, quomodo procedatur ad æstimationem, ibidem nume.160.
Creditor mora non commissa à debitore ingredi non potest statim possessionem, si debitoris suspicio cessat, d.reme.5.nu.75.
Creditor missus in possessionem ex primo decreto uerbis possessori solo conuenientibus possessor efficitur, remedio tertio, numero 195. 109
Creditor ex pacto expresso ingredi potest possessionem debitoris non facta liquidatione, remed.5. nume.63. 80
Creditor qui ex pacto possessionem debitoris ingreditur, vim maiorem non committit, de adipisc.poss.remed.5. nu.2. 76
Creditor ex pacto debitoris an eius possessionem adipisci & retinere possit, ibid.nume.4. 77
Creditor post resistentiam debitoris ex interuallo ingrediens possessionem, an uim cōmittere dicatur, d.remed.5.nu.84. 81
Creditor per uim ingredi potest possessionem ex facto debitoris, seruato tamen moderamine tutelæ, ibid.nu.85.
Creditor, uti non potest licentia de ingrediendo contra resistentem de facto sine causa iusta, ibid.nume.86.
Creditor in remedio, l.3.C.de pign.an clam possit ingredi possessionem, d.remed.5. nume.89. 81
Creditor an ex consuetudine, ut ex pacto, licentiam habere possit ingrediendi possessionem debitoris, ibid.nume.93.
Creditor ex d.consuetudine sine vi ingredi potest, ibid.nu.94.
Creditor sponte ingredi non potest possessionem Ecclesiæ ex pacto inito, ministris resistentibus, d.remed.5.nume.30. 78
Creditor ingredi non potest possessionem prædij minoris, qui sine solennitate obligationem contraxit, remed.5.num.14.77
Creditor asserens se ex licentia debitoris esse ingressum in fundū, an ostēdere debeat, se ea auctoritate vsum, rem.5.n.169.46
Creditor ex magna causa missus ex primo decreto in possessionem, ita volente pretore, possidet, remed.3. nume.186. 109
Creditor pupilli pacto inito in iure personali, non potest sua spontè possessionem ingredi, d.remed.5.num.16. 77
Creditor pupilli pacto inito in iure personali, de rebus quæ seruari non possunt, ingredi potest sua spontè possessionem, ibid. nume.17.
Creditor pupilli pacto inito in iure personali, cū res data pignori est de his, quæ seruari possunt, non potest spontè ingredi possessionem. ibid.nu.19.
Creditor ecclesię an ex pacto ingredi sua spontè possit illius possessionem, ibid.nume.22
Creditor sua auctoritate ingredi dicitur, cum iudex ex urbanitate concedens hanc licentiam, possessorē non monet, remed. 5.nume.148. 85
Creditor missus in possessionem ex primo decreto fructus lucratur, statuto ita disponente, si modo re ipsa facta est missio, remed.3.num.183. 109
Creditor ex primo decreto in possessionem missus si spolietur non restituitur ex interdicto, vnde vi, remed.3.num.171. 108
Creditor missus in possessionem ex primo decreto non possidet, ibid.nume.172.
Creditor missus in possessionem ex primo decreto cur non possideat, ibid.nume.173.
Creditor consequi potest pretium, quod successit loco rei cū nihil adsit, qđ pro solutione consequatur, reme.3.nu.123. 21
Creditor missus in possessionē ex primo decreto, amoto quolibet possessore, dicitur possessor effectus, reme.3 nu.199. 110
Creditor missus in possessionem ex primo decreto, quod habet uim secundi possidet, reme.3.nume.202. 110
Creditor, cui debitor promisit tradere nudam possessionem, si missus est in possessionem ex primo decreto adhuc non possidet, reme.3.nume.176. 109
Creditor ex primo decreto in possessionem missus possidere dicitur, si dispositione statuti facit fructus suos, ibid.nu.177.
Creditori misso in possessionem bonorum debitoris dari remedium.l.si quis in tantam.C. vnde vi, contra violentum occupatorem, remed.3.nume.161. 108
Creditori misso in possessionem ex primo decreto, ex magna causa, ita uolente prætore, redditur interdictum, uti possidetis, reme.3.nume.185. 109
Creditorem habentem pignus ex conuentione posse eiicere, reme. 3.nume.160. 108
Creditorem habuisse animum furandi & occupandi iniustè, ex coniecturis detegitur, d.reme.5.nume.172. 86
Creditore uno misso in possessionem ex pignore prætorio & cæteri missi dicuntur, reme.3.nume.229. 111
Criminalis accusatio cur cesset cū uirtute cōtract⁹ accusatus de turbata possessione est ingressus possessionē, re.3.n.632.131
Cumulatio petitorij & possessorij in interdicto de itinere actuq; priuato, non fit in instantia appellationis, reme.5.nu,94.151
Cumulatio interdicti quorum bonorum, cum remedio recuperandæ cumulari ob diuersos respectus, reme.1. nume.92. 6
Cumulatio vbi non admittitur an illud sit ipso iure, uel parte opponente, reme.4.nume.549. 57
Cumulatio possessorij & petitorio admittitur cessante regula contrarietatis, reme.3.nume.523. 124
Cumulatio petitorij & possessorij retinendæ nō admittitur eodem tempore ab eodem, reme.3.nume.537. 125
Cumulationem petitorij & possessorij in incorporalibus admitti, reme.3.nume.541. 126
Cumulationem petitorij & possessorij beneficialibus admitti, ibid.nume.542.
Cumulatur possessorium retinendæ cum petitorio cūm possessorio asseritur deperdita ante litē contestatā, re.3.n.529.124
Cumulari potest interdictum quorum bonorum cum illo retinendæ diuersis respectibus, reme.2.nume.108. 12
Cuniculi, qui sint, reme.7.nume.24. 163
Curator bonorum absentis mitti potest in possessionem hæreditatis relictæ absenti, ex l.vlt. C.de edi. diui Adria.toll reme.4.nume.298. 47
Curtij minoris ratio cur edita sit, l.vlt.C. de edi. diui Adri. defensa, de adipisc.poss.reme 4.nume.44. 33
Curtij Iunioris lapsus, reme.3.nume.366. 118

D

Damni infecti causa missus in possessionem, rei seruandæ causa missum dici, reme.1.nume.8. 92
Debitor non dicitur pro debito a creditore possideri, de adipi. poss.reme.1.nume.73. 5
Debitorum nomina non censeri tacita hypothecata pro pensione domus, de adipi.poss.reme.3.nume.142. 23
Debitorum nomina non uenire in hypothecata expressa omnium bonorum, ibid.nume.143.
Debitum solum naturale iudex soluere non potest debitore reluctante, reme.1.nume 41. 93
Decij opinio in cap.consultationibus.nu.12, de offic.deleg.improbata, reme.3 nume.191. 109
Decij codex repurgatus in l.vlt.num.51.C. de edi.diui Adr. tol. reme.4.nume 901. 73
Decij incōnstantia notatur reme.4.nume.425. 51
Decij consi.125 nu.5.& Albæ consi.75. dubia.reme.6.nu.17.87
Decretum nullū dicitur cūm causa est nulla, reme.1.nu.19.73
Decretum secundum multis casibus transferre dominium, reme.3.nume.167. 108
Decretum interpositum super principali trahi ad consequentia, reme.5 nume.12. 77
Decretum Mediolani, quòd criminaliter non procedatur, cum res habet originem à cōtractu declaratur, reme 3.nu 633.131
Decretum Mediolani, Quando res habet originem à contractu &c.declaratur, reme.3.nume.644. 131
Decretum sexdecim Papiæ. Quòd possessio defuncti declarati, reme.

reme.4.nume.509.
Decretum Papiæ sexdecim sub rubr. Quòd possesio defuncti, declaratur,reme.4.nume.324.
Decretum interponi ex æquitate in danda bonorum possesione,de adipis.poss.reme.1.nume.26.
Decreti solennitatem in danda bonorum possesione hodie cessare,ibid.nume.27.
Decretalis bonorum possesio quæ, de adipiscen.poss. reme.1. nume.18.
Decretalis bonorum possesio, quæ ex communi opinione, de adipis.pos.reme.1.nume.11.
Decretalem bonorum possesionem repudiari non posse, ibidem,nume.12.
Decretal.cætera in quibus bonorum possesio.
Delegatio facilius à iure canonico conceditur, remed.4. nume.439.
Delegari posse quæ celeritatem desiderant, reme 4.nu.438.
Delegari non potest actualis misio in posiesionem,ibi.n.440.
Delegari an posit causa misionis in possesionem ex remedio,l vlt.C.de edi. diui Adr.tol.reme.4.nume.473.
Delegatus nullam potestatem habet ante receptas delegationis literas,reme.4 nume 410.
Detentio non operatur plenum.effectum possesionis,remed.3. nume.197.
Detentio concesa ob tædium quæ.remed.3 nu.169.
Detentio pro possesione habetur, de adipiscen.poss. remed.4. nume 369.
Detentionem parere remedium recuperandæ, ibid.nu.370.
Detentoribus multis est succursum remedijs, remedio tertio nume.55.
Deus & lex efficere non posunt ut duo pugnantia simul sint, reme.3.nume.517.
Dictio,ve,cuius naturæ sit,reme.3.nume.20.
Dictio penitus,præcisa est, de adip.poss.reme.4.nume.19.
Dictio tantummodo omnes casus excludit,reme.5.nume.73.
Diffamator si non impedit possesorem, conueniri non potest interdicto, uti posidetis,reme.3.nume.293.
Diffamatio impedit, & uim turbatiuam infert aliquando.ibid. nume.294.
Dispositio l.hęc consultisima.§.ex imperfecto.C.de testa.an in alijs quàm in filijs locum habeat, reme.4.nume.320.
Dispositio generalis restringitur de habilitate, remedio 4. numero 755.
Dispositio omnis suam substantiam præsupponit, de adipiscen. poss.reme.3.nume.168.
Dispositio,uide fauorabilis.
Diuidere possesionem inter contendentes de ea an debeat iudex,cum inexplicabilis est contentio, reme.3.nume.755.
Doctores intelliguntur loqui secundùm iura allegata, remed. 3.nume.270.
Dolus turbatoris cesat cùm alterius mandato is est possesionem ingresus,reme.3.nume.630.
Dolus probari debet cum statutum pœnam indicit corporalem turbatori alterius possesionis, reme.3.nume.612.
Dolus turbatoris probatur ex quo scit alterum posidere, d.remed.3 nume.618.
Doli probatio requiritur in actione iniuriarum, ibid.num.611.
Dolum turbatoris quis probare teneatur,ibid.nume.617.
Dolo non turbasse quomodo accusatus probare posit, d.reme. 3.nume.621.
Domicilium quo in loco censeatur contractum, rem.4.nu.482.
Dominus feudi non est iudex competens inter uasallos de possesione feudi contendentes si eorum unus negat, se uasallū esse,d.reme.3.nume.425.
Dominus feudi non est iudex inter uasallos cum unus se esse uasallum negat,ibid.nume.426.
Dominus feudi non est iudex competens inter uasallum & tertium de possesione feudi contendentium,ibid. nume.427.
Dominus inquilinum expellere potest cùm domum vult reficere,reme.3.nume.238.
Dominus feudi non est iudex competens inter uasallum, & tertium,et si is tertius ut uasallus fuit citatus,reme 3.num.429.
Dominus feudi si cum uasallo contendit de possesione rei feudalis pares curiæ cognoscunt, ibid.nume.432.
Dominus feudi non est iudex inter uasallos de feudi possesione contendentes cū eorū unus non ostendit titulū,re.3.n.419
Dominus feudi non est iudex competens inter uasallos contendentes de possesione feudi, quæ proprietati non adminiculatur,ibid.nume.422.
Dominus feudi iudex est inter uasallos contendentes de possesione feudi franchi,remed 3.nume.406.
Dominus feudi suspectus non remouetur à iudicanda causa, sed ei datur adiunctus: uel causam potest delegare, d. remedio 3.nume.394.
Dominus feudi iudex est competēs in causa possesionis cōtrouersiæ inter vasallos etiam si vasalli sint clerici, ibid.nu.396.
Dominus feudi iudex est competens in causa proprietatis feudi inter duos vasallos, remed.3.nume.388.
Dominus feudi iudex est competens inter duos vasallos maiores contendentes de possesione feudi, ibid.nu.389.
Dominus feudi iudex est inter vasallos de possessione feudi contendentes,etiam si feudum illud solùm habeant,ibid.nu.390.
Dominus feudi coactus inuestire vasallum,est adhuc iudex competens in causa illius vasalli contendentis de possessione feudi cum altero vasallo,ibid.nume.391.
Dominus feudi non est iudex in causa clerici vasalli sui,si alia est controuersia quàm feudalis, remed.3.nume.402.
Dominus quando rem propriam condicere possit, remed.4. numero 339.
Dominum transire ipso iure in legatarium,ibid.nu.341.
Dominus feudi iudex est competens cùm duo vassalli contendunt iudicio,vti possidetis,de re feudali, remed.3 nu.377.
Domino feudi vtile est scire naturam feudi,ibid.nu.378.
Domino turbato in seruis glebæ adscriptis.redditur interdictū, vti possidetis,directum,remed.3.nume.115.
Domino feudi negligente administrare iustitiam inter vasallos de possessione feudi contendentes adiri potest ordinarius,remed.3.nume.414.
Domino eligenti magistratum datur actio cùm electus turbatur, remed.3 nume.244.
Dominum feudi esse iudicem ordinarium iure quodam singulari inter suos vasallos,remed.3.nume.416.
Dominium transiens ipso iure fauore Ecclesiæ,dicitur fictè transire.d.remed.4. nume.346.
Dominium esse difficilis probationis, remed.4 nume.927.
Dominij exceptio causata à renūciatione facta ante turbationē potest obijci agenti interdicto,vti possidetis, reme.3 nu.698.
Dominij causa principaliter tractatur in rei vendicatione, remed.5.nume.132.
Donans pōt donando ius aliquod sibi reseruare,remed.5.nu.27.
Donatarium ciuiliter aliquando possidere, remed.3.nume.24.
Donatarium causa mortis posse sua sponte rem donatam occupare,de adipisc.posses.remed.2.nume.81.
Donationem causa mortis sapit traditio à testatore viuente facta, de adipisc.poss.remed.2.nume.56.
Duareni explanatio ad l.si quis diuturno.ff.si ser.vend.explosa, remed.5.nume.46.
Dubia res efficitur per negationem, remed.3. nume.469.
Dyni & Baldi distinctio quædam reiecta,remed.3 nume.222.

E

Ecclesia,cui fideicommissum est relictū,mitti potest in possessionem ex l.vlt.C.de edic. diui Adr. absque alia restitutione verbali ei facta,de adipisc.poss.remed.4.nume.101.
Ecclesia acquisita, vel castro censetur acquisita & quasi possessio subiectionis,sine apprehensione,remed.3.nume.827.
Ecclesiæ cura communis est,remed.3.nume 382.
Ecclesia bona cōcedi Rectori pro eius præbēda,reme 3.nu.128.
Ecclesiæ prædium ab Episcopo hypothecatum sine solennitate à creditore posse alienari, remed.5. nume.13.
Ecclesiæ bona obligari potuerunt antequam Ecclesiæ efficiantur,d.remed.5.nume.26.
Ecclesiastica bona obligari non posse,nec pacto affici,vt eorum possessio sponte a creditore liceat ingredi, d.remed.5. nu.29.
Edictū de procuratoribus permissorium esse,remed.3.nu 452.
Edictalis bonorum possessio, quæ ex recepta magis Doctorum opinione,de adipisc.poss.remed.1.nume.10.
Edictalis bonorum possessio quæ, & quæ decretalis ex noua auctoris sententia, ibid. nume.14.
Edictalem bonorum possessionem in abstracto considerari, de adipis.poss remed.5.nume.13.
Edicti & Interdicti,uti posidetis,distinctæ formulæ. rem.3.n.3.
Eguinarij Baronis reiecta opinio, remed.2.nume.4.
Eligens viam iudiciariam censetur, extraiudiciariæ renunciare, remed.4 nume.423.
Electo turbato, an reddatur remedium,uti possidetis, remed.3. numero 243.
Electus non dicitur consecutus ius quò ad possessionem, remedio 6.nume.47.

Emphy-

Emphyteusis ecclesiastica, an ad hæredes extraneos transeat, reme.4.nume.391.

Emphyteuta ut declaretur cecidisse ab emphyteusi constare de bet cum esse talem, de adipis.poss.reme.3.nume.172.

Emphyteutam possidere naturaliter, reme.3.nume 85.

Emphyteuticarius est contractus, cùm dictum est, refirmamus tibi domum, uidelicet solum iure emphyteutico, & superficiem iure proprio, reme.4.nume.27.

Emptio dicitur cum id, quod datur, principaliter uenit, remed. 4 nume.15.

Emptio in dubio præsumitur cum pretium æstimationi conuenit, ibid.nume.18.

Emptio censetur cùm dominium constituto pretio transfertur, reme.4.nume.9.

Emptionis est proprium transferre dominium, ibid.nume.12.

Emptionis substantia quæ, de adip.reme.3.nume.86.

Emptor cur conductorem expellere posit, reme.4.nume.37.

Emptor non expellit conductorem, qui rem conductam hypothecatam habet, ibid.nume.38.

Emptor cuius nomine uenditor se possidere constituit, petere potest possessionem corporalem sibi tradi, de adipiscen.poss. reme.4.n.338.

Episcopus pauperum procurator, de adip.pos.reme.4. nu.258.

Episcopus pater pauperum, ibid.nume.260.

Episcopus pauperum tutor, ibid nume.261.

Episcopus fideicommissarius pauperum institutorum in testamento censetur, ibid.nume.262.

Episcopus non mittitur in possessionem ex l. ult.C. de edi.diui Adr. cùm specialis executor testamenti nomine pauperum conditi datus est, re.me.4.nume.270.

Episcopo executori testamenti, in quo pauperes sunt instituti hæredes, an concedatur remedium, l.ult.C. de edi. diui Adr. reme.4.nume.256.

Error non reddit decretum ex toto nullum, reme.1.nu.29.

Error correctus manu notarij non nocet, reme.4.nume.723.

Errorem facilius præsumi quàm falsum, remed.4.nume.491.

Errore iusto ductus in possessionem sine missus excusatur a vi, reme 3.nume.313.

Euentus malos in consideratione non esse, reme.4.nu.463.

Exceptio de iure tertij exclusiua intentionis agentis obijci potest, de adipiscen.reme.5.nume.68.

Exceptio excussionis obijci an possit in remedio Saluiani interdicti, reme.3.nume.179.

Exceptio excussionis respicit petitorium, non autem possessorium iudicium, ibid.nume.180.

Exceptio dominij impedit restitui Castrum difficilis recuperationis, reme.4.nume.887.

Exceptio impeditiua cumulationis quando obijci debeat, remed.4.nume.550.

Exceptio criminis obijci non potest in iudicio, uti possidetis, reme.3.nume.711.

Exceptio dominij obijci an possit contra agentem remedio quorum legatorum, reme.2.nume.110.

Exceptio dominij obijcitur cùm possessio est penes reum cum uitio, reme.1.nume.107.

Exceptio sententiæ latæ in petitorio, an obstet in iudicio quorum bonorum, ibid nume.108.

Exceptio sententiæ latæ in petitorio, obstat agenti quorum bonorum, cùm incontinenti probari potest, ibid.nume.109.

Exceptio respiciens proprietatem locum habet in possessorijs beneficialibus, ibid.nume.110.

Exceptio latæ sententiæ in petitorio obijci potest in remedio adipiscendæ cù probationes offeruntur incontinenti, ibi.n.111.

Exceptio sententiæ latæ in petitorio obijci potest in possessorio adipiscendæ intentato in pœnam rei conuenti, ibi.n.113.

Exceptio dominij obijci an posit contra agentem remedio, uti possidetis, d.reme.3. nume.671.

Exceptio dominij incontinenti non probanda obijci non potest contra agentem interdicto, uti possidetis, ibid nume.672.

Exceptio dominij statim probanda obijci potest, in remedio, uti possidetis, ibid nume.673.

Exceptio statim probanda impedit sententiæ executionem, ibid.nume.674

Exceptio statim probanda non impedit spoliatum restitui, ibidem nume.675.

Exceptio dominij, quæ in remedio recuperandæ admittitur, pariter recipitur in remedio retinendæ, ibid.nume.681.

Exceptio dominij recipitur in remedio, uti possidetis, actore non contradicente, ibid.nume.682.

Exceptio dominij in remedio retinendæ in beneficialibus admittitur, ibid.nu.683.

Exceptio dominij in remedio, uti possidetis habente uim iuris realis admittitur, ibid.nu.684.

Exceptio dominij, quæ per sententiam latam in petitorio probari potest, an obijci possit in remedio, uti possid.ibi.num. 685.

Exceptio, quod instrumentum non est instrumentum, opponi potest, cum statutum tribuit instrumento paratam executionem, de adipis.pos.reme.3.nu.167.

Exceptio dominij obijci, an possit contra remedium quorum bonorum, reme.1.num.102.

Exceptio uitij inuisibilis a iudice admissa, impedit remedium, l.ult.C.de edict.diui Adr.toll.reme.4.num. 734.

Exceptio falsitatis uel præteritionis, an uitiet testamentũ ne sit locus remedio, l.ult.C.de edi.diui Adr.toll.remed.4. nu.726.

Exceptio alterius testamenti, an impediat remedium, l.ult.C.de edict.diui Adria remed 4 nu.781.

Exceptio cancellationis, & rasuræ impedit missionem in possessionem beneficij ex iudicis officio, reme. 6.nu.45.

Exceptio inualiditatis tituli obijci, an possit in relato casu, ibid. num.46.

Exceptio tituli statim probanda impedit missionem in possessionem beneficij.

Item cum beneficiũ nõ fuit perfectè quæsitum, ibi.nu.48, & 49.

Exceptio criminis quãdo impediat missionem in possessionem beneficij ex iudicis officio, ibid.nu. 50.51.52.53. referuntur aliqui casus, & nu.56.57 58.declaratur. eod.

Exceptio renunciationis beneficij obijci, an possit, cum petitur iudicis officio mitti in possessionem beneficij, ibid.nu.52.

Exceptio, quod ui, clam, & precario possideat, obijci quando possit contra agentem remedio, uti possidetis, reme.3.nu.663

Exceptio, quod ui, aut clam, obijci an possit post litem contestatam in remedio, uti possidetis, reme.3.nu.665.

Exceptio spolij duobus modis obijci potest, ibid.nu.666.

Exceptio spolij in uim peremptoriæ exceptionis obijci potest, ibid.nu.667.

Exceptio testatorem testari non potuisse, non impedit remediũ l.ult.C.de edict.diui Adr.remed 4.nu.745.

Exceptio testatoré testari non potuisse, impedit remedium, l. ul. C.de edi.diui Adr.cùm statim offertur probatio, ibi. nu. 746.

Exceptio defectus dominij, an impediat remedium, l.ulti.C.de edict.diui Adr.ibid.nu.747.

Exceptionem defectus proprietatis non posse obijci ad impediendum beneficij possessionem, ibid.nu.748.

Exceptio defectus dominij, oblatis statim probationibus impedit remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.ibid.nu.751.

Exceptio defectus dominij impedit remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.cum de iure canonico hæres petit mitti in possessionem, ibid.nu.572.

Exceptio incapacitatis instituti impedit remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.ibid.nu.753.

Exceptio patrem instituisse spurium, impedit remedium, l.ult. C.de edi.diui Adr.ibid.nu.758.

Exceptio dominij, de quo constat per confessionem possessoris agẽtis obijci possit agenti remed.uti possidetis, rem.3.nu.692

Exceptio dominij, de quo constat per instrumentum, uel ex testis obijci potest in remedio, uti possidetis, ibid.nu.693.

Exceptio dominij causata à renunciatione agentis, uti possidetis, obijci an possit contra eum, reme.3.num.697.

Exceptio renunciationis dominij factæ coram iudice obijci potest agenti interdicto uti, possidetis, ibid.nu.699.

Exceptio renunciationis dominij metu factæ non potest obijci agenti interdicto, uti possidetis, ibi.nu.700.

Exceptio renunciationis dominij de qua clarè non constat, obijci non potest agenti remedio, uti possidetis, ibid.nu.702.

Exceptio renũciationis dominij obijci non potest in iudicio retinendæ, etiã si offerantur probationes incõtinẽti, ibi.nu.703.

Exceptio contractus defuncti impedit remedium, l.ul.C.de edi. diui Adr reme.4.nu.761.

Exceptio petentem non esse illum, qui scriptus est hæres, impedit remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.ibid.nu.762.

Exceptionibus omnibus reiectis a statuto, non dicitur reiecta; quæ uersatur circa liquidationem personæ, d.rem.4.nu. 763.

Exceptio spolij obijci an possit hæredi in remedio, l.ult. C. de edi.diui Adr.ibid.nu.764.

Exceptio spolij ab hærede facti uiuente testatore, non impedit remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.reme 4.nu. 767.

Exceptionem dominij posse obijci in possessorio, cum per petitorium non est succursum, possessori, reme.4 nu.864.

Ex-

Exceptionem notorij dominij impedire ingressum litis in possessorio,reme.4.nu.530. 56
Exceptionem obijci posse contra testes examinatos in alia instantia,ibid.num.531.
Exceptione proprietatis admissa in iudicio possessorio reddit iudicium mixtum,reme.4.nu.862. 71
Exceptione spolij opposita contra turbatum agentem,vti possidetis,quomodo in causa pronunciandum,rem.3.nu.804. 141
Excussio debitoris principalis an sit necessaria cùm pactum exequitur contra singularem successorem,remed.5.nu.143. 85
Excussio principalis debitoris non requiritur cùm instrumentum guarentigiatum exequitur contra fideiussorem, ibidem nume.144.
Excussio ob clausulam constituti cessat,ibid.nu.145.
Executor, qui habet mittere in possessionem hæredem, an debeat supersedere,opposita nullitatis exceptione, remedio 4. num.412. 51
Executor non mittit in possessionem hæredem contra resistentem armis,remed.4.nu.413. 51
Executor ut mittat in possessionem ex delegatione, id receptis prius literis agere debet.remed.4.num.409. 50
Executor datus ad mittendum in possessionem,ea missione facta,fructus dicitur suo officio,reme.1.nu.86. 95
Executor regulari iure non tuetur a se missum in possessioné, ibid.num.87.
Executor datus ad mittendum in possessionem,cum clausula inducentes & defendentes &c.missum in ea possessione tueri potest,ibid.num.90.
Executor datus ad mittendum in possessionem,cum clausula actus successiui,possessorem manutenere potest,ibid.num.91.
Executor pro loco pio ædificando datus non mittitur in possessionem ex l.ult.C.de edi.diui Adr.reme.4.nu.271. 46
Executores testamentorum uices hæredum sustinent,ibi.nu.268
Executor testamenti,an sit legitimus contradictor,remed.4.numero 644. 61
Executor non capit sua manu bona deinde distrahenda, ibid. num.645. 62
Executoris testamenti officium quod,ibid.nu.646.
Executorem non posse impedire continuationem possessionis in hæredem ex statuti dispositione,ibid.nu.647.
Executorem testamenti,nulla adhuc facta electione pauperũ, posse petere se mitti in possessionem ex remedio,l.ult. C. de edi.diui Adr.ibid.nu.269.
Executoribus testamenti reddi remedium ex l.ult.C.de edi.diui Adr.toll.reme.3.num.66. 105
Executio rei iudicatæ non impeditur per nullitatis exceptioné requirentem altiorem indaginem,reme.4.nu.885. 73
Executio properanda non est,reme.5.nu.58. 79
Expressum non dicitur quod uenit in consequentiam, remed.4. num.127. 38
Exemplum instrumenti, an fidem aliquam faciat, remedio 4. num.652. 62
Expressum differt à tacito solũ in executione,reme.4.nu.231.44
Expressum dici quod uenit ex mente,ibid.nu.232.
Exempla non restringere,reme.3.nu.102. 106
Extensio non est concessa,cùm uerba ad literam sunt intelligenda,reme.4.nu.228. 44
Extensionem non dari in correctorijs, etiam ex maioritate rationis,remed.4.nu.35. 33
Extimatores,uide Aestimatores.

F

Fabij opinio improbata,reme.2.nu.114. 13
Fabij ratio, cur dominij exceptio reijcitur in iudicio quorũ bonorum,explosa,reme.1.nu.104. 7
Fabij ratio reiecta,reme.3.nu.528. 124
Fabij opinio reiecta,reme.4.nu.523. 55
Facta multa tenent quæ fieri impediuntur,reme.4.num.571. 58
Falcidia cessat vbi confectum non fuit inuentarium, de adipisc. pos.reme.2.nu.72. 11
Falcidia appellatione trebellianica continetur, de adipisc.pos. reme.2.num.24. 9
Falcidiæ detractionem censeri ab hærede remissam, cùm concessit legatarium sua sponte legatum occupare, de adipisc. pos.reme.2.nu.31.
Falcidiam non detrahi à legato usufructus omnium bonorum, de adipisc.pos.reme.2.nu.68.
Falcidiam non detrahi à legato piæ causæ,reme.2.nu.87.
Falsum dicitur in totum, quod pro parte est falsum in indiuiduis,reme.1.nu,24. 1
Falsum nemini nocibile nõ punitur,de adipi.pos.rem.4.nu.490
Falsum commissum in accidentalibus puniri,reme.4.num.712.
Falsum præsumptum quando noceat,ibid.nu.714.
Falsi suspicio pro falso in ciuilibus est,reme.4.nu.700.
Falsi accusatio non admittitur in iudicio possessorio summarissimo,reme.ult.nu.43.
Fama publica excusat à pœna turbatæ possessionis, remedio 3. nume.648.
Familiaris bona illata in domum non censeri tacitè hypothecata,de adipisc.pos.reme.3.nu.95.
Fauorabilis est dispositio correctoria cùm ad ius commune reuertitur,reme.4.nu.40.
Feudum francum effici quò ad commodum pecuniarium non quo ad seruitia & obedientiam erga dominum,re.3. nu. 408
Fictione tutus ueritatem implorare potest,reme.4.nu.343.
Fideicommissarius nulla ei restitutione facta nullum ius in hæreditate habet,reme.4.nu.170.
Fideicommissarius sua sponte possessionem ingreditur si nullus extat,qui ei restitutionem uerbalem faciat,& huic conceditur remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.toll.d.reme.4.nu.102.
Fideicommissarius sine uerbali restitutione iura hæreditaria cõsequitur,cùm hæres illa bona alienat,& huic fideicommissario redditur remedium ex l.ult.C.de edi.diui Adr.ibi.nu.103
Fideicommissarius,cui ex aliquo casu trãseunt iura hæreditaria sine restitutione,probare debet casum euenisse, ibid.nu.105.
Fideicommissarius uniuersalis consequitur iura actiua & passiua,d.reme.4.num.182.
Fideicommissarius propriè hæres non est,ibid.nu.184.
Fideicõmissarius quod consequitur,é manu hæredis accipit,ibidem num.185.
Fideicommissarius quãdo capiat de manu hæredis si lex in eum transfert iura hæreditaria absq; restitutione,d.rem.4.nu.200.
Fideicommissarius uniuersalis an sit contradictor legitimus,reme.4.nu.630.
Fideicommissarius non possidens cognitionem summariam de mittendo hæredem in possessionem non impedit, ibi.nu.631
Fideicommissarius non possidens ut supra non est legitimus cõtradictor etiam si incontinenti de iure suo uult probare, ibi. nume.632.
Fideicommissarius ius in re non habet ante restitutionem factam,ibid.nu.633.
Fideicommissarius possidens contradictor est legitimus, cùm de iure fideicommissi uult statim probare,ibid.nu.634.
Fideicommissarius uitiosè possidens,non est legitimus contradictor.ibid.num.635.
Fideicõmissarius quãdo sine uitio possidere dicatur,ibi.nu.636
Fideicommissarius possidens non est contradictor legitimus, cùm de iure suo non potest statim probare,ibid.nu.637.
Fideicommissarius possidens ex uoluntate hæredis ante aditam hæreditatem,an sit legitimus contradictor,ibid.nu.638.
Fideicommissarius est legitimus contradictor cùm detractio trebellianicæ est certò à re una detrahenda,ibi.nu.341.
Fideicommissarius singularis non potest sua auctoritate capere fideicommissum singulare, de adipisc.pos.reme.2.nu.22.
Fideicommissarius ex licentia sibi data a testatore, non potest ingredi possessionem ab alio occupatam,reme.6.nu.24.
Fideicommissarius uniuersalis hæres esse dicitur,de adipisc.pos. reme.2.nu.19.
Fideicommissarius quando loco hæredis subrogetur,d.reme.4. num.189.
Fideicommissarius loco hæredis est,& illius naturam sapit,ibi. nume.191.
Fideicommissario,cui re facta est fideicommissi restituta an cõcedatur remediũ,l.ult.C.de edi.diui Adr.tol.d.rem.4.nu.178
Fideicommissario,cui re & uerbo facta est fideicommissi restitutio,non conceditur remedium,l.ult.C.de edi.diui Adri. toll. ibid.nu.180.
Fideicommissario uniuersali, cui verbo tantum facta est fideicommissi restitutio,an concedatur remedium,l.ult.C.de edi. diui Adr.tol.ibid.nu.181.
Fideicommissario conceditur remedium,l.ult. C. de edict. diui Adr.tol.etsi hæres possessionem est adeptus,d.reme.4.nu.187
Fideicommissario quando detur hæreditatis petitio,ibi.nu.188.
Fideicommissario, cui a lege iura hæredis sine restitutione deferuntur,an concedatur remedium, l.ult.C.de edi. diui Adr. toll.d.remed.4.nu.199.
Fideicommissario libellum non offert, cùm adipiscitur possessionem iudicis officio, quam ex dispositione testatoris sponte poterat ingredi,reme.6.nu.9.

Fidei-

Fideicommissario, cui fideicommissum est in codicillis relictũ, an concedatur remedium, l.ult. C.de edic.diui Adr.toll.rem. 4.num.191.
Fideicommissario uniuersali, cui nec re, nec uerbo facta est resti tutio, concedatur remedium, l.ult.C de edi.diui Adria. toll. rem.4.num.166.
Fideicommissarium transmittere ius deliberandi, rem.4.nu.174
Fideicommissarium ex larga significatione substitutum dici, ibid.num.176.
Fideicommissarios, rei seruandæ causa in possessionem mitti, re. 5.num.7.
Fideicommissi titulum allegans, si non possidet legitimus con tradictor non est ad impediendum cognitionem summariam rem.4.num.558.
Fideiussio non præstatur nisi petente parte, rem.2.num.98.
Filius in legitima institutus dicitur in re certa institutus quod ibidem declaratur, rem 4 nu.164.
Filius & seruus hæredes dicuntur facti, non iuris, cum pater & patronus ex illorum persona hæreditatem consequantur, re. 4.num.264.
Filius dum acquirit hæreditatem patri, ipse tamen retinet nomen hæredis scripti, rem 4.nu.289.
Filius patris imaginem gerit, ibid.nu.173.
Filius ratione suæ legitimæ an sit legitimus contradictor, rem. 4 nu.643.
Filius præsumitur institutus à matre, quæ in puerperio decessit cæteris filijs institutis, & infra declaratur, d.rem.4.nume.89.
Filius hodie non est immediatè hæres patris, dicto rem.4.nu.80
Filius institutus in solo nummo legitimæ, censetur institutus in tota legitima, d.rem.4.nu.113.
Filius, ergo hæres, rem.4.nu.76.
Filio instituto, & hæreditate adita, omnia iura transeunt in patrem tam actiua, quàm passiua, rem.4.nu.188.
Filio instituto datur actio familiæ erciscundæ, & hæreditatis pe titio, rem.4.nu.160.
Filio adoptiuo instituto in testamento patris imperfecto non da tur remedium, l.ul.C.de edi.diui Adr.tollen.d.rem.4.nu.317.
Filio naturali instituto in testamento patris imperfecto non con ceditur remedium, l.ult.C.de edict.diui Adria.tollen.d.reme. 4 num.315.
Filio furioso instituto in minori portione quàm in legitima, exemplariter substitui potest.d.rem.4.nu.124.
Filium hodie in aduentitijs esse re & nomine hæredem, reme.4. num.277.
Filium probare an se debeat, qui agit remedio, quorum bonorum, rem.1.nu.98.
Filia non mittitur in possessionem feudalium, si cum illa frater concurrit, d.rem.4.nu.380.
Filia non mittitur in possessionem feudalium, cùm probationes sunt paratæ, quòd illud feudum non conuenit fœminis, ibid. num 381.
Filia non mittitur in possessionem feudi ecclesiastici, ibi.nu.381
Filia non mittitur in possessionem feudi si feudum habet castra munitissima, ibid.nu 383.
Filia bona feudalia iam possidés in ea possessione conseruatur, d.remed.4.nu.377.
Filia à statuto exclusa, sed instituta à patre etiam in testamento imperfecto habet remedium, l.ult.C de edi.diui Adri.d.rem. 4.num.326.
Filia illegitima non mittitur in possessionem rerum emphyteuticarum, rem.4.nu 388.
Filia exclusa à statuto, nec à patre in testamento instituta, nullo modo habet remediũ, l.ul.C.de edi.diui Adr.tol d.re.4.n.83.
Filia exclusa à statuto, hæres tamen à patre potest institui, rem. 4.nu.322.
Filia an ex remedio, l.ul.C.de edi.diui Adr.mittatur in possessionem bonorum feudalium patris, rem.4.nu.375.
Filiam mitti in possessionem bonorum feudalium, etiam si con stet illa esse feudalia, ibid.nu.379.
Fisco auferenti hæreditatem ab indigno, an reddatur remediũ, l.ult.C.de edict.diui Adria.ibid.nu. 299.
Fiscus iura actiua & passiua consequitur in bonis hæredis indi gni, remed.4.nu.300.
Fiscus loco hæredis succedens a creditoribus hæreditarijs conuenitur, ibid.nu.301.
Fiscus succedens loco hæredis indigni ex testamento succedere dicitur, ibid.num.302.
Fiscus loco indigni fideicommissarij succedens falcidiam ex in digni persona detrahit, ibi.nu.304.
Flumen priuatum quid, multis modis considerari, rem 6.nu.64
Flumen priuatum concessum à Principe priuatæ personæ, ibidem nume.65.
Flumen cùm alueum mutauit ex toto, per nouum alueum aqua duci non potest, remed 6.nume.138.
Flumina aliqua publica, aliqua priuata, remed.5.nume.52.
Flumina publica quæ, ibid.nume.54.
Flumina nauigabilia quæ, ibid.nume.55.
Fœmina transuersalis mittitur in possessionem bonorum feudalium eius, cui succedit, remed.4 nume.378.
Fœmina an comprehendatur sub illis verbis, si quis, de adipisc. pos.remed.4.nume.58.
Fœmina mittitur in possessionem bonorum emphyteuticorum ex remedio, l.ult.C.de edic.diui Adria.remed.4.nume.385.
Formam esse rei ferrem, remed 4.nume.710.
Fœmininum quomodò sub masculino contineatur, & paulò quid in correctorijs, d.remed.4. nume.61.
Forus purgatio qualis esse debeat, remed 8.nume.15.
Forus principalior quis, remed.4. nume.481.
Forus principalior ratione domicilij est, ibid.nume.483.
Fortunij Garziæ, Gomesij, & Coralij ratio quædam reiecta, de adipisc.pos.remed.3.nume.45.
Francisci Hotomani singularis opinio de Saluiano interdicto confutata, remed.3.nume.58.
Francisci Hotomani, require Hotomani.
Franciscanorum & Dominicanorum de vsu aquæ controuersia, remed.6.nume.115.
Fructus industriales ac naturales censeri hypothecatos pro pensione fundi. de adipisc.pos.remed.3. nume.117.
Fructus naturales perceptos per hæredem mariti ex ipsius mariti bonis iam pro dote mulieris obligatis, esse mulieri pro dote hypothecatos, ibid.nume.119.
Fructus consumpti & ex pretio empto prędio, illud non esse obligatum pro pensione conducti prædij, ibid.nume.120.
Fructus sunt de his, quæ seruari non possunt, de adipisc.possess. remed.3. nume.122.
Fructus percepti ante litem contestatam venire in iudicio, vti possidetis, remed.3.nume.289.
Fructus medio tempore percepti ab eo, qui pro parte falsæ causæ missus est in possessionem, an eius efficiantur, remed.5.nu.25.
Fructus illati & inuecti in horreum an sint tacitè hypothecati pro pensione prædij rustici conducti, remed.3.nume.114.
Fructus venales illati in domum conductam non obligari pro pensione domus, remed 3.nume.131.
Fructus percepti mortuo testatore hæreditatis an restitui debeat hæredi misso in possessionem ex remedio, l.vlt.C.de edic.diui Adr.toll.remed 4.nume.800.
Fructus percepti mortuo testatore hæreditatis petitione peti possunt, ibid.nume.801.
Fructus perceptos iure familiaritatis nō probare possessionem, remed.3.nume.566.
Fructuum perceptione etiam alterius manu possessionem probari, ibid.nume.565.
Fructuarios duos æquè possidere posse, & partes per concursum facere, remed.3.nume.756.
Frustra petit, qui habet quod petit, remed.4. nume.179.

G

Gallia non admittit saisinam contra Regem, reme.3.nu.154.
Galliæ & Hispaniæ obseruantia, qua Principes laici tuentur oppressos potentia iudicis Ecclesiastici, remed.3.nume.357.
Gellij de difficili controuersia iudicium, remed.3.nume.751.
Gl.l.1.in verbo, Liberos.C.de his qui ante aper.tab.declaratur, de adipisc.pos.remed 4 nume.71.
Glo.clem.1.de sequest.posses.& fruct declaratur, rem.4.nu.890.
Glo.l.2.§ idem Nerua. vti possid.declaratur, remed.3.nu.269.
Glossæ opinio explosa, remed.3.nume.75.
Glossæ & aliorum interpretatio ad l.1.ff.Vtrubi explosa, remedio 2.nume.8.
Glossæ lapsus, remed.3.nume.245.
Glossatoris exempla de ciuiliter possidenti spoliato naturali, & turbato, reiecta, remed 3 nume.37.
Gomesij opinio reiecta, de adipisc.pos.remed.3.nu.123.
Gozadini resp.21.nu.10.improbatur, remed.4. nume.147.
Grati responsum.ult.lib.2.examinatur, remed.4.nume.838.
Gratificari non posse alteri contendentium in beneficialibus, remed.3.nume.773.
Gratificationi locum non esse nisi in casibus in iure expressis, ibidem nume.774.
Gratificationi locum esse in maximè dubijs, remed.3.num.763.

Guidonis Papæ q.483.& Alciati sententia respon.492.nu.34.reiecta.de adipiſ.poſ.rem.2.nu.84.
Guidonis Papæ,Decij,& Crauettæ opinio defenſa,re.3.nu.661.
Gulielmi Cunei,& Cyni diſtinctio reiecta de adipiſ. poſ. reme,3.num.80,

H

HAereditas vacans loco poſſeſſoris eſt,rem 4.nu.599.
Hæreditas adiri non poteſt niſi conſtet de viribus teſtamenti,rem.5.nu.57.
Hæreditatis petitio an comprehendat poſſeſſa tempore ſententiæ,de adipiſ.rem.1.nu.71.
Hæreditatis petitionem bonæ fidei eſſe,de adip.poſ.rem.5.nu.4.
Hæreditatis petitionem intentari ſimul poſſe cum remedio,quorum legatorum,de adip.poſ.rem.2.nu.12.
Hæreditatis petitionem non dari contra titulo poſſidentem, de adipiſ.rem.1.num.61.
Hæreditatis aditionem non præſumi,rem.4.nu.173.
Hæreditatis petitionem vtilem concedi hæredi de iure prætorio.de adip.rem.1.num.34.
Hæreditatis petitionem vnde nomen realis obtineat,re.4.n.30.
Hæreditate adita bona deſinunt hæreditaria eſſe,rem.4.nu.190.
Hæreditatum commixtio fit,cùm hæres primus hæreditatẽ adiuit,& ſecũdus vnã ſine altera conſequi nõ poteſt,d.re.nu.246.
Hæres petens ſe mitti in poſſeſſionem ex l. vl.C.de edi.diui Adria.an aditionem hæreditatis probare debeat,re.4.nu.676.
Hæres qui permittit fideicommiſſarium poſſidere, trebellianicam videtur remiſiſſe,rem.4.nu.64.
Hæres decedens ante aditam hæreditatem, non tranſmittit,re.4.num.175.
Hæres inteſtabilis quando dicatur,rem.4.num.757.
Hæres ex remedio,l.vl.C.de edi. diui Adr.mittitur in poſſeſſionem eorum,quæ à defuncto detinebantur,d.rem.4.num.368.
Hæres ſcriptus quando quis dicatur, rem.4.nu.262.
Hæres ſemel factus, nunquam deſinit eſſe hæres,rem.4.nu.153.
Hæres perdit relicta à teſtatore, cùm intra debitum tempus nõ ſatisfacit illius voluntati,de adip.poſ rem.4.num.75.
Hæres tunc perdit relicta à teſtatore cùm admonitus non ſatisfacit voluntati teſtatoris,ibid,nu.76.
Hæres ſub conditione propriè non eſt hæres,remedio 4.nu.306.
Hæres à clerico inſtitutus an remedium habeat ex l.vltim.C.de edict.diui Adr.d rem 4.nu.374.
Hæres eſſe non deſinit indignus,a quo auſertur hæreditas, rem,4.num.303.
Hæres quomodo iudicis officio poſſeſſione adipiſcatur, remed,6.nume.3.
Hæres ſua auctoritate poſſeſſionem vacantem adipiſci poteſt, ibid.num.4.
Hæres hęredis non habet remedium,l.vlt.C.de edi. diui Adria. cùm primus hæres poſſeſſionem conſecutus eſt,& eam deinde amiſit,d.rem.4.num.248.
Hæres debitoris eiuſdem conditionis qua defunctus pacto, l.3. C.de pign.tenetur,rem.5.num.107.
Hæres mittitur in poſſeſſionem bonorum, quæ poſſidebat teſtator tempore ſuæ mortis,ex remedio, l.vlt.C.de edi.diui Adr, remed.4.nu.363.
Hæres ex remedio,l.vlt.C de edi.diui Adria. mittitur in poſſeſſionem eorum, quæ vel naturaliter vel ciuiliter à teſtatore poſſidebantur,ibid.nu.364.
Hæres ex remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.mittitur in poſſeſſionem eorum, quæ ciuiliſſima poſſeſſione a defuncto poſſidebantur,ibid.nu.365.
Hæres inſtitutus in quota hæreditatis uerè hæres eſt,re.4.n.155
Hæres rei certæ, nullo alio exiſtente cohærede, propriè hæres eſt,ibid.nu 117.
Hæres ex teſtamento nuncupatiuo habet remedium ex l. vlt. C. de edi.diui Adr.& qua ratione,reme.4.num.67.
Hæres an teneatur ſatiſdare legatario de legato reſtituendo, antequam experiatur remedio,quorum legatorum,re.2. nu. 91.
Hæres nullo exiſtente contradictore poſſeſſionem bonorum defuncti ſua auctoritate ingredi poteſt,rem.4.num.421.
Hæres continuando poſſeſſionem defuncti ui ſtatuti ciuiliſſimè poſſidere,rem.3.nu.58.
Hæres ſua auctoritate non ingreditur poſſeſſionem plenam,re,6.num.21.
Hæres qui mittitur in poſſeſſionem corporalium ex remedio,l. vl.C.de edi.diui Adri. an etiam mittatur in quaſi poſſeſſione rerum incorporalium,remed.4.nu.393.
Hæres ex conſtitutione Adriani mittebatur in poſſeſſionem bonorum defuncti, etiam ſi teſtamentum eſſet falſum vel ruptum,de adipiſ.poſ.rem.4.num.8.
Hæres ante adita hæreditatem ius nullum in hæreditate habet, rem.4.num.171.
Hæres ad tempus,nullo cohærede dato, hæres propriè dicitur, rem.4.num.150.
Hæres quotæ bonorum vniuerſalis hæredis nomen obtinet,de adipiſc.poſ.rem,1.num.40.
Hæres cum agit vt talis,ſuper ea quæſtione erit diſputandum, rem.3.num.185.
Hæres hæredis propriè hæres eſt,d.rem.4 num.237.
Hæres hæredis non dicitur hæres ſcriptus,ibidem num.239.
Hæredis factum, dicitur nouum factum in iudicio poſſeſſorio retinendæ,rem.3.num.829.
Hęredi ſuccedenti ab inteſtato illi primo hæredi ſcripto conceditur remedium ex l.ul.C.de edi. diui Adr.toll.d.re.4.nu.242.
Hæredi hæredis non conceditur remedium ex l.ult.C.de edi. diui Adr.cùm his hęres primus iam ab inteſtato ſucceſſit, d.re.4.num.244.
Hæredi inſtituto in ſola quota hæreditatis an concedatur remedium ex l.ult.C.de edi.diui Adr.toll d.rem.4.nume.114.
Hæredi conditionali,pendente conditione an reddatur, remedium,l.ul.C de edi.diui Adr.tol.rem 4.num.305.
Hæredi hæredis,an concedatur remedium,l.ult. C.de edi.diui Adr.d.rem.4.num.236.
Hæredem non poſſe factum defuncti impugnare,rem.4.nu.587.
Hæredem ex pacto anteceſſoris obligare,de adip.poſ.re.3.nu.64.
Hæreticus ab interlocutoria appellat,etſi non a diffinitiua, re.4.num.811.
Hominem uiuere centum annos an præſumatur,rem.4.nu.668.
Horreum quid,de adipiſ.poſ.rem.4.nu.129.
Hotomani rationes quædam improbatæ,rem.4.nu.60.
Hotomani,uide Franciſci Hotomani.
Hypothecam ſemel quæſitam nouo contractu non diſſolui, re.3.num.105.
Hypothecam tacitam in bonis minoris cauſari ſine decreto tutoris & curatorem,rem.3.num.75.
Hypothecæ ius per oblationem crediti perimi, rem.3.num.183.
Hypothecaria quando intentata cenſeatur,de adipiſc.poſ. rem.3.num.158.
Hypothecaria actione auocatur poſſeſſio ratione iuris,re.3.n.12
Hypothecariæ iudicium petitorium eſſe dicitur,ibid. nu.13.

I

IAcobi Butrigarij diſtinctio de probatione filiationis in iudicio,quorum bonorum,examinatur,rem.1.nu.100.
Iaſonis opinio conſil.187.in ſecundo dubio,lib.2,defenſa, rem.4.nu.875.
Illata & inuecta in prædio ruſtico eſſe obligata pro penſione, ac illata in urbano,rem.3.nu.34.
Illata & inuecta in prædio ruſtico quando hypothecata cenſeantur pro penſione,ibid num.35.
Illata & inuecta a colono coloni,uel inquilino inquilini an cenſeantur tacitè hypothecata,rem.3.nu.97.
Illata in ædificijs domui coniunctis cenſeri pro pẽſione domus obligata,de adipiſ.poſ.rem.3.nu.146.
Illata & inuecta cenſeri tacitè hypothecata pro deteriotatione rei locatæ,de adip.poſ.rem.3 nu.102.
Imolæ opinio declaratur,rem.3.nu.189.
Imperium mixtum apud quos nunc ſit,rem.4.nu.420.
Imperij mixti eſt iubere poſſidere,rem.4.nu.417.
Impoſſibilitas de iure adiecta diſpoſitioni nõ uitiat,re.4.nu.158
Incertitudo nõ uitiat diſpoſitionẽ fauore piæ cauſæ,re.4.nu.787
Incidentis quæſtionis natura eadem eſſe ſolet cum natura principalis,rem.4.nu.815.
Incile quid,rem.7.nu.6.
Incilia quid,rem.6.nu.21.
Incorporalia quæ ſint,quæ circa fructum hominis uerſantur,re.4.num.397.
Infans & furioſus poſſeſſionem non acquirunt,rem.4.num.297.
Innocent.in c.ult.de procurat.declaratur,rem.4.nu.433.
Innocentij conſideratio ad l.1.§ ul.ff uti poſſid.explođa, rem.3.nu.794.
Innocentij lapſus,rem.3.nu.48.
Innocentij reiecta opinio,rem.4.nu.359.
Iniuſtus in uno præſumitur iniuſtus in altero,reme.3. num. 392.
Inquilinus interdicto,uti poſſidetis,non experitur, eum turbans cum negat inquilinum poſſidere,rem.3.nu.235.
Inſolutum datio ex credito,cui exceptio obſtat nulla eſt,etiam ſi a iudice ſit facta,rem.1.num.38.
Inſolutum datio pro parte falſa tota annullatur,rem.1.num.26.

Iuſti-

institutus in re certa dato cohærede vniuersali, qui adiuit, legatarij nomen obtinet, rem 4.nu.133.
institutus in re certa propria auctoritate capere potest, ibi.n.134
institutus in re certa hæredis loco esse dicitur, ibid.nu.136.
institutus in re certa nō tenetur ad onera hęreditaria, ibi.nu.137.
institutus in re certa loco legatarij est quò ad iura, & actiones, ibid.nu.140.
institutus ex esse idem est ac institutus in totum, ibid.num.141.
institutus in legitima dicitur institutus in quota bonorum, d.re. 4.nu.163.
institutus in re certa hæredis nomen obtinet quò ad occupandā rem legatam, rem.2.nu.65.
institutus in sola legitima hæredis nomen obtinet, re.4.nu. 159.
institutum in re certa Trebellianicam detrahit. aliter infra, d. rem 4.nu.139.
Instituto ad tempus si est datus substitutus uerbis obliquis, is institutus censetur grauatus restituere substituto, re. 4. nu. 155.
Instituto ad tempus datur remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr. si à statuto permitteretur, quod hæres ad tempus esse possit, ibi. num.156.
institutio in re certa nullo cohærede dato, an reddatur beneficium, l.ult.C.de edi.diui Adr.tol.rem.4.nu.116.
institutio in certa fauore pauperum ualet, reme.4.nu.157.
instrumentum testamēti tunc paratam habet executionem cùm nullus adest contradictor, rem.4.nu.693.
instrumentum regulariter non habet executionem paratā, ibid. nume.695.
instrumentum antiquum locationis probare possessionem, rem. 3.nu.574.
instrumentum, quod à statuto executionem paratam habet testibus suppleri non posse, reme. 4.nu.708.
instrumentum habens à statuto paratam executionem, paratam etiam habere dicitur quò ad tacitam stipulationem dotis, re. 4 nu.125.
instrumentum, cui à statuto tributa est parata executio liquidū esse debet, rem.3.nu.190.
instrumentum habens paratam executionem à statuto tertium non afficit, rem.4.nu.848.
instrumentum executioni non mittitur ex dispositione statuti ante liquidationem, rem.5.nu.59.
instrumētum falsum pręsumitur cùm non reperitur in protocollis, in quibus alia eiusdem temporis reperiuntur, re.4.nu.736
instrumentum testamenti præsumitur suspectum si in protocollo folia incisa reperiuntur & ideò impeditur remedium, l.ul. C.de edi.diui Adr.ibid.nu.737.
instrumentum seu protocollum à quo laceratum pręsumatur, ibid.nu.738.
instrumentum casu deperditum quis probet, ibid.nu.740.
instrumentum authenticum caret fide cum deficit protocollum, ibid.nu.743.
instrumentum authenticum eiusdem notarij manu sumptum, sufficit exhibere in missione in possessionem ex l. ult. C. de edi.diui Adr.rem.4.nu.653.
instrumentum originale apud notarium perpetuò esse debet, ibid.nu.654.
instrumentum legitimè sumptum probat, ibid.nu.665.
instrumentum exemplatum an fidem faciat, rem.4.num.652.
instrumenta à iure communi paratam executionem non habent.de adipis.pos.rem.4.nu.24.
instrumentum perquire, originale.
interdictum quorum bonorum, an filio legitimato reddatur, de adipis.pos.rem.1.nu.42.
interdictum quorum bonorum, an reddatur succedenti ab intestato sorori patrueli, ibid.nu.44.
interdictum quorum bonorum, an reddatur instituto in quota bonorum, de adipis.rem.1. nu.39.
interdictum quorum bonorum, an reddatur electo ad dignitatem, uel beneficium, de adipis.rem.1.num.46.
interdictum quorum bonorum, cumulari posse cum illo recuperandę ex diuersis personis, rem.1.nu.7.
interdictum quorum bonorum, differre ab illo, quorum legatorum, de adipis.pos.rem.1.nu.7.
interdictum quorum bonorum, an reddatur pro annua pręstatione, de adipis.pos.rem.1.nu.86.
interdictum quorum bonorum, an reddatur contra eum, qui titulo desijt possidere, de adipis.pos.rem.1.nu.63.
interdictum quorum bonorum, cui & contra quem concedatur in pręludijs.nu.12.
interdictum quorum bonorum, an ad singulas res reddatur, de adipis.pos.rem.1.num.80.
Interdictum quorum bonorum, quid sit, & vnde, de adip.pos.re. 1.num.1.
Interdictum quorum bonorum, an fideicommissario vniuersali competat, rem.2.nu.18.
Interdictum quorum bonorum, an reddatur contra vsufructuarium, de adipis.rem.4.nu.76.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra legatarium apud quem res reperitur sine vitio, de adip.pos.re.2.num.57.
Interdictum quorum legatorum, quomodo differat ab illo quorum bonorum, de adip.pos.rem.2.nu.10.
Interdictum quorum legatorum, cumulari an possit cum petitorio, d.rem.2.nu.105.
Interdictum quorum legatorum, cumulari an possit cum interdicto retinendæ.ibid.nu.107.
Interdictum quorum legatorum reddi contra tertium possessorem, rem.3.nu.62.
Interdictum saluianum reddi contra hæredes conductoris, ibidem num.63.
Interdictum quorum legatorum, non cessare ob licentiam ab hærede ante aditam hæreditatem concessam legatario, ut sua spontè legatum occupet, ibid.nu.40.
Interdictum quorum legatorum, non reddi contra fideicommissarium, cui à testatore data est licentia occupandi rem fideicommissam, ibid.nu.45.
Interdictum quorum legatorum, non reddi cōtra causam piam occupantem legatum, rem.2.nu.86.
Interdictum quorum legatorum, reddi contra missum in possessionem legatorum conseruandorum causa, si requisitus recusat restituere.ibid.nu.89.
Interdictum quorum legatorum quam ob causam eesset, rem. 4.nu.639.
Interdictum quorum legatorum, an locum habeat cum legatarius legatum occupauit nullo existente hærede à quo peti illud potuerit, rem.2.nu.66.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur hæredi vlterioris gradus, de adipis pos.rem.2.nu.15.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur hæredi bonorum possessoris, ibid.nu.17.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra fideicommissarium singularem, ibid.nu.21.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra fideicommissarium vniuersalem, ibid.nu.23.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra hæredes legatarij & fideicommissarij, ibid.nu.26.
Interdictum quorum legatorum, esse scriptum in rem, ibi.nu.28
Interdictum quorum legatorum, cui & contra quem reddatur, ibid.nu.13.& prælud.nu.13.
Interdictum quorum legatorum, quod de adip.pos.rem.2.nu.1.
Interdictum quorum legatorum, æquitatem habet, ibid.num.2.
Interdictum quorum legatorum, cessare cum testator prohibuit detractionem falcidiæ, ibid.nu.77.
Interdictum quorum legatorum, cessare cum hæres etiam ex post permisit legatario occupare legatum, ibid.nu. 32.
Interdictum quorum bonorum, cessare cum legatarius legatum occupauit volēte hærede, què deinde facti pœnituit.ibi.n.35.
Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra legatariū, qui occupauit legatū eo casu quo hæredes Falcidia remebat priuandus, rem.2.nu.71.
Interdictum saluianum, cui prosit, rem.3.nu.3.
Interdictum saluianum, adipiscendę possessionis esse, ibid.nu 5.
Interdictum saluianum, quomodo differat ab actione seruiana, ibid.nu.8.
Interdictum saluianum, ad possessionem rerum vniuersarum pertinere, ibid.nu.10.
Interdictum saluianum, aduersus colonum, actio uerò seruiana contra omnes redditur, & ibi de ratione diuersitatis ex Hotomano, rem 3.num.11.
Interdicti saluiani formula, d.rem.3.nu.4.
Interdictum saluianum, an reddatur pro adipiscenda possessione partus ancillę inuectæ in prædium vrbanum, cùm alteri deinde vendita fuit, remed.3.nu.53.
Interdictum saluianum, an reddatur aduersus tertium possessorem, ibid.nu.55.
Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis & inuectis in domum locatam, de adip.pos.rem.3.nu.46.
Interdictum saluianum, an reddatur contra minorem, qui in prędio a se conducto bona intulit, rem.3.nu.66.
Interdictum saluianum, ex veriori opinione non reddi contra

debitorem ex alia causa quàm locationis, d.remed.3. nu.23.
Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis in prædio rustico, d.remed.3.nume.33.
Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione illatorum in prædium ob deteriorarionem factam, remed.3.nume.101.
Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione rerum venalium inuectarum in prædio, remed.3.nume.125.
Interdictum saluianum, an reddatur pro bonis illatis à famulo, qui domino seruire promisit, remed.3.nume.144.
Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis in naui conducta, ibid.nume.149.
Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis, etiam si specialiter aliqua bona hypothecata fuerint, ibid.nume.153.
Interdictum saluianum, non desinit esse summariū & si aliquod eius adminiculū plenariè debet tractari, d.remed.3.nu.173.
Interdictum saluianum, an reddatur pro vestimentis in prædiū illatis & inuectis, ibid.nume.138.
Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione pecuniæ illatæ in prædium conductum, ibid.nume.133.
Interdictū saluianū, cui & contra quē cōpetat, in prælud.nu.14.
Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione fructuum, qui ex locato prædio percipiuntur, remed.3.nume.113.
Interdictum saluianum, requirit probationem possessionis inquilini & coloni, remed.3.nume.15.
Interdicto saluiano, agens probat prius se esse creditorem, de adipisc.possess.remed 3. nume.163.
Interdicto saluiano, agens non habet necesse probare bona illa fuisse conductoris, d.remed.3.nume.161.
Interdictum ne vis fiat ei, quod in prælud.nume.6.
Interdictum, ne vis fiat ei, esse prohibitorium & restitutorium, remed.1.nume.49.
Interdictum, ne vis fiat ei, cur iuuentum, remed.1.nume.2.
Interdictum, ne vis fiat ei, retinendæ possessionis esse, ibid.nu.4.
Interdictum, ne vis fiat ei, reddi misso in possessionem rei seruandæ causa, ibid.nume.6.
Interdictum, ne vis fiat ei, an reddatur illi, qui iussus mitti & ab aduersario impeditur, d.remed.1. nume.11.
Interdictum, ne vis fiat ei, esse etiam adipiscendæ possessionis, in prælud.de retinen.possess.nume.12.
Interdicti, ne uis fiat ei, formula.remed.1.nume.1.
Interdictum, vnde ui, reddi contra non admittentem uenientem in possessionem, remed.1.nume.66.
Interdictum, unde vi, directum vsuario & fructuario reddi, remed.3.nume.74.
Interdictum, vnde vi, non reddi contra successorem singularem, de adipisc.poss.remed.2.nume.29.
Interdictum, vnde vi, detentatori non dari, rem.3.nu.47.
Interdictum, vnde vi, reddi pro quasi possessione incorporaliū, remed.3.nume.107.
Interdictū, vnde ui, reddi possidenti ciuilissimè, remed.3.nu.59.
Interdictum, unde ui, non dari pro præstationibus personalibus remed.3.nume.140.
Interdictum, Vtrubi, cur ita inscriptum ex auctoris sententia, remed.2.nume.11.
Interdictum, Vtrubi, cur secundus in ordine huius tractatus, in prælud.nume.13.
interdicti, Vtrubi, formula, & differentia ab interdicto, Vti possidetis, remed.2.nume.1.
interdicto, Vtrubi, agens, quid probare habeat, remed.2.nu.7.
interdictum, Vtrubi, & uti possidetis, in quibus conueniant, remedio 2 nume.2.
interdictorum, Vtrubi, & vti possidetis, exequatio, ibid.nu.3.
interdictum, vti possidetis, reddi pro mobilibus cohærentibus immobilibus, remed.3.nume.283.
interdictum, vti possidetis, non reddi pro turbatione facta in cloaca, ibid.nume.285.
interdictum, uti possidetis, si primo proponatur, & deinde ab aduersario illud recuperandæ, quomodo procedendum sit, remed.3.nume.669.
interdictum, uti possidetis, pro re si est propositum & pro altera illud, vnde ui, ab aduersario an super vtroque sit pronunciandum, remed.3. nume.788.
interdictum, uti possidetis, nō reddi creditori misso in possessionem ex pignore conuentionali nondum tradito, re.3.nu.162.
interdictum, uti possidetis, an reddatur misso in possessionem ex pignore prætorio, ibid.nume.163.
interdictum, vti possidetis, reddi misso in possessionem à Prætore ex secundo decreto, ibid.nume.164.
interdictum, vti possidetis, an reddatur creditori misso in possessionem ex primo decreto, ibidem nume.168.
interdictum de superficiebus, an necessario à prætore sit inuecatum, remed.4.nume.40.
interdictum, uti possidetis, utile redditur domino, cum turbatur in seruis non adscriptis glebæ, remed.3. nume.118.
interdictum, uti possidetis, annale esse ratione interesse, & damnorum turbationis factæ, remed.3.nu.708.
interdictum, uti possidetis, an reddatur, pro finium diuisione, remed.3.nume.110.
interdictum, uti possidetis, an reddatur contra eum, qui sine iure electus ad magistratum administrat, remed.3.nu.149.
interdictum, uti possidetis, non reddi impedito ducere aquam æstiuam, uel quotidianam, contra Orianum, reme. 3.nu.111.
interdictum, vti possidetis, non reddi pro quasi possessione depascendi, contra Socinum seniorem, ibid.nume.12.
interdictum, vti possidetis, differre ab illo, vnde vi, vt detur vasallo contra dominum, remed.3.nu.124.
interdictum, uti possidetis, cur propositum, remed.3.nume.4.
interdictum, uti possidetis, reddi pro quasi possessione seruitutis continuæ, remed.3. nume.104.
interdictum, uti possidetis, naturā mixtā habet, remed.3.nu.26.
interdictum, uti possidetis, redditur cūm quasi possessor electionis turbatur, remed.3.nume.151.
interdictum, vti possidetis, reddi pro corporalibus & incorporalibus, de adipisc.remed.1. nume.48.
interdictum, uti possidetis, reddi contra recusantes soluere decimas, remed.3.nu.135.
interdictum, vti possidetis, cumulari an possit cum illo, vnde ui, remed.3. nume.507.
Interdictū, vti possidetis, an reddat ciuiliter possidēti, qui emit ab eo, q nec naturaliter, nec ciuiliter possidebat, re.3.nu.302.
Interdictum, vti possidetis, an reddatur creditori misso in possessionem ex primo decreto in executione sententiæ diffinitiuæ, remed.3.nume.225.
Interdictum, vti possidetis, reddi contra eū, cuius noīe facta est turbatio, vt possessio sit libera apud actorem, reme.3.nu.307.
Interdictum, uti possidetis, an inquilino reddatur, dum in suo ædificare prohibetur, remed.3 nu.234.
Interdictū, vti possidetis, differre ab illo, vnde ui, reme.3 nu.14.
Interdictum, vti possidetis, cur in plurali cōceptum, ibid.nu.15.
Interdictum, vti possidetis, duplex, ibid.nu.16.
Interdictum, vti possidetis, esse personale in rem scriptum, remed.3.nume.318.
Interdictum, vti possidetis, reddi pro damnis & interesse, remed 3.nume.286.
Interdictum, vti possidetis, non reddi rectori Ecclesiæ, cùm Ecclesiæ corpus turbatur, remed 3.nume.130.
interdictum, uti possidetis, non reddi violento possessori, remedio 3.nume.255.
Interdictum, vti possidetis, reddi pro possessione sequestrata cū vnus certus extat possessor, remed.3.nu 87.
Interdicti, uti possidetis, causam ante criminis iudicium esse diffiniendam, remed.3. nume.713.
Interdicti, uti possidetis, formula, ex iurisconsulto, reme.3.nu.1.
Interdicti, uti possidetis, formula, ex Eguinario Barone, ibidem nume.2.
Interdicto, uti possideris, cum agitur, & uterque iustè possidet, uterque uincit. remed.3.nu.785.
Interdicto, uti possidetis, agens exprimere an debeat modum desistendi à turbatione, remed.3.nume.506.
Interdicto, uti possidetis, agens an probare debeat aduersarium dolo turbasse, remed.3.nume.603.
Interdicta, uti possidetis, & vtrobi, quæ in prælud.nume.4.
Interdicta, uti possideris, & utrobi, differentia, ibid.num.5.
interdictum, de itinere non esse accessorium confessoriæ actionis, remed.3.nume.128.
Interdictum, de itinere actuq; priuato, non reddi pro quasi possessione seruitutis urbanæ, remed.5.nu.72.
Interdictum, de itinere actuq; priuato, non reddi pro quasi possessione seruitutis urbanæ, remed.5. nu.28.
Interdictum, de itinere actuq; priuato, reddi ei qui post usum triginta dierum mala fide cœpit possidere, remed.5. nu. 83.
Interdictum, de itinere &c. pro quasi possessione totius prædij detur, cum solùm parte usus est, remed.5.nu.57.
Interdictum, de itinere actuq; priuato, non reddi illi, qui ab initio cœpit mala fide possidere, & deinde bona fides superuenit, remed.5 nume.86.
Interdictum, de itinere actuque priuato, an reddatur hæredi illius, à quo quasi possessor mala fide usus est, ibid.nu.88.

Interdictum, de itinere actuque priuato, an reddatur ei, qui impeditus fuit impedimento facti, ne ea seruitute hoc anno uteretur, reme.4.nu 77.
Interdictum, de itinere actuque priuato, detentatori reddi, rem.5.num.51.
Interdictum, de itinere actuque priuato, an pro seruitute rustica reddatur, reme.5 nu.75.
Interdictum, de itinere actuque priuato, quod in prælud. nu. 8.
Interdictum, de itinere actuque priuato, an reddatur illi, cuius mandato emit fundum, quo iter erat ad fundum alterius. re.5.num.87.
Interdictum, de itinere actuq; priuato, non reddi ex persona fructuarij, ibid.nu.69.
Interdictum, de itinere actuque priuato, reddi domino Castri, non autem colono, ibid.nu.70.
Interdictum, de itinere actuque priuato, redditur illi, qui intra annum quasi possedit, seu vsus est ea seruitute, d.rem.5.nu.7.
Interdictum, de itinere actuque priuato requirit, quod per triginta dies ille ea seruitute sit vsus, ibid.num.8.
Interdictum, de itinere actuque priuato, competere pro seruitutibus rusticis, reme.5.nu.1.
Interdicti, de itinere actuque priuato caput primum esse merè possessorium, ibid.nu.2.
Interdicti, de itinere actuque priuato, caput secundum, causam proprietatis annexam habet, ibid.nu.3.
Interdicti, de itinere actuque priuato in secundo caput vtilitas, reme.5.nu.95.
Interdicti, de itinere actuque priuato formula, reme.5.nu.5.
Interdicto, de itinere actuque priuato, vt locus sit, probandum est illum iuisse credens sed iure suo vti, reme.5.nu.13.
Interdicto, de itinere actuque priuato, agens ex secundo capite, an caueat de damno infecto, reme 5.nu.100.
Interdicto, de itinere agẽs, an titulus debeat probare, ibi.nu.101
Interdicto de itinere actuque priuato non agit, is cui præcario concessus est fundus, cui via debetur, si ea uia is suo iure cœpit uti, reme 5.nu.81.
Interdicto, de itinere, qui egit ex secundo capite petitorio experiri amplius non poterit, reme.5.nu.122.
Interdicto, de itinere dum agitur ex secundo capite causa dominij plenè discutitur, ibid.nu.123.
Interdicto, de itinere actuque priuato, ut locus sit, quæ probari debeant, reme.5.nu 98.
Interdicto de itinere qui egit, an confessoria deinde experiri possit, reme.5.nu.114.
Interdicto, de itinere experiri, an possit ex secundo capite si reus fuit absolutus in confessoria actione, quia actor non probauit, reme.5. nu.133.
Interdicto, de itinere proposito si reus fuit absolutus, quia actor non probauit, petitorio, locus erit, reme.5.nu 115.
Interdictum de superficientibus, an reddatur ei, quia ad lõgum tempus superficiem conduxit, reme. 4.nu.35.
Interdictum de superficiebus, quod in prælud.nu.7.
Interdictum de superficiebus, detentori reddi, reme.3.num 54.
Interdictum de superficiebus, exemplo interdicti, uti possidetis proponi, reme.4.nu.2.
Interdictum de superficiebus, esse retinendæ possessionis, ibidẽ nume.3.
Interdicti de superficiebus, formula, reme.4.nu.1.
Interdictum, de aqua quotidiana & ęstiua, reddatur ei, qui supra aquam quam ducit, aliam uult ducere, remed.6.nu.108.
Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur duobus, quibus est concessum aquam ducere, ibid.nu.111.
Interdictum de aqua quotidiana, concedi duobus, qui simul aquam ducunt, ibid.nu.112.
Interdictum de aqua quotidiana, non redditur secundo, cum primus aquã ducẽs nõ cõsensit illum posse ducere, ibi.nu.113
Interdictum de aqua quotidiana, non reddi ei, qui mala fide duxit, reme.6.num.90.
Interdictum, an reddatur ei, qui ob prohibitionem, de aqoa ducenda ius illud amisit, ibid.nu.91.
Interdictum de aqua quotidiana, perpetuam habet causam pro eo, quo ad alium peruenit, ibid.nu.92.
Interdictum, de aqua quotidiana, reddi ei, qui post quæsitam quasi possessionem ducendi aquam, fundum, cui seruitus erat quæsita, uendidit, ibid.nu.93.
Interdictum de aqua quotidiana, reddi contra non dominum, fundi, à quo aqua ducitur, si ducere prohibuit, ibid.num.94.
Interdictum de aqua quotidiana, reddi inter duos riuales, ibidem num.95.
Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur contra eum qui aliquod opus fecit in fundo, ut aqua corrumpatur atque inquinetur, ibid.num.97.
Aqua corrupta morbus est, d.reme.6.nu.98.
Interdictum de aqua quotidiana, &c. an reddatur pro seruitute aquæductus quouis modo concessa, reme.6.nu.70.
Interdictum de aqua quotidiana, &c. reddi pro seruitute aquæductus concessa titulo putatiuo, ibi.nu.7.
Interdictum de aqua quotidiana, redditur ei, qui uult aquam de riuari facere ad fundum in confinio positom, re.6.nu.86.
Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, an reddatur pro aqua, quæ causa amœnitatis ducitur, rem.6.nu.48.
Interdictum de aqua quotidiana, locom habet cum priuatus è flumine priuato domino concedẽte aquam ducit, re.6.nu.63.
Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur hæredibus, & contra hæredes, rem.6.nu.135.
Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, quod.in prælu. nu.9.
Interdictum de aqua quotidiana, cessare amisso iure dicendam aquam, rem.6.nu.151.
Interdictum de aqua quotidiana, non reddi ei, qui cessit facultatem & ius ducendi aquam, rem.4.nu.99.
Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, esse prohibitoriom & restitutorium, rem.6 nu.1.
Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, esse retinendæ possessionis, ibid.nu.2.
Interdicti de aqua quotidiana & æstiua, duo esse capita, d.rem.6.num.3.
Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, causam proprietatis annexam habet, ibid.nu.4.
Interdictom de aqua quotidiana et æstiua, an reddatur pro seruitute reali & personali aquæductus, rem.6.nu.24.
Interdictum de aqua quotidiana, solũ pertinere ad aquam quæ à capite ducitur, rem.6.nu.19.
Interdictum de aqua æstiua, reddi illi qui hyberno tempore aquam duxit, rem.6.nu.102.
Interdictum de aqua æstiua, reddi illi qui permutauit cum alio, qui alio tempore ducere consueuit alternatim, ibid.num.103.
Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur illi, cui facta est concessio ducendi aquam ab eo, qui primò illud ius est consetus, d.rem.6.nu.117.
Interdictum de aqua quotidiana an reddatur ei, qui per quamcunque fundi partem àquam uult ducere, ibid.nu.119.
Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur pro aqua quæ dicitur, ut pecore ad eam appulsum habeant, ibid.nu.121.
Interdictum de aqua quotidiana an reddatur contra eum, qui postquam, permisit aquam duci per locum publicum vult du centem prohibere, ibid.nu.122.
Interdictum de aqua quotidiana, reddi ei, qui præscripsit ius ducendi aquam, ibid.nu.124.
Interdictum de aqua quotidiana & ęstiua, an locum habeat pro ea aqua, quæ è flumine publico ducitur, rem.6.nu.51.
Interdicto de aqua quotidiana & æstiua, ut locus sit, quæ requirantur, rem.6.nu.10.
Interdicto de aquæ quotidiana vt locus sit, de titulo constare debet, ibid.nu.11.
Interdicto de aqua quot locus est cum priuatus è publico aquã duxit concedente principe, rem.6.nu.62.
Interdictum de fonte reddi pro appulsu pecorum ad aquam, re.8.num.7.
Interdictum de fonte, cui reddatur, rem.8.nu.1.
Interdictum de fonte duplicem ob causam reddi, ibid.nu.2.
Interdictum de fonte an reddatur, si fons semel exaruit, & iterũ fluere cœpit, rem.8.nu.19.
Interdictum de fonte, an reddatur prohibitio ire adhauriẽdum aquam, rem.8.nu.12.
Interdictum de fonte, an reddatur contra impedientem reficere fontem, ibid.nu.14.
Interdictum de fonte, an reddatur impedito ire noctis tempore ad hauriendum aquam, ibid.nu.16.
interdicti de fonte formula, remed.8.nu.3.
interdicto de riuis ut locus sit, quæ requirantur, rem.7.nu. 9.
interdictum de riuis, reddi impedito apportare necessaria ad riui refectionem, rem.7.nu.27.
interdictum de riuis vtilissimum, rem.7.nu.1.
interdictũ de riuis seruire interdicto de aqua quotidiana, ibi.n.2
interdictum de riuis, ad quos riuos pertineat, rem.7.nu.23.
interdictum de riuis, quibus & contra quos reddatur, ibi.nu. 25.
interdicta de riuis, & de fonte, quæ. in prælud.nu.10.
interdictum pro quasi possessione utile esse, rem.3.nu. 108.

Interdictum locum non habet cum inferior contradicit superiori,remed.3.nu.145.
Interdictum retinendæ ab illo conseruandæ non differre,in prę lud.nu.14.
Interdictum retinendæ esse etiam conseruandæ, ibid.nume.18.
Interdictum recuperandæ possessionis cedi pos.rem.4.num.251.
Interdictū an reddatur cum nullus extat possessor aduersarius, de adip.remed.1.nu.48.
Interdictum ab edicto differre,remed.1.nu.2.
Interdicti diuisio multiplex.ibid.nu.3.
Interdictum exhibitorium & prohibitorium,ibid.nu.4.
Interdictum exhibitorium quod,ibid.nu.5.
Interdictum prohibitorium quod,ibid.nu.6.
Interdictum restitutorium quod,ibid.nu.7.
Interdictum restitutorium simplex dicitur,ibid.nu.9.
Interdicta omnia esse in rem scripta,remed.3.nu.831.
Interdicta non reddi pro præstationibus personalibus,de adipi. pos.reme.1.nu.87.
Interdicta sunt actiones prætoriæ,remed.3.nu.264.
Interdicta pro possessione adipiscéda plura esse , in præl.nu.11.
Interdicta possessoria tria esse tantū in præl.de retin.pos.nu.17.
Interdict.require Quorum bonorum,Remedium , Saluianum.
Interesse suum quomodò probet, qui eo respectu comparet,de adipiscen.pos.reme.4.nu 623
Interim iudicium possessoriū apud Hispanos quod,re.ult.nu. 6.
Interlineatur veritum impedire remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.remed.4.nu.708.
Ire per modum facultatis quasi possessionem non acquiritur ni si 30.dierum spacio,remed.5.nu.11.
Intellectus. l.3.C.de pig.ex interpretatione glossæ probatus, de adip.pos.remed.5.nu.5.
Intellectus,cætera uide in uerbo Authentica,cap.Lex Paragraphus,Textus.
Interlocutoria lata in possessorio summarijssimo secum trahit executionem,remed.ult.nu.57.
Interlocutoria dicitur illa pronunciatio de mittendo in possessionem,remed.4.nu 454.
Interlocutoriam lata in possessorio summarijssimo reuocare iu dex non potest.remed.ult.nu.56.
Interlocutoria,uide sententia interlocutoria.
Interpretatio sumitur in dubio,qua correctio euitat,re.4.nu.21.
Inuasor quis reme.3.nu.364.
Inuecta & illata ceuseri possideri à locatore,reme.3.nu.25.
Inuecta in domo cur censentur tacitè obligata,non ita illata in rusticum prædium,de adip.pos.remed.3.nu.44.
Inuocationē diuini nominis esse de forma instrū,rem.4.nu.711
Io.Fabri opinio confutata,reme.3.nu.830.
Iudicium ciuile & criminale pro possessione turbata cumulari an possit,remed.3.nu.552.
Iudicium in factum quod,remed.1.nu 5.
Iudicij adminicula an eo modo tractandi sint, quo iudicium principale,remed.3.nu.178.
Iudicatum non dicitur, quod à iudice incompetenti iudicatum reme.4.nu.431.
Iudex laicus supplet negligētiam ecclesiastici,re.3.nu.355.
Iudex forte causam inuitis contendentibus non determinat,remed.3.nu.746.
Iudex supersedere an debeat in causa dubia possessoria,ibidem nume.748.
Iudex laicus an sit competens pro adipiscenda possessione beneficij,remed.6.nu.43.
Iudex summariè procedit in concedēda pos.beneficij,ibi.nu.44
Iudex arbitriū habēs uni non aufert,ut alteri tradat,re.3.nu.769
Iudex arbitrium habens debitum solum naturali obligatione soluere non potest,remed 1.nu.42.
Iudex maleficiorum incidenter potest cognoscere de causa ciui li turbatæ possessionis,remed.3.nu.553.
Iudex quo tempore officium suum interponat inter duos de pos sessione contendentes,remed.ult.nu.2.
Iudex ecclesiasticus non cognoscit contra laicum turbatorem , qui negat rem ecclesiæ esse,remed.3.nu.371.
Iudex non præiudicat creditori si minus solenniter concedit licentiam creditori de ingrediendo fundum,cum à se ipso habet,remed.5.nu.149.
Iudex est dominus feudi in causa proprietatis feudi inter uasal los etiam clericos,d.remed.3.nu.397.
Iudex recusare non debet dare literas , quibus iudex territorij mittat in possessionem,alioqui appellatur,d.reme.4.nu.411.
Iudex laicos in auxilium iudicis ecclesiastici cognoscit contra clericum turbatorem,remed.3.nu.359.
Index ecclesiasticus an competens sit pro clerico turbato à lai co,ibid.nu.361.
Iudex cum aliquid mandat diffinitiue mandare uidetur,remed. 3.num.837.
Iudex ordinarius cognoscit inter uasallos contendentes de feu do ex consuetudine,vel superioris lege.reme.3.nu.420.
Iudex ordinarius volente domino feudi cognoscere potest de causa inter uasallos de feudo contendentes,remed.3.nu. 417.
Iudex ita debet esse facilis ad reuocandum licentiam male con cessam de ingrediendo possessionem,ut facilè eam concessit, reme.6.nu.29.
Iudex quid obseruabit cūm ambigitur an possessio sit plena uel non,ibid.nu.31.
Iudex nec sibi,nec suis iusdicere potest,de adipi.pos. re.2.nu.5.
Iudex ordinarius cognoscit inter dominum feudi & uasallum cūm pares curiæ deficiunt,remed.3.nu.444.
Iudex ordinarius cognoscit inter dominū feudi & vasallū,cūm ita cōsuetudine vel cōstitutione principis statutū est,ibi.n.445
Iudex ordinarius cognoscit inter dominum feudi & vasalli, cūm pares recusant cognoscere,ibid.num.446.
Iudex competens quis sit in missione in possessionem ex remédio.l.ult.C.de edi.diui Adr.remed.4.nu.401.
Iudex quis sit competens in pronunciando hæredem esse mittendum in possessionem,ibid.nu.403.
Iudex executionis sine literis remissorijs nil agit ibid.num.404.
Iudex ecclesiasticus mittit in possessionem locum pium hæredem institutum ex remedio l.vl.C.de edi.diui Adr.ibi.n.405.
Iudex qui habet mitti in possessionem mixtum imperium habe re debet,ibid.nu.406.
Iudex ecclesiasticus contra laicum cognoscit, etsi is alleget rem ecclesię esse rem feudi secularis,cum de contrario constat eui denter,remed.3.nu.375.
Iudex competens quis sit in iudicio possessorio retinendæ possessionis rei feudalis,ibid.nu.376.
Iudex competens quis sit in iudicio possessorio retinendæ,cum de possessione rei prophanæ agitur,remed.3.nu.316.
Iudex est in cuius territorio facta est turbatio, ibid.nu.319.
Iudex laicus an sit competens cūm possessorio rei ecclesiasticæ agitur,ibid.nu.323.
Iudex laicus turbans clericum in possessione rei ecclesiasticę coram iudice seculari conueniri potest,ibid.nu.324.
Iudex laicus cōpetēs est in possessorio rei beneficiarię,ibi.n.327
Iudex laicus competens iudex non est in possessorio rei beneficiariæ,cūm de titulo principaliter agitur,ibid.nu.328.
Iudex laicus in causa possessoria rei ecclesiæ de titulo potest in cidenter cognoscere,ibid.nu.331.
Iudex ecclesiasticus non est competens contra laicum turbatorem asserentem rem illam esse feudale,rem.3.nu.373.
Iudex ordinarius suspectus non remouetur; sed ei datur adiunctus,remed.3.nu.393.
Iudex,ut mittat in possessionem ex remedio,l.vlt.C.de edi.diui Adr.quam iurisdictionem habere debeat, remed.4.num.414.
Iudex rectè agit si mittendo in possess. ex remedio,l.ul.C.de ed. diui Ar.reseruat iura legitimi contradictoris,reme.4.nu. 467.
Iudex in iudicio uti possidetis condemnare an possit actorē erga reum ius fouētem,etiam si is reus nihil petat,re.3.nu.787.
Iudex curare debet,ne iudicium elusoriū reddatur,re 4.nu.442
Iudex ecclesiasticus an cognoscat contra laicum turbatorem ecclesiæ rei,cum vim non commisit.reme.3.nu.368.
Iudex laicus non pronunciat laicum spoliatum possessione rei beneficiarię cum euidēter de nouo iure illius cōstat,re.3.nu.342
Iudex laicus cognoscit in possessorio rei beneficiariæ aduersario non opponente,ibid.nu.343.
Iudex laicus cum de possessorio rei ecclesiasticæ cognoscit quo modo super titulo pronunciare debeat.ibid.nu.344.
Iudex laicus pronuncians super causa matrimonij quomodo id faciat,ibid.nu.345.
Iudex incompetens priuans possessorem sua possessione dicitur tanquam priuatus illum spoliasse,remed.4.nu.429.
Iudicis officium reddi pro restitutione possessionis ablatæ lite pendente;etiam si illi præsumptio repugnet,reme.ult.nu.23.
Iudicis arbitrio relinqui qui dicatur titulus antiquus, & si est amissus,iuramento probatur,reme.3.nu.599.
Iudicis officium oriri cum uerba in personam iudicis diriguntur,remed 4.nu.496.
Iudicis licentia de ingrediendo pro iure personali ex contractu operatur resessio contractu,remed.5.nu.126.
Iudicis officium posse implorari in iudicio turbatæ possessionis

nis pro damnis & expensis, ac inteeresse. reme, 3 nume. 551.
Iudicis licétia excusare ad pęna turbatę possessionis, re. 3. n. 640
Iudicis licentiam etiam falsa ex causa concessam excusare à pœna turbatæ possessionis, ibid. nu. 641.
Iudicis officium retinendæ cui reddatur. reme. ult. num. 14.
Iudicis officium pro retinendæ possessionis remed. ult. nu. 1.
Iudicis officium pro retinendæ possessionis remedio esse præparatorium principalis iudicij, ibid. nu. 3.
Iudicis officium dum mouetur pro possessione retinenda, quid in eo narrari debeat, reme. ult. nume. 29.
Iudicis officium pro remedio possessionis retinendæ, quod in prælud. nume. 11.
Iudicis officium possessionis retinendæ quomodo iudicio possessorio principali conueniat, reme. ult. nume. 7.
Iudicis officium possessionis retinendæ esse illud, quod possessorium conseruandæ aliqui appellant.
Iudicis officium retinendæ possessionis esse instar iudicij principalis retinendæ.
Iudicis officiũ retinendę possessionis quomodo differat à principali iudicio retinendę, ibid. nume. 11.
Iudicis officium pro retinenda possessione unde originem duxerit, ibid. nume. 12.
Iudicis arbitrio causa dubia possessionis an diffiniri possit, remed. 3. nume 762,
Iudicis officiũ pro adipiscéda possessione beneficij, d. re. 6. n. 34.
Iudicis officium pro adipiscenda possessione beneficij esse instar remedij. l. ult. C. de edi. diui Adr. ibid. nume. 35.
Iudicis officium an concedatur pro adipiscenda possessione beneficij cum sola signatura, ibid. nume. 36.
Iudicis officium an concedatur subrogato pro possessione adipiscenda, ibid. nume. 39.
Iudicis officium permutanti an concedatur ad possessionem beneficij adipiscendam, ibid. nume. 40.
Iudicis officium pro possessionem beneficij adipiscenda non cõcedi habenti titulum inualidum, ibid. nume. 41.
Iudicis iussus excusat, reme. 5. nume. 25.
Iudicis incompetentis auctoritate qui aliquid agit, ut priuatus agere dicitur, reme. 4. nume. 25.
Iudicis officium pro adipiscenda possessione duobus modis dari, remed. 6. nume. 1.
Iudicis officium clericorum causa considerari, ibid. nume. 2.
Iudicis officium nobile non existente contradictore conceditur in remedio. l. ult. C. de edi. diui Adr. reme. 4. nume. 492.
Iudicis auxilium quomodò cautè implorandũ, d. reme. 6. nu. 10.
Iudici incompetenti parendum non esse, reme. 4. nume. 430.
Iudici malè exequente licet resistere, reme. 5. nume. 79.
Iudici ob scandalũ sequestranti & prohibenti credi. d. re. 6. n. 15
Iudici ob impedimentum deleganti credi, ibidem nu. 16.
Iudicem inquirere debere ne deficiat qualitas iudicium annullans, reme. 4. nume. 579.
Iudicem interdum posse pronuntiare, sibi de causa non liquere, remed. 3. nume. 752.
Iudicem curare debere, ne iudicium si elusorium, rem. 4. n. 580.
Iudicem posse eligere opinionem quam vult in maximè dubijs, reme. 4. nume. 764.
Iudicem ecclesiasticum cognoscere de qualibet oppressione quę fit a laico, remed. 3. nume. 366.
Iudicem qui adit ut expellat clandestinum possessorem, non dicitur sibi pręiudicare, ut sua auctoritate, cum expellat, remed. 4. nume. 426.
Iudicem competentem esse dominum feudi cum duo uasalli de possessione rei feudalis contendunt, remed. 3. nume. 387.
Iudicem in arbitrarijs moueri non oporteret amicitia, uel alio animi motu, remed. 3. nume. 766.
Iudicem non esse apud Deum tutum, qui sola amicitia ductus in arbitrarijs pro amico iudicat, ibid. nume. 767.
Iudicem repellere actorem agentem sine actione, rem. 4. n. 535.
Iudicem non posse mittere in possessionem legatarium rei legatę; sed aliter paulò infra, de adipiscend. possess. remed. 2. nume. 83.
Iudicem laicum ex concessione pontificis posse cognoscere de causis clericorum, reme. 3. nume. 353.
Iudicem laicum posse contra clericum iusdicere, si iudex ecclesiasticus est negligens, ibid. nume. 354.
Iudicem laicum posse incidenter cognoscere de causa spirituali, reme. 3. nume. 336.
Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali cùm euidenter de ea constat, ibid. nume. 347.
Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali cùm de ea constat ex confessione aduersarij, ibid. nume. 338.
Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali cum de ea exactis notoriè constat, ibid. nume. 340.
Iudicem laicum cognoscere, an contractus, sit usurarius cùm ex actis constat in esse, ibid. nume. 341.
Iudice speciali negligente administrare iustitiam eius iurisdictio ad superiorem deuoluitur. reme. 3. nume. 415.
Iudices ordinarij causæ cùm plures extant, locus est præuentioni, reme. 4. nume. 474.
Iudices duo esse possunt in causa rei beneficiarię, re. 3. nu. 181.
Iudices duos esse posse in iudicio possessorio retinendæ, d. remedio 3 nume. 317.
Iudices competens inter dominum & uasallum de feudi possessione contendentes etiam si dominus non recognoscat superiorem, sunt pares curię, reme. 3. nume. 435.
Iuramentum calumniæ an præstetur in remedio l. vlt. C. de edi. diui Adr. reme. 4. nume. 553.
Iulij Pauli locus, reme. 3. nume. 815.
Iulij Pauli locus, remedio 3. nume. 241.
Iulij Fontini locus, remedio 6. nume. 27.
Iulij Fontini locus d. remedio 6. nume. 61.
Ius accrescendi facit yt is dicatur quodammodo substitutus, reme. 4. nume. 119.
Ius accrescendi officit, ut is qui ex eo succedit, ex uoluntate testatoris succedere dicatur, ibid. nume. 120.
Ius offerendi cuicumque possessori (etiam nullum in re habenti ius) concedi, reme. 3. nume. 182.
Ius offerendi ad vsque litis contestationem excussionis cõcedi, ibidem nume. 184.
Ius nouum quando antiquum immutare dicatur. reme. 4. nu. 22.
Ius tertij à possessore allegari potest, reme. 4. nume. 595.
Ius patronatus cum uniuersitate bonorũ transit, rem. 9. nu. 400.
Ius patronatus sub titulo singulari non continetur, ibid. n. 401.
Ius nouum efficitur per nouam additionem, reme. 4. nu. 16.
Iure datoris resoluto dicitur resolutum ius accessoris, re. 4. n 32.
Iure suo aliquem usum in seruitute itineris quomodo probetur reme. 5. nume. 14.
Iusdicere sibi non debet de honestate, qui superiorem non recognoscit, remed. 3 nume. 436.
Iusdicere sibi ipsi, rationi naturali repugnare, de adipi. poss. remedio 2. nume 3.
Iurisdictio domini feudi limitata est. reme. 3. nume. 428.
Iurisdictio alterius iudicis, uolente domino à vasallos de possessione feudi contendentibus prorogari potest, remedio 3. nume. 405.
Iurisdictionis quasi possessionem allegans, eam titulo iustificare debet, d. reme. 3. nume. 590.
Iurisdictionis quasi possessionem ex actibus iurisdictionalibus probari, reme. 3. nume. 585.
Iurisdictionis quasi possessio ex captura delinquentium, & erectione furcarum probatur, ibid. nume. 586.
Iurisdictionis quasi possessionem probari per exactionem gabellarum, remedio 3. nume. 582.
Iurisdictionem domini feudi inter suos uasallos contendentes esse iure speciali tributam, remedio 3. nume. 404.
Iussus mitti in possessioné ex causa dani infecti, tuédus est remedio, ne vis fiat ei, si iussis de caulis nõ potuit mitti, re. 4. n. 54.
Iustinianus quid sanciuerit de hærede in possessionem mittendo ex testamento defuncti, reme. 4. nume. 12.
Iustinianus legislator prudentissimus, reme. 4. nume. 1.
Iustiniani, abrogata illa Adriani. de adip. pos. reme. 4. nu. 15.
Iustinianum consueuisse iurisconsultorum constitutiones sibi attribuere, rem. 2. nume. 5.

L

LAicus laicum turbans in possessione rei ecclesiæ coram iudice laico conuenire potest, reme. 3. nume 448.
Legatum factum illicum illo, quid significet, reme. 4. nu. 18.
Legatum alimentorum dilationem non admittit, de adip. pos. remed 2. nume. 60.
Legatum pro sepultura factum dilationé non recipit, ibi. n. 61.
Legatũ ex causa studiorum non recipit dilationem, ibi. nu. 63.
Legata quæ dilationem non recipiunt, deberi etiam ante aditionem hæreditatis, de adip. poss. reme. 2. nume. 62.
Legata paratam executioné habere, sed aliter suprà re. 4. n. 697.
Legata ante aditam hæreditatem non deberi, de adipis posses. remedio 2. nume. 8.
Legare quis non potest sibi ipsi, de adipis. pos. reme. 2. nu 79.
Legatarius non dicitur ipso iure uerum dominium consequi, remedio 4. nume. 342.

Legatarius loco hæredis hſ in reſpiciẽtibus pſonā.rem 4.n.138.
Legatario tres actiones competere, remed.4. nume.699.
Legatarij certis de cauſis mittuntur in poſſeſſionem bonorum hæredis, remed.5.nume.41.
Legatarijs & fideicommiſſarijs non reddi Saluianum interdictum,remed.3.nume.31.
Legatarijs vel fideicommiſſarijs poſſeſſio rei relictæ non acquiritur, niſi manu hæredis,ibid.nume.32.
Legitimatio perſonæ neceſſaria an ſit in remedio, l.vltim.C.de edic.diui Adr.remed.4.nume.441.
Lex noua diſponens in vno caſu trahitur & ad antiquũ ex æqui paratione, remedio 4.nume.334.
Lex antiqua procedens pro modum regulæ in lege noua cenſetur repetita,ibid.nume.335.
Lex Cornelia de Sicarijs,dolum requirit, remed.1.numer.62.
Lex corrigens intelligitur ſecundum terminos legis correctæ, remed.4. nume.142.
Lex generaliter loquens comprehendit caſus priuilegiatos qđ ibidem declaratur, de adipiſc.poſſeſ.remed.3.nume.79.
L.hoc iure,§ penul.ff.de aqua quotidiana & æſtiua. intellectus, remedio 6.nume.106.
L.1.§.ſed & ſi iure, & §.Ariſto.ff.de aqua quotid. & æſtiua, intellectus,remed.6.nume.12.
L.pecoris.ff.de ſeruit.ruſt.præt.intellectus, remed.6.nume.32.
L.Seruus,§.Seruius labo.ff.de riuis,intellectus,remed.7.nu.15.
L.3.in princ.ff.de riuis,intellectus, ibid.nume.17.
L.1.in fi.ff.de riuis,ſenſus. ibid.nume.18.
L.ſed & ſi lege.§.colonus.ff.locati,ſenſus & itellectus,re.3.n.98.
L.ſolutũ.§.ſoluta.ff.de pig.actio.ſenſus & intellectus,ibid.n.100
L.eam tabernam.ff.de pign.declaratur, ibidem nume.106.
L.ſeruitutes. §.ſi ſublatam, ff. de ſerui. vrba.præd. intellectus, remed.6.nume.146.
L.conditionibus,de cond.& demon.intellectus,remed.3.nu.74.
L.1.§.fi.& l.2.ff.de reb.eor. intellectus, ibid.nume.76.
L.ſi ſine hærede,§.Lucius,ff.de adm.tu.intellectus,ibid.nu.78.
L.non tantùm,§.ſeruitutes,ff.de petitio. hæred. intellectus, remedio 4. nume.396.
L.cùm tabernam, ff de pignoribus intellectus, remed.3.nu.130.
L.debitor,ff.de pignoribus explicatur,ibidem nu.132.
L.ſi chorus,§.his verbis,de leg.3.declaratur, ibidem nu.134.
L.2.ff.comm.ſer.vrb.ſenſus, & intellectus, remed.6.nu.68.
L.ergo in fi.ff.de ſer.ruſt.prædio.intellectus.ibid.nume.69.
L.1.§.caput,verſi.ſed & ſi.ff.de aqua quotidiana & æſtiua, ſenſus & intellectus,remed.6.nume.72.
L.2.§.ſi dubitetur,ff.quemadmodum teſtamen.aper.intellectus, remedio 4.nume.662.
L.etſi certus,§.ſi vnus,ff.ad S.Conſ.Sylla.intellectus,ibid.n.665.
L.vlt.ff.de aqua quotidiana & æſti.intellectus,remed.6.nu.120.
L.publicati.C.de teſta.declaratur,remed.4.nume.100.
L.Clauibus,ff.de contrah empt.ſenſus,remed.3.nu.578.
L.1.§ ſi altt,ff.de hęred.inſti.intellectus & ſenſus,& re.4.nu.122.
L.quæſitum.ff. de pigno.intellectus, remed.5. nume.74.
L.pen.C.de pign.actio.ſenſus,remed.5.nume.88.
L.ſi quis diuturno.ff.ſi ſeruit.venditio.intellectus, rem.5.nu.45.
L.2.C.de ſeruit.intellectus,ibid.nume.47.
L.vlt.C.de præſcrip.long.temp.ſenſus,ibid.nume.48.
L.ſolutum §.ſolutum,ff.de pigno.actio,ſenſus & intellectus, remedio 3.nume.52.
L.1.in princ.& in §.1.ff.de ſalu.interd.intellectus,ibid.nu.56.
L.1 §.ſi tibi,ff.de itinere,actuque priua.ſenſus,remed.5.num.82.
L.1.§.ſi inter riuales.ff.de aqua quoti.& æſt.intellectus,re.6.n.96
L.interdum,ff.de publ.iudicijs,intellectus, remed.4. nu.519.
L.ordinarij, C.de rei vend.& l.incerti.C.de interd.loqui in interdicto retinendæ poſſeſſionis, ibid.nume.521.
L.ſi duobus,§ filius,ff.de bono.poſſeſ.contratab.ſenſus, de adip. poſſeſ remedio 5.nume.19.
L.1.§ nepos.ff.ſi quis à paren.fue.manumiſ.intellectus,ibid.n.20
L.vlt.§.is cuius.ff.de legatis præſtan.explicatio, ibid.nume.21.
L.1.§.ſi ea,ff.de ventre in poſſeſ.mitten.intellectus,ibid.num.22.
L.deceſſit.ff de Carbo.edicto,intellectus,reiecta Camilli Plautij interpretatione,ibid.nume.23.
L.Saluius Ariſto.ff.de legatis præſtan.declaratio, ibid.nu.24.
L.poſtquam.§.Imperator.ff.ut leg nom.caue.ſenſus & declaratio, remed.3.nume.227.
L.3.C.qui potio.in pigno.hab. intellectus, ibid.nume.228.
L.properandum.§.ſinautem reus.C.de iudicijs, ſenſus & intellectus,ibid.nume.232.
L.1.§ vlt.ff.vti poſſidetis ſenſus, remed.3.nume.793.
L.per.ff.de aqua quotid.& æſt.intellectus, remed.3.nume.816.
L.2.C.de edic.diui Adria.intellectus, remed.4. nume.731.
L.ſi idem.C.de codicillis declaratur, remed.4. nume.195.
L.ſi duo.§.cæterum.ff.vti poſſidetis, ſenſus, remed 3.nume.251.
L.1.§.1.ff.ad Senatuſcon.Turpil.declaratur remed.3. nume.192.
L.1.§.permittitur.ff.de aqua quoti.& æſti.ſenſus, reme.6.nu.60.
L.loci corpus.§.ſi quis.ff.ſi ſer.vend.intellectus, remed.5.nu.99.
L.Pomponius la 2.in prin.ff.in quibus cauſ.pig.vel hypoth.tacitè contrah.intellectus & declaratio, remed.3. nume.89.
L.2.ff.in qb.cau.pig.vel hypo.tacitè cõtrah.intellectus,ibi.n.92
L.1.§.qđ ait.ff.quor.lega declaratur, de adip.poſ.reme.2.nu.41.
L.ſi pro parte.§.verſum.ff.de in rem verſo, conciliatur cum l.1.§.prodeſt,verſiculo vnde.ff.quorum bonorum,ibid.nu.37.
L.1.§.ſed ſine.ff.ne vis fiat ei,intellectus, remed.1.nume.10.
L.1.§.neceſſario.ff.ſi vetris nom.mul.in poſ.mitta.ſẽſus,ibi.n.13
L.Fulcinus.ff.de ui & ui arma,declaratur, remed.3.nu.49.
L.1.§.quod autem.ff.de vi & ui arma,intellectus, ibid.num.50.
L.1.§.ſi tibi.ff.de itinere actuque priua ſenſus, ibid.nume.52.
L.vlt.C.de prætor.pign.explicatur, ibid.nu.53.
L.poſtquã.§.imperator.ff.vt leg.no.caue.ſnia, remed.3.nu.204.
L.poſtquam.§.Imperator.intellectus & interpretatio noua authoris,ibid.nume.205.
L.ſi quis emptionis, §.ſed & etſi quis. C.de præſcrip.30. vel 40. ann.intellectus,remed.3.nume.210.
L.à quo.ff.de damno infecto,intellectus, ibid.nume.211.
L.3.§.vlt.ff.ne vis fiat ei,declaratur, remed 1.nume.52.
L.vlt.ff.ne vis fiat ei, declaratur,ibid.nume.55.
L.1.C.de prec.& ſalu.interd.ſenſus & intellectus,reme.3.nu.59.
L.1.ff.ſi quis iuſſ.non obtemp.ſenſus, remed.1.nume.84.
L.3.§.miſſum.ff.de Carbo.edicto.declaratur,in prælud.de retinend.poſſeſ.nume.19.
L.ſuperficiario.ff.de rei vend.remed.4. nume.6.
L.1.C.de alien.iud.muta cau.fact.declaratur,remed.4.nu.500.
L.ſi quis inſtituatur,de hæred.inſt.intellectus, remedio quarto, numero 309.
L.exitus.ff.de acq.poſſ.declaratur, remedio 3.nume.513.
L.vlt.C.de codicillis, ſenſus & intellectus latè expenditur, remed.4.nume.167.
L.vlt. C.de codicill. noua auctoris interpretatione, illuſtrata, ibid.nume.169.
L.1.C.de edicto,diui Adr intellectus & ſenſus. remed.4.nu.207.
L.1.C.de preca.& ſalu.interd.intellectus & ſenſus,rem.3.nu.20.
L.naturaliter,§.nihil commune de acq.poſſ. intellectus, remedio 3.nume.688.
L.1.in fi.ff.vti poſſidetis ſenſus, ibid.nume.689.
L.1.ff.de leg. 1. conſtitutio uerè Vlpiani fuiſſe aduerſus Duarenum,remed.2.nume.6.
L.vlt.C.de codicillis, loqui de miſſione in poſſeſſionem ex edicto diui Adr.remed.4.nume 511.
L.vlt.C.de codicillis,intellectus, ibid.nume.52.
L.2.§ quarta.ff famil.herciſ.declaratur,reme.4.nume.161.
L.Titia,ff.de iure dotium,intellectus,remed.3.nume.96.
L vlt C.de legit.tutel.ſenſus, ibid.nume.71.
L.multum.C.ſi quis alteri vel ſibi declaratur, remed.4. nu.434.
L.ſi duo,§.non videor.ff.vti poſſidetis intellectus, remedio tertio, nume.304.
L.1.§.ſi tibi,ff.de itinere actuque priua.intellectus,ibid.nu.305.
L.hoc amplius.ff.de furtis,ſenſus & declaratio, de adipiſc.poſſ. remed.5.nume.81.
L.2.§.hoc interdictum,ff.quorum bonorũ intellectus,ibid.nu.82
L.2.ff.quo bono.declaratio,& ſenſus,ibid.nume.85.
L.quoties,ff.de ſeruit.interpretatur, remed.6.nume.100.
L.ei fundo,ff.de ſeruit.intellectus,ibid.nume.101.
L.1.in prin.ibi, ſi nihil vſucaptum eſſet, ff. quor.bonorum ſenſus,de adipiſ.poſſ rem.1.nume.51.
L.Titius.ff.de pigno.actio.intellectus,remedio 5 nume.43.
L.vlt.C.quor.bono.intellectus, remed.1.nume.105.
L.1.§.ſi quis nouum,ff.de riuis,intellectus,remed.7.nume.20.
L.ſi duo,§.item videamus,ff.uti poſſidetis, intellectus, remedio 3.nume.246.
L.in prædijs,in prin.ff.in quib.cau.pig.vel hypothe. tacitè contrah.intellectus,de adipiſ.poſſ.remedio 3.nume.115.
L.vnus.§. ult.ff.de ſer.ruſt.prædio.intellectus, reme.6. n.149.
L.1.§ hæc interdicta,ff.de aqua quotidiana, & æſtiua ſecus, remedio 6.nume.20.
L.1 §.quia aurẽ.ff.quor.leg.ſenſus & intellectus,remed.2.n.106.
L.placet.ff.de acquir.hæred.ſenſus & intellectus, reme.4.n.287.
L.1.C.quo.bono.ibi oblata ſatiſdatione,declarat, rem.2.n.100.
L.cœptam.ff.de vſucap.intellectus,remedio 4.nume.591.
L.ſi ex ſtipulatione,ff.de acquir.poſſ.declaratur, ibid.num. 592

L.Idem

L.Idem Pomponius.§.ult.ff.de arbitr. declaratur,re.3.nu.754.
L.si Titius.ff.de seruis exporta. declaratur,reme.5.nu.51.
Liquidatio est necessaria in remedio l.3.C.de pig.rem.5.nu.52.
L.1.C.si emancip. ita fuer.aliena.intellectus,ibid.nume.53.
L.1.C.si seruus expor.uen.intellectus. ibid.nume.54.
L.vlt.C.de compensa.declaratur,ibid.nume.55.
L.Item quia.ff.de pactis,intellectus, de adi.pos.reme.3.nu.39.
L.si nõ inducta.C.i qb.cau.pig.vel hyp.tac.cõtr.sensus,ibi.n.40.
L.si cet.ff.de positi intellectus,remed.3.nume.94.
L.Si contendat.ff.de fideiusso. declaratur, reme.4 nu.360.
L.eo iure in prin.ff.in quib. caus.pig.vel hypot. tacite contrah. intellectus & sensus,reme.3. nume.37.
L.in prædijs. ff.in quib.caus.pig.uel hypo.tacitè contrah.sensus & intellectus,ibid.nume.38.
L.qui liberis.§.hęc uerba, de vulg.intellectus,reme.4.nu.240.
L.si quis in tantam.C.unde ui,declaratur,reme.3.nume.668.
L.2.ff.comm. præd.vrb.intellectus,reme.6.nume.50.
L.ult.ff.uti possidetis,declaratur,reme.3.nume.73.
L.si quis necandi.C. ad l.Cornel.de sica. intellectus,re.4.n.62.
L.1.§.Trebatius.ff. de aqua quotidiana & æstiua declaratur,remedio 6.nume.84.
L.qui liberis.§.hæc verba,de vulg.intellectus,remed.4.nu.263.
L.qui se patris.C. vnde liberi,declaratur,d.reme.4.nu.247.
L.quæritur.ff. de carb.edicto, declaratur,reme.4.nu.353.
L.si pater.C. qui bo.ced.poss intellectus,ibid.nume.354.
L.vnica.C.vti possidetis,intellectus,reme.3.nume.812.
L.Conficiuntur.ff.de iure codicillorum, declaratur,remedio 4. nume.74.
L.obligationum ferè.§.placet.ff. de actio.& obliga. intellectus, reme.4.nume.28.
L.apparet.§.si quis seruitutem.ff.de itinere actuque priuato,intellectus, reme.5.nume.102.
L.1.§ præterea labeo.ff. de aqua quotidiana & æstiua intellectus,reme.6.nume.42.
L.Lucius.ff.de serui.rust.præd.intellectus,ibid.nume.43.
L.si communem.§.1.ff.quemad.ser.amitt.intellectus,remed.6. nume.104.
L.si à te.ff.si seruit. uend.intellectus,reme.5.nu.91.
L.3.C. in quibus cau.pig. uel hypoth. tacitè contrah.sensus, de adipis.pos. reme.3.nume.124.
L.2.ff.in quib.cau.pign.uel hypo. tacitè contrah.intellectus, de adipis.pos.reme.3.nume.42.
L.certi iuris.C.locati sensus,ibid nume.43.
L.1.in prin.ibi,possides, possideresvè, si nihil esset usucaptũ. ff. quorum bonorũ sensus & intellectus,de adip. reme.5.nu.69.
L.vnica.C.quo.lega.declaratur,de adip.pos.reme.2.nume.14.
L.liberis.§. ult.de liberali causa, declaratur,reme.3.nu.7.
L.2.C.ne uxor pro marito, declaratur, remed.4.nume.923.
L.item si pretio.§. cùm insulam. ff.loca.intellectus re.4.nu. 17.
L.2.§.si à pupillo.ff pro empto, intellectus,reme.5.nume.21.
L.de his.ff. de transactio, declaratur,reme.4.nume.111.
L.Titius.ff. de ser.exporta.intellectus,reme.5.nume.113.
L.1.§.1.C.commu. de lega. sensus & declaratio,de adip.pos.remed.2.nume.85.
L.Præses.ff.de minor. intellectus,reme.3.nume.856.
L.1.C.de edi.diui.Adr.intellectus,reme.4.nume.577.
L.vlt.C.de edicto diui Adr. in illis uerbis, si enim ex una parte uel ex utroque latere. declaratur,reme.4.nume.777.
Legis prouisio quando cesset ob promissionem hominis, latè declaratur,de adipis.pos.remed.3. nume.155.
Legi dicitur quod intellectu colligitur, reme.4 nume.216.
Legi illud posse dicitur, qđ oculis potest cerni,re.4.nu. 108.
Legem solum in casibus necessarijs prouidere,re.3. nu.110.
Legem plus fauere causę testati quam intestati, re 4.nu.69.
Legem correctam allegans punitur, reme.4.nume.469.
Leges non adaptari ad casum rarò euenientem quomodò procedat,remed.2.nume.111.
Leges & statuta in capacibus scripta non esse, reme. 4.nu 754.
Leges ciuiles quando canonizatæ dicantur, reme.4.nu.843.
Lex uide correctoria Lex,constitutio.
Legitimatus per subsequens matrimonium uerè legitimus est, de adip.reme.1.nume.43.
Legitimatus agens ut talis se legitimatum debet probare, de adipis.pos.reme.3.nume.165.
Legitimatus petere potest legitimationem suam confirmari, reme.4.nume.351.
Legitimatio psonæ in iudicio qbus pbationibus fiat.ibi.n.443.
Legitimum esse quota bonorũ: quod ibi declaratur. re.4.n.162.
Legitimum se declarari quis non potest petere cùm nullus ei controuersiam facit,remed.4.nume.356.
Libellus non requiritur cùm iudex prouidet scandalo possessionis.remed.6.nume.8.
Libellus offerri an debeat in remedio quorum legatorum, remed.2.nume.102.
Libelli forma in iudicio quorũ legatorum, d.reme.2.num.103.
Libellus alternatiue potest concipi in interdicto quorum legatorum, petendo scilicet rem si extat,& si non extat, ęstimationem,ibid.nume.104.
Libellus unus sufficit cùm inter plures contradictores etiam alias clericus existat,remed.4.nume.475.
Libellus, quo ciuiliter possidens petit possessionem sibi restitui,& in ea non turbari,sustinetur, reme.3.nume.23.
Libellus offerri an debeat in iudicio quorum bonorum,de adi. pos. remed.1.nume.88.
Libellus non requiritur in remedio, l.ulti.C.de edi. diui Adri. coll.remed.4.nume.51.
Libellus quomodo concipiatur in interdicto pro aqua quotidiana & æstiua,reme.6.nume.158.
Libellus separatus datur reis conuentis cùm separatim uolunt conueniri,remed.4.nume.478.
Libellus quo in loco sit offerendus, cùm bona multis in locis sita sunt, ibid.nume.480.
Libellus quomodò sit formandus in remedio, l.vlti. C. de edic. diui Adr.ibid.nume.485.
Libellus sustinetur si petatur mitti in possessionem ex edicto diui Adr.ibid.nume.487.
Libellus sustinetur ex apta narratione & conclusione,licèt inepta sit proposita actio,ibid.nume.488.
Libellus an sit necessarius, cum ex urbanitate iudex concedit licentiam creditori de ingrediendo fundum debitoris.reme. 5 nume.147.
Libellus nec citatio requiritur cùm iudex concedit licentiam creditori ingrediendi fundum debitoris.qui ex pacto id iam creditori concesserat,ibid.nume.150.
Libellus requiritur cùm ex officio iudex mitti in possessionem creditorem, de cuius credito extat clarum instrumentum, Idem cùm de credito testib.probatur,ibid.nu.152.& 153.
Libellus requiritur cùm creditor vult manu iudicis armata comitari in possessionem debitoris, ibid.nume.154.
Libellus & litis contestatio requiritur cùm creditor vult adipisci possessionem debitoris, quam ex pacto poterat sua sponte ingredi,ibid.nume.155.
Libellus offerri debet in iudicio, uti possidetis.reme.2.nu.453.
Libelli conclusio requiritur in iudicio,uti possidetis,ibi.n.454.
Libelli forma qualis in iudicio,uti possidetis,ibid.nume.455.
Libelli forma in interdicto saluiano,de adi.pos.reme.3.nu.157.
Libelli forma,quæ in interdicto quorum bonorum,re.5.nu.94.
Libelli forma in interdicto de riuis,remed.7.nume.38.
Libellum non offerri in iudicio ex officio iudicis possessionis retinendæ,reme.vlt.nume.17.
Libellum non offerri in iudicio ex officio iudicis pro possessione recuperanda,ibid.nume.18.
Libelli plures offerri an debeant in remedio,l.ulti.C.de edi.diui Adr.cùm plures extant contradictores, reme.4.nu.473.
Libellum offerre necesse an sit remedio; l.ulti. C. de edict.diui Adria.remed 4 nume.468.
Libellum esse necessarium in missione illa in possessione, cùm extat contradictor.ibid.nume.469.
Libellum in iudicijs summarijs offerri,ibid.nume.480.
Libellũ offerri & in iudicis, quæ celeritatẽ desiderã. ibi.n.471.
Libertatis causa alteri piè & fauorabili antefertur, re 4.n.790.
Libros scholasticorum non censeri tacitè hypothecatos pro pẽsione domus,idem de armis militum,reme.3.nu.146.
Licentia occupandi sua auctoritate legatum dicitur concessa à testatore legatario,si prohibuit hæredem uim inferre ipsi legatario,de adip.poss.reme.2.nume.48.
Licentia de ingrediendo possessionem debitoris non facta liquidatione quando data censeatur, reme.5.nume.64.
Licentia de ingrediendo fundum afficit singularem successorẽ, tùm constat eum à debitore causam habere,d.rem.5.nu.135.
Licentia de ingrediendo nil operatur contra singularem successorem, non facta liquidatione debiti, Item nec lite adhuc pendente. Item nec lite cœpta contra principalem ibidem nume. 137. & 138.
Licentia ingrediendi fundum propria auctoritate non transit contra hæredẽ, non facta liquidatione. Item nec cum hæres est diuersę conductionis a defuncto, d.re.5.num.108. & 109.
Licentia iuxta,l.3.C. de pign.realis an sit,reme.5. nume 112.

Licentia occupandi legatum sub sponte dicitur à testatore cōcessa, qui uoluit libere rem illam peruenire ad legatarium, de adipi.poss.reme.2.nume.52.
Licentia excusans a uiolentia, excusat etiam à clandestinitate, d.reme.5.nume.90.
Licentia de ingrediendo propria auctoritate an locum habeat contra resistentem,reme.5.nume.77.
Licentia de ingrediendo possessionem propria auctoritate non potest exerceri contra iustè resistentem,ibid.nume.78.
Licentia de ingrediendo possessionem propria auctoritate exequi potest contra resistentem sine causa uerbaliter. ibi.n.80.
Licentia ut supra exerceri non potest contra residentem de facto,ibid.nume.81.
Licentia de ingrediendo pro iure personali ex contractu potest exequi contra singularem successorem sine rescissione contractus in quem lite pendente facta est alienatio. Item cum pactum alienationem rescindit, reme.5.nume.127.128.
Licentia iudicis de ingrediendo quando operetur ex actu ultimæ uoluntatis,alienatione sine dolo facta.Item quid alienatione dolo facta. Item quid pro iure reali ubi successor debitori non successit.Item quid ubi ius habet à debitore, & debitum est liquidatum, ibid.nu.130.131.132.& 133.
Licentia ingrediendi nihil operatur contra singularem successorem lite adhuc pendente. Item nec lite cępta contra principalem, reme 9 nume.138.& 139.
Licentia de ingrediendo ob clausulam cōstituti operatur etiam non liquidato debito. Item nihil prodest constitutum cum pacto executiuo.ibid.nume.140 &.141.
Licentia creditori concessa de ingrediendo possessionem sua sponte quando incipiat habere locum,reme.5. nume.47.
Licentia ingrediendi possessionem debitoris re deducta in notorium,locum habet,ibid nume.48.
Licentia de ingrediendo fundo non est iuris realis executiua, d.remed.5.nume.124.
Licentiæ de ingrediendo effectus,ibid.nume.125.
Licentiam iudicis nullam non excusare à pœna turbationis, reme.3.nume.642.
Licentiam iudicis nullam defectu iurisdictionis non excusare à pœna turbatæ possessionis,ibid.nume.643.
Limitatoriam causam esse correctoria potentiorē,re.4.nu.33.
Limitatoriam latius extendi quam correctoriam,ibid.nu.34.
Liquidatio coram iudice fit, successorem debitori successiue, reme.5.nume.136.
Liquidationis forma in reme.l.3 C.de pign.reme.5.nu.70.
Liquidationis iudicium diuersum a iudicio principali,ibi.n.71
Liquidationem superuenientem post ingressum creditoris in possessionem debitoris sufficere, reme 5.nume.66.
Lis contestari an debeat in remedio. l.ulti.C. de edi. diui Adri. reme.4.nume.551.
Lis contestari debet in iudicio, uti possidetis,re.3.nu.555.
Litis contestationem in iudicis officio retinendæ non requiri. reme.vlt.nume.32.
Litem contestari in remed.l.vlt. C. de ed.diui Adr.si extat contradictor,d.reme.4.nume.552.
Litigans excusatur ab expensis prætetitis postquam superuenit cognitio suæ iniustitiæ, reme.3.nume 658.
Locatio ad longum tempus quando facta dicatur,reme.4 n.39.
Locatio & illa dicitur cuius mere in specie consistit, de adipis. poss.reme.3.nume.93.
Locatio dicitur cùm id, qđ fit principaliter venit,reme.4.n.16.
Locatio & conductio dicitur cùm is qui pecuniam recipit dominium non transmittitur, sed solum aliquid facere debet, reme.4.nume.13.
Locatio dicitur cùm dictum est ob belli causam,aliamvè similem mercedis remissionem fieri deberet, d.reme.4.nu.25.
Locationis natura est,ut periculum sit locatoris,ibid.nu.26.
Locatio est cùm pretium plures ut annuatim soluitur,d.reme.4. nume.19.
Locationis iura menstrua mercedis mentionē faciūt, ibi.nu.20.
Locatio cum solutione mercedis possessionē probat,re.5.n.572
Locationum plurium instrumenta possessionē probat,ibi.n.573
Locationem ineptam plus nocere ipsa taciturnitate, re.4 n.39.
Locator quando de uitio operis teneatur.reme.4. nu.14.
Locator habet tacitam hypothecam illatorum,& inuectorum, remed.5.nume.134.
Locator possidere dicitur re locatam, contra paulo infra, de adipis.pos reme.2.nume.47.
Locatorem posse prohibere conductorem pensionis debitorem ne ante factam solutionē fructus è fundo exportet, de adipi. possess.remedio tertio, numero 116.
Locatorem non posse p vim expellere conductorē,rem.5.n.172
Locare condemnatus sufficit semel locasse, etiam si in ea non perseueret,remed.5. nume.88.
Longum tempus in acquisitione seruitutis quod, remē.5. nu.50.
L.Vitruuij locus de aquis calidis, remed.6.nume.75.

M

MAgistratus municipales mittunt in possessionem ex rememedio,l.vlt.C.de edi.diui Adr. cùm nullus extat contradictor,remed.4.nume.435.
Magistratus municipales expedire quæ celeritatem desiderant, ibid.nume.436.
Magistratus municipales non mittere in possessionem ex remedio,l.ult C.de edic.diui Adr.tollen. remed.4.nume.419.
Malefides pſumitur in cōtrahēte minus solenniter,re.3.nu.636.
Malafides non præsumitur, remed.3.nume.601.
Malefactores,uerbum latissimum, remed.3. nume.362.
Mandatum de adeunda hæreditate impleri dicitur agnoscendo bonorum possessionem. remed.4. nume.330.
Manifestè ex scriptura constare dicitur, quod ex scriptura uirtualiter elicitur, remed.4. nume.126.
M.Mantuæ doctissimi Iurisconsulti consideratio egregia,de adipiscen.possess.remed.4.nume.462.
M Syluij Otthonis liberalitas & iudicium,remed.3. nume.778.
Masculinum non continet fœmininum,cum statutum uult uerba esse ad literam intelligenda, remed.4.nume.223.
Masculinum continet fœmininum, de adipis.poss.reme.4.n.59.
Masculinum non continet fœmininum ob expressam differentiam,ibid.nume.63.
Mater secundò nubens, filio succedit, si is ab intestato mortuus est omissa accusatione, remed.2. nume.34.
Mathes.notab.70.declaratur, remed.3.nume.610.
Mendacium licet faciat quem possessorem non tamen facit dominum, remed.5. nume.114.
Minor læsus per sententiam restituitur, remed.3.nu.852.
Minor læsus in contractu restituitur, ibid.nu.853.
Minor sine tutore litigare potest causa possessoria, ibid nu.857.
Minor non restituitur contra sententiam latam in possessorio uti possidetis, si modicum attulit præiudicium, remed.3.nu.861.
Minor dotē recipiēdo an sua bona obliget, & infra, re.3.nu.67.
Minor conducens domum sibi conuenientem an obliget tacitè omnia inuecta, de adipisc.poss reined.3.nume.81.
Minoris bona indistinctè censeri tacitè hypothecata pro pensione conductæ domus,ibid.nume.82.
Minoris bona sine decreto obligari legali obligatione, de adipisc.poss.remed.3.nume.77.
Minori plus esse fauendum quàm mulieri. remed.4 nu.791.
Minorem non restitui contra interlocutoriam, reme.ult.nu.95.
Minorum bona cur liberè obligari non possunt,remed.3.nu.72.
Missus in possessionē ex causa dani infecti tuēdus est, re.1.n.53.
Missus in possessionem petere debet eam confirmari & non reuocari,remed.6.nu.30.
Missus in possessione rei sibi hypothecatæ defenditur interdicto, ne uis fiat ei, remed.5.nu 34.
Missus in possessionem corporalium, dicitur etiam missus in quasi possessione incorporalium, quæ circa corporalia uersantur, remed.4.nume.394.
Missus in possessionem rei principalis, dicitur, etiam missus in possessionem accessorij, ibid.nume.395.
Missus in possessionem bonorum temporaliū ex remedio. l.ult. C.de ed.diui Adr.intelligatur etiā missus in quasi possessione iuris patronatus præsentandi in Ecclesiæ, d.remed.4.nu.398.
Missus in possessionem rei seruandæ causa non possidet, d. remed.3.nume.215.
Missus in possessionē ex actione mixta nō possidet, ibid.n.216.
Missio in possessionem ex primo decreto facta post litem contestatam in realibus possessionem transfert, ibid.nu 217.
Missio in possessionem ex primo decreto facta post litem quasi contestatam in realibus possessionem transfert, ibid.nu.218.
Missus in possessionem ex primo decreto in realibus post annū possidet, ibid.nume.219.
Missus in possessionem ex actione hypothecaria an interdictū uti possideris contra turbatorem habeat, ibid.nume.220.
Missus in possessionem, ad se sustentandum, possessor est, remedio 3. nume.198.
Missus à Prætore in possessionem ex primo decreto, ad euitādas Rixas & scandala, dicitur possessor uerè effectus, ibid.nu.200.
Missus in possessionem in casu l. postquam. §. Impetator. ff. ut leg.nom.caue.possessor efficitur, ibid.nume.203.

Missus

Missus in possessionem ex primo decreto in reali actione intra annum possidere dicitur, ex communi opinione, ibid. nu. 209.
Missus in possessionem ex primo decreto in actione reali possidet, etsi turbatur habet interdictũ, uti possidetis, ibid. n. 206.
Missus in possessionem ex primo decreto in reali actione possidet, ibid, nume. 207.
Missus in possessionem ex primo decreto in reali actione, an si intra annum turbetur habeat interdictum, uti possidetis contra turbatorem, ibid. nume. 208.
Missus in possessionem solenniter, ob creditum, cui obstabat exceptio, an defendatur remedio, ne vis fiat ei, d. reme. 1. nu. 37.
Missus in possessioné ex credito, cui obstabat exceptio repetitioné soluti tribués, nõ defendi remedio, ne vis fiat ei, ibid. n. 39.
Missus in possessionem ex primo decreto quod agere possit, remed. 3. nume. 175.
Missus in possessionem ex primo decreto, cùm fructus lucratur ita disponente statuto, pro debiti quantitate solùm id facit, remed. 3. nume. 182.
Missus in possessionem ex remedio. l. vlt. C. de edic. diui Adria. quando possidere dicatur, remed. 4. nume. 455.
Missus in possessionem ex actione hypothecaria possidet, d. remed. 3. nume. 221.
Missus in possessionem ex primo decreto in hypothecaria iura annum vult debere suæ hypothecæ probare, ibid. num. 224.
Missus in possessionem ex primo decreto in executionem sententiæ diffinitiuæ non possidet, ibid. nume. 226.
Missus in possessionem ex causa partim vera & partim falsa, non defenditur, remed. 1. nume. 23.
Missus solenniter in possessionem ex causa falsa defenditur, ibidem nume. 27.
Missus in possessioné in executioné pacti executiui tuendus est remedio, ne vis fiat ei, etsi in qſtõne erratũ sit, ibid. nu. 1. n. 30.
Missus in possessionem vi pacti executiui tuendus est, vt supra, ibidem nume. 31.
Missus in possessionem ex remedio, l. vlt. C. de edi. diui Adria. an possessor verè efficiatur, remed. 4. nume. 416.
Missus in possessionem ex secundo decreto ita volente Prætore possessore efficitur, remed. 3. nume. 165.
Missus in possessionem ex remedio, l. vlt. C. de edic. diui Adri. an possessor efficiatur, remed. 4. nume. 52.
Missus in possessionem à quo in ea manu teneri & defendi debeat, d. remed. 1. nume. 85.
Missum in possessionem ex instrumento crediti guarentigiato non possidere; contra Aretinum, d. remed. 3. nume. 233.
Missum in possessionem tueri conuenit, remed. 1. nume. 3.
Missio in possessionem reuocatur cùm contradictor allegat se possedisse & citatum non fuisse, remed. 4. nume. 627.
Missio in possessionem quomodo fiat in remedio, vti possidetis, remed. 3. nume. 863.
Missio in possessionem ex remedio. l. ult. C. de edicto diui Adr. expeditur officio iudicis nobili, remed. 4. nume. 415.
Missio in possessionem ex secundo decreto, mixti est imperij, ibidem nume. 418.
Mitti iussus in possessionem cur non detur remedium, ne vis fiat ei, remed. 1. nume. 12.
Mixtum a fauorabiliori nomen & vim sumit, remed. 3. nu. 678.
Mixtum sub simplici non contineri, cùm verba ad literam sunt intelligenda, remed. 4. nume. 225.
Mobilia cohærẽtia immobilibus cẽseri immobilia, re. 4. nu. 284.
Molendinum an sit prædium vrbanum, vel rusticum de adipisc. pos. remed. 3. nume. 152.
Molendino distructo, quanto tẽpore aqua amittatur, re. 6. n. 150.
Monasterijs duobus institutis, monasterium monialium præfertur, remed. 4. nume. 788.
Monachus hæres institutus immediatè monasterio acquirit; nec necessaria est monachi aditio, remed. 4. nume. 294.
Monacho hæredi instituto necesse an sit adire hæreditatem, vt monasterio acquirat, remed. 4. nume 295.
Moram non causat simplex cessio, remed. 3. nume. 479.
Mortem testatoris an probet hæres petens se mitti in possessionem ex l. vlt. C. de edic. diui Adr. remed. 4. nume. 661.
Mortem esse probandam etiam ubi de modico præiudicio agitur, remed. 4. nume. 666.
Mortem allegans probare debet, ibid. nu. 667.
Mortem iuramento probari, ibid. nume. 671.
Mortem probari fama & uoce, ibid. nume. 672.
Mortẽ probari ex habitu & tractatu cõsanguineorũ, ibid, n. 674.
Mortem testibus affirmantibus uidisse illum humari atque sepeliri, probatur, ibid. nume. 675.
Mulier calumniosè missa in possessionem ventris nomine tuenda est, remed. 1. nume. 51.
Mulier missæ in possessionem uentris nomine dari etiam actionem in factum, remed. 1. nume. 50.
Mulier, uide Fœmina.

N

NAttæ ac Baldi expositio ad glo. l. 2 §. idem Nerua. ff. uti possidetis, probatur, remed. 3. nume. 262.
Nauis prædium vrbanum uel rusticum dicitur, de adipis. posses. remed 3. nume. 150.
Nemo plus in alium transfert, quàm ipse habeat, rem. 4. nu. 193.
Negatiuam potentius negare, remed. 3. nume 795.
Noi ationi locus an sit in interdicto, uti possidetis, rem. 3. nu. 308.
Notarius statim errorem corrigere potest, remed. 4. nume. 725.
Nuntio referenti credi, remed. 4. nume. 922.
Nuntio non credi bona, in quorum possessionem misit hæredẽ, fuisse bona defuncti testatoris, ibid. nume. 924.
Nuntij fidem lex approbasse dicitur, ibid. nume 925.
Nuntio nõ credi bona fuisse in domino defuncti cùm illius hæredem misit in possessionem. ibid. nume. 926.
Nuntio non credi bona, in quorum possessionem asserit misisse hæredem, fuisse possessa à testatore, cum possidens est potestatus non esse à testatore possessa, ibid. nume. 928.
Nullitas à iurisdictione ꝓueniẽs est maior cæteris, re. 4. nu. 824.
Nullitas proponi potest contra sententiam latam super remedium. l. ult. C. de edicto diui Adri. remed. 4. nume. 879.
Nullitas non dicitur sublata cùm statutum vel lex reijcit appellationem, ibid. nume. 880.
Nullitas obijcitur cõtra sententiam possessionis momentaneæ, etsi reijciatur appellatio, ibid. nume. 881.
Nullitas sententiæ in possessorio l. ult. C. de edic. diui Adria. an executionem impediat, ibid. nume. 882.
Nullitas executionem sententiæ impedit ob inhibitionem à priori judice factam, ibid. nume. 883.
Nullitas requirens altiorem indaginem, etiam si per modum exceptionis deducitur, non impedit executionem sententiæ latæ in remed. l. ult. C. de edic. diui Adr. ibid. nume. 884.
Nullitas ꝓueniens ex defectu iurisdictionis impedit executionem latæ sniæ in remedio, l. ult. C. de edi. diui Adr. ibid. n. 889.
Nullitas causata à falsis allegationibus impedit executionem latæ sniæ in remedio, l. ult. C. de edic. diui Adri ibid. nu. 891.
Nullitas exceptio incontinenti probanda impedit executionem sententiæ in remedio. l. ult. C. de edic. diui Adr. ibid. num. 892.
Nullitatis exceptio statim probanda impedit executionem instrumenti ex forma statuti, ibid. nume. 893.
Nullitas exceptio calumniosè opposita nunquam impedit executionem, ibid. nume. 894.
Nullitatis exceptio impedit executionem latæ sententiæ in remedio. l. vlt. C. de edic. diui Adr. si inde damnum irreparabile sequi posset. d. remed. 4. nume 886.
Nullitatis querelam proponi non posse in iudicio possessorio summarijssimo, remed. vlt. nume. 52.
Nullum dicitur quod etiam falsum est: vt falsus procurator falsus denarius, remed. 1.

O

ODoffredi & Oldradi opinio qdã improbata, rem. 2. nu. 113.
Obligatio semel contracta impediri non põt, re. 3. nu. 104.
Obligationem non oriri inter eos, inter quos nihil gestum fuit, remed. 4. nume. 495.
Obligatus non dr̃, qui exceptione se tueri potest, reme. 1. nu. 36.
Opinionum cõciliatio quando mors debeat probari in remed. l. ult. C. de edic. diui Adr. remed. 4. nume. 669.
Originale instrm̃ esse matricem authentici, remed. 4. num. 702.

P

PActum quod debitore non soluente, res cedat insolutum, an ualeat in cau. l. 3. C. de pign. remed. 5. nume. 39.
Pactum simile legi commissoriæ non est reprobatum inter debitorem & tertium, ibid. nume 40.
Pactum cum tertio vt res cedat insolutum in casu l. 3. C. de pigno. non ualere ab initio, ibid. nume. 42.
Pactum ex interuallo initum cum tertio, ut res cedat insolutum ualet in casu l. 3. C. de pigno. ibid. nume 43.
Pactum cum debitore initum quòd res censeatur empta iusto pretio, ualet in casu l. 3. C. de pigno. ibid. nume 44.
Pactum quòd res obligata cedat insolutum, transit etiam contra pupillum hæredem debitoris, ibid. nume 45.
Pactum, quòd res cedat insolutum in casu. l. 3. C. de pign. quando ob moram ualeat, ibid. nume. 49.
Pactũ incõtinẽti appositũ nõ mutat naturã cõtractus, re. 5. n. 120

Pactum

Pactum executiua successorem afficit, ut paciscenté, re.3.nu.65.
Pacta tacita non extendi, de adip.poss.reme.3.nume.94.
Paciscens etiam hæredi prouidere uoluit, reme.2.nu.94.
Papa potest clericum in aliqua causa subijcere iurisdictioni secularl, reme.3.nume.400.
Paragraphus usulis, inst.de libert.intellectus.reme.4.nu.424.
§.aliæ inst.de actio.declaratur, reme.5.nume.16.
§.æque.inst.de actio.intellectus.reme.3.nume.17.
Partus uentrem sequitur de adipisc.reme.3.num.54.
Pares curiæ cognoscunt cùm de proprietate feudi est contentio inter dominum & uasallum, reme.3.nu.433.
Pares curiæ cognoscunt inter dominum feudi spoliatorem & vasallum spoliatum, ibid.nume.434.
Pares curiæ cognoscunt de causa domini feudi & uasalli etiam si minores gradus sint, d.reme.3.nume.438.
Pares curiæ laici cognoscunt de causa clerici uasalli, ibi.n.439.
Pares curiæ sibi suspecti sunt, cognoscit ordinarius inter dominum feudi & uasallum contendentes, ibid.nu.440.
Pares curiæ cùm testes esse debent, non cognoscunt de causa inter dominum & uasallum, ibid.nu 441.
Pares curiæ non cognoscunt de causa inter dominum & uasallum, si uasallus negat se uasallum, ibid.nu.443.
Pares curiæ non cognoscunt inter dominum feudi & uasallum, cùm alio iure quam feudali agitur, ibid. nu.443.
Pares curiæ non cognoscunt de causa feudi inter dominum & uasallum, si adhuc fidelitatem non iurarunt, d.reme.3.n.447
Paria non esse, & esse.sed non apparere, reme.4.nu.465.
Pater cùm succedit ex persona filij hæredis instituti, dicitur ex quoddam iure accrescendi uenire, reme.4.nu.274.
Patri conceditur remedium, l.ulti.C. de edi.diui Adr. cùm ex persona filij in Castrensibus instituti succedit.ibid.nu.375.
Patri conceditur remedium.l.ult. C. de edi. diui Adr.cùm si ius in aduentitijs institutus hæreditatem adiuit, ibid.nu.276
Patri nõ dari hęreditatis petitioné pro aduétitijs filij ibi.n.278.
Patri non datur beneficium, l.ult.C.de edi.diui Adr.in Castrensibus á filio instituto apprehensis, ibid.nu.279.
Patri non redditur beneficium l.ult. C. de edi.diui Adr.nomine filij sui emancipati hæredis instituti, ibid.nu.284.
Patri, qui ex persona filij hæres est, an concedatur remedium, l.ult.C.de edi.diui Adr.reme.4.nu.272.
Patriam potestaté in castrensibus non considerari, re.4.nu.280.
Patientiam non præstat, qui contradicit, reme.3.nu.106.
Patrono an concedatur remedium l.ult.C.de edic.diui Adr.nomine serui sui hæredis instituti, reme.4.nu.290.
Pecora pascendi, ius personale esse, reme.6.nu.47.
Pecunia illata in domum non censetur tacitè hypothecata pro pensione domus, de adipisc.pos.reme.3.nu.135.
Pecunia quæ quotidiè expenditur loco non circumscribitur, ibid.nu.136.
Pecuniam esse de his, quæ seruari non possunt. ibid.nu.136.
Pecuniam in legato generali rerũ oium nõ contineri, ibi.n.137
Peccatum esse quod non est ex fide.reme.3.nu.768.
Periculum ubi est in mora licent quæ aliás non licent, de adip. poss.reme.2.nu.59.
Perito referenti se tanti æstimasse, credi, reme.5.nu.167.
Persona exempta, exempta esse & loca personæ accessori, remed.3.nume.352.
Personalia non transeunt in successoré singularem, re.5.nu.115.
Personale est facultas cedendi lapidem, & ingrediédi fundum, ibid nume.116.
Personalia ab extensionem effici realia, ibid.nu.119.
Petitorium cum possessorio adipiscendæ cumulari non posse ex æquitate, cum super petitorio est ferenda absolutoria, remed.4.nume.526.
Petitorium cum possessorio adipiscendæ non cumulari cùm super petitorio ferri debet sententia pro reo, qui se dominum probauit, reme.4.nu.527.
Petitorium ex codicillis, uel omnino ab intestato cumulari nõ posse cum remedio.l.ult.C. de edi.diui Adr. reme.4.nu.515.
Petitorium ex testamento cumulari cum possessorio ex l.ult.C. de edi.diui Adr.ante causæ conclusioné proposito, ibi.n.517.
Petitorium & possessorium adipiscendæ non repugnant, ob id cumulari possunt, ibid.nu.518.
Petitorium cum possessorio adipiscendę non cumulatur eodem tempore ratione eiusdem rei, si unus unum, alter alterum proponit, reme.4.nu 548.
Petitorium & possessorium adipiscendæ ab eodem hærede simul proponi potest, reme.4.nu 538.
Petitorium cum possessorio adipiscendæ diuersis respectibus ab actore & reo cumulari posse, ibid.nu.543.
Petitionum subordinata & conditionalis propositio. ibi.n.540.
Petitoriũ nõ cumulari in remedio ex iudicis officio, re.ult.n.30
Petitorium cum possessorio cumulari posse in interdicto de itinere actuque priuato, reme.5.nume.92.
Petitorium cum possessorio cumulatur, cùm possessio dicitur deperdita post litem contestatam, reme.3.nu.530.
Petitorij pédétia nõ impedit possessorij executioné, re.3.n.850.
Petitorio ab uno proposito & possessorio retinendę ab altero quomodo procedatur, reme.3.nu.532.
Petitorio iudicio quid petatur, d.reme.4.nume.524.
Petitionem hæreditatis in multis differre ab interdicto quorũ bonorum, de adipis.poss.reme.1.nu.3.
Petitionem hæreditatis plenas probationes requirere, de adip. pos.reme.1.nu.5.
Petitorium, lege in verb.cumulatio.
Pignus, re non translata, non dicitur propriè, reme.3.nu.50.
Pignus prætorium in multis differre á iudiciali, re.3.nu.230.
Pignus prætorium non differre á iudiciali, ibi. nu.231.
Pignoris ius in rem est, reme.5.nu.114.
Pignoratitiam actionem non concedi nisi re tradita, re 3.n.49.
Porticus dicitur domui coniunctus, de adip.pos.reme.3.nu.147
Porticus ac domus securitatem tribuit, ibid.nu.148.
Possessio pignoris rei mobilis transit in creditorem, re.3 n.26.
Possessio taciti pignoris ob clausulam constituti in creditorem transit, ibid.nu.27.
Possessio pignoris tacitè sine aliqua traditione uera uel ficta in creditorem non transit, ibid.nu.29.
Possessio auocatur per seruianam actionem uel quasi. ibi. n.36.
Possessio ab alio occupata non potest ingredi, etiam concedente statuto, reme.6.nu.13.
Possessio capitis an possit ab hęrede, cùm est dubium, an sit plena uel uacua, ibid.nu.25.
Possessio titulata cæteris paribus præfertur in iudicio, uti possideris, reme.3.nu.733.
Possessio titulata antiquiori titulo, cęteris paribus, præfertur in iudicio uti possidetis, ibid.nu.736.
Possessio cùm ex petitorio iudicio restituitur, iudicis officio dicitur restitui, reme.4 nu.25.
Possessio bonorum patris continuat in filium, reme.4.nu.78.
Possessio quibus probationibus possit probari, d.reme.3.n.560.
Possessio seu quasi incorporalium est ipsa patiétia, re.5.n.133.
Possessio patris ad quid continuet in filium, d.reme.2.nu.82.
Possessio seu quasi considerari in iure præsumandi, re.3.n.132.
Possessio seu quasi seruitutis itineris quam utilitatem, re.5.n.5 (
Possessio domus sola in habitatione probatur, d.reme.3.n.462.
Possessio beneficij cum signatura adipisci non põt, d.re.6.n.37.
Possessio magis recens pręsumitur clandestina, rem.3.nu 726.
Possessio rei emphiteuticę ita continuat in hæredem ex statuti dispositione, ut possessio alterius rei, reme.4.nu.386.
Possessio naturam contractus sapit, remed.3.nu.627.
Possessio sequestrari an debeat quando ignoratur quis iustus possideat in iudicio, uti possidetis, remed.3.nu.742.
Possessio singulorum á defuncto possessorum apprehédi debet ab hęrede, reme.4.nume.799.
Possessio seu quasi in incorporalibus est usus cum patientia, reme.3.nume.147.
Possessio seu quasi iurium ecclesię traditione clauium ecclęsiæ probatur, reme.3.nu.584.
Possessio quomodo restituatur in iudicio, uti possidetis, reme. 3.nume.864.
Possessio uitiosa non iudicatur ex parte hęredis, sed defuncti, reme 3.nume.832.
Possessio cui ius aduersatur, non releuat ab onere probandi, remed.ult nume.25.
Possessio defuncti ex statuti dispositione continuat in filiũ per masculos exclusam, remed.4 nume.323.
Possessio castri non mutatur mutata castri possidentis persona, remed.3.nu.826.
Possessio ciuilissima.statutum quendã habet, re.4.nu.366.
Possessio ciuilissima remedium adipiscendę patit.ibi. nu.367.
Possessio pśumitur apprehensa ex titulo pręambulo, re.5.n 178
Possessio usufructuarij non continuat in successore ex dispositione statuti.de continuanda possessione, remed.4.nu.372.
Possessio tempore litis contestandę in iudicio, uti possidetis, probari debet, et si uere lis non esset contestanda, re.3.n.558
Possessio rei feudalis cum proprietati adminiculatur a natura proprietatis non differt. remed.3.nu.379.
Possessio ex primo decreto, vide in verb.Missus in possessioné.

Possessio colorata, lege Colorari.
Possessionis qualitas an sit exprimenda in libello dato in remedio, uti possidetis, remed.3.nu.457.
Possessionis qualitas exprimenda est in libello cùm interest aduersarij scire pro qua turbatione agatur, ibid.nu.458.
Possessionis beneficialis quæstio quo dirimi possit, rem.3.n.772
Possessionis restitutio qualis fit data sententia super petitorio & possessorio retinendæ, remed.3.nu.810.
Possessionis solus ingressus detentionem tm̃ acquirit, re.5.n.156
Possessionis cām esse pręambulā causę possessionis, re.3.n.383.
Possessionis beneficij adeptio ex iudicis officio quibus probationibus probari possit, remed.6.nu.55.
Possessionis adipiscendæ remedium, vnde, remed.1.nu 1.
Possessionem melioribus rationibus probans cæteris paribus obtinet in iudicio possessorio, uti possidetis, rem.3.nu.718.
Possessionem adipisci quid, remed.1.nu.10.
Possessionem antiquiorem probans in iudicio, uti possidetis, cęteris paribus, obtinet, remed.3.nu.718.
Possessionem antiquiorem probans in iudicio, uti possidetis, obtinet, etiam si aduersarius probet titulum antiquiorem, remed.3.nume.727.
Possessionem antiquiorem probans in remedio, uti possidetis, obtinet, ét si aduersarius probat iunioré titulatam, ibi.n.728.
Possessionem adipisci & recuperare pugnantia sunt, re.4.n.505.
Possessionem uacātem occupare potest, quia defuncto titulum habet, remed.4.nu.589.
Possessionem etiam uitiosam adeptus ante mortem testatoris legitimus contradictor est ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, remed.4.nu.396.
Possessionem sua auctoritate ingressus, cùm potuerit, petere potest se in ea confirmari, remed.4 nu.350.
Possessionem esse clerico datam non sufficit si minus ritè fuit data, remed.5.nu.59.
Possessionem vacantem Pretore auctore hęres ingredi potest, d.remed.6.nume.26.
Possessionem ab altero occupatam prætore auctore non ingrediatur hæres, ibid.nu.27.
Possessionem mobilium esse, propriè possessioné, re.2.nu.10.
Possessionem esse oacántem multum prodest occupare uolenti, remed.4.nu.573.
Possessionem qui ex pacto potest sua auctoritate ingredi, non sibi præiudicat adeundo iudicem, remed.4.nu.428.
Possessionem probare non sufficit in interdicto, de itinere actuque priuato, ex secundo capite, remed 5.nu.4.
Possessionem in hęredem ex statuto tunc continoat, cùm in hęres capax est, remed.4.nu.756.
Possessionem probari ex perceptione pensionis, rem.3.nu.563.
Possessionem probat collectæ solutio, ibid.nu.568.
Possessionem probat clauium traditio, ibid.nu.169.
Possessio arguit ex descriptione facta in libro ęstimi, re.3.n.570
Possessionem non probat inuestiturę, uel locationis instrumentum, ibid.nu.571.
Possessionem immobiliū probari ex sola insistétia, d.re.3.n.561
Possessionem probari ex agrorum cultura, ibid.nu.563.
Possessionem fructuum perceptione probari. ibid.nu.564.
Possessionem consequi & retinere, diuersa, remed.5.nu.7.
Possessioné maxime cōtrouersā nemini adiudicare, re.3.n.770
Possessionem iuris improbi nullam esse, remed.3.nu.157.
Possessionem transire ipso iure ex dispositione statuti, specialis fauor est, remed.4.nu.345.
Possessionem oacantem occupare is potest sua sponte, qui titulum habet, remed.4.nu.183.
Possessionem iniustam spoliatori non prodesse, rem 3.nu.797.
Possessionem ingrediens præsumitur omni meliori modo ingredi, remed.4.nu.432.
Possessionem rei spiritualis diuersam esse à natura ipsius proprietatis, remed.3.nu.385.
Possessionem rei feudalis non mutare naturam à proprietate ipsa feudi, remed.3.nu.380.
Possessionem uitiosam non prodesse, remed.4.nu.603.
Possessionem aduersarium facere, remed.5 nu.499.
Possessionem probari instrumento missionis, d.rem.3.nu.575.
Possessionem usu rei probari, ibid nu.576.
Possessionem mobilium probari traditione, uel retentione clauium, ibid.nu 577.
Possessionem incorporalium probari instrumento iuratę fidelitatis, ibid.nu.579.
Possessionem incorporalium probari instrumento liberationis à fidelitate, ibid.nu.580.
Possessionem seu quasi iurisdictionis probari ex onerum præstatione, ibid.nu.581.
Possessioné seu quasi iurisdictiōis fama ꝓbari ĩ antiqs, ibi.n.583
Possessioné seu quasi iurisdictionis ex notatiōe ꝓbari, ibi.n 587.
Possessionem seu quasi beneficij colorari contestione aduersarij, d.remed.3.nume.596.
Possessionem releuare ab onere probandi, remed.4 nu.794.
Possessoris causam in paritate potiorem esse, ibid.nume.795.
Possessionem solum prodesse in absoluendo, ibid.nu 796.
Possessionem vnius rei apprehensa non censetur apprehensa possessio alterius, remed.3 nume.282.
Possessor titulatus uitiosam possessioné habere pōt, re.3.n.729
Possessor titulatus iunior præfertur antiquiori sine titulo in beneficialibus, ibid.nu.730.
Possessor ciuilissimus lite pendente in ea defenditur iudicis officio, remed.vlt.nume.16.
Possessor ciuilis non defenditur iudicis officio contra naturaliter possidentem lite pendente, ibid.nume.17.
Possessor titulum melius probans, cæteris paribus, obtinet in iudicio, uti possidetis, remed.3. nume.738.
Possessor pacificus non potest dici, qui habet titulum falsum, remed. 1 nume.18.
Possessor clandestinus expelli incontinenti à possessione potest, remed.3.nume.29.
Possessor ciuilis fructus suos facit, remed.3.nu.25.
Possessor possessione adepta quid agat cùm timet potétiam aduersarij, d.remed.6.nume.32.
Possessor etiam iniustus sine citatione à sua possessione non est amouendus, remed.4.nume.448.
Possessor extraneus dū ignorāter emit culpa nō caret, re.3.n.61.
Possessor sine citatione amoueri non debet, remed.6.nu.22.
Possessor qñ possessione per sequestrum nō priuetur, re 3.n.88.
Possessor dicitur effectus qui pleno iure missus est in possessionem etiam ex primo decreto, remed.3.nu.196.
possessori, cui vehemens iuris præsumptio aduersatur, non reddi iudicis officium pro retinenda possessione, reme.ult.n.24.
possessori cui iuris præsumptio aduersatur reddi iudicis officiū retinendæ, remed.ult.nume.21.
possessorem beneficij de cuius non iure constat, posse dare obiectus contra aduersarium, ut eum à sua intentione depellat, remed.3.nume.695.
possessorem ciuilē turbat qui naturalē non restituit, re.3.nu.27.
possessorem clandestinum prætor non tuetur, d.remed.3.nu.18.
possidens citari debet ut contradictor, ne eo non monito possessio auferatur, remed.4.nume.563.
possidens ante litem contestatam præsumitur etiam possidere tempore litis contestatæ, remed 3 nu.557.
possidens in locum si turbatur in itinere, coram iudice illius loci ubi turbatur experitur iudicio retinendæ, remed.3.nu 310.
possidens ui, clam, uel præcario, non habet remedium, uti possidetis, remed.3.nume.19.
possidens pro alio, non iuuatur interdicto, uti possideris, remed.3.nume.20.
possidenti naturaliter reddi iudicis officium, ut lite pendente in ea tueatur, remed.ult.nume.15.
possidere, & dolo desijsse possidere, paria sūt, de adip.re.1.n.64.
possidere desinens dolo res fideicom. subiecta restituere tamen tenetur, ibid.nume.65.
possidere commodum magnum est. in prælud.nume.2.
possidere is creditor dr̃, qui fructus consequitur, reme.3.nu.178.
possidere plus est à se, quàm præcario à se, remed.3.nu.21.
possidere melius est, quàm in personam agere, remed.4.nu.41.
possidere seu in possessione esse, quæstio facti est, rem.3.nu.745.
possedisse maiori parte anni ĩ iterdicto, Vtrubi, qd sit, re.2.n.13
possessoriū retinendæ ratione possessionis deinde quæsitæ posse ab eodem actore cumulari cum petitorio, reme.3. nu.524.
possessorium retinendæ respectu diuersæ possessionis posse ab eodem actore cumulari cum petitorio, remed 3. nu.522.
possessorium retinendæ cum petitorio ab eodem actore in eadem libello cumulari an possit, remed.3.nu.531.
possessorium retinendæ cùm concurrit cum illo recuperandæ prius pronunciatur super illo retinendę, de quo constat prius, remed.3.nume.789.
possessorium recuperandæ prius diffinitur si prius constat de spolio, quàm de turbatione in illo retinendæ, ibid.nu.791.
possessorium retinendæ ex partium consensu cum petitorio ab eodem actore cumulari non posse, remed.3. nu.518.
possessorium retinendæ mixtum ab eodem actore cum petitorio cumulari non posse, ibid.nume.519.

C pos-

Possessorium retinendæ ab actore cum iam proposito non cumulari, remed.3.nume.512.
Possessorium retinendæ cum petitorio prius proposito ex rescripto Principis simul cumulari & tractari nó pôt, re.3.nu.515.
Possessorium retinendæ ab vno & petitorium ab altero diuersis respectibus cumulari posse, remed.3.nume.533.
Possessorium retinendę cumulatur cum petitorio, cùm actor asserit solum se turbari, ibid.nume.534.
Possessorium retinendæ si prius ab vno proponatur, & ab altero postea petitorium, prius possessorium discutitur, ibid.nu.535.
Possessorium retinendæ cum petitorio diuersis respectibus a diuersis cumulari, ibid.nume.536.
Possessorium retinendæ cum petitorio, cùm vter asserit, se possessorem & dominum, non cumulatur, ibidem nume.538.
Possessorium retinendæ cum petitorio cumulatur cum agitur de re incorporali, ibid.nume.539.
Possessorium retinendæ cumulari posse cum petitorio, cum possessorio petitorium formentum tribuit, ibid.nu.543.
Possessorium retinendæ cumulari posse cum petitorio ab eodem actore possidente per alium, ibid.nume.525.
Possessorium retinendæ prius propositum non admittit cumulationem petitorij ab eodem actore, ibid.nume.526.
Possessorium retinendæ prius propositum ab actore respectu diuersæ possessionis cum petitorio cumulatur, ibidem nu.527.
Possessorio retinendæ renunciasse an dicatur reus, qui petitoriũ proposuit, d.remed.3.nume.545.
Possessorium recuperandæ posse cumulari cum iudicio criminali ex l.Iulia, de vi, remed.4.nume.520.
Possessorium adipiscendæ cumulari cum petitorio lite super eo contestata, si agens petitorio iam asseruit, se non possidere, remed.4.nume.545.
Possessorium adipiscendæ cũ petitorio cumulari, re.3.nu.160.
Possessorium adipiscendæ cumulari an possit cum petitorio lite adhuc non contestata super petitorio, remed.4.nume.544.
Possessorio adipiscendæ prius proposito, ab eodem cumulari potest petitorium, remed.4.nume.537.
Possessoriũ cũ petitorio concurrere incorporalib. rem.5.nu.93.
Possessorium summarijssimum quod sit, remed.vlt.nume.4.
Possessorium summarijssimum quod, remed.3.nume.10.
Possessorium petitorio mixtum dici, cum actor & reus contendunt esse hæredes, ut in possessionem mittatur ex l.ult.C.de edic.diui Adr.toll.remed.4.nume.858.
Possessorium sine petitorio aliquando dari, remed.5.nume.71.
Possessorij causa cum fructuum restitutione non dicitur mixta petitorij & possessorij, remed.4.nume.872.
Possessorij renũciatione liti solũ cẽseri renũciatũ, d re.3.n.546.
Possessorio prius proposito ei cumulari potest petitorium diuersis respectibus, remed 4.nume.546.
Possessorio prius ab vno proposito, petitorium ab altero ratione eiusdem rei cumulari non potest, ibid.nume.547.
Possessorium, vide in verb.Cumulatio.
Praxis exequendi licentiam de ingrediendo possessionem debitoris, remed.5.nume.61.
Praxis mittendi in possessionem hæredem in remedio, l.ult. C. de edic.diui Adr.remed.4.nume.913.
Praxi & forma obseruanda in concedenda possessione beneficij, remed.6.nume.54.
Praxis ad diffiniendũ iudicium, vti possidetis, remed.3.nu.298.
Præcario tẽ cõcedens possessionẽ apud se retinere pôt, re.3.n.40
Prædio sine citatione a possessione amouẽdus nõ est, re.4.n.564.
Prælatus occupans bona sui antecessoris à pœna turbatæ possessionis excusatur, remed.3.nume.649.
Præscriptio & consuetudo extenditur ex æquitate, d.re.5.nu.65.
Præscriptio quanti temporis impediat remedium, l.vltim.C.de edic.diui Adr.remed.4. nume.783.
Præscriptio triennalis impedit remedium, l.vlt. C.de edic.diui Adr.ibid.nume.778.
Pręscriptio quanti temporis obijci possit contra agentem remedio quorum bonorum, & ibi quando obijci possit, re 1.n.101.
Præscriptio & consuetudo tantum de potentia habent quantum de usu, remed.5.nume.63.
Præscriptio quanti temporis sit ad tollendum remedium quorum bonorum, de adipisc pos.remed.5.nu.56.
Præscriptionis exceptio obijci an possit in remedio, ut possidetis, remed.3.nume.706.
Præscriptionis exceptio in iudicio, uti possidetis causæ beneficiariæ etiam ultra annum obijci potest, remed.3.nu.710.
Præscriptionis exceptio impedit remedium, l.ult.C.de edic.diui Adr.d.remed.4.nume 768.
Præscriptionis exceptio est litis finitæ, ibid. nume.769.
Præscriptionis exceptio ad processum debet allegari, ut impediat remedium, l.ult.C.de edic.diui Adr. ibid.nu.770.
Præscriptionis exceptio non liquida, non impedit remedium, l. ult.C.de edic.diui Adr.ibid.nume.771.
Præscriptionem strictæ interpretationis esse, remed.5.nu.58.
Præscriptionem quadricennalem impedire remedium, l.ult.C. de edic.diui Adr.d.remed.4. nume.779.
Præscriptionem triennalem impedire remedium, l.ultim.C.de edic.diui Adr.d.remed.4 nume 774.
Præscriptionem decennalem impedire remedium, l.ulti. C. de edic.diui Adr.ibid.nume.775.
Præscriptione decennali & vicennali utile dominium quæri, ibidem nume.776.
Præscriptione semel ex mala fide interrupta, non reconualescit per bonam fidem, remed.5.num.87.
Præscriptione tolli remedium, l.ult.C.de edic.diui Adr.de adipisc.remed.1.nume.55.
Præscriptione pfecta, mala fides supueniẽs nõ nocet, re.5.n.84.
Præscribens sine titulo, quãto tpe præscribat, de adip.re.1.n.58.
Præscripsisse iure colligendi pedagium non dicitur, qui certis de rebus collegit, remed.5.nume.59.
Præscripta iurisdictionis parte ad totã nõ extenditur, re.5 n.61.
Præsumptio quòd libera res sit, non præfertur, quasi possessioni seruitutis, remed.ult.nume.22.
Præsumptio fortior est quæ nascitur ex quasi possessione, quam illa quæ est, quod res omnis sit libera, remed.5.nu.53.
Præsumptio quòd res libera sit, quid operetur, remed.5.nu.42.
Præsumitur in lite perseuerantem sine iusta causa a principio malam causam fouisse, remed.3.nume.659.
Præsumitur ex lõgo usu iure impositã fuisse seruitutẽ, re.5.n.44.
Præsumitur pro uenientibus ab intestato, remed.4.nu.748.
Præsumitur quis talis qualis reperitur, remed.4.nume.687.
Præsumi usum iure seruitutis cùm non constat quo iure itinere usus quis sit, remed.5.nume.19.
Pretium rei loco non succedit in hypothecaria, de adipisc. pos. remed.3.nume.121.
Pretium ostendit emptionem, remed.4.nume.22.
Pretium pro mercede accipi, ibid.nume.23.
Pretium non conueniens emptioni ab emptionis nomine recedimus, ibid.nume.24.
Pretij ubi sit mentio, emptionẽ esse intelligimus, reme.4.nu.10.
Præteritum uitiat testem si à præterito allegatur, reme.4.nu.733.
Prætoris familiam sine insignijs incedentem qui percutit, excusatur, remed.4.nume 689.
Prætoris forus scolastico est principalior foro Doctoris, remedio 4.nume.484.
Prætori nõ licere mittere creditorem in possessionem ex primo decreto, ut possideat sine magna causa, & ratione, re.3.n.201.
Princeps aquam ducens, ciuium reficit, remed.7.nume.30.
Princeps uias & pontes quando reficere teneatur, ibid.nu.31.
Principem secularem liberare posse oppressos uiolenti iudicis Ecclesiastici, remed.3.nume.556.
Principem adeundum esse in qõnibus perplexis, rem.3.nu.775.
Principem posse in gratiosis & beneficialibus, cui vult, gratificari, ibid.nume.776.
Prior titulatus habet iudicis officium pro adipiscenda possessione beneficij, remed.6.nu.42.
Priuilegium tributum testamento in litis intelligitur, si de eo plené constat, de adipisc.pos.remed.3.nu.174.
Priuilegium facilius tollitur quam ius cõe, remed.3 nume.860.
Priuilegium aliquãdo est fortius ipso iure cõmuni, ibid.nu.861.
Probatio plena an semiplena sufficiat in remedio, l.ultim.C.de edic.diui Adr.remed.4.nume.678.
Probatio efficacior est illa, cui lex assistit, remed.3.nu.722.
Probatio quando dicatur offerri incontinenti in iudicio quorum bonorum, remed.1.nume.106.
Probatio plena non requiritur in iudicio de itinere ex primo capite, remed.5.nume.118.
Probatio apparens quæ dicatur, remed.4.nume.684.
Probationes factæ in iudicio possessorio summarijssimo, an prosint in iudicio possessorio plenario, remed.ult. nu.38.
Probationes in iudicio, uti possidetis, esse in una dilatione faciendas, remed.3.nume.449.
Probationes factæ in iudicio summarijssimo non facere fidem in plenario, remed.5.nume.120.
Probationes de proprietate non prodesse in iudicio possessorio summarijssimo, retinendæ, remed.ult.nume.36.
Probationes iudici exhibere non sufficit, remed.4. nu 657.

Proba-

Probationes quæ sufficiant in probando factū esse missionem in possessionē in remedio, l. vlt. C. de edi. diui Adr. rem. 4. nu. 914.
Probationes quæ necessariæ in officio iudicis retinendæ possessionis, remed. vlt. nume. 34.
Probationes q̄ necessariæ sint i remedio quorū bonorū, re. 1. n. 96
Probationes suppleri non posse in iudicijs requirentibus probationes apparentes & oculatas, remed. 4 nume. 705.
Probationes perfectè & plenè non efficiunt iudicium non esse summarium, de adipis. poss. remed. 3. nume. 176.
Probationes meliores & validiores, quæ in iudicio, vti possidetis, remed. 3. nume. 719.
Probanda quæ sint in remedio quorum bonorum, reme. 1. nu. 97.
Probari quando dicatur incōtinenti exceptio præscriptionis, ad impediendum remedium, l. vlt. C. de edi. diui Adr. re. 4. n. 772.
Probari quomodo possit bona, in quorum possessionem missus est hæres, esse bona defuncti testatoris, remed. 4. nume. 921.
Probari quomodo possit aliquem vsum esse seruitute itineris credens suo iure vsum, remed. 5. nume. 18.
Procurator turbati nomine experiri potest interdicto, vti possidetis, remed. 3. nume. 451.
Prohibitum cùm quid est, & illa sunt prohibita per quæ ad illud peruenitur, remed. 4 nume. 816.
Prohibens possidere ex causa excusatur, remed. 1. nume. 61.
Proprietatis causa ad se trahit causam possessionis, re. 6. nu. 165.
Proprietatis capitula & positiones admitti in iudicio possessorio, vti possideris, remed 3 nume. 735.
Proprietatis q̄ō, vbi est, is actor est, qui nō possidet, reme. 3. nu. 6.
Proprietatem esse à possessione separatam, remed. 3. nume. 76.
Proprium factum impugnare nemo potest, remed. 4. nume. 584.
Proprium dici quod legis interpretatione venit, rem. 4. nu. 218.
Proiectum & protectum quid, remed. 3. nume. 243.
Protecta pars domus, remed. 3. nume. 244.
Protagoræ sophistæ & Euathli discipuli inexplicabilis contentio quomodo à iudicibus diffinita, remed. 3. nume. 749.
Protestatio causam annexam habet, remed. 4. nume. 929.
Protestatio prohibitoria causam iustā cōtinere dēt, ibid. nu 930.
Protestatio excusat à pœna turbatæ possessionis, reme. 3. nu. 651.
Publicianam excludit, qui dominium habet, remed 4. nu. 606.
Publicianam actionem hæres habet adita hæreditate & nōdum possessione apprehensa, remed. 4. nume. 601.
Publicianam fideicommissario competere, ibid. nume. 602.
Pupillus ignorat, quod agit, remed. 1. nume. 71.
Pupillus doli capax cōuenitur remedio, Ne vis fiat ei, ibid. n. 72.
Pupillus doli capax adulti loco est, ibid. nume. 73.
Pupillus quomodo ex facto tutoris teneatur, ibid. nume. 76.
Pupillus in aliū transferre non pōt possessionem, reme. 5. nu. 20.
Pupillū sine tutoris auctoritate obligari in cōsequētiā, re. 3 n. 73
Purgare Quid, remed. 7. nume. 8.
Purgationis fontis impensas q̄s erogare teneatur, reme. 8. nu. 20.

Q

QValitas personæ conueniendæ in foro sortiendo inspicitur, remed. 3. nume. 326.
Qualitas personæ in foro sortiendo spectanda, reme. 3. nu. 351.
Qualitate cessante cessare dispositionem, remed. 2. nume. 94.
Quanti ea res est, quid significet, remed. 1. nume. 82.
Quanti eam rem paret esse, quid significet, ibid. nu. 83.
Quæstio facti forte non dirimitur, remed. 3. nume. 744.
Qui per alium facit, per seipsum facere dicitur, remed. 1. nu. 79.
Quod tibi nō nocet, & alteri p̄dest, facilè cōceditur, re. 5. n. 112.
Quorum bonorum remedium ob diuersas res sæpius moueri potest, de adipisc. poss. remed. 5. nume. 32.

R

RAptor quis, remed. 3. nume. 363.
Rasura circa legatum non vitiare hæredis institutionem, remed. 4. nume. 720.
Rasura non nocet cùm sensus ex præcedentibus & sequentibus colligi potest, ibid. nume. 721.
Rasuram testamenti in loco non substantiali non impedire remedium, l. vlt. C. de edi. diui Adr. remed. 4. nume. 709.
Ratio cur Saluianum interdictum reddatur tantum contra debitorem ex causa locationis, remed 3. nume. 24.
Ratio qua interdictum quorum legatorum, est inuentum, de adipisc. poss. remed. 2. nume. 6.
Realis concessio ducendi aquā ad hæredes transit, re. 6. nu. 136.
Recessus omnis à iure communi odiosus est, remed. 4. nu. 38.
Reconuenire hæredem petentem se mitti in possessionem ex remedio, l. vlt. C. de edic. diui Adr. an possit legitimus contradictor, remed. 4. nume. 648.
Reconuentio nō admittitur cōtra instr̄i executionē, ibid. n. 649.
Reconuentio reijcitur cùm iudicium celeritatem requirit, ibidem numero 650.
Reconuentionis exceptio obijci an possit in remedio, uti possidetis, remed. 3. nume. 705.
Recredentia quæ, remed. 3 nume. 9.
Recredentia apud Gallos quæ sit, remed. vlt. nume. 5.
Rector Ecclesiæ turbatus in quasi possessione rectoriæ habet remedium, uti possidetis, remed. 3. nume. 126.
Rectori Ecclesiæ competit interdum rei vendicatio, ibid. n. 127.
Rectorem Gymnasij sine insignis incedentem impunè contemni, remed. 4. nume. 690.
Reficere q̄d sit i interdicto, de itinere actuq; priuato, re. 5. n. 104.
Reficere & facere differunt, ibid. nu. 105.
Reficere esse antiquum restaurare, ibid. nume. 106.
Refectio qualis esse debeat in interdicto, de itinere actu q; priuato, ibid. nume. 107.
Refectione itineris concessa, an censeantur concessa cætera sine quibus illa esse non potest, ibid. nume. 108.
Refectio itineris vtilia aliqua hēt, aliqua necessaria, ibid. n. 109.
Reficiens inter debet, uti uia minus damnosa alteri, ibid. n. 111.
Reficere quid, remed. 7. nume. 7.
Refectionis impedimētū p̄bādū in interdicto de riuis, re. 7. n. 12.
Reginam dici posse personam miserabilem iuxta suam conditionem, remed. 3. nume. 412.
Regulæ inhærendum esse, remed. 4. nume. 664.
Regulam ordinis impedientem cumulationes actionum procedere in remedio retinendæ, remed. 4. nume. 522.
Remedium quorum bonorum, an sæpius moueri possit, de adipisc. remed. 1. nume. 31.
Remedium quorum bonorum, an reddatur hæredi de iure Ciuili, ibid. nume. 33.
Remedium quorum bonorum, an concedatur hęredi succedenti ex testamento, ibid. nume. 35.
Remedium quorum bonorum, aliquando vtilius esse remedio, l. vlt. C. de edic. diui Adr. toll. ibid. nume. 36.
Remedium quorum bonorum, an institutio in re certa reddatur, ibid. nume. 37.
Remedium, l. ult. C. de edic. diui Adr. toll. an reddatur instituto in re certa, ibid. nume. 38.
Remedium ex l. ult. C. de edic. diui Adr. toll. ibid. nume. 41.
Remedium quorum bonorum, an reddatur hæredi, in quem possessio defuncti continuat ex statuti dispositione, ibid. nu. 45.
Remedium quorum bonorum, an reddatur hæredi, cùm nullus extat qui possideat bona, ibid. nume. 47.
Remedium quorum bonorum, an reddatur contra possidentem titulo pro hærede, ibid. nume. 49.
Remedium quorum bonorum, non reddi contra eum in quem facta est alienatio ab eo, qui dolo desijt possidere, præscriptione decursa, de adipis. poss. remed. 1 nu. 67.
Remedium quorum bonorum, an reddatur contra eum, qui tempore litis moræ non possidebat, & deinde cœpit possidere tempore sententiæ, ibid. nume. 70.
Remedium quorum bonorum, an reddatur contra debitores hæreditarios, ibid. nume. 72.
Remedium, l. ult. C. de edi. diui Adr. toll. reddi contra debitores hæreditarios, ibid. nume. 74.
Remedium quorum bonorum, non reddi contra personaliter obligatum, Ibid. nume. 75.
Remedium quorum bonorum, non plus operatur quàm petitorium iudicium, de adipis. poss. remed. 5. nume. 57.
Remedium quorum bonorum, an reddatur contra possidentem alio titulo, quam pro hęrede & possessore, ibid. nu. 60.
Remedium quorum bonorū, cumulari an possit cum remedio recuperandæ possessionis, de adipis. possess. remed. 1. nu. 89.
Remedium quorum bonorum, & recuperandæ, circa idem non posse cumulari, ibid. nume. 90.
Remedium quorum bonorum, an reddatur pro rebus, quas testator solùm detinebat, de adipis. poss. remed. 1. nu. 78.
Remedium quorum bonorū summariū est: & ob id nō admittit exceptionem requirentem altiorem indaginem, re. 1. nu. 103.
Remedium quorum bonorum, non redditur cōtra eum, qui iam vsucœpit cum titulo pro hærede, de adip. poss. remed. 1. nu. 51.
Remedium quorum bonorum, reddi contra possidentem cum titulo, illis in casibus, in quibus datur hæreditatis petitio, de adipis. poss. remed. 1. nume. 62.
Remedium quorum bonorum an reddatur pro rebus incorporalibus, ut est pro usufructu, & seruitutibus, de adip. re. 1. n. 83
Remedium quorum bonorum, an reddatur ei qui semel possedit, de adip. pos. remed. 5. nu. 29.

Remedium quorum bonorum, cumulari an possit cum illo retinendæ, remed.1.nu.93.
Remedium quorum bonorum, ad corporalia tantum conceditur, remed.1.nu.6.
Remedium quorum bonorum, distare ab illo ex l.vlt.C.de edi. diui Adr.tollen.ibid.nume.3.
Remedium quorum bonorum, an reddatur habenti bonorum possessionem edictalem, uel habenti decretalem, ibid.nu.9.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra institutum in re certa, de adip.pos.remed.2.nu.64.
Remedium quorum legatorũ, an reddatur contra legatariũ, qui cõsuetudine permittẽte legatũ spõte sua occupauit, ibi.n.69.
Remedium quorum legatorum, cessare cùm hæres uniuersalis trebellianicam non detrahit, ibid.nu.37.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra cohæredẽ occupantem prælegatum, ibid.nu.78.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra donatariũ causa mortis, ibid.nu.80.
Remedium quorum legatorum, an reddatur cõtra eum qui legatum auctoritate iudicis est consecutus, ibid.nu.82.
Remedium quorum legatorum, an reddatur hæredi de iure ciuili, de adip.poss.reme.2.nume.11.
Remediũ quorũ legatorũ, an reddatur hæredi hęredis, ibi.n.13.
Remedium quorum legatorum, an competat contra legatarium, cui testator uiuens rem tradidit, de adip.pos.re.2.n.55.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui legatũ occupauit ex uolũtate testatoris, de adi.re.2.n.42.
Remedium seu dispositio, l.non est dubiũ C.de leg.cessare cum testator permisit legatario legatum occupare, ibid.nu.44.
Remedium quorum legatorum, an reddatur cõtra legatarium, qui legatũ tunc occupauit cũ periculũ erat in mora, ibi.n.58
Remedium quorum legatorum, an reddatur hęredi succedenti ab intestato, de adip.poss reme.2.nu.20.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra singularem successorẽ legatarij, & fideicõmissarij, de adip.poss.re.2.n.27.
Remedium quorum legatorum, reddi contra occupantẽ quasi possessionem usus, usufructus, & seruitutis, remed.2.nu.88.
Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatariũ, qui nolente hæredi rẽ legatã occupauit, de adi.pos.re.2.n.30
Remedium quorum legatorum, cessare, cùm legatarius tacita hæredis uoluntate legatum occupauit, ibid.nu.22.
Remedium quorum legatorum, cessare pro ea parte, pro qua ab altero hæredum est concessa facultas legatario occupandi legatum sua spontè, ibid.nu.39.
Remedium quorum legatorum, non reddi contra fideicommissarium cui tacite a testatore data est licentia occupãdi fideicommissum, ibid nu.46.
Remedium, uti possidetis, an reddatur contra turbantem nomine alterius, remed.3.nu.306.
Remedium, uti possidetis, an reddatur cum turbatio est facta per præcarium, ibid.nu.309.
Remedium, uti possidetis, an reddatur cum missus in possessionem errore missus est in possessionem alterius, ibid.nu.311.
Remediũ, uti possidetis, an reddatur cõtra operarios, ibi.n.314
Remedium, uti possidetis, reddi contra turbantem non possidentem, remed.3.nu.209.
Remedium, uti possidetis, an reddatur contra diffamatorem, ibid.nu.292.
Remedium, uti possidetis, reddi vsuario contra fructuarium, & è contra. reme.3.nu.79.
Remedium, uti possidetis, reddi tertio possessori, cũ usufructuarius concurrit cum clandestino, reme.3.nu.34.
Remedium, uti possidetis, reddi ciuiliter possidẽti naturali possessione spoliato, ibid.nu.35.
Remedium, uti possidetis, an reddatur dominum qui rem alteri præcario concessit, ibid.nu.38.
Remedium, uti possidetis, reddi domino qui solam naturalem possessionem alteri præcario concessit, ibid.nu.39.
Remedium, uti possidetis, non reddi domino qui vtranque possessionem pręcario transtulit, ibid.nu.42.
Remedium, uti possidetis, non reddi soli detentatori, ibid.n.46.
Remedium, uti possidetis, non reddi turbato in possessione iuris improbi, reme.3.nu.155.
Remedium, uti possidetis, non reddi turbato in quasi possessione iuris improbi præsumptione iuris, ibid.nu.156.
Remedium, uti possidetis, an reddatur creditori misso in possessionem bonorum sui debitoris, ibid.nu.159.
Remedium, uti possidetis, an locum habeat contra turbantem iudicialiter, rem.3.nu.297.
Remedium, uti possidetis, an reddatur contra eum, qui ab alio iniustè possidet, ibid.nu.301.
Remedium, uti possidetis, an reddatur asserenti, se esse in quasi possessione eorum quæ ad superiorem spectant, re.3.nu.152.
Remedium, uti possidetis, reddi patrono ecclesiæ contra turbãtem eum in quasi possessione præsentandi, re.3.nu.131.
Remediũ, uti possidetis, reddi usuario & usufructuario, remed.3.nume.70.
Remedium, uti possidetis, an cessionario reddatur, re.3.nu.258.
Remediũ, uti possidetis, quẽ iudicij ordinẽ requirat, re.3.nu.448.
Remedium, uti possidetis, an reddatur uasallis contra dominum, remed.3.nume.122.
Remedium nouitatis in Gallia, non reddi uasallis contra dominum, ibid.nu.123.
Remediũ, uti possidetis, an reddatur Rectori ecclesię, ibi.n.125.
Remedium, uti possidetis, cui reddatur cũ causa custodię apud sequestrum res fuit deposita, remed.3.nu 95.
Remedium, uti possidetis, an reddatur pro possessione cuius vis rei corporalis immobilis, ibid.nu.100.
Remedium, uti possidetis, an reddatur pro quasi possessione seruitutis, ibid.nu.103.
Remedium, uti possidetis, non reddi laico pro quasi possessione decimarum, remed.3.nu.591.
Remedium recuperandæ, non reddi laico spoliato quasi possessione decimarum, ibid.nu.592.
Remedium retinendę pro quasi possessioue beneficij non reddi, nisi illa titulo iustificetur, ibid.nu.593.
Remediũ, uti possidetis, reddi possidenti ciuilissimè, re.3.n.57.
Remedium, uti possidetis, non dari hæredi, cum non extat statutum de continenda possessione defuncti, reme.3.nu.63.
Remedium, uti possidetis, non reddi executoribus testamentorum, ibid.nu.64.
Remedium, uti possidetis, an reddatur contra illum qui bona fide possidere cœpit ab eo, qui clam possidebat a iusto possessore, remed.3.nu.303.
Remedium, uti possidetis, an reddatur hæredi, qui omnium hæreditariorum possessionem non apprehendit, re.3.nu.281.
Remedium, uti possidetis, an reddatur pro quasi possessione de pascendi, remed.3.nu.137.
Remedium, uti possidetis, an reddatur pro pręstationibus personalibus, ibid.nu.139.
Remedium, uti possidetis, non reddi pro quasi possessione seruitutis discontinuæ, remed.3.nu.109.
Remedium, uti possidetis, ciuiliter possidenti reddi, re.3.nu.22.
Remedium, uti possidetis, an reddatur domino contra inquilinum ædificare prohibentem, remed.3.nu.237.
Remedium, uti possidetis, reddi domino fundi contra uiciniũ, qui uires traduxit, ibid.nu.239.
Remedium, uti possidetis, non reddi domino qui protectum supra uicini solum possidet, ibid.nu.242.
remediũ, uti possideris, an ꝑ possessione cęnaculi det, ibi.n.247
Remedium, uti possidetis, contra superficiariũ reddi, ibi, n.249.
Remedium, uti possidetis, spoliatori, an recedatur, ibi.nu.252.
Remedium, uti possidetis, redditur inter Principem & ciuitatẽ contendentes de quasi possessione eligendi, reme.3.nu.148.
Remedium, uti possidetis, reddi possidenti naturaliter & ciuiliter, remed.3.nu.18.
Remedium, uti possidetis, an eum illo adipiscẽdę possit cumulari, remed.3.nu.509.
Remedium, uti possidetis, quod datur si lite pendente actor spolietur, quomodo in iudicio tractatur, ibid.nu.510.
Remedium, uti possidetis, quomodo cum peritorio cumulari possit, ibid.nu.511.
Remedium, uti possidetis, reddi emphyteutæ, reme.3.nu.84.
Remedium, uti possidetis, an reddatur pro possessione sequestrata, ibid.nu.86.
Remedium, uti possidetis, an reddatur turbato quasi possessione eligendi magistratum, remed.3.nu.142.
Remedium, uti possidetis, an reddatur quasi possessori decimarum, remed.3.nu.134.
Remedium, uti possidetis, reddi uasallo, remed.3.nu.81.
Remediũ, uti possidetis, an reddatur domino castri, re.3.n.115.
Remedium, ne uis fiat ei, reddi legatario misso in possessionem bonorum hæredis, remed 1.nu.43.
Remedium, ne uis fiat ei, reddi mulieri missę in possessionem uentris nomine, ibid.nu.48.
Remedium, ne uis fiat ei, contra pupillũ non reddi, d.re.1.n.70.
Remedium, ne uis fiat ei, proponens an actor sit, reme.1 nu.94.
Remedium, ne uis fiat ei, an reddatur misso in possessionem ex causa

causa nulla,remed.5.numero 15.
Remedium ne uis fiat ei,reddi contra non admittentem uenientem in possessionem,etiam nulla ui adhibita,rem. 1.num.77.
Remedium,ne uis fiat ei,an reddatur contra expulenté in possessionem uenientem,rem.1.nu.65.
Remedium,ne uis fiat ei,non reddi contra pupillum cuius nomine tutor missum in possessionem impediuit, rem.1.nu.75.
Remedium,ne vis fiat ei. an reddatur misso in possessionem ob creditum,cui obstat exceptio,rem.5.nu.35.
Remedium,ne vis fiat ei.an reddatur contra dominum prohibentem missum in possessionem in ea esse,rem.1.num.60.
Remedium,ne uis fiat ei, reddi eum datio & missio pro vno creditore fuit vera,& si pro altero falsa,rem.1.nu.33.
Remedium, ne vis fiat ei, reddi contra dominum, cuius iussu seruus missum in possessionem molestia affecit,rem.5.nu.78.
Remedium,ne vis fiat ei, non reddi contra hæredes prohibentis,ibid.nu.80.
Remedium, ne uis fiat ei, an reddatur pro interesse prohibitionis,ibid.nu.81.
Remedium,de itinere actuque priuato,ex secundo capite reddi & successoribus,rem 5.nu.113.
Remedium,de itinere actuque priuato, reddi domino etiam colono ignorante,rem.5.nu.68.
Remedium, de itinere actuque priuato,an reddatur illi, cuius colonus vel alter itinere usus est,rem.5.nu.66.
Remedium, de itinere actuque priuato, an reddatur fructuario vel proprietario,si ambo concurrunt,rem.5.nu.89.
Remedium,de itinere actuque priuato,non reddi cùm mala fides superuenit ante qualita possessionem,rem.5.nu.85.
Remedium,de aqua quotidiana & æstiua,reddi etiam pro aqua calida,rem.6.nu.73.
Remedium,de aqua quotidiana &c.non reddi illi, qui prohibetur miscére aquam nouam antiquæ,rem.6 nu.81.
Remedium, de aqua quotidiana &c. non reddi illi qui modum ducendi aquam excessit,rem.6.nu.76.
Remedium de fonte quibus reddatur,rem.8.nu.9.
Remedium de fonte,an reddatur pro aqua cisternæ,ibid.nu.10.
Remedium ex interdicto, Vtrubi, cur secundo loco in ordine fuerit collocatum,rem.2.nu.12.
Remediũ retinendæ in beneficialibus esse fauorabilius remedio recuperandæ,rem.3.nu 696.
Remedium possessionis adipiscendæ ex interdicto quorum bonorum, prætorium esse:& origine differre a petitione hæreditatis,de adip.pos.rem 5.nu.2.
Remedium directum differre ab utili,rem.5.nu.74.
Remediũ,de itinere actuq; priuato,an hæredi reddat,ibi.n. 76.
Remedium quartum ex l.ul.C.de ed.diui Adr.tol.in præl.nu.15
Remedium quintum adipisc. poss. ex iudicis officio,ibi. nu.17.
Remediũ,l.3.C.de pi.trãsmitti ad hæredes,creditoris,re.5.n.97.
Remedium,l.3.C.de pign. an reddatur creditori pupilli & minoris,rem.5.nu.11.
Remedium,l.3.C de pign.locum habet in licentia data in testamento,rem.5.nu 31.
Remedium,l.3 C.de pign.locum habet in licentia data in testamento minus solenni,ibid.nu.32.
Remedium,l.3.C.de pign.locum habet in licentia tacitè data in ultima dispositione,ibid.nu.33.
Remedium,l.3.C.de pign.locum habet in alio contractu quàm pignoris,ibid.nu.34.
Remedium,l.3.C.de pign.an transeat contra hæredes debitoris, rem.5 nu.106.
Remedium, l.3. C.de pign.non impeditur à pupillo hærede ex sua persona,ibid.nu.110.
Remedium,l.3.C.de pign.an transeat contra singularem successorem,ibid.nu.111.
Remedium,l.ult.C. de ed. diui Adr. an reddatur ex testamento imperfecto, etiam fauore descendentium ultra filium, cum ab intestato veniant,rem.4.nu.319.
Remediũ,l.ul.C.de ed.di.Ad.nõ cõcedi instituto in re certa,dato alio cohærede uniuersali,qui hæreditaté adiuit,re.4.n.132
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.concedi pro testamento nuncupatiuo,de quo solùm constat ex testibus,etiam si testamentum non sit publicatum,d.rem 4.nu.101.
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.an concedatur pro testamento nuncupatiuo,de quo solum constat ex confessione aduersarij,& infra declaratur,ibid nu.102.
Remedium,l.ult.C. de ed. diui Adr. cumulari an possit cum interdicto retinendæ,rem.4.nu.502.
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.cumulari an possit cum possessorio recuperandæ,ibid.num.503.
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.esse possessorium,quasi recuperandæ possessionis,ibid.nu.504.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr. non concedi qui semel possedit & à possessione deiectus est,ibid num.506.
Remedium, l.ult. C.de edi.diui Adr.concedi cùm ex statuto in hæredem continuat possessio defuncti, ibid nu.507.
Remedium,l.ult.C de edi.diui Adr.an cumulari possit cum petitorio,ibid.nu.510.
Remedium,l.ult.C.de edi. diui Adr.an reddatur monasterio nomine monachi hæredis scripti,rem.4.nu.295.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.an concedatur infanti & furioso hæredibus institutis,ibid nu.296.
Remedium.l.ult.C.de ed.diui Adr.tol.concedi instituto in solo vsufructu,nullo alio cohærede dato,d.rem.4.nu.128.
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr. concedi illi, qui ius habet, uel habere præsumitur ex hæreditatis aditione,re 4.num.172
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adri.toll.an reddatur instituto in testamento nuncupatiuo,de quo solum ex testibus constat d.reme.4.nu.107.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adri.an concedatur iam misso in possessionem,ut in ea confirmetur,reme.4.nu. 348.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adri. conceditur iam misso in possessionem,ut in ea confirmetur,etiam si à nemine molestia afficitur,ibid.nu.352.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.an concedatur instituto in re certa,cùm cohæres vniuersalis adhuc non adiuit, nec repudiauit,rem.4.nu.145.
Remedium, l. ult. C. de edi.diui Adr.tol.an concedatur illi qui iam testibus probauit, successionem ab intestato sibi debitam esse, d.re.4.nu.85.
Remedium,l.ult. C. de edict.diui Adr. duo copulatiuè requirit, scripturam & testamentum,ibid.nu.86.
Remedium, l.ult.C.de ed. diui Adr.non concedi succedenti ab intestato,d.rem.4.nu.54.
Remedium,l.ult.C.de edi diui Adr.non dari pro bonis non possessis à testatore tempore suæ mortis,ibid.nu.55.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.ut locus sit, quæ concurrere debeant,& decem requisita enumerantur,ibid.nu.56.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.fœminæ ac masculo conceditur,ibid.nu.57.
Remedium,l.ult. C. de edi. diui Adr. an concedatur filio in sua legitima instituto,rem.4.nu.158.
Remedium,l.ult.C.de edic.diui Adr.an concedatur filio succedenti patri ab intestato,rem.4.nu.75.
Remedium.l.ult.C.de edi.diui Adr.an locum habeat in instituto, aliquem ex statuti dispositione possessio defuncti continuat,rem.4 nu.337.
Remedium.l.ult.C.de edi.diui Adr.ciuile,& illud Quorum bonorum,prætorium esse,de adip.pos.rem.4.nu.40.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.perpetuum esse, ibi.nu.47.
Remedium,l.ult C. de edi. diui Adr.tol.dari etiam contra titulo possidentem,ibid nu.48.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.reddi etiam nomine possidente,ibid.nu.49.
Remedium,l.ult C.de edicto diui Adr.concedi filio non instituto à matre, qui ante istius natiuitatem alios iam natos instituit,& hoc præterito in puerperio decessit,d.rem 4.num. 88.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.concedi patri cùm filius institutus in castrensibus repudiat,ibid.nu.90.
Remedium,l.ul.C.de ed.diui Adr. redditur instituto in testamẽto nũcupatiuo in scriptis,deinde à notario redacto,ibi.nu.91.
Remedium,l.ult.C de ed.diui Adr.an reddatur pro testamento nuncupatiuo,de quo ex solis testibus constat,ibid.nu.96.
Remedium,l.ul.C.de edi.diui Adr.tol.an reddatur filio præterito in testamento matris ignorantis eum filium, d.re.4 nu 79.
Remedium,l.ult.C.de ed.di. Adr.non definit esse summarium, etsi probationes plenariè requiruntur,de adip.pos.re.3.nu.175
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.an concedatur hæredi instituto ad tempus, nullo cohærede dato,rem.4 nu.149.
Remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.an impediatur,cùm originale testamenti non reperitur,rem. 4.nu.735.
Remedium,l.ult.C.de edi diui Adr. concedi pro bonis à testatore detẽtis,è quib.usum uel usumfructũ percipiebat,re.4.n.371
Remedium,l.ult.C. de edic.diui Adr. an quò ad suos effectus sit correctorium,vel limitatorium,rem.4.nu.27.
Remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr.cessat cùm integrum protocollum instrumentorum deficit,rem.4.nu.739.
Remedium l.ult.C.de edict. diui Adri. non concedi iam vitiosè

possidenti,ut in ea possessione confirmetur,d.reme.4.nu.362.
Remedium l.ul.C.de edict.diui Adr.an concedatur instituto in testamento,quod solùm iure prætorio ualet,d.rem.4.nu.327.
Remedium l.ult.C.de ed.diui Adr.non reddi patri nomine filij sui clerici hæredis testatore instituti,rem.4.nu.281.
Remedium l.ul.C.de ed.diui Adr.an concedatur extraneo instituto, ut mittatur in possessionem emphyteusis ecclesiasticæ. rem.4.num.390.
Remedium l.ult.C.de ed.diui Adri. an concedatur filio instituto in testamento imperfecto,remed.4.nu.312.
Remedium l.ult.C.de ed.diui Adr. concedi pro testamento, de quo cóstat ex testibus,cú originale fuit amissum.d.re.4.n.113
Remedium l.ult.C.de ed.diui Adria. an reddatur filia exclusa a statuto a patre fuit instituta,d.rem.4.nu.321.
Remedium l.ult.C.de edi.diui Adr.concedi executori generali,cùm pauperes in uniuersum sunt instituti,remed 4.nu.267.
Remedium l.ult.C.de ed.diui Adr.an habeat locum cùm in hęrede duo sunt defectus,personę scilicet,& causę,re.4.n.759.
Remedium,uide Interdictum.Quorum bonorum.
Remedium,uti possidetis agens,an possessionem iustificare debeat.rem.3.nu.588.
Remedio,uti possidetis agens probat titulum cùm sine eo possidere non potest,ibid.nu.589.
Remedio,uti possidetis,agens probare an debeat quòd non ui, non clàm,non precario possidet.rem.3.nu.600.
Remedio,uti possidetis, cùm agitur obtinet etiam qui in iustè possidet ab alio quàm ab aduersario.rem.3.nu.786.
Remedio de itinere actuque priuato agi potest ratione interesse & dáni dati in turbatione illius quasi possessionis,re.5.nu.90
Remedio de itinere actuque priuato qui agit ex primo capite & succubuit petitorio experiri potest.rem.5.nu.117.
Remedio de itinere actuque priuat o agens, an aduersarij scientiam & patientiam probare debeat.reme.5.nu.32.
Remedio de itinere actuque reficiendo quis utatur.re.5.nu.96.
Remedio de itinere actuque priuato agens ne turbetur,an titulum probare debeat.rem.5.nu.38.
Remedio,ne uis fiat ei,quáto tempore prescribatur, re.1.nu.92.
Remedio l.3.C.de pigno. locus an sit nulla pręcedente mora debitoris,rem.5.nu.73.
Remedio l.ult.C.de ed. diui Adr.an locus sit cùm de uiribus testamenti ambigitur.rem.4.nu.698.
Remedia possessoria quatuor esse asseruit Baldus in pręlud. de retin.poss.nu.150.
Renunciationis dominij exceptio nó potest obijci agenti interdicto,uti possidetis,cú ignoratur an spóte facta sit,re.3.n.701
Repetita die interdictum concedere,quid.rem.5.nu.78.
Repeti non potest naturale debitum solutum.rem.1.nume. 40.
Rescriptum impetrans super petitorio an ad possessorium transire possit,rem.3.nu.544.
Restitutio in integrum non conceditur aduersus sententiam latam in possessorio summarijssimo.rem.ult.nu.54.
Restitutio in integrú nó cóceditur pro leui lesionę.re.3.nu.858.
Restitutio in integrum contra tres sententias conformes facilius impeditur quàm appellatio,ibid.nu.859.
Restitutio in integrum mittitur executioni etiam appellatione interposita.rem.4.nu.831.
Restitutio in integrum non censetur reiecta, etiam si nullitas reiecta sit.rem.3.nu.854.
Restitutio an concedatur contra sententiam latam in remed. l. ult.C.de ed.diui Adr.rem.4.nu 906.
Restitutio in integrum reiecta non censetur ubi reijcitur appellatio,ibid.nu.907.
Restitutio an impediat executionem sententię latę in remedio legis ultimę.C de edic.diui Adr.toll.ibid.nu.908.
Restitutio an concedatur cùm flumen,è quo aqua ducebatur ad alueum antiquum redijt.rem.6.nu.147.
Restitutio in integrú reiecta nó cēsetur ubi reijcitur appellatio.
Restitutio possessionis, quæ fit in iudicio,uti possidetis, an fiat iure actionis,vel iudicis officio.rem.3.nu.865.
Restitutionis iudicium esse ordinarium.remed.4.nu.909.
Restitutionis exceptio requirens altioré indaginem, non impedit executioné sentétiæ in re.l.ul C.de ed.diui Adr.ibi.n.910.
Restitutionis exceptio nó impedit iudicari executioné.ibi.n.911
Restitutionis exceptio statim probanda non impedit executionem sententiæ in remedio.l.ult.C.de ed di.Adr.ibi.nu. 912.
Restitui in integrum an minor possit aduersus sententiam contra se latam in iudicio,uti possidetis.rem.3.nu.851.
Restitui petens se ad tempus,qua restitutione facta petens ex tunc declarari dominum,rectè petit.rem.4.nu.539.
Restituere condemnatus si deinde turbat, non incidit in pęnam condemnationis,remed.1.nume.89.
Restitutorium interdictú adipiscendæ possessionis esse,re.1.n.8.
Restitutionem in integrum non procedere à pari cum sententia,remed.3.nume.855.
Restitutioné dari impedito cú agat de dã no euitádo,re.5. n.80.
Retentio facilius quam acquisitio admittitur, remed.3.nu.679.
Retentio facilius quam restitutio conceditur. remed vlt.nu.19.
Retinet & conseruat quasi possessionem seruitutis, qui illam quasi possessionem probat,remed.5,nume.52.
Retinere possessionem quid in prælud.nume.3.
Retinendæ possessionis remediú vsu frequens.in prælud nu.1.
Res mea fictè, effici potest mea verè, remed.4. nume.340.
Res temporalis iuncta Ecclesiasticæ, nomen Ecclesiasticæ retinet, remed.4.nume.32.
Res quæ seruando seruari non possunt, facilè distrahi possunt. remed.5.nume.18.
Rem iudicatam retractari si admissus ad probandum de iniquitate,cum admitti non debuit probauit, remed.4.nume 608.
Rescissio facta à lege nó requirit factú hominis,reme.5.nu.129.
Reus absolutus præsumitur quòd actor non probauerit suam intentionem, remed.5.nume.116
Reus absolutus.quia actor possessionem non probauit, non condemnatur actor ne imposterum reum turbet, reme.3.nu.781.
Reus implorare nó pôt iudicis officiú, vt declaretur sibi cōpetere exceptioné, cùm nullus ei controuersiá mouet.re.4.n.357.
Reus conuentus interdicto,vti possidetis, quid probare debeat, vt obtineat, remed.3.nume.602.
Reum esse in dubio absoluendum in causa dubia possessionis, remed.3.nume.758.
Ripæ rationes aliquot reiectæ atque confutatæ, in prælud. de retinen.possef.nume.20.
Ripæ opinio explosa, remed.3.nume.609.
Ripæ & aliorum lapsus,de adipisc.poss.remed.2.nume.7.
Ripæ considerationes aliquot reiectæ,remed.2.nume.112.
Ripæ opinio explosa. de adipisc.poss.remed.1.nume.59.
Riuus quid. remed.7. nume.3.
Riuo fistulam mutare non licet.d.remed.7.nume.19.
Riuo vti debuit qui vult in illo interdicto de riuis obtinere, d. remed.7. nume.10.
Riuum non esse immutandum,d.remed.7 nume.13.
Riuum apertum operiri non posse, d.remed.7.nume.16.
Riuum reficienti,opus nouum non nunciatur,d.reme.2.nu.26.
Riuum efficere quis teneatur,cum aqua ducitur, ibid.nu.28.
Riuum reficere quis debeat,cú aqua publica ducitur.ibid.n.29.
Riuos priuato quis reficiat, d.remed.7.nume.33.
Riuæ Romanæ decisio improbata, remed.3.nume.272.
Rotæ Romanæ error, d.remed.3.nume.275.
Rubei Alexandrini considerationes ad l. ultim.C. de codicillis, euersæ, remed.4 nume.513.
Rubei Alexandrini opinio defensa, remed.4.nume.514.
Rusticitas excusat,remed.3.nume.637.

S

SAcrilegium excusat iuridica executio,remed.5.nume.23.
Saliceti differentia inter. Vti possidetis, & Vtrubi, inscriptionem reiecta, remed.2.nume.9.
Saliceti explanatio ad l.3 C.de pigno.confutata. remed.5.nu.9.
Salomonis iudicium, remed.3 nume.779.
Saluianum interdictum, an reddatur pro possessione bonorum coloni partiarij, remed.3.nume.83.
Saluianum interdictum, an reddatur pro locatione tacita subsecuta,d.remed.3.nume.156.
Saluianum remedium cumulari an possit cum hypothecaria, ibidem nume.159.
Saluianum interdictum intentans non habet necesse probare, illata & inuecta esse sibi obligata, ibid.nume.162.
Saluianum interdictum, an reddatur pro instrumentis continentibus nomina debitorum, de adipisc poss.reme.3.nu.141.
Saluianum interdictum, an reddatur pro illatis & inuectis à conductore in prædium, & deinde exportatis à prædio, mutata conductoris voluntate, remed.3. nume.103.
Saluianum interdictum, an reddatur contra emphyteutam pro possessione rerum suarum illatarum in prædium emphyteuticum,de adipisc.poss.remed.3.nume.107.
Saluianum interdictum, an reddatur domino prælij locati etiá pro re aliena illata a conductore in prædium, ibid.nu.108.
Saluianum interdictum reddi pro illatis & inuectis in pędium vrbanum, remed.3.nume.51.
Saluianum interdictum à quo inuentum, remed.3. nume.5.

Saluianum interdictum esse personale in rē scriptum,re.3.n.37
Saluianum interdictum, an reddatur contra colonum coloni, reme.3 nume.96.
Saluianum interdictum quomodo ab hypothecaria differat,d. reme 3.nume.11.
Saluianum interdictum redditur principaliter contra conductorem, hypothecaria uerò contra alios possessores,ibi.n.14.
Saluianum interdictum, an reddatur contra debitorem ex alia causa quam locationis,ibid.nu.17.
Saluianum interdictum merè possessorium, reme 3.nu.6.
Saluiano interdicto utilius est experiri, quàm actione hypothecaria,d.reme.3.nu.7.
Saluianum remedium, an reddatur pro illatis in porticu domus conductæ,reme.3.nu.145.
Saluianum remedium, an reddatur pro illatis in molendinum conductum,d.remed.3,nume.151.
Saluianum interdictum, vide Interdictum Saluianum.
Saluius Iulianus summus iurisprudētiæ auctor, reme.3.num.2.
Satisdatio facta pro parte de legato, intelligitur etiam ratione augmenti,remed.2.nu.95.
Satisdatio quam præstat hæres de legato præstando, an vltrò præstanda sit,ibid.nume.97.
Satisdatio de legato præstando, quo tempore ab hærede præstetur,d.remed.2.nu.101.
Satisdari de non turbando peti solet in libello dato in remedio,uti possidetis,reme.3.nu.456.
Satisdatum non dicitur, nisi satisdatum persenetet, re.3.nu.92.
Satisdatum tunc dicitur cùm cautio est idonea, ibid.nu.93.
Scandali suspicio vbi est, iudex se intromittit,remed.6.nu.12.
Sequestrat iudex prædij fructus timore scandali, reme.6.nu.13.
Scandali futuri informationes iudex ante oia sumit,ibi.nu.14.
Scandali causa a regulis iuris recedi,ibid.nu.19.
Scientia & patientia aduersarij requiritur in acquisitione seruitutis ducendi aquam,remed.6.nume.133.
Scientia alterius possessionis ex uicinitate, & similibus probatur,remed 3.nume.619.
Scientiam domini non requiri in acquisitione quasi possessionis seruitutis itineris, remed.5.nu.36.
Sciens tenorē scripturæ satis dicitur eam inspicere,re.4.n.110.
Scriptura cancellata,sed testibus confirmata, est altera quauis fortior,reme.4.nume.97.
Scriptum dici,quod legi potest,reme.4.nume.121.
Scriptum dici,quod scripti uigore apprehenditur, re.4.nu.215.
Scriptum dici,quod legi potest, remed.4.nu.121.
Secundum decretū efficere actorem uerū possessorē,re.3.n.166.
Senatum Mediolanensem cognoscere de omnibus causis feudalibus,remed.3.nu.421.
Sententia lata in petitorio obstat agenti remedio recuperandæ possessionis, reme.3.nu.686.
Sententia diffinitiua super possessorio renunciato ferri an debeat,reme.3.nu.548.
Sententia lata in iudicio, uti possidetis,exequi an possit contra hæredes & successores,reme.3.nume.818.
Sententia lata in remedio,l.vlti.C. de edi. diui Adri.tollen. ratione partis bonorum,an alijs bonis præiudicet,re.4.nu.798.
Sententia qualis ferri debet, cùm aduersus possessorem turbatam agentem remedio,uti possidetis,obijcitur exceptio spoliationis,reme.3.nume.803.
Sententia qualiter ferri debeat in possessorio iudicio summarijssimo,reme.ult.nu.44.
Sentētia lata in possessorio summarijssimo quousque durabit, remed.vlt nume.58.
Sententia absolutoria lata super principali nō præiudicare quo ad fructus, remed.5.num. 131.
Sententia lata in iudicio possessorio de aqua quotidiana & æstiua,an præiudicium faciat in petitorio,remed.6.nu.168.
Sententia lata in iudicio, uti possidetis, an exceptionem pariat in remedio recuperandę,remed.3.nu.805.
Sententia lata in remedio, uti possidetis, solùm prohibet molestationem & turbationem, ibid.nu.806.
Sniam latā sup uno possessorio, alteri non pìudicare,ibi.n.807
Sententia lata super iudicio possessorio retinēdę,an pariat exceptionem in iudicio petitorio, ibid.nu.808.
Sententia qua sub forma ferri debet cum petitorio & possessorio,uti possidetis,simul actum fuit,ibid.nu.809.
Sententia actionem in factum & iudicati,remed.5.nu.123.
Sententia lata pro reo in petitorio, & in possessorio pro actore,an interim sententia possessorij exequetur, re. 3.nu.845.
Sententia lata pro reo quia actor non probauit, tunc sententia possessorij pro actore exequetur,ibid.nu.846.
Sententia lata in possessorio si reus obtinuit in petitorio factis sui iuris probationibus,exequenda an sit,ibid.nu.847.
Sententia lata in possessorio beneficiali retinēdę, non est exequenda,si actor nihil probauit, ibid.nu.848.
Sententia lata in petitorio pro reo, & in possessorio pro actore fiactor appellauit, an sententia possessorij executioni mandabitur,ibid.nu.849.
Sententia absolutoria ferri an debeat pro reo, qui fatetur agentem interdicto, uti possideris, possidere,remed.3.nu.820.
Sententia lata pro agente remedio,uti possidetis, an suis hæredibus prosit,ibid.nu.823.
Sententia interlocutoria est quę non adfertur damnum irreparabile,remed.vlt.nu.47.
Sententia quę ferri debeat in possessorio retinendę, cum omnia paria sunt, remed 3.nume.739.
Sētētia hęc,uti possidetis,ita possideatis,ferri nō pōt,ibi.n.740
Sententia prehensionis personę damnum irreparabile adfert, remed.4.nume.888.
Sentētia absolutoria nō facit absolutū rei dominū,re.1.n.112.
Sententia lata in petitorio excusat a pœna turbatę possessionis, remed.3.nume.650.
Sententia interlocutoria dicitur, quę plus participat de natura interlocutorię, quàm diffinitiuę,remed.4.nu.28.
Sententia lata in remedio,l.ulti.C.de edi.diui Adr. an sit diffinitiua,uel interlocutoria,remed.4.nu.802.
Sentētia interlocutoria esse,q̄ sine solēnitate pfertur,ibi.n.803
Sententia diffinitiua quę, ibid.nu.804.
Sententia de exequendo est interlocutoria, ibid.nu.805.
Sententia diffinitiua est,quę fertur dato libello & causa cognita,ibid.ou.806.
Sententia elusoria esse non debet, remed.3.nu.790.
Sententia lata in iudicio summario non nocere in plenario,remed 5.nume.121.
Sententia lata in actione confessoria an præiudicet in interdicto de itinere actuque priuato,ibid.nu.124.
Sententia in remedio, uti possidetis, fertur pro iusto possessore,reme.3.nu.714.
Sententia pro utroque possessore proprietario scilicēt & fructuario ferri potest in iudicio, uti possidetis, ibid.nu.716.
Sententia in iudicio, uti possidetis, fertur pro iusto possessore contra iniustē possidentem ab altero,ibid.nu.717.
Sententia lata in iudicio,uti possidetis, nocet successoribus ratione damnorum & interesse factę turbationis, re.3.nu.834.
Sententia lata in possessorio, uti possidetis, nocet successoribus post triginta annos,ibid.nu.835.
Sententia qua perpetuum silentium imponitur, an sit diffinitiua,uel interlocutoria,ibid.nu.839.
Sententiam de mittendo aliquem in possessionem ex secundo decreto,esse diffinitiuam, d.reme 3.nume.840.
Sententiam latam in remedio adipiscendæ & interdicto quorum bonorum,esse diffinitiuam, ibid.nu.841.
Sententiam latam in possessorio retinendæ incidenter tractato esse interlocutoriam,ibid.nu 842.
Sententiæ formula altera qua creditor mittitur in possessionē ex primo decreto ob magnā cōtumaciā debitoris,re.3.n.194
Sententiæ formula quæ nam sit in iudicio ex saluiano interdicto,reme.3.nume.185.
Sententiæ formula cùm spoliatus turbans condemnatur uel absoluitur,reme.3.nu.801.
Sententiæ forma quæ sit in iudicio, uti possidetis, ibid.nu.714.
Sententię executionem non differtur oblatis precibus principi, rem.4.nu.830.
Sententię formula, qua creditor aduersus debitorem manifestē contumacem in possessionem mittitur ex primo decreto,ita ut possideat, reme.3.nu.188.
Sententiam euidenter iniustam nullam dici posse, re.4.nu 852.
Sententiam nullam nunquam esse exequendam,ibid.nu.853.
Sententiam latam in possessorio summarijssimo esse interlocutoriam,reme.ult.nu.46.
Sententiā latam in possessorio cōtinere aliquid fieri,re.4.n.461
Sententiam nullam esse dico,etsi qua est appello,rectē petitur, remed 4.nume.541.
Sententiam esse diffinitiuam, cùm fuit pronunciatum,quis esset legitimus hęres,ut mitti posset in possessionē,re.4.n.857.
Sententiā pro reo absolutoriā in dubio esse ferendā,re.3.n.759
Sententiam strictę interpretationis esse, reme 3.nu 190.
Sententiam extendi & ad successores,reme.3.nu.825.
Sententiam possessorij summarijssimi non prodesse post appellationem,

lationem, remedio vltimo, numero 59.
Sepes quid, remed.7.nume.5.
Sepulchri violati actio non est contra eum, qui iussu iudicis aliquid egit, remed.5.nume.24.
Sequester quando possidere dicatur, remed.3.nume.92.
Sequestro reddi interdictum, vti possidetis, possessione duorum contendentium apud eum deposita, ibid.nume.93.
Sequester volũtari⁹ possessione sua nõ priuat possessor, re.3.n 89
Sequester loco primi decreti non priuat possessorem sua possessione, ibid.nume.90.
Sequestro voluntario possessionem interdictum perdi, & ob id cessare remedio, vti possidetis, ibid.nume.91.
Sequestrũ cur cõcedat, & quõ à Reeredentia distet, rem.3.n.11.
Sequestrum vt tollatur, libellus offerri debet, remed.6.nu.20.
Sequestrari facit possessionem iudex eũm dubium est de lite & controuersia, remed vlt.nume 45.
Seruitus depascendi aliqñ vrbana, aliqñ rustica, reme.3 n.138.
Seruitus aquæductus vt q̃ratur pscript.plura requiri, re.6.n.126.
Seruitus tigni immittendi continua, remed.5. nume.35.
Seruitus discontinua est illa itineris & viæ, ibid.nume.35.
Seruitus ducendi aquam perditur, si permitto alio aquam ducere, remed 6.nume.153.
Seruitus aquæductus amittitur, si fons exaruit, ibid.nume.154.
Seruitus ducẽdi aquã perditur p fluminis recessum, ibid n.155.
Seruitutem ducendi aquam perdit, cũm aqua aliter ducitur, quàm fuit concessum, ibid.nume.156.
Seruitus ducendi aquam fundi diuisione perditur, ibid.nu.157.
Seruitus eundi per domum noctis tpe non deberi, reme.8.nu.17.
Seruitus viæ debitor claues domus tradere nõ tenet, ibid.n.18.
Seruitus aquæductus ad futura prædia nõ extendi, rem.6.nu.78.
Seruitus fontis realis vel personalis an sit, remed.8.nume.6.
Seruitus aquæductus est realis, vt aqua è fundo ad irrigandum hortum meum ducatur, remed 6.nume.37.
Seruitus aquæductus concessa vniuersitati realis est, ibid.nu.38.
Seruitus aquæductus personalis est, cũm concessio sonat in factum, ibidem nume.39.
Seruitus realis relata ad personã efficitur personalis, ibid.n.40.
Seruit⁹ aquæduct⁹ indeterminatè cõcessa, est psonalis, ibi.n.41.
Seruitus aquæductus concessa non habenti fundum, an sit realis, ibid.nume.45.
Seruitus aquæductus vrbana & rustica est, ibid.nume.49.
Seruitus aquæductus quid, remed.5.nume.5.
Seruitus omnis in iure consistit, ibid.nume.6.
Seruitus ducendi aqua sine quasi possessione non acquiritur, remed.6.nume. 130.
Seruitus aquam ducendi acquiritur modo seruitutis iure ducta fuerit, ibid.nume.131.
Seruitus aquæductus realis est, cum concessio sonat in ius, d. remed.6.nume.29.
Seruitus aquæductus, ut fundus possit irrigari, est realis, etiam si sit dictum, quòd eum persona extinguatur, ibid.nume.30.
Seruitus realis ad successorem transit, remed.6.nume.25.
Seruitus aquæductus personalis est, ibid.nume.26.
Seruitus aquæductus, quæ realis, & quæ personalis, ibid.nu.28.
Seruitus ducendi aqvam non dicitur amissa, cum flumen per alluuionem alueum mutauit, remed.6.nume.140.
Seruitus ducendi aquam non dicitur amissa eum flumen fundo proprius per alluuionem accessit, ibid.nume.141.
Seruitus ducendi aquam dicitur extincta eum fundus seruiens alteri vno impetu accessit, ibid.nume.142.
Seruitus aquæductus impeditur cum flumen fundo circumfluere cœpit, ibid.nume.143.
Seruitus aquæductus an impediatur cum flumen cœpit circumfluere, & locus medius non impedit, ibid.nume.144.
Seruitute aquæductus amissa per aluei mutationem an restitutio in integrum concedatur, ibid.nume.145.
Seruitutis itineris quasi possessionem non acquirit, qui fundum non habet iuxta illum, de quo est quæstio, d.remed.5 nu.29.
Seruitutis itineris quasi possessionem impedit fundus inter medius, ibid.nume 30.
Seruitus seu quasi possessio seruitutis aquæ solo actu acquiri, remed. 5. nume.9.
Seruitutum tres esse species, ibid.nume.10.
Seruitutis itineris actusq; priuati quasi possessionem ex quibus acquiratur, ibid.nume.6.
Seruitutem debens patientiam præstare debet, remed.3.n.u.105.
Seruitutem ducendi aquam concedens intelligitur modo non noceat mihi concedenti, remed.6.nume.107.
Seruitutem fontis interdum vrbanum esse, remed.8.nume.5.
Seruitutem habens quomodo experiatur interdicto, vi possidetis, & quomodo in eo concludat, remed.3.nume.236.
Seruitutem fontis aliquando esse rusticam, remed.8.nume.4.
Seruitutem appulsu pecoris ad aquam, realem esse, ibid.nu.18.
Seruitutem habere in alterius fundo, remed.5.nume.49.
Seruitutes reales tantum admittitur distinctionem causæ continuæ & discontinuæ, remed.3.nume.120.
Seruus hæres institutus patrono in totũ acquirit, rem.4.nu.291.
Seruus adscriptitius fundi pars est, remed.3. nume.117.
Signatura nõ sufficit in rescripto perinde valere, &c.re.6.nu.38.
Signoroli consideratio improbata, d.remed.5.nume.121.
Signoroli opinio quædam expensa, remed.5.nume.118.
Signum quid, remed 7 nume.14.
Silentium imponi potest perpetuũ actori retinendæ possessionis si reus se possidere probauit, & actor nõ probauit, re.3.n.781.
Silẽtiũ ppetuũ imponere an possit iudex turbatori, re.3.nu.836.
Silentium imponi perpetuum petere quis non potest, cum nullus ei infert molestiam, remed 4.nume.358.
Silentium imponi, & ius non competere differunt, ibid.nu.361.
Specialia duo simul non concurrere, imò ne vna specialitas cũ vna præsumptione, remed.4. nume.235.
Spec.tit.de testam.§.sequitur.nu.34.declaratur, reme.4.nu.479.
Speculatoris opinio & doctrina declarata, remed.3. nume.195.
Speculatoris opinio confutata, remed.3.nume.753.
Specus quid, remed.7.nume.4.
Spolium propositum per modum exceptionis in iudicio retinendæ, an illud suspendat, remed.3.nume.670.
Spolij exceptio non prodest turbatori, qui solum probauit spoliatorem ui ab alio possidere, remed 3.nume.802.
Spoliator ab altero spoliatus interdicto, unde ui experiri potest, remed.3.nume.796.
Spoliator possidens a tertio turbari non debet, reme.3.nu.157.
Spoliatori turbato ex interuallo, an reddatur interdictum, vti possidetis, remed.3.nume.254
Spoliatorẽ grauius delinquere ipso turbatore, reme.3.nu.687.
Spoliatus potest adhibitis socijs statim recuperare, rem.6.nu.6.
Spoliatus turbando spoliatorem delinquit, secundum Innocentium, remed.3.nume.799.
Spoliatus à iudice restitui cẽt vt spoliatus à priuato, rem.6.n.28.
Spoliatũ impunè turbare illum a quo fuit spoliatus, re.3.n.800.
Spoliato licet spoliatorem turbare, remed.3. nume.798.
Spoliare dicitur, qui non restituit requisitus, remed.2 nu.90.
Spoliari non autem turbari is dicitur, cui solutio pensionis negatur, remed.3.nume.480.
Spoliari dicitur possidens qui impeditur ad possessionem reuerti, remed.3.nume. 28.
Socini consideratio dubia, remed.5. nume.65.
Socius ingrediens possessionem excusatur à dolo, re.3.nu.626.
Sorte dirimi an debeat dubia quæstionis possessio, re.3.nu.743.
Sorte dirimi nõ oportere cãs possessorias beneficiales, re.3.n.747
Statutum siue constitutio noua Mediolani, tit.De iudi.cap.si per apparentem declaratur, remed.4.nu.685.
Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, cap. si ad aliquem, declaratur, remed.4.nu.389.
Statutum Patauinum sub Rubr De citationibus, cap. si ad aliquem, declaratur, ibid.nume.392.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c.si ad aliquem, declaratur, ibid.nume.397.
Statutum Ferrariæ, lib.2.sub rubric. De indemnitatibus mulierum, &c. declaratur, remed 4. nume.677.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c.si ad aliquem, declaratur, ibidem nume.679.
Statutum Mediolani, quod possessio defuncti in hæredes continuet, declaratur, remed.4. nume 860.
Statutum tribuens executionem testamentis extra ordinẽ factis non comprehendit substitutionem tacitam, reme 4.nu.229.
Statutum Brixiæ 12.in ciuilibus, sub rubr. In quibus causis ius summarium reddatur, declaratur, remed.5.nume.97.
Statutum Papiæ 53.sub rub.De possessione plena vacuanda, &c. declaratur, remed.5.nu.35.
Statutum Papiæ 58.in ciuilibus, sub rub. Quod creditor contra extraneum possessorem, &c. declaratur, & statutum Mediolani lib.1.cap.173.remed.3.nume.142.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c.si ad aliquem, egregie declaratur, reme.4.nume.204.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c.si ad aliquem, declaratur, remed.4. nume.266.
Statutum Papiæ 2. in ciuilibus. Quid pro possessione ædiali intelligat, remed.3.nume.170.

Statutum

Statutum Papiæ 53. sub rub. De possessione plena vacuanda, &c. declaratur, remed. 5. nume. 101.
Statutū Patauinum sub rub. De possessione turbata, c. Villanus, an contra diffamatorem locum habeat, remed 3 nume. 296.
Statutum Florentiæ, quod creditor missus in possessionem fructus lucretur, declaratur, remed. 3. nume. 184.
Statutum Brixiæ 152. in criminalibus. De vi molestatiua, declaratur, remed. 3. nume. 133.
Statutum Brixiæ sub rub. De vi molestatiua declaratur, quomodo puniat turbantes perceptionem decimarum, ibid. nu. 136.
Statutum Brixiæ 152. in criminalibus sub rub. De ui molestatiua, an locum habeat pro turbato in perceptione præstationem personalium, ibid. nume. 143.
Statutum Papiæ 94. in ciuilibus sub rub. In quantum & qualiter mater succedat. declaratur, remed. 4. nume. 224.
Statutū reijciens interpretationē, de friuola intelligit, ibi. n. 226
Statutum reijciens interpretationem, intelligitur de extrinseca, non de intrinseca, ibid. nume. 227.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4 nume. 670.
Statutum Papiæ 30. in ciuilibus, sub rubr. Quòd mors & filiatio possit probari, &c. declaratur, remed. 4. nume. 673.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, versic. ita tamen, explicatur, remed. 4. nume. 452.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, egregiè declaratur, remed. 4. nume. 347.
Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rubr. De pœna illius, qui violentiam, &c. declaratur, remed. 3. nume. 838.
Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 285.
Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 292.
Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 311.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed 4. nume. 198.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 165.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, versi. & nihilominus, declaratur, remed 4. nume. 625.
Statutum Brixiæ in ciuilibus, sub rub. Quòd nullus intret possessionem vacuam declaratur, remed. 4. nume. 766.
Statutū Brixiæ 199. in ciuilibus, sub rub. Quod solennitates bonorum possessionū &c. declaratur, de adipis. poss. rem. 1. nu. 28.
Statutum Patauinum, sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, versic. ita tamen, declaratur, remed. 4. nume. 466.
Statutum reijciens probationes, nunquam dicitur reijcere probationes ex confessione aduersarij, remed. 4. nume. 103.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, versi. & quòd missio, declaratur, remed. 4 nume. 780.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, deuoluta declaratur, remed. 4. nume. 84.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 184.
Statutum Patauij sub rub. De turbata possessione, c. 1. an locum habeat pro executoribus testamentorum, remed. 3. nu. 67.
Statutum Brixiæ 152. in criminalibus, sub rub. De ui molestatiua, an locū habeat pro executoribus testamentorū, ibid. n. 68.
Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rub. De pœna illius qui violentiā, pro executoribus testōrum an procedat, ibid. n. 96.
Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4 nume. 373.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, remed. 4. nume. 728.
Statutum Brixiæ 189. in ciuilibus, Quòd omnis possessio censeatur translata in hæredem, declaratur, remed. 3. nu. 60.
Statutum Ferrariæ, lib. 2. sub rub. Quòd possessio defuncti continuetur in hæredem, declaratur, ibid. nume. 62.
Statutum Ferrariæ, lib. 2. De possessione turbata, an locum habeat in quasi possessore, remed. 3. nume. 113.
Statutum, quòd possessio in hæredem continuet, fauore hæredis est conditum, remed. 4. nume. 344.
Statutum puniens turbatorem personæ dolum probari requirit, remed. 3. nume. 613.
Statutum puniens turbationem illatam in rem, latam culpam solùm probari necessariò requirit, ibid. nume. 614.
Statutū Papiæ 90. in ciuilibus, sub rub. Quòd maritus nō possit uxorem ipsius hæredem instituere, &c. declaratur, re. 4. n. 130.
Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, ibidem numero 131.
Statutum Brixiæ, 152. in Crimi. De vi molestatiua, an faueat spoliatori turbato, rem. 3. nu 253.
Statuto Ferrariæ lib. 2. De possessione turbata, an locum habeat pro fructuario & usurario, reme. 3. nume. 78.
Statutum Papiæ 48. in ciuilibus, sub rub. De uenditione & insolutum datione, declaratur, rem. 1. num. 32.
Statutum quod soluatur gabella pro quacunque lite erit pro lite possessionis, rem. 3. num. 288.
Statutum Brixiæ 98. in ciuilibus, sub rub. De antiquiori possessione &c. declaratur, remed. 3. nume. 732.
Statutū Vincētiæ li. 3. sub rub. De cessionib. declarat. re. 3. n. 279.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, rem. 4. nu. 760.
Statutum puniens turbantem possessorem an puniat turbantem missum nulliter, rem. 1. nu. 20.
Statutum Brixiæ 152. in criminalibus, De ui molestatiua, declaratur, ibid. nu. 21.
Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rubr. De pœna eius, qui uiolentiam &c. declaratur, ibid. nu. 22.
Statutum quod de pretio contractus soluatur gabella, contractum ibi pro emptione intelligit, rem. 4 nu. 11.
Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rub. De pœna illius, qui uiolentiam &c. uersi. & prædicta &c. declaratur, re. 3. num. 622
Statutum Patauij, sub rub. De turbata possessione c. 1. an locum habeat pro possessione sequestrata, rem. 3. nu. 96.
Statutum Brixiæ 152. in crimina. rubr. De ui molestatiua &c. an procedat pro possessione sequestrata, ibid. nu. 97.
Statutum Papiæ 31. in crimi. rub. De pœna illius, qui uiolentiā, declaratur, an pro possess. sequestrata locum habeat, ibi. nu. 98
Statutum Ferrariæ lib. 2. sub rub. De possessione turbata, an locum habeat pro possessione sequestrata.
Statutum Papiæ, de possessione turbata. declaratur, re. 3. nu. 505.
Statutum Papiæ 95. in ciuilibus. sub rub. Quòd mulieres maritate, &c. declaratur, rem. 4. nu 325.
Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus cap. si ad aliquē, declaratur, rem. 4. nu. 144.
Statutum Mediolani, Quòd possessio defuncti continuet in hæredem, declaratur, rem. 4. nu. 508.
Statutum quòd victus victori condemnetur in expensis, iudicis officium parit. rem. 4. nu. 497.
Statutum Patauinum sub rub. De possessione turbata. c. 1. & statutum Papiæ. 31. in criminalibus declaratur, remed. 3. nu. 43.
Statutum Brixiæ, 152. in crimi. sub rub. De vi molestatiua, declaratur, ibid. nu 44.
Statutum Ferrariæ, lib. 2. sub rub. De possessione turbata, declaratur, ibid. nu. 45.
Statutum prohibens mulieribus portare uniones & margaritas, non prohibere fictas & adulterinas, rem. 8. nu. 11.
Statutum Brixiæ 13. in ciuilibus sub rubric. In quibus causis ius summarium reddatur, declaratur, rem. 6. nu. 167.
Statutū Ferrariæ li. 2. De præcepto faciēdo declaratur, re. ul. n. 51
Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus cap. si ad aliquē declaratur, remedio 4. nu. 157.
Statutum Brixiæ 152. in crimi. De vi molestatiua, uersi. Et intelligatur &c. declaratur, rem. 3 nu. 680.
Statutum, quod creditor missus in possessionem ex primo decreto fructus lucretur, valet. reme. 3. nu. 179.
Statutum Bononiæ, quod missus in possessionem ex primo decreto fructus lucretur, declaratur, ibid. nu. 180.
Statutum, quòd missus in possessionem ex primo decreto fructus lucretur, qua ratione conditum, ibid. nu. 181.
Statutum Patauinum sub rub. De audiendis in iudicio. cap. si aliquis ciuis, declaratur, rem. 2. nu. 99.
Statutum Papiæ 52. sub rub. De forma tenenda circa possessiones danda &c. declaratur, rem. 5. nu. 72.
Statutum puniens impedientem locari possessiones punit & illum, qui operarios impediuit, rem. 1. nu. 68.
Statutum Patauinum sub rub. De possessione turbata cap. Villanus, declaratur, ibid. nu. 69.
Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus. capit. si ad aliquem, declaratur, rem. 4. nu. 241.
Statutum Patauinum sub rub. de citationibus, c. si ad aliquem, declaratur, rem. 4. nu. 750.
Statutum Patauinum sub rub. De possessione turbata, declaratur, rem. 3. nu. 31.
Statutum Papiæ. 31. in criminalibus, sub rub. De pęna illius qui uiolentiā alicuius fecerit in sua possessio. declaratur, ibi. n. 32
Statutum Brixiæ, 152. in criminalibus, De ui molestatiua declaratur,

claratur, ibidem numero 33.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus.cap.si ad aliquē, declaratur,rem.4.nu.707.
Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, cap. si ad aliquem,declaratur,rem.4.nu.255.
Statutum Bononiæ, Quòd à sententia lata in causa possessoria, liceat appellare,declaratur,rem.4.nu.835.
Statutum Papiæ.4.in ciuilibus sub Rub.De modo & forma procedendi in causis summarijs, declaratur,ibid.nu.836.
Statutū Ferrariç li.2.De pcepto faciédo,&c declarat,re.ul.n.26
Statutū Ferrariç lib.2.de præcepto faciédo,declarat,re.ul.n 37.
Statutum Ferrariç lib.2.sub rub. De præcepto faciendo partibus &c.iuri communi conuenit,rem.ult.nu.13.
Statutum Ferrariæ lib.2.sub rub.De præcepto faciendo partibus declaratur,rem.ult.nu.20.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus,c.si ad aliquem, declaratur,rem.4.nu.177.
Statutum Patauinum sub rub. De citationibus,ca.si ad aliquem, declaratur,rem.4.nu.148.
Statutū Patauij sub rub.De pos.turbata,c.1.declarat,re.3.nu.28.
Statutum Patauinum sub rub.de citationibus, c.si ad aliquem, declaratur,rem.4.nu.472.
Statutum Papiæ 6.in ciuilibus,sub rub.de executione instrumēti,declaratur,rem.4.nu.849.
Statutum Papiæ 53.in ciuilibus,sub rub. de possessione plena vacuanda,&c.declaratur,reme.5.nu.15.
Statutum Papiæ,in ciuilibus sub rub de possessione plena uacuāda,&c.declaratur,rem.5.nu.38.
Statutum Papiæ 53.in ciuilibus, sub rubr. de possessione plena uacuanda,&c.declaratur,rem.5.nu.10.
Statutum Papiæ.58.in ciuilibus,vt suprà declaratur,re.5.nu.146
Statutum Papiæ.53.in criminalibus,sub Rub.de possessione plena vacuanda,&c.declaratur,rem.5.nu.49.
Statutum Papiæ 52.in ciuilibus sub rub.de forma tenenda circa possessiones dandas &c.declaratur,rem.5.nu.68.
Statutū Brixiæ 153.in criminalibus,sub rub.De modo & forma procedēdi in crimine inquietationis,&c.declarat,re.3.n.709
Statutum Brixiæ 152.in crimina.sub rub.De vi molestatiua &c. declaratur,rem.3.nu.817.
Statutum Brixiæ 153.in crimi.sub rub. de modo & forma procedendi in crimine inquietationis,declaratur,rem.3. num.466.
Statutū Ferrariæ li.2.De præcepto faciédo,declaratur,re.ul.n.42
Statutum Ferrariæ lib.2. de pos.turbata dum punit res an locum habeat contra operarios,rem.3.nu.915.
Statutū Ferrariç li 2.de pręcepto faciēdo,declaratur,re.ul.n.35
Statutum Mediolani,vide Decretum.
Statutum puniens turbatorem reiecta tituli allegatione, punit etiam si licentia testatoris aliàs excuset,rem.3.nu.646.
Statutum Brixiæ.152.in crimi. sub rub. De vi molestatiua,uers. Et intelligatur &c.exponitur,ibid.nu.747.
Statutum quod quis possit ducere aquam ad suum fundum per alterius fundum soluto pretio, intelligitur modo fundi domino damnum non adferat,rem.6.nu.110.
Statutum tribuens paratam executionem instrumento comprehendit & casum eum quis cotam notario confessus est debitum,d.rem.4.nu.104.
Statuto concedi non potest,quòd creditor ui possit ingredi possessionem debitoris,rem.5.nu.96.
Statuto si cauetur procedendum esse summariè super instrumento, ita procedendum super hypothecaria quæ ex eo mouetur de adip.pos.rem.3.nu.177.
Statuta Papiæ & Brixiæ, de turbata possessione, dum puniunt turbatores,cessant si causa iusta turbādi probatur,re.3.nu.615.
Statuta Patauij,Papiæ,& Brixię De turbata poss locum non habere cōtra turbantem possessorem iuris improbi,re.3.nu.158
Statuta Patauij, Papiæ & Brixiæ punientes turbantes possessorem,non procedere in turbantibus detentatorem,re.3.nu.56.
Statuta Patauij,Brixiæ, & Papiæ de possessione turbata,an locū habeant pro cessionario turbato,rem.3.nu.280.
Statuta Patauij & Papiæ, De continuanda possessione defuncti in hæredem,quid operentur,rem.3.nu.61.
Statuta Patauij,Brixiæ,& Papiæ,De turbata possessione, an pro quasi possessione locum habeant,rem.3.nu.114.
Statuta cōcedētia fideicommissario missionē in possess bonorum defuncti intelliguntur,restitutione uerbali facta,re 4.nu.186
Statuta punientia turbantes alterius possessionem pœnas subrogasse loco pœnarum iuris communis,rem.3.nu.60.
Statuta de possessorio loquentia, non comprehendunt possessorium aquæ ducendæ,rem.6.nu.166.
Statuta de turbata possessione puniunt etiam litigantem sine iusta causa contra possessorem,remed.3 nu 300.
Statuta punientia turbatores an locum habeant contra diffamatorem,remed.3.nu.195.
Successor turbatoris condemnati si de nouo turbat, debet probare se ex noua causa turbare,remed.3.nu 833.
Successorijs appellatione quis veniat de adip.pos.rem.2.nu.16.
Successorem uti accessione sui auctoris, reme.3.nu.824.
Succedens ab intestato cur non habeat remedium l. vlti. C. de edi.diui Adr.de adip pos.remed.4.nu.65.
Succedens per ius accrescendi dicitur tanquam hæres succedere,remed.4.nu.118.
Succedēs ab intestato ex uoluntate defuncti succedere,re.4.n.70.
Succedentes ab intestato quando ex mente defuncti uenire dicantur,remed.4.nu.196.
Suitas in quibus idem, quod tabulæ operetur,d.re.4.nu.81.
Superficies quid,remed.4.nume.4.
Superficiarius contractus quid sit,ibid.nu.5.
Superficiei emptor à cōductore quomodo discernatur,ibi.nu.7.
Superficiarius contractus cum illo conductionis magnam habet affinitatem,ibid.nu.8.
Superficiarius quid debeat probare, ut obtineat in remedio de superficiebus,remed.4 nu.42.
Superficiarius agens contra tertium, causam suæ possessionis probare debet,ibid.nu.43.
Superficiarius contractus finitur finita emphyteusi.d.re.4.nu.29
Superficiem conducere an differat ab eo, qui solum conducit, vt ei superficiem imponat,ibid.nu.30.
Supficiari' an possit iponere seruitutē sup ipsa supficie,ibi.n.31.
Superficiarius an possit cedere ius suum, ibid.nu.33.
Superficiarius ecclesię nō transfert ius suum in alterū,ibi.n.34
Superioris iura præscribi non posse, reme.3.nu.153.
Superuacuum est,quod fit contra rem iudicatam,reme.4.n.900
Suspectus in cognoscēdo nō est suspectus i delegādo,re.3.n.395
Supplicatio & appellatio coram quibus iudicis porrigatur, remed.4.nume.902.
Supplicatio à sententia reiecta dicitur ut appellatio, si eadem adest ratio,remed.4.nu.903.
Supplicatio sententiæ executionem non retardat. ibid. nu.904.
Supplicatio contra rem iudicatam admittitur, ibid.nu.905.
Supplicare an liceat à lata sententia in remed.l.ult. C. de edi. diui Adr.reme.4.nu 895.
Supplicare licet etsi non licet appellare ob excellentiā personæ iudicis, qui sententiam tulit,ibid.nu.896.
Supplicare licet à sententia senatus, cùm tamen appellare non liceat,ibid.nu.897.
Supplicare licet à sententia à qua non licet appellare mixta ratione personæ & causæ,ibid nu.898.
Supplicare non licet à sententia cùm ratione causæ reijcitur appellatio ibid.nu 899.
Supplicare non licet contra sententiam latam in possessorio iudicio summarijssimo,remed.vlt.nu.53.
Substitutio tacita pupillaris non continetur sub expressa vulgari,cùm statutum vult instrumenta debere intelligi ad literam contrarium infra,d.reme.4.nu.222.
Substitutio vulgaris expressa iuris interpretatione continet pupillarem tacitam,cum pupillo facta est,reme.4.nu.217.
Substitutionem expressam esse tacita potentiorem : quod ibidem declaratur,reme.4.nu.233.
Substitutionem tacitam duobus modis considerari, ibi.nu.234.
Substitutus tacitè propriè hæres est,d.reme.4.nu.219.
Substitutus tacitè hæres scriptus non dicitur, ibid.nu.220.
Substituto eueniente conditione, instituto dicit,rem.4.nu.208.
Substitutus hæres dicitur,ibid.nu.209.
Hæredis appellatione substitutus uenit, reme.4.nu.210.
Substitutus in re certa nullo dato cohærede uniuersali in totum hæres efficitur,ibid.nu.211.
Substitutus tunc consequitur remedium l. vlti. C. de edict. diui Adr.cum substitutionis casum euenisse probat, ibid.nu.212.
Substitutus an mittatur in possessionem ex remedio l.vlt. C.de edi.diui Adr.si cū eo institutus i pprietate cōcurrit,ibi.n.213
Substituto ex tacita vulgari, vel pupillari an concedatur remedium l. vlt.C. de edi.diui Adr.ibid.nu.214.
Substitutis an cōcedat remediū l.vl.C.de ed.diu.Adr.re.4.n.206
Suitas idem quo testamentum operatur, reme.4.nu.77.

T

Taberna quid.de adip. pos.reme.3.nu.128.
Tacens consentire dicitur,in iudicialib.rem.3.nu.547.
Taciturnitatem consensum non causare,de adip.pos.re.3.n.111
Tectorium

Digitized by Google

Tectorium quid,remed.3.nu.291.
Tps,& locus turbationis i libello exprimi an debeat,re.3.n.459
Tempus & locus turbationis exprimi debet,cum dolus turbantis arguitur,ibid.nu.460
Tempus appositum in principio instrumenti repetitum censetur in alijs partibus, de adip.pos.remed.4.nu,715,
Tempus continuū,qđ in danda bonorum possessione.re.1.n 45.
Tempus immemoriale quod, remed.6.nu.129.
Theophilus in §.est & seruiana,inst. de actio. decla, de adipisc, poss.remed.3.nu.41.
Tertius non citatus pro suo interesse non læditur in suo iure, remed.4.nu.457.
Tertius possessor Interdicto saluiano conuentus an possit locatori agenti offerre creditum , atque ita ab actione illum excludere,remed.3.nu.181.
Terminos ad producendum iura omnia esse assignandos in iudicio,uti possidetis,reme.3.nu.459.
Tiberij Cæsaris iudicium,remed.3 nu.777.
Testamentū imperfectū inter filios ualet ut diuisio, re.4.n.313,
Testamentum patris imperfectum inter filios quo iure, & quomodò ualeat,declaratur,ibid.nu.314.
Testamentum patris imperfectum non ualet fauore filij naturalis,ibid.nu.316.
Testamentum patris imperfectum non ualet fauore filij adoptiui,ibid.nu.318.
Testamentum an possit perduci facta conclusione in causa, in remedio l.ult.C. de edicto diui Adr. remed.4.nu.680.
Testamentū in quo causa pia est instituta,pfertur,d.re.5.nu.788
Testamentum pro causa pia factum præfertur illi facto pro eo, qui iam possidet.ibid.nu.789.
Testamentum, in quo uenientes ab intestato sunt instituti,præfertur,remed.4.nu 783.
Testamentum sufficit ostendere in remedio l.vlt,C. de edi.diui Adri.toll.remed.4.nu.50.
Testamentum uitiatum in remed.l. ult. C. de edic. diui Adria, alijs probationibus non coadiuuatur, ibid.nu.53.
Testamentum rectè confectum præsumitur, reme.4.nu.727.
Testamentum in quo hora est scripta , præfertur in dubio non habenti horam,remed.4.nu.792.
Testamentum factum pro eo,qui iam possidet,præfertur in dubio illi facto pro eo, qui non possidet,ibid.nu 793.
Testamentum quò ad legatarios non habere paratam executionem contra,infra,reme.4.nu.694.
Testamentum exhibere iudici an sufficiat cū hæres petit se mitti in possessionem ex l.ult.C.de edi.diui Adr.remed.4.0.656,
Testamentū non concedi hæredi uiuo testatore , d.re.4.nu.663.
Testamentum ubi est extractum authenticum ex protocollo,eo de perdito non impeditur remedium,l.ult.C.de ed.diui Adr, remed.4.nu.741.
Testamentum in scriptis , si protocollum deficit, impeditur remedium,l.ult.C.de edi.diui Adr.ibid.nu.742.
Testamentum manu notarij scriptum si iam productum sit, an testibus confirmari debeat, cùm petitur missio in possessionem ex l.vlt.C.de edic.diui Adr.d.reme.4.nu.658,
Testamentum testatoris manu scriptum an testibus sit,comprobandum in remedio l.vlt.C.de edi.diui Adr,d.rem.4,nu.659,
Testamenti publicatio plura solemnia requirit, ibid.nu.660.
Testamentum nuncupatiuum ita rem notoriam facit, ac testamentum in scriptis,remed.4.nu.92.
Testamentum nuncupatiuum est propriè testamentum,ibi,n.93
Testamentum nuncupatiuum plenam fidem facit, ibid no.194,
Testamenta in scriptis hodie celebrari nō cōsueuerunt ibi.n.95
Testamentum,qui simpliciter fatetur factum,sibi non præiudicat; nisi teoorem referat,d.remed.4.nu.105.
Testamenti solemnitatem non pendere à uoluntate confitentis illud esse factum,ibid.nu.106.
Testamenti exemplum exhibere an sufficiat,cū hæres vult mitti in possessionem,ex l.vlt.C.de edi.diui Adr.reme.4.nu.651,
Testamenti solam apparentiam sequitur iudex in reme.l.vlt.C, de edic.diui Adria. remed.4.nu.683.
Testamenti originale cācellatum an impediat remedium,l.vlt, C.de edi.diui Adr.remed 4.nu.701.
Testamenti publicatio requiritur ante missionem possessionem ex remedio,l.vlt.C.de edi.diui Adr,remed.4.nu.744.
Testamenta plura si pro vno habentur, non impeditur remedio l.vlt.C.de edic. diui Adr.d.remed.4.nu.782.
Testamenta exequi publicè interest, remed 4 nu.39.
Testamenta plura militis vbi extant non impeditur remedium l.vlt.C.de edic.diui Adr.d.remed 4.nu.785.
Testator constituendo legatarium vel fideicommissarium sui testamenti executorem concessisse dicitur taci è licentiam occupandi legatum sua sponte,de adip.pos.rem.2.nu.47.
Testator non potest pro parte temporis decedere testatus,& pro parte intestatus,rem.4.nu.154.
Testatoris licentia excusat à turbata possessione,rem.3. nu.645.
Testatorem concedere posse legatario facultatem occupandi legatum sua sponte de adipis.rem.2.nu 43.
Testes ad coadiuuandam scripturam admitti, reme.4.num.919.
Testes quinque loco scripturæ esse,ibi.nu.920.
Testes non subditos esse meliores subditis ad probandum possessionem,rem.3.nu. 720.
Testibus uerisimiliora deponentibus credi.ibid.nu.721.
Testes rei in iudicio,uti possidetis esse digniores,ibid.num. 723.
Testes examinandi in iudicio possessorio summarijssimo iurare an debeant,rem.ult.nu.39.
Testium publicatio necessaria non est in iudicio possessorio summarijssimo,ibid.nu.40.
Testium repulsatio non admittitur in iudicio possessorio summarijssimo,ibid,nu.41.
Testium repulsatio an admittatur in remedio, l.ult.C.de edi.diui Adr.rem.4.nu.689.
Testium & scripturæ par uirtus in probationibus,re.4. nu. 916.
Testibus rogatis à rogante obijci nil potest,rem.4.nu.618.
Testibus probari potest scriptura amissa,d.rem.4.nu.918.
Titulus pro hærede,pro titulo non habetur,de adip.re.1.nu.50
Titulus falsus non est titulus,rem.1.nu.17.
Titulus pro non titulo est,rem.3.nu.639.
Titulus summatim probatur in causa possessoria rei ecclesiasticæ,rem.3.nu.333.
Titulus coloratus sufficit ad adipiscendam possessionem beneficij,rem.4.nu.749.
Tituli prioritas in iudicio possessorio quomodò probetur , re.3. num.737.
Tituli allegatio an sit necessaria in acquisitione seruitutis ducendi aquam,rem.6.nu.134.
Titulum pro possessore , & pro hærede,haberi pro tituli quò ad præscriptionis materiam,de adip rem.1.nu.54.
Titulum probare non tenetur , qui longam possessionem probat in interdicto de itinere actuque priuato,rem.5.nu.43.
Titulum coloratum titulum quando probare sufficiat in iudicio possessorio,rem 3.nu.334.
Titulum probare,& possessionē iustificare,differunt,ibi.nu.335
Titulum habens,potiora iura habet,rem.3.nu.734.
Titulum solum non præstare iustam causam ad reuocandum tenutam,de adip.pos.rem.4.nu.570.
Titulus coloratus,uide Coloratus.
Transactio alimentorum fit uisis & inspectis uerbis testamenti, rem.4.nu.109.
Transmissibilia etiam esse cessibilia,rem.4.nu.250.
Trebellianicam perdit hæres ob non confectum inuentarium de adip.pos.rem.2.nu.74.
Turbans electum ante confirmationem interdicto uti possidetis,conueniri potest,remed.3.nu.150.
Turbatio possessionis nō infertur ex simplici cultura,re.3.n.652
Turbatio probari debet ab agēte rem.uti possidetis,re.3.nu.559.
Turbatio requiritur,ut sit locus interdicto , de itinere actuque priuato,rem.5.nu.31,
Turbatio quot modis committatur,d.rem.3.nu.467.
Turbat qui negat aduersarium possidere,ibid.nu.468.
Turbator asserens se noua ex causa turbare,an sit audiendus,semel lata contra eum sententia,remed.3.nu.819.
Turbator laicus non potest declinare forum iudicis laici cùm possessorio retin.posses.ecclesiasticæ conuenitur,re.3.nu.325
Turbator condemnatus iudicio, uti possidetis ad non per turbādum , cogi an possit præstare cautionem de non turbando in futurum,rem.3.nu.811.
Turbator ob causam iustam non punitur ratione præteritæ turbationis superuenienti cognitione falsæ causæ , re.3,nu. 657.
Turbatoris dolus arguiť cùm in casu illicito occupat,re.3,n.620
Turbantis dolus necessario non probatur , cùm ciuiliter agitur uti possidetis,d.rem.3,nu 604.
Turbantis dolus probari debet in iudicio,uti possidetis,cùm agitur ut is reus cōdemnetur ad damna & interesse,ibi.nu.605
Turbantis dolus probari an debeat cùm criminaliter agitur contra eum,ibid.nu.606.
Turbātis dol⁹ excusať,si is credebat verè se possidere,re.3 n.626
Turbantis dolus excusatur,si probatur iure familiaritatis possessionem ingressum fuisse,ibid.nu.628.

Tur-

Turbationis modus exprimi an debeat in libello,re.3. nu. 461.
Turbationis modus & qualitas deducta probari debet.ibi.n.462
Turbationis modus debet exprimi si ab aduersario petatur,ibi. num 463.
Turbationis qualitas debet exprimi cùm dolus turbatoris arguitur,ibid.nu.464.
Turbationis dolus & pœna cessat cùm uirtute contractus accusatus ille est ingressus possessionem,d.rem.3.nu 631.
Turbatus in possessione posita in confinio coram utroque iudice agit,rem.3.nu.321.
Turbatus in quasi possessione seruitutis resistere potest,re.5.n.56
Turbatione & spoliatione simul probata super quo iudicio ut pronuntiandum,rem.3.nu.792.
Turbat qui fundum alteri locauit,d.rem.3.nu.481.
Turbat qui fructus rei meæ percipit,ibid nu 482.
Turbat qui affert de re mea,ibid.nu.483.
Turbat qui afferit seruitutem sibi deberi in re mea,ibi.num.484
Turbat qui impedit me uti seruitute mea,ibid.nu.485.
Turbat qui colit,& arat fundum meum,ibid.nu.486.
Turbat qui me impedit re mea uti,ibid.nu.487.
Turbat qui minas colonis infert,ibid.nu.488.
Turbat qui sepem facit,vel fossam fodit,ibid.nu.489.
Turbat qui alterius possessioné eo inuito ingrediur, ibi.nu.490.
Turbat qui rem alterius vendit,ibid.nu.491.
Turbat qui ædificare prohibet,ibid.nu.492.
Turbat qui seminat fundum alterius. quod ibidem declaratur, ibid.nu.493.
Turbat qui in alieno plantat,ibid. nu. 494.
Turbat qui arbores incidit,ibid.nu.495.
Turbat qui eligit,vel præsentat patrono inconsulto,ibi.nu.496.
Turbat qui censum præstari prohibet.d.rem.3.nu.497.
Turbat qui se opponit,ibid.nume.498.
Turbat qui agricolas in possessioné inducit rei alteri*,ibi.n.499
Turbat qui me absente ingreditur possessioné meá,ibid.n. 500.
Turbat qui vendit res permissas vni solùm uendere.ibi.nu.501.
Turbat qui insignia delet,ibid.nu.502.
Turbat qui impedimentum & molestiam infert,ibi.nu.
Turbat qui possessori resistit,ibid.nu.504.
Turbatur dominus cū eius serui molestia afficiūtur,re.3.n.119.
Turbare est opprimere,rem.3.nu.467.
Turbationem nimis includere,ibid.nu.470.
Turbare dicitur qui causam dedit errori quo turbatio facta est, rem.3.nu.312.
Turbare est ius alterius obscurum facere,remed.3.nu.299.
Turbare dicitur,qui prohibet colere,arare,vel ædificare, rem. 3.nu.36.
Turbare etiā is dicitur,qui bonafide negat poss.rem.3.nu.407.
Turbare non dicitur qui simpliciter negat aduersarium possidere,ibid.nu.471.
Turbare non dicitur, qui negat narrata in libello actoris, ibid. num.472.
Turbare non dicitur cum criminaliter agitur,& possessio negatur,ibid.nu.473.
Turbare an dicatur qui ex decreto iudicis inualido alterius possessionem ingreditur,ibid.nu.474.
Turbat,qui sequestrum contra possessorem impetrat,ibi.nu.475
Turbat colonus dominum cùm alteri fructus tradit, ibi.nu.476.
Turbationem non infert simplex cessatio solutionis,ibi.nu.477
Tutor conueniri potest remedio,ne uis fiat ei,rem.1.nu.77.
Tutoris bona esse tacitè hypothecata pro redditione rationum, rem.3.nu.70.

V

VAsallus persona miserabilis omisso iudicio domini feudi posse adire iudicem ecclesiasticum cùm in possessione feudi uexatur,rem.3.nu.411.
Vasallus qui est in quasi possessione uasallagij si citatur à domino feudi,tenetur comparere ad allegandum declinatoriam, rem.3.nu.431.
Vasallus agens ad pœnam & interesse aduersus alterum uasallū turbatoré dominū feudi nō habet iudicem causæ.re.3.nu.424
Vasallus cùm se alterius uasallum asserit,de causa feudi non cognoscit dominus,sed pares curiæ.rem.3.nu.437.
Vasallum non esse liberum a iurisdictione domini feudi,etiam si feudum in aliquibus sit francum,rem.3.nu.407.
Vasallum possidere naturaliter,rem.3.nu.82.
Vasallo,Vasalli reddi interdictum,vti possidetis,ibid.nu.83.
Vasallos contendentes inter se de possessione rei feudalis non posse prorogare iurisdictionem alterius iudicis,re.3.nu. 403.
Verbum præcipito quid significet de adip.pos.re.2.nu.49.
Verbum liberé, quid operetur,ibi nu.53.
Verba præteriti imperfecti subiunctiui ad futurum trahi,de adip.rem.1.nu.53.
Verba hæc,quanti ea res est,quid significent,rem.3.nu.287.
Verba,accipiat, capiat, an tribuant facultatem accipiendi sua sponte.de adip pos.rem.2.nu.50.
Verba illa,molestia non inferratur,quid operentur, ibi. nu. 51.
Verba,dedit & transtulit,quid operentur,rem.3.nu.274.
Venalia inuecta in domum non censeri tacité hypothecata pro pensione si loco mercium non habetur,de adip.pos.re.3.n.126
Vestimenta non contineri in expressa bonorum hypotheca. de adip.pos.remed.3.nu.139.
Ventris nomine possessionem missus, causa rei seruandæ missus dicitur,rem.1.nu.9.
Vicesimæ hæreditatem auctor Cæsar Augustus,rem.4.nu.2.
Vicesimam in totum sustulit Gratianus , ex aliquorum opinione,remed.4.nu 9.
Vicesimam ante Iustinianum sublata esse,ibid.nu 11.
Celsi.Alciati,& Corasij lapsus,de adi.pos.re.4 nu.10.
Violentię crimen facilius excusat legis auctoritas,qua partium conuentio,rem.5.nu.36.
Violentiam semper ex turbatione committi,rem.3.nu.369.
Vim facit creditor , qui sua auctoritate ex re debitoris sibi soluit.de adip.pos.rem.1.nu.4.
Vindictam qui sua auctoritate facere potest,etiam socios potest adhibere,rem.6.nu.5.
Vindiciarum causa & quæstio quæ,rem.3.nu.8.
Vindiciarum iudicium apud antiquos quod, rem.ult.nu.10.
Vitium inuisibile , de quo incorrupti confiare potest , remedium.l.ult.C.de ed.diui Adr.in pedit.d.rem.4.nu.730.
Vitium circa annos Domini commissum impedire remedium. l.ult.C.de ed.diui Adr rem.4 nu.713.
Vitium patens plus nocet quam occultum,rem.4.nu.98.
Vitium visibile an impediat remedium.l.vlt.C. de ed. diui Adr. remed 4 nu.699.
Vitium inuisibile testamenti,de quo ex eiusdem testamenti lectura constat,impedire remedium.l.ul.C.de ed.diui Adr.toll. d.rem.4.nu.729.
Vitiū in præfatione instrumenti totum corrumpere,re.4.nu.719
Voluntas ultima quæuis quò ad essentiam ualet sine scriptura , de adip.pos rem.4 nu 66.
Voluntas intestati præsumpta dicitur,rem 4.nu.72.
Voluntas non dicitur nisi perseueret.de adip.pos.reme.2.nu. 36.
Voluntatem ab intestato esse minus potentem testamentaria,re. 4.nu.68.
Vsus solus sufficit in acquisitione quasi possessionis seruitutis itineris,rem.5.nu.57.
Vsus & usufructus præscribi potest,rem.3.nu 121.
Vsufructuarius quia sub forma experiri debet interdicto, uti possidetis,rem.3.nu.80.
Vsufructu relicto uxori licentia concessa dicitur, ut illum sua sponte occupare possit,de adip.pos.rem. 2.nu.54.
Vsumfructum quasi possideri,rem.3.nu.77.
Vsuario an reddatur interdictum , uti possidetis, utile uel directum,rem.3 nu.62.
Vsufructuario reddi interdictum,unde ui,rem.3.nu.71.
Vsufructuarium,non amittere usumfructum,etiam si sua auctoritate apprehendit,de adip.rem.1.nu.77.
Vtilitas quæ ex quasi possessione nascatur,rem.5.nu.54.
Vxor hæres instituta dum vixerit, absoluté hæres est,re.4.n.151
Vxor relicta usufructuaria,nullo cohærede dato , censetur uniuersalis hæres,rem.4.nu.129.
Vxor relicta usufructuaria dum uiuit , an sua sponte legata occupare possit.de adip.pos.rem 2.nu.67.

Z

ZAsij probata interpretatio,rem.1 nu.14.
Zuchardi ratio cur edita sit.l.ul.C. de ed.diui Adr.toll.explosa,d.rem 4.nu.43.
Zuchardi considerationes aliquot subuersæ.d.re.4.nu.25.
Zuchardi error,de adip.pos.rem 4.nu.13.
Zuchardi intellectus ad l.ult.C.de codic.explosus,re.4.nu.168.

FINIS LAVS DEO SEMPER.

DE ADIPISCENDA POSSESSIONE, DOCTISSIMI Commentarij,

AVCTORE IACOBO MENOCHIO IVRISCONSVLTO PRAECLARISSIMO.

SVMMARIVM.

1 *Possessionis adipiscendæ remedium vnde.*
2 *Interdictum ab edicto differre.*
3 *Interdicti diuisio multiplex.*
4 *Interdictum exhibitorium & prohibitorium.*
5 *Interdictum exhibitorium quod.*
6 *Interdictum prohibitorium quod.*
7 *Interdictum restitutorium quod.*
8 *Restitutoriũ interdictũ adipiscendæ possessionis esse.*
9 *Interdictum restitutorium simplex dicitur.*
10 *Possessionem adipisci quid.*
11 *Interdicta pro possessione adipiscenda plura esse.*
12 *Interdictum quorum bonorum cui & contra quem concedatur.*
13 *Interdictum quorum legatorum, cui & contra quẽ reddatur.*
14 *Interdictum Saluianũ, cui & cõtra quem cõpetat.*
15 *Remediũ quartũ ex l.ult. C. de edicto diui Adr.toll.*
16 *Constitutio.l.vlt.C.de edicto diui Adr. tollen. à cæteris remedijs possessorijs adipiscendæ differre.*
17 *Remedium quintum adipiscendę possessionis ex l. 3. C.de pignor.*
18 *Remedium sextum adipiscendæ possessionis ex iudicis officio.*

Præludia.

E Adipiscenda possessione verba facturi, aliqua ad clariorem explanationẽ eorum, quæ enarraturi sumus, præmittẽda sunt. Illud primùm, † adipiscendæ
1 possessionis remedia ex Prætorum interdictis manasse: ob id; iuris pretorij esse constat. l.2.§.hæc autem interdicta.ff.de interdict. † Interdictum autem ab
2 edicto differre; omnes sciũt; quamquam grauis semper fuerit inter iuris nostri interpretes disputatio, quid vnum ac alterum sit: quemadmodum scribunt omnes in l.1.in prin. ff. de operis noui nunciat. & eruditissimus Alcia. lib.3.Parerg.iuris,c.15. Io.Corasius in l.naturaliter.§.nihil commune.2.parte.nu. 27.ff.de acq.poss.Duare.lib.1.disputa.anniversa.c.19.Hotoman.in commẽtarijs uerborũ iuris, in verbo Interdictũ,& Robertus Aurelia.lib. 3.senten.iuris,
3 c.19. † Interd.cti multiplex est diuisio, quemadmodũ etiã multiplex est significatio. Sũma tamẽ diuisio illa est q aut
4 † exhibitoria, aut probitoria, aut restitutoria sunt.ita Vlpia.in l.1.§.interdictũ autem.ff. de interd.& Iustiniã.§.1.
4 insti.de interd.† Exhibitoria sunt per quę Prætor iubet exhiberi,ueluti eum,de cuius libertate agitur:aut libertũ,cui patronus operas indicere uelit: aut parati liberos, qui in eius potestate sunt. De huius interdicti specie, nostra non
6 est tractatio. † Prohibitoria sunt,quibus Prætor vetat aliquid fieri, ueluti vim possidẽti sine vitio: ut interdictum uti possideres l. 1. ff.uti posside.Quod quidẽ interdictum inter duplicia interdicta enumeratur.l.2.in princ.ff.de interd.& ad rem familiarẽ pertinere eo loci censuit Paulus: §.hęc autem interdicta.De huius interdicti specie agemus in secunda horum commentariorum parte.
7 † Restitutoria interdicta sunt,Inquit Iustinianus. d.§.1. inst.de interd.quibus Prętor iubet aliqui restitui;ueluti bonorũ possessori possessionẽ eorũ;quæ quis pro hęrede,aut pro possessore possidet ex ea hæreditate.Quod sane inter-
8 dictum † restitutorium verè adipiscẽdę possessionis est.§.adipiscẽdæ,inst.de interd.extãt plures de his (vt mox subijciemus) tituli. Est etiam restitutoriũ & illud interdictũ, quo Prætor iubet ei; qui ui de possessione fundi deiectus sit,restitui possessionẽ.d.§.inst.de interd.Qđ quidẽ interdictum recuperandæ possessionis alio nomine appellatur, hoc iam multis ab hinc annis,integra edita tractatione, ex
9 planauimus. Hæc † interdicti species dicitur esse simplex interdictũ.§.vlt.insti.de interd.Nã alter est actor, alter est reus. Actor qui sibi restitui desiderat: reus verò à quo,vt restituat,desideratur.
Restitutorij itaq; interdicti speciẽ,quę adipiscẽdæ pos-
10 sessionis est,hoc loco explicabimus. Est † possessionẽ adipisci,possessionẽ,quã nũquã habuimus,cõsequi. l.2.§.adipiscẽdæ.ff.de interd.& §.adipiscẽdæ.insti. eo.t. quo loci; ait Iustinianus, hoc interdictum utile non esse illi, qui ubi semel est adeptus possessionem,eam amisit.
11 Plures † sunt huius interdicti species: Quorũ bonorum: Quorũ legatorũ: & Saluianũ interdictũ. Iure ciuili deinde ex Iustiniani noua cõstitutione, abrogata veteri Adriani, quartũ adipiscẽdæ possessionis remediũ superadditũ fuit.
12 Distãt inter se hæc remedia multis differẽtijs: si quidẽ † interdictũ quorũ bonorũ, quod à primis edicti uerbis nomẽ sumpsit, vt scribit Alcia.lib.1.parerg.iuris.c.50.cõceditur illi,cui ex Prætoris edicto bonorũ possessio data est aduersus possidẽtẽ pro hærede,vel pro possessore, ut ab eo cõsequatur possessionẽ illorũ bonorũ, quæ testatoris, in cuius bonis successit,mortis suæ tẽpore fuerãt.l.1.ff.quor.Bono. & §.adipiscẽdæ,inst.de interd.Et cũ vniuersale sit,in uni-
13 uersum pro possessione bonorũ omniũ cõceditur. † Interdictũ,quorũ legatorum,quod singulare est, bonorũ possessori cõceditur aduersus quẽuis, qui legatorũ nomine sine hęredis uolũtate rẽ hæreditariam occupauit. Quò circa vnã hanc ex multis extare intelligimus differẽtiã inter hęc interdicta: cùm unũ vniuersale, aliud verò singulare sit. Cæte-
14 ras differẽtias suis locis enarrabimus. † Interdictũ Saluianũ domino fundi cõceditur ad adipiscẽdã possessionẽ bonorũ coloni, qui pro mercibus pignori futura pepigit.§.adipiscẽdæ, versi. interdictum quoque, inst.de interdict.& l.1.ff.de Saluia.interdi. Remedium hoc singulare; quamobrem à iam relatis non parum differre intelligimus. id quod & suo loco fusius explicabimus.
15 Quartum † adipiscendæ possessionis remedium ex constitutione Iustiniani, antiquato Adriani edicto. l.vlt.C.de edicto di. Adria.tollen. superuenit, ex constitutione sancitum est, quòd hæres, qui instrumentum testamẽti, in quo institutus fuit, sua prima facie, nec abolitum, nec cãcellatum exhibet, in possessionẽ mittatur dominium bonorũ, quæ de-

 functi

16 functi testatoris erant. † Cōstitutio hęc Iustiniani à iā relatis prætorijs interdictis multū differt. Illa prætoria sunt; hęc ciuilis. Illa vt quorum legatorum, & Saluianum, singularia sunt; hæc vniuersalis ab interdicto autem quorum bonorum, maximè differre intelligemus ex his quæ mox in primo remedio, & fusius ex his, quæ in quarto. q. sexta enarrabimus.

17 Quintum † adipiscendæ possessionis remedium est ex. l. 3. C. de pign. quo ex pacto debitoris creditori licet adipisci possessionem rei sui debitoris.

18 Sextum † remedium possessionis adipiscendæ est, quod ex iudicis officio à nostris considerari solet; illudque duobus in casibus. Primò, cum duo hæredes extra iudicium cōtendūt de possessione adipiscēda, & vterq; nō iudicio, sed armis rē agere vult. Iudex ne scādalū aliqđ oriatur, ex suo officio prouidere solet: ut scribit Dec. post alios in l. ult. nu. 6. C. de edict. diui Adri. tol. Secūdo casu cōsideratur iudicis hoc officiū clericorum causâ. Nā, qui collati sibi benefici j possessionem consequi vult, hoc iudicis officio experitur; ita Robertus Maranta tract. De ordine iuditiorum. 7. distinct. iudiciorum, nu. 13. post Abbatem, quem recenset. De singulis ergo ex ordine dicamus.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum quorum bonorum, quid sit, & vnde.*
2 *Remedium possessionis adipiscēdę ex interdicto quorum bonorum, prętorium esse: & origine differre à petitione hæreditatis.*
3 *Petitionem hæreditatis in multis diferre ab interdicto quorum bonorum.*
4 *Hęreditatis petitionem bonęfidei esse.*
5 *Petitionem hęreditatis plenas probationes requirere.*
6 *Remedium quorum bonorum, ad corporalia tantum concedi.*
7 *Interdictum quorum bonorum. differre ab illo, quorum legatorum.*
8 *Remedium quorum bonorum, distare ab illo ex l. ult. C. de edicto diui Adr. tollen.*
9 *Remedium quorum bonorum, an reddatur habenti bonorum possessionem edictalem, uel habenti decretalem.*
10 *Edictalis bonorum possessio quæ, ex recepta magis doctorum opinione.*
11 *Decretalis bonorum possessio, quæ ex communi opinione.*
12 *Decretalem bonorum possessionem repudiari non posse.*
13 *Edictalem bonorum possessione in abstracto considerari.*
14 *Edictalis bonorum possessio quæ, & que decretalis ex noua auctoris sententia.*
15 *Bonorum possessio edictalis ius tribuit.*
16 *Bonorum possessionem edictalem esse ordinariam.*
17 *Bonorum possessionem edictalem sine causæ cognitione interdum concedi.*
18 *Decretalis bonorum possessio quæ.*
19 *L. si duobus. §. filius. ff. de bono. possessio. contra tab. sensus.*
20 *L. 1. §. nepos. ff. si quis à paren. fue. manumiss. intellectus.*
21 *L. ult. §. is cuius. ff. de legatis præstan. explicatio.*
22 *L. 1. §. si ea. ff. de uentre in possess. mitten. intellectus.*
23 *L. decessit. ff. de Carbo. edicto, intellectus, reiecta Camilli Plautij interpretatione.*
24 *L. Saluius Aristo. ff. de legatis præstan. declaratio.*
25 *Bonorum possessio furioso quomodò detur.*
26 *Decretum interponi ex æquitate in danda bonorum possessione.*
27 *Decreti solennitatem in danda bonorum possessione hodie cessare.*
28 *Statutum Brixię 199. in ciuilibus sub Rubr. Quòd solennitates bonorū possessionem, &c. declaratur.*
29 *Remedium quorum bonorum, an reddatur ei qui semel possedit.*
30 *Bonorum possessor ante hæreditatis aditionem, si desiit deinde possidere agere poterit remedio quorum bonorum.*
31 *Remedium quorum bonorum, an sæpius moueri possit.*
32 *Quorum bonorum remedium ob diuersas res sæpius moueri potest.*
33 *Remedium quorum bonorum, an reddatur hæredi de iure ciuili.*
34 *Hæreditatis petitionem utilem concedi hæredi de iure prætorio.*
35 *Remedium quorum bonorum, an concedatur hæredi succedenti ex testamento.*
36 *Remedium quorum bonorum, aliquando utilius esse remedio l. ult. C. de edi. diui Adr. tollen.*
37 *Remedium quorum bonorum, an instituto in re certa reddatur.*
38 *Remedium. l. ulti. C. de edicto diui Adria. tollen. an reddatur instituto in re certa.*
39 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur instituto in quota bonorum.*
40 *Hæres quotæ bonorum uniuersitatis hæredis nomen obtinet.*
41 *Remedium ex l. ult. C. de edicto diui Adri. tollen.*
42 *Interdictū quorum bonorum, an filio legitimato reddatur.*
43 *Legitimatus per subsequens matrimonium uerè legitimus est.*
44 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur succedenti ab intestato sorori patrueli.*
45 *Remedium quorum bonorum, an reddatur, hæredi, in quem possessio defuncti continuat ex statuti dispositione.*
46 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur electo ad dignitatem, uel beneficium.*
47 *Remedium quorum bonorum, an reddatur hæredi, cùm nullius possideat bona.*
48 *Interdictum an reddatur cum nullus extat possessor aduersarius.*
49 *Remedium quorum bonorum, an reddatur contra possidentem titulo pro hęrede.*
50 *Titulus pro hęrede pro titulo non habetur.*
51 *Remedium quorum bonorum, non redditur contra eum, qui iam usucępit cum tituli pro hærede.*
52 *L. 1. in prin. ibi, si nihil usucaptum esset. ff. quo. bon. sensus.*
53 *Verba præteriti imperfecti subiunctiui ad futurum trahi.*
54 *Titulum pro possessore, & pro hæredi, haberi pro titulis quò ad præscriptionis materiam.*

Præscri-

55 *Præscriptione tolli remedium. l. vlt. C. de edicto diui Adria.*
56 *Præscriptio quanti temporis sit ad tollendam remedium quorum bonorum.*
57 *Remedium quorum bonorum, non plus operatur, quàm petitorum iudicium.*
58 *Præscribens sine titulo, quanto tempore præscribat.*
59 *Ripæ opinio explosa.*
60 *Remedium quorum bonorum an reddatur contra possidentem alio titulo, quàm pro hęrede, & possessore.*
61 *Hæreditatis petitionem non dari contra titulo possidentem.*
62 *Remedium quorum bonorum, reddi contra possidentem cum titulo illius in casibus, in quibus datur hæreditatis petitio.*
63 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur contra eum, qui titulo desiit possidere.*
64 *Possidere, & dolo desiisse possidere paria sunt.*
65 *Possidere desiens dolo res fideicom. subiecta restituere tamen tenetur.*
66 *Actio vtilis dicitur, quę conceditur contra eum qui possidere dolo desiit, & ita pro possessore habetur.*
67 *Remedium quorum bonorum, non reddi contra eum in quem facta est alienatio ab eo, qui dolo desiit possidere, præscriptione decursa.*
68 *Exceptio de iure tertij exclusiua intentionis agentis obijci potest.*
69 *L. 1. in prin. ibi possides, possideresuè, si nihil esset usucaptum. ff. quo. bono. sensus & intellectus.*
70 *Remedium quorum bonorum, an reddatur cõtra eũ, qui tempore litis motæ non possidebat; & deinde cæpit possidere tempore sententiæ.*
71 *Hęreditatis petitio an comprehendat possessa tempore sententiæ.*
72 *Remedium quorum bonorum, an reddatur contra debitores hæreditarios.*
73 *Debitor non dicitur pro debito à creditore possideri.*
74 *Remedium. l. vlt. C. de edicto diui Adria. tollen. reddi contra debitores hæreditarios.*
75 *Remedium quorum bonorum, non reddi contra personaliter obligatum.*
76 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur contra vsufructuarium.*
77 *Vsufructuarium non amittere vsumfructum, etiam si sua auctoritate apprehendit.*
78 *Remedium quorum bonorum, an reddatur pro rebus, quas testator solùm detinebat.*
79 *Bona quæ solùm detinentur, de bonis esse dicuntur.*
80 *Interdictum quorum bonorum, an ad singulas res reddatur.*
81 *L. hoc amplius. ff. de furtis, sensus & declaratio.*
82 *L. 1. §. hoc interdictum. ff. quorum bonorum intellectus.*
83 *Remedium quorum bonorum, an reddatur pro rebus incorporalibus, ut est pro vsufructu, & seruitutibus.*
84 *Interdictum uti possidetis reddi pro corporalibus & incorporalibus.*
85 *L. 2. ff. quo. bono. declaratio, & sensus.*
86 *Interdictum quorum bonorum, an reddatur pro annua præstatione.*
87 *Interdicta nõ reddi pro præstationibus personalibus.*
88 *Libellus offerri an debeat in iudicio quorum bonorum.*
89 *Remedium quorum bonorum, cumulari an possit cũ remedio recuperandæ possessionis.*
90 *Remedium quorum bonorum, & recuperandæ, circa idem non posse cumulari.*
91 *Interdictum quorum bonorum, cumulari posse cum illo recuperandæ ex diuersis personis.*
92 *Cumulatio interdicti quorum bonorum, cum remedio recuperandæ cumulari ob diuersos respectus.*
93 *Remedium quorum bonorum, cumulari an possit cũ illo retinendæ.*
94 *Libelli forma quæ in interdicto quorum bonorum.*
95 *Bonorum possessorem agentem ex remedio quorum bonorum, non habere necesse exprimere certum in ipso libello.*
96 *Probationes quę necessarię sint in remedio quorum bonorum.*
97 *Probanda quæ sint in remedio quorum bonorum.*
98 *Filium probare an se debeat, qui agit remedio quorum bonorum.*
99 *Bonorum possessionem qui vult agnoscere, se filium probare debet.*
100 *Iacobi Butrigarij distinctio de probatione filiationis in iudicio quorum bonorum, examinatur.*
101 *Præscriptio quanti temporis obijci possit contra agentem remedio quorum bonorum, & ibi quando obijci possit.*
102 *Exceptio dominij obijci an possit contra remedium quorum bonorum.*
103 *Remedium quorum bonorum, summarium est: & ob id non admittit exceptionem requirentem altiorem indaginem.*
104 *Fabij ratio, cur dominij exceptio reijcitur in iudicio quorum bonorum, explosa.*
105 *L. vlt. C. quor. bono. intellectus.*
106 *Probatio quando dicatur offerri incontinenti in iudicio quorum bonorum.*
107 *Exceptio dominij obijcitur cum possessio est penès reum cum vitio.*
108 *Exceptio sententiæ latæ in petitorio, an obstet in iudicio quorum bonorum.*
109 *Exceptio sententiæ latæ in petitorio, obstat agenti quorum bonorum, cum incontinẽti probari potest.*
110 *Exceptio respiciens proprietatem locum habet in possessorijs beneficialibus.*
111 *Exceptio latæ sententiæ in petitorio obijci potest in remedio adipiscendæ, cum probationes offeruntur incontinenti.*
112 *Sententia absolutoria non facit absolutum rei dominum.*
113 *Exceptio sententiæ latæ in petitorio obijci potest in possessorio adipiscendæ intentato in pœnam rei conuenti.*
114 *Mendacium licèt faciat quem possessorem, non tamen facit dominum.*

115 *Appellare an liceat à sententia lata in possessorio ex interdicto quorum bonorum.*

PRIMVM ADIPISCENDAE possessionis Remedium ex interdicto Quorum bonorum.

1 PRAETOR ait, [*Quorum bonorum ex edicto meo illi possessio data est, quod de his bonis pro hærede, aut pro possessore possides, possideresuè, si nihil vsucaptum esset, quod quidem dolo malo fecisti, ut desineres possidere; id illi restituat.*]

Hoc Prætoris edictum restitutorium esse ad vniuersitatem bonorum, non autem ad singulas res pertinere, & adipiscendæ possessionis esse Vlpianus notauit in l. 1. ff. quo-
2 rum bon. Et cũ † Prætorium remedium hoc sit, origine differt à petitione hæreditatis, quæ iuris ciuilis est. l. 1. & l. irē veniunt. §. præter hæc. ff. de petitio. hære. & l. ult. C. eod. Ex quo (inquit Bar. in l. 1. nu. 7. C. quo. bon.) alia sequitur
3 differētia: ꝙ † hęreditatis petitio directa hæredi de iure Ciuili cōceditur. Vtilis verò hæredi de iure prętorio, quē bonorũ possessorũ appellamus. Hoc uerò interdictũ econtrà: nam directũ hæredi de iure prætorio, vtile hæredi de iure Ciuili cōpetit. Differunt & tertiò naturali differentia: si qui
4 dem hęreditatis † petitio bonæfidei est. l. ult. C. de petitio. hæred. §. actionum, instit. de actio. Interdictum uerò stricti iuris.

Differunt quartò in modo proponēdi: nam hæreditatis in petitione, quæ proprietatem respicit, petit hæres, se hæredem declarari. l. licèt. ff. de peti. hære. In hoc interdicto petit actor possessionem sibi tradi, atque ita possessorem constitui. d. l. 1. ff. quo. bono.

5 Quintò differunt in modo probãdi: Nam † in hæreditatis petitione plenæ probationes requiruntur, ut adnotauit gl. in l. 5. & ibi Bar. nu. 10. C. quo. bo. cum tamē in hoc interdicto summaria atque ita minus plena sufficere videatur. Qua de re fusius agemus infra q. 26.

Sextò, effectu differũt: si quidē hęreditatis petitio ad cor
6 poralia & ad incorporalia; † interdicto verò ad corporalia tantũ. l. 2. ff. quo. bono. Bart. d. l. 8. nu. 1. C. eo. De cuius tamen differentiæ ueritate infrà q. 20. dicemus.

Septimò in eo differunt, ꝙ à sentētia lata in hæreditatis petitione appellare licet, cum tamē in hoc possessorio prohibita sit. ꝙ infrà q. 29. discutiemus. Nõ me latet tamē hoc remedium in multis conuenire cum iudicio petitionis hæreditatis. Nã ambo generalia iudicia sunt. Reddũtur æque ex testamento & ab intestato, & dantur contra titulo possidentem. Ita post Bartolum in l. 2. & l. 3. C. quorum bonorum respondit Beroius in cons. 67. nu. 65. lib. 1. Sed de his infra suis locis differemus. Differt & hoc remedium ab illo quorum legatorum, ut ex dictis suprà in præludijs apparet, & infra sequenti remedio dicemus. Differt & ab illo
7 † interdicto Saluiano, quemadmodum infra remedio ter-
8 tio explicabimus. Differt tandem à remedio † constitutionis. l. ult. C. de edicto diui Adri. toll. ut in quarto remedio infrà q. sexta tractabimus.

9 QVAERO nũc primò, cui bonorum † possessori concedatur hoc remedium, an illi, qui edictalem bonorũ possessionem cōsecutus est, vel illi tantũ qui decretalem? Bal. in l. 1. nu. 1. ff. eo. apertè sentiũt, illi solum concedi, qui decretalem habet. idq; ex d. l. 1. ff. quo. bon. ibi, vel ad bonorum possessionem admissum, & ex l. 2. C. eo. ex illis uerbis, recta petita bonorum possessione. Quæ sanè verba de
10 cretalem bonorum possessionem significãt. si quidē † edi
* ctalis, ex * recepta magis opinione, est, quę ex edicto prætoris mortui competit, & ius quærendum respicit, oriturque ex ea ius petendi decretalem. † Decretalis verò illa est
11
* (vt * crebrius receptum est) quæ à Prętore viuo decernitur: & in ea de iure quæstio agitur. l. 1. §. decretalis. ff. de successo. edicto. Ex hac decretali oritur bonorum possesso
12 ri hęreditatis petitio. Repudiari hæc † nõ potest, cùm ius quæsitum iam esse dicatur. d. l. 1. §. decretalis. Hæc magis recepta opinio est, uti testantur Decius & Sapia in rub. C. qui admitti. ille nume. 83. iste nu. 31. Quæ quidem si uera est, manifeste constat Baldum & Ripam in hac proposita quæstione rectè sensisse. Nam si edictalis solùm ius quærendum respicit quomodò huic remedio locus esse poterit? Cùm illi tantùm tributum sit, qui iam iuris successor est, ut inquit Baldus, dicta. l. prima nume. 1. C. quorum bonorum confirmat horum opinionem quod docuit Zuchardus in d. rubric. C. qui admitti. nume. 103. dum scri-
13 psit, † edictalem ex edicto concedi, & in abstracto considerari: decretalē verò quę in esse deducta est, & peti potest. quomodò ergo fieri potest, (si Zuchardi vera est opinio, quam tamen à iam relata communi non multùm differre opinor) vt remedium hoc concedatur pro eo, quod solo sensu hominis percipitur? Verùm Baldi & Ripæ opinio magnam dubitationem apud me habet. si quidem uera absolutè non est receptior illa Doctorum, de bonorũ possessione edictali & decretali, opinio. sunt equidē permulti uiri eruditissimi, qui iniuria eam opinionem reiecerunt, Ego pariter, qui rem hanc aliter, quàm cæteri faciant, explanare soleo, ab illis dissentio. Quæ autem mea sit de re
14 hac tam ambigua, sententia, hic paucis concludam. † Prætor suo edicto multis per æquitatem succurrit, dando bonorum possessionem loco deficientis hæreditatis, quam ius ciuile illis, ob aliquod impedimentum, non differt: uti
15 emãcipatis. Et quoniam à Prętoris edicto † bonorum possessio promissa est, edictalis cępta est uocari. quod Vaconius Romanus libro tertio, declara. iuris, cap. 106. ad finem, & Plautius in commentarijs de bonorum possessio. c. 1. scribunt. Hęc, donec alicui certę personę petenti non decernitur, generis nomen retinet, & in abstracto, iuxta Zuchardi sententiam consideratur. quocircà ius quęrendum solùm respicit. si de hac Bal. & Ripa hic, & cęteri in dicta rubr. C. qui admitti, senserunt, rectè (mea quidē sententia) scripserũt. Cùm verò bonorum possessio petenti decernitur a Prętore, idque sine cõtrouersia, ex verbis edicti spirituale edictalis nomē assumit. Quę sanè edictalis,
16 cùm ius † quęsitũ respiciat, ius etiam (vt rectè Plautius in iam citatis commentarijs. ca. 4. dicebat) tribuit. si de hac Baldus, & Ripa sentiũt, non mediocriter. (si mea me non fallit opinio) hallucinantur. Hęc in abstracto posita non
17 est. Hęc possessorem iuris facit. † Ordinariam hanc esse cum Iacobo Cuiacio in commentarij ad titulum de bonorum possess. in instit. aduersus Plautium. d. c. 1. nu. 7. autumo. Idq; ex l. filiũ. §. si quis cõtrà. ff. de leg. prestan. & l. 1. versi. sed & si ff. si tab. testa. nullę extab. Hęc illa est, quę interdum sine causæ cognitione, interdum causa cognita cōceditur. l. 3. §. si causa cognita. ff. de bono. possess. & l. 2. §.
18 dies. ff. quis ordo in bono. poss. ser. Sine † causæ cognitione tunc conceditur, cùm nullus adest cõtradictor. l. 1. §. si quis, & l. ubicunque. §. interdum. ff. de uentre in possessio. mitten. quod annotauit & Plaut. in præcitatis commen. c. 6. nu. 1. ubi nu. 9. scripsit, & tunc sine causæ cognitione cōcedi, cùm in ea concedenda alterius detrimentum non versatur. Hodie in hac agnoscenda simplicem atque nudam agnitionem sufficere, ex l. ult. C. qui admitti. Plautius, quē retuli c. 9. nu. 3. scribit. Qua de re nunc non contendo.

Cum causæ cognitione tunc hæc bonorum possessio cōceditur, quando alicuius detrimentum, vt in casu nostro, adesse potest: ita rectè declarat Plautius cap. 6. numero 8. ex leg. 1. C. quorum bonorum si quidem agitur eo casu de præiudicio hæredis scripti. Causæ cognitio adhibetur, & tunc cùm controuersia ab aduersario fit. l. seruus. §. primo. ff. de bonorum possessio. l. prima. in prin. l. Carbonianum. §. causæ, & l. cùm mulier. ff. de Carbon. edict. & l. 1. §. si ea. & dicta l. ubicunque. §. interdum. ff. de ventre in possessio. mitten. Hæc de ædictali.

Decretalis inde causata est, cùm aliquando multæ difficultates aduersus petentem hanc bonorum possessionem edictalem excitarentur; vel quia concedenda illa non videbatur eo in casu; vt potè uerbis edicti clare non comprenhensis; uel ob magnam controuersiam ab aduersario excitatam: vel ob id, quod edictalem hanc alter alterius nomine acceptabat: vel ob id, quod edictum moderationem, suadente aliqua æquitate requirebat: Prætor suo

decreto

decreto adhibito, si decernenda erat, decernebat: & tunc decretalis a decreto adhibito cœpta est uocari. illud primū explicemus, cùm bonorum possessio ex sola mente edicti concedebatur, Prætor æquitate motus ex verbis edicti sumpta interpretatione eam tribuebat, necessaria erat illius declaratio; & antequam illa fieret, dici non poterat ille petenti delata: ob id repudiari non poterat. l. 1. §. decretalis. ff. de successo. edicto. Et vbi Prætor declaratione præmissa suo decreto illam contulit, amplius repudiari non poterat: nam ex antecedenti petitione is petens declarasse dicitur se illam acceptare. De decretali hac loqui mihi videtur Aphri
19 canus in † l. si duobus. §. filius. ff. de bono. poss. contra tab. dum nepoti emācipato ex filio in adoptionem dato, & præmortuo patre adoptiuo emancipato bonorum possessionem ex decreto tribuit. Nec enim eos vocabat Prætor suo edicto. §. minus, cum §. eadem, instit. de hæred. quæ ab intesta. defer. quod annotauit & rectè Plautius in iam sæpius citatis commentarijs de bonorum possess. cap. 1. nu-
20 me. 3. huius decretalis meminit & Vlpianus in † leg. prima. §. nepos. ff. si quis à paren. fuer. manumiss. dum ait: autum ex edicti interpretatione ad bonorum possessionem admitti. Ita quoque de decretali hoc loqui intelligo Mar-
21 cellum in † leg. ult. §. 1. cuius. ff. de leg. præsta. dum ait, Prætorem sumpta interpretatione edicti ab exemplo parentum & liberorum tribuisse nepoti bonorum possessionem, quam illi clara ipsius edicti verba non concedebant.

Secundò illa etiam decretalis bonorum possessio appellatur, quæ etsi præambulum habet Prætoris edictum, eget tamen illius declaratione atque decreto, ob non leuem cōtrouersiam ab aduersario excitatam. Huius meminit Vlpia
22 nus in † l. 1. §. si ea. ff. de ventre in possess. mittend. si ea (inquit Vlpianus) quæ in possessionem vult ire, vxor negetur, vel ex eo prægnans non esse contendatur: decretum interponit Prætor exemplo Carboniani edicti. controuersia itaque illa est, quæ hoc in casu efficit, vt Prætor decretū interponat. etsi scribat Plautius, decretum ob id adhiberi, quòd edicto ventri promissa non sit bonorum possessio. Nam promissam esse probat. l. 1. §. si quis prima, & §. etiā ex emancipato. ff. de ventre in possess. mitten. Et hæc bonorum possessio, quæ ventris nomine conceditur, cùm controuersia careat, edictalis appellatur ab eodem Vlpiano in l. cum quidam. §. 1. ff. de acq. hæred. de hac decretali loqui
23 tur & l. si impubes, in princ. & §. interdum, & † l. decessit. ff. de Carbonia. edicto. Quocircà dissentio à Plautio, qui d. cap. 1. num. 12. scripsit, id ea ratione in d. l. decessit, esse factum, quòd edictum casum illum non comprehendebat, cùm ibi status controuersia incidenter fieret, essetque impubes, qui se obtulerat iudicio: & ob id cessabat, inquit Plautius, edictum, quod loquitur quādo principaliter mouetur quæstio contra impuberem, nō autem quando impubes actoris partes sustinet. Non equidem vera videtur ratio hæc, cùm apertè refragari videantur verba illius. l. decessit, ibi, ex sententia edicti tribuam bonorum possessionē impuberi controuersiam mouenti. Quòd si quis mihi dicet, ex sententia edicti, non autem ex verbis illud esse, respondeo id nihil esse, cùm & tex. d. l. Carbonianum. §. parti. ff. de Barb. edicto. parui referre dicat, an impubes actor sit, vel reus. Decreto etiam in bonorum possessione tunc opus erat, cùm edictum quod simpliciter & absolutè bonorum possessionem tribuebat, aliqua ex causa moderatio
24 nem merebatur: quemadmodum in causa † l. Saluius Aristo. ff. de lega. præst. edictum præambulum ibi erat, quod reprehensionem habebat: ob id decreto temperatum fuit. Cuius quidem temperamenti mentionem facit Iurisconf. in l. in ambiguis. §. quoties. ff. de regul. iur.

Decreto etiam opus erat, cùm bonorum possessio, quæ edicto promissa est, alterius nomine quis acceptabat. Exē-
25 pla sunt manifesta. Furioso † bonorum possessionem prætor suo edicto pollicetur: verùm, quia is ex sua persona acceptare nō poterat (sensu enim & intellectu caret) illius nomine curator, cum Prætoris decreto tamen, eam consequebatur. l. 1. ff. de bono. possess. infan. furio. &c. iuncta. l. 1. §. furio si. ff. de successo. edicto: & l. 2. §. si quis ex liberis, ff. ad Tertullia. Idem etiam in infante. leg. penult. ff. de bono. possess. cum leg. si infanti. C. de iure deliberan. & apertius probat. leg. seruus. §. 1. ff. de bono. posse. etsi Plautius capit. 6. nume. 1. d. leg. seruus, aliter uisus sit intelligere.
26 Decretum † autem prætor interponebat æquitate motus. d. l. in ambiguis. §. quoties, de regul. iur. Pro tribunali tunc sedebat Prætor. leg. 3. §. si causa cognita. ff. de bonor. possess. Dies vtiles erant. l. 1. §. dies. ff. quis ordo in bono. possess. serue. Pronunciatio, seu responsum, vt appellat Plautius cap. 6. numero 3. requirebatur, & eodem cap. 6. nume. 11. scribit ex leg. 1. C. quorum bono. admissionem fuisse
27 necessariam. Hæc decreti † solemnitas cessat hodie multis in casibus, vt in bonorum possessione delata furioso & infanti, ex l. si infanti. C. de iure delib. & ex l. vlti. §. nos itaque. C. de cura. furio. & §. vlti. inst. de bono. poss. quod latè & doctè explicat Plautius cap. 3. 4. & 7. Rem hanc non prosequor, nec enim postulat hic locus, vt singula de bonorum possessionibus non exequar. His infertur declara-
28 tio ad † statutum Brixiæ. 199. in ciuilibus, sub rub. Quòd solennitates bonorum possessionum &c. quo cautum est, capaces omnes hæreditatum & bonorum possessionum posse sine solennitatis prætoriæ obseruatione consequi bonorum possessionem. intelligitur statutum illud non solùm hoc in casu bonorum possessionis delatæ furioso, uel infanti, sed & in quouis altero ex iam relatis, in quibus decreto opus erat.
29 QVAERO secundò, an hoc † remedium concedatur illi, qui semel possedit? Regula iuris est, non concedi, cùm adipisci, sit, (vt iam diximus) consequi quod nunquam habuimus. l. 2. §. adipiscendæ. ff. de interd. & §. adipiscendæ, isti. eo. Maranta in praxi iudiciorum parte 4. principali distinctio. 7. nume. 6. qui ait, cautelam esse reo conuento proditam ad excludēdum actorem ab hoc remedio ut probet eum aliquando possedisse. Declaratur non procedere
30 quando hic bonorum † possessor possedit ante aditam hæreditatem: & deinde desijt possidere tempore, quo eā hæreditatem, seu bonorum possessionem consecutus est: nā, quod ante possedit, non vt bonorum possessor, sed vt alius possedisse dicitur: ita declarauit Matthæs. nota. 69. Nota ꝙ possessorium: qui ita eo causæ patrono, iudicatum fuisse scribit. Illum secutus est ad rem hanc nostram Alex. in additio. ad Bar. in l. 1. nu. 7. C. quo. bono. in verbo. Differat. Aliqua dicemus infrà remedio 4. q. 44.
31 QVAERO tertiò, an hoc † remedium pluries moueri atque intentari possit? Sali. in C. quorum bonorum column. vltim. versic. Quæro nunc, hanc quæstionem mouit, quæ ex superiore quæstione diffinita videtur. verum, quò clarius omnia sint, ita duos casus distinguere atque constituere possumus.

Primus est, Cùm ratione vnius rei tantum intentatur: tunc nunquàm pluries moueri potest. si quidem, vt inquit Salicetus, aut succubuit, & tunc ei obstat exceptio rei iudicatæ. Aut obtinuit, sed nondū adeptus est realem possessionem, & tunc necesse non habet hoc remedio vti, cum possit executionem latæ sententiæ petere. Aut obtinuit sententiam, & deinde ipsam effectualem possessionem, & tūc superfluò mouetur hoc remedium. Et idem uidemus in remedio ex l. ult. C. de edi. diui Adri. tollen. quod explicabimus infrà 4. remedio. q. 30. in fi. & eo loci referemus declarationes, quæ casui nostro conueniunt. Aut possessionem semel consecutus est, sed eam deinde amisit: & tūc non cōceditur hoc remedium rationibus superiore quæstione relatis.
32 Secundus est casus, cùm † ob diuersas res hoc iudicium mouetur: tunc conceditur: ita glossam rub. C. quorum lega. versi. & non redditur, intellexit Salicetus loco iam citato qui ob id ait in l. 1. §. vlt. ff. quo. bon. esse subaudiendam taxatiuam tantum.
33 QVAERO quartò, an hoc † remedium cōcedatur hæredi, qui à iure Ciuili successionem habere dicitur? Recepta magis doctorum sententia illa est, ꝙ directa actio huic hæredi non cōceditur ex hoc interdicto, cùm adinuētum illud sit pro bonorum possessore ex iure prætorio: utilis autem conceditur: ita scribunt gl. Bar. & cæteri in l. 1. quo. bo
* no. * communem testatur Salic. in rub. C. eo. Ang. Aret. in §. quadrupli. nu. 34. instit. de actio. idem docuit Ripa in l. 1. nume. 1. versicu. respondent. ff. quorum bono. quam sententiam probat tex. d. l. 1. in uerbo, ad hæreditatem. C. quo.
34 bono. Ita etiā videmus in hæreditatis † petitione, cuius di-

recta actio succedenti de iure ciuili. l.1.ff.de petit.hæred. vtilis vero de iure prætorio conceditur.leg.1.ff. de bono. possess. Illa est ratio, quia in bonorum possessore iure prætorio mens & verba edicti Prætoris concurrunt, in hærede verò de iure Ciuili sola mēs edicti Prætoris; ob id huic hæredi solùm vtilis actio conceditur. argumento. l. si quis id quod, versi. quod si dū.ff.de iurisd.om.iud.& l.hæc actio. ff.si quadrup. paup. fecisse dicatur. Quocircà intelligimus malè sensisse Iacobum de Aret. Petr.& Cynum, qui ut scribit Salic.in d.rubr.C.quorum bono.col.2.versi.Sed Iacobus, affirmarunt, & actionem directam ex hoc remedio, & hæredi de iure Ciuili concedi. Nec eorum ratio concludit, dum aiunt, quòd si Prætor suo interdicto prouidit bonorū possessori, qui hæres non est vere propriè.l.2.ff. de bono. possess.§.quos autem.insti.eo.à fortiori credēdum est uoluisse vero hæredi prouidere: cum in eo minor dubitatio adsit: & ne edictum plus operetur in casu ficto, quàm in verò.l.adoptio.ff.de adoptio.& l.qui acceptum.ff.locati. Est inquam lenis ratio, ut rectè prçcitato loco animaduertit Salicetus: quia Prçtor solùm prouidit in eos, qui iure suo succedebant: verba igitur his solùm conueniunt. & cum mēs possit adaptari inde fit, vt interpretatione sumpta & hæredi concedatur. sed vtilis est actio, quia quæ ex interpretatione oritur, utilis est, ut iam diximus, & scribūt Bar. Alex. & cæteri in l.si curatoris.C.de nego.gest.

35 QVAERO quintò, an † hoc remedium concedatur hæredi succedenti ex testamento? & concedi scribunt. Sali.in l.2.in fi.C.quo.bon. Ang.Aret.§.quadrupuli.nu.34. versic. & aduertas, & nume.40.instit.de actio. idem sensit Bart.in l.vlt.nume.15.C.de edicto diui.Adr. tollen.qui respōdet illi difficultati, quòd superuacaneum videatur hoc remedium isto in casu, cùm hæredi instituto ex illius.l.ult. remedio prouisum satis superque sit. respondet inquam

36 Bart. vtilius aliquando esse hoc † remedio experiri, cùm scilicet testamentum aliquam habet cancellationem, aliquodué vitium. Quia de re aliqua dicemus infrà in quarto remedio.q.82. Extenditur hæc iuris & Doctorum sententia, ut procedat etiam eo in casu, quando ab initio testamentum vim suam obtinuit, vel irritum est factum: atque ita si sum in causa intestati: vel data fuit bonorum possessio contra tab. nam eadem ratio semper militat. ita Salic.& Ang.iam citatis in locis.

37 QVAERO sextò, † an instituto in re certa cōcedatur hoc remedium? Ripa.in l.1.nu.16.ff.quo.bono.sensit non cōcedi, ex tex.d.l. 1. dum ait inter dum quorum bonorum esse adipiscendæ possessionis vniuersorum bonorum: & ad vniuersitatē, & nō ad res singulas pertinere. Ego uerba illa alium sensum habere opinor: nempe interdictum hoc concedi ad consequendum bona omnia, nō autem res singulares: quia ante omnia declarari deberis bonorū possessor, qui titulus vniuersalis successionis est, ut inde omnia, non autem singula habebat, quod scilicet in vniuersum iā defunctum testatorem referat. Sed hac de re infrà aliqua dicemus. Secunda ratione vtitur Ripa, quia ita uidemus

38 † remedium illud ex l.ult. C.de edicto diui Adr. toll. non concedi huic instituto in re certa, vt affirmat gl. d.l.ult.& ibi Bar.nu.8. & infrà in quarto remedio q. 19. explicabimus. Hæc sentētia intelligitur cùm datus est cohæres alter uniuersalis, qui hæreditatem adiuit: secus si alter datus non est: vel si datus est, repudiauit: ita Rip.d.l.1.num.18. quod latissime discutiemus dicto quarto remedio, quæst. 28. ubi, ut suo opportuniori loco, cum cæteris reseruare voluimus.

39 QVAERO septimò, an hoc † remedium concedatur instituto in quota bonorum? Et cōcedi docuit Ripa in l.1. nu.16.ff.quo. bono. illa ratione adductus est, quòd ex d.l. 1. intelligimus, hoc remedium ad bonorum uniuersitatem pertinere, seu hæredi cōcedi, qui in uniuersum succedit: at

40 hic † institutus uniuersali titulo succedit. l. quoties.C.de

41 hæredi.insti. Confirmatur, quia & † remedium.l.ult.C.de edicto diui Adr. tollen. etiam instituto in quota bonorum cōceditur: ut infrà dicemus in quarto remedio. q.17. Hinc subinfert Ripa in d.l.1.nu.17.hoc remedium concedi filio instituto in sua legitima: cùm legitima quota bonorum sit. Idē ait Ripa esse, cùm filius est institutus in re certa: quia ei suppletur legitima. verum quia infrà in quarto remedio q.22.hæc plena manu trademus, hic non esse immorandū duximus.

42 QVAERO octauò, an hoc † remedium concedatur filio legitimato? & concedi uno verbo sensi: Alc. respon. 389.nu.3. Illa ratione vtitur quod legitimatus filio vero & legitimo æquiparatur. Ego crediderim esse legitimationis tenorem & modum cōsiderandum: nam si eiusmodi est legitimatio, vt a legitimus verè is nihil differat, quemadmodū illa per subsequens matrimonium, dicēdum est ei concedi

43 hoc remedium. Est enim † recepta & vera Doctorum sententia, * legitimatum per subsequens matrimonium, esse uerè legitimatum, ut scribunt Ias.in l.generaliter.§.Cū autē, nu.9.C.de insti.& subst. Ripa in l.si unquā nu.86.C.de reuoc.don. & latis. Tiraq. in trac. De iure primigenio. q. 34. Si uerò est facta legitimatio per rescriptū, vel curiæ oblationē, videndum erit, an ex ea idoneus factus sit is filius, vt ab intestato succedere ualeat, uel ex testamento, qua de re videndi sunt illi, qui integros tractatus scripserunt.

44 QVAERO nonò, an succedens † ab intestato sorori patrueli per bonorum possessionem, vnde agnati, bona hæreditatis auocare possit á manibus iniustè possidentium? & auocare posse probat. l.2. vbi Bal.& Sal.C.quo.bon.idē responderūt Decius cōsi.424.nu.10.Rol.à Valle consi. 1. nu.8.lib.1. qui de possessione rei feudalis verba faciūt: cuius quidem causa asserunt reddi hoc interdictum; quod & clarius affirmauit Beroius in cons.67.nu.76.li.1. dum una cum Rolando in eadem facti specie respondit.

45 QVAERO decimò, an hoc † remedium concedatur bonorum possessori, qui nondum apprehendit bonorum possessionē, sed dispositione statuti, defuncti possessio in eū cōtinuat? & cōcedi affirmat * omnes, ut scribit Ripa.d. l.1.nu.14.ff.quo.bon. idem in l.vlt.q.39.nu.134.C.de reuo.don.& lib.1.respons.c. 1.nu.80. Bellon.consil.35.nu. 8. alios permultos recenset Tiraq. tract. le mort. à saisit le vif. parte sexta declaratione.2. quibus accedūt Crotus cōsi.87.nu.4. Portius Imolēsis consi. 88. nu. 12. vbi Alciatus respō.389.nu.3. hi idem esse cēsuerūt in remedio ex l.ult. C.de edicto diui Adria.tollen. quemadmodum dicemus infra in quarto remedio. q.43. quo loci adferā rationes & argumenta, quibus hæc sentētia defenditur atque firmatur.

46 QVAERO vndecimò, an hoc † remedium concedatur electio ad dignitatē? Et concedi senserunt. Specul. tit. de causa possessio, & proprie. in prin. Io.Fab.in §.sequens diuisio, & ibi Ang.Aret.nu.3.inst.de interd.qui tamē intelligunt de remedio utili, non autem de directo. illudq; subijciunt, libellum ita concipi posse hoc eo casu. Beneficium tale per electionem collatum fuit mihi, & in eo confirmatus: tu verò absque titulo legitimo ipsum detines occupatum: peto me admitti ad illius possessionem, req; condemnari ad dimittendum illam mihi.

47 QVAERO duodecimò, an hoc † remedium concedatur bonorum possessore, cùm nullus extat qui bona possideat? Bar.in l.ult.nu.5.versi. adde quod C. de edicto diui Ad. tollen. sensit nō cōcedi. hoc idē clarius firmauit Ang.Aret. in §.quadrupli. nu.35.versi.aduertas, insti.de actio. ea ra-

48 tione mouentur: quia, cùm nemo possidet, † interdictum dari nō potest: ex quo dicitur inter duos dictum. Sed dubia videtur hec ratio si spectamus Iustiniani in §.1.inst.de interdict.& aliorū sentētiam, qui dixerūt interdictū dictū fuisse, cū inter duos de sola possessione, vel quasi, est contētio: & prætor cōceptis verbis iubet aliquid fieri, vel prohibet. Nisi dicamus, satis esse quod nō sit contentio inter duos quemadmodum prima Iustiniani verba ostendunt.

49 QVAERO decimotertiò, an † hoc interdictum reddatur contra possidentem titulo pro hærede, vel pro possessore? Et reddi dubiū non est. l.1 in prin.ff.quo.bono. &

50 l.2.C.eo. Illa est ratio, quia hic † titulus quò ad hunc effectum pro non titulo habetur. quod annotarunt Bar.& cæteri in d.l.1.& in l.vlt C.de edicto diui Adr.tollen.

Declaratur hæc sententia, vt non procedat, quando is

51 † possessor vsucepit: nā tunc hoc remedio cōueniri nō po

52 test. † l.1.in prin.ibi, si nihil vsucaptū esset.ff. quo bono. Quæ sanè verba duplicē personā respicere posse videntur. vel personā primi possessoris, quā prætor suo edicto alloquitur: ut sensus sit, si nihil à te vsucapiū esset: uel etiā personā illius, in quem facta est alienatio: ut sensus sit, si nihil vsucaptum

vsucaptum sit ab eo, in quem alienasti. Sed primus ille
sensus ex eo dubitabilis est, quòd verba illa, & quòd pos-
sideres, si nihil usucaptum esset, &c. priuationem præ-
supponere videntur in personam illius rei conuenti, quem
prætor alloquitur. Præteritum quoque tempus continent
illa verba, & quòd possideres, quæ pariter priuationem
de præsenti significare solent. Verum defendi hic sensus
potest: quia verba illa, priuationem præsupponunt non ip
siusmet rei, sed tituli ipsius primæ possessionis: nam ante
vsucapionem possidebat pro hærede, uel pro possessore,
perfecta usucapione effectus est dominus, atque ita priua-
tus est illa possessione antiqua, & titulum mutauit: atque
ita verba illa, & q possideres, probato hoc sensu, conue-
niunt. Præterea dicere possumus illa verba futurum conti-
nere, vt sit sensus, secundum Dy. Iac. de Are. & Bar. in d. l.
1. in prin. nu. 3. q possideres post litem cœptam. Nā uerba
53 hæc † præteriti imperfecti subiunctiui sunt, quæ et ad futu
rum trahuntur. l. si debitor. §. verisimile. ff. de cōtrah. emp.
l. qui Romæ. §. Angerius. ff. de verb. obl. Ias. l. placet. num.
12. ff. de lib. & posth. & alios recēset Paris. cons. 22. nu. 13.
lib. 2. Secundus sensus, de quo infrà decimaquinta quæstio
ne, defendi nō posse videtur. Qui ergo pro hærede, vel pos
sessore possidens vsucepit præscriptione aduersus hoc re
medio agētē defenditur: ita ex d. l. 1. ff. quor. bonor. ibi an
notarunt Iacob. Bart. Bart. & cæteri, Bal. in rubr. C. eo. &
ibi Salic. col. 2. versi. sed tūc quæro, & Ang. Aret. in §. qua-
54 drupli. nu. 35. Qui illud obiter notant, hos † titulos pro hæ
rede, & pro possessore, pro legitimis titulis quò ad hūc ef-
fectum præscribēdi, & vsucapiendi haberi huius uerò de-
clarationis aperta est ratio: quia vt dicebat Ang. in l. 1. C.
quo. bonor. agēti hoc remedio obstat exceptio dolo facis.
l. dolo. ff. de excep. doli. cap. dolo, de reg. iuris in 6. si ergo
perfecta est præscriptio, is agens repellitur: quia si ad eū
res perueniret, restituere tenetur. Cōprobatur; quia ita vi-
55 demus † præscriptione excludi hæredem agentē ex bene-
ficio l. vlt. C. de edicto diui Adr. tol. de quo infra remedio
4. q. 93. Ita spoliatus agēs remedio. cap. reintegranda. 3. q.
1. quod maximè fauorabile est, præscriptione excluditur,
quēadmodū scripsi in cōmētarijs. De recuperanda posses-
sione remedio. 15. q. 33. In eo oīs nunc versatur difficul-
56 tas, quāti † temporis præscriptio hæc esse dēt. Bart. d. l. 1.
nu. 2. ff. quo. bono. sensit necessariam fore præscriptionem
triginta annorum in eo, qui pro possessore possidet: in eo
verò qui possidet pro hærede, minus tp̄is requirere vr; ita
innuit Bartolus, dum scribit in hæc verba. Nota ergo hoc
in eo qui possidet pro hærede: Sed in eo qui possidet pro
possessore, requiritur præscriptio triginta annorum. Hæc
Bar. Cum illo visus est sentire Sali. d. rub. C. eo. col. 2. in fi.
versi. tertiò dic. Sed opinor non esse in hoc constituendam
differentiam quò ad hos titulos; in vtroq; .n. fore necessa-
riam tricennalem præscriptionem opinor, q & post cæte-
ros respondit Craue. cōsi. 277. col. 2. Illa ratione probatur
57 hæc sententia, quia hoc † remedium plus non operatur, q̄
operetur petitorium, secundum Bar. d. l. 1. nu. 3. versi. tene
do istam. ff. quo. bono. ex l. hæreditatis. C. de petit. hæred.
Sed in hereditatis petitione clarum illud est, quod ubi quis
possidet cum titulo non potest ea actione conueniri. l. hæ
reditatem. C. in quib. casib. cesset lōgi tempo. præscrip. vbi
verò conuenitur qui titulo caret, illi actioni locus est, nisi
decursa sit præscriptio, quæ annorum triginta esse debet.
Est ratio; quia, si is qui sine titulo præscribit (quales ij sunt
pro hærede & possessore, qui uerè titulo carent) minori
58 † spacio triginta annorum non præscribit: vt declarat glo.
d. l. hæreditatis. C. de petit. hæred. & Craue. d. consi. 277. à
fortiori idem in his possessoribus vero titulo carētibus di
59 cendum est. Quocirca malè sentit Ang. a † Ripa relatus in
d. l. 1. nu. 7. ff. quo. bono. quòd sola longi temporis præscri
ptio hoc casu sufficiat, ex d. l. 1. quæ verè nec vnam nec al
teram opinionem adiuuat. si quidem ibi non diffinit Iuris-
consultus quāti temporis esse debeat illa usucapio & præ-
scriptio; sed illud reliquit in iuris communis determina-
tione. ius autem cōmune statuere dicitur, esse debere hoc
in casu triginta annorum. Hinc etiam intelligimus illam di
stinctionem, quam facit Ripa in d. l. 1. nume. 7. versi. Quid
dicendum, & quam prius fecit Ange. Aret. in d. §. quadru-
pli. nume. 35. ad rem non conferre. Non est etiam uerum
quod ait Ripa in d. l. 1. nume. 7. versicu. cæterum, quò ad
hoc edictum sufficere annalem præscriptionem, cùm hoc
interdictum tanto tempore tollatur, est inquam falsum, si-
uè loquimur quò ad terminos huius quæstionis nostræ, si-
ue etiam simpliciter, iuxta ea quæ de huius interdicti præ-
scriptione dicemus infra quæst. 26.
60 QVAERO decimoquartò, an hoc † remedium con-
cedatur contra eum, qui alio titulo, q̄ pro hærede, vel pro
possessore possidet? Et non cōcedi nec directum nec vtile,
affirmarunt Bar. & Ripa in l. 1. in prin. nu. 2. ff. quorum bo
no. Ange. Arct. §. quadrupli. nu. 35. insti. de actio. Corne.
consi. 239. in fi. lib. 1. & Bellonus consi. 35. nu. 4. Maranta
in praxi iudiciorum parte 4. principali. dist. 7. nu. 4. & Be-
roius in consi. 67. nu. 68. lib. 1. Ad huius sententiæ cōfirma-
tionē aliquibus rationibus vsus est Ripa. Ego opinor præ-
ter eum illam esse solidissimam, q si hæreditatis petitio, q̄
ipsa bonorum possessione firmior est, non conceditur hæ-
61 redi † contra titulo possidentem. l. hęreditatis. C. de petit.
hæred. vbi Bar rationem reddit, & eam * communem te-
statur Zuchardus in l. vlti. num. 464. C. de edi. diui Adria.
tollen. & Didacus Couar. libro Pract. quæstio. cap. 12. nu.
2. Quæ quidem ratio & huic bonorum possessori cōuenit,
ergo à fortiori nec hoc interdictum bonorū possessori cō-
cedi debet contra titulo possidentem. Quocirca inferri po
test, q illis casibus, quibus hæreditatis petitio non datur
62 † contra titulo possidentem, non etiam datur hoc reme-
dium; & econtra. Qui autem sint casus isti explicant fusis-
simè Ias. in l. 1. nu. 6. C. de inoffi. test. Ruinus consi. 22. nu.
3. lib. 1. consi. 145. in fi. lib. 4. & consi. 160. lib. 5. omnium
melius Zuchardus. d. l. vlt. 464. C. de edicto diui Adr. toll.
& Didacus. d. cap. 12. nu. 2. & inter cæteros casus annotan
dus ille, quando titulus superuenit possidenti post mortē
testatoris vel defuncti ab intestato. Ita in specie multo-
rum auctoritate decidit Osascus decis. 56. nu. 4. 5.
63 QVAERO decimo quintò, an hoc remedium † con-
cedatur contra illum, qui dolo possidere desijt? Et concedi
nemo dubitat, ex l. 1. ff. quo. bono. ubi Bart. & clarius Ri-
pa. nu. 4. Ange. Are. d. §. quadrupli. nu. 35. inst. de actio. Il-
64 la est ratio, quia † paria hæc sunt, possidere, & dolo desijs
se possidere. l. qui dolo. ff. de reg. iuris cap. pro possessore
de reg. iuris in sexto. Ita etiam videmus in eo, qui res subie
65 ctas † fideicommisso, dolo possidere desijt, vt pro posses-
sore conueniri possit: vt respondit Paris. consi. 5. num. 26.
lib. 2. & Cagnol. d. l. qui dolo, nu. 1. Conceditur autē hoc
remedium contra hunc, qui dolo possidere desijt, vt si res
ad eum aliquando peruenerit, eam restituat. d. l. 1. in uerb.
possideres. ff. quo. bono. vel si nunquam possidere possit,
rei æstimationem soluat unà cum interesse; quantum in li-
tem ab actore iuratum fuerit: ita Ripa d. l. 1. nu. 4. in fi. ex l.
qui restituere. ff. de rei vendi.
66 Hęc tamen † actio directa non est, sed utilis: quia ubi
actio conceditur contra eum, qui non possidet, ac si possi-
deret, utilis est, & nō directa: ita inquit gl. in l. qui dolo, ff.
de reg. iuris ubi Decius & Cagnol. post Bar. in l. quanquā.
§. Iulianus. ff. de aqua plu. arc. & Ang. in l. 2. §. hoc interdi
ctum. ff. ne qui in loco publ.

Quod de dolo est dictum, procedit, & in culpa, quando
scilicet possessor culpa alienauit: ita probat. d. l. 1. in prin.
ff. quor. bono. iuxta sensum Iacobi de Rauc. & Iac. de Are.
ut ibi refert Bar. nu. 3. ad finem. Sed clarius probat regula.
l. si culpa, ff. de rei uend. & tradit Cagno. in l. qui dolo. nu.
3. ff. de reg. iuris.

Declaratur hęc iuris & Doctorum sententia, ut procedat
67 cum is in quem alienatio † fuit facta, pręscripsit; tūc is alie
nans non potest conueniri hoc interdicto: Ita clarè docuit
Salice. in rub. C. quor. bono. col. 2. in fi. versi. Ex ista solu-
68 tione. Ea ratione utitur Salicetus, quia hęc † exceptio iu-
ris tertij est omninò exclusiua intentionis agentis; obijci
ergo potest. l. 2. ubi Barto. & Soc. ff. de excep. rei iud. Ab
hac tamen declaratione dissentit Ripa in d. l. 1. in princi.
nume. 11. ff. quorum bonor. quanquam Saliceti opinionem
non uiderit. Scribit etiam Ripa ita sensisse Barto. in d. l. 1.
69 nume. 3. uersic. uel si volumus. dum illius † textus uerba
ita exponit: possides, possideresvè. si nihil usucaptum

 fit.

sit.idest, si nunc possideres & tua culpa desijsti possidere, & alius, qui tuo facto cœpit possidere, vsucępit.

Verum, si hic sensus perpendatur, probat potius is tex. hanc declarationem Saliceti, quàm opinionem Ripæ: quia exceptiua hæc, si nihil vsucaptum esset, cum diuersum casum à regula immediatè præposita referat, ostendit, quòd perfecta vsucapione, restitutioni ex edicto locus non est. Credo tamē hunc sensum non esse probabilem; siquidem fieri potest, quòd is possidens pro hærede, vel pro possessore iusto errore alienauerit rem illam, atque ita culpa careat. Accedit quod alius est probabilior illorum uerborū sensus quemadmodum supra retuli. q. 13.

70 QVAERO decimo sextò, an † concedatur hoc interdictum contra eum, qui tempore litis motæ non possidebat: sed deinde tempore sententiæ possidere cœpit? Ripa in d. l. 1. in prin. nu. 10. ff. quor. bonor. negat concedi, Ego rectius opinor duos casus distinguendos esse.

Primus est casus quando hic bonorum possessor hoc remedio agit contra aliquem rei singularis possessorem, illam singulariter petendo: tunc in ea petitione non continētur, quæ deinde tempore sententiæ is cōuentus possidere cœpit. Hoc in casu procedere videtur opinio Ripæ, ex regula. l. non potest. ff. de iudicijs. Quę confirmatur ex eo-
71 rum sentētia, qui scripserunt, in petitione † hæreditatis, quæ iudicium vniuersale habet, non comprehendi cœpta possideri tempore sententiæ. Huius opinionis fuerunt Abbas, & Fely. in ca. 2. de libelli obla. ille. nu. 15. iste. nu. 11. versi. Sexta conclusio. Alex. in l. edita. nu. 10. & ibi Ias. nu. 12. C. de eden. ita declarātes. l. 4. ff. de petitio. hæred. Verū opinor Ripam malè sensisse, cum & in hæreditatis petitio
* ne verior sit * opinio & recepta magis, quòd etiam si res vna singularis à reo cōuento possessa, petita fuerit, cætera, quæ cœpta sunt possideri tempore sententiæ, in ea petitione veniunt. Ita enim affirmarunt Butr. Barb. & Imol. in d. c. 2. de lib. obla. Fulg. Rimina. Aret. & Soc. d. l. edita. C. de eden. & idem Decius nu. 25. Alcia. & Curt. Iun. nu. 64. & Purpur. nu. 25. & hanc esse veriorem & receptionem censuit Didacus Couarr. lib. Practica. quæstio. c. 13. nu. 6. & si rectè perpendatur, ab hac sententia non dissentit Ripa. d. l. 1. nu. 10. ff. quor. bonor. dum deinde paulò post versi. Sed certè, conatur reddere rationem inter illud iudicium petitionis hæreditatis, & hoc, quor. bono. Cum tamen hoc in casu uix bona ratio adferri possit, siquidem vtrumque vniuersale est & dum petit hic bonorum possessor rem illam sibi, vt bonorum possessori restitui, in consequētiam petit & omnia quæ ab illo possiderentur: vt etiā in ipso hærede. Hāc sententia aduersus Ripam probare etiam videtur. leg. 1. ff. quor. bonor. in illis verbis possideresuè, iuxta expositionem Dyni & Iac. de Aret. quam eo loci recenset Bartolus. nu. 3. vers. Hæc solutio. Nisi diceremus, quòd possides uniuersali petitione proposita, restitues.

Hic casus fortius procederet, quando bonorum possessor in vniuersum peteret bona hæreditaria ab eo, qui rem vnam solam possident, nam tunc vniuersale illud iudiciū complectitur deinde possessa tempore sententiæ; quemadmodum in petitione hæreditatis. d. l. 4. ff. de petit. hæred. Et quemadmodum admonui, non differt illud petitionis hæreditatis iudicium ab hoc nostro.

Secundus est casus, cum agitur in vniuersum hoc remedio, sed contra eum qui nihil pęnitus possidet: tunc etiam si tempore sententiæ reperiretur possidere, nō tamen iudiciū hoc procederet: quia nō potuit ratione alicuius rei fundari, & iā admonui supra q. 10. hoc interdictū concedi nō posse contra non possidentem. Confirmatur ex sententia Ripæ. d. l. 1. nu. 10. vers. tenendo. ff. quo. bono. post Castr. in l. videndum. §. si quis cum. de petitio. hæred. qui dixeruntu in hoc iudicio non venire deinde possessa, cùm ab initio nihil possidebat; & facta interrogatione, is conuentus respondit, se nihil possidere.

72 QVAERO decimoseptimò, an † remedium huius interdicti concedatur cōtra debitores hæreditarios? Et non concedi, manifestè probat. l. 2. ff. quo. bono. quo loci Ripa
73 nu. 1. illam rationem reddit, quòd licèt † debitorū persona creditori obligata sit, ab eo tamē creditore dici non potest possessa. l. cùm hæredes. §. vlt. ff. de acqui. possess. Alia ratione vtitur Ripa, quòd scilicet hoc interdictum est in rem scriptum. l. 1. §. vlt. ff. de interdi. non ergo cōpetit pro ob-
74 ligationibus merè personalibus. Quo circa differt hoc † remedium ab illo. l. vlt. C. de ed. diui Adr. toll. quod etiā contra debitores hos hæreditarios conceditur, ut differentiam hanc annotauit Ang. Aret. in §. quadrupli. nu. 39. in fine. instit. de actio. nec dissentit Alex. in d. l. ult. nu. 25. & ideò Roma. consi. 311. nu. 6. vers. cōsiderādum enim, respōdit,
75 hoc † interdictū non reddi contra personaliter obligatū.
76 QVAERO decimo octauò, an hoc † remediū concedatur cōtra vsufructuarium? Roma. consi. 312. Circa propositam. nu. 1. respondit, concedi, ex l. 1. §. quod ait prætor. ff. quo. bono. nō enim licuit ipsi vsufructuario sua manu accipere & ingredi bona, è quibus vsufructus percipi
77 potest. † Quanquam illum non perdat si palam sua auctoritate est ingressus, vt ipse Romanus ait, quem in hoc secuti sunt Ias. in l. talis scriptura. nu. 43. de leg. 1. & Decius in l. vlt. nu. 41. vers. nisi dicamus. C. de edict. diui Adr. tollen.
78 QVAERO decimononò, an hoc interdictum † reddatur etiam pro rebus, quas testator nō possidebat, sed solū detinebat? Et cōcedi scripserūt Bar. & Salic. in l. 1. C. quo. bono. ille nu. 12. iste in fine Ang. Aret. in §. quadrupli. nu. 39. inst. de actio. quos secutus est Ripa in l. 1. in fin. ff. quo. bo. & Bellonus cōs. 35. nu. 5. idq; ex. l. 1. in prin. ff. eo. quo.
79 bono. dū inquit, cōcedi de his bonis, &c. Nam † de bonis dicuntur & illa, quæ non solum possessa, sed etiam detenta fuerunt. l. rem in bonis. ff. de acq. rer. domin.
80 QVAERO vigesimò † an hoc remedium cōcedatur ad singulas res? In hac quæstione tres opiniones Doctorū fuerunt. Vna fuit opinio glossæ in l. 2. in verbo. possident. C. quo. bono. Cyni in l. 1. C. eo. Salic. in rubr. & in l. 2. illo tit. Ange. Aret. in §. quadrupli. nu. 35. 36. inst. de actio. & Ripæ in l. 1. nu. 15. ff. quo. bono. Bellon. cons. 35. nu. 5. in fine. hi affirmarunt concedi. Illa ratione mouentur, quòd interdictum hoc conceditur contra possidentem pro possessore, qui rem unam tantum possidere potest. ergo ratione vnius rei conceditur. Adfertur & in hanc sententiam
81 tex. † l. hoc amplius. ff. de furtis. Nec aduersator (inquit Ripa) quòd respondent glo. Bar. & Ange. in d. l. hoc amplius, ibi non agi interdicto quorum bonorum, sed potius ex illo de tabulis exhibendis, præparatorio huius interdicti, quorum bonorum; quia uere & clarè is textus ait, agi quorum bonorum, vt tabulæ restituantur. quas quidem tabulas hæreditarias idem Vlpianus subsequenti lege ad d. l. hoc amplius appellat.

Secunda est opinio glossæ in d. l. hoc amplius, quam tacitè approbarūt ibi Bart. & Ang. nempè hoc remedium nō
82 concedi ad singulas res. idque ex † l. 1. §. hoc interdictum ff. quo. bono. dum inquit, ad vniuersitatem bonorum, non autem ad singulas res pertinere. Verum altero ex duobus modis respōdet ibi glossa, quas quidem responsiones, glossæ nomine suppresso, probauit ibi Ripa. nu. 15. Illam secūdam responsionem sequor, vt dicamus hoc interdictū pertinere ad uniuersitatem bonorum, hoc est ad eum, qui successit in vniuersitate.

Tertia fuit opinio Soc. sen. in cōsi. 33. col. pen. lib. 1. qui respondit, interdictum hoc directum non dari ad singulas res; vtile verò concedi. Verùm, inquit Ripa. d. l. 1. in fi. vers. tertiò respondetur. ff. quo. bono. probabile hoc non esse, quia ex quo datur legis dispositione. d. l. 1. est directum non autem vtile: iuxta traditiones Bartò. & Alex. in l. si curatoris. C. de nego. gest. Cum illa magis * recepta opinio-
* ne sentio. Quam quidem duobus modis declarat Ripa, cū res possessæ à testatore non fuerunt; & quò ad res incorporales. Sed de his suis locis satis dictum.
83 QVAERO vigesimo primò an hoc † remedium pro iuribus incorporalibus, vt est pro vsufructu, vel seruitute, vel pro iurisdictione Castri, cōcedatur? & cōcedi affirmarūt Ang. in l. 3. C. quo. bono. Salic. in l. 1. oppo. 1. & l. ult. C. eod. Cast. in l. ult. nu. 15. C. de edicto diui Adr. tollen. &
* clarius hanc probauit, & * cōmunem dixit ibidē Zuccard. nu. 362. Ripa in l. 2. nu. 2. ff. quo. bono. & Bellonus consil. 35. nu. 5. Ea ratione prima ij adducti sunt, quòd possessores prædiorum debentium seruitutem, dicuntur possessores corporeum. l. 1. §. & generaliter, iuncta. l. 3. §. unde ui, & §. seq.

§.seq. ff.de ui & ui arma. Sed contra corporum possesso-
res conceditur hoc interdictum, quorum bonorum.l.2.ff,
quorum bono. Præterea & secundò, iam uidemus, interdi
84 ctum uti possidetis, † quod pro rebus corporalibus cõce-
ditur.l.1.§.hoc interdictum.ff.uti possid.pro ipsis seruitu
tibus etiam competere.l.sicuti.§.Arist.ff.si seruit.uend.er
go idem in hoc remedio nostro.

Quocircà malè senserunt glo.Bar. & alij nonnulli in l.
2.ff.quo.bono.& Alex.l.ult.nu.25.C.de edicto diui Adr,
toll.& Bar.l.1.§.quod ait, in fi.ff.quor,lega.& Gratus cõ
sil.149.num.12.lib.2. dum opinati sunt, hoc remediũ pro
85 rebus in corporalibus non cõcedi, ex † tex.d.l.2.quo pro
batur hoc remedium non concedi pro iure debiti contra
debitores personales, cum eorum persona non possidea-
tur, quemadmodum nec iura. Verùm, vt animaduertit Ri-
pa d.l.2.nu.2.is textus non negat, hoc interdictum conce
di pro iuribus incorporalibus, quæ quasi possidentur.l.3.
in princ. & l. naturaliter in princ.ff.de acq,posses.nam d.
l.2.se restringit ad debitores hæreditatis, qui possideri nõ
possunt, vel quasi, & qui in bonis nostris non esse dicuntur
l.qui filios.C.quę res pigno.oblig.poss. Ita etiam declarat
Beroius in cons.43.nu.18.lib.3.quo loci ait, hoc interdi-
ctum esse utile non autem directum.

86 QVAERO vigesimo secundò, an hoc † remedium
pro annua præstatione & pensione concedatur? Difficilis
est iuris quęstio, quam tamen absolui in commentarijs. De
recuper. posses.remedio primo.q.8.nu.87. Quo loci duo
affirmaui: vnum hæc interdicta concedi pro annua præsta
tione reali, ex sententia Inn.Abb.& aliorum in cap.perue-
nit, de censib. atque ita scribit in specie nostra Ripa in l.
2.nu.3.ff.quo.bono, Roma.cons.311.nu.6.& alios retuli
d.nu.87.quibus accidit Vbertinus Zuchardus in l.vlt.nu.
* 358. ubi hanc esse * communẽ testatur. C.de edi.diu.Adr.
tollen.dum loquitur de eo beneficio ex d.l.ult. & eo loci
Zuchardus reijcit opinionem gl.& Bar.in l.1.§.quod au-
tem.ff.quo.bon.qui contrarium nisi sunt sentire. Secundũ
87 quod affirmaui, illud est, hæc † interdicta nõ concedi pro
pensionibus, atque ita præstationibus personalibus, inter
multos huius opinionis retuli Bar.in l.2.in fine, & ibi Ri-
pam num.3.ff.quo.bono.qui in specie huius nostri reme-
dij loquuntur. Illis nunc accedit Zuchardus in l.vlt.num.
359.C.de ed.diui Adr.tollen.qui respondet tex.cap.sicut,
de re iud.qui aduersari videtur.inquit enim loqui de rea-
li præstatione.id, quod ostendunt illa uerba, restitutionẽ,
&c. Eandem sententiam probauit Beroius in consi.43.nu.
15.lib.3.quo loci nu.16.scribit, hoc remedium non dire-
ctò, sed utiliter concedi.

88 QVAERO vigesimo tertiò an in † causa huius reme
dij offerendus sit libellus? Bart.in l.ulti.nu.15. C.de edi.
diui Adr.toll.uno uerbo docuit, offerendum esse. Idem cla
rius affirmauit Ang.Are.in §. quadrupli.nume.38.inst.de
actio. Quorũ sane sententia comprobari potest ex his, quę
fusius dicemus infrà in quarto remedio.quæstio.57.

89 QVAERO vigesimo quartò, an hoc † remedium adi
piscendæ possessionis cumulari possit cum remedio recu
perandæ? Doctores nostri non parum perplexè loquun-
tur, quia Bald.& Afflictus, quos nunc referam, pugnantia
videtur scribere. quò clara & aperta sit hæc iuris quæstio,
aliquot casus ego distinguo.

90 Primus est, cum duo hæc † remedia circa idem ab eodẽ
cumulantur, tunc non admittitur cumulatio, ita clarè do-
cuit Rom.in l.naturaliter §.nihil cõmune.nu.14. uers.aut
intentatur circa idem.ff.de acq.posses.& eo loci idem scri
bunt Ias.nu.153. & Fernandus cap.3.nu.48. atque ita in-
telligo Baldum in l.incerti, q.11.nu.17.C.de interdict. Ea
est ratio, quia hoc interdictum adipiscendæ præsupponit
hæredem, seu bonorum possessorem nunquam possedisse.
§.sequens, inst.de interdic. & diximus suprà in præludijs.
Interdictum uerò recuperandæ præsupponit actorem ali-
quando possedisse, sed ui priuatum fuisse, ut diximus in
præludijs tractatus. De recuper.posse. & hanc sententiam
clarè probat tex.d.§.sequens, & confirmatur ex his, quæ
scripsi infrà in quartò remedio.q.63.

91 Secũdus est casus, qñ hæres, seu bonorũ possessor † mo
uet hoc interdictum ex sua persona, & illud recuperandæ
ex persona defuncti spoliati, cui successit: tunc cumulatio
admittitur; ita intelligo Afflictum deci.118.dum ea ratio-
ne utitur, quòd interdictum recuperandæ redditur & hæ-
redi spoliati defuncti.l.1.§.hoc interdictum.ff.de ui, & ui
arm. Pôt ergo hic bonorum possessor, uel hęres petere ex
persona defuncti sibi restitui possessionẽ, & ex sua se mitti
in possessionem bonorum & iurium, quæ defuncti erant.

92 Tertius est casus, cum agitur † diuersis respectibus, tũc
admittitur cumulatio: ita in specie Roma.in d.§. nihil cõ-
mune, nu.14.uers.aut loquimur in interdicto. quem ita in-
telligo, si rectę spectentur, quæ deinde subiungit in subse-
quenti uers. Ea est ratio, ꝙ hoc in casu nulla aduersatur re
gula cumulationis impeditiua. Huius autem casus exẽplũ
est manifestũ ex his, ꝙ scripsi inf.4. remedio.q.62.& 63.

93 Quæri hic potest, an hoc † remedium simul cum illo re
tinendæ possessionis cumulari possit. quæstionem tamen
hanc credo satis explicatam ex his, quæ scripsi infrà reme
dio sequenti.q.31. & infrà remedio.4.q.62. Non enim in
his multum inter se distant hæc remedia adipiscendæ pos
sessionis, siue quorũ bonorum, quorũ legatorum, & l.ulti.
C.de edi.diui Adria.cùm una sit de omnibus ratio.

94 QVAERO uigesimo quintò † libelli forma qualis es
se debeat in hoc remedio? Ang.Aret.in d.§.quadrupli.nu
me.42.inst.de actio, docuit ita formari posse. Ago contra
Titium, qui possidet talem hæreditatem, & eius bona pro
hærede, uel pro possessore; uel qui detinet talem rem hæ-
reditariam Seij, quæ erat in bonis dicti Seij tempore eius
mortis, & cuius Seij ego sum hæres siue ex testamento, si-
ue ab intestato, ut proximior agnatus, (ut casus acciderit)
cuius hæreditatem adiui. Verùm, quia hæres constitui de-
bet possessor bonorum defuncti, peto per uos & officium
uestrum, me in possessionem dictæ hæreditatis, uel talium
bonorum cõstitui uel tales res mihi tradi, & d. Titium de-
tentatorem condemnari mihi ad tradendum dictarum re-
rum possessionem. Hæc Ang. Aret. & rectius quàm scri-
pserit Odofredus tract. De Interdictis.c.12. scribit etiam
Specul.in tit. De testamẽtis.§.nunc dicendum.nu.3. & cũ
eo Afflic.decis.118.nu.2.posse in hoc libello cõcludi hoc
modo; quare peto mihi restitui possessionem. Illud tamẽ
95 est annotandum, non habere necesse † bonorum possesso-
rem exprimere certum; ita probat.l.1.§.hoc interdictũ.ff.
quo.bon, quam sic intellexit Bar.in l.ubi autem.§. qui il-
lud.ff.de uerb.oblig.& ibi apostilla, & Ripa.l.1.§.quia au
tem, nu.5.ff.quo. lega. at enim sufficere rem petere si ex-
tat, & si non extat, æstimationem.

96 QVAERO uigesimo sextò, quia † probationes sint
in hoc remedio necessariæ? Bar.in l.2.nu.2.ff.quo.bono.
& in l.1.nu.10.C.eo. scriptum reliquit, sufficere proba-
tiones semiplenas. Idem docuit ipsemet Bart.in l.2.§.ult.
ff.ubi in rem actio. & hoc esse adnotatione dignum censuit
Matthæs.not.2.Nota ꝙ in iudicijs. Ang.Are.in §.quadru-
pli.nu.37.inst.de actio. Ruin.cõs.106.nu.18.lib.5.qui af-
firmarunt sufficere probationes summarias. Idem respon-
dit Gozad.cons.12.nu.11, cons.50.nu.2.& nu.5.& cons.
99.nu.2.Paris.consi.10.num.32.lib.2. Alciatus resp.389.
nu.5.& Bellonus cõs.35.nu.6.& Beroius in cons.43. nu.
46.lib.3. alios nonnullos in hanc sententiam retuli in cõ-
mẽtarijs. De recuper.posses. Remedio 15.nu.410. Verùm
contrariam opinionem tuetur Ripa in l.2.num.8.ff.quorũ
bono.& egregiè declarat Salic.in l.1.col.2.uers.or atten-
de.C.eod.& hanc ueriorem & a multis alijs receptã scri-
psi.d.remedio 15.num.413. Quo sanè loco a fortiori in eo
recuperandæ possessionis remedio, quod est hoc ipso adi-
piscendæ fauorabilius, affirmaui non sufficere semiplenas
& summarias probationes.

97 QVAERO uigesimo septimò quæ † sint necessariò
in hoc remedio probanda? Primò probare debet actor se
98 defuncti, cuius bona petit, filium † esse.l.1.C. quo.bono.
quæ sanè probatio sufficit, si præsumptiuè fiat. ita Bar.d.l.
1.nu.2.C.quor.bono.& ibi Baldus in fine. Salic. colum.2.
uers. oppono quintò. idem respondit Bellonus consi. 35.
nu.3. Qua de re plura scripsi in cõmentarijs. De arbitrarijs
iudicum, lib.2, casu.80. Verùm aduersus hanc Doctorum
sententiam excitatur difficultas, quòd necesse nõ sit in hoc
iudicio probare filiationem, quandoquidem antequam lo-
cus

cus sit huic remedio , debet hic actor agnouisse bonorum
possessionem d.leg.1.C.quo.bono.& dixi supra q. 1. quæ
99 quidem agnitio † fieri non potest,nisi is agnoscens osten-
dat se filium esse.l.seruus.ff. de bono.poss.& l.filium. §. si
quis.ff.de lega.pręstan.Si ergo fit tūc filiationis probatio,
frustra noua probatio requiritur tempore quo hoc interdi
ctum intentatur:cùm acta in uno iudicio probēt in altero
inter easdem partes.l.2.C.de eden.Respondet huic dubi-
tationi glo.in d.l.1.C.quor.bono.primam illam filiationis
probationem fuisse in dubium reuocatam in hoc secundo
iudicio,eò quia facta non fuit in figura iudicij,lite conte-
stata cum aduersario , nec aliqua causæ cognitio adhibita
fuit;non etiam plenè probatum: quo circa nihil illa opera
tur in hoc secundo iudicio d.l. seruus de bon. pos. & ad l.
filium.§.si quis de leg.præstan.cum glo. senserunt apertè
Bal.ibi d.l.1.nume.2.C.quo.bono.& Salic.col.2.uers.op-
po.texto,& verè non dissentit ibi Bartol.nu.4.Sunt & alij,
qui dixerunt , non esse necesse hac de re hic disputare ; si
quidem hodie non requiritur petitio, sed sola agnitio bo-
norum possessionis sufficit,ex l.ult. C. qui admitti.non er
go aliqua probatio tunc requiritur,& per cōsequēns fru
stra obijcitur de probatione olim facta.Verùm respondet
100 † Iacob. Butrig.distinguendo tres actus.

Primus est , cùm agnoscitur bonorum possessio contra
tab.iuxta formam d.l.ult.C.qui admitti.tunc(inquit Bu
trig.) non rumpitur testamentum, sed petens consequitur
ius rūpēdi:quo circa hoc in casu nullæ fiunt probationes.

Secundus est actus ius ipsum,quo postea petitur per cō
tra tab.testamentum rumpi,dato libello,lite contestata, si
cut in querela,ut l.filio.§ 1.ff.de inoffi.testa.& l.ut liberis
C.de colla.Hoc in actu,atque iudicio (inquit Butrig.) nō
fiunt plenæ probationes: quia fieri sperantur in hoc inter-
dicto quorum bonorum,uel in hæreditatis petitione, ita is
intellexit d.l.1.C.quo.bo no.

Tertius est actus , cùm scilicet intentatur hoc interdi-
ctum,seu iudicium quorum bonorum, tunc actor plenè fi
liationē debet probare d.l.1.C.quo.bono. ita etiam si age
ret petitione hæreditatis. Hanc actuum distinctionem reie
cit Bart.in d.l.1.nu. 6. Nam inquit ipse illo primò in actu
uerius est ꝙ testamētum rumpitur ex sola agnitione bono-
rum possessionis, si modò is agnoscens ius rumpendi obti
net.ita censuit gl.in l.ult. §.nos itaq; in uerbo antiqua.C.
de cura. furio.Aug.& Imo.in l. filio præterito,ff.de iniu-
sto rup. & irri.testa.& in l. ita tamen.§.quoties.ff.ad Tre-
bel.& cum Bar.hic sensit & Salicetus.Pręterea (ait Bart.)
duo tantū actus cōsiderari possunt,agnitionis scilicet, qua
testamentum rumpitur(ut dixi) secundus,cùm intentatur
hoc interdictum quorum bonorum,in quo semiplena pro
batio(inquit Bar.) sufficit.Hoc reprehendit & rectè Salic.
hic, quia imo plena probatio requiritur , quemadmodum
superiore quæstione exposuimus . Praxim huius quæstio-
nis recenset Bald.in d.l.1.in princ.C.quo.bo.

101 QVAERO uigesimo octauò quanti † temporis præ-
† scriptio obijci possit aduersus hoc remedio agētem ? † Re
cepta Doctorum opinio est,prescriptionem triginta anno-
rum saltem obijci posse,cùm interdictum hoc perpetuum
sit.ita Bart.& cæteri in l.1.ff.quor.bo.Ang.Aret.in §.qua
drupuli.nu.41.insti.de actio.& Bellonus cons.35.nu.7.&
conferunt quæ scripsi supra q.13.uers.In eo omnis. Quod
tamen declaratur, cùm exceptio hęc incontinenti proba-
tur,ita in specie respōdit Bellonus d.cons.35.nu.7.ex his,
quę scripsit Decius in l.ul.nu.22.C.de edict.diui Adr.tol.
& cons. 56.ad fin.id quòd declarabimus infra remedio 4.
q 93.quo loci plura dicemus.

102 QVAERO uigesimo nonò,an huic † bonorū posses-
sori agenti obijci possit dominij exceptio ? Duo casus ita
distingui possunt.

Primus est , cùm probationes super hac dominij exce-
ptione non offeruntur statim & incontinenti;tunc hæc ex-
ceptio nō impedit huius remedij executionem , ita censuit
glo.in l.1.in princ.& ibi post alios Ripa nu.12.ff.quo.bo.
idem docuit Ang.Aret. in §. quadrupli.nume.41.instit.de
actio.Deci.cons.424.nu.20.Rolan.a Valle.cons.1.nu.73.
l.1.ubi similia recenset,& Afflict.dec.14.nu 4. alios mox
103 referam.Illa est ratio,quò,cùm iudicium hoc † summa-
rium sit,nullam admittit exceptionem,altiorem requiren-
tem indaginem, atque cognitionem leg.si is à quo.ff ut in
possess.lega.cum sexcentis similibus,quę aliquando retuli
in commentarijs. De recupera.poss. Remedio 1. Et hæc ra
104 tio est probabilior illa,qua usus est † Fabius in l.natura-
liter.§.nihil commune num.63.uers.eur autem , de acquir.
possess. dum inquit , ob id in his possessorijs non admitti
has exceptiones,quia posset quis parare sibi exceptiones ,
& deinde occupare bona , atque ita sua manu sibi iusdice-
re.Hęc ratio solum militat cum quis non possidens occu-
paret , & deinde uellet retinere , de quo nos non disputa-
mus . Rursus idem esset cùm incontinenti hæ probationes
offeruntur,quod falsum esse statim ostendemus.

Secundus est casus,cùm super hac opposita dominij ex
ceptione offeruntur probationes statim & incontinenti ,
† tunc impeditur huius remedij executio, ita † omnes affir-
mant,ut Bar.in l.1.nu.3. ff.quo.l.& in l.ult.nu.2. C. quo.
bo.& ibi Bal.& Salic.ad finem.idem Bar.in l.si de ui,& ibi
latè Castren.ff.de iud.Ang.cons.135.Sanctius.Ancha. cōs.
145.In predicta quęstione Henricus Boir.c. cum ueniunt.
col.ult.de instit.ubi Corn.cons.232.nu.15.l.4.Ang. Aret.
d.§.quadrupli.numer.41.inst.de actio.Afflict.decis.4.nu-
me.4 Ripa in lege 1.numer.12.ff.quo.bono. & Socin.Iu-
nior consil.73.numero 6. liber 1. & nouissimè eruditissi-
mus Cacheranus in deci.26.numero 3.14.His accessit Ru
beus in leg.naturaliter.§.nihil commune numero 184. de
acquiren.possessio.Verùm ibidem Fabius.numer.62. dis-
105 sentit,ex † text. lege ultim. C. quo. bono. qui absolutè
dandam esse possessionem omnibus frustrationibus am-
putatis,& ibi frustratio,inquit Fabius,sumitur non pro di
latione sola,ut sensit ibi Bart.sed pro omni exceptione: Ve
rum rectius sensit Bar. quia sumitur pro dilatione frustra-
toria, hoc est,quæ longam habet cognitionem,non de ea,
quę potest statim probari. Id quod confirmatur ex his,
quæ scripsi de recuperanda possessione, remedio 1. quæ-
165 stio. 21. Quando autem dicatur probatio † incontinen-
ti,explicaui in commentarijs de arbitrarijs iudicum, liber
2.casu 12.

107 Declaratur hic casus ut non procedat † cùm possessio
est penès rerum cum uitio: ita Bart.in l.filiam fratribus ff.
ad Trebel.Decius consil.404. columna penultima & con-
sil. 467.num. 12.& Ripa lege 1.numer.13.ff.quorum bo.

108 QVAERO trigesimo , † an exceptio sententiæ latæ
in petitorio obstet agēti hoc remedio?Distinguēdi sūt duo
casus, ut superiore quæstione , cui hęc multum affinis est.

109 Primus est , cum excipiens non offert † super hac exce-
ptione probationes incontinenti,tunc exceptio hæc obij-
ci non potest,ex l.& an eandem. §.ult.ff.de excep.rei iud.
Ripa l.naturaliter.§.nihil commune nu.101.de acq. poss.
110 quo loci declarat hunc casum locum non habere in † be
neficialibus,in quibus indistinctè obstat exceptio,quę pro
prietatem respicit : cùm illud possessorium annexam pro-
prietatis causam habeat , & ob id semper ei obstat exce-
ptio tituli,atque ita dominij,ut scripsi in commentarijs de
recuper.posses.remedio 15.q.36.nume.458.

111 Secundus est casus,cùm † excipiens offert super hac ex
ceptione probationes incontinenti:tunc hęc exceptio im-
pedit hoc remedium : ita absolutè de iudicio possessorio
adipiscendę loquens docuit Soc.Iun.d.§.nihil commune.
nu.152.& clarius Ripa in d.§.nihil commune.nu.101.qui
alios recenset , & eo loci declarat duobus modis . Primò
cùm sentētia solùm absolutoria ab ordine iudicij lata fuit:
nam ex quo illa non efficit absolutum esse dominum , nec
illius sententiæ exceptio impedit hoc remedium. Idem do
cuit Rubeus in l.naturaliter.§.nihil commune.nu. 180.de
112 acq.posse.Ea est ratio,quia licèt † absolutus fuerit reus,
non tamen sequitur,eum esse dominum, quod declarat &
Corneus cōs.129.nu.6.l.4.Secundò (inquit Ripa)nō pro
113 cedit † in possessorio adipiscendæ intētato in pęnam rei
conuenti,iuxtà glossam l.ult. ff.de rei uend.cum alijs à Ri
pa relatis,& post Angelum in d.l.ult.in fine, idem docue-
runt Ias.in d.§.nihil commune.nu.42.& Rubeus nu.185.
114 licèt enim ratione † mendacij negans se possidere faciat
aduersarium suum actorē,nō tamen facit eum dominum:
quod declarat Gomes.in §.ex maleficijs.nu.16.institu.de
actio.

actio. & in regula Cancell. De triennali possessore. q. 7. attamen non potest hic mendax impedire possessorium, per exceptionem dominij probandam.

215 QVAERO trigesimo primò ac ultimò, an à † sententia lata in hoc iudicio appellare liceat? Hanc quæstionem in specie proposuit Ripa in l. secunda. nume. 10. ff. quorũ bonorum, & nõ appellari censuit, idem probarunt Maranta in praxi iudiciorum parte septima principali. nu. 9. Beninted. cõclus. 79. nu. 6. & Doctissimus Cacheranus præses in decisionibus Pedemon. decis. 25. nu. 9. Verùm, cùm hæc iuris quæstio pendeat ab his, quæ scripsi in tract. De recuper. posses. remedio nono. q. 49. & remedio 15. quæst. 42. & alia permulta referã infra in hoc tractatu, remedio 4. quæst. 95. ob id iam semel tractata non repeto. Hæc ad primum adipiscendæ possessionis remedium.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum quorum legatorum, quod.*
2 *Interdictum quorum legatorum, æquitatem habet.*
3 *Iusdicere sibi ipsi, rationi naturali repugnare.*
4 *Vim facit creditor, qui sua auctoritate ex re debitoris sibi soluit.*
5 *Iudex nec sibi, nec suis ius dicere potest.*
6 *Ratio qua interdictum quorum legatorum, est inuentum.*
7 *Ripæ & aliorum lapsus.*
8 *Legata ante aditam hæreditatem non deberi.*
9 *Constitutio l. non est dubium. C. de legatis, quid differat ab interdicto quorum legatorum.*
10 *Interdictum quorum legatorum, quomodò differat ab illo quorum bonorum.*
11 *Remedium quorum legatorum, an reddatur hæredi de iure ciuili.*
12 *Hæreditatis petitionem inuentari simul posse cum remedio quorum legatorum.*
13 *Remedium quorum legatorum, an reddatur hæredi hæredis.*
14 *L. unica. C. quo. lega. declaratur.*
15 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur hæredi vlterioris gradus.*
16 *Successoris appellatione quis ueniat.*
17 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur hæredi bonorum possessoris.*
18 *Interdictum quorum bonorum, an fideicommissario uniuersali competat.*
19 *Fideicommissarius uniuersalis hæres esse dicitur.*
20 *Remedium quorum legatorum, an reddatur hæredi succedenti ab intestato.*
21 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra fideicommissarium singularem.*
22 *Fideicommissarius singularis non potest sua auctoritate capere fideicommissum singulare.*
23 *Interdictum quorum legatorum an reddatur contra fideicommissarium uniuersalem.*
24 *Falcidiæ appellatione Trebellianica continetur.*
25 *Cornei responsum. 232. ultimo dubio, lib. 4. declaratur.*
26 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra hæredes legatarij & fideicommissarij.*
27 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra singularem successorem legatarij, & fideicommissarij.*
28 *Interdictum quorum legatorum, esse scriptum in rẽ.*
29 *Interdictum uide ui, non reddi contra successorem singularem.*
30 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui uolente hærede rem legatam occupauit.*
31 *Falcidiæ detractionem censeri ab hærede remissam, cum concessit legatarium sua sponte legatum occupare.*
32 *Interdictum quorum legatorum, cessare cum hæres etiam ex post permisit legatario occupare legatum.*
33 *Remedium quorum legatorum cessare, cùm legatarius tacita hæredis uoluntate legatum occupauit.*
34 *Mater secundò nubens, filio succedit, si is ab intestato mortuus est, omissa accusatione.*
35 *Interdictum quorum bonorum, cessare, cum legatarius legatum occupauit uolente hærede, quem deinde facti pœnituit.*
36 *Voluntas non dicitur nisi perseueret.*
37 *L. si pro parte. §. uersum. ff. de in rem uerso, cõciliatur cum l. 1. §. prodest. uers. unde. ff. quo. bono.*
38 *Conditio si nupserit, si filios susceperit, momento perfici.*
39 *Remedium quorum legatorum, cessare pro ea parte, pro qua ab altero hæredum est concessa facultas legatario occupandi legatum sua sponte.*
40 *Interdictum quorum legatorum, non cessare ob licentiam ab hærede ante aditam hæreditatem concessam legatario, ut sua sponte legatum occupet.*
41 *L. 1. §. quod ait. ff. quo. lega. declaratur.*
42 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui legatum occupauit ex uoluntate testatoris.*
43 *Testatorem concedere posse legatario facultatem occupandi legatum sua sponte.*
44 *Remedium seu dispositio l. non est dubium. C. de leg. cessare, cum testator permisit legatario legatum occupare.*
45 *Interdictum quorum legatorum, non reddi contra fideicommissarium, cui a testatore data est licentia occupandi rem fideicommissam.*
46 *Remedium quorum legatorum, non reddi contra fideicommissarium cui tacitè a testatore data est licentia occupandi fideicommissum.*
47 *Testator constituendo legatarium vel fideicommissarium sui testamenti executorem, concessisse dicitur tacitè licentiã occupandi legatum sua sponte.*
48 *Licentia occupandi sua auctoritate legatum dicitur concessa a testatore legatario, si prohibuit hæredẽ vim inferre ipsi legatario.*
49 *Verbum præcipito, quid significet.*
50 *Verba, accipiat, capiat, an tribuant facultatem accipiendi sua sponte.*
51 *Verba illa, molestia non inferatur, quid operentur.*
52 *Licentia occupandi legatum sua sponte dicitur a testatore concessa, qui voluit libere rem illam peruenire ad legatarium.*
53 *Verbum, liberè, quid operetur.*
54 *Vsufructu relicto vxori licentia concessa dicitur, ut illum sua sponte occupare possit.*

Reme-

55 *Remedium quorum legatorum, an competat contra legatarium, cui testator viuens rem tradidit.*

56 *Donationem causa mortis sapit traditio a testatore uiuente facta.*

57 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, apud quem res reperitur sine uitio.*

58 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui legatum tunc occupauit cum periculum erat in mora.*

59 *Periculũ ubi est in mora licent, quæ aliàs non licent.*

60 *Legatum alimentorum dilationem non admittit.*

61 *Legatum pro sepoltura factũ dilationem nõ recipit.*

62 *Legata, quæ dilationem non recipiũt, deberi etiam ante aditionem hæreditatis.*

63 *Legatum ex causa studiorũ non recipit dilationem.*

64 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra institutum in re certa.*

65 *Institutus in re certa hæredis nomen obtinet quò ad occupandam rem legatam.*

66 *Interdictum quorum legatorum, an locum habeat cum legatarius legatum occupauit nullo existente hærede, a quo peti illud potuerit.*

67 *Vxor relicta usufructuaria dum uiuit, an sua sponte legata occupare possit.*

68 *Falcidiam non detrahi a legato usufructus omnium bonorum.*

69 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui consuetudine permittente legatum sponte sua occupauit.*

70 *Consuetudo legis uim obtinet.*

71 *Interdictum quorum legatorum, an reddatur contra legatarium, qui occupauit legatum eo casu quo hæres falcidia veniebat priuandus.*

72 *Falcidia cessat ubi confectum non fuit inuentarium.*

73 *Remedium quorum legatorum, cessare, cum hæres uniuersalis trebellianicam non detrahit.*

74 *Trebellianicam perdit hæres ob non confectum inuentarium.*

75 *Hæres perdit relicta a testatore, cum intra debitum tempus non satisfacit illius voluntati.*

76 *Hæres tunc perdit relicta a testatore, cum admonitus non satisfacit uoluntati testatoris.*

77 *Interdictum quorũ legatorum cessare, cum testator prohibuit detractionem falcidiæ.*

78 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra cohæredem occupantem prælegatum.*

79 *Legare quis non potest sibi ipsi.*

80 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra donatarium causa mortis.*

81 *Donatarium causa mortis posse sua sponte rem donatam occupare.*

82 *Remedium quorum legatorum, an reddatur contra eum, qui legatũ auctoritate iudicis est consecutus.*

83 *Iudicem non posse mittere in possessionem legatarium rei legatæ, sed aliter paulò infra.*

84 *Guidonis Papæ q.483. & Alciati sententia respon so.492.nu.34. reiecta.*

85 *L.prima.§.1.C.commu.de lega.sẽsus et declaratio.*

86 *Interdictum quorum legatorum, non reddi cõtra causam piam occupantem legatum.*

87 *Falcidiam non detrahi à legato piæ causæ.*

88 *Remedium quorum legatorum, reddi contra occupantem quasi possessionem usus, usufructus, & seruitutis.*

89 *Interdictum quorum legatorum, reddi contra missũ in possessionem legatorum conseruandorum causa si requisitus recusat restituere.*

90 *Spoliare dicitur, qui non restituit requisitus.*

91 *Hæres an teneatur satisdare legatario de legato restituendo antequam experiatur remedio quorum legatorum.*

92 *Satisdatum non dicitur, nisi satisdatum perseueret.*

93 *Satisdatum tunc dicitur cum cautio est idonea.*

94 *Qualitate cessante cessare dispositionem.*

95 *Satisdatio facta pro parte de legato, intelligitur etiã ratione augumenti.*

96 *Accrescens portio dicitur eadem cum illa, cui accrescit de nouo.*

97 *Satisdatio, quam præstat hæres de legato præstando, an vltro præstanda sit.*

98 *Fideiussio non præstatur nisi petente parte.*

99 *Statutum Patauinum sub rubr. De audiendis in iudicio. cap. si aliquis ciuis, declaratur.*

100 *L.1.C.quo.bon.ibi, oblata satisdatione, declaratur.*

101 *Satisdatio de legato præstando, quo tempore ab hærede præstetur.*

102 *Libellus offerri an debeat in remedio quorum legatorum.*

103 *Libelli forma in iudicio quorum legatorum.*

104 *Libellus alternatiuè potest concipi in interdicto quorum legatorum, petendo scilicet rem si extat, & si non extat, æstimationem.*

105 *Interdictum quorum legatorum, cumulari an possit cum petitorio.*

106 *L.1. §. quia autem. ff. quor. lega. sensus & intellectus.*

107 *Interdictum quorum legatorum, cumulari an possit cum interdicto retinendæ.*

108 *Cumulari potest interdictum quorum bonorum cum illo retinendæ diuersis respectibus.*

109 *Interdictum retinendæ cumulari posse cum illo recuperandæ diuersis respectibus.*

110 *Exceptio dominij obÿci an possit contra agentem remedio quorum legatorum.*

111 *Leges non adaptari ad casum rarò euenientem quo modò procedat.*

112 *Ripæ considerationes aliquot reiectæ.*

113 *Odoffredi, & Oldradi opinio quædam improbata.*

114 *Fabij opinio improbata.*

SECVNDVM ADIPISCENDAE possessionis remedium ex interdicto, Quorum legatorum.

1 HOC † interdictum, (inquit Vlpianus in l.prima.ff.quorũ lega.) vulgò, quod legatorum appellatur. Est autem & ipsum adipiscendæ possessionis, & continet hanc causam, ut quod quis legatorum nomine, non ex voluntate hæredis occupauit, id restituat hæredi. Ete-
2 nim † æquissimum Prætori uisum est, unumquemque non sibi ipsum ius dicere, occupatis legatis, sed ab hærede petere. Repugnat certè & rationi naturali,

3 rali, quod sua † manu quis sibi ius dicat: quemadmodum
memoriæ proditum est ab Aristotele Polit. 3. cap. sexto. &
Imper. Valés, Gratia. & Valent. l. 1. C. ne quis in sua caus.
iud. uel ius sibi dicat, iniquum admodum esse existimarút,
in re propria alicui licentiam tribuere sententiæ. Hinc di-
4 uus Marcus, qui Philosophi nomen meruit, uim † fieri ar-
bitratus est a creditore, qui non per iudicem, sed sua au-
ctoritate debitum reposcit. l. extat. ff. de eo quod metus
caus. l. creditores. ff. ad legem Iul. de ui priua. Huc etiam
5 spectat, quod is, qui † iurisdictioni preest, neq; sibi ius di
cere debet, neq; uxori, uel liberis, neq; libertis, uel cæte-
ris, quos secum habet, uti ait Vlpianus. l. qui iurisdictioni.
ff. de iurisdictioni. omnium iudicum. Et quanquá ratio hęc
6 reprimendæ † audaciæ legatariorum fuerit a Prætore cō-
siderata; creditur tamen id factum ob quartam falcidiæ
detrahendam ab hærede. Nam ius, quod in legatis hæres
habet, ratione falcidiæ habere dicitur: & ob id non licet
legatario legatum illud occupare, atque ita sua manu sibi
ius dicere. Inde fit, quod ubi cessat falcidiæ detractio, ces-
sat etiam hoc interdictum: uti infrà suis locis dicemus. Et-
si enim a legatario tunc audacia committitur, illa tamen cō
siderabilis non est, nec damnabilis: quemadmodum do-
cuit Cynus in l. 1. C. quo. legatorum. Quocirca, qui dixe-
runt unam solam esse interdicti rationem, nempè reprimé-
dæ audaciæ, non multùm errarunt, qua quidem in opinio-
ne fuerunt Odoffredus & Oldradus, quos refert ac sequi-
tur Ripa in l. 1. in fine princ. ff. quor. legat. & Fabius in l.
naturaliter. §. nihil commune. nu. 62. uersi. Non obstat re-
sponsio. ff. de acq. posses. Si quidem audaciam prætor cō-
siderauit; sed causa, ob quam audacia reprimitur, est ip-
sius falcidiæ detractio. ita quod rectè dicere possumus, fal
cidiæ detractionem esse causam præcipuam qua legatum
reuocatur, & causa causans, ut illa legatarij audacia repri-
matur. si itaque cessat causa principalis, hoc est falcidia,
utique illa ratio reprimendæ audaciæ corruit. In eo tamen
7 cum cæteris errat † Ripa dum scriptum reliquit, causam
detractionis falcidiæ non esse considerabilem: ita quòd,
si illa cessat, non cessat tamen hoc interdictum: cui quidē
locus esse debet, ob id quòd non licuit etiam eo casu occu
pare legatum, quia etsi (ut ille) cessat falcidia, aliæ tamen
exceptiones poterant impedire legatarium, ne occuparet.
errat inquam Ripa; quia ubi aliæ, præter falcidiæ causam,
legatarium occupare legatum impediebant, alijs quoque
remedijs succursum est: quemadmodum respondit Cor-
neus cons. 37. nu. 22. lib. 3. quem secutus est Mara. in praxi
iudiciorum, parte 4. principali distinct. 7. num. 10. Et quod
8 ait idem Ripa loco, quem iam retuli, † legata non deberi
ante aditam hæreditatem. l. si nemo. ff. de reg. iur. procedit
cùm uerè nemo adit hæreditatē, nec subest aliqua aditio-
nis spes, ita quòd legatum consistere non possit: at nos lo-
quimur cùm hæreditas adita nō est, sed est spes aditionis,
atque ita speratur legatum ualere debere. Legatarius ita-
que, qui legatum sibi a testatore factum sua manu occupa-
uit, hoc interdicto compellitur hęredi, quod occupauit, re
stituere. Et quanquam aduersus legatarium sua auctorita-
te occupantem legatum promulgata sit constitutio. l. non
est dubium. C. de lega. ab ea tamen hoc interdictum dif-
9 fert. Nam illa † constitutio. l. non est dubium, punit legata
rium, qui adita hæreditate per hæredem, legatum occu-
pauit: hoc uerò interdictum coercet legatarium legatum
ante aditam hęreditatem occupantem: atque ita declarat
glo. l. 1. in prin. in uerbo, ut proinde. ff. quo. lega. & in l. 1.
C. eod. quo loci Baldus. nu. 3. ad finē. & Salic. col. 2. uersi.
oppo. tunc sextò, idem affirmarunt. & responderūt inter-
rogati Corneus cons. 140. ad finem. lib. 1. & Rola. a Valle
cons. 77. ad finem lib. 1. Et in ea constitutione l. non est du
bium. non consideratur falcidiæ portio detrahenda, sed so
la audacia legatarij priuantis hæredem possessione, quam
iam obtinet. Inde fit, ut is occupator priuari eo legato de-
beat, quod in hoc interdicto, quorum legatorum, non con
10 tingit. Differt etiam hoc interdictum ab illo, † Quorū bo
norum, si quidem conceditur. illud, quorum bonorum, illi,
cui ex prætoris edicto bonorum possessione data est aduer
sus possidentem pro hærede, uel pro possessore. Hoc uerò
quorum legatorum, aduersus quemuis, qui legatorum no-
mine sine hæredis uoluntate rem hæreditariam occupa-

uit: atque ita contra hunc titulo legati possidentem com-
petit; quemadmodum annotauit glo. d. l. 1. in prin. in uer-
bo, ut proinde. ff. quor. lega. Illud quorum bonorum, uni-
uersale est, hoc singulare. Illud pro re corporali non con-
ceditur, hoc conceditur. l. 1. §. quod ait. ubi Bart. ff. quo. le-
ga. Differt & ab alijs possessorijs hoc interdictum, ut an-
notauit gl. d. l. 1. in verbo; vt proinde. quam ego hoc loco
non prosequar declarando ne frustra tempus conteram.
11 QVAERO primò, an hoc † remedium cōcedatur nō
solùm hæredi de iure prætorio, quem bonorum possesso-
rem appellamus; sed etiam hæredi de iure ciuili? Et hære-
di etiā de iure ciuili concedi non ambigitur: ita enim pro-
bat. l. 1. in princ. ff. quo. lega. & l. unica. C. eod. sed dubita-
tionis est, an directa, uel utilis actio competat. Ripa in l. 1.
in princ. nu. 1. uers. sed an hæredi. ff. quo. lega. directam a-
ctionem concedi scriptum reliquit, & rectè; Nam, non
uno in loco ait Vlpianus in d. l. 1. ff. quo. lega. interdictum
hoc hæredi concedi; quod non solum ex edicti sententia,
sed etiam ex uerbis concedi credendum est. confirmat hāc
12 opinionem tex. d. l. 1. §. quia autem. dum vult, † hæredita-
tis petitionem institui ab hoc hærede posse. una cum hoc
interdicto. at hæreditatis petitio directa actio est hæredi
competens, erit ergo & directum hoc interdictum, ut una
clausula plura comprehendens ęqualiter determinet. l. iā
hoc iure. ff. de vulga. & pupill.
13 QVAERO secundo, an † concedatur hoc remedium
hæredi hæredis? Et concedi dubium non est. ita enim ait
Vlpia. d. l. 1. §. hoc interdictum. ff. quor. lega. Verùm ambi
gitur, an directum, uel potius utile sit? Ripa d. l. 1. in prin.
nu. 2. scribit, utile esse; cùm non ex uerbis edicti, sed ex
mente, atque sententia ob utilitatem concedatur. quemad
modum clara sunt uerba. d. §. hoc interdictum. confirmat
14 & hanc opinionem † l. unica. C. eo. quor. lega. in illis uer
bis, secundum sententiam interdicti. Nam ibi filius hæres
fuit patri, qui bonorum possessor testatoris extitit, & tamē
illi filio conceditur hoc interdictum, non ex uerbis interdi
cti, sed ex sententia. & in ea. l. unica, annotauit Bald. num.
3. uers. nota quòd contra. si ergo hæredi bonorum posses-
soris utile interdictum cōceditur, ergo fortius & huic hę-
redi hæredis. Huc pertinent quæ dicemus infra remedio
quarto q. 30. Difficultatem mouet & dissoluit Ripa. d. l.
prima. in princ. num. 3. uers. sed quomodo. ff. quo. lega. &
industria hæc, quia dubitationis parum habeat, præte-
reundam duxi.
15 QVAERO tertiò, an † concedatur hoc interdictū alijs
successoribus ulterioris gradus; ut tertio, & quarto loco
hæredi? Et concedi dubium non est: ita enim probat. l. 1.
§. hoc interdictum. ff. quo. lega. ibi, necnon quoque cæte-
16 ros successores, † & annotauit ibi Ripa. nu. 4. Illa eīn suc
cessoris appellatio ampla est, ita enim singulares, ut uni-
uersales complectitur. l. si pupillus. ff. de acq. hæred. l. in
cōuentionibus de uerb. signi. l. 1. §. permittitur. ff. de aqua
quot. & æsti. Ias. in l. quędam §. nihil interest. ff. de eden.
Paris. cons. 46. nu. 12. lib. 4. cæteros prætereo ex industria,
erit autem utile hoc remedium, quemadmodum superiore
quæstione exposuimus.
17 QVAERO quartò, an † concedatur hoc interdictum
hæredi bonorum possessoris? Et concedi docuit Baldus in
l. 1. nu. 3. uers. nota quòd contra. C. quorum legato. ex cla
ris uerbis. d. l. 1. quibus etiam probatur (ut suprà admonui
uno uerbo) remedium hoc esse utile hoc in casu; quem-
admodum & Baldus præcitato loco alijs rationibus re-
ctè ostendit.
18 QVAERO quintò, an hoc † remedium concedatur
fideicommissario uniuersali? Et concedi uno uerbo sensit
Ripa in l. 1. in prin. nu. 4. in fi. ff. quor. bono. Illa est ratio,
19 quia † fideicommissarij uniuersales hæredes esse dicuntur
l. sicut. §. 1. ff. quib. mod. pigno. uel hypo. solu. gloss. in l.
quamuis, ff. de iudic. & in eos transeunt actiones actiuè &
passiuè, restitutione facta; & per consequens etiam hoc
interdictum. Conferunt multa, quę infrà in quarto reme-
dio. q. 23. 24. & 25. ad feremus.
20 QVAERO sextò, an hoc † remedium cōcedatur hę
redi ab intestato succedenti? Et concedi affirmarunt glos.
in l. 1. & ibi Bar. & Salic. oppo. 1. C. quo. lega. ex l. 1. §. ad
cos. ff. ad leg. falcid. & ex l. ult. ff. quando dies leg. ced. Nā
&

& hic militat ratio, quæ mouit Prætorem ad concedẽdum hæredi hoc interdictum: nempè ut coerceat legatariorum sua manu sibi iusdicentium audaciam. etsi enim his legatarijs debitum est legatum ab intestato, illud tamen de manu hæredis consequi atque accipere debent.

21 QVAERO septimò, an hoc † remedium concedatur aduersus fideicommissarium singularem? Ripa in l. 1. in prin. nu. 5. ff. quo. lega. docuit concedi: quod placuit & doctissimo Iacobo Reuardo lib. 3. uariorum, cap. 4. Illa ratione usus est Ripa, quod legata sunt exequata fideicommissis. l. 1. de lega. 1. si ergo hoc interdictum contra legatariũ conceditur, ita pariter & contra hunc fideicommissarium, & d. l. 1. ff. de lega. 1. esse desumptam ex Vlpiano ad edictũ lib. 67. quo loci est interpretatus hoc interdictum, Quorũ legatorum, ut Reuardus doctè annotauit. Accedit fortior & probabilior ratio, quòd quemadmodũ legatarius de ma
22 nu hæredis legatum capit, ita & † fideicommissarius singulare fideicommissum. l. facta. in prin. ff. ad Trebel. §. restituta, insti. de fideicom. hæred. & ad rem ferè nostram respondit Decius cons. 243. nu. 3.

23 QVAERO octauò, an hoc † remedium concedatur contra fideicommissarium uniuersalem? Et concedi affirmarunt gl. & Bar. Castren. Ang. & Alex. in l. Paulus respõ
† di, si certa. ff. ad Trebel. & † communem testatur Ripa in d. l. 1. in princ. nu. 5. ff. quo. lega. Quod probari ait primò in l. 1. C. quo. lega. quæ de fideicõmissario loquitur restringenda non uidetur ad fideicommissarium singularem, etiã si ibi dicitur dari interdictum ratione legis falcidiæ. si qui
24 dem appellatione † falcidiæ continetur & trebellianica. l. 1. §. si is qui quadringenta. ff. ad Trebell. Preterea & secundò, (inquit Ripa) si conceditur hoc remedium contra fideicommissarium singularem, qui cogere non potest hæredem adire & restituere, multò magis concedi debet contra hæredem uniuersalem, qui cogere potest. l. cogi. ff. ad
25 Treb. Quo circa non erat quod dubitaret † Corne. consil. 232. Circa primum, vlt. dubio. lib. 4. an hoc interd. ctum locum haberet aduersus hunc fideicommissariũ & ait, se non audere affirmare, quòd locũ habeat. Defendi fortè potest Cornei responsum eo in casu, ut ipse uno uerbo sentit. nu. 14. in fi. cum nulla portio trebellianicæ detrahenda est: nã tunc cessat ratio interdicti, quemadmodũ dixi de falcidia suprà in præludijs.

26 QVAERO nonò, an hoc † interdictum concedatur contra hæredes legatarij, & fideicommissarij? & concedi probat. l. 1. §. legatorum. ff. quo. bon. & clarè affirmarunt Salic. in l. 1. in fine. C. quorum bonorũ, & Ripa l. 1. in prin. nume. 6. ff. eodem.

27 QVAERO decimò, an hoc † interdictum cõcedatur contra singularem successorem legatarij & fideicõmissarij? Et concedi probat l. 1. §. illud. ff. quor. legã. id quod ea ratione comprobauit Ripa in d. l. 2. in prin. nu. 6. quòd hoc
28 † interdictum est scriptum in rem, l. 1. §. ult. ff. de interdict. ergo cõceditur aduersus quemcumque successorem. l. de eo. ff. ad exhib. Verùm hæc ratio uidetur dubitabilis,
29 ex quo uidemus † interdictum unde ui, non concedi contra singularem successorem. l. cùm a te. ff. de ui & ui arma. & scripsi in commentarijs. De Recuper. possess. Remedio primo. q. 13. Responderi uno uerbo potest, illud interdictum, unde ui, non esse in rem scriptam: ita Bart. in l. 1. nu. 1. ff. de interdict.

30 QVAERO undecimò, an hoc † interdictum detur aduersus legatarium, uel fideicommissarium, qui nolente hẹrede legatum, uel fideicommissum occupauit? Et non dari affirmarunt Ripa l. 1. in prin. nu. 7. ff. quo. bon. Decius in l. 1. nu. 20. prope medium. C. de pact. & Zuchardus in l. ulti. nu. 428. propè mediũ. C. de edicto diui Adr. toll. ex tex. d. l. 1. in prin. ibi, non ex uoluntate: ergo secus si ex uoluntate. Illa est ratio, quam considerauit Zuchardus, quòd
31 hic hæres consentiendo dicitur † remisisse detractionem falcidiæ, ob quam lex prohibuit legatarium occupare legatum, & conferunt quæ dicemus infra q. 17.

Extenditur primò, ut procedat etiam eo casu, quo hæc
32 † hæredis uoluntas ex post accessit: adhuc enim sufficit. l. 1. §. prodest. ff. quo. lega. & declarat Ripa. d. l. 1. nu. 7 Nec enim differentia est, quòd præcedat, uel sequatur uolũtas. l. finauté. in fin. prin. ff. de aqua plu. arcen. & scribunt Bart. & cæteri in l. 2. §. ex his, de uerb. obliga.

33 Extenditur secundò ut procedat etiam eo casu, quo † tacita solùm hæredis uoluntas accommodata fuisset: ita Ripa. d. l. 1. num. 7. ex doctrina Baldi in auth. ex testamento.
34 nu. 3. C. de secund. nup. dũ inquit, † matrem nubẽtem secundò non amittere successionem filij, si eo incõsulto nupsit, & is omissa accusatione mortuus est intestatus. illa ratione, quia is filius tacitè illatam sibi a matre iniuriam remisisse dicitur. ex. l. ult. C. de reuocand. donat. cum Baldo idem senserunt Alex. cons. 63. nu. 2. in fin. lib. 5. & Decius cons. 206. nu. 5. & cons. 191. num. 5. idem in l. non uidetur fraudare. nu. 5. de regu. iur. & alios recenset Boer. q. 185. nu. 20. propè medium, & aliqua scribit Ripa in l. vlt. num. 206. C. de reuo. dona. quo loci aliqua adfert, quæ dubitationem non leuem faciunt.

35 Extenditur tertiò, ut procedat † etiam eo casu, cùm iam ab initio est ab hærede concessa facultas legatario occupandi legatum sua manu. & deinde hæredem pęnituit facti; illamque facultatem, postquam legatarius possidere cœpit, reuocauit: Nam tunc locus nõ est huic interdicto contra illum legatarium; ita probat tex. d. l. 1. §. prodest. uers. unde. ff. quo. bono. sufficit enim ꝙ semel uolũtate hęredis legatarius possidere cœperit, nec illa uoluntas hæredis perseuerantiam requirit. Verùm aduersari illud uide-
36 tur, quod non dicitur accommodata † uoluntas, nisi perseueret. l. si pro parte. §. uersum. ff. de in rem uerso. quam aduersari, d. §. prodest. sensit Zasius. De Antinomiarum aliquod dissolutionibus, parte secunda. nu. 9. & similia congesserunt Corneus cons. 175. nu. 7. lib. 2. Paris. cõs. 24. nu. 71. lib. 2. & alibi sæpe. Respondet præcitato loco Zasius, & perseuerantiam in uoluntate non requiri; cum illa ambulatoria sit ad mortem usque. l. 4. ff. de adimen. lega. & gl. inst. de iust. & iure, in diffinitione iustitiæ. sed in casu d. §. uersum, cessat illa mutabilitas. Ego opinor aliter conciliari hæc iura posse, distinguendo actum successiuum a mo-
37 mẽtaneo. Nam in actu successiui tractatus loquitur † tex. d. §. uersum, quemadmodum ita illum intellexit Ang. consil. 34. Constantinus. col. ult. uers. finautem quod in conditione. quem secuti sunt Decius in l. si quis hæredem. nu. 3. C. de inst. & subst. sed text. d. §. prodest, loquitur in actu momentaneo, qui uno momento perfectionem recipit, ob id perseuerantiam non requirit, quemadmodum de illa cõditione tradendi rem aliquam corporalem, inquit Ang. d. consil. 34. colu vlt. uers. finautem de uoluntate: ita & illæ
38 † conditiones, si nupserit, si filios susceperit, dicũt temporis momento perfici, nec requiritur perseuerãtia: ita Dec. post alios d. l. si quis hæredem, nu. 2. C. de inst. & subst. & latè scribunt Ias. in l. in substitutione. nu. 10. ff. de vulga. & pupil. & Rola. a Valle Tract. De lucro dotis q. 51. ita ergo dicendum est in casu. d. §. prodest. in quo spectatur solus hæredis consensus, qui uno momento perfectionem recipit ob id perseuerantiam non requirit.

39 Extenditur tertiò ut † procedat etiam cum plures sunt hæredes, & eorum unus licentiam concedit: nam pro parte illius cessat hoc remedium: uti probat. l. 1. §. si alter. ff. quor. legat.

40 Declaratur primò, ut locum † sibi non uendicet hęc iuris sententia, cum hæres iam ante aditam hæreditatem legatario consensit: Nam tunc talis consensus ei non nocet, quin post aditam hæreditatẽ agere possit hoc remedio aduersus illum legatarium; ita declarant glo. & Bart. in l. 1. C. quo. lega. ibi Bar. oppo. 1. & Sal. oppo. 2. Capra cõs. 68. in fi. Dec. in l. 1. num. 20. in fi. C. de pactis. Ripa l. 1. in prin. nu. 8. ff. quo. bon. ex tex. d. l. 1. §. quod ait prætor, uoluntate. eod. tit. Illa est ratio, quia consensus hoc tempore, nempè ante aditam hæreditatem præstitus, dicitur præstitus tanquam ab extraneo, non autẽ ut ab hærede: ita vno uerbo sensit Ripa. ubi supra, & clarius Zuchardus in l. 1. num. 120. C. de pactis. ubi relatis pluribus de sensu atque intel-
41 lectu † d. §. quod ait, scribit tandem, illum consentientem non consensisse ut hæredem: quia tunc adi censeretur hæreditas, sed ut extraneum, & postea quam adiuit hæreditatem, dicitur alius, non mirum, si non obstante primo illo consensu agere potest hoc interdicto.

42 QVAERO duodecimò, an † concedatur hoc interdictum contra legatariũ, qui ex licentia a testatore ei cõ-

cessa

cessa in testamento occupauit? Et nõ concedi affirmarunt Gl. Bar. Bal. Ang. & Raph. quos retulit & secutus est Ripa in l. 1. in princ. nu. 9. ff. quo. lega. Quibus accedunt Decius cons. 424. nu. 15. & Goza. consi. 93. nu. 10. Io. Annibal. in l. nemo potest. num. 342. de leg. 1. etsi ibi aliqua moueat in
43 contrarium. Quæ sanè sententia uera est, siquidem † testator, qui liberam habet de rebus suis administrationem. L. 1. C. de sacros. eccles. potest hanc licentiam capiendi propria auctoritate hæredi concedere. l. Titia cum testamento. §. 1. ubi glo. & Bar ff. de leg. 2. Ias. in l. non est dubium nu. 2. C. de legatis. vbi idem esse censuit in casu d. l. nõ est
44 dubium. † quæ quidem dispositio locum non habet, cum testator licentiam legatario concessit capiendi propria auctoritate. & eo loci Iason pluribus similibus comprobauit; & scripsi in commentarijs. De Recup. possess. Remedio. 5. nu. 30. 32. cõferũt quę scripsi inf. in 5. remedio. q. 4.
45 Extenditur primò, † ut procedat etiam in fideicommissarijs, quibus hæc licentia a testatore concedi potest. ita in specie censuit Ripa in l. nemo potest. nu. 64. de lega. 1. idẽ responderunt Decius cons. 243. nu. 4. Gozadi. consi. 93. nu. 10. post Bald. cons. 234. veritas est, lib. 3. quem etiam secutus est Ias. cons. 145. nu. 1. lib. 4. quo loci inquit Iason fore necesse iudicis licentiam, parte citata, id quod procedere posset quando aduersarius iam possideret; secus si nõ possideret, nec dissentit Bald. a Iasone relato.
46 Extenditur secundò, ut procedat etiam ubi licentia † tacitè concessa fuisset; ita docuit Ripa in d. l. 1. prin. nu. 10. ff. quo. lega. exempla adferri plura solent. illud primũ, si
47 testator constituat † legatarium testamenti executorem; tunc a seipso poterit legatum accipere, iuxta l. fistulas. §. fundum. ff. de contrahen. emptio. atque ita post multos cẽsuit Ias. d. l. non est dubium. nu. 4. vers. secundò limitã. declarando illam constitutionem, & Ripa ubi supra; idem probarunt alij, quos secutus sum in commentarijs. De recuperanda possess. d. Remedio. 5. nu. 34. Addo Decium cõsil. 243. nu. 3. versic. sed in casu, & Alex. l. Paulus, uersi. vnde dicit. ff. ad trebellia. Secundum est exemplum † si testa
48 tor prohibuit hæredem, ne uim inferret ipsi legatario pro re ipsa legata, ut si testator his uerbis vtatur, accipiat, capiat, legatarius. nam tunc dicitur data licentia occupandi auctoritate propria; ita sensit Bart. in l. Centurio. num. 36. de vulga. Decius consi. 243. nu. 3. prope mediũ. & 424. nu. 17. & Ias. d. l. non est dubium. nu. 4. versi. redeundo. C. de lega. Goza. cõs. 91. nu. 10. Durans de arte testãdi, titulo de legatis, cautela. 12. in fin. Roma. sing. 87. uerũ de ueritate huius exẽpli ambigit Ripa. d. l. 1. in prin. nu. 11. in fine. & §. si quis mortis. num. 3. ff. quo. leg. & in l. nemo potest. nu. 63. de legatis 1. ex tex. d. l. 1. §. qui vero ex causa. ff. quo. lega. ubi in legatariũ præceptionis cõceditur hoc interdi-
49 ctũ: & tñ hoc uerbũ † præcipito, ita directũ est, vt uerbũ, accipito. immo magis directũ est, cũ præceptionis legatũ hęredi fieri dicat, ut. s. hęres ante partẽ legatũ hoc, quod hodie prælegatum appellamus, consequatur: ita declarat Caius in suis Institutio. tit. De legatis, ad finem, & Alcia. lib. 3. Pareg. iuris cap. 1. Ego etiam dubito, quandoquidẽ
50 illa † verba, accipiat, capiat, nõ operantur, ut sua manu is legatarius capiat. id, quod scribit Galliaul. in l. Centurio nu. 260. de vulga. dum declarat. d. l. Titia, §. 1. de leg. 2. a quo non dissentit Ripa in d. l. Centurio. nu. 69. Nec quic-
51 quam hoc in casu operantur illa † uerba, quòd molestia non inferatur. quæ quidem significant controuersiam nec de iure nec de facto mouendam esse, ut scribunt Bald. in l. 1. C. de usufr. Anto. Corset. sing. in uerbo. Molestia, incipit Quis in contractu, ad finem. Dec. cons. 613. nu. 1. & Socin. Iun. cons. 113. nu. 36. lib. 2. Non inquam aliquid operantur hæc uerba, quia intelliguntur, quòd molestia non inferatur legatario possidenti: sed quod ut posfidere incipiat, ei liceat ex his uerbis sua manu capere, iure non probatur.
52 Tertium exemplum adferri solet, cùm testator † ita disposuit: Sempronio legatario meo res illa liberè perueniat. his uerbis concessa creditur libera facultas capiendi manu propria: ita, post Alexan. & Ias. in l. nemo potest, de leg. 1. in specie nostra scribit Ripa in l. 1. in prin. nu. 10. ff. quo. lega. & Alcia. resp. 607. nu. 3. Goza. consil. 92. nu. 7. & Soc. Iun. cons. 72. nu. 7. lib. 2. Durãs de arte testandi, titulo
53 de substitutionibus, cautela. 32. nu. 2. uerbum † enim, liberè, exponitur, idest sine licentia. cap. si plures in uerbo liberè, de offi. de leg. in 6. & cap. de multa, de præben. & plures retuli in commentarijs. De arbitra. iudicum, lib. 2. q. 7. nu. 34. Hoc exemplum verum esse intelligit idem Ripa in d. l. nemo potest. nu. 62. de leg. 1. cùm alter non possidet; secus si possidet; quia eo possessore reluctante, non licet huic legatario sua manu capere. conferunt quæ scripsi in tract. De recuper. possess. remedio 8. nu. 32.
54 Quartum adferri potest † exemplum, cùm uir relinquit vsumfructum uxori his verbis. Relinquo illam usufructuariam, dominam, & massariam. ex illis enim uerbis censetur ei dedisse facultatem apprehendendi possessionem suorum bonorum propria auctoritate: ita Bar. Bald & cæteri in auth. quod locum. C. si mulier secund. nup. Ang. in l. 1. col. 2. ff rer. amota. Picus in l. Titia. §. Titia cùm nuberet. nu. 137. de leg. 2. & eo loci idem concludit cum Aret. cons. 40. num. 1. idem esse, si relinquat vsumfructum omnium bonorũ: quia & tunc propria auctoritate capere potest. & ibi Picus, d. nu. 137. in fine, scribit hoc in casu cessare hoc interdictum, quorum legatorum. & alia. l. subijciam. quest. 16.
55 QVAERO decimo tertiò, an † hoc interdictũ concedatur contra legatariũ, cui testator viuens rẽ illã tradit? Nõ concedi scripserunt Alex. in l. filiã fratribus. ff. ad Trebel. & Ripa in d. l. 1. in prin. nu. 13. ff. quo. lega. & Goza. cons. 93. nu. 10. Illa prima ratio adferri solet, ꝙ ratio interdicti, quæ in temeritate legatarij sua auctoritate occupantis uersatur, hoc in casu cessat. si quidẽ non ex sua voluntate sed testatoris occupare dicitur. si ergo cessat ratio interdicti, ergo &c. dispositio l. adigere. §. quãuis. de iure patro. cũ vulgatis similibus. Præterea & secundò, inquit Ripa, illa tradi-
56 tio uim † donationis causa mortis habet. l. legatũ, la. ij. ff. de leg. 2. debentur. n. hæc legata etiã hæreditate nõ adita, secundum Bal. in l. 1. col. vlt. C. si quis omissa cau. testa. & Ang. l. eam quam. col. 11. C. de fideicom. sed in ea donatione causa mortis cessat hoc interdictũ. l. 1. §. si quis ex mortis. ff. quo. lega. & mox dicemus, ergo idem hoc in casu.
57 QVAERO decimoquartò, an † hoc remedium concedatur aduersus legatarium, apud quem sine uitio res legata reperitur tempore mortis testatoris? Et non concedi affirmarunt Bar. in l. 1. §. si quis ex mortis. nu. ff. quo. bon. Castren. & Alex. in l. lineam. ff. ad l. falcid Soc. sen. consil. 11. Circa præsentem. col. 2. uers. & maximè huc. & consi. 131. col. 2. lib. 2. Ripa l. 1. in prin. nu. 15. ff. quo. bon. & Alciatus respon. 350. in fine. & respon. 607. nu. 3. Adducũtur omnes ea ratione, quã & superiore quæstione retuli; quod scilicet cesset hic ratio interdicti prohibentis legati apprehensionem propria auctoritate, hoc est, ipsa temeritas. Verũm Bar. in d. l. lineam. ff. ad. l. fal. & Alber. d. l. 1. ff. quo. lega. uisi sunt sentire, dari aduersus hunc legatariũ utile hoc interdictum, cùm nõ omnino ei licuisse uideatur ita apud se retinere reluctante hærede, ex d. l. lineam. Respondent tamen Alex. Ripa. & cæteri, in casu. d. l. lineam, rem illam fuisse apud legatarium præter testatoris uoluntatem. Cuiacius lib. 8. obserua. cap. 2. scribit.
58 QVAERO decimoquintò, † an hoc remedium concedatur contra legatarium, qui legatum tunc occupauit, cum periculum erat in mora? Et non concedi scriptum reliquit Ripa in l. 1. in prin. num. 17. ff. quo. lega. Illa ratione
59 usus est, quòd, † periculum moræ facit licitum, quod aliàs illicitum est. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de ope. noui nũtia. l. ait Prætor. §. si debitorẽ. ff. quæ in fraud. credito. Exẽ-
60 pla adfert Ripa in legato † facto pauperi pro alimentis. quod quidem legatum dilationem non admittit, ut scribit Bart. in l. 2. numer. 5. ff. de re iud. scripsi in commentarijs. De arbitrat. iudicum. lib. 2. casu. 52. num. 12. & si regulariter legatum alimentorum de manu hæredis capiendum sit: ita post Io. And. docuit Picus. l. Titia. §. Titia cum nuberet.
61 nu. 137. uers. Et contrarium, de leg. 2. Vel in † legato pro sepultura facto. Nam & hoc dilationem non admittit, ut inquit Ripa, tradunt Specul. in titu. De appella. §. in quibus. uersic. octauò. Mantua. in l. ult. in 2. lectura. nu. 173. C. de ed. diui. Adr. tollen. & Granma. decis. 82. num. 2. ubi ob id ait eo casu nõ appellari. Huc spectat (inquit Ripa) quod docuit Bal. in repe. l. 1. num. 52. ad finem. C. de sacrosan.
62 eccle. † legata, quæ dilationem nõ admittũt, deberi etiam ante

ante aditam hæreditatem . idem Baldus in auth. hoc amplius.nu.17.C.de fideicommiss.& Angel.in l.eam quam; colu.5.in fine.C.eo, de fideicom. qui ita ait de sumptibus funeralibus,cùm a quouis hærede prestari debeat.l.here-
63 ditas.ff.de petit. hæred. Ita etiam causa † studiorum dilationem non patitur, ut inquit Bal.in l.unica.num.6.uersi. quid si unus.C. si de mo. posses. fuer.appel. qui ob id docuit , appellationem reijci a sententia lata contra turbantem scolasticum in habitatione.

64 QVAERO decimò sextò, an hoc † remedium detur contra institutum in re certa ? Et non dari affirmauit Ripa in d.l.1.in prin.num.16.ff.quo.lega.nec dissentit Ias. in l. non est dubium,col.2.uers.tertiò limita.C.de legatis. Beroius in cons.142.num.quarto lib.secundo id quod absolutè procedit & in instituto in re certa , dato alio hærede
65 uniuersali. Illa est ratio,quia hic † institutus licèt in multis legatarij loco sit,attamen quò ad occupandam rei legate possessionem hæredis personam sustinet:ita Bar.in l. ex facto,la ij.ff.de hæred.inst. Alex. & Ias.in l. quoties.C.de hæred. insti. alios plures recenset Tiraq. Tract. le mort à saisit le viu parte. 2.decl.4.num.11.& infrà remedio 4.q. 19.declarabimus.

66 QVAERO decimo septimò, an † hoc remedium cõcedatur contra legatarium, qui tunc legatum occupauit , cùm a testatore nullus factus est hæres,a quo legatum peti posSit , ut putà , testator relinquit vsumfructum omniũ
67 bonorum † uxori,donec uiuat,& ea uita functa, Caiũ hæredem fecit. Et hoc in casu non concedi hoc remedium cõtra uxorem legatariam sua manu occupantem legatũ scriptum,reliquit Ripa.d.l.1.in prin.num. 18.ff.quo.lega. Picus,quem mox referam. Nam,ex quo hæres aliquis eo tẽpore non extat a quo legatum hoc consequi possit, sua manu illud apprehendet : ita Bal.in l. extraneum.nu. 4. & ibi etiam Ang.& Ias.num.4.5 C.de hæred.instit.Roma.cons. 71.& alios recenset ipse Ripa. quibus accedunt Soc. Sen. cons.131.col.4.vers.Nec obstat,lib.1.& in specie Picus.l. Titia.§.Titia cum nuberet,nu.137.in fi.de leg.2.Rebuffus Tract.De pacif.possess.nu. 299. confirmatur alia ratione , quòd ob id est hæredi concessum hoc interdictum , quorũ legatorum,vt falcidiam consequi valeat:& vbi illius detractioni locus non est,cessat & hoc remedium,ut suprà diximus , præsertim. q. 11. Sed in casu nostro cessat falcidia ,
68 cùm a legato vsusfructus omnium bonorum non sit † detrahẽda falcidia.ita in specie de uxore omnium bonorum vsufructuaria a uiro relicta docuit Paulus Picus in repe.l. Titia.§.Titia.nu.85.de leg.2.

69 QVAERO decimo octauò,an † hoc remedium concedatur contra legatarium, qui consuetudine permittente legatum sua manu apprehendit ? & non concedi sensit Ripa.d.l.1.in prin.num.19.ff.quo.lega. Nam si lege permittente,& permittente testatore licet propria auctoritate legatum capere,quemadmodum dictum fuit supra,ita pariter licet permittente consuetudine . Si quidem ualet hæc
70 † consuetudo , cùm par sit illius virtus cum lege , ex quo altera lex dicitur. §. ex non scripto. insti. de iure natura. gent. & ciuil.

71 QVAERO decimo nonò, an hoc † remedium concedatur contra legatarium, qui occupauit legatum eo casu , quo hæres ueniebat priuandus falcidia , ut putà cùm non confecit inuentarium,quod conficiendũ erat,uel cùm non satisfecit uoluntati testatoris intra tempus a iure præstitutum ? Et non concedi respondit Castren.consi.291. Circa primum dubium,col.pen.uers.super texto.lib.2.in nouis. idem uno uerbo sensit Ripa.in l.1.in prin.num.24.ff.quo. lega. Illa uera ratione mouetur , quòd si ratione falcidiæ (ut iam dictum fuit) conceditur hoc remedium hæredi cõtra legatarium,sequitur, quòd ubi falcidiæ locus non est ,
72 cessare omnino debet , quòd autem cessat † falcidia cùm confectum non est inuẽtarium.§.sancimus.in auth.de hered.& falcid.scrib. Bart.in l.Marcellus. in prin. num 8.ff. ad Trebell. & in legatario & fideicommissario particulari
73 absoluti iuris hoc est.Dubium est maius quid in † uniuersali ? Et idem esse ait Castrensis,ut scilicèt amittat Trebellianicam, & per consequens non habeat hoc remedium .
74 Cum magis recepta opinio hæc esse uideatur,† fideicommissarium uniuersalem amittere Trebellianicam ob non
* confectum inuentarium.Hanc esse * crebriorem & ueriorem opinionem testatur Ruinus cons. 115.in fi.consil.118. num.28.& cons.159.nume.1.lib.3.quamquam idem Ruinus sibi parum constans consil. 135. numer.9. lib.3.aliter responderit.

Secundum exemplum, quo vtitur Castrensis illud est ,
75 cùm † hæres non satisfecit uoluntati testatoris intra debitum tempus,iuxta auth.hoc amplius,C.de fideicom. qua constitutione priuatur deinde omni cõmodo & lucro hæreditario. Id , quod procedit & in minore , qui ob id nec etiam restituitur,ut respondit in specie Craue.consil. 193.
76 num.5.uersi.Sed in terminis . Est tamen hoc in casu † necessaria iudicis admonitio, ut apertè in eo textu auth. hoc amplius probatur, & tradunt Gozad. consil. 34. nume. 3. Craue.consil.193.num.4.quo loci is declarat non procedere, cùm hæres tenetur ad aliquod factũ negatiuum . idẽ respondit Alba consi.48.num.5. qui idem esse affirmant , cùm dies & pœna est a testatore adiecta , quod respondit & Castren.d.consi.291.ad finem.
77 Tertium est exemplum † cùm ipsemet testator expressè prohibuit detractionẽ falcidiæ : ita respondit Corne. cõs. 61.Petrus hæres.in fine,& Comensi subscripsit eo loci Fulgosius. Ita etiam cùm alia ex causa falcidiam nõ detrahit. Cornèus cons.140.in fi lib.1.

78 QVAERO vigesimo,an hoc † remedium detur contra cohæredem occupantem prælegatum ? Et concedi pro ea parte,pro qua hæres non est,probat l.1. §. si quis mortis,vers.Qui uerò.ff.quo.lega. Nam hoc casu nulla est inter hæredem hunc differentia, & alterum legatarium , ex quo uerè quò ad partem sui cohæredis,legatarij locũ obtinet. Quò verò ad eam partem, pro qua hæres est, cesset hoc interdictum.d.uers.qui uerò cuius sententiæ ratio est secundum Ripam d.§.si quis mortis.numer.4. uel quia in
79 ea parte prælegatum non dicitur,cùm † ex se ipso sibi legari non possit.l.& fidem.l. legatum de leg. 1. vel etiam quia pro ea parte cohæres non prætendit habere aliquam falcidiam.l.in ratione.la ij.cùm lex.ff.ad l.falcidiam.

80 QVAERO uigesimo primò, an hoc † remediũ concedatur contra donatarium causa mortis? Difficilis est iuris quæstio,ob uarietatẽ literę.§. si quis mortis.l.1.ff.quo. lega. Et verè illa sententia est uerior,atque probabilior,interdictum hoc non habere locum in hac donatione causa mortis.id quod apertè probat tex.l.1.§. si quis mortis. ff. quo.lega.cuius uera litera hæc est.Si quis mortis causa donatione possideat : vtique cessabit interdictum : atque ita eam probat ibi gl.Bar. & Ripa nu.6. Idẽ scripsit Cuiacius lib.8.obser.c.2.& lib.10.c.28.copiosius explicat.qui quidem Ripa absolutè hanc sententiam probat. idem docuit Bar.in l.1.in 3.oppo.C.quo.lega. Rationem illam esse credidit Ripa,quòd ex quo donatario fuit a donante res tradita,non dicitur temerè occupasse,& ob id cessat interdictũ. Quæ sanè ratio, si uera foret, inferret nihil specialitatis in donatione hac causa mortis, & nullam prorsus differentiã esse inter donationem hanc & legatum,cùm & in legato à testatore in uita,uel post mortem illa licentia tradito idem sit,uti iam supra q.13.ostendimus. Et tamen Iuris consi.in d.§.si quis mortis inter hæc manifestam differentiã facit.
81 Ego opinor rationem esse, quòd † donatarius iste sua manu & auctoritate possessionem apprehendere potest , ut hoc in textu probatur : cùm tamen legatarius capere debeat manu hæredis.quo circà cessat causa huius interdicti. nec ob id impeditur hæres detrahere falcidiam, cùm illa , etiam si translata sit possessio in donatarium, penès ipsum remaneat: ut in eo.§.Si quis mortis,uers.quia portio legis falcidiæ.atque ita in hoc cum Bar.& Ripa sentio. id quod sensisse uidetur Baldus in l.si mortis.q.1.C.ad l.falcid.
82 Quæro uigesimo secundò,quid si † legatarius non consequitur legatum manu hæredis,sed solùm officio iudicis, an contra eum concedatur hoc remedium ? dicendum uidebatur concedi,eò quia rectè legatum consecutus non uidetur,& paria sunt quid suo iure facere,uel facere auctore iudice in id potestatem non habente : cùm tunc priuati loco esse uideatur,ut late scripsi in commentarijs de recuperanda possessio.remedio.8.num.9.10. quod autem nul-
83 la sit potestas † iudicis mittendi legatarium in possessionem ex suo officio,patet ; quia tres tantum actiones pro-
ditæ

ditæ sunt legatario ad suũ legatũ consequendum, nempè
ex testamento, rei vendicatio, & hypothecaria, non autem
missio in possessionem. id quod apertè probare uidetur.
l.1.§.1. ibi, missionem in possessionem penitus aboleri.
C. comm. de lega. atque ita censuit Guido Papæ. q. 483.
Legatario. qui ait ita iure communi inspecto esse dicendum;
quamquam Curia Delphinatus ob æquitatem aliter
deffinire atque obseruare soleat. & cum eo sensit Alciat.
respons.492. numero 34. uerùm opinor in hac iuris quæstione
contrarium esse uerius: quod imò concedi non de-
84 beat hoc interdictum. Nam & si uera esset relata † Guido
nis & Alciati assertio, attamen adhuc legatarius iste dici
non potest temerè occupasse: cum is temerè agere dicatur
qui stultè & inconsultè agit, ut Ciceronis, ac aliorum au-
ctoritatibus scripsi in præcitatis commentarijs, de recu-
peranda possess. remedio sexto, numero 72. qui autem au-
ctoritate iudicis agit, temerè facere non dicitur, cùm con-
sultè agat. & hanc sententiam probat. leg. prima. §. quæsitum.
ff. quo. lega. ibi, deinde quod Prætorem habet huius
rei auctorem. Accedit præterea, quod verior videtur opi
nio, etiam officio iudicis legatarium posse mitti in posses-
sionem: vt decidit idem Guido Papę in hoc sibi parùm
constans. q. 362. vtrum officium. quò quidem in loco non
nititur ex æquitate, quam Curia illa obseruat, sed potius
85 iure stricto, & rectè. si quidē is tex. † l.1.§.1.C. comm. de
legatis aduersatur: cùm solùm correxerit antequam illam
missionem in possessionem, ad hoc ut deinde rei uendica-
tio uel altera actio ipsi legatario concederetur, quæ sanè
missio inutile circuitum, & ambages subtiles quasdam cō
tinebat, ob id sublata est. Non ergo fit, quin & iudicis offi-
cium hoc casu locum habere possit. Hoc fortius procede-
ret, quando is iudex haberet facultatem procedendi ex so-
la æquitate, & ipsa rei ueritate inspecta, quemadmodum
decidit idem Guid Papæ. d. q. 483. quem secutus est in ea
parte Alcia respon. 433. nume. 2. & respon 618. in fi. Quo
loci scribit Alciatus idem fore dicendum cùm legata para
tam executionem ex statuti dispositione habent, quemad-
modum Papię ex statuto. 5. in ciuilibus, sub Rubr. quæ de-
bita sint condemnata. &c. Nam & tunc officio iudicis lega
tarius mitti poterit in possessionem: & per consequens ces
sabit hoc interdictum. Id quod ad notandum est ad præci-
tati statuti declarationem.

86 Quęro uigesimo tertio, an † hoc remedium concedatur
contra causam piam, quæ legatum sibi factum sua manu
occupauit? Et non concedi responderunt Capra. consil. 5.
Circa hoc plura sunt, in fine. & Corneus consi. 140. Circa
hanc consultationem, ad finem lib. 1. quos secutus est Ti-
raq. Tracta. de priuilegijs piæ causæ, priuilegio. 45. illa
87 ratione utuntur, quòd delegato piæ causæ facto † falci-
dia non detrahitur. §. si autem hæres. in auth. de eccles. tit.
& auth. similiter, ubi omnes. C. ad l. falcid. latè idem Ti-
raq. d. Trac. de priuil. piæ causæ. priuileg. 26. Cùm ergo
hoc interdictum non concedatur nisi cùm hæres habet de-
trahere è legatis falcidiam, sequitur hoc in casu illi lo-
cum non esse.

88 Quæro uigesimo quartò, an † locus sit huic interdicto
contra legatarium occupantem quasi possessionem usus-
fructus, uel usus, uel seruitutis? Et concedi probat. l.1.§.
quod ait Pretor. ff. quo. lega. & ibi declarat Bar. hoc inter-
dictum differre ab illo, quorum bonorum, de quo suprà.
Cùm hoc concedatur etiam pro re incorporali, illud ue-
rò non. id quod uerum non esse dixi superiore remedio,
quæstione 20.

89 Quæro uigesimo quintò, an hoc † remedium cōcedatur
contra legatarium, qui missus in possessionem legatorum
conseruandorum causa recusat requisitus restituere? Et
concedi probat tex. l.1.§. quæsitum, uers. Tutius tamē erit.
ff. quo. leg. Nam & si is possidere non dicatur, sed potius
custodiam habere, & licèt quoq; huius suę custodiæ Pręto-
rem auctorem habeat, attamen, cùm requisitus negat re
stituere, ex noua causa per interuersionem quandam possi
dere dicitur: ob id conceditur contra eum hoc remedium.
Quod declarat & glo. d. §. quęsitum, in uerbo. uidetur. Cō
ferunt quę scripsi in commentarijs. De recuperanda pos-
90 sessione, remedio primo, nume. 148. quod is † spoliare di-
citur, qui requisitus restituere, quòd aliàs sine uitio pos-
sidet, non restituit. ex negatione enim illam primam posses
sionem introuertit, & nouam efficit.

91 QVAERO vigesimo sextò, quid agere † debet hæ-
res antequam hoc interdicto contra legatarium experia-
tur? Debet satisdare de legato ipso restituendo, detracta
quarta falcidiæ. quod probat. l.1.§. quod ait pretor, nisi sa
92 tisdatum. ff. quo. lega. & ibi glossa. Nec sufficit esse † satis-
datum, nisi satisdatum perseueret; ut ibidem scriptum est.
Si quidem satisdatio effectum habet successiuum. ut in spe
cie probat. l. si is a quo. §. ult. cum. l. seq. ff. ut in possess. leg.
& ibi Docto.

93 Præterea tunc † satisdatum esse intelligitur, cùm idonea
cautio pręstita est d. l.1.§. satisdatum. ff. quo. lega. cautio
autem idonea quæ sit iure dispositum non est: siquidem a
personarum & rerum qualitate & diuersitate pendet: ob id
iudicis arbitrio relinquitur; quemadmodū scripsi in com-
mentarijs. De arbitrarijs iudicium libr. 2. casu. 142. Illud
etiam hic adnotandum esse duximus, quòd si quarundam
rerum nomine satisdatum sit, quarundam non sit, earum
rerum nomine sine impedimento agi poterit, de quibus sa
tisdatum est; cæterarum non poterit: ita Iurisconsul. in dic.
leg. prima §. vltim. ff. quorum lega. Cuius sententiæ ratio
est, quòd pro ea parte, pro qua satisdatum non fuit, legis
dispositioni non dicitur satisfactum: non ergo illi locus
94 est. Si quidem lex cum qualitate loquens, ubi illa † qua-
litas cessat, cessat & dispositio. leg. 4. §. toties. ff. de dam. in-
fecto. & ibi Doctores. gloss. notab. in l. mancipia. C. de ser-
uis fug. quam notabilem esse scribunt Decius consil. 327.
colum. vltim. & consil. 340. colum. 2. Mars. consi. 339. Cur.
Iu. consi. 76. nume. 3. & consi. 156. nume. 9. & Craue. consi.
201. nume. 2. consil 231. numer. 2. & consil. 298. numer. 4.
cæteros pretereo. Declarari hoc potest non procedere,
95 † Cùm illi parti, pro qua idoneè satisdatum non sit, cense-
96 tur tamē satisdatum, ob id quod eadem † portio & res es-
se dicitur cū ea portione cui accreuit. l. ult. in prin. ff. quo.
lega. atque ita ius in una sancitum, est quoque & in altera.
§. pen. inst. de bono. poss. Doctor. in Rubr. C. quando non
peten. partes. ibi latè Cagnolus nume. 38. 40. & Io. Bolo-
gnetus nume. 35.

97 QVAERO vigesimo septimò † an ultrò ab herede
hæc satisdatio præstanda sit? Et non esse; sed tunc demū
cùm à legatario requisitus erit, respōdit Paulus in l. ult. §.
1. ff. quorum lega. Non enim (inquit Paulus) offerre debet
satisdationem, sed petenti satisdari moram nō facere. pro-
bat & hanc sententiam tex. l. 1. §. non exigit. ff. ut in poss.
leca. & l. uniuersa. C. de precib. Imper. offer. quo loci Iasō
nume. 3. annotauit ex d. l. vlt. §. 1. ff. quo. lega. & alijs per-
98 multis, † fideiussionem uel cautionem non esse præstan-
dā ab aliquo nisi ab aduersario requiratur. Quocirca post
99 Castrensem ibi declarat † statutum Patauinum sub Rubr.
De audiendis in iudicio. cap. si aliquis ciuis. quo cautum
est, forensem agentem aduersus ciuem Patauinum satisda
re debere idoneè de expensis reficiendis, si succumbere
contingat. aiunt Castrensis & Iason intelligi, si modò satis-
datio atq; fideiussio a Ciue Patauino postulata fuerit. Ve-
rùm non fuit necessaria hęc interpretatio ad illud statutū,
cum illius aperta uerba id explicent. ibi, dummodò dicta
satisdatio per reum comparentem postulata fuerit ab acto
re. Nisi dicamus nouis statutis incerta fuisset uerba hęc.
Alijs permultis similibus hanc assertionem exornauit Ias.
in d. l. uniuersa, & alia congeri possunt ex Barba. consi. 51.
colum. pen. lib. 1. Ruin. consi. 91. num. 10. cons. 7. num. 2. &
consil. 62. num. 5. lib. 4. Decio cons. 607. nu. 3. & cons. 608.
num. 2. Ias. cons. 191. nu. 2. lib. 2. Gramma. cons. 54. nume.
8. Ripa. l. 1. §. sublata. nu. 4. ff. ad S. C. Trebell. Tiraq. Tract.
de retractu consang. §. 1. gl. 10. num. 106. & Alciato respo.
46. resp. 75. & resp. 234. nu. 8. vbi declarat. Aduersari tamē
100 huic sententiæ uidetur † l. unica. C. quo. lega. ibi, oblata
satisdatione. Verùm responderi potest ibi intelligi oblata
cautione, cùm uel iam pręcessit petitio, uel exceptum est
legata sibi fore soluenda.

101 QVAERO vigesimo octauò, quo † tempore prestā
da sit satisdatio hęc? Et sufficere si tempore litis contesta-
tæ caueatur, respondit Paulus d. l. ult. §. ult. ff. quo. lega. qui
ob id inquit, quòd si per legatariū aliquo tempore factum
est, ne satisdetur, & deinde eo tempore litis contestationis

cautio à legatario requiratur, præstãda erit. Ita è contrà, si per bonorum possessorē steterit, quò minus satisdaret, sed modò paratus est cauere, tenet interdictum, hoc est, experiri hęres potest. sufficit enim quòd litis contestatę tempore satisdederit: Nam illud tempus inspicitur, quo interdictum editur, hoc est, lis contestatur, uel actio proponitur.

102 QVAERO vigesimo nonò, an in † causa huius remedij offerendus sit libellus? Et esse offerendum opinor. Si quidem par ratio & par priuilegium est huius interdicti cum illo, quorum bonorum. at in illo libellus offerri debet quemadmodum diximus superiore remedio. q. 22. idē ergo dicendum est & in casu hoc nostro, Conferunt per multa, quæ referam infra remedio quarto. q. 57.

103 QVAERO trigesimò, † libelli forma qualis esse debeat in hoc remedio? Credo ita formari posse. Ago contra Sempronium, qui rem sibi legatam a testatore, cuius hęres sum, antequam adiuissem hæreditatem, sua auctoritate occupauit: & quia quarta falcidiæ à me detrahenda erat, & est ob id peto per uos, ac officium uestrum, me in possessionem dictarum rerum legatarum constitui, uel tales res mihi restitui & tradi, & d. Sempronium occupatorem condemnari ad mihi tradendum dictarum rerum possessionem, ut ualeam quartam falcidiæ detrahere. Quę sanè forma mentionem falcidiæ continet & rectè, ut scribit Salic. in l. unica. ad finem. C. quorum. lega. cuius sententia confirmatur ex relatis suprà in præludijs huius remedij. etsi alij dissentiant, nempè necesse non esse facere mentionem falcidiæ. id quod sensit & Odoffredus in tract. de interdictis, c. 13. dum libellum hunc sine falcidiæ narratione formauit, illud etiam adnotauit Odoffredus, non esse concludendū, possessionem mihi restitui, cùm non sit hoc interdictum restitutorium, sed adipiscendæ possessionis. Verùm potest ac debet libellus sustineri: quia non petitur restitutio absolutè possessionis, sed detentionis. Sufficit etiam petere

104 † alternatiuè, hoc est, rem si extat, & si non extat, æstimationem. l. 1. §. quia autem, ubi Ripa. nu. 5. ff. quo. lega. quo loci ait, ex eo textu declarari regulam, qua dicimus, libellum incertum non procedere: non inquam locum habet hoc in casu, & his similibus. eo quòd incertitudo facto rei conuenti procedit. quod annotauimus & superiore remedio. q. 24. ad finem. Quod ex eodem textu annotarunt alij, quos recenset Decius in d. l. edita. nu. 75. C. de edendo. & in l. nemo. §. quoties in fine. de reg. iuris. & Mantua in d. l. edita. 2. lect. nume. 327.

105 QVAERO trigesimo primò, an † cum hoc interdicto possit cumulari petitorium, ut putà petitio hæreditatis? Et regulariter non posse sensit Bar. in l. edita. nu. 18. C. de eden. & ibidem Decius nume. 75. inquit Bart. esse speciale in casu lege 1. §. quia autem. ff. quo. lega. ut ibi hæc iudicia cumulētur ob illam incertitudinem, quę facto aduersarij prouenit, ergo in contrarium est ius commune. idem sensit Doctiss. Mātua compater meus ibi. in secunda lectura. nu. 327. & Fabius. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. nu. 100. ibi Soc. Iun. nu. 308. de acq. poss. & ante eos glo. in l. quod hæredē. §. eligere. ff. de trib. actio. cōtrariū sensit Corrasius in d. §. nihil commune. 2. parte, nu. 84. dum allegando. d. §. quia autē, inquit absolutè possessorium posse cum petitorio cumulari. Ego opinor ita fore in hac quæstione distinguendum, & dicendum vt dicemus infra in 4. remedio. q. 64. ubi rem hanc exactè explicabimus. Quo uerò

105 ad † d. § quia autem, opinor quicquid de incertitudine dicat Soc. Iunior. in d. §. nihil commune. nu. 309. dicendū esse speciale ibi considerari in eo quod concedit cumulationem duarum actionum inter se repugnātium odio aduersarij contumacis; non tamen negat, quin duæ actiones, petitorij scilicèt & possessorij, quæ non repugnent inter se, cumulari possint. quod uisus est sentire Iacob. But. quē refert Cynus in l. ordinarij. colum. 2. uersicul. Moderniores. C. de rei vend. Præterea est animaduertendum quòd Zasius. in §. si minus. nume. 12. versi. quartò limitatur uers. de actio. intelligit in d. §. quia, fuisse actiones illas alternatiuè propositas.

107 QVAERO trigesimo primò, † an hoc remedium cumulari possit cum interdicto retinendæ possessionis? Regulariter cumulari non posse opinor. quod docuisse uidetur Baldus in l. certi. q. 11. nu. 17. C. de interd. & Rom. in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 14. & ibi Ias. nu. 153. ff. de acq. poss. ea est ratio, quòd pugnantia hęc sunt, retinere possessionem, & de nouo eam adipisci. Qui retinet actū esse ponit, imò actū perfectū esse facit, qui verò uult adipisci, priuationem pręsupponit. Declaratur hæc regula, vt ipso

108 cum non habeat, cùm † diuersis de causis & respectibus utrumque remedium eodem in libello intentatur. Nam id iure conceditur, quemadmodum respondit Castren. consi. 79. videtur dicendum lib. 2. quem secutus est Tiraq. Tract. le mort à saisit le viu. parte. 6. declara. 3. Quo sanè loci respondit Castrensis, libellum ita potuisse concipi ab actore, qui ciuiliter sed nō naturaliter possidebat, & quia possideo, & in ea molestiā afficior, peto aduersarium à molestia coerceri. Et quia falcidia imminet ea ratione peto me in possessionem legatorum occupatorum mitti. Hanc libelli conclusionem procedere posse ait Castrensis, cùm interdictum retinendæ intentatum est respectu ciuilis possessionis, in qua is reperiebatur, hoc verò quorum legatorū, respectu naturalis possessionis, quæ apud aduersariū erat. Ita

109 etiam in simili uidemus † interdictum retinendæ cumulari posse diuersis respectibus cum interdicto recuperandæ, ita respondit idem Castren. consil. 234. In causa appellationis. colum. 2. lib. 2. & dicemus in commentarijs. De retinenda possessione in tertio remedio. q. 58. & aliqua infrà in quarto remedio huius nostræ tractationis. De adipiscenda. quæst. 2.

110 QVAERO † trigesimo secundò, an contra hæredem hoc remedio agentem obijci possit exceptio dominij? Difficilis est iuris quęstio ob maximum opinionum conflictū. Vna fuit opinio, quæ magis recepta est, exceptionem hanc obijci posse, cùm legatarius statim atque incontinenti probare possit ex testamennto, se habere legati dominium. Nam instrumento testamenti facit rem certam & notoriā, cap. Cùm olim, de verb. sign. & latè scripsit tract. De recuper. possess. remedio primo. quæstio. 17. Quæ sanè sententia intelligitur procedere cùm falcidia detrahenda ab hærede non est: secus cùm detrahenda uenit, nam tunc potest hæc excepito obijci. ita affirmarunt antiqui omnes & Bar. Alberic. Ang. & † communem esse testatur Ripa leg. 1. in princ. nume. 24. ff. quor. lega. Nec huic sententiæ aduersatur illa consideratio Ripæ, quòd hoc modo hoc interdictum redditur quodammodò inane & elusorium, restringendo illud ad eum casum, cùm detrahenda est falcidia, qui quidem casus rarò euenit. Nec leges adaptantur ad casus illos, qui vel nunquam, vel rarò eueniunt. leg. nam ad ea. ff. de legibus. Huic inquam difficultati respondetur, non reddi elusorium hoc interdictum, quia imò sæpè contingit casus detractionis falcidiæ. id quod ostendūt tot editæ constitutiones de falcidiæ huius deductione. Et

111 quod dicitur leges † non adaptari ad ea quæ rarò eueniunt, intelligitur, cum ita rarò eueniunt, ut per miraculū potius quam aliter euenisse credantur, ita declarant ibi doctores, & Bart. in leg. si maior. C. de legit. hæred. Dec. in l. ea quæ rarò, ubi etiam Cagn. de reg. iuris. Gomes. in §. uē Seruiana. nume. 27. inst. de actio. Alcia. lib. 2. disput. cap. 8. & latè Soc. Iunior. consil. 35. nume. 23. lib. 2. Præterea inquit, Ripa, hæc sententia ex eo vera non est, quòd saltem pro tribus alijs portionibus cessare deberet hoc interdictū cum in illis legis falcidiæ ratio cesset: & tamen verius est,

112 non cessare, sed posse reuocari. Verùm † hæc consideratio non multum vrget, quandoquidem totum legatum reuocatur: quia unum est corpus, è quo toto deducenda est falcidia. quæ quidem si ex una re sola & certa foret deducenda, procedere posset Ripæ alioqui leuis consideratio. Quo circa duo casus, nec plures sunt considerandi; ut apertè illos distinxit Angel. & cum eo Corne. consi. 37. nu. 20. & 25. lib. 3. quos retulit Ripa ubi suprà. nume. 25. versi. Ang. hic.

Primus est, cùm constat falcidiam non esse detrahendā, tunc cessat hoc interdictum; nam tunc cessat præcipua ratio, ob quam concessum est à Prætore interdictum hoc, & supra q. 12. declarauimus.

Secundus est casus cùm constat falcidiam esse detrahendā, vel dubitatur. tūc (inquit Angelus) utroque casu locus est interdicto, atque ita hæredi non obstat exceptio dominij; ex quo ratione deductionis falcidiæ, potest totū legatum

legatum in sui potestatem reuocare. Quæ sanè distinctio est ex mente Bar. & Bal. quamquā scribat Ripa, Bartolū ac Baldum in eo opinione fuisse, φ ubi clarū est falcidiā esse deducēdam, solum tres partes legati posse ex hoc interdicto reuocari: Nam Bar. hoc non scripsit, & Bal. apertè aliter sensit in d. l. unica. nu. 3. uers. glo. tres facit. C. quo lega. Nō inficior tamē Placētinum, ac Cy. & alios fortè nonnullos ex antiquis illud scripsisse, sed perperam certè, ut rectè in hoc animaduertit Ripa. Est ergò probanda Angeli imò Bart. & aliorum relata opinio, atq; distinctio. Quocirca ue-
113 ra nō est illa † Odoffredi & Oldradi opinio, quā probauit & Ripa d. l. ad finē prin. ff. quo. lega. & cum eis uisus est sentire Fabius in l. naturaliter. §. nihil commune nu. 62. de acq. pos. dum affirmarūt, φ siue cōstet falcidiam nō esse detrahēdam, siue dubitetur, semper locū esse huic interdicto, eò quia semper militat ratio concessionis interdicti: nempè, quòd nō debet legatarius sibi iusdicere, occupatis legatis. Nunquam uera est horum opinio; siquidē ratio, qua Prætor hoc interdictum concessit, illa est principalis, ob falcidiæ detractionē, quę vbi cessat, cessat & audacia: quēadmodum supra in prælidijs latius explicauimus. Ita pari-
114 ter verum non est quod docuit † Fabius in d. §. nihil cōmune, nu. 62. dum negauit absolutè dominij exceptionem hoc casu obijci non posse, etiā si probationes offeruntur in continēti, ex l. 1. §. 1. ff. quor. lega. qui tex. etsi loquatur secūdum Fabium indistinctè, attamē ex relatis rationibus distinguēdum est. Nec officit, φ legatarius habet suam intentionem probatam ex testamēto, quod potest incontinenti producere, & tamē ex hoc interdicto tenetur restituere. l. 1. in prin. ff. quor. lega. quia illud contingit ob detractionē falcidiæ, quicquid dixit Fabius, id quod iam supra uerum esse demonstrauimus.
115 QVAERO trigesimo tertio, an † hoc interdictū quo legatarius conuictus fuit, reddat ipsum legatarium infamem? Noua est disputatio, quam unò verbò abstulit Ludouicus Burghesius in repe. l. si se subijciant. nu. 21. ff. de iudi. & ait infamem reddi. Rem hanc non discutio, locum indicasse sufficiat. De his satis.

SVMMARIVM.

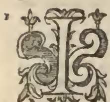
1 *Saluianum interdictum à quo inuentum.*
2 *Saluius Iulianus summus iurisprudentiæ auctor.*
3 *Interdictum saluianum cui prosit.*
4 *Interdicti saluiani formula.*
5 *Interdictum saluianum adipiscendæ possessionis esse.*
6 *Saluianum interdictum merè possessorium.*
7 *Saluiano interdicto vtilius est experiri, quàm actione hypothecaria.*
8 *Interdictum saluianum, quomodo differat ab actione seruiana.*
9 *Actio seruiana proprietatis causam respicit.*
10 *Interdictum saluianum ad possessionem rerum uniuersarum pertinere.*
11 *Interdictum saluianum aduersus colonum, actio verò seruiana contra omnes redditur. & ibi de ratione diuersitatis ex Hotomano.*
11 *Saluianum interdictum quomodo ab hypothecaria differat.*
12 *Hypothecaria actione auocatur possessio rōne iuris.*
13 *Hypothecaria iudicium petitorium esse dicitur.*
14 *Saluianū interdictū redditur principaliter cōtra conductorē, hypothecaria verò cōtra alios possessores.*
15 *Interdictum saluianum requirit probationem possessionis inquilini & coloni.*
16 *Actionem hypothecariā requirere efficaciores probationes quàm faciat saluianum interdictum.*
17 *Saluianum interdictum, an reddatur contra debitorem ex alia causa quàm locationis.*
18 *Ang. Are. in §. item seruiana. num. 9. inst. de actio. declaratur.*
19 *Alex. consi. 185. nu. 4. lib. 6. declaratur.*
20 *L. 1. C. de preca. et salu. interd. intellectus & sensus.*
21 *Dictio, ue, cuius naturæ sit.*
22 *Copulatiuam in expositiuam sæpe resolui.*
23 *Interdictum saluianum ex ueriori opinione nō reddi contra debitorem ex alia causa quam locationis.*
24 *Ratio cur saluianum interdictum reddatur tantum contra debitorem ex causa locationis.*
25 *Inuecta & illata censeri possideri à locatore.*
26 *Possessio pignoris rei mobilis transit in creditorem.*
27 *Possessio taciti pignoris ob clausulam constituti in creditorem transit.*
28 *Spoliari dicitur possidens qui impeditur ad possessionem reuerti.*
29 *Possessio pignoris tacitè sine aliqua traditione uera uel ficta in creditorem non transit.*
30 *Possessionē auocari per seruianā actionē uel quasi.*
31 *Legatarijs & fideicommissarijs non reddi saluianū interdictum.*
32 *Legatarijs vel fideicommissarijs possessio rei relictæ non acquiritur, nisi manu hæredis.*
33 *Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis in prædio rustico.*
34 *Illata & inuecta in prædio rustico esse obligata pro pensione, ac illata in urbano.*
35 *Illata & inuecta in prædio rustico quando hypothecata censeantur pro pensione.*
36 *Connani, Baronis, Charōdæ & Corasii defensa sñia.*
37 *L. eo iure. in prin. ff. in quib. caus. pig. uel hypothe. tacitè contrah. intellectus & sensus.*
38 *L. in prædijs. ff. in quib. cau. pig. vel hypo. tacitè contrah. sensus & intellectus.*
39 *L. Item quia. ff. de pact. intellectus.*
40 *L. Si non inducta. C. in quib. caus. pig. vel hypo. tac. contr. sensus.*
41 *Theophilus in §. est & seruiana, insti. de actio. decl.*
42 *L. 2. ff. in qb. cau. pig. uel hypo. tac. cōtr. intellectus.*
43 *L. certi iuris. C. locati. sensus.*
44 *Ratio cur inuecta in domum censeātur tacitè obligata, non ita illata rusticum prædium.*
45 *Fortunij Garziæ, Gomesii, & Corasii ratio quædam reiecta.*
46 *Interdictum saluianum, an reddatur pro illatis & inuectis in domum locatam.*
47 *Locator possidere dicitur rē locatā, cōtra paulò infr.*
48 *Actio pigneratitia, an detur pro illatis & inuectis in domum.*
49 *Pigneratitiam actionem nō concedi nisi re tradita.*
50 *Pignus, re non translata, non dicitur propriè.*
51 *Saluianum interdictum reddi pro illatis & inuectis in prædium vrbanum.*
52 *L. solutum. §. solutum. ff. de pigno. actio. sensus & intellectus.*
53 *Interdictum saluianum, an reddatur pro adipiscenda possessione partus ancillæ inuectæ in prædium vrbanum, cùm alteri deinde vendita fuit.*
54 *Partus ventrem sequitur.*
55 *Interdictum saluianum, an reddatur aduersus tertium possessorem.*

56 L.1.in prin.& in §.1.ff.de salu. interd. intellectus.
57 Saluianum interdictũ esse personale in rẽ scriptum.
58 Francisci Hotomani singularis opinio de saluiano interdicto confutata.
59 L.1.C.de prec.& salu.interd. sensus & intellectus.
60 Hotomani rationes quędam improbatæ.
61 Possessor extraneus dum ignoranter emit culpa non caret.
62 Interdictum quorum legatorum reddi contra tertium possessorem.
63 Interdictũ saluianũ reddi cõtra hæredes cõductoris.
64 Hæredem ex pacto sui antecessoris obligari.
65 Pactũ executiuũ ita successorẽ afficit, ut paciscentẽ.
66 Interdictum saluianum, an reddatur contra minorẽ, qui in prædio a se conducto bona intulit.
67 Minor dotẽ recipiẽdo, an sua bona obliget, et infra.
68 Auth. dos data. C. de dona. ante nup. sensus & intellectus.
69 L.Titia.ff.de iure dotium.intellectus.
70 Tutoris bona esse tacitè hypothecata pro redditione rationum.
71 L.ult.C.de legit.tutel. sensus.
72 Minorum bona cur liberè obligari non possunt.
73 Pupillum sine tutoris auctoritate obligari in consequentiam.
74 L.Conditionibus.de cond.& demon.intellectus.
75 Hypothecata tacita in bonis minoris causari sine decreto tutoris & curatoris.
76 L.1.§ fi.& l.2.ff.de reb.eor.intellectus.
77 Minoris bona sine decreto obligari legali obligõne.
78 L.si sine hęrede.§.Lucius.ff.de admi.tut.intellectus.
79 Lex generaliter loquens comprehendit casus priuilegiatos, quod ibidem declaratur.
80 Gulielmi Cunei & Cyni distinctio reiecta.
81 Minor conducens domum sibi conuenientem, an obliget tacitè omnia inuecta.
82 Minoris bona indistinctè censeri tacitè hypothecata pro pensione conductæ domus.
83 Saluianum interdictum, an reddatur pro possessione bonorum coloni partiarij.
84 Coloni nomen generale.
85 Colonus unde.
86 Emptionis substantia quæ.
87 Colonus partiarius socius, an dicatur.
88 Coloni bona & tunc pro pensione sunt tacitè hypothecata, cùm conduxit agrum colendum pro decem saccis frumenti.
89 L.Pomponius.la ij.in princ.ff.in quib.caus.pign.uel hypo.tacitè contrah.intellectus & declaratio.
90 Contractus innominatus sequitur naturam contractuum nominatorum.
91 Aemilij Ferreti opinio confutata.
92 L.2.ff.in quib.caus.pign.uel hypoth.tacitè contrah. intellectus.
93 Locatio & illa dicitur cuius mere in specie consistit.
94 Pacta tacita non extendi.
95 Familiaris bona illata in domum non censeri tacitè hypothecata.
96 Saluianum interdictum, an reddatur cõtra colonum coloni.
97 Illata & inuecta à colono coloni, uel inquilino inquilini, an censeantur tacitè hypothecata.
98 L. sed & si lege. §. colonus. ff. locati. sensus & intellectus.
99 Bona secundi conductoris prædij rustici censeri tacitè hypothecata pro pensione.
100 L.solutum.§.solutum.ff.de pign.actio. sensus & intellectus.
101 Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione illatorum in prædium ob deteriorationem factam.
102 Illata & inuecta censeri tacitè hypothecata pro deterioratione rei locatæ.
103 Saluianum interdictum, an reddatur pro illatis & inuectis à conductore in prædium, & deinde exportatis à prædio, mutata conductoris uoluntate.
104 Obligatio semel contracta impediri non potest.
105 Hypothecã semel quæsitã nouo cõtractu nõ dissolui.
106 L.cùm tabernam.ff.de pigno.declaratur.
107 Interdictum saluianum, an reddatur contra emphytheutam pro possessione rerum suarum illatarum in prædium emphyteuticum.
108 Saluianũ interdictum, an reddatur domino prędij locati etiã pro re aliena illata a cõductore in prędiũ.
109 Conductor possidens mala fide rem alterius eam nõ obligat domino prędij conductori ex illatione et inuectione.
110 Conductor possidens malafide rem alterius, si domino rei sciente eam inuexit in prædium conductum, censetur eam tacitè obligasse.
111 Taciturnitatem consensum non causare.
112 Conductor possidens rem alterius malafide, si eam inuexit sciente & uolente rei domino, illam obligasse dicitur.
113 Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione fructuum, qui ex locato prædio percipiuntur.
114 Fructus illati & inuecti in horreum, an sint tacitè hypothecati pro pensione prædij rustici conducti.
115 L.in prædijs, in prin.ff.in quib.caus.pig.uel hypo.tacitè contrah.intellectus.
116 Locatorem posse prohibere conductorem pensionis debitorem, ne ante factam solutionem fructus è fundo exportet.
117 Fructus industriales, ac naturales censeri hypothecatos pro pensione fundi.
118 Bartolus in lege assiduis.num.9.C.qui potio.in pign. hab.exponitur.
119 Fructus naturales perceptos per hæredem mariti ex ipsius mariti bonis, iam pro dote mulieris obligatis, esse mulieri pro dote hypothecatos.
120 Fructus consumpti & ex pretio empto prędio, illud non esse obligatum pro pensione conducti prædij.
121 Prætium rei loco non succedit in hypothecaria. Fructus sunt de his, quæ seruari non possunt.
122 Creditor consequi potest pretium, quod successit loco rei, cum nihil adsit, quod pro solutione cõsequatur.
123 Gomesii opinio reiecta.
124 L.3.C.in quib.cau.pign.uel hypotg.tacitè contrah. sensus.
125 Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione rerum uenalium inuectarum in prædio.
126 Venalia inuecta in domum non censeri tacite hoypthecata pro pensione si loco mercium non habetur.

Conductorem

127 *Conductorem exercentē negotiationem cēseri tacitè hypothecasse merces illatas in domū vel apothecā.*
128 *Taberna quid.*
129 *Horreum quid.*
130 *L.cum tabernam.ff.de pigno.intellectus.*
131 *Fructus venales illati in domum conductam non obligari pro pensione domus.*
132 *L.debitor.ff.de pign.explicatur.*
133 *Interdictum saluianum, an reddatur pro possessione pecuniæ illatæ in prædium conductum.*
134 *L.si chorus.§.his verbis.de leg.3.declaratur.*
135 *Pecuniam illatam in domum non censeri tacitè hypothecatam pro pensione domus.*
136 *Pecunia quæ quotidie expenditur loco non circumscribitur.*
136 *Pecuniam esse de his,quæ seruari non possunt.*
137 *Pecuniam in legato generali rerum omnium non contineri.*
138 *Interdictum saluianum, an reddatur pro vestimentis in prædium illatis & inuectis.*
139 *Vestimenta non contineri in expressa bonorum hypotheca.*
140 *Libros scholasticorum non censeri tacitè hypothecatos pro pensione domus.idem de armis militum.*
141 *Saluianum interdictum, an reddatur pro instrumentis continentibus nomina debitorum.*
142 *Debitorum nomina non censeri tacitè hypothecata pro pensione domus.*
143 *Debitorum nomina nō venire in hypotheca expresso omnium bonorum.*
144 *Interdictum saluianum, an reddatur pro bonis illatis a famulo,qui domino seruire promisit.*
145 *Saluianum remedium,an reddatur pro illatis in porticu domus conductæ.*
146 *Illata in ædificijs domui coniunctis censeri pro pensione domus obligata.*
147 *Porticus dicitur domui coniunctus.*
148 *Porticus,ac domus securitatem tribuit.*
149 *Interdictum saluianum , an reddatur pro illatis in naui conducta.*
150 *Nauis prædium vrbanum vel rusticum dicitur.*
151 *Saluianum remedium,an reddatur pro illatis in molendinum conductum.*
152 *Molēdinum, an sit prædium vrbanum,uel rusticum.*
153 *Interdictum saluianum,an reddatur pro illatis,etiā si specialiter aliqua bona hypothecata fuerint.*
154 *Bona specialiter non hypothecata pro pensione domus sub tacita permanere.*
155 *Legis prouisio quando ceßet ob prouisionem hominis,latè declaratur.*
156 *Saluianum interdictum, an reddatur pro locatione tacita subsecuta.*
157 *Libelli forma in interdicto saluiano.*
158 *Hypothecaria quando intentata censeatur.*
159 *Saluianum remedium cumulari, an possit cum hypothecaria.*
160 *Possessorium adipiscendæ cum petitorio cumulari.*
161 *Interdicto saluiano agens non habet necesse probare bona illa fuisse conductoris.*
162 *Saluianum interdictum intentans non habet necesse probare,illata & inuecta esse sibi obligata.*
163 *Interdicto saluiano agens probat prius se esse creditorem.*
164 *Agens ut talis se talem debet probare.*
165 *Legitimatus agens, ut talis, se legitimatum debet probare.*
166 *Agens contra aliquem vt talem, ita eum esse probare debet.*
167 *Exceptio, quod instrumentum non est instrumentum, opponi potest, cum statutum tribuat instrumento paratam executionem.*
168 *Dispositio omnis suam substantiam præsupponit.*
169 *Agens contra aliquem ut homicidiam de delicto debet constare.*
178 *Agens ad pœnam ex contractu prius de debito debet constare.*
171 *Conueniri qui potest loco ratione contractus,de contractus debet constare.*
172 *Emphyteuta ut declaretur cecidisse ab emphyteusi constare debet eum eße talem.*
173 *Interdictū saluianum nō desinit esse summariū, & si aliquod eius adminiculū plenariè debet tractari.*
174 *Priuilegium tributum testamento militis intelligitur si de eo plenè constet.*
175 *Remediū.l.ult.C.de edic. diui Adria. nō desinit eße summarium, et si probationes plenariè requirūtur.*
176 *Probationes perfectè & plenè non efficiunt indiciū non esse summarium.*
177 *Statuto si cauetur procedendum esse summariè super instrumento, ita procedendum super hypothecaria,quæ ex eo mouetur.*
178 *Iudicij adminicula, an eo modo tractandi sint, quo iudicium principale.*
179 *Exceptio excussionis obijci an posit in remedio saluiani interdicti.*
180 *Exceptio excussionis respicit petitorium, non autem possessorium iudicium.*
181 *Tertius possessor interdicto saluiano conuentus,an posit locatori agenti offerre creditum, atque ita ab actione illum excludere.*
182 *Ius offerendi cuicunque possessori (etiam nullum iure habenti ius) concedi.*
183 *Hypothecæ ius per oblationem crediti perimi.*
184 *Ius offerendi ad vsque litis contestationem excussionis concedi.*
185 *Sententiæ formula, qua nam sit in iudicio ex saluiano interdicto.*
186 *Appellare à sententia lata super interdicto saluiano,an liceat.*
187 *Appellari posse à sentētia lata in possessorio ex interdicto saluiano cum causa proprietatis est ei annexa.*
188 *Hæres cū agit ut talis super ea quæstione erit disputandum.*
189 *Auctoris distinctio & doctrina, quomodo appellari possit à sententia causa possessorij ; in qua & de proprietate tractatur.*
190 *Instrumentum,cui à statuto tributa est parata executio,liquidum esse debet.*
191 *Baldus consilio 131. libro 1. declaratur.*
192 *Appellari à sententia lata super liquidatione instrumenti.*

TERTIVM ADIPISCENDAE possessionis remedium ex saluiano interdicto.

1 NTERDICTVM † saluianum à Saluio Iuliano fuisse inuentum, scriptũ reliquit Eguinarius Baro eruditissimus Iurisconsultus in §. retinendæ, insti. de interd. quod iam placuit, & Butrio in cap. pastoralis. nu. 18. de causa poss. & proprie. Nec mirum; nam summus iu-
2 ris scientię † auctor fuit, uel ipso Iustiniano teste in leg. inter antiquam. C. de vsufructu. quin idem Iustinianus in l. 2. C. de ueteri iure enuclea. Saluium Iulianum edicti perpetui conditorem sublimissimum, & in l. pen. C. de condi. ind. eundem sublimissimum testem, summæque auctoritatis hominem, & Prætoriani edicti or
3 dinatorem fuisse commemorat. Hoc † interdictum succurrit fundi domino contra colonum, ut adipisci ualeat possessionem earum rerum, quæ in fundo locato illata inuectaque fuerint, idque pro pensione fundi locati pręstanda. Quę ratio Saluium ad ita ordinandum mouerit non uno in loco infra dicemus. Interdictum hoc ita concipi posse scribit Baro in §. adipiscendæ. institu. de interdict. & lib. 6.
4 manu. ti. 33. † Quod in fundum Lucij Titij pignoris nomine induxisti, intulisti, aut creditori obligasti, qua de re agitur quo minus id ei apprehendere liceat, uim fieri ueto. Hotomanus uerò in §. interdictum quoque, insti. de interdict. breuius ita composuit. Quod tu illi mercedis causa oppignorasti, qua de re agitur, id illi restituas. Baroni tamen assentior. Edictum autem idem Baro ita composuit. Si quis in fundum conductũ quid induxerit, intulerit, aut creditori obligauerit pignoris nomine eius apprehendi gratia, locatori, creditorivè, in eum interdictum dabo. Interdictum
5 hoc † adipiscendę possessionis remedium uerè est. §. interdictum quoque, inst. de interdictis. Gloss. in Rub. C. de prę ca. & saluia. interd. ad fin. & ibidem Salicetus & ceteri. Bar. in leg. solutum. §. solutam. nu. 5. ff. de pign. actio. Syluanus consi. 36. num. 2. & non vulgaris eruditionis iurisconsultus Franciscus Sarmentus in commentarijs. De redditibus ec-
6 clesiæ parte 3. cap. 2. nu. 22. Hoc esse iudicium merè † possessorium, atque ita summariè tractandum scribunt Ang. Aret. in §. item seruiana. numero 6. institu. de actio. Robertus Maranta in tract. de ordine iudiciorum, parte quarta. distinct. 7. numero 11. & Rolandus à Valle, consil. 14. nume. 11. lib. 1. & Franc. Balduinus in commentarijs. De pignori
7 bus. capit. 14. columna 1. Quo sanè † remedio possessorio utilius est experiri, quàm ipsa actione hypothecaria, cùm ob minores probationes, tum ob appellandi facultatem, ac alia commoda, quæ cessant in hypothecaria, ita scribunt Cæpolla cautela. 81. Quando quis. Negusa. Tract. De pignoribus parte ultima, membro ultimo, numero 26. Gomes. in §. item seruiana. numero 36. institu. de Actio. & Rolandus a Valle. d. consilio 14. numero 2. lib. 1. qui uno ore testantur in iudicijs maximè obseruari. Quocirca non acquiesco Francisco Sarmento, qui in præcitato capit. 2. nume. 22. & numero 23. scribit, hoc interdictum non esse tantæ utilitatis, nec ita summarium ac compendiosum, ut vulgò creditur. Quandoquidem & plenam causæ cognitionem & exactas Probationes requirit, quin & appellationem admittit. Quæ equidem ueritati repugnare suis locis dicemus.

8 QVAERO primò, † quid inter hoc interdictum & actionem seruianam intersit? Et multum interesse omnes scribunt. Primò differunt, quòd hoc interdictum de sola possessione (ut iam diximus) interponitur, in actione
9 uerò † seruiana de rei proprietate agitur, quemadmodum annotarunt Pract. Papien. in forma libelli pro hypothecaria actione in uerbo, sub eadem. numero 9. & Zasius in §. item seruiana, nume. 40. inst. de actio. qui & alios recenset. Redditur & Seruiana ad auocandam nudam possessionem l. si cum uenditor. in prin. ff. de euict. & ob id illud iudiciũ possessorium appellat Balduinus pignoribus c. 14. colu. 1. sed est tutius dicere esse petitorium, cum nec rei uendicatio, qua aliquando auocatus possessio sola, ratione iuris in re, possessorij nomen non obtinet.

10 Secundò differunt, quia † interdictum hoc ad rerum vniuersalium possessionem pertinet: illa etiam ad singularium. Hanc differentiam assignauit Hotomanus in d. §. interdictum quoque, inst. de interdict.

11 Tertiò differunt, quoniam hoc † interdictum directum aduersus colonos possessores datur; actio uerò seruiana aduersus alios, qui rem quæsiuerunt redditur. lege Paulus. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. contrah. ita Bartolus. & cęteri in l. vlt. ff. de saluia. interd. & in specie hanc differentiam assignant Pract. Pap. loco iam citato. Negusantius in Tracta. De pignoribus, parte. 8. membro primo, nu. 8. & uers. seruiana tamen, & Hotomanus in commentarijs verborum iuris, in verbo. Interdictum saluianum, & in d. §. interdictum, quoque inst. de interdictis.

12 QVAERO secundò, quid † intersit inter hoc interdictum & actionem hypothecariam? Plurimum interesse omnes scribunt. Primò in eo differt, quòd saluianum hoc interdictum (ut supra admonui) possessorium est: &
13 in eo de sola possessione contenditur. Actione † uerò hypothecaria possessio auocatur ratione iuris hypothecæ lege si cum uenditor. in princ. ff. de euictio. quamo-
14 brem † iudicium, quod eius causa mouetur, petitorium dicitur leg. pignoris. ff. de pignorib. quemadmodum & de rei uendicatione dicimus, quæ & si iudicium petitorium continet, aliquando tamen possessionem, aliquando detentationem ratione dominij auocat. lege officium. ff. de rei uendi. Hanc differentiam assignarunt glos. in lege 1. & ibi Barto. numero 2. C. de præcario, & saluia. interdict. idem Bartol. in lege 1. numero 3. in fin. ff. eo. & Anto. Negusant. in Tracta. De pignorib. primo membro octauæ partis. numero 2.

Secundò differt, quia hoc interdictũ principaliter fuit inuentum fauore locatoris contra cõductorem prędij rustici pro adipiscenda, scilicet, possessione inuectarum in prædio tacitè obligatarum pro pensione locati prædij. Quo circa directum hoc interdictum redditur locatori contra conductorem prædij rustici. Vtile uerò contra conductorem prædij urbani: quod infrà suo loco latius explicabimus. Actio autẽ hypothecaria directa etiam aduersus tertium possessorem conceditur: ita Bart. in l. ult. ff. de saluia. interd. & Negus. præcitato loco. nu. 5.

15 Tertiò differt, quia hoc † interdictum saluianum solùm requirit, quod locator probet solam possessionem coloni, uel inquilini illarum rerum, quæ illatæ, uel inuectæ ab illis fuerunt in conducto prædio. qua de re infrà copiosè age-
16 mus. q. 28. Actio † verò hypothecaria efficaciores probationes aliquando super dominio aliquando super possessione requirit. quod fusissime explicarunt Ang. Aret. in §. itẽ seruiana. nu. 8. inst. de actio. Afflictus decis. 383. nu. 2. 3. & Negus. in tract. de pignorib. parte octaua, membro tertio. nu. 6. vbi septẽ propositis conclusionibus rem hanc absoluit. Et in specie hanc differentiam assignarunt gl. Bar. & Sal. in l. 1. C. de præca. & Saluia. interd. & Bart. in l. 1. nu. 3. ff. eo. Socinus senior consi. 112. nu. 6. lib. 4. & Negusant. d. parte octaua membro primo, nu. 6.

17 QVAERO tertiò, an hoc † interdictum nõ solùm locatori aduersus conductorẽ, sed etiam cuicunque creditori habenti bona sua debitoris ex alia quauis causa obligata uel expressè, uel tacitè, reddatur? Difficilis sanè disceptatio & non parum obscura, quòd eam paucis nostri concludunt. Excipito hic vnum Franciscum Sarmentum uirum eruditum, qui in sæpius citatis commentarijs. De redditibus ecclesiæ, parte. 3. cap. 2. nu. 19. 20. exactè rem hanc tractat vna fuit interpretum opinio, interdictum hoc utile tamen, reddi cuicunque creditori. Hanc probarunt Barto. in l. 1. num. 2. ff. de saluia. interd. in illis verbis, & etiam cuilibet creditori. Idem Bart. in leg. 1. quæstio. 9. C. eo. de præca. & saluiano interdicto, ibi, & creditori, & paulò
18 post, dum reddit rationem. † Angelus Aretin. in §. item seruiana. numero nono. institu. de actio. dum in primis uerbis ita scribit. Aduersus tamen quod cautus Aduocatus nunquam intentat hypothecariam, sed utile saluianum interdictum, quod competit cuilibet creditori. Directum autem pro rebus coloni inuectis et illatis, utile pro rebus inquilini locatori: & etiam cuilibet alteri creditori. Hęc ille. Nec quemquã huius opinionis recenset Angelus.

Nam

Nam Baldus, qui ab eo citatur in eam sententiam adfertur, quòd hoc interdictum reddatur contra conductorem & eius heredem: qua de re suo loco. Salicetus uerò, qui ab Angelo refertur, in eam sententiam refertur, quòd hoc interdictum utile reddatur contra tertium possessorem bonorum pro pensione rei locatæ hypothecatorum ipsi locatori: atque ita etiam cum Saliceto eiusdem opinionis recenset ipse Angelus Bartolum & Florianum. Hoc uolui te scire studiose lector, ne te fallat Angeli traditio. Nam & illa fefellisse uidetur alioqui benè occulatum Sarmentum in in d. cap. 2. numer. 20. uers. ex posterioribus uero &c. dum credidit Angelum Aretinum retulisse Baldum & Salicetum huius opinionis Bartoli assertores. Idem quod Barto-
19 lus (ut in uiam reuertar) respondit † Alex. consil. 185. nu. 4. lib. 6. in illis uerbis, maximè cum omissa hypothecaria, sufficiat agere utili saluiano interdicto ad possessionem. Et tamen uerè Alexander respondit in casu, in quo hypotheca erat ex instrumento publico ratione crediti, ex alia causa quàm locationis contracti. Idem scriptum reliquit Antonius Negusa. in Tract. de pign. parte octaua membro primo, numer. 6. ibi, colonis ut inquilini, uel debitoris: & membro tertio. num. 19. & uno uerbo idem sensit Ripa in Rubr. ff. de pigno. nume. 19. in primis uerbis, ibi, uel aliorum debitorum. asserens ita sensisse Bartolum & omnes in d. l. 1. C. de præca. & saluia. cum tamen in ea. l. 1. solus Bartolus id asseruerit: Si rectè perpendimus, idem uisus est sentire Bart. in §. adipiscendæ. inst. de interdictis & in liber 6. manual. titul. 33. dum huius edicti & interdicti formulam conficit. Horum opinio uel sola illa constitutione Gordia-
20 ni in † l. 1. C. de præca. & saluia. interdicto fulciri uidetur. Si quidem & de eo debitore, qui ex alia causa quàm locationis creditori tenetur, & cuius bona sunt ipsi creditori obnoxia uidetur agi. illa enim uerba, debitor tuus, ut potè quod generalia & indefinitè prolata sint, ad omnem debitorem extendi Bartolus intellexit. Id quod & uerba, quæ à Gordiano in ea parenthesi subijciuntur, suadent. Verba illa adscripsi. Id enim tantummodò aduersus conductorem debitoremvè competit. Illa nomina conductorem & debitorem, non pro uno, nempè conductore atque ita debitore (ut opinatur ibi Accursius) sed pro diuersis poni uidentur. Quod uisus est sentire & Sarmentus. d. cap. 2. numero 19. dum scribit, errasse Accursium interpretantem responsum Gordiani, ut loquatur de solo locatore, & non de alio creditore. Quorum opinionem confirmare uidetur, illa dictio vè, quæ sui natura idem significat quod dictio & & ita Bartol. in lege si ita. ff. de iniusto rupt. Aretin. in lege possideri, in princ. ex illo textu. ff. de acquiren. possess. At qui dictio. &, est copulatiua, quæ diuersa solet copulare. ut in Rubrica. ff. de iuris & facti igno. & in capit. inter cæteras. de rescrip. ergo & diuersa in hoc responso copulare debet. Erit itaque ex Bartoli sententia illius responsi sensus: saluianum interdictum directum reddi contra conductoris bona, ac etiam alterius debitoris, cùm immediatè contra eos agendum est. Seruianam uerò, uel quasi concedi aduersus tertium possessorem causam uel ab illo conductore, uel ab altero illo debitore. Cæterùm (ut ingenue dicam quod hac de re sentio) hic sensus mihi non probatur. Verius enim existimo illa uerba, debitor tuus, referri ad conductorem, qui uerè debitor dicitur. Et illa uerba posita in ea parenthesi, conductorem debitoremvè (ut rectè censuit Accursius, & cum eo Salicetus ibidem oppo. 3.)
21 pro eodem ponuntur. Nec dictio illa, † ve, est copulatiua semper, sed sui natura disiunctiua, ut scribit Alciatus in l. sæpe. numer. 4. de uerbo. significa. sed multipliciter adeo ponitur, ut uerius stet iuxta subiectam materiam. quemadmodum scribit Gomes. in §. pœnales numer. 45. instit. de actio. Hoc itaque nostro in casu erit expositiua. nam copula sæpe ponitur inter duo, quæ idem significant. ita Ias. in lege prima in princip. numero secundo. ff. de iust. & iure. post Bartolum ibi. numer. secundo clarius Alciatus in d. l. sæpe. nume. 20. de uerborum significa. ex l. 2. ff. ad l. Aquil. ubi illa uerba, quadrupedem uel pecudem exponuntur, quadrupedem idest pecudem. Quin ubi dictio, ve, esset co-
22 pulatiua, adhuc dicimus † copulatiuam resolui in expositiuam. ut in lege prima. ff. de pactis. atque interpretationis loco est Barto. in l. de quibus. ff. de legibus, & post cæteros scribit Brecheus in l. alienationis uerbo. §. Oratio. nu. 1. de uerb. signifi. cæteros ex industria prætereo.

Quo circa sensus illius responsi erit, Saluianum interdictum directum reddi contra bona a conductore possessa: nó autem cum a tertio possidentur: sed aduersus illum dari seruianam, uel quasi. An autem aduersus tertium illum possessorem reddatur interdictum saluianum utile, ibi non diffinitur. qua de re dicemus infra. quæst. 8. Præterea illa uerba, uel quæ ad eius exemplum instituitur, quæ perpendit Bartolus, ut scilicet illud sit Saluianum interdictum, quod redditur huic creditori contra quemuis debitorem instar seruianæ actionis; uerè hunc sensum non habet. Siquidem uerius referuntur ad personam illius tertij possessoris, quemadmodum & illa, sed seruiana actione. Et erit sensus, actionem seruianam, uel quæ ad eius exemplum instituitur, idest quasi seruianam, (ut rectè ibi exponit Accursius) reddi contra tertium possessorem. Vno uerbo itaque dicendum est, in eo Gordiani responso nó agi de alio debitore ex alia causa, quàm conductionis. etsi Sarmentus in eo capit. 2. nume. 18. aliter sentiat. dum scribit in ea leg. 1. C. de præca. & Saluia. interdicto. esse textum expressum, quòd habens hepothecam aduersus alium quàm conductorem non habet saluianum interdictum, sed quòd seruiana actione, uel quasi, quę utilis est, uti debet. Non enim ibi constituit Gordianus, seruianam, uel quasi, reddi contra debitorem ex alia causa quàm conductionis: cùm (ut dixi) de eo non loquatur: sed solùm reddi asseruit contra tertium possessorem, qui a conductore emit. Nam si ibi illa uerba, debitor tuus, & illa debitoremvè, intelligerentur de debitore ex alia causa quam conductionis, necesse nobis foret probare Bartoli interpretationem: quam omnino falsam esse ostendimus: & cuius opinionem ipsemet sarmentus improbat.

23 Secunda itaque fuit opinio eorum qui dixerunt † interdictum hoc, nec utile quidem reddi contra debitorem ex alia causa quàm conductionis, & locationis. Hanc uisus est probare Baldus in lege prima. C. de præca. & saluia. interdicto. dum differentiam constituit inter hoc interdictum & actionem seruianam: & inquit, quasi seruianam dari contra quemcunque possessorem: atque ita innuit, saluianum interdictum non dari contra quemcunque. Idem clarius affirmauit ibidem Salicetus oppo. tertia. & doctè ac copiosè Franciscus Sarmentus in præcitatis commentarijs. De redditibus ecclesiæ, parte 3. capit. secundo nume. 19. 20. vbi asserit hanc esse antiquorum & aliorum ferè omnium * opinionem. Et eo loci diligenter perpendit Sarmentus, Specul. & Practic. Papien. formantes libellum in hoc interdicto siue directo siue utili, semper exempla attulisse in debitore & creditore ex causa conductionis & locationis. Idem facit Ottho Senonensis in sua summa de interdictis. titul. de interdicto saluiano. Et vere Iurisconsulti, Iustinianus, ac cęteri legum tutores, dù de saluiano hoc interdicto aliquid constituunt, semper de colono debitore agunt, & omnium clarius Theophilus in suis institutio. §. altera. uer. huiuscemodi. de interdi. Crederem & ego hàc opinionem esse veriorem, & in iudicijs obseruandam. Huius initæ præcipua ratio atq; fundamētū est, quod & Sarmentus non indiligenter considerat. Nam
24 † ratio, quę consideratur in hypotheca locatoris in bonis conductoris, nempè, quod conductor inferendo bona in prædio conducto transferre videatur possessionem in locatorem. argumento. l. si ego. §. dotis. uer s. quid enim. ff. de iure dotium, non militat in altero qui creditor sit ex alia causa. Non enim possessio illa bonorum debitoris videtur in creditorem translata: cum ibi non adsit res prius possessa à creditore, quæ contineat illa quæ debitoris sunt, uti in casu locationis extat prædium à locatore possessum,
25 quòd † inuecta & illata continet, atque ita fictam quandam possessionem transfert. iuxtà tradita à Baldo in l. de his. C. de furtis, & ab Alexand. in leg. 3. in princip. nume. 27. ff. de acquirend. possessio. Verùm ratio hæc dubitatione non caret, si aliter non declaratur. si quidem hic agitur semper de re mobili illata, & inuecta, cuius possessio asseritur quodammodo translata per inclusionem factam in prędio iam à locatore possesso: At qui, si rectè perpendimus, cùm debitor obligat bona sua creditori,

possessio mobilium uidetur quodammodo in creditorem translata, cum sit pignus quoddam tacitum, quod naturam sequi uidetur expressi pignoris: quæ quidem est, ut in creditorem translata sit possessio. iuxtà leg. si rem alienam. §. propriè. ff. de pigno. actio. & copiosè ac doctè explicant. Aut Negussantius in Tract. De pignoribus parte prima numero 5. & Fran. Balduinus in commentarijs. De pignoribus. cap. 15. Quo circa scribit Ias. in l. 1. §. per seruum corporaliter. nume. 5. ff. de acqui. possess. huic creditori concedi interdictum retinendæ, quòd suo loco explicauimus. Quò suscepta hæc disputatio elucescat clarius, explicando hanc, quam retulimus rationem, soleo ego aliquot ca-
26 sus ita distinguere atque constituere. Primus est † in pignore rei mobilis creditori per debitorem expressè constituto. Quo sanè in casu transferri dicitur possessio in creditorem. d. lege rem alienam. §. propriè. ff. de pigno. actio. cum iam relatis. Hoc in casu frustrà est dubitare, an creditor experiri possit hoc interdicto Saluiano uel alio remedio possessorio adipiscendæ, cum iam in manu ipsius cre-
27 ditoris possessio posita sit. Secundus est casus, † cùm pignus rei mobilis factum est, sed nulla uera traditio intercessit; sed ficta tantùm per clausulam constituti, uel precarij. Hoc casu in creditorem dicitur translata possessio uera & propria, l. certè. §. 1. ff. de preca. l. quod meo. vbi omnes. ff. de acq. posses. sed tantùm communem & in iudicijs seruari ait Tiraq. in Trac. De iure constituti, parte. 2. ampl. 1. & ob id si eum impediat debitor, quin is sua manu eam
28 apprehendat, tanquam † spoliatus remedio recuperandæ agere potest. ita post alios scriptum reliquit Tiraq. in d. Tract. De iure constituti, parte prima. nu. 4. & nume. 69. & parte. 2. ampl. 11. & scripsi in commentarijs. De recuperanda poss. remedio primo, num. 48. Hoc ergo in casu frustrà est disputare de aliquo remedio adipiscendę. Est enim utilius agere remedio recuperandæ; quàm adipiscendæ, ut notissimi iuris est. Quòd ita in pignore rei mobilis, quàm in hypotheca, quæ rei immobilis est, locum ex relata ratio
29 ne obtinet. Tertius est casus, cum † pignus rei mobilis tacitè à lege, uel ab homine constituitur. nulla traditione uera uel ficta intercedente. Hoc in casu an quæsita sit aliqua possessio ficta & impropria creditori, ut remedio adipiscendæ possessionis ueram & propriam consequi possit. Et uerè dicendum est, nullam possessionem esse translatã. Nam iure aliquo id non reperio constitutum: & cum lex nil in hoc fingat, hominisque nõ sit fingere, dicendum est
30 possessionem non censeri translatam, & quamquam † seruiana, uel quasi concedatur, quibus possessio auocatur; attamen l. si uenditor in principio. ff. de euict. ex eo potius intelligimus nullam possessionem fuisse apud creditorem, quàm quòd fuerit. Sequitur ergo dicendum ratione possessionis nullum ius acquisitum fuisse huic creditori. qui si possessionem auocare potest, id ex actione seruiana facit, d. l. si cum uenditor. & declarat Gabriel Mudęus in rubr. de pignorib. nume. 7. Hac ratione. 7. dicendum est idem in
31 † legatarij & fideicommissarijs, quibus tres tantùm actiones dantur, ut legatum, vel fideicommissum cõsequantur, nempè, ex testaméto, rei. vendicatio, & hypothecaria: nec quò ad possessionem, quam de manu hæredis consequi de-
32 bent, ius aliquod in eis † translatum. quinimo correxit Iustinianus in lege 1. §. 1. C. commu. de legat. antiquam illam missionem in possessionem, quam iudices faciebant. uti superiore remedio. quæst. 22. abundè explicaui. Quo loci probaui eam opinionem, quòd iudici licet ex suo officio mittere in possessionem legatarium, uel fideicommissarium, ut scilicet illi euitare possint interdictum quorum legatorum, quo heres contra eos ad possessionem auocandam & adipiscendam uti potest. Et si legatarius possessionem consequi potest iudicis officio, id extra ordinem & in subsidium quodammodo fit, & non iure ordinario. Vt hinc intelligamus nullum interdictum atque auxilium certum, atque (ut ita dicam) ordinarium esse legatarijs & fideicommissarijs productum ad adipiscendam possessionem rei legatæ, uel fideicommissę. Hęc ratio mihi uisa est semper planior & certior illa, quam eruditus Sarmentus perpendit in illis commentarijs. De redditibus ecclesiæ. d. parte. 3. cap. 2. nu. 21. quem solum hanc excitasse dubitationem hactenus inuenio.

33 QVAERO quartò, an hoc † interdictum reddatur pro adipiscenda possessione bonorum illatorum in prædio rustico, etiam si nulla expressa conuentio precesserit, quòd quæ in eo erunt illata & inuecta per ipsum conductorem sint hypothecata domino prædij? Et dicendum uidetur indistinctè reddi, siue expressa conuentio præcesserit, siue non. Nam magis * recepta est Doctorum opinio, nullam esse differentiam inter locationem predij urbani,
34 & rustici, ut tam † in rustici quàm in urbani locatione illata & inuecta absque ulla expressa pactione censeantur tacitè hypothecata domino prędij, pensionis nomine: ita enim censuit glo. in §. item Seruiana. in uerbo coloni. inst. de actio. quam ibi secuti sunt Ang. Aret. nu. 12. Ias. nu. 54. Comes. nu. 13. et si nn. 30. uersic. unde eadem dissentire uideatur. Zasius. num. 16. & Ioan. Bap. Asinius in l. at si quis. §. si colonus. nume. 18. ff. de relig. & sump. fune. In eo tantùm extat differentia, secundum glossam iam relatam &
35 Doctores, quòd ita demum illata † & inuecta in prędio rustico obligata prędij domino cẽsentur, si dominus sciat illata: in prędio uerò urbano dicuntur obligata, siue is dominus sciat, siue ignoret. Ego uerius opinor cum eruditiss.
36 Francisco † Connano lib. 4. commment. iuris ciuilis, cap. 16. nume. 5. Ludouico Charondo lib. 3. uerisimil. iuris, capit. 15. Ioan. Corasio in d. §. item seruiana. numer. 5. & idem ibi sentit Baro. uersicu. illud quęsitum est, Hugo Donellus in commentarijs. De pignoribus capit. 4. columna 6. uersicul. sequitur de prædijs rusticis, & Balduinus in eisdem commentarijs. De pignorib. capi. 6. columna 4. uersicul. sed quid in rusticis. ita demum illata & inuecta in fundum rusticum censeri obligata domino fundi pro pensione, si expressè conuentum fuit inter ipsum dominum locatorem & conductorem, quòd quę inferrerentur essent
37 hypothecata. quam sanè ueram sententiam probat † l. eo iure, in princ. ff. in quib. cau. pignorib. uel hypothe. tacitè contrah. dum Neratius Iurisconsul. ait, eo iure utimur, ut quæ in prædia urbana inducta, illata sunt, pignori esse credantur quasi id tacitè conuenerit. In rusticis contra obseruatur. Intelligo cum iam relatis, contra obseruatur, idest, quòd sola illatio, & inuectio non sufficit, sed necessaria
38 est expressa conuentio, quòd probat † l. in predijs. ff. eod. titu. ff. in quib. caus. pigno. uel hypothe. tacitè contrah. dũ Pomponius ait, fructus prędij intelligi tacitè obligatos domino, etiam si nominatim id non conuenerit. hæc uerba etiam si nominatim posita sunt ad ostendendum differentiam esse inter fructus in prædijs natos, & bona in prædijs illata & inuecta, ut fructus censeantur tacitè hypothecari, bona uerò si nominatim actum fuit. alioqui frustra dubitatum fuisset apud Pomponium de fructuum hypotheca, si fuisset clarum illata & inuecta, de quibus maior est dubitatio, esse hypothecata sine expressa conuentione. Ita
39 pariter loquitur Paulus in † lege item quia. ff. de pactis. dum illis uerbis, etiam si nihil nominatim conuenerit, ad differentiam prædij rustici usus est. Clarius hanc senten-
40 tiam probat † l. si non inducta. C. in quib. caus. pig. uel hypothe. tacitè contrah. si non inducta & illata in fundum, quæ pignoris causa teneri placuerat. mãcipia fuissent, nec hæc specialiter obligata monstrentur &c. requirit hæc cõstitutio non solum pactionem, ex illis uerbis, placuerat, quæ de expressa pactione in dubio, ut de efficaciori intelligitur; uerùm etiam specialem obligationem, ut nomine pensionis fundi illata mancipia essent hypothecata. Et in specie nostra ita ait Iustinianus. in §. interdictum quoque, insti. de interdict. ibi, futuras pepigisset. pactum intelligitur de expresso, ut mox subijciam, & si rectè perpendamus idem sensit Gomes. in d. §. item seruiana, nu. 30. vers. unde eadem, dum citat l. 1. & 2. ff. de saluia. interd. Confir-
41 matur auctoritate † Theophili in §. Est & seruiana. inst. de actio. qui in hęc uerba scripsit. Et seruiana quidem actione tali in specie utimur. fundum à me conduxisti, & colonus mihi factus es, ad præstandos mihi quotannis mercedis nomine centum aureos. Induxisti in eum fundum res complures: ueluti equos, boues, seruos, uestem, argentum, cum pacto ut eæ mihi mercedis nomine obligarentur. ecce, cum pacto, dixit Theophilus. Qua quidem sententia firmata, non aduersantur iura, quæ pro recepta magis opi-
42 nione adferri solent. ac primò text. † lege 2. ff. in quib. caus.

caus. pig. vel hypoth. tacitè contrah. quam citauit glo. in d. §. item seruiana. Non enim obest, quandoquidem ita ait Martianus ex Pomponij sententia, non solùm pro pensionibus, sed etsi deteriorem habitationem fecerit culpa sua inquilinus, inuecta & illata pignori erunt obligata. Loquitur Martianus de inquilino, hoc est de eo, qui prædium urbanum conduxit, non autem de colono, qui fundum colit. l. re pignoris. ff. de acq. poss.

43 Secundò non aduersatur † l. certi iuris. C. locati. certi iuris (ait Alexander) est ea, quæ voluntate dominorum coloni in fundum conductum induxerint, pignoris iure dominis teneri. quando autem domus locatur, non est necessaria in rebus inductis, vel illatis scientia domini: nã ea quoq; pignoris iure tenentur. Ecce (aiunt Accursius & eius comites) solam scientiam ab Alexandro requiri, vt illata in fundum cẽseantur hypothecata, non autem requiritur expressa pactio. Verùm satisfaciunt Duarenus, Baro, Donellus, Connanus, & illorum nomine suppresso Charõdas, & Balduinus, ibi scientiam pro ipsa voluntate poni. quemadmodum ostendit initium illius cõstitutionis, ibi certi iuris est, ea quæ voluntate. Voluntas autem illa, quæ ab initio contractus (vt Alexander ait) consideratur, non includit simplicem patientiam, sed ipsum assensum. quod probatur ex 1. ff. si famil. furt. fecisse dicatur. ubi Prætor scientem dominum seruilis furti aligat. scientiam autem (ait Vlpianus) spectare debemus, quæ habet & uoluntatem. Inde conscium criminis eum dicimus, qui aut commisit ipse, aut qui committenti adsensit, non quo sciente & cognoscente perpetratum est; neq; enim testes quibus præsentibus & scientibus aliquid factum est, dicuntur esse conscij, sed qui ope & cõsilio & voluntate adfuerunt. Hæc ergo uera est differentia inter illata in fundum, & in domum, illa obligata sunt si ab initio, conuentum fuit; hæc verò etiam sine conuentione. Differentiæ rationem ac causam duplicem assignat Corasius in d. §. item seruiana nu. 5. vers. diuersitatis autem.

44 Prima † est, ꝙ plerumque usu veniat, vt coloni in prædium rusticum res dumtaxat ad agriculturam pertinentes inuehant, super quibus publico agrorum colendorum fauore, iuxtà auth. agricultores. C. quæ res pig. oblig. pos. lex nec obligationem, nec executionem facile permittit. l. executores. l. pignorum. C. quæ res pig. oblig. possess. Verùm

45 † ratio hæc, quam prius considerauit Gomes. in d. §. item seruiana. nume. 30. vers. Alia tamen, & ante Gomesiũ Fortunius Garzia in l. item quia, num. 16. ff. de pactis. uera non est, si quidem procedere solùm potest quò ad instrumenta rustica & agriculturæ apta, quæ nec ita facile expressa obligatione hypothecari possunt: at rustici alia bona etiam habent, (de quibus nunc agitur) quæ obligari sine controuersia possunt. Quocircà relata ratio his non conuenit. Secundam rationem perpendit Corasius, & eo prius Connanus. d. cap. 16. nume. 5. cuius pariter suppresso nomine sibi uendicauit Charondas. d. lib. 3. vers. iuris. cap. 15. eandem rationem probauit & Eguinarius Baro in d. §. item seruiana. vers. Quæ in habitationes, & uerè ante omnes hanc rationem considerauit Garzia in d. l. item quia, num. 17. 18. hæc inquam est, ꝙ in prædijs rusticis, satis est cõsultum alia via domino, cui fructus, qui in prædijs nascuntur, tametsi nihil dictum sit, tacitè pignoris nomine obligati intelliguntur. l. in prædijs. ff. in quib. caus. pig. vel hypoth. tacitè contrah. l. 3. C. eo. Quod iuris & prærogatiuę, cum locatori domus, aut alterius vrbani prædij, in quo nascuntur fructus, concedi non potuerit, alia via lex ei putauit succurrendũ; nimirum vt tacitam haberet rerum inuectarum hypothecam. d. l. itẽ quia de pactis. l. 2. & l. eo iure. ff. in quib. caus. pig. vel hyp. tacitè contrah. & d. l. certi iuris. C. locati. Vnde autem tacita hæc hypotheca de rebus in prędium urbanum illatis & inuectis manaerit, doctè & ingeniosè enarrat Connanus. d. cap. 16. nu. 5.

46 QVAERO quintò, an hoc † interdictũ reddatur pro rebus illatis & inuectis in prędium vrbanum, vt in locatã domum? Et non reddi cum Cyn. in l. certi iuris. q. vlt. C. locati, dicendum videbatur, idque primò ea ratione, ꝙ locator possidere dicitur illata & inuecta in ipsam domum, sed iam possidenti non conceditur hoc interdictum adipiscendę, §. interdictum quoque, inst. de interdict. Quod autem

47 is † locator possideat, probat tex. l. solutam. §. solutum. ff.

48 de pign. actio. quo probatur huic locatori cõcedi † actionem pignoratitiam pro inuectis, & illatis in prædium vrbanum. at pignoratitia pignoris traditionem præsupponit, & per consequens possessionem l. qui pignoris. ff. de acq. possess. l. cum notissimi. §. 1. C. de præscr. 30. vel 40.

49 anno. Accedit, † pignoratitiam non cõcedi nisi res interueniat, & nisi res tradita restituatur. §. ult. inst. quib. mod.

50 re contrah. oblig. Prætereà non est propriè † pignus, nisi res ad creditorem transeat. l. si rem alienam, §. propriè. ff. de pig. actio. & l. plebs, §. pignus, de verbo. signific. Atque ita hac adducti ratione affirmant Azo, Accur. & Petrus Perticensis, à quibus non dissentit Cynus in d. l. certi iuris, quæstio. 1.

Secundò hanc Cyni sententiam confirmare videtur, ꝙ interdictum hoc redditur pro illatis & inuectis in prædiũ rusticum d. §. interdictum quoq;. idq; fortè; quia expressa pactione bona illa obligantur, quæ sanè nominata pactio cessat in illatis & inuectis in prædium urbanum. Hinc tertiò insurgit, quod interdicti saluiani uerba de illatis & inuectis in prædium rusticum tantummodo sunt: non ergo ad vrbanum extenduntur.

51 Cæterùm verior est sententia, † interdictum hoc, vtile tamen reddi pro illatis, & inuectis in prædium vrbanum: ita scribunt Bar. in l. 1. num. 2. ff. de salua. interdict. & in l. 1. nume. 1. vers. quæro an hoc. C. eo. idem in l. solutam. §. solutum, num. 6. ff. de pigno. actio. Baldus in d. l. 1. nume. 12. & ibidem Sali. q. 6. C. de salua. interd. Ang. Aret. in §. item seruiana, num. 6. inst. de actio. & Franc. Sarmentus in commentarijs, De reditibus ecclesię parte 3. Cap. 2. num. 20. vers. & hæc opinio. & Negusa. in tract. de pignoribus, parte octaua, membro primo, num. 5. Ea est huius sententiæ ratio, quòd licèt verba interdicti de illatis & inuectis in prædium rusticum sint, attamen quia mens interdicti conuenit & huic casui, cum prædium vrbanum locatur, & in eum res inuehuntur, ob id utilis actio ex eo datur: quẽadmodum annotarunt gl. Bar. Alex. & cæteri in l. curatoris, C. de nego. gest.

Nec aduersantur contrariæ rationes: Nam prima illa falsa est, cùm verè locator non possideat illata & inuecta in domum, vt rectius existimarunt Bar. in d. §. solutum, num. 5. & Sali. in d. l. certi iuris, q. 7. Sarmentus, d. capi. 2. nume. 19. Si enim locator prædij vrbani ignorat illata & inuecta d. l. certi iuris, nulla ratione fieri potest, ut dicamus eum possessionem assecutum fuisse, l. 3. §. Nerua. ff. de acq. possess. prætereà, si illata in prædium rusticum non possidentur, d. §. interdictium quoque, cùm tamen in eorum contrahenda hypotheca locatoris scientia, imò pactum intercedit, d. l. certi, quantò fortius dicendum est, non possideri hæc illata in prædium vrbanum, in quorum obligatione

52 scientia locatoris non consideratur. † Textus autem d. §. solutum, intelligitur cùm locator, post moram solutionis à conductore factam, bona illa includit & retinet loco pignoris, donec sibi satisfiat: nam tunc post inclusionem possidere dicitur, & tex. l. qui pignoris, ff. de acq. possess. satis fuit supra 5. q. 3. declaratus. Non quoque aduersatur secũda illa ratio, quandoquidem id, quod vel scientia, vel expressa pactio operatur in illatis & inuectis in prædium rusticum, idem operatur sola illatio & inuectio in prædium vrbanum, sunt enim æquè locatori obligata. Tertia uerò consideratio ex suprà relatis responsionem habet. quinimò etsi interdicti verba verè non sunt de prædio vrbano: attamen maior est ratio vt illata inuectaque in prædio urbano sint obligata, cum præcipuè ob vrbani prædij locationem tacita illa hypotheca & per consequens hoc interdictum sit introductum. Nam (quemadmodum eruditiss. Connanus lib. 4. commen. iuris. cap. 16. num. 5. Balduinus in commentarijs de pignor. cap. 6. scribit) magna olim Romæ, (vt nunc Venetijs) turba & multitudo erat pauperum inquilinorum, qui in alieno & conducto habitabant, neque præter necessariam & curtam supellectilem quicquam habebant, ut potè opifices, qui manu & artificio quotidiano victum quęritabant. Qui ijs, ignotis alioqui & peregrinis, ędes locabant, vt sibi cauerent, solebant pacisci, ut inuecta & illata saltem pignori essent pro mercede habitationis, seu pensione. Non solebant itaque domini ijs locare sine aliquo pignore. Pignus esse solebat ipsa supellex. Hoc in

more

more esse, esset etiam iustum, vt occurreretur ingratorum hospitum perfidiæ, & locatoribus consuleretur: placuit, ut haberetur pro cauto, & conuento, & si fortasse in locatione expressum non fuisset. Hoc non nisi Romæ introductū fuit; deinde eo exemplo adductus Iustinianus idem Constantinopoli & in alijs prouincijs constituit, l. ult. C. in quib. caus. pig. vel hyp. tacitè contrah. Quæ ratio tanta nō erat cum prædium rusticum locabatur, cuius fructus (vt dixi) sufficere videbantur.

53 QVAERO sextò, an hoc † interdictum competat locatori pro partu nato ex ancilla in prædium inuecta, & deinde tertio vendita? Et competere, dubium non est: ita enim respondit Iulianus in l. 1. in prin. ff. de saluia. interdi-
54 cto. Cuius sententiæ ea est ratio, quòd † partus ventrem sequitur, & eiusdem conditionis est, ac ipse partus. Quocirca vbi ancilla obligata est, ita & partus ex ea natus obligationis tempore, l. si conuenerit, §. si fundus, ff. de pigno. actio. Verùm aduersari videtur tex. l. Paulus, §. 1. ff. de pigno. qui affirmat, partum ex ancilla tertio vendita natum ita demum in obligationem venire, si editus apud debitorem fuit: Respondet gl. d. l. 1. ff. de saluia. interd. & ibi Bar. in prima opposi. text. d. l. Paulus, procedere cū ancilla concepit, ac etiam peperit apud emptorem. Tex. verò d. l. 1. ff. de saluia. interd. cùm concepit ancilla apud debitorem. Quam quidem opinionem probauit & Bertach. in tracta. de Gabellis, parte 8. principali, membro primo, num. 8.

55 QVAERO septimò, an hoc † interdictū reddatur locatori aduersus tertiū possessorē bonorū cōductoris, q̄ iā hypothecata erāt locatori p pēsione pd:j, ut puta cōtra emptorē rerū obligatarū? Dicendū est quò ad interdictū directum illud non conceditur: nec enim est qui aliter sentiat. Dubium est, an saltē utile reddatur. Recepta † & vera est interpretum opinio, reddi. Ita glo. & cæteri in l. 1. ff. de saluia. interd. & in l. 1. C. eod. Negusantius in Trac. de pignoribus parte secunda, membro quarto, num. 133. Balduinus in §. interdictum autem. instit. de interdict. & in commentarijs de pignoribus, cap. 14. col. 2. Franciscus Sarmentus in commentarijs de redditibus ecclesiæ parte 3. cap. 2. nu. 19. versi. saluianum interdictum. Ita etiam intelligo Robertum Marantam in praxi iudiciorum, parte quarta, distinctione 7. num. 11. idem uerè sensit Signorolus consi. 4. nume. 7. dum respondit, hoc interdictum esse personale in rē scriptum, & ob id reddi contra quemcunque extraneum possessorem, idem scripsit Cuiacius lib. 5. obseruat. capit. 24. qui eruditè explicat. Hanc sententiam ij probāt ex uer
56 bis † d. l. 1. in princ. ff. de saluia. interdicto. dum respondit Iulianus reddi illud interdictum locatori ad auocandum partum natum ex ancilla in prædium inuecta & alteri uendita. Quòd si de partu ibi solùm ambigitur, apertè intelligimus nullum esse de ipsa ancilla dubium. Probat & hanc sententiam tex. d. l. 1. §. 1. dum duobus locatoribus tribuit interdictum illud vtile aduersus extraneos. Intelligo extraneos una cū Accursio & cæteris, idest tertios possessores. Idem verè censuit Theophilus in suis institutionibus titu. de interdictis. § altera. ver. huiusc emodi. Cuius verba adscripsi. Nam si is cesserit (de colono loquitur) in soluendo aduersus quemuis res coloni possidentem interdicto saluiano dominus experiri poterit. Ecce ait aduersus quemuis possidentem res coloni, tertium possessorem significans. Ea etiam est ratio, quam Signorolus, & ante eum gl. pen. l. 1. C. de præca. & saluia. interdicto perpendit, quòd
57 † interdictum hoc personale in rem scriptum quemcunq; possessorem insequitur. Non ignoro tamen eruditissimum
58 † Franciscum Hotomanum contrariam opinionem probasse in §. interdictum quoque instit. de interdictis. cuius
59 quidem opinio probari videtur in † l. 1. C. de præca. & saluia. interd. quam suprà q. 3. diximus loqui de tertio possessore, qui à conductore res iam locatori obligatas emit: ibiq; Gordianus negat aduersus eum hoc interdictum reddi. Cæterum interpretantur relati ferè omnes ibi agi de interdicto directo, non autem de vtili, ne Iuliano repugnēt. de directo enim interdicto saluiano solùm apud Gordianum fuisse dubitatum dicendum est, alioquí absurde ab eo fuisset respōsum, locatori non reddi illud interdictum, sed eius loco vel seruianam actionem, vel utilem quasi seruianam, quia si quasi seruiana vtilis reddi potuit, cur non interdictum utile? quam sanè subtilem considerationem fecit Sarmentus d. cap. 2. nume. 18. Non etiam aduersatur ratio illa diuersitatis, quam inter hoc interdictum & actionē
60 seruianam adfert † Hotomanus, qua quidem asserit hoc interdictum non reddi contra extraneum possessorem; nē pè quia fauorabilior est causa domini cum colono agētis, quam cum extraneis: quippè cùm ille contraxerit, & res oppignoratas possideat: extranei uerò, qui acquisiuerunt, nihil cum domino gesserunt: & (vt credi par est) ignorātes oppignoratas eas res fuisse, eas emerūt. Causam igitur inter colonum & dominum Prætor ipse suscepit: & qui æquius esse videt earum rerum possessionem penès dominum quàm penès colonum esse, interdictum in eam sentētiam interponit. At cùm ad extraneum res peruenit, nihil causæ est quamobrem æqui vis non sit ad eum, qui sine ullo dolo rem emit, tantisper possessionem esse quàm apud creditorem, dum constitutum exerceatur. Hæc Hotomanus. Cuius sanè ratio vera mihi uisa est nunquam, quan-
61 doquidem etsi † extraneus is possessor dolo caret, non tamen certè culpa, qui cautè negotiari debet, l. qui cum alio. de reg. iuris, ea ratione factum est, vt interdicta hæc, quæ personalia sunt in rem tamen scripta possessorem quem-
62 cumque insequantur. Ita enim videmus interdictū † quorum legatorum reddi contra extraneum possessorem, qui tamē eandem probabilem ignorantiæ rationem, quam extraneus possessor nostro in casu habet, l. 1. §. illud. ff. quo. lega. & explicauimus superiore remedio. q. 10.

63 QVAERO octauò, an † hoc interdictum reddatur aduersus hæredes conductos? Et reddi nemini venit in dubium: ita probat. l. 2. C. de præca. & saluia. interdicto. cum illa constitutio, quæ de præcario loquitur sub eo communi titulo collocata sit. Quamquam eam Bartolus & Salicetus ad præcarium simpliciter retulisse videantur. Suadetur hæc nostra sententia, quia vbi lex aliquem obligat & affi-
64 cit, obligare quoque dicitur † illius hæredem, cum persona hæredis eadem sit cum illa defuncti. auth. de iure iura. à morien. præst. in principio. Ita enim videmus à fortiori, pactum illud executiuum, quo creditor sua auctoritate potest ingredi possessionem bonorum debitoris, exequi & contra illius hæredem posse. ut docuit Bar. in l. creditores, num. 21. C. de pigno. quod latè explicabimus infrà remedio 5. q. 17. vbi extendimus procedere etiam si hæres diuersæ conditionis sit à defuncto. Hanc sententiam ego intelligo de interdicto directo: nam de vtili omnis cessat dubitatio, quia si contra extraneum (ut superiore quæstione diximus) redditur, fortius contra hæredem.

65 QVAERO nonò, an hoc † interdictum reddatur cōtra minorem, qui in prædio à se cōducto bona intulit atq; inuexit? Huius quæstionis dissolutio ab eo pendet, an bona minoris obligata censeantur pro pensione prædij. Qua quidem in re opiniones sunt. Vna fuit negatiua, quòd bona hæc non sint tacitè obligata: ita enim censuit glos. in l. item quia, in verbo illata. ff. de pactis. quam secuti sunt ibi Barnum. 2. post Dynum in §. item seruiana. vbi Ang. Aret. nu. 4. insti. de actio. Fulgo. & Sali. in d. l. item quia. idem Sali. in l. certi iuris q. 3. C. locati. Imol. & Comens. in l. si constante, in prin. ff. sol. mat.

Primò hac ratione probari hæc sententia creditur ex auth. dos data. C. de dona. ante nupt. constitutum est, quòd eò ipso, quòd dos data est, etiam donatio propter nuptias constituta dicitur, nullo intercedente hominis facto. & ta-
66 men si † minor dotem reciperet, non diceretur constituisse donationem ante nuptias, cùm illa à minore sine curatoris decreto constitui non possit. l. lex quæ tutores. C. de ad mi. tuto. & l. prædia. C. de præd. minor. idem ergo dicendū est in casu hoc nostro, nēpè obligationem tacitam non causari sine decreto curatoris: etsi regulariter bona hæc illata tacitè obligata censeantur. Verum respondent Baldus & Ang. in d. l. item quia. quos ibi refert Ias. nu. 20. quod Bartoli ratio atque fundamentum procedit in alienatione atq; translatione dominij, non verò in pignore, quod non est tanti præiudicij. l. vlt. C. quæ res pig. oblig. non poss. Verum si rectè aduertamus ut (animaduertit Iason) loquitur & ipse Bar. in tacita hypotheca. Et quemadmodum alienatio bonorum minoris est sine curatoris decreto lege prohibita, ita etiam hypotheca. d. l. quæ tutoris, versi. vel pignorate.

rare. C. de administr. tuto. Quocirca rectius satisfacere uidetur Baldus in l. si constante, in fine principij. ff. sol. mat. quem ibi declarat & probat Io. Crotus in prima lectura in
67 fine. ait ille † textum d. authen. dos data, loqui in quadam hypotheca, quæ non indifferenter in quibuscunque rebus causatur, sed in quibusdam tantùm. si quidem donatio illa propter nuptias non respiciebat omnia bona mariti, sed solùm pro dotis quantitate: quapropter statim illa non constituitur; quia requiritur enuntiatio & discussio iudicis, at nos loquimur in quadam hypotheca legali, quæ indifferenter in omnibus bonis illatis causatur: quamobrem conducendo prædium omnia bona in eo illata contrahitur. Dubito de veritate huius responsionis, quam (vt mox subijciā) nec Baldus ipse sensit. dubito inquam quia nulla differentia considerari posse videtur inter duos hos casus. Nam quemadmodum cū uir recipit dotem, solùm tenetur pro illius quantitate facere donationem propter nuptias; atque ita illius bona hypothecata sunt in vniuersum, ut scilicèt faciat donationem respectu quantitatis dotis: ita etiā hoc in casu bono omnia coloni & inquilini sunt in vniuersum hypothecata, pro sola tamen portione debitæ pensionis. Respondeo itaque tertiò vna cum Baldo in d. l. si constante, quòd imò in casu d. auth. dos data, obligata censentur bona minoris pro donatione facienda, etiam si non interuenit decretum, ea ratione, quod illa obligatio constituendi donationem propter nuptias, est obligatio necessaria ex legis dispositione, quæ decretum non requirit: ita uoluit sentire Baldus. quod clarius explicat Sali. in l. prædia. C. de prædijs minor. quem alij secuti sunt, ut retuli in tract. de recup. pos. remedio 14. nume. 164. Verum qui eo loci ab ea Saliceti & sequacium opinione recessi; aliumque esse sensum d. auth. dos data, demonstraui, ob id ad huius nodi dissolutionem dicendum est, veram non esse maiorem huius argumentationis propositionem: dum dicitur, quòd eò ipso quòd dos data est, etiam donatio propter nuptias constituta dicitur, nullo intercedente iudicis decreto. non inquam vera est hęc assertio, ex ea interpretatione quam attuli ad d. auth. dos data, quia imò non est ipso iure constituta, sed est in facultate viri constituere, vel non. siue ergo Baldi, Saliceti & sequacium interpretatio ad d. auth. dos data, siue nostra probetur, apertè demonstratur hanc Bartoli primam argumentationem suprascriptam opinionem non adiuuare.

Secundò mouetur Bar. in d. l. item quia, ex l. 1. §. 1. C. de rei uxo. actio. quo tex. constitutum est, quòd celebrato cōtractu dotis, bona sint hincinde tacitè obligata. At bona minoris recipientis dotem non possunt tacitè obligari. l. Titia. ff. de iure dotium, & l. 1. C. si aduers. dona. idem ergo dicendum est in casu hoc nostro, nempè tacitam hypothecam non causari ex illatione bonorum in prædio conducto. Responderi posse videtur ex declaratione Croti in d. l. si constante, in principio, in prima lectura in fine, in casu
68 † d. l. Titia, ob id mulierem minorem non obligari: quia in specie requiritur discussio iudicis: & ideo ante discussionem illam, nulla causatur hypotheca. diuersum hic est, vbi hypotheca super omnibus bonis contrahitur. Verùm dubito ex his quę superiore fundamento diximus. Rectius dici potest non esse uerum quod dicitur, bona minoris recipientis dotem non obligari tacitè: quia imò obligata cē-
* sentur; ita enim se habet * magis recepta opinio aduersus Bar. vt communem testantur Ias. in l. si constante. in princi. num. 210. ff. solut. matrim. Negus. in tract. de pignor. 4. membro. secundę partis nume. 73. Cur. Iun. consi. 158. nume. 20. & latè Tiraquel. De legibus connubial. in gl. 6. nume. 185. Quocirca retorqueri potest fundamentum hoc. Ad d. l. Titia. & d. l. 1. respondet Ias. in d. l. si constante, nu. 218. loqui in obligatione expressa, quæ non prouenit a legis dispositione.

Tertiò suffragatur quod ait Ias. in d. l. item quia nume-
69 ro 20. ver. tertiò pro ista parte, omnia bona † tutoris obligata censentur pro administratione tutelæ l. pro officio. C. de administra. tūto. & tamen bona minoris eam ob causam non obligantur. l. vlt. C. de legi. tutel. idem ergo dicēdum est in casu nostro, vt licèt bona conductoris obligētur pro pensione prædij conducti, nō tamen obligata in-
70 telligantur bona minoris. Respondet Iason † d. l. vlti. C. de legit. tutel. loqui in actu prohibito minori. prohibetur enim minor tutelam administrare: non ergo mirum, si tacitè eius bona obligantur: at diuersum in casu nostro, in quo minor non prohibetur prædium conducere.

Secūda est opinio affirmatiua, nempè bona minoris hypothecata censeri pro pensione conducti prædij. Hanc probarunt Baldus in d. l. item quia. nume. 3. Ang. colum. 2. uersi. in ea glo. Castren. nume. 1. idem Baldus in l. vnica. §.
* & vt plenius. C. de rei vxo. act. vbi testatur hāc esse * communem. Io. And. in additio. ad Specul. in tit. de dona. inter virum & vxor. §. vlt. versi. quid si mulier. Bal. Ang. & Roma. in l. si constante, in prin. & ibi Alex. nume. 25. ff. sol. matri. & hos recenset Iason in d. l. item quia. nume. 20. versic. secunda fuit. qui tamen non aperit quid ipse hac de re sentiat. idem censuit Aemilius Ferretus in d. l. itē quia, nu. 6.

Primò ea adducuntur argumentatione desumpta a cessante
71 sante ratione. est enim ea ratione constitutum, † minorū bona sine curatorum decreto obligari non posse: quòd ut ignari, imperiti, facilesque decipi possunt. at ratio hæc cessat hic, quandoquidem decipi non potest minor prædium conducens, cum faciat illud quod quilibet diligens paterfamiliās faceret. quo etiam argumēti genere vtitur & Ias. in d. l. si constante. in prin. nu. 215. dum loquitur de minore recipiente dotem.

Respondetur, quòd licèt possit minor domum cōducere, non tamē sequitur, quòd cesset deceptionis causa: cùm deceptio ipsa facilè cōtingere possit: quia locator potuit locare maiori pretio, quàm diligenti patrisfamiliās locasset. Vel etiam ipse minor posset conducere domum nimis amplam & suæ tenuitati ornatam nimis.

Secundò mouentur ex tex. l. conditionibus pupillus. ff.
72 de condi. & demon. quo probatur, quòd licèt † pupillus non possit principaliter obligari sine tutoris auctoritate, potest tamen in consequentiam. ergo idem hinc dicendū videtur. Non satisfacit Iason in præcitata. l. item quia. solū ait & in iuribus perpensis à Bartolo pro sententia negatiua procedere, cum obligatio venit in consequentiam. Ve-
73 rùm responderi potest, ob id in casu † d. l. conditionibus, pupillum tacitè in consequentiam quandam obligari sine tutoris auctoritate: quia obligatio illa reuocabilis est. Nā licèt impleta conditione pupillus ille hæres efficiatur patri necessarius, attamē cùm abstinendi beneficium iure habeat, ab ea hæreditate se abstinere potest. §. sed his, inst. de hæred. qual. & differen. atque ita. d. l. conditionibus, ibi interpretatur Comens. quem secutus est Io. Crotus in repe. d. l. si constante. nu. 142. uersi. quartò ad. ff. sol. matr. & Socinus in d. l. conditionibus. nu. 2. at in casu nostro obligatio bonorum pro pensione prædij est irreuocabilis: non ergo argumentari licet de vna ad alteram.

Tertiò suffagatur huic opinioni l. 1. in fin. & l. 2. ff. de
74 reb. eorum. quibus probari videtur tacitam † hypothecā in bonis pupilli sine decreto curatoris causari, etsi expressa prohibita sit. Verū respondent Doctores, præsertim Ias. in d. l. item quia, num. 20. versi. sed tu aduerte. ff. de pactis, & Crotus in d. l. si constante. in prin. prima lectura nume. 100. & in repe. num. 144. ff. solu. matr. & latius ibidem Ias. nume. 212. 213. Placet mihi illa responsio Ias. d. num. 213.
75 † d. l. 1. §. fin. & l. 2. loqui in obligatione expressa, quæ sine decreto causari non potest, cùm minor à priuato rem emit, ex quo etiam pretio non persoluto in ipsum minorē emptorem translatum est dominium. Quod non contingit eo casu, quando minor emit à fisco: nā illi pro residuo pretij sine decreto obligari potest res ipsa empta. Cuius sententiæ ratio est, quòd lex tacitam induxit obligationem bonorum eius, qui cum fisco contrahit. l. 2. C. in quibus caus. pig. uel hypoth. tacitè contrah. Qua ex re manifestam ostēdit differentiam Tipia. in d. l. 1. in fin. l. 2. de reb. eo. inter obligationem tacitam à lege inductam, & expressam. Et ideò minor eo casu fisco obligatur fauore fisci, vt ibi patet, cum tamen in casu nostro non sit lege cautum minorem huic locatori obligari.

Quartò adducuntur ex l. quæ tutoris. ff. de reb. eo. & ex duobus illis titulis. ff. de reb. eo. & C. de præd. mino. quæ
76 sanè iura loquuntur in voluntaria † obligatione ut illa nō causetur sine curatoris & iudicis decreto. sed in hypotheca & obligatione legali, quæ dicitur necessaria, diuersum est.

est. Nam illa fine tot solennitatibus causatur, ut iam ex relatis constat:, & confert l. si sine hæredi. §. Lucius. ff. de admi. tuto. quo loci ait Modestinus, consuetudinē regionis, quæ circa rem versatur, ita obligare minores, vt maiores.

Verùm responderi potest, vt declarat Crotus in d. l. si constante, in prima lect. nume. 101. versi. quartò adducebat. quod ex quo lege sancitum est, bona minoris non obligari sine decreto & solennitate, de quibus in præcitatis titulis, licèt deinde certis in casibus cautum sit simpliciter bona censeri hypothecata, non tamen intelligitur quòd ét bona minoris sine decreto cēseantur hypotheca. Nam lex generaliter loquens etiam cum clausula, non obstantibus quibuscunque &c. non derogat his, quæ specialiter ratione certa personæ constituta fuerunt: ut censuit gl. in auth. de hæred. ab intesta. in verbo, vacātibus. Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo. Non obstantibus. nume. 9. &
77 † ad. d. l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de adm. tut. respondet idem Crotus in repe. d. l. si constante. nume. 144. in fine. ut loquatur in obligatione personali. Vel verius erat lex manifesta, quæ rem ipsam affectam habebat, ex Tiraquell. tracta. De retractu consangui. ad finem. num. 54.

Quintò vxor argumentatione, qua in simili usus est Crotus in d. l. si constante, prima lect. num. 101. versicu. sextò.
78 † Lex generaliter & indistinctè disponens comprehendit enim personas priuilegiatas. l. in fraudem. §. vltimo. ff. de milita. testament. & latè scribit Tiraquell. d. Tracta. De retractu consangui. §. 1. gloss. 14. nume 95. At iura, quę dispo nunt illata & inuecta in prædio conducto esse tacitè obligata pro pensione prædij, generaliter atque indistinctè lo quuntur: sequitur ergo quòd & personam minorum alioqui priuilegiatam comprehendant. Satisfacit præcitato loco Crotus, dum inquit, quòd tunc demum lex generaliter loquens comprehendit etiam priuilegiatum, intelligitur, nisi in specie illius casus is sit priuilegiatus. sic declarat ille. l. hæres absens. ff. de hæred. inst. In casu verò nostro minores sunt priuilegiati, ne eorum bona sine solennitatibus alienari, uel obligari possint: non ergo ij sub generali lege continentur. Accedit, quòd lex generalis non comprehendit priuilegiatos etiam in genere: ita Ias. l. 1. num. 9. so lu. matr. & latissimè scribunt Calca. consi. 13. colum. 2. ubi tresdecim attulit instantias, quibus apertè ostendit generalem dispositionem non comprehendere causam dotis, & causam piam, quæ quidem in genere priuilegiatæ sunt. Tiraquell. in Tract. de retractu consangui. §. 1. gl. 14. nu. 91. 92. & Neuiza. consi 77. nu. 16.

79 Tertia fuit opinio † Gulielmi Cunei, quam secutus est Cyn. in l. certi iuris. C. locati. & recenset Barto. in d. l. item quia. num. 2. qui quidem ita distinguit. Aut post cōtractum celebratum sequitur tacita legis obligatio absque alio facto hominis, & tunc minoris bona censentur etiam obligata, l. 1. §. ult. & l. 2. ff. de reb. eo. & hoc casu procedere potest sententia affirmatiua suprà relata, seu rationes pro ea relatæ. Aut post celebratum contractum ultra legis dispositionem requiritur nouum hominis factum, ut in casu hoc nostro, in quo requiritur, quòd minor inferat bona in conducto prædio: & tunc nulla causatur obligatio in bonis illis, cùm ex suo facto minor sine decreto & solennitate, illa obligare nō potuerit, & hoc in casu procedit opinio negatiua. Hanc distinctionem reijcit Bar. in d. l. item quia, primum illud distinctionis membrum non probatur ex d. l. 1. §. vlt. & lege secunda ff. de reb. eo quemadmodum supra declarauimus.

Quarta fuit opinio Petri de Bellapertica in l. certi iuris. C. locati. quā quidem secuti sunt Cynus, Angelus, & Baldus, quos recenset Iason in l. item quia, nume. 20. vers. vltima fuit opinio. ff. de pactis. a quibus uerè nec Iason ipse videtur dissentire, etsi hanc esse declarationē scribit. Distin-
80 guit itaque Petrus: Aut minor † conduxit domum condecentem atque honestam, quæ suæ conditioni conuenit, ita quod egisse videtur, quod diligēs quilibet paterfamil. egisset, & tunc eius bona illata & inuecta in domo erunt tacitè hypothecata, & hoc in casu procedere potest secunda illa opinio affirmatiua, quæ Baldi & sequacium fuit. Nam hoc casu cessat illa ratio deceptionis, qua minorum bona obligari prohibentur. Aut, inquit Petrus, minor iste domū minus condecentem, & minus suæ conditioni conuenientem conduxit, & tunc non obligantur eius bona illata & inuecta. atque ita procedit negatiua illa opinio Bartoli & aliorum, quam suprà primo loco retulimus. Est ratio, quia satis constat minorem hunc sua facilitate læsum & deceptum esse. Hanc opinionem veram minimè esse opinor. si quidem illud primum membrum huius distinctionis uerū non est. Nam ratio illa non concludit, quandoquidem minoris bona obligari non possunt sine decreto, illo etiam casu, quando vtiliter contraheret, & suam conditionem meliorem faceret. quod probat l. magis puto. §. si æs. ff. de rebus eo. qui sub tutel. Scripsi in trac. De arbitrar. iudicum. lib. 2. casu. 171. nume. 60. 62. & num. 63. Non etiam secundum membrum distinctionis est uerum, quia absolutè non obligantur bona hæc minoris, vt nunc subijciam.

Placet mihi (vt paucis dicam quod sentio in tanto opi-
81 nionum conflicto) illa opinio Bartoli negantis, † minorū bona censeri tacitè hypothecata pro pensione domus. Quod, vt dicam, illud me mouet quod quemadmodū bona minoris expressè obligari non possunt sine decreto. l. magis puto. §. si pupillus. ff. de reb. eor. & scripsi. d. casu. 171. nume. 30. ita nec tacitè possunt obligari, nisi illis in casibus, in quibus lex expressim tacitam hypothecam in bonis minoris introduxit. Nam quando lex inducit tacitam hypothecam in bonis minoris, illud clarè exprimit, uti uidemus in casu l. 2. ff. de reb. eo. vbi inducit obligationem bonorum à fisco emptorum per minorem, ut illa sint pro residuo pretij obligata. uti etiam in casu. l. 2. in princ. ff. eo. de reb. eo. ubi obligata censentur alteri minori, ex cuius pecunijs fundus ille erat emptus. Quod quidem factum est utroque in casu expressim fauore personarum, fisci scilicet, & alterius minoris. licèt ergo in casu nostro regulariter bona illata in domo sint tacitè hypothecata pro pensione domus, non tamen in bonis minoris expressim hoc cautum reperitur. est ergo dicendum ita tacitè non censeri obligata, quemadmodum nec expressè obligari potuissent. In re maximè dubia liberum est hominis iudicium.

82 QVAERO decimò, an hoc † interdictum reddatur pro possessione bonorum coloni partiarij, qui in fundo à se conducto illa intulit atque inuexit? Et dicendum est cōcedi: siquidem ex vera & magis recepta Doctorum sententia, ita bona coloni partiarij hypothecata censentur pro pensione & præstatione illa ac bona coloni, qui numis colit. ita enim docuerunt Baldus in l. certi iuris. nume. 6. C. locati. post Roffredum & Cynum ibi, & ante eos idem affirmauit glo. in §. item seruiana, in verbo. quis. inst. de actio. vbi Ang. Aret. num. 13. & clarius Gomes. nume. 9. ver. sed
* breuiter, testatur hanc esse * communem quod & ibidem facit Zasius. num. 14. idem docuit Florianus in l. 2. num. 7. ff. locati. Alex. consi. 32. num. 3. lib. 1. Socinus tracta. fallen. reg. 192. fall. ult. Barba. in Rubr. extra. de locato. Quæ sanè
84 vera iuris sententia, ea ratione iuuatur, quòd † coloni nomen, quod generale est, ut inquit glo. in rub. C. de agricol. & cens. lib. 11. etiam huic colono partiario conuenit: cum par sit ratio in eo, ac in eo, qui nummis colit. quippe qui ut ille tenetur soluere & præstare promissam portionem, quam ut præstet bona illata obligasse censetur. Quo circa cum par adsit ratio, idem quoque ius statuendum est. l. illud, in princ. ff. ad l. Aquil. l. à Titio in princ. de verb. oblig.
85 cum sexcentis his similibus. Accedit, quòd † colonus is dicitur, qui terram, agrum colit ut diffiniunt Baldus in d. l. certi iuris num. 4. C. locati. Petrus Vbaldus in tract. societatis, parte vndecima. q. 9. in princ. At hæc diffinitio & colono partiario conuenit, cum & ipse agrum colat. si ergo diffinitio conuenit, ergo & diffinitum. Bartol. & alij in l. 1. ff. si certum peta. & in l. 1. ff. de testamen.

Tertiò suadetur hæc sententia argumēto sumpto à fortiori ex. l. pretij causa. C. de rescind. vēd. quam ego ita cū
86 alijs considero. substantia contractus † emptionis & venditionis est, vt pretium sit in pecunia numerata, §. item pretium, inst. de emp. & vend. alioqui esset permutatio: & tamen partium voluntate effici potest, vt loco pecuniæ alia species detur: & ille adhuc appellatur contractus emptionis. quanto fortius dicendum est in casu nostro, colonum eum dici, qui nummis colit, postea quam ad essentiam illius nominis non requiritur, quod nummis colat. Nec aduersantur rationes aliquot, quibus Nicolaus Neapoli. & alij

alij & nonnulli relati à Ias. in d. §. item seruiana, num. 55. in-
sti. de actio. contrariam opinionem ausi sunt affirmare, nē-
pè, huius partiari coloni bona non cēseri tacitè hypothe-
cata domino, cum propriè colonus non sit, ex d. §. item ser
uiana. quo solum datur hoc ius tacitæ hypothecæ in bonis
87 coloni. at hic partiarius non videtur esse † colonus, sed
potius socius. l. si merces. §. vis maior. ibi, quasi societatis
iure. ff. locati. & scribunt Castren. consilio 266. Videndū
est. col. 2. lib. 1. Barba. in Rubr. de rebus ecclesiæ nō aliena.
Corneus in l. si pascenda. num. 49. C. de datus Io. à Platea
in §. is verò. inst. de rer. diuis. Huc pertinet glossa, l. diuor-
tio. §. item si messes. versic. sequentur. ff. solu. matr. & glo.
inst. locati, in prin. in verbo. si merces, quæ affirmant, colo
num partiarium esse impropriè colonum verius, dici so-
cium. Hæc ratio non est multum solida, ut animaduertunt
Baldus in d. l. certi iuris. num. 6. & cæteri omnes in d. §. itē
seruiana. si quidem colonus partiarius non dicitur propriè
socius, sed impropriè, vt ostendunt uerba illa d. §. uis ma-
ior, ibi, quasi societatis iure. Quod ea ratione cōprobatur,
quia videmus, societatem morte extingui. l. 1. ff. pro socio.
§. morte, inst. de societate. & tamen morte coloni partiari
non extinguitur illa locatio; sed transit ad hæredes. l. uiā.
C. locati. l. qui fundum. ff. locati. & l. nihil. §. vlt. de legatis
primo. ita Baldus d. l. certi iuris. num. 6. qui & alia ratione
comprobauit, nempè pro hoc contractu locationis agi
etiam posse actione præscriptis uerbis. l. 1. §. si quis ser-
uum ff. depositi. cum tamen pro societate sola detur actio
pro socio.

Extenditur relata communis sententia, ut locum etiā si-
88 bi † vendicet in eo colono, qui specie aliqua promissa, ut
putà, promissis decem saccis frumenti, uel quid simile,
agrum colendum conduxit: nam & huius bona censentur
tacitè hypothecata: ita docuit Baldus in d. l. certi iuris. nu.
6. ibi uel alia re promissa. C. locati. quem, clarius eius do-
ctrina explicatā, secuti sunt Ro. singul. 233. Tu scis quod.
Ias. in l. item quia, nu. 2. uersi. tertiò limita. ff. de pactis. &
Neguṡa. in Tract. de pignoribus, quarto membro secundæ
partis. num. 138. versi. tertiò amplia. Quam eandem opinio
nem credit Romanus probari auctoritate glo. in l. licet, &
in l. exceptio. C. locati. & in c. propter sterilitatem, extra
eo. dum affirmant, ꝙ illa æquitas, quæ consideratur in co-
lono qui nummis colit, consideratur etiam in eo, qui spe-
cie aliqua promissa conduxit. quas quidem glossas proba-
uit & Gomes. in d. §. item seruiana. num. 21. suppresso ta-
men Romani nomine. Et verè par est ratio huius coloni,
ac illius qui nummis colit: cum uterque colat, vterque pen
sionem præstet, ut iam diximus superius.

Secundò ait Romanus probari hæc sententiam claro iu
89 re, nempè l. si gratuitam. est † l. Pomponius, la 2. in princ.
ff. in quib. cau. pig. vel hypo. tac. cōtrah. quam citat & Go-
mes. d. §. item seruiana. num. 10. post Barbatiam, quem re-
fert. nullam constituit differentiam Pomponius, quòd quis
colat nummis, vel alia specie promissa, sed solum conside-
rat, an constituta mercede, uel gratuitò conduxerit. Ego
præter Gomesium ita considero, quòd etiam colonus is di
citur, qui gratuitò conducit. hoc patet, quia & ipse colit,
& pro deterioratione tenetur, vt inquit glo. d. l. Pompo-
nius, in verbo non esse. & licèt eius bona non sint tacitè hy
pothecata eò quòd nullam soluit pensionem, non tamen
coloni nomen amittit. si ergo & colonus is dicitur, qui gra
tuito conduxit, à fortiori is, qui speciem dare promisit: ob
cuius quidem speciei solutionem tacitè obligasse dicitur
in fundo illata.

Tertiò inquit Romanus, confert regula. l. naturalis. §.
90 sed si facio. ff. de præscr. verbis. quòd † contractus inno-
minatus sequitur naturam contractuum nominatorum,
cum eis assimilantur. At hic locationis contractus, qui pro
missa specie celebratur similitudinem cum vera locatione
habet, cum ambo coloni sint & agrum colāt: eius ergo na-
turam sequitur. Nec aduersantur rationes, quibus Specul.
in tit. de locato. §. postquàm, ver. porrò. & Aemilius Ferre
tus in l. item quia. nu. 3. ff. de pact. contrariam opinionem
91 tuentur. Primò, inquit † Aemilius, probari hoc videtur ex
d. l. item quia. & illi similibus, quæ loquuntur in locationi-
bus, qualis non est species, de qua hic agitur. Sed verè &
hæc locatio dicitur, ut & illa quæ gratuitò fit, d. l. Pompo-
nius. la 2. ff. in quib. caus. pig. vel hypoth. tacitè contrah.
non enim (vt dixi) hæc solutionis species naturam contrā-
ctus immutat, quod etiam mox clarius dicam. Secūdò mo
uetur Aemilius ex l. 2. ff. in quib. caus. pig. vel hypothe. ta-
citè contrah. quæ uolens ostendere quibus ex causis oria-
tur hæc tacita conuentio illatorum & inuectorum, hoc si-
gnum actionis ex locato tradit. Ait enim, quo nomine ex
locato cum eo erit actio, inuecta & illata erunt pignori
obligata. Si igitur (inquit Aemilius) hoc argumento depre
hendimus, quando tacitum pignus contrahatur, ubi hoc
non erit, conuentio inde necessariò excluderetur. Hoc argu
mento vtitur Iuriscon. in l. naturales obligationes. ff. de
actio. & obliga. Sed in casu nostro non nascitur actio ex lo
cato, sed actio præscriptis uerbis l. 1. §. si quis seruū. ff. de
positio. ergo non nascetur etiam tacita conuentio pigno-
ris. Verùm argumentatio hęc non admodū urget, ut Aemi
92 lius opinatur. si quidem alius est sensus d. † l. 2. ff. in quib.
caus. pig. vel hypo. tacitè contrah. Illud affirmat Iuriscōs.
conductoris bona in conducto prædio illata & inuecta, es
se tacitè obligata non solùm pro pensione prædij, sed etiā
pro ipsius prædij deterioratione: ob quā quidē deteriora-
tionem ex locato etiam contra conductorem agere licet. l.
si vulneraueris. ff. locati. non autem dixit Iurisc. ita demū
pignus tacitum cōtrahi, cùm ex locato agi potest, nō si alia
actione. Præterea non desinit hic contractus esse contra-
ctus locationis, etsi loco numeratæ pecuniæ certa species,
vt puta decem corbes frumenti, promissa est. Siquidem mi
hi magis probatur illa eruditissimi Ioan. Corasij sententiā
93 in lib. 2. miscella. iuris. cap. 11. asserentis, † locationem il-
lam appellari, cuius pretium cōsistit in specie, quæ vel pō
dere, vel numero, vel mensura solui potest. atque ita pecu
niæ verbum interpretatur in d. l. 1. §. si quis seruum. ff. de-
posit. ita enim pecuniæ appellatione continentur quæ pon
dere, numero, vel mensura constant l. vlt. §. vlt. C. de con-
stit. pecu. & l. pecuniæ nomine. de verbo. signifi.

Tertiò argumentatur Aemilius, tacita hæc hypotheca
contrahitur solùm in locatione, & in casibus a iure expres
sis. quod comprobatur doctrina recentiorum in rubr. ff. de
94 verbo. obliga. qui dixerunt, † pacta tacita non extendi ul-
tra casus a lege expressos. cōfert decisio Baldi in l. certi iu-
ris. nume. 7. C. locati, dum egregiè docuit, ꝙ in familiari
95 † Scholaris, qui locauit operas certa mercede, nō habeat
locum tacitum pactum illatorum & inuectorum, de his,
quæ familiaris in domum Scholaris inuexit: quia non est
(vt ille inquit) lege cautum, nisi de conducente domū, vel
agrum. Sed in casu hoc nostro non dicitur hic contractus
locationis, nec de eo lege cautum est, ut eius causa hypo-
theca tacitè contrahatur: non ergo illa à nobis, quibus fin-
gendi data non est facultas, fingenda est. Verùm tamen re
sponderi potest, quemadmodum iam diximus, imò hanc es
se locationem, & hunc colonum appellari, & ob id eius
bona illata & inuecta esse tacitè hypothecata, & per conse
quens ipsi locatori proditum esse hoc interdictum, quo adi
pisci poterit illorum bonorum possessionem, donec pen-
sio sibi persoluatur.

96 QVAERO vndecimò, an hoc † interdictum redda-
tur pro illatis & inuectis a colono coloni, vel ab inquilinō
inquilini? Quò hæc iuris quæstio clarius explicetur, duo
casus distinguendi sunt. Primus est, cùm prædium urba-
97 num, hoc est domus, locatum est, tunc † illata & inuecta
à secundo inquilino censentur tacitè hypothecata domi-
no prædij; & per consequens ei dabitur hoc interdictum
ad illorum possessionem adipiscendam. esse inquam illi ta-
* citè hypothecata affirmarunt ferè * omnes, ut Barto. in l.
solutum. §. solutam. ff. de pig. actio. & in l. sed etsi lege. §. si
colonus. ff. locati. Rom. singul. 391. Vnus vestrum Socinus
Tract. fallen. reg. 192. fallen. Gomes. in §. item seruiana.
nume. 15. institit. de actio. & ibidem Zasius nume. 17. Negū
san. in Tracta. de pignoribus, in quartò membro secundæ
partis. numero 135. & Francis. Connan. lib. quarto. com-
mentariis, cap. 16. nume. 7. & Francis. Balduinus in com-
mentarijs de pignoribus. capitu. 6. colum. 2. versicu. sed &
cum olim. ita ij interpretes intelligunt d. l. solutum. §. solu-
tam. versic. videtur autem. Nec aduersatur tex. l. sed & si le
ge. §. si colonus. ff. locati. quo adducti aduersus hanc rece-
ptam sententiam uisi sunt sentire Roma. singu. 386. Imue-
cta. &

cta. & Ias. in l. item quia, num. 1. uers. secundò limita. ff. de pactis. & si uerè Romanus ex declaratione, quã in eo sing. 391. subiecit, cum communi sentire uideatur, & Iason simpliciter in conductore loquitur. imò ad Barto doctrinam in d. §. si colonus, nos allegat, quasi cum eo sentiat. Illi in-
98 quam tex. † §. si colonus satisfacere omnes conatur, præsertim Bartol. ibi, quòd ideò illo in casu bona secundi conductoris non cẽsentur tacitè hypothecata primo locatori, hoc est prædij domino, quoniã prius fuerant expressè obligata illi secũdo locatori. quæ sanè expressa obligatio nõ intercessit in casu d. §. solutam. Sed verè plus nimio diuinat hæc Bartoli consideratio ad §. si colonus. quòd & Romanus. d. singu. 391. scripsit. Nõ enim extat in eo textu verbum, quo conijcere possimus, expressam hypothecam intercessisse ad commodum sublocatoris. quemadmodũ diuinat; & illa consideratio, quam facit Gomes. in §. itẽ seruiana. nu. 32. vers. vel tertiò, inst. de actio. nempè in casu d. §. si colonus, non cẽseri in totum bona esse obligata pro pensione, sed pro parte tantum. diuinat inquam, cùm simpliciter atque indistinctè Iurisconsultus dicat, non esse hypothecata. Quo circa uerius dicendum est, dicto §. si colonus, loqui in conductione & locatione prædij rustici, ut mox subijciam.

99 Secundus est casus, cum agitur † de locatione prædij rustici. Hoc sanè in casu * magis recepta Doctorum opinio est, adhuc bona secundi conductoris censeri hypothecata prædij domino; ita relati superiori casu ferè omnes scribunt: ita intelligentes de utroque prædio, urbano scilicet & rustico, per textum d. §. solutam. Verum ab hac opinione recesserunt Roma. d. sing. 391. Inuecta. Franc. Conna. lib. 4. comment. iuris, cap. 16. nu. 7. & Ludouicus Charondas lib. 3. verisimil. iuris, cap. 15. ex tex. d. §. si colonus. quẽ interpretantur, ut loquatur in locatione prædij rustici: in qua quidem locatione, iuxta sui naturam, (quæ est, ut supra diximus ut nõ nisi expresso pacto illata & inuecta obligata censeantur) pactum intercessit expressum inter primum conductorem & fundi dominum, ut illata & inuecta essent pro pensione prædij obligata. quæ sanè pactio non censetur repetita in sublocatione ad commodum ipsius domini prædij, cum personalis sit conuentio, quæ paciscẽtes tantummodo tenet. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pactis. & scribũt omnes in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, de uerbo. obliga. Diuersum est in locatione prædij urbani, ex cuius contractus natura illata & inuecta sunt tacitè hypothecata pro habitatione. Cuius habitationis, & item contractus particeps est secundus conductor, nimirum sic & obligationis quoque particeps est, & ob eam tenetur, quatenus ad eum pertinet. pro ea enim parte, quam ipse subconduxit tenetur quasi a domino conduxisse, & cum eo con-
100 traxisse uidetur. ita intelligitur † d. §. solutum, dum Vlpianus ait, inuecta a secundo conductore obligari, in eam tamen summam, quã habitationem conduxit, non in uniuersam. quod quasi cum domino ædium uidetur conuenisse, ut scilicet pro ea summa pensionis teneretur, pro qua summa habitaret. Itaque pactio secundi conductoris non prodest domino, sed sua propria, hoc est, domini, quam fecit cum primo conductore: Cuius primæ conductionis nomine tenetur posterior conductor pro quanto de ea participat. facit ergo prima locatio, ut secundus iste prædij urbani conductor, domino teneatur, non secunda, quam ipse cum primo conductore inijt. & præter Conanum præcitato loco, ita declarauit d. §. solutum. Fortunius Garzia. in l. item quia. nu. 20. ff. de pactis.

Declarantur hæc non procedere cum secundo conductori gratuitò facta est locatio. nam tunc is primo locatori pro illatis & inuectis non obligatur. l. Pomponius, la ij. ff. in quib. caus. pig. uel hypoth. tacitè contrah. quam egregiè declarat Negusa. in tract. de pigno. in secundo membro quartæ partis. nu. 138.

101 QVAERO duodecimò, an hoc † interdictum reddatur pro possessione bonorum illatorum & inuectorum in prædium, non ob pensionem prædij, sed ob illius deterio-
102 rationem? Et dicendum est reddi. Nam ita † illata & inuecta hypothecata sunt pro prædij deterioratione, ac pro illius pensione. l. 2. ff. in quib. caus. pign. uel hypothe. tacitè contrah. Bart. in l. solutam. §. solutum in fine. ff. de pig. actio. Negusa. in d. tract. de pignoribus, in 2. mẽbro quartæ partis. nu. 129. & Balduinus in commẽtarijs. De pignoribus. cap. 6. col. 3. uers. sed obseruandum est. Quod intelligere uidetur Connan. lib. 4. commenta. iuris, cap. 16. num. 7. uers. inuectorum verò, pro deterioratione prędij urbani non autem rustici, nisi nominatim sit dictum, ut in constituenda hypotheca pensionis nomine, iam dictum fuit. sed a recepta opinione recedere in iudicijs difficile, nec satis tutum est. Quæ quidem sententia locum obtinet etiam cõtra secundum conductorem, etiam si gratuitò conduxisset: ita censuit glo. l. Pomponius, la ij. ff. in quib. caus. pig. uel hypothe. tacitè contrah. quam pręcitato loco Negusa. nu. 137. 138. defendit ab impugnationibus Ias. in l. item quia. nu. 1. uers. 2. limita. ff. de pactis.

103 QVAERO decimotertiò, an hoc † interdictum reddatur pro illatis, & inuectis a conductore in prædium, & deinde exportatis a prædio, mutata conductoris uoluntate? Et reddi opinor. siquidem hypothecata hæc sunt locatori, ac si inde amota nunquam fuerint. ita scribunt Bald. in l. certi iuris. nu. 9. in fine. C. locati. Ang. Areti. in §. item seruiana. nume. 1. inst. de actio. & Negusa. in tracta. de pignoribus, in 2. membro quartæ partis. nu. 141. Quam assertionem aiunt probari argumento sumpto a l. utrũ, vers. unde falsam. ff. de constitut. pecun. quo loci Vlpianus respondit, frustra denuntiari ei, qui iam constituit, se solutu
104 rum. Cum contracta semel † obligatio impediri nõ pos-
105 sit. Hinc uidemus expressam † hypothecam semel acquisitam non dissolui nouo cõtractu. l. si debitor in prin. & §. 1. & l. uoluntate. ff. quibus. ex caus. pig. uel hypoth. sol. idẽ dicendum est in hac tacita; cum par sit utriusque uirtus. l.
106 cum quid. ff. si certum peta. Nec aduersatur † l. cum tabernam. ff. de pig. quam in contrarium retulit Baldus. quoniã illi satisfacit, & rectè Angelus d. §. item seruiana. nu. 1. in fine. primas quidem merces è taberna amotas hypothecatas non remanere, posteriores verò illarum primarũ loco suffectas, remanere. Cum eo animo primæ illatæ non fuerint, ut perpetuò ibi essent. qua de re susius infra.

107 QVAERO decimo quartò an hoc † interdictum redd atur cõtra emphyteutam pro possessione rerum suarum illatarum & inuectarum in prædium emphyteuticum? Et reddi opinor: cum ita bona hæc censeantur domino prædij hypothecata, ut illa simplicis cõductoris. quod docuit Baldus in l. certi iuris. nu. 8. C. locati. quẽ secuti sunt Ang. Aret. in §. item seruiana. num. 1. inst. de actio. & rectè, nam & hæc condũctio & locatio dicitur. §. adeò, inst. loca. i.

108 QVAERO decimoquartò, an hoc † remedium competat domino prædij locati etiã pro re aliena illata & inuecta a conductore in prædium? Sunt distinguendi aliquot casus. Primus est cum conductor rem alienam a se bona fide possessam in prædium inuexit: tunc pro illius possessione adipiscenda conceditur hoc interdictum locatori, tum quia satis est conductorem possedisse tempore quo intulit, ut supra in secunda quæstione diximus, & fusius infra attingemus, tum etiam quia hypotheca in his contrahitur: ita Baldus in l. certi iuris. nu. 10. C. locati. Cæterum Balduinus in commẽtarijs de pignoribus cap. 6. col. 3. uers. Quid igitur, scribit locatori concedi retentionem contra conductorem dum è domo effert rem hanc, sed non tribui actionem, ut iam exportatam consequatur. cum res aliena obligari expressè non possit: ob id retentio datur, non noua acquisitio. Sed ego Baldum sequor.

109 Secundus est casus, cum † conductor rem alienam in prædium inuectam mala fide possidebat: & eam in prædium intulit ignorante rei domino. hoc in casu opinor nõ concedi: nam possidere non dicitur, qui mala fide possidet. l. improba. C. de acquir. possess. & ideò in hoc interdicto dominus, qui habet probàre conductorem possedisse, probare debet illam fuisse iustam possessionem, ut suo loco dicemus. Præterea non est hic contracta aliqua hypotheca, ex veriori & * receptiori sententia, quam probarũt Baldus in d. l. certi iuris. num. 10. C. locati. & ibidem Sali. q. 2. & Afflict. decis. 184. Idem sensit Asinius in l. at si quis. §. si colonus. in fin. ff. de relig. & sump. fune.

110 Tertius est casus, cum † conductor mala fide possidens rem alienam, in prædium conductum sciente rei domino intulit atque inuexit. hoc in casu magis dubium. inesse uidetur:

detur: cum uerior credatur illa sententia, ex illatione hac
* nullā esse contractam hypothecam, ut hanc esse * commu
nem opinionem testantur Ias. & Gomes. in §. item seruia-
na. ille num. 45. iste nu. 24. inst. de actio. etsi alij plures dis-
sentiant, ut Ias. præcitato loco & Alexan. in l. item quia.
num. 1. ff. de pactis, & Negusa. in tract. de pignoribus, in se
cundo membro quartæ partis. num. 152. qui hanc poste-
riorem falsò scribit esse magis receptam. Accedit, quòd
possessio huius conductoris, quæ malæ fidei est, non effici
tur bonæ fidei ex ea taciturnitate domini rei permittentis
111 eam inferri. si enim † hæc taciturnitas, quæ præiudicialis
est, nullum causat consensum iuxta veram sententiam Do-
ctorum in l. quæ dotis. sol. matri. sequitur à domino rei nul
lam esse translatam possessionem in illum conductorem;
ut ex eo deinde dicere possimus reddi hoc interdictum lo
catori prædij.
112 Quartus est casus, cum † rei dominus scit & consentit
rem suam inferri in prædium, eo animo, vt ibi sit durante
tempore locationis, quasi malitia quadam agat, ut fallat lo
catorem, hoc in casu credo fore locum huic interdicto.
Nam si ex hoc consensu efficit hic rei dominus, vt illa ita
inuecta censeatur hypotheca: a locatori, ut scripsit Baldus
in d. l. certi iuris, num. 10. dum ait, scientiam non nocere
nisi sit admixtus dolus, ex l. si sinc. ff. ad Velleia. & clarius
Afflictus decis. 184. nume. 2. quanto fortius dicendum est,
ex eo consensu translatam esse possessionem in conducto
rem, quam deinde hoc remedio locator adipisci ualeat.
Erit tamen hoc in casu necesse huic locatori in suis articu-
lis deducere, & deinde probare, quòd dominus rei illatæ,
uel inuectæ sciuit & consensit illi inuectioni eo animo &
mente, ut toto conductionis tempore ibi esset, quam pra-
xim docuerunt Salic. in d. l. certi iuris. quæst. 2. & apertius
Afflictus. d. decis. 184. num. 2.
113 QVAERO decimo sextò, an hoc † interdictum red-
datur pro possessione fructuum, qui ex locato prædio per
cipiuntur? & reddi opinor: nam & hi censentur tacitè hy-
pothecati locatori. l. in prædijs in prin. ff. in quib. caus. pig.
vel hypoth. tacitè contrah. & satis constat conductorem
fructus illos possedisse.
Extenditur hæc sententia, ut procedat etiam si ignoran-
114 te locatore † fructus hi illati, & inuecti fuerint in domú
vel horreum ipsius cóductoris: nam adhuc locus erit huic
interdicto. Nam is cóductor eos possidere dicitur, & sunt
adhuc hi fructus locatori hypothecati, cum in hoc scien-
tia locatoris non requiratur, vt in specie annotauit Ias. in
l. item quia, num. 15. ff. de pactis, quod ea ratione demon-
stratur: scientia illationis & inuectionis, (quam nos suprà
quæst. 3. diximus esse expressam pactionem) tunc requiri-
tur & consideratur, cum hypotheca causatur ex eis: at in
casu nostro non contrahitur hypotheca ex ipsa illatione,
vel inuectione, sed ex eo solo, quod fructus hi ex eo loca-
to prædio percipiũtur, alioqui sequeretur, quòd nihil spe-
cialitatis esset tributum his fructibus, cum & res aliæ ob
inuectionem hypothecę subijciantur, id quod esset contra
d. l. in prædijs. Nec me mouent rationes, quibus permotus
à Iasone dissentit Negusant. in tracta. de pignoribus in se-
cundo membro quartæ partis, nume. 147. & ait etiam suæ
opinioni assentiri gloss. 1. l. si non inducta. C. in quib. caus.
pigno. vel hypothec. tacitè contrah. sed uterq; malè per-
115 pendit ita Negusantius † d. l. in prædijs, quæ simpliciter
affirmat, fructus, qui nascuntur in prædio locato censeri
tacitè obligatos locatori, etiam si nihil conuentum fuit;
non tamen (inquit Negusantius) negat Pomponius, quin
necessaria sit locatoris scientia. sed (vt iam admonui) si re-
cte consideramus, scientia foret necessaria in illatione &
inuectione; sed hic non causatur hypotheca ab inuectio-
ne, sed a sola perceptione ex locato prædio. Ex quo sequi-
tur, & illud verum esse quod scripsit idem Ias. in d. l. item
quia. num. 17. post Baldum in l. æde m. columna prima. C.
116 locati. locatorem † posse prohibere conductorem pésio-
nis debitorem, ne, ante factam solutionem fructus illos è
fundo exportet: & loco pignoris retinere eos posse. faci-
lius enim retentio datur, quam noua acquisitio. l. si repe-
tendi. C. de cond. ob caus. cum sexcentis his similibus.
Extenditur secundò, vt locum habeat hæc iuris senten-
tia siue modò fructus hi naturales sunt, siue industriales,
117 æquè enim † industriales ac naturales tacitè locatori hy
pothecati censentur: ita rectè scriptum reliquit Negusant.
dicto secundo membro. nu. 148. reiecta falsa opinione Ia-
son. in d. l. item quia. nu. 17. versiculo intelligo. Nec enim
Pomponius in d. l. in prædijs, fructus naturales ab indu-
strialibus distinxit, sed simpliciter respondit, fructus è prę
dio locato perceptos esse, absque alia conuentione hypo-
thecæ suppositos. ita ergo de industrialibus ac de naturali-
bus intelligendus est. Nec, meo quidem iudicio, aliqua di-
uersitatis ratio inter naturales & industriales fructus quò
ad rem nostram adferri potest. Nec pariter urget doctrina
118 † Bart. in l. assiduis. num. 9. C. qui potio. in pig. habe. quā
ad suam opinionem astruendam laudauit Iason. siquidem
non parum diuersus est casus Bartoli a nostro, vt rectè ani
119 maduertit Negusantius præcitato loco. scribit Bar. † fru
ctus naturales perceptos per hęredem mariti ex ipsius ma
riti bonis iam pro dote mulieri obligatis, esse etiam hypo-
thecatos ipsi mulieri: industriales uerò nõ, ex l. 4. C. in qui-
bus caus. pig. uel hypotheca tacitè contrah. Nos autem nõ
loquimur de fructibus ab hærede conductoris perceptis;
sed de collectis ab ipsomet conductore, in quo non est
adhibenda differentia, quod uel naturales vel industriales
sint. Ea est ratio, quòd in obligatione contracta à defuncto
non veniunt hæredis bona, nisi res sit, quę immediatè è bo
nis defuncti proueniat, ut sunt fructus naturales. fructus
autem industriales etsi descendant è bonis defuncti, id ta-
men fit mediatè ob adhibitam hæredis industriam & ope-
ram: quapropter non veniunt in obligatione iam per de-
functum contracta. l. Paulus, in princ. ff. de pign. atque ita
declarat Sali. in d. l. assiduis. q. 5. C. qui potio. in pig. hab. &
de cæteris bonis hæredis quæ immediatè a bonis defuncti
non descendunt ut obligata non sint mulieri dotis nomi-
ne, egregiè scribit afflictus decis. 200.
120 Declaratur hæc sententia, ut procedat, cum † fructus è
fundo locato percepti adhuc extant, secus si consumpti,
vt venditi fuerunt: & ex eorum pretio emptum prædium.
nam prædium illud non censetur hypothecæ suppositum.
l. 3. C. in quibus caus. pig. uel hypoth. tacitè contrah. atque
ita in specie scriptum reliquerunt Ias. in l. item quia. num.
18. ff. de pactis. Gomes. in d. §. item seruiana. nu. 14. inst. de
actio. & Negusa. in d. Tract. De pignoribus, in quarto mẽ-
bro secundæ partis principalis. nume. 149. Rationem assi-
121 gnant Doctores, quoniam in hypothecaria † pretium
non succedit loco rei. l. 1. ff. de distract. pig. quam singula-
rem censuit Bar. in l. qui à debitore. ff. de his quæ in fraud.
cred. & Rom. sing. 609. & Ang. in l. si rem & pretium. ff. de
peti. hæred. Hanc rationem duplici consideratione repre-
hendit Gome. loco iam citato. Primò, quòd imò etiam in
hypothecaria prætium loco rei succedit cum res ipsa non
extat, ut putà quòd consumpta fuerit: quemadmodum de
clarant Roma. d. sing. 609. & Alexan. consi. 108. nu. 9. lib.
5. At in casu nostro verisimiliter uenditi fructus extare nõ
122 creduntur; quippè qui † ex his rebus sunt, quæ seruando
seruari non possunt. §. constituitur, inst. de usufr. in subsi-
dium ergo hypothecaria ad pretiũ dari debet. Errat, mea
sententia, Gomes. nam, cum dicimus re consumpta in sub-
sidium dari hypothecariam ad pretium, consumptio ipsa
probanda est ab asserente: ita declarat Alex. d. consil. 108.
num. 9. Nec ob id quod fructus facilè consumuntur, dicẽ-
dum est esse consumptos, alia probatione non facta, nisi
triennium sit elapsum, iuxta gl. l. 1. C. si aduers. usucap. &
scribunt Ias. in l. 1. §. fuit quæsitũ nu. 33. & ibi Ripa. ff. ad
trebell. & Paris. cõsi. 55. nu. 62. lib. 3. Quo sanè in casu for
te procederet Gomesij consideratio; sed ante trienniũ ne-
quaquam. Alia etiam ratione & efficaciori labitur Gomes.
Nam quod aiunt Romanus & cæteri, et in hypothecaria
prætium succedere loco rei in subsidium, non tantum con-
siderarunt prætij, ut putà fructum consumptionem, quan-
tum & cætera bona, quibus creditori poterat esse succur-
sum. si. n. oia debitoris bona ita forent consumpta, ut inde
123 non haberet † creditor, quibus sibi satisfaceret: tunc ad
rẽ q̃ loco prætij successit, agere posset: ita respondit Alex.
d. cõsi. 108. nu. 10. lib. 5. quam sniam probat auctoritate Cy
ni in l. mater. q. 7. C. de rei uend. esto ergo q̃ fructus hi cõ-
sumpti essent, non tamen sequitur hypothecariam compe
tere contra empta ex pretio fructuum, quia prius est uidẽ
dum, an

ctum, an alia extent debitoris bona, è quibus creditor valeat creditum suum consequi.

Secunda consideratione mouetur Gomesius. quòd scilicèt. d. l. 1. ff. de distract. pign. loquitur in hypotheca expressa, nos uerò in tacita, inter quæ magnam extare differen-
124 tiam, nemo non uidet. Fallitur † Gomesius: nam si in hypotheca expressa, quæ tacita est fortior, pretiū rei loco nō succedit, quanto fortius succedere non debet in ipsa tacita. Defenditur ergo communis hæc Doctorum ratio, quæ probabilior est illa, quā idem Gomes. præcitato loco considerat. Ait ille rationem esse, quòd emptum prædium. ex pretio fructuum ex his rebus non est, quæ in prædium locatum inferri vel inuehi possunt. quæ quidem inuectio, uel illatio ad inducendam tacitam hāc hypothecam necessaria est. l. debitor. ff. in quib. caus. pig. vel hypoth. tacitè cōtrah.
125 Hæc ratio nō conuenit illi responsio Alex. in † d. l. 3. qui respondit prædium ex fructibus perceptis è fundo hypothecato emptum non contineri sub illa hypotheca, & tamen non agit Alexander de ea tacita hypotheca, quæ per illationem & inuectionem contrahitur. Præterea, si in specie nostra præsupponeremus empta ex pretio fructuū fuisse illata & inuecta in prædium locatum, nō esset aliqua dubitatio, an essent hypothecata; quia ex noua illatione uel inuectione hypotheca causata esset. at nos quærimus, an, quemadmodum fructus locati prædij, sine alia inuectione (ut suprà diximus) sunt tacitè hypothecati, ita etiā sit res ex eo pretio empta. & dicimus non esse: quia diuersa est res a fructibus & eorum pretio. Erit itaque in iudicijs obseruandum, ut diligenter cōsideret locator, an alienati fructus adhuc extent: si extabunt hoc interdicto eorum possessio poterit uendicari. si uerò erunt consumpti, & alia non supersint cōductoris bona, res empta ex illo pretio vt hypothecæ supposita, in subsidium uendicari poterunt: nō tamen hoc possessorio iudicio, cum a conductore nunquā fuerint possessa, sed actione hypothecaria. atque ita declaratur d. l. 3. C. in quib. caus. pig. uel hypo. tacitè contrah.
126 QVAERO decimo septimò an hoc † interdictū reddatur pro possessione rerum uænalium inuectarum atque illatarum in conducto prædio? Est hæc controuersa iuris quæstio apud nostros iuris interpretes. Ego plures casus soleo distinguere atque constituere. Primus est, cū res uænales in prædium rusticum conductum inferuntur, uel inuehuntur. hoc casū opinor hęc non censeri tacitè hypothecata pro pensione huius prædij rustici. ea est ratio, quòd eo animo illata non fuerunt, ut ibi perpetuò, hoc est, durāte locationis tempore essent, nec earum causa conductum est prædium hoc rusticum. iuxta l. debitor. ff. de pigno. sed potius ibi reposita & accommodata, donec usque exportentur & suum in locum inuehantur, censentur. quamobrem nulla contrahitur hypotheca.
127 Secundus est casus, cum conductor, † qui negotiationē aliquam exercet, prædium urbanum, id est, domum in ciuitate uel oppido conducit, non ut in ea negotietur, sed solum ut eam inhabitet. tunc, si uænalia aliqua in illud prædium inuehit eo animo, ut nacta occasione distrahat, uel ut aliò conducat & transportet, erit inquam hoc in casu dicendum ut superiore, nempè contractam non esse in rebus illis uænalibus hypothecam; cum non fuerint in eam domum inuectam, ut ibi essent perpetuò, hoc est, durante locationis tempore. d. l. debitor. non enim censentur hæres illius loci, in quam inuectæ fuerunt, sed illius ad quē sunt transportandæ. Nec eā ob causam domus conducta, ut scilicèt in eam uænalia inferrerentur; sed casu id euenit, ut inferrerentur, alio ut dixi transuehendæ, iuxta l. ex facto. ff. de hęred. inst. atque ita doctè & rectè docuit Connanus lib. 4. comme. iuris ciuilis, cap. 16. nu 8. Et hoc in casu procedat opinio eorum, qui negarunt hæc uænalia hypothecata censeri, quam sanè opinionē probarunt Baldus in d. l. certi iuris. nu. 9. C. locati. Alex. in l. si constante in prin. nu. 35. ff. sol. matr. & ibidem Crotus in prima lectura. nu. 96. Soc. Tract. fallen. reg. 192. fallē. 2. & Neguśan. in Tract. de pignor. in quarto membro secundæ partis. nu. 153.
128 Tertius est casus, cum † conductor, qui negotiationem exercet, prædium urbanum eam ob causam conducit, ut ibi uænalia reponat & uendat: quemadmodum facere cōsueuerunt mercatores, qui domos unā cum apothecis, in quas merces inuehunt, ut ibi uendant & negotientur: hoc in casu hæ merces uænales hypothecatæ censentur pro pēsione ipsius domus & apothecæ, cum eam ob causam conducta sint. Quam sanè sententiā expresśim probauit Connanus. d. c. 16. num. 8. qui & illud scribit, Mercatores conducentes ædes in ciuitate, ut ibi reponant quas mittant in alijs regionibus censeri obligasse merces illas pro pensione ædium, quas horreum, & vulgò magazenos appellant. id quod quotidie usu uenire uidemus Mediolani, Venetijs, Genuæ & alijs in locis, in quibus maximè negotiationes exercētur. Et hoc in casu procedere potest opinio Gomes. in d. § item seruiana. nu. 23. & cum eo Zasius nu. 20. inst. de actio. qui contendit, regulam esse constituendam, uænalia censeri hypothecata pro pensione ædium, ex l. cū tabernam. ff. de pigno. rectè loquitur Gomesius intelligen-
129 do eū loqui in specie huius propositi casus. Nā & † taberna significat locum in quem merces importātur & exportantur negotiationem tractando, & alio nomine horreum appellatur, uel area, cuius meminit Vlpianus in l. 3. ff. in quib. caus. pig. uel hypot. tacitè contrah. quo loci ait in horreum, uel aream illata & inuecta censeri pro eorum
130 pensione tacite hypothecata: est enim † horreum locus in quibus res pretiosissimæ reponi solebant, ut testatur iuris consul. in l. 1. ff. de off. Præfec. uig. & in l. in ratione. §. diligenter. ff. ad l. falcid. & quemadmodum in taberna, ita & in horreo & area mercimonia & negotiationes exercebantur, l. quoties. ff. de pecul. & l. cum in plures. §. locator horrei. ff. locati, & l. sed etsi. ff. de inst. actio. quod etiam senserunt eruditiss. Connan. lib. 4. commen. iuris, c. 10. nu. 7. & Goueanus lib. 2. lectio. uaria. c. 23. & Alcia. in l. non solum. §. morte. num. 38. de operis no. nunt. qui ait, horreum vulgò magazinum appellari. Quocirca si tex. in d. l. cum tabernam. ff. de pignor. cū d. l. 3. ff. in quib. caus. pig. vel hypoth. tacitè contrah. coniungantur, clarè intelligemus, non esse constituendam differentiam inter expressam hypothecam & tacitam, quam adhibet Bald. in l. certi iuris C. locati. dū intelligit. d. l. cum tabernam, loqui in expressa hypotheca. admisso enim quod loquatur in hypotheca expressa, attamen idē est in tacita, ex d. l. 1. Et uerè (meo iudicio) nō erat
131 dubitatio apud Scæuolam in d. † l. cum tabernam, ob hypothecæ speciem, quòd scilicet esset uel expressa, uel tacita; sed solum dubitabatur, an merces emptæ erogatis primis, atque ita futuræ sub hypotheca continerentur, & dicendum uidebatur non cōtineri, ex regula l. ult. C. quæ res pig. oblig. poss. attamen contrarium Scæuola ea ratione rēspōdit, quòd taberna, ut horreum & area corpus est quod dam uniuersale. quod nunquam interijt: nam nouæ merces in locum uenditarum sufficiuntur, & aliç importātur, aliæ exportantur quemadmodum gregis uniuersitas, quæ ob id non moritur cum in locum pecorum demortuarum aliæ & aliæ deinde uel natæ, uel emptę subrogantur, quod rectè in specie nostra declararunt Bart. & Soc. in l. cui Romę. § Callimachus. 2. notab. de verb. oblig. Gomes. in d. §. item seruiana. num. 32. uers. uel ultrà, & Zasius ibidem. nu. 21. & Negusan. in Tract. De pignorib. in secundo membro secundæ partis, nu. 18. 20. Est ergo uera hæc iuris sententia, uænalia censeri tacitè hypothecata pro pensione conductæ domus, apothecæ, tabernę, horrei, & areæ. Quod fortius procedit, cum in eis alia, præter uænalia inferūtur, uel inuehuntur: ita docuit Gomes. d. §. item seruiana. nu. 19. uers. sed tamen. Præterea hæc doctrina intelligitur solum de mercibus, quæ reperiuntur tempore ortæ obligationis: ita declarat Negusantius præcitato loco num. 23. ex traditione Baldi in l. ubi adhuc. nu. 18. uersic. sed pone maritus. C. de iure dotium. Quare, si hæ merces in alium alienantur, nulla contra eas exerceri potest hypothecaria. quæ sanè declaratio est notabilis ad d. l. cum tabernam. ff. de pign. & ad d. l. 3. ff. in quib. caus. pigno. uel hypoth. tacitè contrah. Hæc tamē declaratio procedit, nisi illatione & inuectione facta a conductore, merces illas locator apud se recipiat & includat, & eas deinde conductor alienet. tunc illa alienatio non impedit locatoris hypothecam, ob quam ea a tertio auocare poterit. Ita Balduinus in commentarijs. De pignoribus. c. 5. c. l. 3. uers. si tamen locator. ex l. penult. ff. in quib. caus. pig. uel hypoth. tacit. contrah. etsi dissentiat Connanus.

Quartus

Quartus est huius quæstionis casus, cum domus conducitur, ut eam pater ipse familias vnà cum sua familia inha-
132 bitet, in eamque † vinum, frumentum, & cæteros suorũ prædiorum reditus inferat, vel inuehat. quos sanè reditus partim in proprios habet vsus, partim verò vænales; sicuti fit quotidie ab opulẽtis & diuitib. Hoc sanè casu reditus hi, quamquã venales, hypothecati censentur pro pensione domus; quam is paterfamil. eo animo conduxit, ut non solum sibi, sed etiam vt supellectili & cæteris suis rebus prouideret: ita doctè scriptum reliquit Connanus lib. 4. commen. iuris ciuilis, cap. 16. numero 8. ex l. in prædijs. ff. in quib. cauf. pign. vel hypoth. tacitè contrah. quo loci Pomponius ait, Videndum est, ne non omnia illata, vel inducta, sed ea sola, ut ibi sint illata fuerint, pignori sint. non dixit, vt ibi sint perpetuò, sed tantùm, ut ibi sint, idest, quorum causà ipsa ædes conductæ fuerunt. Qua propter verba il-
133 la † d. l. debitor. ff. de pignor. vt perpetuò ibi sint, exponenda sunt, vt sint in prædio causa ipsius prædij, atque ob id ne amouerentur hoc locationis tempore, vti iam admonui. Nam absurdum foret dicere, perpetuò, idest, vt semper ibi sint, cum nulla res dici possit perpetuò esse posse. Quare est quod concludamus, quòd si tempore finitæ locationis pensio debetur, poterit possessio earum rerũ, quarum causà prædium fuit conductum, ex hoc interdicto auocari: quippè quòd merces, & bona illa tacitè hypothecata pensionis nomine reperiuntur.

134 QVAERO decimo octauò, an hoc † interdictum reddatur pro possessione pecuniæ illatæ in prædium conductum? Duo casus distinguo.

Primus est, cum loquimur de pecunia, quę à conductore ita in arca recondita habetur, vt loco peculij & cuius-
135 dam supellectilis sit, iuxta † l. si chorus. §. his verbis. de leg. 3. quam egregiè declarant Duarenus. lib. 2. disputa. anniuers. ca. 30. & clarius Corasius li. 1. miscell. iuris. cap. 13. Hoc in casu si illata sit hæc pecunia in prædium rusticum conductum, non obligatur pro pensione prędij, cum eo animo in illud prædium sit illata, vt ibi sit, non verisimile est, patremfamil. virum diligentem prædium rusticum eam ob causam conduxisse, vt in illud arcam pecuniarum inferret; non ergo pro illius pensione censetur hypothecata, iuxta l. debitor. ff. de pigno. quam superiore quæstione declarauimus. Cum vero hæc pecunia infertur in prædium vrbanum conductum, hoc est, in domum, dicendum est pro pensione illius domus esse tacitè hypothecatam, quemadmodum & cætera suppellectilia inuecta: ita censuerunt Barba. in cap. nulli, col. vlti. de rebus eccle. non alie. & Gomes. in §. item seruiana. num. 21. inst. de actio. & ibidem Zasius. numero 22. Ea est ratio, quòd ut res immobilis iudicatur l. qui filium de leg. 3. vel rectius enumeratur inter suppellectilia, quarum etiam causa conducta fuit domus.

135 Secundus est casus, cum loquimur † de pecunia, quæ à conductore domus ita in domum infertur, vt eam in quotidianos vsus expendat: tunc non censetur pecunia illa tacitè hypothecata pro pensione domus: ita censuit Gomes. in d. §. item seruiana. numero uigesimo.. institu. de actio. & ibidem Zasius, numero 22. & in simili hypotheca mulieris pro dote in bonis viri cõtracta docuit Crotus in l. si constante, in prima lect. num. 96. & in repe. nu. 140. ff. sol. matr. Ea est ratio, quòd domus conducta non fuit eam ob causam, vt pecunia hæc ibi esset, iuxta d. l. debitor, de
136 pignora. cum hæc † pecunia, quæ quotidie expenditur, loco non circumscribatur. l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. est enim inuenta pecunia, vt expendatur l. 1. ff. de contrah. empt. quam in hanc sententiam declarant.
137 & hæc † pecunia connumerati solet inter illa, quæ seruãdo seruari non possunt. ita Bar. & Ias. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad trebell. ille num. 3. iste nume. 36. latè Tiraquel. in Tract. de retract. consang. §. 1. gl. 7. num. 104. Boe. q. 209. & Rolan. Tract. De lucro dotis. q. 91. num. 12. ubi latè explicant. His casus ea ratione cõfirmatur, quòd si in expressa hypotheca hæc pecunia non continetur, l. Cum tabernam. §. ult. ff. de pigno. quartò fortius contineri non debet
138 sub hac tacita. Hinc etiam uidemus in legato † generali de quibuscumque rebus facto pecuniam numeratam non contineri l. si mihi Mæuia. §. ult. de leg. 3. quam singularẽ esse dixit Ias. in l. singularia. num. 28. ff. si certum pet. quem secutus est Gomes. d. num. 20. idem asserens in hypotheca expressa, ne scilicet in ea contineantur, & textum illum declarant Paris. consi. 80. nume. 42. lib. 2. & Rubeus consil. 110. nume. 10.

139 QVAERO decimo nonò, an hoc † interdictum reddatur pro adipiscenda possessione vestimentorum quotidianorum illatorum & inuectorum in domum conductã? Et non reddi dicendum est, nec enim pro pensione ipsius domus censentur tacitè hypothecata: ita docuit Baldus in l. certi iuris, nume. 9. C. locati. quem secutus est Negusa. in d. Tract. De pignorib. in 4. membro secundæ partis, nu.
140 151. Ea ratione, quòd † uestimenta non ueniunt in expressa hypotheca, l. obligatione generali, cum subseq. ff. de pignor. à fortiori ergo nec in tacita. Qua ratione adducti Io. Fab. & Ang. Aret. in d. §. item seruiana, ille num. 2. iste nume. 1. in fi. inst. de actio. & ibi Zasius. num. 22. uer. quintò inferas. idem esse censuerunt de lecto, & his quæ obligari non solent, & eos est secutus Afflictus decis. 184. ad finem. Et hæc iuris sententia procedit, cum alia extant illata bona, quę sub ea hypotheca contineri possunt: secus si nihil aliud illatum fuisset, quàm hęc regulariter non solent obligari, nam tunc hæc censentur hypothecata: ita declarat. d. l. obligatione generali, Petrus sancta sing. 35. Dictum est. quem, alio simuli in casu loquens, secutus est Go-
141 mes. in d. §. item seruiana. num. 22. ad finem. Ita † libri scholasticorum & militum arma non censentur tacitè hypothecata. Zasi. d. §. itẽ seruia. nu. 23. post Are. & alios ibi.

142 QVAERO vigesimò, an † reddatur hoc interdictum ad adipiscendam possessionem instrumentorum, quæ debitorum nomina continent, si in domum conductam illa-
143 ta fuerunt? & dicendum est non reddi: Nam hæc † non censentur tacitè hypothecata pro pensione domus: ita Petrus, Cynus, & Sali. in l. certi iuris. q. 4. C. locati. Ang. Are. in d. §. item seruiana. numero 15. inst. de actio. Negusan. in Tracta. de pigno. in 4. membro secundę partis. numero 153. uersiculo octauò limita. Ea est huius sententiæ ratio, quod eo animo illata non fuerunt ut ibi essent, iuxta l. debitor. ff. de pigno. sed solum ibi reposuit donec creditum exigeret l. si fundus. l. si in vicina. de leg. 3. Accedit
144 quòd † debitorum nomina non ueniunt in expressa generali bonorum obligatione, ut nec in legato. l. Caio. de leg. 2. & l. si mihi Mæuia. §. ulti. de leg. 3. declarant Soc. sen. consilio. 101. colum. 2. lib. primo, & Tiraq. in l. si unquàm in uerbo. bona. numero 13. C. de reuo. dona. minus ergo sub tacita continentur. verum Zasius in d. §. item seruiana. nume. 19. inst. de actio. à communi dissentit, sed nihil adfert quòd vrgeat.

145 QVAERO vigesimo primò, an hoc † interdictum detur pro bonis illatis in domum à famulo, qui domino inseruire promisit? Et non dari opinor: quoniam eius bona non censentur tacitè hypothecata pro seruitij præstatione, ita docuit Baldus in l. certi iuris. nume. C. locati. quem secutus est Negusant. in Tracta. de pigno. in quarto membro secundæ partis. nume. 151. Ea est ratio, quòd nulla lege cautum est, quòd bona hæc hypothecata hanc ob causam censeantur. Et uerè hic famulus non dicitur conductor domus sed operum suarum locator, quemadmodum & artifex, iuxta l. secunda. C. locati. etsi Baldus dubitauerit.

146 QVAERO vigesimo secundò an hoc † interdictum reddatur ad adipiscendam possessionem rerum illatarum & inuectarum in portico domus conductæ? Et reddi opinor. si quidem ita hæc censentur tacitè hypothecata pro pensione domus, ac illa met, quæ in ipsam domum illata fuerunt: ita scriptum reliquit Negusant. in Tracta. De pigno. in quarto membro secundæ partis. numero 139. etsi Baldus in l. certi iuris. numero 13. in fin. C. locati, dubi-
147 tauerit. Ea est ratio, quòd † illata & inuecta in ædificia coniuncta atque continentia domui censentur in domum ipsam illata. l. eo iure. §. primo. ff. in quibus caus. pigno.
148 vel hypoth. tacitè contrah. At † porticus dicitur esse domus cõiunctus, & ideo legata domo uenit & porticus illi coniunctus. l. cætera. §. hoc sena. ubi Bar. Ias. & cæteri. de leg. 1. ita locata domo censetur locatus & porticus. Hinc
149 dicimus, quòd ille qui est tutus in domo, † est etiam tutus in

porticu : ut declarat Soci.in l.plerique.nu.47.& ibi Alex.
nu.15.& Ias.nu.19.ff.de in ius vocan.
150 QVAERO vigesimo tertiò, an hoc † interdictũ red-
datur pro possessione adipiscenda illorum bonorum, quæ
in naui conducta, illata, & inuecta fuerunt? Et concedi opi
nor, si quidem æquè, obligata illa censentur pro pensione
nauis, ac illa quæ in domum conductam inferũtur; ita scri
ptum reliquerunt Baldus in l.certi iuris nu.7. C.locati: &
Negusa.in Tract. de pig.in 4.membro secundæ partis.nu.
140. & Baldum simpliciter secutus est Tiraq.in Tract.De
retractu consang.§.1.gloss. 7.nume.89. Ea est ratio, quòd
151 † nauis prędium vrbanum, vel ex aliorum sentẽtia, rusti-
cum censetur, & idem de ea iudicatur, quòd vel de do-
mo, vel de fundo iudicatur: vti multis ostendit Tiraquel-
lus præcitato loco, ad quem lectorem allegare satis visum
est. Illud solum erit considerandum, quòd si nauis prædio
rustico æquiparatur, concurrere debent in hac hypothe-
ca contrahenda, quæ diximus adesse oportere cum rusti-
cum prædium locatur.
152 QVAERO vigesimo quartò, an hoc † interdictum
reddatur pro adipiscenda possessione bonorum & inue-
ctorum & illatorum in molendinum conductum? Et dicẽ
dum est reddi. quandoquidem bona in illud illata & inue-
cta censentur tacitè hypothecata, ita sensit Bar.in d.l.cer-
ti.nume. 7. C.locati. & Negusan.in d.Tracta.de pigno. in
4. membro secundæ partis, numero 144. etsi ambigar,
153 † an sit prædium rusticum, uel vrbanum. sed esto quòd
sit rusticum, attamen illata in illud censentur obligata, cum
tamen concurrunt necessariò requisita, vt superiore quæ-
stione docui. An autem molendinum sit prædium vrbanũ,
vel rusticum, latè scribit Tiraq.in d.Tract. de retractu con
sang.§.1.glo.7.nu.92.
154 QVAERO vigesimo quintò, quid si † locator sibi pro
spexit specialiter de obligatione certarum rerum, an aliæ
res in conductum prædium deinde illatæ, sint sibi obliga-
tæ, ita quòd pro adipiscenda earum possessione hoc inter
dictum reddatur? Et reddi opinor. si quidem uerior est illa
sententia Baldi in d. l.certi iuris.numero.13.C.locati. cæ-
155 teras res † specialiter nõ obligatas manere sub tacita hy-
potheca ob illationem & inuectionem. Baldum sunt secu-
ti Io.Fab.& Aretin.in d.§.item seruiana.inst.de actio.Ias.
in leg.item quia.ff.de pactis; & Negusan. in Tracta.de pi-
gno.in 4.membro secundæ partis.nume.138.uersi. quartò
amplia.Ang. Aretin. in d. §.item seruiana.nume.4.versic.
Quid si locator. quamquàm Petrus, Cynus, & Salic.in d.l.
certi iuris, dissentiat. Quorum sanè Petri scilicet & Cyni
opinio nititur illa regula desumpta à l.ult.C.de pactis cõ-
uentis. quòd, ubi extat hominis prouisio, cessat prouisio
legis. Verùm respondet, & rectè Baldus in d.l. certi iuris,
156 numero 13. quòd tunc demum † legis prouisio facta
in defectum prouisionis hominis cessat ob ipsius hominis
prouisionem: sed ubi ex diuerso fonte & radice legis pro-
uisio prouenit atque descendit, tunc non cessat ex proui-
sione hominis. quemadmodum in casu nostro, in quo illa-
tio & inuectio bonorum facta a conductore in conductã
domum excedit terminos pacti conuenti, & ab alio fonte
hypotheca prouenit, nempe ab inuectione; vltra ergo pa-
ctum conuentum operari debet, ne frustra is inuectionis
actus sit factus. Et in simili declaret Alber. in d.l.ult.in fin.
C. de pactis conuent. quòd tunc prouisio hominis non
facit cessare dispositionem legis cùm tendunt ad diuer-
sos effectus, & Albericum secuti sunt. Decius consilium
386. numero sexto. Socin. Iunior consilio 130. numero
12.lib.primo.

Præterea & secundò respondetur, hanc prouisionem
legis, qua tacita hypotheca inducta est ex illatis & inue-
ctis in domum, dicitur prouisio ordinaria: quo fit, ut ex
prouisio hominis superueniente, hoc est ex pacto conuen-
to cessare ex non debeat: ita regulam d. leg. ult. declarant
Bart.in l.si cum dotem, in prin.ff.sol.matr. & in l.1.§.un-
de quæritur.nu.7.ff.de publica.& uect. Alex.in l.maritus,
nu. 3. C de procur. Bal. in l. 3. nu. 11. C.de iure emphy.
Decius in cap.in præsentia, in fine.de proba. Ruinus con-
si.74.nu.18.lib.1.& in specie nostra ita declarat Cur. Sen.
consil.51.incipit. In nomine sanctæ.col.pen.in princ. post
Baldum, quem citat.

157 QVAERO vigesimo sextò, † an hoc interdictum
reddatur locatori aduersus conductorem, qui tacitè atque
præsumptiuè censetur prædium prius expresse locatum re
conduxisse? Et opinor reddi: siquidem cum credatur repe-
tita locatio & conductio, ita & quæ in consequentiam
uenit tacita hypotheca illatorum & interdictorum. ita pro
bat.l.item quæritur.§. qui impleto.ff.locati: & ibi scribũt
omnes, declarãt Ruinus consi. 78.lib.1. Alcia.Tract.præ-
sump.reg.2.pręsump.17. Ast ict.decis.365.nu.5. Gozad.
consi.94.nu.5.Craue.consi.87.nu.8. qui copiosè declarat,
quomodo procedat regula d.§.qui impleto.
158 QVAERO vigesimo septimò qualis † esse debet for
ma libell in hoc interdicto? ita formari posse opinor. Di-
co atque narro me locasse domum meam, quam illo in lo-
co possideo Caio pretio quinquaginta coronatum quotan
nis mihi per soluendis. qui conductor domum ipsam per
biennium inhabitauit, in eamque permulta bona à se pos-
sessa eo tempore intulit atque inuexit. Verùm quia debitã
pensionem mihi non persoluit, ideo peto me mitti in pos-
sessionem dictorum bonorum mihi pensionis nomine hy
pothecatorum, idque ex saluiano interdicto. Qua quidem
ex forma intelligimus solum iudicium possessorium adi-
piscendę esse motum cum sola possessio conductoris nar-
rata sit; cumque solum petitũ sit in possessionem mitti. At-
que ita senserunt Ang. Aret.in §.item seruiana, in fine. in-
sti.de actio.& ibidem Ias.nume.57.& Anto.Negusant. in
Tract. de pigno. in vltim. membro ultimæ partis.numero
26. Qui & illud subijcit, quòd si narratum fuerit, illata &
inuecta bona fuisse in bonis & ex bonis ipsius conducto-
159 ris, dicitur intentata † actio hypothecaria. quod clarius
etiam erit, si petitum fuerit in conclusione libelli, bona il-
la iure pignoris & hypothecæ sibi relaxari pensionis no-
mine: quemadmodum in hypothecaria concludi solet; ut
tradit Prac.Papien.in forma libelli pro actione hypotheca
ria. Bar.in l.rem alienam.ff.de pign.actio.Soc.sen.consilio
112.numero 4. lib.4. & egregiè Ripa in Rubr. ff.de pign.
numero 19.in fine. Quid autem intersit inter unam & alte-
ram libellandi formam, satis intelligimus ex his, quæ scri
pta sunt supra. q. 2. & quæ infra q.30.dicemus. Cum ue-
ro narratum fuit, bona illa fuisse in bonis dicti conductoris
& ab eo possessa, concluditurque se mitti in possessionem,
& illa iure pignoris relaxari, dicitur cumulata hypotheca-
ria actio, cum hoc interdicto, quod conceditur, ut mox
subijciam.
160 QVAERO vigesimo octauò, an hoc † remediũ pos-
sit cumulari cum actione hypothecaria? Et posse docuit
Paulus Castr.in l.rem alienam.num.10.ff.de pigno.actio.
qui scriptum reliquit, se ita ex facto interrogatum respon
disse in causa quadam Pistoriensi. Castrensem secutus
est Negusant. in dict. tractat. de pignor. in ultimo mem-
bro ultimæ partis, nume.26. asserunt ij, hoc esse summæ
vtilitatis, vt libellus in hoc iudicio defendi possit. Est
161 enim vera iuris & Doctorum sententia, † in possessorio
adipiscendæ petitorium cum possessorio cumulari posse.
l.cum fundum.§.ult.de vi & vi arma.& cap. pastoralis de
caus.pos.& propriè.& scribunt omnes in l.naturaliter. §.
nihil commune, de acquiren.possess. ibi Ripa nume.142.
& infra dicemus in 4.remedio.q.64. quo loci plena manu
trademus, quæ de hac cumulatione in remedijs his adipi-
scendæ possessionis haberi & dici possunt.
160 QVAERO vigesimo nonò, † quæ necessariò proban
da sunt in hoc iudicio? Barto. in l.prima numero 3. ff. de
salui a.interdict.& in l.prima nume.2.C.eo. docuit suffice
re probare bona hæc illata & inuecta in prædium condu-
ctum, fuisse possessa ab ipso conductore tempore, quo il-
lata fuerunt, atque ita tempore obligationis contractæ.
161 Non † enim necesse est probare fuisse propria ipsius con
ductoris: quoniam illud requiritur cum iudicium petito-
rium mouetur. Idem docuit Castren.in l.rem alienam, ad
162 finem.ff. de pigno.actio. qui ait non esse † necesse proba
re, bona illa sibi fore obligata pro pensione domus, sed
sufficere illud narrare. Quod placuit & Angelo Aret. in
§.item seruiana, numero 9. & ibi Ias.numero 98. Gomes.
numero 35.& Zasius nume.31.inst.de actio. Soc. sen.con
sil.112.numero 6.lib.4. Cępol caut.81. quando quis. Cor
ne. consilio 55. nu.3.libro 3. Grato. consi. 119.nu.7.lib.2.

Pract.

Tract. Papien. in forma libelli pro actione hypothecaria in verbo, sub eodem nume. 8. Negusantio. Tract. de pigno. parte octaua, membro primo. numero sexto. Afflictio decis. 383. nume. 2. Ripæ in Rubr. ff. de pigno. numero 19. & Rolando consilio 14. numero 6. lib. 1. Illud etiam ante omnia, (quod pro comperto & absoluto relati doctores præsupponunt) probare debet hic actor, nempè se ex ea.
263 † causa locationis & conductionis creditorem esse. Nã hæc est qualitas, imò substantia & necessarium antecedens ad constabiliendum iudiciũ. Quẽadmodum, quando quis
264 agere † vult tanquam hæres vel filius, constare prius debet se esse talem atque ita hæredem, vel filium. Decius cõsilio 321. numero 2. & consilio 376. nume. 10. & Soc. Iun. consilio 86. numero 34. lib. 2. Paris. consi. 22. numero 240. lib. 2. Et qui tanquam talis vult accusare probare debet, se esse talem. l. non ignorat. C. de accusat. vbi Bartol. ita qui
265 agere vult, vel quid consequi tanquam legitimatus, † se talem probare debet, nisi pro eo sit præsumptio, quæ probandi onus in aduersarium reijciat. ita respondit Soc. sen. consi. 39. in principio. libro primo. E contra etiam dicimus,
266 quòd ille qui † vult agere contra aliquem tanquam contra talem probare debet eum esse talem. vt in eo qui vult experiri contra hæredem debitoris sui, contra quem ex statuti dispositione paratam habet executionem, probare debet illum reum conuentum esse illius sui principalis creditoris hæredem. ita Aret. consi. 32. numero secundo. post Baldum in l. per diuersas. C. mandat. Qua de re dicam infrà in quinto remedio huius tractatus. Huc pertinet (quòd
267 ad rem maximè facit) quod † agere volens ex instrumẽto executiuo excludi potest per exceptionem illam, quòd non constat illud esse instrumentum Barto. in l. 1. §. & partui. numero 2. ff. quod vi, aut clam, & in l. diuus. numero 1. ff. de mili. testa. latè Vantius in tract. de nullitatibus. titu. quis possit dicere de nullitate. numero 40. & Craue. con-
268 silio 211. numero 5. Quoniam (ut dixi supra) omnis † dispositio substantiam præsupponit. l. diuus. ff. de mili. testa. l. si quis aliquid. §. testamentum. ff. de pœnis. Calcaneus consilio 87. numero 3. Hinc docuit Iason in l. si quando in 4. nota. C. vnde ui ex Baldi sententia, quòd si ex statuto cer
269 ta sub forma procedi potest † contra homicidam, constare prius debet illud homicidium fuisse commissum, & Iasonem secutus est Craue. consi. 211. numero 3. consilio 244. numero 1. & consi. 260. col. 1. Confert quod egregiè respondit Baldus in consil. 204. Longum thema, colum.
270 vlti. lib. 3. quando de † pœna ex contractu, prius constare debet illud, quod ex eo contractu petitur, esse debitum. Ad rem facit quod respondit Bartolus in consil. 185. Deo-
271 dauit, in fine. lib. 1. cum quis ratione † contractus aliquo in loco conueniri potest, prius constare debet de ipso contractu. quod respondit & Craue. consilio 280. numero 3. quo loci ex Baldo consi. 177. Ad euidentiam. lib. 3. scribit;
272 quòd antequam declaretur, † emphyteutam, ob non solutum canonem, cecidisse à commodo emphyteusis, prius constare debet agentem esse dominum, & rem illam esse emphyteuticam. ita ergo (vt cætera similia prætercam) in casu nostro dicendum est, quòd iste locator qui saluianum hoc interdictum mouere vult, prius probare debet suum creditum: atque ita constare debet de debito illius conductoris. Quod quidem in specie hac rectè docuit Franciscus Sarmentus in commẽtarijs. De reditibus ecclesiæ. parte 3. capit. 2. numero 23. 24. Nam (ait ille & rectè in hoc) prius debet constare, an obligatio & hypotheca subsistat: cum sine principali obligatione hypotheca nulla sit. l. res hypothecæ. ff. de pigno. Quocirca (inquit Sarmentus) duo sunt iudicia. In primo agitur, an obligatio subsistat: quo quidem in iudicio ait requiri plenissimam causæ cognitionem: & tres sententias ferri oportere. In secundo agitur vel actione hypothecaria, si de proprietate mouetur quæstio, uel hoc interdicto, si solum de possessione cõtenditur. Et ob id cum agitur hoc interdicto saluiano summariè agitur; non tamen sit, quin plena cognitio debiti necessaria sit: Inde fit consequens (inquit ille) quod interdictum hoc saluianum non est ita summarium & tantæ utilitatis: vt vulgò creditur. Ego hanc Sarmenti viri alioqui eruditi consequentiã non probo. Non enim iudicium su
273 per hoc saluiano † interdicto definit esse summariũ, & maximæ utilitatis, etsi plenè de debito conductoris constare debet. Nam si id admittimus, necessariũ quoque erit priuilegium militi concessum, ut quoquo modo testari possit parum prodesse hæredi ab eo instituto, cum & is probare
174 † plenè debeat testamentum, in quo se hæredem factum asserit, l. diuus. ff. de milita. testa. Ita quoque dicendum foret remedium recuperandæ possessionis summarium & alicuius utilitatis non esse, cum plenè constare debeat, spoliatum possedisse: & reum conuentum nunc esse in possessione. vti scripsi in Tracta. De recuperanda possessione Remedio. 15. quæst. 31. 32. Hinc censuit Berous. quæst. 91. num. 7. quòd interdictum vnde ui semper est merum possessorium etiam si agens ut hæres spoliati probare debet, se hæredem atque ita dominum. & nume. 8. idem esse scribit interdicto quorum bonorum, & quorum legatorũ, etiam si causa dominij incidenter in eis tractari contingat. Ita quoque opus esset dicere iudicium ex l. ult. C. de edi-
175 cto diui Adr. tollen. † non esse summarium & maximè utilitatis, cum plenæ probationes in eo requirantur, quemadmodum dicemus in subsequenti remedio. quæst. 78. & alia iudicia summaria & executiua, in quibus personarum legitimatio fieri debet, vt post alios scripsi in Tract. De recuperanda possessione, Remedio. 15. quæst. 24. Præterea, (quod fortius est) opinor verum non esse, quòd ubi obijcitur à reo conuento, non constare de debito, quo is actor experiri vult, quod inquam plenariè procedi debeat. Nam
176 & si plenæ probationes & perfectæ requirantur, † non tamen iudicium erit plenarium, sed summarium, & in specie hac scribit Iason. in l. 2. nume. 6. in fine. post Baldum in
177 leg. 1. nume. 6. C. comu. de legat. quòd si ex statuto † procedendum est summariè super instrumento guarentigiato, super hypothecaria, quæ mouetur ratione debiti contenti in instrumento procedendum pariter erit summariè. His similia retuli in commentarijs. De arbitrarijs iudicum lib. 1. q. 45. nume. 9. 10. 11. & 12. Quibus addo Barto. in l. Creditores. colum. vlt. uersi. erit igitur. C. de pigno. quem sum secutus infrà in quinto remedio, q. antepe. ubi de his disserui. His accedit Prætrasanct. sing. 23. Notant Bartolus &c. qui col. 2. ex sententia Iason l. ult. §. ult. nume. 3. ad fi-
178 nem. ff. de cond. indebit. scribit, & quòd quando † adminicula iudicij sunt partes causæ principalis, tunc de illis iudicandum est quod de causa principali: atque ita (inquit Petrasancta) erit in illis procedendum summariè & executiuè, vt in causa principali. Et hoc in casu uerè nos versamur. Nam si locator mouet hoc interdictum, ut adipiscatur possessionem bonorum illatorum ac inuectorum a cõductore in prædio conducto: & is conductor negat locatoris creditum; atque ita hypothecam, illud creditum est vnum ex adminiculis connexis causæ principali: ob id super eo, ac super causa principali summariè erit procedendum. Si uerò (inquit Petrasancta) adminicula sunt separata à causa principali, aliter proceditur super illis, ac super principali. Nam & si principalis summariè & executiuè tractanda sit, illa tamen adminicula plenariè erunt examinanda: atque ita procedere possunt quæ scribit Sarmentus. Et quamquam adminicula hæc plenariè tractentur, non tamen causa principalis suam naturam & priuilegium perdit.

179 QVÆRO trigesimò, an † ad excludendum hoc remedium obijci possit exceptio excussionis, quemadmodũ in hypothecaria obijcitur? Et non posse, in specie responderunt Soc. sen. consil. 80. col. 2. uersi. uel etiam & tertiò, lib. 3. Craue. consi. 201. nume. 15. & Rolan. consi. 14. num.
180 18. li. 1. Ea est huius sententiæ ratio, quod † exceptio hæc ut altioris indaginis, non iudicium possessorium, sed petitorium respicit: ita Lanfrancus Balbus decis. 84. qui scribit, exceptionem excussionis obijci non posse in iudicio possessorio ex l. ult. C. de acquir. possess. qua re scripsi in commentarijs. De recuperanda possessione, Remedio. 14. q. 7. Et in hoc iudicio ex interdicto saluiano non admitti exceptiones requirẽtes altiorem indaginem scriptum reliquit Ripam in Rubr. ff. de pigno. nume. 19. & idem sensit Franciscus Sarmentus in commentarijs de reditibus ecclesiæ part. 1. cap. 2. num. 22.

181 QVÆRO trigesimo primo, an † cùm tertius possessor horum bonorum hoc interdicto conuenitur, possit

locatori agenti offerre creditum suum, atque ita eum a sua actione excludere? Et posse, in specie respondi: Roland. d. consi. 14. nume. 9. li. 1. & rectè. nam cuicunque possessori,
182 etiam † nullius ius in re habenti, ius offerendi conceditur. l. mulier. ff. qui potio. in pigno. habe. & l. Paulus. §. vlt. ff. quib. mod. pigno. vel hypoth. sol. & egregiè decidit Afflictus decis. 259. ad finem, & Roland. d. consi. 14. nu. 10. qui alios huius opinionis recenset. Plures quoque retuli in commentarijs de recuperanda possessione, Remedio. 14. q. 17. quo loci declaraui, offerendi ius non habere locum aduersus agentem eo remedio, l. vlt. C. de acquir. poss. quippè quòd requirit illa constitutio possessionis restitutionem sine cunctatione: quod in casu nostro non contingit. Accedit, quòd hoc interdictum locatori redditur ob tacitam hypothecam, quam in bonis illatis atque inuectis in locatum
183 prædium habet: ab † hypothecæ ius per oblationem crediti perimitur. d. l. Paulus. §. vlt. perimitur ergo & hoc interdictum, quemadmodum in hac ferè specie simili argumentatione vtitur Craue. consi. 298. nu. 4.

Extenditur hæc iuris & doctorum sententia, ut procedat etiam si iste locator esset potior in hypotheca, & vellet offerre illi posteriori, possidenti tamen: nam adhuc is possessor excludit hunc locatorem; atque ita hunc creditorē anteriorem. ita docuit Salicetus in l. cum notissimi. §. eodem versi. quæro in casu nostro. C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & Negusant. in Tract. De pignorib. par. 5. membro tertio. nume. 18.

Declaratur primò, vt procedat hæc doctrina cùm ante litem contestatam super causa iudicati latæ sententiæ in
184 hoc iudicio possessorio, secus si post, † siquidem ius offerendi solùm conceditur vsque ad litis contestationem excussionis. ita Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. num: 15. de verb. oblig. & in l. si quis stipulatus, fuerit decem in melle, ad finem. ff. de solutio. & Bald. consi. 209. Quilibet iustus possessor, ad finem, lib. 3. quos secutus est Crau. cōsi. 298. col. 1. Cætera, quæ de iure offerendi adferri possent, videri facilè poterunt apud Negusantium in d. membro 3. qui copiosè disserit.

185 QVAERO trigesimo secundò, † qualis esse debet forma sententia in hoc iudicio? Hoc facile est dictu, si libelli formam, cui sentententia conformis esse debet, rectè cōsideramus. Debet ergo iudex pronuntiare locatorem mittendum fore in possessionem illarum rerum in prædium illatarum atque inuectarum à cōductore, vt illa possideat iure hypothecæ, donec debita sibi pensio persoluatur.

186 QVAERO trigesimo tertiò, † an à sententia lata in hoc iudicio ex interdicto saluiano appellare liceat? Et non licere scripserunt Bartolus in l. 1. in fine prin. ff. de saluia. interd. & in l. 1. nume. 2. & ibi Salicetus versi. quæro quintò. C. eo. Alex. consi. 73. nume. 11. lib. 5. Cępol. cautel. 81. quando quis. Angelus Aret. in §. item seruiana. nume. 9. & ibi Gomes. nume. 35. * communem esse testatur. insti. de actio. Corneus consi. 190. nume. 2. libro 1. Negusant. in Tract. de pignorib. parte octaua, membro primo. num. 3. Syluanus consi 36. nume. 2. Rolandus consi. 14. nume. 4. lib. 1. & Franciscus Sarmentus in commentarijs de reditibus ecclesiæ, parte tertia. capitu. secundo, numero 20. ad finem.

Declaratur hæc doctrina, ut locum habeat cùm sola hu
187 ius interdicti causa fuit in iudicio tractata: secus si † & cum ea altera, quæ appellationem admittit. Ita in specie declarat Sarmentus in præcitato cap. 2. num. 27. ex Baldo consil. 141. Præmissis verbis. lib. 5. quem secutus sum in commentarijs de recuperanda possessione, Remedio nono. nume. 320. vbi & alios retuli. Quocirca (erit ille) si possessor à locatore conuentus neget creditum locatoris, isque illud probet & ferratur sententia pro eo, appellari poterit à toto iudicio, quia illa causa debiti proprietatē respicit, quæ eum admittat appellationem, efficit, ut appellatio etiam super ipso possessorio admittatur, atque ita in his ferè terminis scribit Sarmentus sensisse Baldum in consi. 331. super prædicto puncto. lib. 1. dum respondit,
188 quòd si quis agit tanquam † hæres ad adipiscendam possessionem rerum hæreditarium; & possessor conuentus neget illum esse hæredem; quòd super illa quæstione, an sit hæres vel non, erit disputandum, & si fertur sententia, qua is pronuntietur mittendus in possessionem, ab ea appellabitur quia illa quæstio, an sit hæres uel non, quæ substantiam iudicio tribuit, causam proprietatis respicit: & ob id, si ab ea appellatur, appellatio etiam recipitur super causa possessionis. Ita etiam in casu isto, si possessor negat creditum locatoris, super eo disputandum erit; causa erit proprietatis, ob id à lata sententia appellabitur tam respectu huius causæ, quam possessionis. Hac in re censeo esse diligenter animaduertendum, quia non leuem res hæc habet dubitationem. Nam, si vera esset ita absolutè Baldi Sarmenti opinio, facilè esset eludere iura omnia, qui prohibent appellationem in causis possessorijs: Posset facile reus conuentus negare actorem esse hæredem, vel dominum, seu creditorem; atque ita efficere, vt is probet suum illud fundamentum intentionis suæ, & lata sententia appellare. quòd non est ita absolutè concedendum. Quo circa ego ita (rectiore iudicio saluo) distinguerem duos casus. Primus est, cum iste locator, qui hoc reme-
189 dio experitur, † habet aliquam apparentem probationem se vel antecessores suos locasse prædium, cuius causa experitur; vt si ostendit locationis instrumentum, vel notorium sit prædium illud esse suum, & locari consueuisse, tunc sua intentio est satis fundata, quia ex locatione satis suum creditum probatur; & ideo reus conuentus si negat locatorem esse creditorem non reijcit onus probandi in eum: sed ipse debet probare, pensionem fuisse solutam. alioqui opus esset dicere, locatorem esse compellendum probare sibi non esse solutam pensionem: atque ita negatiuam, quod nulla ratione hoc in casu dicendum est. Ita etiam cùm quis agit, vt tanquam hæres mittatur in possessionem bonorum defuncti, si ostendit testamentum, in quo sit scriptus hæres, satis habet fundatam intentionem suam; & ideo si reus conuentus negat illum hæredem, debet hanc suam negatiuam probare. Hoc itaque in casu dicerem ego, quòd à lata sententia, qua fuit pronunciatum, locatorem esse mittendum in possessionem appellari non posse. Quandoquidem constat de causa, quæ priuilegium non appellandi tribuit. Nec hic probabiliter reuocatur in dubium principale hoc fundamentum. Ita intelligo Doctores, qui scribunt, in hoc iudicio non recipi appellationem. præsupponunt enim iam constare de locatione, atque ita de credito locatoris, ut dixi supra q. 29. volunt enim hoc esse debere liquidum. Quē
190 admodum videmus, quòd si † statutum tribuit paratam executionem instrumento, intelligitur quando instrumentum est liquidum & clarum: ita tradunt Bart. in l. creditores. nume. 14. C. de pigno. & Curt. Iun. in l. vlt. numero 5. C. de ed. diui Adria. toll. & copiosè dicemus infra in quinto remedio huius tractatus. Et ob id si super illa liquidatione non est dubium aliquod, non conceditur appellatio. Secundus est casus, cùm is qui hoc remedio vult experiri tanquam locator, & non habet aliquam apparentem probationem; sed ei opus est solenniter probare suam intentionem. Hoc casu à lata sententia super hoc, quod debeat in possessionem appellabitur. ea est ratio, quia principalis quęstio est, an is sit locator vel locatoris successor, vel non, & ita rectè procedit Sarmenti opinio. Ita etiam
191 loquitur suo in casu † Baldus in dict. consil. 331. libro 1. Nam verè Baldus loquitur cùm non constat agentem vt hæredem esse hæredem; vt quia iuxta terminos. L. vlti. C. de edicto diui Adria. (cuius loco successit illud statutum, super quo respondit Baldus in consilio præcedenti scilicet. 330. Statuto cauetur col. 1. versi. tertiò quæritur, & idem Baldus consi. 131. Præmissis verbis, lib. 1.) non exhibuit hæres testamentum non abolitum, nec cancellatum, in quo esset scriptus hæres, & ob id necessarium erat principaliter disputare, an esset hæres vel non. Nam lata super eo sententia (rectè ait Baldus) recipitur appella-
192 tio. Ita enim appellatio † admittitur a liquidatione instrumenti, cum tamen ab instrumenti executione non recipiatur: vt scribunt omnes in l. creditores. C de pigno. & dicemus infrà remedio quinto quæst. 10. ad finem post Gallesium in commentarijs de obligatione ad formam Cameræ tit. de liquidatione. nume. 18. Cætera exempla, quæ de causa possessorij mixta & complicata causæ petitorij hoc loco nil amplius dicam. Nam nonnulla scripsi in commentarijs

mentarijs de recuperanda possessione Remedio nono. nume. 320. cum subsequentibus: alia etiam explicabo infra in sequenti remedio ex l. vlt. C. de edicto diui Adr. tollen. q. 99. De his satis.

SVMMARIVM.

1 *Iustinianus legislator prudentissimus.*
2 *Vicesima hæreditatum auctor Cæsar Augustus.*
3 *Augusti Cæsaris constitutio, de tabulis aperiendis.*
4 *Cocceius Nerua legem Augusti, de vicesima emendauit.*
5 *Augustum Cæsarem non grauasse filios onere uicesimæ.*
6 *Adrianus quid statuerit de vicesima & tabulis aperiendis.*
7 *Appellari prohibuit Adrianus a sententia de tabulis operiendis.*
8 *Hæres ex constitutione Adriani mittebatur in possessionem bonorum defuncti, etiam si testamentum esset falsum vel ruptum.*
9 *Vicesimam in totum sustulit Gratianus, ex aliquorum opinione.*
10 *Celij, Alciati, & Corasii lapsus.*
11 *Vicesimam ante Iustinianum sublatam esse.*
12 *Iustinianus quid Sanciuerit de hærede in possessionē mittendo ex testamento defuncti.*
13 *Zuchardi error.*
14 *Constitutio. leg. vltim. C. de edicto diui Adriani tollen. an noua sit Iustiniani, abrogata illa Adriani.*
15 *Conciliatio opinionum de constitutione Iustiniani.*
16 *Ius nouum efficitur per nouam additionem.*
17 *Constitutio. l. vlt. C. de edic. diui Adr. correctoria vel limitatoria sit, vel ne.*
18 *Legatum factum illi cum illo quid significet.*
19 *Dictio penitus, præcisa est.*
20 *Antiquare quid sit.*
21 *Interpretatio sumitur in dubio, qua correctio euitatur.*
22 *Ius nouum quando antiquum immutare dicatur.*
23 *Constitutionem. leg. vltim. C. de edic. diui Adr. toll. esse pro parte correctoriam, ex aliquorum opinione.*
24 *Instrumenta à iure communi paratam executionem non habent.*
25 *Zuchardi considerationes aliquot subuersæ.*
26 *Conciliatio opinionem de constitutione. leg. vltim. C. de edict. diui Adria. an correctoria sit, vel limitatoria.*
27 *Remedium. leg. vltim. C. de edict. diui Adria. an quò ad suos effectus sit correctorium vel limitatorium.*
28 *Sententia interlocutoria dicitur, quæ plus participiat, de natura interlocutoriæ, quàm diffinitiuæ.*
29 *Actus mixtus à potentiori nomen retinet.*
30 *Hæreditatis petionem vnde nomen realis obtineat.*
31 *Bannitum relegati nomen assumere.*
32 *Res temporalis iuncta ecclesiasticæ nomen ecclesiasticæ retinet.*
33 *Limitatoriam causam esse correctoria potentiorem.*
34 *Limitatoria latius extendi, quàm correctoria.*
35 *Extensionem non dari in correctorys, etiam ex maioritate rationis.*
36 *Correctoria lex non continet ex mente sua casus correctos.*
37 *Constitutio. l. ult. C. de edic. diui Adr. toll. an odiosa sit, uel fauorabilis.*
38 *Recessus omnis à iure communi odiosus est.*
39 *Testamenta exequi publicè interest.*
40 *Fauorabilis est dispositio correctoria cum ad ius cōmune reuertitur.*
41 *Constitutio. leg. vltim. C. de edicto diui Adria. tollen. extendatur ad alios casus non comprehensos in ea.*
42 *Constitutio. l. vlt. C. de edi. diui Adr. toll. qua ratione edita sit.*
43 *Zuchardi ratio cur edita sit. l. ult. C. de edi. diui Adr. toll. explosa.*
44 *Curtij Iunioris ratio cur edita sit. l. vlt. C. de edi. diui Adr. defensa.*
45 *Constitutio. leg. vltim. C. de edicto diui Adriani in quibus differat ab interdicto quorum bonorum, & ibidem vndecim enumerantur differentiæ.*
46 *Remedium. l. ult. C. de edi. diui Adria. ciuile, & illud Quorum bonorum prætorium esse.*
47 *Remedium. leg. ultim. C. de edi. diui Adria. perpetuum esse.*
48 *Remedium. l. vlt. C. de edi. diui Adri. toll. dari etiam contra titulo possidentem.*
49 *Remedium. l. vlti. C. de edi. diui Adr. reddi etiam nemine possidente.*
50 *Testamentum sufficit ostendere in remedio. l. vlti. C. de edi. diui Adr. toll.*
51 *Libellus non requiritur in remedio. l. vlt. C. de edi. diui Adr. toll.*
52 *Missus in possessionem ex remedio. l. vlti. C. de edi. diui Adr. an possessor efficiatur.*
53 *Testamentum uitiatum in remedio. l. ult. C. de edi. diui Adr. alys probationibus non coadiuuatur.*
54 *Remedium. l. vlti. C. de edi. diui Adr. non concedi succedenti ab intestato.*
55 *Remedium. leg. vltim. C. de edic. diui Adria. non dari pro bonis non possessis à testatore tempora suæ mortis.*
56 *Remedio. leg. vltim. C. de edi. diui Adr. vt locus sit, quæ concurrere debeant, & decem requisita enumerantur.*
57 *Remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr. fœminæ, ac masculo conceditur.*
58 *Fœmina, an comprehendatur sub illis verbis, si quis.*
59 *Masculinum continet fœmininum.*
60 *Constitutio correctoria continet casum ex larga significatione comprehensum, si eadem adest ratio.*
61 *Fœmininum quomodo sub masculino contineatur, & paulò quid in correctorijs.*
62 *Leg. si quis necandi. C. ad leg. Cornel. de sica. intellectus.*

63 *Masculinum non continet fœmininum ob expressam differentiam.*
64 *Beneficium l.vlt.C.de edi.diui Adr.locum nō habet in successione ab intestato.*
65 *Succedens ab intestato cur non habeat remedium. l. vlt.C.de edi.diui Adr.*
66 *Voluntas ultima quæuis quò ad essentiam ualet sine scriptura.*
67 *Hæres ex testamento nuncupatiuo habet remedium ex.l.vlt.C.de edi.diui Adr.& qua ratione.*
68 *Voluntatem abintestato esse minus potentem testamentaria.*
69 *Legem plus fauere causæ testati,quàm intestati.*
70 *Succedens ab intestato ex uoluntate defuncti succedere.*
71 *Glossa. leg.1.in uerb.liberos.C.de his,qui ante aper. tab.declaratur.*
72 *Voluntas intestati præsumpta dicitur.*
73 *Aequitas facit,vt à regulis iuris recedatur.*
74 *L. Conficiuntur. ff.de iure codicillorum,declaratur.*
75 *Remedium. l.ult. C.de edi diui Adri.an concedatur filio succedenti patri ab intestato.*
76 *Filius,ergo hæres.*
77 *Suitas idem quod testamentum operatur.*
78 *Possessio bonorum patris continuat in filium.*
79 *Remedium.l.vlt.C.de edic diui Adri.toll. an reddatur filio prætерito in testamento matris ignorantis eum filium.*
80 *Filius hodie non est immediatè hæres patris.*
81 *Suitas in quibus idem quod tabulæ operetur.*
82 *Possessio patris ad quid continuet in filium.*
83 *Filia exclusa à statuto,nec a patre in testamento instituta,nullo modo habet remedium l. ult.C.de edi. diui Adr.toll.*
84 *Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus,c. si ad aliquem deuoluta,declaratur.*
85 *Remedium.l.ult.C. de edict.diui Adr.toll.an concedatur illi, qui iam testibus probauit successionem ab intestato sibi debitam esse.*
86 *Remedium.l.ulti.C.de edict.diui Adri.duo copulatiuè requirit,scripturam,& testamentum.*
87 *Constitutio.l.vlt.C.de edic.diui Adri. non prouidet illi, quem constat esse hæredem ab intestato etiam ex confessione.*
88 *Remedium.l.vlt. C.de edi. diui Adr.concedi filio nō instituto à matre, qui ante istius natiuitatem alios iam natos instituit, & hoc prætерito in puerperio decessit.*
89 *Filius præsumitur institutus a matre, quæ in puerperio decessit cæteris filijs institutis,& infra declaratur.*
90 *Remedium. leg. ultim. C. de edic. diui Adr. concedi patri, cum filius institutus in castrensibus repudiat.*
91 *Remedium.l.ult.C.de edi. diui Adr. redditur instituto in testamento nuncupatiuo in scriptis deinde à notario redacto.*
92 *Testamentum nuncupatiuum ita rem notoriam facit,ac testamentum in scriptis.*
93 *Testamentum nuncupatiuum est propriè testamentum.*
94 *Testamentum nuncupatiuum plenam fidem facit.*
95 *Testamenta in scriptis hodie celebrari non consueuerunt.*
96 *Remedium. l.ult.C. de edic.diui Adria.an reddatur pro testamento nūcupatiuo, de quo ex solis testibus constat.*
97 *Scriptura cancellata, sed testibus confirmata, est altera quauis fortior.*
98 *Vitium patens plus nocet quàm occultum.*
99 *Locationem inceptam plus nocere ipsa taciturnitate.*
100 *L.publicati.C.de testa.declaratur.*
101 *Remedium. l.ultim. C. de edic. diui Adria. concedi pro testamento nuncupatiuo, de quo solùm constat ex testibus, etiam si testamentum non sit publicatum.*
102 *Remedium. l. ultim. C. de edic. diui Adria.an concedatur pro testamento nuncupatiuo, de quo solū constat ex confessione aduersarij, & infra declaratur.*
103 *Statutum reijciens probationes, nunquam dicitur reijcere probationes ex confessione aduersarij.*
104 *Statutum tribuens paratam executionem instrumento, comprehendit & casum, cùm quis coram notario confessus est debitum.*
105 *Testamentum, qui simpliciter fatetur factum sibi non præiudicat,nisi tenorem referat.*
106 *Testamenti solennitatem non pendere à uoluntate confitentis illud esse factam.*
107 *Remedium.l.ult.C.de edic.diui Adr.toll. an reddatur instituto in testamento nuncupatiuo, de quo solùm ex testibus constat.*
108 *Legi illud posse dicitur, quod oculis potest cerni.*
109 *Transactio alimentorum fit uisis & inspectis uerbis testamenti.*
110 *Sciens tenorem scripturæ satis dicitur eam inspicere.*
111 *L de his.ff.de transactio.declaratur.*
112 *Cæcum & literarum ignarum transigere posse super dispositis in testamento.*
113 *Remedium. l.ult. C.de edic.diui Adr.concedi pro testamento, de quo constat ex testibus,cum originale fuit amissum.*
114 *Hæredi instituto in sola quota hæreditatis, an concedatur remedium ex l.ult.C.de edi.diui Adr.*
115 *Hæres institutus in quota hæreditatis uerè hæres est.*
116 *Instituto in re certa nullo cohærede dato,an reddatur beneficium.l.ult.C de edic.diui Adr.toll.*
117 *Hæres rei certæ, nullo alio existente cohærede, propriè hæres est.*
118 *Succedens per ius accrescendi dicitur tanquam hæres succedere.*
119 *Ius accrescendi facit, ut is dicatur quodammodo substitutus.*
120 *Ius accrescendi efficit,ut is qui ex eo succedit, ex uoluntate testatoris succedere dicatur.*
121 *Scriptum dici,quod legi potest.*
122 *L. 1. §. si autem.ff.de hæred. institu. intellectus & sensus.*

Filius

123 Filius institutus in solo numo legitimæ, censetur institutus in tota legitima.
124 Filio furioso instituto in minori portione quàm in legitima, exemplariter substitui potest.
125 Instrumentum habens a statuto paratam executionem, paratam etiam habere dicitur quò ad tacitam stipulationem dotis.
126 Manifestè ex scriptura constare dicitur, quod ex scriptura uirtualiter elicitur.
127 Expreßum non dicitur, quod venit in consequentiam.
128 Remedium.l.ultim.C.de edi.diui Adria.toll.concedi instituto in solo usufructu, nullo alio cohærede dato.
129 Vxor relicta usufructuaria, nullo cohærede dato, cẽsetur vniuersalis hæres.
130 Statutum Papiæ.90.in ciuilib.sub Rubr. Quòd maritus nòn possit vxorem ipsius hæredem instituere &c.declaratur.
131 Statutum Patauinum sub rubric. De citationibus, cap. si ad aliquem declaratur.
132 Remedium.l.ultima.C.de edict.diui Adria.non cõcedi instituto in re certa, dato alio cohærede uniuersali, qui hæreditatem adiuit.
133 Institutus in re certa dato cohærede uniuersali, qui adiuit, legatarij nomen obtinet.
134 Institutus in re certa propria auctoritate capere potest.
135 Actum faciens restringere dicitur se ad leges de eo actu loquentes.
136 Institutus in re certa hæredis loco esse dicitur.
137 Institutus in re certa non tenetur ad onera hæreditaria.
138 Legatarius loco hæredis habetur in respicientibus personam.
139 Institutus in re certa Trebellianicam detrahit. aliter infra.
140 Institutus in re certa loco legatarij est quò ad iura & actiones.
141 Institutus ex asse idem est, ac institutus in totum.
142 Lex corrigens intelligitur secundum terminos legis correctæ.
143 Assis appellatione quid significetur.
144 Statutum Patauinum sub rubric. De citationibus, cap. si ad aliquem. declaratur.
145 Remedium.l.ultim.C.de edi.diui Adria.an conceda tur instituto in re certa, cùm cohæres uniuersalis adhuc non adiuit, nec repudiauit.
146 Conditio nihil ponit in esse.
147 Gozadini respo.21.num.10.improbatur.
148 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
149 Remedium.l.ult.C.de edict.diui Adr.toll.an concedatur hæredi instituto ad tempus, nullo cohærede dato.
150 Hæres ad tempus, nullo cohærede dato, hæres propriè dicitur.
151 Vxor hæres instituta dum uixerit, absolutè hæres est.
152 Impossibilitas de iure adiecta dispositioni non vitiat.
153 Hæres semel factus, nunquam desinit esse hæres.
154 Testator non potest pro parte temporis decedere testatus, & pro parte intestatus.
155 Instituto ad tempus si est datus substitutus verbis obliquis, is institutus censetur grauatus restituere substituto.
156 Instituto ad tempus datur remedium l. ultim. C. de edi.diui Adr. si a statuto permitteretur, quod hæres ad tempus esse possit.
157 Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus, c. si ad aliquem. declaratur.
158 Remedium.l.ultim.C.de edic.diui Adria an concedatur filio in sua legitima instituto.
159 Institutus in sola legitima hæredis nomen obtinet.
160 Filio instituto datur actio familiæ erciscũdæ, & hæreditatis petitio.
161 L.2.§.quarta.ff.famil.ercis.declaratur.
162 Legitimam esse quotam bonorum: quod ibi declaratur.
163 Institutus in legitima dicitur institutus in quota bonorum.
164 Filius in legitima institutus, dicitur in re certa institutus, quod ibidem declaratur.
165 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus c. si aliquem, declaratur.
166 Fideicommißario uniuersali, cui nec re, nec verbo facta restitutio, concedatur remedium. l. vltim.C. de edi.diui Adri.tol.
167 L.ult.C. de codicillis, sensus & intellectus latè expenditur.
168 Zuchardi intellectus ad l.ult.C.de codicil.explosus.
169 L. ult. C. de codicill. noua auctoris interpretatione illustrata.
170 Fideicommißarius nulla ei restitutione facta, nullũ ius in hæreditate habet.
171 Hæres ante aditam hæreditatem ius nullum in hæreditate habet.
172 Remedium l.ulti.C.de edic. diui Adr. concedi illi, qui ius habet, uel habere præsumitur ex hæreditatis aditione.
173 Hæreditatis aditionem non præsumi.
174 Fideicommissarium transmittere ius deliberandi.
175 Hęres decedens ante aditam hęreditatem, non trãsmittit.
176 Fideicommissarium ex larga significatione substitutum dici.
177 Statutum Patauinum sub Rubri. De citationibus, cap. si ad aliquem, declaratur.
178 Fideicommissario, cui re facta est fideicommissi restitutio, an concedatur remedium l.ult.C.de edi.diui Adr.
179 Frustra petit, qui habet, quod petit.
180 Fideicommissario, cui re & uerbo facta est fideicommissi restitutio, non conceditur remedium.l. ulti.C. de edict.diui Adr.toll.
181 Fideicommißario uniuersali, cui uerbo tantùm facta est fideicommissi restitutio, an concedatur remedium.l.ult.C.de edict.diui Adria.
182 Fideicommißarius uniuersalis cõsequitur iura actiua & passiua.
183 Possessionem uacantem occupare is potest sua sponte, qui

te,qui titulum habet.
184 Fideicommissarius propriè hæres non est.
185 Fideicommissarius quod consequitur, è manu hæredis accipit.
186 Statuta concedentia fideicommissaria missionem in possessionem bonorum defuncti, intelliguntur restitutione verbali facta.
187 Fideicommissarij conceditur remedium. leg. vltim. C. de edic. diui Adria. & si hæres possessionem est adeptus.
188 Fideicommissario quando detur hæreditatis petitio.
189 Fideicommissarius quando loco hæredis subrogetur.
190 Hæreditate adita bona desinunt hæreditaria esse.
191 Fideicommissarius loco hæredis est, & illius naturam sapit.
192 Fideicommissario, cui fideicommissum est in codicillis relictum, an concedatur remedium. l. vltim. C. de edi. diui Adr. toll.
193 Nemo plus in alium transfert, quàm ipse habeat.
194 Codicilli an sint quòd testamentum.
195 L. si idem. C. de codicillis declaratur.
196 Succedentes ab intestato quando ex mente defuncti venire dicantur.
197 Codicillos perfectionem quantum in se est, habere, ac ipsum testamentum.
198 Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus. c. si ad aliquem, declaratur.
199 Fideicommissario, cui à lege iura hæredis sine restit. deferuntur, an concedatur remedium. l. vlti. C. de edi. diui Adr. toll.
200 Fideicommissarius quando capiat de manu hæredis si lex in eum transfert iura hæreditaria absque restitutione.
201 Ecclesia, cui fideicommissum est relictum, mitti potest in possessionem ex l. vltim. C. edic. diui Adria. absque alia restitutione verbali ei facta.
202 Fideicommissarius sua sponte possessionem ingreditur si nullus extat, qui ei restitutionem uerbalem faciat, & huic conceditur remedium. l. vltim. C. de edi. diui Adr.
203 Fideicommissarius sine verbali restitutione iura hæreditaria consequitur, cum hæres illa bona alienat, & huic fideicommissario redditur remedium ex. l. ult. C. de edi. diui Adr.
204 Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus, c. si ad aliquem, eggregiè declaratur.
205 Fideicommissarius, cui ex aliquo casu transeunt iura hæreditaria sine restitutione, probare debet casum euenisse.
206 Substitutis an concedatur remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr.
207 L. 1. C. de edi. diui Adr. intellectus & sensus.
208 Substituti eueniente conditione, instituti dicuntur.
209 Substitutus hæres dicitur.
210 Hæredis appellatione substitutus venit.
211 Substitutus in re certa nullo dato cohærede uniuersali in totum hæres efficitur.
212 Substitutus tunc consequitur remedium. l. ulti. C. de edi. diui Adria. cum substitutionis casum euenisse probat.
213 Substitutus an mittatur in possessionem ex remedio leg. vltim. C. de edi. diui Adr. si cum eo institutus in proprietate concurrit.
214 Substituto ex tacita vulgari, vel pupillari, an conceditur remedium. l. vlti. C. de edi. diui Adr.
215 Scriptum dici, quod scripti vigore apprehenditur.
216 Legi dicitur quod intellectu colligitur.
217 Substitutio vulgaris expressa iuris interpretatione cōtinet pupillarem tacitam, cum pupillo facta est.
218 Proprium dici quod legis interpretatione venit.
219 Substitutus tacitè propriè hæres est.
220 Substitutus tacitè hæres scriptus non dicitur.
221 Scriptum dici, quod legi potest.
222 Substitutio tacita pupillaris non continetur sub expressa vulgari, cum statutum vult instrumenta debere intelligi ad literam, contrarium infra.
223 Masculinum non continet fœmininum, cum statutū vult verba esse ad literam intelligenda.
224 Statutum Papiæ. 94. in ciuilibus sub Rubrica. In quantum, & qualiter mater succedat, declaratur.
225 Mixtum sub simplici non contineri, cùm verba ad literam sunt intelligenda.
226 Statutum reijciens interpretationem, de friuola intelligitur.
227 Statutum reijciens interpretationem, intelligitur de extrinseca, non de intrinseca.
228 Extensio non est concessa, cum verba ad literam sunt intelligenda.
229 Statutum tribuens executionem testamentis extra ordinem factis non comprehendit substitutionem tacitam.
230 Baldus in c. 1. col. 3. versi. & ideo, de constit. declaratur.
231 Expressum differt à tacito solum in executione.
232 Expressum dici quod uenit ex mente.
233 Substitutionem expressam, esse tacita potentiorem: quod ibidem declaratur.
234 Substitutionem tacitam duobus modis considerari.
235 Specialia duo simul non concurrere; imò ne vna specialitas cum una præsumptione.
236 Hæredi hæredis, an concedatur remedium. l. vlti. C. de edi. diui Adr.
237 Hæres hæredis propriè hæres est.
238 Conditio de dando hæredi impletur dando hæredi hæredis.
239 Hæres hæredis non dicitur hæres scriptus.
240 L. qui liberis. §. hæc verba de vulg. intellectus.
241 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
242 Hæredi succedenti ab intestato illi primo hæredi scripto conceditur remedium ex. l. ultim. C. de edi. diui Adria. toll.
243 Baldus in l. 2. colum. 1. ff. de petitio. hæredi. declaratur.
244 Hæredi hæredis non conceditur remedium ex. l. ult. C. de edi. diui Adr. cum is hæres primus iam ab intestato successit.
245 Baldus in l. additio. 1. ff. de petitio. hæred. declaratur: & eius doctrina improbatur.

Hære-

246 Hæreditatum commixtio fit, cum hæres primus hæreditatem adiuit, & secundus unam sine altera consequi non potest.
247 L. qui se patris. C. unde liberi. declaratur.
248 Hæres hæredis non habet remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr. cum primus hæres possessionem consecutus est, & eam deinde amisit.
249 Cessionario hæredis scripti, an concedatur remediũ ex l. ult. C. de edi. diui Adr.
250 Transmissibilia etiam esse cessibilia.
251 Cedi posse interdictum retinendæ.
252 Interdictum recuperandæ possessionis cedi posse.
253 Cedi posse facultatem continuandi possessionem.
254 Cedi posse facultatem exequendi instrumentum ex dispositione statuti.
255 Statutum Patauinum sub Rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
256 Episcopo executori testamenti, in quo pauperes sunt instituti hæredes, an concedatur remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr.
257 Institutio incerta fauore pauperum ualet.
258 Episcopus pauperum procurator.
259 Conditioni de dando aliquid furioso, uel pupillo, dicitur satisfactum, dando curatori & tutori illorum.
260 Episcopus pater pauperum.
261 Episcopus pauperum tutor.
272 Episcopus fideicommissarius pauperum institutorũ in testamento censetur.
262 Hæres scriptus quando dicatur.
263 L. qui liberis. §. hæc uerba, de uulg. intellectus.
264 Filius & seruus hæredes dicuntur facti, non iuris, cùm pater & patronus ex illorum persona hæreditatem consequantur.
265 Bar. in l. qui liberis. §. hæc uerba, in fine, de uulg. declaratur.
266 Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
267 Remedium leg. ulti. C. de edicto diui Adria. concedi executori generali, cum pauperes in uniuersum sũt instituti.
268 Executores testamentorum uices hæredum sustinent.
269 Executorem testamenti, nulla adhuc facta electione pauperum, posse petere se mitti in possessionem ex remedio l. ult. C. de edi. diui Adr.
270 Episcopus non mittatur in possessionem ex l. ult. C. de edict. diui Adria. cùm specialis executor testamenti nomine pauperum conditi datus est.
271 Executor pro loco pio ædificando datus non mittitur in possessionem ex l. ulti. C. de edic. diui Adria.
272 Patri, qui ex persona filij hæres est, an concedatur remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr.
273 Filius patris imaginem gerit.
274 Pater cum succedit ex persona filij hæredis instituti, dicitur ex quodam iure accrescendi uenire.
275 Patri conceditur remedium lege ult. C. de edi. diui Adr. cum ex persona filij in Castrensibus instituti succedit.
276 Patri conceditur remedium lege ult. C. de edic. diui Adr. cum filius in aduentitijs institutus hæreditatem adiuit.
277 Filium hodie in aduentitijs esse re & nomine hæredem.
278 Patri non dari hæreditatis petitionem pro aduentitijs filij.
279 Patri non datur beneficium. l. ulti. C. de edict. diui Adr. in castrensibus à filio instituto apprehensis.
280 Patriam potestatem in castrensibus non considerari.
281 Remedium. l. ultim. C. de edicto diui Adria. non reddi patri nomine filij sui clerici hæredis à testatore instituti.
282 Clericus hęres institutus sibi, & non patri acquirit.
283 Beneficium. l. ult. C. de edi. diui Adria. non concedi patri nomine, filij, qui acquirit sibi castrensia, vel quasi.
284 Patri non redditur beneficium leg. ultim. C. de edic. diui Adria. nomine filij sui emancipati hæredis instituti.
285 Statutum Patauinum sub rubr. de citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
286 Beneficium l. ulti. C. de edic. diui Adria. an reddatur patri nomine filij instituti, inspecto iure antiquo, quo filius totum patri acquirebat.
287 L. Placet. ff. de acquir. hæred. sensus & intellectus.
288 Filio instituto, & hæreditate adita, omnia iura transeunt in patrem tàm actiua, quàm passiua.
289 Filius dum acquirit hęreditatem patri, ipse tamen retinet nomen hæredis scripti.
290 Patrono an concedatur remedium l. ult. C. de edicto diui Ad. nomine serui hæredis instituti.
291 Seruus hæres institutus patrono in totum acquirit.
292 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus. c. si ad aliquem, declaratur.
293 Remedium. l. ult. C. de edicto diui Adr. an reddatur monasterio nomine monachi hæredis scripti.
284 Monachus hæres institutus immediatè monasterio acquirit: nec necessaria est monachi aditio.
295 Monacho hæredi instituto necesse an sit adire hæreditatem, ut monasterio acquirat.
296 Remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr. an concedatur infani & furioso hæredibus institutis.
297 Infans & furiosus possessionem non acquirunt.
298 Curator bonorum absentis mitti potest in possessionem hæreditatis relictæ absenti, ex l. ult. C. de ed. diui Adr. tollen.
299 Fisco auferenti hęreditatem ab indigno, an reddatur remedium l. ult. C. de edicto diui Adr.
300 Fiscus iura actiua & passiua consequitur in bonis hæredis indigni.
301 Fiscus loco hęredis succedens à creditoribus hęreditarijs conuenitur.
302 Fiscus succedens loco hæredis indigni ex testamento succedere dicitur.
303 Hæres esse non desinit indignus, à quo aufertur hæreditas.
304 Fiscus loco indigni fideicommissarij succedens, falcidiam ex indigni persona detrahit.
305 Hæredi conditionali, pendente conditione, an reddatur remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr. toll.
306 Hæres sub conditione propriè non est hæres.
307 Conditionalis contractus propriè contractus nõ est.

condi-

308 Conditionalia uerba non disponere.
309 L. si quis instituatur. de hæred. inst. intellectus.
310 Conciliantur Fulgosii & Zuchardi ac communis opinio.
311 Statutum Patauinum sub rubric. De citationibus, cap. si ad aliquem. declaratur.
312 Remedium. l. ultim. C. de edic. diui Adria. an concedatur filio instituto in testamento imperfecto.
313 Testamentum imperfectum inter filios ualet ut diuisio.
314 Testamentum patris imperfectum inter filios quo iure & quomodò ualeat, declaratur.
315 Filio naturali instituto in testamento patris imperfecto non conceditur remedium. l. ulti. C. de edi. diui Adr. toll.
316 Testamentum patris imperfectum non valet fauore filij naturalis.
317 Filio adoptiuo instituto in testamento patris imperfecto non datur remedium l. ultim. C. de edic. diui Adr. toll.
318 Testamentum patris imperfectum non ualet fauore filij adoptiui.
319 Remedium l. ult. C. de ed. diui Adri. an reddatur ex testamento imperfecto, etiam fauore descendētium ultra filium, cum ab intestato ueniant.
320 Dispositio l. hac consultissima. §. ex imperfecto C. de testa. an in alijs quàm in filius locum habeat.
321 Remedium l. ult. C. de edic. diui Adria. an reddatur filia exclusa a statuto, si a patre fuit instituta.
322 Filia exclusa a statuto, hæres tamen a patre potest institui.
323 Possessio defuncti ex statuti dispositione continuat in filiam per masculos exclusam.
324 Decretum Papiæ 16. sub rub. quòd possessio defuncti, declaratur.
325 Statutum Papiæ 95. in ciuilibus, sub rubri. Quòd mulieres maritatæ, &c. declaratur.
326 Filia a statuto exclusa, sed instituta a patre etiam in testamento imperfecto habet remedium. l. ultim. C. de edict. diui Adria.
327 Remedium. l. ulti. C. de edi. diui Adria. an concedatur instituto in testamento, quod solum iure prætorio ualet.
328 Bonorum possessor hæres propriè an sit.
329 Conditio de dando hæredi verificatur in bonorum possessore.
330 Mandatum de adeunda hæreditate impleri dicitur agnoscendo bonorum possessionem.
331 Bonorum possessor venit hæredis appellatione in statuto.
332 Bonorum possessor appellatione hæredis etiam in odiosis continetur.
333 Bonorum possessorem esse uerè hæredem ex aliquorum opinione.
334 Lex noua disponens in uno casu trahitur & ad antiquam ex æquiparatione.
335 Lex antiqua procedens per modum regulæ in lege noua censetur repetita.
336 Barbatiæ opinio explosa.
337 Remedium l. ult. C. de ed. diui Adr. an locum habeat in instituto, in quem ex statuti dispositione possessio defuncti continuat.
338 Emptor, cuius nomine uenditor se possidere cōstituit, petere potest possessionem corporalem sibi tradi.
339 Dominus quando rem propriam condicere possit.
340 Res mea fictè effici potest mea uerè.
341 Dominium transire ipso iure in legatarium.
342 Legatarius non dicitur ipso iure verum dominium consequi.
343 Fictione tutus ueritatem implorare potest.
344 Statutum, quòd possessio in hæredem continuet, fauore hæredis est conditum.
345 Possessionem transire ipso iure ex dispositione statuti, specialis fauor est.
346 Dominium transiens ipso iure fauore ecclesiæ, dicitur fictè transire.
347 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, egregiè declaratur.
348 Remedium. l. ulti. C. de edi. diui Adr. an concedatur iam misso in possessionem, ut in ea confirmetur.
349 Comes possidens petere potest se Comitem declarari.
350 Possessionem sua auctoritate ingressus, cum potuerit, petere potest se in ea confirmari.
351 Legitimatus petere potest legitimationem suam confirmari.
352 Remedium. l. ult. C. de edi. diui Adr. conceditur iam misso in possessionem, vt in ea confirmetur, etiam si a nemine molestia afficitur.
353 L. quæritur. ff. de carb. edicto. declaratur.
354 L. Si patre. C. qui bo. ced. poss. intellectus.
355 Baldi opinio improbata.
356 Legitimum se declarari quis non potest petere, cùm nullus ei controuersiam facit.
357 Reus implorare non potest iudicis officium, ut declaretur sibi competere exceptionem, cum nullus ei controuersiam mouet.
358 Silentium imponi perpetuum petere quis non potest, cùm nullus ei infert molestiam.
359 Innocentij reiecta opinio.
360 L. Si contendat. ff. de fideiusso. declaratur.
361 Silentium imponi, & ius non competere, differunt.
362 Remediū. l. ult. C. de edict. diui Adria. non conceditur iam uitiosè posſidenti, ut in ea possessione confirmetur.
363 Hæres mittitur in possessionem bonorum, quæ possidebat testator tempore suæ mortis, ex remedio. l. ulti. C. de edi. diui Adria.
364 Hæres ex remedio. l. ulti. C. de edi. diui Adr. mittitur in possessionem eorum, quæ uel naturaliter uel ciuiliter a testatore possidebantur.
365 Hæres ex remedio. l. ult. C. de ed. diui Adr. mittitur in possessionem eorum, quæ ciuilissima possessione a defuncto possidebantur.
366 Possessio ciuilissima statum quendam habet.
367 Possessio ciuilissma remedium adipiscendæ parit.
368 Hæres ex remedio. l. ult. C. de edic. diui Adria. mittitur in possessionē eorū, quæ a defuncto detinebātur.
369 Detentio pro possessione habetur.
370 Detentionem parere remedium recuperandæ.
371 Remedium. l. ult. C. de edicto diui Adr. concedi pro bonis a testatore detentis, è quibus usum uel usumfructum percipiebat.

Possessio

372 Possessio vsusfructuarij non continuat in successore ex dispositione statuti, de continuanda possessione.

373 Statutum Pataninum sub Rubr. De citationibus, cap. si aliquem, declaratur.

374 Hæres a Clerico institutus an remedium habeat ex l. vlti. C. de edi. diui Adr.

375 Filia an ex remedio. l. ult. C. de edi. diui Adr. mittatur in possessionem bonorum feudalium patris.

376 Cap. 1. §. inter filiam, si de feudo fuer. contr. inter domi. & agna. & declaratur.

377 Filia bona feudalia iam possidens in ea possessione conseruatur.

378 Fœmina transuersalis mittitur in possessionem bonorum feudalium eius, cui succedit.

379 Filiam mitti in possessionem bonorum feudalium, etiam si constet illa esse feudalia.

380 Filia non mittitur in possessionem feudalium, si cũ illa fratre concurrit.

381 Filia non mittitur in possessionem feudalium, cum probationes sunt paratæ, quòd illud feudum non conuenit fœminis.

382 Filia nõ mittitur in possessionem feudi ecclesiastici.

383 Filia non mittitur in possessionem feudi, si feudum habet castra munitissima.

384 Statutum Pataninum sub Rubr. De citationibus. c. si ad aliquem, declaratur.

385 Fœmina mittitur in possessionem bonorum emphyteuticorum ex remedio. l. ult. C. de edi. diui Adr.

386 Possessio rei emphyteuticæ ita continuat in hæredẽ ex statuti dispositione, ut possessio alterius rei.

387 Argumentum a feudo ad emphyteusim tenet.

388 Filia illegitima non mittitur in possessionem rerum emphyteuticarum.

389 Statutum Pataninum sub Rub. De citationibus. cap. si ad aliquem. declaratur.

390 Remedium. l. ultim. C. de edic. diui Adr. an concedatur extraneo instituto, vt mittatur in possessionẽ emphyteusis ecclesiasticæ.

391 Emphyteusis ecclesiastica, an ad hæredẽs extraneos transeat.

392 Statutum Pataninum sub Rubri. De citationibus cap. si aliquem, declaratur.

393 Hæres qui mittitur in possessionem corporalium ex remedio. l. vlt. C. de edic. diui Adria. an etiam mittatur in quasi possessione rerum incorporalium.

394 Missus in possessionem corporalium, dicitur etiam missus in quasi possessione incorporalium quæ circa corporalia versantur.

395 Missus in possessionem rei principalis, dicitur etiã missus in possessionem accessorij.

396 L. non tantum. §. seruitutes. ff. de petitio. hæred. intellectus.

397 Statutum Pataninum sub Rubr. De citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.

398 Missus in possessionem bonorum temporalium ex remedio. l. vlt. C de ed. diui Adr. intelligatur etiam missus in quasi possessione iuris patronatus præsentandi in ecclesia.

399 Incorporalia quæ sint, quæ circa fructum hominis versantur.

400 Ius patronatus cum uniuersitate bonorum transit.

401 Ius patronatus sub titulo singulari non continetur.

402 Iudex competens quis sit in missione in possessionem ex remedio. l. ulti. C. de edict. diui Adri.

403 Iudex quis sit competens in pronunciando hæredem esse mittendum in possessionem.

404 Iudex executionis sine literis remissorij nil agit.

405 Iudex ecclesiasticus mittit in possessionem locum pium hæredem institutum ex remedio. l. ultim. C. de edi. diui Adr.

406 Iudex qui habet mitti in possessionem mixtum imperium habere debet.

407 Consules mercatorum Mediolani mittere non possunt in possessionem hæredem scriptum ex delegatione prætoris Mediolani.

408 Archidiaconus non mittit in possessionem.

409 Executor vt mittat in possessionem ex delegatione, id receptis prius literis agere debet.

410 Delegatus nullam potestatem habet ante receptas delegationis literas.

411 Iudex recusare non debet dare literas, quibus iudex territorij mittat in possessionẽ, alioqui appellatur.

412 Executor, qui habet mittere in possessionem hæredem, an debeat supersedere, opposita nullitatis exceptione.

413 Executor non mittit in possionem hæredem contra resistentem armis.

414 Iudex, vt mittat in possessionem ex remedio. l. ulti. C. de edi. diui Adria. quam iurisdictionem habere debeat.

415 Missio in possessionem ex remedium l. ult. C. de edi. diui Adr expeditur officio iudicis nobili.

416 Missus in possessionem ex remedio. l. ultim. C. de edi. diui Adr. an possessor verè efficiatur.

417 Imperij mixti est iubere possidere.

418 Missio in possessionem ex secundo decreto, mixti est imperij.

419 Magistratus municipales non mittere in possessionem ex remedio. l. ultim. C. de edic. diui Adr. tollẽ.

420 Imperium mixtum apud quos nunc sit.

421 Hæres nullo existente contradictore possessionem bonorum defuncti sua auctoritate ingredi potest.

422 Actus nõ uitiatur si quid uitiosè ei adhibetur, quod adhibendum non erat.

423 Eligens uiam iudiciariam censetur extraiudiciariæ renunciare.

424 §. multis. insti. de libert. intellectus.

425 Decij inconstantia notatur.

426 Iudicem qui adit, ut expellat clandestinum possessorem, non dicitur sibi præiudicare, vt sua auctoritate eum expellat.

427 Iudicis incompetentis auctoritate qui aliquid agit, ut priuatus agere dicitur.

428 Possessionem qui ex pacto potest sua auctoritate ingredi, non sibi præiudicat adeundo iudicem.

429 Iudex incompetens priuans possessorem sua possessione dicitur tanquam priuatus illum spoliasse.

430 Iudici incompetenti parendum non esse.

431 Iudicatum non dicitur, quod a iudice incompetenti iudicatum fuit.

432 Possessionem ingrediens præsumitur omni meliori modo ingredi.

Inno-

433 Innocen.in cap.ult.de procur.declaratur.
434 L.multum.C.si quis alteri uel sibi, declaratur.
435 Magistratus municipales mittunt in possessionem ex remedio l.ulti.C.de edic.diui Adri. cùm nullus extat contradictor.
436 Magistratus municipales expedire, quæ celeritatem desiderant.
437 Delegari, an possit causa missionis in possessionem ex remedio l.ulti.C.de edi.diui Adr.toll.
438 Delegari posse quæ celeritatem desiderant.
439 Delegatio facilius a iure canonico conceditur.
440 Delegari non potest actualis missio in possessionẽ.
441 Legitimatio personæ necessaria, an sit in remedio. l.uti.C.de edic.diui Adr.
442 Iudex curare debet, ne iudicium elusoriũ reddatur.
443 Legitimatio personæ in iudicio quibus probationibus fiat.
444 Causa principalis si est summaria, ita & eius articuli, & infra declaratur.
445 Causa incidens sequitur naturã causæ principalis.
446 Appellari potest ab inordinato processu possessorio licèt non appelletur a sententia lata in ipso possessorio.
447 Citatio aduersarij, an sit necessaria in remedio l. ul. C.de edic.diui Adria.
448 Possessor etiam iniustus sine citatione a sua possessione non est admouendus.
449 Citatio requiritur cùm instrumentum ex forma statuti est exequendum.
450 Citatio nõ est necessaria in remedio.l.ult.C.de edi. diui Adr.cum aduersarius iure caret.
451 Calcaneus conf.18.nn.25.declaratur.
452 Statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquem, uersic.ita tamen, explicatur.
453 Citatio aduersarij non requiritur, cum hæres simpliciter petit se mitti in possessionem ex remedio. l. ult.C.de edi.diui Adr.
454 Interlocutoria dicitur illa pronunciatio de mittendo in possessionem.
455 Missus in possessionem ex remedio.l.ult.C. de edict. diui Adria.quando possiedere dicatur.
456 Citatio omissa in missione in possessionem ex remedio.l.ult. C.de edic.diui Adr.non uitiat processũ.
457 Tertius non citatus pro suo interesse non læditur in suo iure.
458 Citationem necessariam non esse in remedio. l. ulti. C.de edicto diui Adria.cum hæreditas a nemine possidetur.
459 Citatio generalis quando necessaria est.
460 Citatio etiam generalis non est necessaria, cum nullum præiudicium alicui adfertur.
461 Sententiam latam in possessorio continere aliquid fieri.
462 M. Mantua doctissimi Iurisconsulti consideratio egregia.
463 Euentus malos in consideratione non esse.
464 Citatio necessaria non est in missione in possessionẽ cum ignoratur quis possideat.
465 Paria sunt non esse, & esse sed non apparere.
466 Statutum Patauinum sub rubri. De citationibus, c.si ad aliquem, uersi.ita tamen, declaratur.
467 Iudex rectè agit si mittendo in possessionem ex remedio l.ult.C. de edi.diui Adr.reseruat iura legitimi contradictoris.
468 Libellum offerre necesse an sit in remedio. l.ulti. C. de edi.diui Adr.
469 Libellum esse necessarium in missione illa in possessionem, cum extat contradictor.
470 Libellus in iudicijs summarijs effertur.
471 Libellum offerri & in iudicijs, quæ celeritatem desiderant.
472 Statutum Patauinum sub rubr.de citationibus, c. si ad aliquem, declaratur.
473 Libelli plures offerri an debeant in remedio.l. ulti. C.de edic. diui Adria. cum plures extant contradictores.
474 Iudices ordinarij causæ cum plures extant, locus est præuentioni.
475 Libellus unus sufficit cum inter plures contradictores etiam aliquis clericus extat.
476 Clericus possidens coram quo conueniatur, ut contradictor legitimus.
477 Clericus spoliator coram quo conueniatur.
478 Libellus separatus datur reis conuentis cum separatim uolunt conueniri.
479 Specul.tit.de testamen.§.sequitur.nume.34. declaratur.
480 Libellus quo in loco sit offerendus, cum bona multis in locis sita sunt.
481 Forus principalior quis.
482 Domicilium quo in loco censeatur contractum.
483 Forus principalior ratione domicilij est.
484 Prætoris forus scolastico est principalior foro Doctoris.
485 Libellus quomodo sit formandus in remedio. l. ulti. C.de edic.diui Adr.
486 Actio quæ debeat proponi in remedio. l. ulti. C.de edic.diui Adr.toll.
487 Libellus sustinetur si petatur mitti in possessionẽ ex edict.diui Adr.
488 Libellus sustinetur ex apta narratione & conclusione, licèt inepta sit proposita actio.
489 Legem correctam allegans punitur.
490 Falsum nemini nocibile non punitur.
491 Errorem facilius præsumi, quàm falsum.
492 Iudicis officium nobile, non existente contradictore conceditur in remedio.l.vlt.C.de edic. diui Adria.
493 Actionem dari hæredi, vt mittatur in possessionem cum adest contradictor.
494 Actionem dari ostendunt uerba impersonaliter prolata.
495 Obligationem non oriri inter eos, inter quos nihil gestum fuit.
496 Iudicis officium oriri cum uerba in personã iudicis diriguntur.
497 Statutum quòd uictus uictori condemnetur in expensis, iudicis officium parit.
498 Actionem in dubio oriri, & non iudicis officium.
499 Possessionem aduersarium facere.
500 L. 1.C.de alien.iud.muta.cau.fact.declaratur.
501 Cautelæ quibus uti potest actor dum actionem proponit in remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.

Reme-

502 Remediũ.l.ult.C.de edi.diui Adr.cumulari an possit cum interdicto retinendæ.
503 Remedium.l.ult.C.de edict.diui Adri. cumulari,an possit cum possessorio recuperandæ.
504 Remedium.l.ult.C.de edi.diui Adria.esse possessorium,quasi recuperandæ possessionis.
505 Possessionem adipisci et recuperare pugnãtia sunt.
506 Remedium.l.ult.C.de edicto diui Adr.non concedi, qui semel possedit,& a possessione deiectus est.
507 Remedium.l.ultim.C. de edictio diui Adria. concedi,cum ex statuto in hæredem continuat possessio defuncti.
508 Statutum Mediolani,Quòd possessio defuncti continuet in hæredem,declaratur.
509 Decretum 16.Papiæ. Quòd possessio defuncti,declaratur.
510 Remedium.l.ult.C.de edi.diui Adr.an cumulari possit cum petitorio.
511 L.ult.C.de codicillis,loqui de missione in possessionem ex edicto diui Adr.
512 L.ult.C.de codicillis,intellectus.
513 Rubei Alexandrini considerationes ad l.ulti. C. de codicillis,euersæ.
514 Rubei Alexandrini opinio defensa.
515 Petitorium ex codicillis, uel omnino ab intestato cumulari non posse cum remedio.l.ultim.C.de edi. diui Adr.
516 Actiones contrariæ cumulari non possunt.
517 Petitorium ex testamento cumulari cum possessorio ex l.ult.C.de edi.diui Adr. ante causæ conclusionem proposito.
518 Petitorium & possessorium adipiscendæ non repugnant,ob id cumulari possunt.
519 L.interdum.ff.de publ. iudicijs intellectus.
520 Possessorium recuperandæ posse cumulari cum iudicio criminali ex lege Iulia de ui.
521 L.ordinarij.C.de rei uendi.& l.incerti.C. de interd. loqui in interdicto retinendæ possessionis.
523 Regulam ordinis impedientem cumulationes actionum procedere in remedio retinendæ.
523 Fabij opinio reiecta.
524 Petitorio iudicio quid petatur.
525 Possessio cum ex petitorio iudicio restituitur,iudicis officio dicitur restitui.
526 Petitorium cum possessorio adipiscendæ cumulari non posse ex æquitate,cum super petitorio est ferenda absolutoria.
527 Petitorium cum possessorio adipiscendæ non cumulari,cum super petitorio ferri debet sententia pro reo,qui se dominum probauit.
528 Conclusionis in causa uis magna.
529 Conclusum esse in causa, & latam sententiam esse paria.
530 Exceptionem notorij dominij impedire ingressum litis in possessorio.
531 Exceptionem obijci posse contra testes examinatos in alia instantia.
532 Bartolus in auth.quæ semel.nume.30.C.de probat. declaratur.
533 Alexandri consideratio probata.
534 Bartoli opinio defensa.
535 Iudicem repellere actorem agentem sine actione.
536 Cap. pastoralis.de causa possessio.& proprie.intellectus.
537 Possessorio adipiscendæ prius proposito, ab eodem cumulari potest petitorium.
538 Petitorium & possessorium adipiscendæ ab eodem hærede simul proponi potest.
539 Restitui petens se ad tempus,qua restitutione facta petens ex tunc declarari dominum,rectè petit.
540 Petitionum subordinata & conditionalis propositio.
541 Sententiam nullam esse dico,& si qua est appello,rectè petitur.
542 Contraria non esse, dico sententiam nullam, & si qua est appello.
543 Petitorium cum possessorio adipiscendæ diuersis respectibus ab actore & reo cumulari posse.
544 Possessorium adipiscendæ cumulari, an possit cum petitorio lite adhuc non contestata super petitorio.
545 Possessorium adipiscendæ cumulari cum petitorio lite super eo contestata, si agens petitorio iam asseruit, se non possidere.
546 Possessorio prius proposito ei cumulari potest petitorium diuersis respectibus.
547 Possessorio prius ab uno proposito, petitorium ab altero ratione eiusdem rei cumulari non potest.
548 Petitorium cum possessorio adipiscendæ non cumulatur eodem tempore ratione eiusdem rei, si unus vnum,alter alterum proponit.
549 Cumulatio ubi non admittitur,an illud sit ipso iure, uel parte opponente.
550 Exceptio impeditiua cumulationis quando obijci debeat.
551 Lis contestari an debeat in remedio.l.ult.C.de edi. diui Adr.
552 Litem cõtestari in remedio.l.vlt.C. de ed.diui Adr. si extat contradictor.
553 Iuramentum calumniæ,an præstetur in remedio.l. ult.C.de edi.diui Adr.
554 Contradictor legitimus quis sit in remedio.l.ult. C. de edi.diui Adr.
555 Contradictor legitimus est,qui citatus fuit, etiam si non possideat,uel detineat.
556 Contradictor legitimus non est, qui non tenet, aut possidet,nec citatus fuit, vt impediat summariam cognitionem.
557 Contradictor legitimus non est allegans titulum diuersum,cùm nec possidet, nec detinet, nec citatus fuit.
558 Fideicommissi titulum allegans,si non possidet, legitimus contradictor non est ad impediendum cognitionem summariam.
559 Contradictor legitimus non est ad impediendam cognitionem summariam,qui allegat titulum similẽ titulo hæredis, si non possidet,uel detinet.
560 Contradictor legitimus non est, qui dum non possidet,allegat hæredis,titulum minus legitimum esse.
561 Contradictor legitimus ad impediendum summarium processum non est, qui possidet, si sine titulo est.
562 Contradictor legitimus ad impediendam summariam

riam cognitionem non est, qui titulum habet & possidet.

563 *Possidens citari debet ut contradictor, ne eo non monito, possessio ei auferatur.*

564 *Prædo sine citatione a possessione amouendus non est.*

565 *Contradictor legitimus ad impediendam summariã cognitionem is est, qui dum possidet, titulum similem titulo hæredis allegat.*

566 *Angelus in leg. prima. C. de edict. diui Adria. declaratur.*

567 *Contradictor ad suspendendam licentiam de mittendo in possessionem is legtimus est, qui citatus fuit, etiam si non possideat.*

568 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem non est, qui non possidet, titulum non habet, nec citatus fuit.*

566 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem non est, qui non possidet, licèt titulum diuersum ab illo testamenti alleget.*

570 *Titulum solum non præstare iustam causam ad reuocandum tenutam.*

571 *Facta multa tenent, quæ fieri impediuntur.*

572 *Circuitus inutiles esse euitandos.*

573 *Possessionem esse uacantem multùm prodest occupare volenti.*

574 *Contradictor legitimus non est, qui titulum habet sine possessione.*

575 *Contradictor non impedit executionem sententiæ in re, quæ à debitore victo possidetur.*

576 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, cum non possidet, etsi titulum ex eodem testamento habet.*

577 *L. 1. C. de ed. diui Adr. intellectus.*

578 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, si non possidet, etsi allegat deficere quæ sunt de intentione hæredis.*

579 *Iudicem inquirere debere, ne deficiat qualitas iudicium annullans.*

580 *Iudicem curare debere, ne iudicium sit elusorium.*

581 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus est, cùm allegat titulũ parem titulo potentis.*

582 *Contradictor ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem legitimus non est, si allegat solã possessionem, etsi titulum etiam obtinet.*

583 *Contradictor legitimus ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem is est, qui possidet à defuncto.*

584 *Proprium factum impugnare nemo potest.*

585 *Contradictor legitimus an sit ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, si hæres simpliciter petit se mitti in possessionem.*

586 *Contradictor legitimus est ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, cum possidet, & titulum habet à defuncto, & ibidem statuta Patauij & Vicentiæ declarantur.*

587 *Hæredem non posse factum defuncti impugnare.*

588 *Contradictor legitimus an sit ad impediendam licẽtiam de mittendo in possessionem, qui à defuncto titulum habet, à se uero possessionem.*

589 *Possessionem vacantem occupare potest, qui à defuncto titulum habet.*

590 *Hæreditas uacans loco possessoris est.*

591 *L. cæptam. ff. de vsucap. intellectus.*

592 *Leg. si ex stipulatione. ff. de acquirend. possess. declaratur.*

593 *Contradictor legitimus est ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, qui titulum dissimilem ab illo hæredis habet, & in possessione est.*

594 *Contradictor vt supra est allegans possessionem ante mortem testatoris, & deficere quæ sunt de intentione hæredis.*

595 *Ius tertij à possessore allegari potest.*

596 *Possessionem etiam vitiosam adeptus ante mortem testatoris, legitimus contradictor est ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem.*

597 *Contradictor legitimus est ad impediendum licentiam de mittendo in possessionem, & ad obtinẽdum sententiam pro se, qui viuente testatore possidebat, nunc possidet.*

598 *Contradictor vt supra an sit, cum allegat titulum ab alio habitum viuente testatore, & possessionẽ post illius mortem.*

599 *Bartol. in l. cum quærebatur. nume. 10. C. vnde vi. declaratur.*

600 *Actionem publicianam habet, qui titulum habet.*

601 *Publicianam actionem hæres habet adita hæreditate, & nondum possessione apprehensa.*

602 *Publicianam fideicommissario competere.*

603 *Possessionem vitiosam non prodesse.*

604 *Contradictor legitimus ad impediendam licentiam de mittendo in possessionem, & ad obtinendum is non est, qui possessionem & titulum habuit mortuo testatore.*

605 *Contradictor legitimus vt supra est, qui statim probat de iure sui dominij & suæ possessionis.*

606 *Publicianam excludit, qui dominium habet.*

607 *Contradictor legitimus est ad obtinendum, qui fuit admissus ad probandum de suo iure.*

608 *Rem iudicatam retractari, si admissus ad probandum ne iniquitate, cum admitti non debuit, probauit.*

609 *Contradictor legitimus ad obtinendum est, qui probat de titulo à testatore habito, & de possessione à se ipso, mortuo testatore.*

610 *Contradictor legitimus est ad obtinendum cum probat de titulo à testatore habito inter viuos.*

611 *Contradictor legitimus quis dicitur, qui comparet lata sententia de mittendo in possessionem.*

612 *Citationem approbare personam citati.*

613 *Citatus etiam si contumax est, legitimus contradictor dicitur, cum lata sententia de mittendo in possessionem venit.*

614 *Citatus etsi approbatus censeatur quò ad sui personam, non tamen quò ad cætera.*

615 *Citatus si sua putauerit interesse, an dicatur approbatus vt contradictor.*

616 *Citatus si sua putauerit interesse, debet de eo ante omnia docere.*

Clausulæ,

617 Clausula, si sua interesse putauerit, effectus.
618 Testibus rogatis à rogante obÿci nil potest.
619 Allegans aliquid, intelligitur etiam debere probare.
620 Citatus, si sua interesse putauerit, quæ sub cautela tutè à citante vocari debeat.
621 Citatus, si sua putauerit interesse, non dicitur contumax cum venit lata sententia.
622 Contradictor legitimus an sit, qui lata sententia de mittendo in possessionem comparet, vt pro suo iure audiatur.
623 Interesse suum quomodo probet, qui eo respectu comparet.
624 Contradictori venienti pro suo interesse obÿci non potest nullitas sui tituli.
625 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, cap. si ad aliquem, versicul. & nihilominus declaratur.
626 Cōtradictor legitimus est, qui comparet post factam missionem in possessionem, vt illa reuocetur.
627 Missio in possessionem reuocatur cum contradictor allegat se possedisse & citatum non fuisse.
628 Contradictor allegans ius exclusiuum hæredis obtinet reuocationem missionis in possessionem.
629 Contradictor nullum ius allegans non obtinet reuocationem missionis in possessionem.
630 Fideicommissarius vniuersalis, an sit contradictor legitimus.
631 Fideicommissarius non possidens cognitionem summariam de mittendo hæredem in possessionem non impedit.
632 Fideicommissarius non possidens, vt supra, non est legitimus contradictor, etiam si incontinenti de iure suo vult probare.
633 Fideicommissarium ius in re non habere ante restitutionem factam.
634 Fideicommissarius possidens contradictor est legitimus, cùm de iure fideicommissi vult statim probare.
635 Fideicommissarius vitiose possidens, non est legitimus contradictor.
636 Fideicommissarius quando sine vitio possidere dicatur.
637 Fideicommissarius possidens non est contradictor legitimus, cum de iure suo non potest statim probare.
638 Fideicommissarius possidens ex voluntate hæredis ante aditam hæreditatem, an sit legitimus contradictor.
639 Interdictum quorum legatorum, quam ob causam cesset.
640 Hæres qui permittit fideicommissariam possidere, trebellianicam uidetur remisisse.
641 Fideicommissarius est legitimus contradictor cum detractio trebellianicæ est certa a re vna detrahenda.
642 Legatarius, & filius pro sua legitima quando sint legitimi contradictores.
643 Filius ratione suæ legitimæ, an sit legitimus contradictor.
644 Executor testamenti, an sit legitimus contradictor.
645 Executor non capit sua manu bona deinde distrahenda.
646 Executoris testamenti officium quod.
647 Executorem non posse impedire continuationē possessionis in hæredem ex statuti dispositione.
648 Reconuenire hæredem petentem se mitti in possessionem ex remedio. l. vlt. C. de edi. diui Adr. an possit legitimus contradictor.
649 Reconuentio non admittitur contra instrumenti executionem.
650 Reconuentio reÿcitur cum iudicium celeritatem requirit.
651 Testamenti exemplum exhibere, an sufficiat, cum hæres vult mitti in possessionem, ex l. vlt. C. edic. diui Adr.
652 Exemplum instrumenti, an fidem aliquam faciat.
653 Instrumentum authenticum eiusdem notarÿ manu sumptum, sufficit exhibere in missione in possessionem ex l. ult. C. de ed. diui Adr.
654 Instrumentum originale apud notarium perpetuò esse debet.
655 Instrumentum legitimè sumptum probat.
656 Testamentum exhibere iudici, an sufficiat, cum hæres petit se mitti in possessionem ex l. vlt. C. de edi. diui Adr.
657 Probationes iudici exhibere non sufficit.
658 Testamento manu notarÿ scripto iam producto, an testibus confirmari debeat, cum petitur missio in possessionem & l. vlt. C. de edi. diui Adr.
659 Testamentum testatoris manu scriptum, an testibus sit comprobaudum in remedio leg. ultim. C. de edic. diui Adr.
660 Testamenti publicatio plura solennia requirit.
661 Mortem testatoris, an probet hæres petens se mitti in possessionem ex leg. vltim. C. de edicto diui Adriani.
662 L. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmodum testam. aper. intellectus.
663 Testamentum non concedi hæredi viuo testatore.
664 Regula in hæredum esse.
665 L. etsi certus. §. vnus. ff. ad Senatusconf. Sylla. intellectus.
666 Mortem esse probandam etiam vbi de modico præiudicio agitur.
667 Mortem allegans probare debet.
668 Hominem viuere centum annos, an præsumatur.
669 Conciliatio opinionum quando mors debeat probari in remedio. l. vlt. C. de edict. diui Adr.
670 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus. c. si ad aliquem, declaratur.
671 Mortem iuramento probari.
672 Mortem probari fama & voce.
673 Statutum Papiæ. 30. in ciuilibus. sub rubr. Quod mors, & filiatio possit probari &c. declaratur.
674 Mortem probari ex habitu & tractatu consanguineorum.
675 Mors testibus affirmantibus vidisse illum humari, atque sepeliri, probatur.
676 Hæres petens se mitti in possessionem ex l. vlt. C. de edi. diui Adria. an aditionem hæreditatis probare debeat.

744 Testamenti publicatio requiritur ante missionem in possessionem ex remedio lege ultim. C. de edict. diui Adr.
745 Exceptio, testatorem testari non potuisse, non impedit remedium l.ul.C.de edi.diui.Adr.
746 Exceptio, testatorem testari non potuisse, impedit remedium l.ult.C.de edi. diui Adr. cum statim offertur probatio.
747 Exceptio defectus dominij, an impediat remedium l. ult.C.de edi.diui Adr.
748 Exceptionem defectus proprietatis non posse obijci ad impediendum beneficij poßessionem.
749 Titulus coloratus sufficit ad adipiscendam possessionem beneficij.
750 Statutum Patauinum sub rub. de citationibus c. si ad aliquem.declaratur.
751 Exceptio defectus dominij, oblatis statim probationibus impedit remedium.l.ult.C.de edi.diui Adr.
752 Exceptio defectus dominij impedit remedium l. ult. C.de edi.diui Adr.cum de iure canonico hæres petit mitti in possessionem.
753 Exceptio incapacitatis instituti impedit remedium l.ult.C.de edi.diui Adr.
754 Leges & statuta incapacibus scripta non esse.
755 Dispositio generalis restringitur de habilitate.
756 Possessionem in hæredem ex statuto tunc continuat, cum is hæres capax est.
757 Hæres intestabilis quando dicatur.
758 Exceptio, patrem instituisse spurium, impedit remedium l.ult.C de edi.diui Adr.
759 Remedium l.ult.C.de ed.diui Adr.an habeat locum cum in hærede duo sunt defectus, personę scilicet, et causæ.
760 Statutum Patauinum sub rubr. De citationibus. C. si ad aliquem, declaratur.
76 Exceptio contractus defuncti impedit remedium. l. ult.C.de edicto diui Adr.
762 Exceptio, petentem non esse illum, qui scriptus est hæres impedit remedium lege ultim. C. de edict. diui Adria.
763 Exceptionibus omnibus reiectis à statuto, non dicitur reiecta, quæ uersatur circa liquidationem personæ.
764 Exceptio spolij obijci an possit hæredi in remedio.leg. ul.C.de edi.diui Adr.
765 Concedi facilè debet, quod sibi non nocet, & alteri prodest.
766 Statutum Brixiæ in ciuilibus, sub rubr. Quòd nullus intret possessionem uacuam, declaratur.
767 Exceptio spolij ab hærede facti uiuente testatore, nō impedit remedium l.ult.C.de edi.diui Adr.
768 Præscriptionis exceptio impedit remedium l.ult. C. de ed.diui Adr.
769 Præscriptionis exceptio est litis finitæ.
770 Præscriptionis exceptio ad processum debet allegari, ut impediat remedium lege ultim.C. de edict. diui Adriæ.
771 Præscriptionis exceptio non liquida, non impedit remedium.l.ult.C. de edi.diui Adr.
772 Probari quando dicatur incontinenti exceptio præscriptionis, ad impediendum remedium.l.ult. C. de edic.diui Adr.
773 Præscriptio quanti temporis impediat remedium. l. ult.C.de edi.diui Adr.
774 Præscriptionem triennalem impedire remedium. l. ult.C.de edi.diui Adr.
775 Præscriptionem decennalem impedire remedium. l. ult. C.de edi.diui Adr.
776 Præscriptione decennali & uicennali utile dominium quæri.
777 L.ult.C.de edict.diui Adr.in illis uerbis, si enim ex una parte, uel ex utroque latere, declaratur.
778 Præscriptio tricennalis impedit remedium. l.ult.C. de edi.diui Adr.
779 Præscriptionem quadricennalem impedire remediū l.ult. C.de edicto diui Adr.
780 Statutum Patauinum sub Rubr. De citationibus, capit. si ad aliquem uersicul. & quòd missio. declaratur.
781 Exceptio alterius testamenti, an impediat remediū. l.ult.C.de edi.diui Adr.
782 Testamenta plura si pro uno habentur, non impeditur remedium l.ult.C.de edi.diui Adr.
783 Testamentum, in quo uenientes ab intestato sunt instituti, præfertur.
784 Præsumatur pro uenientibus ab intestato.
785 Testamenta plura militis ubi extant, non impeditur remedium.l.ult. C.de edi.diui Adr.
786 Testamentum, in quo causa pia est instituta, præfertur.
787 Incertitudo non uitiat dispositionem fauore piæ causæ.
788 Monasterijs duobus institutis, monasterium monialium præfertur.
789 Testamentum pro causa pia factum præfertur illi facto pro eo, qui iam possidet.
790 Libertatis causa alteri pia, & fauorabili antefertur.
791 Minori plus esse fauendum quàm mulieri.
792 Testamentum in quo hora est scripta, præfertur in dubio non habenti horam.
793 Testamentum factum pro eo, qui iam possidet, præfertur in dubio illi facto pro eo, qui non posidet.
794 Possessionem releuare ab onere probandi.
795 Possessoris causam in paritate potiorem esse.
796 Poßessionem solum prodeße in absoluendo.
797 Capit. si a sede de præben. in sexto. sensus & intellectus.
798 Sententia lata in remedio.l. ultim. C. de edicto diui Adr.tollen.ratione partis bonorum, an alijs bonis præiudicet.
799 Possessio singulorum a defuncto posseßorum apprehendi debet ab hærede.
800 Fructus percepti mortuo testatore hæreditatis, an restitui debeant hæredi misso in possessionem ex remedio l.ult.C.de edi.diui Adr.toll.
801 Fructus percepti mortuo testatore hæreditatis petitione peti posunt.
802 Sententia lata in remedio.l.ult.C. de edi. diui Adr. an sit diffinitiua, uel interlocutoria.
803 Sententiam interlocutoriam esse, quæ sine solennitate præfertur.

804 *Sententia diffinitiua quæ.*
805 *Sententiam de exequendo eſſe interlocutoriam.*
806 *Sententiam deffinitiuam eſſe, quæ fertur dato libello & cauſa cognita.*
807 *Appellare an liceat ab interlocutoria lata in remedio l. ult. C. de edicto diui Adr. tol.*
808 *Appellare licet ſuper cauſæ incidentibus in iudicio poſſeſſorio, & ſi non ab ipſa poſſeſſorij ſententia diffinitiua.*
809 *Appellare etſi non licet à ſententia, de mittendo in poſſeſſionem uigore ſtatuti, poteſt tamen ab eius incidentibus.*
810 *Appellatione a ſtatuto probibita a ſententia, intelligitur à ſententia diffinitiua.*
811 *Hæreticus ab interlocutoria appellat & ſi non à diffinitiua.*
812 *Compromiſſum ubi de cauſa principali fieri probibetur à ſtatuto, non tamen prohibetur quò ad cauſas incidentes, & emergentes.*
813 *Appellatione probibita à ſententia diffinitiua, dicitur etiam probibita ab interlocutoria, cum eadem adeſt ratio.*
814 *Appellatione ſimpliciter probibita in cauſa, à diffinitiua & interlocutoria dicitur prohibita.*
815 *Incidentis quæſtionis natura eadem eſſe ſolet cum natura principalis.*
816 *Probibitum cum quid eſt, & illa ſunt probibita per quæ ad illud peruenitur.*
817 *Appellari poſſe ab interlocutoria, qua eſt pronunciatum, teſtes non eſſe recipiendos, uel infames admittendos.*
818 *Appellari non poſſe ab interlocutoria, qua pronunciatum fuit, reum conuentum non eſſe legitimum contradictorem, in remedio. lege ult. C. de edict. diui Adr. toll.*
819 *Arcbidiaconi doctrina declaratur.*
820 *Appellari non poſſe ab interlocutoria habente naturam diffinitiue in iudicio l. ul. C. de edicto diui Adr. toll. quod ibi declaratur.*
821 *Appellare non licet ab executione.*
822 *Appellare licet ab interlocutoria lata in iudicio ex l. ult. C. de ed. diui Adr. toll. cum eſt lata ſuper iudicis incompetentia.*
823 *Appellatione reiecta ab interlocutoria nunquam cẽſetur cum pronunciatur ſuper imcompetentia.*
824 *Nullitas à iuriſdictione proueniẽs eſt maior ceteris.*
825 *Appellari poſſe ab interlocutoria, qua fuit pronunciatum aliquem eſſe, uel non eſſe legitimum procuratorem, uel tutorem, uel curatorem.*
826 *Appellare an liceat à ſententia diffinitiua lata in iudicio ex l. ult. C. de ed. diui Adr. toll.*
827 *Appellare non licere à pronunciatione de exequendo inſtrumento executiuo.*
828 *Appellationem in iudicijs poſſeſſorijs operari effectum deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum.*
829 *Appellationem à ſententia lata in cauſa dotis & alimentorum operari effectum deuolutiuum & non ſuſpenſiuum.*
830 *Sententiæ executio non differtur oblatis precibus principi.*
831 *Reſtitutio in integrum mittitur executioni etiam appellatione interpoſita.*
832 *Appellationem à ſentẽtia ex communicationis operari effectum deuolutiuum & non ſuſpenſiuum.*
833 *Appellatio in iudicijs poſſeſſoris cum à ſtatuto permittitur, an cenſeatur admiſſa in caſu remedij ex l. ult. C. de ed. diui. Adr. toll.*
834 *Appellationem à ſententia poſſeſſorij ex edicto Diui Adriani, ratione ſpeciali probiberi.*
835 *Statutum Bononiæ, Quòd à ſententia lata in cauſa poſſeſſoria, liceat appellare declaratur.*
836 *Statutum Papiæ. 4. in ciuilibus ſub Rub. De modo & forma procedẽdi in cauſis ſũmarijs, declaratur.*
837 *Appellatio in cauſis poſſeſſorijs ubi à ſtatuto permittitur, an operetur effectum tam deuolutiuum, quàm ſuſpenſiuum.*
838 *Grati reſponſum. ult. lib. 2. examinatur.*
839 *Cap. paſtoralis. §. præterea de off. deleg. exponitur.*
840 *Appellare licere iure canonico in remedio. l. ult. C. de ed. diui Adr. toll.*
841 *Beroij & Beneintendi opinio confutata.*
842 *Cap. ult. §. ſi quis. 2. q. 6. declaratur.*
843 *Leges ciuiles quando canonizatæ dicantur.*
844 *Appellatio iure canonico permiſſa in remedio. l. ult. C. de ed. diui Adr. toll. an operetur effectum deuolutiuum & ſuſpenſiuum.*
845 *Appellat tertius in iudicio ex l. ult. C. de de edicto diui Adr. toll.*
846 *Appellatione reiecta non dicitur quò ad tertium reiecta.*
847 *Appellatione reiecta à principe de plenitudine poteſtatis tertio non nocet.*
848 *Inſtrumentum habens paratam executionem a ſtatuto tertium non afficit.*
849 *Statutum Papiæ. 6. in ciuilibus, ſub Rub. De executione inſtrumenti declaratur.*
850 *Appellare licet à ſententia lata in poſſeſſorio, cum eſt euidenter iniuſta.*
851 *Appellare ſemper licet, cum appellandi iuſta cauſa eſt in promptu.*
852 *Sententiam euidenter iniuſtam nullam dici poſſe.*
853 *Sententiam nullam nunquam eſſe exequendam.*
854 *Appellatio à ſententia euidenter iniuſta operatur affectum deuolutiuum & ſuſpenſiuum.*
855 *Appellare licere in poſſeſſorio cum lata eſt ſententia ſine cauſæ cognitione.*
856 *Appellare licere à ſententia lata in remedio. l. ulti. C. de edicto diui Ad. cũ fuit dubiũ, quis hæres eſſet.*
857 *Sententiam eſſe diffinitiuam, cum fuit pronunciatũ, quis eſſet legitimus hæres, ut mitti poſset in poſſeſſionem.*
858 *Poſſeſſorium petitorio mixtum dici, cum actor & reus contendunt eſſe hæredes, ut in poſſeſſionem mittantur ex l. ult. C. de ed. diui Adr. toll.*
859 *Appellare licet à ſententia poſſeſſorij, cum hæres uult continuare poſſeſſionẽ ex diſpoſitione ſtatuti.*
860 *Statutum, Mediolani, quod poſſeſſio defuncti in hæredes continuet, declaratur.*
861 *Baldus conſ. 141. & conſ. 330. lib. 1. declaratur.*
862 *Exceptione proprietatis admiſſa in iudicio poſſeſſorio reddit iudicium mixtum.*

Appel-

leges de vicesima hæreditatũ addidisse scribit Iulius Capitolinus. Gratianus verò, qui multo post ab Adriano Antoninoq; imperauit in vniuersum † vicesimam ipsa sustu-
9 lit. id quod in gratiarum actione Ausoniam affirmare scriptum reliquit Alcia. lib. 3. disp. iuris, c. 6. cuius opinionem probauit Corasius. l. 2. §. ex his auditoribus. nume. 11. de orig. iuris, & ante eos Cælius Rhodig. lib. 26. lect. antiq. capitu. 14. (qui etiam memoriæ prodidit, de vicesima legis Papiæ caput extitisse) sed verè ignoratur, quis nam huius abrogationis auctor fuerit. Nec enim Ausonius, quod
10 † Cælius, Alciatus, & Corasius scribunt, affirmat: quemadmodum ante nos admonuit Iacobus Cuiacius in tam citatis commentarijs ad Iulij Pauli receptas sentent. libro 4. titul. 6. De vicesima in principio. Illud quidem verum est,
11 † vicesimam in vniuersum ante Iustinianũ sublatam fuisse: quemadmodum hac sua constitutione Iustinianus te-
12 statur: sed abrogationis auctorem ignoramus † Iustinianus ergo posteriore loco animaduertens sublatam esse vicesimam, & captiosa esse ab Adriano, De aperiendis tabulis, executionemque mittendis testatorum dispositionibus sancita; sua hac constitutione, in vniuersum Adriani lege abrogata, cauit; quòd si institutus hæres testamentum ex omni sua parte, saltem iuxta primam sui faciem ostenderit mittatur in possessionem earum rerum, quę testatoris mortis tempore fuerunt. etsi extat contradictor legitimus causa uentilatur, & qui potiora iura habere ostenderit, is in possessionem mittetur: nec anno, vt olim ex Adriani constitutione, excluditur. Est ergo noua hæc constitutio in
13 multis, vt hic etiam scribit † Zuchardus. nume. 48. quanquam errore lapsus affirmat, Iustinianum abrogasse vicesimam, cum verius ante eum in vsu esse desierit. Hæc sint præludiorum loco.

14 QVAERO nunc primò, an † noua ita sit hæc Iustiniani constitutio, vt uerè dicendum fit. Adriani leges esse in totum abrogatas atque correctas? * Recepta magis Doctorum opinio est, hanc Iustiniani sanctionem nouam esse, & omninò abrogasse illas Adriani. quemadmodum docuerunt hic Bartol. numero 7. Bal. numero 12. Corne. numero 5. Ias. numero 12. Decius. numero 20. Curt. Iun. numero 37. Sapia. nume. 35. & communem testatur Zuchardus. numero 174. etsi, ait ille, defendi posse videatur opinio Saliceti, qui Adriani legem non esse omnino abrogatã
15 dicebat. Ego, præter cæteros † horum opiniones conciliari ita posse opinor. Aut uolumus, hanc Adriani constitutionem adeo esse abrogatam; ut nullæ pęnitus illius reliquiæ supersint; & tunc uerum non est: siquidem saltem superest illa facultas mittendi in possessionem, & reijciendi appellationem, & hoc in casu verè procedit Saliceti sententia; dum hic colum. 2. inquit, hanc constitutionem non abrogare illam Adriani in eo, in quo conueniunt. Aut volumus Iustiniani constitutionem non esse iuris noui promulgatoriam, & hodie solam non considerari: & tunc hoc ue rum pariter non est, quandoquidem Iustinianus substantialia multa addendo legi Adriani, & multa ab illa detra-
16 hendo, † nouum ius effecit. iuxta. l. ius ciuile, ubi Bartol. ff. de iust. & iure. quam exornauimus in commentarijs. De recuperan. possess. remedio 6. numero 9. Hoc in casu rectè procedit magis recepta Doctorum opinio, quæ verè verbis huius legis comprobatur, ibi, penitus quiescente. quæ sanè verba ad totum, non autem ad partem (ut malè opinatur Zuchardus nu. 174. versic. ad secundum) ipsius edicti Adriani referuntur. Et sensus est, Quiescente edicto Adriani, sancimus, &c. Quocirca cum hæres hic petit se in possessionem mitti, ex iure constitutionis Iustiniani, non autem Adriani petere debet. an autem qui ex edicto Adriani petit, ius suum perdat, infra quæstio. 61. dicemus.

17 QVAERO secundò, an hæc † Iustiniani constitutio correctoria, vel limitatoria iudicanda sit? Vna fuit opinio, correctoriam esse. quam quidem sententiam probarunt Cynus hic col. 2. vers. Quęro ergo primò. Bar. nu. 7. & Zuchardus, nu. 60. & nu. 251. versi. ad secundum, qui Barbatiam, qui eiusdem opinionis fuit, tuetur. Horum sententia probari satis uidetur.

Primò ex uerbis ipsius rubricæ, quæ inscripta est, De edicto Diui Adriani tollendo: hoc est de eo abrogando. à verbis autem rubricæ licere argumentari affirmant omnes in l. 1. ff. si certum petatur.

Secundò hanc opinionem iuuare videntur verba legis nostræ, ibi, pęnitus quiescēte, quòd idem est ac si dixisset,
18 quiescat edictum. nam si † lego illi cum illo, idem est ac si lego illi & illi. l. illi, de vsufruct. lega.
19 Tertiò solet perpendi illa † dictio, pęnitus, quæ pręcisa est. Decius consi. 401. nume. 9. Ruinus consi. 180. nu. 8. lib. 1. & Boer. quæst. 23. nume. 23. innuens hic Iustinianus Adriani edictum fuisse a se ex toto correctam atque sublatum.

Quartò suffragantur verba illa, antiquitatis nihilominus omnibus, quæ circa replentionem & interpretationem
20 eiusdem edicti, &c. † Antiqua re idem est, quod corrigere. l. decernimus. C. de sacrosan. eccles. Alber. in Dictionari. in verbo, Antiquare. & Zuchardus hic nume. 47. si ergo antiquatur interpretatio, ergo & interpretatum antiquatum dicitur, ut in auth. de filijs ante dotal. instr. natis. propè principium, & annotarunt hic Cynus, quem suprà retuli, & Baldus nu. 13. ver. secundò nota, post Cynum in l. transigere, ad finem. C. de transact.

Secunda fuit opinio, quæ ex diametro præcedenti repugnat: nempè, hanc Iustiniani constitutionem non esse correctoriam, sed potius limitatoriam: ita docent hic Alexan. nume. 23. & Ias. nu. 14. Hanc opinionem primò adiuuare
21 videtur, quòd in dubio illa sumenda est † interpretatio, qua legum correctio euitatur. l. præcipimus, in fi. C. de appellatio. cum sexcentis similibus: ita hic.

Secundò suffragatur, quòd Iustinianus solùm uidetur abrogasse atq; immutasse quasdam qualitates edicti Adriani, eadem substantia firma permanente. sed cum qualitas sola immutatur, antiqua lex per nouam non dicitur corrigi, ex l. ius ciuile. de iust. & iure, iuxta declarationem Bar-
22 toli & aliorum, qui scribunt, tunc † ius nouum antiquum immutare, cum substantialis adijcitur qualitas, non cum accidentalis.

Tertia fuit opinio Decij hic. numero 29. ad finem, & nume. 39. uersi. solus Andr. & Curt. Iun. num. 69. & idem uisus est sentire Mantua hic in prima lectura. numero 79. uersi. sed tamen cogitandum; etsi num. 192. ambigat, hanc
23 † constitutionem esse pro parte correctoriam, & pro parte limitatoriam. Est, (aiunt isti) correctoria dum legem Adriani pęnitus abrogat, est, limitatoria, dum instrumento testamenti paratam executionem tribuit: atque ita in hoc ius commune limitat. quo quidem iure parata executio
24 † instrumentis non conceditur. l. minor 25. annis. cui fideicommissum, ff. de minor. & scripsi in commentarijs. De arbitrarijs iudicum, libro secundo casu. 17. Præterea nihil noui statuit Iustinianus circa missionem in possessionem, cum illa iam Adriani edicto concessa foret. Nec
25 his rationibus aduersatur, quòd ait hic † Zuchardus. numero 60. Adriani edictum in eo corrigi, quod uicesimam persolui uolebat. hoc minimè uerum esse iam admonui: quandoquidem iam vicesimæ præstatio ante Iustiniani cõstitutionem abrogata erat. Est etiam falsum quod dicebat idem Zuchardus hic nume. 60. uersi. Nec obstat. constitutionem hanc non esse limitatoriam ob id, quòd etiam ante Iustinianum instrumentum testamenti paratam habebat executionem, ex l. 2. supra eo. quoniam id facile concesserim, non sit tamen quin hæc constitutio hac in parte. dict. l. 2. confirmatoria, censeatur iuris communis limitatoria. Hanc itaque Decij & Curtij sententiam sequendam esse autumo; qua rectè duæ repugnantes Doctorum opi-
26 niones † conciliari possunt: siquidem rationes illius primæ opinionis procedunt inspecta ea edicti parte antiquata. quibus non aduersatur illa ratio, qua dicebam in secunda illa opinione, qualitates solùm accidentales a Iustiniano adiectas fuisse: quoniam verius est (ut iam supra. q. 1. ad monui) substantiales esse.

Sed dubium in hoc non uersatur, quomodò iudican-
27 da sit quò ad suos effectus † constitutio hæc, an correctoria, uel limitatoria. Qua in re dicendum videtur, pro ea parte, quæ corrigit, etiam quò ad effectus, iudicandam esse correctoriam pro ea uerò parte, quæ limitat esse limitatoriam. quemadmodum inquit in simili glo. l. uenia. C. de in ius uocan. quam multis comprobaui in comment.

863 Appellare licet à sententia lata in remedio.l.ulti. C. de edicto diui Adria. cum adfert damnum irreparabile.
864 Exceptionem dominii posse obiici in possessorio, cum per petitorium non est succursum possessori.
865 Appellat detentator condemnatus per sententiam in remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.
866 Colonus condemnatus per sententiam latam in remedio.leg.ult.C.de edicto diui Adria.tollendo appellat.
867 Appellatio à sentētia lata in possessorio nomine detentatoris operatur effectum deuolutiuum & suspensiuum.
868 Appellationi interpositæ in remedio leg vltim.C.de ed.ct.diui Adria.si iudex detulit, de ea cognoscendum est.
869 Appellare licet à sententia lata in possessorio cum fructuum restitutione.
870 Bald.in l.unica.nu.6.uers.sed pone. C. si de momen. possess.fue.appell.declaratur.
871 Beroij opinio reiecta.
872 Possessorij causa cum fructuum restitutione non dicitur mixta petitorij & possessorij.
873 Appellare non licet à condemnatione restitutionis fructuum pendentium in iudicio possessorio.
874 Appellatio cum à iure communi conceditur in aliquo casu possessorio, quid illa operetur.
875 Iasonis opinio consil. 187. in secundo dubio.lib.2. defensa.
876 Appellare licet a sententia lata contra hæredem scriptum petentem se mitti in possessionem ex remedio.l.ult.C.de ed. diui Adr. tollen.
877 Bart.in l.2.nu.5.ff.de appell.recip.declaratur.
878 Appellatio ab actore diui Adr.toll.interposita operatur effectū tā suspensiuum, quam deuolutiuum.
879 Nullitas proponi potest contra sententiam latam super remedium.l.ult.C.de edicto diui Adr.
880 Nullitas non dicitur sublata, cum statutum vel lex reiicit appellationem.
881 Nullitas obijcitur contra sententiam possessionis momentaneæ, etsi reijciatur appellatio.
882 Nullitas sententiæ in possessorio.l.ulti. C.de edic. diui Adri. an executionem impediat.
883 Nullitas executionem sententiæ impedit ob inhibitionem à priori iudice factam.
884 Nullitas requirens altiorem indaginem, etiam si per modum exceptionis deducitur, non impedit executionem sententiæ latæ in remedio.l.ult.C. de edi. diui Adr.
885 Executio rei iudicatæ non impeditur per nullitatis exceptionem requirentem altiorem indaginem.
886 Nullitatis exceptio impedit executionem lata sententiæ in remedio. l. ult.C.de edi. diui Adr.si inde damnum irreparabile sequi posset.
887 Exceptio dominij impedit restitui Castrum difficilis recuperationis.
888 Sententia prehensionis personæ damnum irreparabile adfert.
889 Nullitas proueniens ex defectu iurisdictionis impedit executionem latæ sententiæ in remedio.l.ult. C.de ed.diui Adr.
890 Gl.clem.1.de sequestra.poss.& fruct.declaratur.
891 Nullitas causata a falsis allegationibus impedit executionem latæ sententiæ in remedio. l.ult.C. de ed.diui Adr.
892 Nullitatis exceptio incontinenti probanda impedit executionem sententiæ in remedio. l. ult.C. de edi.diui Adria.
893 Nullitatis exceptio statim probanda impedit executionem instrumenti ex forma statuti.
894 Nullitatis exceptio incontinenti probanda impedit executionem sententiæ in remedio. l.ulti. C. de ed.diui Adr.
895 Supplicare an liceat à lata sententia in remedio.l. ult. C.de edic.diui Adr.
896 Supplicare licet, etsi non licet appellare ob excellentiam personæ iudicis, qui sententiam tulit.
897 Supplicare licet a sententia senatus, cùm tamen appellare non liceat.
898 Supplicare licet à sententia, à qua non licet appellare mixta ratione personæ & causæ.
899 Supplicare non licet a sentētia cùm ratione causæ reijcitur appellatio.
900 Superuacuum est, quod fit contra rem iudicatam.
901 Decij codex repurgatus in l.vlt.num.51.C.de edi. diui Adr.tollen.
902 Supplicatio & appellatio coram quibus iudicibus porrigatur.
903 Supplicatio à sententia reiecta dicitur ut appellatio, si eadem adest ratio.
904 Supplicatio sententiæ executionem non retardat.
905 Supplicatio contra rem iudicatam non admittitur.
906 Restitutio an concedatur contra sententiam latā in remedio.l.ult.C.de edic.diui Adr.
907 Restitutio in integrum re ecta non censetur, ubi reijcitur appellatio.
908 Restitutio an impediat executionem sententiæ latę in remedio.l.ult.C.de edi. diui Adr.
909 Restitutionis iudicium esse ordinarium.
910 Restitutionis exceptio requirens altiorem indaginem, non impedit executionem sententiæ in remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.
911 Restitutionis exceptio non impedit iudicati executionem.
912 Restitutionis exceptio statim probanda non impedit executionem sententię in remedio l.ult.C.de ed. diui Adr.
913 Praxis mittendi in possessionem hæredem in remedio.l.ult.C.de edi.diui Adr.
914 Probationes quæ sufficiant in probando factam esse missionem in possessionem in remedio.l.ult. C. de edi.diui Adr.
915 Acta iudiciaria testibus probari.
916 Testium & scripturæ par uirtus in probationibus.
917 Acta iudiciaria ad sui primam essentiam scripturam requirunt.
918 Testibus probari potest scriptura amissa.
919 Testes ad coadiuuandam scripturam admitti.
920 Testes quinque loco scripturæ esse.
921 Probari quomodo possit bona, in quorū possessionē missus est hæres, esse bona defuncti testatoris.
922 Nuntio referenti credi.

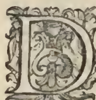
923 *L. 2. C. ne uxor pro marito, declaratur.*
924 *Nuntio non credi bona, in quorum possessionem misit hæredem, fuiße bona defuncti testatoris.*
925 *Nuntij si dem lex approbaſſe dicitur.*
926 *Nuntio non credi bona fuiße in dominio defuncti, cum illius hæredem misit in possessionem.*
927 *Dominium esse difficilis probationis.*
928 *Nuntio non credi bona, in quorum possessionem aßerit misisse hæredem, fuisse poßeſſa à testatore, cum possidens est protestatus non eſſe à testatore, poßeſſa.*
929 *Protestatio causam annexam habet.*
930 *Protestatio prohibitoria causam iustam continere debet.*

Imp. Iustinianus A. Iuliano. P. P.

Dicto diui Adriani, quod sub occasione vicesimæ partis hæreditatis introductum est, cum multis ambigibus & difficultatibus & indiscretis narrationibus penitus quiescente. quia & vicesima hæreditatis è nostra recessit Republi. antiquatis nihilominus omnibus, quæ circa repletionem, vel interpretationem eiusdem edicti promulgata sunt; sancimus, vt si quis ex asse, vel ex parte institutus competenti iudici testamentum ostenderit non cancellatum neque abolitum, neque ex quacunque sua forma parte uitiatum, sed quod in prima figura sine omni vituperatione appareat, & depositionibus testium legitimi numeri vallatum sit: mittatur quidem in poſſeßionem earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, non autem legitimo modo ab alio detinentur, & eam testificatione publicarum personarum accipiat. Sin autem aliquis contradictor extiterit, tūc in iudicio competenti causæ in poſſeßionem mißionis, & subsecutæ contradictionis ventilentur, & ei poſſeßio acquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura ostenderit: siue qui missus est, siue qui antea detinens contradicendum putauit, nullis angustijs temporum huiusmodi missione coarctanda: sed siue tardius siue præmaturè aliquis missus est, legis tantummodò arbitrium requiratur, & causa vnde vel missio vel contradictio exoritur. Siue enim post annale tempus, siue post maioris æui curricula aliquis fuerit missus (si tamen ex legitimè formato testamento missio procedat) nullum ei tēporis obstaculum obijciatur, nisi tantum temporis effluxerit, quod posſit uel poßeſſori plenißimè securitatem super dominio præstare, vel ipsi, qui missus est, omnem inuentionem excludere. Si enim uel ex vna parte, uel ex utroque latere temporis prolixitas occurrerit, manifestum est, non solum missionem, sed etiam ipsam principalem causam esse sopitam, Dat. xij. Calen. April. Constantinop. post Consulatum Lampadij & Orestis. VV. CC.

QVARTVM ADIPISCENDAE possessionis remedium ex l. ultima. C. de edicto diui Adriani tollendo.

1 DIVVS † Iustinianus legum latorum omnium, qui fuerunt, uel sunt, prudentissimus simul & æquissimus, quo testatorum iudicijs, quantum fieri poterat, faueret, post iam relatas iuris cōstitutiones, in hoc ipso adipiscendæ possessionis remedio sancitas, hanc etiam promulgauit. Qua autem ratione uel causa ita statuerit, quidque olim sancitum fuerit,
2 videamus. Cum itaque † Augustus Cæsar, ob maxima bellorum impendia, quibus grauabatur, maximis pecunijs opus haberet, uicesimam hæreditatum & legatorū, quæ testamento aliquibus relinquebantur, constituit, tanquam hoc vectigal (ut scribit Dion. libro 53. de bello Roma.) in C. Cæsaris commentarijs scriptum inuenisset. Itaque non poterant hæredes adire hæreditatem, nisi prius hæreditatis uicesimam persoluissent. Constituit etiam idem
3 † Augustus de statim aperiendis tabulis testamenti, quod memoriæ prodidit Iacobus Cuiacius in commentarijs ad receptas sententias Iulij Pauli libro quarto titulo sexto.
4 De vicesima, ad finem. Cocceius † deinde Nerua omnium primus Augusti legem. De uicesima emendauit, liberans filios in bonis paternis uicesimæ necessitate. auctor est Plinius in Panegyr. Traia. etsi Corasius in leg. secunda. §. ex his auditoribus. numero 11. de orig. iuris. opina-
5 tur, † Augustum ipsum Cæsarem non grauasse filios cognatione adstrictos & pauperes uicesimæ onere. idque Dionis auctoritate. De tabulis uerò aperiendis nihil noui Neruam statuisse comperio. Traianus pariter (ut in eo Panegy. plinius scribit) eadem uicesimæ immunitate parentes & fratres in liberorum fratremque bonis donauit: nec quid aliud de ipsis Tabulis aperiendis statuit.
6 Adrianus uerò, qui † Traiano successit, de ipsa uicesima nihil ordinauit, sed aliqua solum quò ad hæreditatem as-
7 sequendam constituit. Si quidem † prohibuit appellari ab ea petitione de tabulis aperiendis. quemadmodum recenset Paulus in leg. ultim. ff. de appelle. recipien. quod comprobarunt Gratia. Valent. & Thodos. in l. quisquis. C. quorum appellat. non recip. cuius sanè constitutionis rationem reddit Iulius Paulus li. 6. recep. sen. ti. 6. ad finē, quòd nō sit magis æquum per causam testamēti clausi hæredibus, aut legatarijs, aut libertatibus moram fieri. illa erga legis pars (ut Cuiacius scribit) & fisco, & hæredibus & legatarijs, libertatibusque utilis est. Erat etiam
8 † cautum eadem Adriani constitutione, ut hæres scriptus in possessionem mitteretur, etiam si falsum, ruptum, aut irritum testamentum diceretur: saluo eorum iure quòd ex leg. 2. C. hoc titul. ex leg. ultim. C. de eod. leg. quisquis. C. quorum appella. non recip. & nouella Valent. De testamentis, affirmat Cuiacius in præcitatis commentarijs ad sententias Iulij Pauli, quòd vix probo. nam. leg. 2. C. hoc tit. aliò spectat: si quidem de falso minimè uisibili loqui uidetur, quemadmodum fusius suis locis infra dicemus. Cætera iura à Cuiacio in hanc sententiam citata, hac de re ne uerbum quidem faciunt. Scribit & eo loci Cuiacius illud, quod & reperit in eisdem commentarijs ad Iulij Pauli recepias senten. libro 3. titul. 5. De. S. C. Syllania. missionem illam ex Adriani edicto anno finem recipere consueuisse, cum tamen hodie (ut suo loco dicemus) perpetua sit. M. etiam Antonium, & Philosophum, leges

quorum bonorum. q. 4. Sed fortè Oldradus non de utili, sed de directo, & rectè, intellexit.

47 Secunda adferri solet differētia, quòd † remedium hoc perpetuum est, vt infra q. 93. dicemus. Illud vero ex interdicto, quorum bonorum temporale. Bartolus tamen hic nu. 5. hanc reijcit, & illum secutus est Ripa. d. Rub. ff. quorum bonorum. nu. 2. versi. secunda differētia. quia imò & illud remedium, quorum bonorum est perpetuum, cum rei persecutorium sit, quemadmodum explicaui supra in primo remedio ex eo interdicto, quorum bonorum. q. 21.

Tertia differētia solet assignari, quòd interdictum, quorum bonorum, non datur contra possidentem titulo pro hærede, vel pro possessore. §. sequens. inst. de interdict. &

48 expositi supra remedio primo. quæst. 13. † Remedium uerò ex hac constitutione nostra contra his titulis possidentes conceditur: ita docuit Bar. hic nume. 5. versi. est & alia. & cum Bartolo sensit Mantua hic in prima lectura nume. 185. Ripa. d. Rubr. ff. quorum bonorum num. 2. versi. tertia differētia. Verum Sapia hic nume. 7. scriptum reliquit, hāc esse leuem differentiam, si probetur opinio Azonis, qui voluit hunc esse legitimum contradictorem, & ob id posse hanc missionem impedire, cuius tamen rei veritas pendet ab his, quæ dicemus infrà q. 67. 68. ubi agemus, an legitimi contradictores ij sint.

Quarta differentia est, quia huius constitutionis nostræ

49 † remedium conceditur etiam nemine possidente: ita Bar. hic. nume. 5. diuersum est in eo interdicto, quorum bonorum. quam differentiam probauit & Iason hic numero 28. versi. nam remedium. Mantua in prima lectura nume. 198. & Ripa Rubr. ff. quorum bonorum. nume. 2. versi. Quinta differentia.

Ea est ratio inquit Ripa, & ante eum Iason. in interdicto quorum bonorum, quia interdictum dicitur inter duos dictum. §. quædam, inst. de interdi. non ergo competit, nisi altero possidente. quæ ratio vera non videtur, si illa, quę verior creditur, opinio Doctorum vera est, quòd interdictū ex eo sit dictum, idest interim dictum. sed de his iam suis locis diximus.

Quinta consideratur differentia, quia in interdicto, quorum bonorum, petens missionem probare debet testibus se esse talem, qui succedere possit de iure Prætorio: & ta-

50 men in remedio ex hac † constitutione nostra sufficit ostēdere testamentum, in quo hæres scriptus sit: ita Bartolus hic. nu. 15. Castren. hic nume. 14. versi. econuersò, Sapia nume. 7. versi. secundò est. Mantua in prima lectura. nume. 197. & Ripa d. Rub. ff. quorum bonorum. nume. 2. versicu. Quarta differentia.

Sexta solet assignari differētia, quia in eo interdicto quorum bonorum, datur libellus, quemadmodum explicauimus supra in primo remedio. quæst. 22. & tamen in hoc ex

51 † constitutione nostra non requiritur, ut infra q. 57. dicemus. Hanc differentiam probarunt Bart. hic nu. 15. Ias. nu. 28. versi. primò. Castren. nu. 14. in fine, & Ripa d. Rubr. ff. quorum bonorum. nu. 4. uersi. sexta differentia. Verum Sapia hic nu. 7. ad finem dissentit; quia & in casu nostræ constitutionis libellus offerendus est, cum de cōtradictore apparet. qua de re suo loco dicemus.

Septima est, quia in eo remedio ex interdicto quorū bonorum, opus est, ꝙ petēs probet saltem summatim, se esse hęredem, quemadmodū diximus supra remedio primo. q. 24. In huius verò constitutionis nostræ remedio sufficit ostendere testamētum, etiā si nō docet, se hæredē esse: ita Bar. hic nu. 5. vers. itē est alia differentia secūdum glossam.

Octaua adfertur differētia: quia ex illo interdicto, quorum bonorum, missus in possessionem, possessor efficitur;

52 cum tamē in casu cōstitutionis † nostræ nō efficiatur: ita antiqui aliqui dicebant. Verum gl. & Bar. hic nu. 5. in fine, differentiam hanc reijciunt, & rectè; siquidem & in hoc remedio hęres in possessionem missus, possessor cōstituitur. quòd satis clarè probāt verba textus ibi, & ei possessio acquiritur, qui potiora iura habet.

Nona est differentia, quia in interdicto quorum bonorū coadiuuari potest ueritas alijs extrinsecis probationibus.

53 l. si unus, ubi Bar. C. de testa. in casu uerò † constitutionis nostræ, si testamentum est vitiatum non conceditur hæredi alijs extrinsecis probationibus illud adiuuare, atque cō probare, vt inqui: Bar. hic nu. 3. uersi. oppono, dicitur. Hāc differentiam probauit idem Bar. hic nume. 15. uersi. & etiā quædam, & clarius Castren. num. 14. uersi. item in illo Ias. nume. 28. versic. septimam, & Ripa in Rub. ff. quorum bonorum, numero 2. versicul. septima differentia. Verum Curt. Iun. hic numero 17. mouet difficultatem, quam post modum dissoluit. de illius ueritate dicemus infra in q. ubi agemus quando vitium testamenti uisibile impediat missionem hanc.

Decima est differentia, quia interdictum quorum bono. conceditur venientibus ab intestato, vti iam diximus supra

54 remedio primo, & tamen † beneficium constitutionis nostræ solum habenti testamentum tribuitur. quod infra q. 9. latius explicabimus. Hanc differentiam probarunt hic Castren. nu. 14. Ias. nu. 28. versi. octauam, & Ripa Rub. ff. quorum bonorum. nu. 2. ad finem.

Vndecima consideratur differentia, quia in interdicto quorum bonorum, conceditur etiam pro rebus, quæ erant in bonis defuncti, etiā si ab eo non possiderentur suæ mortis tempore: ita Bart. l. 1. in §. C. quorum bonorum & ex-

55 plicaui supra remedio primo. quęst. 19. Sed in † beneficio huius cōstitutionis nostræ requiruntur, quòd bona fuerint à testatore suæ mortis tempore possessa. Id quod infra quæst. 45. explicabimus. hanc differentiam probauit Curt. Iun. hic nume. 19. post Angel. Aret. in §. quadrupli. num. 9. inst. de actio.

56 QVAERO septimò, quæ † concurrere debēt, ut huic beneficio atque remedio locus sit? Doctores hic, ac inter Cæteros Sebastianus Sapia. nū. 8. uaria ac multa concurrere debere scribunt.

Primò ꝙ is, qui se in possessionem mitti postulat, hęres sit in testamento scriptus. quod satis probant illa uerba textus, ibi, scriptus &c. an autem succedenti ab intestato beneficium hoc concedatur, dicemus infrà q. 9.

Secundò, quòd testamētum, in quo hæc hæredis institutio scripta est, iudici præsentetur, ex illis verbis, ibi, competenti iudici testamentum ostenderit. qua de re infrà q. 52. agemus, & scribit hic Zuchardus. nu. 87.

Tertiò concurrere debet, quòd testamentum hoc cancellatum uel in aliqua sui parte abolitum non sit; ut clara sunt verba ipsius constitutionis, & fusius explicabimus infra. q. 84.

Quartò requiritur ꝙ bona, in quibus missus in possessionem petitur, sint ex bonis possessis à testatore tēpore eius mortis: uti ostendūt huius constitutionis uerba, ibi, mittatur quidem in possessionem earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, quòd infra. q. 45. enucleabimus.

Quintò opus est, ꝙ missio hæc in actus missio in possessionem facta scribatur ex verbis illis cōstitutionis nostræ, ibi, & eam testificatione publicarum personarum accipiat quæ sanè verba, cum alium sensum recipere possint, infra. q. ult. paulò fusius explanabimus.

Sextò requiritur, quod alius legitimè non possideat, quia tunc missio hæc in possessionem impediretur, quemadmodum probāt uerba illa constitutionis nostræ, ibi, non autem legitimo modo ab alio detinentur.

Septimò concurrere debet, ut hic hæres, qui se in possessionem mitti postulat, non possideat, uel possederit: quia tunc non adipiscendæ, sed uel retinendæ uel recuperandę possessionis remedium concederetur, quod suis locis iam non semel explicauimus, & respondit Corne. consil. 103. nu. 5. ad finem lib. 2.

Octauò requiritur, quod iudex coram quæ missio hæc in possessionem petitur, sit competēs, vt probat textus ibi, competenti iudici. qua de re latè infrà. q. 52. differemus.

Nonò requiritur citatio & libellus, id quod an verum sit dicemus infrà q. 56. 57.

Decimò mortem testatoris hæres probare debet, vt fusius de veritate disputabimus infr. q. 77. Alias his addi possent, quæ cum suis sedibus tractanda sint, superuacaneum fore existimaui illa huc adferre.

57 QVAERO octauò, an huius † constitutionis beneficium atque remedium ita hæredi feminæ, ut masculo concedatur? Quæ in re dicendum videbatur, locum non habere. idque ea ratione; quia hæc constitutio loquitur per genus masculinum, quod fœmininum hoc in casu

continere non videtur, cum stricta videatur hic sumenda interpretatio iuxta ea, quę scribit Alex. in l. Gallus in prin. nu. 10. de lib. C posthu. qui inquit, in materia correctoria, atque ita strictè interpretanda, masculinum non concipere fęmininum. Cum Alexandro idem censuit Decius in l. 2. nume. 111. de reg. iur. & consi. 663. num. 5. post Ioan. de Ana. Corneum & alios. Comprobari hoc videtur ex illis
58 verbis, † si quis institutus, in textu nostro positis. nam dū non subiunxit, institutavè, non videtur voluisse comprehē dere fęminam institutam ex l. si quis necandi. C. ad l. Cornel. de sicar. ibi, aggressus, aggressavè. nam ibi subiungendo illud verbum, aggressavè, significare uoluit, quòd nisi verbum illud adscriptum fuisset, illa fęmina non intelligeretur in ea dispositione comprehensa. quem textum perpē dit hic Zuchardus nu. 49. uersi. in contrarium. post Salic. in d. l. si quis necandi.

Cęterum contraria sententia verior est, nempè remediū hoc & fęminis hęredibus institutis, concessum esse. quam quidem opinionem in specie probauit hic Zuchardus. nu. 49. & nu. 59. ad finem, & verè ea ratione probatur, quòd
59 regulariter † masculinum continet fęmininum. l. 1. & leg. pronunciatio, de verbor. signif. quæ quidem regula etiam in pęnalibus atque odiosis dispositionibus procedit, quēadmodum affirmarunt multi à nobis relati in commentarijs. De Recuperāda possessione, Remedio nono. q. 1. quo loci vnà cum multis probaui dispositionem illam pęnalē, l. si quis in tantam. C. vnde ui, etiam fęminas comprehendere. Huc spectat quod scriptum reliquerunt multi relati à Zuchardo hic nu. 52.

Quid ergo hic dicendum? vbi constitutio hæc fauorabilis est, & extēdibilis, ut suis locis iam demonstrauimus.

His accedit, quòd illa ratio, qua masculo hæredi scripto tributum est remedium hoc, nempè, ut quamprimum testatoris uoluntas exequatur, militat & in fęmina hærede in-
60 stituta. quò fit, ut constitutio † etiam correctoria ad eum casum extendatur, qui potest sublata & impropria significatione, casus expressi, cùm in utroque adest eadem ratione ita cēsuit gl. in auth. minoris. in uerbo à curatione. C. qui tuto. dari poss. Tiraq. in repe. l. si unquā, in uerbo. dona
61 tione largitus. nu. 145. C. de reuo. dona. Sed † fęmininum cōtinetur sub masculino saltē ex lata & impropria significatione, quēadmodū omnes scribūt in l. si quis id quod, de iurisdi. om. iud. Ita in simili casu argumētatur Tiraq. Trac. De Retractu consang. §. 1. gl. 9. nu. 221.

Non aduersantur, nunc adducta in contrarium quoniā respondeo. Ad primum dicendum est, veriorem esse sentētiam, in correctorijs atque in his, quæ strictę interpretationis sunt fęmininum contineri sub masculino; ita enim affirmarunt Comens. in l. Gallus. in prin. & ibi Ias. prima lectu. nu. 8. & in repe. nu. 6. etsi ambigit, de lib. & posthu. & ibidem clarius hāc probauit Garzia. nu. 43. & Galliaul. nu. 33. idem docuit Ias. in l. si quis id quod. nu. 20. de iuris di. om. ind. quod secutus est Zuchardus hic nu. 38. quibus accedunt Ias. consil. 140. col. 2. uersic. similiter & fortius. lib. 2. & alij permulti, quos recenset Tiraq. De retractu cō
62 sang. §. 1. glo. 9. nu. 221. Non pariter aduersatur † d. leg. si quis necandi. C. ad l. Cornel. de sicar. quia rectè respondet Zuchardus hic nu. 49. versi. ideò dic. ibi textum expressam differentiam constituisse inter masculum & fęminā;
63 quò fit, ut ob expressam differentiam, † masculinum non porrigitur ad fęmininum: cum expressum faciat cessare tacitum. l. si ita, de lib. & posthu. atque intellexerit Baldus in l. in multis, ad finem de statu hom. Curt. sen. consilio 52. colum. 4. uersic. septimò limita. Ias. in leg. si quis id quod, nume. 13. de iurisd. om. iudi. & in l. tres fratres num. 13. ff. de pactis. Decius l. 2. nu. 101. de reg. iur. & Paris. consi. 49. nu. 36. lib. 3. Quæ quidem ratio in casu constitutionis nostræ cessat, cū simpliciter prolatum sit masculinum, quod fęmininum continet.

64 QVAERO nonò, an remedium hoc † concedatur hęredi ab intestato succedenti? Et non concedi omnes ferè iuris nostri interpretes affirmarunt: ut Specul. titulo. De testamentis. §. sequitur. nu. 30. uersic. quid de succedente ab intestato. & ibidem Io. Andr. ad Bal. in additio. Cynus hic colum. 4. in 3. & 4 q. Ray. Forojul. & Alber. num. 12. uersi. sed nunquid Ioan. Fab. colum. 1. uersic. sed hæres ab intestato. Fulgo. colum. antepen. uersi. in eadem. Castrens. col. 5. q. 3. nume. 14. Corneus. nume. 24. Alex. num. 22. Ias. nu. 23. latè Iacob. à sancto Georgio. num. 35. Decius num. 39. uersi. alia quæstio. qui * communem testatur, Cur. Iun. numero 86. idem affirmarunt Calder. consil. 35. titu. de testa; Pract. Papien. in forma libelli, quo petitur hæreditas ea te stamento, in uerbo, in omnibus eius bonis, colum. 1. uersi. quæritur insuper. Ang. Aret. §. quadupli. nu. 13. institut. de actio. Bertran. consi. 99. colum. 1. lib. 4. qui communem esse testatur. Gozad. consi. 21. nu. 30. & consi. 40. nu. 25. Belonus consi. 35. nume. 1. & Craue. consi. 173. nu. 10. hos refert & sequitur Tiraq. Tract. le mort à saisit le viu. parte 2. decla. 7. nu. 13. quibus accedunt Sapia hic nume. 9. & Zuchardus nume. 354. Paris. consi. 60. nume. 1. lib. 1. Alcia. respo. 417. nu. 2. & Rolan. consi. 1. nu. 5. libr. 1. Horum sententiam uerè probatur ea ratione, qua Cynus, Specul. & Alex. usi sunt: nempe remedium hoc concedi hæredi scripto, qui testamentum ostendit, ut Rubricæ & textus uerba ostendunt. quo quidem scriptura requiritur, quò notorium sit, illum petentem hæredem factum esse. at ab intesta
65 to † succedere hæres scriptus dici non potest, nec notoriè constare potest se hæredem esse, cùm testes sint examinandi, partes audiendæ, & reliqua iudicialiter tractanda. non ergo illi, ut scripto hæredi concedi debet hoc beneficium. licèt enim uterque hæres sit, differunt tamen in modo consequendi hæreditatis possessionem.

Hinc ex hac nostra constitutione docuit Baldus in l. generali. nu. 2. C. de sacros. eccle. quòd licèt quælibet ultima
66 † uoluntas etiam sine scriptura iure ualeat, quò ad essentiam, differunt tamen quò ad executionem. Illa est ratio (inquit Baldus) quia scriptura, non autem sola testium adhibitio, notorium inducit. simile est quod docuit Bar. in l. creditor. nume. 26. uersi. prędicta intelligo. C. de pignor. Nec aduersatur responsio illa, quam hic retulit Alex. quòd imò mirum uideri non debet, si remedium hoc etiam non
67 scripto † hæredi conceditur: quoniam uidemus & instituto in testamento nuncupatiuo concedi, ut infrà dicemus q. 13. & tamen non dicitur is propriè hæres scriptus; non inquam aduersatur hæc consideratio, si quidam hæres in illo testamento nuncupatiuo ob confectam scripturam notoriam probationem ita obtinet, ut institutus in testamēto propriè in scriptis celebrato, quemadmodum fusius suo loco explicabimus. Secunda ratione adductus est, in hanc sententiam Alexand. constitutio hæc à iure exorbitans loquitur in uoluntate testatoris expressa, non ergo locūm habere potest in tacita, hoc est in successione
68 ab intestato, cùm illa † minus potens sit. leg. precibus. C. de impube. & alijs substitu. leg. ultim. C. de instit. & substitut. cap. si pater, de testa. in 6. & latè scripsit Tiraquel. Tract. le mort à saisit le viu. parte 2. decla. 10. nume. 15. Verùm, ut ingenuè dicam quid de hac Alexandri ratione sentio, non multum placet; si quidem, si uera esset, nec remedium hoc concederetur hæredibus illis, qui ex tacita vulgari, uel pupillari uel ex iure accrescendi succedunt: qui quidem omnes tacitam tantùm habent testatoris uolūtatem, & tamen uerè eis hoc remedium conceditur, quemadmodum suis locis infrà demonstrabimus. Tertiò mo-
69 tus est ea ratione Fulgosius, quòd lex plus † faueat causæ testati quam intestati. l. uel necare. ff. quemad. testa. aper. & leg. quandiù. de acq. hæred. & l. 1. C. de sacros. eccles. non ergo mirum, si scriptus hæres consequitur huius nostræ constitutionis beneficium, quod non tribuitur successori ab intestato. Verùm tamen haud mihi satis placet hęc Fulgosij consideratio, cùm lex suo tempore æquè faueat successori ab intestato, ut ex testamento, cùm scilicet uno cessante alter succedit. non enim potest hic uno tempore considerari aliquis concursus; quia, cùm adest causa testa-
70 ti, cessat causa intestati, & is qui † ab intestato succedit, ita uoluntate testatoris succedi, ut succedens ex testamento. l. conficiuntur, in prin. de iure cod. in hoc solum differunt, quòd ex testamento succedens paratam habet probationē qua se hęredem demonstrat: quæ tamen succedente ab intestato deficit.

Aduersus hanc ueram & magis receptam sententiam seferunt Comens. consil. 43. In quæstione Francisci, ad finē, & Fulgos. in l. si docuerit. 2. nota. C. ad l. Cornel. de falsis.

quęs

quos recenset Tiraq. d. Tract. le mort à saisit le viu. parte. 2. declaratione 7. nume. 14. qui eiusdem opinionis recenset Bal. qui hac in specie non loquitur.

71 Horum opinio firmari videtur primò ex doctrina † glossæ in l. 1. in verbo liberos. C. de his qui ante apert. tab. dũ constitutionem illam loquentem de hæreditate delata ex testamento, extendit ad delatam ab intestato. ita etiam alio simili in casu inquit glo. in l. emancipata. C. qui admitti. quam esse * communiter receptam affirmauit hic Alexan. num. 22. ita ergo in casu nostro dicendum videbatur. Sed huic rationi rectè satisfacit hic Alexan. & cum eo Iacobinus num. 44. diuersam admodum esse rationem casus d. gl. l. 1. C. de his, qui ante aper. tab. a casu nostro. si quidem ibi, ille, ad quem delatę hæreditatis ab intestato transmisso fieri debebat, nisi eam fuisset per successionem intestati consequutus, omninò erat exclusus: nam illius coheredes in totum saltem per ius accrescendi successissent sed in casu nostro diuersum est; quia etsi de casu ad casum extensio non fit, non tamen succedens ab intestato est omninò destitutus: nam, si non habet hoc remedium, habet nihilominus, vel petitionem hæreditatis, uel interdictum quorum bonorum.

Secundò adduci solet. l. 1. vbi glossa in verb. scripto. C. quorum bono., quæ sanè glossa, & cum ea cæteri, affirmauit, illud interdictum quorum bonorum, etiam venienti ab intestato concedi. Sed satisfacere possumus, in illo interdicto scripturam non considerari, vt hic: nam eo in casu lex processit vlterius disponendo. id, quod suo loco in primo remedio suprà explanauimus.

Tertiò confert illa ratio, quam hic Baldus nume. 40. visus est considerare: quòd æquum ita videatur, vt huic ab intestato succedenti concedatur hoc beneficium, vt illi,
72 qui ex testamento succedit. cum † succedens ab intestato tacitam defuncti voluntatẽ habeat. l. conficiuntur. l. si quis cum nullum. ff. de iure cod. quæ sanè tacita voluntas præsumpta dicitur, vt egregiè tradit Curt. Iun. consi. 4. nume. 15. vbi num. 17. subijcit, ob id dispositionem strictè interpretandam, quæ in expressa voluntate loquitur; locum habere etiam in hac præsumpta. quantò fortius, vbi dispositio latæ interpretationis est. Hoc nititur confirmare Ale-
73 xander hic, quia videmus † ob æquitatem iura à regulis iuris communis exorbitantia, ob publicam tamen causam aliquam sancita, ex rationis identitate ad alios casus extendi: quemadmodum post multos suprà q. 4. ostẽdimus. Sed publicus versatur fauor in exequendis defunctorum volũtatibus tam expressis quam tacitis. d. l. vel necare, iuncta. d. l. conficiuntur: ergo hæc constitutio. quæ loquitur in testamentaria dispositione, locum etiam obtinere debet in successione ab intestató. Nec ad rem conferre videtur, quod ait Calder. d. consi. 36. quem secutus est Craue. d. consil. 173. numer. 10. in beneficijs extraordinarijs ex rationis paritate extensionem de casu ad casum non concedi; quoniam contrarium (vt dixi) verius est. Verùm nullius est ponderis, si rectè perpendatur hæc argumentatio: nam etsi hic ab intestato succedẽs habet tacitam defuncti voluntatem, non tamen (vt iam diximus) habet scripturam, qua notoriè constare possit hæredem esse, & ob id fore hanc missionem concedendam. Quocircà falsum est quod dicebat Alexan. in illa sua confirmatione, parem scilicèt esse vtriusque casus rationem. nec enim dari paritas potest cessante scriptura in casu successionis ab intesta-
74 to. Præterea illa dispositio † l. conficiuntur, solùm procedit in primo gradu succedentium ab intestato: ut inquit glo. l. non iustam. C. ad trebell. quam probauit Salust. de Perusio in subscrip. ad Soc. Sen. consi. 152. in subscriptione prima lib. 1. & hic non est casus noster, sed subsequentis quæstionis. Vera itaque est communis Doctorum snia.

75 QVAERO decimò, an filio † succedenti patri ab intestato concedatur hoc remedium? Et non concedi affirmasse videtur Baldus in cap. 4. nume. 1. de contro. inter masculum & fœmi. quem ita intellexit hic Cur. Iun. num. 86. cuius uerba ad literam tacito auctore transcripsit Sapia hic. nume. 11. & si (ut mox subijciam) ipsi dissentiunt. Cum Baldo sensit Emanuel Costa, in commentarijs ad l. Gallus. §. & quid si tantum, parte prima, numero 49. de lib. & posthum. Baldum quoque secutus est Barb. in rub. C. qui adm. nume. 40. etsi mihi semper visum sit Baldum velle huic filio concedi officium iudicis, non autem huius constitutionis remedium. Ea ratione adducitur Baldus,
76 quòd si † filius est, hæres est, ut inquit Diuus Paulus ad Galath. cap. 4. cuius meminit glo. in l. necessarijs, in verbo teneantur. ff. de acqui. hæred. in l. 1. C. si minor se ab hæredi. sustine. & gloss. in §. vt autem, in uerb. parentes, in auth. vt ij, qui oblig. perhib. res mino. quam posteriorem glossam singularem dixit Bald. in l. apud hostes, col. ulti. C. de suis & legit. idem Baldus in c. 1. col. 2. an agna. uel filius. alios recenset Tiraquellus, quem mox referam, & idem censuit Ripa in l. quod te. nume. 58. ff. si certum pet.
77 Si ita filius suus hæres est, sequitur, quòd illa † suitas idẽ operatur, quod tabulæ testamẽti, l. ex facto, ibi, quid enim interest, de vulga. & pupilla. substitut. Præterea & secun-
78 dò (inquit Baldus) filius † ad possessionem uenit magis continuatiuè, quàm noua acquisitione. §. sui. insti. de hæred. qualit. & diff. & l. cùm hæredes. ff. de acqui. possess. fingitur enim possessio hæc antiqua, & eadem cum illa patris, ob eandem qualitatem. l. cùm miles. ff. ex quib. caus. maio. Confirmatur tertiò ex doctrina Baldi in l. 3. in
79 fine. C. de inoff. testamen. dum docuit, † remedium huius nostræ constitutionis concedi filio præterito in testamento matris ignorantis illum filium, eo quòd institutus præsumitur, & per consequens scriptus atque vocatus, & cum Baldo magis * communis est doctorum opinio. ita hoc casu dicendum videtur. Verùm ab hac sententia Baldi dissentiunt Cur. Iun. & Sapia hic, ille nume. 86. iste nume. 11. quorum ratio satis efficax est, dum post Castren. & alios dicunt, hunc filium, & si re ipsa hæredem, nõ posse tamen ostendere testamenti scripturam, qua notoriè cõstet se heredem, quemadmodum constitutio hæc requirit. Qua ratione euitari possunt contrariæ Baldi & aliorum argumentationes. Nam illa prima non est omninò uera; quia
80 hodie non sequitur, est † filius, ergo hæres, quemadmodum dicebat illa glo. l. necessarijs. ff. de aquir. hæred. illi enim aduersatur * recepta magis doctorum opinio, ut scripsi Tiraq. tract. le mort à saisit le viu. par. 7. declar. 2. num. 8. sed ea admissa (vt potè, quòd parum obsit) non tamen
81 rectè sequitur † illam suitatem in casu nostro idem operari, quod tabulas testamenti. d. l. ex facto. nam illud quidem eo in causa procedit, cùm non præsumatur pater uelle filium excludere, sed uelle hæredem esse, vt ibi annotauit Ripa nume. 25. non tamen inde fit, quòd ita statim consequi possit hæreditatis possessionem, ut hæres testamentarius; cùm saltem examinandi sint testes ad probandum se filium, quæ res altiorem postulat indaginem. Non etiã
82 aduersatur illud secundum, quòd possessio † hæc in filium continuari dicatur: quia respondetur d. l. cùm miles. solum procedere, quò ad vsucapionem implendam, ob quam possessio defuncti in hæredem continuat. l. nunquã. §. vacuum, & l. cœptam. ff. de vsucap. atque ita post alios declarat Tiraq. tract. le mort a saisit le viu. in præfatione, declaratione tertia, num. 4. qui num. 6. & 7. subiungit, * receptiorem esse opinionem Doctorum, defuncti possessionem ante apprehensionem nec in hæredem suum continuare. Non etiam aduersatur illud tertium ex doctrina Bald. in l. 3. in fi. C. de inoff. test. quandoquidem (si uera est cùm dubio non careat) diuersam habet rationem, ut infrà q. 43. dicemus. Hæc Curtij & Sapia conclusio for-
83 tius locum habet † in filia nupta & à statuto exclusa: nam illa nullo modo consequi potest hoc remedium, cùm expressam testatoris voluntatem non habeat, nec etiam tacitam & præsumptam. Siquidem dispositio d. l. conficiuntur, non procedit in filia a statuto exclusa: ita egregiè declarant Alexan. consi. 29. nume. 3. lib. 3. Paris. consil. 26. num. 18. & consi. 69. nume. 35. lib. 3. Hinc infertur decla-
84 ratio ad † statutum Patauinum sub rubr. de citationibus & ordine procedendi, cap. si ad aliquem deuoluta. dum vult tam venientem ab intestato, quàm ex testamento esse mittendum in possessionem bonorum defuncti, intelligitur de uenientibus ab intestato, qui tacitam habent defuncti uoluntatem, hoc est de ijs qui non excluduntur a statuto, ut in fœminis stantibus masculis, ut disponit statutum eiusdem ciuitatis Pauij sub Rubr. de successio. mulierum. cap. 1.

QVAE-

rum concedi debet hoc remedium. siquidem huic tota ipsa hæreditas accrescit, ut alteri instituto in re certa: ita egregiè Ruinus consi. 54. nume. 7. lib. 2. quem secutus est consultissimus Ioannes Cephalus consi. 59. num. 16. lib. 1. & consi. seq. nume. 11. in fi. & in eo casu idem respondit Natta consi. 463. nume. 14. lib. 2. qui interrogati responde

129 runt,† uxorem relictum a marito vsufructuariam, nullo dato cohęredem in totum. Id quod in fortiori casu respondit Barba. consi. 71. lib. 3. Et illud est memoriæ commendandum, quod respondit Cephalus, hanc uxorē posse integram hæreditatem consequi, quamquam prohibeatur hæres institui ex statuto, quod est adnotandum ad

130 declarationem † statuti Papiæ 90. in ciuilibus sub rubr. Quòd maritus non possit uxorem ipsius hæredem instituere, legare, nec relinquere in aliqua ultima uolūtate, &c. Ita pariter extendi atque declarari ex iam relatis potest

131 † statutum Patauinum sub rub. De citationibus, capit. si ad aliquem deuoluta; quo est cautum, illum cui deuoluta est hæreditas ex testamento uel ab intestato esse mittendū in possessionem bonorum defuncti. Nam statutum illud intelligitur procedere etiam in institutus in re certa, uel repudiante, ut relatis declarationibus constat.

132 QVAERO decimononò, an hoc † remedium concedatur hæredi instituto in re certa, cùm ei datus est cohæres uniuersalis, qui hæreditatem adiuit? Doctorum recepta & uera est opinio non concedi. ita glo. hic Castren. nume. 7. Alex. nume. 15. Decius nume. 23. uersi. secundus casus, & nume. 24. propè finem, communem testatur. Corne. consi. 106. nume. 5. versi. aut hæres. lib. 2. idem hic. nu. 14. Mantua in prima lectura nume. 91. & Bellonus. lib. 4. sup. cap. 18. nume. 18. nume. 12. illa sola concludenti ratio

133 ne adducuntur, quòd † institutus iste dicitur legatarius, & non hæres. leg. quoties. C. de hæred. institut. non ergo in eo locum habet hæc constitutio, quæ solum de instituto in hæreditate vel quota hæreditatis loquitur. si ergo verba non conueniunt, nec etiam dispositio conuenit. leg. quarta. §. toties. de damno infecto: illud accedit, quod legatarius capere debet legatum de manu hæredis, non autem propria auctoritate, seu hac via executiua, quemadmodum statim declarabimus.

Verùm aduersus hanc opinionem sensit Curt. Iun. hic nume. 38. & consi. 55. colum. 4. nume. 11. & consi. 62. in fine, Sapia hic num. 48. & hac usus est sequi Tiraq. tract. le morte à saisit le uiu. parte 2. declaratione 4. nume. 13. imò & Decius hic num. 24. uer. imò contra difficultatem mouet, quanquam a communi non recedat. Primò itaque ur-

134 get illud, quòd † institutus in re hac singulari propria auctoritate potest legatum apprehendere, ut receptior est doctorum opinio. ita Barto. in l. ex facto. la 2. nume. 2. de hære. inst. Alex. & Ias. in l. quoties. C. de hære. inst. ille. nume. 6 iste nume. 8. & alios plures recenset Tiraq. tract. le mort à saisit le uiu. parte 2. decla. 4. nume. 11. idem docuit Ripa in l. 1. in princ. nume. 16. ff. quo. leg. ergo a fortiori uidetur uidendum, quòd consequi possit hanc possessionem iudicis auctoritate. Huic difficultati respondet idem Dec. hic d. nume. 24. illam posse procedere cùm hic legatarius vult iure ordinario possessionem consequi, nō autem si via executiua, quemadmodum hæc constitutio disponit: cuius quidem constitutionis verba cùm huic casui non conueniant, nec etiam dispositio conuenit, sensit Decius, quòd si legatarius iste ea uia, qua suo iure uti potest, relicta, hanc executiuam vult ingredi, debet secundū eius terminos ambulare: atq; ita non a se, sed a iudice vult consequi. Iudex verò debet concedere quod est iure permissum, & secundum terminos iuris, ut inquit Bald. in l. 1. nume. 3. C. de execut. rei iud. cum alijs hic allegatis a Zuchardo nume. 188. uer. ego aliter. qui & si paulò latius rē hanc explicet, non tamen uerè a responsione Decij dissentit, sed potius declarando confirmat. Quib. accedit quòd docuit Bald. in l. si duo. ff. de acq. hæred. ex textu illo, nem

135 pè, quòd ille, qui † actum facit, dicitur se restrinxisse ad leges de eo actu disponentes. quam doctrinam alijs similibus comprobauit Alcia. tract. præsumptionum, regu. 3. præsump. 32. ad finem. si ergo legatarius petit se mitti in possessionem ex hoc remedio, intelligitur se restringere ad terminos huius constitutionis, quæ negat hos legatarios esse in possessionem mittendos.

Secundò loco sic argumentatur Curt. Iun. numero 38.

136 † institutus in re certa loco hæredis esse dicitur. l. id tempus. ff. de usuc. at hæredi conceditur, ergo & huic; cùm præsertim fauorabilis sit hæc constitutio, & ob publicam utilitatem promulgata: atque ita (vt suprà diximus) extendi facile potest. Verùm respondet Zuchardus hic nume. 187. versic. cui ego, hunc ita institutum esse loco hæredis solùm quò ad temporis accessionem, ut loquitur d. l. id tempus quam ita quoque in specie nostra intellexit Bellonus lib. 4. supp. iuris cap. 18. num. 20. ita Curtij considerationem euertit. In cæteris verò institutus hic hæredis loco non est l. si Titius, in fine. de leg. 2. nec hæredis nomē meretur, quemadmodum multis rationibus probatur Bellonus d. c. 18. nume. 8. 9.

Tertiò inquit Curt. & cum illo Sapia, quòd ex quo nulla diuersitatis ratio considerari potest inter hunc institutū & uerum hæredem, hæc constitutio ita in uno ac in altero locum habere debet. Sed Zuchardus ait hic nume. 187. magnam existere inter unum & alterum differentiam. Si quidem hæres uniuersalis ad onera hęreditaria tenetur,

137 ad quæ non tenetur † institutus in re certa. d. l. quoties. C. de hæred. instit. Barto. l. ex facto. la 2. num. 1. ibi, quid ergo dicemus. ff. eod. non est ergo æquum, quòd huic instituto tribuatur hoc beneficium, quod hæredi uniuersali conceditur argumento. leg. manifestissimi. §. cùm in secūda, ibi, ubi enim periculum. C. de furtis. Verùm, iam diximus suprà q. 5. hanc rationem non fuisse a Iustiniano hic perpensam. Est ergo dicendum legem in hoc non fauisse his legatarijs, cum ab illorum persona non pendeat executio voluntatis testatoris: nec enim illi testatorem referunt, vt hæredes faciunt.

138 Quartò inquit Curtius † legatarius hæredis loco habetur in his, quæ non rem ipsam, sed personam & ius respiciunt: ita Barto. in l. ex facto. la 2. de hæred. inst. Ias. l. Lucius. col. 13. de vulg. & in l. quoties. col'um. 6. C. de hære. insti. Sapia hic nume. 48. sed quòd institutus mittatur in possessionem videtur beneficium, quod non respicit rem, sed personam: huic ergo concedi debet. Confirmari hoc posse videtur ex responso Soc. Iun. consi. 122. nume. 6.

139 libro 1. dum respondit, hunc † in re certa institutum, adeò ratione personæ loco hæredis esse, ut grauatus restituere, Trebellianicæ quartam petrahat. Respondet tamen huic argumentationi Zuchardus hic nume. 189. Bartolum in d. l. ex facto, ne uerbum quidem pro Curtij sententia facere. Barto. uerò in d. l. quoties. C. de hæred. instit. solùm ait, quòd quò ad res ipsas semper est legatarius. Quæ sanè doctrina (inquit Zuchardus) non officit, quandoquidē ex hoc non fatetur Bartolus, quòd quò ad ea, quæ rem ipsam non respiciunt, in omnibus heredis loco habetur. imò

140 contrarium sensit, dum scripsit, † quò ad iura & actiones legatarij locum tenere, ex dicta l. ex facto. Et hæc confirmant scripta a Bellono. d. c. 18. nume. 7. dum (vt dixi) multis ostendit, huic instituto hæredis nomen non conuenire. Nec aduersatur illa Socini traditio. d. consi. 122. lib. 1. cum ab eo, & rectè, dissentiant Ruinus consi. 89. nume. 6. libro 3. Chassa. consi. 19. nume. 41. & Craue. consi. 131. nume. 13.

Quintò ac ultimo perpendit Curtius hic, & post eum capia nume. 48. uerba huius nostræ constitutionis ibi, uel ex parte institutus, quæ quidem possunt intelligi, ex parte, idest, bonorum, & per consequens in rebus certis, quòd uel ex eo probatur (inquit Curtius) quia non dicit textus,

141 ex parte hæreditatis, sed dicit, ex † asse, vel ex parte institutus; & tantum est dicere, ex asse, quantum dicere in totum, uel in omnibus bonis, quod probat. l. pen. ff. qui satisd. cog. ubi ex asse possidere dicitur, qui totum possidet. & in l. 1. §. certæ. ff. ut leg. nom. caue. vbi legatum dicitur ex asse deberi cum in totum debetur. cum ergo subiungit, ex parte, potest intelligi ex parte bonorum: quoniam (ut hic Zuchardus nu. 86. docuit) etiā hæc nomina rebus certis conueniunt. Verùm huic considerationi respondet Zuchardus hic nume. 189. versi. cui respondeo, quòd imò illud uerbum, ex asse, refertur ad hæreditatem, non autem ad res particulares, uel certas, nec ad bona, ut ab hæreditate differunt. hoc ostendunt pręcedentia uerba, quibus cōstat

ſtat edictum Adriani loqui de hęreditate,non autem de bo
142 nis. Quocirca † lex corrigens intelligi debet ſecundum
terminos legis correctæ : ita glo. 1.l.ſciendum. ff. qui ſa-
tiſd.cogan.§.3.in auth.de filijs ante dota.inſtru.natu.lega
143 liter ergo(inquit Zuchardus)loquendo, hæc uerba † ex
aſſe,duodecim uncias ſignificant.§.hæreditas.inſti.de hæ-
red.inſtit.Ego rectius dixiſſem,ex ſubiecta materia, hære-
ditatem totam importare,ut alibi totum legatum, uel totã
poſſesſionem oſtẽdit. d.l.pen.ff.qui ſatiſd.cog. & d.l.1.§.
certe.ff. ut in poſſ.leg. cum itaque in hac conſtitutione de
ipſa hæreditate agatur , intelligitur ex aſſe, ideſt , ex tota
hæreditate.quæ deinde ſubſequuntur uerba, uel ex parte,
ſunt exponenda,ex parte hæreditatis , cùm una pars legis
alteram declaret.l. utrum. ff. de peti.hære. Alia etiam re-
ſponſione ſatisfacit Zuchardus, quòd etiam ſi textus dice
ret,in omnibus bonis, adhuc ſignificarẽt hæreditatem,iux
144 ta l.3.ubi glo.ff.de bon. poſſ.Quibus declaratur † ſtatu-
tum Patauinum ſub rubr.De citationibus,c.ſi ad aliquem,
quo ſtatutum eſt,eum cui ex teſtamento delata eſt hæredi-
tas,eſſe mittendum in poſſesſionem bonorum defuncti,nõ
procedit illud ſtatutum in eo,qui fuit inſtitutus in re certa
dato uniuerſali cohærede , qui adiuit.nam tunc hic inſti-
tutus in re certa dicere non poteſt hæreditatem ſibi fuiſſe
delatam.

145 QVAERO vigeſimò,an hoc † remedium conceda-
tur hæredi inſtituto in re certa,dato cohærede uniuerſali ,
qui adhuc non adiuit,nec repudiauit? Recepta magis opi-
nio eſt,non concedi.hanc probarũt Ange. & Salic.hic idẽ
Ang.in l.1.§.ſi ex fundo.ff.de hæred.inſti.Alex.l.quoties.
num.7.C.de hære.inſtit.Corneus conſi.104.lib. ſecundo.
& hic num. 14. Iacobinus hic num.10. in fin. * communẽ
teſtatur Decius hic num.23.uerſ.tertius caſus.Sapia num.
48.Zuchardus num.192.& Bellonus libr.4. ſupputa.iuris
cap.18.nu.3.12. Illa eſt præcipua ratio, quia hic in re cer
ta inſtitutus hæres non poteſt dici pendente deliberatione
146 hæredis uniuerſalis , cum dicatur hæres † ſub conditio-
ne,quæ nihil ponit in eſſe.l.ſi quis ſub cõditione.ff.ſi quis
omiſſa cau.teſta. ſi ergo hæres non eſt,ei non debet hoc re
medium concedi.

Aduerſus hanc ſententiam ſenſerunt Bar. hic num.5.&
Caſtren.num.7.ea ratione, quia non habet hic inſtitutus a
quo rem ſibi relictam conſequatur , ergo in poſſesſionem
mittendus eſt , ita uidemus in interdicto, quorum legato-
rum,cui locus non eſt,cum non adeſt hæres,a quo legatũ
peti poſſit, quemadmodum diximus ſupra in ſecundo re-
medio.q.17.Verùm huic rationi reſpõdet Zuchardus hic.
num.192.ad finem,non eſſe bonam conſequentiam in no-
ſtra hac ſpecie: non habet a quo petat,ergo in poſſesſionẽ
mitti debet : cum (ait ille) videamus legatario non conce-
di hoc remedium,etiam ſi non habet a quo petat , poterit
itaque hic inſtitutus uia ordinaria ; quæ & cæteris legata-
rijs conceditur , ſuum hoc relictum conſequi . Quocirca
147 malè reſpondit † Gozad.cõſ. 21.nu.10.qui hunc in poſ
ſesſionem mitti poſſe ſcripſit,in ſuam opinionem male ci-
tans Bar. & communem ſententiam . His declarari poteſt
148 † ſtatutum Patauinum ſub rubr. De citationibus, cap. ſi
ad aliquem , ut ſcilicet locum non habeat hoc in caſu , ut
nec in ſuperiore,ut ibi diximus.

QVAERO vigeſimo primò , an huius conſtitutionis
149 † beneficium concedatur hæredi inſtituto ad tempus,vel
ex tempore , nullo cohærede uniuerſali dato ? Noua eſt
iuris quæſtio in hac tractatione . Ego ſentio huic hæredi
ad tempus eſſe concedendum. idque illa prima ratione, ꝙ
etiam ſi concederemus,hunc ſolùm hæredem eſſe uſq; ad
illud tempus,daretur tamen ei hoc remedium, cùm ſit in-
terim hæres: & hæredi competit beneficium hoc. Secũdò
150 utroque caſu dicimus, hunc eſſe pro † toto tempore hæ
redem : quia detracta temporis mentione , abſolutè hæres
eſt l. hęreditas ex die. ff. de hæred.inſt. & reſpondit Soci.
Sen.conſi.14.col.3.uerſ.uerùm prędictis.lib.1.dũ reſpon
151 dit, quòd, cum maritus ita eius † uxorem inſtituerit , ut
hæres eſſet in uita tantùm, & poſt eius mortem hęres eſſet
Petrus,uxor erit hęres in totum detracta temporis mentio
ne: ita etiam reſponderunt Dec.conſ.279.col.1.uerſ.Non
obſt.Barb.conſ.55.col.4.lib.2.& Ale.reſpo.782.num.10.
Cõfirmatur tertiò hac ratione, quæ inſtitutum ad tempus
152 reſpicit, iuris † impoſſibilitas ultimis diſpoſitionibus
adiecta diſpoſitionem non uiciat,ſed uiciatur.l.1.& l.con
ditiones.ff.de cond.inſt.& l. reprehendenda. C. de cond.
inſer. ſed a iure impoſſibile habetur, quòd ſemel effectus
153 † hęres,deſinat eſſe hęres.§. reſtituta, inſt. de fideicom.
hęred. ſequitur ergo quòd illius temporis adiectio uicia-
tur: atque ita pure remanet hęres : quemadmodum ſupe-
rioribus quæſtionibus diximus , quòd vbi quis inſtitutus
eſt in re certa,non dato uniuerſali cohęrede , detracta rei
mentione,in totum hęres eſt l.1.§. ſi ex fundo. de hæred.
inſti.Comprobatur quartò hac ratione, quæ inſtitutum ex
154 tempore reſpicit,a iure reputatur impoſſibile, ꝙ † teſta
tor pro parte temporis decedat inteſtatus,& pro alia teſta
tus.arg.l.ius noſtrum.de reg.iur. & in pendenti hęreditas
ſtare non poteſt.l.actus legitimi. de reg.iur. ſi ergo ex die
hęres ſit,illius temporis mentione detracta,incipit tũc eſ-
ſe hęres d.l.hęreditas ex die, ergo ut hęres beneficiũ hoc
conſequitur.

155 Hęc iuris ſententia procedit etiam quando huic † in-
ſtituto ad tempus datus eſſet ſubſtitutus uerbis fideicom-
miſſum ſignificantibus,nam tunc is inſtitutus cenſetur qui
dem grauatus reſtituere ſubſtituto per euentum illius tẽ-
poris & diei : atque ita primus erit hęres directus,ſecun-
dus uerò fideicommiſſarius: ita is Soc. Sen. d.cõſ.14.col.
4.lib.1.& Barba.d.conſ.55.col.4.lib.2.huic ergo, ut hęre
di cõcedi debet remedium hoc. Locum etiam habebit hęc
156 ſententia, quãdo a ſtatuto permiſſum foret,quòd † inſti
tutus poſſet eſſe hęres ad tempus. Alc.d.reſpon.782.num.
10. nam cum hęres ita inſtitutus intelligatur , ei beneficiũ
hoc competit.Hęc ſunt annotanda ad interpretationẽ ſta-
157 tuti † Patauini ſub rubr. De citationibus cap. ſi ad ali-
quem.quo ſancitum eſt , heredem , cui uel ex teſtamento
uel ab inteſtato deuoluta eſt hęreditas, eſſe mittendum in
poſſesſionem bonorum defuncti . Intelligitur ſtatutum &
de hærede inſtituto ad tempus,uel ex tempore , nullo da-
to cohærede,etiam ſi datus foret ſubſtitutus , cùm is uerè
ſemper heres dicatur .

158 QVAERO vigeſimo ſecundò,an filio † in ſua legi-
tima a patre inſtituto huius conſtitutionis remedium con-
cedatur ? Baldus hic.num.38.uerſ. idem dico de inſtituto
* in re certa , affirmauit concedi. idem Baldus in l.ſi quis in
ſuo,in prin.nume.4.C.de inoffi. teſta. Ea ſola ratione uti-
tur Baldus (& ſi in plures diſtinguat Zuchardus hic nu-
159 mer. 195.) quòd filius † in legitima inſtitutus , hęre-
dis nomen obtineat . quò ad actiones actiuas & cætera
commoda, non autem quò ad actiones pasſiuas, atque ita
quò ad ęs alienum & incommoda , quod clarius probat
idem Baldus in l.ex facto.la ij.col.2. uerſ. extra quæro. ff.
de hęred.inſt.idem Balbus in repet.l.pater filium.col.an-
tep.ver.Quęro nunc mater.ff.de inoff.teſta.quam opinio-
nem probarunt & Angel.conſi. 206. Inter ordinamenta.
colum.2.Cur.Sen. conſil. 13. colum.3. uerſic.uel melius,
& latè Fabianus in reper.auth.nouiſsima.nume.231. C.de
inoff.teſta. ſentiunt itaque hunc filium quò ad commoda
habere quotam hæreditatis.hoc patet inquit Baldus, quia
160 huic † conceditur actio familiæ erciſcundę. l. ſecunda.
§.ſi quarta.ff.famil. erciſ. ita etiam datur heredi:atis peti-
tio.l.non eſt, ubi idem Baldus C.famil.erciſ. & Fabianus.
d.authen.nouisſima.num.55.latè Craue. conſi.312.nu.4.
uerſicu.Quòd competat petitio &c. & ſi in hoc diſſentiãt
& malè Angel.& Salic.in dicta l.ſi quis in ſuo,quos hic re
161 cenſet Zuchardus.qui etiam ait,non probari ex † d.l.2.
§.quarta.ff.famil.erciſ.quòd illa actio huic filio conceda-
tur : quia ait ille, conceditur etiam non hæredi , ſecundũ
Alber.ibi, quia imò ſolùm conceditur pro hęreditate diui
denda ; & licèt filius pro legitima ſibi debita hæres non
ſit pasſiuè,eſt tamen actiuè, ut arrogatus pro portione ſi-
bi delata in bonis patris arrogatoris ex d.§.quarta. Ita pa
riter reſponderi poteſt auctoritatibus illorum , qui dixe-
162 runt,† legitimam eſſe quotam bonorum, ut ſcripſerunt
Bar.d.l.ex facto.la ij. de hęred. inſt. Iaſ. auth. nouisſima.
num.3.C.de inoff.teſta.Gozad.conſ.43.nume.17.& Soc.
Iun.conſil.25.nu.11.lib.1. quia dicimus eſſe quotam bo-
norum quò ad incommoda : quotã uero hęreditatis quo
ad commoda,& ob id malè ſenſit Barba.conſi.71.colu.2.
lib.3.dum Baldi opinionem minus ueram opinatus eſt . Si
ergo

se in essentia testamentum,quod hac publicatione ad ęter nam rei memoriam omnibus cognosci & sciri datur.

Aduersus tamen receptam hanc opinionem sensit Cur. Iun.hic num.64. illa adductus ratione, quod si remedium hoc cessat quando testamentum uitiatum & cancellatum testibus coadiuuatur, vt infra q.84.dicemus, multò fortius cessare debet cum solis testibus hæres hic iuuatur.nã pro-
97 batio illa facta † scriptura etsi cancellata & testibus confirmata fortior est simplici, quemadmodũ * omnes sentiũt in l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cert. pet. Verum huic considerationi satisfacit Zuchard.hic nume.333.& præter eum dicere possumus, hos casus inter se maximè differre: nam quando in scriptura adest vitium,testibus adiuuari il
98 la nõ potest, quoniam illo infirmatur paréti vitio, † quod si occultum foret, non obesset, iuxta doctrinam notabilis glossæ.in clem. constitutionem,in verbo.de nouo,in fi.de
99 elect. dum ait. malam & ineptam † locutionem plus nocere, quàm taciturnitatem. Hinc fit, quòd licèt valeat libellus generalis sine expressione causæ, parte non opponente.l.vlti.C.de anna. excep. cap. Abbate sanè. de re iudi. lib. 6. si tamen causa inepta in eo exprimitur, vitiatur, quemadmodum censuit gloss. in leg. prima. in princip. vbi Barto. & alij. ff. de edend. Cuius sententiæ ratio est quia cum in actu uitium est occultum, quædam præsumptio,actum esse legitimum: sed cùm vitium est patens,cessat illa præsumptio; qua ratione similib. in casibus vsi sunt Decius consi.37.num.5.& Tiraq. tract.de nobilitate. cap. vlti.nume.101.Præterea non iuuatur hic hæres solo testimonio testium, sed ipsomet testamento a testatore scripto sua manu, deinde a notario,prius testibus solenniter examinatis in formam publicam redacto ad æternam rei me-
100 moriam: nam is tex.† l.publicati. C. de testa. & ibi Doctores omnes præsupponunt uerè testamentum esse conditum, quod quantum in se est alio non eget adiumento, sed quod fit, ea ratione fit, vt facilior sit de eo apud posteros memoria.

Extenditur vt fortius procedat relata communis Do-
101 ctorum † sententia etiam eo casu, quo adhuc non esset hoc testamentum publicatum:ita docuit Bald.in l.quæstionem.num.15.in fin.C.de fideicom.quem secuti sunt Alex. consi.101.in fi.lib.5.& Sapia hic nu.88.

102 QVAERO decimoquintò, an † remedium hoc concedatur instituto in testamento nuncupatiuo in scriptis a notario non reddito, sed de eo constat per confessionem aduersarij? Et concedi affirmarunt Bald.hic nume. 40.ad fin.Alex.num.21.Dec.nume.39.prope fi.Iacobinus.num. 33.& Zuchardus nume.347. Illa est ratio,quia confessio instrumento æquipollet l.cum te.C.de transa.imò illi anteferτur,quemadmodum scripsimus in commentarijs. De Recup.possess Remedio 1.nume.221.ubi permulta de vi confessionis congessi. confert doctrina Bald. in auth. sed
103 nouo iure.C.si cert.pet.quòd si † statutum solum admittit probationes ex scriptura, & non ex testibus, non dicitur reijcere probationes ex confessione. & Bald. secutus est Dec.in cap. 2.colum.pen.vers.Nouò declara.de prob. & in l.certi condictio.§.quoniam.nume.8.ff.si cer. pet. Accedit,quòd scriptum reliquit Ange. hic colum. 2.uersi. in
104 eadem glo. quòd si † statutum tribuit paratam executionem instrumento guarentigiato, & debitor fateatur corã notario & testibus se debitorem, illiusque confessionis instrumentum conficiatur, illi parata executio tribuitur, & cum Angelo senserunt hic Alex.num.21. & Dec.num.39. & uersi.& dicit Alex.& latius Marsi.singu.484. si vera loqui.quo loci reijcit contrariam opinionem eiusdem Ang. in l.si fideiuss.C. de fideius.

Declaratur hæc iuris conclusio, vt locum habeat, cum is aduersarius confitetur tenorem testamenti cum suis substantialibus; secus si simplex esset confessio, quòd testamentum esset cum illis substantialibus & cum hæredis institutione confectum: ita declarat Zuchardus hic nume. 347. vers.quam opinionem. Ea ratione usus est, quia hoc modo non diceretur testamentum subijci oculis iudicis, atque ita huic casui non conueniret huius constitutionis dispositio. Huius rationis rationem considera & Zuchar
105 dus, quoniam qui † testamentum confitetur factum, sibi detrimentum non adfert; ex quo non solùm veritas requi
106 ritur, sed & † solennitas; quæ quidem a confitentis voluntate & facto non pendet, vt inquit Bald.in l.alia.num. 4.C.de ijs quib. ut indig.quem secutus est Soci.Sen. consil.92.colum.6.versi. præterea quòd,libro 3. Verùm censeo esse animaduertẽdum,quia si vera est hæc ratio, idem dicendum est in casu relatæ conclusionis principalis, cùm scilicet hic aduersarius fatetur testamentum solenniter factum,ex quo a sua voluntate hoc non pendet. l.ueritas. C.de fideicommis. Quocircà dicendum est,hanc declarationem procedere, quando contra confessionem constat de ipsomet testamento minus solenni, ita enim loquitur Baldus, & post illum Socinus.nam tunc confessio aduersarij non efficit illud testamentum esse solenne, quod re vera non est: casus uerò principalis procedit, cùm de eo testamento nullo modo constat.

107 QVAERO decimosextò, an † remedium hoc concedatur illi instituto, qui solùm testibus fidem facit iudici de tenore testamenti; Zuchardus hic nume. 89. nonam hanc iuris quæstionem proposuit, & concedi negat; quoniam ita demum textus iste missionem concedit, si testamentum ostenditur: sed cùm solus tenor ostenditur, non dicitur ostendi testamentum; non ergo conceditur missio in possessionem. Accedit, quòd si testamentum legendũ est iuxta.l.2.§. quòd si dubitetur.ff. quemad.testa.aper.&
108 † legi non possit, nisi oculis subijciatur. d. prima ff. de his quæ in testa. delen. sequitur quòd non sufficit de tenore fidem facere. His addo in hac specie Baldum in l.generali.vlt.nota.C. de sacrosan. eccles. ubi declarando hanc constitutionem nostram inquit, quòd non habet locum cum de testamento fit fides ex solis testibus, rationem adfert,quia illi rem notoriam non faciunt, eandem sententiam uitius est probare Galiesius in commentarijs, de obligatione in forma cameræ.tit. de processu ipso,nume.7.est pagin. 236. Nec huic sententiæ aduersatur, quod docuit Barto. in l.de his in fine. ff. de transact. quòd licèt is tex-
109 tus.l. de his,velit † transactionem de contentis in testamento fieri debere uisis & inspectis uerbis testamenti, attamen inquit Barto.sufficit transigentes sciuisse testamen-
110 ti tenorem,quia satis † inspicere dicitur qui scit.l.in ciuile,iuncta.l.scire.ff.de legibus.& cum Bartolo sentiunt ferè * omnes in l. qui Romæ. §. duo fratres. q.4.Barto. de uerbo.obliga. ibi latè Crot.nume.119.& Ripa nume. 64. Respondet Zuchardus hic d.nume. 89. quòd in casu dict.
111 † l.de his,ratio subiectæ materiæ non suadet,ut inspicere & cognoscere non restringatur oculum corporeum: atque ita etiam respondet. d. l.in ciuile,cum dict.l.scire. Id
112 quod vel ex eo suadetur,quia uidemus † cęcum,qui scripturam inspicere non potest, transigere posse super dispositus in testamento, vt adnotauit Ripa d.§.fratres. nume. 64.in fine. & ibi.nume. 66. idem de literarum ignaro scribit,& præter eum egregie respondit Angel. consi. 94.col. antepen. versi. Dicet quis.& consi.198. colum. ult.versi. Dicit quis, quem secutus est Boer.q.1.nume.60. simile infra remedio.seq.q.20.

Declaratur hæc sententia, ut locum non habeat cum iã
113 instrumentum originale † testamenti fuit productum & actis insertum, & deinde deperditum aliquo casu. nam tunc si curauit hæres testes examinari de amissione, mittitur in possessionem: ita docuit Baldus hic.nume.43.in fine. versi. sed pone. Illa est ratio,quia iam instrumentum hoc est transumptiuè factum de actis. l. gest. C.de re iud. ubi Bald.& in l. 2. & in auth. si quis in aliquo.C. de edẽ.

114 QVAERO decimoseptimò, an † hæredi institutio in sola quota hæreditatis concedatur huius constitutionis beneficium? Et concedi non est qui dubitet. nam clara satis sunt huius legis uerba, ibi, hæres scriptus ex asse, uel ex parte institutus, & glossa in illo verbo,ex parte,expresse hoc affirmauit, ita etiam Bald. num.39. & Io. Fab.col. 1. quos in specie secutus est Tiraq.tract. le mort à saisit le viu.parte.2.declaratione.4.nume.1. qui inquit, dubi.an-
115 dum nõ esse, quin iste † verus hæres sit. præsertim quòd quota ius uniuersale est.l.quoties ubi glo.& Baldus.C.famil.erci.idem Baldus in l.cùm a matre.q.3. C. de rei uen. Ripa.l.1.in prin. nu.16.ff.quo.bo.qui ob id scribit, interdictum quorum bonorum,& huic instituto in quota concedi.id quod supra remedio 1.q.7.explicauimus.

QVAE-

ergo hic filius hæres quò ad commoda est, sequitur illi esse concedendum hoc remedium. ita pariter remedium quorum bonorum huic instituto in sua legitima concedi voluit Ripa.l.1.nu.17.ff. quo.bono.& diximus suprà remedio primo q. 7. ad finem. Aduersus tamen ueram hanc Baldi opinionem senserunt Alex.hic nume.6.Iacobinus a S.Georgio.num.11.& ante eos Albericus hic nume. 9. in fine.& Zuchardus.nu.96. Illa ratione primò vtútur; quia
163 filius † institutus in legitima, dicitur in quota bonorum institutus, quæ intelligitur deducto ære alieno.l. Papinianus.§.quarta.ff.de inoff.testa.Ias.d.l. quoties. nu.5. C. de hæred.inst. non ergo huic filio debet concedi regressus sit per bonis, quæ testatoris non sunt: quia in eis non est institutus,ergo non habet hoc beneficium,quod hæredi scripto conceditur: cum hoc concedatur in bonis quouis modo possessis & detentis per testatorem,etiã si sua nó sunt, vt inquit hic glo.in uerbo,fuerunt,& infrà q.45.dicemus. si ergo uerba non conueniunt, ergo nec dispositio.l. 4.§. toties.ff.de dam.infecto. Verùm huic rationi respondetur ex iam relatis, quòd licèt hæc sit quota bonorum quò ad actiones pasfiuas; est tamen quota hæreditatis quò ad actiones actiuas, & cum debeatur legitima ex bonis defuncti, quæ tempore mortis reperiuntur, ut scribunt omnes in d. auth.nouissima.C.de inoff.testa.ibi Ias.num.3.& Fabianus nume.45.debetur etiam ex quibusuis bonis repertis, si ipsi filio placebit. Et quòd dicitur, legitimam deberi deducto ære alieno, est inductum fauore filij, qui si vult legitimam consequi etiam computato ære alieno, seu bonis uerè alienis posset, quia tunc in casu restitutionis pro eius rata teneretur.

Secundò ea ratione mouetur hic Alex.quòd huius constitutionis nostræ remedium non conceditur instituto in re certa alio dato vniuersali cohærede, ut suprà q. 19. dixi-
164 mus: Sed filius † in sola legitima institutus, dicitur in re certa institutus, & datus hæres uniuersalis, ergo &c. Responsio est facilis, quod imò filius non habet legitimam, vt rem certam,sed ut quotam, quemadmodum docuit Fabianus in d.authen.nouissima.num.105.C. de inoff. testa. post Guliel.& Bald.d.l. si quis in suo, atque ita etiam respondetur illi doctrinæ Bar.d.l.ex facto.la secunda. de hære.instit.quam posteriore loco Alexander in suam sententiam citabat, & illi iam suprà satis respondi. a Baldi itaq;
165 opinione non recedere. Quibus infertur declaratio † ad statutum Patauinum, quod & superiore quæstione retuli, sub Rubr. De citationibus cap. si ad aliquem vt locum etiam habeat hoc in casu, cùm filius in sua legitima à patre instituitur: vt scilicèt & is mitti debeat in possessioné illius portionis sibi relictæ in eo testamento, cùm & ipse hæres dicatur.

166 QVAERO vigesimo tertiò, an † fideicommissario vniuersali remedium hoc concedatur? Bartolus hic nu.9. plures distinguit casus. Ego,quò clarius hæc explicé,tot cõstituam quæstiones,quot casus distingui possent. Quæstionis itaque est, an fideicommissario uniuersali, cui nec re, nec verbo facta est fideicommissi restitutio, concedi debeat huius constitutionis beneficium? Et non esse concedendum docuit hic Bart. nume. 9. & cum eo senserunt Alber.nu.10.Alex.hic num.7.Ias.nu.8.Corneus.num.15. Decius nu.24.in fine.& Curt.Iun. nu. 34. idem respondit Goza.consi 93.nu.8. latissime Tiraq. tract. le mort a saisit le uiu.parte 2.declaratione.1.nu.5.Riminal.consi.258.nu, 7.lib.2.& Nauiz.consi.33.num.13.Primò in hanc senten-
167 tiam adducuntur ex † l.ult.C.de codicil.quo loci ex Bartoli sententia; videtur casus, quòd petens mitti in possessionem ex hoc remedio,asserere videtur, se directò hæredem. quod ex textu illo colligi uidetur,dum inquit,quòd si ille, qui ut hæres & fideicommissarius ad successionem uocatus erat, quia testator uolebat testamentum copulatiuè ualere; & iure testamenti & codicillorum petierit se mitti in possessionem, statim inter ipsa iuris auspicia propositum suæ intentionis explanet, quasi quòd textu dixerit,quod hac petitione declarat, se esse velle hæredem directò.Vel (inquit Baldus hic nume.36.) uoluit dicere.d.l. ult. quòd hic petens missionem hanc, antequam sibi fiat restitutio,eligit uiam directam, ex quo petitionem ipsam facit, quæ ei non competebat,nisi ut hæredi. & non ut fideicommissario, ex quo adhuc restitutionem consecutus non fuerat. quem sanè sensum probauit & Bart. in d.l.ult. ibi uers.ulterius oppono.& clarius ibi Castren.nu.8. Ve-
168 rùm opinatur † Zuchardus hic nume.199. hunc intellectum non conuenire illi textui, quo ait probari contrariam opinionem aduersus Bartolum & cæteros relatos, quoniam ibi dicitur, quòd si quis scriptus hæres in testamento, quod testator uoluit ualere iure testamenti, vel iure codicillorum petierit &c.petierit, id est (ut ibi glo.exponit, & rectè probant hic Alex.num.7.Ias.num.2.)petere uoluerit. Qua expositione probata (inquit Zuchardus) sẽsus illius literæ est clarus,ut is qui petit,uel petere,vult, quod tale remedium competat uti fideicommissario. Nam si hoc remedium ei non competere,non imponeretur onus eligendi, quo nomine petere, uel ut hæres, uel ut fideicommissarius. imò (ut inquit Bal.supra relatus) uideretur petere, ut hæres, si ut fideicommissarius petere non posset:cum ergo hoc electionis onus imponatur,intelligimus hanc uiam ei, ut fideicommissario concedi.

Hæc quamquam peracuta Zuchardi consideratio haud
169 multum placet. siquidem si uera esset † opus quoque esset dicere, bonorum possessionem secundum tabulas, & illam secundum nũcupationem, quarum Theodosius meminit,ex codicillis dari, q̃ est apertè falsum: cum illa non nisi ex testamẽto in scriptis uel ex nuncupatiuo septẽ testibus signato cõcedatur.§.sunt autẽ.insti.de bo.poss.& l.1. C.de bon.poss.secundũ tab.& ibi Decius nu.3.uers.sed uidetur, hanc Theodosij cõstitutioné in his uerbis pependi. Quocirca ista uerba,aut certè se mitti in possessionem ex more petierit ad testamentum ita referatur, ut illa immediatè præcedentia,siue bonorum possessionem secundum tabulas,vel secũdum nuncupationem. Nec dicatur,illam dictionem, aut certè,esse alternatiuam, & distinguere præcedentia a sequentibus,at præcedentia ad testamentum referuntur, ergo sequentia ad codicillos. Nam falsum hoc est; quia hoc modo ostenderet, missionem hanc concedi ex codicillis, & non ex testamento, contra hanc constitutionem Iustiniani. Non etiam dicatur,illa uerba,aut certè se mitti in possessionem &c.esse posita ad demonstrandum casum dubium, in quo electione opus est; quasi dixerit, qui se mitti in possessionem ex more petit, eligere debet an ex codicillis, an ex testamento petit; quia dum ita simpliciter petit,dici potest petere tam ex codicillis,quàm ex testamento.Respondeo,non constare,quòd possit utrũque singnificare, atque demonstrare: nam de testamento quidem constat ex hac Iustiniani constitutione,de codicillis non constat; qui ergo vult asserere hæc Theodosij uerba æqualiter significare codicillos, probare alio iure debet, q̃ hac Theodosij constitutione, quæ nunc in quæstionem uenit. Quamobrem uerius opinor hunc esse quendam loquẽdi modum, quo legislator vsus est,ut ostendat, hæredem illum,qui vel ex testamento,uel ex codicillis succedere potest, uiam unam ex his duabus eligere oportere: & ideo, dum inquit, ita ut siue bonorum possessioné secundum tabulas,uel secundum nuncupationem cæterasque similes postularit, aut certè ex edicto &c. nihil aliud dicere uoluit,quàm quòd hic succedens debet deliberare, qua uia uelit succedere, quocunque modo siue uno, siue altero agat: non tamen affirmare uoluit ille legislator q̃ huic eligenti cõpetat, vel vnum,vel aliud remedium, sed illud de quo constitutio illa non disponit,in iuris communis dispositione relinquit. Quibus intelligimus nec Zuchardi ueram esse opinationem, nec communem doctorũ opinionem ea constitutione adiuuari. Quinimo non iniuria dicere possumus hodie illam constitutionem ad rem nostram non pertinere, si quidem edita fuit a Theodosio, Victore Cons.quod contingit anno salutis nostræ.430.atque ita ante hanc constitutionem nostram,per annos centum ac duos loquitur. itaque illa Theodosij lex secundum edictum Adriani, in quo quidem edicto aliqua fortè aderant uerba,quibus & huic fideicommissario missio hæc in possessionem concedebatur. Hodie autem non est quod ex uerbis abrogati Adriani edicti hæc consideremus: sed spectare solùm debemus, quid Iustinianus noster statuerit,& secundum suæ constitutionis uerba iudicandum est.

Secundo itaque loco, ut suam hanc tueatur sententiam

170 Bartolus ea ratione utitur. † fideicommissarius ante ei fa-
ctam verbalem restitutionem non habet ius aliquod in bo
nis illis l.restituta.l.facta.ff.ad Trebel.non ergo petere po
test se in possessionem mitti,cùm possessionem è manu al-
terius capere habeat. Verùm scripsit hic Zuchardus num.
200.non esse bonam consequentiam : non habet aliquod
ius,ergo in possessionem mitti non potest, quoniam (in-
171 quit ille) ita videmus in hærede, † qui ante aditam hære-
ditatem nullum ius habet in bonis hæreditarijs. l. seruus
meus hæreditarius, ubi Bartol.ff.de stip.seruo.& idê Bar.
in l.is potest.num.13.ff.de acq. hæred.Soc.seni.consi.52.
in fi.lib.4.& tamen necesse ille non habet docere, se hære-
dem, sed satis est, quòd ostendat, se scriptum, ut infra suis
locis dicemus,& tradit hic glossa in verbo, legitimo. Non
esse veram hanc Zuchardi cõsiderationem opinor; si qui-
dem maxima extat differentia inter hæredem & fideicom-
missarium : nam hæres ostendendo testamentum, in quo
scriptus hæres est, ostendit suo iure,& sua persona missio-
nem hanc consequi debere : Diuersum in fideicommissa-
rio, qui præter scripturam, quam ostendit, qua etiam con-
stat, se sub conditione uocatum, ostendere debet, casum fi-
deicommissi euenisse, & sibi competere ius petendi hanc
missionem : quod tunc contingit, cùm uerbo facta est resti
tutio, ex quo ante ex sua persona nullum ius habere ex ip-
so testamento constat. Hoc itaque fundamento satis soli-
do defendi potest communis hæc opinio. Cui accedit & il
172 la ratio, quam perpendit Castren. hic num.8.quòd † re-
medium hoc conceditur illi, qui ius habet, vel habere præ
sumitur, ob hæreditatis aditionẽ, quasi uelit dicere, quòd
hoc remedium competit hæredi, quamuis non doceat, se
hæredem esse : quia præsumitur hæreditatem adiuisse, &
ius habere: & secus fit in fideicommissario ante restitutio-
nem sibi factam. Nam ad rem confert, quòd respondet
Zuchardus num.202.uer. ad tertium respondeo; non esse
verum, quod hæres præsumatur habere ius propter aditio
173 nem, quia nec † aditio præsumitur. l. si filius. C. de peti-
tio.hæred.non inquam ad rem facit, quando quidem satis
se ius habere ostendit. dum testamentum. in quo scriptus
est, iudici producit. Aduersus tamen relatam & obfirmatã
communem sententiam sensit Zuchardus hic nu. 199. ad-
ductus primò ex d.l.ult.C.de codicill. quam demonstraui-
mus illius opinioni non suffragari.
Secundò ea ratione nititur Zuchardus, quòd lex hæc fa
uorabilis est, (ut supra diximus. q. 3.) ob id extendi de-
bet ad fideicommissarium, qui lato sumpto uocabulo hæ-
res dicitur l.hæredes.la ij.ff.de uerbo.signifi.quod (inquit
Zuchardus) procedere uidetur etiam ante restitutionem :
174 quoniam hodie uidemus † fideicommissarium transmit-
tere ius deliberandi, iuxta l.cum antiquioribus.C.de iure
delib.quæ, etsi de hærede loquatur, in hoc tamen fideicom
missario etiam locum habet, uti scribunt Bart. in l. cùm fi-
liofam.num.14.de leg.1.& Ias.in l.1.§.de illo.3.notab.ad
Trebell. communem testatur Decius cons.478.num. 5. &
Ripa d.l.cùm filio.in fin.& ibi clarius ad rem nostram An
tonius Bauc.nume.180.Verùm respondetur, extensionem
hoc casu non concedi, cùm diuersa sit ratio inter hæredem
& fideicommissarium, quemadmodum supra demonstraui
mus. Nec allegatũ simile de trãsmissione aduersatur, quo-
niam quò ad casum illum fideicommissarius hæredi æqui-
paratur, eo quia & ipse fideicommissarius saltem iudicis
habet officium, quo compellere potest hæredem adire &
restituere. suum ergo illud ius transmittit; sed in casu no-
stro præsupponimus ipsum fideicommissarium ab hærede
nihil esse consecutum, atque ita nullum ius in sui personam
fundatum habere, quo opus est, ut mittatur in possessioné
ex hoc edicto. quod tamen ius adest hæredi, imò in casu
transmissionis lex plus fauet fideicommissario, quàm hære
175 di, cum † hæres ante aditam hæreditatem decedens non
transmittat adeundi facultatem. l. vnica. §. in nouissimo. C.
de cad.tollen.& tamen (ut diximus) fideicommissarius trãs
mittit; differentiæ rationem adferunt omnes.d.l.cùm filiõ-
fam.& ibi omnium clarius Soc.Iun.num.236.non est ergo
quòd a casu illo ad nostrum sumatur argumentum.
Tertiò motus est Zuchardus ad astruendam suam hanc
opinionem, ea ratione, quia uidemus hoc beneficium sub-
stituto uel per vulgarem, uel per pupillarem concedi, vt
infra q.28.dicemus, ergo & huic fideicommissario, qui lar
176 go sumpto † uocabulo substitutus dicitur, ita Alexan. in
rubr.C.de impub.& alijs substi.& Decius in l.in testamen
to.nu.9.C.de mil.test. Verùm responderi potest, diuersam
esse rationem fideicommissarij & substituti: si quidem sub-
stitutus posteaquam euenit casus substitutionis, hæres pro
priè est,& suo iure petit, quia nihil amplius è manu aliena
expectat : fideicommissarius verò post euentum conditio-
nis, verbalem restitutionem saltem expectat, & sine ea nul
177 lum ius habet. Quibus intelligimus † statutum Patauinũ
sub rub. De citationibus, cap. si ad aliquem, quo conceditur
tur fideicommissarium, cui nec re, nec uerbo facta est re-
stitutio fideic. esset mittendum in possessionem bonorum
defuncti, esse iuris communis correctorium, & ob id stri-
ctè intelligendum.
178 QVAERO vigesimo quartò, an huius † constitutio
nis remedium concedatur fideicommissario, cui re facta
est restitutio fideicommissi ? Et non concedi affirmauit
Bart.hic num 9.uersi.autem est facta restitutio in re. idem
sensit Alber. num. 10. Decius nu.26.uersi.Si verò. Mantua
in prima lect. nume. 94. & Zuchardus nume. 218. nec est
qui ab hac dissentiat. Ea ratione mouetur, quia hic fideicõ
missarius ex reali hac restitutione factus est possessor;
179 † frustra ergo petit, quod iã habet, iuxta. §. si res aliena.
insti. de lega. & cùm remedium hoc sit adipiscendæ, fru-
stra conceditur illi, qui iam possessionẽ adeptus est. Hinc,
si caderet a possessione, ei remedium hoc non concedere-
tur. §.sequens, ibi, pro hærede, instit.de interd.Alex.cons.
183.num.3 lib.5. Quæ uera iuris sententia fortius proce-
180 det, cùm † restitutio hæc fideicõmissi facta est re & ver-
bo, ut relati iuris interpretes, præsertim Zuchardus, me-
moriæ prodiderunt. Declaratur hæc sententia secundum
Bartolum, Corneum.num.16.ad finem,& Zuchardum, ut
non procedat, quando hic fideicommissarius peteret se mit
ti in possessionem ad suæ possessionis confirmationem,
quod concedi solet. qua de re infra ia[illegible] q 44.disseremus.
181 QVAERO vigesimo quintò, an hoc † remedium cõ
cedatur fideicommissario uniuersali, cui facta est restitutio
verbo tantùm ? Et concedi saltem utile huius constitutio-
nis remedium affirmauit Bart.hic nume.9.uersi. Aut facta
est restitutio uerbo, post antiquos, quos recenset, commu-
nem testatur Decius hic nume.25.versi. sed tamen prædi-
ctis. Iacobinus a sancto Georgio.num.20. Corneus.num.
15.Mantua in prima lectura num. 96. Guido Papæ consil.
140.col.3.Ias.consi.214.colum.ulti.lib. 2. & Zuchardus.
num.204. communem etiam hanc esse scripsit & probauit
Bellonus lib.4.supp.iuris.capit.19.num.5.& consi 42.nu
me.5.alios, generatim loquendo, recenset. Tiraq. Tract. le
mort a saisit le viu.parte 2.declar.11.num 5. sed in specie
hus addo Ripam in l. Centurio.nume.51.ff.de vulg. Aret.
cons.37.in fin.Ang.consi 137.colum.ulti.versi. super hoc
videndum. Gozad.cons 93.num 8 Rubeum cõl. 64.num.
1.& Soc.Iun.cons 92. num 8 lib.1. Horum sententia pri-
182 mò ea ratione firmatur, quòd in hunc † fideicommissa-
rium in testamenti scriptura comprehensum transeunt iu-
ra actiua & passiua.l.facta. in prin ff. ad Trebel. quemad-
modum ergo hæres potest sponte ingredi possessionem,
ita pariter hic fideicommissarius, ex quo hęredi æquiparã-
tur. Zuchardus tamen hic num 205. ambigit. Confirmat
secundò Decius nume.26.versic. ad hoc facit: quòd ille,
183 qui titulum habet sua auctoritate potest † uacantem pos
sessionem ingredi, vt adnotauit Bald.hic,& Bar. in l. cum
solus.ff.de usucap.& Gozad.consi 93 num 4. Galhaul. in
l.Cent.num.105.de vulg. Cùm ergo fideicommissarius ti-
tulum habeat ita, vt hæres, missionem hanc consequi pote
rit. Est tamen hęc considera tio dubitabilis, cùm hęc conse
quentia non procedat, ut infra attingam. & in specie De-
cium reprehendit Zuchardus hic nu.205.vers Quod fun-
damentum. Scribit etiam hic Zuchardus.nu.206 conferre
rationes ab eo allegatas in præcedenti quęstione a nobis
relata. de earum veritate iam satis eo loci diximus. Quibus
rationibus satis respondetur illis difficultatibus, quas De-
cius hic num.26.& Zuchardus num.206.excitarunt: ut il-
li primæ, dum inquit Decius, quòd hæc constitutio loqui-
184 tur in hęrede : sed † fideicommissarius propriè hæres nõ
est, Alex.consi.81.num.6. lib.2.ergo in eo ipsius constitu-
tionis

tionis remedium locum non habet, & in ſpecie reſpondet idem Decius, argumentum relatum procedere in ſtatuto contra iuris communis diſpoſitionem, ſecus eſt in diſpoſitione legis & ſtatuti, quæ ſecundum ius ipſum commune eſt, ut ſcribunt omnes in l.1. §. de illo.ff.ad Trebel.quam reſponſionem probauit & Zuchardus. Secundò mouet dif
185 ficultatem Decius, † fideicommiſſarius capit de manu hæredis. Alex.d.conſi.82.nume 6.& idem Decius conſil.424. num.15.ergo ei non competit hoc beneficium. Reſpondet Decius, & rectius Zuchardus dum inquit, non eſſe bonam conſequentiam, non poteſt ſua auctoritate capere, ergo non habet hoc beneficium:quoniam uidemus hæredem habere hoc beneficium, & tamen capere ſua auctoritate non poteſt poſſeſsionem ab alio occupatam.l.5.ff.quorum bonorum.& dixi latè ſuprà remedio primo. Accedit quòd ſuprà ſæpe diximus, nec etiam econtra ualere conſequentiã, poteſt ſua auctoritate capere poſſeſsionem: ergo ei remedium hoc competit. ſunt itaque hæc duo ſeparata, ob id ex uno ad alterum non infertur, iuxta. l. ultim. C. de calum. Hac communi opinione probata atque conſtabilita infer-
186 tur declaratio ad † ſtatuta, quæ concedunt fideicommiſſario miſsionem in poſſeſsionem in bonis defuncti, ut intelligantur reſtitutione uerbali facta: ita in ſpecie reſpondit Soc.Iun.d.conſ.92.num.9.lib.1.

Extenditur hæc iuris ſententia, ut locum etiam ſibi uen-
187 dicet eo in caſu, cum † hæres iam adeptus eſt poſſeſsionẽ ipſam:ita affirmarunt Alex.hic nu.8.Iaſ.nu.8.Cur.Iun.nu. 44.& latè Zuchardus nu.215.Ea ratione mouetur Alexan.
188 quia uidemus † petitionem hæreditatis dari fideicommiſſario contra hæredem grauatum, dum retinet res reſtituendas:quæ tamen petitio non conceditur hæredi ipſi, qui bona ſemel eſt conſecutus;nec ei conceditur ſi caderet ab earum poſſeſsione.ita gloſ.in l.ita tamen.§. ſi ex Trebelliano in uerſ.actiones,ibi,ſed an poteſt.ff.ad Trebell.& in l. ult. in gloſſa magna ad finem.ff.de petitio.hære. ita hic dicendum eſt; quòd licèt ipſi hæredi non amplius concedatur hoc beneficium, conceditur tamen fideicommiſſario.

Secundò ea ratione mouetur Zuchardus num.216. fideicommiſſarius loco hæredis eſt ſola mediante reſtitutione.
189 l.facta.ff.ad Trebell. & ideo † niſi quatenus fit reſtitutio ſubrogatus, quemadmodum docuit Baldus in l.1. 2. additio.col.1.num.2.ff.de petitio.hæred.dum inquit, quod non tranſit in fideicommiſſarium id, quod non fuit penes hæredem. Cùm ergo in caſu noſtro ſolum facta ſit reſtitutio uerbo, & non re, ſequitur in ipſum fideicommiſſarium non eſſe tranſlatam poſſeſsionem illam realem, quæ penès hæredem eſt. Sequitur ergo opus eſſe noua apprehenſione, ob quam hoc remedium concedi debet.

Tertiò ego rationem hanc conſidero, quòd, licèt inſtitutus primo loco conſecutus ſit poſſeſsionem bonorum hæreditatis, ſubſtitutus, qui per directam pupillarem ſuccedit, hoc beneficium habet, ut infrà q.28.dicemus:& tamen opus eſſet contrarium dicere, ſi poſſeſsio iam defuncti eſſet his caſibus conſideranda.

Aduerſus tamen hanc opinionem ſenſerunt Cynus hic & Salic.col.3. q. 2.ad finem.& dubitauit Sapia num.73.Primò adducebantur, quòd ex quo ipſi hæredi, qui iam ſemel illam eſt conſecutus, non cõcederetur, ita nec huic fideicõmiſſario, qui illius loco ſucceſsit. Reſpondet Zuchardus num.217.non eſſe bonam conſequentiam:hæredi non conceditur, ergo nec fideicommiſſario. quoniam diſpar eſt unius & alterius ratio: ſi quidem fideicõmiſſarius poſſeſsionem nunquam habuit, quam tamen hæres conſecutus eſt. & hanc conſequentiam non procedere dixit Baldus in d. l.1.columna 2. uerſ. ſed quid ſi.ff. de pet.hæred.dum affirmat, hoc beneficium cõcedi illi, cui per inſtitutum abſque ſcriptura facta eſt reſtitutio. quod probat.& Alex.hic.Secundò ea ratione mouentur, quòd ex quo hæres ſemel eſt adeptus poſſeſsionem, illa bona non dicuntur amplius
190 † hæreditaria, ſed patrimonialia ipſius hæredis.§.1.inſti. de hæredi.inſtit.Iaſ.in l.1.§. ueteres. nume. 14. de acquir. hæred.& l.ſicut maior. C.de repud.hæred.ut hæredi ergo non debet concedi, ita nec fideicommiſſario. Verùm reſpondetur, ut iam diximus, hanc conſequentiam non procedere. & quod dicitur patrimonium hoc hæredis eſſe factum, intelligitur quo ad ipſum ſolum hæredem, non autẽ quò ad fideicommiſſarium, qui cum defuncto ſuccedat, dicitur in hæreditate ſuccedere, attento ſcilicet initio.argum. l.inſula, in fi.ff.de acquir.rer.dom. atque ita ſenſit hic Zuchardus 217.uerſi.& nec obſtat. Tertiò Sapia hic num. 73.
191 argumentatur, ꝙ ex quo † fideicõmiſſarius loco hæredis ſuccedit.l.qui quadringenta.l.poſtulante. §. 1. ad Trebel.ꝙ. etiã eius naturã ſapere debet.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis cautio. cum ergo hæredi hoc caſu nõ concedatur hoc beneficium, etiam debet fideicommiſſario præſtari. Verum ex iam relatis ſatisfactum credimus, præſertim ex his quæ ſupra attulimus in ſecundo fundamento à Zuchardo conſiderato.

192 QVAERO vigeſimo ſextò, an † huius noſtræ cõſtitutionis remedium concedatur fideicõmiſſario, cui relictũ eſt fideicõmiſſum in codicillis? Et concedendum eſſe affirmauit Bal.hic nu.36.uerſi.& hæc uera ſunt.idem in l.ultim. C.de codic.& in additio.ad Specula. tit.de teſta.col.ult. cũ eo ſenſerunt Caſtren.d.l.ult.col.pen. C.de cod.Alexan.hic num.7. Decius nume.26. Iacobinus nume.15. & Corneus nume.15. Mantua in prima lectura nume.99. Zuchardus. nume.207. idem reſpondet Rubeus conſi.64.num.1. Quæ quidem uera iuris ſententia probatur illo ſatis ſolido fundamento, quo uſus eſt Baldus. Codicilli dicuntur teſtamẽtum ex larga ſignificatione.glo.l.2.in uerbo, perſonales.C.communia de lega.Alexand.l.2.nume.4.de lega.1.Iaſ.l.ſi idem. C. de cod. cum ergo hæc conſtitutio fauorabilis loquatur de teſtamento, extenditur etiam ad codicillos, arg.l.filiũ habeo.ff.ad Macedo. cum præſertim hoc caſu eadem ſit ratio in codicillis, quæ & in teſtamẽto. nempè ſcriptura, qua hic fideicommiſſarius manifeſtè oſtendere poteſt, ſe uocatum.

Secundò, inquit Zuchardus hic nu.209. verſi. ſecundò, &c.eſt caſus in d.l.ulti.C.de cod.ſecundum ſuam inductionem, quam tamen minus ueram eſſe ſuprà q.23.oſtendim⁹. Aduerſus Baldum & cæteros relatos ſenſerunt Cynus, Raynerius, Angelus, Salicetus, Fulgoſius, & Corneus hic, a quibus non diſſentiunt Cur.Iun.& Sapia hic, ille nume.87. iſte nume.12.hanc uiſus eſt probare Bald. conſi.317. Quando eſt unum teſtamentum uerſi.ſecundum quidem, lib.1. & Albericus hic num.12.in fi.Pract.Papien.in forma libelli, quo petitur hæreditas ex teſtamento.in glo.nec abolitum.num. 1.idem ſenſit Iaſ.d.l.ult.nume.16.C.de cod.Cum codicilli non ſunt teſtamento confirmati. Et mouentur primò, quòd ex quo ab inteſtato uenientes grauati reſtituere non habent hoc beneficium, vt diximus ſuprà. q. 9. ita nec ij fideicom-
193 miſſarij, quibus fit reſtitutio;cum† nemo plus iuris in aliũ transferat, quam ipſe habeat.l.nemo plus de reg.iuris. Verum reſpondet & rectè Alexand.hic nume.7.quòd fideicõmiſſarij nihil à uenientibus ab inteſtato conſequuntur, ſed potius à lege, quòd probant & Mantua in d.prima lectura. num.100.& Zuchardus nu.210. ubi ſubiungit & ſecũdam reſponſionem: nempè, diuerſam eſſe rationem inter uenientes ab inteſtato, & fideicommiſſarios. Nam ab inteſtato uenientes ſcripturam, qua res manifeſta redditur, oſtendere non poſſunt; fideicommiſſarij uerò poſſunt. Accedit & tertiò. non eſſe bonam conſequentiam, non datur hoc beneficium his ab inteſtato uenientibus, ergo nec fideicommiſſarijs, quibus fit reſtitutio. hoc vel ex eo patet, quod ſuprà diximus præcedentibus quæſtionibus, dum oſtendimus fideicommiſſarijs concedi hoc remedium; cum tamen primis hæredibus, ut ijs, qui iam adepti ſunt poſſeſsionem, non concedatur.

Secundò itaque loco mouentur relati Doctores inter multa, quæ requiruntur, ut petens ſe mitti in poſſeſsionẽ ex hoc remedio mittatur, illud eſt omnino neceſſarium, ut oſtendat teſtamentum, quemadmodum hic in textu legitur. Sed hic fideicommiſſarius oſtẽdere poteſt: quia præſupponitur factum non eſſe. & licet oſtendi poſſint codicilli, non ta-
194 men idem ſunt, † quòd teſtamentum. l. ſi idem. C.de codicil. non ergo uidetur ijs concedendum beneficium hoc. Verum reſpondet Zuchardus num.210. uerſi. ad tertium. ex ſuprà relatis, imò cenſeri factum teſtamentum largè. Accedit, quòd cum idem ſint codicilli quò ad effectum huius probationis, quod teſtamentum, non habent locum diſpoſi-
195 tio † l.ſi idem. C. de cod.quæ procedit quãdo differentia eſt etiam in ſubſtantia, ut declarat Soc.Iun. conſi.159. nume.20.lib.1.& ſentiunt Docto.præſertim Corneus in d.l.ſi idem.

idem,& Parif.confi.110.nu.35.lib.1.& in c.quoniam contra.nu.24.post Abbatem ibi.de proba.

196 Tertiò adducuntur relati Doctores ea ratione,quòd† uenientes ex codicillis dicuntur uenire ab intestato . l. conficiuntur.de iure cod. ergo eis beneficium hoc concedi non debet . Responsio est facilis,quia d.l.conficiuntur, inquit, quòd directo succedentes dicuntur uenire ab intestato; sed nos de eis non loquimur,sed de fideicommissarijs, quibus ex codicillis fideicommissum præstatur: atque ita respôdet Zuchardus hic nu.210.uers.ad tertium.

Quartò ac ultimò cósiderabat Cur.Iun. hic nu.87.& eo tacito pro more Sapia.nu.12.non ualere in casu nostro consequentiam a testamento ad codicillos , cùm longè maior adhibeatur fides testaméto, ob maiorem numerum testiũ , quàm ipsis codicillis.l.3.§.eiusdem,ff. de testibus. Verùm rectè satisfacit Zuchardus hic numer. 210.versic.ad quartum.dum inquit,quòd tanta fides adhibetur codicillis quò ad in eis contenta , vt testamento : non ergo constituenda

197 differentia . Hinc dicimus † codicillos continente perfectam uoluntatem quò ad esse suum,ut testamentum quò ad se,non autem comparatiuè : ita declarat Portius inst. de testa.in princ. nume.5.Accedit (ut rectè inquit Zuchardus) quòd non est bona consequentia : codicilli minorem numerum testium habent , ergo uocati in eis non habent hoc beneficium , ut uocati in testamento . Nam uidemus filijs institutis in testamento duobus testibus adhibitis confecto, quod iure ualet , concedi hoc beneficium , quemadmodum dicemus infrà q. 40.ita uidemus maiorem adhiberi solennitatem testamento in scriptis , quàm nuncupatiuo , & tamen instituto in nuncupatiuo conceditur hoc beneficium,ut suprà q. 15. ostendimus Disceptatio hæc cessat hic Patauij,cum hæres uel fideicommissarius uult mitti in possessionem bonorum defuncti ex huius ciuitatis statu

198 to † sæpius commemorato sub rubrica De citationibus . cap.si ad aliquem . siquidem & qui ex codicillis fideicommissum in possessionem mitti debet cũ statutum de eo cui ex aliqua ultima uoluntate successio est delata , est ultima uoluntas ampla significatio, quę & codicillos propriè comprehendit, vt omnes scribunt in rubr. de test. instit.& confert rub.extrà de test.& ult.volunta.

199 QVAERO vigesimo septimò, an hoc † remedium nostræ constitutionis concedatur illi fideicommissario, cui,& si à grauato hærede nulla facta est fideicommissi restitutio, à lege deferuntur iura & actiones sine aliqua hominis restitutione, qui quidem legis casus enumerati aliquot sunt in l.pen. §.ul. ff.ad Trebell. Hac itaque in re Bar. hic nume.9.uers.addo etiam,& consi.91. In quæstione uertente . lib.5.affirmauit cócedi, & cum eo sensit Zuchardus hic nume.226 & Iacobinus num.15.in fin.& nume.16.Riminal. cons.258.nu.7.lib.2.quibus addo Alex.consi.4.num.16.in fin.lib.2.Ruin.cons.28.num.2.in fine lib.5.Iasonem consi. 214 nu.3.lib.2 Ripam.l.Centurio.num.51.de uulgar. Rubeum cons.64.in fin.& uno uerbo sensit hic Curt.Iun.nume.49.in fine.& Beroius in cons.58.num.1.& nume.5.lib. 2.Illa est clara & uera ratio , quia idem operatur lex in hoc quòd uerbalis restitutio ab hærede facta,cùm iura actiua & passiua in hunc fideicommissarium transeant. Nec aduersa-

200 tur,quod etiam his in casibus fideicommissarius † habet capere de manu hæredis possessionem,ut inquit Bal.l.pen. ff.ad Treb.& eum secuti sunt Alex.in l.1.§.sed & quoties, & ibi Ripa num.6.ad Trebell.Decius cons.424.nu.15.quia respondeo ex sententia Zuchardi hic num.418.Baldum loqui,cum ipse hæres possidet,sed ubi non possidet , potest

201 autoritate iudicis.Quo circà † ecclesia,cui relictum est fideicommissum,sine alia grauati restitutione,poterit hoc remedio in possessionem mitti , cùm in eam sine restitutione transeant iura & actiones fideicómissi.l.ult.& ibi gl.in uerbo relictorum.C.de sacros.ecc.& ibi Ias.latè Tiraquel.De Priuilegijs piæ causæ,priuileg.39.& tex.clarus in.§.si quis autem pro redemptione, in auth. de eccl. titu. atque ita in specie respondit Alex.d.cons.4.num.16. Iacobinus hic nu. 16.& Corn.nu.16.Ias.d.cons.214 num.3. qui pro hospitali,cui relictum fuerat fideicómissum contuluit,& idem sensit hic Cur.Iun.nu.49.in fin.qui pro fideicommisso relicto cuidam fraternitati pię respondit.Ita quoque dicimus cùm

202 nullus apparet hæres directus , & † fideicommissarius curat fieri proclama, quòd si quis prætendit se hæredem ꝙ compareat.. tunc si nullus comparet , in fideicommissarium transeunt sine alia restitutione hominis iura omnia,ex l.penult.§.cùm autem. C. ad Trebell.& ibi Bart. nume.3. docuit,hanc praxim,quam Ang.Corneus & cæteri probarũt . hoc itaque casu poterit absque alia restitutione mitti in possessionem hic fideicommissarius : ita in specie responderunt Aret.d.consi.37. in fine,& Rubeus. d.consi.64. in fin. Ita pariter dicendum est eo in casu,quando hæres grauatus

203 alienat bona † fideicommisso subiecta , tunc absque alia restitutione transeunt iura in fideicommissarium.l.vlt.§.fin autem sub conditione. C. communia de lega.glo. d.l.pen. §.cùm autem.C.ad Trebel. hoc itaque casu sine alia restitutione fideicómissarius mitti potest in possessionem ex hoc edicto.ita respondit in specie Ruinus d. consi.28. nume.3. lib.5. Ita quoque dicendum est in cæteris casibus , in quib. sine hominis restitutione iura, & actiones in fideicommissarium transeunt,& ne multus sim, illos huc non adferam.

204 Illud tamen † non omitto, quod est ad interpretationẽ statuti Patauini titulo De citationibus & ordine procedendi , cap.si ad aliquem,quo est cautum,in fideicommissariũ transire omnia iura abſq. alia reali uel uerbali restitutione poterit ergo quiuis fideicommissarius,postea quam restitutionis casus euenit,petere in se mitti in possessionem,ex hoc beneficio: ita in specie statutum hoc Patauinum declarauit Ant. Corsetus tract.De potestate regia. par.8.num.27.Ita etiam declaratur simile statutum Vicentiæ,lib.3.sub rub. De mittendis in possessionem rerum & hæreditarium defunctorũ.

Declarantur nunc relatæ iuris sententiæ ac præcedentes quæstiones de fideicommissario hoc propositæ, tunc proce-

205 dere cùm casus ipse fideicommissi euenit , atq; ita a † fideicommissario probandũ est, quòd restitutionis casus euenit: ita praxim docuit Bart. hic num.9. uers. Ad unum tamen,& latius hic Zuchardus. num.211. & num.213. attulit modum & praxim liquidandi . idẽ censuit Franc.de Marchis.q.445.parte 2.

206 QVAERO vigesimo octauò , an huius † nostræ constitutionis remedium cócedatur substituto per vulgarem , uel pupillarem , uel etiam exemplarem substitutionem expressam?Et concedi affirmarunt hic glo.in uerbo,ex par.in fin.Bar.nu.10.Alex.nu.10.Ias.nu.12.Dec.nu.27.Cur.Iun. nu.50.Sapia.nu.51.52.& Zuchardus.nu.227.Bar.consi.5. nu.1.lib.1.alios multos recéset Tiraq. tract. le mort á saisie le uiu.par.2.declar.9. nu.17. & Iacobinus á S.Georgio. in

207 l.1. ult. nota. C. eo. Quã sanè sententiam probant ex † l. 1.hoc titulo.quæ solùm affirmat,institutum primo loco esse mittendum in possessionem cùm aduersus substitutum contendit. Quòd autem ipse substitutus mitti debeat, si solus est,non diffinit,sed relinquit in iuris dispositionem. Accedit,illam esse Alexandri Seueri cóstitutionem, qui fortè loquitur secundum edictum Adriani, nos uerò spectare debemus , quid statuerit Iustinianus. Secundo itaque loco mouentur alij eo simili,quia uidemus hoc beneficium concedi fideicommissario , cui facta est uerbalis restitutio , ut diximus suprà q.25. idem ergo dicendum est a fortiori in substituto , in quem omnia iura translata sunt. Accedit & fortius,tertiò, quòd Iustinianus tribuit hoc beneficium hære-

208 dib.institutis ergo & substitutis: quia & † substituti post euentum conditionis dicuntur propriè instituti hæredes . id quod probatur ex.l.hæredis appellatio,& l.sciendum.ff.

209 de verb. sig.ubi Alcia. Hinc dicimus, † substitutum directò esse hæredem institutum.l.cohæredi.§.qui diuersas.de vulg.& inst.eo.in prin. Hæredes.n. aut instituti,aut substi-

210 tuti dicũtur.l.1.de vulg. & † hæredis appellatione ueniat substitutus ex sermonis proprietate,affirmarunt Ang.consil. 184. Charissime frater,quod responsum ad uerbum recenset Alex.consi.36.lib.3.Corn. consi.279 col.3.lib.3.& Soc.sen.257.col.3.li.2. quos secut⁹ est Bellonus li.4. supp. iuris.c.16.nu.4.5.ubi scripsit consuetudinẽ illã alioqui strictè interpretãdã,ꝙ possessio defuncti cótinet in hæredẽ, locũ ẽt habere in substituto.similia cógessit Tir.d.decl.9.n.2.

Hæc uera iura sententia procedit etiam cùm substitutus est in testamento uocatus primo loco : nam tunc post institutum mittitur in possessionẽ.sta Spec.in tit.De testamẽtis. §.sequitur.num.36.Rursus extenditur,ut locum etiam ha-

211 beat,in † substitutio rei certæ,cui nó est dat⁹ ali⁹ cohęres uniuer-

uniuersalis: nam & is mitti debet in possessionem ex bene-
ficio huius constitutionis. Illa est ratio, q detracta rei cer-
tæ mentione in totum hæres efficitur. ex textu notabili ad-
modum. l. cohæredi. §. vlt. ff. de vulga. ubi Ias. nu. 2. inquit,
textum illum esse singularem in hanc sententiam, quá pro-
bauit idem Ias. in l. Centurio. nu. 35. & ibi Ripa num. 95. de
vulg. Rimin. cons. 54. nu. 7. lib. 2. cons. 128. num. 13. lib. 3. &
cons. 51. nu. 2. lib. 4. Dec. cons. 186. nume. 4. Paris. cons. 59.
nu. 5. 9. lib. 2. Soc. Iun. cons. 95. nu. 11. & cons. 111. nu. 10.
lib. 1. Bellonus lib. 4. supputa. iuris. cap. 18. nu. 1. & Craue.
cons. 62. nu. 5. Quæ quidem extẽsio potest declarari ex tra
ditis a relatis scribentibus nó procedere, cùm facta est sub-
stitutio uerbis obliquis, ut apud illos.
212 Intelliguntur quoq; iá relata † cùm casus substitutionis
euenit, & facta est liquidatio illius, ex relatis in calce præ-
cedẽtis quæstionis, & in specie Fran. de Marchis. q. 445. ad
fin. par. 2. & ante eum Corneus hic nu. 17. & Alb. nu. 10. in
fin. Rimin. cons. 258. nu. 2. lib. 2. & Mantua in prima lectu-
ra nu. 101. & in non dissimili casu tradit Soc. sen. cons. 89.
lib. 3. & dicemus infrà q. 31. ubi de cessionario agemus.
Præterea est & illud annotandum, quod scribunt omnes in
213 l. 1. suprà co. an † substitutus mittatur in possessionẽ ex
hoc edicto, cùm in proprietate concurrit cum instituto ob
conflictum rationum, ut in casu l. si pater. cum l. seq. ff. de
hæred. insti. qua in re mihi placet distinctio Iacobini à S.
Georgio. in d. l. 1. in fi. quod aut clarè constat húc substitu
tum concurrere cum instituto in proprietate, & tunc etiá
cum eo mitti debet in possessionem: ita procedit Cast. &
Ias. opinio. Aut non cõstat concurrere, & túc procedit opi
nió Bar. & Fulgosij non esse mittendum in possessionem.
QVAERO vigesimononò, an huius nostræ constitutio-
214 nis † remedium concedatur substituto ex tacita vulgari,
uel pupillari? Recepta magis opinio est concedi. Hãc pro-
bauit Bal. hic num. 38. & in l. 1. ff. de his, qui in testa. delen.
* communẽ testatur Are. in l. si testamẽto. col. vlt. de vulg.
idem scribunt hic Ias. nu. 9. Dec. num. 27. vers. quid autem.
Cur. Iun. nu. 50. Sapia. nu. 51. Mantua in prima lectu. num.
205. & Zuchardus nu. 228. cõmunem etiá testatur Tiraq.
d. tract. le mot à saisit le uiu. par. 2. declar. 10. nu. 2. etsi ipse
nihil diffinit. hanc probauit & Bellonus lib. 4. supp. iuris
c. 17. nu. 12. idem censuit eruditiss. atq; clariss. Iurisconsul.
Hippolytus Riminal. in annota. ad cons. Riminal. sen. cons.
258. nu. 2. lib. 2. & uerè non est, qui ab ea dissentiat. Primò
hac argumentatione mouentur. Hæc constitutio suum hoc
beneficium tribuit hæredi scripto: sed substitutus, qui per
tacitam substitutionem uenit scriptus in testamẽto dicitur,
ergo & illi remedium hoc concedi debet. minor probatur,
215 quia † scriptú illud esse dicitur, quod uigorem scripti ap
prehenditur: ita quoq; illud dicitur posse legi, quod ex ui
uerborum expressorũ uenit. l. 1. ubi gl. ff. de his, qui in test.
delen. & alijs permultis comprobauimus supra q. 18. Acce
216 dit q & illud † legi dicitur, quod ex intellectu colligi-
tur: ut post Aret. in cap. fraternitatis, de testib. docuit Barb.
in l. Cum acutissimi. nu. 172. C. de fideic. Secundò adducũ
tur ex uerbis textus nostri, qui dú loquitur de hærede scri
pto, locum etiam habet in eo, qui legis dispositione, seu iu
ris interpretatione scriptus intelligitur. Ná uidemus locú
obtinere in hærede instituto in re certa nullo uniuersali co
hærede dato, qui tunc legis interpretatione dicitur hęres in
totú, l. 1. §. si ex fundo. ff. de hæred. inst. qua de re diximus
217 supra q. 18. sed hic legis interpretatione † vulgaris ex-
pressa pupillo facta tacitam continet pupillarem. l. iá hoc
iure. de vulg. ergo hæc cõstitutio, quæ locum habet in ex-
pressa vulgari, locum etiá habere debet pro pupillari taci-
ta, & econtrà pro tacita uulgari. Tertiò accedit, quòd con
stitutionis huius beneficium conceditur Episcopo executo
ri pro pauperibus institutis, ut infrà. q. 32. ex crebriore sen
tentia dicemus, & tamen is Episcopus non potest dici hæ-
res scriptus, sed sola iuris interpretatione comprehensus;
ergo idem dicendum est in casu nostro. Quartò eo argumẽ
to utor, quo in simili casu vsus est Tiraq. d. Tract. le mort à
saisit le uiu. par. 2. declara. 10. nu. 24. Substitutiones hæ taci
tæ sunt ex iuris interpretatione (ut iá diximus,) sed quod
218 uenit legis dispositione, illud † proprium esse dicitur, ut
scribunt Bar. & Iason in l. si is qui pro emptore. ille nu. 30.
iste nu. 222. ff. de usuca. quemadmodum ergo constitutio
hæc locum habet in expressa substitutione, ita etiam in ta-
cita, quæ est ita propria substitutio, ut illa tacita. Quinto ac
vltimò cõfert argumentatio Belloni lib. 4. supp. iuris c. 17.
219 nu. 11. dum inquit, hunc tacitè † substitutum esse hæredẽ
& propriè, & ob id contineri sub hac dispositione, quoniá
satis dicitur scriptus hæres, cum ex lectione substitutionis
expressæ resultet & illa tacita, quæ húc hæredem propriú
facit. ita enim uidemus, q licèt actus, quo defertur hæredi
tas, fictus sit, attamen effectus hæres propriè hæres est: ita
rñderunt Bur. cons. 20. Aequitas suggerit. & Soc. sen. cons.
147. col. 1. lib. 1. quod multis similibus cõprobari potest.
Contra tamen communem hanc doctorum sententiam
permultæ excitari solent difficultates.
Prima illa est, quam mouet hic Iaso. num. 9. Remedium
220 hoc hæredi scripto conceditur, sed † substitutus ex taci-
ta vulgari, uel tacita pupillari non dicitur scriptus, ergo il
221 li concedi non debet. minor, uel ex eo probãtur, q † scri
ptum dicitur quod legi potest. l. 1. ff. de his, quæ in test. de-
lent. sed tacita substitutio legi non potest, quia nec ostendi
potest l. 2. §. sed si dubitetur, ff. quemad. testa. aper. non er-
go potest dici scriptus. Verùm respondet Zuchardus. nu.
233. in fine. imò hanc substitutionem esse scriptam, quem-
admodum diximus suprà in primo fundamento. Præterea
(ut dicebat Bellonus præcitato loco d. c. 17. num. 15. vers.
Non obstat quòd.) licèt ipsa tacita substitutio legi nó pos-
sit, bene legi potest, hæredem esse substitutum.
Secunda est difficultas, quæ sumitur ex doctrina Baldi
in l. precibus. nu. 15. C. de impub. & alijs subst. dú docuit,
quòd si cautum est statuto, quòd instrumenta seruentur ad
222 literam, tacita † pupillaris non continetur sub vulgari
expressa. cum Baldo senserunt Alex. in l. post aditam. nu. 4.
C. eo. & Soc. sen. l. 1. nu. 36. ver. nonò limita. ff. eo. de vulg.
Corneus cons. 14. nu. 8. & cons. 274 num. 9. lib. 2. & cons.
276. nu. 8. lib. 8. lib. 4. Barb. cõs. 39. lib. 2. & Brunus Tract.
Quod stantibus masculis art. 5. nume. 106. Hinc respondit
Baldus cons. 460. Ioannes lib. 5. quod si statutum disponit,
223 quòd uerba statuti debeant intelligi ad literam, † mascu
linum non concipiet fęmininum, ut ex sermonis proprieta
te solet concipere. & idem cẽtuit post Corneum cons. 14.
lib. 2. Decius l. 2. nu. 101. in fi. de reg. iuris. quibus accedit
224 Alex. cons. 45. nu. 3. lib. 7. qui ita declarat † statutum Pa-
piæ. 94. in ciuilibus sub rubr. In quãtum & qualiter mater
succedat, ut masculinú non concipiat fęmininum, ob aliud
eiusdem ciuitatis statutú 83. in criminalib. sub rub. Quòd
suprascripta statuta non debeant interpretari. ita etiá respõ
dit Cur. Iun. cons. 177. nu. 4. Accedit doctrina Ange. in l. si
225 ita scriptú. in prin. de liber. & post. dú inquit, † mixtú nõ
contineri sub suis simplicibus, cùm verba ad literá intelli-
genda sunt. Respondit huic difficultati Decius hic nu. 27.
verba d. statuti esse magis præcisa, q̃ sint uerba huius cõsti
tutionis nostræ: ná processit ulterius prohibẽdo interpre-
tationem; quasi q si simpliciter dixisset, deberet literaliter
intelligi, secus esset. Decij rñsioné probauit hic Zuchardus
nu. 334. post Socinú, quẽ citat. Rñdet & secundò Zuchar-
dus illá doctriná Baldi in d. l. precibus esse dubitabilẽ: quia
qñ statutú tollit interpretationẽ, intelligitur de interpreta-
tione hominis, & non legis: ita docuit idẽ Baldus in l. oẽs
populi. nu. 35. & ibi eú secutus est Ias. secunda lect. nu. 53.
de iust. & iure, & in specie cõtra Baldú in d. l. precibus, sen
sit Imola in c. Raynutius. de test. quẽ secutus est Barb. in l.
cú acutissimi. nu. 167. in fi. C. de fideic. & ibi nu. 169. Baldú
in d. l. oẽs populi probauit. Cú Imola ẽt sensit Ripa in l. 1.
226 nu. 172. de vulg. Illa rõne, quia † statutú reijciens inter-
pretationẽ intelligitur de friuola: ita Bar. in d. l. oẽs popu-
li. nu. 65: quẽ secuti sunt Alex. cons. 192. num. 3. cons. 198.
nu. 18. & cons. 211. nu. 7. 11. lib. 6. & Fel. in c. 2. nu. 19. de
rescrip. alios retulimus in cõmentarijs, De Arbitrarijs iudi
cú lib. 2. casu 197. Huc pertinet quod scriptú reliquit Bal.
227 in l. si quis filiú. C. de liber. præter. dú dixit, quod si † sta
tutum reijcit interpretationem, intelligitur, de extrinseca,
non aút de intrinseca, quæ intellectualis dicitur. cú Baldo
sensit Barb. in d. l. cum acutissimi, nu. 167. C. de fideic. ita
hic dicendum est, quoniá, quòd tacita pupillaris continea
tur sub expressa vulgari, quid intrinsecú est & intellectua-
le. Satisfacere etiam huic difficultati possumus ex his, quæ
adferemus pro responsione subsequentis dubitationis.

Tertiam mouet dubitationem Zuchardus hic nu. 230. ex doctrina Baldi in l.2. C.de patr. qui fil. distraxe.dũ inquit,ꝙ si statutum disponit, statuta esse ad literam seruan-
228 da,non esse † concessam extẽsionem: quia litera est,quæ oculis cernitur; non autem quæ solo intellectu uidetur,at que colligitur.cum Baldo senserunt Alex.in l.nu.33.& ibi Soc.nu.36.de vulg. idem Alex. in l. post aditæ,nu.4.C.de impub.& alijs subst. & Fel.in c.translato.nu.5.de const.& Ias.l.non dubium.nu.12.C.de legib. Verùm duplici respõsione satisfacit idem Zuchardus hic nu.234.vers.Non obstat.Baldum loqui de extensione,nos verò de ipsamet comprehensione.nam hic tacitè substitutus sub uerbis expressis,& quę possunt legi, satis clarè continetur. Et satis scriptus hæres dicitur hic substitutus ex eo quod uenit in consequentiam scripti d.l.1.ubi gl.de his,quæ in testa.delent. & satis supra explicauimus.

Quartam excitauit difficultatem Decius hic ex doctrina Bal.in c.1.col.3.versi. & ideo,de const. quo loci ait,quòd
229 † statutum tribuens executionem testamentis extra ordinem factis,non comprehendit tacitam substitutionẽ, cùm illa non possit dici testamentum, sed sola testamenti suppletio.ita ergo hic dicendum uidetur. Huic difficultati respondet Decius ipse; & minus rectè ex sententia Belloni. d.lib.4.supputa.iuris cap.17.in fine. Alia responsione satis-
230 facit Zuchardus hic nu.235.versi. Adde,quòd imò † Baldus sentit,executionem, de qua in nostra hac constitutione,locũ habere in his substitutionibus.quia alias non fuisset opus dubitare,an statutum in casu suo locum haberet, si lex nostra,quæ loquitur de testamentis secundum ordinẽ factis, locum non haberet in his substitutionibus factis. atque ita retorquet Zuchardus Baldi doctrinam. Scribit etiam Bellonius d.c.17.ad fin.in Baldi hac doctrina & traditione non esse constituendum aliquod fundamentum, ut pote aduersus magis receptas doctorum sententias.

Quintam mouet difficultatem Curt. Iun.nu.50.& eo tacito Sapia.nu.51.ex doctrina Bal. in l.generali. vult. nota.
231 C de sacrosl.eccl.ubi inquit, quòd † expressum & tacitũ solum in executione differunt. quam doctrinam * communem esse testatur Feli.in cap.trãslato.nu.4.de const.& Ias. in l.certi condictio,in prin.nu.7.ff.si cer.pet. Verùm satisfacit Zuchardus hic nu. 235. vers. ad quartum.Bald.illud solùm affirmare uoluisse, testamentum scriptũ habere executionem, quam non habet nuncupatiuum in scriptis non redactum, sed coram testibus factum. Ea ratione utitur, quia testes notorium non faciũt.quam traditionem probauimus supra q.16.

Sextam excitat dubitationem Cur.Iun.nu.50. & Sapia.
232 nu.53. ꝙ illud † expressum nõ dicitur,quod uenit ex mẽte.l.tutela.ff.de leg.tute.ubi Bar.& Bal.idẽ Bar.in l.1.col. 1.de ope.noui nuncia.ita hic dicendum uidetur. Verùm satis facit idem Sapia. nu. 54. imò satis dici expressum quod resultat ex expresso, quẽadmodũ supra demonstrauimus.

Septimam difficultatem aliquando considerabam,quòd
233 † substitutio expressa est potentior tacita, quemadmodũ in specie tradũt Bar.& cæteri in l.precibus.C. de impube. & alijs substit.dum uolunt, matre, quæ in medio est,non excludi per tacitam pupillarẽ, cùm tamen per expressam excludatur. Cùm ergo cõstitutio hæc loquatur de expressè instituto,ac etiã de substituto ex his,quæ supra q.28.diximus, sequitur non esse argumentandum ab hac expressa substitutione ad tacitã: quia esset argumentari à maiori ad minus affirmatiuè,quod absurdũ est, & aduersus Iurisconsultorum & Dialecticorum omnium traditiones. Id enim per æquẽ esset,ac si diceres; Rex urbẽ expugnare potest,ergò & miles. Verùm huic difficultati in non dissimili casu respondet Tiraq.d.tract.le mort a saisit le viu. par.2.declaratione 10.ad finem.& vnà cum Baldo in l.Titius.ff.de hę
234 redib.inst.considerat † substitutiones has tacitas dupliciter fieri.unam tacitam & uerã ex mente testatoris, simulq́; ex aptitudine uerborum prolatorum, & hanc quidem operari quod expressam substitutionem,ut ibi,& no.in l.precibus,in gl.penna. C. de impub.& alijs subst. Alteram uerò dici fictam & interpretatiuam, quæ & tacita appellatur, quæ solùm procedit de mente iuris,& per interpretationẽ extensiuam, & hæc tacita substitutio non semper operatur quod expressa.l.vlt.C.de inst. & subst. & d.l. precibus.in casu itaq; nostro dicere possumus,ꝙ hæc constitutio locũ habeat in illa substitutione tacita, quæ prouenit ex mente testatoris, & simul ex legis interpretatione, cũ illa sit quæ operatur idem quod expressa. Nihilominus uerius opinor etiam intelligi & procedere quò ad illam tacitam ex sola iuris interpretatione, quia licet impropria illa sit,tamẽ hic sumus in materia fauorabili,& quæ extensionem admittit; & propterea iam diximus, legi illa posse quæ iuris interpretatione fiunt.

Octauã ac nunc ultimã difficultatem simili in casu exci
235 tabat Tiraq. loco iã citato. Duæ † specialitates simul concurrere non possunt.l.1.C. de dotis promis.ut nec una specialitas & una præsumptio simul,ut scripsit latè idẽ Tiraq. de iure cõstituti.par.3.limita.5.nu.4.& 5.sed hic duæ specialitates concurrerẽt, si hoc remediũ his tacitè substitutis concederetur,ergo &c.minor probatur,quia primò substitutus tacitus, hoc est præsumptus intelligitur sub expresso,idest debilior sub fortiore. Secundò quia hæc nostra cõstitutio,quæ de hærede expressè instituto loquitur, ad hũc tacitè substitutũ extenditur.Hanc difficultatẽ indissolutam reliquit Tiraq. in illo casu suo. Nos hic dicere possumus non esse speciale,sed ius cõmune & regulare,ꝙ tacita substitutio sub expressa cõtineatur: ita pariter speciale nõ est, quòd constitutio nostra in ea locum habeat, quia si illa est propriè substitutio,si legi potest,minimè mirum etiam uideri debet,quin in hac constitutione comprehendatur.

QVAERO trigesimò,an cõstitutionis nostræ beneficiũ
236 concedatur † hæredi hæredis scripti? Et concedi affirmarunt Bar.hic nu.11.Bal.nu.35.vers. idem in hærede hæredis.idẽ Bal.l.1.nu.5.ff.de pet.hæred.Alb. hic col.pen.Decius nu.27.Cur.Iun.nu.53.Sapia.nu.55. Mantua in prima lectura.nu.100.Zuchard.nu.236.& Tiraq.tract.le mort à saisit le uiu,parte 2.declara.5.nu.17.qui Spec.& Io.Fabri eiusdem opinionis recenset. Addo Bal.cons.186.Quia allegationes.col.3.versi.Et quælibet dictio.lib.1. dũ dixit,hoc beneficiũ esse trãsmissibile,& verè non est, qui dissentiat.
237 Illud est uerum & solidũ fundamentum,ꝙ † hæres hæredis propriè & verè dicitur hæres testatoris:sed constitutio nostra tribuit hoc remediũ hæredis testatoris,ergo & huic hæredi hæredis: minor probatur ex l.vlt.C.de hæred.inst. quæ inquit,hoc esse ex antiqua iuris regula.& probat.l.hæredis appellatio.de verb.signific.& l.qui per successionẽ, de reg. iuris. & intelligitur verè & propriè, ut sensit Baldus in dicta l. vlt. q.21.C.de hæred.inst.& clarius Iaso.in l.si quis filium.§.vlt.nu.7.de acq.hæred.idem in l.filiusfamil.§.diui.prima lectura.nu.110.ff.de lega.1.Soc.Sen.cõs. 255.col.3. vers. Ex quibus,lib.2.& Alciat. d.l.hæredis,de uerborum signific.Hinc videmus hæredem hæredis conti-
238 neri in dispositione,quę strictæ interpretationis est; † vt in conditione,quæ etsi in forma specifica adimplenda est. l.qui hæredi. de condit. & demonstra. attamen iussus dare hæredi conditioni satisfacit,si dat hæredi hæredis.l.cùm ita datur.§. vlt. de condit. & demonstra.atque ita affirmarunt Bart. in l. si stipulatus fuerim per te.nume.5.de verb. oblig. Aret. l. paterfam. ad fin. de vulga. Ias.d.l.si quis filium.§.vlt.nume.9.de acquir. hæred. Decius in l. qui per successionem.nume.4.de regu.iur.& ibi Cagnol.nume.5. idem Decius cons.81.in secũdo dubio. Quanquam in hoc dissentiant nonnulli,quos refert Tiraq. d. Tract. le mort à saisit le viu. d.declara.5.nu. 13. & Tract.De retractu conuentio.§.1.glo.6.nu.20.

Aduersus tamen * receptissimã hanc sententiã,una nec leuis certè excitari solet difficultas. Illa est, ꝙ constitutio hæc nostra non hæredibus simpliciter,sed hæredibus scri-
239 ptis hoc beneficiũ tribuit. sed † hæres hæredis nõ dicitur hęres scriptus.l.cũ filio.l.qui liberis.§.hæc verba.de vulg. nõ ergo ei concedi debet. Verùm multis modis respõdent Doctores, quẽadmodũ latè recenset Zuch.hic nu.140.cuius respõsio sub nu.244.mihi placet,dũ ait: regulariter hæredis appellatione cõtineri hæredẽ hæredis,d.l.sciẽdũ, & l.hęredis.de verb.sign.à qua regula,ut in d.l.sciendũ,dicitur,casus aliqui excipiuntur:inter quos potest connumerari is ex d.l.cum filio.& d. §. hæc verba. Exceptionis ratio-
240 nem sensit Iurisconf.in † d.§.hæc verba.quia hæres hæredis incertus est.quasi sentiat iurisconf.illum ex testatoris iudicio nõ uenire. Nã,cùm incertus sit,super eo testatoris

iudicium

iudicium cadere non potuit. atque ita uerè d. §. hęc uerba. intellexit glo. d. l. sciendum, & ibi clarius explicarunt Alciatus & Brecheus. Illa etiam ratio eo in casu considerari posse uidetur: quia, dum pater substituit filio pupillariter, eo iudicio facit, ut filio prouideat, eiq; de idoneo successore caueat: ne periculum aliquod ei immineat. §. 1. inst. de pupil. substi. si ergo hæres hæredis eo casu sub hæredis appellatione contineretur, non esset filio cautum, ex quo de illo hærede testator iudicium facere non potuit, cum illi incerta foret huius hæredis persona. in casu itaq; nostro inhærédum est regulæ, quòd appellatione hæredis ueniat hæres hæredis. Quibus intelligimus & in hærede hæredis

241 locum habere † statutum Patauinum sub rub. De citationibus, cap. si ad aliquem. quo sancitum est cum, cui delata est hæreditas ex testamento, esse mittendum in possessionem bonorum defuncti. Nam intelligitur non solùm de primo instituto, sed & de hoc hærede hæredis, cum re ipsa ei, mortuo primo, sit hæreditas delata.

Extendit Zuchardus hic nu. 245. hanc iuris sententiam

242 procedere † etiam si hæredis scripti quis hæres esset ab intestato. huius opinionis auctoré citat Bald. in l. 2. col. 1. ff. de pet. hæred. ea etiam ratione utitur Zuchardus, quia huius legis beneficium cessibile est, & transmissibile. l. 1.

243 §. hoc interdictum. ff. quor. lega. Ego aduerti † Baldum aliter sensisse, illius uerba hæc sunt. Sed an mihi, qui sum hæres Titij ab intestato competeret beneficium. l. edicto, in hæreditate Seij, qui fecit testamentum? non uidetur, quia non nitor, ut ex notorio. Hæc Baldus. opinor tamen extensionem hanc ueram esse, non ratione illa Zuchardi, sed hac potius; quia dum hic hæres hæredis petit hanc missionem, non ex sua persona id facit, sed ex persona illius scripti hæredis, qui quidem ius notorium ex testaméto habebat, qua ex re constat illam Baldi rationem non esse probabilem. habebit tamen necesse hic hæres hæredis liquido probare se hæredem hæredis, quod scripsit præcitato loco Bald. & confert responsum Soc. Sen. cons. 89. lib. 3. qua de re infra quæstione sequenti alia adferemus.

Declaratur primò hęc iuris sententia, ut locum sibi non

244 uendicet, si hæres † primus iam successit ab intestato, & hic hæres secundus ex testamento: ita Cur. Iun. hic. nu. 53. Sapia. nu. 55. & latius Zuch. nu. 246. Ea ratione prima mouentur, quia ex eo testamento notoriũ non redditur, hunc petentem se mitti in possessionem esse hæredem illius primi defuncti: non ergo concedi debet beneficiũ hoc. Quòd autem notorium non reddatur, uel ex eo patet, quòd testamentum hoc non potest dici testamentum illius primi, qui intestatus decessit. Cùm itaque non possit illius primi defuncti ostendere testamentum, cessat omnino huius constitutionis beneficium. Accedit & illa secũda ratio, quòd hoc remedium conceditur pro bonis, quæ reperiuntur tempore mortis testatoris, ut clarè probant uerba nostri text. & infrà quæstio. 45. dicemus. sed quando hæres iam hæreditatem adiuit, ut adiisse hic præsupponitur, licèt apprehẽsa nunquam fuerit possessio, bona illa efficiuntur propria. l. 1. §. ueteres. ubi latè Ias. nu. 14. de acquir. possess. non ergo remedium hoc concedi debet. Aduersus tamen declara

245 tionem hanc uisus est sentire † Baldus in l. 1. prima aditione, col. 1. ff. de petitio. hæred. queḿ ita intellexerunt Curtius Iun. Sapia & Zuchardus. Sed uerè, si Baldi rationes perpendantur, eiusque doctrina conferatur cum his, quæ idẽ scribit in l. 2. in fi. eo. tit. aliter sensisse uidetur. Sed estò ita affirmasse, malè profectò scripsit; quia & si hæres hæredis sit primi defuncti re ipsa hæres. d. l. sciendũ, de uerb. signif. non tamen dicitur primi defuncti ex testamento hæres. Secundam rationem pro Baldi opinione considerabat

246 Zuchardus, nempè, quòd ubi primus † hæres hæreditatem defuncti adiuit, facta est harum hæreditatum commixtio; quò fit, ut una sine altera haberi non possit. l. qui se patris. C. unde liberi. l. quidam elogio. C. de iure deliber. qui ergo in possessionem unius mittitur, etiam alteram consequi debet. Satisfacit idem Zuchardus. quòd licèt hic secundus hæres habere non possit unam hæreditatem sine altera, d. l. qui se patris; attamẽ ex quo iam adita est hæreditas, non dicitur amplius hæreditas, sed ipsius hæredis patrimonium. l. sed si plures. §. filio. de uulgar. secũdus ergo hæres nõ dicitur succedere illi primo defuncto: cùm in illius bonis nihil amplius reperiatur. hæc ergo hæredis persona immediata spectatur. Ego præter Zuchardũ, dicerem, quòd licèt ob commixtionem non possit hæres unam hæreditatem consequi, & alterã omittere, non tamẽ sequitur quod possit utriusque possessionem una & eadem uia apprehendere. Nam hæc constitutio pro possessione hæreditatis hæredis, qui testatus est, concedit hoc remedium; pro possessione uerò hæreditatis primi defuncti negat. Accedit, ꝙ ar

247 gumentatio ex † d. l. qui se patris, hic non conuenit; cum illa dispositio sit edita ad hæredis damnum, & odium, ne scilicèt unam sine altera consequi possit: atque ita inuitus illud patitur: hic uerò ad fauorem & commodum.

248 Declaratur secundò, ut locum non habeat hæc † iuris sententia, quando primus hæres iã in uita sua adeptus fuisset possessionem, & deinde ab ea cecidisset: nã tunc illi secundo hæredi non cõcederetur hoc remedium: ita docuit Baldus in d. l. 1. in additione magna col. 2. ff. de pet. hæred. Alexan. consi. 183. nume. 3. lib. 5. & Zuchar. hic nume. 244. in fine. & nume. 314. ex tex. §. sequens, insti. de interd. ibi, pro hærede.

249 QVAERO trigesimoprimò, an † remedium hoc concedi debeat cessionario hæredis scripti? Baldus in consi. 186. Quia allegationes. colum. 3. uers. Et qualibet dictio. lib. 1. sensit concedi debere; quia hoc beneficium est cessibile. Baldum est secutus Tiraq. Trac. de retractu consang.

250 §. 26. gl. 3. nu. 19. Primò, quia beneficiũ hoc est † trãsmissibile, cùm hæredi hæredis (ut superiore quæstione diximus) competat, ergo est etiam cessibile, l. quod si minor, in prin. ff. de minor. & l. ex pluribus. ff. de admi. tuto. quæ argumentatio in hoc casu procedit ex his, quæ mox subiungam: & si nõ semper in cæteris, ut scripsit latè satis Tiraq. trac. De Retractu consang. §. 26. gl. 1. nu. 47. Accedit secũ

251 dò, ꝙ beneficiũ ex interdicto, † retinendæ possessionis cedi potest, ut respondit Baldus cons. 436. Quidam creditor, col. pen. uers. in glossa, lib. 3. Graue. cons. 191. col. 2. & diximus in Tract. de retinenda possess. remedio. 3. q. 33. er

252 go & hoc nostrũ. Tertiò cedi etiam potest † interdictũ, unde ui, & beneficium ex cap. re integrãda. 3. q. 1. quemadmodum multorũ auctoritatibus comprobaui, trac. De recuperanda possess. Remedio 15. nu. 59. 60. ergo idem dicendum est de hoc remedio adipiscendæ. Quartò cõfirmatur,

253 ꝙ & facultas † confirmãdi possessionem ex defuncto in hæredem per statuti dispositionẽ posse cedi: ut affirmauit Tiraq. tract. le mort à saisit le uiu, parte sexta, declaratione. 8. Quintò ac vltimò ex eo comprobatur, ꝙ illa facultas

254 † concessa a statuto, ut creditor petere possit executionem instrumenti sui crediti, cedi potest: ita Baldus in l. ab Anastasio. 3. notab. C. mand. Castr. & Alex. in l. postulante. in fi. ad Trebell. & Paris. cons. 107. nu. 90. lib. 3. ergo idem dicendũ est & hoc in casu, cedi posse facultatem hanc exe

255 quendi hoc testamentum. Hinc declaratur † statutum Patauinum sub rubr. De citationibus. cap. si ad aliquem. quo est statutum, eũ cui delata est hæreditas ex testamento, uel ab intestato, esse mittendũ in possessionem bonorũ defuncti. intelligitur statutum & de hoc ipso cessionario: ex relatis. & confirmant uerba illius statuti, ibi, uel aliquo alio modo, quæ de hoc ipso modo cessionis rectè possunt intelligi. Hæc tamen procedunt facta prius liquidatione hũc esse cessionarium, ut in simili affirmarunt Alex. cons. 188. col. 1. lib. 2. Socinus Senior cons. 89. lib. 3. & Decius consi. 439. num. 3. in fine. & simile est, quod superiore quæstione de hærede hæredis dixi.

256 QVAERO trigesimo secundò, an huius † constitutionis remedium concedatur Episcopo executori testamenti, in quo pauperes instituti sunt hæredes? Et concedi affirmarunt hic Barto. nume. 12. Baldus nume. 36. Alber. num. 12. Alexan. nume. 10. Ias. nume. 11. Decius nume. 29. Iacobinus nume. 22. Corneus nume. 18. Mantua in prima lectura. nume. 112. Curt. Iun. nume. 57. Sapia. nume. 56. & Zuchardus nume. 251. & Tiraq. trac. le mort à saisit le uiu, parte 7. declara. 5. numero sexto, quibus addo Bald. in l. si quis ad declinandam, in princip. numero sexto, C. de Epis. & cler. & Bertach. trac. De Episcopo lib. 4. par 6. numero 17. Quæ quidem uera iuris sententia probatur primò ex l. si quis ad declinandam. §. ubi autem, uers. si enim. C. de Epis. & cler. quo loci statuit Iustinianus fauore pauperum

257 valere † institutionem incertam ipsorum pauperum: & testamenti executorem constituit Episcopum, quem hæredem scriptum his appellat uerbis: si enim hæredum eis & ius & nomen dedimus, sine falcidiæ tamen legis emolumento; necesse est eos debita exigere, & creditoribus respondere. & paulò ante dixerat, Episcopum hunc actiones mouere posse. si ergo agere, si exigere potest, procul dubio petere posse debet, se mitti in possessionem ex hoc remedio. Secundò ea ratione adducitur Decius, & ante illum Bald. d. l. si quis ad declinandum. Episcopus & alij executores dum hanc missionem in possessionem petūt, ex propria persona non petunt, sed ex persona pauperum institu
258 torum; quorum procurator † Episcopus dicitur. rectè ergo ij petunt, se illorum nomine in possessionem mitti. id,
259 quod comprobat Decius illo simili: quia uidemus † conditionem illam dandi aliquid furioso, uel pupillo impleri, cùm curatori furiosi, uel tutori datur. l. si fundus. de cond. & demon. l. Stichum. §. vsumfructum. & §. sicuti. de solutio. Tertiò inquit Zuchardus & ante eum Mantua. in d. pri
260 ma lectura nu. 114. Episcopus est † pater pauperum: ita Baldus in l. precibus num. 46. C. de impub. & alijs substit. & in additio. ad Specul. tit. De testa. §. vlt. sed patri conceditur hoc beneficium, cùm eius filius hæres institutus est in testamento, ut infra q. 33. dicemus, ergo & ipsi Episcopo concedi debet. Quartò illa adferri potest ratio, quod Epi
261 scopus † pauperum tutor dicitur, & illius locum obtinet. cap. omnibus. 6. q. 1. & cap. auditis. de in integr. rest. Panor. in cap. Abbas. nume. 7. de eo quod metus caus. Garzia Tract. De ultimo fine iuris Canonici & ciuilis nu. 433. sed tutori pupilli sui nomine beneficium huius constitutionis tribuitur, ut infra dicemus, ergo & Episcopo. Quintò ac
262 vltimò cōfert, quòd † Episcopus hoc casu dicitur fideicommissarius: ita Baldus Tract. substitutio. tit. De compendiosa substitutione nu. 15. at fideicommissario conceditur hoc remediū cùm nullus extat, qui hæreditatem restituat, ut hic, ut iam diximus, ergo & huic Episcopo.

* Contrariam opinionem aduersus * communem probauit Barb. in rubr. C. qui admitti. nu. 175. quem recenset & hic Decius, qui eiusdē opinionis retulit Ang. Aret. §. substituitur. nu. 2. vers. Quòd facit, insti. de pupil. subst. & si in meo codice nullum verbum de Episcopo. Ea ratione adducti sunt, quam prius perpendit Baldus d. l. si quis ad declinandam, in prin. nume. 6. nempè, remedium hoc concedi hæredi scripto, ut iam diximus ex claris verbis nostræ constitutionis. Sed hic Episcopus non potest dici hæres scri-
263 ptus, ergo ei concedi non debet quod non sit scriptus † hæres, patet ex l. qui liberis. §. hæc verba, de vulg. vbi illa verba, quisquis mihi hæres erit, intelliguntur de hærede scripto. atque ita non verificantur in patre, qui per filium in domino, qui per seruum uocantur: ergo idem hic. Respōdet
264 Decius hic nu. 29. † d. §. hæc verba, procedere in patre & domino, qui ad propriam vtilitatem agunt; secus in Episcopo, qui pro pauperum vtilitate agit: quemadmodū curator furiosi, & tutor pupilli. Verùm Zuchardus hic num. 251. vers. quæ solutio, minus rectè sensisse Deciū scribit, si quidem (ait ille) ex eo infertur, quod repudiata hæreditate per filium hæredem scriptum pater non haberet hoc beneficium, quod eo casu ad sui commodum petit; cuius tamen cōtrarium verius esse docuit Baldus in l. vlt. in prin. nu. 1. C. de bonis, quæ liberis. & infrà sequenti quæstione dicemus. Alia responsione satisfacere conatur Decius, dum intelligit d. §. hæc verba, loqui in dispositione legis; nos verò in dispositione hominis. quæ quidē declaratio ad §. hæc verba, vera non est, quemadmodum adnotauit Zuchardus hic nu. 251. vers. secundò respondet, & nu. 241. Placet mihi (vt ingenuè dicam quod sentio) Zuchardi ad hunc nodum dissolutio. nempè, hic ius, & nomē hæredis, quæ propriè personis pauperum non conueniunt, ob eorum incertitudinem, translata per legem fuisse in Episcopi personā. d. l. si quis ad declinandam, §. vbi autem, vers. si enim. C. de epis. & cler. quo loci adnotauit Sal. col. 2. ad finem. Diuer-
264 sum est in casu d. §. hæc verba, vbi nomen hæredis † residet in filio & seruo, quò ad ea, quæ facti sunt: quibus in terminis is textus intelligitur ab omnibus in l. cùm filiofam. ibi Bar. nu. 5. & Ias. nu. 86. de lega. 1. Conuenit & altera declaratio ex eodem, Zuchardo, vt mox subijciam.

Secundò aduersus receptam opinionē obijcitur doctrina Bart. in d. l. qui liberis. §. hæc uerba, in fine de vulg. quā cæteri eo loci probant, inquit Bar. quòd si testator instituat hæredē, & ei hæredes infrascriptos substituat deinde pauperes per aliquem nominandos substituat: quòd isti pauperes non censentur substituti. Nam (ait ille) ex quo legi non possunt, nec etiam dici possunt scripti: ita argumentatur Curt. Iun. hic nu. 53. quod prius excogitatum fuit à Francisco Aret. d. §. hæc verba. num. 11. vers. vltimò tangit. Verùm satis facit Zuchardus hic nume. 251. vers. ad tertium; post Ias. d. §. hæc uerba. nume. 13. ex mente Baldi in d. l. si quis ad declinandam. nu. 6. Episcopum in casu hoc nostro uenire tāquàm procuratorem pauperum, qui scripti sunt: sicuti ergo alter procurator in casu huius missionis pro scripto hærede audiretur; ita audiri debet Episcopus pau-
265 perum nomine. Sed in casu † Barto. d. §. hæc uerba, non est disputatio de Episcopo, sed solùm, an ipsi pauperes sint, uel esse dicantur scripti hæredes: & licèt illis uti non scriptis hæredibus non competat ius illius substitutionis, non tamen sequitur quia in casu nostro Episcopo concedi non debeat cùm scriptorum procurator dicatur; & scripti ipsi dicuntur petere medio ipsius Episcopi sui procuratoris, iuxta l. certè. ff. de preca. & cap. mulieres. vbi Fel. de senten. excom.

Tertiò aduersus relatam cōmunem opinionem argumētatur Barba. d. rub. C. qui admitti. nu. 175. constitutio hæc nostra est correctoria, ergo strictè intelligi ita debet, ne ad hunc casum extendatur. Verùm multis modis satisfaciunt Decius & Zuchardus. illud negare non possumus, dispositionem constitutionis nostræ largam admittere interpretationem, atque ita extendi: quod multis iam explicauimus supra q. 41. Annotanda hæc sunt ad interpretationem
266 † statuti Patauini sub rubr. De citationibus. cap. si ad aliquem. quo missio in possessionem hæredi conceditur: ut procedat etiam & in Episcopo nomine pauperum, quibus hæreditas delata est. quod tamen declaratur, ut infrà.

Extenditur primò hæc recepta conclusio, ut locum etiā
267 sibi uendicet, cùm † executor generalis datus est, ut est quando in uniuersum instituti sunt pauperes, ita Bar. hic nume. 12. & sequuti sunt cæteri iam relati, & in specie Zu
268 chardus nume. 252. Nam & ij † executores hæredum uices sustinent: ita Bar. in l. hæreditas, la ij. ff. de hæred. instit. omnes in cap. cùm tibi. de test. Alexan. cons. 45. nume. 12. versi. nec secundum eum lib. primo cons. quarto num. 13. lib. secundo vbi de his executoribus in specie nostra loquitur. idem cons. 98. in fin. eo. lib. 2. Ripa in l. Centurio. num. 105. de vulga.

269 Extenditur secundò, ut procedat etiā in † executore nulla facta pauperum electione, ut si testator instituisset pauperes, per Titium executorē eligendos: nam adhuc executor iste agit & conuenitur nomine pauperum eligendorū: ita censuit Bar. in l. illa institutio. nu. 10. ff. de hæred. instit. omnes in d. cap. cùm tibi, ubi Imo. de testa. & in specie nostra hunc executorem posse petere se mitti in possessionē ex hoc beneficio docuit Zuchardus hic nu. 253.

270 Declaratur primò, ut non procedat in † episcopo; qui ubi alius datus est executor in testamēto nihil ipse potest: ita hic adnotauit Zuchardus nu. 251. ad finem. versi. Hanc conclusionem, post Baldum, & post Bertach. tracta. De episcopo lib. 4. par. 6. quæst. 7.

271 Declaratur secundò, ut non procedat in † executore dato pio loco pio ædificando, atque ita quod nondum sit: ita respondit in specie nostræ constitutionis Ang. cons. 135. Naucius Massioli. col. 2. nam inquit Angelus, considerari non potest quòd sit quis executor loci, qui in rerum natura nondum sit. tūc enim erit executor cum ædificatum erit, sed interim non. quocircà alia actione, uel iudicis officio experiri debet contra eos, qui illud hospitale, uel locum pium construendum a testatore grauati fuerint.

272 QVAERO trigesimotertiò, an † huius nostræ constitutionis beneficium concedatur patri cum filius hæres institutus est? Et concedi affirmarunt Baldus hic nume. 38. Alex. nume. 12. Ias. nume. 11. Iacobinus a santo Georgio, nume. 22. & Zuchardus. nume. 254. idem alibi docuit Bal. nempe in l. vlt. in princ. nu. 1. C. de bonis, quæ liberis. Illa
273 ratione usus est Baldus hic, quia † filius gerit imaginem patris.

patris, l. cùm aliquis. C. de iure deliber. Quam sanè rationē minus ueram esse existimauit Zuchardus: quia sequeretur (inquit ille,) quòd etiam concederetur patri cùm filius à se emancipatus hæres institutus fuit. id, quod falsum est, & infra dicemus. Hanc Zuchardi considerationem minimè veram opinor, siquidem cum filius emancipatus a iure ciuili cognitus non est, & sibi non autem patri acquirit, ni mirum si imaginem patris non fert. Secundam rationem attulit Baldus in d. l. vlti. C. de bonis quæ liber. quam proba
274 uit ibi Castren. quia † pater dicitur venire ex quodam iure accrescendi: nam ab initio pater cēsetur institutus hæres in vsufructu, & filius in proprietate: ob id filio recusante proprietas patri accrescit, & venienti per ius accrescendi conceditur beneficium hoc, quemadmodum instituto in re certa concedi iam suprà demonstrauimus, quam rationem leui consideratio reijcit Zuchardus. Tertiam rationem perpendit idem Zuchardus, quia filius ostendit patrem esse hæredem: & licèt pater propriè hæres non sit, est tamen extensiuè legis dispositione: illi ergo concedi debet beneficium hoc si quidem quòd ex scripturæ intellectu percipitur, ex scripti recitatione profertur. l. iam hoc iure, de vulga.

* Aduersus * receptam hanc opinionem sensit Ang. Aret. in §. substituitur. nume. 1. instit. de pupil. subst. Illa ratione vsus est, quam superiore quęstione confutauimus, nempe patrem non esse scriptum hæredem: & quæ consideratio ex tertia ratione mox relata infirmatur.

Extenditur primò, vt locum etiam habeat hæc conclu-
275 sio, quando † bona castrensia fuissent filio relicta, & is hæreditatem illam adire recusaret: tunc pater hæres fit, & habetur ac si ab initio fuisset scriptus hæres. l. vlt. §. simili modo. C. de bonis quæ libe. quanquam illud ex quadam impropriet ate contingat, vt declarat Zuchardus in l. 1. nume. 5. C. qui admitti. Cùm itaque re ipsa pater iste hæres, fit, sequitur, illi esse concedendum hoc beneficium, quod in specie affirmauit Zuchardus hic nu. 254. ad finem. Erit tamen opus hoc casu, quòd pater prius de filij repudiatione doceat, quemadmodum diximus suprà q. 28. necessarium fore substituto ostendere, atque probare casum substitutionis euenisse, & ad rem nostram adnotauit Zuchardus, quem mox citauimus. ita & de cessionarius dicimus in fine præcedentis quęstionis.

Extenditur secundò, ut locum etiam habeat hæc iuris
276 † sententia quando filius hæreditatem adiuisset: tūc quò ad bona aduentitia patri conceditur hoc beneficium, non ex persona sua, sed ut procuratori atque administratori: quemadmodū de episcopo dictum est suprà. id quod sensit Bald. in d. l. si quis ad declinandam, in prin. num. 6. C. de epis. & cler. dum scribit, episcopum mitti in possessionem pro pauperibus, vt pater pro filio, & in specie adnotauit Zuchardus hic num. 255. quod verò dixi ex sua persona patrem non admitti, uel ex eo uerum demonstratur, quòd
277 hodie in his aduentitijs cōstitutum est, † filium hæredē esse nomine & effectu quò ad proprietatem. l. cum oportet, in prin. C. de bonis quæ liber. §. 1. insti. per quas perso. nob. acquir. & ob id singularis successor tantùm appellatur. ita egregiè docuit Bal. in l. si putas. nu. 4. C. de petitio.
278 hæred. qui scriptum reliquit, huic † patri non concedi hæreditatis petitionem. Baldum secuti sunt Ias. in l. cùm filiofam. num. 82. & ibi nouissimè Crauetta parte. 2. num. 229. & nu. 244. de leg. 1. quod esse summopere adnotandum dixerunt.

Declaratur primò relata cōclusio, vt non habeat locum
279 † quò ad bona castrensia per filium ipsum apprehensa: nam tunc patri non conceditur hoc beneficium: ita Zuchardus hic nume. 255. vers. sed in castrensibus, illa est ratio, quia hoc casu pater non vsumfructum, nec administrationem illorum bonorum habet. Addo quòd in his non cō
280 sideratur patria aliqua † potestas, ex quo ipse filius in his paterfamilias habetur. l. 2. ff. ad S. C. Macedo.
281 Declaratur secundò, vt non procedat † cùm filius clericus hæres institutus fuit. nam hoc casu patri non conceditur hoc beneficium: ita in specie adnotauit Zuchardus hic nume. 255. versiculo, ex quibus colligitur. Illa est ra
282 tio, quia † clericus obtinet bona hæc ut castrensia, vel quasi: nec quam eis patri acquirit. auth. presbyteros. la prima. C. de episcop. & cler. omnes in cap. quia nos, de testam. quo loci nouissimè plura scribit Didacus. quod intelligitur etiam clericus esset adhuc in minoribus, ut hic scripsit Zuchardus: nam adhuc nihil patri, sed in totum si bi acquirit: ita Abbas & Imola d. cap. quia nos, & ibi Didacus nu. 3. multorum auctoritatibus comprobauit. Idem
283 dicendum est in cæteris, † qui peculium castrense, uel quasi castrense acquirunt, vt iurisconsulto & his similibus si nomine suorum laborum hæreditas ei relinqueretur.
284 Declaratur tertiò, non procedere † cùm filio emancipato hæreditas relinquitur: nam tunc pater beneficium huius nostræ constitutionis non habet: ita in specie Zuchardus hic numero 256. Illa est ratio, quia hic filius sibi acquirit in totum, nec pater legitimus est administrator: quemadmodum declarat Bar. in l. litis. §. ultim. ff. de negoc. gest.
285 Quibus inferior ad interpretationem statuti † Patauini sub rubr. De citationibus. cap. si ad aliquem, ut procedat etiam cùm pater petit se mitti in possessionem hæreditatis filio suo delatæ, modò illa hæreditas in totum filio non acquiratur, ut tribus proximis declarationibus diximus.

QVAERO trigesimoquartò, an hoc beneficium con
286 cedatur † patri, eo inspecto antiquo tempore, quo filius totum acquirebat patri, iuxta l. placet. ff. de acq. hæred. Et concedi affirmauit Zuchardus hic nume. 257. Illa ratione ucitur, quia quemadmodum filio hæredi instituto daretur, ita & patri, cui hæreditas hæc in totum ex filij persona acquiritur. d. l. placet. Prima aduersatur difficultas, quòd
287 † d. l. placet, non procedit in iure, quo ad acquirendum datur, ut declarat Bar. in l. sermo inuito. ff. ad Trebell. quem alij permulti secuti sunt quemadmodum scripsit Zuchar. in l. 1. nume. 2. C. qui admitti. Sed facilis est nodi dissolutio, siquidem loquitur Bartolus in his, quæ ad acquirendū conceduntur, antequam hæreditas adeatur. Secunda est difficultas, quoniam hæc constitutio solùm scripto hæredi beneficium huius missionis in possessionem tribuit: sed pater hic verè non potest dici hæres scriptus, nec quò ad hoc, quod facti est, nomen hæredis in patrem transit: ita Bar. in l. cum filiofam. nume. 5. de leg. 1. Quocirca Zuchardus hic nume. 251. versi. ad primum respondet, scriptum reliquit, hoc casu defendi posse opinionem Ange. Aret. d. §. substituitur. num. 1. insti. de pupil. substit. in huius nodi dissolutione perplexè loquitur Zuchardus, & pugnantia quodamodò scribit. Ego opinor dici posse, quòd licèt ante aditam hæreditatem filius hæres sit, nihilque dici possit pa
288 tri quæsitum, attamen hæreditate adita iure omnia † directa atque utilia in patrem transeunt. l. ex facto. §. Iulianus ff. de vulg. substi. & l. acquiritur de acq. rer. dom. & scribunt omnes in l. cùm filiofam. ibi Bauerius. num. 92. post Aret. de lega. 1. & licèt filius nomen hæredis retineat, est tamē nudum nomē facti, quòd nullius ferè effectus est, ut eo
289 loci adnotauit Bauerius nu. 101. licèt ergo † filius & nō pater dicatur propriè hęres scriptus, vt etiam eo loci adnotauit Crauet. in secunda parte. nu. 153. 158. nihilominus translatis omnibus actionibus in his, quæ iuris interpretationem pro hærede scripto habetur, conceditur hoc beneficium, ut diximus supra de instituto in re certa, nullo uniuersali cohærede dato, ac alijs similibus casibus.
290 QVAERO trigesimo quintò, an † hoc remedium cōcedatur patrono, cùm eius seruus hæres institutus fuit? Zuchardus hic nume. 258. uers. iuxta prædicta, quæstionem hanc proposuit, sed eam non absoluit. Ego opinor esse cō-
291 cedendum: si quidem hæreditas † seruo relicta ei, ut potè qui iure ciuili mortuus habetur. l. seruitutem, & l. quod attinet, de regu. iur. non acquiritur, sed in totum patrono, etiam quò ad iura directa, l. acquiritur. §. 1. de acquir. rer. dom. §. item nobis, insti. per quas perso. nob. acqui. & scribunt omnes in l. cum filiofamilias, de lega. 1. ibi Barto. nume. 4. Bal. Nouellus, nume. 35. & Soc. iun. num. 146. qui aliquibus dubitationibus satisfaciunt. Cùm ergo in totum dominus hæres censeatur, sequitur ei concedi posse hoc remedium. Non ignoro tamen cōtrarium sensisse Ang. Aret. in §. substituitur. nume. 1. instit. de pupil. substi. ea ratione, quòd dominus hæres scriptus non fit, sed ipse seruus. Verùm ex relatis superiore quęstione intelligimus iuris interpretatione dominum, esse scriptum hæredem quò ad hæc, ei ergo concedi debet. Quibus declaratur sæpius

292 † relatum statutum Patauinum sub rub. De citationibus. cap. si ad aliquem. vt etiam hoc in casu missio illa in possessionem locum habeat.

QVAERO trigesimo sextò, an hoc remedium conce-
293 datur † monasterio, cùm monachus hæres institutus est? Hanc quæstionem proposuit Zuchardus hic nume. 258. ad finem, sed eam non absoluit. Ego opinor esse concedendum, quod ea ratione satis probatur, quia verior est & a iuris Pontificij interpretibus probata magis opinio,
294 hereditatem † monacho relictā immediatè monasterio acquiri, nec fore necessariam monachi aditionem. ita affirmarunt Abb. Imol. & cæteri in cap. in præsentia, de proba. & * communem hanc esse Canonistarum sententiam testatur Ripa in l. 1. num. 150. de vulg. Quibus accedunt Ruin. consi. 204. nu. 12. lib. 1. & ibi Soc. sen. in illius subscriptione. non ergo monachus, sed monasterium hæredis nomē obtinet; ipsi ergo monasterio remedium hoc concedi debet; sed estò quòd verior sit legistarum opinio, quam apud eos commune testatur idem Ripa d. l. 1. nume. 150.
295 de vulg. quòd scilicet necessaria omninò sit † monachi aditio, adhuc tamen idem est dicendum: quia eo monacho recusante adire, monasterium illo etiam reluctante adire potest: ita rectius affirmarunt Barto. d. l. 1. ubi Soc. sen. nume. 22. latè tuetur, de vulg. & hanc esse veram opinionem scripsit Ias. in l. 3. num. 21. C. de hæred. inst. & licèt monasterium scripti hæredis nomen propriè non obtineat, legis tamen interpretatione habet; quod idem operatur, vt iam diximus.

296 QVAERO trigesimo septimò, an † hoc remedium concedatur infanti, & furioso hæredibus institutis? Dicendum videbatur, non esse concedendum, ea ratione, quia
297 verè ij non possunt † possessionem acquirere, cum retinendi effectu careant. l. 1. §. 1. ff. de acq. possess. Accedit, quòd possessio sine animo & corpore acquiri non potest. l. 3. §. adipiscimur, & l. 3. in princip. & §. in amittenda de acq. poss. sed hæc in infanti & furioso deficiunt, non ergo eis concedi posse videtur.

Contrarium est verius, quia satis est, quòd scripti hæredes sint, vt eis ius hoc, quantum in se est, competat. quò verò ad petitionem, illorum loco erit tutor. l. 1. ff. de bono. possess. infan. & furo. dela. Bart. in l. 1. §. adipiscimur. nume. 4. de acq. poss. tutor ergo infantis, & curator furiosi administratorio nomine in possessionem ex hoc remedio
298 mittendi sunt. Ita etiā curator † datus bonis absentis mittitur in possessionem ex hoc beneficio. præsertim cùm creditores eum mitti, ut sibi satisfiat, petunt: ita respondit Alexan. consi. 4. num. 12. in fi. lib. 2. quem secutus est Iacobinus à sancto Georgio. hic nu. 14.

QVAERO trigesimooctauò, an hoc remedium con-
299 cedatur † fisco, qui hæreditatem aufert ab indigno hærede scripto? Baldus hic concedi affirmauit, & cum eo sensit Iacobinus hic nume. 22. uersic. Addit Baldus. & latè hic Zuchardus. nume. 263. Illa est ratio, quia fiscus dicitur hæres scriptus, vel quasi, seu loco hæredis scripti: nam
300 in † fiscum iura actiua & passiua transeunt, l. 2. C. ad l. Iul. de vi. Aret. & Ias. in l. ex facto. §. vlti. de vulg. & pro-
301 bat l. cum fisco. ff. ad S. C. Sylla. & † fiscum agere atq; cōueniri posse à creditorib. hæreditarijs scripsit Mart. Laud. tract. De fisco. q. 128. post Ange. in l. controuersia. ff. de
302 trans. Socin. Sen. consi. 46. nume. 21. lib. 4. Et dicitur † fiscus succedere ex testamento, cùm vt scribit Laudensis, legatarijs teneatur, quod confirmat & Ias. in d. l. ex facto. §. vltim. num 4. de vulg. verùm vna aduersatur difficultas ex dict. l. ex facto. §. ult. quo loci scribit Iurisconf. quòd ille, a
303 quo † tanquam indigno aufertur hæreditas, non desinit esse hæres: ob id iussus implere conditionem in hæredis personam, implere non potest in personam fisci: ut scripsit Barto. in l. qui hæredi. §. cum hæreditas. ff. de cond. & demonst. & cum eo senserunt Aret. Imol. & Ias. in d. l. ex facto. §. vlt. & Igneus in l. cum fisco. nume. 16. ff. ad S. C. Sylla. Quamquam Soc. d. §. cùm hæreditas. num. 4. dissentiat. Et scribit Imola ab hoc indigno non auferri nomen hæredis, nec id quod est nominis sequela: ergo in casu nostro non videtur huic fisco concedendum hoc remedium. Huic difficultati satisfacit Zuchardus hic nume. 263. fisco non competere hoc beneficium ex sua persona, quemadmodum diximus suprà non competere patri ex sua persona, cùm filius factus est hæres: sed fisco conceditur ex persona ipsius indigni, vt patri ex persona filij. id quod probat ex simili sumpto ex l. etiam. C. ad l. Fal. vbi
304 † fiscus detrahit Falcidiam non ex sua persona, sed ex persona indigni. ubi Bal. & Sal. hanc rationem probant. ibidem tamen Corn. existimat Falcidiam à fisco detrahi, quæ immediatè antequam auferatur hæreditas detrahitur.

305 QVAERO trigesimononò, † an hoc beneficiū concedatur hęredi instituto sub conditione ipsa cōditione pendente? Cyn. hic q. 5. scriptum reliquit, non concedi. & Albe. nu. 10. in fin. quam quidem sententiam probauit Specul. titu. De testamen. §. sequitur, nume. 37. & ibi Baldus in additio. & hanc probauit Zuchardus hic. nume. 261. Ea est
306 præcipua ratio & fundamentum, quòd sub † conditione institutus, hæres non est. l. si quis sub conditione dandorum decem. ff. si quis omi. cau. testa. ita dicimus contra-
307 ctum conditionalem † non esse contractum. Aret. cons. 11. nume. 2. id quod ea ratione est, quia conditio ipsa effi-
308 cit, ut in suspenso omnia sint. Hinc dicimus, verba † cōditionalia non disponere, vt multis comprobat Gallia⟨n⟩. in l. centurio. nu. 447. de vulga. Nec huic opinioni aduersari videntur, quæ obijcit Fulgosius, qui aliter sensit, & quem visus est probare Alex. in l. 1. suprà hoc tit. Et primò obij-
309 citur tex. † l. si quis instituatur. ff. de hæred. inst. ibi, tanquam hæres sensit eo loci Iurisconsul. hunc pro hærede haberi, ergo dabitur hoc remedium. Respondet hic Zuchardus nume. 261. versic. ad secundum, dictionem illam tanquam, referri ad administrationem. nam non est absolutè similis, sed administrat ad similitudinem: nec per omnia, sed vt curator datus bonis: quemadmodum eo loci declarant Castren. & Imol. Qua responsione satisfacit etiam Zuchardus illi dubitationi, quam Fulgosius mouet ex l. 2. §. 1. ff. de bono. possess. secund. tab. Verùm, si rectè omnia perpendantur, hæc declaratio Fulgosij opinionem confirmare videtur: si quidem & is qui administrator est, mittitur in possessionem ex hoc beneficio, quemadmodum de curatore furiosi, de tutore infantis, de patre, de Episco-
310 po, & his similibus suprà suis locis diximus. † Conciliari hę opiniones possunt. Aut volumus hæredem sub conditione constitutum ex sui persona consequi hoc beneficium, & tunc cum Cyno & cæteris sentio, non posse. Aut administratorio nomine, & tunc Fulgosium sequor. nam (vt glo. & cæteri in d. l. si quis instituatur, scribunt) maximè interest huius instituti bona conseruari: ob id in possessionem mittendus erit: ut etiam valeat creditoribus
311 satisfacere. ita pariter poterit declarari relatum † statutum Patauinum sub rubri. De citationibus. capitu. si ad aliquem.

312 QVAERO quadragesimò, an † hoc remedium concedatur hæredi instituto in testamento imperfecto, quod aliquibus casibus sustinetur? Glossator hic, & cum eo Barto. nume. 18. affirmauit concedi. ita etiam Albericus hic nume. 12. idem placuit Sal. colum. 3. versi. item quæro. Specul. titu. De testa. §. sequitur. num. 35. & ibi Bald. Mantua hic in prima lectura. nume. 150. Zuchardus hic nume. 210. in fi. & latius, nu. 348. idem nouissimè respondit magnæ eruditionis Iurisconsultus Ludouicus Zuntus Parmensis in doctissimo responso pro uxore. nume. 228. Illa est ratio, quia illis in casibus lex habet testamentum properfecto & sine vitio. Verùm illa aduersatur difficultas, quòd constitutio hæc nostra locum habet in sola disposi-
313 tione testamentaria: sed illud † testamentum imperfectū inter filios confectum valet, vt diuisio, non vt testamentum. l. ulti. C. famil. ercis. ita ex quorundam opinione visus est argumentari Speculator loco iam relato. Respon-
314 deri potest considerando varias † Imperatorum constitutiones.

Prima fuit. l. filij, & l. vlt. C. famil. ercis. quarum vna Diocletiani, altera Constantini fuit, quæ idem statuerunt, nempè, quocunque modo à patre inter filios disposita obtinere, sed non intestati dispositionem: nam pater, non testādo, sed diuidendo partes filijs assignare videbatur.

Secunda fuit constitutio Theodosij & Vallen. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. qua amplia a sui: illa constitutio prima, ut in vim testamenti illa qualiscunque

liscunque patris dispositio naleat.
Tertia fuit lex promulgata a Iustiniano in §. quod sæpe, in auth. de trien. & semiss. qua correxit d. l. ult. C. fami. ercis. in eo, quòd lex illa concedebat diuisionem fieri inter filios per vnamquamque chartulam, quæ duobus testibus scripta à patre probaretur. Iustinianus disposuit chartulã illam nullius fore auctoritatis, nisi manu patris subscribatur, uel manu filiorum, inter quos facta est diuisio.
Quarta fuit eiusdem Iustiniani constitutio in auth. de testa. imperfectis. qua in multis antiqua iura abrogans, statuit, quòd quando pater vult testari mediante scriptura, si literas nouit, debeat propria manu clarè scribere liberorũ nomina, numerum vnciarum, & signa rerum, & quod in eo legata & fideicommissa extraneis personis relicta ualeant: & quod testamentum ita non tollatur, nisi testator expresse declarauerit coram septem testibus, nolle illud testamentum valere: & secundum testamentum faciat perfectum, vel non scriptam voluntatem perfectam. Quæ sanè tempora, ita declarando, distinxerunt Angelus in l. filio præterito. ff. de iniusto rup. in d. l. vlt. C. famil. ercis. & in auth. quod sine. C. de testa. & M. Antonius Natta in repet. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. nume. 29. C. de testam. si ergo vel Theodosij vel Iustiniani spectemus tempora & constitutiones, intelligimus, hanc patris dispositionem esse testamentum; ob id in eo scripti filij hoc remedio adiuuari debent.
315 Declaratur primò, vt non procedat † relata iuris sententia in filio naturali a patre instituto in hoc testamento imperfecto: ita in specie adnotauit Bald. in l. 2. ad finem, versi. quid de filio instituto. ff. de petitio. hæred. quem secutus est Zuchardus hic nume. 349. Illa est ratio, quia im-
316 perfecta patris dispositio pro perfecta non habetur † fauore naturalis filij: quemadmodum scribit idem Bald. in d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto, quem secuti ibi sunt Angel. Alex. & alij permulti, quos recenset Natta ibidem numero 70. qui validissimis rationibus eam tuetur, &
* vt * communem probat post multos Boerius. quæst. 240. nume. 13.
317 Declarat secundò Zuchardus hic num. 350. non † procedere in filio legitimo tantùm, quales sunt adoptiui: nam
318 dispositio patris † imperfecta ad horum fauorem non sustinetur: ita Ang. in d. l. ultim. C. famil. ercis. Rimin. d. §. ex imperfecto, quamquam eo loci Natta nume. 79. dissentiat, de illius disceptationis veritate nunc non contendo.
Declarat tertiò Zuchardus hic nume. 39. & eruditissimus Zuntus in d. responso pro uxore, nume. 229. ut relata
319 conclusio † procedat in his, qui ex testamento ueniunt; secus in cæteris, qui tanquam ab intestato succedunt, ex d. l. filij. C. famil. ercis. sed dubitabilis est; si quidem illa di-
320 spositio. † §. ex imperfecto, locum habet & in cæteris descendentibus, & hodie d. l. filij correcta creditur, quod clarè explicat ex aliorum sententia Natta dicto §. ex imperfecto. nu. 107. Alia possent hic adnecti, quæ apud interpretes in d. §. ex imperfecto, diligentius uideri possunt.
321 QVAERO quadragesimo primò, an † hoc beneficium concedatur filiæ exclusæ a statuto, si à patre testamento hæres instituitur? Noua est iuris quæstio in hac tractatione: in qua sine controuersia sentio, esse concedendum.
322 si quidem hæc † filia, quamquam à statuto exclusa, hæres tamen institui à patre potest: ita Barto. & cæteri in l. stipulatio hoc modo concepta, de uerbo. obli. in l. ult. ibi Ias. nume. 23. & Dec. num. 7. 25. C. de pactis. Bald. in l. pactum quod dotali. quæst. 3. C. de colla. & ibidem Decius nume. 6. Paris. consi. 24. nume. 88. lib. 2. Cassaneus consi. 29. alios plures recenset Tiraq. tract. le mort a saisit le viu. parte 2.
323 declara. 8. qui ob id voluit, in hanc † filiam continuari possessionem iuxta statuti dispositionem, qua cautum est, quòd possessio ex persona defuncti continuet in hæredẽ,
324 ut extat † Decretum Papiæ 16. sub rub. Quòd possessio defuncti &c. quod declarari ita potest. His accedunt Pari.
* consi. 53. nume. 79. lib. 3. & * communem esse testatur Didacus in cap. quamuis, in initio tertiæ partis. nume. 8. de pactis, in 6. id quod adnotandum est ad declarationem sta
325 tuti † Papiæ 95. in ciuilibus sub rubr. Quòd mulieres maritatæ, &c.
Extenditur hæc uera iuris sententia, ut procedat etiam
326 si † filia hæc fuisset hæres instituta à patre in testamento imperfecto: iuxta ea, quæ superiore quæstione explicauimus ex d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. quæ dispositio locum habet & in hac filia à statuto exclusa, quemadmodum egregiè scripsit Natta in d. §. ex imperfecto. num. 65. post Fulgo. & Alex. ibidem.
327 QVAERO quadragesimo secundò, an † hoc remedium concedatur instituto in testamento, quod solum iure prætorio sustinetur? Et concedi affirmauit Barto. hic num. 19. post glo. hic in verbo legitimo. & cum illis transeunt Ias. nume. 14. Decius num. 39. versi. circa istam. Cur. Iun. num. 68. Sapia num. 85. Mantua prima lectura. num. 152. & Zuchardus. num. 351. Ias. in l. emancipata. num. 19. C. qui admitti & hanc visus est probare Tiraq. tract. le mort a saisit le viu. parte 2. declara. 2. ad finem. Quæ vera docto
328 rum sententia probatur primò, quòd licet † bonorum possessor non sit hæres uerè, sed fictè, attamen loco hæredis habetur etiam in illis dispositionibus, quæ strictam solum admittunt interpretationem: si quidem lex voluit in omnibus loco hæredis esse. l. 2. ff. de bono. possess. l. Prætor de reg. iur. & ideo conditiones, quæ strictè intelliguntur, & quæ in forma specifica, putà, si hæres non erit, veri-
329 ficatur † in bonorum possessore. l. in conditionibus. §. si patronus; de condi. & demon. Barto. l. 1. §. bonorum. ff. ad Treb. quo loci Ripa num. 1. scribit, d. §. si patronus, non probare id, quod ipse alijs confirmat. Ita videmus quòd
330 † mandatum factum ad hæreditatem adeundam adimpleri dicitur adeundo bonorum possessionem l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. de acq. hæred. cum tamen mãdatũ strictè interpretetur l. diligenter. ff. mand. Ita pariter
331 † statutum de hærede disponens, locum habet bonorum possessore. Barto. d. l. 1. §. bonorum, ubi cæteri, ad Trebel. Ias. in l. emancipata. num. 19. C. qui adm. Soci. Sen. in l. 1. secundo notab. de vulg. Decius l. Prætor. num. 4. de reg. iur. Bellonus lib. 4. supput. cap. 19. num. 4. Alcia. in l. hæreditatis appellatione, de verbo. signifi. qui & dispositione
332 odiosa † bonorum possessorem hæredis appellatione cõtineri scriptum reliquit. quòd placuit & Ias. d. l. 1. §. bonorum ad Trebel. & Cagnol. d. l. Prætor. num. 3. de reg. iuris, etsi eo loci Decius Bartolum secutus dissenserit. Imò
333 † bonorum possessorem esse verè & propriè hæredem aliquibus rationibus contendit Vaconius lib. 3. decla. iuris, cap. 103. in pœnalibus tamen opinatur Ruinus consil. 143. num. 10. lib. 5. bonorum possessorem hæredis appellatione non contineri. sed ad rem, in huius itaque constitutionis nostræ beneficio, quod fauorabile & latè interpretationis est, dubium non erit, & bonorum possessorem comprehendi. Accedit secundò, ut inquit Iason, quòd quan-
334 do duo casus sunt æquiparati à lege antiqua † lex noua superueniens & aliquid disponens in uno, idem in alio quoque disponere censetur: ita glo. l. si quis seruo persua-
* serit. C. de furtis. quam * omnes probant. sed lex antiqua hæredem & bonorum possessorem æquiparauit. l. hæreditatis appellatione de verbo. signifi. ergo constitutio nostra tribuens hoc beneficium hæredi, tribuere etiam dicitur bonorum possessori, & hanc considerationem ante Iasonem attulit Barba. rubr. C. qui admitti. num. 173. Confirmat tertiò Zuchardus hic nume. 353. quotiescunque
335 † lex antiqua procedit per modum regulæ semper in lege noua repetita censetur: ita Barto. in l. Prætor. §. erit differentia. in fi. ff. vi bono. rapto. Bald. in l. quemadmodum. §. hæc uerba. ff. ad l. Falcid. & Soc. Sen. consi. 42. colum. 4. lib. 2. sed regula est legis antiquæ, quòd hæredis appellatione comprehendatur bonorum possessor. d. l. hæreditatis appellatione, ergo illa repetita censetur in casu huius nostræ constitutionis, quæ de hærede loquitur. Nec huic receptissimæ sententiæ aduersatur illa ratio, qua contrariam
336 opinionem nixus est probare † Barba. in rubr. C. qui admitti. num. 170. & nume 175. quòd scilicèt hæc constitutio iuris communis correctoria sit; & ob id appellatione hæredis non contineri bonorum possessorem, cum in correctorijs à proprietate sermonis recedendum non sit. Respondet Dec. post alios hic, quòd licèt in una parte hæc constitutio sit correctoria, & in alia sit exorbitans, est tamen fauorabilis & extendi potest. id, quod latè suprà q. 2. & q. 3. explicauimus. Responderi etiam potest ex supra relatis,

latis, quòd & in dispositione correctoria ac strictè inter-
pretanda, appellatione hæredis venit bonorum possessor.
quod clarè Ripa in d.l.1.§.bonorum, ad finem, ad Trebel.
& Cagn.d.l.Prætor.nu.3.de reg. iur. etiam in materia cor
rectoria senserunt.
337 QVAERO quadragesimo tertiò, an † hoc remedium
concedatur hæredi instituto, in quem translata est posses-
sio auctoritate statuti disponentis, quòd possessio conti-
nuet in hæredem? Et concedi affirmauit Castr. in l. si forori
C.de iure de lib.& ibi eum est secutus Alexander, qui hic
nu.13.idem uisus est sentire.idem consil.82.num. 4.lib.2.
Iaf.hic nume. 25.Decius nume.26.in fin.Rum.consil.340.
nu.10.lib.2.Cur.Iun.hic nu.82.Sapia num.19. 90. & Zu-
chardus nu.105 224.& nu.262.alios plures recenset, & se
quitur Tiraquel.trac.le mort à saisit le viu, parte 5. declar.
prima nume. 1. 2.& clarius parte 6.declara.2.Rebuffus in
commentarijs ad Regias constit.Galliæ tomo 3.tit.De ma-
terijs possessorijs, in præfatione.num.226.Ant. Gabrielius
in conclusionibus, quæ iam elapso biennio sub confictо no
mine Portij Imolensis in lucem prodierunt, is inquam Ga-
brielius lib.5.conclus.septima.nume.5.& Berotus in cons.
1.nu.89.uers.de prædictis.lib.1.
Quæ vera iuris sententia ea prima ratione efficaci pro-
batur, quòd licèt statutum hæredem hunc efficiat possesso
rem iuris, non tamen facti, & realem effectu. Quocirca pe-
tere potest hæres, se mitti in illam possessionem realem, &
338 effectualem: ita in simili videmus, quòd † emptor cuius
nomine venditor constituit se possidere, petere nihilomi-
nus potest, ut sibi tradatur corporalis factu possessio: quem
admodum affirmarunt Bal.Castrē.Iaf.& cæteri in l. ab em
ptione. ff.de pactis, & latè Tira.trac.De iure constituti, par
339 te 1.nu.10.ita quoque in simili videmus, q; licèt † domi
nus verus non possit rē propriā cōdicere, præterquā à fu
re.l.ult.ff.usufruc.quemad.caueat.attamē qui dominus fin
gitur, postea quocunque rem suam condicere.l.qui mortis
causa.ff.de caus.mort.l.1.C. de dona. quæ sub modo. ubi
340 glo.j.affirmat, quòd illud, quod † est nostrum fictè, po-
test iterum effici nostrum uerè. quod tradit & Socinus
tract.fallen.reg.100.fallen.3.post Baldum, & cæteros in l.
ea lege.C.de cond.ob causam. Quod confirmatur, quia, &
341 lege † in legatarium transit dominium ipso iure sine alia
traditione.l. si tibi homo.§.cùm seruus.de leg.1. & l. a Ti-
tio. ff. de furt. nihilominus actione personali agere potest.
l.1.C.commu.de lega.& §.sed nostra instut. de legatis. id
342 quod ea ratione contingit, quia † non habet verum do-
minium, sed fictum, alioqui actione personali experiri non
posset.§.sic itaque.inst.de actio.quo loci Gomes. numer.
25.dissentit, asserens hoc esse verum dominium: & cum eo
Zasius lib.2.sing.resp.cap.10.
343 Rectè itaque infertur, † quòd licèt quis tutus sit fictio-
ne, veritate tamen implorare potest, quemadmodum de
his uerba faciens dicebat Baldus in rubr. De causa posses-
sionis & proprietatis numero 13. quem probauit Tiraq.d.
declarat.2.nume.4.ex l.apud Iulianum.§.1.ff.ad S.C.Tre-
bel. Confirmatur secundò illa ratione, qua vtitur Tiraq.d.
344 declarat.2. nume. 7. † beneficium hoc esse a statuto con-
cessum ad fauorem hæredis, vt in eum transferatur posses-
sio ipso iure; non ergo debet ei nocere l.quod fauore.C.de
legib.& inducta ad augmentum non debent operari dimi-
nutionem.l.legata inutiliter.ff.de adim. lega. Accedit ter-
345 tiò, quòd ius speciale, hoc est, ut † possessio sine corpora
li apprehensione alicui acquiratur: Cùm ius commune ali-
346 ter disponat.l.cùm hæredes de acq. possess. Ita de † do-
minio, quod fauore ecclesiæ transit ipso iure, præter iuris
communis dispositionem dicebat Bar.in l.ut nume. 17.C.
de sacros.eccl.& de dominio legati, idem Bar.in l.1.num.
1.C.communia de leg. Quocirca non impeditur hinc pos-
sessor de iure speciali, quin consequatur possessionem de
iure communi: quemadmodum de dominio scripsit Barto-
lus locis iam citatis, & tradit Decius in l.neque pignus.nu.
3.de regul.iuris, etsi Gomes.§.sic itaque.num.10. insti. de
actio. ambigat. Præterea negari illud non potest, quin li-
ceat huic possessori implorare hoc beneficium ad suæ pos-
sessionis confirmationem: quod subsequenti quæstione ex
plicabimus. à vera itaque hac, & receptissima opinione nō
est recedendum: quam & in foro Mediolani obseruari scri
ptum reliquit Anto. Corsetus trac.De potestate regia par-
te 3.nu.26.post Baldum in d.rub.De caus. poss. & propr.
num.13. Scribit etiam is Antonius Corsetus esse hæc adno
tanda ad interpretationem statuti huius ciuitatis Patauij:
quòd quidem statutum disponit, in fideicommissarium
transire possessionem defuncti, nulla restitutione reali, vel
verbali facta; & fideicommissarium illum esse mittendum
347 in possessionem bonorū dicti fideicommissi. quod † sta-
tutum est sub titulo. De citationibus, & modo procedendi
c.si ad aliquem. inquit ergo Corsetus statutum illud nō im
pedire quin is fideicōmissarius, vel ille directò hęres mit-
ti possit in possessionē ex beneficio constitutionis nostræ.
348 QVAERO quadragesimo quartò, † an hoc remediū
concedatur iam misso in possessionem ut in ea confirme-
tur? * Receptissima est Doctorum sententia concedi, ita
enim scripserunt hic Cynus col.ultim. uersic. item quæro.
Alber.nume.16.uers.item quæritur. Decius.num.44.Curt.
Iun.num.55.& Zuchardus.nume.216.223. idem affirma-
runt Guido Papæ q.132.& q.219.Decius consil. 47. num.
4.consil.498.nume.4.Bruuus consil.22.num.3.Paris.cons.
60.num.2.lib.3.Gozad.cons.93. num.10.Soc. Iun. consil.
97.num.47.lib.2.Bellonus lib.1.supputiuris.ca.19. Tiraq.
tract.le mort à saisit le viu, parte 6.declara.2.num.8.Bero.
cons.1.num.9.& cons.53.nume.4.consil.54.& consil. 55.
num.5.lib.1.& alibi Rolandus cons.2.num.7.lib.3. repeti
tum cons.98.eo uolumine. Quæ quidem iuris sentētia pro
batur ex simili sumpto à l.3.§. missum. ff. de carbo.edicto.
& l.1.& ibi Dec.num.4.5.C.eo.dum Prætor illum missum
in possessionem in ea constituit, confirmat, atque tuetur.
Accedit simi le ex doctrina Bar.in l.uti frui.§.uerum aurē.
349 in fi.ff.si ususfructus peta.quòd † Comes, qui possidet
castrum, potest petere, se declarari Comitem ad suæ posses
sionis confirmationem. Huc spectat, quod docuit Bar. in l.
creditores nu.26.uers.mihi autem.C.de pign.quod is, qui
350 sua † auctoritate ingredi potuit, & ingressus est possessio
nem, potest iudicis auctoritate in ea confirmari: ita etiam
censuit Tiraquellus d.declara. 2. nu. 8.hæredem, in quem
uigore statuti translata, seu continuata est possessio defun
cti petere posse, se in ea confirmari, & eo loci adfert, &
textum similem habens speciem in l. in bello.§. si quis ser-
uum.ff.de capt.& postlim.reuers. & præter Tiraquellum,
idem quod in hac illa iuris quæstione in specie respondit
Bald.consi.436.Quidam creditor colum.penul.in fi. lib.3.
351 Huc tandem pertinet, quòd ille, qui semel fuit † legiti-
matus, petere potest ad illius legitimationis confirmatio-
nem iterum legitimari: ita respondit Castren.cons.221.Vi
so testamento, in fin. lib. 1. quem ad rem nostram citauit
probauitque Decius l.1.num.5.C.de Carb.edi.& idem pla
cuit Soc.Iun.consil.120. num.5.& cons. 154.nume. 9. lib.
2. cætera his similia prætereo: nam uideri possunt apud
Alex.l.de pupillo.§.qui opus.num.3.de oper.no.nun.
352 Extenditur relata iuris sententia, ut locum † etiam sibi
uendicet, cùm nemo est, qui molestiam huic possessori in-
fert, ita relati Doctores indistinctè affirmarunt, & in spe-
cie ita scripsit, & rectè Zuchardus hic numer.219. 220. &
probat tex.d.l.3.§.missum. ff. de carbo. edict. qui de ipso
possessore loquitur. sed Dec.d.l.1.nu.7.C.de carbo.ed.in-
telligit illam non esse possessionem, sed simplicem deten-
353 tionem, & Decij responsionem probare uidetur tex. † l.
quæritur.ff.de carb.ed.ubi is, qui ex illo edicto in posses-
sionem mittitur si ab actuali possessore petit, petitoris par-
tes sustinet: atque probandi onere grauatur. Quo circa ma
lè uisus est sentire Zuchardus hic num.219. ad finem. qui
hanc Decij declarationem reprehendit. Secundò itaque lo
354 co perpendit Zuchardus tex.† l.si pater. C. qui bonis ce
dere poss. ubi filius habens exceptionem implorat æqui
tatem Præsidijs super ea. Nec est dicendū (inquit Zuchar
dus) q; ille tex. cauillari possit si pūctus ibi sit post uerbū,
inquietari. sed uerus sensus est, inquit Zuchardus, q; illud
uerbum, inquietari, regatur a uerbo oportet: ut sit sensus
quòd oportet inquiri facultates patris, non inquietari pa-
trimonium, quòd dicis tibi emancipato quæsitum. Verum
alia ratione opinor textum illum non probare hanc exten-
sionem: si quidem loquitur is textus, cùm iam aduersarius
litem mouit; atque ita cùm molestia infertur, ut ibi intelle-
xit Sali. vers.tot. quòd postquam quem uno uerbo proba-
uit

uit Dec. in c. 1. num. 8. in fi. extra de confir. util. uel inutil. Et si dicatur ibi solùm agi contra bona patris condemnati, dico quòd saltem periculum imminebat ne & ipse filius emancipatus uexaretur. Contrariam itaque sententiam ue
355 riorem esse sensit † Bal. hic nu. 21. in fi. nanc scilicet con firmationem implorari non posse, si nullus reperitur aduersarius, qui molestiam inferat: ea ratione prima utitur, quia frustra petit confirmari, quod controuersiam non patitur: & lex ac natura superuacanea abhorret. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut lega. no. caue. Verùm Zuchardus hic, nu. 221. respondet, satis esse, quòd adsint bona, quarum ratione fundatur iudicium, u. dicemus infra q. 52 dum explicabimus ratione bonorũ iudicem competentem indicari. Accedit & missionẽ hanc concedi, cùm nullus extat cõtradictor. Secũdò in simili cita. Bal. doctrinã Inn. in c. de cõfir. util. vel inutil. qui scripsit, quem non posse petere pronun
356 ciari, se esse † legitimum, nisi ei controuersia moueatur. idem Inno. in c. causam quæ, il secundo, qui filij sint legi.
357 Hinc scribit Imo. in l. si contendat. ff. de fideiu. † reum non posse implorare officium iudicis, ut declaret sibi exceptionem competere: atque ita alij in l. diffamari, ibi Cagn. num. 6. C. de ingen. & manumi. affirmant, non licere im-
358 plorare iudicis officium, ut imponatur perpetuum † silẽtium, si nullus est, qui controuersiam mouet. Sed Zuchardus hic num. 221. post Alex. in l. si finita. §. eleganter. num. 22. de dam. infe. Fel. in c. si autem. ad fi. & in c. ea quæ, de
359 re iud. ait illam † Innocentij doctrinam esse valde dubitabilem, & rectè, ut apud eum. Ego opinor (reiecta hac
360 Baldi opinione) Zuchardum rectè sensisse. ex † l. si contendat. ff. de fideiusso. quo satis ex omnium sententia probatur, posse quem petere à iudice declarari exceptionem sibi aduersus Titium esse, seque liberum ab ea actione, quæ Titio contra se competere poterat. Ita etiam probat l. ult.
† vbi gl. C. de usu. pup. & † communis est hæc doctorũ opinio, ut testatur Soc. Sen. consi. 94. col. 1. lib. 3. & Didacus libro 1. varia. resol. c. 18. nu. 3. qui inquit, ex aliorum sententia, hæc inter se differre, ꝙ petat quis nullum ius aduersa-
361 rio suo competere, & ut † silentium perpetuum imponi ab eo, cum petit quis sibi competere exceptionem: nã priore casu nemo inuitus ad iudicium trahitur, nemini detrimentum infertur, sed solùm sibi ipsi petens prouidet aduersus futurum periculum, ob id non esse necesse, quòd adsit contra quem causa tractetur. ita contingit in casu nostro, ubi aduersario nullum infertur detrimentum, ad iudicium non prouocatur, cùm & sine contradictore facilius concedatur possessio, ergo & illius confirmatio. Diuersum est alijs in casibus cùm aduersario detrimentum inferri potest quemadmodum in casu d. l. diffamari.
362 Declaratur nunc hæc sententia, † ut locum non habeat cum hæres esset in possessione uitiosa: nam tunc petere nõ potest se in ea confirmari: ita in specie nostra Zuch. hic nu. 223. ex traditionib. Baldi, Ale. Decij, & aliorum in l. 1. C. de Carb. edi. & ex l. auctoritatem, ubi Bar. C. unde ui. quia de re latius diximus tract. de recup. poss. Remedio 8. num. 70.
363 QVAERO quadragesimoquintò, in quibus † bonis missio hæc in possessionem concedatur? Receptissima est Doctorum sententia, esse faciendam missionem in bonis, quæ à testatore tempore mortis suæ possidebantur: ita ex claris uerbis nostræ constitutionis, ibi, earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt, colligunt omnes hic, ut gl. in uerbo fuerunt. Dec. nu. 17. Sapia. nu. 16. & Zuchard. num. 146. Rui. consi. 168. in fi. lib. 1. & consi. 51. nu. 2. lib. 4. Parisi. consi. 54. nu. 2. li. 3. Soc. iun. consi. 77. num. 160. lib. 1. & Tiraq. trac. le mort a saisit le viu. par. 4. decl. 1. Hinc respondit Gratus consi. 149. nu. 6. lib. 2. quod si maritus ex pecunijs dotalibus emit prædium, & possedit, hæredes uxoris non posse mitti in possessionem d. prædij.
364 Extenditur primò, ut † procedat hæc iuris sententia ẽt si testator solùm illa bona possedisset naturaliter & ciuiliter: licèt enim dominus non fuerit, attamen sufficit ꝙ possederit, quod a fortiori probat hic textus, dum vult concedi pro his, quæ solùm detinebantur, ut infrà subijciam.
Extenditur secundò, ut procedat etiam si testator naturaliter tantùm possedisset: vel etiam si ciuiliter tantùm, relata ratione suprà.

365 Extenditur tertiò, ut locum habeat etiam quò ad † ciuilissimam possessionem, quam habebat testator, ut puta, si in ipsum defunctum, uel hæredem patris sui foret ex statuti dispositione continuata possessio. poterit tunc hæres ex dispositione constitutionis nostræ mitti in possessionẽ illorum bonorum, quorum ciuilissimam possessionem testator obtinebat: ita in specie affirmanit Zuchardus hic
366 num. 357. Illa ratione usus est, quia † ciuilissima hæc possessio habere dicitur quendam statum ipsius defuncti, qui bona illa eo tempore & modo possidebat; quo ergo ad eũ
367 statum acquirendum remedium hoc conceditur. † Accedit secundò, quòd possessio hæc uigore statuti disponentis, possessionem debere continuari in hæredem, parit remedium adipiscendæ, ut tradit Alex. in l. in suis nu. 9. de libe. & posthu. & consi. 37. lib. 1. & Zuchardus hic nu. 107. sed remedium nostræ constitutionis in hæredem transit, ut tradit hic Zuchar. nu. 245. & dixi supra q. 30. ergo hoc in casu concedi poterit missio hęc.
368 Extenditur quartò † ut locum habeat etiam pro bonis illis solum a testatore detentis, ut si res aliquæ fuissent depositæ, uel commodatæ, ita sensit glo. hic in uerbo, fuerit: quam secuti sunt Sal. col. 5. uer. nunc uideamus. & clarius Cast. nu. 12. Alex. nu. 22. Ias. num. 23. alios recenset Zuch. num. 355. & alios plures Tiraq. tract. le mort a saisit le uiu. par. 3. declar. 4. num. 3. Quib. accedunt Prac. Pap. in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in uerbo possidebat. num. 3. & alij plures, quos recenset Rolan. à Valle consi. 1. nu. 62. lib. 1. & consi. 2. nu. 30. lib. 3. idem respondit & Ruin. consi. 51. num. 2. lib. 4. Illa est ratio satis effi-
369 cax, quia † detentatio pro possessione habetur. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. de uerbo. oblig. Decius. consi. 302.
370 num. 17. Hinc uidemus pro sola hac † detentione concedi remedium possessionis recuperandæ: quemadmodum explicauimus tract. De recuperanda possessione remedio primo, num. 66. Quocircà intelligimus malè sensisse Baldum in l. 2. nu. 5. in fine. C. si de momen. posses. fuer. appel. qui uisus est è relata communi opinione dissentire, ex l. bona fides. ff. de poss. quem textum declarauimus d. tract. De recup. possess. remedio primo, num. 119. Hinc modò infer
371 ri potest, † remedium concedi pro detentatione bonorum, è quibus usumfructum testator colligebat: puta si tempore suæ mortis erat in possessione bonorum, è quibus vsumfructum percipiebat, hæredem hunc institutum esse mittendum in possessionem illam ex hoc remedio: quia licèt finitus sit vsusfructus, sitque adeò cum proprietate cõsolidatus, ut proprietarius incipiat in illis habere plenam potestatem. §. ult. insti. de usufru. nihilominus ob solã detentationem, quæ eo tempore adesse dicitur, debet concedi hoc remedium: nam ut diximus, pro sola ipsa detentatione conceditur. Quocirca non oberit, quod dicitur, mor
372 tuo † usufructuario ita illam possessionem extingui, ut non continuet aliquo modo in hæredem ex dispositione sæpius relati statuti: quemadmodum respondit Raphael Comens. consi. 173. Galuanus, col. ult. quem post multos secutus est Tiraq. tract. le mort à saisit le uiu, parte. 3. declaratione prima: si quidem sufficit in casu hoc nostro, ꝙ
373 penès defunctum adfuerit detentio. His declaratur † statutum Patauinum sub rub. De citationibus, c. si ad aliquẽ. quo sancitum est, hæredem testamentarium uel ab intestato esse mittendum in possessionem earum rerum, quas defunctus habuerit, uel tenuerit, uel posséderit. intelligitur statutum siue possessio sit ciuilissima, siue nuda detentio: & alijs relatis modis.
374 QVAERO quadragesimo sextò, an † hoc remediũ concedatur hæredi scripto, qui à clerico testatore institutus est, ut indistinctè mittatur in possessionem bonorum, quæ à clerico ipso tempore mortis possidebantur? Noua hæc est iuris quæstio in hac tractatione. Dicendum opinor esse concedẽdum. siquidem à fortiori uidemus, horum bonorum possessionem continuari in hæredem ex dispositione statuti iam relati de possessione continuanda; quemadmodum fusissime scribit Tiraq. trac. le mort à saisit le uiu, parte 3. declar. 8. Accedit, quòd siue hæc dicatur possessio, siue detentatio, semper hinc hærẽdi ex hoc remedio tribuenda est.
375 QVAERO quadragesimoseptimò, an † filiæ institutæ

tutæ à patre concedatur hoc remedium, vt mittatur in pos
sessionem bonorum feudalium, quæ à patre possideban-
tur? Doctorum * communis est sententia, concedendum
esse. ita omnium primus censuit Io. And in add. ad Spec.
tit. De testam. §. pe. ad fi. Bald. idem placuit in c. 1. de con-
ten. inter masc. & fœm. & in c. 1. de success. feud. & vtro-
que loco Alex. hic num. 15. Ias. nume. 26. Dec. consi. 424.
nume. 11. consi. 467. nume. 9. & consi. 588. nume. 8. Curt.
Iun. hic nume. 84. & consi. 21. num. 7. consi. 30. nume. 10.
& consi. 41. nume. 5. & idem tracta. feudorum parte 3. in
princ. nume. 23. Sapia hic nume. 91. & Zuchardus. nume.
485. Brunus consi. 1. num. 8. & consi. 83. nume. 1. Campe-
gius inter consilia eiusdem Bruni consi. 2. colum. 2. Affli-
ctus decis. 119 Goz. consi. 7. colum. 1. Ruin. consi. 18. nu.
20. consi. 45. nume. 11. lib. 1. vbi Paris. consi. 22. nume. 66.
consi. 23. num. 79 & consi. 41. num. 3. lib. 1. Soc. Iun. cons.
75. num. 28. consi. 75. num. 95. & consi. 75. num. 1. libro 1.
Bello. consi. 10. nume. 1. Alcia. respon. 199. in fi. & respon.
257. Tiraq. tract. le mort à saisit le viu, parte 4. decla. 5. nu
me. 21. Portius Imolensis consi. 1. nu. 17. Beroius in consi.
68. num. 73. lib. 1. doctiss. Osascus in decis. Pedemon. de-
cis. 23. num. 36. & decis. 26. nume. 13. & Roland. consi. 2.
nume. 27. libro 3. ubi communem esse testatur. Quorum
376 sententia probatur in † cap. 1. §. inter filiam, si de feudo
fuer. conten. inter dom. & agna. Illa est illius constitutio-
nis ratio, quia fieri potest, quod in iudicio petitorio, quod
deinde tractabitur, fœmina hæc ostendere posset, se non
esse incapacem successionis illius feudi, uel ob consuetudi
nem, vel ob aliud ius; cùm permulti sint casus, in quibus
fœmina in feudo succedit. quod tunc præsertim procedit
cum fœmina hæc aliquam causam allegat, ob quam feu-
dum obtinere posse videtur.

377 Extenditur primò, ut fortius † procedat, cùm iam filia
hæc reperitur in possessione bonorum feudalium: tunc
fortius est in ea conseruanda atq; manutenenda: ita respō-
dit Dec. consi. 498. num. 4. & Ias. consi. 172. colum. 2. cum
enim alter possidet etiam si esset ipsemet agnatus, attamē
adhuc filiam mittitur in possessionem. ita post alios Rol.
consi. 2. num. 31. lib. 3. qui Decium d. consi. 424. & alios re
censet: sed dubitatione non caret.

378 Extenditur secundò, ut procedat † non solum in filia,
sed etiam In fœmina transuersalis lineæ, vt in sorore: nam
& illa si hæres instituta est, in possessionem bonorum feu-
dalium mittenda est: ita responderunt Dec. consi. 424. nu.
11 Soc. Iun. consi. 75. nume. 29. lib. 1. & Portius Imol. d.
consi. 1. num. 18. imò & in extranea. Rol. consi. 1. nu. 62. li.
1. & consi. 2. num. 28. lib. 3. post Decium d. consi. 424. col.
2. & Goz. consi. 7. num. 11. Dissentit tamen post alios Be-
roius in consi. 67. nu. 64. uer. & adhuc. lib. 1. qui cum iam
relatis in eadem facti specie respondit.

379 Extenditur tertiò ut procedat, etiam si constat † rem
esse feudalem claris probationibus, vel rei euidentia, uel
confessione: ita Goz. consi. 7. num. 13. Paris. latè consi. 22.
num. 65. lib. 1. Rolan. consi. 1. nu. 65. lib. 1. & hic Zuchar-
dus num. 486. nec enim in hoc dubium est, cum præsuppo
nant omnes constare feudum hoc esse. Quocirca male sen
serunt ij, qui existimarunt filiam non esse mittendā in pos
sessionem, si constat euidenter bona esse feudalia alio non
probato, ut inquam malè responderunt Ias. consi. 135. co-
lum. vlt. versi. Non obstat illud. & consi. 152. colum. ulti.
lib. 4. Goz. sibi parum constans consi. 50. nume. 20. & Al-
ba. consi. 78. nume. 16. quam opinionem probauit & Plo-
tus l. si quando. num. 111. C. unde vi. Iacobinus hic nu. 49.

380 Declaratur primò non procedere † quando frater &
soror concurrerent in successione patris, & masculi iam
essent in possessione: tunc filia non mittitur in possessio-
nem rerum feudalium: ita respondit Brun. consi. 63. nume.
3. vno & in cæteris agnatis possessoribus hoc procedere
respondit Decius consi. 417. nume. 8. & in eadem specie
respondens Gozad. consi. 50. nume. 26. quem secutus est
Alba. consi. 72. num. 18. & sensit Alcia. respon. 257. nume.
7. quod sine controuersia procedit in casu nostro, cùm ne
cesse sit, quòd testator fuerit in possessione tempore mor-
tis, vt illa deinde transeat ex hoc remedio in hæredem, ut
suprà diximus. atque ita in specie respondit Ias. cons. 138.
col. ult. uersi. respondetur. lib. 4.

381 Declaratur secundò, non procedere † quando agnati
haberent probationes in promptu, quòd hæc bona essent
feudalia, & talis qualitatis, quæ a fœminis possideri non
possent: ita declarat hic Zuchardus nume. 486. post Cam-
pegium inter consilia Bruni consi. secundo. nume. 9. Go-
zad. consi. 50. nume. 26. & Portius Imolensis consi. 1. nu-
me. 65. Osascus decis. 26. num. 3. & nume. 14. Rolan. con
si. 2. num. 38. in fin. lib. 3. & in eademmet facti specie con-
sultus idem respondit Beroius in consi. 67. num. 64. uersi.
præterea illud. li. 1. & hoc in casu posset fortè defendi opi
nio Ias. dicto consi. 138. & aliorum, quos suprà retulimus
dum dicebant filiam non esse mittendam in possessionem
bonorum feudalium, cum constat clarè illa esse feudalia:
nam intelligi possunt, si constat esse feudalia, & in eis fœ-
minas succedere non posse. quod clarè sensit Iacobinus a
S. Georgio hic. nume. 49. uersi. sed quando pater. & quan
do probationes in promptu & incontinenti esse dicantur
declarant relati Doctores.

382 Declaratur tertiò non procedere † quando feudum es
set ecclesiasticum, & ita constaret, tunc fœmina in posses-
sionem mitti non debet: ita respondit Ias. consi. 152. col.
ult. lib. 4.

Declaratur quartò, ut non procedat quando esset pos-
383 sessio muniti castri, † cuius recuperatio difficilis esset, si
contingeret pro agnatis sententiam ferri in petitorio: ita
egregiè declarauit Castren. in l. 2. in fine. supra eod. titu.
nostro. & ibi Ias. & in specie nostra Goza. consi. 7. num. 11.
qui nume. 20. declarat. qua de re plura scripsi tracta. De
recup. poss. Remedio primo. num. 314. Hæc sunt annotan-
384 da † ad interpretationē statuti Patauini sub rub. De cita-
tionibus, cap. si ad aliquem, vt filia mittatur uel non mitta-
tur in possessionem bonorum feudalium ex dispositione il
lius statuti iuxta terminos huius quęstionis.

385 QVAERO quadragesimooctauò, an † fœmina à pa
tre instituta mitti debeat in possessionem emphyteusis? No
ua est quæstio in qua dicendum est, ea ratione mittendam
esse, quòd res emphyteutica dicitur esse in dominio vtili
iam defuncti patris: & de illo disponere potuit, ut scripsit
Ioan. Fabri in §. adeò, colum. prima. institu. de loca. Ac-
386 cedit, quòd huius rei emphyteuticæ † possessio in hære-
dem continuare dicitur ex dispositione statuti. de posses-
sione continuanda, quemadmodum tradit Tiraquellus tra
ctatu le mort a saisit le viu, parte quarta, decla. 6. ergo for-
tius debet posse apprehendi & constitutionis nostræ reme
387 dio. Præterea argumentari licet a † feudo ad emphyteu
sim, ut latè docuit Euerardus in centuria legali in argum.
feudo ad emphyteusim, sed iam diximus, filiam esse mit-
tendam in possessionem bonorum feudalium, ergo & de
his idem est dicendum.

388 Declaratur primò non procedere, quando † filia hæc
esset illegitimè nata, & emphyteusis esset ecclesiastica &
de utroque clarè constaret. ita sensit in specie Ruin. consi.
47. numero 7. libro 1. Et erit hæc egregia daclaratio ad
389 † relatum statutum Patauinum sub rub. De citationibus.
capitu. si ad aliquē, ut hoc in casu cesset illa missio in pos-
sessionem.

390 QVAERO quadragesimononò, an † extraneus hæ-
res scriptus mittendus sit in possessionem emphyteusis ec
clesiasticæ? Noua est quæstio, in qua dicendum est, mitten-
dum esse, illa ratione, qua utuntur Doctores in casu feuda
lis possessionis, ut diximus supra quæstio. 47. quia etsi mul
391 ti sunt casus, in quibus extraneus non succedit in † em-
phyteusi ecclesiastica, attamen extant & alij permulti qui-
bus admittuntur, ut latè scribunt Alexand. l. etiam, colum.
secunda. solu. matri. omnes in capitu. in præsentia, de pro-
ba. latissimè Didacus libro secundo uaria. resol. capi. 17.
numero 5. ob hanc ergo dubitationem probabilem mitten
dus est hæres in possessionem. Et hoc etiam in casu pro-
392 cedit dispositio dicti statuti † Patauini sub rub. De cita-
tionib. cap. si aliquem. ut etiam locum habet & in casu prę
cedentis quæstionis.

393 QVAERO quinquagesimò, † an hæres, qui mitti-
tur in possessionem rerum corporalium, mitti etiam de-
beat in quasi possessione rerum in corporalium. Bald. hic
num. 48. duos casus distinguit. Primus est quò ad incorpo
ralia, quæ circa alia incorporalia uersantur, ut obligatio-
nes

nes circa actiones: & in his nihil operatur missio hæc, si
quidem hæc personæ cohærent. & casum hunc probant cę
teri hic, qui cum Baldo simpliciter transeunt, ut apud Ale-
xan. num. 25. & sensit Gratus consil. 149. num. 12. lib. 2. etsi,
eo loci de interdicto quorum bonorum loquatur. Cum ta-
men de hoc remedio nostro responderet. Secundus est ca-
394 sus, quò ad incorporalia, † quæ circa corporalia uersan-
tur, ut in seruitutibus, quę circa prędia sunt: concludit hoc
in casu Bald. operari, & cum eo senserunt hic Salic. col. 8.
uersic. quæro in quo. & clarè Castren. num. duodecimo. &
Alexan. num. uigesimoquinto. quę quidem iuris sententia,
uel ex eo probatur, quòd & in his cadit quasi possessio. l.
quoties. la ij. ff. de seruit. non ergo mirum si missio in pos-
sessionem in hoc operatur. Accedit secundò tex. l. cùm sci-
mus. §. ult. C. de agr. & cens. lib. 11. qua dicimus, quòd ille,
395 qui est † in possessione principali, est etiam in illi accesso
396 ria, & concreta. Nec aduersatur † l. non tantum. §. serui-
tutes. ff. de peti. hęredit. quia illa procedit in re illa, quæ per-
seuenit, & non in consequentiam, ut declarant Bal. & Sal,
iam relati. Vel secundò, ait Baldus, ibi hæres proprio nomi
ne agebat: quia ipse prohibitus fuit, & non defunctus, ut
397 apud eum. Quibus interpretatur † statutũ Patauinum d.
rub. de citationibus. c. si ad aliquem, ut illa missio in posses
sionem locum habeat etiam hac in quasi possessione. Id
quod confirmat uerba eiusdem statuti ibi, & possessio, uel
quasi possessio quæ erat. Quæ sanè uerba etsi de alio loqui
uideantur, attamen præcedentia declarant.
398 QVAERO quinquagesimo primò, an † si iudex est se
cularis, & mittat hæredem scriptum in possessionem bo-
norum defuncti testatoris, dicatur misisse, & in quasi pos-
sessione iurispatronatus præsentandi in ecclesia? Baldus
399 hic num. 49. uersicul. Nunquid, scripsit, hæc † incorpora
lia uersari circa factum hominis, & quod missus in posses-
sionem rerum hæreditariarum censetur etiam missus in pos
400 sessionem iuris patronatus. Ea est ratio, quià † ius patro
natus cum uniuersitate transit leg. in modicis. ff. de contra
hen. emp. l. quædam. de acquir. rer. domi. & cap. cùm Ber-
toldus, de re iudic. Qua ratione fit, quòd quando hæres di
rectò instituitur, in eum transit iurispatronatus: quia ab uni
uerso res uacare non potest. leg. si quis ita hæres institutus
fuerit, excepto fundo. ff. de hæred. inst. econtra autem sub
401 titulo singulari nõ continetur † iuspatronatus. quod mul
tis probat Bal. & ad rem plura scribit Didacus lib. 1. uaria.
resol. cap. 13. num. 3.
402 QVAERO quinquagesimo secundò, † quis sit iudex
competens in casu huius beneficij? Glo. hic in uerbo com-
petenti, duos casus considerare, atque distinguere uidetur.
Primus est, cùm agitur de ipsa actuali missione in posses-
sionem. tunc is dicitur iudex, sub cuius territorio bona po
sita sunt, l. cùm vnus. §. penul. ff. de bon. aucto. iud. possid.
& l. a Diuo Pio. §. primo. ff. de re iud. & cum glo. senserunt
Bart. hic num. 13. & alijs, quos statim referam. Secundus
403 est casus, quando solùm agitur de † pronunciatione mis
sionis in possessionem: tunc iudex competens est ille, qui
præest iurisdictioni ratione domicilij petentis se mitti in
possessionem, ac etiam domicilij contradictoris. Quàm sa-
nè sententiam probat l. 1. C. ubi de hæred. agi oporte. iun-
cta l. 2. C. de interdict. ex declaratione bene eruditi Cuia-
cij lib. 5. obserua. c. 19. & illa pronunciatione facta is iu-
dex concedit literas remissorias ad iudicem, in cuius terri-
torio bona sita sunt, vt is actualiter in possessionem mittat,
ex d. l. cum vnus. §. penul. ff. de bon. aucto. iudi. poss. Non
dissentiunt a glossæ opinione cæteri interpretes. & scribit
404 hic Bald. num. 46. quòd ille † iudex territorij non posset
sine his literis remissorijs hanc missionem facere; quia de
alieno processu non potest quis se intromittere, nisi requisi
tus. l. cùm quædam puella. de iurisd. omn. iud. cùm autem
requisitus est, potest, quia imaginem requirentis gerit. Il-
lud vnum est adnotandum quod scribit eodem loco Bald.
quòd si iudex domicilij pronunciat hæredem esse mitten-
dum in possessionem, nullo aduersante contradictore, non
potest deinde iste iudex mandare aliquid alter iudici, ex
doctrina simili Innoc. in c. solent, in fin. de senten. excom.
& hoc est idem, quòd Bar. adnotauit hic nu. 13. in fine. qui
ea ratione utitur: quia non potest pronũciare ratione per-
sonæ litigantis, ex quo nullus adest, contra quem petitio di
rigatur. Item nec ratione rei, quia sub suo territorio non
est, quamobrem necesse erit iudicem ratione rei suæ pro-
nunciare. cum Barto. & Baldo sentiunt cæteri, ut Ias. num.
duodecimo. Decius num. 31. in fine. Zuchardus. num. 276.
& Corneus nume. 19. qui vers. sed inepta ratione, declarat
† nisi maior pars bonorum eo in loco esset. Huic † receptæ
doctrinæ Curtius Iun. hic nume. 58. obijcit Bartoli tradi-
tionem in l. legitimos nume. quinto, uersic. & ex hoc con-
cludo. ff. de legit. tutor. & idem quod Curtius, eo tacito fa-
cit Sapia. nume. 61. Verùm respondet hic Zuchardus num.
405 277. quem sequor. Illud etiam non omitto, † iudicem ec
clesiasticum posse hanc missionem in possessionem facere
cùm locus pius scriptus hæres fuit: ita respondit Angelus
consil. 137. Quidam Vgucius falsò, ad finem. Cùm autem
literę conceduntur iudici illius loci, vbi bona sunt sua, erit
406 animaduertendum opus esse, quòd is † iudex dicti terri-
torij habeat mixtum imperium: ita post Baldum in authen.
& qui, numer. duodecimo, C. de bonis aucto. iudi. possess.
scripsit hic Zuchardus. nume. 278. & cum Baldo senserunt
Iason. in l. iubere. nu. decimonono de iurisd. omn. iudi. quo
loci scribit Iason, quòd Prætor Mediolani non posset lite-
407 ras dare † Consulibus Mercatorum Papiæ, ut hanc mis-
sionem in possessionem exequantur: cùm illi mixtum im-
perium non obtineant. idem scripsit Sapia in dicta l. iubere
nume. tertio, & eo loci Purpur. numero vigesimoseptimo,
post Baldum aliam rationem considerauit; quia hi magi-
stratus, seu consules non habeant territorium. & ob id cum
408 Baldo infert, quòd licèt † Archidiaconus ordinariam iu
risdictionem habeat, non tamen mittit in possessionem, ex
quo territorio, quod Episcopi est, caret. Idem scribit de
Rectore scholarium. Illud etiam est hic adnotãdum, quòd
409 is iudex, cui datæ sunt literæ, † ut in possessionem mit-
tat, exequi non potest, nisi literis receptis: ita Bal. d. auth. &
qui nume. 13. C. de bon. aucto. iud. possid. Aret. in l. qui ab-
senti. num. 7. de acqui. possess. & Zuchardus hic num. 279.
quibus accedit quod tradit gl. in clem. 1. in verbo receptas,
de procura. ex tex. cap. super eo, il ij. in fin. de appell. dele-
410 gatum † causæ nullam habere potestatem, & exercitium
ante literarum præsentationem, quam sententiam proba-
runt Fel. in c. cæterum. nume. 8. de rescrip. Guido Papæ q.
286. & latè Vantius tract. nullit. titulo de Nullitate ex defe
ctu iurisd. deleg. nume. 34. Est etiam animaduertendum ex
sententia eiusdem Zuchardi hic num. 283. in fine. post Ias.
411 in l. a Diuo Pio. §. sententia. de re iud. num. 20. † iudicem
hunc requisitum, ut det literas iudici loci, in quo bona sita
sunt, ad hoc, ut missionem hanc exequatur, non posse hoc
recusare: quòd si recusabit habendus erit ad superiorem
recursus. Illud etiam hac in re adnotandum est, quòd quan
412 do coram hoc † executore, qui loco iudicis mittere debet
hæredem in possessionem, opponitur nullitatis exceptio:
debet hic executor ab ipsa executione super sedere, & iu-
dici, qui executionem delegauit, rescribere, ut is de ea pro
posita nullitate cognoscat: ita, post Bar. in l. a Diuo Pio. in
prin. ff. de re iudi. Quod in specie nostra intelligit Zuchar
dus hic numer. 280. post Roma. consil. 51. nisi de nullitate
notoriè constat. quã de re latius scripsi in commentarijs de
arbitra. iudicum. &c. lib. 1. quæstio. 38. & ibi. nume. 21. Ro
mani doctrinam probaui. Nõ etiam tacitus prætereo quod
scribit Zuchardus h. c nume. 283. nempè cautum esse debe
re hæredem, cùm impetrat has literas remissorias, ut curet
inseri clausulam, qua executori conceditur facultas mit-
tendi in possessionem, etiam contra resistentes armis, &
413 vi. alioqui non posset is † executor ita exequi, quòd in-
† quit Zuchardus esse ex sententia † omnium, ut Inno. in c.
olim. il secundo. de priuileg. in cap. significasti. de offic. de
lega. Ang. & Imo. in d. l. a diuo Pio, in prin. de re iudic. &
Felin. in cap. de cętero. num. octauo. de re iud. quod decla
rat idem Zuchardus, nisi mandata foret executio post la-
tam sententiam. qua de re aliqua scripsi tracta. De Recupe-
ran. poss. Remedio 8. num. 32.
414 QVAERO quinquagesimotertiò, † quod imperium,
quam potestatem habere debeat hic iudex competẽs? Duo
casus nostri iuris interpretes distinguunt. Primus est, cùm
nullus datur contradictor, secundus est quando contradi-
† ctor extat. Primo casu † ex recepta Doctorum opinione
debet hic iudex habere mixtum imperium: ita glo. hic Bar.
num. 13.

num.13.Dec.num.31.in fi.Curt.Iun.nume.58.Ias.nume.
16.Sapia.nume.58.61. Iacobiuus a S. Georgio.nume.22.
versic.in glo.Corneus nume.18.in fin. Mantua in prima le
ctura.nume.123.ad finem,& communem testatur Zuchar
dus hic.nume.264. Ea ratione in hanc sententiam adducti
415 sunt: quia † missio hæc expeditur officio iudicis nobili
ad priuatam vtilitatem,ergo mixti imperij est:ut ex diffini
tione mixti imperij patet,cui ergo diffinitio conuenit, er-
go & diffinitum. quòd autem officio iudicis nobili conce-
datur missio, cùm nullus extat contradictor, tradunt hic
† omnes ut recenset Zuch.num.198.Confirmatur:quia hę
416 res missus in possessionem ex hoc remedio † possessor ef
ficitur,quemadmodum affirmant hic omnes,& infra q.56.
417 nume.45. dicemus.sed iubere † possidere mixti imperij
est. leg. iubere, de iurisd.omn.iudi.& ibi Doct.intelligunt.
† Hinc magis † communiter affirmant scribentes missionem
418 in possessionem ex secundo decreto, quo missus posses-
sor efficitur, mixti imperij esse, ita Bart.in l.imperium.nu.
19.de iurisd.omn.iudic.Decius.nume.55. Purpur. numer.
313. Longaual. nume.120.Bologn.nume.96. & Corasius.
num.30.& Decius in l.iubere.nume.3.ubi Corasius.in fin.
eodem tit.& probat l. ea quæ.ff.ad municip.l.4. §.si fortè.
de damno infect.& d.l. iubere. Quibus inferunt hic Bart.
nume.13.Alex.nume.14.& cæteri omnes, hanc missionem
419 a † magistratibus municipalibus, quibus mixtum impe-
rium non est concessum.d.l.ea quæ,minimè fieri posse. Illi
ergo magistratus missionem hanc faciunt,apud quos mix-
420 tum † est imperium.qui autem sint hodie, declarat Bart.
in dicta l.imperium.nume.decimosexto. a quo ibi dissentit
& rectè Bologn.nume. 92. & eo loci aliter declarant Ga-
spar.Valas.nu.225.& Longoual.nume. 141. cuius quidem
Longoualij sententiam secutus sum in interpretationibus
ad capitulum cum ad sedem, de offic. ordina. sed ad rem.
Cùm ergo nullus extat contradictor mixtum imperium re
quiritur,atque ita magistratus municipales concedere non
possunt. Verùm a recepta hac opinione dissentit Zuchar-
dus hic nume.270.& de ea dubitauit Ias.nume. undecimo
ea ratione adduci uidetur Iason, quòd quando nullus ad-
421 est contradictor,atque ita nullus possidet,potest † hæres
propria auctoritate capere.l. cùm hæredes. de acquirend.
possess. ergo fortius cum iudicis incompetentis auctorita-
te poterit §.multis, institu. de libert. quo probatur, quòd
422 quando † aliquid in actu non requiritur, si adhibetur,
& ineptè,aut minus solenniter,actus non uitiatur.& pro-
bat tex.notab.in l.cum tabulæ.ff.de bono.possessio.secun-
dum tabul. id quod intelligitur, cùm uere illud non est de
iure necessarium,ut citatio in actu notorio:nam si in eo no
torio citatio minus solennis interueniret,actum non uitia-
ret.ita egregiè declarat Craueta tracta. De antiquit. tem-
por.quarta parte principali, particula secunda, quæ inci-
pit. Absolutis.num.62.& ante eum,& si is non referat, ita
declarant Decius consil.37.nume.sexto.in fine.& Curtius
iunior. in l. edita.numer. septimo.C. de edend. qui retulit
Felin.in capitu.cùm ordinem,columna secunda, uersicul.
sed aduerte.de rescript.idem Curt.Iun.in l.prima,numero
trigesimotertio.ff.si certum petatur.Huic difficultati nixus
est respondere Iason,& ait, Bartolum,& cæteros non lo-
qui ex necessitate, quando hæres propria auctoritate cape
re posset:nam licèt loquatur Bartolus, cùm contradictor
non apparet,non tamen sequitur,ergo nullus possessor ade
rat.fieri enim potest(inquit Iason)quòd quis possideat, &
tamen ad contradicendum non ueniat. Verùm hanc respõ
sionem euertit Zuchardus nume.266.uersicul.ista solutio.
Quocirca secundò respondet Decius numero trigesimo-
primo, imò hanc incompetentiam iudicis uitiare: nam ex
423 quo † uiam hanc iudiciariam est ingressus, censetur re-
nunciasse uiæ extraiudiciali, atque ita facultati apprehen-
dendi possessionem auctoritate propria,iuxta l. mulier. §.
ult.ff.de eo quod metus causa. ex quo sequitur,quòd ele-
cta uia hac iudiciaria,illa iudicis incompetentia uitiat:quia
nostra hæc constitutio requirit hanc missionem fieri a iudi
424 ce competenti, atq; ita cessat ratio † ex d.§.multis. quo-
niam ibi illud non requiritur ex necessitate in actu, ob id
expressio non uitiat:hic autem in actu iudiciali requiritur.
Quam quidem responsionem, cum fortè non perceperit
Zuchardus malè eum reprehendit, ut potè, quòd non re-
sponderit Dec.d.§.multis. Ego tamen opinor Decium mi-
nus rectè in hoc sensisse: siquidem uerum non est quòd is,
qui potest sua auctoritate aliquid facere, si iudicem adit,
censeatur suæ facultati renunciasse. Nam hoc clarè censuit
425 † Decius hic nu.7.in fin. post Castren.quem citat. idem
Decius consi.460.nume.septimo respondit, quòd ex actu
adeundi iudicem necessariò non infertur esse renunciatum
facultati recuperandi rem extraiudicialiter, & manu pro-
pria.eoque loci Decius rationibus,& aliorum auctoritati-
bus comprobauit. Quibus accedunt latè tradita à Ias.in l.
clam possidere.§.qui ad nundinas.nume.7.5 4.de acquir.
426 possess.dum post alios scribit,quod ille,qui sua † aucto-
ritate potest expellere clandestinum possessorem, sibi non
præiudicat adeundo iudicem,ut agat interdicto, uti possi-
detis.dicemus aliqua infra,sequenti remedio.q.23. Respõ
det itaque tertiò Zuchardus quòd quando nullus extat
contradictor,potest hæres propria auctoritate ingredi: er
427 go,& auctoritate † iudicis incompetentis.Nam quòd au
ctoriate iudicis incompetentis fit, propria priuataque au-
ctoritate fieri creditur:ita Bar.in l.creditores.nume.26.C.
428 de pign.dum scribit,quòd ille qui auctoritate † sua ingre
di possessionem potest, quippe quòd ex pacto conuento
id sibi liceat; si iudicem adiuit,habet iudex possessorem ci-
tare:quòd si negligit, perinde est ac si spontè ingressus sit.
idem respondit Soc.Sen.consi.82.num.11.lib.3.Rimin.l. 2.
num.5.de iurisd.om.iud.& alios recenset hic Zuchardus,
& dicemus infra remedio seq.quæst.10. Quibus accedunt
Ruin.consil.152.nume.6.lib.4.Paris.cons.94.nume.2.lib.
4.& Craue.cons. 302.nume.4.qui quidem Craue.respon-
429 dit, quòd quando † iudex incompetens priuat possesso-
rem sua possessione,dicitur id egisse tanquam persona pri
uata.quam sententiam secutus sum tracta. De Recuperan.
possess.Remedio octauo,nume.17. Huc spectat,quod scri
ptum reliquit Sebastianus Vantius tractat. nullitatum. tit.
430 de nullitate ex defectu iurisdi.ordina.nume.107.† iudici
incompetenti non esse necesse parere;quia priuati loco ha
betur.l.3.ff.de off.Præsi.l.obseruare.§.ingressus. ff. de off.
Proconsi. atque ita hac consideratione motus Zuchardus
* aduersus * receptissimam Doctorum opinionem sensit;
nempè possessionem apprehendi potuisse auctoritate iu-
dicis incompetentis: quia propria priuataque auctoritate
apprehensa.Ego opinor duo hic considerari posse.Primũ,
an hæres qui hoc in casu per iudicem incompetentem pos-
sessionem consecutus est, eam dicatur consecutus uia iudi
ciaria; hoc est, sine controuersia.& dicendum est non esse
431 uia iudiciaria consecutum: siquidem non potest dici † iu
dicatum, quod à iudice incompetenti iudicatum fuit. l. 1.
§.hæc uerba.ff.quòd quisque iuris.l.1.§.ult.ad S.C. Tert.
& hoc in casu rectè loquuntur Doctores omnes. Secundũ
est,an cum hęres adiuit iudicem incompetentem,& posses
sionem ingressus est,habeatur,ac si sua spontè sit ingressus
quo in casu loqui uidetur Zuchardus.& rectè uisus est sen
tire,hæredem hunc haberi ac si sua sponte apprehendisset.
Illa adferri potest ratio, quam suprà contra Decium consi
deraui: quia non dicitur hic hæres renunciasse propriæ au
432 ctoritati,& facultati ingrediendi:& cũ sit ingressus † præ
sumitur quòd omni meliori uia ac modo sibi consulere at-
que prouidere uoluerit,iuxta l.3.de mil. testa.& confert re
gula l.quoties. de reb. dub. Verùm adhuc huic Zuchardi
opinioni aduersari uidetur doctrina Inn.in c.ult.nume. 3.
de procur. quam ibi probauit Abb.col. 3. & Fel.in c. cùm
ordinem. nuner. 2.uers.facit pro.de rescrip. inquit Inno-
centius,quòd si in actu non requiritur superioris auctori-
tas, & tamen illa impetretur à non habente potestatem il-
lam interponendi actus ille non ualet. Confirmari posse ui
detur ex illa iuris regula, quod potui nolui, & quod uolui
adimplere ne quiui.l. multum interest. C. si quis alteri uel
433 sibi.Responderi potest, doctrinam † Innocentij, actum
non ualere eo modo,ut si illa auctoritas intercesserit; non
tamen sequitur quin ualeat eo, quo ualere potest, modo
434 Ad regulam † l.multùm, respondetur, illam procedere
in casu claro, quia constabat, uirum non sibi,sed uxori ac-
quirere noluisse: ita declarat Galliaul.in l. Centurio.num.
274.uers.octauò, de uulg.at nos sumus in dubio,an,si hic
hæres adeundo iudicẽ,uoluerit eũ adire, ut omninò tanq̃
iudex in possessionẽ mitteret, post habita sua auctoritate,
&

& in dubio credendum est, quòd uti uoluerit uia meliori.
Secundus nunc est huius quæstionis casus, cum datur
435 † contradictor.quo quidem in casu scribit hic Bar.quem uis magistratum municipalem posse mittere in possessionem. Iacobinus hic num.22.uers.In glo. Ea ratione motus est, quia missio hæc iure actionis, non autem officio iudicis nobili conceditur; ob id mixti imperij non est, sed iurisdictionis: nimirum si possint magistratus municipales hác missionem facere d.l. ea quæ ad municip. Verùm hanc rationem improbauit Corn. hic.num.18. in fi.& Zuchardus
† hic num.274.eo quod (inquit ille) † recepta magis opinio est contra Bartolum, missionem hanc existente contradictore concedi officio iudicis nobili: quemadmodum idem Zuchardus magis communem esse affirmauit hic numer. 178.qua de re infrà quæstio.61.dicemus. Alia itaque ratione utitur Zuchardus, hanc missionem posse facere magistratus municipales, eò quia celeritatem desiderat, ut hic, & l.ult.ff.de appel.recip. & quæ celeritatem desiderant, a
436 † magistratibus municipalibus posse expediri tradit idē Zuchardus hic num.271. uers. tu uerò &c.post Decium in l.iubere.nume.14.de iurisd. om. iud.& infra quæstio.seq. dicemus, & ob id scribit Zuchard. Prætores Castrorum & uillarum hanc missionem facere posse, ut apud eum.
437 QVAERO quinquagesimoquarto, an † caussa huius missionis in possessionem delegari possit? Duos casus nostri hic solent distinguere. Primus est quò ad ipsam cognitionem an mittēdos sit in possessionem, uel non. Secundus est, quo ad ipsam realem missionem. Primo casu delegari posse sensit Bar.hic num.13.Dec.num.31.Mantua in prima
† lectura.num.119.& † communem testatur Zuchardus nu. 272.adferri solet pro hac sententia, tex.l.cognitio.§.ut possessio bonorum.ff. de officio eius.quam explanaui in commētarijs de Arbitrarijs iudicum, lib.1.quæstio.74.num.41.Ad
438 fertur secundò ratio illa, quòd † ex quo causa hæc celeritatem desiderat, ut hic in textu, & l.ultim.ff. de appell.recip.ob id delegari potest. l.4. §.duas de dam.infecto. Decius in l.iubere. nume.14.de iurisd.om.iud.& ibi Sapia nu. 11.qui inferunt ita esse in omnibus causis, quæ celeritatem requirunt. Quæ quidem iuris sententia fortius procedit de
439 iure canonico, quo iure facilius conceditur † delegatio, ut scribit Decius.d.l.iubere, num.31.& Zuchardus hic refert: qua de re scripsi in præcitatis commentarijs De arbitrarijs iudicum l.1.q.54.nu.9.& q.74.nu.44.
440 Secundus est casus quò † ad ipsam actualem missionē.†
† recepta magis opinio est, delegari non posse.ita affirmarūt Bar.hic num.13.& communem testatur Zuchardus num. 271.Verùm ab hac opinione dissentit Zuchardus, & rectè, ratione iam relata, quia missio hæc celeritatem postulat, delegari ergo potest.
441 QVAERO quinquagesimoquintò, an † in hoc iudicio persona hæredis petentis mitti in possessionem legitimari
† debeat? Et esse legitimandam affirmarunt † omnes hic, ut Baldus num.42.uers.octauò studeat. Decius numer.47. & Zuchardus num.293.alios retuli in commentarijs, De recuperanda possessione Remedio 5.num.273.quibus accedūt Parisius consilio 11.numero 1. lib.25. Vantius Tract. nullitatum titulo.Quis possit dicere de nullitate, numero 44.& Marsilius in leg. si quis ne quæstio nu. 5. ff.de quæstio.ubi latissimè differit: qui num.11. subijcit, iudicem hoc ex suo
442 officio efficere debere, & rectè, siquidem curare † is debet, ne iudicium reddatur elusorium, iuxta l. si prætor.in princ.ff. de iudi. Et uerè non est qui ab hac sententia recedat. Hinc declaratur statutum Patauinum sub rubr.De citationibus. capit. si ad aliquem, dum concedit missionem in possessionem hæredi. intelligitur tamen facta prius per sonæ legitimatione cùm ex illa dispositione experitur. Ma-
443 ius est dubium, quæ requiratur probatio in hac † legitimatione. opinio crebrior est, plenam probationem necessariam esse: ita docuit Bar.in l.2.in fin.supra nostro tit. Alex. in l.a diuo Pio.§.si super reb.num.3.de re iud.Felinus in c. ueniens, numero 14.de testib.Decius hic numero 47.& Zuchardus.numero 301. idem responderunt Neui 2. consilio 18.num.4.& Parti.consil.11.num.2.lib.2.qui alios recensent.Contrarium sensit uerius esse Iason in d.l.2.nu.7. supra eod.quòd imò semiplena probatio sufficiat. Ea ratione
444 mouetur, quòd si † causa principalis summaria est, ergo & articuli, ut inquit Bar. in extrauag.ad reprimendum in uerb.summariè. num. 3. Hanc dubitationem ante Iasonem sensit Bald.in l.3. in princ.in nouis additionib. ff. ad exhi-
445 bend. Confirmatur, quia † causa incidens sequitur naturam principalis, quemadmodum multis probaui in commentarijs De Arbitrarijs, iudicum, lib.1.q.45.num.9. Hunc nodum multis modis conantur dissoluere Decius & cæteri. inquit Decius, idem esse iudicandum de articulis, quod de causa principali, quando articuli illi causam respiciunt. Secus cùm personam respiciunt, ut hic: quia personæ legitimatio a causa separata uidetur. Verùm non satisfacit hæc responsio; quandoquidem illam suam rationem non probat Decius, nempè legitimationem personæ esse separatam a causa: quia imò separata non est, cùm ratione illius consideretur. Respondet secundò idem Decius, & negat esse absolutè uerum, quòd idem iudicandum sit de articulis incidentibus, quòd de ipsa causa. Nam uidemus (ait ille) quòd licèt a sententia lata in possessorio
446 † appellari non possit, nihilominus potest a sententia lata super incidenti, & ab inordinato processu: ut docuit Bald. in c.ex conquestione de restit.spolia. Verùm non satisfacit adhuc responsio hæc, cū maximè dubia sit illa Baldi doctrina, ut scribit idem Decius in cap. pastoralis, in princ.nu.4. de appella.& eam declarabimus infra 99. Quocirca tertiò respondet Zuchardus hic nu.301.qui post Butrium in cap. ueniens, de testibus, duos casus considerat. Primus est, cùm personę legitimatio requiritur ratione alterius actus, atque quò ad alium effectum, ut cùm agitur de impedienda executione a tertio: tūc (aiunt illi) sufficit semiplena probatio. ita intelligunt procedere doctrinam Bar.in extrauag.ad reprimendum in uerb.& figura.quem citat Alex.d.§. si super rebus.nu.2.Secundus est casus, cùm agitur de legitimatione personæ respectu sui tantùm, ut hic, tunc requiritur plena probatio: ita loqui uidetur Barto.d.l.2. supra eod. quia hic principaliter tractatur, an iste ut talis mittendus sit in possessionem: uel non. Sed uerè, si rectè consideramus, in eandem Decij responsionem reincidit. Quare ego respondeo, & censeo esse animaduertendū, falsum esse quòd præsupponit Iason, & cæteri non animaduertunt, quòd ex quo causa hæc summariè tractata est, semiplena probatio sufficit: quia imò plena requiritur, ut dicemus infrà.q.79.& dixi Tract. De recuper.posses.Remedio 15.q.32.& licèt hæc constitutio disponat sufficere, si testamentum ostendatur: id euenit, quia hæc ostensio reddit rem notoriam, atque ita perfectam & plenam probationem facit.
447 QVAERO quinquagesimo sextò, an † citatio aduersarij in hoc iudicio necessaria sit? Duo casus distinguit, atque constitui solent. Primus est, cùm petitur missio in possessionem bonorum, quæ ab aliquo possidentur, tunc is possessor citandus est: ita scribunt hic Bar.nu.16. Baldus nu. 41. Salt.col.6.uers.nunc circà. Decius num. 32. Iacobinus nu. 24.Corneus num.26.Mantua prima lectura num.130.Cur. Iun.nu.63.Sapia.nu.66.& Zuchardus nu. 311.& Gozad.
† cons.21.nu.13.& uerè † nemo est qui dissentiat. Illa est ue-
448 ra & concludens ratio, quia † possessor etiam iniustus nō est de facto à sua possessione remouendus. cap. licèt Episcopus de præb.in 6.quod multorum auctoritatib. cōprobaui in Trac.De Recup.pos.Remedio primo num.111.Ac-
449 cedit secundò, quia ita uidemus, † citationem esse necessariam, cùm instrumentum ex forma statuti exequendū est: ut docuit Bal.in l.si quis curialis.C.de Episco. & cler. & in l.ab executione.C.quo.appel.non recip.Castren.& cæteris in l.postulante.in prin.ff.ad Treb. quos secutus est Ruinus in consi.15. numer.7. lib.4.& consil. 37.nume.9. lib.5. Illa est ratio, quia fortè debitori aliqua exceptio competere potest.
450 Declaratur primò non procedere † quando notoriè constat possessorem nullum ius habere: nam tunc citatio necessaria non est: ita declarant Curtius Iun.hic nume.63. Sapia nume.69.& Zuchardus nume.131.& num.315.uers.quòd tamen, & Sapia.l.iubere.nu.6.de iurisd.omn.iud.qua de re plura scripsimus in trac.De recuper.poss.Remedio 15.nu. 259.& in commentarijs De arbitrarijs iudicum lib. 1.q.17. ad finem, & huc accedunt egregiè scripta a Felino, post alios in c.1.nu.25.uers.limita prædicta.de iureiurādo. dum ait, in omnibus actib. non esse necessariam citationem partis,

tis,cui nulla defensio competit: atque ita scribi iura omnia
citationem requirentia declarari. Hoc in casu defendi po-
451 test † Calcaneus cons.18.nu.25.in fine.qui,relata nostra
hac constitutione, respondit citationem necessariam non
fore, idem asserens cùm ex dispositione statuti instrumen-
452 tum est exequendum.Hinc † infertur declaratio ad statu-
tum Patauinum sub rub. De citationib.c.si ad aliqué. uers.
Ita tamen quòd ante. dum uult esse citandos possessores,
cùm hæres mittendus est in possessionem ex ipsius statu-
ti dispositione.
453 Declaratur secundò,non procedere † quando hæres sim
pliciter petit,se esse mittendum in possessionem: nam tunc
possessor non citatur:ita Sal.hic col.4.uers.Et his probatis.
quem secutus est Alex.nu.16.qui in rem latius explicat. &
Zuchar.num.315 uers.Quam conclusionem. Illa est ratio,
454 quia hæc pronunciatio dicitur esse † interlocutoria, quæ
non affert aliquod detrimentum possessori, non ergo est
necessaria citatio. ita etiam intelligendus est Calcaneus d.
cons.18.nu.26.qui claré inquit,illud præceptum de soluẽ-
do solam interlocutoriam continere,& ob id citationé ne-
455 cessariam non esse. Et hoc in casu hic † missus in posses-
sionem non efficitur possessor,sed solùm detinere dicitur:
ita sensit Igneus in auth.ex causa nu.91.uers.unum tamen.
C.de lib.præter.quem ita intelligo.
6 Declaratur tertiò non procedere quò ad processus † uali
ditatem:quia hoc in casu sine citatione ualet, licèt possesso
ri non præiudicet:ita Alex.hic nu.16.Iacobinus nu. 24. &
nu.25.& Zuchardus num.315. eo simili utitur Alexander,
quia quando creditor agit contra debitorem principalem,
457 processus ualet non † citato tertio possessore;& tamé nõ
præiudicat tertio possessori, ne a sua possessione expella-
tur,ita Bar.& omnes in l.decem,de uerb.oblig.in l.de uno
quoque,de re iud.& alibi.& ut tertio possessori præiudicet
citatio requiritur:ita gl.l.cùm miles.§.1.ex quib.causs.ma
io.& Bar.in l.cùm filius,de uerbo.obl. Nec aduersatur Zu-
chardi responsio,illud contingere,quia sufficit citare illũ,
de cuius principali interesse agitur.l.1.§. denuntiari. ff.de
uentr.insp.Bar.d.l.de uno quoque.ubi Alex.nu.37.& Feli
nus in cap.humilis.col.2.de maio.& obed.Nam hoc facilè
concedo,quia ex eo processu non læditur ille tertius posses
sor, qui si contingat a possessione amoueri, citandus erit.
Hàc quoque declarationem probat,& rectè idem Zuchar-
dus ex uerbis constitutionis nostræ.
Secundus est huius quæstionis casus,cùm bona defuncti
458 testatoris à nemine possidentur: tunc † necessaria non est
citatio alicuius:ita omnes hic,Bar.nu.16.Coment.num.26.
* Mantua in prima lectura nu.129.& * communem testatur
Zuchardus nu.311. Illa est ratio prima,quia nemo reperi-
tur qui citari possit;super uacanea ergo citatio est. Præte-
rea,sua auctoritate hoc in casu hæres potest possessionem
ingredi l.cùm hæredes.in princ.de acquir.possess.non ergo
necessaria est citatio.ita Bar.& Sal.scribunt Ale.cons.5.nu.
2.lib.2.& Gozad.cons 21.num.10.Verùm scribit hic Cur.
459 Iun.num.63.saltem fore † necessariam citationem genera
lem; illa ratione,quia fieri potest,quòd ab intestato uenié
tes læderentur:Sunt ergo citandi.l.nam ita diuus.ff. de ado
ptio.Respondet Zuchardus primò,imò necessariam non es
se generalem citationem:quandoquidem ad iudicij ualidita
tem illa non requiritur,quemadmodum superiore casu di-
ximus.Sed nihil hoc est,quia non loquuntur Curtius & cæ
teri Doctores cùm solùm agitur de processus ualiditate,
sed & de missione ipsa actuali, qua afferri detrimentum po
test uenientibus ab intestato,de quorum interesse non leue
agi potest,an possessio uacans,uel occupata sit,quemadmo
dum uno in loco scripsit hic idem Zuchardus,& mox subij
ciam.Quo circà secundò respondet idem Zuchardus, non
460 esse necessariam generalem † citationem,cùm nullũ, aut
saltem modicum affertur præiudiciũ. l.ille a quo,in prin.
ff.ad Treb.& ibi Ang Alex.in l.recusare.in prin.eo.Bart.in
l.nec quicquam.§.ubi decretum,num.15.& ibi Ias.nu. 36.
ff.de off.Procons.& lega.atque ita respondit Crauetta con-
si.273.nu.4.& nu.10.quem ita declaraui in tract. De recu.
posse.Remedio sexto,nu.87.At in casu hoc nostro nullum,
aut saltem leue afferri potest præiudicium uenientibus ab
intestato.quod ea ratione probat Zuchardus,quia modicũ
dicitur præiudicium,cùm iudex non mandat aliquid dari,
uel fieri,ut docuit Baldus in l.ult.nu.3.in fi.C.de senten.ex
breui reci.ta. Nec obstat (inquit Zuchardus) quod scribit
461 Alex.in l.quod iussit,nu.7.de re iud.post Azonem,† sen-
tentiam super possessorio latam continere aliquid fieri:né-
pè,præstari patientiam, ut possessor quieté possideat. quia
respondet idem Zuchardus, Azonem loqui existente aduer
sario: sed in casu hoc nostro cùm nullus existat aduersa-
rius,non adest cui iuberi possit,ut patientiam præstet.& so
lùm præiudicium, quod infertur in casu nostro,est,quia cũ
agatur hic de adipiscenda uacanti possessione, eam facilius
acquirent ij uenientes ab intestato, quam cum occupata re
peritur.Sed hoc leue præiudicium est,(inquit Zuchardus)
quia in dando,uel faciendo non consistit. Ego opinor hoc
esse iudicis arbitrio relinquendum: Si quidem ex qualitate
rei & personarum potest esse magnum præiudicium, ut si
hæres uir potens sit,& ab intestato uenientes inopes, uel si
res difficilis recuperationis esset.Planior uidetur responsio
462 † Mantuæ uiri consultissimi hic prima lectura nu.130. Ci
tationem non esse consideratione dignam ob uenientes ab
intestato,qui stante testamento nullum interesse habent.Et
si dicatur, fieri potest, ut institutus decedat. respondet
463 † malos euentus non esse in consideratione,l.inter stipu-
lantem.§.sacram.de uerb.oblig. accedit quod his absenti-
bus ius reseruatum dicitur,ut inquit Baldus in l.1.numer.
5.C.qui admitti.& ibi etiam Romanus,quos recenset Man
tua. Nisi dicamus posse prætendere interesse eo modo su-
prà considerato.Ego opinor hos citandos nõ esse, quia fru
strà citarentur.Nam postquam non sunt in possessione non
possunt dici legitimi contradictores ad impediendam hanc
missionem,ut dicemus infra.q.67. quorsum ergo eos cita-
re,ut suprà diximus?
464 Extenditur hic casus,ut locum † etiam habeat, cum ad-
est possessor,sed ignoratur: nam & tunc necessaria non est
citatio:ita censuit hic Zuchardus num. 313. in fine.Illa est
465 ratio,quia paria † sunt,non esse,uel esse & non apparere.
l.in lege.ff. de contrahen. empt. Quòd intelligitur quò ad
processus ualiditatem, non autem ut illi possessori detri-
mentum afferat: nam tunc est necessaria generalis citatio,
quéadmodum scribunt Bart. Bald. & cæteri in l. si eo tpe.
C.de remiss.pign.qua de re scripsimus in tract. De recup.
poss. Remedio 8.nu.103.quo loci & Baldũ hic q.4. retuli.
quibus addo Soc.sen.consi.13.num.5.lib.4. Quibus infer-
466 tur declaratio † ad statutũ Patauinum sub rubr. De cita-
tionibus c.si ad aliquem uers.Ita tamen. quòd ante, dum
disponit in concessione illius missionis in possessionem es-
se citandos possessores. & si illi non reperiuntur proclama
te atque ita citatione generali uocantur. intelligitur statu-
tum, cum ueré extant possessores, sed qui sint in specie i-
gnoratur.nõ autem loquitur statutum cum ueré nemo pos
sidet,atque ita cum possessio uacans est.Nam tunc(ut su-
prà diximus)non est necessaria aliqua citatio,uel specialis,
467 uel generalis.His tamen casibus erit optimum,quòd † iu
dex,concedendo hanc missionem in possessionem reseruet
iura legitimi contradictoris, ut admonet hic Corneus nu-
mero 27.
QVAERO quinquagesimo septimò, an in hoc iudi-
468 cio offerendus † sit libellus? Duo casus distinguũtur.Pri
mus est,cũ nullus adest contradictor;tunc nullus offeren-
dus est libellus, cum nulla requiratur causæ cognitio. ita
Maria.Soc.sen.in cap.1.columna 29. uers. 63. fallit.de li-
belli obla.quem secutus est Zuchardus hic num.291.uers.
quòd tamé intelligitur. Iacobinus nu.23.& Corneus num.
469 28.nec est qui dissentiat. Secundus est casus † cum adest
cõtradictor;tunc offerendus est libellus:ita censuit Baldus
* hic nu.44.Iacobinus num.23.Corneus d.nume.28.* com-
munem testatur Zuchardus nu.291. Quidquid censuerit I-
gneus in authen.ex causa nu.54. C.de lib.præte.qui a com
muni recessit.Communis autem sentẽtiæ.Ratio prima est,
470 quia & in cæteris † iudicijs possessorijs offerri solet:qué
admodum de omnibus interdictis scriptum reliquit Ma-
ria Soc.d.cap.1.col.18.uer.53.fallit in iudicio possessorio,
quorum bonorum, diximus supra Remedio primo quæst.
ita quoque de possessoriis recuperandæ possessionis dixi
in Tract.De Recup. pos. Remedio 8. quæstio.5.Remedio
9.quæst.47.Remedio.10.q.15.Remedio.13.q.17.& Reme
471 dio.15.q.20.Accedit & illa ratio,quia † libellus etiam of
ferri

ferri solet: quemadmodum de omnibus interdictis scriptũ
reliquit Maria Soc.d.cap.1.col.18. vers.53. tamẽ in iudi-
cio possessorio, quorum bonorum, diximus supra Reme-
dio primo q. ita quoque de possessorijs recuperandæ pos-
sessionis dixi in Tract. De Recup.posses. Remedio.8.q.6.
Remedio.9.q 47. Remedio.10.q.15. Remedio.13.q.17.&
471 Remedio. 15.q. 19 Accedit & illa ratio, quia † libellus
etiam offerri debet in his iudicijs, quæ celeritatem deside-
rãt: ita docuit Bar.in l.4.§.hoc autem, nu.10.de dam.infe-
cto. Maria.Soci.d.c.1.col.15.uer.24. fallit, de libelli obla.
* & * communem testatur Ripa in d.§.hoc autem iudicium
nume. 106. & eo loci respondet contrarijs rationibus dis-
sentientium. Quod tamen intelligunt relati omnes, ut suffi
ciat qualis qualis petitio, nec enim solennis libellus requi
ritur. Idem in quouis iudicio summarie tractando esse ob-
seruandum, multorum auctoritatibus probaui in commen
tarijs De arbitrarijs iudicum lib.1.q.18.in fi.& infra in ul.
remedio. Erit tamen opus hanc quidem qualem petitione
in scriptis offerre: quemadmodum scribit Zuchardus hic
nume.91.ita Castrensis traditionem declarans. Quibus de
472 claratur † statutum Patauinum sub Rub.de citationibus.
cap.si ad aliquem: ut in ea missione in possessionem con-
cessa ab illo statuto offeratur libellus iuxtà iam relatas de
clarationes. quamquam uelit illud statutum esse sine stre-
pitu & figura iudicij procedendum.

QV AERO quinquagesimo octauo, an cum plures
473 adsint † contradictores, plures libelli offerendi sint. Bal
dus hic num.46.& cum eo Zuchardus nume.306.scribũt,
offerendum esse solum libellum. idq; ex l.3.ff.de alimẽ. &
ciba.lega. ita.n.uidemus plures debitores posse uno libel-
lo cõueniri. quod latè respõdendo comprobauit Rom. cõ
si. 240. quem secuti sunt Alex. consi.58.nu.9.lib.5 & De-
cius in l.edita.nu 71.C.de eden.& ibi Purpur.nume. 185.
* & * communem testatur Ronchegallus in l.3.§.1.nu. 21.
ff.de duob. reis. ob id ergo contradictores ij omnes eun-
dem iudicem adire debẽt: iuxta.l.1.ff.de quib. reb.ad eũd.
iud.ea. Illa est ratio, quia, quando hæres petit ab initio se
mitti in possessionem, necesse habet adire iudicem compe
tẽtem: qui quidem iudex isto casu iudicatur competẽs rõ-
ne bonorum, quemadmodum diximus supra.q.52. Cũ er-
go contradictores ad contradicendum ueniunt, illum iudi
cem adire debent, cum alius non detur: ita Zuchardus hic
nu.307. Nam & ubi plures adessent ordinarii iudices, qui
474 huius causæ † iudices esse possent, locus esset præuentio
ni, ut scripsit Castr.in l.nulli.C.de iud.& Zuchardus hic,
qui exemplum attulit in ciuitate Ferrariæ, in qua adsunt
Prætor & Vicarius, qui ordinariam iurisdictione exercẽt.
Si ergo coram Prætore tractari causa cœpit, Vicarius adiri
non poterit, quòd ego intelligo nisi is adeatur, ut uices ge
rens ipsius Prætoris.

Extenditur hæc iuris sententia, ut locum etiam habeat
475 quando unus ex contradictoribus † clericus esset: nã ad-
huc unus sufficit libellus, & unus adeundus est iudex. Ra-
tio est, quia natura litis & res personam ad se trahit: ita ex
tendit Baldus hic num 45. Quod intelligit Zuchardus ubi
476 supra procedere, cum † Clericus ille non possidet: secus
si possidet, quia tunc coram iudice suo est conueniendus,
cap.si quis contra Clericum. de foro compe. atque ita in
specie affirmauit Petrus in cap.significasti.de foro comp.
quem secutus est Barba.in additionibus ad Baldum hic nu
me.7.in litera F. Hæc cõfirmantur ex his, quæ scripsi in cõ
mentarijs De recupe.poss.Remedio 15.nu.219.quod loci
dixi ueriorem esse opinionem illam, quòd in eo iudicio tã
477 fauorabili recuperandæ possessionis † clericus spoliator
possessorq; conueniri non põt coram iudice laico.& eo lo
ci nu. 226. multis explicaui, quid si generali illa citatione
fuit uocatus, si sua interesse putauerit. quod & uno uerbo
attigit hic Zuchardus, non repetam semel dicta.
478 Declaratur nunc relata conclusio, ut non procedat † quã
do alter ex his contradictoribus opponeret & peteret, se
separatim conueniri: nam tunc illi separatim offerendus
erit libellus: ita respondit Rom.consi.245.Ad primum.quẽ
secuti sunt Purpur.d.l.edita.nu. 189. uers.limiteus. C.de
eden.& Ronchegallus in l.3.§.1.nu.21.prope medium, de
duob.reis. Hoc tamẽ intelligit Purpuratus, si causa subest
iusta petenti separatam hanc libelli oblationem: ut apud
479 illum. Atque intelligi & declarari potest † Spe.tit.de tes.
§.sequitur.nu.34.dum simpliciter asserit, duos libellos of
ferendos esse.
480 QV AE R O quinquagesimo nonò † si bona diuersis
in locis sita sunt, quo in loco offerendus erit libellus; Bal-
dus hic nu.45.uers.forus. hanc excitauit quæstionem, &
481 ait, esse offerendum in principaliori foro. † forus autem
magis principalis est ubi maior hæreditatis pars reperitur.
ob id io. comparere debent illi, qui contradicere uolunt.
§.si uerò absunt, in auth.de hær.& falcid. Nam ubi maior
482 fortunarum pars extat, ibi † domicilium dicitur esse con
tractum.l.2.ubi Sena. uel claris.ibi, ubi larem fouent, aut
ubi maiorem partem bonorum possident. & post multos
scripsi in commentarijs De arbitrarijs iudicum lib.2. ca-
483 su 85.nu.20. Est etiam (inquit Baldus) † forus principa-
lior ratione domicilij, hoc est habitationis quam originis:
ita gl.in cap.statutum.§.1.in uerbo.eiusdem ciuitatis. de
rescrip.in 6. Et in eadem ciuitate (inquit Baldus) principa
484 lior forus dicitur, sub quo sunt alii. Quocirca † forus Præ
toris in scholastico est principalior foro Doctoris, cùm &
Doctor Prætori subsit. l.ult.de iurisd.om. iud. Hæc tamen
procedunt cùm contradictores sunt sub eodem foro, seu
iudice; aliàs enim non cogitur quis extra forum propriũ
litem tractare. authent.et si contigerit.C. de iud. ita de-
clarauit uno uerbo Zuchardus hic numero 309. ad fi-
nem, & rectè.
485 QV AE R O sexagesimò, quomodo † formandus sit li
bellus iste? Spec.in ti. De testamentis.§.sequitur nume.28.
libellum hunc formauit: sed clarius Angelus Are.in §.qua
drupl.nume.16.uers.Quæritur, qualiter formabitur. insti.
de actio. ita formandum esse docuit. Narrandum in primis
est, mortuum esse Caium instituto se ipso petente hæredẽ
in solenni ultimoq; testamento, quod exhibetur in publi-
cam & authenticam formam manu Sempronii notarii.
quod quidem testamentum non est nec abolitum, nec can
cellatum, aut in alia quauis parte uituperatum. Deinde nar
randum est, quæ bona ab ipso testatore tempore suæ mor
tis possiderentur. Postmodum fit conclusio, petendo atq.
implorando ipsius iudicis officium, quo mittatur in natu-
ralem atque corporalem possessionem dictorum bonorũ.
& subiicitur, quod si apparebit aliquis contradictor, peti-
tur condemnari ad dimittendum quæ ex bonis illis deti-
net. Deinde iudex uiso testamento pronuntiat, hæredem
hunc esse mittendum in possessionem, & Seium contradi-
ctorem condemnari ad dimittendum dicta bona. Verùm
Zuchardus hic nume.310.alia pro facti euentu additnem
pè, quòd si substitutus est, uel fideicõmissarius, uel alter,
cui conceditur hæc missio, narretur euenisse casum, quo
hæc missio sibi concedenda est. Et si iam aliqua hic petens
possidet. petat se in ea possessione manuteneri atque con-
firmari quatenus opus est. bona autem in quibus missio pe
titur, in calce libelli describere, non alienum ab optima
praxi erit.
486 QV AE R O sexagesimo primò, † quæ actio in hoc li
bello proponi debet; Variæ fuerunt hac in re Doctorũ opi
niones. Glo.hic affirmat, duplici iure peti posse. Cõdictio
ne ex lege ista. item ex edicto diui Adriani. Verùm opinio
hæc ab omnibus ferè reiicitur. Si quidem peti nõ potest ex
Adriani edicto, cum correctum a Iustiniano illud sit: non
ergo eo uti possumus l.1.§.huic igitur.C.de Ius. cod.con
firm.capit.1. in uerbo abrogata, ubi omnes.de constit. Il-
† lud tamen † crebrius concedunt Doctores, libellum † de-
487 fendi atque sustineri posse, si hoc errore petitum est, mit
ti in possessionem ex eo Adriani edicto. Illa est ratio. quia
effectus attenditur potius, quam uerba Decius. l.si pacten
488 da pecora, nu. 10.de pactis. accedit quòd sufficit, † nar-
rationem & conclusionem libelli esse aptam, quàuis actio
expressa inepta sit: ut scriptum reliquit Inno.in cap.exami
† nata, de iudiciis.& cum eo † cæteri transeunt in l.edita.C.
† de eden. ubi Cur.Iun.nu.5. † cõem testatur: quamquam
ipse dubitet. Iacobinus hic.nu.8.& Mantua in prima lectu
ra nume.81. Nec huic posteriori rõni aduersatus quod ait
hic Decius nume. 22. plus esse deducere actionem ex le-
ge correcta, quam ipsam ineptam actionem. quoniam alle
gans legem correctam pœna falsi punitur. d.l.1.§.huc igi-
tur. Si quidẽ primò respõdet Zuchardus hic nu. 176. quod ex

quo non reperitur illud Adriani edictum, non pōt dici cō-
490 missum † falsum, quod aduersario nocere possit, non ergo pęnā mœretur. l. Diuus. ff. ad l. Cornel. de fals. & declaraui in commentarijs De arbitrarijs iudicum libro 2. casu. 306. nu. 22. & ex ibi traditis intelligere possumus hanc Zuchardi responsionē nō esse uerā: quia saltem pęna extraordinaria indicitur. Respōdet secundò idem Zuchardus, hūc
491 † errorem potius præsumi, quàm ꝙ dolo actum sit, quem admodum scribunt Bar. in l. quoties. §. 1. de hær. inst. Bal. in l. pe. C. de ijs qui sibi adscrib. Comens. cons. 135. col. 1. & gl. in c. super literis, in uerbo procedat, ubi aliquando dixi de resc. & alios retuli in præcitatis commentarijs De arbitra. iudicum. lib. 2. casu 309. ad finem.

Secunda itaq; fuit opinio Bar. quā probauit Bar. hic nu me. 7. in fi. distinguunt ij, Aut nullus extat contradictor, &
492 tunc † officium iudicis nobile conceditur. Hoc probant oēs, ut scribit hic Zuchardus nu. 178. Aut adest contra-
493 dictor. & tunc inquit Bar. post Butrig. datur † condictio, idest actio ex hac nostra constitutione. cum Bartolo sensit Alex. nu. 5. & Iacobinus à S. Georgio. nu. 10. quam quidē opinionem probare uidetur illa rō, quam perpendit Bald. hic nu. 44. ꝙ ex quo contradictoris possessio aduersariū eū facit l. 1. C. de alie. iud. muta. caus. facta. concludendum ui detur, eū cogi ad illam possessionē restituendū, sicut in actione triticaria concluditur. Præterea & secundo confer re uidetur uerba huius constitutionis, ibi, mittatur in pos-
494 sessionem &c. quæ cùm † impersonaliter sint prolata, actionem inde oriri significare uidentur, ꝙ docuit Bar. in l. 1. nu. 6. uers. quandoq; impersonaliter. ff. de cond. ex lege.

Verùm aduersus Bar. & Alex. senserunt Bal. hic nu. 44. Castren. nu. 4. Sal. col. 4. quos secuti sunt Dec. nu. 22. in fin. Mantua hic in prima lectura num. 87. uers. Et propterea tu tius. & Zuchardus nume. 180. qui hanc † cōem esse testatur, etsi Cur. Iun. nu. 37. & Sapia. nu. 75. dubitauerint. Affirmant itaq. ij iuris interpretes etiam hoc casu, cùm scilicet adest cōtradictor, dari iudicis officium nobile. Illud est sa tis solidum fundamentum, ꝙ ex quo nullum cum illo con
495 tradictore gestum est negotiū, nulla est orta † obligatio: non ergo dari potest aliqua condictio, quæ obligationem præsupponit. §. 1. inst. de act.

Secundò, quia uerba huius nostræ constitutionis referū tur ad personam iudicis, ibi, & ei possessio quæratur, uel (ut alij habent codices) adquiratur, ut sit sensus, illi hære di per iudicem adquiratur: ita. n. per alios nobis acquiri di cimus ut in institutio. per quas perso. nob. acqu. cùm ergo
496 uerba hæc iudicis personam respiciant, † iudicis officiū nobile inde prouenit: quemadmodū affirmarunt Matthes. not. 81. Nota quod Ias. & Decius latè in l. si soror. nu. 1. C. de coll. quos hic recenset Zuchardus. & idē respondit Go 22. cons. 5. nn. 9. alios prætereo. Scribunt ij Doctores, quòd
497 si † statutum dicit, ꝙ uictus uictori in expēsis litis condē netur, uerba censeri relata ad iudicis personā: & ob id inde oriri iudicis officium. Sed uerè adhuc res non caret dubitatione, quia uerba hæc constitutionis nostrę referri possunt & ad personam iudicis, ut iam diximus, & ad legis di spositionē, ut sit sensus, & ei adquiratur possessio, hoc est statim quò missus erit in possessionem, ei quæratur posses sio. quasi uelit dicere, statim efficiatur possessor. Quocircà
498 in dubio est dicendū † actionē oriri, & hoc est quod sen sit Bar. d. l. 1. nume. 6. uers. quandoque impersonaliter. de condict. indeb. nam dum ait uerba impersonaliter prolata, quæ ad unum uel alterum referri possunt, actionem parere, inde intelligimus, in dubio uerba impersonalia nō re ferri ad iudicem: quia si ad eum refererentur, officium iudicis producerent, aduersus Bartoli & aliorum sentētiam. primum itaq; fundamentum cæteris solidius est.

Non aduersantur nunc quæ pro Bartoli, ac Alexandri
499 opinione adducta sunt. Nā ad illud quod dicitur † posses sionem aduersarium facere. l. 1. C. de alien. iud. muta. cau. facta, ea ratione procedit, quia is possessor successerat in locū illius sui antecessoris, qui in eum alienauit: & aduersus illum alienantem iam actio competebat, quod in illius
500 † l. 1. declaratione sēsit Gomes. in d. §. sed istæ nu. 13. uer si. Vel secundò & melius, inst. de act. & concedunt Bal. Castren. & cæteri in d. l. 1. ut ergo ille primus rei uendicarione conueniri poterat, ita & iste successor. Præterea, & si possessio facit possessorem aduersarium hic, non tamen hæredi actionem tribuit, quia uerè eius possessio, non potest dici fuisse ab illo occupata, cum huius hæredis nunquam fuerit, nec etiam ipsa res principalis. Non etiam aduersatur illud secundum ex tex. nostro, quia satis demonstrauimus nihil certi affirmare.

Ad hanc tamē effugiendam Doctorum disputationem
501 duæ sunt à nostris proditæ † cautelæ. Vnā attulit Alb. hic nu. 8. quam probat Cur. Iun. nu. 37. quòd. s. uerba generalia, quæ utrūq; cōprehendere possint, exprimantur: ut si di catur. Dico me institutum in testamento non cancellato, quare peto me mitti in possessionē uirtute l. ul. C. de ed. di ui Adr. tol. Verùm cautelam hanc reijcit Mantua hic prima lectura nu. 87. Alteram cautelā recenset hic Curt. Iun. d. nu. 37. ex inia Ang. Are. in §. quadr. nu. 16. insti. de actio. quòd imploretur officiū iudicis, ut mittatur in possessionē, & si contradictor apparuerit, petat eum condēnari ad dimittendum, & relaxandum. Verùm hanc cautelam improbauit Alb. hic, illa; rōne, quia continet duo contraria re media, quæ cumulari nō possunt. l. 1. C. de fur. & ob id scri bit Albericus, Doctorē quendam Mutinensem in causa sue cubuisse, cum duo hęc ita deduxisset. Curtius tamē Iunior existimauit, praxim Aretini defendi posse: quandoquidem non affirmat Aretinus, duo hæc esse una simul deducenda, sed condōnaliter: id, quod fieri posse ait. Ego alia rōne opi nor Aretinū malè sensisse: si quidē pro constanti præsupponit, quòd ubi extat contradictor, quod contra eū detur actio, ut condemnetur ad dimittendum & relaxandum. Nisi dicamus Aretinum retulisse illa uerba ad solam iudicis personam.

502 QVAERO sexagesimosecundò, an † in hoc libello iudicium hoc possessorium cumulari possit, cum interdicto retinendæ? Et nō posse cumulari senserunt Castr. cons. 79. Videtur dicendum. lib. 2. & Tiraq. Tract. le mort a saisit le uiu, parte 6. decla. 3. dū loquuntur de interdicto, Quorū legatorum, quod adipiscendæ possessionis esse diximus supra remedio secundo, & de interdicto retinendæ. Quod tamen declarant non procedere diuersis respectibus; quæ cū fusius explanauerim supra d. remedio secūdo. q. 3. semel dicta non repeto. Et hoc casu declarari potest quod docuit hic Alb. nu. 16. hoc beneficium non concedi possidenti: nā non procedit hæc doc. respectu possessionis naturalis, quā adeptus quis esset.

503 QVAERO sexagesimotertiò, an † in hoc libello pos sessoriū hoc iudicium adipiscēdæ cumulari atq; deduci si mul possit cum possessorio recuperādæ? Qua in re dicēdū uidebatur posse, ex Baldi sentētia cons. 126. Præmissis uer bis lib. 3. quē secutus est Afflict. dec. 119. in fine. in meo co dice est consiliū Baldi. 141. lib. 1. inquit Bal. exceptiones re quirētes altiorē indaginē, obiici non posse contra agētem hoc beneficio. id quod latius infrà suis locis explicabimus. Ea ratione usus est Bal. quia hoc beneficiū est possessoriū
504 quasi † recuperādæ possessionis: ac si dicerem, hæreditate fuisse quasi spoliatā & in personā hæredis restituendā & reintegrādā; licèt hæreditas propriè nō possideatur. Hæc Bal. & cum eo Afflict. id qd confirmāt uerba Bar. hic nu. 20. ibi, Iacobus Butrig. dicebat. Si ergo & recuperandæ iudicium hoc dici potest, sequitur simul posse deduci. Quod clarius confirmat quod decidit idē Afflic. decis. 118. qui refert in cons. Neapolitano fuisse determinatum procedere libellum actoris se mitti in possessionem ex edicto quorū bonorum, & illorum bonorum possessionem sibi debere restitui, apertè sentiens remedium adipiscendæ & restituēdæ posse cumulari. Cæterùm opinor contrarium esse uerius, nempè duo hæc remedia simul cumulari non posse:
505 cūt adipisci & recuperare sint duo pugnantia. §. sequēs. inst. de interd. ubi Iustinianus ita statuit. Itaque si quis adeptus possessionem amiserit eam, hoc interdictum ei inutile est. Quocircà Spe. in ti. de test. §. sequitur. nu. 32. rectè cē
506 suit, † non esse hoc beneficio consultum possidenti, qui deinde à possessione cecidit, & cum eo idem docuit Alb. hic num. 17. Accedit iure cautum non reperiri, remedium unum esse posse ratione unius rei & adipiscendæ & recuperandæ possessionis, & mecum sensit Beroius in cons. 61. in fine. lib. 2. & nouissimè eruditissimus Cuiacius lib. 4. obser. cap. 11.

De-

507 Declarari hæc sentẽtia potest primò eo in casu quo † ex
statuti dispositione possessio contineret in hæredem : nam
tunc respectu naturalis moueri potest hoc remedium adi
piscendæ respectu uerò ciuilis illud recuperandæ, quem-
admodum de hoc beneficio adipiscendæ, & interdicto re-
tinendæ simul respondit Castren. consi. 79. lib. 2. quem su-
periore quæstione retuli. Et si rectè perpẽdatur ita uisus est
sentire & loqui Bal. in d. cõs. 141. dum loquitur de filio hæ
rede instituto, in quẽ possessio defuncti patris continuabat
508 ex dispositione † Decreti Mediolani, sub Rubr. Quod de
functi posses. &c. & ibi Bal. inquit citãdo l. cùm hæredes.
de acq. poss. hæreditatem censeri quodammodo spoliatã,
cũ uice defuncti illa possideat. & paulò post subijcit Bal.
quòd illud statutum Mediolani est conditum ad executio-
nẽ huius beneficij nostri, quod annotandum est declaratio
509 nem illius statuti. Extat † & Decretum Papiæ 16. sub Ru
bri. Quòd possessio defuncti. ab hac tamen Baldi & Ca-
strensis declaratione & snia dissentit Beroius in cons. 61.
nu. 25. li. 2. Declarat secũdò, ut nõ procedat relata cõis opi
nio eo in casu, in quo libellus põt sustineri, impropriando
eius uerba. Ita in specie respondit Beroius in consi. 43. nu.
27. lib. 3. qui multis similib. cõprobat. & hoc in casu defen
di poterit opinio Baldi & afflicti, qui (ut supra retuli) affir
mat, duo hæc remedia adipiscẽdæ, & retinẽdæ posse simul
cumulari. Verùm censeo esse aiaduertẽdum, quod hæc nõ
põt dici duorum remediorũ cumulatio: cum uerius sit esse
deductionẽ unius tantũ, ex quo uerba ipsius libelli, quæ si
gnificare uidebantur, esse deductũ remedium recuperãdæ,
impropriãtur; & demonstrant solùm remedium adipiscen
dæ esse propositum. Et hoc fortè uoluit dicere Beroius in
d. cons. 43. nu. 41. lib. 3.

510 QVAERO sexagesimo quartò, an cum † hoc remedio
adipiscendæ possessionis cumulari possit iudicium petito
riũ? Hæc iuris quæstio, alioqui difficilis, & perplexa, nõ ex
plicatur in specie a Doctoribus hic: Sed quantũ coniicere
potui ex eorũ traditionib. in l. naturaliter. §. nihil cõmune.
ff. de acquir. poss. uidetur dicendum cumulari non posse.
Si quidẽ hoc possessorium cum petitorio eodem tẽpore si
mul tractari minimè posse uidetur; cũ unius electione alte
rũ tollatur. ita ferè omnes intelligunt Theodosij cõstitutio
511 nẽ in † l. ult. C. de codicillis. quæ uerè de huius beneficii
ex edicto diui Adriani & nunc Iustiniani meminit. Si præ
sertim eã cõstitutionẽ legamus, ut legitur in Codice Theo
dosiano lib. 4. ti. 4. ubi ita legitur. Aut certè ex edicto diui
Adriani se mitti ad possessionẽ ex more petierit. Ita inquã
cõstitutionẽ hanc intelligunt Bar. in d. §. nihil. commune.
nu. 16. uers. & primò. & clarius Corasius ibidem in 2. par-
te. nu. 84. & Orianus in Rubr. de causa poss. & propr. col.
12. uers. prima conclusio. alios suis locis referam. Credunt
ij, iudiciũ hoc possessoriũ impediri ob petitoriũ ab eodem
actore iam propositum, quòd electione se impediant. Ve
rùm Rubeus Alexandrinus in d. §. nihil. nu. 266. uers. item
in secundo casu. & cum aliis quos nunc referam. existima
uit cumulationem hanc nõ impediri a d. l. ult. ob id quòd
duo hoc iudicia electione se impediãt, ut docuit Bartolus:
512 sed potius quòd ad inuicẽ repugnent. Nam statuit † Teo
dosius, quòd quando hæres succedere potest defuncto uel
directò ex testamento, uel obliquè ex codicillis, debet eli-
gere quo iure uult succedere; & si eligit successionẽ obli-
quam ex codicillis, non amplius reuerti poterit ad aliud
remedium siue petitorium, aut possessorium. non inquam
ad petitorium, ut. s. ex testamento de iure ciuili, uel de iure
prætorio ex bonorum possessione succedat. nec etiam ad
possessorium ex beneficio edicti nostri. Quam rationem.
Ratio autem quare hæres qui petijt hæreditatem seu fidei
cõmissum ex codicillis non reuertitur ad possessorium ex
hoc edicto, ea est, quia hoc possessorium solùm locum ha
bet condito testamento, nõ autem ab intestato, ut diximus
supra quæst. 10. at fideicommissum ex codicillis demon-
strat illum succedentem succedere ab intestato, atq. ita nõ
possunt simul esse hoc remedium possessorium, & illud iu
dicium ex codicillis: quia unum præsupponit defunctum
decessisse testatum, aliud uerò præsupponit decessisse in-
testatum: ita uisus est sentire Rubeus, quem iam retuli, atq.
ita etiam, illius nomine suppresso, explicat Fernandus in
d. §. nihil commune. cap. 3. nume. 6. uers. difficile tamen.
quamquam Fabius in d. §. nihil commune. nume. 104. pau
lò aliter Rubeum interpretetur. Verùm unus adhuc rema
net scrupulus, nempè, quòd illa Theodosij constitutio non
513 uidetur constituere hanc differentiam, quam † Rubeus &
cæteri faciunt, quòd sit intentatum petitorium ex codicil-
lis, ab eo quòd sit motum ex testamento: ut priore casu nõ
liceat cumulare possessorium: secundo uerò liceat. imò in
distinctè & unica determinatione idem utroque in casu as
serere uidetur, ut scilicet debeat semper hæres eligere,
quo remedio experiri uult: ut uno electo cesset alterũ. & li
cèt maior adsit ratio non admittendæ cumulationis cũ ex
codicillis hæreditas petitur, quàm cum ex testamẽto, atta
men non fit, quin adsit impedimentum, cùm ex testamen-
to petitur: quemadmodum uerba illius constitutionis in-
nuunt. Accedit quod utroque in casu eadem ratio militare
uidetur, qua Theodosius uult actorem ab initio eligere de
bere, quo iure habeat experiri, rõ inquam præsumptæ calũ
niæ ipsius actoris, qui cum in sua potestate sit, quando ex
periri uellit. §. omnem. in auth. de litigio. debet ante omnia
deliberare, ne modò una, modò altera uia agendo, litibus
reum uexet. quam quidem rationem uisus est considerare
summus Pontifex in c. pastoralis, de causa pos. & prop. ut
suo loco dicemus. Non ergo adhibenda uidetur differen-
tia quòd prius ex testamẽto agatur, uel ex codicillis, & e-
contra, quod sensit Bar. d. §. nihil commune. nu. 16. dũ ab-
solutè ait, in d. l. ul. cumulationẽ impediri, cũ unius electio
ne alterũ cesset. & in eodẽ §. nihil commune, Corasius in
2. parte. nu. 84. proposuit hanc iuris quæstionem cùm ex
testamento est prius motum petitorium. Nec quod dixit
Rub. & Feman. ex codicillis deferri successionem ab inte
stato obest, quin ex ipsis codicillis concedatur hoc benefi
cium missionis in possessionem, ex his quę scripsimus su-
514 pra q. 26. Hæc tamen me non retrahunt a †, Rubei & alio
rum sententia. si quidem uerè Theodosius eam solã actio-
num cumulationem prohibet, quæ non se compatiuntur.
Quod ostendit, dum prohibet agi ex testamento directò,
& deinde ex eodem obliquè petendo fideicommissum. itẽ
prohibet agi ex testamẽto directò, & ex codicillis obliquè
quæ repugnare inter se diximus. ita etiã prohibet petitio-
nem bonorum possessionis secundum tabulas, uel hære-
ditatem secundum nuncupationem: quia unum iure præ-
torio, alterum iure ciuili sustinetur. Et paulò post alia his
similia exempla adfert, dum ait, sicut si quis defuncti agno
uerit uoluntatem, de inofficioso agere prohibetur, & pa-
tronus liberti muneribus illectus & operis contratab. bo-
norum possessionem repellitur. Hæc sunt exempla actio-
num inter se repugnantium: quibus ostendit Theodosius
se principaliter prohibere, ne quis, dũ agendo directò suc
cũbit, confugiat ad obliquũ ex codicillis. Non autem con
stituit, quod sẽper petẽs eligẽdo unũ remediũ oĩno ab al-
tero excludatur. alioqui sequeretur quod si hæres peteret,
se mitti possessionẽ ex hoc edicto, & succũberet, exclude-
retur ẽt a petitorio, qđ est falsũ. Nõ ergo electio actionum
uersatur in his, quæ se cõpatiuntur, sed in cõtrariis & re-
pugnantibus. Et ideò rectè prohibetur, ut is qui petit hære
ditatẽ ex codicillis, nõ possit deinde petere, se mitti in pos
sessionẽ: quia petendo ex codicillis ostendit, se petere per
obliquum. petẽdo uerò se mitti in possessionẽ ex testõ, in
quo ad est clausula codicillaris, uidetur secundũ ius ordi
nariũ, & potentius petere ex iure directò. Atq; ita conside
rãdo, dicẽdũ est illã rõnem præsumptæ calumniæ solùm
uersari circa actiones repugnantes: alioqui opus esset dice
re uersari ẽt cũ prius agitur possessorio: quod minimè ue
rum esse dixim⁹. Quo circa sentiũt apertè Rub. & Fabius.
nec non & Fern. pręcitatis locis, & clare ẽt Ripa. in d. §. ni
hil cõe. nu. 143 quod ubi hoc possessoriũ nõ repugnat ori
gine & effectu iudicio petitorio, posse cũ eo cumulari: ut
putà, si hæres ille in testõ institutus petat prius se hæredẽ
pronunciarj intentando hæreditatis petitionẽ ex testõ, &
deinde petat ex eodẽ testõ se mitti in possessionẽ. d. bono
rũ hæreditatis ex hoc edicto. Quam sanè sniam (ut mox su
biiciam) ueram & probabilẽ opinor. Duo itaq; casus nũc
primum sunt constituendi.
515 Primus est casus, cum hæres primò proponit † petito-
rium ex codicillis, uel ab intestato penitus, & deinde pro-
ponit hoc remedium possessorium ex nostra cõstitutione:

tunc non admittitur cumulatio hæc,ex d.l. vlt. C. de codi-
cil.iuxta declarationem,quam suprà retuli. Nec.n.hæc repu
gnantia simul stare possunt.l.ubi repugnantia.de reg.iur.u-
bi Dec.& cæteri. Hinc scribūt omnes in l.edita.C. de eden.
516 ibi Bar.Dec.nu.62.cumulari non posse plures † actiones,
quæ inter se repugnāt.& probat.l.1.C.de fur.nec.n. Deus,
uel ipsa natura (ut illi aiunt) efficere potest,ut duo contra
ria simul esse possint. Quod hic clarius procedit posteaquā
hæres iste eligendo petitorium, atque ita unum ex cōtrarijs
alteri,hoc est possessorio renunciasse uidetur.
517 Secundus est casus,cùm hæres primò proponit † peti to-
rium ex testamento,deinde ante cōclusionem factam in cau
sa super eo,proponit hoc remedium possessorium ex nostra
constitutione,hoc in casu admittitur cumulatio:ita:sentiunt
Rub.Fabius,Fernand.& Rip.locis iam citatis. Quod & mi-
hi placet: nam cum hæc iudicia & his similia electione,nec
repugnantia se impediant,cumulatio admittitur, ut docuit
Bar.in d.§.nihil commune.nu.16. vers.aut sic se, & ibi Ias.
nu.100. Hæc autem duo iudicia non se impedire nec origi-
ne,nec exercitio,uel ex eo constat,quod ambo eandem ori
ginem habent,nempè ex eodem testō,ita nec exercitio repu
gnant,cum unum circa possessionē, alterū circa proprieta-
tē. Non.n.facta missione in possessionem impeditur hæres,
quin possit hæres declarari & proprietatem assequi.& econ
518 tra dum petitur proprietas, nō impeditur † petitio posses
sionis ,cum non tendant ad eundem finem:quia petitorium
tendit ut proprietas tribuatur , possessorium ut sola posses-
sio,ut inquit Rub.in d.§.nihil commune.nu. 272. vers. sed
casus noster.& Fernandus ibidem c.3.nu.7. uers. secundò
opponitur,ob id ergo cumulatio hæc non impeditur,iuxta
l.nemo ex his.§.quoties.de reg. iu. & scribunt omnes in l.
edita.ibi Dec.nu.61.C.de eden. Quocirca Bar.& relati inter
pretes in d.§.nihil commune.scribunt , hoc in casu cessare
omnem regulam cumulationis impeditiuam. Nam etsi iudi
ciū petitorium prius propositū fuerit , non ita primū finiri
pōt,ex quo altiorem indaginem & cognitionem requirit ,
quin prius finiatur possessorium,quod cum summarium sit
citò & facilè terminatur. & ob id ex eo petitorio pendente
nulla adhuc exceptio dominij notoria quæsita dicitur reo ,
ut eam contra agentem possessorio obijcere possit.quod ex
plicat Bar.in d.§.nihil commune.num.16.uers.prætereà ex
ceptio. Quo loci ipse Bar.satisfacit illi difficultati, quæ obij
ci poterat.nēpe,quòd absolutoriè exceptio in hoc possesso
rio opponi pōt,ex Dyno in c.qui ad agendum.de reg. iu.in
† 6.satisfacit inquam Bar.relata rōne suprà . Huic † receptæ
Doctorum opinioni aduersari videtur secūdū Arc. in d.§.ni
519 hil commune,nu.17.† tex.l.interdum.ff.de publ. iud. ubi
520 si est actum † criminaliter l.Iulia de vi, nō pōt postea cu-
mulari possessorium recuperandæ.ea rōne,quod absoluto-
ria lata in primo iudicio parit exceptionem rei iudicatæ
in secundo , leg. 2. §. hoc edicto. ff. vi bonor.rapt. & ta-
mē ibi snia ferenda in iudicio criminali,quod est ordinariū
& solenne,produci uerisimiliter non poterat in iudicio pos
sessorio,quod,ut sūmariū,citò & facilè terminari poterat .
Rectè satisfacit Soc.Sen.in d.§.nihil cōe.nu. 20. & cum eo
sentiunt ibi Ias.nu.101. uers. sed ad illū. Claudius Merme-
ri⁹.nu.147.Hormano Decius.n.67.Rub.n.268.Fern.c.3. nu.
7.ver. ēt si uaria.& So.iun.nu.317. Quāquā eodē in loco Fa
bius nu.105.uers. sed ista,a Soc.dissentire uideatur,attamen
si eius uerba & respōsio,quā ibidē nu.206. adfert rectè per
pendantur, uerè idē scribit, quod Soc. inquit ergo Socinus
in d.l. interdū,agi de eodem facto, ob id snia lata in primo
exceptionem parit in secundo,quādoquidē snia lata in ciui
li ostendit,quid futurum sit in criminali. Nā si reus in causa
ciuili absoluitur , erit pariter absoluēdus in criminali: quia
constat delictū non esse commissum, ut econtra si cōdemna
tur in ciuili,ita & in criminali. Non ergo mirū est,quòd cu-
mulatio impediatur,ēt illud iudiciū magis solēne citius alte
ro finiri non potest. At in casu nostro rō discutitur idem fa
ctum,sed diuersum. Et hic non impeditur cumulatio ex eo,
quòd lata snia in uno exceptionem parit in altero . sed quia
lata sententia in primo,& ita in petitorio,liquidatur ius ip-
sius rei.quo iure,hoc est dominio, liquidato , ipse reus pōt
de eo,ut de notorio iure opponere agenti possessorio,& il
lud ius probare per sententiā.& quia hoc effici non potest,
nisi lata sententia. ob id tunc solum obstat hæc dominii ex-
ceptio,cùm prius petitorum finiri potest ante possessoriū .
Secundo aduersus hanc receptam opinionem obijcit Fa-
bius in d.§.nihil commune.nu.105. illam assertionem Io.
& Azonis,dum affirmarunt, quod nullum petitorium con-
currere potest cum possessorio, quāquidem opinionem ip-
se Fabius ibidem nu.105.ueriorem esse opinatur.ex genera
li dispositione.l.incerti.C.de interdict. & l.ordinarij.C. de
rei uend.& ex l.1.§.quia autem.ff. quo. lega. argumento i-
bi sumpto a speciali. Verùm facilè diluitur hæc argumenta
† tio,quandoquidem recepta † magis opinio est contra Ioan
nem & Azonem; quia uerè datur petitoriū, quod cum pos
521 sessorio concurrit,ut est hoc adipiscendę.& textus.† l.or
dinarij,ac l.incerti loquuntur in interdicto,& iudicio pos-
sessionis retinendæ: ut idem Fabius scribit in d.§.nihil com
mune.nu.136.& Bal.in d.l.incerti.nu.12.vers.quintò rener
tor,& alibi sæpe. & scripsi in tract. de retinenda possess.q.
60. Ad tex.l.1.§.quia autem.ff.quo.leg.extat declaratio su-
pra remedio 2.q.31.
Tertio idem Fabius in d.§.nihil commune.nu.105.vers.
item impedit.obijcit aduersus hanc communem opinionē,
quòd scilicet illi obstat regula ordinis, quæ cum necessita-
tis sit,ut ibidem docuit Fabius,nu.102.vers.et ideo credo ,
hanc cumulationem impedit. Respondetur, regulam ordi-
522 nis † procedere in remedio retinendæ ex d.l.incerti.C.de
interdict.quod docuit Bar.in d.§.nihil commune.num. 17.
et cum eo cæteri omnes.
Quartò obstat (inquit Fabius ubi supra) regula dupli-
citatis ex l.nemo.§. quoties.de reg.iu. Nam semper agi ui-
detur ad eandem rem,ut scilicet rem ipsam consequatur si
ue modo petitoriū,siue possessorium intentetur,ut idem Fa
523 bius ibidem nu.85.declarat. Sed fallitur † Fabius,quia (ut
iam admonui) duo sunt diuersa possessio & proprietas ,
quod probat tex.d.§.nihil commune.& licèt utraque , hoc
est possessio & proprietas circa eandem rem uersetur, non
tamen qui unum consequitur, alterum necessariò consequi
potest,& si aliquando consequitur,non est uirtute illius in-
524 tentati remedij,nam per † petitorium petit actor se domi
num declarari.l.Pomponius.§. sed etsi quis. ff. de procura.
& l.ex diuerso.ff.de rei vend. & licet facta illa declaratione
525 ueniat tandem † possessionis restitutio. id contingit quod
iure dicti remedii & actionis,seu officio iudicis.l.qui resti-
tuere.ff.de rei uend. Ita econtra cum pronunciatur & mit-
titur in possessionem,non tamen dominium obtinet . cessat
ergo illa regula duplicitatis. Atque ita defenditur Bar.& se-
quacium sententia.
526 Declaratur primò hic casus,ut locum non habeat † ex æ-
quitate iuris Pontificii eo in casu , cum super petitorio iam
intentato est conclusum in causa,& ferenda est absolutoria
pro reo,quia actor nihil probauit:nam tunc ex hac æquita-
te non potest ipse actor remedium hoc possessorium cumu
lare,ita docuit Bar.in d.§.nihil commune.nu.16.uers.si. hoc
† tamen cum eo sentiunt cæteri † ferè omnes,quemadmodum
recensent Ias.ibidem.nu.113.Rubeus nu.273.uers.si. secun-
dum declaratur,& Fernand.ibidem c.3.nu.7.uer. limitatur
ergo.& Soc.iun.nu.320.ex tex.c.pastoralis.de cau. pos. &
propr. Cæterum Iason in d.§.nihil commune.nu. 113. &
cum eo Corasius ibidem in 2.parte.nu.84.in fi.uerius opina
tur nullam esse constituendam differētiam inter ciuilem &
canonicam dispositionem ut scilicet idem dicendum sit de
iure ciuili.atque ita Iason confirmat quidem hanc declara-
tionem, sed conatur destruere distinctionem Bartoli, & il-
lius declarationem,quam mox subijciam.
527 Declaratur secundo hic casus , † ut locum non habeat ,
cum super hoc iudicio petitionis hæreditatis ex testamen-
to,atque ita cum super hoc petitorio conclusum est in cau-
sa,& speratur ferri diffinitiua pro reo , qui se rei dominum
esse probauit : nam tunc non conceditur hæredi cumulare
hoc possessorium,ita docuit Barto. in d.§.nihil commune ,
num.16.uer.aut est conclusum: iunctis his,quæ ibidem sub
iungit in uers.unde dico quod si. Idem firmarunt ibi Imo-
la.num.18. Rom.num.25.Alex.nu.30.Ripa.num.144. Hor
mano.nu.86.Rubeus num.267.Soc. iun.nume. 321. Cora-
sius in 2.par.num.84. Orta.in rubr.de causa possess. & pro
pr.colum.13.uers.secunda conclusio. Ea ratione mouetur
Bart.quia speratur prius sententia in petitorio super domi-
nio ad fauorem rei conuenti, quam ut possit possessorium
dis-

diffiniri. & ideo cum illa exceptio notorij dominij incontinenti obijci possit, cumulatio impeditur, atque ita hoc casu dispositio c. pastoralis, de causa poss. & prop. procedit etiã ex rigore iuris ciuilis. Qua ex re intelligimus quanta sit ius
528 † conclusionis in causa, cũ a reo factæ sunt probationes sui iuris, ut. s. eam uim habeat, quam & snia: ut quemadmodum snia parit exceptionẽ, quæ agenti hoc possessorio obijci põt, ita & ipsa conclusio in causa. Quam sanè assertionẽ confirmant multa congesta à Iasone in d. §. nihil cõe. num. 109. & nu. 112. dum conatur ostẽdere duo hęc a pari procedere, φ lata sit snia, uel φ sit, conclusum in causa. Verũ aduersus Bar. & sequaces senserunt Ang. in d. §. nihil, & Are. & in eorum opinionem inclinant ibidẽ Fabius num. 110. & Rubeus nu. 272. uer. & iõ uidetur tenẽdum. Ea rõne subtili adducti sunt, φ a pari non procedunt hæc duo, φ lata sit
529 snia, & φ † conclusum sit in causa. si quidem snia habet quid certi de præsenti, conclusio in causa quid incerti: quia & si ferri debet sententia pro reo, attamen actor ab ea appellabit, & per appellationem sẽtẽtiæ effectus suspẽdetur, l. 1. in fi. ff. ad Turpil. non ergo eadem ius est conclusionis in causa, quæ sententiæ. Hanc considerationem adeò grauem esse existimant omnes ferè, ut multi eorum dixerint, difficile admodum esse Bar. tueri, ut fatetur Ias. in d. §. nihil commune, nu. 108. & apertius Fabius nu. 110. conantur tamẽ totis uirib. omnes Bar. sniam, quam æquam esse autumant, defendere. Respõdet itaq; primò Ale. in d. §. nihil commune.
530 nu. 45. hac ratione usus. † Exceptio notorii dominij impedit litis ingressum: ita Arch. in c. ut circa, de elect. in 6. latè idem Ale. in l. creditori. C. de pact. sed probationes de domino post conclusionem in causa faciũt notorium. gl. sing. in c. significauerunt, de testib. ergo exceptio notorii dominij repellere debet hũc agentem possessorio. Confirmatur secundum Alex. quia probationes factæ in una causa faciũt fidem in altera. Est φ aduertatur, Alexandrum per indirectum euadere uoluisse Angeli consideratione, quemadmodum aduertit & Ias. in d. §. nihil commune, nu. 106. uers. sed aduerte. Nam ait Angelus, φ licèt speretur, snia, attamẽ appellari põt. Alexander, ut hoc effugiat, inquit, exceptionem notorij dominij non oriri ex sententia, uel ex conclusione in causa, sed ex ipsis probationibus, quæ sanè probationes post conclusionem in causa notorium faciũt. Quam quidẽ cõsiderationem opinatur Ias. in d. §. nihil commune, num. 107. & ante eum Soc. sen. ibidem nu. 21. uer. sed tu considera. solùm uersari circa iudicium illud petitorium, non circa possessorium ab eo diuersum, quãdoquidem aduersus probationes illas in petitorio factas obijci põt, cũ de eis in possessorio tractari contingit, ut docuit Bar. in auth. qui semel. nu. 30. C. de prob. dum asserit in noua instantia obijci pos-
531 se † contra testes iam in alia causa interrogatos: atq; ita probationes notorium non faciunt, ex quo reprobari possunt. ita Abb. in c. cum olim. 2. not. de uerb. sig. sed errãt Ias.
532 & Soc. quoniam† Bar. in d. auth. qui semel, num. 30. loquitur, cum testes fuerunt interrogati in prima instãtia, in qua lata est sententia, quæ exceptionẽ rei iudicatæ non parit in secunda. quod scribit idem Bar. in l. 2. §. 1. num. 3. ff. ui bon. rap. & cum eo Soc. cons. 110. col. 1. lib. 4. & Paris. cons. 87. nu. 49. lib. 3. At hic si præsupponeremus latam esse sniam in petitorio, ex quo illa sententia exceptionem in possessorio pareret, dicẽdum est contra testes excommunicatos in petitorio obiici non posse in possessorio. Non. n. finito petitorio per sniam ad fauorem rei conuenti, considerari põt iudicium possessoriũ; quoniam statim a sui initio opposita exceptione sentẽtiæ latæ in petitorio, impeditur, quõ ergo cõsiderari põt tps opponẽdi in iudicio possessorio, si eius prin-
533 cipium impeditur? Hanc† Alexandri cõnsiderationem meliorẽ opinor illis, quib. usi sunt idem Soc. sen. d. §. nihil cõe. nu. 21. in fine. & Ias. ibidem nu. 108. quas quidem rectè reiiciunt Hormanus. & Fabius in d. §. nihil cõe. ille nu. 89. in fi.
534 iste nu. 10. Ego† Bartolum rectè sensisse credo, si, quod ipse ait, ad iudicis personam referimus. Est enim clari iuris,
535 † iudicem non dẽre admittere actorem ad agendum, cùm uidet carere iure & actione. ita Alex. in l. ubi pactum. nu. 7. C. de transact. & plures congessi in tract. de arbitrariis iudicum lib. 1. q. 16. At quando est conclusum in causa, iam uidet iudex reum conuentum esse dominum, & actorem, qui uult agere possessorio, carere iure: & ob id calumniosè uel

le experiri possessorio, cum iam cognoscat contra se in petitorio ferendam esse sententiam. Et ad reprimendam hãc calumniosam uexationem respexisse uidetur Bar. in d. §. nihil commune, num. 16. in illis uerbis. Aut est conclusum, & tũc non potest possessorium proponere, nisi ex causa aliter Iudici uideretur d. c. pastoralis. de causa poss. & proprie. Ecce quòd Bar. tribuit hanc facultatem Iudici admittendi & repellendi; admittit, si æquum ei uidetur, illum actorem possessorio experiri: quia fortè illæ probationes poterũt prosterni in instantia appellationis, uel quia dolo uersatus est reus occultando fortè iura actoris, uel alio modo. repellit ẽt si uidet actorẽ omnino bono iure carere. Et uere huc
536 respexit summus Pontifex † in d. cap. pastoralis, quod in hanc sententiam considerat Barto. Nam ita statuit, his uerbis. si uero renuntiatum fuerit, uel conclusum, ut iam possit causa proprietatis diffinitiuæ sententiæ calculo terminari, (ne lites litibus inculcentur; & uia possit fraudibus aperiri, causa non decisa) possessorio non erit utendum. Hæc summus Pontifex. qui nec clarius, nec apertis potuit dixisse. ideo iudicem non debere admittere hunc actorem, quoniam fraus & calumnia præsumitur. Deinde subiicit idem Pontifex, & potestatem tribuit iudici admittendi hunc actorem, si ex iusta causa ei expedire uidebitur. cuius quidem iustæ causæ eo loci exempla recenset.

Tertius nunc est casus huius propositæ quæstionis; cùm
537 scilicet econuerso prius † est propositum iudicium hoc possessorium, & deinde ab eodem petitorium. Hoc casu dubium non est cumulationem admitti, cum petitorium quod deinde proponitur non repugnat naturæ possessorii, ut puta, si hæres scriptus producto testamento petit se mitti beneficio huius edicti in possessionem bonorum defuncti: & deinde petat ex eodem testamento, se hæredem declarari, & sibi tanquam hæredi bona illa defuncti restitui. Hæc cumulatio admittitur ex traditis supra in præcedenti casu, & docuit Barto. in dict. §. nihil commune. num. 21. quem cæteri ibi sequuntur. Sed maius est dubium, cum natura petitorii repugnat possessorio, ut putà, si hæres producto testamento petiit, se mitti in pessessionẽ: sed quia uidet illud testamentum non posse sustineri, ut testamentum, petit ex codicillis, se hæredem fideicommissariũ pronuntiari. Hoc casu dicendum est non admitti cumulationem ex d. l. ultim. C. de codi. quam supra in prin. declarauimus. Accedit hæc ratio, quia aut hic actor petit fideicommissum ex codicillis illiusmet iam producti testamenti, quod solùm iure codicillorum potest sustineri, aut ex codicillis ab eo testamento separatis. primo casu, ex ea petitione ostendit uitium aliquod inesse illi testamento, & per consequens mitti non debere in possessionem ex hoc edicto. secundo casu ex noua codicillorum productione uidetur renunciare iam producto testamento, quo petebat, se mitti in possessionem: atque ita utroque casu se ipsum excludere uidetur. Planius hic casus procederet, cùm deinde ab intestato se hæredem fore peteret pronuntiari.
538 Quartus est casus, cùm hæres una† simul utrumque iudicium, possessorium scilicet & petitorium proponit, ut puta si petit se mitti in possessionem ex hoc beneficio, & se hæredem declarari. Hoc in casu idem dicendum est quo supra, ut sensit Bar. in d. §. nihil commune. nu. 22. dum tertiã combinationem proponit & explicat. & cum eo cæteri trãseunt. si ergo duo hæc iudicia inter se nõ repugnant, ut quia ex eodem testamento possessorium & petitorium deducitur, admittitur cumulatio. si uerò repugnant, non admittitur. Quod, intelligo siue simpliciter, siue sub cõditione proponantur, ut statim dicam. Quò sine controuersia cumulatio hæc procedit, cautè poterit hæres ita petere. Peto me mitti in possessionem bonorum defuncti, cuius testamẽtũ, in quo hæres scriptus sum, produco, & ubi constet me non esse mittendum in possessionem, peto ex eodem testamento me hæredem declarari & bona defuncti mihi restitui. Hæc enim conditionalis propositio omnem ambiguitatem tollit. Quod quidem procedit cùm actiones inter se pugnantes non sunt. sed quid si sunt contrariæ; ut putà, peto me mitti in possessionem ex testamento, & si non constat me scriptum hæredem, peto me hæredem ab intestato declarari. Videbatur hac in re dicendum, petitio-

nem procedere posse, ex doctrina Baldi, in l. quod tempore.
num. 5. C. de restit. milit. qui docuit libellum hunc admitti
539 peto † me restitui ad tempus, & cum restitutus fuero, ex
nunc prout ex tunc peto me declarari dominum, & rem
mihi restitui. Hic inquam libellus recipitur, quia hæc
non dicitur propriè actionum incompatibilium cumula-
540 tio, sed plurium † petitionum subordinata & conditiona
lis propositio. Baldum secuti sunt Felinus in c. significanti-
bus. num. 13. de libelli obla. & Io. Bolognetus in l. edita. nu
mero 106. C. de eden. qui ob id docuit, ita posse declarari
omnes regulas prohibitiuas cumulationis ratione incompa
tibilitatis. Huc spectat, quod scribit Dec. in d. l. edita. nu-
me. 63. C. de eden. post Abbatem, quem refert. ait Dec. pro
541 cedere † libellum hunc. dico sententiam nullam, & si qua
est appello. etiam si (inquit ille) sint hæc inter se contraria,
quod scilicet sententia sit nulla, & quod sit valida, sed præ-
textu iniquitatis rescindenda. Cæterum contrarium uerius
esse existimo, ob regulam repugnantiæ, quę cumulationem
impedire solet, uti iam sæpius fuit dictum. Nec aduersatur
doctrina Baldi in d. l. quod tempore, quia loquitur Bald. eo
in casu, cum duo iudicia ita se habent, ut unum ex altero
oriatur. ex gl. l. non ab re, in uerbo ordine. in fi. C. unde ui.
quam exornaui in trac. de recup. poss. Remedio 11. q. 3. ubi
Baldum præcitato loco, & alios retuli. atque ita Baldum in
tellexerunt Feli. & Bolognetus suprà relati. Nec etiam ob
542 stat illa doctrina Decij, quia uerè hæc non sunt † omninò
cōtraria. dico sententiā nullam, & si qua est appello. quem-
admodum declarat Bar. in l. si expressim. numero 6. ff. de
appell. qui subijcit, quòd etiam si esset illa repugnantia, tol
leratur, cum sit exceptio & defensio quædam. Idem quod
Bar. scribunt alij plures, quos recenset Vantius in trac. de
nullita. tit. quot & quib. modis nullitas proponi pōt, nu. 8.
543 Quintus est casus, † cùm unus proponit petitorium, &
alter possessorium diuersis respectibus pro adipiscenda
possessione eiusdē rei, tunc admittitur cumulatio. ita Bart.
in d. l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 25. de acq. poss.
Orianus in rub. de causa poss. & propr. col. 15. uers. decima
quarta conclusio. & eo loci Fabius exemplum proponit, vt
intelligamus. quod ait Bar. diuersis respectibus, puta, Caius
possidebat fundum naturaliter uti fructuarius, uel emphy-
teuta Sempronij, qui Sempronius hæredem fecit. Caius
agit petitorio contra illum hæredem, asserens, se nolle re-
cognoscere eum in dominum directum, ob id quod ipse do
minus est. atque ita agit Caius respum possessionis ciuilis,
hæres uerò agit possessorio, ob possessionem naturalem.
544 Sextus est casus, cum † respectu possessionis eiusdē rei
unus primò proponit petitorium, & alter, lite adhuc super
eo petitorio non contestata proponit possessorium, ut pu-
ta, qui se hæredem credit, petit se hæredem declarari, &
Caium possessorem bonorum defuncti cogi ad restituen-
dum. & Caius ante litem contestatam producit testamentū,
& petit, se ut hæredem debere mitti in possessionē dictorū
bonorū, quæ erant defuncti, & quæ ab alijs nunc possiden
tur. hoc casu admittitur cumulatio, sed super possessorio so
lùm erit procedendū: nam suspenditur petitorium. ita Bar.
in d. §. nihil commune. nu. 25. uers. aut eodem. & ibidem cū
eo senserunt Ripa nu. 163. Fabius. nu. 146. uers. secunda cō
clusio, & Fernandus c. 3. nu. 34. & idem docuit Butrius in
c. cùm dilectus. nu. 9. uers. uenio ad secundam. Ea est ratio,
quia, dum proponens possessorium negat se possidere bo-
na petita ab eo agente petitorio, efficit ut petitorij actio ces
set, quæ contra possidentem datur l. ult. ff. de rei uen. Quod
tamen declarat Butrius præcitato loco non procedere cùm
agens petitorio uult probare aduersarium possidere: nam
tunc vtcunque admittitur.
545 Septimus est casus, ut supra, sed qui † possessorium pro
posuit id fecit iam lite contestata super petitorio: tunc si in
sua responsione ut lis contestaretur asseruit, se non possi-
dere, admittitur, & super hoc possessorio solum procedi-
tur. si uerò respondit, se possidere, & deinde proponit pos-
sessorium, non auditur, cum sit sibi contrarius. l. 1. C. de fur.
ita Bar. in d. §. nihil commune. nu. 25. uers. aut reus. & ibi-
dem Ripa. nu. 163. uers. secundò fallit. Fabius nu. 146. uers.
tertia conclusio. & Fernandus c. 3. nu. 35. idem scripsit Bu-
trius in d. c. cum dilectus, nu. 9. uers. uenio ad secundā. Qui
quidē hoc intelligunt, nisi agens petitorio nouit eo tempo-
re, reum non possidere, nam tunc est quod sibi imputetur,
qui temerè liti se obtulit. l. is qui se obtulit. ff. de rei uend.
546 Octauus est casus, cum unus † primò proponit posses-
sorium, & alter petitorium, sed diuersis respectibus. tunc
admittitur cumulatio. ita Bar. in d. §. nihil commune. num.
27. uers. sed si possessorium. etsi Fabius ibidem num. 151. &
Fernandus d. c. 3. nu. 44. aliqua Bar. obijciant, cum Bar. sen-
sit Orianus in rub. de causa pos. & prop. col. 15. uer. Deci-
manona conclusio.
547 Nonus est casus, cum unus primò proponit † possesso-
rium, & alter petitorium ratione eiusdem rei: tunc cumula-
tio non admittitur: ita Bar. in d. §. nihil commune. num. 27.
uers. aut eodem modo, & ibidem Fernandus d. c. 3 nu. 44.
Ea est ratio, quòd is aduersarius proponendo possessorium,
negat se possidere, atque ita impedit iudicium petitorium,
ut iam fuit dictum.
Declaratur hic casus ut locum non habeat cum agens pe
titorio agit contra illum suum aduersarium ratione posses
sionis deinde quæsitæ: ita Bar. Butrius & Fernandus præ-
citatis in locis.
548 Decimus & nunc ultimus est casus, cum simul eodem
† tempore unus proponit petitorium, & alter possessorium
ratione eiusdē rei: tunc non admittitur cumulatio, impediē
te regula ordinis atque contrarietatis: ita Bart. in d. §. nihil
cōe. nu. 28. uers. item si proponitur. & ibidē Fernandus c. 3.
num. 46. Quamquam a Bartolo malè dissentiat Butrius in
d. c. cum dilectus. nu. 9. versi. si proponitur adipiscendæ. de
causa pos. & propr. De hac per difficili quæstione satis. Cæ
549 terùm an illis casibus, quibus † cumulatio non admitti-
tur, intelligatur ipso iure, uel parte opponente, hic non ex-
plico, sed uidendi erunt omnes in d. §. nihil commune. ibi-
dem Bar. nu. 30. Ias. nu. 156. Ripa nu. 169. Fabius num. 147.
Decius nu. 137. Rubeus nu. 125. & preter eos tradunt Soc.
Sen. cons. 98. col. 1. lib. 4. Rui. cons. 115. num. 9. lib. 4. Dec.
cons. 84. nu. 2. & Cur. iun. in l. edita, nu. 217. C. de eden. &
ibidem Iacob. a S. Georgio nu. 105. Orianus in rub. de causa
pos. & proprie. col. pe. cæteros ex industria prætereo. Cum
550 aūt ambigitur quo tpe sit opponēda † exceptio, cumula-
tionē nō esse admittendā explicant Bar. in l. 2. in fi. ff. de pe-
titio. hære. & in l. fundum. ff. de except. quem uno uerbo se
cutus est Iacobinus a S. Georgio. in d. l. edita. nu. 107.
551 QVAERO sexagesimoquintò, an in hoc † iudicio
lis contestanda sit? Bal. hic nu. 44. in fi. & Ang. Are. in §. qua
drupli. num. 16. uers. ex quo sequitur. inst. de actio. duos ca-
sus distinguere uidentur. Primus est, cùm nullus adest con-
tradictor, tunc nulla requiritur litis contestatio. idem sensit
Bal. in disputa. Accusatus de ui turbatiua. col. 10. uers. si ue-
rò petitorium. Io. Corasius in l. naturaliter. §. nihil commu
ne. in 2. par. nu. 106. de acq. poss. quia hoc casu persona ad-
uersarij non datur, cum quali contestari possit. arg. l. pe. C.
ad Treb. Ita uidemus (inquit Aretinus) in appellatione, in
qua non requiritur litis contestatio, nisi appellatus adsit. l.
ult. §. illud. C. de temp. appella.
552 Secūdus est casus. cùm adest cōtradictor, tunc † requi-
ritur litis contestatio: si quidem tunc iudicium efficitur or-
dinarium: ita & uidemus in appellatione, in qua necessaria
est litis contestatio, cum adest appellatus l. 1. ubi gl. C. ne li-
ceat tert. prouo. Nec habenda est ratio, ꝙ iudicium hoc ce
leritatem desideret, quandoquidem & in iudicio recuperā-
dæ, quod idem requirit litis contestatio necessaria est: quē-
admodum scripsi in tract. de recup. pos. Remedio 15. q.
22. ubi retulit Rebuff. dicentem litis contestationem in quo
vis iudicio possessorio necessariam esse.
QVAERO sexagesimosextò, an hæres iste petens
553 † mitti in possessionem iurabit de calumnia? Spec. in titu.
de testamentis. §. sequitur. num. 31. scripsi iurare debere. &
ibi Io. Andr. dixit ita etiam sensisse Martinum Sillima. ea ra
tione usi sunt, quòd in omnibus iudicijs iuratur l. 2. C. de iu
ram. calum. Hinc scribit Bar. in extrauag. ad reprim. in uer-
bo. Et figura iudicij, num. 11. iudicem in causis quantumvis
summarijs non posse hoc iuramentum remittere. qua de re
scripsi in comment. De arbitrarijs iudicum libro 1. q. 20.
ita erit iurandum in missione in possessionem ex sta-
tuto Patauino sub rubr. De citationibus. cap. si ad ali-
quem.
QVAERO sexagesimoseptimò, quis dicatur legi-
timus

554 timus † contradictor; Hoc loco ut opportuniori tractanda esse iudico. Qua in re ex aliorum traditionibus casus cōsidero, è quibus tres ex ordine quæstiones propono. Vna quarum est, quis dicatur legitimus contradictor ab initio causæ; atque ita antequam iudex licentiam mittendi in possessionem concesſit; In hac quæstione casus permulti sunt distinguendi atq; constituendi.

555 Primus est,† cùm is, qui non possidet, nec detinet fuit citatus, & ad iudicium hoc uenit, ut impediat summarium processum, atq. ita ut curet causam ordinariè tractari. quo in casu sentiunt omnes hic, hunc esse legitimum contradictorem. Nam si iste existimatur legitimus contradictor, cū iam lata sententia de mittendo in possessionem citatur, quē admodum scribunt hic Bar. nu. 21. uers. quandoq; post iussum. Mantua in prima lect. nu. 154. & * communem testatur Zuchardus nu. 405. & dicemus infra quæstione ab hac secunda; quantò fortius dici debet hic contradictor legitimus ante concessam licentiam. de huius sententiæ ratione in dicta quæstione agemus.

556 Secundus est casus† cum is, qui nō possidet nec detinet, nec citatus est, ad iudicium hoc uenit, ut summarium processum (ut iam diximus) impediat. Hoc casu dicēdum est, hunc non esse legitimū contradictorem: ita docuit Zuchardus hic num. 366. Illa est ratio, quia si nō est possessor, nihil ab eo peti potest, ut posset peti, si possideret: quemadmodum ex forma libelli relata suprà q. 61. cernimus. non ergo huic offerendus est libellus, cùm nihil habeat, super quo deliberet, an cedere, uel contendere uelit, iuxta. l. j. ff. de eden. Cū uulgatis similibus. Quocirca diximus suprà d. q. 61. libellum offerendum non esse, cùm nullus extat legitimus cō tradictor. ita nec litem contestari hoc casu diximus superiore quæstione.

557 Extenditur primò hic casus, ut locum etiā habeat† quando hic sic comparens allegaret titulum omninò diuersum: nam adhuc non est legitimus contradictor, ut summariam hanc cognitionem impediat. Illa est ratio, quam mox retulimus. Nec. n. diuersus ille titulus sibi quidquā prodest: quòd à fortiori infrà demōstrauimus. atq; ita in specie sensit Bar. hic nu. 21. uers. primo casu: & clarius Zuchardus nu. 367. & Curtius Iun. nu. 70. qui literam Bartoli corruptam emēdarunt. titulus autem diuersus hic intelligitur, ut si allegaret emisse à testatore, uel ab eo donata fuisse.

Extenditur secundò, ut procedat etiam eo casu, quo hic contradictor allegaret diuersum hunc titulum ex eodem te

558 stamēto, ut si allegaret† titulum fideicommissi uniuersalis nam, ex quo hic non possidet, adhuc non dicitur legitimus contradictor ad impediendam summariam hanc cognitionem. ita Zuchardus hic nu. 368. post Bar. hic nu. 22. Verùm hoc absolutè uerum non est, sed pendet ab his, quæ infrà q. 70. de fideicommissario contradictore dicemus. & hoc in casu uisus est respondere Gozad. cons. 93. nu. 9.

Extenditur tertiò, ut procedat etiam eo casu, quo hic con

559 tradictor † allegaret titulum similem titulo hæredis: ut si allegaret aliud solenne testamentum, quo diceret se hæredem institutum: adhuc non est legitimus contradictor, ex quo non possidet: & ob id summariam hanc cognitionem non impedit: sed solùm efficit, ut summarim de eius titulo cognoscatur: ut is mittatur in possessionem, qui potiora iura habere constabit: ita Bar. hic nu. 21. uers. primo casu. ibi. si uerè allegat alium titulum. Decius nu. 40. uers. & ista conclusio. qui eiusdem opinionis recenset Ang. in l. 1. hoc titu. idem docuit hic Zuchardus. nu. 569. Illa est ratio, quam suprà retulimus, quia si is contradictor non possidet, nullus datur qui possit citari & libellus offerri, ut causa ordinaria reddatur. Verùm Curtius Iun. hic nu. 70. nu. 70. uers. secundò aduerte, scribit, se non uidere rationem, cur hic non sit legitimus contradictor, ut hanc summariam cognitionem impediat; & is in possessionem mittatur, qui potiora iura ostenderit. atque ita ait sensisse Ang. in l. 1. hoc titulo. Sed non est quod miretur Curtius, si rationem iam relatam considerabit, & quòd ait Angelum cum eo sensisse, falsum est: si quidem solùm is scribit, ꝙ ambo audiuntur: (hoc Bartolus & cæteri affirmant;) & quòd iudicium respectu cuiuslibet eorum est summarium. id quod à Doctoribus iam relatis scriptum est, quorum uerba rectè Curtius non considerauit. Relati tamen casus declarantur non procedere cum ipse testator nomine huius contradictoris, cui alienauit, se possidere constituisset. Qua de re infrà dicam.

560 Extenditur quartò, ut procedat etiam quando hic † contradictor, qui non possidet, allegare titulum ab hærede deductum minus legitimum, esse, ut si diceret testamentum ab hærede productum esse cancellatum & uitiatum nam adhuc summaria hæc cognitio non impediretur; ita censuit hic Zuchardus nu. 370. illa est ratio, quia sua non interest ita opponere, cùm non possideat. Extenditur quintò, vt procedat etiam eo casu, quo nomine istius possessio fuisset apprehensa, sed illa defectu ratificationis est nulla, ita declarat Rolan. cons. 78. nu. 23. lib. 3.

561 Tertius est casus, cum is, qui † titulum non habet, nec citatus est, possidet & uenit ad contradicendum, ut impediat summariam hanc cognitionem. quo quidem in casu affirmat hic Albericus nu. 13. uers. aut allegat. & Zuchardus nu. 371. hunc legitimum contradictorem non esse. Illam adferunt rationem, quia licèt possideat, nihil tamen allegat, quo constet sua interesse causam ordinarie tractari debere: ob id audiendus non est. cap. ueniens. il 1j. de testibus & l. 1. ff. de app. recip. Nec dicatur, sua interesse, quia si ordinariè causa tractetur, diutius erit in possessione, & fortè probationes illæ, quæ possunt in causa summarie tractanda sufficere, non sufficient, si ordinarie agitetur. quoniam respōderi potest, interesse hic ab initio considerari ex iure, quod iste contradictor obtinet: quia si nullum habet titulum, certè suam possessionem iniustam ostendit.

562 Extenditur hic casus, ut locum etiā habeat quando † hic contradictor allegaret titulum non similem titulo hæredis, ut si filius allegaret titulum hæreditarium ab intestato, uel inter uiuos, & hæres scriptus ostenderet testamentum: nam adhuc non impeditur summaria hæc cognitio: ita Zuchard. hic nu. 373. post Bar. & Alex. quos recenset, & in hāc sentētiam citat. l. 2. supra hoc titulo.

563 Declaratur primò hic casus, † ut non procedat quò ad hoc, ut hic contradictor citari debeat tanquam possessor, ut ab ea amoueri deinde possit: nam aliàs non esset amouē

564 dus, cùm† ne prædo quidem sine admonitione sua possessione spoliandus sit. c. licèt Episcopus, de præb. & diximus supra q. 32. atque ita in specie declarat Zuchardus hic nu. 372. quæ quidem declaratio propria ad hunc casum dici non potest.

565 Quartus est huius quæstionis casus, cum † contradictor possidet & allegat titulum similem titulo hæredis petentis, se mitti in possessionem: ut si allegat se scriptum hæredem in alio testamento: tunc iste contradictor impedit summariam huius causæ cognitionem. ita post Bartolum & Alex. hic censuit Zuchard. nu. 374. qui eiusdem opinionis recenset Angelū, & tradit Alb. nu. 14. idem decidit Petrus Beneintendi decis. 83. nu. 5. 6. Bero. consi. 54. nu. 3. lib. 2. & Rol. cons. 78. nu. 27. lib. 3. quam quidem opinionem, ait Bar. probat textus noster, ibi, iudicio competenti, quod sanè competens iudicium ordinarium est, non autem summarium. Decius tamē hic nu. 42. inquit, nihil uideri obstare quin & hoc casu causa summariè tractari debeat, ut eo casu, cum cōtradictor non possidet: & huius opinionis fuisse Angelum in l. 1. supra hoc titulo scribit. Sed errat Decius, ut animaduertit Zuchardus, siquidem maxima est differentia, quòd is cō tradictor possideat uel non. nam quando possidet & titulū habet, plenum ius habet: & ob id plenè, non autem summatim de illius iuribus cognoscendum est, secus quando non

566 possidet. Nec† Angelus a Decio allegatus illud sentit: nā simpliciter ait, quòd quando duo concurrunt petētes se mitti in possessionem tanquam habētes titulum a defuncto hæreditatis delatę, ambo audiri, & iudicium esse summarium. intelligendus itaque est Angelus, ut loquatur, quando neuter possidet, alioqui sibi parum constans esset, cùm hic col. pen. uers. si uerò contradictor obijcit, affirmet, hoc casu iudicium effici ordinarium. quod sensit & Alb. hic num. 14. uers. Aut contradictor allegat. Quæ autem sit differentiæ ratio, cùm is qui possidet allegat titulum similem, ab eo, qui possidens allegat titulum dissimilem. rectè satis ostēdit Zuchardus hic nume. 375. Hoc tamen in casu dicendum est, quod si possessorium tractabitur admixtum ei esse & causam petitorii, ut ex Baldo consil. 126. Missio. lib. 3. tradit Anto. Nicellus in tracta. De concordia glossarum in prima

concordia nu. 28. qui ob id scribit a lata hoc in casu sententia appellari posse. Qua de re dicam infra q. 100.

Quintus est casus, cùm non posfidens citatus est, & comparet ante licentiam concessam de mittendo in possessio-
567 nem, is legitimus † est contradictor ad suspendendam, atque impediendam licentiam hanc, donec de iuribus suis secum discuriatur. ita uno uerbo sensit hic Zuchardus num. 376. uers. considera similiter. Illa est ratio, quia eius persona approbata dicitur, quemadmodum latius dicemus quæstione ab hac secunda.

568 Sextus est casus, cù non† posfidens, nec titulum habens citatus non est, comparet ante licentiam concessam de mittendo in possessionem, ut curet eam licentiam suspẽdi, uel impediri, donec de iuribus suis cognoscatur: hoc in casu legitimus contradictor dici non potest: ita sensit glo. hic & Castren. nu. 15. vers. præterea etiam. & clarius Zuchardus. nu. 378. ex textu nostro in illis uerbis, siue qui antea detinẽs contradicendum putauit, quæ intelligenda sunt (inquit gl. & cum ea Castren.) etiam quando comparet contradictor ante missionem. Accedunt rationes, quas mox referam.

569 Extenditur primò hic casus, † ut procedat etiam quando hic contradictor allegaret alium titulum, quàm ex testamento: adhuc enim impedire, seu suspendere non potest licentiam concedendam. ita Decius hic nu. 40. & Zuchardus nu. 379. quam sentẽtiam probauit Decius ex doctrina Baldi in l. manifestissimi. num. 2. uers. attende quia. C. de furt. dum
570 scriptum reliquit, solum† titulum non præstare iustum interesse ad reuocandam tenutam. ergo (inquit Decius) nec ad impediendam missionem. Quam quidem rationem refellit Zuchardus, quippe quòd facilius impediuntur quæ futu-
571 ra sunt, quã † iam facta l. patre furioso. ff. de his qui sũt, sui, uel alie. iuris. Rectius itaque opinatur Zuchardus probari ex uerbis textus nostri, qui ostendere uidentur, illum posfidere oportere, ut secum de iuribus suis discutiatur. Et in illis uerbis, Non autem legitimo modo. Nam si hoc casu, quo non detinet, impedire non potest effectualem missionem, quorsum secum de iuribus suis discutere? cum
572 † inutiles circuitus euitandi sint. l. Dominus testamento. ff. de cond. indeb. Sed fortè diuersa uidetur esse horum casuum ratio, si quidem, qui uenit, ut effectualem missionẽ in possessione impediat, eo uenit tempore, quo iam discussa sunt iura omnia petentis, & cauillo carere non uidetur contradictoris non posfidentis oppugnatio: at secus cum ab initio uenit & eo tempore, quo sine magno hæredis incommodo de iuribus contradictoris cognosci potest. Quare subsisto, ex his præsertim, quæ mox subiiciam.

Hanc extẽsionẽ ita demum procedere intellexit Zuchardus hic nu. 380. si possessio a tertio aliquo est occupata, secus si est uacans. si quidem cùm uacas est, a contradictore hoc allegante solum titulum licentia de mittendo in possessionem impediri posse uidetur: idq. ex simili doctrina Bar. in l. a diuo. §. si super rebus. nu. 3. ff. de re iud. & ibi Ias. nu. 8. scribit Bartolus, tertium oppositorem tunc impedire posse executionem sententiæ ex iure suo deducto, cùm possessio illa, de qua duo illi primi contendebant, uacans est. cum
573 sua multum intersit † possessionem illam alteri eorum nõ tradi, quia facilius eam obtinebit uacantem, quàm si alicui tradita fuerit. & eo loci Bar. in argumentum citat nostram hanc constitutionem, & cum Bartolo idem adnotarunt Fel. in c. cùm super. nu. 12. de re iud. & Didacus libro Practicarum quæst. cap. 16. nu. 3. vers. secundus casus. qui* communem hanc esse asserit. Et eandem probauit nouissimè Ioseph. Ludo. decis. 26. nu. 14. Verùm Bartolus eo in casu loquitur, cùm tertius is huiusmodi habet ius, quo executionem illam impedire potest. at quod solo titulo efficere id posfit, non aperit, nec in hãc sentẽtiam attulisse uidetur argumen-
574 tum à nostra constitutione sumptum: quæ † contradictorẽ eum non esse affirmat, qui titulum habet sine possessio-
† ne. imò in ea Bartoli specie uera & † recepta uidetur una Io. Fabri assertio in l. 1. ad fi. C. de iure fisci, qua probat, non
575 esse admittendum † contradictorem ad impediendam sententiæ executionem in re, quæ à debitore uicto posfidetur, licèt ipse contendat se habere ius ad possessionem euincendam, si non posfidet: quam doctrinam probarunt Imbertus Rupellanus lib. 1. Forens. inst. cap. 55. & Dida. d. c. 16. Tract. quæst. nu. 4. uers. decimò ex his. Rectius tamen intuenti uera est Zuchardi declaratio, quam clarissimè probauit Bar. in l. pe. ff. de pet. hær. Nec in sua specie dissentiunt Faber & Didacus modò is contradictor dominium probet, & statim summatumque.

Extẽditur secundò, ut locum etiam habeat hic casus cum
576 hic† contradictor allegat titulum ex eodem testamento: nam adhuc non est legitimus contradictor ad impediendã, uel suspendendam licẽtiam hanc. ita scriptum reliquerunt Decius hic nu. 40. uer. secundò ampliatur. Curtius Iun. nu. 71. & Zuchardus nu. 382. post alios plerosque ab eis recitatos. Id quod probant ex eo, quia uidemus fideicommissarium non esse legitimum contradictorem, si possessione caret. qua de re infra q. 70. Ita etiam legatarius de cuius legato ex eodem testamento apparet, legitimus est. contradictor, quemadmodum respondit Beroius in cons. 60. num. 3. lib. 2. qui de uxore, cui dos à marito fuit confessa & legato, loquitur. Hanc tamẽ extensionem intellexit præcitato loco
577 Zuchardus non procedere in substituto ex† l. 1. hoc titulo, qui quidem textus dum præsupponit illum substitutum non fuisse in possessionem, affirmat, controuersiam fuisse inter institutum & substitutum: si aderat controuersia, intelligimus iura substituti allegantis titulum prius cognosci, quàm substitutus mittatus in possessionem.
578 Extenditur tertiò ut procedat etiam eo casu quãdo † hic cõtradictor non posfidens allegat deficere, quæ sunt de intentione ipsius hæredis, ut testamentum esse abolitum, & cãcellatum, uel res de quib. agitur, possessas non fuisse à testatore: nam adhuc licentiam hanc, de mittẽdo in possessionẽ, impedire, aut suspendere non potest: ita Zuchardus hic, nume. 383. Ea ratione usus est; quia ex quo non posfidet, sua non interest missionem fieri; ergo audiendus non est. l. 1. ff.
579 de appell. recip. scribit tamen Zuchardus, † iudicem ex suo officio inquirere dẽre, ne hæ qualitates, quibus deficientibus iudicium redderetur nullum, deficiant. idque ait sensisse Decium hic nu. 40. uers. Secundò limitatur. Illa est
580 ratio, quia curare debet† iudex, ne iudicium elusoriũ redatur. l. si Prętor. ff. de iud.
581 Declaratur nunc relatus casus, † ut locum sibi non uendicet, quando hic contradictor non posfidens allegat titulum parem titulo petẽtis: nam tunc legitimus contradictor iudicatur, ut posfit impedire, uel suspendi facere hanc cõcessionem licentiæ de mittendo in possessionem: ita post Bartolum hic Decius nu. 40. uers. & ista conclusio negatiua. qui
† ita Albericum & cæteros† omnes sensisse scribit. & clarius idem affirmat Zuchard. nu. 384. ut si hic contradictor allegaret, se ab eodem testatore institutum esse in alio & posteriore testamento: ita exemplum adfert Dec. Verùm Bartolus, & cum eo Zuchardus scribunt, posse intelligi, etiam de alio testamento ab altero testatore confecto, & allegaret hic contradictor bona, de quorum possessione assequenda agitur, fuisse huius secundi testatoris. Nam (inquit Zuchardus) eadem est ratio, quòd allegetur hic titulus habitus ab eodem, uel ab altero testatore. atque ita egregiè & in specie ante Zuchardũ respondit & declarauit Ruinus cons. 28. nu. 2. uers. & subdit Bar. lib. 5. Hanc tamen declarationem intelligit ueram Zuchardus, modò incontinenti probet contradictor iste allegatum titulum, qui quidem talis, quo ipse contradictor, ubi obtineret præferendus esset in hac missione illi hæredi primo petenti.

582 Septimus est huius quæstionis casus † cùm hic contradictor, qui citatus non fuit, posfidet, & comparet, ut impediat hanc licentiam de mittendo in possessionem. tunc si solam possessionem allegat, non est legitimus contradictor: atque ita non potest impedire hanc licentiam: ita uisus est sentire Decius hic nume. 41. uers. secundò quod dictum est: quem, rem hanc clarius explicans ita intellexit Zuchardus. num. 386. & idem sensit Gozad. cons. 93. nu. 5. & Mantua hic in prima lectura num. 164. & ita forte sentire uoluit Rola. cõ si. 2. in fin. lib. 3. Illa est ratio, quia hæc sola possessor ex titulo non iustificata uitiosa esse posset: ob id non facit hũc legitimum contradictorem, ut hæredem posfit impedire: quamquam expelli is non posfit sine citatione, iuxta c. licèt. Episcopus. de præbend. in 6. qua de re suprà egimus. dubia ergo hæc possessionis allegatio hunc contradictorem non adiuuat. capit. in præsentia, de probat. l. neque natales. C. eod.

Decla-

583 Declaratur primò, vt non procedat cùm hic † contradi-
ctor allegat ſolam poſſeſsionem, ſed habitã à teſtatore, vel
eius hæredem: nã tũc impedire hanc licentiam poteſt. l. 1. §.
rediguntur. ff. quo. lega. & l. 1. C eo. ita ſenſit Iacobinus hic
nu. 46. uerſ. addit hic poſt Caſtr. & egregiè declarat Zuchar
dus hic nu. 387. qui hoc ſine controuerſia procedere ſcri-
pſit, ſi uiuente adhuc ipſo teſtatore poſſedit. ſiquidem tunc
deficerent ea, quæ à lege noſtra requiruntur, nempè teſta-
torem ſuæ mortis tempore poſſediſſe. Idem tamen eſt cùm
hic contradictor poſſeſsionem ab ipſo teſtatore obtinuit,
uel ab hærede poſt teſtatoris mortem. Illa eſt ratio, quia nõ
poteſt hic hæres allegare poſſeſsionẽ hãc uitioſam eſſe poſ
584 ſe, cùm aduerſus † factum proprium uenire non poſsit.
l. ſicut. C. de actio. & oblig. nec etiam aduerſus factum ſui
anteceſſoris. l. cum à matre. C. de rei uendi. atque ita ſenſiſ-
ſe Decium hic nume. 41. verſic. ſecundò, quod dictum ſcri-
bit Zuchardus. & in hanc ſententiam retulit Dec. Baldum
in conſi. 143. Quamquam pleniſsimè ſit allegatum. uerſi.
eſt verùm quod ſi ſcriptus. lib. 3. repetitum conſi. 200. eod.
libro. quo loci Baldus ita clarè reſpondit. Hanc tamen de-
clarationem intellexit, & rectè, Zuchardus quando hæ-
res peteret, ſe mitti in poſſeſsionem bonorum, quæ ab hoc
contradictore poſsiderentur, ſecus ſi exprimeret bona, in
quorũ poſſeſsione mitti petit. & inter illa non adeſſent bona
a contradictore iſto poſſeſſa. quod uerè dubio caret, cùm il
lius tunc non interſit obijcere quidquam.
585 Declaratur ſecundò, ut non procedat hic caſus † quando
hæres nullis bonis in ſpecie expreſsis, ſimpliciter peteret ſe
mitti in poſſeſsionem bonorum per teſtatorem poſſeſſorũ:
nam tunc ſatis erit audire contradictorem, ut doceat, quæ
bona poſsidet: nec debebit tempus conterere in probando, quòd ea tempore mortis teſtatoris poſsideret, ex quo
non conſtat, quòd hæres mitti uelit in poſſeſsionem eorũ:
quocirca legitimus non eſt contradictor ad impediendam
hanc licentiam, cum adhuc ſua nõ interſit: nam ſatis ei hoc
ſufficere debet, quòd ſua poſſeſsione non priuabitur ſine ci
tatione. d. c. licèt Epiſcopus. de præben. ita declarat & rectè
hic Zuchardus. nu. 388. qui ſubiungit, quòd ſi hic contradi
ctor timeret ſua poſſeſsione ſine citatione priuari, ea caute-
la uti poterit, ut cõpareat, & proteſtetur, intimetque, quòd
nulla fiat miſsio in his bonis a ſe poſſeſsis, petens etiam ſe
in eorum poſſeſsione manu teneri; & hæredi, a quo turba
ri timet, præcipi, ne eum in poſterũ turbet, & ante Zuchar-
dum huius cautelæ meminit Sal. hic col. 6. verſ. Nec allega
tio. Qua quidem cautela, ſi non utetur contradictor, iudex
licentiam hanc hæredi concedet. alia quædam in praxi ad-
notanda, quæ non refero, Zuchardus ſubijcit.
585 Octauus eſt huius quæſtionis † caſus cùm hic contradi-
ctor titulum & poſſeſsionem a teſtatore habet. tunc ſine
controuerſia legitimus cõtradictor dicitur, ut impediat hu
ius licentiæ conceſsionem. id quod ſine controuerſia verũ
eſt. & in ſpecie probat Dec. hic nu. 41. verſic. primò quan-
587 do. Nam non poteſt hæres venire contra † factum ſui an
teceſſoris. d. l. cum a matre. C. de rei uendica. Quod proce-
dere intelligo etiam ſi poſſeſsio fuiſſet tranſlata per ſolam
clauſulam conſtituti: nam, & is ſe conſtituens nomine ip-
ſius conſtitutarij poſsidere dicitur. l. quod meo. ubi om-
nes. de acquirend. poſſ. Hæc autem non procederent cùm
alienationis inſtrumentum non fuiſſet inſinuatum iuxta ſta
tuti diſpoſitionem, uel alio vitio laboret. Quo circa rectè
ſtatutum Patauinum ſub rub. De citationibus. cap. ſi ad ali-
quem. uerſic. & ſi apparuerit. ſtatuit, hunc non poſſe impe-
dire illam miſsionem in poſseſsionem, cùm titulus ille cen
ſeatur inualidus, deficiente inſinuatione. Idem cauit ſtatu-
tum Vincentiæ, lib. 3. ſub rubr. De mittendis in poſſeſsio-
nem rerum, quod tamen vult ſufficere poſſeſsionem uiuo
teſtatore. Et in caſu huius conſtitutionis idem eſt, cum con
tradictor iſte titulum a teſtatore habet, & poſſeſsionem ab
hærede, ut ſcribit præcitato loco Dec. verſ. ſecundò, quod
dictum eſt, ex ſententia Baldi, conſi. 144. & conſi. 200. lib.
3. quæ iam ſuprà citauimus.
Nonus eſt caſus, cùm hic contradictor, ad impediendã,
588 † uel ſuſpendendam hanc licentiam miſsionis poſſeſsio-
nem, allegat titulum habitum a defuncto, & poſſeſsionem
deinde a ſe, poſt teſtatoris mortem acquiſitam: hoc caſu
dicitur iſte legitim' contradictor. ita uiſus eſt ſentire Bar.
hic num. 9. uerſ. ſecundo caſu, & clarius Bald. nu. 49. Corn.
nu. 34. qui Deci. nume. 41. uer. quod ſi autem, & nu. 42. Mã-
tua in prima lectura. num. 158. & Zuchardus nume. 390.
idem reſpondit Neuix. conſi. 8. nume. 73. & uerè huius opi
nionis fuit ante omnes Azo, quem cæteri ſecuti ſunt, ut
teſtatur Sal. hic colum. 7. verſic. tertiò caſu. Corneus nu-
me. 42. idem reſpondit Oldra. conſi. 139. Ad habendum ali
qualem. 6. dubio. Guido Papæ conſi. 59. Plana. & Alexan.
conſi. 83. num. 6. uerſic. & ſubdit in eodem lib. 2. qui ob id
affirmarunt, donatarium teſtatoris eſſe hoc caſu legiti-
mum contradictorem. Idem reſpondit Beroius in conſi. 55.
nu. 6. lib. 2. & ubi adfert ſimile exemplum de titulo habito
a teſtatore ex inueſtitura perpetuò conceſſa. Simile idem
Bero. in conſi. 60. num. 3. lib. 2. & ibi nu. 4. ſubiungit cum
Bar. & cęteris iã relatis, nil referre a quo iſte contradictor
habeat poſſeſsionem. eo primo adducuntur fundamento
ſumpto a l. 1. §. quę rediguntur. ff. quo. lega. & l. 1. C. quor.
bonorũ, quæ quidè iura, inquit Dec. eo in caſu loquuntur,
quãdo hic cõtradictor titulũ & poſſeſsionẽ a iã defuncto con-
ſecutus eſt. & ob id ait Dec. Baldũ ſolũ eo in caſu loqui, cũ
hic contradictor utrũq; a defuncto obtinuit. Quamobrem
589 alia rõne mouetur Dec. nempe, quòd ille qui a defuncto † ti-
tulum habet, ſua auctoritate poſſeſsionem deinde uacantẽ
apprehendere põt. quemadmodum docuerunt Bart. In l. cũ
ſolus, ad fin. ff. de uſucap. Bal. hic nu. 13. idem l. indita. col.
1. C. de rei uend. Sal. hic col. 6. uerſ. tertiò caſu. Rom. conſ.
312. in prin. Ang. Aret. §. ſed iſtæ col. pen. uer. quæro an a-
gens. ſi ergo licitè ingredi potuit, ſequitur iuſtam eſſe poſ-
ſeſsionem, & per conſequens hunc eſſe legitimum contra-
dictorem. Confirmat tertiò Decius hic nu. 41. uerſ. Et hoc
in ſimili, quia ita uidemus in ſimili de fideicõmiſſario, qui
eſt legitimus contradictor, cum poſſeſsionem ſine uitio aſ
ſecutus eſt. qua de re ſuo loco. Quartò fortius mihi urge-
re videtur ratio, quam perpendit Sal. hic col. 6. verſ. tertio
caſu. quòd licet ex allegatione hac directè non eneruetur
intentio petentis, ſe mitti in poſſeſsionem, attamen per in-
directum eneruatur. putà, per obiectum exceptionis doli,
quippè quòd petit hæres, quòd ſtatim reſtitutus eſt l. uni-
cuique. §. dolo facit. ff. de reg. iuris ubi Decius. & capitulo
dolo facit. ff. de reg. iuris. in ſexto item. & per exceptio-
nem euictionis, ex l. uendicantem ff. de euict. Aduerſus ta-
* men hanc * communem ſententiam ſenſit Iacobus Butrig.
ut retulit Sali. quẽ iam citaui. Pratò ea ratione motus eſt,
quia hic contradictor non eneruius petentis, ex quo no-
ſtra hæc conſtitutio prouidet, ut poſſeſsio reintegretur hæ
redi, qui ob huius contradictoris occupationem ſpoliatus
590 uidetur; cùm † hæreditas uacans loco poſſeſſoris ſit; atq.
ita expilata uidetur. l. hæres & l. cæptam. ff. de uſucapi. Ve-
rùm reſpondet, & rectè Salic. hic col. 7. uerſi. Non obſtant
obiecta. nullam hic propriè adeſſe ſpoliationem, quando-
quidem licuit huic contradictori eam poſſeſsionem tunc
uacantem ingredi: immo cogere poterat hæredem ad eam
tradendum. l. fiſtulas. §. dudum. ff. de contrahẽ. emp. Nec
hoc caſu (ut admonuit Salicetus) locum habet l. cùm quæ
rebatur. C. unde vi, quemadmodum in illius commenta-
rijs relatis in tract. De recuper. poſſeſſ. remedio. 13. nume.
25. ſcripſi. Nec in his hæreditas locum hæredis obtinet ex
591 † d. l. cæptam, cum illa quo ad uſucapionem tantùm
procedat. Quæ reſponſione diluitur ſecunda eiuſdem Bu
trig. argumentatio, qua dicebat, non licuiſſe huic contra-
dictori, ob ſolum illum titulum ſibi ius dicere: atque ita
non potuiſſe poſſeſsionem illam occupare. l. 1. C. nę quis in
ſua cauſa ſibi ius dicat, & l. ſi quis in tantam C. de unde vi.
diluitur in quam hæc argumentatio ex relatis, quibus in-
telligimus, ex licentia à iam defuncto conceſſa licuiſſe eam
poſſeſsionem ingredi, & eadem ratione intelligimus ceſſa-
592 re diſpoſitionem † l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acquiren. poſ
ſeſſ. qua Decius hic nu. 41. uerſic. & quia uirtute, dicebat
quemquam non poſſe uirtute tituli ingredi poſſeſsionem
ſine uoluntate defuncti, quòd uerum etiam reſpondit Cra
ue. conſi. 134. nume. 24. ſiquidem hic contradictor a de-
functo licentiam habere dicitur. Quartò & ultimò aduer-
ſari communi opinioni illud uidetur, quòd fideicommiſ-
ſarius, & legatarius, qui a defuncto teſtatore titulum
habent, ſi occupant, reſtituere tenentur. leg. 1. ff. quo-
rum bono. & l. 1. C. quorum lega. & ſuis locis diximus.

Ve-

nume.398.& Gozad.consi.93.num.14.nec est qui aduersetur. Imò hoc etiam procedit, quando hæres pendente controuersia hæreditatem adiuit, quemadmodum declarat Zuchardus hic nu.398.versi. & hoc ampliatur.

605 Decimus quintus casus est, quando † contradictor, qui comparet, ut mox dixi; statim probat titulum & possessionem habitum post mortem testatoris ab alio, quam à testatore: ac etiam statim probat de iure sui dominij, uel sui antecessoris. hunc esse legitimum contradictorem affirmarũt Cynus, Petrus & Barto. quos secutus est Castren. hic num. 7. idem sensit Dec. nu.43.& Zuchardus nu.399. Nam causa huius contradictoris præualet, cùm dominium uerũ ob

606 tineat, & hæres quasi dominium habet, excludit habentem publicianam; ut notat glo. d.l. siue autem.§.si duobus. ff.de publ.in rem actio.ex l.si ea res in fin.ff.de actio.empt. Quod autem admittendus sit hic contradictor cùm offert probationes incontinenti multis similib. probauit hic Dec. & respondit Alex.consi.184. nu.10.lib.5.

607 Extenditur hic casus, † ut locum etiam habeat quando hic contradictor obtulit probationes super dominio, sed nõ incontinenti, & admissus fuisset: nam si illud probauit obtinebit: ita Decius hic nu.43.& Zuchardus nu.400. Nam ex quo factæ sunt probationes, obtinere debet, uti uidemus,

608 quòd si quis post † rem iudicatam admissus fuit ad probandum de sententiæ iniquitate, cum tamen admitti non debuerit, & probauit, sententia retractatur: ita Innoc.in cap. cùm Bertoldus.de re iud.& his similia congerunt Ias.l.patre furioso.col.3.de ijs qui sunt sui, uel alien.iuris.& Dec. l.edita.nu.82.C.de edendo.

Declaratur hic casus ut locum non habeat quando hic contradictor solùm probaret quasi dominium: nam tunc hæres obtinebit: ita Decius hic, nu.43.in fi.& Zuchar.nu. 401.vers. Ex quibus infertur, qui fusius hoc declarat.

609 Decimus sextus casus † est, cùm contradictor comparet, ut suprà, & probat de titulo habito à testatore, & de possessione à se ipso, post mortem testatoris apprehensa. Hoc in casu distinguendum est ob titulorum uarietatem, quemadmodum laté hic distinguit Zuchardus, num.402. si titulus legati, uel fideicommissi est, dicendum est, ut dicam infrà, ubi plena manu de his agemus. si est titulus substitutionis, est dicendum ut l. 1. C. hoc tit. si est titulus institutionis, is obtinet, qui potiora iura habet, ex iuris communis dispositione.

610 Decimus septimus & vltimus † huius quæstionis casus est, cùm contradictor, qui uenit ut suprà probat titulum à testatore inter uiuos habitum: uel etiam ab eius hærede: & de possessione à se ipso post mortem testatoris. hoc casu legitimus est contradictor, ut contra hæredem obtineat: ita Corneus hic.nu.42. & Zuchardus num.403. Illa est ratio, quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem exceptio repellit. l.uendicantem.ff.de euictio. Accedit quòd tituli uerba ita concepta fortè essent, ut facultas huic contradictori fuerit apprehendendi possessionem propria auctoritate, iuxta ea, quæ scribit Alex.in l.prædia.nume.8. de acquirend.posses. & conferunt quæ scripsimus suprà in casu nono. Ita etiam & fortius procedit cùm is testator qui huic contradictori alienauit, constituisset se illius nomine possidere, iuxta. l.quod meo. ubi omnes de acq.poss.

611 QVAERO sexagesimo octauò quando † dicatur legitimus contradictor, qui comparet post sententiam latam de mittendo in possessionem? In hac quæstione duo casus solùm constituendi sunt. Primus est, quando hic contradictor citatus fuit; quo quidem in casu regula est, hunc esse legitimum contradictorem. ita Bart.hic.nu.21.versic.quandoque uenit post iussum. Baldus. nu.42.Ias.num.23.Iacobinus.nu.45.46.Decius.num.45.& Zuchardus. nume.405. idem sensit Marsilius in l.si quis ne quæstio. Illa est ratio,

612 quia per hanc † citationem approbata censetur persona citati, quemadmodum docuit Inno.in c.cum inter, colum. 1.de exceptio.quem multi relati à Iacobino, Zuchardo, & Marsilio præcitatis locis secuti sunt. Est ergo executio concessæ licentiæ interim suspendenda, donec de iuribus cita-

613 ti discutiatur. Extenditur hic casus, ut † procedat etiam si hic citatus contumax deinde fuisset: nam refectis expensis adhuc audiendus est: ita censuit Zuchardus hic nume. 408.post Bart.& cæteros. Sed aduersari uidetur. l.si eo tempore. C. de remiss. pigno. de cuius intellectu plura eo loci Zuchardus scribit.

614 Declaratur primò, ut non procedat hic † casus, ut habilitatus non censeatur iste citatus quò ad cætera, quæ eum à iudicio repellere potuissent: ut putà, si fuisset excommunicatus, uel si ex illis esset, qui non habent legitimam personam standi in iudicio, iuxta titulum. C. Qui leg. perso.hab.stan.in iud. ita docuit Decius in cap. cùm inter. de except. post Felinum & cæteros, quos sequi uisus est Zuchardus hic nu 406. referens Decium hic. num.45.uersi.& cum de interesse, aliter sensisse, & si hoc mihi nõ dicit, idem quod Felinus docuit Soc.in l.2.nu.2. C.de pactis.

615 Declaratur primò, ut non procedat † hic casus, cùm citatio est facta, si sua interesse putauerit, nam tunc non dicitur hic contradictor habilitatus, atque ita audiendus non est,

616 nisi de suo † interesse constet: ita scribunt Baldus hic.nu. 42.Cast.in l.libertus aduersus.ff.de in ius uoca.Roma.in l. de pupillo.§.si seruo.de oper.no.nunc.Ale. l.in prouincia li.§.si in publico.eod.ti.de oper.no.& Feli.cap.cùm inter. nu.12.de exceptio.Marsil.d.l.si quis ne quæst.nume.34. affirmant ij citatum hunc non releuari ab onere probandi suum interesse.iuxta l.ea quidem.C.si mancip.ita fuer.aliena. Verùm dissentit hic Decius, numer.45.uers.item est aduertendum, ut refert Zuchardus.nume. 406.uers. sed tunc insurgo, qui recenset Curt. Iun. hic nume. 73. & Sapia.nu-

617 me.136.dubitasse.ea ratione uti Decius, quia hæc † clausula, si sua interesse putauerit, refertur ad personã, non autem ad causam: atque ita persona habilis dicitur ad comparendum, & audiri debet, modò ostendat de suo interesse, hoc est se ius aliquod in causa habere. & cum Decio uisus est sentire Cur.Iun.in l.2.nume.19.C.de pactis, & ante eos Nellus in Tract.bannitorum in 1.parte. secundi temporis. q.63. uers. Et potius inclino. Confert in simili inquit De-

618 cius, quòd dicimus rogatis, contra quorum personam nihil obijci potest.§.licèt, ubi glo.in uerbo, supplicijs, in auth.de testib.& tamen eorum testimonia impugnari possũt, ut scribit Abbas in cap.causam.ij.de re iud.& probat.l.si quis testibus. C.de testib. Paris.consi.88.nu.84. lib.3. Huic tamen difficultati respondet Zuchardus ex sententia Felini in cap.cùm inter nume.12.in fine.de except. hæc uerba nil aliud inferre uoluisse, quàm dicere, quòd sua interesse putant, licèt falsò: & ideo de interesse illo docere debet. Confirmatur (inquit Zuchardus) quoniam uidemus, quòd

619 si aliquis quid in iudicio † allegat, intelligitur, ut etiã probet.l.1.ff.si quadrup. paup. fec. dica. Dec. hic numer. 43. ad finem.

620 Quocircà uti ea † cautela debemus, quam attuli Cæpolla Cautela 68. Si petens se mitti, numer. 2. quam probauit idem Zuchardus hic, & Alciat.resp.713. num.2. nempè, ut uerba ita concipiantur, ut compareat, si habet ius comparẽdi. Illud etiam scribit Zuchardus nume.409. esse memoria dignum, quòd citatus, si sua putat interesse, poterit uenire post iussum de mittendo, & audietur etiam non refectis ex

621 pensis: quia hic ita † citatus non comparens non dicitur contumax, ut docuit Felinus in d.cap.cùm inter.nu.12.ver si.sed posses.

622 Secundus est casus huius quæstionis, quando iste † contradictor citatus non fuit, sed comparet post sententiam de mittẽdo in possessionem, ut pro suo interesse audiatur. hoc casu solùm auditur, si incontinenti paratus est de iure suo probare. ita Bar.hic, & clarius Decius, nu.45.uersi. in secũda cõclusione.& Zuchardus nu.410. qua de re plura scripsi in commentarijs De Arbitrarijs iudicum, lib. 2.casu. 18.

623 nu.3.† Interesse suum probat hic contradictor sola apparenti probatione: nam cùm quis ad impediendam sententiæ executionem, de iure suo probare habet, sufficit, si summatim & apparenter de eo probet: ita docuit Innocen.in ca.ueniens, il ij.& ibi Felinus, nu.13. * cõmunem testatur, de testib. Decius hic nu.46.in c.nouit tertiò not. in fin. de iudicijs, & consi.439.nu.4. Vantius Tracta.nullitatum.tit. quis possit dicere de nullitate, nume.24.& Zuchardus nu. 155. Gozad.consi.7.nu.7.103.nu.10. uers. secundò respondeo.

624 Et scribunt relati omnes Doctores, huic † contradictori obijci non posse sui tituli uel instrumẽti nullitas. quod aiunt esse summopere annotandum, nisi modò de tituli nullitate euidenter constaret. Et hæc intelliguntur procedere quo ad hoc

hoc,vt hic tertius audiatur,& interim supersedeatur ab exe cutione,non tamen obtinet cõtra hæredem ex hac leui probatione, sed plenè de iure suo debet probare : quemadmodum econtra hæres ipse probauit ; id quod Decius & Zu-
625 chardus præcitatis locis annotarũt.Quib. declaratur† ita tutũ Patauinum sub rub.De citationibus.cap.si ad aliquem, vers.Et nihilominus,quo est cautum,colonos & inquilinos possessoris,qui ignoratur vbi sit,esse citãdos, ut possint impedire missionem in possessionem ab illo statuto cõcessã, si agetur de eorum interesse . Nam si ij ad contradicendum ueniant,prius de proprio interesse docere debent. ita enim suam personam legitimare dicuntur.id quod relatis modis faciendum est.
626 QVAERO sexagesimo nonò quando † dicatur legitimus contradictor, qui comparet post missionem in possessionem,ut obtineat eam reuocari, vel nullam pronuntiari ? Plura hoc loco scripsit Barto. col. pen. uersicu. Quandoque contradictor quem cæteri uno ore probarunt . Quò clarius omnia reddantur aliquot casus ita constituo atque distinguo.

Primus est casus, cùm hic cõtradictor non uenit directò ad contradicẽdum primæ immissioni,sed ipse requirit principa liter,se mitti in possessionem pro suo iure,& testamentum producit,quo hæres factus est. hoc in casu audiendus est,& mittendus etiam in possessionem,si ius potentius obtinet,quàm obtineat hæres ille, iuxta ea quæ supra q. 65. diximus suis locis.ita Bar.ubi suprà,ita etiam intelligendus est Ruinus consi.151.nume.5.lib.2.& Mantua hic 1.lectura.nume.175.
627 Secundus est casus,cùm hic† contradictor directò uenit contra missionem illam,petens eam reuocari & annullari : pro suo iure allegans,se possidere,& citatum nõ fuisse hoc casu cõcludit Bar. ubi suprà,uer.si verò uenit directò,missionem hanc esse reuocãdam.& cum eo idem senserunt Albericus,nu.13.vers.Primo casu.& Mantua in 1.lectura,nu. 176. Zuchard⁹ hic,nu.411. & præter eũ Anch.ita respõdit cons.292.Videretur.illa est ratio,quia non licet iudici mittere aliquem in possessionẽ rei ab altero possessæ, ipso possessore non citato l.meminerint. C.vnde ui.nam, ut ibi legitur,spoliare possessorem hoc modo dicitur.qua de re latius scripsimus ad d.l.meminerint,in tract.De recup.posses. Remedio 8.Et quod hic dixit Bartolus, si alleget hic contradictor possessionem,intelligitur & probet iuxta l.1.ff.si quadrup.paup.feci.dicatur.& diximus suprà. Illud etiam notã dum esse,scribit Zuchardus,quod cognito de iure huius cõtradictoris ita reuocatur & annullatur illa missio,ut non ualeat hæres replicare,imò ualidam esse, petendo eam de nouo confirmari.
628 Tertius est casus,cùm hic† contradictor,qui hoc tempore uenit, nõ possedit,nec citatus fuit,uel si possedit,citatus non fuit:tunc,si allegat aliquod ius,quod exclusiuum sit intentionis hæredis & beneficij huius constitutionis,hæc missio in possessionem reuocabitur.ita Bar.hic col.pen. uersi. si verò non allegat.Exempla adfert Bartolus, ut si alleget testamentum fuisse abolitum & cancellatum. qua de re dicemus infra q.84.vel testatorem non possedisse tempore suæ mortis,quod iam diximus multis in locis suprà.& idem docuit hic Mantua in prima lectura,nu.181. Et subiungit hic Bar.in hac ipsa contradictione nõ esse opus libello,sed procedi iudicis officio,iuxta.l.a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud.cum Bartolo & cæteri sentiunt,ut asserit Bero. in cons.59.nu.1.lib.2.
629 Quartus est casus cùm hic† contradictor, qui hoc tempore uenit,non possedit,uel si possedit uel non citatus fuit, sed non probauit ius aliquod, quo mereatur illa missio reuocari:tunc non reuocabitur,sed ius suum proponere is debet in iudicio ordinario.quod sensit & Corneus hic, num. 28.post Bartolum,ubi suprà.
630 QVAERO septuagesimò,an † fideicommissarius uniuersalis legitimus contradictor sit ; Aliquot casus distinguendi sunt .

Primus est,cùm hic fideicommissarius non possidet,tunc non est legitimus contradictor:ita scribunt Bar.hic nu. 22. † idem Bar.in l.filiam fratribus.ff.ad Treb.† communem testantur hic Ale. Decius,nu.48.idem scribunt Alb.nume.15. Corn.nu.43.Mantua in 1,lect.num.182.& Zuchardus,nu. 417.quib. accedunt alij plures relati à Boerio.q.156.num 1.Gozad.cons.93.nu.9.Chass.cons.19.nu.63.Grato consi. 149.nume. 5.lib.2.quam qui sententiam probant ex. d.l.filiam fratribus.

Extenditur hic casus,ut locum habeat,non solum ut non
631 audiatur† pro iure suo, verùm etiam , ne possit impedire summarium processum,ex his quæ scripsi suprà.q.65.casu 2. minus quo ad suspendendam licentiam de mittendo in possessionem ex traditis supra.q.65.casu.6.& multo minus quò ad obtinendam sententiam ad sui fauorem . & attigit uno uerbo Zuchardus vbi suprà.

Extenditur secundo,ut locum etiã habeat hic casus quã
632 do iste † fideicommissarius incontinenti de iure suo probare uellet : adhuc enim non dicitur . quò ad relata legitimus contradictor.ita Zuchardus hic nu.417.ad finem.& Ioseph.Ludo.decis.47.nu. 15.illa est ratio,quia licèt statim cõ
633 stare possit hunc† fideicommissarium esse,non tamen ius aliquod habet in hæreditate ante facta restitutionem. l. facta,& l.restituta.ff. ad Trebell.& dixi fusius supra . quæst. 24. Hanc extensionem duobus modis declarat Zuchardus nume.418.

Primò illis in casibus,quibus ius sine restitutione transit: nam tunc legitimus est contradictor,ut est secum de iurib. suis discuriatur.Illa est ratio,quia huic beneficium huius cõstitutionis conceditur, quemadmodũ diximus suprà q. 27. & eo loci dissolui difficultates,quæ obijci poterant.Altera est declaratio,quando hic fideicommissarius haberet facultatem à testatore concessam apprehendendi propria autoritate:ita idem Zuchardus nu.419. post Decium & alios . & multis idem probauit Boerius.q.156.nu.15. Gratus consi. 140.num.12.lib.1.Illa est ratio,quia si sua manu capere potest , ergo fortius auctoritate iudicis . Rol. consil. 78.nume.17.lib.3.
634 Secundus est huius quæstionis casus † cùm fideicommissarius possidet,& de iure fideicommissi paratus est probare statim & incontinenti:tunc legitimus contradictor dicitur:ita Bar.hic nu.22.uers.aut possidet,ita intelligens glossam hic. Alb.nume.15.& Corneus,nu 43.Pract.Papien.in forma libelli,quo petitur hæreditas ex testamento.in gl.iniuste,in fi.Decius in cap.constitutis.il 1j.col.ult.vers.Præte † rea de appella. & † communem testatur Decius,nume. 48. Mantua in prima lectura nu.182.idem respondit Craue.cõsi.69.ad finem.post Castren.& Corneum.Soc.Iun.cõs. 75. nu.18.lib.1.& in eadem facti specie Rola.à Valle consi.1. nu.71.lib.1.& cons.78.nu.3.lib.3.Bero.in cons.89.in fine. lib.2.Idem scribit Ioseph.Ludo.decis.47.num.21.Declara
635 tur hic casus† ut locum habeat,modò hæc possessio sit apud fideicõmissarium sine uitio,aliàs secus:ita tradũt Corneus hic nu.43.uers.Et hæc uera Decius hic,nume.48. uersi.sed potest responderi.& Zuchardus,num.423.qui retulit eundem Decium.d.cons.82.nu.7.& cons.424.num. 19. idem responderũt Gozad.cons.63.nu.10.& Alcia. respõs. 350.nu.4.& Tiraq.Tract.le mort à saisit le uiu,parte.2.de-
636 cl.11.nu.4.Bellonus cons.10.nu.6.14.Possessio† autem sine uitio tunc dicitur esse penes fideicommissarium,si testator illi facultatem dedit capiendi eam propria auctoritate, ut suprà primo casu diximus. uel si iam testator ei in uita assignasset,ut inquit Gozad.præcitato loco.Rola.cons.78.nume.17.lib.3.uel etiam si antequam hæres adiuisset hæreditatem,fideicõmissarij aliqua ex causa possessionem illam assecuti fuissent,ut respondit Alcia.d.resp.350.nu.4.Ioseph. Lud.decis.47.nu.19.
637 Tertius est casus,cùm hic † fideicommissarius possidet, sed paratus non est probare incontinenti de iure sui fideicõmissi. hoc casu legitimus contradictor dici non potest , ita tradit Bar.hic,nu.22.in fine.ex l.2.suprà hoc titulo.& d.l.filiam fratribus.ad Treb.

Quartus est casus huius quæstionis quando fideicommis
638 sarius † possidet ante hæreditatem aditam , ex uoluntate hæredis uel alio modo, & paratus est probare incontinenti;sed hæres petit restitui,ad hoc ut quartam trebellianicæ detrahere possit,hoc casu fideicommissarius non est legitimus contradictor:ita Castren.hic nume.13.uer.certè si hæres.Alex.nu.24.Iacobinus nu.70.Pract.Papien.in d.glossa. iniuste.in fine.& latius Zuchardus,nu.426.quib. accedunt alii,quos recenset & sequitur Boer.q.156.nu.2.5.Rolãdus consi.

consi. 78.nu.21.lib.3.qui alias plures recenset,& nouissime
Ioseph.Ludo.decis.47.num.17.Verùm Decius hic, nu. 48.
uers.sed tamen considerãdum est,differenti ,ea ratione , quia
quando hæres permisit fideicommissarium possidere , dici-
tur ei quodammodo restituere,ob id cessat etiam hoc casu
639 † interdictum , quorum legatorum , quod mouere solet ,
cum falcidia detrahenda est. lege prima, ubi glossa. ff. quo
rum lega.ubi Barto.Respondet Zuchardus,numero 428.&
distinguit. Aut hæres adita hæreditate permisit fideicom-
missarium possidere , tunc procedit Decij consideratio :
640 quia hoc casu† uidetur hæres remisisse quartam trebellia-
nicam.l.1.§.denique,ubi Bar.ff.ad Trebel.ubi Ripa,nume.
† 7. † communem sententiam esse scribit: quamquam ab ea is
recesserit.Aut hæreditate non adita hæres permisit fideicõ-
missarium possidere,& tunc procedit Cast. Alex. & aliorũ
opinio.Illa est ratio,quia non cẽsetur remisisse detractionẽ
illius quartæ;atque ita prima hac declaratione casus iste ex
ponitur,ut scilicèt non procedat, cùm hæreditate adita per
missum fuit fideicommissario possidere,quam declarationẽ
probauit & Castr.consi.137. Primum testamentum. primo
dubio.lib.1.
641 Declaratur & secundò,ut non procedat † quando detra-
ctio trebellianicæ esset certa : nam tunc sufficit, fideicom
missarium patrem illam certam restituere: ita respõdit Cor
neus cõsi.232.nu.4.lib.4.quem secutus est Zuchardus hic,
nu.428.ad finem.
642 QVAERO septuagesimo primò an legatarius†ob suũ
legatum,& filius ob suæ legitimæ detractionem sint legiti-
mi contradictores;Vtrunq; paucis attingit Zuchardus hic,
nu.429.430.Quò ad legatarium dicendum est, quòd si non
possidet non est legitimus contradictor, non solùm ut im-
pediat summarium hæredis processum , uerùm etiã, ut pro
iure suo audiatur.Illa est ratio, quia non conceditur missio
in possessionem ex hac constitutione,cùm singularis succes
sor dicatur:& successoribus singularibus non concedi hoc
beneficium abundè diximus suprà.q.19.Si uerò legatarius
possidet,idem dicendum est de eo,quod de fideicommissa-
rio diximus.& cum falcidia detrahenda uenit, non esse legi
timum contradictorem,& possideat,respondit Ruinus con
si.31.nu.2.in fin.lib.2.sensit Gratus consi.149. nu.5.lib.2.si
uerò falcidiæ detractio non imminet,legitimus cõtradictor
creditur.quod responsum extat à Natta consi.234.nu.6.lib.
2.post Castren.& Ale.hic.& tradit hic Corneus,nu.43.ita
legitimus est contradictor,cùm possidet sine uitio,& para-
tus est de iure suo incontinenti probare:ita Alb.hic,nume.
643 15.in fine.post Mart.Silima.Quo uerò ad filium † ratione
suę legitimæ,si eam sua auctoritate accepit,legitimus con-
tradictor non est:ita Zuchardus d.nu.430.Illa ratione,quia
ei non licuit ita occupare:imò est nulla ratione incertitudi-
nis:ita Bar.l.2.C.quando & quib.quar.pars.lib.10.& Ale.
consi.134.nu.4.lib.4.
644 QVAERO septuagesimo secundò,an executor † testa
menti dici possit legitimus contradictor , ut missionem hàc
in possessionem impedire ualeat ; Noua est in hac tractatio
ne iuris quæstio,in qua quidem dicendum est non posse.Il-
645 la est ratio,quia † executor bona hęreditaria, ut ea distri-
buẽt,sua manu capere non potest, sed de manu hæredis ha
bere debet.l.nulli,ubi glo.C.de epis.& cler.& ibi notat Io.
Fabri.Specul.titulo, De instrumentorum editione. §. nunc
uerò aliqua.uers.sunt quædã.tunc docuit Bald.in l.id quod
pauperibus, numero uigesimooctauo. C.eo.de episcopis ,
646 & clericis, non pertinere † ad officium executoris intro-
ducere hæredem in possessionem,cùm hæres de manu exe
cutoris capere non habeat. Quibus rationibus adductus in
simili scriptum reliquit Tiraq. Tract.le mort à saisit le uiu,
647 parte 7.declaratione.5 num.1.† possessionẽ ui statuti per
mittentis eam in hæredem continuari, etiam reluctante exe
cutore continuatę à testatore in hæredem.
648 QVAERO septuagesimo tertiò an† contradictor hæ-
redem reconuenire possit;Et non posse docuit Saly c.in au-
th.& cõsequenter,ad finem.C.de sent. & interloc.om.iud.
quem secuti sunt Soc.Sen.consi.167.colum.ult.uersi.tertiò
concludo.lib.2. & Zuchardus hic nu.160.illa est ratio, qui
hæres iste missionem hanc in possessionem consequi debet,
nulla interposita mora : sed statim atque ita instrumentum
testamenti, quod exhibet , paratam executionem habet , ut
iam attigimus,& latius dicemus intra q.82. quo casu sequi
649 tur,reconuentioni locum non esse quemadmodum† recõ
uentio non admittitur cùm instrumentum creditoris guarẽ
tigiatũ ex dispositione statuti executionẽ paratã habet:sicu
ti relati doctores scribunt, & respondit Soc.Sen. consi.41.
col.ad finem lib.1.& Decius consi.682.nume.4. & uerè ubi
650 † iudicium celeritatem requirit , reconuentio spernitur :
ita Butrius in cap.1.ubi Socin.Sen.col.26.uersi. Quintò fal
lit,de mut.petitio.iudicium autem hoc celeritatem deside-
rare proba.l.ult.ff.de appell.recip. erit ergo reiicienda re-
conuentio hæc.
651 QVAERO septuagesimo quartò,Cùm † hæres exhi-
bet instrumentum testamenti,in quo est scriptus hæres , an
sufficiat exhibere exemplum ipsius instrumenti ; Et non
sufficere scribunt hic Castren.in 2.notab.Decius,num.13.
uersi.Et quòd dicitur, & respondit Gozad. consi.6. in fin.
& consi.21.nume.14.Durans de arte testandi titulo De ac-
quirend.uel repud.hæreditate.cautela ultim.nu.5. idque ex
sententia Barto.in l.2.§.si quis duobus.ff.de bo. poss. secun
dum tab.illa est ratio,quia missio hæc conceditur si instru-
mentum testamẽti producitur,ut hic in textu, sed exemplũ
non potest dici ipsum instrumentum , cùm exemplum ab
exemplari, atque ita ab ipso originali multum differat , ut
scribunt omnes in authen.si quis in aliquo.C. de edendo .
652 Nec† exemplum hoc aliquam fidem facit.d.auth. si quis
in aliquo . Quòd procedit etiam si manu eiusdem notarii
sumptum esset exemplum hoc: nam adhuc non sufficit , ut
docuit Decius in d.auth.si quis in aliquo nu.15. declarãdo
doctrinam Bar. in d.l.1.§.si quis duobus.
653 Declaratur nunc , ut non procedat † cùm authenticum
ipsius testamenti sumptum eiusdem notarii manu exhibe-
tur:nam ex eo authentico concedendam esse missionem
hanc rectè affirmauit Zuchardus hic nu.93.post Ias.ita ẽt
sensit hic Mantua in prima lectura nume. 59.illa est ratio,
654 quia † originale,quod penès notarium perpetuò esse de
bet.cap.quoniam contra,de probat.& fidem facit hoc au-
thenticum,cui standum est.l.ult.C. de fide instr. nisi in du
bium,aliquibus de causis, reuocetur . Nec aduersatur illa
ratio,quam perpendit Decius,nempe fieri posse , quòd in
originali aliquod adsit uitium abolitionis & cancellatio-
nis,quod tamen in authentico non appa ret.quia responde
tur,quòd ex quo lex multum de notarii fide confidit, non
est credendum,notarium,sumpsisse authenticum ab origi-
nali,suppresso ipsius originalis uitio. Hæc declaratio locũ
etiam habet,cùm authenticum instrumentum sumptum est
ab originali manu alterius notarij , quàm illius qui de eo
rogatus fuit,& qui iam decessit,uel impeditus est:ita cen
suit Zuchardus loco iam citato.Est ratio clara , quia si ser-
uatis iuris solennibus sumptum fuit fidem æque facit, ac
655 † sumptum manu eiusdem notarii.cap.cùm P. tabellio.
ubi latè Fel.de fide instrumen. & egregiè obseruandam in
hac exemplatione enumerat Didac. Couarr.libro Pract.q.
cap.21.nume. 3.Hæc quoque declaratio ita est intelligen-
da,ut procedat quando reperitur instrumentum origina-
le,atque ita protocollum,secus si non reperitur, & præter
tim cum petitum est exhiberi:ita sensit Iac. à Sancto Geor
gio hic,nu.28. quem secutus est Gramma.decil.106.ad fi
nem qua de re dicemus infra q.86.
656 QVAERO septuagesimo quintò,† an cùm testamen
tum hoc exhibetur, sufficiat exhibere illud iudici : Baldus
hic num.42.in fine.uersi.item consideret,scriptum reliquit
non sufficere:siquidem nostra hæc constitutio productio-
nem requirit, ergo in actis fieri debet.nec enim priuata iu
dicis scientia sufficit . idem censuit Auge. hic.col.1. idem
docuerunt Castren.in l.1.§.editiones.nu. 2.ff. de eden. &
Ias.in auth.quæ supplicatio.nu.3 in fin.C. de precib.imp.
657 offeren.qui † uno ore affirmant† probationum instrumẽ
† ta,illisque similia esse iudici in actis exhibenda. quòd pro
bat & Decius in rubr.De probat.nume.7. & Neuiza.con-
si.57.nu.26.& sunt iura aperta in l.quinquaginta. in fin.ff.
de prob.l.iubemus.C.de liber.caus. & cap. quoniam con-
tra,de prob.imò inquit Bal.ubi suprà,iudicẽ non posse ex
suo officio supplere tanquam notorium. Declaratur nunc
hæc doctorum sententia, secundum Angelum hic col. 1.
ut non procedat, quando nullus extat contradictor : nam
tunc (ait ille) sufficit exhibere testamentum iudici. sed ue-
reor

reor, ne falsa sit, quandoquidem licet non adsit tunc contradictor cùm testamentum exhibendum est, potest tamen superuenire, uel alio tẽpore dubitari, quo iure missio hæc in possessionem facta fuerit. Verùm in iudicijs ab Angeli auctoritate, quæ maxima est, recedere tutum non erit. Quam quidem sententiam probauit & Mantua hic in prima lectura. nume. 52. qui ita intelligit & declarat Decium hic nume. 13.

658 QVAERO septuagesimo sextò, an † cùm hæres producit instrumentum testamenti receptum à notario, sigillatum, & testibus subscriptum, an inquam tunc necesse habeat interrogari facere testes illos testamentarios, ut suo iuramento deponant, testamentum hoc illud esse à se subscriptum, sigillatum, & reliqua quæ obseruari solent; Duo casus distinguendi sunt, ut etiam duæ sunt testamentorum species.

Primus est casus, cùm testamentum est nuncupatiuum receptum à notario, tunc necessaria non est testium fides: quia sufficit, quòd præsentes fuerint tempore, quo testator testamentum condidit. Nam notarius absque alia testium examinatione authenticum sumit; & fides ei adhibetur; ita uno uerbo sensit Zuchardus, hic nume. 344. ad finem.

659 Secundus est casus, cùm † exhibetur testamentum in scriptis eiusdem testatoris manu scriptum, & testibus subscriptum atque sigillatum, uel etiam si testamentum solẽne in scriptis non sit: tunc, si nullus extat contradictor, res clara est, necessariam nòn esse horum testium examinationem: ita * crebrius nostros sensisse scribit hic Zuchardus num. 345. Maius est dubium, quando hoc casu adest contradictor: nam in hoc opiniones sunt. Quò omnem amputemus controuersiam, plenius est distinguẽdum, quam distinguat Zuchardus. Aut huius testamenti facta est solennis publicatio, obseruata forma tituli, Quemadmodum testamenta aperiantur, & l. publicati, ubi Doctores C. de testamen. aut publicatio facta non est tempore huius exhibitionis. Primo casu clarum est, quòd, cùm petitur hæc missio in possessionem, necessaria non est testium depositio: Siquidem iam illi deposuerunt, & testamentum illud recognouerũt. Sufficit ergo testamentum hoc ita apertum cum actis illius publicationis exhibere: quoniam uidebit iudex testamentũ illud uerum esse, & executionem mereri. & hoc in casu loquitur glossa hic in uerbo depositionibus, & cum ea Bart. Iacobinus num. 32. in fine, & clarius Zuchardus. Secundo casu, cùm tempore, quo missio in possessionem petitur, non reperitur testamẽtum publicatum, tunc necesse est adhibere testium depositionem, imò & alia, quæ ad publicationem testamentorum necessaria sunt. Nam sine ea testamentum nullam fidem faceret, nec executionem mereretur.

660 In ipsa uerò † publicatione plura fore necessaria scimus. siquidem adiri debet iudex loci ordinarius, a quo hæres petere debeat, cum iuramento calumniæ, illius testamẽti publicationem. & nullo oblato libello, iudex ipse curat citari eos, de quorum interesse agi potest. deinde citantur testes testamentarij, ut ueniant coram iudice, & suo iuramento examinati recognoscant eorum subscriptiones & sigilla, & deponant, se fuisse a testatore rogatos, ut subscriberent & sigillarent. & tempore quo testes isti iurare debent, sunt citandi ij, quorum specialiter interest ad uidendum deferri iuramentum dictis testibus, postmodum testes isti singulariter & sigillatim examinantur. Quib. obseruatis iudex interloquitur, scripturam illius testamenti esse publicam, & illi perpetuò fidem esse adhibendam. & dũ fit publicatio septem testes adhibentur. hanc obseruationẽ recensent Doctores in d. l. publicati. C. de testam. & latius omniumque melius Rolandus à Valle consi. 37. nu. 9. usq. ad finem. lib. 1.

661 QVAERO septuagesimo septimò, an † hæres petens, se mitti in possessionem ex hoc beneficio, probare habeat mortem testatoris, cuius testamentum exhibet; Et probandam non esse affirmarunt Bartolus hic. nume. 11. Salic. colum. 5. uers. Vnum tamen. Castren. nume. 9. in fi. Ias. nume. 13. Decius nume. 17. Iacobinus num. 22. qui testatur, ita aliquando obseruatum fuisse, Corneus nume. 18. uers. Non autem requiritur. Mantua in prima lectura num. 115. Cur. † Iunior nume. 54. qui † communem esse testatur, & Zuchardus nume. 247. idem respondit Alex. consil. 101. nume. 9. lib. 5. Hanc sententiam secuti sunt & Ang. Aretin. §. quadrupli. nume. 15. in fin. inst. de actio. Durans de arte testandi, titulo, De acquirenda uel repud. hær. cautela ultim. nu.

662 5. probant ex † l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmodum test. aper. quam ita perpendunt. Prætor non permittit inspicere tabulas testamenti, si testator uiuit, non ergo eo uiuente testatore testamenti copia haberi potest. ex quo sequitur, quod si Prætor copiam concessit, testatorem esse mortuũ; quia si uiueret, non dedisset. Sola ergo testamenti productio arguit testatorem esse mortuum. Nec aduersatur Alexandri responsio hic num. 15. fieri posse, quòd alijs probabilibus rationibus hæres testamentum apud se habeat: uel quia domi testator peregrè proficiscens reliquerit, iuxta l. unum. C. de test. uel quòd ipsemet testator sua manu illud ipsi hæredi tradiderit, iuxta l. 2. C. quemad. test. aper. Nam huic considerationi satisfacit Ias. nume. 14. regulam

663 esse † testamentum non concedi hæredi, nisi mortuo testa-

664 tore, ergo huic † regulæ inhærendum est, donec de fallẽtia constet, ut inquit Barto. in l. 1. nume. 2. ff. si quis ius dicen. non obtem. Decius l. 1. nume. 7. de reg. iuris. uoluit dicere Iason, nõ præsumuntur casus speciales, & rectè, quid quid dicat Zuchardus, qui Iasoni aduersatur. Affertur se-

665 cundò tex. † l. & si certus. §. si unus. ff. S. Consul. Syllania. & ibi Bartolus, quo quidem probatur, illum credi mortuum, qui non reperitur, ergo idem hic. Verum respondet Sapia hic numero 24. & Zuchardus numero 347. procedere, cùm adhibita est diligẽtia in eo perquirẽdo: quod non contingit in casu nostro, in quo solùm agitur, an per testamenti exhibitionem probatum sit testatorem mortuũ esse. Tertiò scribunt aliqui, ob id, non esse necessariam aliã mortis probationem. cùm missio hæc in possessionem sit leuis detrimenti atque præiudicii. Verùm leuis põderis est hæc consideratio, tum quia etiam in his, quæ modicum dã-

666 ni adferre possunt, etiam † mors esset probanda est, ut annotauit Bart. d. §. sed si dubitetur, & Sapia hic, nu. 24. Rectius itaque recepta hæc opinio probatur, & primo relato fundamento.

Contrariam tamen opinionem probarunt Fulgosius hic nu. 10. Alex. nu. 17. & Sapia. nu. 23. idem censuit Pract. Papien. forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in uerbo, possideat, nu. 2. Illa prima ratione mouentur, quò il-

667 le, qui allegat † mortem, esse probare debet. l. si quidem. C. sol. matrim. cum præsertim intra centum annos, cum tãto tempore quis uiuere præsumatur. l. ult. C. de sacrosan. eccl. Verum ille est fundamentum, quia conceditur, mortẽ esse probandam, sed dicimus eam satis probari per testamenti exhibitionem: nec etiam satis uerum est, quod præ-

668 sumatur † homo uiuere centum annos. Nam uerius est, hominis uitam longæuam esse centum annorum: ita inquit d. l. ult. C. de sacros. eccl. quam ita, & rectè, intellexerunt multi relati à Decio hic nume. 28. & à Zuchardo. nu. 348. quibus accedunt Alciatus Tract. præsump. reg. 1. præsump. 48. & Card. in clemen. 1. de reb. eccl. Aliquando tamen longior fuit hominum uita centum annis. cap. ultim. 84. distinctione. & egregiè Plinius lib. 7. naturalis histo. c. 48. Valerius Max. de senectute. Alijs argumentationib. utũtur Corneus hic. nu. 18. & c. Zuchardus nu. 249. Verùm & illis respõdet. & Soc. in. l. inter uirum. col. de reb. dub. hac de re aliqua egregia scribit.

669 Ego † opinor has Doctorum opiniones & controuersias conciliari posse, duobus casibus consideratis. Primus est cùm hic hæres exhibet instrumentum testamenti, quod sibi datum à notario fuit Prætoris auctoritate. tunc necessaria non est alia probatio mortis testatoris: siquidem nõ permisisset Prætor ei copiam testamenti fieri, nisi cognouisset testatorem fuisse uita functũ. & pro iudice magna est præsumptio. l. 2. C. de off. ciu. iud. hoc casu procedit communis opinio. Secundus est casus cùm hæres exhibet Instrumentum testamenti. quod consecutus aliundè est, quam iudicialiter Prætore auctore, tũc quia præsumptio est, quod uel illud testatori subtraxerit, uel quod illi testator tradiderit: ita quod non constat aliqua præsumptione, seu facto, testatorem mortuum esse, tunc mors probanda est: ita procedit Fulgosij, Alexandri, & sequacium opinio. quam uerè

670 ita usus est intelligere Sapia hic nu. 24. Atque ita † erit de-

declarandum statutum Patauinum sub rubr. De citationib.
c. si ad aliquem. quo conceditur illa missio in possessionem
hæredi ex testamento, uel ab intestato, & nihil de probatio
ne mortis testatoris. est enim necesse eam probare iuxta
relata. Illis ergo casibus, quibus mors probanda est, uarijs
671 modis probari potest, Primò probatur † iuramento: ita
Decius hic nume. 28. in fin. & Zuchardus nu. 250. Capel-
la. decis. 313.
672 Secundo probatur † mors per uocem & famam. Dec.
hic num. 28. glo. in l. siquidem. C. sol. matr. quod intelligi-
tur in his, quę non habent multum detrimenti: secus in gra
uioribus: ita declarat Bart. in l. 2. §. sed si dubitetur num. 1.
ff. quemad. testam. aper. & idem respondit Corne. consilio
10. nume. 6. lib. 1. Ita pariter uoce & fama mors probatur,
cùm iam diu, aut in remotis regionibus is mortuus dicitur:
uti Bar. docuit in d. l. si quidem, nu. 3. uersi. sin autem, post
glo. ibi. C. sol. matr. & cum eo senserunt Gozad. consilio
68. num. 9. Boer. quæstio. 288. num. 2. uers. & idem si aga-
tur. Craue. consilio 127. ad finem. Capella. decis. 313. &
nouissimè Ioseph. Ludo. decius. 30. nume. 30. numero 1.
2. Quod intelligitur de fama, quæ prouenit à uiris graui-
bus & fide dignis, & quæ à causa non leui originem sum-
psit, quemadmodum declarat. Bart. in Tract. testimoniorũ.
673 num. 38. atque ita † intelligo statutum Papiæ. 30. in ciui
libus sub rub. quòd mors & filiatio possit probari per uo-
cem & famam. Nam intelligitur cùm mortuus quis credit
in remotis regionibus, uel iamdiu, & cum à iusta causa &
uiris grauibus fama originem taxit. Tertio probatur
674 † mors ex habitu & tractatu consanguineorum, ut puta,
cùm consanguinei ferunt, uel iam tulerunt luctũ ob mor-
tem illius, de cuius hæreditate contenditur: ita docuit Bar.
in d. l. 2. §. sed si dubitetur, nu. 2. ff. quemad. testa. aperia. A-
lex. cons. 27. col. 2. lib. 7. & Corne. cons. 204. col. 3. lib. 3. &
Craue. d. cons. 127. ad finem.
675 Quartò [illegible] † controuersia probatur testimonio duo-
rum, qui dixerunt. se uidisse illum mortuum, & sepulturæ
tradi: ita Bar. in d. l. 2. §. sed si dubitetur, numero 1. uersic.
aduertendum tamen, & in d. l. si quidem numero 2. uersic.
item sufficit, & in d. tract. testimoniorum. num. 39. Ita pari-
ter cùm testes asseruerunt se uidisse illum ingredi cõflictũ,
& inde amplius non uisum, nam & hoc modo mors pro-
batur. ita scribunt Ang. in d. §. sed si dubitetur. Dec. in con
silio 575. columna penultima, & Natta consilio 341. lib. 2.
quos sequutus est Iosep. Lud. decis. 30. numero 2. Nec est
adhibenda differentia quòd testes ij sint consanguinei, uel
extranei: si quidem & consanguinei probant; ita Craue. d.
cons. 127. in fi. post filios, quos citat. Cætera, quæ hac de re
scribi possent, uidenda sunt apud relatos iuris interpretes.
Nec enim postulat hic locus, ut singula de mortis proba-
tione scribam.
676 QVAERO septuagesimo octauò, an † hic scriptus
hæres petens, se mitti in possessionem ex beneficio huius
constitutionis habeat necesse probare, se adiuisse hæredita
tatem? Alex. in l. 2. numero 4. uers. Non obstat. & ibi Iason
numero 2. hoc titulo. quos secutus est Zuchardus hic nu.
202. scribunt, non esse necessarium: nam sufficit, quòd ostẽ
dat testamentum, in quo scriptus est hæres, & petat hanc
missionem: ita ex ipsa petitione declarat se hæredem, iuxta
l. gerit. ff. de acq. hæred. cum similibus.
Declarat Zuchardus vt non procedat in illis, qui ex for
ma statutorum non possunt adire hæreditatem, nisi certa
677 obseruata solennitate, ut Ferrarię, vbi extat † statutum li.
2. sub rub. De indemnitatibus mulierum, quo prohibentur
minores & mulieres adire hæreditatem sine consensu cu-
ratorum & consanguineorum, nam tunc solennis hæc adi-
tio probanda erit; ita docuit Aret. in l. si filius, qui patri
col. 2. de uulga.
678 QVAERO septuagesimo nono, quæ † sufficiant in
hoc iudicio probationes an plenę, uel semiplenæ? Hæc iu
ris quæstio diffiniri potest ex his, quæ scripsimus in cõmen
tarijs, De Recuperand. possess. Remedio. 15. quæstio. 32.
† quo loci ueriorem esse existimauimus † communem illam
opinionem, plenam probationem fore necessariam, quod
in specie respondit Riminaldus consil. 258. nume. 32. lib. 2.
etsi dissentiat Bero. in consi. 43. num. 47. lib. 3. in specie hu-
ius remedij. illa ratione, cum cæteris sum adductus, quod
non leuis momenti est possessionis causa. §. commodum.
inst. de interdict. & eodem in loco confutaui fundamenta
& rationes eorum, qui ab hac uera sententia dissentiunt.
679 Atque ita erit declarandum † statutum Patauium sub
rubr. de citationibus cap. si ad aliquem. quo similis missio
in possessionem conceditur, & nullum uerbum de proba-
tionibus fiendis. erunt ergo necessariæ plenæ probationes:
& si in eo casu uelit statutum procedi sine strepitu & figu-
ra iudicij.
680 QVAERO octuagesimò, † an in hoc iudicio admit-
tatur testium repulsatio? Hãc iuris quæstionem proposuit
Zuchardus, hic num. 302. & eam non infœliciter absol-
uit. Ego eam fusius explicaui commentarijs De arbitrarijs
iudicum li. 1. q. 32.
681 QVAERO octuagesimo primò, an † conclusione fa
cta in causa liceat iudici ex suo officio recipere instrumen
tum testamenti ab hærede productum? Baldus hic numero
43. scriptum reliquit non licere. Ea ratione monetur, quia
non esset hoc merum officium impartiri, sed ad petitionem
partis producentis. id quod hoc tempore prohibetur cap.
cùm Ioannes cap. cùm dilectus, de fide instr. Verùm Bal-
dum errasse non mediocriter dicendum uidetur, quando
quidem iudicium huius missionis in possessionem summa
682 rie tractandum est: ut non semel diximus: at in † causis
summarijs conclusio in causa non admittitur: ita Felinus
in d. cap. cum dilectus, nu. 19. & multis comprobaui in cõ
mentarijs, De Arbitrarijs iudicum, lib. 1. quæst. 35. nu. 11.
si ergo non concluditur in causa, nil obest, quin produci
instrumentum possit. Defendi tamen potest Baldi sentẽtia,
cum contradictor apparet. si quidem tunc causa summaria
non est, sed ordinaria, quemadmodum aliorum auctorita-
tibus asserui suprà, quæstio. 65. casu. 4. & alibi sæpè. Hæc
tamen intelliguntur cum ipsemet hæres is est, qui produ-
cit instrumentum hoc, secus si ex mero officio iudex illud
reciperet, ex his quæ scripsi De Arbitr. iud. d. q. 35. nu. 10.
& quia in ea quæstione nonnulla de his explicauimus non
repetam sæpius dicta.
683 QVAERO octuagesimo secundo, an Iudex † tenea-
tur in hoc iudicio iudicare, atq; ita sequi solã testamẽti ap
parentiam? Baldus hic 6. nota. scriptum reliquit, iudicẽ ex
sola hac apparentia iudicare. quod placuit & Decio nume.
15. Mantuæ in prima lectura nu. 62. & Zuchardo, nu. 98.
684 apparens uerò † probatio illa dicitur, quæ sua prima fa-
cie, ac fronte se se ostẽdit, ut inquit ex textu nostro Bar. in
extrauag. ad reprimendum in uerbo, summariè, nu. 9. Soc.
Sen. concl. 89. col. 2. uers. tertiò & ultimò. lib. 3. Anch. con
si. 197. Subtiliter. col. pen. & clarius Aret. cons. 66. num. 9.
uel quæ superficialis est, ut inquit Decius cons. 239. num.
3. ad finem, ex. l. 1. §. si non omnes ibi, prima facie solidum
assignare uidetur, & in l. alieno seruo. §. fin autem. ff. de fi-
deicommiss. lib. cap. audientiam, il j. de rescrip. & cap. dile
685 ctis. §. præterea, de appell. atq; ita intelligitur † noua con
stitutio Mediolani sub rubr. De iudicijs, ca. si per apparen-
tem. Sed ad rem, tenetur ergo iudex noster sequi primam
hanc apparentiam ita in simili uidemus (inquit Decius hic
nu. 16.) sufficere probationem apparentem, atque ita su-
perficialem cùm tertius pro iure suo agit, Innoc. cap. ue-
niens. il ij. ubi Abbas. de testib. & explicauimus suprà. q.
68. Idem respondit Decius d. cons. 439. num. 4. Ita in simili
686 ad † delicti excusationem sola apparentia excusat: nam
687 talis quis † præsumitur, qualis in habitu reperitur. l. item
apud Labeonem. §. si quis uirgines, ubi Bar. ff. de iniuriis.
Baldus. l. 1. §. sed qui. C. de lat. lib. tol.
688 Quocircà percutiens † clericum in habitu laicali incedẽ
tem excusatur. capit. in audientia de sentent. excommu. c.
si iudex, de sent. excommu. in 6. Baldus l. si qua per calum
niam. C. de episc. & cler. & Decius cons. 307. nume. 3. latè
Gramma. decis. 81. Et ita pariter excusatur qui uerberauit
689 Prætoris † familiam sine insignibus ambulantem: ita Al-
bericus Rosatus Tract. statutorum, parte prima, q. 43. qui
690 idem scribit de eo qui † cum Rectore Gymnasij conten-
dit, cùm insignibus caret. Huc spectat quòd ex textu hoc
691 respondit Bellonus cons. 31. nu. 1. † contractum talem iu
dicari, qualem sua apparentia ostendit. Sed illud in contro
uersiam positum est, cur in hoc iudicio iudex sequi tenea-
tur hanc apparentiam. Prima adferri solet ratio, quia cau-
sa

sa hæc est possessoria & leuis detrimenti ; ob id leuis atq. semiplena probatio sufficit. Verum rationem hanc improbauit & rectè Zuchardus hic nume. 98. tum qu a constitutio hæc non considerauit causam possessoriam esse ; tum quia, si uerum hoc esset, sequeretur, quòd idem esset in cæteris possessorijs: quòd tamen uerum nó est, ut sensit Bar. d. extrauag. ad reprimen. in uerbo. summar e, nu. 10. Accedit quod diximus supra quæst. 77. in hoc iudicio semiplenam probationem nó sufficere, nec aduersatur hic tex. qui uult sufficere primam hanc apparentiam: quia dicimus, legem habere hanc pro plena & concludenti probatione: cùm requirat instrumentum non esse abolitum neq; cancellatum, non ergo sequitur, quod cæteræ probationes sufficiant, si plenè non sunt: ut si testis unus tantum aliquo casu interrogaretur. Secundam rationem attulit Zuchardus.
692 d. nu. 98. quod ideo † sola apparentia sufficit, quia res celeritatem desiderat. l. ult. ff. de appel. recip. statur ergo huic apparentiæ, cùm nullus adest contradictor: at eo apparēte non sufficit, ne illi sublata defensio uideatur. ita dicere solemus, quod ubi proceditur in figura iudicij, admittitur inepta petitio, modò tanta n n sit, quæ reo d. tensionem auferat. ita docuit Bar. in extrauag. ad reprimendum in uerbo, & figura. nu. 13. Verùm ratio hæc ex eo dubia reddi uidetur, quòd & remedium quorum bonorum, celeritatem desiderat: nam dominij exceptionem, quæ altiorem requirit indaginem, non admittit, ut post alios diximus supra Remedio primo, q. 8. & tamen ibi secundum primam apparētiam nó iudicatur. Dicere possumus ob id ibi ex prima hac apparentia non iudicari, quia nec requiritur testamentum non abolitum nec cancellatum: sed ex examinatis testibus missio illa in possessionem conceditur.
693 Quibus infertur† instrumentum testamenti habere paratam executionem, modò nullus adsit contradictor, ut hic adnotauit Bal. 4. notab. & cum eo Decius hic nu. 16. uers. sextò nota. quibus accedunt Ang. in l. cùm antea. col. 1. vers. sequitur. C. de arbit. & Ioseph Ludo. decis. 23. num. 24. Quod ego intelligo quò ad hūc casum missionis in possessionem, non autem quò ad cætera. Et hoc innuit Bald. dum ait habere paratam executionem cùm nullus contradictor adest: nam præter missionem in possessionē, uix est, ut nó detur cōtradictor; ubi ergo dabitur cessabit executio. Hoc etiam intelligitur quò ad solum ipsum hæredem, non autē
694 quò ad † legatarium : cuius quidem causa testamentum paratam executionem non habet. id quod placuit Alex. in l. si cum dotem. §. eo tēpore. sol. matr. & in l. ait prætor. §. si iudex. nu. 5. de re iud. & Decio hic nu. 16. & nouissimè Ioseph Ludo. d. deci. 23. nu. 1. & 29. Ea ratione prima mouē-
695 tur, quia regulariter† instrumenta nō habent paratā executionem. l. minor 25. annis cui fideicommissum. in princ. ff. de minor. latè Cagnol. l. in testamentis. nume. 8. de reg. iur. Nec ab hac regula exceptus est hic casus testamenti ad fauorem legatarij: regulæ igitur inhærendum est. Accedit
696 secundò ex relatorum sententia, quòd frustra lex † tres actiones legatario tribuisset. l. cùm filius. §. uarijs. de lega. 2. l. 1. C. communia de lega. quod dicendum non est. Tertiò, quia remedium huius constōnis non conuenit legatario, cùm loquatur de hærede instituto in totum, uel in parte, & tamen legatarius hæres non dicitur. l. in tempus, de usucap. si ergo non conueniunt verba, nec etiam d'spositio conuenit. Confert ultimò, quòd tunc demum instrumētum testamenti habet paratam executionem, cùm nullus (ut cum Baldo diximus) contradictor adest: at in legatario hoc esse non potest, cùm semper adsit contradictor hæres de cuius manu is legatarius legatum consequi debet. siue ergo legatarius uelit mitti in possessionem ex hoc edicto, siue uelit legatum consequi alio iure, ex testamenti dispositione nunquam parata executio ei cōceditur. Quocirca malè senserunt Ang. in §. illud, in auth. de hær. & Falcid. Alex. hic nume. 13. Ias. nume. 14. Soc. Sen. cons. 103. in prin. lib. 3. Decius in l. in testamentis. num. 6. de reg. iur. & Alc. in l. pecuniæ uerbum. §. actionis. nu. 10. de uerb. signifi. qui af-
697 firmarunt, † testamentum habere paratam executionem etiam quò ad legata. ex d. §. illud, qui vt admonuit Alex. in d. l. ait Prætor. §. si iudex. numer. 5. de re iud. loquitur cùm adest iudicis præceptum, quod uim habet admonitionis, ut hæres incidat in pœnam priuationis hæreditatis, nisi soluat legatum intra præstitum tempus a iure, iuxta auth. hoc amplius. C. de fideicom. Si tamen rectè omnia perpendantur leuis admodum differentia extat inter hæredem & legatarium: uaui hæres is. um mittitur in possessionem ex testamento hoc non abolito nec cancellato, si nullus contradictor adest, in cæteris vero a iure communi non habet testamentum hoc paratam executionem. atque ita solum differt casus hæredis ab illo legatarij, quò ad hanc missionem: legatario autem non conceditur hæc missio rationibus iam relatis supra q. 92. dum egimus, an instituto in re certa beneficium huius constitutionis concedatur.
698 QVAERO octuagesimo tertiò, an† missio hęc in possessionem impediatur, si de uiribus testamenti ambigitur; Et non impediri respondit Ro. cons. 235. Quò ad primò. § dubio. num. 7. quem secutus est Sapia hic, num. 89. & ante eum Cur. iun. nume. 81. ex tex. l. 2. hoc titulo nostro. Et adferri hic potest exemplum ex doctrina Bart. in l. pen. §. testamento. in fin. ibi, quæro quid si nemo possideret. ff. de bon. poss. secundum tab. cùm scribit ex tex. ibi, & gl. quod si testator fecit primum testamentum & deinde secūdum, & postea rescindat hoc secundum. illud primum dicitur reconualescere: & ideo licèt sit aliqua dubitatio super uiribus dicti primi testamenti, an scilicet re ipsa sit reconualidatum, uel non, attamen hæres scriptus in eo primo testamento mitti debet in possessionem ex huius constitutionis beneficio.
699 QVAERO octuagesimo quartò, an † uitium uisibile impediat hanc missionem in possessionem; Et hanc esse istam exceptionem huius missionis impeditiuam † omnes hic affirmant. ut Bar. num. 3. Bal. nu. 42. uers. tertio considerat. Dec. nu. 36. Curt. iun. nu. 6. 11. Sapia. nu. 73. & Zuchar. nu. 94. & Frā. de Marchis. q. 164. nu. 1. in 2 par. Mātua hic in prima lectura. nu. 131. Exēpla uitij uisibilis adferri pōt plura, ut illud ex rasura & cācellatione testi. siquidē cācellatio & rasura reddit testamētum de falso suspectum. hoc clarè probant uerba huius constitutionis, ibi, nec abolitū nec cancellatum. & prob. l. si unus. C. de tes. Accedit tertiò
700 † falsitatis suspicionem in ciuilibus pro falsitate haberi, ut inquit Archid. in c. in memoriam. 19. dis. quem secutus est Deci. hic num. 37. & Zuchardus nu. 327. quib. accedūt Dec. consi. 448. nu. 20. & Soc. Sen. cons. 15. col. pen. lib. 1. Cur. iun. consi. 132. nu. 10. & cons. 166. nu. 6. Gram. consi. 30. nu. 5. inter consilia criminalia. & Soc. iun. cons. 39. nume. 3. lib. 2.
701 Extenditur primò, ut procedat etiam† quando authenticum testamenti non esset nec abolitum nec cancellatum, si modo originale reperiatur abolitum & cancellatum, ita Bal. respondit cons. 14. Punctus, super quo consilium exhibetur. lib. 4. quem secuti sunt Fel. in c. cum P. tabellio. in fi. de fide instru. Ias. hic nu. 6. Gratus cons. ult. num. 17. lib. 1. & idem uisus est sentire Iacob. a S. Georgio hic, nume. 27. qui ita fuisse iudicatum refert in supremo consilio Serenissimi Ducis Sabaudiæ reuocata contraria sententia Senatus Taurinensis. Idem sensit pract. Papiē. in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento. in glo. nec abolitum. in fi. qui difficultatem mouet, cui satisfieri potest ex hic traditis. nempe & protocollum cōsiderari hic postquam est matrix authentici exhibiti: & radice infecta, uitiantur & quæ ab ea proueniunt. hanc opinionem probat & Zuchar. Idē respondit Beroius in cons. 1. nu. 90. lib. 1. & cons. 55. nu. 5. lib. 2. Illa est ratio, qua uitium quod est in originali descen-
702 dit & in authentico: nam † originale est mater, seu radix authentici, si ergo radix est infecta, ita sunt fructus, seu arbor ipsa. Quo circa admonet Zuchardus ubi suprà, cautelam sumi hinc posse, ut ille, contra quem petitur executio testamenti, rectè atq; diligenter inspiciat originale, & si reperiet illud uitiatum, curet iudici exhiberi, ut uitio cognito executionem non concedat. Hanc tamen extensionem declarat Fel. in d. cap. cùm P. in fi. non habere locum, cùm
703 † cancellatio originalis, post sumptum authenticum superuenisset: tunc. n. nihil obesset, q͂ uerum esse opin. & confert quod scribit Ias. in l. nostram. nu. 2. C. de tes. & Fran. de Marchis q. 164. nu. 11. in 2. parte.
704 Extenditur secundò, ut procedat etiam si hæres istet petens mitti in possessionem uellet testibus probare inconuenienti illud cancellationis uitium non esse considerabile: atque

atque ita uellet testibus testam. coadiuuare: adhuc.n.non
debet mitti in possessionem, ita Zuchardus hic nu. 323.
illa est ratio, quia ubi iud cium ita summarium est, ut ocu
lata fide, seu per sola n apparentem pro batione iudican-
705 dum sit, probationes † suppleri non possunt testibus:
ita Bal. in l.1.col.1.C.ut in poss.lega. Aret. in l.certi con-
dictio.§.qm.nu.7.ff. si cert. pet. Fel. in c.ex literis.col.vlt.
vers.nota sextò, de fide instru. & c. sicut.nu.3.in fin.de re
iud. Castelianus Cotta in memoral. in verbo, instrumen-
tum rasum. Hinc scribit Bald. in d.l.1.C. ut in possess. le-
706 ga. qđ ubi † instrumentū habet a statuto executionē pa
ratam, ut quia dicitur, viso instrumento sic fiat; intelligitur
cum instrumentū caret vitio, nec pōt testibus adiuuari. &
probat Zuchardus hic nu. 324. qui nu.326. subijcit post
alios, ꝙ licet impediatur hoc casu missio hæc in possessio
nē, non tñ impeditur, quin debitum peti possit ex hoc te-
stamento ita testibus coadiuuato. Hinc declarari potest
707 † statutū Patauinum sub rub. De citationibus.c.si ad ali-
quem.quo instar huius nostri remedij cōceditur missio in
possessionem hæredi ex testamento & ab intestato sum-
mariè &c. ego intelligo, quòd quando illa missio petitur
ex testamento, illud testamentum vitio carere debere, alio
qui ita impediri, ut in casu huius remedij.
708 Extenditur tertiò, ut procedat etiam si esset solùm † in
terlinearum, habens inter lineam & lineam aliquid super
additum: ita pract. Papien. in forma libelli, quo petitur
hæreditas ex testamento, in glo. Nec abolitum.nū.4.
Declaratur nunc relata iuris sententia, ut locum nō ha-
709 beat † quando rasura non est in loco substātiali: ita sen-
sit glo. hic in uerbo uitiatum. Ale.nu.4. Cur. Iun.num.11.
Zuchardus.nu. 329. Sapia nu. 73. & Mantua in prima le-
ctura num.137. Franc. de Marchis.q.223.num.2.par.2. &
Gramm.cons.75.nu.1.in ciuilibus, qui & alios recensent:
quod probant ex tex. hoc nostro, ut mox dicam, & ex c.
ex literis, de fide instru. Sed fortè uerior est opinio, quam
probauit Dec. hic nu.37.vers. Prædicta cōclusio, post Bar.
in l.si unus.C.de testa. & primò ex tex. hoc nostro, dum
uniuersaliter loquitur, ibi, neque ex quacūque suę formæ
parte uitiatum. ex quo.n. hoc beneficio tribuitur executio
testamento, requiritur ēt ꝙ omni uitio careat. Accedit qa
textus ait, ꝙ prima figura careat omni uituperatione, quæ
quidē non deesse uidebitur, si aliquod uitium aderit. Verū
respondet Zuchardus, constitutionem hanc requirere, ꝙ
testamentum non sit uitiatum in parte suæ formæ, at for-
ma est quæ dat esse rei. l. Iulianus.§. si quis. ff. ad exhiben.
intelligitur ergo textus de parte substantiali & essentiali,
& per cōsequēs loquitur de parte integrali, sine qua actus
non cōficitur, ut declarat Bar. in l.qui usumfructū.de ver-
bo.obli. Hæc responsio, si rectè perpendatur, nō modò nō
710 tollit difficultatem, sed ēt confirmat. † forma illa est, quę
seriem & ordinem quendam actui tribuit, ut declarat Alc.
lib.5.paradox.c.16.nu.1.post Bald.in c.1. de noua forma
fidel. & hæc forma omnes partes complectitur. Quocirca
711 † inuocatio diuini nominis, anni seu temporis confecti
instrumenti descriptio, & his similia sub testamēti forma
continentur: & quatenus testamentum perfectionē suam
recepit, sine his esse potest, dicendum est ergo non esse ad-
hibendam hanc differentiam inter substantiam & accidēs.
Confirmatur hæc Bartoli & Decij opinio ex eo, qđ uide-
712 mus ēt † falsum commissum in accidētalibus puniri fal-
tem iudicis arbitrio, ut latè explicauimus in cōmentarijs.
De arbitrarijs iudicum.li.2.casu 307. si ergo suspicio falsi
in ciuilibus pro falsitate habetur, ut diximus supra post
Archid. in cap. in memoriam.19.dist. ita pariter erit dicen
dum in casu nostro, suspicionem in accidētalibus pro fal-
sitate haberi, ut totum instrumentum, quod una serie &
forma continetur, corrumpat. iuxta.l. si ex falsis, ubi om-
nes.C.de transa. & mox subijciam. erit tamen cogitandū,
quia in iudicijs magna est uis communis sententiæ. Et re-
cepta magis opinione probata, dubitant hic Doctores,
quando dicatur commissum utiunt rasura, uel cancellatio
in parte substantiali, uel accidentali. Duo exēpla in singu-
713 lis adferri solent. Primū, cūm † uitiū circa annos Domi-
ni commissum est: nam tunc dicitur circa instrumēti sub-
stantialia factum: ita Bart. hic nu.11.cur.iun. nume.6.qui
tume. 10. dubitationem mouet, quòd ex quo uitium est
circa annos Domini, substantiam respicit, quia et idē sub-
lata totum instrumentum corruit: d.l. si ex falsis. Verùm re
spondet idem Curtius hæc procedere cūm verè falsum cō
714 mittitur circa substantialia, secus cūm † falsum est præ-
sumptum: atque ita ait sensisse Bal. in l.2.col.1.C.de fidei-
com.liberta. Non est uera cōsideratio hæc ut animaduer-
tit Zuchardus.nu.331. quia imò Baldus scribit, falsitatem
in uno capitulo commissam vitiare testamentum in totum:
cūm scilicet uitium est circa solennitatem instrumenti, ut
hic est. Nam adscriptio anni Domini est maximè necessa-
ria, ut in authen. vt pręponatur nomē Impera. omnes in Rub.
715 de oper.noui nun. & tempus in initio † instrumenti posi-
tum repetitum in omni sui parte censetur, quemadmodū
declarat Barto. in l.si quis ex argentarijs. §. si initium.ff.de
eden. quod fusissimè explicaui in commentarijs, De arbi-
trarijs iudicum, lib.2.casu 64. Accedit quod etiam si foret
in accidētalibus, adhuc uitiaret, ea ratione, quā supra per-
pendi, quòd in ciuilibus falsi suspicio falso æquiparetur.
Sed hoc intelligo ut p Alex.nu.17. Corn.nu.20. & Zuchar
716 dum nu. 332. † cancellationem uitiare solum cum est in
eo c.de quo quæritur, uel altero quod totum respicit: non
si in vno penitus separato, ut si duæ extarēt institutiones,
& in una sola adesset uitium. & ante eos idem sensit hic Sa
lic.col.4.uers.oppono secundò & Albericus.nu.6.ad fin.
717 Secūdum est exemplum huius uitij cōmissi circa † sub-
stantiam, cūm scilicet rasura, uel cancellatio est commis-
sa circa hæredis institutionem. siquidem illa dicitur esse
caput testamenti.§.ante hæredis.inst.de leg. Dubitationem
mouet Curt.iun.hic.nu.9.ex l.1.ff.si tab.testa.nullę extab.
sed uerè, ut scribit idem Curtius, procedit is tex. cūm can-
cellatio inconsultè facta est, & probat.l.1.§. & ideo.ff.de
his, quæ in testa.delen. uel secundum Mantuam hic prima
lectura.num.140. in fin. procedit in bonorum possessione
danda, quæ hanc solennitatem non habet.
718 Tertium est exemplum, cūm † cancellatio, uel rasura est
commissa circa præfationes instrumenta: ita glo. hic. Cur.
iun.nu.8. Sapia.nu.73. & Zuchard.nu.330. Verùm dubi-
719 tationem mouet Curt. imò † uitium in præfatione totum
corrumpere, cum ex præfatione causa finalis totius dispo-
sitionis colligatur. l.ult.ff.de hære.instit. sed cessante causa
finali, tota dispositio cessat. l. adigere.§. quamuis. de iure
pat. si ergo est uitium in præfatione, est etiam in parte sub-
stantiali. Respondet Zuchardus, nu. 330. glossam hic lo-
qui de præfationibus instrumenti, in quibus uis totius di-
spositionis consistit, & non in ea, a qua dispositio non pen
deret, quod prius docuit hic Mantua lectura prima, num.
140. qui exemplum attulit in præfationibus, quæ a nota-
rio solent ad elegantiam scribi.
720 Quartum est exemplum † cum rasura, uel cancellatio
commissa est circa legatum, nam tunc dicitur circa acci-
dentalia: ita Curt.iun.hic nu.6. & Sal.col.4.uersi.oppono
secundò, qui & aliud adfert exemplum uitij commissi in
substantialibus, cūm est circa scripturas & subscriptiones
testium. Franc. de Marchis.q.223.nu.2.part.2.
721 Declaratur secundò, ut non procedat † cūm rasura &
uitium est ita commissum, ut ex præcedentibus & subse-
quentibus, clarus, & apertus sensus colligi possit: nā tunc
instrumentum testamenti non uitiatur. c.ex literis, & c.in-
ter dilectos, de fide instru. Iacobinus a S.Georgio.hic nu.
31.in fin. Corneus nu.22. idem placuit Cępollæ. cons.63.
nu.10.in ciuilibus. & Mātuæ hic in prima lectura.nu.143.
& respondit Soc.Sen.consi.15. col.pen. in prin. vers. & si
circa.lib.1. qui ex sententia innocentij subiungit, nec de-
fectum literæ, uel syllabæ uitiare: nam his casibus est, ac si
bene correcta foret rasura & cancellatio. de qua quidem
correctione mox dicam. dubito tamen de hac declaratio-
ne, tum quia constitutio nostra clarè statuit cancellationē
nocere, tum etiam quia tanta esse posset perplexitas sen-
sus, ut altiorem hæc respicerent indaginem. idem tamen
quod Socinus, affirmauit & Franc. de Marchis quæst.164.
nu.3.ad fin.in 2.parte.
Declaratur tertiò, ut non habeat locum relata iuris sen-
722 tentia, quando † cancellatio & rasura esset bene corre-
cta: ita Bar. hic secunda oppo. Iacobinus nu.29. Corneus
hic nu.21. Curt.iun.nu.12. Mantua in prima lectura. num.
141. Gramma.cōs.75.nu.1.in ciuilibus. & Zuchardus hic
G nu.333.

nume.333.qui idem esse sentiunt siue manu eiusdem notarij, siue alterius facta sit correctio. Verum aduersus glo. Bart.& cæteros tenuerunt Bald.hic 4.opp.Sal.col.4.vers. item quæro,& Dec.nume.37.vers.secunda conclusio.distinguit hic Zuchard.nume.335.duos casus.

723 Primus est, cùm constat notarium sua manu † correxisse, tunc cancellatio illa nihil obest; atque ita rectè procedit Bartoli, & sequacium sententia. & in specie ita sensit Mantua hic in prima lectura. nu.142. ea ratione qua visus
724 est Alexan.quia † notarius potest statim se corrigere,& præsumitur q statim id fecerit: vti docuit Bal.in l.1. in fine.ff.de his, quæ in testam.delen.& in l.nostram.nu.5.C. de testam.& ibi Corn.nu.14. idem Bald.cons.305.in quodam libro siue quinterno.lib.4.& egregiè Corneus consi. 118.nume.3.lib.4. qui respondit, præsumi notarium correxisse in ipso scribendi actu.Alex.cons.70.nu.4.lib.1.alia recenset Zuchard.loco iam citato.Quibus accedunt Dec. & Cagn.in l.si librarius.de reg. iur.Ias.cól.28.lib.1. Quocirca intelligimus nullum hic adesse vitium,nullamq; cancellationem,cùm præsumantur omnia à notario gesta.nec erit audiendus in hoc iudicio is, qui contrarium probare vellet: quippe, quòd non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem.

725 Secundus est casus, cùm ambigitur, an † correctio manu eiusdem notarij facta fuerit, tunc nocet cancellatio, et si bene correcta fuerit: ita rectè loquitur Bal.& Sal. Nam, cum opus sit in hoc remedio atque beneficio, testamẽtum carere omni vitio visibili, vt oculatam probationẽ faciat, sequitur cancellationem hanc obesse, cum nec literarum comparatione mederi illo tutò possit. Quod ea ratione fortius procedit, inquit Zuchardus, quia præsupponitur testamentum hoc fuisse apud hæredem, ex quo illud in iudiciũ producit: nam is abrasisse præsumitur, apud quem reperitur: ita Bart.in l.si vnus, in fine. C.de testa.& ibidem Ias. nu.8.& Decius hic nu.38.& alij ibidem. Exemplum aliud vitij visibilis potest adferri, vt quãdo ex lectione testamenti constat nõ fuisse obseruatam formam à statuto traditam in testamentis, vt in specie respõdit Gratus cons.vlt.lib.1.

726 QVAERO octuagesimoquintò, an exceptio † vitij inuisibilis vt falsitatis, præteritionis,& his similia hanc missionem in possessionem impediat? Et non impedire scribunt hic Bart.nu.2.Bald.nu.16.Albericus nu.4.Dec.num. 35.in fi.Curt.iun.nu.3.Sapia.nu.71.72.& Zuchardus nume.90.& nu.321. idem respondit Neuiz.cons.8. in fi.quã quidem sententiam probat.l.2. hoc titulo. quo loci idem annotarunt Sali.Alex.& Iason.Iacobinus.nu.8.& Mantua prima lectura.nume.134.Beroius in cons.16.nu.33. lib.1.
727 illa est ratio, quòd solenne † atque rite confectum testamentum creditur; ita Baldus in l.si post diuisionem.2.oppo.C.de iuris & fact.igno.Curt.iun. hic nume.3.& Sapia. nume.71. ita etiam non impeditur illa missio in possessio-
728 nem ex † statuto Patauino sub rub.De cuationibus.cap. si ad aliquem.cum illud sit remedium concessum instar huius nostri; nempe quando ex testamento illa missio in possessionem petitur.

* Declaratur primò hæc * communis & vera sententia, vt
729 locum non habeat, cum de ipso † vitio inuisibili ex ipsomet testamento constaret, vt puta, si testator in vna parte testamenti de filio mentionem facit, & deinde illum non instituit, nec exhæredauit, quo casu præteritus dicitur. l. pen.C.fideicom.l.posthumo, vbi Dec. C.de bono.possess. contra tab. Hoc inquam casu exceptio hæc missionẽ impedit: ita Corn.in l.1.C.eod.Mãtua hic prima lectu.nu.135. Dec.hic nu.36.& nu.43.propè medium.Zuchar.nu.90.& Sapia.d.nu.71.addo Bal.cõs.141. præmissis uerbis.col.3. in fi.uers. Nam de d.præteritione lib.1. & Beroium in cõs. 118.nu.36.lib.2. Est clara ratio, quia de vitio clarè & manifestè constat, nec exceptionis huius probatio remoratur
730 cognitionem ipsius causæ missionis. idẽ etiã qñ de † vitio hoc inuisibili incontinenti constaret: ita Curt.iun. hic nu.45. vers. circa quod qui scribit, hoc incontinenti iudicis arbitrio relinqui.& Corn.d.l.1. & l.2.nu.1. C.eo.Albericus hic nu.6.vers.pro declaratione.& Pract.Papien.in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testã.in gl. Nec ab olitum, nu.2.Fran.de Marchis.q.223.parte 2. Nec huic de-
731 clarationi aduersatur tex. † d.l.2.hoc tit. quem in cõtrariam sñiam cõsiderauit Igneus in authen.ex causa, nu.83. C.de liber. præter. & Fabius in l.naturaliter. §. nihil cõe. nu.62.vers.siue etiã.ff.de acq.possess.siquidem rectè rñdet Dec.hic nu.43.vers.Non omitto.ibi allegationem non admitti ad finem probandi:nam allegando se præteritũ, opus fuisset probare filiationem & iuratem ad hoc vt testũ redderetur nullum, quæ quidem altiorem indaginem requirunt. Quocircà in d.l.2.nõ repellitur allegatio propter se simpliciter, ita q præcisè allegatio remoueatur, sed ob ꝓbationes, quæ admissa allegatione, necessariæ fuissent. Et
732 ideo illud † verbũ allegat intelligitur & ꝓbet, vel probare velit. Confert tex.ubi glo.in c.non est, de consuet.in 6.& l.1.ff. si quadrup.paup.fecisse dicatur. quæ ait, allegat & ꝓbet.qua de re pulchrè & latè Marsil.sing.570.Aduertas.& Ripa in l.admonendi.nu.21. ff.de iure iur. Confirmatur, quia si allegatio intelligeretur reiecta, iniqua plus satis, hoc præsertim casu nostro, esset illa Alexandri Seueri constitutio. si quidem aduersus omnem æquitatem & ius statuisset: nam lex illis casibus, quibus omnis exceptio repellitur, illam admittit, quæ potest incontinenti probari: quemadmodum scripsimus tract. De recuperand. possess. Remedio primo.nu.240. & supra non vno in loco. Absit ergo Alexandrum iniqua statuisse. Nec ab hac opinione dissentit Rol.cons.2.nu.33.37.lib.3. Hæc tamẽ declaratio
733 tunc demum procedit, cùm filius ipse præteritus † præteritionem obijcit,& testamentum nullum pronunciari petit; secus si taceret: ita Curt.iun.hic, nume.4.& Zuchard. num.322.vers. secundò declara. Conferunt multa similia, quæ congessit Tiraquell.tract.le mort à saisit le viu.par.7. declaratione prima. quæ apud eum legi possunt. Aliud exemplum adferri potest ex responso Alciati respõs. 533. in fin.in testamento confecto ab eo, cuius vox fuit solùm audita, ipse verò non fuit visus.

Declaratur secundo, vt locum non habeat hæc iuris sen
734 tentia, † cum hæc exceptio a iudice admissa fuit: ita specie declarauit Neuiz. cons.8.in fine. adductus auctoritate Baldi hic, nu.42.vers.secundò eneruando. Accedit, quòd licèt quis non debeat admitti ad probandum, admissus tamen probare potest: ita Iason.in l.patre furioso.num.34. ff. de ijs qui sunt sui, vel alie.iuris, vbi ita de remedio recuperandæ loquitur. Conferunt, quæ in simili dicemus infra.nume.868. de appellatione admissa in hoc remedio, quæ admitti non debuit.

735 QVAERO octuagesimosextò, an hęc † missio in possessionem impediatur, cum producto instrumento authentico, à possessore petitur exhiberi originale, seu ꝓtocollũ, & illud non inuenitur? Hanc iuris quæstionem mouet solus Iacobinus à Sancto Georgio hic nu.28.& scribit impediri, aitq; ita uidisse iudicare. Ea ratione mouetur, quia quando non reperitur protocollum instrumenti, illud authenticum suspectum redditur ex sententia Baldi in l.Cassius col.2.vers.item est instrumentum.ff.de Sena.non ergo locum habere debet beneficium huius constitutionis. subijcit tamen Iacobinus in contrarium vrgere, q, quamuis non reperitur protocollum, non tamen perit fides instrumenti: ita censuit Bald.in rub.C.de fide instru.nu.20. Ego opinor in hac controuersia esse distinguẽdo aliquot casus.
736 Primus est casus, cùm quoties reperiũtur notarij † protocolla eiusdem anni & mensis, qui conscripti sunt in instrumento authentico,& tamẽ nulla in his protocollis huius instrumenti fit mentio, nec reperitur aliqua protocolli laceratio, in qua extare potuerit hoc authenticum. tunc dubium non est authentico fidem non esse adhibendam. magna etenim est contra illud suspicio, cùm cætera instrumenta eo tempore celebrata in illis protocollis conscripta reperiantur, hoc autem deficiat: ita egregiè scribit Didac.libro Practicarum quæst.cap.19. num.3.vers. quartò erit obseruandum. quem secutus sum in commentarijs, De arbitra.iudicum.lib 2.casu.187.nu.30.
737 Secũdus est casus, cùm † protocollum reperitur & eo loco, in quo descriptũ esse potuit hoc instrũm testamẽti, reperiuntur aliqua folia incisa & lacerata; ita quod aliqua oritur suspicio; tunc missio hæc in possessionẽ ex hoc beneficio retardari debet: atque ita impeditur. Ea est ratio, quia res hæc altiorem indaginẽ requirit. fieri enim potest, quod dolo & fraude facta sit laceratio. fieri etiã põt quòd

sine culpa notarij & scripti hæredis id sit effectũ. ideo pendente magna hac dubitatione hoc authenticum nõ habet probationem ita lucidam, vt iuxta huius constitutionis dispositionem concedi debeat hæc missio. Quò aũt ad cogni
738 tionem, an † facto notarij, vel casu laceratũ sit protocollum, notario probandi onus incumbit, cùm sua culpa factũ credatur, ex traditis à Bal. in rub. C. de fid. instr. nume. 28.
739 Tertius est casus, cùm † protocollum integrum deficit, & non constat adhuc quõ defecerit, an culpa, vel casu. ita possit esse suspicio contra notarium, vel hæredem, qđ vel dolo occultauerint vel consumpserint. tunc missio in possessionem impeditur, ex quo cognitio huius amissionis altiorẽ indaginẽ requirit, vt superiore casu diximus. ita enim diximus supra q. 84. falsitatis suspicionem impedire hanc
740 missionẽ. Quẽ amissionis † casum probare dẽt notarius, vel hæres, vti docuit Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. & an hæredi. ff. de eden. & si nõ probat suspicionẽ infert. & hoc in casu verè loquitur Bal. in d. l. Cassius. de senato. dũ allegat. d. l. si qs ex argẽtar. js. & eũ secuti sunt, pter Iacobinũ, Chassa. col. 63. n. 31. vers. nẽ adhuc. & Grãma. dec. 106. i fi.
741 Quartus est, cùm iam † constat protocollum esse casu & fortuitò amissum, & instrm testamenti nuucupatiui reperitur authenticum: tunc missio hæc in possessionem nõ põt impediri. siquidem iam de casu amissionis protocolli constat, & authenticũ hoc sine protocollo manifestam fidẽ facit: quia hic pro substantia non est necessaria scriptura: & hoc authenticum originale dr, ita q̃ fides ei adhibenda est, vt censuit Bal. in d. rubr. C. de fide instr. nu. 20. vers. secundò quæro. dũ loquitur de contractu, ad cuius essentiã scriptura nõ requiritur. idem Bal. cons. 464. lib. 4. illum secuti sunt Didacus lib. Practicarum qõ. c. 19. nu. 3. vers. primum, vbi qui paulò ante multorũ auctoritatibus probat, hoc appellari instrumẽtũ originale, & fidem ei esse adhibendam.
742 Quintus est casus, cùm † iam constat protocollum esse casu amissum, & testm fuit in scriptis à testatore celebratũ, & notario traditum, (id quod raro, vel fortè vnquam euenit,) tunc missio hæc in possessionem impeditur, si vera est † recepta magis opinio cum Baldo in d. rub. C. de fid. instr. nu. 20. vers. secundò quæro. dum loquitur de contractu in scriptis celebrando. & Bald. secuti sunt Castren. consil. 12. Dubitatur. col. vlt. lib. 2. Rom. cons. 174. nu. 7. & in l. sciendũ. nu. 13. de verb. obl. Alex. cons. 175. nu. 4. lib. 7. Fel. in c. sicut. nu. 18. de re iud. & Dec. in c. qm contra. nu. 51. de pro-
743 ba. scribunt relati Doct. huic † authentico fidem nõ adhiberi, cùm protocollum deficit. Verùm à Baldo dissentit Didacus d. c. 19. nu. 3. post Nicol. de Matterelis antiquũ Doctorem. Ea ratione, q instrm hoc authẽticum originale dr, nõ autem exemplum, & de se fidem facit. quemadmodum probarunt Bar. Alexan. & Ias. in l. si quis. §. prætor ait. ff. de eden. & in auth. si quis in aliquo. C. eo. vbi Decius. nu. 20. & alios plures recenset Didacus, quos libenter prætereo. Difficile tamen esse: recedere à Baldi & cõi snia. Quę quidem casui nostro adaptari vix põt, cùm (vt iam dixi) raro ac ferè nunquam testamenta hæc in scriptis solennia cele-
744 brentur; Et si celebrantur, requiritur † publicatio antequam vel missio hæc in possessionẽ fiat, vel alius effectus ex eo sequatur, vt attigi supra q. 14. & scribunt omnes in l. publicani. C. de testa. & Rol. cons. 36. nu. 20. lib. 10. atque ita huic disputationi locus esse nõ põt. si quidem si ante publicationem amitteretur, nihil prodesset. si verò fuit publicatum & in actis apud iudicem redactum, vt Rolã. scribit, hæc missio non impedietur, iuxta ea, q̃ scripsit. supra. q. 16.
745 QVAERO octuagesimosextò, an † hæc exceptio, testatorem non potuisset testari, hanc missionem in possessionem impediat? Et non impedire respondit oium primus Ang. cons. 135. Naucius. col. vlt. vers. super secundo. Illum secuti sunt Dec. cons. 84. col. 2. vers. ad ista breuiter. Curt. iun. hic ad fin. Zuchardus nu. 322. in fin. Idem scribit Durans de arte testandi, tit. de acquir. vel repud. hæred. cautel. vlt. nu. 5. post Bal. cõs. 311. Quidam Thomas. lib. 2. qui respondit, obijci nõ posse testatorem fuisse fœneratorem, & ob id testari non potuisse: ita nec obijci põt, testatorẽ seruũ fuisse, vt docuit hic Albericus. nu. 5. Ea est rõ, q exceptio hæc altiorẽ requi: cognitionẽ, q̃ remediũ hoc nõ admittit. Ita ẽt obijci nõ põt, testatorẽ fuisse furiosũ. Boer. q. 23. i fi.
746 Declaratur hæc sententia, † vt non procedat cùm probationes offeruntur incontinenti, ita Ang. cons. 135. ad fin. Quod relatis supra q. 83. decl. 1. Ita ẽt ex his põt declarari statutum Patauinum sub rub. De citationib. c. si ad aliquẽ.
747 QVAERO octuagesimooctauò, an † exceptio defectus dominij hanc missionem in possessionẽ ex hoc remedio remorare possit? Et retardare non posse affirmarunt Inno. in c. 2. de caus. poss. & proprie. Bald. hic, nu. 42. versi. sextò opponendo. Ang. l. 2. supra eo. Dec. hic, nu. 19. & Zuchard. nu. 194. & Tiraq. tract. le mort à saisit le vif, part. 6. declara. 5. nu. 4. quã sanè sniam probat in simili d. l. 2. supra hoc titulo. secundò ex simili doctrina Abbatis c. cum olim, col. penult. de causa pos. & propri. dum scriptum reliquit,
748 † exceptionẽ defectus proprietatis obijci nõ posse ad impediendam possessionem beneficij, cùm proportionabilis non sit: nam prouisus non iuris, sed facti executionem petere dr. idem Abbas in c. post electionem. col. vlt. & ideo. de conces. præben. & dicemus infra in vltimo remed. q. 9. 10. Tertiò confert decisio Guid. Pap. 80. qui decidit, quòd
749 † ad obtinendam possessionẽ beneficij sufficit ostendere titulum coloratũ: nec est tituli validitate disputãdum; nisi quò ad formam extrinsecam, ut hic. Guidonem secutus est Dec. hic, nu. 19. Craue. cons. 258. nu. 9. cons. 312. nu. 1. Ita pari ratione dicendum est missionem in possessionem con
750 cessam † à statuto Patauino sub rubr. de citationibus, c. si ad aliquem. nõ impediri per hanc exceptionem. cum & eo in casu sit summariẽ, vt hic procedẽdum: & ob id reijcitur exceptio, requirens altiorem indaginem.
Declarantur hæc iam relata primò, vt locũ non habeant,
751 cùm † pbationes incontinenti super hac exceptione defectus dominij offerũtur: ita Bal. hic nu. 42. vers. sextò opponẽdo. Dec. nu. 42. vers. sextò opponendo. Dec. nu. 20. & Zuchardus. nu. 162. quibus addo Bal. in l. vnica. nu. 6. vers. adducit ẽt. C. si de momen. poss. fuer. appel. Gozad. cons. 7. nu. 3. Neuiz. cons. 79. nu. 9. & cons. 80. nu. 40. Alc. respons. 257. & respons. 350. & Craue. cons. 258. colum. 1. & Natta cons. 234. nume. 7. lib. 2. Roland. cons. 2. nume. 35. lib. 3.
752 Declaratur secundò, non procedere † cum de iure canonico petit hæres se mitti in possessionem ex hoc edicto, tunc ei obijci potest dominij exceptio: ita in specie Bald. in l. vnica. nume. 6. C. si de mom. poss. fuer. appel. ubi alias adfert declarationes. de earum veritate non disputo.
753 QVAERO octuagesimononò, an † exceptio incapacitatis instituti obijci ita possit, ut missionem hanc in possessionem impediat? Bal. hic nu. 42. vers. secũdò cõsideret mixta, sensit, obijci posse. idẽ sensit Igneus in auth. ex causa. nu. 90. C. de lib. pręte. Illa adferri põt ratio, quia legum
754 † & statutorũ beneficia capacib. scripta sunt, nõ ẽt odiosis, & incapacib⁹. l. Lucius, Titius. §. L. Titius Damnam, de
755 leg. 2. & omnis † dispositio quantumcunq; gñalis recipit limitationẽ, ut nostri loquunt, de habili & idoneo. l. ut gradatim. ff. de muner. & hon. quod multis comprobari posset. Illud unũ adduxisse sufficiat, quod scribit post alios Tiraq. tract. le mort à saisit le viu, par. 2. declar. 1. constitutiones
756 illas, quibus † statutum est, possessionem defuncti in hęredem, sine apprehensione trãsire, procedere cùm his hęres habilis est & capax, aliàs incapacitas impedit continuationem illã. Ad rem nostrã itaq; exẽplũ huius incapacitatis hæredis est, sm Bald. hic, ex l. cum lege. ff. de testa. & in l. 1.
757 C. de hæred. inst. qñ † scilicet hæres est intestabilis, vt ob
758 crimẽ aliquod, quo impeditur hæres institui. Ita etiã † cũ allegatur, patrẽ instituisse filiũ spuriũ & incestuosum, vel testatorem instituisse bannitũ. ita Igneus in d. auth. ex causa. nu. 90. Hoc fortius procedit, inquit Bal. cum duo adsunt
759 † defectus, personę scilicet, & causę, ex l. si quæramus. ff. de testa. intelligo tñ hæc ita demum procedere, si incapacitas põt statim probari, secus si altiorem indaginẽ requireret. Adferri hic põt exemplũ, ut si pater in testõ ipso asseruisset filiũ esse illegitimè natũ: ex ipsa. n. scriptura manifestè constaret de filij incapacitate. idem qñ dixisset esse illegitimè natum, sed a se deinde legitimatum. Nam quatenus de legitimatione facta asseruit testator, ei fides nulla adhibetur, ex quo rõ pẽdet ab eius sola voluntate & potestate, iuxta regulã l. si fortè. ff. de castren. pecul. Præterea & fortius crederẽ qđ etsi de ipsa legitimatione constaret ex ipso legitimationis instro, possent aduersus eã obijci exceptiones, quibus impugnari illa valeret: quanquam aduersus

ipsum testamentum hoc non concedatur. Siquidem legitimatio est quid extra testamentum,& ideo priuilegium paratæ executionis tributum testō non dr̄ concessum legitimationis instrō. ita rn̄derūt Gratus in cōs.vlt,nu.30. lib.1. & Paris.cōs.11.nu.10.lib.1. ita.n.videmus esse permissum obijcere aduersus testes exanimatos ex parte hr̄dis petētis mitti in possessionem ex hoc remedio, qn̄ exceptiones illę ex ipsorū testiū dictis colligūtur, vt declaraui lib.1. de arbitr.iud.&c.q.32.nu.11. sicuti hic exceptiones colligi possent ex legitimatione obrepta,vel subrepta. Ex his constat non satis rectę respōdisse Ruin.in cōs.87.in fi.lib.3. Bero. in cons.57.nu.3.lib.2.Socin.iun.in cons.97.nu.46.lib.2.& nouissimē Rolandū cons.22.nu.14.& 39. lib.3. Quorum opinio fortè posset procedere qn̄ exceptiones hæ altiorē indaginē postularēt,vt qa esset facti ꝓbādi,vel iuris valdè difficilis, vt loquuntur Rui.& Rol. Atq; ita erit declarádū
760 † statutū Patauinū sub rub. De citationib, c. si ad aliquē. vt missio in possessionē concessa ab illo statuto impediri ꝑ hanc exceptionē possit,modo incōtinenti(vt dixi) ꝓbetur.
761 QVAERO nonagesimò, an † exceptio cōtractus defuncti missionē in hanc possessionē impediat? Bal.hic,nu. 42.vers.quinto opponendo.& nu.43.vers.tertiò,scriptum reliquit, obijci posse, & ob id impedire.ex l.vendicantem, de euictio.& l.vlt.§.in computatione, C.de iure deliber.
762 QVAERO nonagesimoprimò,an † obijci possit exceptio,petentē nō esse illum,qui hæres scriptus esse dr̄? Et obijci posse docuit Curt.iun.hic nu.5.ex doctrina Baldi in
763 l.2.nu.2.C.de execu.rei iudi.dum scriptum † reliquit,ꝙ si statutum omnem exceptionem reijciat contra executionem instrī,non tamen prohibet hanc,quæ ad eneruandam liquidationem tendit Baldum secuti sunt Soci.sen. consil. 51.col.2.versi.tertiò confirmo.lib.1. & Crauet.cons.231. nume.9. ita declaratur statutum Patauinum iam relatis.
764 QVAERO nonagesimosecundò,an † exceptio inuasionis & spolij obijci possit huic hæredi, dicendo, ꝙ sua sponte possessionem occupauit? Bart.hic nu.7. post alios † sensit nō posse, & † cōem hanc esse sn̄iam testatur hic Bal. nu.42.vers.etsi dicatur.idē sensit Sal.col.7.illa prima rōne vtūtur,quia ex quo hæreditas vacabat, hæres occupare potuit.l.fistulas.§.fundū.de contrah.empt.Secundò,quia hr̄s ita occupādo commodum aduersario attulisse vr̄,cūm traditionis onere aduersarium exonerauerit.Confert l.si quid
765 possessor.ff.de peti. hær. Tertiò suffragatur,qa † qđ tibi non nocet,& mihi prodest, facilè conceditur,l.quoties.§. sicut.ff.de adm.tuto.& l.2.§.itē Varrus. ff.de aqua plu.arcen.alia retuli supra,sed hæres apprehēdēdo vacantē possessionē sibi prodest & nemini nocet:nō ergo delinquit,& per cōsequēs impedire hac exceptionē nō pōt. Nec aduersantur duo,quib. ab hac opin.Iac.Butr.dissentit. Primò,ꝙ hic hr̄s sua auctoritate apprehēdere nō potuit: qa imò potuit hoc in casu ex relatis. Secūdò inqt,hūc hr̄dē prædonē dici posse,cū hr̄ditas loco possessoris sit quò ad vsucapionē & fructus rei,& ideo possessio ꝑdonis nō spectat ad edicti vigorē.arg.l.cōi diuid.§.inter ꝑdones.ff.cōi diui. Verū rn̄det,ꝙ licēt hr̄ditas loco possessoris sit, attamē occupari potuit ab hr̄de,q ob id ꝑdonis nomē nō meretur. qđ declaraui in tract.de recup.pos.remed.13.nu.40.47.Hęc disceptatio cessabit in foro Brixiensi. quandoquidem statuto
766 † illius nobilissimæ urbis in ciuilibus sub rub.Quòd nullus intret in possessionem uacuam, permissum est hæredibus ex testamento & ab intestato occupare possessionem vacantem. Dum enim statutum omnes prohibet, exceptis his successoribus,sequitur eis permisisse. iuxta l.cum Prætor. de iudicijs, & cap. nonne, de præsumptio.

Declaratur relata cōmunis opinio,ut nō procedat, cùm
767 hic, † qui hæres nunc est, occupauit viuēte adhuc testatore : nam tunc propriè prædo dici potest: ob id ante omnia restituere debet,quàm ut in hoc remedio audiatur. ita sensit Sal.præcitato loco.& res satis de se est clara.Et hoc in casu locum non habet relatum statutum Brixiæ,quia inspecto occupationis initio,non dicitur uacantē occupasse.
768 QVAERO nonagesimotertiò, an † exceptio præscriptionis obijci huic hæredi ita possit , ut eum in possessionem hanc mitti impediat? Et obijci posse scribit Dec. hic nume.22.Goza.consi.7.nume.18.quod clarè probant huius constitutionis uerba ibi , causam principalem sopitam.

769 Accedit secundo, quia † præscriptionis exceptio est litis finitæ,& ob id litis ingressum impedit,l. sicut. in fin. C. de præscriptio.30.anno.Bart.l.vlt.ff.pro suo. & in l.fratris , ubi Alex.Iason,& cæteri,C.de transact.idem Alexan.consil.213.nume.1.lib.secundo.Dec.consi.272. nume.6.uersic.de supradictis.Capella.Tholosa.quęstio.67.Ias.in l.nā & posteo.§.sed & si quis.ad finem.ff.de iureiuran.& consil.166.col.1.lib.2.
770 Declaratur primò non procedere † cum ad processum non opponitur : nam illi uerè opponenda est , allegando huic hæredi agenti ius non competere, ita Bar.in l.vlti.ff. pro suo.& in l.cum quærebatur.ff. iudicatum solui.& Deci.ubi suprà. & dicitur opponi tunc exceptio hæc in vim dilatoriæ,ut hic declarat Mantua in prima lectura, nu.75. & conferunt quæ scripsi in trac.De retinenda possessione. remedio 3.quæst.70.

Declaratur secundò , non procedere cum hæc præscri-
771 ptionis † exceptio liquida non est, uel saltem statim liquidabilis: ita Dec.hic num.22. post Bald.in l. si is quem. C.de statu defunct. idem sensit Sapia hic,num.39. quibus addo Baldum in l.per hanc.nu.11.C.de temp. appel.& Afflictum decis.52. ad fi. qui ia decisum fuisse testatur. idem respondit Dec. in consi.22.nu.3.& consi.56. in fin. Bello. consi.35.nu.7.& scripsi supra remedio 1.q. 28.Hinc dicebat Bal.hic nu.33. quòd licet præscriptionis exceptio altiorem indaginem requirat , attamen opponi hoc in casu potest,si incontinenti probationes offeruntur. Qūādo aūt
772 hoc in casu dicatur incontinenti † probare, tradit Alex. consi.166.nu.6.lib.2.qui hoc esse iudicis arbitrio dixit. qđ explicaui in cōmentarijs, De arbitrarijs iudicū lib.2.casu. 12.praxim quoq; huius ꝓbationis declarat Bal.hic. n.34.
773 QVAERO nonagesimo quartò,quanti † tēporis pręscriptio aduersus hoc remedium obijci pōt? Qua in re di-
774 cendum est primò obijci posse † præscriptionem triennalem, quæ quidē ex una parte causari dicitur, hoc est, ex parte solius præscribentis, qui titulum & bonam fidem habet, & per quam directum dominium acquiritur.l.1.ff.de vsucap.l.traditionibus.C.de pact.atque ita in specie affirmarunt hic Bar.nu.1.& Dec.nu.1.ita intelligentes constitutionem hanc in illis uerbis, si.n. ex una parte . Secundò
775 obijci pōt præscriptio † decem,uel uiginti aunorū, quæ quidem causatur ex utraque parte,fauore scilicet possidētis,& negligentia non petentis. ita Bar.& Dec.hic nu. 1. sic intelligentes illa uerba nostræ constitutionis,ibi,uel ex
776 utroque latere . Illa est ratio, quia per hanc † utile dominium acquiritur.auth.nisi tricennale.C.de bonis mater. ubi Bar.& scribit Alex.in l.traditionibus. C. de pact.* cōmunem testantur Mantua hic lect.prima.num.23. qui rem plena manu explicat.& Zuchardus, nu.166. quibus accedunt Abbas in c.cæterùm.num.16.ubi cōem esse testatur. & ibi Decius nu.17.de iudic.Balbus tracta.præscrip.parte secūda principali. & communem dixit Alciatus Rubr. de præscrip.num.53.etsi ipse (ut mox referam)dissentiat. Idem respondit Beroius in consi.59. col. vlti. vers. & hoc clarius lib.2.Contrarium tamen, ꝙ imò hęc præscriptione etiam directum dominium acquiratur , probarunt antiqui,ut Mart. Petrus Perticens.& Butrig. in d.auth. nihil tricennale , & Faber, Portius, & Baro.institu. de vsucap. in princ.Ign.in l.1.§.domini.il 1.ff.ad S.C.Sylla. Dec.hic col.2. Alc.in l.ut sunt. de uerb.oblig. & in d.rubr.extra de præscrip.nume.33. Corasius in l. seruitutes. nume.13. ff. de seruit.& lib.6.miscella. cap.20. & fusius Didacus in c. possessor. parte 3.in prin. nume. 3. de regu. iur. in sexto. De ueritate huius disputationis nunc non contendo : nec enim hoc locus iste requirit . Illud sufficiat dixisse , quòd si posterior hæc opinio est uera,a fortiori relata ratio confirmatur. Est tamen quod aduertatur, Zuchardum hic,nume.171.versicu.si enim ex una parte, scripsisse, alium esse
777 sensum illorum uerborum , † si enim ex una parte , uel ex utroque latere , nempe nil aliud Iustinianum uoluisse dicere , quàm quòd si temporis obijcitur prolixitas, siue ex parte contradictoris , qua dominium sibi quæsiuit : siue ex parte heredis , qua eius intentio exclusa est , hoc est actio ex hac lege,uel iudicis officium, siue ex utraque parte,hoc est,quando & contradictor quęsiuisset dominium, & etiam hęres tempore exclusus esset ab eius intētione,&

hoc

hoc est (inquit Zuchardus) quod dicitur ei ab vtraque parte, qui sane sensus satis nunc mihi placet.
778 Tertiò obijci potest † præscriptio triginta annorum, quæ quidem ex parte negligentis petere causatur; ita Bartolus hic numero sexto, in fine. & Decius numero primo. versiculo quædam est præscriptio. & idem respondit Goza.consi.84.numero decimotertio, ita intelligunt huius constitutionis verba ibi, si enim ex vna parte, illa est ratio; quia hæc acquiritur præscribenti exceptio, qua actor repellitur.l.si quis emptionis. versic.quod si quis.C.de præscrip.30.an-
779 nor. Quartò potest obijci præscriptio † quadraginta annorum, quod est in textu hoc non dicitur, attamen à fortiori verum est; quandoquidem ex ea præscribens plenissimam securitatem consequitur.l.omnes.in fin. C.de præscrip.30.vel 40 annor. Gomes.§.rursus.nume.12.instit.de actio.Tiraq.de retract.consang.§.35.glo.4.nu.38.39. Pa-
780 rauij tempus hoc 30.& 40 annor. coarctatum fuit à † statuto ciuili sub rub. De curationibus.c.si ad aliquem. versi. Et quod missio prædicta. vult statutum sufficere cursum decennij. Simile statutum extat Bononiæ, quod ita in specie perpendit Bernus in consi.59.col.vlt.versi.& hoc clarius.lib.2. Quod quidem decennium intelligo causari à sola negligentia non petentis, atque ita illud tempus est subrogatum loco tricennij & quadricennij de iure communi. Et ideo statutum illud non haberet locum cum præscriptio fuisset causata à solo præscribente per triènij cursum cum titulo & bona fide, vt supra in primo casu. nam tunc illud tempus etiam sufficeret. Hoc patet, quia statutum vult esse saluam causam proprietatis, quòd solùm contingit in præscriptione causata à sola negligentia non potentis.
781 QVAERO nonagesimoquintò, an † exceptio alterius testamenti eadem die confecti hanc missionem in possessionem impediat? Glossa.hic in verbo, missus, sensit impedire, quia neutrum ex his testamentis valet.id quod omnes probant, vt Oldr. Raynutius, Odoffredus, Cynus, Angel.Salyc.Bartol.Castren.Alexand.Corneus, & Iason hic, qui * communem testatur nume.35.& Zuchardus.nu.454. nec dissentiunt Decius nume.52. Practi. Papien. in forma libelli, quo hæreditas petitur ex testamento in glo.iniustè. nume.3.versi.& si fortasse. Mantua in 1.lectura.num.210. Afflict.decisio.387.ad fin.Tiraq.Tracta. de iure Primigen. quæst.17.opinione 6.nu.6.Boer.q.252.num.9. & Soc.iun. consi.2.nume.12.lib.2.illa ratione mouentur omnes, quoniam incertitudo omnes actus vitiat.l. duo sunt Titij.ff.de testam.tute.l.si fuerit.in princip.ff.de reb.dub. & alia propè infinita recenset relati Doct. & summatim plura recensui in commentarijs, De arbit.iud.lib.2.casu 188.

Extenditur hæc sententia, vt procedat etiam quando illud testamentum, quod ab excipiente allegatur, non esset in scriptura redactum, sed probandum foret testibus, modò incontinenti fieri id posset: nam adhuc hæres petens mitti in possessionem impeditur. ita egregiè Gratus consi. 90. nu.37.lib.2. licèt enim ad adipiscẽdam hanc possessionem requiratur testamentum in scriptis esse redactum, attamen ad excipiendum & impediendum sufficit probare testibus incontinenti hoc testamentum. Quod est adnotandum.
782 Declaratur primò, vt locum † non habeat hæc iuris & Doctorum sententia, quando duo hæc testamenta pro vno haberentur, vt cum ambo sub eodem sigillo signata sunt: nam tunc ambo heredes instituti ad hæreditatem admittuntur.l.1.§.si quis in duobus. ff.de bon.poss.secund.tabu. & in specie ita declarauit Bart.in d.l.1.§.non autem.nume.1. de bono.poss. secũdum tabu. quem secutus est Zuchardus hic.nume.455.qui subiungit, hanc non esse propriè declarationem ad relatam conclusionem, vt apud eum.
783 Declaratur secundò, vt non procedat † quando in altero eorum instituti essent ab intestato venientes: ita declarauit Bart.d.§.non autem.num.1. quem secuti sunt plures relati à Tiraq.Tract.de iure Primigen.quæstio.17.opinione sexta.nu.6.in fin.idem censuit Alciatus.de præsumptio: regu.3.præsumptio.43.num.1.Mantua hic in prima lectura.nume.216.& Zuch.hic nu.456.illa ratione adducuntur, quia cum omnino sint habituri hæreditatem ab intestato, fauorabilius est, vt eandem ex testamento consequatur.
784 Præterea in dubio pro venientibus ab intestato præsumitur.l. hac consultissima.§. si quis.C.de test. & tex.notab. in l.posthumus.ibi, idem, & circa finem.ff.de iniust.rup. & irrit.testa.imò scribit Alcia.d.præsump.43.num.3. causam horum venientium ab intestato præferri piæ causæ Franc.de Marchis.q.863.nume.20.pa.2.
785 Declaratur tertiò, vt non † procedat in testamento militis: ita Bar.d.§.non autem, nu.1.in fin.illa ratione, quia miles cum duobus testamentis decedere potest. l.certarum. & l.quærebatur.ff.de testam.milit.

Declaratur quartò, ut non procedat quando in altero
786 † ex duobus testamentis esset instituta pia causa, ita Ias. hic. Dec.nu.54 & Zuchardus num.462. Alc.de præsump. regu.3.præsump.43.num.3.& 7. simile est quod scripsi in commentarijs, De arbitrarijs iudicum, lib.2. casu 47.ad fi. in nouis additionibus. Mantua hic in prima lectura.nume. 214. Nam in dubio testamentum piæ causæ præualet, vt docuit Rom.in auth.similiter.12.speciali vltimæ uoluntatis.C.ad l.Falcid.& scribit Ias.vbi supra, & in l.1.nu.17.ff. sol.matr. & vtroque in loco ait, ita ex facto interrogatum pro Hospitali magno Brixiensi, respondisse, atque ita fuisse iudicatum. id quod multis comprobauit Tiraquell. Tracta. De priuilegijs piæ causæ, priuilegio 35. & idem eo loci priuileg.126. eisdem auctoritatibus scribit, in dubio titulum piæ causæ priorem altero præsumi. Accedit illa
787 ratio secundum Decium hic, quòd † incertitudo non vitiat dispositionem ad pias causas, ex iuris Pontificij æquitate: ita Archid.in cap.nulli.1.quæstio.1. Abb.& Butr. in cap.ex parte de censib.Alex.l.ita stipulatus, colum.2.ff.de verb.oblig. latè Tiraq. d. tract. de priuilegijs piæ causæ, priuilegio 55.& 56. Hanc declarationẽ intellexit hic Dec. nume.54.versi.sed contrarium, procedere etiam cum duæ piæ causæ institutæ sunt. siquidem nec adhuc incertitudo viciat, sed institutio pauperioris loci præualebit. ex sententia Ang.in auth.de Ecclesiast.titulis. Quocirca infert idem
788 Dec. quòd ex duobus † monasterijs institutis, vno monialium, altero monachorum, monasterium monialium præferendum est, cùm magis pium reputetur: ita Bal.in l. in multis.in fi.ff.de statu hom.& in l.cùm mulier.C.de bonis quæ liber. post Cynum & alios.Dec.cap.in præsentia. de proba. Neuiz.lib.6.Syluæ nuptia.nu.47. ad finem. versi. item quia potius. Præterea scribit hic Dec.col.vlt.versi.sed pulchra, hanc declarationem procedere etiã eo casu, cum
789 in vno testamento pia † causa instituta est, & in altero institutus est in possessione: nam adhuc causa pia præfertur, cùm fauor piæ causæ rei possessoris fauorem superet cap. vlt.de re iud. quo loci scriptum est in dubio esse pro reo iudicandum, nisi fauor causę pręualeat, vt dotis, libertatis, & matris: idem habetur in l.inter pares. ff. de re iud. quod probat & Ias.in l.de die in fi.princ.versi.secundò principaliter.ff.qui satisd.cog. Decius consil.109.nu.4. Neuiz.vbi supra versicu.item limita, vt procedat. ab hac tamen Decij declaratione dissentit Alciat.d.præsump.43.nu.5.sed illius rationes dilui facilè possunt.& his cogitantes nos reliquit. Hanc declarationem ego pariter intelligerem procedere & in cæteris causis, quæ sui fauore alijs anteferuntur, ut in
790 causa † libertatis, quam alteri præferri scimus, etiam si Reipu. vel pupilli est imò & alteri pię causę anteponitur. l.Papinianus.§.quanta.ff.de inoff.test. Ias.l. si cui legetur. §.hoc autem. colum.vlt. & l.si fundum sub conditione.§. Stichum, col.2.de lega.1. quem secutus est Neuiz.d.lib.6. Syluæ nupt.nu.47. ad finem, vbi similia recenset. ait enim
791 plus fauendum esse † minori, quam mulieri in dote: plus Ecclesiæ Romanæ, quàm alteri: plus animæ, quàm cæteris omnibus rebus.

Declaratur quintò, vt locum non habeat hæc iuris &
792 Doctorum sententia, cùm in altero † ex duobus testamentis adscripta est hora, in altero non: nam tunc testamentum habens horam alteri anteferetur: ita declarant in specie Curt.iun.hic nume.79.& Zuchardus hic, num.461. ex gl.c.si à sede, de præb.in 6. quam fusissimè explicaui in commentarijs, De arbitrarijs iudicum, lib.2. casu 47. Ab hac declaratione dissentit Alc.d.præsump.43.in fi.sed malè, vt illius & aliorum rationes confutaui.d.casu 47.

Declaratur sextò hæc iuris sententia, vt locum sibi
793 non vendicet, quando alter ex institutis † in duobus testamentis est in possessione: nam tunc ob causam ipsius possessionis is possessor alteri nõ possidenti anteferetur: ita

Dec.hic nu.53.& Zucar.num.457. idem respondit Barba.
c.ult.23.col.21.in fine.lib.1. Alc.in tracta.præsumpt. regu.
tertia.præsumpt.43.numero 4.Rebuffus in tracta. De pa-
cificis possessoribus.nu.375.Mantua hic in fine primæ le-
ctur.nec dissentit Nouiz.consi.79.nu.27.post Bar.d.d. 1.
§.non autem.num.1.ff.de acq.poss.secund.tab.illa est ra
794 tio,quia possessio † hoc affert commodum, ut ab onere
probandi possessorem releuet,onusque illud in aduersariũ
reijciat.l.circa.ff. de prob. Rip.in cap.sæpe nu.4.de restit.
spolia.scripsi in præcipua commentarij De arbitrarijs iu-
dicum,lib.2.casu.47.numer.12.si ergo non possidens nihil
probat, is qui possidet absoluendus est,& eo loci his simi-
lia congessi. Accedit quod ex vulgata iuris regula, in pari
causa potior est possidentis conditio d.in pari. de reg. iur.
quo loci Dec.citauit Bar.d.l.1.§.non autem.similia refert
fert Tiraq.tracta.De iure Primigen.q.19. opinione.11.nu-
me.4.Animaduertendum tamen est, inquit Dec. hic, pos-
sessionem hoc commodum non parere, ut reus absolua-
tur, cum possessio hoc solum operetur, ut possessor reus
efficiatur.§. commodum, inst. de interd. & reus in dubio
absoluitur.ita quòd (subiungit Decius) idem esset in alio
reo non possidente ex regula.l.fauorabiliores.de reg. iu.
& l.Arianus.de act.& obli.id quod uisus est sentire & Bar.
d.§.non autem.num.1.uers.primò secundum,ut hic admo
net Zuch.num.458.sed uerè uix hoc sensit Bar. cùm sim-
pliciter de possessore loquatur, dum citat l.eum actum.ff.
de neg.gest.l.matrem.C.de prob.& l.non solum.§.sed, ut
probari.ff.de ope.noui nunc.Verùm à Decio dissentit Zu-
chardus ubi suprà, dum scribit,quod, si possessione uacan
te alter peter & se mitti in possessionem, & alter ad contra
dicendum compareret, is primus succumberet; si non pro
baret, cùm actoris loco sit, ex quo primus prouocauit. l.
in tribus.ff.de iudi.Si uerò (subijcit Zuchardus) & is qui
possidet,& ad contradicendum uenit, & ipse peteret, se
Prætoris auctoritate in possessionem mitti, & suum testa-
mentum exhiberet,ita quòd & ipse actoris partes sustine-
ret,aduersario nihil probante ipse obtineret, cum in pari
795 causa sit potior causa † possessoris.d.l.in pari.de re. iur.
atque ita uerum non est, quod scribit Dec.posses sioni hoc
non adscribi,sed illi qualitati,quòd reus quis sit.Quod au-
tem scribit Bald.in l.1.nu.6.C.quando prouoca.non est ne
796 cesse,† possessionem solùm prodesse in absoluendo, nõ
autem ut titulum attulisse dicatur, uerum est. & cum Bal-
do sensit Are. in l. eum qui duobus.de acq. hære.& Zuch.
hic nu. 459. Nam inter se titulus & possessio differunt, ut
clarissimi iuris est. Nec huic doctrinæ aduersatur tex.
797 † c.si à sede.de præb.in 6.quo permotus dubiam esse Bal
di sententiam scripsit hoc loco Dec.& male certe, ut etiam
animaduertit Zuchardus,quem mox retuli.Sed præter Zu
chardum ego opinor in eo Decium falli,dum ait,in d.c. si
à sede,quòd ille,qui possidet uidetur habere titulum, non
obstante incertitudine.Non enim hoc simpliciter ex eo ca
none colligitur:sed hoc,quod ex duobus habentibus titu-
lum,is primò habuisse præsumitur, qui etiam primus pos-
sessionem adeptus est, atq; ita illa possessio solùm præsu-
mi facit qualitatem prioritatis; præsupposita scilicet tituli
substantia.Nam duæ collationes ibi factæ fuerãt,una à Põ
tifice,altera ab ordinario,& nõ cõstabat quæ prior esset:
diffinitur ibi illum præferri qui in possessione est. titulus
ergo ibi adfuit,& possessio solam prioritatẽ concessionis
arguit.Nec est uerũ quod ait Decius in casu d.c.si à sede,il
lum esse potiorẽ ratione tituli:quia aliàs ex sola possessio-
ne nullũ ius is cõsequi potuisset in beneficio,cùm ex sola
possessione ius nõ acquiratur in beneficijs ecclesiasticis c.
olim ex literis,de rescriptio.Non inquam uerum hoc est:
quia dicimus in casu.dicto c.si à sede,illum possessorẽ ade
ptum fuisse possessionẽ ex collationis titulo,deinde exor-
tam fuisse controuersia inter eum,& alterum, qui pariter
ab alio collatore titulum habuit:& hunc possessorem præ
ferri in tit.qui ob possessionem,anterior præsumitur: non
ergo is possessor, ex sola possessione, titulum obtinuisse
dicimus:sed ex titulo possessionem,& ex possessione qua
litatem prioritatis tituli inferri,atque præsumi.
798 QVAERO nonagesimo sexto,an † lata sententia su-
per hac missione in possessionem certæ partis bonorum
existentium in uno loco præiudicium adferat bonis alio
in loco existentibus? Zuchardus hic, nume. 309. vers.se-
cundò considera,post Baldum hic, docuit præiudicium nõ
adferre, Ea ratione, quòd res inter alios acta alijs non nocet. l.
vnica.C.res inter alios acta.Accedit quod quemadmodum
799 † uniuscuiusque rei a defuncto possessæ apprehendi pos-
sessio debet, vt post Alex.consi.70.ad finem.lib.6.respon-
dit Nellus.consi.80.nu.31.& scribunt omnes in l.3.in princ.
cip.ff.de acq.poss.& late explicat Mysinge.centur.3.de-
cis.39.Natta consi.439.lib.2.ita etiam eiusdem sententia debet
de mittendo in possessionem singularum rerum.Scribit ta-
men Iacobinus a Sancto Georgio hic in fine, post Cynum
Fulgosium,& Alexandrum quod nullus in possessionem vnius
partis bonorum, potest petere, se in ea confirmari, & in
residuo de nouo mitti. Vantius lib.1.quæstio. cap.33. Sa-
pia.l.vnica.nume.5. C. quando non poten.part.
800 QVAERO nonagesimoseptimo,an,† iudex qui pro-
nunciauit scriptum hæredem esse mittendum in possessio-
nem, possit possessorem reum conuentum condemnare ad
restitutionem fructuum,quos percepit post mortem testa-
toris? Et non posse affirmarunt Specul.in tit.de testa.§.se-
quitur.nu.38.vers.sed nunquid accessiones. Albericus hic
nume.29. Alex.consi.184.num.9.lib.1.& clarius Iacobinus
à Sancto Georgio hic in fine. Ea ratione vsi sunt,quòd hæ-
res ille postulat se mitti in possessionem bonorum,quæ fue
runt testatoris tempore eius mortis, vt iam suo loco dixi-
mus. sed hi fructus non erant testatoris tempore suæ mor-
tis, non ergo in eorum possessionem mitti potest scriptus
hæres. Huic tamen alio remedio succursum erit, nempè
801 † petitione hæreditatis. qua deinde fructus post mortem
testatoris perceptos consequi poterit, iuxta.l.item veniũt.
§.non solum.ff.de petit.hered.& l.si post motam.§.fructi-
bus.C.eo. atque ita intelligi potest quod scriptum reliquit
Pract. Papien. in forma libelli pro hærede ex testamento,
in glo.vlt.in fine; dum scripsit, hæredem scriptum conse-
qui etiam fructus. intelligitur alio remedio quàm ex hac
constitutione.
802 QVAERO nonagesimo octauò, an † sententia lata
in hoc remedio,sit diffinitiua,vel interlocutoria? Duo ca-
sus distingui solent. Primus est, cùm sine contradictore
pronunciatur, hæredem esse mittendum in possessionem.
Hoc casu sententia dicitur interlocutoria: ita Cynus hic
colum.2. Bald.num.22.Pract.Papien.in forma libelli, quo
petitur hæreditas ex testamento,in verbo,per vestram dif-
finitiuam. Socinus in l.qui agnitis.nu.23.ff.de condi.& de-
mon. Atque ita hoc in casu loqui intelligo Alex. in l. quod
iussit.nu.7.de re iud.& Ias.in l.iubere cauere.nu.19.de iu-
risd. omn. iudic. qui simpliciter scribunt, hanc sententiam
esse interlocutoriam. Quam sanè opinionem probant ex
text.cap.vlt.de elect.in 6.quo loci sententia sine causæ co-
gnitione lata, vt hoc in casu, interlocutoria appellatur.Ita
etiam respondit Craue.consi.273.colum.4. quòd illa dici-
803 tur † interlocutoria,quæ sine solennitate profertur; quam
opinionem probaui in tract. De retinenda possessione,Re-
medio vltimo.q.16. Secundò ea ratione adducũtur, quòd
804 † sententia diffinitiua, quæ finem controuersiæ imponit.
l.qui restituere, vbi Ias.in primo notab. de re iud.sed; vbi
non comparet contradictor,nulla datur controuersia,ergo
diffinitiua dici non potest. Tertiò confert, quod missio
hæc in possessionem reuocatur, comparente contradicto-
re: vt habetur hic in textu, versicu. si autem, ergo est in-
terlocutoria. imò nec vim diffinitiuæ habet: quia tunc re-
uocari non posset, iuxta. l. quod iussit, de re iudic. ita do-
cuit Zuchardus hic in fine. Quarto huc pertinet, quòd
805 sententia, quæ pronunciatur, quid † exequendum, est
interlocutoria: ita multa a me relata in tractat. de recupe-
rand.possessio. Remedio sexto, nume.89. vbi & alia, quæ
è re hac sunt, recensui. An ab hac interlocutoria appel-
lare liceat dicemus infrà ex sequenti.

Secundus est casus, cùm contradictor comparet, tunc
sententia in ea partium contentione atque controuersia la-
ta, diffinitiua dicitur: siquidem de causa cognoscitur,
806 & libellus datur, ergo est † diffinitiua. dicto capitulo
vltimo de electio. in sexto, & finis imponitur controuer-
siæ, ergo diffinitiua. dict. leg. quirestituere. de re iudic.
An ab hac sententia appellare liceat, dicemus infra quæ-
stio. 100.

807 QVAERO nonagesimonono, an † ab interlocutoria lata in hoc iudicio appellare liceat? Et licere in specie affirmauit Zuchardus hic nu.436. ea ratione adductus, quod & si in iudicijs verè possessorijs, alijsq; similibus casibus
808 non recipiatur appellatio quò ad causæ † merita & substantiam, nihilominus recipitur ab inordinato processu: ita docuit Baldus in c. ex conquestione. num. 1. de restit. spol. Ias. in l. 1. num. 5. ver. limita secundò, C. de bon. pos. secun. tab. & ibi Dec. num. 6. ver. quintò, & ab inordinato. idem Dec. hic. num. 47. ver. sed posset. Catelianus Cotta in memora. in verbo, appellari. Didacus libro Pract. quæstio. capit. 23. nu. 8. ver. cæterùm licet. Natta conf. 121. numero 4. lib. 1. & Ioseph. Lud. decis. 39. num. 8. Hinc respondit Angelus consi. 46. Statuto ciuitatis Florentiæ, ad finem, quod
809 licèt à † sententia, qua quis mittitur in possessionem ex dispositione statuti non possit appellari, attamen potest ab interlocutoria in ea causa lata. Angelum secutus est Petrus Duenas in regula 44. fallen. 3. idem docuit Bald. in l. si ex causa. §. nunc videndum. & ibi Alber. ff. de minor. post Gu
810 lielmum Cuneum, quòd prohibita appellatione † à sententia, intelligitur à diffinitiua, non autem ab interlocutoria. Huc pertinet quòd scribunt Archidiac. Io. And. & Geminia. in capitu. inquisitionis. de hære. in 6. dum affirmant,
811 quòd licèt † hæreticus prohibeatur appellare, intelligitur quò ad diffinitiuam, non autem quò ad interlocutoriã. Confert in simili quod docuit Bal. in l. cum proponas. in
812 fine. C. de reb. cred. si in aliqua causa prohibetur † fieri compromissum, intelligitur quò ad causam principalem, non autem quò ad articulum emergentem. Et idem quod Baldus affirmarunt alij, quos retulit Soc. Sen. consil. 300. colum. 3. ver. circa tertiam. lib. secundo. Cæterùm multis dubia admodum redditur hæc declaratio. Primò quòd ita
813 ab † interlocutoria prohibetur appellatio ac a diffinitiua, cùm eadem adest prohibitionis ratio in interlocutoria, quæ in diffinitiua. ita Benedictus a Plumbino in l. etiam. §. abiens. ff. de manumiss. vind. quem per multi, quos infrà referam, secuti sunt. Atqui hic eadem adest ratio in interlocutoria, quæ in diffinitiua. si quidem illa missio in possessionem, quæ celeritatem requirit, ita per hanc appellationem impeditur, ac per illam à diffinitiua. Secundò non parum vrget doctrina Decij in cap. pastoralis. num. 4. versic.
814 sed considerandum est, de appel. qui scribit, quòd † tunc dispositio prohibens appellationem, non prohibet ab interlocutoria, cùm simpliciter de sententia loquitur; vt si dicat, quòd à lata sententia in causa alimentorum, vel simili non liceat appellare. nam tunc appellatione sententiæ intelligitur de diffinitiua, vt de potentiori: tum etiam quia minus læditur ius commune, quo in dubio admittitur appellatio, vt potè quæ defensionem continet. At secus est (inquit Decius) cum dispositio absolutè & simpliciter prohibet tali in causa appellari: tunc (ait ille) dicitur prohibita appellatio, etiam ab interlocutoria, & ante Decium idem apertè docuit Francus in c. interposita. §. ille. de appel. quem secutus est Felinus in cap. causam quæ, ad finem de rescrip. & similem considerationem in statuto prohibente compromissum facit Socinus Sen. consi. 300. col. 3. ad finem. lib. 2. Sed iura quæ in hoc remedio prohibent appellare simpliciter & absolute, nulla facta mentione sententiæ prohibent, vt l. vlti. ff. de appel. recip. & l. quisquis. C. quo. appell. non recip. Ergo nec ab interlocutoria recipienda erit appellatio. Accedit quod scribit Rebuffus in commentarijs ad Regias constit. Galliæ, tomo tertio. titu. de appellationibus, in præfatione, num. decimotertiò. non videri verum, quòd prohibita appellatione intelligatur solùm à diffinitiua. rationem tamen, qua ille motus est, non magni facio. Tertiò non mediocriter ad rem confert,
815 quòd eadem esse solet † natura quæstionis incidentis atque emergentis in causa principali, quæ est ipsius causæ principalis. clemen. dispendiosam. de iudic. & scribunt Bartol. in l. solet, numero octauo, ff. de alimen. & cib. lega. Iason. in l. secunda. numero 6. suprà hoc titu. de edicto diui Adr. tollen. Decius in d. c. pastoralis. nume. 4. in fine. de appel. & scripsi alia plura in tract. De arbitr. iudicum li. 1. q. 45. nume. 9. 10. & pulchrè scribit ad rem hanc ferè Soc. Sen. d. consi. 300. colum. 3. lib. 2. Cùm ergo in causa principali, atque ita à diffinitiua appellare non liceat, nõ etiam ab incidentibus. Quartò huc spectat illa notabilis etsi vul-
816 garis regula, cùm † quid prohibetur, etiam prohibitum censetur per quod ad illud peruenitur. l. oratio. ff. de sponsa. Cum itaque à diffinitiua appellare non liceat. ergo nec ab interlocutoria, per quam ad diffinitiuam peruenire solemus. Ita in specie hac ratione docuit Bal. in l. vnica. nume. 4. C. si de mom. possess. fue. appel. quo loci reijcit opinionem illam Gulielmi Cunei in l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mino. quam suprà dixi ab eodem Baldo sibi parum constanti, ibi probari. Nec hic repugnat, quod docuit idem Bal. in l. 2. nu. 18. C. de epis. aud. & in l. post sententiam, num. 4. ver. pone ergo. C. de senten. & interlocu. omn. iud. Aufrerius in add. ad Capel. Tolos. quæst. vlt. nume. 3. Corneus consi. 35. nu. 1. lib. 1. & doctissimus Grauatius in annot. ad Vestrium lib. 3. cap. 10. num. 6. dum scri-
817 bunt, quòd † appellari potest ab ea interlocutoria, qua pronuntiatum fuit, testes non esse recipiendos, vel infames recipiendos esse. Ea ratione vsus est Baldus, quia per diffinitiuam reparari non poterit detrimentum, si quod ex ea adferatur, & idem sentit Angelus d. cõsi. 46. ad finem quos secutus est Osascus d. decis. 25. nume. 14. versi. contrariam & nouissime Ioseph. Ludo. decis. 38. num. 7. Non inquam hoc aduersatur, quia dicere possumus non procedere hoc in casu, vbi eadem adest rõ prohibẽdi appellationẽ ab interlocutoria, quæ est prohibendi à diffinitiua. Et licèt reparari non possit damnum per diffinitiuam possessorij, poterit tamen reparari per iudicium petitorium, quod moueri ab eo potest. idque sufficere egregiè in hac specie nostra respondit Castren. consil. 39. Quod a sententia lata. lib. 1. inquit Castren. ex mente Bar. hic col. vlt. vers. quan-
818 doque tempore primi iussus, quòd si quis comparet † tã quam legitimus contradictor, vt impediat missionem à scripto hoc hærede petitam, & iudex pronunciet, eum nõ esse legitimum contradictorem, non potest ille ab ea interlocutoria appellare: quia licet non possit reparari damnum per diffinitiuam possessorij, potest tamen per iudicium petitorij. si enim damnum, quod infertur per interlocutoriam, non posset etiam per iudicium petitorium reparari, tunc posset sine probabili dubitatione recipi hæc appellatio, vt de his similibus dicemus infrà quæstione proxima, declaratione quinta. His declaratur doctrina illa
819 † Archid. & sequacium in capit. inquisitionis. de hæret. quòd hæreticus appellat ab interlocutoria, etsi non a diffinitiua; procedit inquam, cùm nullo alio remedio sibi prouidere potest, secus si potest.
820 Extenditur hæc doctrina, vt procedat etiam in † interlocutoria, quæ sapit & habet naturam diffinitiuæ, vt putà, cùm nullo existente contradictore pronunciatum fuit, hæredem esse mittendum in possessionem: ita docuit Zuchardus hic nume. 439. ex opinione Baldi in l. vnica C. si de momen. possess. fuer. appel. ac Angeli in l. vltim. §. penul. ff. de appell. qui scribunt ab interlocutoria lata in possessorio non appellari, cum tangit negotium principale.
821 Ea est ratio, quòd (vt iam diximus) ab † executione non appellatur, nisi modus in executione excedatur. l. ab executione. C. quorum appel. non recip. Hæc autem interlocutoria nil aliud quam executionem continet; non ergo erit appellandum. Præterea & secundò iam c. Benedicto a Plumbino in l. etiam. §. abiens. ff. de manumis. vind. diximus, quòd vbi adest eadem ratio prohibendi appellationem ab interlocutoria, quæ est à diffinitiua, appellari ab ea interlocutoria non põt. At qui hoc in casu nõ modò eadem adest ratio, nempè, ne celeris missio in possessionẽ remoretur, sed & maior: quia scilicet, hic à principio non extitit contradictor, cui ex lata sententia dici possit præiudicium tactum.
822 Declaratur primò, vt nõ procedat relata doctrina, † cùm in hoc iudicio lata fuit interlocutoria super iudicis competentia, vel incompetentia: nam hoc in casu sentio, appellationem fore admittendum. siquidem non censetur re-
823 iecta † appellatio à simili interlocutoria, quamquam regulariter ab interlocutoria non recipiatur. ita respondit Angelus consi. 195. Domina Guielmina. idem docuit Bal. in l. 2. num. 13. C. de epis. aud. ex textu in authen. habita. C. ne filius pro patre. & cap. significantibus. de off. delega. idem tradunt Decius consi. 49. colum. 2. versi. tertiò facit,

Guido Papæ q.10.Ias.in l.quod iussit.num. 25. de re iud. Ruin.consi.1.nu.4.lib.4.Cur.iun.consi.124.nu.13.Mysingerius in suis obserua.centuria.3.obserua.35. & idem censuit bene eruditus Grauatius in annota.ad Vestrium lib.3. c.10.nume.6.Ea ratio, quòd iurisdictionis defectus & impedimentum cetera omnia excedit.ita copiosè scribit Vãtius in tract.de nullitatibus,tit.de nullitate sentẽtiæ ex defectu iurisdictionis ordin.nu.1.2.& præter eum Ant. Corsetus in suo singu.in uerbo,statutum,incipit,statuto cauetur.Decius consi.8.nu.6.consi.38.nu.7.Marsi.sin.10.& Parisius consi.45.nu.28.lib.1.& consi.24.nu. 102.lib.2.

824 Declaratur secundò,vt non procedat eo casu,quò† iudex per suam interlocutoriam pronunciaret, procuratorẽ legitimum, non esse procuratorem, vel principalem non habere legitimam personam standi in iudicio:nam a simili interlocutoria l.certe appellare docuit Bald. in l.2. nu.14. C.de epist.aud. Huc Pertinet quod respondit Signorolus
825 consi.14. nu. 5. dum ait, † appellari posse ab ea interlocutoria,qua pronunciatum fuit,aliquem esse,vel non esse tutorem.arg.auth.habita.C.ne filius pro patre. Et eam esse rationem Bal.& Signorolus sentiunt, quòd secum executionem trahit,nec alia diffinitiua speratur.Ita etiam solere concedi appellare ab interlocutoria lata super legitimatione personarum,scribũt Petrus Duenas in reg.52.fallen.1.& Nic.Anto.Grauatius loco paulò ante citato.

826 QVAERO centesimò,an a lata† sententia diffinitiua in hoc remedio appellare liceat? Distinguendi hic sunt duo casus.Vnus est,cùm lata est sententia ad fauorem hæredis scripti,qui petijt,se mitti in possessionem ex hoc edicto, contra reum conuentum. Alter est, cùm iudicatum fuit contra actorem,reo absoluto. De primo non leui dili-
† gentia videamus.Recepta omnium † opinio est,reum conuentum appellare non posse à sententia contra se lata,qua pronunciatum fuit,hunc hæredem in testamento scriptum mittendum esse in possessionem bonorum testatoris defuncti.Hanc probauit hic glossa in verbo,mittitur,quam secuti sunt Bartolus,Baldus,Castrensis,Salic.Alexander, Iason, Decius, Curt. iun. & Sebastia. Sapia,quos recensent Zuchardus hic,nu.435.& alios perplures enumerat Tiraquellus in tractatu le mort à saisit le viu, parte sexta, declaratione sexta.nu.2.

Quibus addo Guid.Papæ.quæst.132.colum.vltim. Beroium quæst.44.Didacum libro pract.quæstion.cap.vigesim tertio.nume.8. versicu. tertia conclusio. & Osascum Præsidem virum consultissimũ in decisionibus Pedemon. decis.25.nu.9. Quam quidem opinionem apertè probant. l.vlt.ff.de app.recip.& l.quisquis.C.quom.appel.non recip.Ea est ratio, quam iurisconsultus & Imperator cõsiderat, quòd testatoris voluntas celerem executionem requirit.Huc spectat quod tradit Soc.iun.consi.138.nu.6.lib.3.
827 à † pronunciatione de instrumento exequendo nõ appellari,cum celeritatem postulet. Cæterum est hic diligenter animaduertendum, an quòd relati Doctores scribunt, in-
828 telligatur, prohibitam esse hoc in casu † appellationem tam quò ad effectum deuolutiuum, quàm quò ad effectũ executionis sententiæ suspensiuum.Hoc enim nemo clarè & dilucidè,quòd viderim,declarat.Ego opinor, hanc appellationem non impedire sententiæ executionem,concedere tamen deuolutionem cognitionis iustitiæ,vel iniustitiæ ad iudicem,ad quem appellatum extitit.Nam ita in ceteris possessorijs momentaneis, & quæ celeritatem deside-
† rant,recepta magis opinio † est,appellare licere à sententia lata quò ad effectum deuolutiuum, & sic non quò ad suspensiuum:ita Bar.in l.2.nume.9.ff.de appel. recip.dum scribit,quòd lata sententia in possessorio, & appellatione interposita, fit executio sententiæ : deinde iudex ad quem cognoscit de iustitia, vel iniustitia.Bartolum crebrius secuti sunt Doctores,vt retuli in tractat. De recuperanda possess.Remedio nono,num. 322. & hanc ipsam traditionem est sequutus nouissimè Ioseph.Ludo.decis.20.nu. 16. idẽ
829 † obseruatur in sententia,quæ fertur super dote ab vxore vel viro petita; ita & quæ de alimentis in futurum præstandis: nam & his casibus appellatio recipitur quò ad effectum deuolutiuum,non autem quò ad suspensiuum. ita egregiè scribunt Baldus Nouellus in tract. de dote. par.9. priuil.7.& Osascus.d.decis.25.nume.20. si ergo ita in his possessorijs obseruari solet, idem est dicendum in hoc nostro:in quo eadem celeritas desideratur.d.l.secunda,& d. l.quisquis quæ quidem ita solùm sentiunt, appellationẽ reijciendam fore, ne executio latæ sententiæ retardetur.
830 Hoc in simili quoque solet obseruari † in precibus Principi oblatis aduersus sententiam:nam tunc prius exequenda est sententia deinde de iustitia,vel iniustitia ipsius sententiæ cognoscitur.authen. quæ supplicato. C.de precib.
831 imper.offer. Ita etiam in † restitutione in integrum dici-
832 mus.capit.suscitata,de restit. in integr. Ita in † sententia excommunicationis. ca.licet, de senten.excommu.in 6.& de his Afflictus decis.369.nu.3.in fine. Est ergo idem hoc nostro in casu dicendum, appellationem hic esse prohibitam quò ad effectum suspensiuum executionis sententiæ; permissam verò quò ad deuolutiuũ. Facta ergo missione in possessionem hæredis scripti,iudex ad quem fuit appellatum,cognoscet,an rectè vel minus iudicatum fuerit.

Extenditur hæc iuris sententia, vt procedat etiam cùm
833 † statutum simpliciter permittit semel appellari posse in causis possessorijs, quemadmodum cautum est statuto Bononiensi,nec non & Papiensi. 4. in ciuilibus.sub rubr. De modo & forma procedendi in causis summarijs. Nam & hoc casu appellare non licere respondit Beroius. q.44. Ea
834 ratione permotus est Beroius, quòd † specialis admodũ est prohibitio hæc nõ appellandi in hoc remedio. d.l.quisquis.C.quo.appel.non recip.& in specie Bal.consi. 202. Pronunciatum fuit lib.4.Quæ sanè specialis prohibitio sublata non censetur a generali illa permissione & concessione appellandi. Nam specialis esse debet mentio eorum, quæ sunt notatu digna.l.item apud Labeonem. §.hoc edictum.ff.de iniuriis. Cęterùm dubitationis est,an hæc appellatio operetur tam effectum suspensiuum quàm deuolutiuum,vel deuolutiuum tantùm. Et vtrunque operari in specie affirmarunt Gratus consi. vlt.nu. 16.17.18.lib.2.&
835 Beroius q. 91. ita interpretantes † statutum iam relatum Bononiæ. Atque ita etiam posset declarari relatum statutũ
836 Papiæ 4.in ciuilibus.† Ego tamen (vt ingenuè dicam, quid hac de re sentio : de his enim iudicium ferre liberum unicuique esse scio) semper de veritate huius doctrinæ dubitaui:credidique operari solùm effectum deuolutiuum.
838 Est enim (quantum iudicare possum) hoc † statutũ editum ad declarationem opinionum, quæ maximè cõtrouersæ sunt apud Doctores(quod & in Gallia ob id factum esse scribit Rebuffus in commentarijs ad Regias consti.tomo primo,tit.De sententijs executorijs.art.5.glo.3.num.2.3. an à sententia lata in possessorio liceat appellare, vel non. Quam sanè controuersiam retuli in eo Tractatu De recuperanda possessione,Remedio nono,quæst. 49. Hoc itaq; statutum statuit,semel appellari posse:sufficit ergo si ope-
839 ratur hunc effectum deuolutionis. Accedit tex. in † cap. Pastoralis.§.præterea.de off. delega.eo loci statuit Cœlestinus III. quòd quando appellatio aliquo in casu iure cõmuni permissa non est, & illa & admittitur principis rescripto,non operatur effectum suspensiuum, nisi ex certa scientia rescripserit Pontifex, eam executionem quoque fore suspendendam. Atque ita constitutionem illam intellexerunt ibi Abbas.& idem in cap.Pastoralis,num.9.de appel.& Didacus libro Pract.quæst.cap.21.nu.7. à rescripto autem ad statutum licere argumentari certum est, cùm in vtroque stricta interpretatio tantùm recipiatur. Accedit auctoritas non parum ponderis Guidonis Papæ.q.37. Si appelletur. qui scribit in Gallia ex statuto, si quis per literas,&c. esse permissam appellationem in iudicio possessionis reintegratorio,& tamen fuisse vsu receptum, appellationem illam solùm operari effectum deuolutiuum.Illũ secutus est Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitutiones Galliæ,tomo primo,titu. De sententijs executorijs,art.5.glo.3.nume 4. Accedit etiam,quòd in casu huius remedijs statuta hæc non habent locum, vt ipsemet Bero.d.q.44.scribit, quia specialis nimis est appellationis à sententia in hoc iudicio lata prohibitio. Hinc videmus, quòd & iure Pontificio appellatio hoc in casu non operatur effectum suspensiuum,(vt mox subijciam) cum tamen id in cęteris efficiat. Quibus facili negotio, si quis aduertit,diluuntur argumentationes illæ Grati & Beroij. Nam, dum inquit Gratus,statutũ aliquid operari debere:constat

satis

satis operari, ex quo declarat controuersas opiniones. Et
dum subijcit Gratus d.consi.vlt. nu. 17. quòd appellatio,
vbi permissa est, sui natura operatur effectum suspẽsiuum;
ita cùm à statuto est concessa dicendum est, ne contra
suam naturam operetur. Retorquetur, naturam appel-
lationis in possessorio esse operari effectum deuoluti-
uum tantùm; ergo idem dicendum, dum in possessorio
statutum vult posse appellari. Accedit, quod si ius
commune vult aliquo in casu ex aliqua causa appella-
ri posse à sententia lata in possessorio, operatur appellatio
illa effectum suspensiuum ratione illius nouæ causæ, (vt
infrà suo loco dicemus;(ob id diuersum est, cùm simplici-
ter statutum appellari cõcedit. Non etiam repugnat, quod
scribit Gratus ibidem, num. 35. versi. septimò negari, &c.
casus multos in iure communi esse, quibus permissa est ap
pellatio quò ad vtrumque effectum: quos casus comple-
cti videtur vnà cum his, quibus non est permissa appella-
tio quò ad effectum suspensiuum: omnes ergo æqualiter
determinat, iuxta regulam l.iam hoc iure, de vulg. & pup.
subst. Non inquam hoc repugnat, siquidem dum ius com-
mune aliquibus in casibus permittit etiam in causis posses-
sorijs appellare quò ad vtrumque effectum, id contingit
ob iustam aliquam & extrinsecam causam: vt puta, qui dã-
num reparari nõ potest in petitorio, vel aliam ob similem:
id quod non est in statuto simpliciter permittente. Et ideo
statutum relatum ad ius commune, vt illius declarato-
rium, operatur idem quod ius commune, nempè in simpli
ci possessorio solum effectum deuolutiuum, in possessorio
extante causa legitima vtrumque. atque ita cessat regula. l.
iam hoc iure. de vulg. quæ non procedit vbi adest diuersa
ratio, vt ibi scribit Ias. nu. 11. versi. secundò iste. & Decius
consi. 394. num. 3. Quod deinde ait Gratus d. consi. vlt. nu
me. 25. fauorabile esse admittere appellationem iuxta glo.
l. qui restituere, de rei vend. Decius consi. 34. num. 5. & ali-
bi, verum est hoc etiam in casu quò ad effectum deuoluti-
uum, vt scilicèt de iustitia vel iniustitia sententiæ cogno-
scatur; non tamen quò ad effectum suspensiuum, cum fauo
rabilius sit exequi testatoris voluntatem, vel etiam spolia-
tum restituere: cùm sit quod is qui succumbit de iure suo
in iudicio petitorio experiri possit, vel expectare senten-
tiam in eodem iudicio possessorio appellationis, quæ co-
gnitionem deuoluit. Non refero cæteras Grati argumenta
tiones, quæ verè ex relatis dissolui possunt.

Extenditur secundò hæc iuris conclusio, vt procedat
840 etiam de iure † canonico, quo sanè iure in causis posses-
sorijs recipitur appellatio quò ad effectum deuolutiuum,
non autem quò ad suspensiuum: ita interpretor Bald. in l.
vnica. num. 6. versi. sed de iure canonico. C. si de mom. pos
ses. fue. appel. Nam Baldus semper ferè in ea opinione fuit;
quòd appellatio in causis possessorijs nullum pariat effe-
ctum nec deuolutiuum, nec suspensiuum: quemadmodum
scripsi copiosè in Tract. De recuperan. possess. Remedio
nono. num. 322. Hanc suam opinionem modò temperat
Baldus in d. l. vnica. nu. 6. nõ procedere de iure canonico,
quo permissum est appellari, intelligit Baldus ius canoni-
cum permittere quò ad effectum deuolutiuum, nõ autem
suspensiuum, quod quidem tunc solũ operatur cùm adest
iusta causa: vt puta si euidens adest iniustitia, vel altera si-
milis. Quare sensit Baldus etiam iure canonico non licere
appellare quò ad effectum suspensiuum. Hanc esse Baldi
mentem ex eo conijcitur, dum subijcit; idem esse maximè
in possessorio beneficij, vel iurisdictionis. Nam in his ap-
pellatio operatur vtrunque effectum, ob illam causam,
quia de titulo probandum est. ita ergo cùm iure canonico
permittitur appellatio, si causa adest euidens operatur ef-
fectum suspensiuum: non autem cùm simpliciter appella-
tur. Hæc Baldi mens facilius colligitur ex eiusdem respon
sio Baldi consi. 141. Præmissis verbis, col. 2. ver. & ad eui-
dentiam. lib. 1. dum scribit in hæc verba. Sed de iure cano-
nico appellatur, si grauamen est manifestum, vel notoriũ.
idest, per se notum. Vnde si iudex misit hæredem in posses
sionem ex testamento, quod iuris rationibus non subsistit:
& hoc ante sententiam liquidè est probatum & ex actis
apparet, potest appellari, vt notatur in ca. Romana. §. si au
tem post, de app. in 6. Hæc Baldus. Verè innuit Baldus, re-
gulariter iure canonico non appellari: (intellige quò ad
effectum suspensiuum: nam de testamenti, seu sententiæ
executione semper agit Baldus) cùm conditionaliter lo-
quatur, cùm scilicet grauamen est manifestum. quod qui-
dem & iure ciuili (vt suo loco dicam) permissum est. Hoc
idem sentit ipse Baldus consi. 202. Pronunciatum fuit. li. 4.
dum in fine illius respõsi, ita scribit concludendum est igi
tur de iuris rigore appellari non posse: per communem
enim appellantium malitiam legum duritia hoc introdu-
ctum est: sed de æquitate canonica ex euidenti & iusta cau
sa, quæ ex actitatis appareat, appellari potest. Hoc tenet
Ioan. And. in cap. pastoralis, in nota. Hactenus Bald. cuius
verba aperta & clara adeò sunt, vt nullam interpretatio-
nem requirant. Quinimò, ita Baldum in duobus his respõ-
sis scripsisse, sentit Didacus libro Pract. quæst. c. 23. nu. 8.
versic. tertia conclusio. Quo circa est dicendum Sal. in d. l.
vnica. col. 3. ver. quæro secundò. C. si mom. poss. fuer. app.
asserentem iure canonico appellare licere, vt scribit Bald.
modò causa inferatur iusta, sensisse modò etiam de ea cau
sa constet. Ita intelligo Zuchardum hic nu. 441. & Tiraq.
in tract. le mort a saisit, le vif, parte 6. declara. 6. num. 2. In
hac opinione ita sunt, iure canonico a sententia lata in hoc
remedio non licere appellare quò ad effectum suspensi-
uum, sed bene quò ad deuolutiuum. Vtriusque casus sunt
rationes, mea quidem opinione, satis vrgentes. Nam quod
appellationem permiserit hoc ius Pontificium, id factum
opinor, ne conqueri valeat condemnatus, quin de suo iu-
re cognitum fuerit: noua enim per appellationem cogni-
tio est ad iustitiæ confirmationem, vel ad iniustitiæ atque
iniuriæ propulsionem. Nec interim qui obtinuit iure suo
fraudatur, cum in possessionem mittatur. Qua sane ratio-
ne adducti Pontifices constituerunt huius sententiæ execu
tionem differendam non esse. Nam si ius ciuile testatorum
dispositioni multum fauet, multò plus certè fauet ius Pon-
tificium: quandoquidem statuit ius Pontificium, testamen
tum duobus testibus adhibitis cum Parocho cõditum vim
obtinere, cap. cùm esses, vbi omnes de test. His similia præ
tereo. Est ergo vtrique partium consultum, hæredi, quia
sui testatoris voluntas exequitur, reo conuento, quia de
eius iure adhuc cognoscitur. Hinc intelligimus malè sensis
841 se † Beroium q. 44. num. 3. quem secutus est Petrus Be-
ne intendi, conclus. 79. num. 7. in fine qui scripserunt iu-
re canonico non licere appellare in casu huius remedij
non solùm quò ad effectum suspensiuum, sed nec etiam
quò ad deuolutiuum, ex textu c. vlt. §. si quis. 2. q. 6. quæ
constitutio illa est Gratia: Valent. & Theodos. Impp. in
d. l. quisquis. C. quor. appel. non recip. quam canonizatam
ij fuisse scribunt. id quod in specie hac respondens dixit
Bal. d. consi. 202. lib. 4. Errant verè Beroius & Bene inten-
di, rationibus iam supra perpensis. Quibus nec ipsi satisfa-
ciunt, nec Ioseph. Lud. decis. 20. num. 20. qui cum eis sen-
842 sit. Nec aduersatur is tex. † d. c. vlt. §. si quis. quandoquidẽ
illa constitutio fuit solùm a Gratiano ad suæ assertionis cõ
firmationem relata, atque ita inter canones inserta, non ta-
men ab aliquo Pontifice canonizata: non ergo canonis au
ctoritatem habet, ita declarat ex aliorum sententia Ripa in
843 c. 2. num. 80. de rescriptis, qui scribit, tunc leges † Cæsa-
rum in eo decretorum libro relatas censeri canonizatas,
cum in ipsomet canone ab aliquo Pontifice edito incorpo
ratæ atque insertæ fuerunt. atque ita scribit sensisse glo. in
cap. in primis 2. q. 1. & alibi. idem nouissimè, post multos
scribit Sebastianus Medices in non contemnendis commẽ
tarijs, De legibus, & statutis, parte prima q. 3. nu. 19. Et in
specie nostra ita declarat d. §. si quis. Fed. de Senis. consi.
76. Domino auditori. Sed esto, quòd canonizata sit illa con
stitutio, non tamen dicendum est immutatam esse illius di
spositionem, quæ est vt sententiæ executio non differatur;
non autem quin cognitio causæ appellationis deuoluatur,
vt iam diximus. Hæc extensio non procedit, cùm iusta &
844 apparens † causa appellationis extat, vt puta manifesta
iniustitia: tunc appellatio vtrunque effectum deuolutiuũ
scilicet, & suspensiuum operatur, vt Bal. d. consi. 141. li. 1.
& consi. 202. lib. 4. & Didacus loco iam citato.

Declaratur primò, vt non procedat relata conclusio
845 † quò ad tertium, qui citatus non fuit: nam is appellare
poterit: ita Zuchardus hic nu. 446. Ea rõne mouetur, quòd
846 iura illa, quæ appellationem † non admittunt aliqua in
causa

causa, intelliguntur respectu illius, cum quo lis tractata
est, non autem respectu tertij: ita Bart. in l. 1. §. interdum,
num. 4. ff. a quib. appel. non licet: copiosè Fel. in cap. super
eo, de off. del. & refert hic Zuchardus. His addo Francum
in c. pastoralis. q. 7. de appel. Anto. Corsetum in singulari
in verbo, clausula, il j. & in verbo, appellatio, il j. Vantium
in tract. de nullitatibus, tit. quis possit dicere de nullitate.
nu. 15. Didacum libro Pract. quæstio. cap. 15. num. 4. ver.
Quartò si ad causam. quibus accedit Alex. consi. 84. nu. 7.
lib. 3. qui respondit idem esse, si princeps suo rescripto
847 † cum clausula, de plenitudine potestatis, reijceret appel
lationem: non enim quò ad tertium reiecta intelligitur.
Huc spectat, quòd si statuto tributa est parata executio
848 † instrumento (vt appellant) guarentigiato, non intelli-
gitur habere eam vim contra tertium: ita Bal. in l. 1. C. com
mu. de leg. Alex. in l. 1. §. si hæres. ff. ad Treb. Decius con-
sil. 198. num. 5. & Ruinus consi. 209. num. 21. lib. 1. Quibus
849 declaratur † statutum Papiæ 6. in ciuilibus, sub Rub. de
executione instrumenti. His similia recenset Alex. cõs. 83.
ad finem lib. 3. Illud obseruandum est in hac declaratione
prima, hanc scilicet appellationem operari effectum etiã
suspensiuum, cap. cùm super. de offic. deleg. & ibi Bal. nu-
me. 2. quem ita loqui intelligo.
850 Declaratur secundò, vt non procedat relata † conclu-
sio, quando hæc sententia esset euidenter iniusta: nã tunc
appellare licet: ita docuit Zuchardus hic nume. 447. post
Alex. consi. 91. num. 3. lib. 6. qui multis similibus compro-
bat. Idem Alex. consi. 77. col. pen. & vlt. lib. 2. qui respon-
851 dit, his casibus licere appellare, cum † appellandi ratio
est in promptu, vt quia ex actis constat de iniquitate, idẽ
affirmarunt Calcaneus cons. 83. nume. 1. Natta consi. 51.
num. 21. & consi. 172. nu. 4. lib. 1. doctissimi Præses Osa-
scus decis. 25. num. 13. qui alios recenset. & Ioseph Ludo.
decis. 39. nu. 9. His addo in specie Baldum consi. 141. Pre-
missis verbis col. 2. ver. vnde si index, & col. vlt. versi. vel
quando est notoriè, lib. 1. qui in specie huius nostri reme-
852 dij respondit. Accedit quòd sententia † euidenter iniu-
sta nullitati æquiparatur. ita scribunt omnes in cap. cùm
in iure, de off. delega. Barb. consi. 1. col. 1. in fine lib. 2. Ias.
consi. 21. col. 2. lib. 1. Soc. Sen. consi. 101. colum. pen. lib. 3.
Ruinus consi. 138. nume. 22. lib. 5. Curtius iun. consi. 104.
nu. 5. & Didacus Couar. lib. 1. varia. resol. cap. 1. num. 10.
853 qui quidem iuris interpretes affirmant, hanc † sentẽtiam
nullo tempore, & modo exequendam fore. Quocirca faci
le intelligimus appellationem ab ea interpositam operari
854 non solùm effectum deuolutiuum, sed & † suspensiuum,
quod in specie scripserunt Baldus in cap. pastoralis. § pr-
terea. nume. 5. de offic. delega. Austerius in additionibus
ad decisiones Tholosanas q. vlt. nu. 3. & Osascus decis. 25.
ad finem. ver. fallit autem.
855 Declaratur tertiò, vt non procedat, quando hæc † sen-
tentia fuisset lata sine causæ cognitione: nam ab ea appel-
lare licet: ita Alex. hic num, 28. ver. & dico, & Zuchardus.
num. 448. qui scribit, sententiam hanc esse nullam (vt in se
quenti quæstione dicam) cùm autem fertur sententia sine
causæ cognitione appellari potest, cùm iusta adsit appel-
landi causa, ita docuit Baldus in l. quisquis. in princip. C.
quor. appel. non recip. Capella Tholos. q. vlt. Ias. consi. 60.
num. 5. lib. 1. & Osascus d. decis. 25. num. 13. qui & Rebuf
sum recenset. Et, (vt dixi) cum in promptu adsit hæc iu-
sta causa, operatur hæc appellatio vtrunque effectum ex
iam relatis suprà, & sensit Osascus d. decisio. 25. ad finem
versic. idem si appellandi.
Declaratur quartò, ut non vendicet sibi locum hæc do-
856 ctrina, cùm † is possessor conuentus asserit, se pariter hæ
redem scriptum in testamento solenni, atque ita parem ti
tulum ostendit: tunc a sententia cõtra se lata appellare po-
test: ita censuit Antonius Nicellus in Tracta. de concordia
glossarum, concordia prima, nume. 28. adductus responso
Baldi consi. 281. lib. 3. in meo codice est consi. 141. Prmis
sis verbis lib. 1. de quo infrà dicemus. Idem Baldus hoc as
seruit in l. vnica, nu. 4. ver. quæro nos dicimus, C. si de mo-
men. poss. fue. appel. post Innocentium, quem Baldus ve-
rè secutus est. & si Innocentij rationem (vt mox subijciã)
improbet. Dicere hoc volui, quia is Nicellus præcitato lo-
co intellexit Baldum ab Innocentio discedere. Ea ratione
in hanc opinionem adducti videntur Innocẽtius, Baldus,
& Nicellus, quòd hæc sententia sit interlocutoria, non au-
tem diffinitiua, quæ sanè interlocutoria in possessorio lata
appellationem admittit, vt multi quos in præcedenti qõne
retuli, scribunt. Verùm, ut sensit Baldus in d. l. vnica, hæc
857 non est interlocutoria, sed † diffinitiua, cùm totum nego
tium possessorij diffiniat: quemadmodum rectè censuerũt
Baldus in l. post sententiam. nu. 5. C. de senten. & interloc.
om. iud. & in l. 2. num. 7. ff. de appella. recip. idem cõs. 338.
* Præmittendum est ad euidentiam col. 1. lib. 5. qui * commu
nem hanc esse testatur Bar. in l. quod iussit, nume. 10. ff. de
re iud. Imola in clem. 1. de sequest. poss. & fruct. & alibi
sæpe. Verior itaque ratio illa esse videtur, quòd quando
858 † ambo, actor scilicet, & reus conuentus parem titulum
habere contendunt, causa habere creditur ad mixtum iu-
dicium petitorium, id quod ex Baldo consi. 126. lib. 5. sen-
*sit Nicellus loco iam citato num. 28. Quod verum esse opi
nor illis casibus, quibus index partium consensu super so-
lo possessorio hoc in casu procedit: at secus, si reus vult
summarium processum impediri, & causam pleno in iudi
cio tractari. Nam iste contradictor impedire potest, non
solùm cum licentiam iudex vult concedere hæredi, vt mit
tatur in possessionem (quemadmodum iam dixi suprà nu
me. 565.) sed etiam impedit ipsam missionem, ob iam da-
tam licentiam, (vt dixi suprà nume. 586.) Hæc declaratio
859 eo etiam casu procedit, cùm actor, qui se hæredem † asse
rit, omisso iudicio, ex hac nostra constitutione, vult mitti
in possessionem, seu vult a iudice declarari, se posse conti
nuare possessionem defuncti, ex dispositione statuti, quo
cautum est, quòd possessio defuncti continuet in hæredẽ.
Nam hoc in casu, ex quo iste actor probare debet, se esse
verum hæredem, atque ita quia causa dominij quodammo
do admiscetur, si ferri contingat sententia cõtra reum con
uentum, is appellare ab ea poterit. ita respondit Baldus d.
consi. 141. Præmissis verbis col. 3. & consi. 330. statuto ca-
860 uetur, col. j. li. 1. qui ita declarat † statutum Mediolani, de
continuanda possessione defuncti in hæredem. Baldum se
cuti sunt Corsetus, & Cotta, quos recenset, & probat Ti-
raquellus Tract. le mort a saisit le viu, parte sexta, declara
tione sexta, nu. 1. Quibus accedunt Nicellus in d. Tract. de
concordia glossarum, concordia prima, num. 25. ver. mo-
deratur, & nu. 70. & si corruptè Baldum alleget. ita quo-
que uno uerbo cum Baldo sensit Franciscus Sarmentus in
Tract. de redditibus ecclesiæ, parte tertia, cap. 2. nume. 27.
861 Verùm est hic animaduertendum, † Baldum eo in casu
respondisse, in quo probabiliter dubitabatur, an ille R.
qui asserebat, se scriptum hæredem, & pro quo fuit pro-
nunciatum contra D. eius aduersarium, esset scriptus hæ-
res, vel non. Nam (vt ex facti specie, a Baldo relata colligi
potest d. consi. 141.) ibi testator in primo testamento in-
stituit. C. quem filium suum naturalem, & legitimum esse
asseruit. Deinde is testator in secundo testamento instituit.
D. fratrem suum. prætérito dicto, C. filio suo, sed ei legatũ
solum fecit. Et existente in possessione bonorum dicti de-
functi. C. filio, pro eo fuit ab vno iudicum iudicatum, &
ex parte D. appellatum ab ea sententia. Erat ergo probabi-
lis dubitatio, quorum esset hæres scriptus. Nam is C. non
videbatur scriptus, ex quo testamentum illud primum, in
quo hæres fuerat factus, per secundum reuocatum vide-
batur, & econtra, secundum testamentum videbatur nul-
lum, ob præteritionem illius. C. qui cum ex primo testamẽ
to constare videretur, quòd esset filius, in eo secundo testa
mento fuerat præteritus (quòd verè Baldus in d. cõsi. 141.
col. 3. in fi. perpendit) cùm ergo esset probabilis dubita-
tio, quis foret hæres, necesse fuerat ingredi iudicium pe-
titorium, atque ita probare, se hæredem: quia (vt dicebat
Baldus) statutum Mediolani non admittit abusiuum hære-
dem, sed verum. & abusiuus ac fictus esset hæres, cum du-
bium est probabile, an ita sit, vel non. Cùm ergo eo in casu
fuisset disputatio petitorij admissa, iure a lata sententia ap
pellari potuit, ut inquit Baldus d. consi. 141. colum. 3. in fi-
ne, & Aufrerius in additio. capellæ Tholosanæ. quæstio.
vlti. numero 2. versi. item nisi fuerit. Ita enim dicimus &
862 in cæteris possessorijs, quod si † exceptio respiciens pro-
prietatem, quæ repellenda erat, fuit admissa, est super ea
cognoscendum: quemadmodum scribunt permulti, quos
retuli

scripsi in Tract. de recuperanda possessione, Remedio primo, quaestio. 15. ubi ubi ipse hac de re dilserui. Haec ergo appellatio, cum a sententia prolata in mixto possessorio fit, operatur in effectum suspensiuum, ut sentiunt relati Doctores, & clarè post Baldum consil. 367. lib. 1. & Ias. consil. 187. lib. 2. censuit Ofascus decis. 25. colum. ult. versiculum quando lata, & rectè, nam cessat hic illa causa celeritatis, quae iudicio possessorio tributa est.

863 Declaratur quinto, ut non procedat relata † conclusio, quando ex lata sententia in hoc iudicio possessorio damnum affertur irreparabile per sententiam ferendam in petitorio. Et quamquam in specie non reperiam, qui hoc scribat, veram tamen esse puto, eamque ita multis exemplis comprobo. Videmus enim, quod ubi possessori conuento

864 succursum esse non potest in † petitorio iudicio, ut de iure suo docendo, rem illam recuperet; obijcere potest causam dominij, atque ita impedire possessorium: ita in specie huius edicti censuit Castren. in l. 2. supra hoc tit. & ibi Iason. & idem in remedio recuperatorio possessionis scripsi in Tracta. De recuperanda possessione, Remedio primo, nume. 308. ita ergo, & hoc in casu dicendum est, recipiendam fore appellationem. Accedit secundo, quod scribit Baldus in l. unica. nume. 7. versicu. quaero, quid si non agitur possessorio. C. si de momen. possess. fuer. appel. dum

865 ait, quod quando † iudicium possessorium inducitur contra detentorem, ut puta commodatarium, & contra eum fertur sententia, poterit ille appellare. Ea est ratio (inquit Baldus) quia non potest commodatarius iudicium petitorium mouere: atque ita illatum damnum reparare, idem affirmarunt Bald. in l. 2. num. 22. C. de episc. aud. Bart. in l. 2. nume. 3. ff. de appella. recip. Castren. consil. 46. Super eo quod quaeritur, colum. 2. versic. pro hoc facit, lib. primo, & Decius in l. 1. col. 3. versic. secundò quando. C. de bono. possess. secundum tabu. Hinc scribit Antonius Nicellus in Tracta. De concordia glossarum, concordia prima, numero 31. 32. ex sententia Michaelis Marliani iuris consulti Me-

866 diolanensis, idem esse, quando reus † conuentus esset eo loco, qui cum iudicium petitorium mouere non posset, appellare poterit a sententia lata in possessorio, quia res ei auferretur: inquitque a Marliano illo accepisse, ita bis aliquando Mediolani fuisse iudicatum. Idem sensit Ofascus decis. 25. num. 11. versic. similiter, & si Angelus consil. 46. dissentire videatur. Haec interpretum traditio procedit etiam, cum damnum reparari quidem potest, sed magna cum difficultate: quod ex Bar. in l. 1. §. quaesitum. ff. de appellatio. & Felyno in c. accepimus, num. 5. de fide instr. & Duen. reg. 52. fallen. 13. intelligimus. Appellatio hoc ca-

867 su operatur effectum tam † suspensiuum quam deuolutiuum, quemadmodum post caeteros scribunt Ias. consil. 187. li. 2. & Ofascus d. decis. 25. col. vl. ver. & generaliter.

Declaratur sexto, ut non procedat relata conclu-

868 sio, cum † iam appellationi interpositae iudex detulit: nam tunc de ea cognoscendum est: ita docuit Baldus in l. post sententiam, numero 4. versiculo pone ergo. C. de senten. & interlocut. om. iud. illum secuti sunt Alex. consilio 2. in fine libro 3. Ias. in l. 1. col. 2. C. de bon. possess. secundum tab. & d. consilio 187. colum. 2. ver. quinto facit, & columna antepen. versic. sexto facit, lib. 2. & Sot. Iunior consilio 18. numero 8. libro primo quo loci numero 15. declarat, nisi appellationi delatum fuerit, si & in quantum, & egregie respondit Natta consilio 565. numero 5. libro 3. Qua de re scripsi & in Tract. de recuperanda possessione, Remedio nono, numero 331. in fi. Caeterum haec declaratio quo ad rem nostram non nullum conferre videtur, quandoquidem quo ad effectum deuolutiuum velit nolit iudex appellationi adferre tenetur: quo verò ad suspensiuum, opinor ex sola hac delatione nihil effici posse: quia si expressim executionem iudex iste, qui legis minister, non autem supra legem est, impedire non potest, minus tacite deferendo appellationi. Erit tamen cogitandum, ne noua nimirum adferre videar.

869 Declaratur septimo, † ut non procedat iam explanata conclusio, cum lata fuit sententia super possessione, & fructuum restitutione, uel super interesse: nam tunc, non ratione possessionis, sed fructuum, & interesse recipitur appellatio; ita verè docuit Baldus in l. unica, nume. 6. versic. sed pone, quod in possessorio. C. de mom. posse. fuer. appel-

870 la. Non enim sensit † Baldus, quod Salicetus ibi in fine scribit, ratione fructuum licere etiam appellare a possessorio: sed solum dixit appellari posse, à sententia restitutionis fructuum, id quod ex eius ratione, quam affert, facilè colligitur, dum dixit, id esse, quia non potest illatum damnum reparari in casu proprietatis. reparari non posse intelligo, quia si non appellat, consequens uidetur, bene ratione possessionis fructus fuisse adiudicatos: & illis consumptis non dari repetitionem, quisquis dicat, protectionem saluum sibi facere posse. Non ergo Baldus ad id dicendum motus est ea ratione, quam in suo illo praecedenti casu perpendit, utpote causam esse mixtam, possessionis & proprietatis. Quo circa dicendum est, à sententia lata in hoc iudicio possessorio cum fructuum restitutione, posse appellari respectu fructuum, non autem possessionis. ita etiam Baldum intellexit Afflictus decis. 77. ad finem Clarius Ripa in cap. saepe, colum. ult. uers. & propter hoc de restit. spolia. & Roland. consil. 77. nume. 13. lib. 2. quos secutus sum in Tract. De recuperanda possessione, Remedio nono, nume. 321. quo loci usus sum scribere, appellari etiam ratione possessionis: sed uerè dicere uolui, appellari posse à sententia lata in possessorio ratione fructuum: cum Baldum & iam citatos retulerim, & dictum Doctoris intelligi debet secundum iura ab eo allegata, ut inquit Bar. in l. non solum. §. liberationis uerbo, nume. 10. de lib. legata. idem etiam quod Baldus docuit Bar. in l. 2. num. 18. ff. de appell. recip. ita etiam Baldum sunt interpretati Didacu. libro practica. quaestio. cap. 23. nume. 8. vers. idem erit quoties, & Franciscus Sarmentus in commentarijs, De reditibus ecclesiae, parte 3. cap. 2. nume. 28. quo loci rectè reprehen-

871 dit † Augustinum Beroum q. 93. numero 4. qui credidit Baldum praecitato loco scripsisse, licere appellare etiam ratione possessionis, cum causa sit mixta: non enim ita Baldus (ut dixi) loquitur, illud quidem a Saliceto scriptum fuit, sed minus rectè, ut aduertit Repa. ita pariter Baldum, ut Salicetus male intellexit Antonius Nicellus in tract. de concordia glossarum, concordia prima, numero 26. versiculo secundo moderatur. Nec uerè causa pos-

872 sessionis cum † restitutione fructuum dici potest mixta, nempe possessorij & petitorij, alioqui omnibus interdictis possessorijs dicendum foret, appellationem recipiendam esse: cum fuxe eorum natura ueniat fructuum restitutio. l. prima. §. ex die. ff. de ui & ui armata. & scripsi in praeludijs tractatus De recuperanda possessione nu. sexto, & in specie hac admonuit Sarmentus loco supra citato. Huc pertinet quod docuit Felinus in cap. significauerunt colum. 7. vers. praeterea non uideo. de exceptio. dum ait, appellationem inter positam à sententia lata super causa principali & expensis non idem operari quo ad unum, ac quo ad alterum, cum duo connexa non dicantur, sed duo separata atque penitus diuisa.

873 Quod autem de hac appellatione † recipienda a condemnatione fructuum scripsi, intelligendum est, de fructibus iam perceptis, secus de fructibus pendentibus: nam à lata sententia, qua continentur & fructus pendentes, nec ratione fructuum recipienda est appellatio: ita rectè censuit Afflictus decis. 77. in fine ea ratione, quod fructus pendentes partem fundi faciunt, leg. fructus pendentes. ff. de rei uend. de illis ergo idem est iudicium, quod de ipsa possessione.

Et his, quae sigillatim ad singulas declarationes retulimus, satis superque, uerum esse intelligimus quod illis in

874 casibus, quibus † appellare absolute permissum est hoc in iudicio, etiam licet quo ad effectum suspensiuum execu-

875 tionis latae sententiae. quam opinionem probauit † Ias. d. consi. 187. col. 5. lib. 2. dum respondit, quod si iure communi aliqua ex causa à lata sententia in possessorio permittitur appellatio, illam operari hunc effectum executionis suspensiuum. Rectè meo quidem opinione: nam ratio & causa illa, quae mouit legislatores ad concedendam appellationem illis in casibus, est, quia (ut in singulis diximus) uisum fuit iniquum legi uictam auferre defensionem, quae ab appellatione prouenit. Et ideo si casus alij praeter relatos considerari possunt, quibus appellatio haec recipiatur, id erit ex aliqua simili causa, quae suadebit à iuris regula esse recedendu.

Hic

Hic ergo recessus (vt rectè dicebat Iason) nil aliud operari
potest, quàm executionis suspensionem. Nec hîc dicendû
est, vt sentiunt Afflictus decis. 119. nu. 5. & eruditissimus
Otalcus decis. 25. nu. 30. vers. secundum modum. post Spec.
& Alb. quod imò multum operari potest, etiam si suspen-
ditur executio, cû deducere & opponere possit exceptio-
nes, quas in prima instantia non opposuit: ex quibus qui-
dem primi iudicis sententia infirmari poterit. Nunquam
quam hoc dicendum est, quandoquidem id permissum est
etiam, cùm regulariter prohibetur appellatio in possesso-
rio, quia (vt diximus) illa prohibitio operatur solùm effe-
ctum suspensiuum, non autem deuolutiuum. Cùm ergo
deuoluat cognitionem ad iudicem ad quem, coram eo no-
uæ probationes & exceptiones deduci possunt. atque ita
verè hoc in casu loquuntur Spec. Alber. & Affli. Sed nos
hic loquimur, quando ius commune permittit appellari ex
aliqua iusta & emergenti causa, quæ à iure exorbitans dici
potest; hæc causa debet quid plus operari, quàm commu-
nis regula, quæ sanè regula operatur non suspensionem,
sed & deuolutionem: si vt ergo exorbitans causa quid plus
operetur, dicendum est operari vtrumque effectum, exe-
cutionis scilicet suspensiuum, & cognitionis deuolutio-
nem. Hinc rectè argumentabatur Ias. d. consil. 187. col. 6.
vers. secundò facio, & c. argumento à contrarijs sumpto.
Eadem est contrariorum disciplina: si ergo sententiæ latæ
in possessorio executio ob id non impeditur, quòd regula-
riter ab ea appellare non licet, ergo vbi ex causa appellari
potest, executio impediri debet. At licèt malè sentiat Iason,
dum scribit, rationem, quare non impediatur executio, esse
prohibitionem appellationis: cùm verius sit (vt doctissi-
mus Otalcus ait) leue illud præiudicium, quod in petito-
rio potest reparari, vel vt ego sentio, celeritas fauore cau-
sæ, quæ à leui præiudicio non remoratur: Attamen hæc
causa leuis præiudicij est in casu regulari, in quo est pro-
hibita appellatio ratione executionis. At qui quando ex
alia iuris communis dispositione, ab ea regula recedimus,
causa aliqua consideratur, quia hæc appellatio permittitur.
Hæc ergo permissio contrarium debet operari, quòd opera-
tur prohibitio. Prohibitio prohibet appellationem ratione
suspensionis executionis: permissio verò permittit appel-
lationem ratione executionis, quæ ab ea impeditur. Quæ
quidem consequentia est vera. Et illa instantia causæ ali-
mentorum, & similium, quas doctissimus Otalcus d. decis.
25. nu. 20. eleganter & doctè adfert, rectè secundum regu-
lam procedunt. Nam & nos in hoc possessorio dicimus,
regulam esse, quòd appellatio est permissa quò ad effectum
deuolutiuum, & tamen non impedit executionem. sed in
casu Iasonis & similibus consideratur causa aliqua extrin-
seca, qua permittitur appellatio: & illa vtrumque effectû
operari debet. Hinc ergo fit, quòd si daretur casus ali-
quis in materia alimentorum vel simili à communi regula
deuians exorbitansq; quo permissum esset appellari, tunc
executio impediretur, exemplum quare adferri potest eo
casu, cùm aliquis petit alimenta præterita; nam tunc ap-
pellatio à sententia super illis præstandis lata, operatur
vtrumque effectum deuolutiuum scilicet, & suspensiuum:
ita Spec. tit. de appellationibus. §. quibus, & Alex. consil.
97. colum. vlt. Baldus Nouellus in Tract. de dote, parte 9.
priuil. 7. qui similem casum in dote adfert. Illa enim causa
extrinseca, vel cessans fauor hoc effectus parit: idemq; hîc
est dicendum. Differt autem hoc, quod hîc tractamus, ab
eo, quòd explicauimus suprà nume. 833. & subsequenti-
bus, quandoquidem in statuto nulla alia causa iusta & ex-
trinseca permissionis appellationis consideratur, vt hîc sime
plicater enim illud statutum, de quo ibi egimus, eam appel
lationem permittit in possessorio, quod fecisse videtur ad
eam Bartoli & communem sententiam constabiliendam:
nec quid plus re ipsa operatur. Hinc fit, quòd si statutum
de appellatione circa iudicia possessoria disponens nil ope-
rari posset, operaretur circa vtrumque, vt putà, cùm sta-
tutum expressè prohibet appellari à sententia lata in pos-
sessorio: hoc statutum debet quid plus operari vltra ius
commune, atque ita appellationem remouere illis in casi-
bus, quibus iure communi esset permissa: ita docuit Bal-
dus in l. 2. nu. 1. vers. autem in possessorio. C. de appel. quê
secuti sunt Aret. consil. 105. In præsenti dubitatione, in hoc.

Antonius Negusant. in Tracta. de pignoribus parte octa-
ua principali, membro primo, nume. 5. & Petrus
tendi. conclus. 7. ad finem. ita declarantes statutum Mar-
chiæ Anconitanæ: operabatur ergo hoc statutum, ne ap-
pellatio reciperetur quò ad effectum etiam deuolutiuum:
quandoquidem iam quò ad suspensiuum iure communi cla-
rum est statutum, ergo aufert appellationem hanc etiam
quò ad deuolutiuum. Nec huius statuti prohibitio, &
permissiui, de quo suprà nume. 833. & 834. par est ratio, si
rectè perpendatur.

Secundus nunc est huius propositæ quæstionis casus,
876 cùm † sententia in hoc remedio possessorio lata fuit pro
reo contra actorem quæ fuit pronunciatum, actorem hûc
non esse mittendum in possessionem: nam tunc appellatio
recipienda est: ita Angelus in l. quisquis. C. quo appel. nõ
recip. quem secuti sunt Iacobinus à Sancto Georgio hîc
num. 70. & Zuchardus num. 443. idem senserunt Tiraq. in
Tract. de mort. l. faisit le vif, parte 6. declarat. 6. nume. 3. &
Petrus Duenas in suis regulis, reg. 44. Fallen. 1. Eaque ra-
tio, quia tûc cessat causa appellationis prohibitiua, nempè
celeritas missionis in possessionem. Nam lata contra hære-
dem sententia, multo plus detrimenti executio impeditur,
quàm per solam rei exceptionem. Cæterum aduertendum
877 est, quòd † Bar. in l. 2. nu. 5. ff. de appel. recip. conditionali-
ter atque restrictiuè loqui videtur, nempè, si actor, vel
qui actor appellat, non habet aliud remedium. Et idê
quod Bartolus tradunt Castren. consi. 39. Quod à sententia
lata, in fin. lib. 1. & Abb. cons. 55. col. 1. lib. 2. Credentem ta-
men in foro, & iudicijs ab Angelo non esse recedendum.
878 Hæc † appellatio verè operatur tam effectum deuolutî-
uum, quàm suspensiuum: ita in simili sensit Baldus No-
uellus in Tract. de dote, parte nona, priuilegio septimo, ad
finem, vers. & hoc intelligo. dum scribit, quòd & si quan-
do mulier agit ad d. item, non possit aduersarius appella-
re à sententia lata in fauorem mulieris, quò ad effectum su-
spensiuum executionis illius sententiæ, potest tamen ap-
pellare ipsa mulier, si contra se fuit pronunciatum. Idem
scribit ipse Baldus Nouellus de eo, qui alimenta sibi præ-
stari in futurum petit: cuius fauore factû est, ne à lata pro
eo sententia appellare liceat: at secus, si ipse succubuit, ra-
tio illa est, quam paulò suprà retuli. Et hanc ipsam tradi-
tionê secutus est nouissimè Ioseph Ludo. decis. 20. nu. 25.
879 QVAERO certè imo primò, an † de nullitate dici
possit aduersus sententiam in hoc remedio latam, de mit-
tendo hæredem scriptum in possessionem? Et licere affir-
marunt Baldus hîc, nu. 46. Castren. num. 16. Alex. num. 28.
Decius nume. 50. & Zuchardus, num. 444. idem scriptum
reliquit Durâns de arte testandi. tit. De acquirenda vel re-
pudianda hæreditate. cautela vltima, nume. 8. Ea est ratio,
880 quia & si sublata est † appellatio, nô tamen nullitas, quæ
declaratur nihil esse actum: ita Abbas in cap. inter cætera,
de re iudi. Francus in c. dilecto. q. 49. de appel. Hanc respô-
dit Ang. consi. 207. Iacobellos, quod statutum reijciens ap-
pellationem, non reijcit nullitatem. Quo circa & in iudi-
881 cio possessionis † momentaneæ licèt appellatio non ad-
mittatur, recipitur tamen querela nullitatis; ita Baldus in
l. vnica, nu. 2. C. si de vna eademq; causa. & in l. vnica, nu. 6.
in fi. C. si de mom. pos. fuer. app. el. & Vantius in Tract. nul
litatum. tit. Quis possit dicere de nullitate. nu. 34. Sed ma-
gna est dubitatio, an hæc nullitatis querela impediat exe-
cutionem huius sententiæ, de mittendo in possessionem?
quò res clarè intelligatur aliquot casus distinguo.
882 Primus est casus, cùm † nullitas in iudicio hoc deduci-
tur principaliter per modum agendi, tunc non impeditur
hæc executio; siquidem dilationem non fert hæc missio: d.
quisquis. C. quo appel. non recip. quæ tamen mora maxi-
ma fieret, si hæc nullitas ita deduceretur, cùm in eius cogni-
tione iudicium ordinarium sit: nam datur libellus, & sen-
tentia expectatur. quæ sanè sententia nil aliud facit, quã
actum enucleare. si ergo per hanc querelam impediretur
hæc executio & missio, esset dare executionem illius sen-
tentiæ, quæ super illa querela ferri debet, contra l. C. de
execut. rei iudi. Qua ratione vtuntur Doctores, dum as-
serunt & in cæteris causis regulariter hanc querelam non
impedire executionem sententiæ; ita scribunt Inn. in c.
cum in iure, de offi. deleg. Baldus in l. 1. C. ne liceat tertio

l. prohib.

prouo.& in l.ultim in fi,C.de ordine cognit, Francus in c.
dilecto.q.10.de appella.Alex.conſ.83.in fin.lib.5. quos ſe
cutus eſt Vantius in Tract.nullitatum,in titu. Quot & qui
bus modis nullitas propo.poſsit.nu.29.
883 Declaratur hic caſus, ut non procedendo † cùm prius
quàm petita eſt executio miſsionis in poſſeſsionem, eſſet
propoſita nullitatis querela contra illam ſententiam de
mittendo,& iudex, coram quo propoſita eſt querela,inhi-
bitionem feciſſet iudici qui pronunciauit, ne exequeretur:
tunc executio illa miſsionis impeditur, id quod probari
opinor auctoritate Caſtren,in auth.quæ ſupplicatio,num,
5.C.de precib.imper,offeren. qui conciliando interpretes
diſſentientes ſuper hac executione impedienda uel non,do
cuit,executionem ſententiæ impediri hoc caſu.Quod ſen-
ſit & uno uerbo Vantius ubi ſupra,nu.30.propè medium,
& ſi Caſtrenſem non referat,& declarat Ripa in l.4.§. con
demnatum,nu.28.de re iud.
884 Secundus eſt caſus,cùm † nullitas,quæ per modum ex-
ceptionis incidenter deducitur, altiorem indaginem requi
rit,tunc executio huius miſsionis in poſſeſsionè non impe
ditur.Ea eſt ratio quam ſuperiore caſu retulimus.Hinc ui-
885 demus rei iudicatæ † executionem non impediri, cum ſi
milis nullitatis exceptio ei obijcitur.l.ul.C, de ordi.cog.l.
2.C.de falſis.& ſcribunt Abbas conſ.5.lib.2.Ripa in l.4.§.
condemnatum, nu.20.de re iudi.ſimile eſt quod de reſtitu
tione in integrum dicemus infra q.101.
886 Declaratur primò,ut non procedat † quando ex hac miſ
ſione in poſſeſsionem damnum oriretur irreparibile; nam
tunc exceptio hæc nullitatis, altiorem requirens indaginē
& cognitionem,eam impedit,Quod probatur ex doctrina
Caſtren.& aliorum in l.2.ſupra hoc noſtro tit, dum in fin.
887 ait,impediri † reſtitutionem Caſtri & fortalitij per domi
nij exceptionem. quam ſententiam in ſpecie hac probauit
poſt multos Rola.conſ.1.nume.32.lib. 1. & alios retuli in
Tract.De recup.poſſeſ.remedio primo,nu.317.confirmat
quod ſcribit Ripa in d, l.4. §. condemnatum, nu.21.quam
ſententiam probat & Didacus libro Pract. quæſtio. ca.25.
nu.2.verſ. ſecunda conſtat.Quæ ſanè ſententia per multis
alijs ſimilibus exemplis comprobari poteſt, ut illo quo uti
tur Ripa in d.§. condemnatum,nu.21. cum exequenda eſt
888 † ſententia per præhenſionem perſonæ,ex quo enim illa
carceratio infamiæ notam inurit, tunc ſemper executio im
peditur.ex ſententia Caſtr. ibid. de cuius ueritate dubitat
præcitato loco Ripa,& ante eum Decius conſ.73.col. ult.
889 Declaratur ſecundò,ut nō procedat cùm † nullitas pro
uenit ex defectu iuriſdictionis:nam tunc & ſi altiorem re-
quirat indaginem, attamen impedit executionem:ita Ripa
in d.§.condemnatum,nume.23.quòd affirmauit & Calca-
neus conſ.16.num. 49. & Vantius in d.Tracta. Nullitatum
tit.quot & quibus modis nullitas proponi poſsit,num.30.
uerſ.ſed ſi nullitas.latè Didacus lib.Pract.queſt.ca.25. nu.
4.uerùm animaduertendum eſt iure non ſatis probari hāc
899 declarationem quandoquidem glo.† clem.1. de ſequeſt,
poſſeſſ.& fruct.ſolum ait,excluſa omni nullitatis propoſi-
tione & querelam non cenſeri excluſam prouenientem a
defectu iuriſdictionis, & eam ita relati Doctores intelli-
gunt, & alios plures recenſet idem Vantius ubi ſupra tit,
De nullitate ex defectu iuriſd.nu.3. addo Decium conſilio
8.nu.6.& conſ.38.nu.7.Marſil.ſing.10.Pariſ.conſ. 45.nu.
28.lib.1. Non tamen dicunt,ex ea ſuſpendi executionem.
Quare eſt dicendum, quod aut de ea conſtat ex actis, &
tunc executionem impedit, aut non conſtat, & tunc non
impedit.
Declaratur tertiò, ut non habeat locum cùm nullitas
891 † cauſata fuit a falſis allegationibus: tunc enim impedit
executionem, etiam ſi requirat altiorem cognitionem: ita
Ripa d.§.condemnatum,nu.26.ex ſententia Bal.in l.1.C.ſi
ex fal.inſtrum.Ang.in l.ſi prætor.§.Marcellus.ff.de iud.&
Soc.in Tract.fallen.regu.121.Quod intelligit Ripa proce
dere cum aliqua coniectura coadiuuat illam falſitatis ex-
ceptionem: ita etiam dicendum eſt cùm eſt lata ſententia
ex falſa cauſa per relationem ad acta: nam tunc ſententia
uerè dicitur nulla. Imola & Alexan. in l.rei iudicatæ.§.1.
ſol.mat.omnes in l. 1. C. de errore calcul. latè Vantius d.
Tracta.nullitatum, tit. De nullitate ex defectu proceſſus.
numero 129.& cum hæc de hac nullitate ex actis conſtet,
uerè executionem hanc impedit.
892 Tertius eſt caſus,cùm † nullitas, quæ per modum exce-
ptionis deducitur,altiorem indaginem & cognitionem nō
requirit: ſed de ea ſtatim & incontinenti conſtare poteſt,
tunc illa impedit hanc executionem miſsionis in poſſeſsio
nem.Quod uel ex eo maniſeſte probatur, quia huiuſmodi
exceptiones impediunt etiam executionem trium ſenten-
tiarum conformium,uti ſcribunt Oldradus conſil.106.Bal
dus in l.prima.C.ne liceat tertiò prouo.Card.& Boniſ. in
clem.1.de re iudi.Francus in capit.dilecto. quæſtio. 52. de
appellatio.Calcaneus conſilio 16.numero 45.Feli.in capi.
inter cæteras,de re iudic.Iaſ.in l.1.numero 8. de oper. no.
nuncia.Ripa in l.4.§.condemnatum,numero 15.uerſic. ſe-
cundò aduerte,de re iud. Crane. conſilio 3. columna 1. &
Didacus li. Pract.quæſt.cap.25.nu.2.Vantius Tract.nul li-
tatum.tit.Quot & quibus modis nullitas propo.poſsit,nu.
30.uerſ.ſed ſi nullitas. ubi alios plures in hanc ſententiam
893 recenſet.ita etiam hæc † nullitas impedit executionem in
ſtrumenti,quod ex ſtatuto habet paratam executionem:ita
Benedictus Bargius in Tract.De libellis guarentigiatis,par
te 2.q.18,uerſ.tertio loco.
894 Declaratur primò, ut non procedat † cùm calumnioſè
hæc exceptio obijcitur, tunc enim non impedit executio-
nem,ut nec retardat executionem trium ſententiarum con
formium:ita Ripa in d.§.condemnatum. numero 14. poſt
Ang.& Alex.ibi,ex tex.ſatis apertè.C.de falſis. Nec aduer
ſatur quòd oblata probatio incontinenti tollat ſuſpicionē
calumniæ,cap.ſuper eo,cap.interpoſita, & cap.ſuſcitata,
de reſt.in integrum, quia reſpondet Ripa, hanc præſum-
ptionem contrarijs coniecturis elidi, ut uiſum erit iudici:
quemadmodum declarat idem Ripa in l.4. § hoc autem iu
dicium num.53.de damno infecto.
895 QVAERO centeſimo ſecundò, an † a lata ſententia
in hoc remedio ſupplicare,atque principi preces offerre li
ceat? Controuerſia eſt iuris quæſtio, in qua tres caſus di-
ſtinguit Decius,
896 Primus eſt, cùm ob perſonæ † excellentiam appellare
non licet,tunc licet ſupplicare: quemadmodum in ſenten-
tia a Præfecto prætorio lata. l. Præfecti.ff. de minor.l.pri-
ma.C. de ſenten, Præfecti Præto.authen. quæ ſupplicatio,
897 C.de precib.Impera.offerend.Hinc fit,† quòd licet a ſen
tentijs a Senatu latis appellare non licet, ſupplicari tamen
licet,ita decidit Guido Papæ q. 50. quem ſecuti ſunt De-
cius hic numero 50.& Zuchardus numero 452. uerſi.cir-
ca primum, idem docuit Iaſ. in l. ſi quis aduerſus.numero
1.C.de precib. impera. offeren. alios retuli in commenta-
rijs De arbitrarijs iudicum, libro primo, quæſtio.70.nu-
mero 22.24. Illa eſt ratio, quia hic ſuperioris imperitia,
uel iniuſtitia non arguitur,ſed uenia impetratur,uel aduer
ſarij circumuentio detegitur d.l.Præfecti. Hic tamen ca-
ſus intelligitur atque procedit, cum ab ipſo ſuperiore lata
eſt ſententia,ſecus cum ex alterius conſ.ita Roma. conſilio
351.Soc. Sen. conſ.195.lib.ſecundo.Zuchardus hic num.
453.& Iaſ.d.l. ſi quis aduerſus, in fine. Illa eſt ratio,quia
non aduerſus Principem, ſed aduerſus conſultoris callidi-
tatem prouocatur.l.prima.ff.a quib.appella.licet.
898 Secundus eſt caſus, † cum appellatio eſt prohibita mix
ta conſideratione perſonæ & cauſæ, tunc conceſſa eſt ſup
plicatio. ita reſpondit Imola conſ. 142. in caſu præmiſſo,
quem probauit Decius hic numero 50. uerſiculo et eo mo
do. rationem iam ſuperiore caſu retulimus, et hic magis
qualitas perſonæ reſpicitur quàm ipſius cauſæ. Verùm du
bia mihi uidetur hæc Imolæ et Decij opinio. Nam,ſi fauo-
re cauſæ reiecta eſt ſupplicatio,ut mox dicemus,a fortiori
reiecta eſſe debet fauore utriuſque. Nec enim perſona effi
cit ut permiſſa ſit ſupplicatio, ſed ſoltùm dicimus,appella-
tione remota fauore perſonæ non eſſe reiectam ſupplica-
tionem.atque ita magna eſt differentia inter hæc,quòd ſup
plicatio ſit permiſſa fauore perſonæ, ab eo, quod non ſit
eius fauore reiecta. Erit tamen cogitandum, quia magna
eſt Imolæ et Decij auctoritas; tum præſertim,quia ſi in du
bio appellatio eſt admittenda,ut inquit glo. l. qui reſtitue-
re.de rei uendi.et tradunt multi, quos retuli in Tract. De
recuperan.poſſeſs.Remedio nono, nu.318.a fortiori reci-
pienda eſt hæc ſupplicatio.
899 Tertius eſt caſus, cùm † appellatio ratione cauſæ pro-
hibetur;

hibetur: tunc etiam supplicatio reiecta censetur: siquidem regula est, quòd ubi prohibita est appellatio fauore causę, prohibita etiam dicitur ipsa supplicatio: ita regulam visus est formare Cynus in l. vltima. C. ut lite pendente, & idem sensit Baldus in l. secunda. ad finem. C. eodem. ut lite pendente. ex tex. d. l. vlt. quo constitutum est, supplicationem non recipi contra rem iudicatam, contra quam
900 nec appellatio recipitur. Nam † superuacaneum est quidquid contra rem iudicatam factum est, vt inquit Baldus in l. præscriptione nume. 25. C. si contra ius uel util. publ. Verum scribit hic Decius illud esse fauore rei iudicatæ. Quocirca Cyno & Baldo aduersatur Decius hic nume. 51. dum scribit, non etiam esse reiectam supplicatio-
901 nem, ubi reiecta iā est appellatio: ita enim in codice † Decij legendum est. Vlterius etiam aduertendum est: quia etiam si appellatio ratione causæ prohibita est, tamen tolli non uidetur supplicatio. In vulgatis codicibus desideratur negatiua, ea ratione suam hāc opinionem Decius probauit, quòd appellatio iniquitatem uel imperitiam iudicantis arguit. l. 1. in princ. ff. de appella. supplicatio uerò proprij erroris veniam, uel etiam aduersarij circunuen-
902 tionem. d. l. Præfecti. ff. de mino. Rursus † appellatio coram alio iudice interponitur, supplicatio uerò coram eodem, vt Castren. hic annotauit. Cùm ergo duo hæc remedia diuersa sint, vno sublato, aliud permanere potest: id quod multis similibus Decius comprobauit: & præter eū alia retuli in commentarijs, De arbitrarijs iudicum, libr. 1. q. 70. nu. 21. 23. 25.
903 Declaratur primò, ut locum non habeat † hic tertius casus, cùm eadem adest ratio in supplicatione reijcienda, quæ est in appellatione prohibita; quemadmodum est in casu huius missionis in possessionem ex hac constitutione: nam hic appellatio prohibetur, quia missio hæc celeritatem requirit. l. vlt. ff. de appella. recip. Quæ sanè ratio locum etiam habere videtur ad impediendam supplicationem, cum per eam retardatur celeris executio, & missio. Verùm ratio hæc minus solida est, siquidem ubi in possessorio appellatio recipitur solùm effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum habet, vti suprà diximus q. 100. Et sine controuersia in supplicatione porrecta hoc proce-
904 dit. Verè enim † executio non retardatur ob preces oblatas. auth. quæ supplicatio. C. de precib. Impera. offerend. Ias. in d. l. si quis aduersus. §. differentia. C. eo. de precib. Imp. offere. & Craue. consil. 230. nume. 3. Secunda ratione vritur Decius hic nume. 51. ad finem. & Mantua hic prima lectura, nume. 208. Inquit Decius non admitti in hoc remedio appellationem, quia damnum reparari in causa petitorij potest, quæ sanè ratio, & in ipsa supplicatione procedere uidetur. Verùm opinor considerationem hanc non concludere, quia si verum esset, appellationem ea ratione non recipi, quia in causa petitorij damnum reparari potest: idem dicendum foret in omnibus alijs causis possessorijs, quòd falsum est, quemadmodum scripsi in Tract. De recuperanda possessione, Remedio nono, nume. 317. Quo circa Castrensis hic nume. 16. dum de querela porrecta verba facit, sentit preces has esse hoc nostro in casu admittendas: quod verum relatis rationibus esse opinor. Erit tamen cogitandum.
905 Declaratur secundò, ut locum non habeat fauore † rei iudicatæ: nam contra eam non licet supplicare, ut iam dictum fuit, & probat Ias. in l. 1. in fin. C. vt lite pend.

Declaratur tertiò, ut non procedat odio contumacis: ita Decius hic nume. 51. ad finem, & Ias. d. l. 1. in fine. C. ut lite pend.

906 QVAERO centesimo tertiò, an à † lata sententia de mittendo in possessionem ex hoc edicto liceat petere restitutionem in integrum? Et licere affirmarunt in specie Pract. Papien. in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in glo. per diffinitiuam, in fine. & Zuchardus
907 hic nume. 450. Ea est huius opinionis ratio, quòd † remedium restitutionis in integrum nunquam sublatum dicitur, quamquam reijciatur appellatio, quemadmodum in cæteris possessorijs momentaneis, quæ in integrum restitutionem admittunt, & tamen reijciunt appellationem. ita scribunt omnes in d. l. unica, & Francus, Aretinus, & Decius in cap. bonæ, de appellat. & Barba. consi. 9. colum. 3. in fine. lib. 1. Hæc confirmantur ex his, quæ scripsi in Tracta. De retinenda possessione, Remedio tertio. q. 92.
908 Dubitari hic contingit, † an hæc petitio atque cognitio restitutionis in integrum impediat executionem huius petitæ missionis in possessionem. Hanc non leuem dubitationem, ut facilè omnes eam intelligant, in aliquot casus ita distinguo.

Primus casus est, cùm in integrum restitutio principaliter per modum agendi est petita post iam requisitam executionem sententiæ de mittendo in possessionem, tunc executio non impeditur: si quidem missio hæc in possessionem dilationem non patitur. l. quisquis. C. quo. appell. non recip. quæ tamen dilatio non parua esset, si hæc resti-
909 tutio ita petita tractaretur, cùm in eius † cognitione iudicium sit ordinarium, quod plenam cognitionem requirit. ita in simili & in nostris ferè terminis scribit Benedictus Bargius in Tracta. De libellis guarentigiatis, parte secunda, quæst. penultim. prope princ. qui inter multa iura citauit. l. 2. huius titu. ita etiam in simili. diximus suprà quæst. 99. casu primo. nullitatis exceptionem non impedire executionem huius testamenti. Et eo loci declaraui non procedere, cùm inhibitoria à iudice, coram quo nullitas fuit proposita, emissa fuit. Quæ sanè declaratio & huc conuenit, ut in specie hoc casu executionem impediri, scriptum reliquit Butrius in cap. suscitata de restitu. in integrum, & Nicolaus de Milis in suo reperterio, in uerbo, executio, il 1. in fine.
910 Secundus est casus, cùm † in integrum restitutio, quæ per modum exceptionis deducitur, post petitam executionem de mittendo in possessionem, altiorem iudaginem & cognitionem requirit: ut quia per modum contradictionis opposita fuit iuxta. l. Papinianus. §. quòd si filius. ff. de minor. & requiruntur plenè probationes, ut sensit Bartolus in l. nam postea quam. §. si minor, nume. 1. versi. & in isto casu, & versi. & in hoc secundo. ff. de iureiuran. Hoc casu executio missionis in possessionem non retardatur. Quod simili in casu, imò fortiori probat Bartol. in l. 4. §. condemnatum, numero quarto de re iudica. dum docuit,
911 † restitutionem in integrum non impedire executionem rei iudicatæ, cum probationes non fuerunt incontinenti oblatæ, & cum Bartolo idem sensit Ripa ibi nume. 30. post Baldum, quem refert; & à Bartolo permulti dissentiant, quos recenset is Ripa & Didacus libro Pract. quæstio. cap. 25. nume. 7. & Antonius Capicius decis. 53. sed in casu nostro res est clara, quia hæc missio in possessionem non patitur longam dilationem, imò celeritatem desiderat maximam, dict. l. quisquis. C. quor. appella. non recip. Accedit etiam, quod simili in casu tradit Bargius d. quęstione penultima. versicu. sed si petita. ita etiam supra, quæstione 99. in secundo casu diximus idem esse in exceptione nullitatis, & eo loci declarauimus, non procedere, quando hæc missio adferret damnum irreparabile, quam sanè declarationem attulit etiam in casu huius restitutionis, Bargius præcitato loco uer. secundus casus, & Nicolaus de Milis in d. suo repertorio, in uerbo executio, il 1. ad finem.
912 Tertius est casus, cùm † restitutio in integrum per modum exceptionis proponitur, & non requirit altiorem indaginem & cognitionem: ut quia offeruntur probationes incontinenti, & in promptu: hoc in casu executio huius missionis in possessionem retardatur: Ita etiam in simili dicimus, retardari executionem sententię, quæ in iudicatum transiuit, vti docui. Bar. in l. 4. §. condemnatum. de re iud. & ibidem Alex. Ias. & Ripa nume. 30. ita etiam sensit Bargius d. q. penul. uersic. primus est. Et simile est, quod de nullitatis exceptione diximus supra q. 99. casu tertio. quo loci declaraui, non procedere, cùm subest aliqua suspicio calumniæ. Quam quidem declarationem hac in specie probauit Ripa in d. §. condemnatum. nume. 30. in fine ex tex. cap. suscitata. de restit. in integrum, & egregie tradit Nicolaus de Milis in suo repertorio, in uerbo, executio, il 2.
913 QVAERO centesimo quartò, quæ † praxis sit mittēdi hęredem scriptum in possessionem ex hoc remedio? Baldus hic nu. 49. hāc monet dubitationē, & nos reijcit ad ea, quæ scribunt docto. in l. si prius. ff. de operis noui nuntia. Verùm

Verùm praxis hæc satis colligi potest ex supra relatis, & paucis absoluit Pract. Papien. in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in glo. Quare cùm prædicta, &c. Hæres scriptus (inquit ille) coram iudice præsentabit testamentum non abolitum, & apud acta curabit scribi, quòd petit mitti in possessionem, ex beneficio huius constitutionis, omnium bonorum, uel illorum, & illorum, quæ erant ipsius testatoris tempore suæ mortis. Iudex hoc audito & uiso, curabit citari eos, de quorum interesse agi potest, & eis comparentibus, libellus offertur nominatim contra eos, si erunt legitimi contradictores, & procedetur seruato iuris ordine. si uerò nullus legitimus contradictor comparebit, Iudex per interlocutoriam declarabit, illum hæredem scriptum esse mittẽdum in possessionem. Deinde suis executoribus mandabit, ut hæredem hunc in possessionem illorum & illorum bonorum, quæ defuncti fuerunt, concomitentur, atque associent.

QVAERO centesimo quinto, posteaquam hæres
914 † missus est in possessionem ex hac constitutione, si oritur dubitatio de missione ipsa, quibus probationibus probari illa poterit? Recepta * magis opinio est, publicis instrumentis probandam esse: ita censerunt glo. hic in uerbo, testificatione publicarum. Bar. nume. 24. Baldus nume. 47. Rom. sing. 6. Guido Papæ quæstio. 456. ad finem Decius in l. pactum quod bona fide, nu. 3. in fine. C. de pactis. Marsil. Rubr. C. de probation. num. 21. & Zuchardus hic numero 155. Quam quidem opinionem aiunt probari uerbis nostri textus, ut illum considerat atque inducit Zuchardus hic numero 154. & numero 433. Verùm respondet hic Decius numero 18. uerba huius constitutionis non esse præcepti, sed consilij: quare, deficiente scriptura, testibus probari po
915 test: cùm † etiam testibus acta iudiciaria probari ualeant: ita docuit Decius in cap. quoniam contra, col. ult. de prob. & ibidem copiosè explicat Parisius. Præterita (inquit Decius) hæc constitutio in illis uerbis, cum testificatione, loquitur de missione fienda per nuntium, qui deinde refert, quod à se actum fuit. id quod senserunt Angelus & Salicetus hic, & refert Mantua in prima lectura numer. 72. Contrariam itaque opinionem uisus est probare Decius hic, ea
916 ratione, quòd par † est uirtus testium & scripturæ in probatione facienda, l. in exercendis. C. de fide instru. latè Decius in d. l. pactum quod bona fide colum. 1. C. de pactis. Hinc scripsit Rebuffus in praxi beneficiorum, titulo, de missionem, nume. 41. ita testibus ut scriptura probari posse missionem in possessionem beneficij. Verùm (ut rectè docuit hic Mantua maximi nominis Iurisconsultus, prima lectura, numer. 72.) missio ex actis constare debet; at qui
917 † acta ad sui primam essentiam scripturam requirunt, ut scribit Baldus in l. gesta. col. pen. C. de re iud. & in l. litigatoribus in fine. C. de appel. & quod dicitur acta posse probari testibus, intelligitur, cùm illa fuerunt deperdita, ut mox subijciam.
918 Declaratur primò, ut non procedat, cùm † scriptura amissa est: nam tunc illius tenor testibus probari potest: ita docuit Castren. hic numero 7. quem secutus est Zuchardus num. 156. & idem scribunt Abbas & Decius in cap. 2. de probat. conferunt quæ traduntur ab Alexan. in l. 2. C. de bono. possess. secundum tabu. & in l. si unus. C. de testa. Decio d. cap. 2. num. 14. uers. tertiò instrumentum, & Marsilio singu. 156.

Declaratur secundò, ut non uendicet sibi locum relata
919 conclusio, cùm testes † adducuntur ad coadiuuandum ipsam scripturam: ut putà, si in scriptura non essent expressa bona, quorum possessio fuisset apprehensa: nam tunc testibus probari poterit, quæ fuerint bona illa. ita docuit Zuchardus hic numero 157. uel etiam quando non constaret de commissione a iudice facta, ut inquit Curtius Iunior hic numero 80. Illa enim testibus probari poterit, si quidem hæc potius dicitur probationis iam factæ coadiuuatio, quàm principalis probatio: quemadmodum in simili tradunt Bartol. Decius, & cæteri in l. certi condictio §. quoniam. ff. si certum peta. Decius in capit. 2. numero 14. uersi. sextò fallit de probatio. Ruinus consilio 12. numero 4. lib. 3. & Afflictus decis. 332. in fine. Duplex est huius sententiæ ratio. Prima, quia cum scriptura testes concurrunt. Altera, quia iam de substantia constat, hoc est de ipsa missione in possessionem. Hæc ergo qualitas, hoc est, bona quæ sunt, testibus probari poterit: ita Decius. d. §. quoniam, nume. 7. & consi. 137. nu. 4. Marsi. singul. 484. & Craue. cons. 216. nu. 19.
920 Declaratur secundò, ut † non procedat, quando quinque testes producerentur: nam ij loco scripturæ esse possunt. ita Bartolus in l. generaliter num. 11. & ibi Baldus. C. de non num. pecu. Decius in d. cap. 2. numero 14. versi. secundò limitatur, de probat. & Afflictus decisio. 13. num. 5. Aliæ adferri possunt declarationes ex Decio. d. capitulo 2. nume. 14.

QVAERO centesimo sextò, ac ultimo, postquam
921 hic hæres † fuit missus in possessionem hæreditatis defuncti ex hoc remedio, & exoriatur dubium, an bona hæc in quorum possessionem missus fuit hæres, sint ex bonis testatoris, quomodo hoc probari poterit? Castren. hic numero
922 6. uersi. in dubio autem, &c. scribit, credi nuntio † referenti, se misisse in possessionem bonorum, quæ illius defuncti erant, designando bona per confinia: nam tunc necesse non erit hæredi aliter liquidare, quòd bona illa fuerint à testatore suæ mortis tempore possessa. Cum Castren si senserunt Imola in l. à diuo Pio. §. sic quoque, de re iud. Ias. d. l. à diuo §. si super rebus, numero 8. Decius hic numero 17. Iacobinus numero 52. & Zuchardus numero 147. illa ratione mouentur, quia creditur nuntio referenti l. 1. §. Cura. ff. de off. Præfecti. urb. l. 2. ubi Salicet. columna 1. versi. iuxta dictum. C. ne uxor pro marito. Et qui contrarium asserit, is probare tenetur, quod quidem probari potest probando contrarium. Verùm dubia uidetur illa do-
923 ctrina Saliceti: nam is adducitur ex tex. † d. l. 2. C. ne uxori pro marito, & l. 1. C. de priuileg. fisci quæ quidem iura affirmant, illum probare debere bona esse sua, cùm tanquam ab alio possessa executio facta fuit: sed quod executionem nulla causæ cognitio præcesserit, qua demonstretur bona esse illius, cuius detrimento executio fit, eo loci nõ determinatur. ob id credendum est aliquam executionẽ præcessisse, ne aliàs malè exequendo uerum rei dominum, & possessorem probandi onere indebitè grauaret. Quocirca receptæ huic opinioni aduersatur illa ratio, quòd publico nuntio solùm creditur in his, quæ sui officij sunt, uti latè explicauimus in commentarijs De arbitrarijs iudicum, lib. 2. casu 112. sed quòd bona illa possiderentur, uel non,
924 ab eo defuncto, † non est de officio nuntij publici, qui ex sua assertione non debet posse efficere eum esse possessorem, qui fortè non est atque ita in specie respondit Bart. cons. 209. Viso processu facto contra Bonum, numero 4. lib. 1. Quò tamen concilientur hæc opiniones, ita tres casus distinguo. Primus est, cùm clarum est defunctum possedisse; tunc sine controuersia creditur nuntio referenti, se misisse in possessionem bonorum defuncti: ita procedit relata communis opinio. Secundus est casus, cum clarè constat, quòd alter, quàm is defunctus possidet: tunc nuntio non creditur, ne illi possessori præiudicium adferatur: ita declarat Bart. d. l. à diuo Pio. §. si super rebus, numero 4. de re iud. ita possunt procedere quæ consideraui aduersus receptam opinionem. Tertius est casus, cum in dubio uersamur, ut quia non constito iudici quę bona ab ipso defuncto possiderentur & licentiam dat iudex nuntio, ut heredem mittat in possessionem bonorum dicti defuncti: nuntius accedit ad locum ubi sita bona sunt, & mittit in possessionem, refertque se misisse. hoc casu nuntio creditur.
925 Illa est ratio, quia lex de illius fide & diligentia † confidit: & ob id credit, quòd nuntius informationes sumpserit, quę erant hęc bona à defuncto possessa, & secundum informationem referat, se misisse in possessionem, & hoc in casu loqui uidentur Castren. & Sal. iam relati. Nam cessat hic excitata à me difficultas, si quidem ex sumptis informationibus scire potest nuntius quis possederit. Concedo tamen hoc in casu admitti contra hanc relationem probationem, quòd apertè respondit Bartol. d. consilio 209. numero 4.

Declarantur nunc iam relata, & primò, non procedit,
926 quando † nuntius retulisset se misisse hæredem in possessionem bonorum, quę erant in dominio illius defuncti: nam tunc ei non creditur ita respondit Castren. cons. 273. Visis & ponderatis, lib. 1. quem secuti sunt Francus capit.

cum

cum parari, columna de appellatio. Alexan.d. l. à diuo Pio §. si super his. numero 15. de iudi. & Zuchardus hic nume
927 ro 147. uersi. Quòd intellige. Illa est ratio, quia † dominium difficilis probationis est, l. si quis ui. §. differentia. de acquiren. possessio. & scripsi in commentarijs De Arbitrarijs iudicium libro secundo, casu. 42. non ergo potest ita de facili cadere in notitiam nuntij, an is defunctus esset dominus, uel non.

Declaratur secundò, ut non procedat etiam quò ad possessionem, quando contradictor iam protestatus fuisset illa bona esse à se possessa, & non à defuncto: & ob id protestatus est, quòd iudex nullam concedat missionem in possessionem eo non citato: nam tunc missio, quæ fieret contra eum, esset nulla, & ipse protestans non arctaretur pro-
928 bandum contrarius eius, quod † nuntius in fauorem hæredis missi in possessionem retulisset. ita sensit Salicet. hic columna quinta, versicul. or attende. Alexand. numero 27. & clarius Zuchardus numero 148. post Felin. in capitulo cùm M. Ferrariensis numero 61. de const. Ea est ratio, quòd cùm iudex, coram quo fit protestatio, uidet controuersiam fieri à possessore, debet de illa cognoscere, l. à diuo Pio. §. si super rebus de re iud. ergo requiritur citatio, l. in causa la. j. §. causa cognita. ff. de mino. si ergo prætermittitur citatio, gesta nullius ualoris sunt. cle. pastoralis, de re iudi. l. de uno quoque. ff. eo.
929 Hæc tamen † protestatio ita demum operatur hunc effectum, si causa aliqua iusta ei fuerit inserta, ut purà, quòd ui uente testatore, cum titulo possidere cœpit: ita Baldus hic numero 24. Spec. in tit. de testa. columna ultima Alexand. hic numero 27. post. Salic. & Castren. & Felin. in d. capit.
930 cùm M. Ferrariensis, numer. 61. de const. Est enim † protestatio hæc prohibitoria, quæ requirit causæ expressionem. l. nomen. C. quæ res pig. obl. possessio. l. 1. C. de præd. Curial. lib. 10. & scribunt Bar. in l. 1. in prin. quæstio. 11. & in l. non solùm. §. morte, nume. 15. de oper. no. nuntia. Ripa. in d. cap. cùm M. Ferra. nume. 149. Rubeus d. §. morte, nume. 381. Molineus in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 1. glo. 4. nume. 5. Quod intelligitur cùm hæres opponit de generalitate protestationi, alioqui eo non opponente, ualet pro testatio, sine intentione causæ, ita Felin. d. capitu. cùm M. Ferra. nu. 61. uer. hanc conclusionem. & cum eo idem scripsit Rubeus d. §. morte. nu. 389. Cætera ex industria prætereo. Incomparabilis huius tractationis utilitas fecit, ut plus quàm par fortè erat, longior essem.

SVMMARIVM.

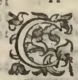
1 *Constitutio. l. creditores. C. de pigno. temperat constitutionem l. extat. ff. quod metus causa.*
2 *Creditor qui ex pacto possessionem debitoris ingreditur, cum maiorem non committit.*
3 *Causa etiam leuis excusat à pœna uiolentiæ.*
4 *Creditor ex pacto debitoris an eius possessionem adipisci & retinere posit.*
5 *Intellectus l. 3. C. de pigno. ex interpretatione glossæ probatus.*
6 *Bartoli sensus ad l. 3. C. de pigno. explosus.*
7 *Possessionem consequi, & retinere, diuersa.*
8 *Baldi interpretatio ad. l. 3. C. de pigno. reiecta.*
9 *Saliceti explanatio ad l. 3. C. de pigno. confutata.*
10 *Statutum Papiæ. 53. in ciuilibus, sub Rub. De possessione plena uacuanda, &c. declaratur.*
11 *Remedium l. 3. C. de pigno. an reddatur creditori pupilli & minoris.*
12 *Decretum interpositum super principali trahi ad consequentia.*
13 *Ecclesiæ prædium ab Episcopo hypothecatum sine solennitate à creditore posse alienari.*
14 *Creditor ingredi non potest possessionem prædij minoris, qui sine solennitate obligationem contraxit.*
15 *Statutum Papiæ. 53. in ciuilibus, sub Rub. De possessione plena uacuanda, &c. declaratur.*
16 *Creditor pupilli pacto inito in iure personali, non potest sua sponte possessionem ingredi.*
17 *Creditor pupilli pacto inito in iure personali, de rebus quæ seruari non possunt, ingredi potest sua spontè possessionem.*
18 *Res quæ seruando seruari non possunt, facilè distrahi possunt.*
19 *Creditor pupilli pacto inito in iure personali, cùm res data pignori est de his, quæ seruari possunt, non potest spontè ingredi possessionem.*
20 *Pupillus in alium transferre non potest possessionem.*
21 *L. 2. § si à pupillo ff. pro empto. intellectus.*
22 *Creditor ecclesiæ ex pacto ingredi sua spontè possit illius possessionem.*
23 *Sacrilegium excusat iuridica executio.*
24 *Sepulcri uiolati actio non est contra eum, qui iussu iudicis aliquid egit.*
25 *Iudicis iussus excusat.*
26 *Ecclesiæ bona obligari potuerunt antequàm ecclesię efficiantur.*
27 *Donans post donando ius aliquod sibi reseruare.*
28 *Statutum Papiæ in ciuilibus, sub Rub. De possessione plena uacuanda, &c. declaratur.*
29 *Ecclesiastica bona obligari non posse nec pacto efficit, ut eorum possessio spontè à creditore liceat ingredi.*
30 *Creditor spontè ingredi non potest possessionem ecclesię ex pacto inito, ministris resistentibus.*
31 *Remedium. l. 3. C. de pigno. locum habet in licentia data in testamento.*
32 *Remedium l. 3. C. de pigno. locum habet in licentia data in testamento minus solenni.*
33 *Remedium. l. 3. C. de pigno. locum habet in licentia tacitè data in ultima dispositione.*
34 *Remedium l. 3. C. de pigno. locum habet in alio contractu quàm pignoris.*
35 *Statutum Papiæ, 53. sub. Rub. De possessione plena uacuanda, &c. declaratur.*
36 *Constituti clausula quid operetur in remedio. l. 3. C. de pigno.*
37 *Violentiæ crimen facilius excusat legis auctoritas, quàm partium conuentio.*
38 *Clausula precarij quid operetur in remedio. l. 3. C. de pigno.*
39 *Pactum quod debitore non soluente, res cedat insolutum, an ualeat in casu. l. 3. C. de pigno.*
40 *Pactum simile legi commissorię non est reprobatum inter debitorem & tertium.*
41 *Pactum cum tertio ut res cedat insolutum in casu. l. 3. C. de pigno. non ualere ab initio.*
42 *Pactum ex interuallo initum cum tertio, ut res cedat insolutum, ualet in casu l. 3. C. de pigno.*
43 *L. Titius ff. de pigno. actio. intellectus.*
44 *Pactum cum debitore initum, quòd res censeatur empta iusto pretio, ualet in casu l. 3. C. de pigno.*
44 *Pactum quòd res obligata cedat insolutum, transit etiam contra pupillum hęredem debitoris.*
46 *Pactum, quod res cedat insolutum in casu l. 3. C. de pigno. quando ob moram ualeat.*

Licentia

47 Licentia creditori concessa de ingrediendo possessionem sua spontè quando incipiat habere locum.
48 Licentia ingrediendi possessionem debitoris re deducta in notorium, locum habet.
49 Statutum Papiæ 53. in ciuilibus, sub Rub. De possessione plena uacuanda, & c. declaratur.
50 Clara res redditur, cùm in loco cernitur.
51 L. si Titius ff. de seruis exporta. declaratur.
52 Liquidatio est necessaria in remedio. l. 3. C. de pigno.
53 L. 1. C. si mancip. ita fuer. aliena. intellectus.
54 L. 1. C. si seruus expor. uen. intellectus.
55 L. ult. C. de compensa. declaratur.
56 Compensando creditor sibi soluit.
57 Hæreditas adiri non potest nisi constet de uiribus testamenti.
58 Executio properanda non est.
59 Instrumentum executioni non mittitur ex dispositione statuti ante liquidationem.
60 Conuentio de ingrediendo possessionem ratione crediti conditionalis est.
61 Conciliatio opinionum, quando liceat sine liquidatione exequi licentiam de ingrediendo possessionem debitoris.
62 Praxis exequendi licentiam de ingrediendo possessionem debitoris.
63 Creditor ex pacto expresso ingredi potest possessionem debitoris non facta liquidatione.
64 Licentia de ingrediendo possessionem debitoris non facta liquidatione quando data censeatur.
65 Socini consideratio dubia.
66 Liquidationem superuenientem post ingressum creditoris in possessionem debitoris sufficere.
67 Captura concessa ante liquidationem debiti reconualescit ea superueniente.
68 Statutum Papiæ 52. in ciuilibus sub rubr. De forma tenenda circa possessiones dandas & c. declaratur.
69 Clausula constituti in pacto de ingrediendo possessionem debitoris operatur, ut possit ingredi non facta liquidatione.
70 Liquidationis forma in remedio. l. 3. C. de pign.
71 Liquidationis iudiciũ diuersum a iudicio principali.
72 Statutum Papiæ 52. sub rubric. De forma tenenda circa possessiones dandas & c. declaratur.
73 Remedio l. 3. C. de pignor. locus, an sit nulla præcedente mora debitoris.
74 L. quæsitum. ff. de pigno. intellectus.
75 Creditor mora non commissa a debitore ingredi non potest statim possessionem, si debitoris suspicio cessat.
76 Conciliatio opinionum, quando non commissa mora creditor ingrediatur possessionem debitoris.
77 Licentia de ingrediendo propria auctoritate, an locum habeat contra resistentem.
78 Licentia de ingrediendo possessionem propria auctoritate non potest exerceri contra iustè resistentem.
79 Iudici malè exequenti licet resistere.
80 Licentia de ingrediendo possessionem propria auctoritate exequi potest contra resistentem sine causa uerbaliter.
81 Licentia ut supra exerceri non potest contra resistentem de facto.
82 Bartoli inconstantia notatur.
83 Bartolus declaratur.
84 Creditor post resistentiam debitoris ex interuallo ingrediens possessionem, an uim committere dicatur.
85 Creditor per vim ingredi potest possessionem ex facto debitoris, seruato tamen moderamine tutelæ.
86 Creditor vti non potest licentia de ingrediendo contra resistentem de facto sine causa iusta.
87 Locatorem non posse per vim expellere conductorem.
88 L. pen. C. de pign. actio. sensus.
89 Creditor in remedio. l. 3. C. de pign. an clam possit ingredi possessionem.
90 Licentia excusans à violentia, excusat etiam à clandestinitate.
91 L. si a te. ff. si seruit. vend. intellectus.
92 Patientiam habere non dicitur, qui factum ignorat.
93 Creditor an ex consuetudine, ut ex pacto, licentiam habere possit ingrediendi possessionem debitoris.
94 Creditor ex d. consuetudine sine ut ingredi potest.
95 Consuetudo non valet, quod per uim creditur ingrediatur possessionem debitoris.
96 Statuto concedi non potest, quòd creditor vi possit ingredi possessionem debitoris.
97 Remedium. l. 3. C. de pigno. transmitti ad hæredes creditoris.
98 Cessabilia quæ sunt, sunt etiam transmissibilia.
99 Paciscens etiam hæredi prouidere voluit.
100 Cedi posse licentiam ingrediendi possessionem propria auctoritate.
101 Statutum Papiæ 53. sub rub. De Possessione plena vacuanda & c. declaratur.
102 Cedi non potest licentia ingrediendi possessionem debitoris per vim.
103 Cessio ut supra non prodest, non cessa personali actione.
104 Item nec non facta cessionis liquidatione.
105 Item nec cum generaliter facta est cessio.
106 Remedium. l. 3. C. de pign. an transeat contra hæredes debitoris.
107 Hæres debitoris eiusdem conditionis qua defunctus pacto. l. 3. C. de pign. tenetur.
108 Licentia ingrediendi fundum propria auctoritate nõ transit contra hæredem, non facta liquidatione.
109 Item nec cùm hæres est diuersæ conditionis à defuncto.
110 Remedium. l. 3. C. de pigno. non impeditur à pupillo hærede ex sua persona.
111 Remedium. l. 3. C. de pigno. an transeat contra singularem successorem.
112 licentia iuxta. l. 3. C. de pign. realis an sit.
113 L. Titius. ff. de ser. exporta. intellectus.
114 Pignoris ius in rem est.
115 Personalia non transeunt in successorem singularē.
116 Personale est facultas cedendi lapidem, & ingrediēdi fundum.
117 Actionem à modo proponendi cognosci.

118 Signoroli opinio quaedam expensa.
119 Personalia ob extensionem effici realia.
120 Pactum incontinenti appositum non mutat naturam contractus.
121 Signoroli consideratio improbata.
122 Bartoli opinio examinatur & defenditur.
123 Sententia actionem in factum & iudicati parit.
124 Licentia de ingrediendo fundo non est iuris realis executiua.
125 Licentiae de ingrediendo effectus.
126 Iudicis licentia de ingrediendo pro iure personali ex contractu operatur rescisso.
127 Licentia de ingrediendo pro iure personali ex contractu potest exequi contra singularem successorem sine rescissione contractus, in quem lite pendente facta est alienatio.
128 Item cum pactum alienationem rescindit.
129 Rescissio facta à lege non requirit factum hominis.
130 Licentia iudicis de ingrediendo quando operetur ex actu ultimae uoluntatis, alienatione sine dolo facta.
131 Item quid alienatione dolo facta.
132 Item quid pro iure reali ubi successor debitori non successit.
133 Item quid ubi ius habet à debitore, & debitum est liquidatum.
134 Locator habet tacitam hypothecam illatorum & inuectorum.
135 Licentia de ingrediendo fundum afficit singularem successorem, cum constat eum à debitore causam habere.
136 Liquidatio coram iudice fit, successorem debitori succes sibile.
137 Licentia de ingrediendo nil operatur contra singularem successorem, non facta liquidatione debiti.
138 Item nec lite adhuc pendente.
139 Item nec lite coepta contra principalem.
140 Licentia de ingrediendo ob clausulam constituti operatur etiam non liquidato debito.
141 Item nihil prodest constitutum cum pacto executiuo.
142 Statutum Papiae 58. in ciuilibus, sub rub. Quòd creditor contra extraneum possessorem &c. declaratur, & statutum Mediolani lib. 1. cap. 173.
143 Excussio debitoris principalis, an sit necessaria cum pactum exequitur contra singularem successorem.
144 Excussio principalis debitoris non requiritur cum instrumentum guarentigiatum exequitur contra fideiussorem.
145 Excussio ob clausulam constituti cessat.
146 Statutũ Papiae 58. in ciuilibus, ut suprà declaratur.
147 Libellus, an sit necessarius, cum ex urbanitate iudex concedit licentiam creditori de ingrediendo fundum debitoris.
148 Creditor sua auctoritate ingredi dicitur, cùm iudex ex urbanitate concedens hanc licentiam, possessorem non monet.
149 Iudex non praeiudicat creditori si minus solenniter concedit licentiam creditori de ingrediendo fundũ, cùm a se ipso habet.
150 Libellus nec citatio requiritur cum iudex concedit licentiam creditori ingrediendi fundum debitoris, qui ex pacto id iam creditori concesserat.
151 Citatio aduersarij non requiritur in his, quae ex urbanitate fiunt.
152 Libellus requiritur cum ex officio iudex mittit in possessionem creditorem, de cuius credito extat clarum instrumentum.
153 Idem cum de credito testibus probatur.
154 Libellus requiritur cum creditor uult manu iudicis armata comitari in possessionem debitoris.
155 Libellus & litis contestatio requiritur cum creditor uult adipisci possessionem debitoris, quam ex pacto poterat sua sponte ingredi.
156 Possessionis solus ingressus detẽtionẽ tãtũ acquirit.
157 Creditor, qui sua auctoritate ingredi potest, an adeundo iudicem, censeatur illi fauori renuntiare.
158 Creditor adeundo iudicem, sibi non praeiudicat praemissa protestatione.
159 Creditor ubi iudicis auctoritate est adeptus possessionem debitoris, at pignus praetorium acquisiuisse dicatur.
160 Creditor cum uult rem debitoris sibi obligatam habere emptam, quomodo procedatur ad aestimationẽ.
161 Aestimatio rei ius quoddam executiuum ostendit.
162 Aestimatores duo eligẽdi sunt cum aestimãda res est.
163 Aestimatores rei partium consensu eligi.
164 Aestimatores iurant de recta aestimatione.
165 Aestimatores aestimatione facta referunt apud acta iudicis.
166 Aestimatores non tenentur reddere rationem, cur tãti aestimauerint.
167 Perito referenti se tanti aestimasse, credi.
168 Aestimatores ubi dissentiant, quid agendum.
169 Creditor asserens se ex licentia debitoris esse ingressum fundum, an ostendere debeat, se ea auctoritate usum.
170 Actus ubi uariè põt intelligi à faciente declaratur.
171 Possessio praesumitur apprehensa ex titulo praeambulo.
172 Creditorem habuisse animum furandi & occupandi iniustè, ex coniecturis detegitur.

Impp. Seuerus & Antoninus. AA. Maximo.

Creditores, qui non reddita sibi pecunia, conuentionis legem, ingressi possessionem, exercent: vim quidem facere non videntur: attamen auctoritate Praesidis possessionem adipisci debent. PP. Kal. Maij, Antonino. A. II. & Geta. II. Coss.

QVINTVM ADIPISCENDAE possessionis remedium ex l. 3. C. de pignor.

CVM Praetorum interdictis & Iustiniani noua cõstitutione prouisum satis sit ijs, qui uel testamento, uel ab intestato possessionem bonorum defuncti cõsequi possunt: & de his hactenus a nobis actum non indiligenter fuerit: operaepretium nũc uisum est, si hoc loco explicarẽ, quomodò creditores possessionem bonorum debitoris sui adipisci ualeant. Et quamquã cõstitutio haec ante illam Iustiniani, quam paulò ante explanauimus, ducẽtis plus annis cõdita fuerit, attamen ne ordinẽ illũ a nobis obseruatũ in recẽsendis remedijs adipiscẽdę possessionis ex ultimis testatorũ dispositionibus, perturbarẽ, ac alijs iustis de causis, eã hoc loco collocauimus.

Con-

Constitutio hæc Septimij Seueri, & M. Basiani Antonini permulgata fuit sub Consulatu secundo Antonini & Getæ. I. quod ex Holoandri & Antonij Contij Cronologia contingit anno 206. humanæ salutis. Constituerunt Impp. II. creditores uim nullam committere, si ex pacto inito cũ debitore ipsius debitoris possessionem sua sponte ingre-
1 diuntur. Temperat † atque moderatur constitutio hæc illam Diui M. Antonini philosophi. l. extat. ff quod metus causa. quam in commentarijs De recuperanda possessione, remedio 5. exposuimus. M. Antoninus constituit, creditores sua auctoritates ingredientes possessionem bonorũ debitoris uim facere. quod Seuerus & Antoninus moderati sunt, ne scilicet locum tunc obtineat, cum ex pacto creditor ingreditur: cessat enim tunc omnis uis, siquidem nolenti nulla fit uis & iniuria. cap. scienti. de reg. iur. in 6. Hinc
2 Paulus in l. qui ratiario. ff. de pig. ac. respõdit. † creditorem hunc maiorem uim non committere. & Impp. Dioclet. & Maximia. in l. pe. C. de pigno. actio. censuerunt, ob conuentionem hanc creditori licere auferre debitoris bona. Cuius
3 quidem sententiæ aperta est ratio; siquidem, si † causa quæ uis etiam minus iusta a pœna uiolentiæ excusat, quemadmodum diximus in eo remedio quinto. q. 14. multò magis excusare posse debet concessa hæc facultas ex pacto & partium conuentione. Cęterùm, an creditor hic possessionem adipisci, & in ea insistere ualeat, maximè dubium est, quod ut planum faciam quæstionem iuris subijcio.
4 QVAERO primò, an † creditor iste ex simplici pacto, ut sua auctoritate & sponte ingredi ualeat possessionem debitoris, possit possessionem illam adipisci & retinere? Pendet hæc iuris dubitatio a sensu huius constitutionis.
5 Vnus itaque est † sensus atque intellectus, quem probauit glossa hic, & illum tuentur Bal. & Ang. hic. Constituisse Impp. ut qui ingrediendi possessionem ex partium conuentione facultatem habet, eam adipisci & retinere ualeat. Quod uerò in hac constitutione est scriptum, iudicis auctoritate adipisci debere: ex humanitate quadam id fit. Cuius quidem sensus est ratio prima, quòd nisi hæc concessa facultas effectum hunc adipiscendi atque retinendi possessionem pareret, parum aut certè nihil operaretur. Quorsum ingredi, si adipisci ac retineri possessio ipsa non potest? Accedit, quod possessionem retinere (ut Baldus hic scribit) uenit in consequentiam quandam ipsius ingressus, siquidem ingrediens possessionem animo acquirendi, statim acquirit. l. 3. in princip. ff. de acquiren. possess. atque ita retinere potest. Hãc interpretationem ego probare soleo, quippe qui uideam in eo omnem positam esse difficultatem, quòd uerba illa, auctoritate Præsidis adipisci debent, repugnare uidentur. Verum, ut iam attigi, rectè glossa exponit, ex humanitate id fieri. quemadmodum probatur simili exemplo in l. quidam Iberus. ff. de seruit. urba. prædio. & clarius in l. in ciuile. C. de furtis. & l. 3. §. non perpetuæ. ff. de sepul uiol. & uberius in l. debitores infra, nostro titulo. Erit quoque magis tutum, & si non necessarium, iuxta. l. si pupillorum. §. 1. ff. de reb. eo. ubi glo. in uerbo. tutius, citat hunc tex.
6 Secundus est † intellectus huius constitutionis, quem attulit hic Barto. & illum est secutus Anto. Negusa. in tract. de pigno. 4. parte princip. numero 9. inquit Bartol. hæc licentia ingrediendi possessionem non præstare facultatem adipiscendi & retinendi eam, sed opus deinde esse Præsidem adire. Huius sanè interpretationis ea uidetur ratio,
7 quòd diuersum quid sit ingredi † possessionem, & eam consequi atque retinere. l. tertia. §. ultim. ff. de acquir. poss. l. cùm legati. ff. ex quib. caus. in poss. ea. l. 2. in princ. ff. pro hære. Et aliud consequitur, qui ingreditur, quam qui possidet. siue possessionem acquirit & retinet. l. si cui in princ. & §. legatorum. ff. ut in possess. lega. & probat. l. si quis ante. ff. de acquir. posses. Hanc interpretationem improbarũt Bald. Ang. & Sali. hic colum. 1. ea ratione, quòd imò licentia concessa, ut ingredi liceat, eum effectum parit, acquirẽdi scilicet possessionem, d. l. 3. in prin. de acquiren. possess. Et Bartoli interpretatio (inquit Baldus) fortè tunc procederet, cùm ingrediendi possessionem data esset facultas ex causa, quæ acquisitionem non operatur. sicuti cùm data est facultas ingrediendi fundum aucupandi, atque uenandi gratia, aut eundi, iterque faciendi per ipsum fundum, iuxta l. 3. ff. de acqui. rerum domin. Præterea (ait Baldus) nisi hæc facultas operaretur retinendi effectum, esset potius risu dignum, quam aliter. siquidem etiam ingrediens alterius possessionem sine animo eam sibi acquirendi uim possessori non facit. d. l. 3. fi. de acq. rerum domi.
8 Tertius est † intellectus a Baldo perpensus, & quem ad uerbum Angelus. Baldi nomine suppresso, retulit, sibique uendicauit. nempè, uerbum illud, debent, stare propriè, ut sit sensus: debent creditores pignoris possessionem adipisci, alias secus ubi data non est licentia ingrediendi, uerba hæc Baldi sonant. hanc licentiam esse datam a debitore, & illa sufficere etiam ad adipiscendam possessionem. Qui sensus cum isto glossæ idem est. Angelus uerò ita scribit, debent creditores pignoris possessionem adipisci iudicis auctoritate, alias secus, ubi non est data licentia. Quæ sanè interpretatio hæc uerbis huius constitutionis conuenire non uidetur. siquidem in ea primò scriptum est, ob datam licentiam a debitore ingredi licere. deinde subijcit, iudicis auctoritatem necessariam fore in ea adipiscenda. affirmat ergo tex. iste licentiam dari a debitore de ingredienda, & a iudice de adipiscenda possessione: cùm tamen Ang. totum iudici tribuat.
9 Quartus † est intellectus Saliceti hic columna secunda. uers. pro cuius declaratione &c. præmittit ille ad faciliorẽ rei cognitionem, quòd licèt creditor iure pignoris possideat ciuiliter & naturaliter. l. cùm notissimi. §. sed cum. C. de præscr. triginta annorum. l. 1. §. per seruum corporaliter. ubi Ias. & Socin. ff. de acquiren. poss. Negusa. in tracta. De pigno. parte tertia. membro primo. num. 30. Verùmtamen quò ad ea, quę dominium respiciunt, uel ius dominij, debitor dicitur possidere, non autem creditor. l. pignori. ff. de usuca. censuerunt ergo Impp. II. sua hac constitutione, quòd licèt creditor per conuentionalem ingressum adeptus fuerit possessionem iure crediti & pignoris, non tamen ipse creditor possidet iure dominij, uel quasi, sed debitor ipse. Quocirca si uult creditor possessionem illam, quæ ius dominij respicit, abipisci, iudicis auctoritate facere debet, cùm propria non possit. atque ita uerbum, debent, propriè stat, & intelligitur necessitatem ponere. Verùm interpretatio hæc nulla ratione nihil probatur, tũ præsertim, quòd & iam si dicimus creditorem ex licentia iudicis ingredi & adipisci possessionem, non tamen iure dominij possidere dicitur. Quandoquidem non immutat iudex pignoris huius conuentionalis naturam, quæ est, ut iure dominij creditor non possideat. d. §. per seruum corporaliter. Quatenus ergo pignus conuentionale remanet, iure dominij creditor non possideat. Non enim iure probatur, quod ex iudicis licentia creditor iure etiam dominij pignus possidere dicatur. Est ergo quod dicamus ueriorem esse sensum & interpretationem Accursij & sequaciũ. Facilè tamen hæ euitantur controuersiæ, si curabunt creditores in instrumento constituti pignoris clausulam hanc adhibere, quòd eis liceat ingredi, adipisci, atque retinere possessionem ipsius rei pignoratæ. Quod optimum factu docuerunt Bar. Bald. & Salicetus hic. & cum eis Neguſ. d. tractat. de pigno. 4. parte principali. numer. 10. Et hoc ma-
10 ximè erit utile in ciuitate Papiæ, † cuius statutum 53. in ciuilibus, sub rubr. De possessione plena uacuanda &c. dũ uult creditorem esse manutenendum in possessione sibi data a debitore, utitur eo uerbo, dare, quod translationem ostendit. l. ubi. autem non apparet. §. ult. de uerborum obl. Ias. l. traditionibus. in fine. C. de pact. & illa uerba statuti, uel habitam nunc & in futurum pro data, intelligi possunt de translatione ficta per constitutum. Non ergo erit satis in casu illius statuti simplex hæc debitoris concessio.
11 QVAERO secundò, an huius † constitutionis beneficium atq; remedium concedatur creditori pupilli, qui uel solus, uel tutoris auctoritate adhibita, licentiam hanc ingrediendi atque adipiscendi possessionem creditori dedit? Bar. hic num. 5. & cum eo Sal. colum. 10. q. 9. & Neguſ. in tract. De pign. 4. parte, nu. 18. plures casus ita distinguunt.
Primus est, cùm creditor uult uti pacto ad executionem iuris realis in pignore, cuius constitutio ualida est: tunc creditori conceditur huius constitutionis remedium: ita relati iuris interpretes. Ea est ratio, quòd si pignoris constitutio ualet, ita & pactum. l. si pupillorũ. §. 1. ff. de reb. eor.

Est enim pactum hoc conseruatiuum illius constitutionis
pignoris, iure merito valet argu.l.qui autem.ff.de constit.
pecun. Hinc rectè annotauit Bald. in d.l.si pupillorum.§.
12 primo.† decretum interpositum super uno contractu tra-
hi ad consequentia illius, Imò fortius ait Bald. hoc trahi
13 ad ecclesiā, ut si cum decreto Episcopi † obligauerit præ-
dium creditori, poterit ipse creditor postea id alienare, nō
obseruata solennitate. authen.hoc ius porrectum.C. de sa
crosan.eccle.ubi Bart.num.21. idem scripsit Alex. consil.
189.nu.3.lib.7.& Decius in l.mandata.3. notab.ff. de off.
eius.ubi idem de minore scribunt.alia his similia congessit
Tiraq.in tract. De legibus connubial.in glo.3. nume.155.
Quibus addo Decium consi.558.num.9. & Cagno.in l.2.
nu.151.C.de pact.inter emp.& uend.
14 Secundus est casus, cū † creditor vult uti pacto ad exe-
cutionem iuris realis in pignore, cuius constitutio nō ua-
luit. Hoc in casu non potest, ita relati Doctores. Ea est ra-
tio, quòd si non ualet pignoris constitutio, quæ principalis
est, ita nec hæc conuentio, quæ illi est accessoria: iuxta l.
cùm principalis.ff.de reg.iur.& c.accessorium.de reg.iur.
in 6.confert text.l.curator, & l.pen.C. si res alien. pigno.
15 dat.fuer.& hoc in casu potest declarari † statutum Papiæ
53.in ciuilibus sub rubr. De possessione plena uacuanda,
& disbriganda, & manutenenda. Non procedit illud sta-
tutum cum debitoris pactum est factum a minore, qui non
potest alienare, & pignus constituere.
16 Tertius est casus, cùm † creditor vult vti hoc pacto ad
executionem iuris personalis, & pactum factum est, quòd
liceat ingredi, tunc ingredi potest, nec persona pupilli im-
pedit: ita Bar.hic nu.5.versi.Aut creditor.ex l.apud Iulia-
nū, in prin.& §.seq.ff.ex quib. caus.in possess. eatur. quod,
affirmauit & Neguśa.d.4.par.nu.18. versi.aut creditor.Et
hoc in casu etiam procedit relatum statutum Papiæ. Quo
autem ordine contra pupillum iudicialiter procedatur in
hac missione in possessionem, declarauit Roma.consi.454.
& Decius in l.in eo quod plus.§. vlt.in fin.de regu.iur. &
Abbas, qui cum Romano in eodem casu consuluit, consi.
43.lib.2.
17 Quartus est casus, cùm † creditor vult vti hoc pacto ad
executionem iuris personalis: quod quidem pactum fa-
ctum fuit, quod liceat ingredi, & possessionem adipisci, ac
retineri illius pignoris, cuius res seruando seruari non po
test. Hoc casu adhuc licet: ita Bar. & cum eo cæteri præ-
18 citati Doctores. Ea est ratio, quòd hæ † res facilè distrahi
possunt. Qua de re egregiè scribūt omnes præsertim Ias.
in l.1.§.fuit quæsitum.nu.30.34.ff.ad Trebel.
Quintus est casus, qui plusculum dubitationis habet:
19 nempè, cùm † res pignori data est de his, quę seruari pos
sunt: & creditor vult vti pacto ad executionē iuris perso-
nalis, ut possit ingredi, adipisci, & retinere possessionem.
Hoc in casu huic creditori non conceditur hoc remediū:
ita Bar. hic nu.5.ad finem. versi.sed quantum. Ea ratione
20 vtitur, quòd sua uoluntate nō potest † pupillus, uel tutor
possessionē in alium transferre.l.pupillus.ff.de acqui.rer.
dom.& l.magis puto.§.1.ff.de reb.cor. Verùm ab hac opi
nione dissentiunt Imo.in l.1.§.si de pupillo.ff.pro empto.
Alex.in l.possessionem.nu.3.ff. de acqui.pos. & Negusa.
21 d.trac.De pign.4.par.nu.18.ad finem.ex opinione glo.in
d.§.si pupillo, quæ in secunda dissolutione affirmat, quòd
licèt pupillus non possit alienare res immobiles, uel mo-
biles, quæ seruari possunt, sine decreto Prætoris, pôt tamē
sine illo decreto alienare earum rerum possessionem. Quę
sanè interpretatio ad d.§.si a pupillo, probabilior videtur
esse illa, quam attulit Bar.hic nu.5. in fin. dum censuit, ibi
possessionem fuisse penès emptorem, uel loqui de rei mo
bilis alienatione, quę secundum illa tempora nō erat pro-
hibita. Non enim quò ad possessionem transferēdam ad-
hibēda est hæc dñia, cum (ut diximus) sine decreto distrahi
& trāsferri illa possit. qd sensit idem Bar.in d.§.si a pupil
lo, nu.3. in fi. Quod erit ad notandum ad interpretationē
relati statuti Papię.53. ut scilicet & hoc in casu procedat.
22 QVAERO tertiò, an huius constitutionis † remediū
reddatur creditori, ut ingredi, & adipisci ualeat possessio
nem bonorum ecclesiæ? Innocen.in cap. verùm, de foro
compet.negat, reddit sed ait, necessariam fore auctoritatē
iudicis ecclesiastici. Quod uisus est probare Neguś.in tra-
cta.De pign.4.parte principali, num.19. Ea ratione utitur
Innoc. quòd cùm iam semel dominium translatum sit in
ecclesiam, Deo dicatum dicitur; quare qui inde aufert, sa-
crilegium committit.arg.cap.1. & ca.nulli liceat. 12.q.2.
23 Verùm respondet Bar. hic nume. 7. † executionem iuri-
dicam à sacrilegio excusare: ita ait Vlpianus in l. quam-
24 quam, in princip. ff. de aqua pluuia. arcen. non esse † se-
pulchri uiolati actionem cōtra eum, qui iussu iudicis egit.
ita pariter cessat iniurię actio, cùm iudicis iussu executio
fit.l. iniuriam.§.1.de iniurijs. alia his similia scribunt De-
cius, Cagn. & cæteri in l. non uidentur. §. qui iussu. de
regu. iur.
Secundò probare uidentur hanc Inno. opinionem tex.
l.1.§.fi.& l.2.ff.de reb.eo. qui sub tutel.quibus constitu-
tum est, bona eo ipso quò minoris effecta sunt, alienari si-
ne decreto non posse; nec etiam pignori dari. satisfacit
Butrius in d.c.Verum in fi.de foro cōpet, ibi loqui in obli-
gatione pignoris, quæ non oritur antequam res sit effecta
pupilli. hęc in pacto quod rem afficit, antequā sit ecclesię.
Verùm Butrij responsio, quæ fortè casui, in quo ipse lo-
quitur, conuenit, non satis ad rem hanc nostram pertinet,
cùm nos eo in casu loquamur, quādo res plenè effecta est
ecclesiæ. Quocirca rectius responderi potest, ut iam cum
25 Bartolo diximus, † iussum iudicis excusare. quod in spe-
cie probat. l.si pupillorum.§.1.ff. de reb.eo. dū respondit
Vlpia. pignus datum à Prætore sine solennitate alienari
posse. De his nonnulla scripsimus in commentarijs De Ar
bitrarijs iudicum lib.2.casu.171.nu.31. & nu.71.
Contrariam itaque sententiam aduersus Innocentium
probarunt Io.And.Hostien.Butr.Card.& Imo.in d.c.Ve-
rùm.de foro compe.in fi.Bar.hic nume.7. idem consi.96.
Dico partes, nu.1.lib.1.Salic.hic q.10. idem post Baldū in
l.si quis curialis.C.de Episc.& cler.Anch.consi.217. Du-
bium facit.Aret.cons.21.nu.3.Barba.& Fel.in d.cap.uerū.
ille num.85. iste.nu.7.vers.limita hanc conclusionem, &
* * communem testatur Ruinus cons.145.num.6.lib.4.Scri-
26 bunt omnes † bona ecclesiæ antequam Deo dicata sint,
posse hoc pacto affici, & deinde eueniente casu eorū pos-
sessio spontè ingredi. Quam quidem sententiā probat tex.
l.si quis curialis.C. de episc.& cler.in argumentum. dum
prohibitus clericari reuocatur effectus clericus, nec eccle
siæ iniuria fit.ita hic, spontè ingredi possessio pôt, postea-
quā ab initio pignus constitui potuit. Confert secūdò tex.
c.cùm dilecti. de donat. quo conceditur possessionis in-
gressus, ob pactum, quod appositum à donante fuit. licuit
27 enim † donanti reseruare ius illud ab initio cum donauit.
quod explicat Butrius in d.c. Verùm, nu.22.vers.puto qđ
si.de foro compet. Huc & tertiò spectat tex.c.Verùm, de
condi.appos. Accedit quartò, quòd ingressus iste est exe-
cutio validæ conuentionis præcedētis: iure ergo excusat,
iuxta.d.l. quamquam. de aqua plu.arcen. Vltimò ad rem
hanc pertinet illa ratio, q̄ si pacisci licet inter laicū, & lai-
cum, vt hic in tex.cur nō & cū ecclesia, cùm omnis dolus
28 cessat? Hac doctrina interpretari † potest statutum Papiæ
53. sub rub. De possessione plena vacuanda &c. vt etiam
locum habeat hoc in casu. Nam lex ciuilis locum habet,
eo quia exequitur pactum in re, quæ ecclesiæ non dicitur,
inspecto pactionis tempore.
Declaratur primò hæc iuris & Doctorum sententia, ut
29 procedat † cùm res adhuc ecclesiæ effecta non est, atque
ita Deo dicata, secus cùm iam dicata est: ita Bar.hic nu.8.
qui hoc in casu Innocentij opinionem tueri posse ait. Id
quod sensit & Butrius in d.c. Verùm, nu.12.versic.si con-
ditio est honesta. & clarius Fel.nu.9.versi.secunda decla-
ratio. Quæ declaratio est annotanda ad interpretationem
d.statuti Papiæ.
30 Declaratur secundò, ut non procedat hæc sententia † cū
creditor vellet hæc licentia, & facultate uti contra eccle-
siam, cuius ministri resistunt: ita in specie Fel.in d.c.Verū,
col.vlt.vers.sexta declaratio.& ibi Barba.nu.76.vers.secū
dò nisi.post Abbatem ibi. Quod alijs infrà q.12. compro-
* babimus est enim hæc declaratio & cæteris * communis.
31 QVAERO quartò, an huius † constitutionis reme-
dium reddatur, cùm licentia & facultas hæc ingrediendi
possessionem sua spontè, concessa fuit in testamento, uel
alia ultima uoluntate? Et reddi affirmarunt Bar.hic num.9.
Bald.

Bal.columna 2.uers.hæc autem. Angel.columna 1.uersic. hac autem,& Salic.colum.5.q.3.Bal.in l.legis Iuliæ.in fin. C.qui bonis ced.poss.Signorol.cons.4.nu.15. Quibus accedunt Negusa.in tract. De pigno.4 parte principali, nu. 12.alios recensets Tira in tract.le mort a saisit le uiu,par.7. declar.3.Maria.Soc.Sen.cons.11.colu.2.in fi.lib.1. Quod probat primo.l.Titia cùm testamento.§.1.de lega.2. ex interpretatione glossæ in uerbo,non sic.Quæ etsi de licentia ingrediendi possessionem ipsius rei legatæ loquitur, attamen & idem esse de re alia,ex rationibus,quas mox subijciam,dicendũ est.Confert secundò.l.Lucius.ff.de alimen. & ciba.lega. Tertiò l.non est mirum.ff.de pign.act. Quartò quoniam à contractibus ad ultimas uoluntates argumẽtari licet.l.seruum filij.§.eum qui chirographum.de leg.j. sed in contractibus conceditur hęc facultas ut hic,ergo & per ultimam dispositionem. Quod tantò fortius procedit, cum in ultimis dispositionibus dominium rectà uia transeat in eum,cui res relicta est.l.a Titio.ff.de furt.

32 Extenditur primò, ut locum † etiam habeat hæc iuris sententia eo casu,cùm hæc licentia data est in testamento minus solenni: ita censuit Tiraq. d.tract. le mort a saisit le uiu,part.7.decla.3.num.1.

Extenditur secundò, ut procedat hæc sententia etiam
33 † si tacitè concessa fuerit hæc licentia:ita Tiraq.d.decla.3. nu.1.& sensit Boer.q.77.nu.2.in fin. Plura adferri possent exempla,quæ congessi supra in secundo rem.quæstio.12. extensione secunda.

Declaratur hæc conclusio, ut locum sibi non uendicet in Gallia:ita Tiraq.d.decl.3.in fi. qui eiusdem sententiæ recense: Io.Faber.Boer.& alios.

34 QVAERO quintò,an hoc remedium † locum habeat in alio contractu,quàm pignoris?Barto.hic nu.10.docuit, locum habere. eum cum eo senserunt Bal.col.2.uers. hæc autem licentia.& Ang.col.1.uers.& ideo.Sal. ibidem col. 5.q.3.& Negus.d.4.parte,num.12.ex tex.l.Titius.ff.de seruis exporta.ubi in cõtractu uenditionis licet pacisci,ut manus iniectio uenditori salua sit in re, si adiecta conditio nõ obseruetur,quem textum eo loci in hanc sententiam annotarunt Bal.& Albericus.confert secundò l.1.§.2.C. si ser. extero.& tertiò.facit l.1.C.si mancip.ita fuer.alie. Ita etiã
35 debet intelligi † statutum Papiæ 53. in ciuilibus sub Rub. De possessione plena uacuanda & disbriganda & manutenenda,dum simpliciter de creditore loquitur, intelligi potest de creditore ex quouis contractu.

36 QVAERO sextò,quid operetur † clausula constituti,dum pacto apposito,quòd ingredi & adipisci liceat ipsõ tè, debitor constituit,se tenere & possidere nomine ipsius creditoris? Bartolus hic nu.11.docuit,hoc pactum sui natura ualere & operari translationem totius possessionis, quæ penes debitorem erat.l.quod meo.ff.de acq.pos.l.pignus.de pigno.act.& l.quædam mulier.ff.de rei uen.Quo circà hoc in casu hoc nostro inquit idem Bar. parum operatur clausula illa, quòd liceat propria auctoritate ingredi,atque adipisci possessionem: cum iam possessionem creditor ipse habeat ex clausula constituti. Verùm operari posset hæc licentia illum effectum,quòd si contingeret debitorem constituentem interuertere creditoris possessionem, posset is creditor sua auctoritate eam possessionem ingredi. quod affirmauit idem Bar.infrà nu.18. et clarius nu.25.uers.sed pone,et infrà latius.q.14.explicabimus, et Bartolum hic probarunt Ferratius caut.48.nume.3.Imola cons.10.num.3.et Tiraq.in Tract.de iure constituti,parte. 1.nu.37.40.et in Tract.le mort à saisit le uiu.3.parte,decl. 2.nu.5. Verùm ab hac sententia dissentiunt Baldus hic columna 2.uers.Dixit Bartolus,et Ang.col.2.uer.in glossa ultima aiunt ij,imò post interuersionem nõ posse ingredi, ex sententia glossæ in l.2.in uerbo,repellere.C.de iure emph. quæ clarè affirmat,licentiam hanc nihil operari post possessionis interuersionem.eam secuti sunt * omnes,ut testatur ibi Ias.num.117.ratione confirmat Baldus,quòd ad ex
37 cludendum † crimen uiolentiæ plus potest legis auctoritas,quàm pactum contrahentium.l.1.et l.2. C. quando liceat sine iud.uin. sed qui à lege ingrediendi potestatẽ hanc habet,ea uti non potest possessione introuersa. l.colonus, et l.cùm fundum.ff.de ui et ui arma.et l.2.C.unde ui.ergo nec potest hic creditor, qui à suo debitore licentiam hanc consecutus est.Cõciliari possunt hę opiniones ex his, quæ infra q. 14. dicemus.ubi latè explicabimus,quando liceat creditori uti hac licentia contra debitorem resistentem. Qua de re in specie hac aliqua scribit Tiraq.de iure constituti d.parte.1.nu.37.

38 QVAERO septimò,quid operatur † clausula precarij adiecta huic pacto,quod ingredi sua auctoritate liceat? Bar.hic num.12.scriptum reliquit clausulam precarij operari possessionis translationem in ipsum creditorem. idem Bar.in l.interdum,num.1.ff.de acquir.poss.Baldus in Rub. C.de coarrahen.empt.q.16.Oldradus cons.14. quos secutus est Afflictus decis.40.nu. 5. Per clausulam uerò ac pactum, quòd liceat sua sponte ei auctoritate ingredi, censetur translata illa possessio naturalis,quæ erat penès debitorem, quam is creditor ingredi sua auctoritate deinde potest ex hac nostra constitutione.

39 QVAERO octauò,an † ualeat pactum, quòd debitore non soluente,res cedat insolutum?ita hanc quæstionem formauit Salicetus col.9.q.7.& rectius quàm fecit Bar.hic nu.13.si rectè eius uerba perpendantur. Plures casus hac in re considerandi sunt.

Primus est casus, cùm pactum est factum inter debitorem & creditorem illum,qui pro ipso debitore fidem suã astrinxit,ut putà inter fideiussorem & debitorem principalem,tunc pactum hoc ualet.l.ult.in prin.ff.de cõtrah.emp.
40 quo loci scriptum est, † pactum simile legi commissoriæ reprobatum esse inter creditorem & debitorem, non autẽ inter debitorem & tertium. Quod latius explicant Carolus Molinæus in Tracta.De usuris numer.357. & Didacus lib.3.uaria.re sol.cap.2.num.7.& num.8.

41 Secundus est casus,cùm alius † est creditor,quàm ille, qui se astrinxit,& agitur,ut habeat insolutum pro debito: idque ab initio actum est.Hoc in casu non ualet conuentio hæc:ita Petrus Perticensis & Bartol.hic, ex l.quamuis ubi Bar.numero 1.ff.de solut. & clarius probat. l. 1. C. de pactis pignor.& tex. in capitulo significante, de pigno.& respondit ad rem nostram Socin.Iun.consilio 146.nume.16. libro 1.

42 Tertius est casus,cùm alius est † creditor,quàm ille,qui se astrinxit,& agitur ex interuallo,ut habeat insolutum pro debito:tunc pactio obtinet quò ad retentionem saltem:ita Bar.hic ex l.Titius.ff.de pigno.actio. ubi idem Bar.numero 3.annotauit. & probat l. cùm dominam. C. de pignor. ea ratione,quia sicut potest dare insolutum purè, ita etiam sub conditione,quæ esset tempore contractus,quemadmodum docuit Cinus in d.l.1.C.de pactis pigno.Quam quidem opinionem probauit idem Bar.in l.quamuis.nume.1. uers.quandoque apponitur.ff.de solutio. Abbas in cap. significante nume.6.de pigno,Alex.cons.178.numer. 1.lib. 7.Guido Papæ.q.6.Negusa.d.Tracta.de pigno. numero 6. & Ripa l.nemo potest,nume.14.de leg.1.Neuiz.consi.86.
† num.12.† communem hanc esse opinionem testatur Didacus lib.3.uaria.resol.cap.2.nume.8.uer.Tertiò hinc etiam. Verùm eo loci ipse Didacus ab hac opinione dissentit eius demque suæ sententiæ fuisse scribit Carolum Molinæum d.Tracta.usurarum,num.363.& Tiraq.in Tracta.De retractu conuentionali,in præfatione,num.7.& ad finem d. tractatus num.136.ea ratione, quòd ita censetur nullum hoc pactum,ut ab initio,cùm adsit eadem fraudis & usurarum
43 suspicio,quæ in eo ab initio celebrato fuit.Rursus tex.† d. l.Titius, non probant hanc communem, quandoquidem in ea non agitur de pacto legis commissoriæ, sed de datione insolutum,quæ fit à debitore creditori:& ea certo ac iusto pretio,non autem pro ipsa quantitate debita.Quę sanè sententia uerior mihi uidetur.

44 Quartus est casus, cùm † initum est pactum inter hunc creditorem & debitorem,quòd res illa pro debito pignori data censeatur empta iusto pretio. Hoc casu obtinet hoc pactum. l.si fundus.§.ult.ff.de pign. ita Bar.hic nume.13. & clarius Sal.d.q.7.idem Bar.in l.ultim.C.de pact.pigno. & Negusant.in tracta.De pigno.4.parte.numero 11. uers. secunda conclusio:& ibidem num.6.uers.secundò fallit.& clare in specie Bartolum hic est secutus Afflictus decis. 368.numero 1.in fine. Alexan. consilio 178. numero 9. libro 7.Imola in capit.significante,numero 10.de pigno.Cępolla caut.209.Molinæus d.tracta.De usuris.numero 358.

H 3 Rubeus

Rubeus conſ.134.& Tiraq.in d.tract.De retractu conuen-
tio.ad finem.numero 138. Quæ quidem ſententia procedit
etiam cùm ſimpliciter dictum eſt,ut res maneat temporis,
ſi pretium reſtitutum non fuerit intra præſtitutum tempus:
etiam & tunc intelligitur,quod ſua ſit iuſto pretio:ita Hoſt.
& Io.Andr.in d.c.ſignificante de pign.Tiraq. citato paulò
ante loco,nume.139. qui Alex. & Bertrandum in eandem
ſententiam recenſuit. Addo Ruin.conſ.136.nume.6.lib.2.
conſ.147.ad finem.lib.1.

Extenduntur primò relati omnes caſus, in quibus dixi-
45 mus,hoc pactum eſſe iuſtum, procedere etiam † cōtra pu
pillum ſucceſſorem debitoris:ita in ſpecie noſtra extendit
Sal.hic q.7.in fi.ex l.pupillus.§.ſed ſi creditor.ff. de aucto.
tuto.quod memoriæ commendandum eſſe Sal.ſcribit.

Extenduntur ſecundò relati caſus, ut locum etiam ſibi
46 uendicent,cùm † commiſſa eſt mora a debitore, modò ad
huc iuſti precij æſtimatio facta non ſit à iudice & uiro bo-
no, & res interim adiudicata non eſt, is debitor obtulit
ſolutionem:nam tunc moram purgabit,& impediet pigno
rum perfectam uenditionem;ita ſcribunt Ang.in l.cum do
minam.C.de pign.Marſil.ſing.569. Molinæus.d.tract. De
uſuris.num.358 & Didacus.d.c.2.num.8.uerſ.2.infertur.

47 QVAERO nonò,quo † tempore incipiat competere
hæc facultas intrandi poſſeſsionem & retinendi poſſeſsio-
nem propria auctoritate, cùm conſtitutio hæc loquatur,
quando debitum eſt liquidum tempore contractus ex par-
tium conuentione?Et neceſſum fore debitum eſſe liquidū,
vel legis diſpoſitione,uel iudicis ſententia ſcripſit Bar. hic
nu.14.qui duos caſus diſtinxit.Idem reſpondit Aret. conſ.
32.col.1.qui conſuluit, uxorem uirtute pacti executiui nō
potuiſſe propria auctoritate ingredi fundum non liqui-
dato prius inſtrumēto dotali:nempè,uirum fuiſſe uita fun
ctum,& factum eſſe locum reſtitutioni dotis.ita in non diſ
ſimilibus caſibus Bartol. ſecuti reſponderunt Barba.conſ.
28.col.4.lib.1.Soci.Sen.conſ.82.columna 2.uerſ. quarta,
concluſio. lib.3.& conſilio 27.in fin.lib.4. Ruin.conſ. 88.
numero 10.lib.3.Caſſan.in conſuetu.Burgund.§. 14. col.
2.Pariſ.conſ.102.num.19.lib.3.Alc.reſp.293.in fi. & Rol.
• à Valle conſ.20.numero 13. libro 1.* vno ore ij affirmant
tunc ingredi licere cùm debitum effectum eſt liquidum.
Quod probant & alij,quos mox recenſebo. Atque ita etiā
48 eſt interpretandum † ſtatutum Papiæ 53.in ciuilibus, ſub
rubr.De poſſeſ.plena uacuanda &c.dum ſimpliciter loqui
tur de creditore,intelligitur liquidatione facta.quod etiam
probat ſtatutum 52. quod immediatè præcedit,& uidetur
declaratiuum illius ſubſequētis.Duos ergo caſus,ad huius
rei clariorem explanationem,Bartolus diſtinxit.

49 Primus eſt caſus,cùm † per exercitium huius conuentio
nis,hoc eſt,per rei apprehenſionem res deducitur in noto
rium, uel manifeſtum; tunc (inquit Bar.) alia liquidatio
non eſt neceſſaria: ſiquidem ipſo facto fundata eſt credi-
toris intentio. quemadmodum in ſimili dicimus rem
50 † claram reddi,cum in loco ipſo cernitur.l.ſi Titius.ff. de
ſeru.export.& l.1.& l.2.C.ſi ſeruus exporta.uend.Verùm
à Bartol.diſſentiunt Sal.hic quæſtio. 11. uerſ. præterea. &
Ruin.conſil.152.numero 7.uerſ. Item non obſtat. libro 4.
51 Nam(inquit Salicetus) præcitata iure † procedunt,etiam
ſi res non eſt liquida. ſi enim ſeruus per plurium manus
ambulaſſet, & ſequentes illi emptores pactum illud igno-
raſſent, adhuc licebit manum inijcere atque apprehende-
re, cùm tamen aliter res liquida non eſt, nec ei conſtat,
quod ſeruus teneatur in loco prohibito. Idem (inquit
Salicetus) dicendum eſt de ancilla proſtituta, & ſi per
plures emptores ambulauerit.l.1.in fi.C.ſi manci. ita fuer.
alienatio.& l.ſi quis ſub hoc pacto.ff.de contrahen. empt.
Et dico (ſubijcit Salicetus) idem eſſe etiam ſi tunc ancilla
non eſſet in loco proſtitutionis:quia ſufficit proſtitutam eſ
ſe,atque ita conditionem fuiſſe purificatam. Ego uerius in
telligo quò ad effectum apprehendi, idem eſſe cum man-
cipium uel ancilla eſt, uel apud primum, uel apud ſecun-
dum emptorem,cùm res ſemper tranſeat unà cum ſua ob
ligatione. at quò ad euentum conditionis liquidatio requi
ritur,quia certè opus non eſt,ſi in loco prohibito ſeruus re-
periatur, alioqui impoſsibile foret dicere, eſſe permiſſam
apprehenſionem.

52 Secundus eſt caſus, cùm per † exercitium huius con-
uentionis res non deducitur in notorium, & manifeſtum:
tunc hæc liquidatio eſt neceſſaria: ita docuit Bartol. hic
numero 14. uerſiculo quandoque debitum. quem ſecuti
ſunt Alexan.conſilio 188.numero 2. libro ſecundo,Negu.
d.tracta.De pigno.4.parte numero 21.uer.undecima, con
cluſio.& Rolan.d.conſilio 20.numero 13.libro 1. Quam
quidem opinionem probare nititur Bartolus per multis
fundamentis.

53 Primò, ex † l.1. C.ſi manc.ita fuer.alie.ne proſtit.ibi,
notorium non erant ancillam fuiſſe proſtitutam,alioqui ſi-
ne iudicis auctoritate eam deducere potuiſſet.l.ſi quis ſub
hoc pacto.ff.de contrah.emp.Verùm huic fundamento re
ſpondet Salicetus hic quæſtio.undecima,uerſ. Non obſtat
&c.tripliciter. Primò,quòd ibi manum non iniecit, quia
non potuit,nec ante manus iniectionem dominium ad uen
ditorem reuertitur l.1.C.ſi ſer.exporta.uend.ob id neceſ-
ſariò ad iudicem recurſum habet,cùm de facto manu inij-
cere non poſsit:atque ita ib. non adeſt impedimentum iu-
ris:ſed facti,ratione ſcilicè: impotentiæ. Non placet hæc
Saliceti conſideratio; ſi quidem licentia quam Præfectus
concedit abducendi ancillam proſtitutam, eſt ob impedi-
mentum iuris; quoniam (ut docebat Bart.) non conſtabat
proſtitutam fuiſſe: atque ita liquida non erat adiecta con-
54 ditio.Nec ad rem confert caſus.† d.l.1.C.ſi ſeruus expor.
uen. quandoquidem illa manus iniectio ſolùm prohibetur
poſt manumiſsionem,non autem perdurante ſeruitute. in
qua quidem ſeruitute cùm ancilla proſtituta, ſola empto-
ris uoluntate permaneat, dicendum eſt in caſu. d.l.1.C.ſi
man.ita fue. alie. ne proſt. manus iniectionem uenditori
prohibitam non fuiſſe ex pacto,ſed ſolùm,quia non conſta
bat pacto locum non fuiſſe factum.Reſpondet ſecundò Sa
lic.uenditorem illum ſponte ſua Præfectum adiuiſſe, cùm
in eius electione fuerit eum adire,& non adire, ut hic, &
in l.penul.C.de pactis pign. Non quoque placet hæc con
ſideratio, cum nulla adſit ratio,quæ nos cogat,ut dicamus
ex urbanitate uenditorem adire Præfectum, ut in caſu hu-
ius noſtræ conſtitutionis,& d.l. pen. in quibus ratio repu-
gnantiæ ad hanc interpretationem faciendam mouet Do-
ctores. Reſpondet tertiò Salicetus,uenditorem illum ma-
num iniecisſe & dominium fuiſſe tranſlatum: ſed abducen
di facultatem non habuiſſe.ea ratione, quòd de facto ei re
ſiſtebatur; & ipſe uenditor impotens erat. uel non abdu-
xit, ut maiorem rixam & tumultum euitaret;unde Præfe-
ctum urbis adiuit, apud quem deinde de iure diſputatur:
quod (inquit Salicetus) & in hac pignoris apprehenſione
obſeruari poterit. Sed, mea quidem ſententia, hæc con-
ſideratio eſt cæteris deterior:tum quia diuinat, maximè ad
d.l.1.C.ſi mancip.ita fue.alienatio. tum quia ſibi ipſi Sali-
cetus non conſtat, ſi hanc conſiderationem cum priore
conferamus.

Secundò itaque loco mouetur Bart.argumento ſumpto
à ſimili.Nam ita(ait ille)uidemus in compenſatione,quòd
ſi quis ſua auctoritate compenſat ſibi debitum cum à ſe de
bito, attamen locum non habet, niſi in debito liquido.
55 † l.ult. C.de compenſa.Verùm reſpondet Bal.hic colu.2.
uerſ.ſucceſsiuè, cuius uerba ad uerbum Angelus tranſcri-
bit, quod & in tota hac conſtitutionis noſtræ interpretatio
56 ne facit.ait Bal.ad rem non conferre:quia † compenſando
creditor ſibi ipſi ſoluit,& incontinenti,cū non liceat ex iu
ris cenſura, nec ex pacto. Sed eſt quod contra Baldum &
Angelum aduertamus,ſi tanta eſt creditoris facultas ut ſi-
bi ipſi ſoluere poſsit; atq; ita ſi maior eſt illa poteſtas,quā
quę ex pacto,cur compenſatio non fit ſine liquidatione,ut
tamen fit? ſi ergo eo in caſu eſt neceſſaria à fortiori,eſt in
caſu noſtro. Reſpondet Salicetus hic q.11. uerſ.Ex prędi-
ctis,ob id liquidationem eſſe eo in caſu neceſſariam, quia
compenſatio in iudicio opponitur,quod in caſu noſtro nō
contigit. Verùm non uideo hic rationē diuerſitatis quò ad
liquidationem. imò facilius admitti deberet compenſatio
hæc in iudicio, quam extra, cum in iudicio ceſſet omnis
fraus & omnis controuerſia, quæ magna fortè extra iudi-
cium erit. Quinimò illa ratio, quæ impedit compenſatio-
nem in caſu.d.l.ultim.C.de compenſ. militat & in caſu no
ſtro. eſt inquam ratio,ne cauſa iam iudicata & clara, quæ
executionem merētur per hos anfractus eludatur.id quod
hic contingit; quoniam nec in caſu iſto pactum exequi

debet,

debet, nisi sit clarum & liquidum, quòd in eo continetur.
Tertiò adducitur in hanc sententiam Bartolus ea ratio-
57 ne, quod ita videmus † hæreditatem adiri non posse, nisi
constet de uiribus testamenti. l. sed & si de sua, & l. cùm
falsam.ff.de acq.hæred. Verùm respondent Baldus & An-
gelus hic, ille col.2. vers.sed certè illa: iste col.2. illæ fa-
ciunt.nihil ad rem nostram pertinere, quippe q̀ qui hære-
ditatem adit habere debet animum certum & determina-
tum, quē non haberet dubitans. l.vlt.§.sinautem.C.de fur
tis. Ego opinor Bartoli argumentationem defendi posse. si
quidem & creditor, qui vult pactum exequi, debet esse cer
tus sui crediti, ne alioq; iudex iniquus sit in sua causa. Qua
ratione enim fieri pōt ut uelit in re dubia exequi pactum?
Quartò suam hanc sententiam comprobat Bar. ex l. si
cùm nulla, & l.1.C.de execut.rei iud.quibus probatur nō
58 esse re non discussa ad † executionem properandum.
* Quintò huc spectat illa * magis recepta Doctorum sen-
59 tentia, † instrumentum, quod ex statuti dispositione para-
tam habet executionem, non esse ita prius exequendum,
quàm si quid liquidandum est, liquidetur: vt putà si execu
tio contra hæredem debitoris petitur: ita docuit Bar.in l.
proinde.§.notādum.ff.ad l. Aquil. quem secuti sunt Alex.
consi.188.nu.2.lib.2. idem sensit Baldus in l.secunda.nu.
9.C.de execu.rei iud. Aret.cons.21. tertio dubio. & consi.
32.in secundo dubio. Soc.Sen.cons.4.col.secunda.consil.
120.colum.7.consi.51.col.3.uers.confirma.lib.1. & cons.
89.col.2.vers.secundò.lib.3. Ias.in l.1.in princ.nume. tri-
gesimoprimo.ff.de eden. Decius cōs.323.nu. tertio.vers.
secundò & cons.682.nume. nono. Rebuffus in commen-
tarijs ad Regias constituit. Galliæ.titu. De literis obligato-
rijs, art.1.glo.9.nu.8.
Altera atque ita secunda fuit in hac disceptatione opi-
nio Baldi, Angeli, & Saliceti hic, qui affirmarunt, hanc li-
centiam & pactum exequi posse non præmissa liquidatio-
ne, quæ quidem fieri deinde poterit coram ipso iudice, po
steaquam creditor iste adeptus erit possessionem. Baldum
& relatos secuti sunt Antonius Galles. in commentarijs,
ad formam cameræ. oblig. in ultima parte ad finem.
Primò, quia sequeretur hoc inconueniens, quòd uix nū
quam pactum hoc posset exequi: quandoquidem nunquā
debiti liquidatio est manifesta & notoria, licèt in se debi-
tum uerum sit, & liquidum. Quis enim nouit in casu hu-
ius legis pecuniam esse solutam uel non, uel pro soluto ha
bitam, ut cùm oblata fuit congruo loco & tempore, iuxta.
l.si post acceptā. C. de usuris. Atque ita semper erit adeun
dus iudex. id quod uerbis nostræ constitutionis aduersa-
tur: ita argumentatur hic Salicetus.
60 Secundò mouetur Salicetus ea ratione, quòd † conuen
tio de ingrediendo est conditionalis, si non erit solutum,
uel si non erit obseruatum: cùm ergo hæc conditio puri-
ficata sit, res est in se & partibus liquida: non ergo opus
est ante ingressum aliqua liquidatione, cum præsertim ap-
prehensio hęc sit actus extraiudicialis, & a parte in volun-
tate creditoris dimissus, & est nullius præiudicij, ubi con-
ditio non sit purificata. quod deinde ex subsequentibus
apparebit. Verùm euitari facilè potest hæc consideratio;
quia & si per euentum conditionis uno modo debitum ef-
fectum sit clarum & liquidum, nihilominus alijs de causis
adesse potest magna incertitudo, quemadmodum infrà
dicemus.
Tertiò huc spectat secundum Baldum & Angelum tex.
l.secunda.C. de iure emphyt. quo conditionaliter conce-
ditur licentia domino ingrediendi fundum emphyteuti-
cum: si emphyteuta cessauerit in solutione canonis: & ta-
men dominus solùm purificata conditione ingreditur, &
deinde coram iudice deducit ac probat negatiuam illam,
non esse solutum canonem. id quod scribunt, & alij in
d.l.secunda.
Quartò accedit text.l. est differentia. ff. locati. quo loci
scribit Iuriscon. locatorem pro pensione domus ita demū
inuecta & illata sua auctoritate posse intra domum clau-
dere, si purificata est hæc conditio, quòd scilicèt non sol-
uerit conductor promissam pensionem. Nec hic requiri-
tur alia iudicis liquidatio ante ingressum, & inclusionem
inuectorum. Idem ergo in casu nostro.
61 Conciliari † hæ opiniones possunt, si duplicem pra-
xim, quæ in iudicijs assiduè obseruari solet, rectè conside-
62 rabimus. Vna est † praxis & modus in executionibus his,
ut creditor petat suum pactum, uel instrumentum exequi,
uel ipsi possessionem ingrediatur: postmodum statim &
incontinenti producat articulos pro liquidatione. hanc
praxim & modum probarunt Bart. in l.1. in prin.nume.3.
ff.de eden. & ibi egregiè Castren.nume.9. Bal.in l.2.nu.7.
C.de execut.rei iud. & clarè Ant. de Canario in tract. De
executio.instr.nume.32. & Galles.loco supra citato. Soci.
Sen.cons.51.colum.3.uersic.quinto, nulli.lib.1. & hoc in
casu atque ita secundum hanc praxim & executionis mo-
dum, pcedit Baldi, Angeli, Saliceti, & sequacium opinio:
quam uerè ita intellexerunt Canarius & Gallesius. Poterit
ergo creditor ingredi, & apprehendere, & deinde statim
admonere debitorem, ut compareat coram iudice ad uidē
dum fieri crediti sui liquidationem.
Secunda est praxis & modus, ut creditor petat prius cre
ditum suum liquidari, & eo liquidato liquidum pronun-
tiari, & deinde ingredi poterit ex pacto possessionem: ita
hæc praxis probatur a Canario præcitato loco, nume. tri-
gesimoquarto. Hoc in casu procedit Bartoli doctrina, &
opinio hic.
63 Declaratur hæc Bartoli sententia, ut non † procedat eo
casu cùm expressè conuentum fuit, quòd creditor possit
ingredi sua spontè possessionem ipsius debitoris, etiam
nulla liquidatione facta: tunc absolutè atque sine contro-
uersia ante liquidationem ingredi poterit: ita idem Barto-
64 lus hic, nume.16. à quo † cæteri non dissentiunt. & in spe-
cie Bartolū secus est ibidem Salic.d.q.11. Afflictus in con-
stit. Neapol. rubr. octaua. De cultu paucis. incipit. Pacis
cultum, nume. vigesimoprimo. Soci.Sen.consi.82. colum.
secunda.uersicu.quarta conclusio.lib.tertio. Quo loci re-
64 spondit Socinus † licentiam hanc censeri hoc in casu da-
tam, cùm in pignoris constitutione dictum fuit; quòd cre
ditor posset ingredi, & apprehendere possessionem ante
aditionem iudicis. siquidem si conceditur hoc consequēs,
hoc est, apprehendere possessionem sine iudicis requisi-
tione, videtur concedi & antecedens, quòd scilicèt possit
ante liquidationem. idem scriptum reliquit Negusant.in
65 tract. De pigno.4.parte, nume.22. Quæ quidem † Socini
consideratio apud me dubia est, cum uerba illa alium sen-
sum habere possunt, nempè quòd apprehendere possit si-
ne aditione iudicis, hoc est sua spontè, cùm tamen debi-
tum liquidum erit.
66 Declaratur secundò non procedere † cùm liquidatio
superuenit post possessionis apprehensionē & ingressum,
uel paulò ante: ita in specie declarauit Ruinus cons.152.
nume.8.versicu. secundò principaliter.lib.4. sufficit enim
quòd tempore ingressus, uel paulò post, debitum sit li-
quidum. Quod comprobatur ex prima praxi supra rela-
ta, nec non ex doctrina Castren.cons.19. supra scriptæ ex-
ceptiones. colum. prima. libr.1. in antiquis. quam retulit
Ruinus d.consi.152. nume.9. inquit Castrensis, quòd licèt
67 † captura personæ concedi non debeat a iudice, nisi de de
bito liqueat, si tamen debitor prius præhenditur, poterit
præhensio iustificari, & effectum habere, uerè debitū sube
rat. probat & clarè text.l.vlti.§. vlt.ff. quod metus causa.
ubi probatur, quòd executio non sit ritè facta, & requira-
tur executionis retractatio. non erit concedenda retracta-
tio si creditor offert se incontinēti probaturum suum cre-
ditum. Quòd intelligitur quando executio fieri poterat,
sed aliquid erat ommissum, quod erat necessarium: uti de-
clarant Angel. & Imol.in l.a diuo Pio.§.in uenditione. de
re iud. & ibi Ias.nu.12. & Castren.ac Alc.in l.si cùm nul-
la.ff.eo. & respondit idem Ruin.cons.2. in fin.lib.5. Ioan.
Bapt.à Sancto Seuer.tract. De debitori.fugit. quæst.deci-
68 maquarta. Et hæc erit notabilis declaratio † ad statutum
Papiæ 52. sub rub. De forma tenenda circa possessiones
dandas &c. dum liquidationem requirit. nam licèt statu-
tum requirat debiti declarationem, intelligi tamen potest,
sufficere si incontinenti post fiat liquidatio.
69 Declaratur tertiò, ut non pocedat † cùm huic pacto
adiecta est clausula constituti: tunc non requiritur aliqua
liquidatio: ita Ruinus d.consi.152.num.9.versicu.secun-
do respondetur. lib.4. Syluanus consil.26. nume.5.6. Go-
zad.consi.95.nume.8. ubi idem esse ait in simili casu, cùm

alienãs rẽ,usumfructum ipsius rei retinet.qua de re infrà.
70 QVAERO decimo, quæ forma † obseruari in hac li
quidatione debeat?Barto.hic num.15.docuit,solenniter fa
ciendam esse liquidationem, hoc est,dato libello, citato
aduersario, & lite contestata.l. in causæ.ff.de min.l.iudi-
ces.C.de iud.& anthen.offeratur.C.de litis contesta.Idem
cum Bartolo responderunt Are.cons.32.col.1.Barb. cons.
28.colum.4.lib.1.Soc.Sen.cons.51.colu.3.uers. septimo,
lib.1.Idem scripsit Negusant.tracta.De pigno.4.parte nu-
71 me.21.in fine,& nu.2. Ea est ratio, quia negotiũ † liquida
tionis est diuersum à principali: & ideò non dicitur esse
executiuum, ut illud est, & ob id recepit omnes legitimas
ordinarij iudicij exceptiones: ita Gallesius in commenta-
rijs,de obligare in forma cameræ,tit.De liquidatione, nu.
3. quo loci negat fore necessariam libelli oblationem, &
litis contestationem,& ibidem nu.13.post Ias.in l. stipula-
tio.§.habet,de oper.noui nuncia.explicat,an necessaria sit
iudicis pronunciatio, & declaratio liquidationem esse fa-
ctam, & ibi numero 18. scribit, iure communi inspecto à
sententia illa liquidationis appellari posse. Eruntque hæc
71 obseruanda ad interpretationem † statuti 52.Pape in ciui-
libus sub rubric. De forma tenenda circa possessiones &
dandas, &c. dum uult esse declarandam quantitatem, &
causam debiti:nam hęc liquidatio erit solenniter facienda.
73 QVAERO undecimò, an huic † remedio locus sit
cùm liquidato debito,nulla deinde præcessit mora debito-
ris?Barto.hic num.17.post gl.l. quęsitum.ff.de pigno.duos
casus distinguit.

Primus est casus,cum aliqua causa subest, ut quãdo cre
ditor dubitat debitorem recessurum: tunc potest creditor
ante commissam moram ingredi:ita præcitato loco Bar.&
cum eo Negusa.in d.tract. De pigno.4.parte.nu.15.ex tex.
l. quæsitum.in princ.ff.de pigno.qui uere satis probat. Nec
aduersatur consideratio Saliceti hic.col.11.quæst.12.dum
74 scriptum reliquit, † dicta l.quæsitum,procedere in hypo-
theca iam in esse deducta, si quidem ut præcitato loco re-
ctè animaduertit Negusantius,nulla differentiæ ratio pro-
babilis adferri potest inter hoc pactum & hypothecam il-
lam; cum utrunque censeatur deductum in esse. Nam &
ipsa hypotheca pendente termino,uel conditione intentari
non potest.l.soluitur.§.si paciscatur.ff.quib.mod.pignus,
uel hypothe.solut.& l.cum soluendæ.ff.de distract.pigno,
& tamen cùm iusta subest suspicio fugæ exerceri potest. di
cta l.quæsitum,& ibi Bar.& Rom.sing.173.Vltimo quęro,
ubi ait.dicto §.si paciscatur,esse singulare. Baldus in l.si de
bitor.ff.de iudi. & in l.prima.ad finem C.de cond.ex lege.
Iason in l.uinum,nume.tertio,uers.primò probo.ff.si cer-
tum petatur. Qui quidem iuris interpretes hoc (quod ad
rem maximè pertinet) affirmant, debitorem conditiona
lem ob fugæ suspicionem præhendi posse.

Nec huic sententię aduersatur consideratio Saliceti hic,
quæstio. duodecima, dum à Bartolo dissentit. inquit ille,
imò sine mora creditorem ingredi nõ posse possessionem,
ea ratione, quia licentia de ingrediendo est conditionalis,
ob id ante conditionis euentum non est permissa, cùm
nulla iusta causa subesse uideatur. licèt enim debitor rece-
dat, attamen adhuc extat remedium hypothecæ, quo uti
potest,& ad iudicem confugere, atque ita suo iure agere.
Non inquam hæc ratio urget contra Bartolum, quando-
quidem tutius est rei incumbere, quam agere, uel in per-
sonam, uel hypothecaria.l. itaque.§.ult.ff.de furtis.& §.
furti:inst.de oblig. quæ ex delict.nas.Decius in l.plus cau-
tionis.num. 1.de reg. iur.& Cagn.nu.1.qui alia recenset.
75 Secundus est casus, cùm nulla † subest iusta suspicionis
causa: tunc non potest creditor ingredi;ita Bartolus hic,
numero decimoseptimo,post gloss.dicta l.quæsitum.idem
senserunt & alij hic,& clare respondit Ruinus consil.152.
numero quarto,& numero 9.uersi.Non obstat tertiò,libro
quarto,& consilio 119.numero 1.& nume.8.lib.5. Quam
sanè sententiam scribunt probari ex l. soluitur. §. primo.
ff.quib.mod.pigno.uel hypo.& sol.& l.debitores.C.de pi
gno.Nec officit consideratio Angeli hic colum.2.uersi. &
dicit Bartolus,qui ab eo dissentiens ait,sufficere quòd ue-
nerit dies debiti: quia quandocunque peti potest nulla
commissa mora à debitore. ea ratione, quòd hæc poten-
tia persequendi pignora nascitur unà cum potentia peten-
di debitum.d.l.soluitur.§.1. Quemadmodum ergo ceden-
te & ueniente die potest debitum peti, ita etiam pignus
persequi: & per consequens hac licentia & facultate in-
grediendi possessionem uti. Verè non aduersatur ratio
hæc,siquidem creditor, etsi habet actionem, qua experiri
potest, attamen expectare debet, an sibi soluatur,nec sac-
co paratus adesse debet. l. quod dicimus, de solutio. Vel
76 etiam † conciliari possunt hæ opiniones, ut Bartolus lo-
quatur de mora,quæ causatur ex interpellatione urbana &
ciuili, iuxta d.l.debitores,infrà hoc titu.quæ ita loquitur,
ut ibi declarat Baldus Angelus uerò loquitur in mora ue-
ra, & regulari causata à necessaria interpellatione. quia
posteaquam uenit dies, & purificata est conditio, statim in
mora est constitutus,& tenetur soluere;& eo non soluente
potest creditor ingredi possessionem. Cessant tamen hæ
controuersiæ,si expressè (ut inquit hic Barto.) conuentum
est,quòd ex tunc,hoc est,à die celebrati contractus, licen
tia ingrediendi concedatur.
77 QVAERO duodecimò,an hæc † facultas, & licentia
ingrediendi & adipiscendi possessionẽ propria auctoritate
exerceri possit contra debitorem resistentem?Bart.hic nu.
18. recenset longam & arduam antiquorum dispositio-
nem:postmodum num.19.plures casus distinguit. Quam
† sanè distinctionem,ut egregiam,probarunt cæteri.& † cõ
munem esse testatur Soc.Iun.cons.147.nu.11.lib.1.
78 Primus est casus, cùm † debitor iusta causa resistit cre-
ditori,ne ex ea licentia ingrediatur,atque adipiscatur pos-
sessionem:tunc creditor ea licentia uti non potest: ita Bar.
hic numero 19.& cum eo Salicetus hic colum.5. uer.item
superius.& Neguſ.in tract.De pigno.4.parte.nu.14. Affli.
in commentarijs ad constit.Neapol.rub. 8. in uerbo pacis
cultum, numero 21. Cassanæus in consuetud.Burgum.§.
14.colum.secunda.Ratio hæc potest adferri,quòd uim po
tius creditor committere dicitur,quàm suo iure uti,postea
quàm intelligit iustam adesse in debitore causam resisten-
79 di.ita enim uidemus ex iusta causa licere resisti † iudici ma
lè exequenti.l.prohibitum.C.de iure fisci.lib.10. latè De-
cius & cæteri in l.ut uim,ff.de iust.& iure. Iustam resisten
di causam illam esse opinatur Bar.cum debitor solutionem
debiti offert:uel si iam soluit.l.secunda.C.debit.uend.pig.
imped.non posse.Est etiam iusta causa.si allegaret diem so
lutionis nondum cessisse, uel quid simile. ita.glo.in l.non
ab re in uerbo.allegatio.C.unde ui,qua de re scripsi in cõ
mentarijs,De recup.poss.Remed.11.q.1.
80 Secundus est casus, cùm † debitor sine aliqua iusta cau-
sa resistit uerbis tantùm:tunc creditor ingredi potest:si qui
dem contradictio & illa resistentia nil operatur contra li-
centiam iam concessam.ita Bartolus & Salicetus præcita-
* tis locis.* communem hanc esse opinionem testatur Tira-
quel.tract.De iure constituti parte prima,num.37. & eam
probauit Coralus Molinæus in consuetud.Parisien.titu. 1.
§.primo.glos. 4. numero 13.Quibus addo Baldum in l.2.
numero 29.C.de seruit. & aqua.qui uerum intelligit, nisi
possessio sit interuersa. & Baldum est secutus Sylua.cons.
26.nume.5.
81 Tertius est casus,cùm † debitor sine iusta causa de facto
resistit creditori, cuius nomine ipse debitor iam se possi-
dere constituerat.Hoc in casu potest creditor hanc faculta
tem ingrediendi exercere;ita Barto.hic numero 19.& Sali.
columna 5.uers.aut debitor.Idem Sal.in l.in possessionem
C.ad l.Iul.de ui.Castren, consilio 43. Videtur dicendum
dictam causam, in principio.lib.1. in antiquis. Hanc esse
* * communem Doctorum sententiam testatur Tiraquel. in
d.tracta.De iure constituti parte prima,nume.38. Idem in
tract.le mort a saisit le uiu parte.3. decl.1. num.5. Quibus
addo Soc.Sen.cons.78.colum.pen.in fine.lib.3.Neguſ. in
d.tract.De pign.parte.4.nu.14.Neuiz.cons.81.nu. 27. &
Plotum in l.si quando.num.286.in fine.C. unde ui. Plures
adferri solent rationes,& fundamenta ad hanc opinionem
astruendam:sed cùm nonnullis respondeat Salic,illa liben
ter pręterибо.Vna à Bortolo perpensa ratio satis solida est,
quòd scilicet apud creditorem uirtute constituti adsit na-
turalis & ciuilis possessio,uel saltem ciuilis; cuius uirtute
potest possessionem ipsam ingredi: cui si debitor resistit,
uim facere dicitur. & ideo ipse creditor potest statim
ingredi, cum defensio potius sit, quàm occupatio. quod

in

in ſimili probat.l.cùm fundum, de vi & vi arma. Verũ huic Bartoli & ſequacium ſententiæ non parum videtur aduerſari quod docuit idem Bar.in l.2.nu.3. C.de iure emphyt. dum ſcribit, ꝙ quando dominus vult ingredi poſſeſsionem rei emphyteuticæ eò quia emphyteuta canonem non ſoluit; diſtinguit Bart.aut vult dominus ingredi, vt ſolùm emphyteutam perturbet, & poteſt. Aut vult ingredi, vt eum ex toto expellat, & tunc eo reſiſtente non poteſt. Hanc
82 † Bartoli inconſtantiam annotauit Iaſon in d. l.2. nu.103. verſicu.vos autem.C.de iure emphyt.poſt Imolam in cap. potuit, nume. 32. de locato. Hanc repugnantiam eo loci Imola conciliare conatur, & ab eo non diſſentit Iaſ. loco iam citato. Aut (inquit Imola) emphyteuta reſiſtit de facto, vt dominum ſua ciuili poſſeſsione priuet, & tunc licet domino ingredi etiam per vim expellendo emphyteutam, vel creditorem reſiſtentem; modò id fiat incontinenti. ita procedat ſententia Bart.hic. Aut emphyteuta, vel debitor ſolum reſiſtit ad eum finem, ne ipſe a ſua naturali expellatur, pro teſtatione adhibita, ſe ſolum velle tueri in ſua naturali, non autem velle dominum, vel creditorem expellere & priuare ſua ciuili, & tunc procedat doctrina Bart. d. l.2.nume.3. C. de iure emphyt. Aut ſumus in dubio, quo ſcilicet animo reſiſtat; & tunc videtur eo animo reſiſtere, vt dominum uel creditorem ſua ciuili priuet: & tunc etiã licet domino per vim ingredi, ex l. clàm poſsidere. §. qui ad nundinas de acquir.poſſeſſ. & hoc etiam caſu procedit doctrina Barto. hic. Cæterum Corn.conſil.193. Placet mihi, nume.3. lib.3. reſpondit, verè Bartolum non uariaſſe.
83 quandoquidem † Bart.hic præſupponit, quòd niſi creditor poſſeſsionem ingrediatur, ciuilem amitteret. & in d.l. 2.præſupponit, quòd ciuilem retineat: atque ita non loquitur quando non inſiſtendo ciuilem perderet. Quocirca aliquot caſus cõſiderat & ipſe Cor. Aut (inquit Corneus) emphyteuta, vel debitor negat admittere dominum & creditorem ad poſſeſsionem, negando eum eſſe talem, tunc licet huic domino & creditori per vim ingredi: ita rectè Bart.hic loquitur. Et ſi rectè conſiderabimus, verè intelligemus ita declaraſſe Imol. Aut debitor, vel emphyteuta non vult poſſeſsionem ciuilem interuertere, atque ita priuare dominum ſua ciuili, ſed tantum negat, ſe debere aliquid, eò quia ſoluit: & tunc procedit opinio Bart.in d.l.2. C.de iure emphy.quòd ſcilicet creditor, vel dominus per vim ingredi non poſsit. id quod docuit & Bar.hic, vt retuli ſupra in primo caſu huius quæſtionis.

Hæc Bartoli doctrina procedit etiam cùm ſola clauſula præcarij appoſita fuit: nam & tunc poterit creditor vti hac licentia contra reſiſtentem: ita ſenſit Bar.hic & clarius Imol.in d.cap.potuit, nume.32. verſ.ſi debitor, de locato. idem viſi ſunt ſentire Anchar.conſ.263. in fi. & Roman.in l.1.§.ſi ex ſtipulatione, in fin.de acq.poſſeſ.
84 Declaratur hic caſus primò, ut procedat cùm † creditor ſtatim, quo videt debitorem reſiſtere, ingreditur per vim; ſecus verò ſi poſt reſiſtentiam per interuallum ingrederetur: nam tunc ipſe vim committere diceretur. ſi quidem non poteſt dici ſuam ciuilem velle tueri, cum per moram eam amiſiſſe credatur: ita ſenſit hic Bartolus, & cum eo cęteri, præſertim Imola.d.cap.potuit, nume.32.
85 Declaratur ſecundò, vt procedat cùm hic violẽtus † ingreſſus ſit cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſecus ſi vellet ita ingredi, vt inde ſcandalum aliquod oriri poſſet: nã tunc non licet, ita docuit & rectè Sal. hic colum.4. verſic. puto igitur, & colum.5.verſ.aut debitor.
86 Quartus eſt caſus huius quæſtionis, cùm † debitor ſine aliqua iuſta cauſa reſiſtit creditori, cui ſimpliciter ex pacto data eſt licentia ingrediẽdi debitoris poſſeſsionẽ. tunc (inquit Bart.hic nume.19.) ingredi non poteſt.& hoc in caſu procedit Azonis opinio, quam gloſſa hic reiecit, & hanc probarunt Sal.in l.in poſſeſsionem.C.ad l.Iul.de vi.& Molinæus in commenta.ad conſuetud. Pariſien.tit.1.§.1.gl.4. num.13. Quæ ſanè opinio fulcitur primò, vt dicebat Azo,
87 quia ita videmus non licere † locatori, qui in re ius habet, quo caret debitor, expellere conductorem reſiſtentem, ſed vti debet iuris remedijs, nempè.l.non ab re.C.vnde vi. & l.conductores.C.locati.Ita etiam videmus, non licere mulieri, ad quam morte viri dominium rei dotalis reuertitur. l.in reb. C.de iure dotium, ingredi poſſeſsionem illius rei, hæredibus mariti non conſentientibus.l.dotis.C.ſolu.matrimo. Accedit, quòd ita non licet domino violenter ingredi ſuam poſſeſsionem, poſtquam eam colonus interuertit. l.colonus.& l.cùm fundum, de vi & vi arma. Quod ſimile non multum à primo diſtat.

Verùm à Bartolo diſſentit Sal. hic col.4. verſ.puto igitur. & cum Saliceto viſus eſt ſentire Neguſ.in d.tract. De pigno.4.parte nu.14.ad finem. Scribit Salicetus diſtinguendos eſſe duos caſus: Primus eſt, cum vis illa, qua creditor ingredi vult, aliud delictum admixtum habet: vt putà, cùm fit vis coactis hominibus, vbi coactio permiſſa non eſt: uel quia ſanguinis effuſio poſſet interuenire: tũc, quia hæc iure permiſſa nõ ſunt, rectè ſenſit Bar.nempè non licere creditori ex ſimplici hac licentia, ita poſſeſsionem ingredi: Secundus eſt caſus, cùm ſimpliciter uis fit ſine alio admixto delicto: tunc creditori licet ita poſſeſsionem ingredi.& hoc caſu malè ſenſit Bar. Quod duplici fundamento conatur probare Sal. Primò ex conſtitutione noſtra, quæ indiſtinctè loquitur. Verùm facilis eſt reſponſio, quia etſi hæc conſtitutio non diſtinguit, alijs tamen ex iuribus ac rationibus eſt diſtinguendum, ut iam diximus. Secundò adduci-
88 tur in hanc opinionem Salicetus ex † l.pen. C. de pigno. actio.quo loci, (ſcribit hic Sali.) eſſe caſum huius quęſtionis, cui reſponderi non poteſt, ibi tex.loquitur alternatiuè, aſſerens, quòd creditor circa conuentionem, uel præſidialem iuſsionem auferre non poteſt. ſed uerbum, auferre, importat uiolentiam interuenire.l.1.ff.de concuſsio. & l.aufertur.ff.de iure fiſci. ergo (uoluit fortè dicere, Salicetus) poteſt auferre ſine uiolentia. Quæ ſanè argumentatio non ita urget, ut opinatur Sal.quia ſi ibi uiolentia intelligeretur propriè pro illa, quæ aliud delictum habet admixtum, ſequeretur, quòd liceret creditori ex conuentione ea committere, quod omninò falſum eſſe iam dictis conſtat. Eſt ergo & rectius intelligendus is textus de quacunque uiolentia facti etiam leui, quam committere non poteſt hic creditor ſine conuentione, uel Præſidis auctoritate. Quocircà reiecta Saliceti opinione, à Bartoli ſententia non eſt recedendum.
89 QVAERO decimotertiò, an † creditor iſte habens poteſtatem ex conuentione ingrediendi propria auctoritate & adipiſcendi poſſeſsionem, clàm ingredi & adipiſci eã poſsit? Bar.hic nu.20. docuit poſſe. & ob id ait excuſari à uitio clandeſtinitatis.idem ſcriptum reliquerunt Sal.hic colum.5.uerſ. pro cuius declaratione. Neguſ.in tract. De pigno.4.parte, nu.13.& Ruin.cõſ.127.nu.5.lib.5. Ea ratione
90 omnes uſi ſunt: quia † ſi hæc licentia excuſat à uitio uiolentiæ, quod eſt maius, quippe quæ rem afficit.l.uitia.C.de acquir. poſſeſ. multò magis excuſat à uitio clãdeſtinitatis. quod probat tex.& ibi glo.l.cùm creditor.ff.de furtis. Accedit (inquit hic Bartolus) quia ſi aliter intelligeremus, hæc licẽtia parum operaretur.l.2.C.de acq.poſſ.qua probatur ex legis diſpoſitione emptorem poſsidere, ſi ſciente & patiẽte uenditore poſſedit. Vt ergo pactum hoc aliquid operetur, dicendum eſt creditorem hunc poſſe ingredi & adipiſci poſſeſsionem ignorante ipſo debitore. Nec huic
91 ſententiæ aduerſatur. † l.ſi à te.ff.ſi ſeruit.uend. quæ ſcientiam uidetur requirere, etiam ſi expreſſa adſit partium conuentio: quia reſpondet idem Bar.hic, ꝙ illa uerba, cõcedo tibi in ædes meas immittere, ſolùm oſtendunt conceſsionẽ illius ſeruitutis, nõ autem licentiam accipiendi poſſeſsionem. Quæ conſideratio leuis eſt; ſiquidem immiſsio illa quaſi poſſeſsionem ſeruitutis ſignificat.de qua quidẽ quaſi poſſeſsione ibi apud Iulianum contentio erat. Quocircà idem Barto.hic aliter reſpondet, & ait, in d.l.ſi à te, in illis uerbis, & poſteà te ſciente, &c. ſubintelligitur. dictio, maximè, ut inde non excludat, cùm emptor ignorante uenditore ingreditur. Non placet hæc conſideratio, tum quia tacitè Iulianus accuſatur, tum quia aduerſantur plura iura, ut mox ſubijciam. Rectius ergo dicendum eſt, Iulianum in d.l.ſi à te. loqui in quaſi poſſeſsione ſeruitutis, in cuius acquiſitione omninò requiritur aduerſarij patientia.
92 l.quoties, la ij.ff.de ſeruit. quam ſanè † patientiam is non habet, qui ignorat. l. qui patitur.ff.manda. atque ita ſenſit Bar.in l.1.§.hoc interdicto, nume.10.ff.de itinere actuque priua. & explicauimus in tracta. De retinenda poſſeſſione, Remedio.5.quæſtio.2.narrat ergo Iulianus quod ex facto

facto iuxtà legis dispositionem, & illius quasi possessionis naturam euenit.

93 QVAERO decimoquartò, † an licentia hæc ingrediendi & adipiscendi possessionem propria auctoritate ita ex consuetudine creditori competere possit, ut ex pacto conceditur? Albericus hic nu. 1. hanc excitauit quæstionem post Ioan. And. Hostien. ac Innoc. quos ille recenset. Verùm, quia inter eos non leuis est contentio, ut eorum opiniones concilientur, duo casus distinguendi sunt.

94 Primus est casus, cùm † consuetudine introductum est, quòd creditor sine ui, atque ita debitore non resistente ingredi & adipisci possessionem valeat. Hoc in casu procedit atque obtinet cõsuetudo. ita clarè docuit Albericus hic nu. 1. post Hostien. in summa de consuetud. §. qualiter. ver sicu. quid ergo. Idem respondit Craue. cons. 4. num. 12. etsi Alberici ac Hostien. immemor fuerit. Ea est ratio, quod consuetudo vim legis habet. l. de quibus, de legibus. si ergo ex constitutione nostra hoc conceditur, ita & ex ipsa consuetudine: vt hic visus est argumentari Albericus. Vel etiam eo quia cõsuetudo vim pacti habet, vt respondit Bal. consil. 275. Quod pro regula. col. 1. & cons. 318. Quidam nobis. col. 1. lib. 2. imò consuetudo est fortior pacto, cùm obtineat consuetudo vbi pactum obtinere non potest: ita respondit Dec. cons. 225. col. 2. post Baldum in cap. 1. §. si filij nati, si de feudo fuer. contro. inter domi. & agna. si ergo ex pacto ingredi licet, ita & ex consuetudine.

95 Secundus est casus, cùm † consuetudo concederet creditorem posse ui & resistente debitore ingredi & adipisci possessionem: hoc casu non valet consuetudo: ita sensit Alber. hic, qui ita sensisse Hostiensem loco iam citato, scripsit. Ea est ratio, quòd irrationalis esset, nempe inductiua rixarum, & fortè etiam vulnerum & homicidiorum: quæ vt euitentur leges hos ingressus prohibent. l. extat. quod met. caus. l. non est singulis. de reg. iur. l. si quis in tantam. C. vnde ui. cum alijs ab Alberi. relatis, & iam suis locis supra abundè scripsimus. Hæc quæ de consuetudine scripsi-

96 mus, procedunt & in † statuto, quod in specie sensit Alberic. hic nu. 1. in fi. post Cyn. Nam consuetudo & statutum æquiparantur, ita Doct. in l. non impossibile. ff. de pact. & ad rem nostram. Craue. d. cons. 4. nume. 13.

QVAERO decimoquintò, an hoc remedium trans-

97 mittitur † in hæredẽ creditoris, vt eo vti ille possit ac ipse creditor? Et trãsmitti senserunt Ang. & Alex. in l. si ita stipulet. de verb. oblig. quos in specie nostra secutus est Neguś. in tract. de pigno. 4. parte. nu. 20. vers. noua conclusio.

98 ea ratione, quia † remediũ hoc est cessibile, ergo & transmissibile, vt infra subijciam. Ratio rationis illa est, quia in dubio præsumitur, quis velle sibi & hæredibus suis prouidere, tam quò ad actionem quærendam. l. si pactum. ff. de proba. quàm quò ad exceptionem parandam. l. hæredi. §. nos autem, & l. qui in futurum. §. si ex altera. ff. de pact. Ang. in d. l. si ita stipuler. qui declarat nõ procedere altero ex duobus modis. Prima declaratio huc spectat, ut scilicet non procedat, cùm conuentum fuit ne ad hæredem transmitteretur hoc pactum. Id quod ab asserente probandum

99 erit d. l. si pactum. Est enim contra † asserentem præsumptio, quòd & sibi & hæredi cõtrahens prouidere voluerit. quod latè explicant Tiraq. de retract. conuen. §. 1. gloss. 6. nu. 1. 2. Alcia. lib. 3. parerg. cap. 13. & respons. 133. nu. 7. & Soc. iun. cons. 144. nu. 70. 77. lib. 3. cæteros prætereo.

100 QVAERO decimosextò, an hæc † facultas & licentia ingrediendi & adipiscendi possessionem propria auctoritate cessionario competat, atque ita cedi an possit? Et posse docuit Bart. in l. 1. §. vsufructuarius. ff. de oper. noui nunci. qui scriptum reliquit, se nescire textum eo meliorẽ ad hanc sententiam comprobandam. & ibidem eum sunt secuti Angel. Imol. Roman. & Alex. & idem docuit Angel. hic col. pen. Ias. idem censuit. Bald. in cap. 1. §. si quis verò. nu. 3. de pace iura. firma. & ibi Barba. in additio. His accedit Neguś. in tract. de pignoribus, 4. parte. nu. 21. idem responderunt Barba. cons. 51. nu. 25. lib. 1. Soc. sen. cons. 167. col. pen. versic. sed circa hanc quæstionem. lib. 2. Ruin. consil. 192. nu. 2. lib. 1. & cons. 88. nu. 4 lib. 5. & Molinæus in consuetud Parisien. tit. 1. glo. 3. nu. 22. & Tiraq. tract De retract. consang. §. 26. glo. 1. nu. 63. qui alios nonnullos recenset. & eo loci multis similibus comprobauit. idem responderunt Natta consil. 398. nume. 1. lib. 2. Quibus accedunt quæ scripsimus supra remedio præcedenti. nu. 250. & in tract. de retinend. possess. Remedio 3. q. 33. Huic ergo ces-

101 sionario competit & remedium † statuti Papiæ 53. in ciuilibus sub rubr. De possessione plena vacuanda & c. quod declaratur, vt mox subijciam.

Declaratur primò hæc iuris & Doctorum sententia, vt

102 procedat † cùm fit cessio, quod is cessionarius ciuiliter ingrediatur, secus si diceretur, quòd per vim posset ingredi: nam tunc cessio non valeret: ita Bald. in d. cap. 1. §. si quis verò, nume. 3. de pace iura. firma. Tiraquel. præcitato loco nume. 66. Quibus addo Ruinum d. cons. 192. numero 2. libro 1.

103 Declaratur secundò, ut procedat cùm † ceditur & personalis actio, ad cuius executionem venit id ius, secus si illa non cederetur. Nam ex quo licentia, & facultas sine ea non datur, illa frustra cedi diceretur: ita refert Dec. consil. 449. nu. 36. consuluisse Carolum Ruinum, à quo in hoc non dissentit Dec. & hos secutus est Tiraq. loco supra citato. nume. 67.

104 Declaratur tertiò, ut procedat cùm † clarum est & liquidum factam esse cessionem, tunc cessionarius vti ea licentia potest; secus cùm de ea cessione non constat. ita respondit Ruin. consi. 88. nume. 10. lib. 5. & conferunt quæ scripsimus supra quæstio. 9.

105 Declaratur quartò, ut non procedat, † cùm cessio est generaliter facta, ut quia creditor cessit iura sua cõtra debitorem: nam ex ea cessione non videtur comprehendi possessio. Natta consil. 398. nu. 40. lib. 2. ubi declarat cum Baldo nisi in cessionarium transirent omnia iura ex dispositione statuti.

106 QVAERO decimoseptimò, an † creditor iste hoc remedio, atque ita hac licentia uti possit contra hæredem vniuersalem debitoris. Barto. hic nu. 21. distinguit aliquot casus, & cum eo Salicetus hic col. 9. uersic. quæro quintò. Non dissentiunt alij, quos infra recensebo.

107 Primus casus est, cùm † hæres eiusdem conditionis est, qua defunctus. hic casus nullam habet dubitationem, vt inquit Neguśant. in tract. De pigno. 4. parte. nu. 17. Nam ita contra eum exequi potest licentia hæc, uti cõtra ipsum debitorem defunctum: ita Bar. Sal. & Neguś. ubi supra. Afflic. in Commentarijs ad constitu. Neapol. in tit. Pacis cultum. nume. 28. in fine. & Antonius Gabrielius lib. 5. conclusionum, conclus. 8. nume. 31. & respondit Paris. cons. 29. nume. 22. lib. 1. Ea est ratio, quia hæres & defunctus censetur vna & eadem persona, in authent. de iureiuran. à morie. præst. in princip.

108 Declaratur hic casus, atque ita intelligitur, Cùm † constat hunc esse debitoris hæredem, secus si dubium esset: vt quia fundum illum pignori datum alio iure, quàm hæreditario possideret: ita respondit Roland. cons. 20. nu. 8. 9. lib. 1. Gabrielius d. conclus. 8. nume. 32. nisi adsit clausula constituti: quia tunc etiam hac liquidatione nõ facta exequi hæc licentia poterit: ita Aret. consil. 21. nu. 5. & Ruin. consi. 152. nume. 6. lib. 4. & supra attigimus.

109 Secundus est casus. Cùm † hæres est diuersæ conditionis, vt si est pupillus, uel est Ecclesia; tunc est dubium, inquit hic Bar. qui nos reijcit ad ea, quæ docuit Cynus in authen. quas actiones. q. 5. C. de sacrosan. Eccles. & ibid. Bar. nume. 14. dum longa disputatione explicant, quomodo & quando priuilegiatus succedens non priuilegiato, suo priuilegio vtatur. Verùm, ea disceptatione prætermissa, ex Cyni doctrina facilè colligitur, quid hoc in casu dicẽdum sit. Inquit ille, quod quando priuilegium est concessum non intuitu Reipub. sed solùm illius personæ, cui facta est concessio, ut est in pupillo, quòd tunc si pupillus succedit maiori, non potest suo priuilegio uti. Ita ergo in casu nostro

110 est dicendum, quòd † pupillus iste impedire non potest ex suo priuilegio hanc exequutionem licentiæ cõcessæ ab eo, cui ipse successit: ita in specie nostra, Cyni doctrinam declarando, intellexerunt Ruinus consi. 152. nume. 6. vers. si verò hic pupillus. lib. 4. & consi. 119. nume. 8. lib. 5. Neguśant. d. Tracta. de pignoribus. d. parte 4. nume. 17. Socin. iun. consi. 125. nume. 5. lib. 2. & Roland. consi. 20. nume. 1. lib. 1. Gabrielius. d. conclusio. 8. nume. 32.

Quod ita demum procedit, si dum pupillus conuenitur iuris

iuris solemnia obseruantur, aliàs secus; ita declarauit Soc. iun.d.consi.125.num.5.uersi.ex quibus. Hæc procedunt in pupillo, cui intuitu suæ personæ datum est priuilegium. In Ecclesia verò aliter dicendum est, cùm intuitu Reipub. & fauore totius religionis datum censeatur priuilegium: quemadmodum docuit Cynus præcitato loco, à quo relati Doctores non dissentiunt. Hi casus procedunt, ut facultas hæc competat quò ad bona testatoris, non autem ipsius hæredis, etiam si non confecisset inuentarium. ita declarat Salicetus hic colum.8.q.5.versic.or attende.& Anto. Gabrielius.d.conclusio.8.in fine.

111 QVAERO decimooctauò, an hoc † remedium, atq; ita, an hæc licentia ingrediendi & adipiscendi possesionē propria auctoritate exequi possit contra singularem possessorem, debitorisq; successorem? Difficilis admodum & perplexa est iuris quæstio, quàm hic pluribus explicant Barto.& Salicetus, ille nume.22.iste colum.6.7.& 8. Quò disceptatio hæc in iudicijs frequens facilius explanetur: atque intelligatur, sciendum est, an huius licentiæ conces-

112 sio, & de ea † pactio sit realis, uel personalis: ut inde cognoscamus, an trāseat uel nō in singularē successorē. Qua sanè in re quattuor fuisse Doctorum opiniones obseruaui.

Prima fuit opinio Petri, Cyni, ac Specul. quos hic recenset Bar.nu.22.ij affirmarunt hanc licentiam & facultatem ius reale cōtinere, & ob id in singularem successorem

113 transire. Quod probari crediderunt ex † l.Titius.ff.de seruis exporta. Verùm Martinus antiquus glossator, & cum eo alij, quos infrà referam, opinantur illum fore casum singularem, seu (vt nostri dicunt) specialem. Illis non assentior, cum specialitatis rationem non attulerint. Iacobus verò Beluisius opinatus est illud fuisse pactum, quod operatur contractus resolutionem, & dominij translationem manu iniecta. l. si quis sub hoc pacto. ff. de contrahenda emptio. & l.1. & l.2. C. de seruis export. Quocirca cùm ius continuum in re habeat, res affecta dicitur, ob id in singularem successorem transit. Quod non contingit in hac licentia: quæ (inquit Beluisius) ius in re non tribuit. Quam quidem responsionem reiecit Bart.hic nume.22.ad finem. ea ratione, quia si ille, qui non habet ius in re, sed habiturus est, manu armata potest legis conuentionē exercere contra singularem successorem: multò magis creditor, qui ante habet ius in re. Præterea (inquit Bar.) sicut hoc pactum est executiuum iuris pignoris, ita in d.l.Titius, illud pactum manumissionis est executiuum præcedentis obligationis de seruo exportando, uel non prostituendo. Responderi itaque potest tertio loco ex declaratione, quā attulit idem Bart.hic nume.23. uersi. Hoc præmisso. ideo in d.l.Titius, illud pactum transire contra singularem successorem, quia ipso iure contractus ille rescinditur. qua de re infrà latius dicemus.

Secundò fulcitur prima hæc opinio, ea ratione, quòd

114 † ius pignoris est in rem.l.pignoris.C.hoc titu.de pignoribus. si in rem, ergo in singularem successorem transit. Verùm respondet Salic.hic colum.8.uersi. Restat respondere, &c. quòd postquam pignus & hypotheca est, in rem persecutio est, non autem ante. & quando persecutio est, non est propter ingressum facti, sed ob iuris remedia: vt puta agendo hypothecaria. & hoc nisi pactum de ingrediendo interuenerit, quia tunc permittitur ingressus facti quandiu res erit apud debitorem, vel alterum nomine debitoris possidentem.

Tertiò suffragatur huic opinioni, quòd hæc licentia & facultas cōcessa dicitur ad executionem illius iuris pignoris & hypothecæ. quod sanè ius cum reale sit, efficit etiam hanc licentiam esse realem, cùm accessorium sui principalis naturam sequatur.l.cùm principalis. de reg.iuris. Cæterum respondet Salicetus hic colum.8.uersi.& si pertinaces &c. quòd licet ita sit, non tamen id semper, & contra quemcunque conceditur, sed solum est pro tempore, quo res est apud debitorem, ut scilicet eo tempore possit creditor ingredi, non postea. Præterea respondet Albericus hic, nume.8. non esse bonam consequentiam, pactum pignoris est in rem, ergo & hoc illius executiuum: quia hoc pactum executiuum non immutat suam substantiam & naturam.arg.l.iurisgentium.§.quinimò.de pact.& l.ratio.§.1.de actio.empt.id quod multis alijs similibus idem Albericus eo loci comprobauit.

Secunda fuit opinio Martini antiqui glossatoris, hanc licentiā, & pactum ius personale continere: & ob id transire in singularem successorem. Quæ opinio præcedenti repugnat ex diametro. Hāc cum Martino probarunt Roffredus.Iacobus Butrig. & Iacobus Beluisius, quos hic recenset Bar.nu.22.uers.Alij sunt.&c. hanc secutus est Afflictus in commentarijs ad constit. Neapol.in titulo.Pacis cultum.nume.22. Primò eo vtuntur fundamento, quòd li-

115 centia hæc personaliter creditori cōcessa est, at quę † personalia sunt, non transeunt in singularem successorem.l.ut pomum, in prin.ff.de seruit.l. ea lege.ff.de cond. ob turpē causam.l.vlt.§.vlt.ff. de contrah.en.emptio.l.3.§.opus.ff. de alien.iud.muran.caus.facta.l.1.§.si hæres.ubi late omnes.ff.ad Trebel.eum.C.de actio.& obliga.& tradit Boer. q.204.nume. 47. 48. Verum argumentatio hæc nihil concludit, quandoquidem illa propositio maior, de qua præsens est disputatio, non probatur. non enim probauit Martinus, hanc licentiam ius personale continere, ut inde in successorem singularem non transeat.

Secundo itaque loco rectius uisus est argumentari Signorolus consi.4.statuto Ciuitatis Mediolani.nu.2. Cum

116 (inquit ille) paciscor, ut liceat † vicino meo sua auctoritate ingredi fundum, uel in fundo meo lapidem cedere, uel alicui licere in fundo meo stare, uel cœnare, hæc omnia personalia esse dicuntur, cùm non ad utilitatem alterius prædij, sed propriæ personæ tantùm sint.d.l.ut pomū. de seruit.l.pecoris, & l.Lucius.ff. de seruit.rust.prædio.l. apud Iulianum.§.si quis alicui.de leg.1.l.Mela.§.1.de alimen.& cibar.legatis. At in casu nostro hoc pactum nō interponitur ad utilitatem alicuius prædij, sed potius ipsius creditoris, ergo erit personale: & per consequens non trāsibit in singularem successorem. Cæterum huic argumentationi facile est respondere, si perpendemus quæ scribit Bar.hic.num.22.uersi. Quid dicemus &c.nempè, hanc licentiam & pactionem duos effectus parere: primū, ut ingredi liceat patienti debitore, & hoc personale quid est. secundum et procedit effectū, quia ex eo oritur ius qđ est executionem pręcedentis obligationis. inspecto primo effectu solū procedit Signo.argumētatio, nō aūt respectu secundi.id qđ fusius infra in quarta opinione explicabimus.

Tertiò argumentatur Signo.d.consi.4. num.2.uersi. secundò probat, &c.ab origine.& nu.4.versic.tertiò probatur &c.ab effectu. & nu.5.uers.quartò probatur &c.à mo

117 do proponendi † actionem atque ita, tribus his argumētationibus (quas non referam, breuitati studens) ostendit hanc facultatem esse personalem, non autem realē. Verùm responderi potest, ut in præcedenti fundamento diximus.

118 Tertia fuit opinio † Signoroli interdicto consi.4.qui respondit, hanc licentiam & pactum tribuere ius personale, sed in rem scriptum. ita enim is Signorolus declarat statu. Mediolani c.137.lib.1. sub Rubr. De pactis creditorū ingrediendi in possessionem. Quam quidem opinionem duplici ratione, quas ad rem hanc solum spectare animaduerti, probare nixus est.

Primò (ut ille ait d.consi.4.nume.6.) quia hoc pactum quantum est sui natura, solùm personas paciscentium respicit.l.si unus.§.ante omnia.ff.de pactis. Sed circa extensionē interdum iurisconsl. vltra progreditur.l. si tibi.§. pactum.& l.seq.l.& hæredi.§.vlt. & l.si cum emptore. ff.de pactis.ob hanc ergo extensionē, pactum censetur reale seu in rem, uel non in rem.d.§.pactum.& d.l.& hęredi.§.vlt. de pactis. At, ex huius constitutionis dispositione, hæc licentia & pactum extenditur ad quemcunque possessorem extraneum, ergo ratione extensionis dicitur esse in rem. Quod similibus comprobauit Signorolus, nam uidemus,

119 interdicta dici † personalia, & ob extensionem realia: atque ita sunt personalia in rem scripta. l. 1.§. interdictum. ff.de interdict.ita est (inquit Signorolus) in interdicto Saluiano, de quo suo loco diximus ita in actione ad exhibendum, & his similibus. Verùm non rectè satis cōcludit hæc argumentatio: quandoquidem non probatur illa minor propositio, quod scilicet ex hac constitutione concedatur extensio ad quemcūque extraneum possessorem. est enim hoc, de quo præsens est disputatio, non ergo debemus pręsupponere illud pro certo & absoluto.

Secundò

Secundò ita ad rem nostram argumentatur Signo. dicto
120 consil.4.nume.8. † pactum incontinenti appositum iuxta contractum, non immutat naturam ipsius contractus, sed solùm actionem ex eo contractu prouenientem informat, ad id quod est deductum in ipso pacto. l. iurisgentium. §. quinimò. ff. de pactis. & l. petens. C. eo. in hoc casu contractus, cui deinde apponitur pactum incontinenti de ingrediendo sine licentia, actionem personalem parit: Non ergo illa immutatur ex ipso pacto. argu. l. in delictis. §. vlt. ff. de noxa. cum alijs à Signorolo adductis. Est ergo personalis sui natura hæc actio, sed ratione extensionis efficitur realis. erit ergo personalis & realis. atque ita personalis in rē
121 scripta. Cæterùm consideranti † hæc non placet, cùm illa extensio non probetur, tum etiam quia ita mixta posset dici quemadmodum personalis in rem scripta. Accedit, ꝗ verba huius pacti & licentiæ non sunt in rem concepta, sed personam creditoris, cui facultas hæc conceditur, respiciunt. quod in actionibus in rem scriptis non contingit, quæ ita in rē scripta sunt, ut demonstrent generaliter concipi actionem, non notata persona aliqua. l. metum. §. cùm autem. & §. animaduertendum. ff. de eo quod metus causa. Quod fusius & doctè explicarunt Vldaricus Zasius libro 2. singul. respon. cap. 53. Io. Corasius libro primo miscella. iuris, c. 22. & Aemilius Ferretus lib. 3. opinionum. cap. 20. quod sanè caput est impressum inter notas institutionum Iustiniani eiusdem Ferreti.

122 Quarta fuit opinio † Bar. hic nu. 22. uers. quid ergo dicemus. ait Bartolus, esse considerandos duos effectus huius pacti, & licentiæ. Primus est, qui immediatè ex ea licentia prouenit, nempe quòd obligatus censetur ille debitor ad præstandum patientiam, ut creditor possit possessionem illam ingredi. Hic effectus personalem tantum obligationem continet: ita Bar. qui suprà, & cum eo Salic. colum. 8. uersic. primum quod. At personalis obligatio tertium non afficit, nec ligat. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Nec fundum sequitur l. 3. §. opus. ff. de alie. iud. mutan. causa facta. l. 1. §. si hæres. ad Trebell. & alia supra in secunda opinione retuli. Hoc in casu (inquit Bar.) procedit illa opinio Martini, Roffredi, & sequacium.

Secundus effectus huius licentiæ & pacti est, quòd ex ea oritur quoddam ius, quod est executiuū præcedentis obligationis: & facit ipsam obligationem habere paratam executionem secundùm uoluntatem creditoris. Quemadmo-
123 dum in simili (inquit Bar.) uidemus, quòd ex † sententia duo oriuntur, nempe actio iudicati, uel in factum, & iudicis officium, quod quidem iudicis officium paratam habet executionem. l. minor 25. annis, cui fideicommissum. ff. de minor. l. 2. C. de execu. rei iudi. Hæc facultas ingrediendi possessionem propria auctoritate, quæ competit creditori ex cōuentione æquiparatur illi potestati & licentiæ, quæ à iudice concedi solet. l. pen. C. de pigno. actio. l. dotis. C. sol. matr. & l. 1. C. si in cau. iud. pig. Illis ergo casibus (inquit Bar.) quibus licentia iudicis exequi potest contra singularem successorem, eisdem exequi poterit licentia partium conuentione tributa. cum Bartolo sensit Neguſ. dicto tracta. De pigno. 4. parte, nu. 20. Verum quò ad secundum hunc effectum à Bartolo dissentit Salicetus hic col. 8. uers. secundum quod. Nam (inquit Salicetus) post primum illum effectum huius pacti, sequitur & secundus, qui est, quòd secuto ingressu & illo mediante, quædam quasi traditio ex eo ingressu prouenit. l. minus instructus. C. de acquiren. possess. & hæc quasi traditio operatur, ut res, quæ simpliciter hypothecata erat, nūc trāseat in pignus. l. plebs. §. pignus, de uerb. sign. extat enim differentia inter hæc. l. 1. ff. de pigno. actio. Non ergo ante ingressum res est plus affecta, quàm prius erat per hypothecam: ad quemcunque ergo transit ante ingressum, solùm transit cum onere prioris hypothecæ, quæ potens non est sine alia iudicis licentia, ut creditor ualeat rem illam ad se aduocare. Nec etiam pactum (inquit Salicetus) cum debitore factum, quia solùm obligat debitorem ad præstandum patientiam, non autem transit contra singularem successorem. Cùm ergo neutrum (inquit ille) sit per se sufficiens, nec etiam ambo simul; cùm ad diuersum effectum tendāt. Quinimò
124 ex his patet, ꝗ † pactū de ingrediendo, non est iuris realis executiuum, sed solùm debitoris obligatiuum. & si in consequentiam (subiungit Salicetus) dici potest iuris realis executiuum, est solùm contra debitorem ex pacto obligatum. Hæc Saliceti consideratio, & si subtilis admodum sit, non tñ repugnat doctrinæ Bartoli: siquidem loquitur Bar. de effectu, qui nascitur ex hac licētia & pacto ante uerum ipsum ingressum possessionis. Salicetus uerò loquitur de effectu post ipsum ingressum. Quod verò subijcit Salicetus ante ingressum rem non esse affectam, & ideo trāsire solùm cum onere prioris hypothecæ, quæ non est potens sine alia iudicis licētia, vt creditor possessionem ingrediatur: hoc inquam absolutè verum non est, quandoquidem hoc ius hypothecæ, seu ob eam licentia à debitore data tribuit multis casibus facultatem hanc ingrediendi possessionem à singulari successori possessam, vt tribuit iudicis officium, cui hæc licentia æquiparatur: & ob id verè dr̄ hæc licentia quid executiuum præcedentis iuris realis. Nec officit quod scribit hic Sal. col. 8 vers. Nō obstat quæ Bar. &c. dum inquit, similitudinem ac æquiparationem officij iudicis, ac huius licentiæ & pacti, non esse iuri consentaneam, cùm in casu nostro nulla lata sit sententia, vt in illo. non inquam officit hæc cōsideratio, siquidē rectè æquiparatio & similitudo procedit. l. pen. C. de pigno. actio. quæ aduersus Salicetū intelligi pōt etiā cū res est apud aliū, ꝗ apud debitorē. Accedit quod pactū atq; conuentio partium plus operari solet ipso iussu iudicis, ut relati Doctores scribunt.

Est ergo verior & probabilior hæc sententia Bartoli de
125 secundo huius † licentiæ effectu, vt scilicet illis casibus, quibus iudicis licentia exequi potest contra singularē successorem, eisdem exequi hæc licentia possit. Quocirca idē Bartolus duo distinctionis capita constituit: quorum uno docuit, quibus casibus licentia à iudice data exequi valeat contra singularem successorem: altero verò quibus casibus ita liceat exequi licentiam hanc à debitore concessam. Ego quò rem explicem clarius & facilius vnum tantum caput constituo de iudicis licentia, pluribusque in eo distinctis casibus, subnectam casus illos, qui circa licentiam à debitore concessam versantur.

126 Primus itaque est casus, cùm † agitur de executione licentiæ concessæ à iudice pro iure personali orto ex cōtractu. tunc non rescissa atque ita non reuocata prius alienatione à debitore facta, non potest hæc licentia exequi cōtra illum singularem successorem. ita Bart. hic nume. 23. versicu. circa hoc. quem secuti sunt Salic. in l. vlt. in fine. C. de executio. rei iud. Pract. Papien. in forma executio. sentent. diffinitiuæ, in gloss. 1. nu. 18. Anto. Butr. in cap. quia. Cyn. nu. 13. versi. & quidquid dixerit de iudicijs. Rui. cons. 166. col. 1. lib. 4. Ias. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. nume. 17. ff. de re iudi. & latè Soc. sen. consi. 13. col. 1. lib. 4. & Ripa in l. 1. §. si hæres. nume. 21. versic. aut executio non erat. ff. ad Trebell. Gratus cons. 37. colum. 2. & consi. 58. col. 2. lib. 1. Anton. Gabrielius lib. 5. conclusionum, conclusio. 8. nu. 2. ex tex. §. item si quis in fraudem, insti. de actio. Ita pariter de hoc pacto & licentia à debitore creditori concessa, censuit Barto. hic nume. 23. versi. hoc præmisso. Baldus col. 3. versi. quòd autem. Salicet. colum. 7. versi. ex prædictis infert. & Neguſ. in tracta. De pignoribus, 4. parte. nume. 20. versi. tertiò restringitur &c.

127 Declaratur primò, vt non procedat hic casus cùm † alienatio hæc facta est lite pendente: nam tunc absque alia rescissione & reuocatione conceditur executio hæc contra singularem successorem: ita docuit Baldus in l. executorē, nume. 22. C. de execut. rei iud. idem in l. ob maritorum, nume. 4. versi. breuiter dico. C. ne vxor pro marito. idem in l. certa. nume. 1. in fin. C. vt in possess. lega. à quo non dissentit Socin. sen. dicto consil. 13. colum. 1. & Castren. in d. l. à diuo Pio. §. si super rebus. de re iudi. & ibi Raphael Comesius numero quinto.

128 Declaratur secundò, vt non procedat † quando pactum rescinderet alienationem ipso iure, vti in casu. l. Titius. ff. de seru. exporta. & l. si quis sub hac. ff. de contrahen. empt. tūc enim pactum & licentia exequi potest contra singularem successorem: ita declarauit Bartol. hic nume. 23. uers. hoc præmisso. Afflictus in commenta. ad constit. Neapol. ti. pacis cultum. nu. 25. Anton. Gabrielius lib. 5. conclusionum,
129 cōclus. 8. nu. 4. ea ratione, quia postquam † lex eam alienationem rescindit, atque nullam facit, non est necesse ꝗ ab ho-

ab homine rescindatur: & per consequens immediatè exequi potest licentia contra illum successorem singularem. Quod confirmat Baldus in d.l.etiam.nu.23.& Sal.in l.ult. in fi. C.de execut.rei iud.dum hûc casum declarant,ut nô procedat,cùm alienatio est simulata quia,ex quo est nulla, executio immediatè contra singularem hunc successorem conceditur, ex tex.l.emptor.ff.de aqua pluuia arcenda.

130 Secundus est casus,cùm agitur † de executione licentiæ concessæ à iudice pro iure personali orto ex vltima dispositione, cùm alienatio est facta sine dolo,tunc non transit: ita Bart.hic nume.23.vers.aut fine dolo à Bartolo non est, qui dissentiat: idem scribit Gabrielius lib.5.conclusionum, conclus.8.nume.6.ex tex.l.vltim.ff.ut in possess.legat. An modo, hic casus conueniat casui nostro non aperit Bar.& verè, si stat sola simplex obligatio, non nominata ex ultima voluntate,non nouata partium conuentione,non conuenit casus hic nostræ disputationi, si verò fuit nouata, dicendum est, idem esse dicendum de eo, quod de licentia iudicis, origine obligationis inspecta. quam executionem habere voluerût partes ex hoc ingressu, qui solùm locum habet cùm apud debitorem res reperitur.

131 Tertius est casus, cùm agitur † de executione licentiæ concessæ à iudice pro iure personali orto ex ultima dispositione, cùm alienatio dolo facta fuit; tunc hæc executio transit contra singularem successorem: ita docuit Bart.hic nu.23.vers. Aut in vltimis uoluntatibus. Idem sensit Bart. in l.si quis immissum.§.iu lex.ff.de dam.infecto. Salice.hic col.6.in fin.uers.si in ultimis. Anton Butrius in d.cap.quia Gu.nu.13.uers.in ultimis voluntatibus,de iudicijs.& Gabrielius d.conclus.8.nu.5.Ias.in l.à diuo Pio.§.si super rebus.nume.10.uers.facit fauore,de re iudi.ex d.§.iudex,ac etiam ex.l. si legatorum.ff.ut in possess. lega. & l.certa. C. eo. ut in possess.leg.ita etiam dicendum est in casu nostro, cùm hæres legatario suo pacto hanc facultatem concessit, vel cùm ipse testator in testamento hanc ingrediendi licentiam tribuit, iuxta quæ diximus suprà q.4.

132 Quartus est casus, cùm agitur † de executione licentiæ à iudice concessæ pro iure reali,& singularis possessor non habet causam ab eo, contra quem principaliter oritur ius exequendi: tunc contra illum singularem successorem non transit hæc licentia: ita docuit Bart.hic nume.23.uers. secundo casu,quando quæritur, etsi in Codice Bartoli deficiat negatiua.& cum Bar.senserunt Salic.hic col.7.uers.si autem quæritur. & Butrius in d. cap. quia Gu. nume. 13. uers.quandoque agitur.de iud. Gratus consi.37.colum.2. lib.1.& Gabrielius lib.5.conclusionum,conclusio.8.nu.7. ex tex.l.sæpe,in fine.ff.de re iud.& l.1.& l.2.C.quibus res iud. non noce. ita etiam est in hoc pacto & licentia: nam, cùm agitur de executione huius licentiæ concessæ à debitore pro iure reali ex hoc contractu pignoris, & ille singularis successor non habet causam à debitore, exequi non poterit licentia contra eum: ita Bar.hic nu.23.in fin.uers. si verò tale pactum. Soc.sen. consi.27. in fine.lib.4. & Negus.d.tracta. De pignor.4.parte, nu.20. uers.& ista conclusio. Natta consi.398.nume.1. lib.2.

133 Quintus est casus, cùm † agitur de executione licentiæ concessæ à iudice pro iure reali,& singularis iste successor habet causam ab eo, contra quem principaliter oritur ius exequendi. quod quidem ius exequendi erat liquidatum, atque ita in esse productum antequam res transiret ad hûc successorem singularem, ut quia iam lata erat sententia. Hoc casu transit hæc executio: ita docuit Bart. hic nu. 23. versi. Aut habet causam.& idem senserunt Salic.hic col.7. versi. Aut habet causam.Butrius in dicto cap.quia Gu.nume.13. uersi.primus quando. & Ripa. in d.l.1.§.si hæres. nume 21.uersi.aut executio.ad Trebell.Gabrielius d.conclusio.8.nume.8.ex tex.l.si superatus.§.1.ff.de pigno.& l.si mater.§.ult. & l.iudicatæ.§.vlt.ff.de executio. rei iudic. ita etiam in hac pactione & licentia concessa à debitore creditori dicendum, quemadmodum censuit hic gloss. & Bart.nume.23.in fine, & Negusant. d.tracta. De pignoribus,4.parte.nume.20.uersi. secundò restringitur. non dissentit Natta consi.398. nume.3. lib.2. Verùm huic sententiæ aduersari uidetur una difficultas, quam mouet idem Barto.hic nume.24. uersi.sed contra prædicta. dum ita ar-

134 guit: † Locator tacitè hypothecata habet illata & inuecta in re locata, & ea potest sua auctoritate includere l.licèt.ff.in quibus casibus pign.uel hypoth.tacitè contrah.& l.vtique.ff.de damno infecto. ecce ergo,quòd ius executiuum erat in esse productum,attamen si res illæ peruenient ad singularem successorem habentem causam à debitore, non potest locator iure illo executiuo vti, sed agere debet vel hypothecaria, vel Saluiano interdicto, l.1. ff. de Saluia.interdict.Respondet Barto.ius illud exequendi sua auctoritate esse certo loco limitatum, vt scilicet includi possint, donec in domo vel fundo locato extant. & ideò, si extrahuntur, cessat illa facultas, sed conceditur Saluianum interdictum, vt declarauimus suprà remedio quinto,quæstio.6.

Hic tamen casus intelligitur atque ita demum procedit,

135 cùm † constat, liquidumque est, hunc singularem successorem habere causam à debitore principali. debet enim hoc esse clarum: quia non sufficit constare,debitum fuisse in instrumento liquidatum,nisi etiam hoc liquidetur, nempe singularem hunc successorem habuisse causam ab ipso debitore: ita scriptum reliquerunt Bart.hic nu.24. & Bal. col.3.in fine,versic.vnum adde.Aret.consi.21.num.4. Ias. consi.138.colum.vlt.lib.1.Afflictus decisio.326. nume.2. Sylua.consi.26.nume.1.& latè Rolan.consi.20. nume.13. lib.1.idem docuit Butr.in cap. quia Gu. ad finê de iud.qui subijcit,sufficere,si notorium sit,hûc successorem habuis-

136 se causam ab eo debitore. Hæc autem liquidatio † fit coram iudice summariè,ita Bart.hic nume.24.& Baldus colum.3.versi.sed si in persona. & scripsimus supra quæstio. 10. illud tamen erit obseruandum, quod ex facto interrogatus respondit Neuiz.consi.82.num.17.in processu causæ fieri liquidationem rei modicæ posse,cùm iam pro maiori parte est facta.

137 Sextus est casus,cùm † agitur de executione huius licentiæ concessæ à indice pro iure reali, & singularis ille successor habet causam ab eo, contra quem principaliter oritur ius exequendi. Quod quidem ius exequendi erat adhuc in actu producendi,vt quia lis pendebat, & ex lite illa res est effecta inalienabilis, ut quia quæstio erat de dominio, atque ita vitio litigiosi res erat affecta: tunc contra huius successorem transit hoc ius executionis: ita docuit Barto.hic nume.23. versi.secundo casu aut per talem,&c. & conferunt quæ scripsi suprà in prima declaratione primi casus. Idem docuit hic Salic.col.7.vers.Aut tale ius.& Butrius in d.cap.quia Gu.nume.13. versi. secundus casus. Gabrielius lib.5.conclusionum,conclus.8.num.10.ita pariter dicendum est in pacto & licentia concessa à debitore creditori:quemadmodum in specie docuit Bar.hic nu.23. in fin.versi. si verò habet. & Afflictus in commentarijs ad constit.Neapolita.tit.Pacis cultum,nu.23.ita fortius procedit, si debitor pacto promisit expresso non alienare rem illam creditori obligatam. nam tunc ex quo res inalienabilis effecta est, côtra singularem successorem exequi hæc licentia poterit, vt scribit hic Bartol. nume.25. & si ab eo dissentiant Bald.& Angel.colum.3.versi.sed est falsa.quorum ratio non concludit, quia licèt sit translata possessio, attamen exequi contra eû potest licentia non rescisso contractu, iam ipso iure resoluto. idem in specie affirmauit Afflict.d.tit.Pacis cultum,nume.26.

138 Septimus est casus, cùm † agitur de executione licentiæ concessæ à indice pro iure reali, & singularis ille possessor habet causam ab eo, contra quem principaliter oritur ius exequendi. Quod quidê ius exequendi erat adhuc in actu producendi, ut quia lis pendebat, & per illum actum res non effecta inalienabilis, ut quia erat quæstio in hypothecaria. tunc non transit ius exequendi contra hunc singularem successorem, sed opus est nouo processu: ita Bar.hic, nume.23.versi. Aut erat in actu.Salic. colum.7. uersic.aut per actum. & Butrius in d.cap.quia. Gu.col.pen.in fin.de iudic.ex text.§.ad hæc, in authen.de litig. & auth.hoc ita. C.de pignor.ita etiam dicendum est in pactione & licentia hac concessa à debitore creditori. & si hac de re Bartolus nihil scribat: & ita sensit Afflict.in d.commentarijs ad constit.Neapol.tit.Pacis,cultum.nume.24.

139 Octauus est casus, cùm † agitur de executione huius licentiæ concessæ à indice pro iure reali, & singularis ille successor habet causam ab eo, contra quem principaliter

oritur

oritur ius exequendi. Quod quidem ius exequendi non erat in esse productum, nec in actu producendi: ut quia lis nondum erat cœpta: tunc non transit hæc facultas contra ipsum singularem successorem: ita Barto. hic num. 23. uer sic. tertio casu, & Salic. col. 7. versicu. aut tale ius nondum. & Butrius in d. cap. quia Gu. col. vlt. versic. tertius casus, de iud. Antonius Gabrielius lib. 5. conclusionem, conclus. 8. & num. 16. qui alios refert. ex text. l. si mater. §. ult. & l. iudicatæ. §. vlt. ff. de except. rei iud. Quam doctrinam intelligit Butrius vbi supra in fine, procedere etiam cùm alienatio est facta extra territorium: nam ex hoc solo, cessante uitio litigiosi, non transit hæc executio. scribunt tamen * omnes non procedere, cùm debitor & possessor sibi præiudicarunt per scientiam, ex l. præses, ubi latè idem Bart. C. de pigno. & l. sæpè. §. vlt. de re iud. ita etiam dicendum est in casu nostro, huius scilicet licentiæ concessæ à debitore creditori.

140 Nonus & vltimus est casus, cùm † agitur de hac licentia concessa à debitore creditori. & debitum non fuit in instrumento liquidatum: sed in eo apposita est clausula constituti, vel precarij. tunc potest hæc licētia exequi contra singularem successorem etiam resistentem, nulla alia liquidatione facta: ita docuit Bart. hic nume. 25. versic. sed pone. & clarius tradunt Aret. consi. 21. num. 4. versi. his tamen non obstantibus, &c. Salicet. hic quæst. 8. Afflictus in commentarijs ad constit. Neapol. tit. Pacis cultum. nu. 28. qui testatur ita in illo consilio Neapolitano obseruatum fuisse. Negusant. in tracta. de pigno. 4. parte. nume. 20. versic. octaua conclusio. & nume. 21. vers. tamen quando. Tiraq. in tract. De iure constituti, parte prima, nume. 43. Neuiz. consil. 82. nume. 15. Syluanus consi. 55. in fine. Gabrielius lib. 5. conclusionum, conclus. 8. nume. 17. 19. & Plotus in l. si quando. nume. 286. in fin. C. vnde vi. & de clausula precarij, ita Barto. hic nume. 25. versi. si verò apud. & Gozad. consi. 42. nume. 6. & Afflictus vbi suprà, nume. 17. qui refert Bar. aliter sentientem in l. Celsus nume. 17.

Declarat tamen Ruinus consi. 127. nu. 7. lib. 5. non pro-
141 cedere † cùm constitutum est iunctum pacto executiuo conuentione partium: vt tunc nihil prosit. Quam sanè declarationem & suspectam, & iam relatis aduersari opinor.

Quæ diximus obseruanda sunt ad interpretationem sta-
142 tuti † Papiē. 58. in ciuilibus, sub Rub. Quod creditor contra extraneum possessorem, &c. Nam dum simpliciter loquitur de pacto horum creditorum & debitorum exequendo contra tertium possessorem, obseruatis solennitatibus ibi relatis, intelligi debet modò simus illis in casibus, quibus creditori permissum est eo facto vti contra tertium ipsum possessorem, iuxta prædicta. Ita etiam erit declarandum statutum Mediolani lib. 1. cap. 173. sub Rub. De pactis creditorum ingrediendi in possessionem.

143 QVAERO decimonono, an † illis casibus, quibus licet vti hac facultate & licentia à debitore concessa creditori contra singularem successorem, necessaria sit excussio debitoris principalis? Et dicendum videbatur fore necessariam. Nam si ipsam hypothecam inspicimus, cuius causa est concessa licentia, dicendum est excussionem requiri, cùm ea hypothecaria agens cōtra tertium possessorem habeat necesse præmittere debitoris excussionem. auth. hoc si debitor. C. de pigno. atque ita in specie visus est sentire Calca. consi. 29. nume. 5. dum citat Bart. hic in 2. q. principali. idem sentit Natta cons. 398. nume. 2. lib. 2. Cæterum contrarium verius esse opinor, & si hactenus, qui hoc affirmet in specie nostra, non obseruauerim. In hanc sententiam me multa trahunt, illud præsertim, quòd (vt iam supra vidimus) hæc licentia paratam quandam executionem habere uidetur: & eam uidetur habere uim, quam instrm guarentigiatū habet. quemadmodum ergo creditor agens
144 ex † instrumēto guarentigiato, cōtra fideiussorem, necesse non habet excussionem debitoris principalis præmittere, ut inquit Bald. in l. 2. ff. qui satisd. cog. & Benedict. de Plumbino in tract. De discussionibus. nume. 3. ita etiam in hoc creditore dicendum est. His accedit Baldus in l. cùm eorum. C. de sent. & inter loc. om. qui & illud docuit, necessariam non fore discussionem, cùm agitur contra fideiussorem iudicatum solui: cui quidem successor iste singularis his casibus æquiparari uidetur, postquam iudicis licentia & hæc concessa à debitore (ut iam diximus) à pari procedunt. Accedit quòd quò ad translationem possessionis idem operari uidetur hæc pactio & licentia, quod clausula constituti: quemadmodum sensit hic Bar. nume. 11. & suo loco diximus. at ubi adest clausula illa constituti, agi
145 potest contra singularem possessorem, † nō excusso principali: ita latiss. scriptum reliquit Tiraquel. in tract. De iure const. parte prima, num. 54. & alios retuli in tract. De recuperan. possess. Remedio 14. q. 7. Quod fortius procedit, cùm facta est alienatio lite pendente, uel super dominio, uel possessione: ita Bald. in l. 1. nume. 4. uers. quæro quid si. C. de reuo. his, quæ in fraud. cred. Hæc sunt annotanda
146 ad declarationem † statuti Papien. 58. in ciuilibus. sub Rub. Quod creditor contra extraneum possessorem, &c. Nam dum uult extraneum possessorem esse audiendum in suis exceptionibus, quæ secundum ius commune objici possunt contra ipsum creditorem. Cùm ergo hæc objici non possit, nec in casu statuti habenda erit aliqua illius ratio. Clarius statuit statutum Mediolani lib. 1. cap. 173. sub Rub. De pactis creditorum ingrediendi in possessionem. quo exceptio excussionis clare reijcitur.

147 QVAERO uigesimò, cùm creditor † ex urbanitate uult iudicis auctoritate ingredi, & adipisci possessionem, an ordinariè procedatur, & offerendus sit libellus, aduersariusq; citandus? Bart. hic num. 26. relatis multorum opinionibus tandem aliquot casus distinguit.

148 Primus casus est, cùm creditor iste ex sola † urbanitate iudicem adiuit, & iudex cōcedit licentiam ingrediendi sine aliqua partis citatione: tūc perinde est ac si creditor ipse sua sponte esset ingressus, nam illa iudicis licentia nihil tribuit, ex quo, omissa partis citatione alioqui in his necessaria. l. de uno quoque, de re iud. uidetur potius uti priuatus licentiam concessisse, quàm uti iudex. & hoc casu non est quærendum an ordinariè procedatur, uel non, cùm sua sola auctoritate utatur creditor, atque ita docuit Barto. hic nu. 26. uers. mihi autem. & Alber. num. 5. Imo in c. potuit, nu. 61. uers. si ingreditur. de locato. Soc. sen. cons. 195. col. pen. in prin. lib. 2. & cons. 82. col. 3. uers. sexta conclusio. lib. 3. Ruin. cons. 152. in fi. lib. 4. Grat. cons. 76. nu. 12. lib. 2. Negus. in tract. De pignoribus, 4. parte. nu. 23. Hinc docuit Bald. in l. nec quidquam. §. ubi decretum. col. 4. uers. sed dubitatur si possum. ff. de off. procons. quem secutus est Mo-
149 lin. in consuetud. Paris. ti. 1. §. 1. gl. 4. nu. 48. q. si † Prætor minus solenniter concedit licentiam huic, qui sua sponte ingredi potest, & is ingrediatur, non uitiari ingressum ex defectu solennitatis; cùm ingressus ille non ut prætorius, sed ut conuentionalis ualeat. & ob id eum ingressum poterit iudex suo decreto confirmare, ut in specie relati Doctores scribunt, & egregiè declarat Imola in d. cap. potuit. nu. 61. in fine. Dec. cons. 191. & Gratus d. cons. 76. num. 16. lib. 2. conferunt quæ scripsi superiore remedio. q. 53.

Secundus est casus, cùm iudex citare facit debitorem, & ille uenit ad contradicendum, & negat se debere, uel asserit se iam soluisse. Hoc in casu iudicialiter causa tractāda est, & in ea summariè agendū est, non tñ solennis libellus debet offerri, sed tātū parte citata; & re cognita, iudex vel concedit, vel negat facultatem ingrediendi, quemadmodum de domino expellente emphyteutam scribit Imola in d. cap. potuit. nu. 62. & in specie nostra Albericus hic. nu. 4. versi. si verò debitor.

150 Tertius est casus, cùm † creditor, de cuius credito constat ex claro instrō, iudicē ex urbanitate adimit, vt tutiori via ab eo, uel eius familia in possessionē associetur. Hoc in casu non requiritur libellus, nec citatio partis: ita clarè & latè scribit hic Albe. col. 2. nu. 2. & idē Signoro. cons. 4. nu. 15. vers. secūdò insurgit. docuit Sal. hic col. 12. vers. alio modo, qui subijcit, ita pcedere opinionē. Iacobi Beluisij. Sed uerius ita procedit sententia Bartoli, à quo non dissentit Negus. in d. tract. De pigno. 4. par. nu. 24. in fin. versi. si autem petatur. Alex. cons. 131. nume. 5. lib. Ruinus consi. 57. nu. 3. lib. 4. egregiè Afflictus decis. 326. & Neuiz. consi. 82.
151 nu. 28. Ea est huius sententiæ ratio, quia † quæ gratiosè & ex vrbanitate fiunt nō requirūt aduersarij citationē, nec libelli oblationem. l. pen. C. de ijs, qui ueniā ætatis impetra. l. quæris. ff. de natal. restit. & glo. l. antep. ff. ex quibus caus. maio. ex industria hic prætereo alias rationes fundamenta, quibus

quibus utitur hic Bart. cùm Salic. col. 13. & Imola in d. cap. potuit. nume. 61. 62. accuratè illa recenseant, & contrarijs Belusij argumentationibus abundè satisfaciant.

152 Quartus est casus, cùm † creditor, de cuius credito constat ex claro instrumento, iudicem adiuit, & petijt se mitti atque induci in possessionem, ex ipsius iudicis officio. hoc in casu requiritur qualis qualis petitio: ita Sal. hic col. 12. vers. pro cuius, &c. & Negusant. d. tracta. De pignoribus, 4. parte, nume. 24. dum ita declarant & intelligunt Bart. hic nume. 26. versic. super tertio. à quo non dissentit Alber. hic nume. 4. & declarat Signorol. d. consi. 4. nume. 15. versicul. est & tertius.

153 Quintus est casus, cùm creditor, † de cuius credito solùm constat per testes, adiuit iudicem, vt associetur, vel vt mittatur in possessionem bonorum debitoris. Hoc in casu semper requiritur libelli oblatio, & patris citatio: ita Salic. hic col. 12. vers. & aduerte. & Neguś. d. 4. parte. num. 23 in fine, ita intelligentes Bart. hic nu. 26. vers. prædicta intelligo. Ea est huius sententiæ ratio, quòd sine partis citatione & libelli oblatione non possunt examinari testes. cap. quoniam frequenter, extra, ut lite non contest. Accedit ratio, quam perpendit Baldus in l. generali. nume. 2. C. de sacros. Eccles. his casibus testes non efficere rem notoriam, ut efficit instrumentum. Hinc egregiè docuit Castren. in l. testium, & in l. nullum. C. de testib. post Specul. in tit. de libelli oblatione. §. restat. quod statutum concedens paratā executionem in instrumento, intelligitur cùm de eo in scriptis constat, non autem si testibus probatur. conferunt etiam quæ scripsimus suprà in 4. remedio ex l. vlt. C. de ed. diui. Adr. toll. quæstio. 16.

154 QVAERO vigesimoprimò, † an necesse sit creditori offerre libellum, cùm petit à iudice armata manu comitari in possessionem aduersus possessorem resistentem? Bar. hic nume. 28. docuit, fore necesse libellum offerre. ea ratione, quia hoc ius ingrediendi violenter ortum nō est ex pacto, vt iam dictum fuit suprà q. 12. est ergo necessaria causæ cognitio & sententia: sufficit tñ adhibere summariā causæ cognitionem: nám hoc ius executiuum ortum quidem habuit à pacto extraiudiciali: manus tamen militaris ad eius auxilium adiungitur. quæ quidem manus & auxilium non est per se ius. l. si quis missum. ff. ne vis fiat ei. & l. qui restituere. ff. de rei vend.

155 QVAERO vigesimosecundò, an † libellum offerre debeat creditor, cùm uult adipisci possessionem, quam solùm ex pacto debitoris potuit ingredi? Bart. hic nu. 27. docuit, libellum & litis contestationem requiri. ea ratione, quòd illa licentia de ingrediēdo solum operatur effectum ingrediendi, non autem adipiscendi & retinendi, vt est dictum suprà: ergo quò ad hoc licentia iudicis requiritur. quemadmodum uidemus (inquit Bart.) quòd ille, qui habet naturalem possessionem experitur cōtra ciuiliter pos-

156 sidentem rei vendicatione, multò magis hic, qui † per ingressum solùm habet nudam detentionem. l. 3. §. 1. ff. ad exhib. l. cuiuscumque. §. 1. ff. de usufruct. l. Pomponius. §. si is qui precario. de acq. poss. l. 2. C. ubi in rem actio. Verum superuacaneū est hoc quærere, si probamus aduersus Bartolum ueriorem illum sensum atque intellect. l. ad hanc constitutionem, quemadmodum diximus suprà. q. 1. nempè ex ipso ingressu acquiri possessionem: ita quòd opus non est alia acquisitione.

157 QVAERO uigesimotertiò, † an creditor iste qui sua auctoritate potest ingredi, & adipisci possessionem, adeundo iudicem censeatur renunciasse proprio fauori? Baldus in l. 2. nume. 29. C. de seruit. & aqua. docuit, hunc creditorem adeò censeri renunciasse, ut non possit amplius reuerti ad eam facultatem ingrediendi propria auctoritate, idem sensit ipsemet Baldus in l. eadem. nume. 13. C. locati. & in l. 1. nume. 1. in fine: C. de execut. rei iud. & clarè explicat Negusant. in tracta. De pignoribus, 4. parte, nume. 25. idem respondit Ruinus consil. 57. nume. 3. & consil. 127. nume. 12. lib. 4. Ea est ratio, quia uia semel electa deseri non potest. l. si mulier. §. 1. ff. quod metus causa. & scripsi suprà in 4. remedio ex l. ult. C. de ed. diui. Adr. toll. quæst. 51. Præterea (ut inquit Baldus) non debet iudicium esse ludibrio, ut sit in facultate creditoris adire iudicem, & deinde deserere, contra l. si quis rem. ff. de arbitr. Cæterum aduertantur quæ scripsi in d. quæstio. 53. & præsertim tradita à Ias. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. nume. 54. de acquir. possess. quæ perpendenda erunt.

Declaratur, ut non procedat relata sententia eo casu,

158 quo † creditor adeundo iudicem protestaretur, quòd salua sibi esset auctoritas & facultas ingrediendi & adipiscendi eam possessionem. Nam protestatio hæc eum adiuuat, ut relicta uia iudiciaria, ingredi sua sponte possit: ita relati Ruinus & Neguś. post. Alex. consil. 131. nume. 12. lib. 4. idem docuit Ripa in cap. cùm M. Ferrar. num. 98. de const. erit ergo quòd diligens causæ patronus aduertat.

159 QVAERO uigesimoquartò, cùm † creditor est adeptus possessionem iudicis auctoritate, an dicatur pignus prætorium, uel potius conuentionale? Et esse conuentionale, affirmarunt Bart. hic in fine. & Salic. col. pen. q. 14. & Negusant. in d. tract. De pignoribus, 4. parte. num. 26. uersic. 14. conclusio. Ea est ratio, quòd iudex non dat pignus, sed confirmat, est ergo conuentionale. arg. l. si ita fuero stipulatus. §. ult. ff. de nouatio.

160 QVAERO uigesimoquintò, cùm hic † creditor ex pacto uult habere rem sibi emptam, & petit rei pretium æstimari, quo ordine erit procedendum? Bar. hic nu. 29. & cum eo Salicetus ad finem, scriptum reliquit, non esse necesse offerre libellum, sed summatim causa cognita res expediri debet. idem respondit Ruinus consi. 145. nu. 6. lib. 4. Ea est ratio, quia contra debitorem nihil petitur, sed solùm requiritur rem æstimari; quemadmodum (inquit Bartolus) cum petitur dari tutor, non offertur libellus. l. diuus. qui peta. tuto. & tradit Specul. in titul. De officio iudicis. §. iudicis officium. uersic. porrò. Præterea (inquit Bartol.)

161 quòd hæc res † æstimetur, est ius quoddam executiuum obligationis personalis, quo creditor consequitur quod sibi debetur. l. ordo. l. ult. C. de executio. rei iudi. & l. 2. C. si in caus. iud. pig. accep. fue. at in iure executiuo non offertur libellus. ut diximus supra, ergo nec in casu isto. Erit ergo ordo iste: iudex iubebit debitorem citari, ut ueniat ad opponendum, quare fieri non debet hæc executio & rei æstimatio. & si habita summaria cognitione nihil obijciat debitor, quò retardari æstimatio possit, tunc iudex faciat, quòd ipsi creditor & debitor eligant duos idoneos æstimatores. l. hac edictali. §. is illud. C. de secund. nup. uel ipse iudex eliget. §. quod autem. in auth. de non aliena. Qua ex re

162 intelligimus in † electione æstimatorum duos saltem eligendos esse. ita pariter dicimus, cùm fit electio peritorum alicuius artis, duo saltem eligendi sunt: ita Bartol. in l. 1. in prin. ff. de uentre inspicie. Alex. in l. 1. §. ult. & ibi latissimè Galliaul. & Alciatus. de uerbor. obliga. Soc. in tract. fallen. reg. 294. & Rebuffus in repe. l. unicæ. nu. 492. C. de senten. quæ pro eo, quòd interest profer. ex d. §. quod autem. in auth. de nō alien. uel permut. reb. eccles. Idem docuit Decius in cap. proposuisti. num. 10. de probatio. Qui hoc ita demum procedere intelligunt, cum in loco cōtentionis tanta extat copia peritorū & æstimatorū, ut duo eligi possint; alioqui unum sufficiet eligere. Quam declarationem probauit nouissimè eruditissimus Ioseph Ludo. decis. 7. num. 9. in suis decisionibus Perusinis. Vel etiā quando ex multis unus excellens. qui peritia & integritate plurimum ualet, eligeretur. Nam tunc sufficit. ita Dec. in d. cap. proposuisti. nu. 10. de prob. & sensit Felin. in cap. super his. ad finem: & in c. tuas. de accus. & Tiraq. in trac. De pœnis legum, causa. 51. nu. 108. Galliaul. in d. §. ult. nu. 14. ita pariter unum sufficit eligere æstimatorem: cum ille unus è publico ad conficiendum has æstimationes deputatus est. ex doctrina Bart. in l. semel. C. de re milita. lib. 10. Dec. in d. cap. proposuisti. nume. 10. de probatio. Galliaul. in d. l. 1. §. ult. nu. 12. de uerborum obligat. illud etiam ex doctrina Bartoli & Saliceti

163 hic colligitur, † æstimatores esse assumendos atque eligendos consensu partium, quæ si in electione dissentient, eliget iudex: ita & in alijs peritis in arte docuit Decius in cap. proposuisti. nu. 13. de probatio. post Io. And. & Abba-

164 tem. † Aestimatores ij electi iurabunt in manibus ipsius iudicis se rectè & legaliter facturos rei æstimationem: ita Bar. & Salic. hic ex d. §. quod autem, in auth. de non alien. uel permuta. reb. eccle. & d. l. hac edictali. §. his illud. C. de secund. nupt. cap. fraternitatis, in prin. de frigid. & maleficia. & l. nemini. C. de aduoc. diuers. iud. atque ita in cæteris peritis

Digitized by Google

peritis in arte dicimus. & communem testatur Dec. in d. c. proposuisti. nu. 15. de proba. Ias. in repet. l. admonendi. nume. 237. de iureiuran. & ibidē Ripa. nu. 196. Didacus lib. 2. varia. resol. cap. 13. nu. 4. Anton. Petrucius in repet. l. 2. nume. 382. ff. de iureiurando. & Rebuffus in repe. l. vnicæ. nume. 490. C. de senten. quæ pro eo quod interest profer qui vno ore scribunt, hoc iuramentum solùm præstari de credulitate: nisi certa haberi posset cognitio valoris rei. quod explicat & Feli. in cap. quia iudicante, de præscrip.

165 Aestimatione † facta suam facient relationem æstimatores isti apud iudicis acta & tribunal. in qua quidē relatione facienda opus non erit partes citare: ita Fel. in d. cap. quia iudicante. nume. 1. versi. & non est necessaria, de præscript. Poterit quoque hæc relatio fieri die Feriata, vti scribunt Angel. in l. 2. in princip. ff. de feriis. & Aret. in l. 1. §. vlt. de verborum obligatio. Nec adhibenda erit differentia quòd vel ambo simul, vel vnus separatim ab alio referat, ut scripsit Angel. in l. si quis. §. 1. ff. de eden. Nec etiam tenentur

166 æstimatores isti † reddere rationem, cur tanti æstimauerint, ut de cæteris in arte peritis tradunt Barto. in l. de ætate. nume. 9. & ibi Sapia. nu. 44. ff. de minor. 25. annis. & Felin. in cap. cum causam. num. 5. de testibus. illud quoque est obseruandum quòd sententia & declaratio lata ob relationem hanc & dictum æstimatorum nunquam transit in iudicatum: ita de his in arte peritis scribit Galliaul. in d. l. 1. §. vlt. nume. 24. de verbor. obligat. post Io. Andr. & Lanfran. quos recenset. Quod quidem est memoria dignum. Ita quoque annotandum & illud est, quod docuit Barto. in

167 l. 1. C. de discusso. lib. 10. & ibidem Io. à Platea. † perito referenti, se rem tanti æstimasse, incumbere onus probandi, quòd rectè æstimauerit. quam sanè doctrinam summoperè commendauit Hier. à Monte in tract. Finium, cap. 26. numero 12.

Habita hac æstimatorum relatione (inquit hic Bartolus) declarabit iudex. Sed contingit adhuc dubitare. Quid si

168 æstimatione dissentiant ij † æstimatores? Salicetus in dicta l. hac edictalis. §. his illud. C. de secund. nuptijs, scribit quòd si duo æstimatores primò electi inter se discordant, tertius eligendus est. quod si & is tertius ad illis duobus dissentiet, ipse iudex vel alium atque ita quartum eliget: vel etiam compellere potest tres illos, vt concordes sint. vel etiam tres partes ipsas simul ponere, & tertiam partem æqualem facere: atque ita eam declarare. id quod fusius ab eo explicatur.

169 QVAERO vigesimosextò, an † creditor iste si ingressus possessionem sui debitoris vult iuuari hac licentia & facultate ingrediendi sua auctoritate, ostendere debeat, se vsum fuisse ea licentia? Et ostendere debere respōdit Socinus senior consilio 131. colum. 3. versicul. amplius dico, lib. 1. argumento not. in l. 1. ff. de conditione ex lege. Cæterùm à Socino dissentit Negusant. in tracta. De pignoribus quarta parte, nume. 27. multis rationibus satis solidis adductus. ac primò, actus, qui duobus modis geri potest, vno quo incidit gerens in aliquam pœnam, altero verò non, interpretari debet gestus eo modo, quo pœna euitatur. l. apud Labeonem. §. si communem. ff. de iniurijs. l. si quis seruum. in fine. ff. de seruo corrup. & egregiè docuit Bart. in l. non solum. §. sed ut probari. numero tertio. & ibi latè Ias. de operis noui nuncia. quem secuti sunt Soci. sen. consil. 67. colum. 4. lib. 3. Ias. consil. 168. colum. 2. lib. 4. Alciatus tract. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 1. latè Craue. consil. 9. numero 20. Ea est ratio, quia nemo præsumitur velle delinquere. l. merito. ff. pro socio. cum sexcentis similibus quæ sciens prætereo.

170 Secundò ea ratione vsus est Negusant. cùm † actus diuersimodè intelligi potest, ab eo, qui illum fecit, declarari potest, quo animo fecerit: ita Bart. in l. pro hæredes, in prin. & in l. gerit. num. 15. ff. de acquir. hæred. Ea est ratio, quia in his, quæ in animo alicuius consistunt, eius declarationi creditur. glo. in §. aliæ. instit. de actio. & latè scribunt Tiraq. De retractu. consang. §. 4. glo. 1. num. 5. Craue. consil. 2. nume. 9. cæteros. prætereo. erit ergo credendum huic creditori, quòd uigore dictæ licentiæ ingressus sit. id quod procedit etiam si post ingressum declarauit.

Tertiò inquit Negus. imò absque alia declaratione creditur, quia semper uidetur ingressus virtute huius licentiæ.

171 quia ubi aliquis titulus pcedit, & sequtur ingressus † possessionis, præsumitur possessio apprehensa uigore illius tituli. l. quædam. ff. de rei uend. tradit Bartol. in l. 2. C. de acquir. possess. & pręter Negusantium ita in specie nostra docuit ex relatis rationibus. Bald. in l. in possessionem. C. ad leg. Iul. de ui publ. uel priua. Qui declarat, non habere lo-

172 cum, cum ex † aliqua coniectura detegitur hunc creditorem ita ingredientem nō excusari, ut si clam accepit credens à nemine uideri. Nam tunc dicitur habuisse animo furandi, & iniustè occupandi, non autem habendi pro suo credito. Quocirca rectè scribit præcitato loco Negusantius, optimum esse ab initio declarare, cur ingreditur, ad has difficultates effugiendum. De his nunc satis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officium pro adipiscenda possessione duobus modis dari.*

2 *Iudicis officium clericorum causa considerari.*

3 *Hæres quomodo iudicis officio possessionem adipiscatur.*

4 *Hæres sua auctoritate possessionem vacantem adipisci potest.*

5 *Vindictam qui sua auctoritate facere potest, etiam socios potest adhibere.*

6 *Spoliatus potest adhibitis socijs statim recuperare.*

7 *Citatio partis non requiritur, cùm iudex prouidet scandalo.*

8 *Libellus non requiritur, cùm iudex prouidet scandalo possessionis.*

9 *Fideicommissario libellum non offert, cùm adipiscitur possessionem iudicis officio, quam ex dispositione testatoris spontè poterat ingredi.*

10 *Iudicis auxilium quomodo cautè implorandum.*

11 *Cautela petentis mitti in possessionem iudicis auxilio.*

12 *Scandali suspicio vbi est, iudex se intromittit.*

13 *Sequestrat iudex prædij fructus timore scandali.*

14 *Scandali futuri informationes iudex ante omnia sumit.*

15 *Iudici ob scandalum sequestranti & probibenti credi.*

16 *Iudici ob impedimentum deleganti credi.*

17 *Decij consil. 125. numero 5. & Alba consilio 75. dubia.*

18 *Citata parte sumuntur informationes scandali.*

19 *Scandali causa à regulis iuris recedi.*

20 *Sequestrum vt tollatur libellus offerri debet.*

21 *Hæres sua auctoritate non ingreditur possessionem plenam.*

22 *Possessor sine citatione amoueri non debet.*

23 *Possessio ab alio occupata non potest ingredi, etiam concedente statuto.*

24 *Fideicommissarius ex licentia sibi data à testatore, non potest ingredi possessionem ab alio occupatam.*

25 *Possessio capi, an possit ab hærede cùm est dubium, an sit plena vel vacua.*

26 *Possessionem vacantem Prætore auctore hæres ingredi potest.*

27 *Possessionem ab altero occupatam prætore auctore non ingreditur hæres.*

Spoliatus

28 *Spoliatus à iudice reſtitui debet, ut ſpoliatus à priuato.*

29 *Iudex ita debet eſſe facilis ad reuocandum licentiã malè conceßam de ingrediendo poßeßionem, ut facilè eam conceßit.*

30 *Miſſus in poſſeſſionem petere debet eam confirmari & non reuocari.*

31 *Iudex quid obſeruabit cùm ambigitur, an poſseſſio ſit plena uel non.*

32 *Poſseſsor poſseſsione adepta quid agat cùm timet potentiam aduerſarij.*

33 *Cautela cùm ambigitur quis poßeſſor ſit.*

34 *Iudicis officium pro adipiſcenda poſſeſsione beneficij.*

35 *Iudicis officium pro adipiſcenda poſſeſsione beneficij eſſe inſtar remedij. l. ult. in. C. de edicto diui Adria.*

36 *Iudicis officium, an concedatur pro adipiſcenda poſſeſsione beneficij cum ſola ſignatura.*

37 *Poßeßio beneficij cum ſola ſignatura adipiſci non poteſt.*

38 *Signatura non ſufficit in reſcripto perinde ualere, &c.*

39 *Iudicis officium, an concedatur ſubrogato pro poſſeſſione adipiſcenda.*

40 *Iudicis officium permutanti, an concedatur ad poſſeſſionem beneficij adipiſcendam.*

41 *Iudicis officium pro poßeſsione beneficij adipiſcenda non concedi habenti titulum inualidum.*

42 *Prior titulatus habet iudicis officium pro adipiſcenda poſseſsione beneficij.*

43 *Iudex laicus, an ſit competens pro adipiſcenda poſſeſsione beneficij.*

44 *Iudex ſummariè procedit in concedenda poſseſsione beneficij.*

45 *Exceptio cancellationis & raſuræ impedit miſsionẽ in poſseſsionem beneficij ex iudicis officio.*

45 *Exceptio inualiditatis tituli obijci, an poſsit in relato caſu.*

47 *Electus non dicitur conſecutus ius quò ad poſseſsionem.*

48 *Exceptio tituli ſtatim probanda impedit miſsionem in poſseſsionem beneficij.*

49 *Idem cum beneficium non fuit perfectè quæſitum.*

50 *Exceptio criminis quando impediat miſsionem in poſseſsionem beneficij ex iudicis officio ibidem nu. 51. 52. 53. referuntur aliqui caſus. & nu. 56. 57. 58. declaratur.*

51 *Cap. conſtitutis il ſecundo de appel: declaratur.*

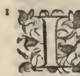
52 *Exceptio renunciationis beneficij obijci an poſsit, cùm petitur iudicis officio mitti in poſseſsionem beneficij.*

53 *Cap. poſt electionem, de conceſsione præbend. declaratur.*

54 *Praxis & forma obſeruanda in concedenda poſseſſione beneficij.*

55 *Poſseſsionis beneficij adeptio ex iudicis officio quibus probationibus probari poſsit.*

SEXTVM, AC VLTIMVM ADIpiſcendæ poſſeſsionis remedium ex iudicis officio.

1 IVDICIS officium, † quod pro adipiſcendæ poſſeſsionis remedio a noſtris conſiderari ſolet, duobus potiſsimũ in caſibus uertatur. Primò cùm hæres omiſſo ordine iuris communis, uel municipalis defuncti poſſeſsionem adipiſci uult. Quod facit uel ſua, uel Prætoris auctoritate: utroque tamen in caſu iudicis
2 officio opus eſt. Secundò, hoc † iudicis officium in iudicijs deduci conſueuit clericorum cauſa. Nam, qui collati ſibi beneficij poſſeſsionem conſequi uult, hoc iudicis officio experitur. Duo igitur hæc præcipua huius remedij capita conſtituenda & ex ordine enucleanda ſunt. Primum
3 caput explicemus. cùm hæres † omiſsio ordine iuris ciuilis, uel municipalis poſſeſsionem adipiſci uult, aliquando id facit ſua, aliquando Prætoris auctoritate, quemadmodum egregiè docuit Vbertinus Zuchardus non uulgaris eruditionis Iuriſconſ. in l. ult. nume. 116. C. de edicto diui Adria. tollen. Cuius hac in re traditiones, ut pulchro ab eo ordine explicatas, proſequar. Maiorum enim atque eruditorum ſequi ueſtigia omni laude dignum ſemper fore exiſtimaui. Nõnulla tamen nec ingrata, nec contemnenda, quæ longo ſatis ſtudio obſeruaui, illi percelebri doctrinę addam. Cum Vbertino duo capita huius primi capitis conſtituere, atque diſtinguere oportet.

Primum eſt, cùm hæres ſua auctoritate poſſeſsionem adipiſci uult. Quod ſanè caput tres habet caſus. Primus eſt, quando poſſeſsio uacans eſt, hoc eſt, cùm nemo adhuc poſſidet. Secundus, cùm eſt plena, hoc eſt, cùm iam alter poſsidet. Tertius, cùm dubium eſt, an plena ſit, uel uacans.

4 Primo caſu, cùm † hæres uult propria auctoritate adipiſci poſſeſsionem uacantem, dicendum eſt, hoc ei licere: ita cenſent omnes. Bartol. in l. vltima. numer. 16. C. de edicto diui Adria. tollen. & ibidem Decius numero quarto. Alex. in l. quoties. nume. quinto, & l. extraneum. in fin. C. de hæred. inſti. Decius conſ. 191. nume. 9. uerſicul. Secundo quia. Gozad. conſil. 21. nume. 10. & Neuiz. conſil. 82. num. 29. & apertè probat. l. cùm hæredes in princip. ff. de acquirenda poſſeſsio. Quo quidem in caſu, ſi hæres hic ſolus eſt in hac petitione, quandoquidem alius non eſt, qui poſſeſsionem hanc aſſequi contendat, ſed fortè timet ab aliquo impediri poſſe, tunc altero ex duobus remedijs uti poteſt. Vno, quòd ſocios ſecum habeat, quorum auxilio poſſeſsionem adipiſcatur. l. ſi ſtipulatus fuero per te non fieri. ff. de uerbo. obliga. quo adductus docuit Baldus in capitul. ultim. in fine. extra de iuramen. calumnia. quod is, cui conceden-
5 te † ſtatuto uindictam ſua auctoritate licet ſumere de inimico, poteſt ſocios ſecum habere, quorum opera facilius id exequatur. quod probaui: & Iaſ. in l. 2. nu. 4. ff. de iuriſdic. omn. iudi. & Caſtren. in l. refectionis. ff. commu. prædio. Nec adhibiti ij ſocij pœnam merentur, cùm eorum principali id licuerit: ita reſpondi: Cæpolla conſ. 4. col. pe. in criminalibus, & ſcripſi in commentarijs De arbitrarijs iudicium lib. 1. q. 80. nu. 140. & lib. 2. caſu 349. num. 15. Ita
6 etiam † uidemus, quòd ille ſpoliatus, cui ſua auctoritate poſſeſsionem ablatam recuperare licet, amicos etiam conuocare poteſt, ut eorum opera adiutus eam recuperet: ita reſpondit Alex. conſ. 94. numer. 12. lib. 5. & docuit Socin. Sen. in l. rem quæ nobis. nume. 8. de acqui. poſſ. & latius explicaui in tractat. De recuperanda poſſeſſ. remedio 9. quæſtio. 19. Altero remedio hic hæres uti poteſt: nẽpè requiſito, atq; implorato iudicis auxilio, quod brachium iudicis noſtri appellant. Poterit iudex huic hæredi concedere milites & familiam, cuius auxilio ad poſſeſsionem adipiſcendã cõcomitetur: prouidebitq; ne ei moleſtia inferratur, ac ne
7 ad arma deueniant. Hoc in caſu neceſſe non habet † iudex citare aduerſarium, ea ratione, quòd nihil contra eum facit. ſolum. n. agit, ne hæres impediatur iure ſuo uti; & hoc in caſu defendi poteſt doctrina Riminaldi in l. ſi ſuper. nu. 7. C. de tranſ. quam paulò infra explicabo. Præterea ſi hæres hic ſua auctoritate poteſt ſocios & amicos conuocare & poſſeſsionem adipiſci, quantò fortius id poterit auxilio iudicis? ita cenſuerunt Bart. in l. cùm domini horreorum.

nu.5.ff.loca. Imola in c.potuit. nume.63. extrà de locato, Sal.in l.creditores.q.13.C. de pign. Alex.consi.130.nu.3. lib.4.qui nu.3. respondit, auxilium hoc ẽt tempore feriato implorari posse. Non.n. ordo iudiciarius hic obseruatur.

8 Quocirca nec † libellus necessarius est, ut respondit idem Alex.cons.131.nu.5.lib.4. quem secutus est Zuchardus in d.l.vlti.num.121.C. de edi.diui.Adr.tol.idem censuit Ias. & Dec.in l.si super possessione.C.de transf.ille num.5.iste nu.7. & Neuiz. cons.65.nu.29. qui & illud affirmant, nec litis contestationẽ, aliumve ordinem iudiciarium necessarium fore. Opinor tamen necessariam fore qualem qualẽ petitionem, qua in actis constet iudicem requisitum fuisse: ita videmus permultis in casibus, in quibus libellus nõ requiritur, necessariam fore qualem qualem petitionem, quod explicaui supra remedio quarto. q. 57. in fine. & in commentarijs De arbitrarijs iudicum, lib.1.q.18. in fine & confirmatur auctoritate Baldi consi. 234. Veritas.lib.3,
9 qui respondit † fideicommissarium petentem iudicis auxilium, quo adipiscatur possessionem, quam testatoris dispositione sponte ingredi potest, qualem qualem petitionẽ offerre debere: ita in iudicis officio, quod summarijssimi possessorij dicitur, qualis qualis petitio requiritur: quemadmodum scripsimus in Commentarijs De retinẽda pos-
10 sessione remedio vlti. quæst.3. Cum autem † auxiliũ hoc requiritur atque imploratur, is petens cautè petere debet, se dicto brachio & auxilio iudicis associari ad eam possessionem adipiscendam: non enim petere debet, se mitti in possessionem ex eo auxilio & brachio exquisito. siquidem hac petitione ostenderet: se sua auctoritate uti nolle, sed ea a iudice concessa. & ob timorem quendam ius suũ amisisse creditur. ita docuit Bald.in l.2.num.29.C. de seruit. & aqua. Quod declarat Zuchardus in d.l.vlt.nu.268. 269. C.de edicto diui Adria. toll. & scripsi supra in quar-
11 to remedio.q.55. Poterit etiã hæres iste hac † cautela vti, cùm petit, se mitti in possessionem per manum familiæ, ut protestetur, quod saluum sit sibi ius accipiendi adipiscendique propria auctoritate. quemadmodum respondit Alex.consi.130.nu.12.lib.4. & scribunt Ias.in l.2.num.4. vers.istud tñ.C.de iure emph. Dec.consi.116.col.4.uersi. tertiò non obstat.Ripa in l.de pupillo.§.meminisse.nu.14. de ope. no. nunc. & Tiraq. tract. de iure constituti parte prima.nu.41. ita enim ij omnes declarant doctrinam Baldi in d.l.2.nu.29.C.de seru.& aqua.

Cùm uerò duo, uel plures se se parat atque accingũt ad hanc adipiscendam possessionem. Si hoc in casu nulla ex-
12 tat futuri † scandali suspicio, non debet iudex non requisitus se intromittere. siquidem eorum unus posset alterum præuenire, atque ita possessionem adipisci: & ideo ille in adepta possessione conseruandus atque manutenendus foret: ita docuit Zuchardus in d.l. vlt.nu. 123. post Bald. ibi nu.3.vers.si aũt non est,& Dec.nu.7. qui subijcit, tunc iudicem prohibere debere aduersario, ne possessorem hũc molestia afficiat, idem tradit Curt. Sen.consi.61.super eo, colum.2. uers. Hoc tamen declarari.Gozad. cons.10. nu. 42.& Marsil. sing.543. Maleficijs. uers. prædicta. Si uerò subest futuri scandali timor & suspicio, iudex etiam nõ requisitus se intromittere debet, ac contendentibus hæredibus iubere, ut arma deponant, & ne ad possessionem adi-
13 piscendã accedãt. Poterit ẽt apud se † fructus ex prædijs percipiendis sequestrare, ita docuerunt Bar.in l.si usufrũctus.§.sed inter duos.ff. de usufr. & in l.ordinarij.in fi.C. de rei uend. Bal. in d.l.ult.nu.3. uers.est & quartus, Dec. nu.6.C.de edict.diui Adri.tol.& ibidem Zuchard,nu.123. uers.& hoc limitatur. idem scribit Cur.Sen. in l.unica.nu. 13.C.de prohib.sequestr.pecu.Gozad.cons.10.num.9.& Plotus in l.si quando. nume.94.C.unde ui. qui alios huius
14 sententiæ auctores recensent. Verùm antequam † iudex hoc sequestrũ & hanc prohibitionem faciat, sumere debet informationes, futuri scandali timorem & suspicionem subesse: ita admonent Dec.in d.l.ult.nu.6.in fi.& Zuchardus ibidẽ num.123.uers.est bene uerũ.nunc addo eiusdem sententię eundẽ Dec.consi.366.nu.13.& Marsil. sing.543. de Maleficijs, uers. item aduertas. Ea est rõ, quod si de eo timore & suspicione non constaret, facile fieri posset, ꝙ sequestrando, & prohibendo, possessori uigilanti, qui ignauum & dormientem præuenit, præiudicium non leue adferreretur. atque ita erit declarandum statutum Ferrariæ lib.2. sub Rubr. de præcepto faciendo partibus. In eo
15 non mediocris uersatur dubitatio, an ipsi † iudici prohibenti & sequestranti credi debeat, suspicionem & timorem futuri scandali affuisse.& non credi responderunt Ange.cons.107.Iacobellus.in fine.Soc.Sen.consi.95. colu.4. uers.præterea ex quo lib.1.Cur.Sen.in l.unica.num.15.C. de prohib.sequestr.pecu.Dec.consi.366.nume.13.Gozad. consi.10.num.42.Marsi.d.sing.543.& Parif.cons.31.num. 41.lib.1.Verùm dissentit Decius in l. si pacto quo pœnã. num.6.C.de pact.asserens idem sensisse Ioan. And. ego ab Angeli & recepta sententia non recederem.siquidem si nõ licet iudici priuare quemquam sua possessione.l. meminerint.C.unde ui.& scripsi in tract.de recuperan. possessione,remedio.8.q.1. non etiam ei licet sua assertione simplici attestari timorem scandali subesse, cum ex ea ad sequestrum possessionis priuatiuum deueniatur, iuxta regula l. oratio.ff.de sponsa.Nec aduersatur quod ait Decius ita cre-
16 di iudici hoc asserenti, ut creditur, cùm † attestatur impedimentum subesse, quo causam mandatam alteri delegare potest.glo.cap.in præsentia, & cap.pastoralis,de offi. deleg. quoniam non tantum præiudicij affert contendentibus illa delegatio, ut omnibus æqualis, ut hæc sequestratio uni soli possessori damnosa. Accedit, nec etiam esse absolutè uerum, quod subdeleganti credatur impedimentum subesse. Nam dissentiunt permulti, ut retuli in commentarijs De arbitrarijs iudicum lib.1,q.76.nu.15.etsi recepta magis opinio sit illa affirmatiua.

Quocirca eadem ratione infertur esse dubitabile quid
17 responderunt † Dec.consi.125.nu.5.& Alba cõs.75.nu.6. credi Principi asserẽti timorẽ scãdali adfuisse, cũ sequestrũ hoc fieri iussit.si.n.nec Princeps ipse sine causa nõ põt possessorẽ sua possessione priuare, uti abũde scripsi i eo trac. De recup.pos.remedio 8.q.2.nõ ẽt ei asserẽti credi debet: erit ergo opus informationes de timore futuri scãdali reci-
18 pere. Quæ sanè receptio † parte citata regulariter fieri debet.ita Ang.d.cons.107.in fi.& Dec.in d.l.ult.nu.6. in fin. C.de edi.diui Adr.toll.& ibidem Zuch.num.123. uers.est benè uerum.idem Dec.cons.366.nu.13.qui subijcit, quòd si non citata parte & ex abrupto sequestratio & prohibitio fieret, posset de facto reuocari.Receditur ab hac regu-
19 la cum † scandalum imminet, & periculum in mora est: tunc enim informationes parte non citata sumere potest: ita Ias.& Soc.in l.si fideiussor.§.si satisdatum.ff.qui satisd. cogan.ille.nu.9.iste nu.12.& Zuchar.in d.l.ultim.numero 123.uers.cui adde.C.edict.diui Adr.Cur.Sen.d.consi.61. ad fi.additionis.& Marsil.d.singu.543.in fi.Hinc cautelam docuit Zuchardus, ut ille, qui in adipiscenda possessione præueniri ab aduersario timet, eumque ut potentiorem ueretur, cautè agat, arma sumere ostendat: idque notum fieri iudici curet. Iudex, amicus præsertim, sumptis informationibus de armorum motu, futuri huius scandali timore utrique partium interdicet accedere ad possessionem, eamque apud se sequestrabit: atque ita meticulosus iste hac uia pari in termino cum eius aduersario erit. Prętereà obseruandum & illud erit, quod facto hoc sequestro
20 & prohibitione, si aduersariorum unus petit † sequestrum & prohibitionem tolli atque reuocari, petere id debet dato libello; alioqui sine eo facta reuocatio nullius erit ponderis atque momenti: ita scriptum reliquit Spec.in titul.de libelli conceptione.§.nunc dicendum.uer. uigesimosecundò, qui ita in iudicio aliquando obseruatum fuisse testatur, & cum eo senserunt Abbas & Soc.in c. 1. de libelli oblat, ille num.15.iste columna 18.uers.quinquagesimo quartò, et Cur.Sen.d.consi.61.super eo col.vlt.vers.et si altera partium.Quod declarat Zuch. in d. l. ult.nu.124. procedere, cũ absolutè petitur reuocari, ut si dicat, se absolutè possessorem; sed si allegaret, se possessorẽ & peteret, sic declarari, et mãdari aduersario, ne eũ turbet, donec discussum fuerit plenarium possessoriũ, vel iudiciũ petitoriũ; hoc casu non erit necessarius libellus: ita declarat Zuch. illud respõsum Cast.consi.3. quod latius expendi in trac. De retinenda possess.ultimo remedio. Illud quoque prætereundũ nõ esse existimaui, ab hac interlocutoria facti sequestri et interdicti accessus ad possessionẽ appellare licere uti respõderunt Ang.d.cons.107.et Alc.resp.396.nu.6.in fin.quod mul-

Digitized by Google

multis rationibus Ang. comprobaint. & sine controuersia de nullitate dici posse ijdem scripserunt.

21 Secundus est casus huius primi capitis, † cum possessio est plena, hoc est cum extat possessor. hoc casu non potest hæres sua auctoritate ingredi: ita docuit Zuchardus in d.l. ult. num. 125. post Decium numer. 4. uers. Et hoc procedit.

22 alios mox referam. Ea est ratio, quòd ille qui † possidet amoueri non debet sine citatione. l. cùm fundum. de ui & ui arma. cap. in litteris, de rest. spo. & c. licet Episcopus. de præben. in 6. & latè scripsit in tracta. De recup. possessio. remedio 8. q. 4. Extenditur hic casus, ut procedat etiam si ex-

23 taret † statutum concedens facultatem apprehendendi possessionem propria auctoritate, adhuc intelligitur, nisi ab altero iam sit occupata: ita Dec. in d.l. ul. nu. 5. C. de ed. diui Adr. toll. post Corneum cons. 166. Circà primum, li. 2. & Zuchardus in d.l. ult. num. 125. & eiusdem opinionis fuerunt multi, quos secutus est Tiraq. in tract. le mort à sai sit le uiu, parte prima, declarat. 8. Soc. Iunior cons. 75. num. 10. lib. 1. Parisius consil. 12. numer. 118. lib. 2. alios sciens

24 prætereo. Hinc deducitur ratio, cur † fideicommissarius, cui data est facultas à testatore ingrediendi possessionem sponte suaque auctoritate, assequi eam non potest: sed debet Prætoris auctoritate eam ingredi parte citata, & quali quasi oblata petitione, ut respondit Bal. cons. 234. Veritas. lib. 3. & illum secuti sunt Ias. cons. 146. nu. 1. in fi. lib. 4. & Durans de arte testandi titulo. 5. cautel. 22. ad fin. Est inquam ratio, quia iam hæres directus possidet, & ab eius manu accipienda est hæreditas.

Tertius est casus huius primi capitis, cû dubium, est an

25 possessio † uacans sit, uel plena; ut quando unus asserit, se possidere, & amoueri non debere: hæres uerò affirmat uacantem esse, & ob id sibi licere alio non uocato eam ingredi. Hoc in casu scribit Zuchardus in d.l. ul. num. 127. C. de edicto diui Adr. toll. si scandali timor subest, idque iudici notum sit, habebit iudex inhibere contendentibus, ne ad possessionem accedant, eamque, apud se sequestrabit. quemadmodum suprà primo casu disseruimus. Si uerò scandali timorem iudex ignorauit, & hæres, uel eius aduersarius possessionem ingressus fuerit, cognoscendum erit, an rectè ingressus sit, atq; ita futurus litis euentus demôstrabit.

Secundum caput huius tractationis est, cum hæres uult adipisci possessionem Prætore auctore; sunt adhuc hoc in capite tres casus distinguendi, atque constituendi.

26 Primus est, cum possessio † est uacans, tunc sine controuersia potest hic hæres possessionem hanc ingredi Prætore auctore: ita Zuch. d.l. ult. num. 127. uers. & quantum sit. Nã, si sua auctoritate potest, à fortiori auctoritate iudicis.

27 Secundus est casus, cum possessio † est plena, atque ita cum ab altero occupatur; tunc eam ingredi non potest Prætore auctore: ita Dec. in d. l. ult. nu. 5. uers. & etiam. & ibidem Zuch. nume. 128. C. de edi. diui Adr. toll. Est enim hoc casu idem ac si sponte ac sola sua auctoritate hæres eã ingressus foret: quemadmodum scribit Bar. in l. creditores nu. 26. uers. mihi autem. C. de pigno. quem secuti sunt Corn. consil. 193. in fi. lib. 3. Soc. Sen. cons. 175. col. pe. lib. 2. cons. 82. columm. 3. uers. sexta conclusio, lib. 3. Quocircà

28 † spoliatus à iudice à priuato spoliatus dicitur. l. meminerint. C. unde ui. & latè scripsi in tracta. de recup. possess. remedio. 8. q. 1. & ibidẽ. q. 12. explicaui doctrinam Bar. in d. l. creditores, nu. 26. Quod procedit inquit Zuch. in d.l. ult. nu. 129. etiam si iudex diceret, se ignorasse possessionem plenam, atq; ita ab alio occupatã fuisse. Non enim probabilis est hæc excusatio: quoniã diligẽter inquirere & periculum tari debuit, an aliquis possideret, uel non: & si possessorem reperijsset eum citare debuisset: ita respõdit Ancha. cons. 270. In primo dub. col. 2. uers. & quib. pro ueritate. Alex. côs. 83. nu. 9. li. 2. quod fusius explicaui in d. trac. De recup. poss. remedio 8. q. 13. Illud ẽt hoc in casu adnotãdũ est, q

29 ubi † iudex spreto iuris ordine, hanc facultatẽ adipiscendi possessionẽ causa nõ cognita côcessit; ita facilis ad reuocãdũ esse debet, ut fuit facilis ad concedẽdum: queãdmodum scripserunt Ias. & Dec. in l. si pacto quo pœnam. C. de pac. ille nume. 9. ille num. 7. Gozad. consil. 21. numer. 31. Cur. Iun. consil. 41. nume. 12. Rui. cons. 18. num. 26. lib. 2. Marsil. sing. 195. & de spoliato respondit Alcia. resp. 408. in fi.

Cæterùm (ut inquit Zuchardus. in d.l. ult. nu. 129. in fi.

30 & nu. 311.) si † missus in possessionem allegaret missionẽ non esse reuocandam, sed potius confirmandam, vel saltẽ de nouo concedendam; tunc reuocatio fieri non debet. quod placuit & Curtio in d.l. vlt. nu. 85. Dec. in c. cum cessante. in fi. de appel. Fel. in c. qualiter & quãdo. il ij. nu. 15. vers. tertiò limita. de accusa. Curtius Iun. cons. 127. nu. 5. Neuiz. consi. 65. nu. 14. & Crane. consi. 45. num. 7. & cons. 65. nu. 4. Præterea non procedit, cum ob timorem scandali omissa fuit citatio, quemadmodũ suprà in primo capite dixi, & in specie scribunt Dec. in d.l. si pacto, nu. 5. C. de pactis. & Zuchardus. in d.l. vlt. nu. 310. in fi.

Rursus cessat hæc doctrina, cùm notoriè constat de nõ iure possidentis: nam hic non esset citandus. ita Zuch. in d.l. vlt. nu. 131. & scripsi suprà remedio quarto q. 56.

31 Tertius est casus, cùm sumus † in dubio, an possessio sit plena, vel vacua, vt putà quando aduersarius hæredis asserit, se possidere, & ob id non debere sine citatione amoueri: hæres verò econtra contendit eum non possidere; & propterea citandum non esse. atque illa ambitur, an plena, vel vacua sit possessio. Hoc in casu, si timor aliquis subest, ne scandalum oriatur, iudex obseruabit quod superiore capite in secundo casu scripsimus. si verò cessat hic timor, diligenter inuestigabit, quis nã possessor sit: quo inuẽto eũ conseruabit, atque manutenebit, alteri præcipiendo, ne ad eã accedat, sed experiatur de iure suo in possessorio, uel in petitorio. qđ rñdit Curt. Sen. d. consi. 61. super eo. & tradit Dec. in d.l. vlt. nu. 7. & Zuch. nu. 132. qui nu. 133 subijcit, hinc consueuisse in iudicijs obseruari, quòd quãdo aliquis

32 est adeptus possessionem, & timet † aduersarij petẽtiam, iudicẽ adit, illiq; exponit, se possidere prædium. & veteri, ne a Caio perturbetur: ob id petit, se manuteneri in ea possessione & côseruari, & illi præcipi, ne perturbet. Iudex citato Caio summatim sine libello, examinatis testibus cognoscit, quis sit in possessione: & hoc reperto mandat Caio, ne possessorem illum perturbet, sed si sibi ius esse credit, q uel possessorio, uel petitorio experiatur: ita consuerunt Cur. Sen. d. consi. 61. Fel. in rub. de tregua & pace. Lanfran. de Oriano in rub. de causa poss. & propr. col. 11. post Castren. consi. 3. In causa, quæ uertitur coram D. Vicario Potestatis Pergami. lib. 2. Quod sanè respõsum latè enucleaui in tracta. De retinẽda possessione, remedio vltimo. Si uerò omni adhibita diligentia nõ posset constare iudici, quis sit in possessione potior, tunc iudex facto sequestro possessionem ad se euocabit, ut suprà exposuimus. Idẽ, ait Zuchardus, erit obseruandum, cùm ambo æquè de possessione probarunt: nam ne ad arma deueniant, possessionẽ apud se euocabit, donec fuerit ordinarie cognitum super pos-

33 sessione, uel super proprietate. Hinc prodita est illa † cautela, ut is, qui potentior est, manu armata possessionem ingrediatur, antequam iudex prouideat, & deinde aduersarium moneat, si à re sua esse putauerit ad possessionẽ eat. si non iuerit, quia repelli posse suspicatur, statim is possessionem amittit; & hic, qui ingressus, potior in possessione efficitur. Hanc cautelam considerauit Spec. in tit. De possessorio & petitorio, in prin. col. pe. vers. Nota tamen diligẽter. Illum secuti sunt Abb. in c. licẽt causam, col. pen. de proba. & Dec. in d.l. vlt. nu. 7. & Zuchard. nu. 134. vers. & isto casu. etsi Aret. in d. c. licẽt causam, nu 13. dissentiat.

34 Iudicis † officium considerari etiam solet in adipiscẽda possessione beneficij iam collati. Nam postquam ex collatione translata est possessio verbalis beneficij in prouisum, vel ab Archid. cuius officium est mittere in possessionem. c. ad hæc. de off. Archid. vel ab altero, cui vel à iure, vel à consuetudine hæc facultas mittendi in possessionem competit, iuxtà c. auctoritate. de institu. & scribit Rebuf. in praxi beneficiorum, in titulo Requisita in literis collationũ. nu. 22. 23. adhuc requiritur, ut is beneficiatus actualem atque ita naturalem possessionem cum effectu consequatur. quo circà opus est hoc adipiscẽdę remedio; quod sanè remedium ex iudicis officio appellatur: ita Abbas in c. pastoralis, nu. 12. de causa possess. & propric. Io. Fabri in §. sequens. num. 12. inst. de interdictis. & omnium clarius Rebuffus in commentarijs ad Regias constit. Galliæ, tomo tertio. tit. de materijs possessorijs, in præfatione. num. 219. idem scriptum reliquit Robertus Maranta in praxi iudiciorum, dist. 7. principali. nu. 13. Et præter hoc interpretes, idẽ

ante eos docuit Baldus in l.2.num.59.C.de serui.& aqua.

35 Qui quidem scribunt; † remedium hoc esse beneficiato proditum instar illius remedij ex l.ultim. C. de edicto diui Adr.tollen. Quare inquit præcitato loco Baldus, hunc beneficiatum esse mittendum in possessionem, uisis iuribus suis, hoc est, cùm apparet ex prima facie bullarum collati beneficij esse sibi prouisum a superiore, idē docuit Abbas in c.constitutis,il ij.nu.15.de appella. & ibidem Francus, Imola,& Decius colum.ult. Atque ita sufficit titulus colo ratus Guido Papæ.q. 85. Nicolaus de Milis in repertorio. in uerb.possessio in beneficialibus.& Io.Bap.Ferret. con sil.15.num.7.Anch.cons.297.col.pe.in fi.Quo hæc materia commodius explanetur, ab omnibusque intelligatur, aliquas quæstiones ponemus.

36 QVAERO primò, an hoc iudicis † officium concedatur ei, qui solam sibi collati beneficij signaturam ostendit? Et concedi opinor. Nā cùm sola signatura possessio ingredi & adipisci licet, ex quo signatura ostendit gratiam fuisse perfectè concessam, quod tradunt in specie Rebuffus in praxis beneficiorum, titulo De missione in possessionem numero 39. & alios plures retuli in tracta. De recup. poss.Remedio 15.nume.455. Quibus accedit.Rebuffus in tracta.de pacificis possessoribus,num.64.65.

Declaratur primò, ut locum non habeat in maioribus

37 dignitatibus. nam † possessio illorum beneficiorum cum sola signatura adipisci nō potest, ex extrauaganti Io.22.c. suscepti, de electio.& scribit Rebuffus in d.tit.de missione in possessionem nu.40. Quod intelligo nisi esset possessio beneficij, ut episcopatus ex translatione, ex traditis per Dec.cons.219.nu.10.uers.quintò ubi &c.

Declaratur secundò, ut non procedat in concessione

38 † facta per rescriptum, perinde ualere, &c.nam tunc non sufficit sola signatura ad adipiscendam beneficij possessionem: ita respondit Geminia.cons.128. colu.3.uers.Et hoc etiam uidetur. Illum secutus est Rebuffus in d. praxi beneficiorū, tit.De rescripto, etiam & perinde ualere nu.50. & præter eū idē latè scripsit Gome.in regula cancellariæ,de nō iudicādo iuxta formā supplicationis.q.7.uni declarat:

39 QVAERO secundo, an hoc † remedium concedatur ei, qui subrogatus fuit in beneficio alterius? Et concedi opinor, si quidem subrogatus iste de nouo possessionem ipsius beneficij debet adipisci, cum illa subrogatum non continuet. ita scribit Rebuff. in praxi beneficiorum, titul. De subrogationibus num. 27 reiecta opinione aliorum, qui dicebant, non esse necesse de nouo adipisci, cum censeatur continuata, quod minimè uerum est.l.cùm heredes. de acq.poss.& suprà non uno in loco dictum fuit. Ita etiā hoc remedio uti poterit ille, qui subrogatus fuit à Pontifice in locum mortui litigantis, cum lite pendente tertius, qui non litigabat missus fuit in possessionem: ita decidit Rota.deci.10.col.ult.uers.si uerò non actor.tit.ut lite pendente. in nouis. atque ita etiam sensit Natta cons. 399. in fin.lib.2.

Declaratur non procedere cùm hic subrogatus iā erat in lite cum illo subrogante,& possidebat lite pendente: nā tunc post illius cessionem & subrogationem non est necesse iterum adipisci possessionem: ita declarat Rebuffus. d. tit.De subrogationibus,nu.57.

40 QVAERO tertiò, an hoc remedium † concedatur illi, qui permutauit? Credo concedi, cùm & ipse necesse habeat possessionem apprehēdere, ex quo non sufficit illum suum antecessorem secum permutantem possedisse: ita scriptum reliquit Petrus Rebuffus in d. praxi beneficiorū. tit.De per mutatione.num.18.

41 QVAERO quartò, an hoc † remedium concedatur illi, qui ex titulo inualido iam apprehendit possessionem, si ex ualido iterum uult eam adipisci, credo necesse illi non esse hoc remedio experiri; etsi possit, si uult. Nam postquā semel est adeptus possessionem, nō est quod amplius quærat eam consequi. potest enim possessio ex titulo inualido adipisci.l.1.§.si uir.ff.de acq.poss. Quocircà rectè scriptū reliquit Rebu.in praxi beneficiorum.tit.De rescripto, etiā & perinde ualere,nu.52.quòd ille, qui obtinuit rescriptū, etiam & perinde ualere, non habet necesse de nouo adipisci possessionem, si iam semel etiam ex titulo inualido adeptus est.

42 QVAERO quintò, si duobus † est de eodem beneficio prouisum, cui eorum concedi debet hoc adipiscendæ remedium? Dec.cons.220.nu.1. & post eum Io.Baptista. Ferret.cons.27.nume.4.respondit, esse concedendum, illi qui habet anteriorem titulum. Ex quo enim de prioritate sui tituli constat, mittendus est in possessionem ipsius beneficij, cum allegatio posterioris & forte ualidioris tituli eam impedire non possit; ut inquit Abb.in c.post electionem,col.ul.de concef.præb.& alios infrà.q.9. referemus. Nec aduersatur, quòd qui posteriorem titulum habet, ostēdendo illum incontinenti, probare uidetur de non iure ipsius anterioris, cum priorem titulum ex suo posteriori esse reuocatum constare uideatur, quæ quidem probatio incōtinenti oblata retardare solet hanc missionem, ut infrà. q. 10.dicemus. Respondet Dec.d.cons.220. colum.ult.uers. sed breuiter &c.ex hoc nouo titulo posteriori non probari statim,& incontinenti reuocatam esse priorem illam concessionem, cùm multa aduersus posteriorem hanc obijci possint. Habet enim ille prior suam intentionem fundatam,& sibi dicitur ius quæsitum. cap. si tibi.de præb. in 6. quod quidem ius non ita sine causa auferri potest, ut eo loci ostendit Dec.& aliorum auctoritatibus comprobari potest. cùm ergo requirat hæc exceptio altiorem indaginem & cognitionem, non potest missionem hanc impedire.

43 QVAERO sextò, an iudex † laicus sit iudex competens in hoc iudicio? Et non esse decidit Guid.Pap.q.1.col. 2.uers.de possessorio.Bero.in rub.extra de iudicijs.nu.51. Did.lib.Pract.q.c.35.num.1.uers.quamobrem.sensit Dec. cons.220.col.2.uers.Et ex his &c.& Crau.cons. 104.num. 17. Ea est ratio, quòd causa hæc possessionis annexam habet & causam proprietatis, cum necesse sit ostendere titulum,& ob id dicitur causa spiritualis, seu ecclesiastica, quę à laico cognosci non potest.c.tuam.de ord.cog.& c.lator. qui filij sint legit. Et hanc sententiam iam probaui in tract. De recup.poss.remedio 15.nu.235.

44 QVAERO septimò, qualis esse debet † forma iudicij in hoc remedio? Erit(mea sententia) summarium cum simplici causæ cognitione. Quod ex traditionibus Beroij in c. 1.num.39.40.de rest. spo.post Abbatem ibi.& Rebuffi in praxi beneficiorum, tit. De missione in possessionem, num. 42.43.comprobarunt. Nam coram hoc iudice, uel executore erit exhibendus titulus, citandus erit is, qui reperitur in possessione, lis contestanda,& cætera his similia seruantur, quæ in his iudicijs possessorijs diximus suprà suis locis obseruari. non tamen hic admittitur omnis exceptio ad impediendam hanc missionem, ut infrà dicemus.

45 QVAERO octauo, an exceptio † cancellationis & rasuræ repertæ in bulla, uel signatura, obijci possit ad impediendam hāc missionem in possessionem? Et obijci posse opinor, si quidem fatentur * omnes suprà relati, hoc remedium esse instar remedij ex.l.ul.C.de edi.diui Adr.tollen. at illud remediū impeditur per hāc exceptionē, ut diximus suprà remedio 4.q.84. & i specie hac ferè sensit Rebuf.in praxi beneficiorū.tit.Requisita in literis collationū, num.33.qui scribit, cancellationem ita obesse titulo beneficiario, ut testamento, ex dispositione.d.l.ult.cætera, quæ adferri hic possent, scripsimus ad d.q.84.ita etiam quando hæ literæ, ob uarietatem scripturæ essent suspectæ, ut scribit Rebuffus ubi suprà, num.32.

46 QVAERO nonò, an ad † impediendam hanc missionem in possessionem obijci possit exceptio inualiditatis tituli, ut putà, quòd collatio, uel electio facta sit per literas falsas,& obreptitias? uel quòd collator, elector, uel confirmator non habuerit facultatem conferendi, eligendi, uel confirmandi? Et obijci non posse scribunt * omnes, Abbas, post Inno.in c.constitutis, il ij.nume.15.de appella.& ibidem Inno.num.14.Francus col.pe.in fi.uers. aliquando opponitur exceptio. Idem Abbas.in c.cum olim, col. ult. de caus.poss.& propr. Idem Abbas in c. accedens.2.nota. de accus. Cuius sanè sententiæ ratio ab Inno.in d.c.constitutis, adfertur.nempè, quia hic prouisus, uel electus consecutus est plenum ius in beneficio; & possessio uenit cōsecutiue ad ius obtentū de præterito: no ergo obstat aliqua exceptio, cum non superfit aliquod ius, cui opponatur. Quam rationem probarunt Abbas in d.c. cum olim, num. 15.in fi.de caula poss. & proprie. & Dec.cons.220.col.2.

Cæterum

Cæterum eam, ſibi parum conſtans Abbas in d.c. conſtitutis, col. ult. uerſ. & circa hoc, impugnauit. Nam (ait ille) li-
47 cèt † electus conſecutus ſit plenum ius quò ad proprietatem, non tamen quò ad poſſeſsionem, quam nunquam habuit: & ad eam aſſequendam datur actio, uel illius loco iudicis officium, ſine quibus experiri nemo poteſt. l. ſi pupilli. §. uideamus. ff. de neg. geſt. & cum actio ſit ius perſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, inſtitutio. de actio. in princip. iure merito eſt proportionabilis ſui natura ad excludendum hanc actionem. Secundam itaque rationem conſiderarunt Abbas & cęteri, quòd ſcilicet, hoc eſt remedium adipiſcendæ, aduerſus quem non obijcitur dominij exceptio, ob præſumptam calumniam: uti diximus ſuprà in 4. remedio q. 8. Nec aliqua extat differentiæ ratio inter prophana & beneficialia. Nam quemadmodum in prophanis exceptio hęc nō dicitur proportionabilis, ex quo ſola poſſeſsio petitur, quæ eſt quid facti conſecutiui ad ipſum acquiſitum; ita & in beneficialibus: ut ergo uni ita nec alteri obeſt. Quæ conſideratio, ſi rectè perpendatur, à ratione Innocentij non diſcrepat.

48 Declaratur primò, ut non procedat hæc † ſententia, cùm ad probandum exceptionem hanc oppoſitam offeruntur probationes incontinenti: tunc enim miſsio in poſſeſsionem retardatur: ita Abb. in d. cap. conſtitutis, il ij. num. 15. de app. & ibidem Imo. num. 14. & Francus colum. ulti. in princ. Fel. in c. accedens, in 3. notab. ad fi. de accuſ. & Dec. conſ. 220. col. 2. uerſ. ſed in caſu iſto. qui & alios eiuſdem opinionis recenſet. idem ſenſit Io. Baptiſta Ferretus conſ. 3. nu. 14. conſ. 7. nu. 3. & conſ. 10. nu. 9. Eſt enim hoc commune & in prophanis, ut in hoc iudicio poſſeſſorio adipiſcendæ admittatur proprietatis exceptio, quæ incontinenti probari poteſt, quemadmodum diximus ſuprà in 4. remedio q. 88. Quinimò ſcripſimus in trac. De recup. poſſ. remedio. 15. q. 37. & aduerſus illud remedium, quod eſt hoc fauorabilius, admitti.

49 Declaratur ſecundò, ut nō procedat, cùm † beneficium perfectè quæſitum non fuit: nam tunc reſpectu illius iuris, quod in futurum acquiri debet hæc exceptio, etiam ſi incontinenti probari non offeratur, obijci poteſt: ita probat cap. ſuper his, de accuſa. quem ita intelligunt Innoc. in dicto capi. conſtitutis, & ibi Francus columna ultima uerſ. ſed contrarium. qui exemplum illud adfert, ut ſi poſt electionem erat neceſſaria conſecratio, uel confirmatio, tunc enim obijci poteſt aduerſus ipſam conſecrationem uel cōfirmationem, nempè non eſſe faciendas: atque ita impedire deinde miſsionem hanc in poſſeſsionem. idem docuit Abbas in capi. accedent, numero 9. de accuſ. & aliqua in ſequenti quæſtione dicam. Quocircà infert Inno. in d.c. conſtitutus, & poſt eum Francus ibi colu. ul. uerſ. unde infert. Inn. quòd ſi collata eſt dignitas, & illa certum ordinem requirit contra petentem ordinem illum, obijci poſſe exceptionem, atq; ita impediri poterit poſſeſsio beneficij. Idē docuit Abb. in c. accedēs. nu. 10. de accuſ. & mox ſubijciā.

50 QVAERO decimò, an criminis † exceptio obijci poſſit ad impediendam hanc miſsionem in poſſeſsionem? Difficilis & controuerſia eſt apud Doctores iuris quæſt. quam ut commodius explicemus, aliquot caſus conſtituo atque diſtinguo.

51 Primus eſt caſus, cùm † beneficium perfectè quæſitum non fuit: ut, ſi poſt electionem requiritur confirmatio, uel conſecratio, uel alter ordo, ut diximus ſuperiore quæſtione declaratione 2. Nam tunc obijci poteſt hæc criminis exceptio ad impediendum miſsionem in poſſeſsionem, ſiue modò infamiā, ſiue nō, irrogare poſsit. ita in ſpecie docuit Abbas in d.c. accedens, nu. 9. 10. de accuſ. etſi duos ille hac de re caſus conſtituat. Hoc tamen rectè declarat Abbas, niſi tempore electionis hæc criminis exceptio diſcuſſa fuiſſet. Nam tunc obijci amplius non poteſt tempore confirmationis, uel conſecrationis, ne de eodem crimine ſæpius quæratur, contra tex. in c. de his. de accuſ.

52 Secundus eſt caſus, cùm † quis plenum ius conſecutus eſt in beneficio, & aduerſus eum obijcitur exceptio criminis cum infamia, tunc miſsio in poſſeſsionem ex hoc remedio impeditur: ita cenſent omnes in cap. cùm olim, de cauſa poſſ. & propr. ibi Abbas nu. 16. idem in c. conſtitutis, il ij. nu. 15. uerſ. item non obſtat exceptio, de app. & ibidem Imola nu. 14. uerſ. Et hoc etiam uidetur poſſeſ. & Francus col. pen. uerſ. quare cōclu. idem docuit Abbas in c. accedēs nu. 15. de accuſ. Ea eſt ratio, quòd ſi infamatus exiſtens in poſſ. beneficij debet ab ea ſuſpendi, donec ſe purgauerit, cap. presbiter. 2. quæſtio. 4. in c. 1. & 2. & in c. inter, de purga. cano. à fortiori debet repelli à conſequenda poſſeſsione: quia turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. cap. quemadmodum de iureiur.

53 Tertius eſt caſus, cùm illi † qui plenum ius in beneficio iā quæſiuit, obijcitur exceptio criminis ſine infamia, quod ſanè crimen nō infert priuationē tituli ipſo iure, ut ſi obijcitur crimē homicidij, uel periurij, tunc enim miſsio hęc in poſſeſsionē ex hoc remedio nō retardatur: ita Abb. & Fel. in d. accedens, de accuſ. ille nu. 15. uerſ. ſi uerò opponitur. iſte nu. 2. idē Abb. in c. cum olim. nu. 15. de cauſ. poſ. & propr. in c. cōſtitutis. il ij. nu. 15. de app. & ibidem Imo. nu. 15. uerſ. interdum uerò. & Frācus col. pe. uerſ. ſi uerò opponitur. Ea eſt ratio, quia iſte electus & prouiſus habet plenum ius, nō ergo retardari poteſt cōceſsio poſſeſsionis illius iuris cōſecutiua, cùm altior cognitio requiratur ad illius tituli caſſationem. Verùm ab relatis iuris interpretibus diſſentit Decius in dicto c. conſtitutis. il ij. col. ul. uerſ. iſta diſtin-
54 ctio, de app. ait enim textum † d.c. conſtitutis, generaliter loqui, & ob id non debere reſtringi, ut intelligatur de exceptionibus, quæ non reſpiciunt priuationem, atque defectū proprietatis ipſo iure. Sed facilè eſt reſpondere, quòd ibi ſola obijciebatur impotētia illius electi, quò ad regionem illam, ut ibi gl. in uerbo, impotentia, declarat. nō ergo erat ille ipſo iure inhabilis, quia non ratione loci, ſed abſolutè diceretur impotēs. Rurſus (inquit Decius) falſum eſt, quòd hæc exceptio nō impediat hanc executionē: nam licèt exceptio non excludat ius proprietatis de præſenti, debet tamē admitti ad impediēdum, ne quis conſequatur poſſeſsionē. cùm uideamus fideicommiſſarium poſsidentem rem hæreditariam poſſe ſe opponere hæredi petenti ſe mitti in poſſeſsionem bonorum teſtatoris, ex l. ul. C. de edi. diui. Adr. tol. ubi glo. ita ergo hic. Verùm conſideratio hæc non procedit in caſu noſtro, cùm tunc poſsit fideicommiſſarius impedire, cùm ipſe poſsidet, & paratus incontinenti docere de iure ſuo: & per conſequens de non iure hæredis petentis mitti in poſſeſsionem, quemadmodum diximus ſuprà in 4. remedio q. 69. in ſecundo caſu. Quod hic non contingit.

55 Declaratur hic caſus, ut locum † non habeat cùm hic petens ſe mitti in poſſeſsionem fuit accuſatus ante collationem, uel electionem de eo factā: tunc enim miſsio in poſſeſsionem retardatur: ita Abbas & Francus in d.c. conſtitutis, il ij. in fin. de appel. Ea ratione, quia pendente ipſa accuſatione promoueri nō potuit. c. tantis. 81. diſt. & c. omnipotens. de accuſa.

56 Declaratur ſecundo, ut non procedat † cùm collatio, uel electio clandeſtino facta fuit: nam tunc cōtra illum electum & prouiſum petentem ſe mitti in poſſeſsionem obijci poterit criminis huius exceptio ad eam miſsionem retardandam: ita Abb. in cap. cùm olim. num. 17. de cauſ. poſſ. & propr. Ea ratione, quia non habuit facultatem, qui nunc excipit, obijciendi hoc crimen tempore factæ collationis & electionis, & contra eum multum præſumitur. capi. ut noſtrum, ut eccleſ. benef. & c. ut noſtrum, de appel. Quę ſententia æquior & probabilior mihi uidetur, quàm contraria, quam probauit Francus in d.c. conſtitutis, il ij. col. ult. uerſ. ulterius. de appell. qui mouetur ex tex. c. accedens, de accuſa. ubi ait, indiſtinctè haberi, quòd ſola criminis exceptio ſine infamia non ſufficit. & ille tex. loqui uidetur in clandeſtinè prouiſo. Verum fallitur Francus, quia loquitur ille tex. in prouiſo à Pontifice Max. non ergo dici poteſt clandeſtinè factum. Erit ergo annotanda hæc declaratio cōtra eos, qui ut proponi faciunt edicta tempore noctis, uel alia hora, ob quam uerisimiliter cognitum eſſe non poſsit aduerſario: nam tunc ſaluum erit ius opponendi.

Declaratur tertiò ut locum non habeat, cum obijcitur
57 exceptio † criminis perpetrati poſt collationem, uel electionem factam: ita colligo ex Abbate in cap. accedens. nume. 3. de accuſa. dum inquit, textum illum loqui de eo crimine perpetrato ante collationem & promotionem factā, ſecus ergo ſi poſt.

58 Quartus eſt caſus, cum illi † qui plenum ius in beneficio

lam, quæſiuit obijcitur exceptio criminis ſine infamia: quod ſanè crimen infert priuationem proprietatis beneficij ipſo iure, & probationes incontinenti offeruntur; tunc retardatur miſsio hęc in poſſeſsionem. ita Abb. & Fel. in c. accedens, de accu. ille, no. 4. & nu. 15. iſte nu. 2. & clarè Frã cus in d, c. conſtitutis il ij. col. pe. in princ. dę ap. qui aliter eſſe ſentiunt, cum probationes offeruntur incontinenti. etſi Dec. in d. c. conſtitutis, col. ultim. uerſ. poſtremò, diſſentire uideatur.

59 QVAERO undecimò, an obijci † poſsit exceptio renunciationis beneficij ad impediendum hoc remedium? Abb. in c. poſt electionem, col. ult. de conceſ. pręb. ſcribit, obijci non poſſe, ex illo tex. iuxta quintum intellectum, quem ibi Abb. ait multum conuenire illi canoni. & illum ui ſi ſunt probare Butr. ibi nu. 12. & Imo. nu, 13. uerſ. quartus aunt. Dec. conſ. 220. col. 1. Io. Baptiſta Ferret, conſ. 4. nu. 1. & conſ. 15. in fi. Verum non leuis eſt dubitatio, quia ſi non poſſeſſorio recuperandæ, quod dicitur eſſe hoc adipiſcendæ fauorabilius, admittitur hæc renunciationis exceptio. c. 3. ubi omnes. de reſt. ſpol. quantò fortius non debet hoc in caſu recipi. Ego opinor altero ex duobus modis eſſe intel-
60 ligendum textum † d. c. poſt electionem. Primo ibi renunciationem factam ab illo primo prouiſo non fuiſſe admiſſam a Papa atque ita a ſuperiore. id quod clarè demonſtratur, quia, ſi Pontifex eam recepiſſet, non certè eam declaraſſet nullam. quo poſito ſequitur renunciationem illam nocere non potuiſſe renuncianti: quia poſſet ipſam poſſeſſionem conſequi, ut in remedio recuperandæ ſcribit Abb. in c. 2. nu. 10. uerſ. enim dictum. de reſti. ſpol. & declaraui in tract. De recup. poſſ. remedio 1. nu. 302. Vel & ſecundò intelligi poteſt is tex. cap. poſt electionem, quòd illa renunciatio facta eſt poſt litem motam, & coram non ſuperiore, quo caſu uidetur metu facta: iuxta tex. cap. 2. de reſt. ſpol. ut eum declaraui in d. primo remedio recupe. poſ. nu. 265. non ergo mirum ſi renunciatio illa nihil obeſt renunciãti. Quod autem facta eſſet renunciatio poſt litem motam, patet manifeſtè ex uerbis illius canonis: ita etiam coram non ſuperiore. Nam reſignatio facta fuit in manibus Archiepiſcopi, qui non habebat facultatem conferendi & inſtituendi in illo beneficio, cùm poteſtas illa capituli foret. Quocirca opinor idem eſſe dicendum in hoc iudicio, quod in illo recuperandæ. Qua de re diximus abundè in d. remedio 1. q. 23. 24. 25. 26. non repeto. Cùm autem notoriè conſtat de renunciatione. exceptio admittitur uel ſi incontinenti. ita Dec. d. conſ. 220. col. 2. Io. Baptiſta Ferret. conſ. 3. num. 14. conſ. 7. nu. 3. conſ. 10. nu. 6. & conſi. 18. num. 9.

61 QVAERO duodecimò, quæ forma † & modus debet obſeruari in adipiſcenda & apprehendenda beneficij poſſeſsione: an inter cætera neceſſe ſit palam & manifeſtè apprehendere? Et dicendum eſt, neceſſe eſſe, quod ſcribunt Geminia. conſ. 75. col. 2. uerſi. ſecundò dicitur. Pariſ. conſ. 39. in fin. lib. 4. Rebuff. in praxi beneficiorum, tit. de publicandis reſignationibus, glo. 10. nu. 7. Paparonus in addit. ad Rotam deciſio. 10. in fine. ut lite pend in fine. Reliqua quæ præſentis inſtituti non ſunt, ſciens prætereo.

62 QVAERO decimo tertiò, ſi † dubitatur poſt adeptam poſſeſsionem, quibus probationibus illa miſsio probetur: dicendum eſt ſecundum Rebuffum in praxi beneficiorum, titulo. De miſsione in poſſeſsionem, num. 41. probari poſſe per publica inſtrumenta, uel per ſcripturam priuatam trino teſte ſubſcriptam. poterit etiam teſtibus probari, ut apud eum. Conferunt quæ ſcripſi ſuprà in 4. remed. q. 103. Hæc habui lector ſtudioſè, quæ ad hanc tractationem adipiſcendæ poſſeſsionis ſcriberem. In cuius quidem explanatione quantum deſudauerim te ipſum æquiſsimum æſtimatorem facio. Quòd ſi tuæ expectationi omni ex parte non reſpondi, honeſtos ſaltem conatus ne contemnas rogo: ſed rerum omnium opificem exora, obſecra, ut maiora cogitanti atque molienti adiumento ſit.

Vale ex urbe Patauio. 4. Non. Aprilis. M. D. LXX.

Chriſto ſeruatori laus, honor, & gloria.

Explicit Remedium Adipiſcendæ Poſſeſsionis.

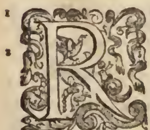
DE RETINENDA POSSESSIONE COMMENTARII REFERTISSIMI.

AVCTORE IACOBO MENOCHIO IVRISCONSVLTO CELEBERRIMO.

SVMMARIVM.

1 *Retinendæ possessionis remedium usu frequens.*
2 *Possidere commodum magnum.*
3 *Retinere possessionem quid.*
4 *Interdicta, Vti possidetis, & Vtrubi, quæ.*
5 *Interdicta, Vti possidetis, & Vtrubi differentia.*
6 *Interdictum, Ne uis fiat ei, quod.*
7 *Interdictum, De superficiebus, quod.*
8 *Interdictum, De itinere actuque priuato, quod.*
9 *Interdictum, De aqua quotidiana & æstiua, quod.*
10 *Interdicta, De riuis, & De fonte, quæ.*
11 *Iudicis officium pro remedio possessionis retinendę, quod.*
12 *Interdictum, Ne uis fiat ei, esse etiam adipiscendę possessionis.*
13 *Interdictum, Vtrubi, cur secundus in ordine huius tractatus.*
14 *Interdictum retinendæ ab illo conseruandę non differre.*
15 *Remedia possessoria quatuor esse asseruit Baldus.*
16 *Baldi opinio explosa.*
18 *Interdicta possessoria tria esse tantùm.*
18 *Interdictum retinendę esse etiam conseruandæ.*
19 *L.3.§. missum.ff.de Carbo.edicto declaratur.*
20 *Ripæ rationes aliquot reiectæ atque confutatæ.*

PRAELVDIA.

1 ETINENDAE † possessionis tractatio frequenti, quotidianoq; vsu commendatur, cũ
2 enim † possidere, magnum sit commodum, auctore Iustiniano in §. commodum, insti. de interd. student atque conantur omnes, qui de rei proprietate controuersiam aliquando futuram dubitant, in rei possessionem esse. Nam, cum is, qui actoris partes sustinet, de suæ proprietatis dominio docere non potest, in sua possessio-
3 ne reus, ne ei molestia fiat, tuendus est. † Retinere possessionem nil aliud est, quàm iam assecutam possessionem & apud se existentem tueri, atque conseruare. Cuius quidem
4 possessionis retinendæ causa comparata sunt † interdicta VTI POSSIDETIS, & VTRVBI. Cum ab utraque parte de proprietate alicuius rei controuersia sit, & ante quæratur, uter ex litigatoribus possidere, & uter petere debeat, interdicto, Vti possidetis, de fundi, uel ædium possessione contenditur. Vtrubi verò interdicto, de rerũ
5 mobilium possessione. Quorum † vis & potestas plurimã inter se differentiam apud ueteres habebat. Hodie (ut ait Iustinianus in §. retinendæ, inst. de interd.) vtriusque potestas exæquata est. Extant & alia remedia, qui possidens
6 suam possessionem tuetur. Illud inter cætera † quod, NE VIS FIAT EI, appellatur. quo quidem consultum est illi possidenti, qui suam possessionem, Prætoris auctorita-
7 te assecutam, tueri vult. conceditur pariter † interdictum, De Superficiebus, illi qui turbatur in possessione superficiei, quam in alieno solo habet. quod quidem exemplo interdicti, Vti possidetis, proponitur. l.1.§. proponitur. ff. de superfic. Cùm autem interdicto, Vti possidetis, prouisum non uideretur illi, qui in sua quasi possessione rerũ incorporalium, ut itineris, & actus & aquæ quotidianæ & æstiuæ perturbatur, & molestia afficitur: ea propter inuenit
8 Prætor duo illa † interdicta, De itinere actuque priuato:
9 † & De Aqua quotidiana & æstiua. Et cum aquę hę aliquã do ducantur è riuis, aliquãdo è fonte, eam ob causam duo
10 adiecta sunt † interdicta, unum de iuris, aliud de fonte.
11 Est etiam proditum aliud remediũ † iudicis officio. Quod quidem postremum remedium uarijs adducti rationibus interpretes nostri excogitarunt. De his ergo nouem retinendæ possessionis remedijs ex ordine dicendum est. Et
12 primum de † interdicto, ne uis fiat ei. Nam etsi uerè retinendæ possessionis sit, attamen & adipiscendæ possessionis tractationi, quam superioribus commentarijs explanauimus, conuenit. siquidem (ut iam admonui) eum, qui prętoris auctoritate in possessionem missus est, tuetur. Secun-
13 dum deinde explicabimus interdictum, † Vtrubi, & si ordo in Pandectis propositus à me non obseruatur, id ea ratione à me factum omnes intelligant, quòd & leuis hæc tractatio est, & commodius tractari non potuit; cum interdictum, uti possidetis, quod prolixiori tractatione indiget, alia sibi quodam modo connexa habeat. Tertium deinde ex ordine explanabimus præcipuum retinendæ possessionis interdictum, quod, Vti possidetis est. Mox quartum De superficiebus. Deinde quintum, De itinere actuque priuato. Sextum erit in ordine, De aqua quotidiana & æstiua. Septimum De riuis. Octauum de fonte, Vltimum erit, Ex iudicis officio.
14 Illud etiam hoc loco annotandum est, † interdictum hoc retinendæ nil differre ab eo remedio, quòd conseruandæ appellat Bal. in cap.1. in fin. de prohib. feud. alien. per Frider. In ea enim hæresi fuit Bal. quatuor esse prodi-
15 ta † remedia, atque interdicta possessoria, adipiscendæ, retinendæ, recuperandæ, & conseruandæ. Baldum secuti sunt Ripa in l. naturaliter. §. nihil commune, numero secundo, & Ioan. Bologn. 1. parte, nume. 48. ff. de acquiren.
16 possess. Verum rectius aduersus † Bald. & sequaces senserunt Rom. & Alex. in l.1. C. de Carbo. edi. & Fernan. in d. §. nihil communne. par. 1. nume. 126. & ibidem Fabius numero quarto, & Socin. iun. numero 10. siquidem repugnat Baldi assertio diuisioni Iurisconsultorum ac Iustinia-
17 ni, qui tria † solum interdicta atque remedia possessoria distinxerunt: nempe adipiscendæ, retinendæ, & recupe-
18 randæ. † Et uerè interdictum hoc retinendæ sub se continet illud conseruandæ, cùm (ut paulo ante dixi) conseruet is qui retinet. l. per procuratorem. ff. de procur.
19 Nec aduersatur. † l.3.§. missum. ff. de Carb. edict. quo

Bald.nititur, quia facilè respondetur. Prætorem ita tueri & conseruare illum missum in possessionem, ac cæteros omnes a :e missos, iuxta edictum; ne uis fiat ei, &c. de quo infra in primo remedio; quod sensit & Barto.in d.§. missum.numero primo,cæteri uerò interpretes, ut Socin. iun. scribunt illud esse quoddam remedium extraordinarium.quod an ad rem sit, alij uiderint; Non etiam officit
40 † ratio illa Ripæ.d.§.nihil commune, numero secundo, quòd illud remedium conseruandæ conceditur etiam si aduersarius non contendit.l.1. C. de Carb.edict.& tamen hoc retinendæ redditur inter duos possidentes.§.retinendæ,inst.de interdi.non inquam hoc officit,quandoquidem & interdictum retinendæ,ut illud,uti possidetis,conceditur possessori turbato contra turbatorem non possidentem, ut dicemus infra in 3.remedio.q.38. Ita pariter non est uera illa differentia,quam perpendit idem Ripa in d.§. nihil commune.nnmero 2.nempe, hoc possessorium retinendæ reddi contra turbantem extra iudicium: illud uerò conseruandæ concedi contra turbantem iudicialiter ex sententia Castren.consilio 307.in causa capturæ. & Alex. in l. si finita, in princip. columna penultima. ff. de damn. infe.& consilio 5.colum.ultim.lib.2. Non inquam uera est hæc differentia,quandoquidem interdictum, uti possidetis, quod retinendæ esse diximus,redditur contra turbantem iudicialiter,ut dicemus infra in 3.remedio q.40. Nec ad rem multùm conferunt loca Alexandri a Ripa in suam opinionem allegata,quòd facile lector intelliget,si Alexandri codicem & scripta perpendet. Illud etiam non prætereo,quod docuit Io. Bolognetus doctissimus Iurisconf.in d.§.nihil commune.2.parte.nnm.441.hoc remedium conseruandæ possessionis esse illud, quod nostri iudicis officium appellant: & de quo agemus infra in ultimo remedio.Quam sanè opinionem ueram non esse opinor, si unũ remedium cum altero conferratur,& rectè Baldi,& sequacium traditiones expendantur.Hæc præfari uolui.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti,ne uis fiat ei,formula.*
2 *Interdictum,ne uis fiat ei,cur inuentum.*
3 *Missum in possessionem tueri conuenit.*
4 *Interdictum,ne vis fiat ei,retinẽdæ possessionis esse.*
5 *Iudicium in factum quod.*
7 *Interdictum,ne uis fiat ei,reddi misso in possessionem rei seruandæ causa.*
7 *Fideicommissarios, rei seruandæ causa in possessionem mitti.*
8 *Damni infecti causa missos in possessionem, rei seruandæ causa missum dici:*
9 *Ventris nomine in possessionem missus,causa rei ser uandę missus dicitur.*
10 *L.1.§.sed fine.ff.ne uis fiat ei,intellectus.*
11 *Interdictum,ne uis fiat ei,an reddatur illi,qui iussus mitti,& ab aduersario impeditur.*
12 *Mitti iusso in possessionem cur non detur remediũ, ne vis fiat ei.*
13 *L.1.§.necessario.ff.si uentris mom.mul.in poss.mitta.sensus.*
14 *Zasii probata interpretatio.*
15 *Remedium,ne vis fiat ei,an reddatur misso in possessionem ex causa nulla.*
16 *Nullum dicitur,quod etiam falsum est, vt falsus procurator falsus denarius.*
17 *Titulus falsus non titulus.*
18 *Possessor pacificus non potest dici,qui habet titulum falsum.*
19 *Decretum nullum dicitur cùm causa est nulla.*
20 *Statutum puniens turbantem possessorem, an punit turbantem missum nulliter.*
21 *Statutum Brixiæ.152.in criminalibus, De ui molestatiua,declaratur.*
22 *Statutum Papię 31.in criminalibus,sub rubr.De pœna eius,qui violentiam &c.declaratur.*
23 *Missus in possessionem ex causa partim vera & partim falsa,non defenditur.*
24 *Falsum dicitur in totum,quod pro parte est falsum in indiuiduis.*
25 *Fructus medio tẽpore praecepti ab eo, qui pro parte falsæ causę miss⁹ est in possessionẽ,an eius efficiãtur.*
26 *Insolutum datio pro parte falsa tota annullatur.*
27 *Missus solenniter in possessionem ex causa falsa defenditur.*
28 *Statutum Patauij sub rub.De possessione turbata, cap.1.declaratur.*
29 *Error non redditur decretum ex toto nullum.*
30 *Missus in possessionem in executionem pacti executiui tuendus est remedio,ne vis fiat ei,etsi in æstimatione erratum sit.*
31 *Missus in possessionem vi pacti executiui tuendus est,vt supra.*
32 *Statutum Papiæ 48.in ciuilibus,sub rubr. De venditione & insolutum datione,declaratur.*
33 *Remedium, ne vis fiat ei, reddi cum datio & missio pro vno creditore fuit vera,etsi pro altera falsa.*
34 *Missus in possessionem rei sibi hypothecatę defenditur interdicto,ne uis fiat ei.*
35 *Remedium,ne vis fiat ei,an reddatur misso in possessionem ob creditum, cui obstabat exceptio.*
36 *Obligatus non dicitur,qui exceptione se tueri potest.*
37 *Missus in possessionẽ solẽniter,ob creditũ,cui obstabat exceptio,an defendatur remedio,ne vis fiat ei.*
38 *Insolutum datio ex credito,cui exceptio obstat,nulla est,etiam si à iudice sit facta.*
39 *Missus in possessionem ex credito, cui obstabat exceptio,repetitionem soluti tribuens,non defendi remedio,ne vis fiat ei.*
40 *Repeti non potest naturale debitum solutum.*
41 *Debitum solum naturale iudex soluere non potest debitore reluctante.*
42 *Iudex arbitrium habens debitum solum naturali obligatione soluere non potest.*
43 *Remedium,ne vis fiat ei,reddi legatario misso in possessionem bonorum hæredis.*
44 *Legatarij certis de causis mittuntur in possessionem bonorum hæredis.*
45 *Tempus continuum,quod in danda bonorum possessione.*
46 *Cessatum per sex menses in danda bonorum possessione quando dicatur.*
47 *Cessationis appellatione,de culpabili intelligitur in dubio.*
48 *Remedium, ne vis fiat ei,reddi mulieri misse in possessionem ventris nomine.*
49 *Interdictum,ne uis fiat ei, esse probibitorium & restitutorium.*
50 *Mulieri missæ in possessionem ventris nomine dari etiam actionem in factum.*
51 *Mulier calumniosè missa in possessionem uentris nomine tuenda est.*

52 *L.3 §.ult.ff.ne vis fiat ei, declaratur.*
53 *Missus in possessionem ex causa damni inf. Eti tuendus est.*
54 *Iussus mitti in possessionem ex causa damni inf. Eti, tuendus est remedio, ne uis fiat ei, si iustis de causis non potuit mitti.*
55 *L.ult.ff.ne uis fiat ei, declaratur.*
56 *Clericus in possessionem missus cui beneficij, an habeat interdictum, ne vis fiat ei.*
57 *Clericus in possessionem missus ab executore defenditur in Gallia.*
58 *Clericus in possessione non defenditur, si ei obstat exceptio quod ibi declaratur.*
59 *Possessionem esse clerico datam non sufficit, si minus ritè fuit data.*
60 *Remedium, ne vis fiat ei, an reddatur contra dominũ prohibentem missum in possessionem in ea esse.*
61 *Prohibens possidere ex causa excusatur.*
62 *Lex Cornelia de Sicarijs, dolum requirit.*
63 *Causa à dolo excusat.*
64 *Causa probari summatim debet vt excuset.*
65 *Remedium, ne uis fiat ei, an reddatur contra expellẽtem in possessionem venientem.*
66 *Interdictum, vnde vi, reddi contra non admittentem venientem in possessionem.*
67 *Remedium, ne uis fiat ei, reddi contra non admittentem venientem in possessionem, etiam nulla ui adhibita.*
68 *Statutum puniens impedientem locari possessiones, punit & illum, qui operarios impediuit.*
69 *Statutum Patauinum sub rub. De possessione turbata, cap. Villanus, declaratur.*
70 *Remedium, ne uis fiat ei, contra pupillum non reddi.*
71 *Pupillus ignorat, quod agit.*
72 *Pupillus doli capax cõuenitur remedio, ne vis fiat ei.*
73 *Pupillus doli capax adulti loco est.*
74 *Furiosus ignorat, quod agit.*
75 *Remedium, ne uis fiat ei, nõ reddi contra pupillũ, cuius nomine tutor missum in possessionem impediuit.*
76 *Pupillus quomodo ex facto tutoris teneatur.*
77 *Tutor conueniri potest remedio, ne vis fiat ei.*
78 *Remediũ, ne uis fiat ei, reddi contra dominum, cuius iussu seruus missum in possessionem molestia affecit.*
79 *Qui per alium facit, per se ipsum facere dicitur.*
80 *Remedium, ne vis fiat ei, non reddi contra hæredes prohibentis.*
81 *Remedium, ne uis fiat ei, an reddatur pro interesse prohibitionis.*
82 *Quanti ea res est, quid significet.*
83 *Quanti eam rem paret esse, quid significet.*
84 *L.1.ff.si quis iusd. non obtem. sensus.*
85 *Missus in possessionem à quo in ea manuteneri, & defendi debeat.*
86 *Executor datus ad mittendum in possessionem, ea missione facta, functus dicitur suo officio.*
87 *Executor regulari iure non tuetur à se missum in possessionem.*
88 *Locare condemnatus sufficit semel locasse, etiam si in ea non perseueret.*
89 *Restituere condemnatus si deinde turbat, non incidit in pœnam condemnationis.*
90 *Executor datus ad mittendum in possessionem, cum clausula inducentes & defendentes &c. missum in ea possessione tueri potest.*
91 *Executor datus ad mittendum in possessionem, cum clausula actus successiui, possessorem manutenere potest.*
92 *Remedium, ne uis fiat ei, quãto tẽpore præscribatur.*
93 *Actionem esse perpetuam contra eum, qui missum in possessionem legatorum causa impediuit.*
94 *Remedium, ne vis fiat ei, proponens an actor sit.*
95 *Actor dicitur qui prouocat, vt intra certum tempus experiatur.*

PRIMVM RETINENDAE POSSESSIONIS Remedium ex interdicto, Ne vis fiat ei.

1 AIT Pretor: † Si quis dolo malo fecerit, quo minus quis permissu meo, eiusve cuius ea de re iurisdictio fuit, in possessionem bonorum sit: in eum in factum iudicium, quanti ea res fuit ob quam in possessionem missus
2 erit, dabo. Hoc † interdictum (inquit Vlpianus in l.1.§.1.ff. ne uis fiat ei) summa prouidentia Præ
3 tor proposuit. † frustra enim in possessionem mitteret rei seruandæ causa, nisi missus tueretur: & prohibentes venire in possessionem coerceret. quæ & Aristotel. libro sexto. Polit. capitulo octauo. sententia fuit. Vlpiani verba
4 apertè significant, atque ostendunt, hoc † interdictum esse retinendæ possessionis. Quod apertius affirmarunt Dynus in d. l. prima in princip. ff. ne uis fiat ei. Illum probauit Pract. Papien. in forma libelli pro turbata possessione. in glossa prima, numero 2. Et verè in hanc sententiam descendit Rubeus in l. naturaliter. §. nihil commune. numero 40. in fine. ff. de acquirenda possessione. & ibidem nouissime Ioan. Bolognetus summus iuris Cæsarei interpres, parte prima, numero 47. Idem scriptum reliquit Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitutiones Galliæ, tomo tertio, Tractatu, De causis beneficiarijs possessorijs artic. 10. nume. 5. qui post Barba. consi. 51. col. 20. libro primo. scribit, quòd is qui petit manuteneri, agere dicitur possessorio retinendæ: & ibidem numero 8. inquit ex d. l. 1. §. 1. ff. ne uis fiat ei, manuteneri esse defendere ac tueri. Quibus intelligimus malè sensisse Bartolum in d. l. 1. in prin. & cum eo Zasium ibidem nume. 3. dum scripserunt, hoc interdictum non esse nec adipiscendæ, nec retinendæ, nec recuperandæ possessionis. Non etiam illud prætereo quod censuit Baro li. 5. manual. tit. 4. hoc interdictũ aliquando etiã esse adipiscẽdæ & recuperandæ possessionis probat. l. 3. ff. ne uis fiat ei. Cęterũ quod Vlpianus ait,
5 † actionem in factum dari, cum Barone illam esse dicimus actionem in factũ, quæ caret certa & solenni illa formula, quæ in cæteris iudicijs ciuilibus obseruari solet. l. secunda. ff. de orig. iuris. Nam olim Prætor, exposito sibi a litigatoribus facto, pro modo eius & qualitate iudicium constituebat. quod de exceptione in factum. Theophilus scriptũ reliquit in institutio. de exceptio. Huius interdicti nostri varias formulas composuit Eguinarius; quas referre supersedeo. Illud etiam nunc addo simile esse hoc interdictum illi pręcepto, quo nunc passim vti solent iudices, dum iubent, occupantem prædium alienum debere disgombrare (ita enim illi loquuntur) sicuti respondit Soc. iun. in cons. 181. nu. 69. lib. 2. & consi. 182. nu. 3. 4. eo. declarat.
6 QVAERO primò, cui † reddatur hoc interdictũ, an scilicet ei, qui rei seruãdæ causa in possessionem missus fuit? Et reddi dubiũ non est: ita enim ait Vlpianus in l. 1. §. sed si ue. ff. ne uis fiat ei. Hinc scribit Spec. in tit. de primo decreto. §. iã de effectu. nu. 3. reddi hoc interdictũ misso in possessionẽ ex primo decreto (quod quidẽ rei seruãdæ causa interponitur) & edictũ hoc pertinet ad oẽs missos in pos-
7 sessionẽ. † Causa rei seruãdę in possessionẽ mittũtur fidei commissarij. l. si quis missus. ff. ne uis fiat ei. ita & legatarij.

8 & ex † causa damni infecti. l. cum legati.ff.ex quibus cau. in poss.ea.l. Iulianus. §. si quis.ff.de dam.infe.l.is cui.§. 1.
9 ff.vt in poss.lega.ita † & mulier ventris nomine.l. 1. §.pen. ff.de ventre in possess.mittend.& d.l.si legati.Ita & filius, qui hæreditatem patris petit ex edicto Carboniano in possessionem bonorum patris, rei seruandæ causa mittitur.l.
10 3.§.missum.ff.de Carboniano edicto.Quocirca † verba dicti §.fine,ita sunt exponenda, vt illa dictio,siue,stet disiunctiue; vt in l.siue apud acta.C.de transactionibus & l.1.C. de custodien.reo.Cũ ergo quis a Prætore missus est in possessionem,ob aliquã ex relatis causis;si ei uis fiat,locus erit huic interdicto,quod scribit & Ioan.Fabri in §.retinendę, nume.4.institut.de interdictis. Et de his aliàs suis in locis.
11 QVAERO secundò, † an hoc interdictum reddatur illi,qui iussus est mitti in possessionem,uel fideicommissorum, uel alia simili causa, & ab aduersario impeditur, ne mittatur? Et reddi respondit Vlpianus in l. 3. in princip. ff.ne uis fiat ei. quo loci ait, esse huic prodita duo remedia; Vnum, ut hoc interdicto mittatur. (Est enim in hoc adipiscendæ possessionis hoc interdictum.) Altero, ut iudicis officio & præsentia, uel manu militari. Illud est melius, quod iudicis officio præstatur. Qua autem ratione
12 melius sit, obscurum est. Ego intelligo melius † ob id esse, quòd Prætoris edictum de his propriè non loquitur, cùm iam missum tueatur: non autem mitti iussum,etsi Vlpianus ad hunc edicti uerba extenderit,quod iudicant uerba dicta lege prima,§.primo, ne uis fiat ei; ibi, & prohibentes venire in possessionem coercere. Vel secundò & rectius fortè dicendum est, melius, hoc est tutius. si quidem uel iudicis præsentia, uel manus militaris facilius audaces coercebit: quàm si interdicto præcipiat, ne prohi-
13 beat. Verùm aduersari uidetur † lege prima.§.necessariò. ff.si uentr.nomi.in possessio.mitta.quo expressum uidetur, hunc iussum mitti solo interdicto, non alio remedio iuuari. In huius nodi dissolutione laborant interpretes. Accursius in d.lege tertia, in princip ff.ne uis fiat ei, censuit, esse in eo.§.necessariò, subaudiendam taxatiuam,tantùm. At idem Accurs. in d. §. necessariò, quædam alia effudit, quæ, cum nodum non dissoluant, libenter prætereo. Pla-
14 cuit aliquando,& placet adhuc interpretatio Zasij † in lege prima,§.hoc edicto. numero quarto.ff.ne uis fiat ei. & clarius in tracta. Antinomiarum aliquot dissolut. parte secunda, numero undecimo. ait ille,ob id in l.si quis missus, melius esse,uel officio,uel manu militari exequi,quam interdicto, quia expulsio & prohibitio intercessit. At in §. necessario,nihil horum; quia mulierem,quominus in possessionem mitteretur,nemo prohibuit. Porrò is cui à muliere tradita est possessio nullam uim fecit: imò mulieris, ac eius, in cuius potestate mulier erat, uoluntate in possessionem uenit. Cur ergo manu militari teneretur, qui nec ex contumacia, nec ex rebellione intrauit? Contra eũ ergo ordinarium interdictum sufficit. Quod confirmat Vlpianus dict.§.necessariò, dum dolum, non autem uim eius, qui in possessionem iam est, considerat. Cum enim sine ui intrauerit, facilè est credere, quòd & sine adhibita ui recedet. at contra in d. l. si quis missus cum iam ui prohibeatur ueniens; is manu militari aduersus uim facientem in possessionem mittendus est.
15 QVAERO tertiò, an hoc † interdictum reddatur illi,qui missus est in possessionem ob causam,quæ nulla est? Et non reddi Vlpianus ait in l.1.§.hæc uerba,uersi.proinde.ff.ne uis fiat ei. Quo loci illud adfert exemplum, ut si causa, ob quam missio facta est, falsa est. Est enim missio illa ipso iure nulla, ut docuit Zasius in d.l.prima.nume.9.
16 Quandoquidem nullum † est,quod falsum est.l.Paulus.de uerborum significat. dum respondit Paulus, falsum tutorem non esse tutorem. ita falsus procurator non potest dici procurator.l.falsus. C. de furtis.ita falsus denarius non est denarius. glos.leg.secunda. C. de hæret.& falsa iustitia non est iustitia,cap.uera.ubi glo.45.distin. ita etiam falsus
17 † titulus nõ est titulus etiam coloratus,ut prosit possessori beneficiorum quò ad remedium regulæ cancellariæ, De triennali possessore, uti scribit Rebuffus in tract. de pacificis possesso.nume.252.quo loci ait,possessorem beneficij
18 cum falso titulo non dici pacificum † possessorem, ut iuuetur ea dispositione regulæ de triennali. similia Barba.in
19 consil. 43. colum.9. lib.1. Hæc itaque missio † falsam ob causam nulla est, & tueri is missus non debet, ut probatur in d.§.hæc uerba. probat & l.cum uerò. §. subuentum. ff. de fideicomm.liber. & scribunt Bartol.Alex. & Ias.in l.iustiè possidet.ff.de acquiren.possess. Qua ratione ita constitutum sit tradunt Innocen.in cap.præterea, de dilatio, & Bartolus d. §. hæc uerba, nempè, quia si is, qui falsam ob causam missus est in possessionem,cõtra aduersarium. hoc interdicto,quòd eum prohibuerit,experiatur; ille aduersarius conuentus de actoris dolo excipere poterit: atque ita eum repellere. Hinc scribit Baldus in sua disputatione, Accusatus de ui turbatiua. colum.antepen.ue: sicul.quartò
20 quæritur. quòd,quando statuto † punitur perturbans aliquem in sua possessione,intelligitur cùm solenniter & rectè is missus est in possessionem: non autem quando nulliter: ea ratione, quia missio nulliter facta iustam possessionem, quam statutum turbari non uult, minimè tribuit. Et in hanc sententiam adfert Baldus dicta lege prima.§.hæc uerba. ne uis fiat ei. Imò hic ita nulliter missus de ui turbatiua accusari potest, ut responderunt Bartol.consi.163. Quidam magister. libro primo. & Socin.sen.consi.18. columna octaua. uersicul. Et de actibus. libro primo. Accedit, quòd scribit Rebuffus in Praxi beneficiorum.titul. De missione in possessionẽ, numero trigesimoseptimo. quòd perperam missus in possessionem non est in ea manutenendus atque defendendus.ex lege prima, & lege secunda.ff. uti possidе.& cap.licet causam.de proba. Hæc sunt anno-
21 tanda ad interpretationem statutorum † Brixiæ 152.in ci-
22 uilibus. De ui molestatiua. & † Papiæ 31.in criminalibus, sub Rubrica, De pœna eius, qui uiolentiam, &c. ut scilicet hoc in casu locum non habeant.

Extenditur relata iuris & Doctorum sententia, ut pro-
23 cedat † etiam, cùm missio in possessionem facta est ob creditum,quòd partim falsum est; & partim uerum.Nam adhuc is missus in possessionem hoc interdicto non defenditur. ita egregiè decidit Afflictus decisiõ. 218. numero tertio. & idem scribunt Bartol.in l.si non sortem.§.si centum.& ibi etiam Castren.& Ias.ff.de condi.indebi. Ruinus consi.160.numero uigesimoseptimo.libro secundo. & consil.17.nume.6.libro quinto. Decius in leg.cum amplius.in princip.numero secundo. de regu.iuris. & consi.403. nume.21. Curtius iunior consil.170. nume.3. & Ioan.Bolognetus in l.iustè possidet.nume.70. ff. de acquirenda possessio.Ea est huius sententiæ ratio, quòd hic dicitur esse er-
24 ror iudicis;qui sanè error † totum decretum uitiat:ex quo decretum est quid indiuiduum, ut docuit Baldus in l.certi condictio.§.quoniam.colum.penult.uersicul.decimus est. ff.si certum peta.& cum eo.idem scripsit Decius locis iam
25 citatis. In indiuiduis autem † totum est falsum quod est pro parte falsum.l.si quis ex falsis. ubi Ias.nume.10. C.de transactio. Hæc extensio magni effectus est; siquidem
26 fructus † medio tempore percepti,etiam pro ea parte ueri iusti debiti non efficiuntur ipsius missi in possessionem: sed cum ipsa re restituendi sunt. quod copiosè explicat Afflictus.d.decisio.218.ad finem.Barto.& Iason in d. §. si centum,num.2. Ludo.Bologn.in l.si finita.§.Iulianus.nume.226.ff.de damno infecto.& declarat Abbas consi.84 in fi.lib.2. Et quo ad nullitatem dationis insolutum idem est, quando illa facta est à debitore creditori. ita Ias.d.§.si centum.nume.2.Ruin.consi.136.nume.5.lib.1.& Tiraq.tract. De retractu consang.§.23.glo.1.nume.26.

Declaratur primò hæc iuris traditio, ut locum sibi non
27 uendicet, cum † missio in possessionem facta ob falsum debitum, est solenniter & seruato iuris ordine facta. Nam tunc possessori aduersus perturbatorem redditur hoc interdictum. Quæ quidem declaratio à fortiori probatur auctoritate & doctrina Baldi in illa disput. Accusatus de ui turbatiua. columna antepenult. uersicul. quartò quæritur. dum scribit, hunc turbatorem puniri posse pœna indicta à statuto contra turbantes aliquem in sua possessione. Quemadmodum supra admonui extare hæc statuta
28 Brixiæ & Papię; extat & hic Patauij † sub rubrica de possessione turbata. capitulo primo, quæ ita declarari possunt. Non ignoro tamen à Baldo dissentire Bart.consi.91. nume.2.lib.1. dum respondit, decretum esse semper nullum; quod uerius interpretor quò ad effectum. Vel uerius declara,

declara, ut dicemus infrà remedio tertiò, nume. 628. 629.
Declaratur secundò hæc iuris sententia, ut nō procedat,
cùm erratum est solum in æstimatione rei, in cuius posses-
sionem missus est creditor, ut puta si res ualoris ducētum
æstimata tantùm fuit centum; & pro ea summa centum
creditori res data in solutum fuit: atque ita missus est in
29 illius rei possessionem. Hoc casu † error non reddit de-
cretum ex toto nullum: sed pro parte iusti crediti substi-
netur. ita docuit Baldus in capitulo quoniam frequenter.
§. fin autem. numero secundo, extra ut lite non contesta.
quem secuti sunt Castren. & Alex. in dicta l. si non sortem.
§. si centum. ff. de condit. indebiti. Afflictus decis. 178. nu-
mero octauo, decis. 218. numero 2. 3. & decis. 358. in fin.
Ea est ratio, quia hic error iudicis non est, sed illius, cui
à iudice mandatum est rem æstimari, ob id non uitiat de-
cretum iudicis. Et quanquam Ias. in d. §. si centum, nu-
me. 2. Baldo aduersari uideatur: nihilominus, si rectè eius
rationes perpendantur, non eo spectant, ut declarationem
hanc subuertant.
Declaratur tertio, ut non procedat relata sententia, cū
30 † missio in possessionem facta fuit in executionem pacti
executiui, uel dationis in solutum factæ à debitore credi-
tori: in qua quidem datione erratum tantùm sit in æstima-
tione rei. Nā illa datio ualida est (ut de iudiciali superiore
declaratione diximus) ita docuit Castrē. in d. §. si centum.
num. 3. Dec. in l. cum amplius. in prin. nu. 2. versi. secus est.
de reg. iur. Quod fortius procedit, cùm in executionē pa-
31 cti executiui facta est hæc † missio in possessionem. siqui-
dem nullo modo datio illa in solutum uitiatur. ita Aret. in
l. 1. §. ult. num. 34. in fine, de verb. oblig. quem secuti sunt
Ias. in dicto §. si centum. nume. 2. in fin. & Afflictus. dicta
decis. 178. nume. 8. in fin. Quibus infertur declaratio ad
32 † statutum Papiæ. 48. in ciuilibus, sub Rub. De venditione
& in solutum datione: ut illi dispositioni locus sit etiam
cùm erratum est in sola æstimatione rei datæ in solutum:
secus verò cùm erratum est in substantia, ut si res maio-
ris ualoris pro minori summa data est: quemadmodum
iam diximus.
33 Declaratur quartò, ut non procedat, cùm datio † in so-
lutum & per consequens missio in possessionē, quæ dein-
de fit, respicit duos creditores. quorum unus uerus credi-
tor non sit. tunc datio & missio facta pro parte veri credi-
toris non uitiatur, ita declarat Franc. de Marchis. q. 328. ad
finem parte secunda, & idem docuit Io. Bolog. in l. iustè
possidet. nu. 71. de acq. poss.
34 Declaratur quintò, ut nō † procedat, cùm facta est mis-
sio in possessionem rei iam creditori hypothecatæ, & is
creditor vellit in ea tueri atque defendi ob vim suæ hypo-
thecæ. Hoc conceditur, etiam si missio illa nulla sit respe-
ctu solennitatis. Nam res illa retineri potest ratione cre-
diti. ita scribit Negusa. in tract. de pignoribus parte tertia,
membro secundo. numero 20. post Baldum in l. fundus. ff.
de rescindenda vendi. Bertach. tracta. de episco. libro pri-
mo. colum. pen. & Castren. quos citat. & ibidem alijs con-
firmat, quæ facilè apud eum videri possunt. Quibus acce-
dunt quæ scripsi in tract. De recuperanda possess. Reme-
dio undecimo. q. 1.
35 QVAERO quartò, an hoc † interdictum reddatur
ei, qui missus fuit in possessionem ob creditum, cui obstat
exceptio? Et non reddi respondit Vlpianus in l. prima. §.
hæc uerba. versic. proinde. ff. ne vis fiat ei, ibi, vel si exce-
ptione submoueri potuit. Cuius sententiæ illa est ratio,
36 quòd † obligatus is non dicitur qui exceptionem habet.
l. uel obligatis. ff. de liber. caus. & l. Fulcinius. §. idem erit.
ff. ex quib. caus. in poss. ea. Quocirca docuit Bart. in dicta l.
37 Fulcinius. §. cum hoc. num. 6. quòd si actor est † missus in
possessionem ex aliquo debito, cui tamen debito obstabat
exceptio, & fiat uenditio quatuor illis requisitis interue-
nientibus, hoc est, præcedente missione in possessionem,
quòd debitor fraudationis causa latitet, quòd post missio-
nem labatur tempus, & tandem quòd summatim de debi-
to constet, ut declarat Bar. dicto §. cum hoc, nu. 4. Attamē
hoc in casu, ait Bar. ex tex. dicto §. hæc verba, hanc vendi-
tionem esse nullam, eo quòd deficit illud quartum requisi-
tum, nempe causa debiti; cum debitum non dicatur illud,
cui exceptio obstat. Bartolum secuti sunt Roma. cons. 454.
nume. 9. & Alexan. in l. si finita. §. Iulianus. in fine de dam-
no infecto. & ibi Ludo. Bolog. numero 226. Hinc pariter
ex eo tex. §. hæc uerba, respondit Ruin. consilio 160. nu-
38 me. 26. lib. 2. † in solutum rationem iudicis, decreto factā
atque confirmatam, uitiari; cùm facta fuit ex causa debi-
ti, cui compensationis obstabat exceptio. & ibi intelligit
Ruinus etiam cùm hæc exceptio pro parte obstabat, quod
in specie sensit & Abbas consi. 43. num. 3. versi. tertiò prin-
cipaliter. lib. 2.
39 Extenditur, ut procedat hæc † iuris sententia, etiam
quando exceptio talis foret, quæ, ubi a debitore solutum
esset, soluti repetitionem impediret. Exemplum sit, si na-
turali obligatione tantū quis debeat, & Prætor ob causam
illius debiti mitteret in possessionem, adhuc missio est nul-
la, atque ita missus in ea tuendus non est. licèt enim, ubi
40 † debitum naturale tantùm soluitur, repetitio soluenti
non concedatur. l. naturaliter. ff. de condi. indebiti. secus
est cùm iudex ipse loco partis hanc solutionem facit; quia
non dicitur parti detrimentum attulisse. Non enim eam
41 facultatem soluendi † debitum obligationis solæ natura-
lis iudex habet: ita inquit Bart. in d. l. 1. §. hæc verba. num.
2. ff. ne vis fiat ei. reiecta opinione glossæ, quæ aliter sentit,
& cum Bartolo idem sensit Baldus in Rubr. C. de constit.
pecu. nu. 11. & in l. si per ignorantiam. C. de condi. indebi.
Quod procedere etiam intellexit Baldus. d. rub. de consti.
42 pecu. cùm † iudex arbitrium habet, quòd placuit & alijs a
me relatis in commētarijs De arbitra. iudicum. lib. 1. q. 57.
quo loci contrariam sententiam veriorem affirmaui. nem-
pe iudicem soluere posse debitum naturale cùm arbitrium
procedendi in causa habet. Non aduersator nunc illa ra-
tio glo. d. §. hæc verba, dum inquit, factum iudicis esse fa-
ctum partis. l. si ob causam. C. de euictio. ut ergo solutio
debiti naturalis facta a debitore repeti ab eo non potest:
ita pariter dicendum uidetur in solutione facta a iudice.
Quoniam respondetur tunc factum iudicis censeri factum
partis, cùm est secundum iuris dispositionem, ut declarat
Bartolus in l. meminerint. nume. quarto. C. unde ui. & la-
tè scripsi in tract. de recupe. possess. Remedio octauo nu-
mero 45.
43 QVAERO quintò, an hoc interdictum † concedatur
legatario, uel fideicommissario qui missus est in possessio
nem bonorum hæredis? Et concedi probat tex. l. 3. §. con
stitutum, cum §. sequenti. ff. ne uis fiat ei. cæteris autem mo
44 dis † legatarij vel fideicommissarij mittuntur in possessio
nem bonorum hæredis. l. is cui. §. Imperator. ff. uti possess.
lega. & l. certa. C. eo. ut eo casu, cùm per semestre ab hære
de cessatum est à legati præstandi satisdatione: nam tunc
mittitur legatarius in possessionem bonorum hæredis. Se-
45 mestre † tempus est tempus continuum, non sessio nū cō
putandum, hoc est, non utile: ita enim legendum est ses-
sionum in d. l. is cui. §. satisfactionis. ff. ut in possess. lega.
quā lectionem probarunt Duarenus lib. 2. disputa. anniuers.
46 cap. 16. & Iacobus Cuiacius lib. 4. obserua. cap. 33. † ces-
satum autem per sex menses tunc dicitur, cum culpa cessa
tum est: at secus si iusta fuit cessandi causa; ut puta cùm pu
pillus hæres tutorem non habebat, uel curatorem furiosus
uel adolescens: ita etiam si hæreditas fuit iacens. d. l. is cui,
47 §. cessatum. quo solemus dicere † dispositionem de cessa-
tione uerba facientem, intelligi de cessatione culpabili; uti
declarant Molinæus tracta. usura. nume. 510. & Socin. iun.
cons. 70. nume. 6. lib. 1. Huic ergo legatario misso in pos-
sessionem bonorum hæredis conceditur hoc interdictum,
quo in ea tueatur, uel quo coerceantur prohibentes eum
uenire in possessionem. conceditur & extraordinarium
remedium, iudicis scilicet officium, uel manus militaris;
quemadmodum in eo. §. constitutum, Vlpianus scripsit.
48 QVAERO sextò, an hoc † interdictum concedatur
mulieri, quæ uentris nomine in possessionem missa est? Et
cōcedi memoriæ prodidit Vlpianus in l. 3. §. Cùm prætor.
ff. ne uis fiat ei. Ventris autem nomine quādo & quomodo
mittatur mulier in possessionem, explicat integer ille titu-
49 lus. ff. de uentre in possess. mittendo. Et hoc in casu † inter-
dictum hoc est prohibitorium & restitutorium: prohibi-
torium, si mulier mitti iussa uenire prohibeatur. Restituto-
rium ut cùm missa est in possessionem, & ab ea deiecta re-
50 stituitur, & probat tex. d. l. 1. §. hæc actio. † conceditur &
huiç

huic mulieri actio in factum ad exemplum creditorū.d.§. cùm prętor.uers.sed si,ut scilicèt interesse cōsequatur.qđ declarat & Zasius.d.l.1.§.hoc edicto.nu.3.ff.ne uis fiat ei.

Extenditur, ut procedat relata iuris sententia, etiam in
51 ea † muliere, quæ per calumniam petijt ventris nomine in possessionem mitti: Nam missa tuenda hoc interdicto est. d.l.3.§.vlt.ff.ne vis fiat ei. quando autem & quomodò mittatur mulier in possessionem ventris nomine, si calumniosè petijt, explicat totus ille titulus.ff.si ventris nom.mulier in possess.calum.caus.esse dicatur. Quod intelligitur cùm dubium est, an illa mulier prægnans sit, vel non ex eo, in cuius possessionem bonorum mitti petit. at secus cùm euidenter constat, vel non esse prægnantem, vel si prægnans est, ex eo non est. tunc enim, vt in re clara missio denegatur.l.3.§.causæ cognitio.ff.de carbo.edict. sequam Vlpia-
52 nus † in d.§. vlt. referre voluit. si missio denegatur, per consequens & defensio, si in ea missa reperitur. & declarat quamquam literaliter Zasius in d.l.1.§.hoc edicto, num.4. ff.ne uis fiat ei.

53 QVAERO septimò, an concedatur † hoc interdictū ei, qui ex causa damni infecti in possessionem missus est? Et concedi ait Vlpianus in l.vlt.ne vis fiat ei. si enim vicinus meus domum ruinosam habet, & petam mihi de damno, quod euenire potest caueri, & is non cauet: possum petere me mitti in possessionem illius domus ruinosæ. & si is vicinus me missum prohibeat, vel deijciat, hoc interdictum mihi conceditur, quo defendat, vel restituat. Nec refert, quòd speciale edictum hac de re proditum sit, de damno infecto. quandoquidem vtile est plures habere actiones, quibus ius proprium tueri possimus.l.non est nouum, de actio.empt.

54 Extenditur, vt procedat etiam in eo, † qui iussus est mitti in possessionem ex causa damni infecti; & re ipsa mitti non potuit iustis de causis, vt puta, si missio re ipsa expetebatur, & defecit prætoris adeundi facultas: vel si coactus fuit abesse qui in possessionem mitti debuit: vel si aduersarius quid egit, quo missio impediretur. His casibus adhuc locus erit huic nostro interdicto. ita intelligo tex.l.ult. ff.ne vis fiat ei. nec dissentit Zasius in d.l.1.§.vlt. in fin.eo. & fuit hæc Martini antiqui glossatoris opinio, quàm malè reiecit Accursius in d.l.vlt.

56 QVAERO octauò, an † hoc remedio iuuetur clericus missus in possessionem, ut aduersus perturbatores in ea iuuetur atque defendatur? Et iuuari scriptum reliquit Petrus Rebuffus in praxi beneficiorum in tit. De clausulis mandatorum.nu.46.& tit. Declaratio nouæ prouisionis, in verbo, Et defendant inductum. Idem sensit Ioan. Igneus in repe.l.necessarios.§.non alias.nume.525.ff.ad S.C.Syllania. de his quib. ut indig. qui post Butrium scribit, hoc fieri in auxilium Ecclesiæ brachio seculari. Et Rebuffus præcitatis in locis tradit vsu receptum esse in Gallia, ut eo
57 ipso, quo clericus est missus † in possessionem ab executore, defendatur & tueatur in ea à iudice laico, coram quo de possessione turbata aduersus turbatum experiri potest. qua de re copiosè differemus infra in tertio remedio.quęstione 51.

Declaratur, ut non habeat locum hæc iuris & Doctorū
58 sententia, quando † illi clerico misso in possessionem aliqua aduersatur exceptio, qua defendendus non est: cum nec foret mittendus. Nam, quemadmodum prætor nō tuetur missum cui obstat exceptio.l.1.§.hæc verba, uers.proinde.ff.ne vis fiat ei. ita nec hic clericus uel à iudice Ecclesiastico, uel à laico defendendus est. Huius declarationis ratio illa est, quòd uti prætor eum tueri uult, qui iure est missus in possessionem, ut iam supra diximus, ita & iudex ecclesiasticus dicitur uelle defendere clericum idoneum & habilem beneficij, cuius possessionem est adeptus: non autem inhabilem. Quādoquidem omnis dispositio de actu & pſona habili intelligitur.l.ut gradatim. de mune.& hono.cum alijs per multis relatis à Rebuffo in tract. de pacificis possessoribus.nume.206.qui in specie sim.li rationem
59 hanc considerat. Non enim sufficit datam esse † possessionem, ut inea is defendatur, sed opus est illum possessorem esse idoneum: Cum (ut eo loci Rebuffus scribit) nec longi temporis possessio habilitet incapacem.cap.causam, & cap.accedentes. de rescrip. vbi Abbas & cæteri. Huius inhabilitatis atque exceptionis exempla adferri possunt, permulta, quæ congessit Rebuffus in d.tract. de pacificis possessio: nume.208.vbi persequitur uiginti septem inhabilitates, quas hic referre, cum locus hic non requirat, libenter supersedeo.

60 QVAERO nonò, an hoc † interdictum concedatur contra dominum prohibentem missum in possessionem in ea esse? Et concedi non est dubium, ex.l.1.§.sed siue.ff.ne uis fiat ei.ibi, siue dominus, siue alter prohibuerit. quod intelligitur cùm contra eum, ut contra debitorem, uel aliá ob causam, missio in possessionem concessa fuit: secus. cùm missio est facta ad alterius detrimentum, & is qui dominus est prohibet: nam tunc hic dominus, ratione sui iuris, hoc interdicto non tenetur. d.l.1.§. si quis ideo.ff.eo.
61 quo probatur etiam † excusari eum, qui causam aliquam prohibendi, & si non ueram, sed putatiuam habebat: ut in eo, qui possessionem suam esse putabat: uel sibi obnoxiam, uel non esse creditoris. hæc enim credulitas eum excusat, & ibi Barto.singula verba exponit, etsi non parum obscurè. Quod intelligit glo.in d.§. si quis ideo, etiam si credulitas hæc sit supina: cùm prætor in hoc interdicto prohibentis dolum, non autem latam culpam consideret:
62 vti edicti aperta uerba significant: ita † uidemus in sanctione legis Corneliæ, quę dolum & non culpam considerat, l.in lege.ff.ad l.Corne.de Sicar. ita in furto.l.inter omnes.§.rectè.ff.de furtis. Zasius tamen in d.l.1.nume.6.ff.ne uis fiat ei, credit & latam culpam, quæ uersutiæ plena est, uenire ut apud eum. & eiusdem sententiæ fuit Baro.lib.6. Manua. tit.4. qui ea ratione utuntur, quia hinc fit, ut non modò relatæ causæ, sed & his similes hunc prohibentem
63 excusari possint. siquidem leuis quælibet † causa à dolo excusat.l.igitur.§.causa.ff.de lib. caus. quod quomodo procedat, explicaui in commentarijs.De recuperan.posses.remedio 5. q. 14. & infrà in tertio remedio. q. 70. De hac
64 † credulitatis causa summatim iudex cognoscere debet; ita (& rectè) inquit glo.d.§.si quis ideò.& scripsi.d.quinto remedio. nu.60. quòd ad hoc ut causa excuset aliquem à dolo, de ea constare debet. quo loci post Curt.iun. consil.132.nume.11.scripsi, non fore necessariam plenam huius causæ probationem.

65 QVAERO decimò, an hoc † interdictum detur aduersus eum, qui expulit venientem ad possessionem? Vlpianus in l.1.§.hæc actio.ff.ne uis fiat ei, concedi scripsit. Quare intelligimus interdictum hoc pro hac parte restitutorium esse. quod probat & l.3.§.cùm prætor, eo.tit. Ita
66 etiam † interdictum, unde ui, conceditur non modò contra eum, qui possessorem ui deiecit, sed etiam contra eum, qui uenientem non admisit. Cùm etiam tunc uis committi dicatur l.1. §. ui possidere.ff.de ui & ui arma. & scripsi in tract.De recup.posses.remedio nono, num.137. Imò pro-
67 cedit hæc sententia, † etiam cum nulla ui adhibita, prohibitus est in possessionem ueniens.d.§.hæc actio, ibi nec exigitur, ut uim fecerit, qui prohibuit. sufficit enim dolo malo fuisse prohibitum, quemadmodū glossa ibidem ex-
68 plicat. Et ibidem infert Bart.quòd † si statuto cautum sit, quòd quicumque fecerit, quominùs possessiones possidentis locari possint, puniatur certa pœna: habebit locum statuti pœna contra eum, qui prohibuit operarijs, ne ipsi conducerent. ex ea enim prohibitione (inquit Barto.) factum atque prohibitum est, ne locarentur prædia. Quod
69 confert ad interpretationem † statuti Patauini sub Rubr. De possessione turbata.cap.Villanus. quo puniuntur ij impedientes atque prohibentes locari prædia & decimarum collectiones. procedit statutum & hoc in casu.

70 QVAERO undecimò, an hoc interdictum † concedatur contra pupillum, qui possessorem hunc possidere prohibuit? Et nō concedi dixit Vlpianus in l.1.§.hoc edicto.ff.ne uis fiat ei. Ea est ratio, quod prætor (ut iam diximus) prohibentis dolum requirit, qui sanè dolus in furioso & pupillo affectu carentibus esse non potest. Ignorat
71 enim † pupillus quod agit.l.1.§.infans. C. de falsa mone, & scripsi in commentarijs, De arbitrarijs iudicum lib. 2, casu.87.nume.14.& casu.329. Quod intelligitur, nisi doli
72 capax sit; Nam † si doli capax est, hoc interdicto tenetur, ut in d.§. hoc edicto scriptum est. Quandoquidem
73 † loco adulti habetur, ut ad pœnam cuius uis delicti teneatur.

neatur. §. pen. inst. de obliga. quæ ex delicto. & scripsi. d. ca su 57. nu. 15. 16. & alijs subsequentibus. Ita etiam in furioso sancitum esse ait Vlpianus in d. §. hoc edicto. Nam & is
74 affectu † caret, cùm non intelligat quod agit. §. furiosus. inst. de inutil. stip. & latè comprobaui atque declaraui in d. lib. 2. De arbitr. iud. casu 325.
75 QVAERO duodecimò, an detur hoc † interdictum contra pupillum ob prohibitionem factam à tutore, ex pupilli tamen causa? Et dari scribit Vlpianus in l. 1. §. hoc edicto, versi. ergo etsi. ff. ne uis fiat ei. Quod quidem ea ratione procedit, quia nomine atque causa pupilli prohibuit. Nec iniquum est eum teneri, cùm facile se ipsum liberari possit restituendo imprimis quod ad eum peruenit, & pro residuo cedendo actiones. quemadmodum declarant glo. & Bar. in d. §. hoc edicto. & ibidem Zasius nu. 1. & idē Bar. in l. si dolo, in fine, ff. si quis omissa causa testa. quo loci ex-
76 plicauit, quomodò † pupillus ex tutoris facto teneatur. cuius doctrinam probarunt omnes in l. 1. §. si quis procurator. ff. si quis iusdicen. non obtemp. & in l. neque interdi-
77 cto. de reg. iuris. Potest & ipse † tutor immediatè ob huius prohibitionis causam conueniri interdicto hoc nostro d. §. hoc edicto, uersi. sed & ipsum. Hanc glo. & Barto. doctrinam est secutus Pract. Papien. in forma libelli pro turbata possessione in verb. animo, nume 4.
78 QVAERO decimotertiò, an † detur hoc interdictum contra dominum, cuius iussu seruus prohibuit? Et dari inquit Vlpianus d. l. 1, §. si domini, ff. ne uis fiat ei. qui idē esse, dixit, cùm filius iussu patris prohibuit; ut detur in patrem. cuius sententiæ ea est ratio, inquit Vlpianus, quòd
79 per † se facit, qui per alium facit. l. 1. §. quoties & §, quod igitur. ff. de ui & ui arma. ubi idem in interdicto unde ui, sancitum est. & fusius explicaui in tract. De recup. possess. remedio primo, q. 3. & huc spectat iuris regula. l. qui per alium, de reg. iuris. & l. 2. §. omnia. C. de ueter. iure enuclea. Accedit & ratio, quam perpendit Barto. in d. §. si domini. nempe uerba edicti ita esse concepta: Si quis dolo fecerit, quominùs ueniret in possessionem; dolo malo autem, ne in possessionem ueniam, uel persistam, fieri potest uel per se, uel per alium. Atque ita uerba non respiciunt personam ipsam prohibentis, sed factum tantum, quod dolo malo prohibitio facta sit. & idem clarè significare uoluit Paulus in l. 3. ff. eo. ne uis fiat ei.
80 QVAERO decimoquintò, an hoc † interdictum concedatur contra hæredes prohibentis? Et non concedi scribit Vlpianus in l. 1, §. ult. ff. ne uis fiat ei. Quod intelligitur ultra id, quod ad eum peruenit. Inquantum enim peruenit, dabitur: ut eo loci manifestè Vlpianus docet. Qui subiungit, & tunc dari, cùm prohibitus est quis legatorum, uel fideicommissorum causa possessionem adipisci. Illa est ratio, quòd in hæredis potestate est euitare interdictum, satisdatione oblata. & declarat glo. in d. §. ult. & Baro. lib. 6. Manual. titul. 4. in argumentum citans. l. item si cum. ff. de eo quod metus caus.
81 QVAERO decimoquintò, an hoc † interdictum detur pro interesse prohibitionis factæ? Et dari solùm actionem in factum extraordinariam certum est. & probat l. 1. §. hæc uerba. & l. ult. ff. ne uis fiat ei. Siquidem illa uerba edicti, quanti ea res erit, non rei æstimationem, sed ipsum interesse præstari oportere significant. Est enim multiplex
82 significatio horum verborum, † quanti ea res erit. Nam cùm iudicium ex parte actoris rei familiaris persecutionē habet, hæc uerba, quanti ea res est, ipsum interesse demonstrant. Litem si. ff. quod metus caus. l. 4. ff. qui satisd. cog. l. ult. ff. si quis in ius uoca. non ierit. l. 3. ff. de præto. stipul. l. pen. in fine. ff. uti possid. l. 4. ff. de damno infecto. quæ sanè iura ita intellexit Baro. d. lib. 6. Manual. titul. 4. Cùm uerò actio contineat meram pœnam, hæc uerba, ad delicti æstimationē referuntur. l. 1. ff. si quis iurisd. non obtemp. Cùm uerò ad rem controuersam cōdemnationis æstimationem Prætores retulerunt; hoc clarè expresserunt, hoc modo, quanti ea res erit ab actore æstimata, de qua controuersia est: ut in l. pen. ff. ne quis eum, qui in ius uoca. est ui exim. Atq; ita Baro. præcitato loco intellexit. l. pen. ff. uti possid. dum seruius in edicto, uti possidetis, hæc uerba, quanti ea res erit, refert ad æstimationem eius, quod cuiusq; interest possessionem retinere; licet tanti possessionem æstimet,
83 quanti ea res fit. d. l. pen. Illa uerò † uerba, quanti eam rem paret esse, non ad id, quod interest, sed ad rei æstimationem referuntur. l. hæc uerba. ff. de uerbor. significat. Quod contingit ex uerbis ibi subsequentibus. Nam edicti uerba, quę ibi Vlp. interpretatur, hoc admittebāt. arg. l. pen. ff. ne quis eum. Ita in edicto, si quis iusdicenti non obtemperauit, ex
84 uerbis illis declaratur referri ad rei æstimationem, † l. 1. ff. si quis iusd. non obtemp. Hoc interesse, de quo agimus, solum uenit à die anni retrorsum apprehēsæ possessionis: ita Baro. lib. 6. Manual. tit. 17. ex gl. §. retinēdæ, inst. de interd.
85 QVAERO decimosextò, à quò † hic missus in possessionem in ea tuendus est, an ab executore & commissario, à quo missus est, an à iudice ordinario? Et ab ordinario
86 defendendum esse opinor. Nam is † executor, facta missione in possessionem est functus suo officio; & ob id nil amplius habet quod agat. ita censuit Massuerius in sua praxi iudiciorum, tit. De possessorio. §. item iudex, nume. 21. quem secutus est Rebuffus in commentarijs ad constitutiones Regias Galliæ, tomo tertio. tit. de materijs possessorijs, art. 12. glo. 1. ad finem, idque auctoritate glossæ in cap. ex parte, de testibus in glo. pen. Cæterum melius hæc sententia probatur in cap. quærenti. ubi Io. Andr. de offic. deleg. & clarius Abbas in cap. pro illorum nu. 10. uersi. sed
87 aduertè de præben. scribunt 11 † executores non habere potestatem manutenēdi & defendendi à se missum in possessionem, nisi expresse in rescripto mandatæ executionis admissum hoc fit. id quod scribunt & Felinus in dict. cap. quærenti in fine. Io. Staphileus in tract. De gratijs & expectatiuis. titulo, De ui & effectu clausularum. §. competenti. nume. 4. & Rebuffus in Praxi beneficiorum. tit. Declaratio nouæ prouisionis, in uerbo, Et defendant. Nec hic repugnat, quod ex quo hic in possessionem missus turbatur; non censeatur executor adhuc suo officio functus: sed debeat illud perdurare donec perfectè possideat sine molestia & uexatione. iuxtà id quod dici solet, condemnatum dare, non censeri satisfecisse si dedit, & deinde abstulit. l. inter castellianum. ff. de recep. arbitr. & cōfert l. si quis hæredem. ff. de condit. & demonstra. Non inquam hoc repugnat, siquidem actus huius executionis momentaneus est: sufficit ergo executorem misisse in possessionem; ut dicatur functus suo officio: non enim mandatum ei fuit actus successiuus, qui perseuerātiam requirat. sufficit ergo quò ad eum ita executioni misisse. Quemadmodum simili in casu scribit Bar. in d. l. inter castellianum. ff. de recep. arbitr. in l. si fideiussor. §. meminisse de leg. 1. & in l. in numeratio-
88 nibus. ff. de solutio. si arbiter † cōdemnat Caium ad locandum prædium Seio, sub pœna centum, non committitur pœna, si locatione facta ab ea locator recedat; cum satis sit semel esse factam locationem. Hoc idem respondit idē Barto. cons. 181. Præcepit arbiter, lib. 1. & hanc doctrinam esse communem * censuit Iason in d. §. meminisse. num. 12. etsi Neuizanus consil. 50. nume. 61. uersic. quinto respondetur, dixerit imò communem esse aduersus Bartolum; sed uerè ab opinione Bartoli non est recedendum, quam uisus est probare Lanfrancus Orianus in tract. De arbitris. parte ultima. q. 41. nu. 87. quo loci in specie nostra scribit,
89 quòd si quis † condemnatus sit restituere prædium; & is restituat, & deinde de nouo turbet, non caderet in pœnam insertam in ea cōndemnatione; sed opus erit, quòd hic turbatus agat interdicto, uti possidetis.

Declaratur primò hæc sententia, ut non habeat locum
90 cum in † commissione executionis dictum est, ad mittendum & inducendum in possessionem: ac missum & inductum defendendum atque manutenendum. quemadmodum obseruari solet ex stylo in curia. uti scribunt Io. Staphileus in d. Tracta. De gratijs & expectatiuis. d. titu. de ui & effectu clausularum. §. Competenti. nume. 4. & Rebuffus. d. Praxi beneficiorum, titul. Declaratio nouæ prouisionis. in uerbo. Et defendant. qui & alios recensent. Quibus accedit Felinus in d. cap. quærenti in fine. quo loco scribit, communem esse opinionem, hanc facultatem anno finiri, ex d. cap. quærenti. In Gallia tamen hæc clausula nihil operatur: siquidem tota iurisdictio contra turbatorem est iudicis ordinarij. Illud etiam hic annotandum est, quod post Abb. scribit Staphileus. d. §. competenti, nume. 8. hunc executorem nullam habere potestatem cōtra tertium turbatorem.

batorem, nisi commissioni inserta sit clausula, contradictores compescendo.

Declaratur secundò, vt non procedat quando vnà cùm,
91 † executione mandata, est etiam commissum quid, quod habet actum successiuum: vt puta si mandatum est mitti in possessionem & terminos finium poni inter ipsum missum & aduersarium suum. Hoc casu si missus turbatur, executor poterit turbatorem punire: cum eius officium atque cõmissio adhuc perduret. ita de arbitro verba faciens scribit Orianus in tract. De arbitris parte vlti. q. 41. nume. 87. idem decisum fuit in consilio Neapolitano, vt testatur Afflictus decis. 241. nu. 5. Idem esse censerem quando alia similia verba, quæ tractum successiuum habent, adscripta fuissent. Ex quo enim perseuerantiam requiritur, mandatum officium solo missionis actu nõ extinguitur atque finitur, quemadmodum relati interpres scribunt.
92 QVAERO decimoseptimò, † quanto tempore præscribatur actioni ex hoc interdicto? Et anno tolli ait Vlpianus in l. 1. §. vlt. ff. ne vis fiat ei. ea ratione utitur, quia pœnalis est.
93 Declaratur † ut non procedat cùm legatorum & fideicommissorum causa prohibitur quis possessionem adipisci: Nam tunc actio perpetua est. d. §. ult. Ea est ratio, quia est in potestate successorum euitare interdictum, satisdatione oblata; dum enim satisdationem non offerunt, interdicto velle teneri declarant.
94 QVAERO decimo octauò, an proponens † hoc interdictum sustineat actoris partes, vel rei? Vera & * recepta Doctorum sententia est, hunc proponentem diuersis respectibus sustinere, modò vices actoris, modò rei. Ita Bar. in l. de pupillo. §. ult. nu. 1. ff. de oper. nou. nunc. declarando glossam ibi, quæ multa comminiscitur. Cùm Bartolo sensit clarius ibi Castren. num. 2. & ibidem Ang. Imol. & Cuma. idem sensit Socin. sen. consil. 109. nume. 1. lib. 4. Nam actor iste dicitur quatenus prouocat aduersarium ad iudicium: quatenus verò tuetur suam possessionem, dicitur reus. Ita dicimus in interdicto, uti possidetis, quòd uterque est actor, & uterque reus, ut dicemus infrà, in tertio remedio in præludijs. Ita etiam in l. in tribus. ff. de iu-
95 dicijs. Ita est simile, cum † quis prouocat alterum, ut ei statuatur terminus ad agendum, dicitur pro parte actor, dum scilicet prouocat, & pro parte reus, dum expectat se defendere contra aduersarium, cui statuitur terminus ad agendum: ita Bart. in l. libertus à patrono. ff. de in ius uoca. Decius consi. 487. nume. 10. qui loquuntur in remedio, l. diffamari. C. de ingen. & manu. & idem tradit Cagnol. in d. l. diffamari. nume 9. & Capicius decisio. 18. Alia obseruabit diligens lector, cui hæc de primo retinendæ possessionis remedio indicasse sufficere existimaui.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti, Vtrubi, formula: & differentia ab interdicto, Vti possidetis.*
2 *Interdicta, Vtrubi, & Vti possidetis, in quibus conueniant.*
3 *Interdictorum, Vtrubi, & Vti possidetis, exæquatio.*
4 *Eguinarij Baronis reiecta opinio.*
5 *Iustinianum consueuisse Iurisconsultorum constitutiones sibi attribuere.*
6 *L. 1. ff. de leg. 1. constitutio verè Vlpiani fuisse aduersus Duarenum.*
7 *Interdicto, Vtrubi, agens, quid probare habeat.*
8 *Glossæ & aliorum interpretatio ad l. 1. ff. Vtrubi, explosa.*
9 *Saliceti differentia inter, Vti possidetis, & Vtrubi, inscriptionem reiecta.*
10 *Possessionem mobilium esse proprie possessionem.*
11 *Interdictum, Vtrubi, cur ita inscriptum ex auctoris sententia.*
12 *Remedium ex interdicto, Vtrubi, cur secundo loco in ordine fuerit collocatum.*
13 *Possedisse maiori parte anni in interdicto, Vtrubi, quid sit.*
14 *Actio ad exhibendum volenti experiri interdicto, Vtrubi, datur.*

SECVNDVM RETINENDAE POSSESSIONIS Remedium ex interdicto Vtrubi.

1 PRAETOR ait, † Vtrubi hic homo, quo de agitur maiore parte huiuscè anni fuit, quominùs is eum ducat, vim fieri ueto. Hoc interdictum de possessione rerum mobilium locum habet: Il-
2 lud verò, Vti possidetis, immobilium. † Conueniunt deinde in cæteris. siquidem ambo prohibitoria sunt: ambo retinendæ possessionis. §. retinẽdæ. inst. de interdictis. Hodie etiam in tempore conueniunt, quamquam olim differrent. Qui tempore litis contestato uel redditi interdicti rem immobilem olim possiderat, Vti possidetis, interdicto utebatur: qui verò rei mobilis possessionem obtinuisset maiore parte nouissimi anni, hoc est, septem posterioribus mensibus, is olim interdicto, Vtrubi, experiebatur.
3 Hoc seculo facta est † exequatio utriusque (quantum ad possessionem pertinet.) Nam Vlpianus ait in l. 1. ff. Vtrubi, in utroque sufficere, si qui experitur, turbationis tempore possidebat. Iustinianus uerò in §. retinendæ, uersic. Quorum uis. inst. de interdict. ait sufficere, si litis contestatæ tempore inquietatus possidebat. Quas exæquatio-
4 nes duas esse, vnam Vlpiani temporibus, alteram Iustiniano auctore, opinatur † Eguinarius Baró in commentarijs ad §. retinendæ. & lib. 6. Manual. titul. 17. Ego uerius credo unam tantùm exęquationem esse, quam Iusti-
5 nianus sibi tribuit, quemadmodum facere † consueuit in l. 2. C. communia de leg. & §. sed nos usque, inst. de lega. dum legatorum & fideicommissorum æxequationem, quæ
6 Vlpiani fuit † in l. 1. de legatis primo sibi uendicauit. quod aduersus Duarenum lib. 2. disputa. anniuersa. cap. 9. probarunt auctoritate antiquæ lectionis Anton. August. lib. 3. emenda. iuris cap. ult. Ant. Gouea. lib. 1. uaria. lect. cap. 29. Coras. lib. 5. miscella. iuris, cap. 17. & Robert. Aurel. lib. 2. senten. iuris, cap. 24. Nec me ab hac sententia dimouet, quòd Vlpianus inquietationis, Iustinianus uerò contestationis tempus inspexerit. Cùm is qui inquietationis tempore possedit & contestationis quoque possidere præsumatur. quemadmodum infra sequenti remedio. q. 65. explicabimus. Illam in summa differentiam sublatam esse uoluerunt Iustinianus & Vlpianus, quòd necesse minimè
7 sit, hoc † interdicto agenti probare, se maiore anni parte possedisse. Vtrubi dictionis (non autem utrum ui, ut scribit Rebuffus in commentarijs ad Regias const. Galliæ. tomo tertio, titul. De materijs possessorijs. artic. 1. glo. 1. nume. 2.) ea est significatio Alciato lib. 10. parerg. cap. 7. Hotomano in commentarijs uerborum iuris & Iacobo Cuiacio lib. 5. obserua. cap. 22. hoc est, utro in loco. ex Næuio in Tarentilla, ait ille probari, Vtrubi cænaturi est is: hiccinè, an in triclinio. Vtro igitur in loco res de qua agitur maiore parte anni, quominùs eum ducat, uim fieri ueto.
8 Quocircà † Accursij & aliorũ interpretatio in l. 1. ff. Vtrubi. & rubr. C. uti poss. quo loci Salicetus anxiè se torquet, explodenda est. Est etiam ridendus idem Salicetus cum
9 Accursio, † qui differentiam cõstituit inter has inscriptiones, Vti possideris, & Vtrubi. quòd Vtrubi, possessionem mobilium impropriam, Vti possidetis propriam respiciet. Nam præter id (quod & ipse fatetur,) quòd * recepta magis est Doctorum sententia auctore Ripa in l. 1. nume. 24.
10 de acq. poss. † possessionem mobilium esse proprie possessionem, probari id manifestè constat ex eadem l. 1. ff. Vtrubi. & §. retinendæ. inst. de interdict. dum mobilium possessionem Vlpianus & Iustinianus appellant, quæ sanè appellatio in ambiguis ad sermonis proprietatem referri
11 debet. † Ego in ea opinione tum, interdictum uti possi-

deris

detis ita esse inscriptum, quòd aliquando dubium esse potest quorum alterum possideat, cùm res, quæ immobilis est, non plus in arca unius, quàm alterius esse possit. & cum uterque prædio insistere æquè potuerit, ambiguum est quis plus, rectiusque possederit. Quæ quidem ambiguitas cessat in re mobili. Nam cùm in domo, in arca, in manu unius tantùm uno tempore esse possit, facilè discernit apud quem, & quo in loco fuerit. Prætor itaque non possessionem, seu insistentiam ipsam, sed solum quo in loco, seu apud quem res fuerit, spectat: ut interdictum tribuat ei, apud quem res inquietationis tempore fuit. Cùm ergo horum interdictorum, Vti possidetis, & Vtrubi, facta sit exæquatio, quæ de uno constituta atque à iuris interpretibus disputata sunt, & in altero locum obtinent.

12 Quocircà hoc loco † collocare uolumus hoc remedium, aduersus Pandectarum ordinem, ut facilius ex tractatione interdicti. Vti possidetis, quam mox explicabimus, hoc,

13 Vtrubi, clarescat. Quod autem † Vlpianus ait, maiore parte anni possedisse dicitur; ita etiam intelligitur, si duobus mensibus possederit: si modò aduersarius eius aut paucioribus diebus, aut nullis possederit. l. maiore, de ue. bonorum significat. & annotauit Hotomanus in §. retinendæ, inst. de interdict. Illud etiam scribit Cuiacius lib. 5. obserua. cap.

14 33. † agere uolentem hoc interdicto prius experiri actione ad exhibendum: ita ille interpretatur. l. 3. §. Pomponius. ff. ad exhib.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti, vti possidetis, formula, ex Iurisconsulto.*

2 *Interdicti, vti possidetis, formula, ex Eguinario Barone.*

3 *Edicti & Interdicti, vti possidetis, distinctæ formulæ.*

4 *Interdictum, vti possidetis, cur propositum.*

5 *Possessor & dominus differt à simplici possessore.*

6 *Proprietatis quæstio vbi est, is actor est, qui non possidet.*

7 *L. liberis. §. vlt. de liberali causa, declaratur.*

8 *Vindiciarum causa & quæstio quæ.*

9 *Recredentia quæ.*

10 *Possessorium summarijssimum quod.*

11 *Sequestrum cur concedatur, & quomodo à Recredentia distet.*

12 *Auctoris explanatio iudicij vindiciarum ad causam possessoriam.*

13 *Budæi explanatio vindiciarum, declaratur.*

14 *Interdictum, vti possidetis, differre ab illo, vnde vi.*

15 *Interdictum, vti possidetis, cur in plurali conceptum.*

16 *Interdictum, vti possidetis, duplex.*

17 *§. æque. inst. de actio. intellectus.*

18 *Remedium, vti possidetis, reddi possidenti naturaliter & ciuiliter.*

19 *Possidens vi, clam, vel precariò, non habet remedium vti possidetis.*

20 *Possidens pro alio, non iuuatur interdicto vti possidetis.*

21 *Possidere plus est à se, quàm precariò à se.*

22 *Remedium vti possidetis, ciuiliter possidenti reddi.*

23 *Libellus, quo ciuiliter possidens petit possessionem sibi restitui, & in ea non turbari, sustinetur.*

24 *Donatarium ciuiliter aliquando possidere.*

25 *Possessor ciuilis fructus suos facit.*

26 *Interdictum, vti possidetis, naturam mixtam habet.*

27 *Possessorem ciuilem turbat, qui naturalem non restituit.*

28 *Possessorem clandestinum Prætor non tuetur.*

29 *Possessor clandestinus expelli incontinenti à possessorem potest.*

30 *Clàm ingressus expelli potest statim.*

31 *Statutum Patauinum sub rubr. De possessione turbata, declaratur.*

32 *Statutum Brixiæ. 31. in criminalibus, sub rubr. De pœna illius qui uiolentiam alicui fecerit in sua possessione declaratur.*

33 *Statutum Brixiæ. 152. in criminalibus. De ui molestatiua, declaratur.*

34 *Remedium vti possidetis, reddi tertio possessori, cùm vsufructuarius concurrit cum clandestino.*

35 *Remedium vti possidetis, reddi ciuiliter possidenti naturali possessione spoliato.*

36 *Turbare dicitur, qui probibet colere, arare, vel ædificare.*

37 *Glossatoris exempla de ciuiliter possidenti spoliato naturali, & turbato, reiecta.*

38 *Remedium vti possidetis, an reddatur domino, qui rem alteri precario concessit.*

39 *Remedium vti possidetis, reddi domino, qui solam naturalem possessionem alteri precario concesit.*

40 *Precario rem concedens possessionem apud se retinere potest.*

41 *Antiquorum reiecta quædam opinio.*

42 *Remedium vti possidetis, non reddi domino, qui vtranque possessionem precariò transtulit.*

43 *Statutum Patauinum sub rub. De possessione turbata. cap. 1. & statutum Papiæ. 71. in criminalibus declaratur.*

44 *Statutum Brixiæ. 152. in crimi. sub rub. De ui molestatiua, declaratur.*

45 *Statutum Ferrariæ lib. 2. sub rubr. De possessione turbata, declaratur.*

46 *Remedium vti possidetur, non reddi soli detentori.*

47 *Interdictum vnde vi, detentori non dari.*

48 *Innocentij lapsus.*

49 *L. Fulcinius. ff. de ui & ui arma. declaratur.*

50 *L. 1. §. quod autem. ff. de ui & ui arma. intellectus.*

51 *Interdictum, de itinere actuque priuato, detentori reddi.*

52 *L. 1. §. si tibi. ff. de itinere actuque priua. sensus.*

53 *L. vlt. C. de prætor. pigno. explicatur.*

54 *Interdictum de superficiebus, detentori reddi.*

55 *Detentoribus multis est succursum remedijs.*

56 *Statuta Pataui, Papiæ & Brixiæ punientes turbantes possessorem, non procedere in turbantibus detentorem.*

57 *Remedium vti possidetis, reddi posidenti ciuilissimè.*

58 *Hæres continuando possessionem defuncti ui statuti ciuilissimè posidere.*

59 *Interdictum vnde vi, reddi posidenti ciuilissimè.*

60 *Statutum Brixiæ. 183. in ciuilibus, Quòd omnis possessio censeatur translata in hæredem, declaratur.*

61 *Statuta Pataui & Papiæ, De continuanda possessione defuncti in hæredem, quid operentur.*

62 *Statutum Ferrariæ lib. 2. rub. quòd possessio defuncti continuetur in hæredem, declaratur.*

Remedium

63 *Remedium vti poßidetis, non dari hæredi, cùm non extat statutũ, De cõtinuanda poßeßione defuncti.*

64 *Remedium vti possidetis, non reddi executoribus tastamentorum.*

65 *Auctoris distinctio quando executoribus testamentorum reddetur interdictum, vti possidetis.*

66 *Executoribus testamenti reddi remedium ex l. ult. C. de edicto diui Adr. toll.*

67 *Statutum Patauij sub rubr. De turbata possessione, cap. 1. an locum habeat pro executoribus testamentorum.*

68 *Statutum Brixiæ 152. in criminalibus, sub rub. De ui molestatiua, an locum habeat pro executoribus testamentorum.*

69 *Statutum Papiæ. 31. in criminalibus. rub. De pœna illius qui violentiam, pro executoribus testamentorum an procedat.*

70 *Remedium, vti possidetis, reddi vsuario & vsufructuario.*

71 *Vsufructuario reddi interdictum, vnde vi.*

72 *Vsuario an reddatur interdictum vti possidetis, vtile vel directum.*

73 *L. vlt. ff. vti possidetis, declaratur.*

74 *Interdictum vnde vi, directum vsuario & fructuario reddi.*

75 *Glossæ opinio explosa.*

76 *Proprietatem esse à possessionem separatam.*

77 *Vsufructum quasi possideri.*

78 *Statutum Ferrariæ lib. 2. De possessione turbata, an locum habeat pro fructuario & vsuario.*

79 *Remedium vti possidetis, reddi vsuario contra fructuarium, & e contrà.*

80 *Vsufructuarius qua sub forma experiri debet interdicto, vti possidetis.*

81 *Remedium vti possidetis, reddi vasallo.*

82 *Vasallum possidere naturaliter.*

83 *Vasallo Vasalli reddi interdictum vti possidetis.*

84 *Remedium, vti possidetis, reddi emphyteutæ.*

85 *Emphyteutam possidere naturaliter.*

86 *Remedium, vti possidetis, an reddatur pro possessione sequestrata.*

87 *Interdictum, vti possidetis, reddi pro possessione sequestrata, cùm vnus certus extat possessor.*

88 *Possessor quando poßeßione per sequestrum non priuetur.*

89 *Sequester voluntarius possessione sua non priuatur possessor.*

90 *Sequester loco primi decreti non priuat possessorem sua possessione.*

91 *Sequestro voluntario possessione interdictum perdi, & ob id cessare remedium, vti possidetis.*

92 *Sequester quando possidere dicatur.*

93 *Sequestro reddi interdictum, vti possidetis, possessione duorum contendentium apud eum deposita.*

94 *L. licèt. ff. depositi intellectus.*

95 *Remedium, vti possidetis, cui reddatur cùm causa custodiæ apud sequestrum res fuit deposita.*

96 *Statutum Patauij sub Rubrica, De turbata possessione, cap. 1. an locum habeat pro poßessione sequestrata.*

97 *Statutum Brixiæ 152. in criminal. Rub. De ui molestatiua, &c. an procedat pro possessione sequestrata.*

98 *Statutum Papiæ 31. in crimi. Rub. De pœna illius, qui violentiam. declaratur, an pro possessione sequestrata locum habeat.*

99 *Statutum Ferrariæ lib. 2. sub Rubrica, De possessione turbata, an locum habeat pro possessione sequestrata.*

100 *Remedium, vti poßidetis, an reddatur pro possessione cuiusuis rei corporalis immobilis.*

101 *Interdicti, vti poßidetis, verba de solis ædibus.*

102 *Exempla non restringere.*

103 *Remedium, vti poßidetis, an reddatur pro quasi possessione seruitutis.*

104 *Interdictum, vti poßidetis, reddi pro quasi possessione seruitutis continuæ.*

105 *Seruitutem debens patientiam præstare debet.*

106 *Patientiam non præstat, qui contradicit.*

107 *Interdictum, vnde vi, reddi pro quasi possessione incorporalium.*

108 *Interdictum pro quasi possessione vtile esse.*

109 *Remedium, vti possidetis, non reddi pro quasi possessione seruitutis discontinuæ.*

110 *Legem solùm in casibus necessarijs prouidere.*

111 *Interdictum, vti possidetis, non reddi impedito ducere aquam æstiuam, vel quotidianam, contra Orianum.*

112 *Interdictum, vti possidetis, non reddi pro quasi poßessione depascendi, contra Socinum seniorem.*

113 *Statum Ferrariæ lib. 2. De possessione turbata, an locum habeat in quasi possessione.*

114 *Statuta Patauij, Brixiæ, & Papiæ, De turbata possessione, an pro quasi possessione locum habeant.*

115 *Remedium, vti possidetis, an reddatur domino castri.*

116 *Domino turbato in seruis glebæ adscriptis, redditur interdictum, vti poßidetis, directum.*

117 *Seruus adscriptitius fundi pars est.*

118 *Interdictum, uti poßidetis, vtile redditur domino, cùm turbatur in seruis non adscriptis glebæ.*

119 *Turbatur dominus cùm eius serui molestia afficiuntur.*

120 *Seruitutes reales tantùm admittunt distinctionem causæ continuæ & discontinuæ.*

121 *Vsus & vsusfructus præscribi potest.*

122 *Remedium vti possidetis, an reddatur vasallis contra dominum.*

123 *Remedium nouitatis in Gallia non redditur vasallis contra dominum.*

124 *Interdictum, vti poßidetis, differre ab illo, vnde ui, vt detur vasallo contra dominum.*

125 *Remedium, vti poßidetis, an reddatur Rectori Ecclesiæ.*

126 *Rector Ecclesiæ turbatus in quasi possessione rectoriæ habet remedium.*

127 *Rectori Ecclesiæ competit interdum rei vendicatio.*

Ecclesia

128 *Ecclesiæ bona concedi Rectori pro eius præbenda.*
129 *Clerico reddi remedium. l. si quis in tantam. C. vnde ui.*
130 *Interdictum, uti possidetis, non reddi Rectori ecclesiæ, cum ecclesiæ corpus turbatur.*
131 *Remedium, uti possidetis, reddi patrono ecclesiæ, contra turbantem eum in quasi possessione præsentandi.*
132 *Possessio seu quasi considerari in iure præsentandi.*
133 *Statutum Brixiæ 152. in criminalib. De vi molestatiua, declaratur.*
134 *Remedium, uti possidetis, an reddatur quasi possessori decimarum.*
135 *Interdictum uti possidetis, reddi contra accusantes soluere decimas.*
136 *Statutum Brixiæ sub rubr. De ui molestatiua declaratur, quomodo puniat turbantes perceptionē decimarum.*
137 *Remedium, uti possidetis, an reddatur pro quasi possessione depascendi.*
138 *Seruitus depascendi aliquando urbana, aliquando rustica.*
139 *Remedium, uti possidetis an reddatur pro præstationibus personalibus.*
140 *Interdictum, vnde vi, non dari pro præstationibus personalibus.*
141 *Statutum Brixiæ 152. in crimin. sub rub. De vi molestatiua, an locum habeat pro turbato in perceptione præstationum personalium.*
142 *Remedium, uti possidetis, an reddatur turbato quasi possessione eligendi magistratum.*
143 *Electo turbato, an reddatur remedium, vti possidetis.*
144 *Domino eligenti magistratum datur actio cū electus turbatur.*
145 *Interdictum locum non habet cum inferior contradicit superiori.*
146 *Ciuitati, quæ magistratum consueuit eligere, an reddatur interdictum, uti possidetis, si Princeps eligendi auctoritatem vsurpat.*
147 *Possessio seu quasi in corporalibus est vsus cum patientia.*
148 *Remedium, uti possidetis, redditur inter Principem, & ciuitatem contendentes de quasi possessione eligendi.*
149 *Interdictum, uti possidetis, an reddatur contra eum qui sine iure electus ad magistratum administrat.*
150 *Turbans electum ante cōfirmationem interdicto uti possidetis, conueniri potest.*
151 *Interdictum, uti possidetis, redditur cum quasi possessor electionis turbatur.*
152 *Remedium, uti possidetis, an reddatur asserenti, se esse in quasi possessione eorum quæ ad superiorem spectant.*
153 *Superioris iura præscribi non posse.*
154 *Gallia non admittit saisinam contra Regem.*
155 *Remedium, uti possidetis, non reddi turbato in possessione iuris improbi.*
156 *Remedium, vti possidetis, non reddi turbato in quasi possessione iuris improbi præsumptione iuris.*
157 *Possessionem iuris improbi nullam esse.*
158 *Statuta Patauij, Papiæ, & Brixiæ de turbata possessione locum non habere contra turbantem possessionem iuris improbi.*
159 *Remedium, vti possidetis, an reddatur creditori, misso in possessionem bonorum sui debitoris.*
160 *Creditorem habentem pignus ex conuentione possidere.*
161 *Creditori misso in possessionem bonorum debitoris dari remedium l. si quis in tantam. C. vnde vi, cōtra uiolentum occupatorem.*
162 *Interdictum, uti possidetis, non reddi creditori misso in possessionem ex pignore conuentionali nondum tradito.*
163 *Interdictum, uti possidetis, an reddatur misso in possessionem ex pignore prætorio.*
164 *Interdictum, uti possidetis, reddi misso in possessionē a Prætore ex secundo decreto.*
165 *Missus in possessionem ex secundo decreto ita uolente Prætore possessor efficitur.*
166 *Secundum decretum efficere actorem uerum possessorem.*
167 *Decretum secundum multis casibus transferre dominium.*
168 *Intardictum, uti possidetis, an reddatur creditori misso in possessionem ex primo decreto.*
169 *Detentio concessa ob tædium quæ.*
170 *Statutum Papiæ. 2. in ciuilis, quid pro possessione tædiali intelligat.*
171 *Creditor ex primo decreto in possessionem missus si spolietur non restituitur, ex interdicto unde vi.*
172 *Creditor missus in possessionem ex primo decreto nō possidet.*
173 *Creditor missus in possessionē ex primo decreto cur non possideat.*
174 *Contumacia sola non facit, ut contumax ius suum perdat.*
175 *Missus in possessionem ex primo decreto quid agere possit.*
176 *Creditor, cui debitor promisisit tradere nudam possessionem, si missus est in possessionem ex primo decreto adhuc non possidet.*
177 *Creditor ex primo decreto in possessionem missus, possidere dicitur, si dispositione statuti facit fructus suos.*
178 *Possidere is creditor dicitur, qui fructus consequitur.*
179 *Statutum, quod creditor missus in possessionem ex primo decreto fructus lucretur, ualet.*
180 *Statutum Bononiæ, quod missus in possessionem ex primo decreto fructus lucretur, declaratur.*
181 *Statutum, quod missus in posessionem ex primo decreto fructus lucretur, qua ratione conditum.*
182 *Missus in posessionem ex primo decreto, cū fructus lucratur, ita disponente statuto, pro debiti quantitate solum id facit.*
183 *Creditor missus in posessionem ex primo decreto fructus lucratur, statuto ita disponente, si modo re ipsa facta est missio.*

184 Statutum Florentiæ, quod creditor missus in possessionem fructus lucretur, declaratur.
185 Creditori misso in possessionem ex primo decreto, ex magna causa, ita volente prætore, redditur interdictum, vti possidetis.
186 Creditor ex magna causa missus ex primo decreto in possessionem, ita volente prætore, possidet.
187 Contumax manifestus præstat causam iustam, vt creditor mittatur in possessionem ex primo decreto, ita vt possideat.
188 Sententiæ formula, qua creditor aduersus debitorem manifestè contumacem in possessionem mittatur ex primo decreto, ita vt possideat.
189 Imolæ opinio declaratur.
190 Sententiam strictè interpretationis esse.
191 Decij opinio in cap. consultationibus. nu. 12. de offic. deleg. improbata.
192 L. 1. §. primo. ff. ad Senatusconsul. Turpil. declaratur.
193 Speculatoris opinio & doctrina declarata.
194 Sententia formula alter, qua creditor mittitur in possessionem ex primo decreto, ob magnam contumaciam debitoris.
195 Creditor missus in possessionem ex primo decreto, verbis possessori solo conuenientibus possessor efficitur.
196 Possessor dicitur effectus, qui pleno iure missus est in possessionem etiam ex primo decreto.
197 Detentio non operatur plenum effectum possessionis.
198 Missus in possessionem, ad se sustentandum, possessor est.
199 Creditor missus in possessionem ex primo decreto, amoto quolibet possessore, dicitur possessor effectus.
200 Missus a prætore in possessionem ex primo decreto, ad euitandas rixas & scandala, dicitur possessor vere effectus.
201 Prætori non licere mittere creditorem in possessionē ex primo decreto, ut possideat sine magna causa, & ratione.
202 Creditor missus in possessionem ex primo decreto, qđ habet vim secundi, possidet.
203 Missus in possessionem in casu. l. §. postquam. §. Imperator. ff. vt leg. nom. caue. possessor efficitur.
204 L. postquam. §. Imperator. ff. ut leg. nom. caue. sententia.
205 L. postquam. §. Imperator, intellectus & interpretatio noua autoris.
206 Missus in possessionem ex primo decreto in actione reali possidet, & si turbatur habet interdictum, uti possidetis.
207 Missus in possessionem ex primo decreto in reali actione possidet.
208 Missus in possessionē ex primo decreto in reali actione, an si intra annum turbetur habeat interdictū, uti possidetis, contra turbatorem.
209 Missus in possessionem ex primo decreto in reali actione intra annum possidere dicitur, ex communi opinione.
210 L. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præscript. 30. vel 40. anno. intellectus.
211 L. à quo ff. de damno infecto, intellectus.
212 Cap. pastoralis. §. præterea. de off. delega. intellectus & declaratio.
213 Cap. quoniam frequenter. §. in alijs, vt lite non conte. sensus & intellectus.
214 Cap. contingit, de dolo, & contu. sensus.
215 Missus in possessionem rei seruandæ causa non possidet.
216 Missus in possessionem ex actione mixta non possidet.
217 Missio in possessionem ex primo decreto facta post litem contestatam in realibus possessionem transfert.
218 Missio in possessionem ex primo decreto facta post litem quasi contestatam in realibus possessionem transfert.
219 Missus in possessionem ex primo decreto in realibus post annum possidet.
220 Missus in possessionem ex actione hypothecaria an interdictum, uti possidetis, contra turbatorem habeat.
221 Missus in possessionem ex actione hypothecaria possidet.
222 Dyni & Baldi distinctio quædam reiecta.
223 Baldi & Aretini traditio quædam improbata.
224 Missus in possessionem ex primo decreto in hypothecaria intra annum vult de iure sua hypothecæ probare.
225 Interdictum, uti possidetis, an reddatur creditori misso in possessionem ex primo decreto in executione sententiæ diffinitiuæ.
226 Missus in possessionem ex primo decreto in executionem sententiæ diffinitiuæ non possidet.
227 L. postquam. §. Imperator. ff. ut leg. no. caue. sensus & declaratio.
228 L. 1. C. qui potio. in pign. hab. intellectus.
229 Creditore uno misso in possessionem in pignore prætorio & cæteri missi dicuntur.
230 Pignus prætorium in multis differre a iudiciali.
231 Pignus prætorium non differre a iudiciali.
232 L. Properandum. §. sin autem reus. C. de iudiciis, sensus & intellectus.
233 Missus in possessionem ex instrumento crediti guarentigiato non possidere, contra Aretinum.
234 Interdictum, uti possidetis, an inquilino reddatur, dū in suo ædificare prohibetur.
235 Inquilinus interdicto, uti possidetis, non experitur, cum turbans eum negat inquilinum possidere.
236 Seruitutem habens quomodo experiatur interdicto, uti possidetis, & quomodo in eo concludat.
237 Remedium, uti possidetis, an reddatur domino contra inquilinum ædificare prohibentem.
238 Dominus inquilinum expellere potest, cum domum vult reficere.
239 Remedium, uti possidetis, reddi domino fundi contra uicinum, qui uites traduxit.

240 Bartoli

240 *Bartoli lapsus.*
241 *Iulii Pauli locus.*
242 *Remedium, uti possidetis, non reddi domino, qui pro tectum supra vicini solum possidet.*
243 *Proiectum & protectum quid.*
244 *Protecta pars domus.*
245 *Glossæ lapsus.*
246 *L. si duo. §. item videamus. ff. uti possidetis, intellectus.*
247 *Remedium, uti possidetis, an pro possessione cænaculi detur.*
248 *Cænaculum quid.*
249 *Remedium, uti possidetis, contra superficiarium, reddi.*
250 *Bartoli error.*
251 *L. si duo § cæterum. ff. uti possidetis. sensus.*
252 *Remedium uti possidetis, spoliatori an reddatur.*
253 *Statutum Brixiæ. 152. in Crimi. De ui molestatiua, an faueat spoliatori turbato.*
254 *Spoliatori turbato ex interuallo an reddatur inter dictum, uti possidetis.*
255 *Interdictum, uti possidetis, non reddi violento possessori.*
256 *Alexandri opinio confutata.*
257 *Spoliator possidens a tertio turbari non debet.*
258 *Remedium, uti possidetis, an cessionario reddatur.*
259 *Cessionario iuris incorporalis redditur interdictum, uti possidetis, etiam si possessionem non apprehenderit.*
260 *Cessio in incorporalibus loco traditionis est.*
261 *Cedere est quasi discedere.*
262 *Natæ ac Baldi expositio ad gl. 2. §. idem Nerua. ff. uti possidetis, probatur.*
263 *Cessionario rei corporalis reddi interdictum, uti possidetis, cum res tradita est.*
264 *Interdicta sunt actiones prætoriæ.*
265 *Cessionario rei corporalis datur remedium, uti possidetis, contra cedentem.*
266 *Baldi doctrina in l. 2. colum. 30. ff. de iureiur. declaratur.*
267 *Cessionario simplici an contra tertium turbantē reddatur interdictum, uti possidetis.*
268 *Cessionarius ex sola cessione possessor non efficitur.*
269 *Glossa. l. 2. §. idem Nerua. ff. uti possid. declaratur.*
270 *Doctores, intelliguntur loqui secundum iura allegata.*
271 *Baldus consi. 436. lib. 3. declaratur.*
272 *Rotæ Romanæ decisio improbata.*
273 *Cessionarius rei corporalis non habet remedium, uti possidetis, contra tertium ante possessionis apprehensionem, etiam si cessa sint iura omnia.*
274 *Verba, dedit & transtulit, quid operentur.*
275 *Rotæ Romanæ error.*
276 *Cessionarius habet remedium, uti possidetis, cum ex sola cessione possessio transfertur.*
277 *Cessio a Principe facta transfert etiam possessionem.*
278 *Cessio facta in præsentia rei cessæ etiam possessionē transfert.*
279 *Statutum Vicentiæ lib. 3. sub rub. decisionibus, declaratur.*
280 *Statuta Patauij, Brixiæ, & Papiæ De possessione turbata, an locum habeant pro cessionario turbato.*
281 *Remedium, uti possidetis, an reddatur hæredi, qui omnium hæreditariorum possessionem non apprehendit.*
282 *Possessione unius rei apprehensa non censetur apprehensa possessio alterius.*
283 *Interdictum, uti possidetis, reddi pro mobilibus cohærentibus immobilibus.*
284 *Mobilia cohærentia immobilibus censeri immobilia.*
285 *Interdictum, uti possidetis, non reddi pro turbatione facta in cloaca.*
286 *Interdictum, uti possidetis, reddi pro damnis & interesse.*
287 *Verba hæc, quanti ea res est, quid significent.*
288 *Statutum quod soluatur gabella pro quacunque lite quid erit pro lite possessionis.*
289 *Fructus percepti ante litem contestatam venire in iudicio, uti possidetis.*
290 *Remedium, uti possidetis, reddi contra turbantem nō possidentem.*
291 *Rectorium quid.*
292 *Remedium, uti possidetis, an reddatur contra diffamatorem.*
293 *Diffamator si non impedit possessorem, conueniri nō potest interdicto, uti possidetis.*
294 *Diffamatio impedit, & vim turbatiuam infert aliquando.*
295 *Statuta punientia turbatores an locum habeant contra diffamatorem.*
296 *Statutum Patauinum sub rubr. De possessione turbata, cap. Villanus, an contra diffamatorem locū habeat.*
297 *Remedium, uti possidetis, an locum habeat cōtra turbantem iudicialiter.*
298 *Praxis ad diffiniendum iudicium, uti possidetis.*
299 *Turbare est ius alterius obscurum facere.*
300 *Statuta de turbata possessione puniunt etiam litigantem sine iusta causa contra possessorem.*
301 *Remedium, uti possidetis, an reddatur contra eū, qui ab alio iniuste possidet.*
302 *Interdictum, uti possidetis, an reddatur ciuiliter possidenti, qui emit ab eo, qui nec naturaliter nec ciuiliter possidebat.*
303 *Remedium, uti possidetis, an reddatur contra illū, qui bona fide possidere cœpit ab eo, qui clam possidebat a iusto possessore.*
304 *L. si duo. § non uideor. ff. uti possid. intellectus.*
305 *L. 1. § si tibi. ff. de itinere actuque priua. intellectus.*
306 *Remedium, uti possidetis, an reddatur contra turbantem nomine alterius.*
307 *Interdictum, uti possidetis, reddi cōtra eum, cuius nomine facta est turbatio, ut possessio sit libera apud actorem.*
308 *Nominationi locus an sit interdicto, uti possidetis.*

309 Remedium, vti possidetis, an reddatur, cum turbatio est facta per precarium.
310 Interdictum, vti possidetis, an reddatur, pro finium diuisione.
311 Remedium, vti possidetis, an reddatur cum missus in possessionem errore missus est in possessionem alterius.
312 Turbare dicitur, qui causam dedit errori, quo turbatio facta est.
313 Error iusto ductus in possessionem sine missus excusatur a vi.
314 Remedium, vti possidetis, an reddatur contra operarios.
315 Statutum Ferrariæ lib. 2. De poss. turbata dum punit res, an locum habeat contra operarios.
316 Iudex competens quis sit in iudicio possessorio retinendæ, cum de possessione rei prophanæ agitur.
317 Iudices duos, esse posse in iudicio possessorio retinendæ.
318 Interdictum, vti possidetis, esse personale in rem scriptum.
319 Iudex est is in cuius territorio facta est turbatio.
320 Possidens in locum si turbatur in itinere, coram iudice illius loci, vbi turbatur, experitur iudicio retinendæ.
321 Turbatus in possessione posita in confinio corã vtroque iudice agit.
322 Contrahentes in confinibus duos iudices habent.
323 Iudex laicus, an sit competens, cum possessorio rei ecclesiasticæ agitur.
324 Laicus turbans clericum in possessione rei ecclesiasticæ coram iudice sæculari conueniri potest.
325 Turbator laicus non potest declinare forum iudicis laici cum possessorio retinendæ possessionis ecclesiasticæ conuenitur.
326 Qualitas personæ conueniendæ in foro sortiendo inspicitur.
327 Iudex laicus competens est in possessorio rei beneficiariæ.
328 Iudex laicus competens iudex non est in possessorio rei beneficiariæ, cum de titulo principaliter agitur.
329 Causa possessoria est spiritualis, cum de titulo principaliter disponatur.
330 Capitula petitorij coram laico deduci non possunt in causa possessorij beneficij ecclesiastici, quod ibi declaratur.
331 Iudex laicus in causa possessoria rei ecclesiæ de titulo potest incidenter cognoscere.
332 Causa possessoria spiritualis non redditur cum incidenter de titulo agitur.
333 Titulus summatim probatur in causa possessoria rei ecclesiasticæ.
334 Coloratum titulum quando probare sufficiat in iudicio possessorio.
335 Titulum probare, & possessionem iustificare, differunt.
336 Iudicem laicum posse incidenter cognoscere de causa spirituali.
337 Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali cum euidenter de ea constat.
338 Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali cũ de ea constat ex confessione aduersarij.
339 Concessio nocet solum confitenti beneficium esse sui aduersarij.
340 Iudicem laicum cognoscere de causa spirituali, cũ de ea ex actis notoriè constat.
341 Iudicem laicum cognoscere, an contractus sit vsurarius, cum ex actis constat ita esse.
342 Iudex laicus non pronunciat laicum spoliatum possessione rei beneficiariæ, cum euidenter de nouo iure illius constat.
343 Iudex laicus cognoscit in possessorio rei beneficiariæ aduersario non opponente.
344 Iudex laicus cũ de possessorio rei ecclesiasticę cognoscit, quomodo super titulo pronuntiare debeat.
345 Iudex laicus pronuncians super causa matrimonij quomodo id faciat.
346 Clericus laicum turbans in quasi possessione rei beneficiariæ coram quo conueniri debeat.
347 Clericum a laico iudice in ius vocari non posse.
348 Laicus laicum turbans in possessione rei ecclesiæ coram iudice laico conuenire potest.
349 Clericus clericum turbans in quasi possessione rei beneficiariæ coram iudice laico conueniri potest.
350 Clericum non posse citari coram iudice laico.
351 Qualitas personæ in foro sortiendo spectanda.
352 Persona exempta, exempta esse & loca persona accessoria.
353 Iudicem laicum ex concessione pontificis posse cognoscere de causis clericorum.
354 Iudicem laicum posse contra clericum iudicare, si iudex ecclesiasticus est negligens.
355 Iudex laicus supplet negligentiam ecclesiastici.
356 Principẽ secularem liberare posse oppressos violentia iudicis ecclesiastici.
357 Galliç & Hispaniæ obseruantia, qua Principes laici tuentur oppressos potentia iudicis ecclesiastici.
358 Abbatis, & Mariã Soc. Sen opinio confutata.
359 Iudex laicus in auxilium iudicis ecclesiastici cognoscit contra clericum turbatorem.
360 Brachium seculare, quomodo & quando à iudice ecclesiastico possit requiri.
361 Iudex ecclesiasticus, an competens sit pro clerico turbato a laico.
362 Malefactores, verbum latissimum.
363 Raptor quis.
364 Inuator quis.
365 Capit. conquestus, de foro competenti, declaratur.
366 Iudicem ecclesiasticũ cognoscere de qualibet oppressione quæ fit a laico.
367 Turbare est opprimere.
368 Iudex ecclesiasticus, an cognoscat contra laicum turbatorem clerici, cum vim non commisit.
369 Violentiam semper ex turbatione committi.
370 Turbationem vim includere.
371 Iudex ecclesiasticus non cognoscit contra laicum turbatorem, qui negat rem ecclesię esse.
372 Butrij traditio & doctrina declarata.
373 Iudex ecclesiasticus non est competens contra laicum turbatorem asserentem illum esse feudalem.
374 Clericum non esse priuilegiatum in causa feudi secularis.

375 Iudex ecclesiasticus contra laicum cognoscit, & si is alleget rem ecclesiæ esse rem feudi secularis, cum contrario constat euidenter.
376 Iudex competens quis sit in iudicio possessorio retinendæ possessionis rei feudatis.
377 Dominus feudi iudex est competens cum duo vasalli contendunt iudicio, vti possidetis de rei feudali.
378 Domino feudi vtile est scire naturam feudi.
379 Possessio rei feudalis cum proprietatis adminiculatur, a natura proprietatis non differt.
380 Possessionem rei feudalis non mutare naturam a proprietate ipsa feudi.
381 Indices duo esse possunt in causa rei beneficiariæ.
382 Ecclesiæ cura communis est.
383 Possessionis causam ex præambulam causæ possessionis.
384 Causa delegata tam possessionis, quam proprietatis delegata censetur.
385 Possessionem rei spiritualis diuersam esse a natura ipsius proprietatis.
386 Curtij Iunioris lapsus.
387 Iudicem conpetētem esse dominum feudi cum duo vasalli de possessione rei feudalis contendunt.
388 Dominus feudi iudex est competens in causa proprietatis feudi inter duos vasallos.
389 Dominus feudi iudex est competens inter duos vasallos maiores contendentes de possessione feudi.
390 Dominus feudi iudex est inter vasallos de possessione feudi contendētes, etiam si feudum illud solum habeant.
391 Dominus feudi coactus inuestire vasallū, est adhuc iudex competens in causa illius vasalli contendentis de possessione feudi cum altero vasallo.
392 Iniustus in vno præsumitur iniustus in altero.
393 Iudex ordinarius suspectus non remouetur, sed ei datur adiunctus.
394 Dominus feudi suspectus non remouetur a iudicanda causa, sed ei datur adiūctus, vel causam potest delegare.
395 Suspectus in cognoscendo non est suspectus in delegando.
396 Dominus feudi iudex est competens in causa possessionis controuersæ inter vasallos, etiam si vasalli sint clerici.
397 Iudex est dominus feudi in causa proprietatis feudi inter vasallos etiam clericos.
398 Cap. ex transmissa. de foro compe. intellectus, & declaratio.
399 Abbatis & Decij ratio quædam refutata.
400 Papa potest clericum in aliqua causa subijcere iurisdictioni seculari.
401 Clericum subijci iurisdictioni seculari ratione contractus.
402 Dominus feudi non est iudex in causa clerici vasalli sui, si alia est controuersia quam feudalis.
403 Vasallos contendentes inter se de possessione rei feudalis non posse prorogare iurisdictionem alterius iudicis.
404 Iurisdictionem domini feudi inter suos vasallos contendentes esse iure speciali tributam.
405 Iurisdictio alterius iudicis, volente domino a vasallis de possessione feudi contendentibus prorogar potest.
406 Dominus feudi iudex est inter vasal los contendentes de possessione feudi franchi.
407 Vasallum nō esse liberum a iurisdictione domini feudi, etiam si feudum in aliquibus, sit franchum.
408 Feudum franchum effici quo ad commodum pecuniarum, non quo ad seruitia & obedientiam erga dominum.
409 Clericus dominus feudi secularis iusdicit inter suos uasallos laicos de possessione feudi inter se contendentes.
410 Clericus dominus feudi sustinere personam laici, dū inter vasallos de causa feudi iusdicit.
411 Vasallus persona miserabilis omisso iudicio domini feudi posse adire iudicem ecclesiasticum cū in possessione feudi uexatur.
412 Reginam dici posse personam miserabilem iuxta suā conditionem.
413 Cap. ex parte B. de foro compet. intellectus & declaratio.
414 Domino feudi negligente administrare iustitiam inter vasallos de possessione feudi contendentes adiri potest ordinarius.
415 Iudice speciali negligente administrare iustitiam eius iurisdictio ad superiorem deuoluitur.
416 Dominum feudi esse iudicem ordinarium iure quodā singulari inter suos vasallos.
417 Iudex ordinarius volente domino feudi cognoscere potest de causa inter vasallos de feudi contendentes.
418 Consensus domini feudi tacitus, an sufficiat cum ordinarius iudex cognoscit de causa feudi inter vasallos
419 Dominus feudi non est iudex inter vasallos de feudi possessione contendentes, cum eorum unus nō ostēdit titulum.
420 Iudex ordinarius cognoscit inter vasallos contendētes de feudo ex consuetudine, uel superioris lege.
421 Senatum Mediolanensem cognoscere de omnib. causis fedudalibus.
422 Dominus feudi non est iudex competens inter vasallos contendentes de possessione feudi, quæ proprietati non adminiculatur.
423 Causæ duæ tantum ad feudum spectant, constitutio, & priuatio.
424 Vasallus agens ad pœnam & interesse aduersus alterum vasallum turbatorem, dominum feudi nō habet iudicem causæ.
425 Dominus feudi non est iudex competens inter vasallos de possessione feudi contendens si eorum unus negat, se vasallum esse.
426 Dominus feudi non est iudex inter uasallus, cū unus se esse vasallum negat.
427 Dominus feudi non est iudex competens inter uasallum & tertium de possessione feudi contendentium.
428 Iurisdictio domini feudi limitata est.
429 Dominus feudi non est iudex competens inter vasallum & tertium, etiam si is tertius vt uasallus fuit citatus.
430 Citatus tanquam uasallus an teneatur comparere

ad allegandum declinatoriam.

431 *Vasallus qui est in quasi possessione vasallagii, si citatur a domino feudi, tenetur comparere ad allegandum declinatoriam.*

432 *Dominus feudi si cum vasallo contendit de possessione rei feudalis pares curiæ cognoscunt.*

433 *Pares curiæ cognoscunt, cum de proprietate feudi est contentio inter dominum & vasallum.*

434 *Pares curię cognoscunt inter dominum feudi spoliatorem & vasallum spoliatum.*

435 *Iudices competentes inter dominum & vasallum de feudi possessione contendentes etiam si dominus non recognoscat superiorem, sunt pares curiæ.*

436 *Ius dicere sibi non debet de honestate, qui superiorem non recognoscit.*

437 *Vasallus cum se alterius vasallum asserit, de causa feudi non cognoscit dominus, sed pares curiæ.*

438 *Pares curiæ cognoscunt de causa domini feudi, & vasalli etiam si minoris gradus sint.*

439 *Pares curiæ laici cognoscunt de causa clerici vasalli.*

440 *Pares curiæ ubi suspecti sunt, cognoscit ordinarius inter dominum feudi & vasallum contendentes.*

441 *Pares curiæ cum testes esse debent, non cognoscunt de causa inter dominum & vasallum.*

442 *Pares curiæ non cognoscunt de causa inter dominum & vasallum, si vasallus negat se uasallum.*

443 *Pares curiæ non cognoscunt inter dominum feudi & uasallum, cum alio iure quam feudali agitur.*

444 *Iudex ordinarius cognoscit inter dominum feudi, et uasallum, cum pares curiæ deficiunt.*

445 *Iudex ordinarius cognoscit inter dominum feudi & vasallum, cum ita consuetudine vel constitutione principis statutum est.*

446 *Iudex ordinarius cognoscit inter dominum feudi, & vasalli, cum pares recusant cognoscere.*

447 *Pares curię non cognoscunt de causa feudi inter dominum & vasallum, si adhuc fidelitatem non iurarent.*

448 *Remedium, vti possidetis, quem iudicii ordinem requirat.*

449 *Probationes in iudicio, vti possidetis, esse in una dilatione faciendas.*

450 *Terminos ad producendum iura omnia esse assignandos in iudicio, uti possidetis.*

451 *Procurator turbati nomine experiri potest interdicto uti possidetis.*

452 *Edictum de procuratoribus permissorium esse.*

453 *Libellus offerri debet in iudicio, uti possidetis.*

454 *Libelli conclusio requiritur in iudicio, vti possidetis.*

455 *Libelli forma qualis in iudicio, uti possidetis.*

456 *Satisdari de non turbando peti solet in libello dato in remedio, uti possidetis.*

457 *Possessionis qualitas an sit exprimenda in libello dato in remedio, uti possidetis.*

458 *Possessionis qualitas exprimenda est in libello, cum interest aduersarii scire pro qua turbatione agatur.*

459 *Tempus & locus turbationis in libello exprimi an debeant.*

460 *Tempus & locus turbationis exprimi debet, cum dolus turbantis arguitur.*

461 *Turbationis modus exprimi an debeat in libello.*

462 *Turbationis modus & qualitas deducta probari debet.*

463 *Turbationis modus debet exprimi si ab aduersario petatur.*

464 *Turbationis qualitas debet exprimi cum dolus turbatoris arguitur.*

465 *Bartolus & Baldus declarantur.*

466 *Statutum Brixiæ 153. in crimi. sub rubri. De modo & forma procedendi in crimine inquietationis, declaratur.*

467 *Turbatio quot modis committatur.*

468 *Turbat qui negat aduersarium possidere.*

569 *Dubia res efficitur negatione.*

470 *Turbare etiam is dicitur, qui bona fide negat possessionem.*

471 *Turbare non dicitur, qui simpliciter negat aduersarium possidere.*

472 *Turbare non dicitur, qui negat narrata in libello actoris.*

473 *Turbare non dicitur, cum criminaliter agitur, et possessio negatur.*

474 *Turbare an dicatur qui ex decreto iudicis inualido alterius possessionem ingreditur.*

475 *Turbat, qui sequestrum contra possessionem impetrat.*

476 *Turbat colonus dominum, cum alteri fructus tradit.*

477 *Turbationem non infert simplex cessatio solutionis.*

478 *Actiones ex delicto descendentes non dari ex solo non facto.*

479 *Moram non causat simplex cessatio.*

480 *Spoliari non autem turbari is dicitur, cui solutio pensionis.*

481 *Turbat qui fundum alteri locauit.*

482 *Turbat qui fructus rei meæ percipit.*

483 *Turbat qui asserit de re mea.*

484 *Turbat qui asserit seruitutem sibi deberi re mea.*

485 *Turbat qui impedit me uti seruitute mea.*

486 *Turbat qui colit, & arat fundum meum.*

487 *Turbat qui me impedit re mea uti.*

488 *Turbat qui minas colonis infert.*

489 *Turbat qui sepem facit, uel fossam fodit.*

490 *Turbat qui alterius possessionem eo inuito ingreditur.*

491 *Turbat qui rem alterius uendit.*

492 *Turbat, qui ædificare prohibet.*

493 *Turbat, qui seminat fundum alterius, quod ibidem declaratur.*

494 *Turbat, qui in alieno plantat.*

495 *Turbat qui arbores incidit.*

496 *Turbat qui eligit, uel præsentat patrono inconsulto.*

497 *Turbat qui censum præstari prohibet.*

498 *Turbat qui se opponit.*

499 *Turbat qui agricolas in possessionem inducit rei alterius.*

500 *Turbat qui me absente ingreditur possessionem meam.*

501 *Turbat qui uendit res permissas uni solum vendere.*

502 Turbat qui insignia delet.
503 Turbat qui impedimentum, & molestiam infert.
504 Turbat qui possessori resistit.
505 Statutum Papiæ. De possessione turbata, declaratur.
506 Interdicto, vti possidetis, agens exprimere an debeat modum desistendi a turbatione.
507 Interdictum, vti possidetis, cumulari an possit cum illo vnde vi.
508 Accusatus de vi turbatiua conueniri etiam potest interdicto, vnde vi.
509 Remedium, vti possidetis, an cū illo adipiscendæ possit cumulari.
510 Remedium, vti possidetis, quod datur si lite pendente, actor spolietur, quomodo in iudicio tractabitur.
511 Remedium, vti possitis, quomodo cum petitorio cumulari possit.
512 Possessorium retinendæ ab actore cum iam proposito non cumulari.
513 L. exitus ff. de acq. pos. declaratur.
514 Beroij leuis quadam consideratio reiecta.
515 Possessorium retinendæ cum petitorio prius proposito ex rescripto principis simul cumulari & tractari non potest.
516 Contraria duo simul esse non possunt.
517 Deus & lex efficere non possunt vt duo pugnantia simul sint.
518 Possessorium retinendæ ex partium consensu cū petitorio ab eodem actore cumulari non posse.
519 Possessorium retinendæ mixtum ab eodem actore cū petitorio cumulari non posse.
520 Butrij consideratio explosa.
521 Conciliatio opinionum ex auctoris sententia.
522 Possessorium retinendæ respectu diuersæ possessionis posse ab eodem actore cumulari cū petitorio.
523 Cumulatio possessorij & petitorij admittitur cessante regula contrarietatis.
524 Possessorium retinendæ ratione possessionis deinde quæsitæ posse ab eodem actore cumulari cum petitorio.
525 Possessorium retinendæ cumulari posse cum petitorio ab eodem actore possidente per alium.
526 Possessorium retinendæ prius propositum nō admittit cumulationem petitorij ab eodem actore.
527 Possessorium retinendæ prius propositum ab actore respectu diuersæ possessionis cum petitorio cumulatur.
528 Fabij ratio reiecta.
529 Cumulatur possessorium retinendæ cum petitorio cum possessio asseritur deperdita ante litem contestatam.
530 Petitorium cum possessorio cumulari, cum possessio dicitur debita post litem contestatam.
531 Possessorium retinendæ cum petitorio ab eodem actore in eadem libello cumulari an possit.
532 Petitorio ab uno proposito, & possessorio retinendæ ab altero quomodo procedatur.
533 Possessorium retinendæ ab vno & petitorium ab altero diuersis respectibus cumulari posse.
534 Possessorium retinendæ cumulatur cum petitorio, cū actor asserit solum se turbari.
535 Possessorio retinendæ prius ab vno proposito, & alter postea petitorio, prius possessorium discutitur.
536 Possessorium retinendæ cum petitorio diuersis respectibus è diuersis cumulari.
537 Cumulatio petitorii, & possessorii retinendæ non admittitur eodem tempore ab eodem.
537 Possessorium retinendæ cum petitorio, cum uterque asserit, se possessorem & dominum, non cumulatur.
539 Possessorium retinendę cum petitorio cumulatur, cū agitur de re incorporali.
540 Confessoriam non aduersari iudici possessorio retinendæ.
541 Cumulatione petitorii, & possessorii in incorporalibus admitti.
542 Cumulationem petitorii, & possessorii in beneficialibus admitti.
543 Possessorium retinēdę cumulari posse cum petitorio cum possessorio petitorium fomentum tribuit.
544 Rescriptum impetrans super petitorio an possessoriū transire possit.
545 Possessorio retinendę renuntiasse an dicatur reus qui petitorium proposuit.
546 Possessorii renuntiatione liti solum censeri renuntiatum.
547 Tacens consentire dicitur in iudicialibus.
548 Sententia diffinitiua super possessorio renuntiato ferri an debeat.
549 Accusatio criminalis de possessione turbata cum remedio ciuili, vti possidetis, cumulari an possit.
550 Actio iniuriarum criminalis de iure communi solum datur contra turbatorem.
551 Iudicis officium posse implorari in iudicio turbatæ possessionis pro damnis & expensis, ac interesse.
552 Iudicium ciuile, & criminale pro possessione turbata cumulari an possit.
553 Iudex maleficiorum incidenter potest cognoscere de causa ciuili turbatæ possessionis.
554 Causam criminalem, & ciuilem pro possessione turbata cumulare, vtile admodum est.
555 Lis contestari debet in iudicio vti possidetis.
556 Agens, vti possidetis, quid habeat probare.
557 Possidens ante litem contestatam præsumitur etiam possidere tempore litis contestatæ.
558 Possessio tempore litis contestandæ in iudicio, uti possidetis, probari debet, etiam si uere lis non esset contestanda.
559 Turbatio probari debet ab agente remedio uti possidetis.
560 Possessio quibus probationibus possit probari.
561 Possessionem immobilium probari ex sola insistentia.
562 Possessio domus sola inhabitatione probatur.
563 Possessionem probari ex agrorum cultura.
564 Possessionem fructuum perceptione probari.
565 Fructuum perceptione etiam alterius manu possessionem probari.
566 Fructus perceptos iure familiaritatis non probare possessionem.
567 Possessionem probari ex perceptione pensionis.
568 Possessionem probat collectæ solutio.
569 Possessionem probat clauium traditio.

570 *Possessio arguitur ex descriptione facta in libro æstimi.*
571 *Possessionem non probat inuestituræ, vel locationis instrumentum.*
572 *Locatio cum solutione mercedis possessionem probat.*
573 *Lationum plurium instrumenta possessionem probant.*
574 *Instrumentum antiquum locationis probare possessionem.*
575 *Possessionem probari instrumento missionis.*
576 *Possessionem vsu rei probari.*
577 *Possessionem mobilium probari traditione vel retentione clauium.*
578 *L. Clauibus. ff de contrah. emp. sensus.*
579 *Possessionem incorporalium probari instrumento iuratæ fidelitatis.*
580 *Possessionem incorporalium probari instrumento liberationis à fidelitate.*
581 *Possessionem seu quasi iurisdictionis probari ex onerum præstatione.*
582 *Iurisdictionis quasi possessionem probari per exactionem gabellarum.*
583 *Possessionem seu quasi iurisdictionis fama probari in antiquis.*
585 *Possessio seu quasi iurium ecclesiæ traditione clauiū ecclesiæ probatur.*
585 *Iurisdictionis quasi possessionem ex actibus iurisdictionalibus probari.*
586 *Iurisdictionis quasi possessio ex captura delinquentium, & erectione furcarum probatur.*
587 *Possessionem seu quasi iurisdictionis ex nominatione probari.*
588 *Remedio, vti possidetis agens, an possessionem iustificare debeat.*
589 *Remedio, vti possidetis agens probat titulum, cum sine eo possidere non potest.*
590 *Iurisdictionis quasi possessionem allegans, eam titulo iustificare debet.*
591 *Remedium, vti possidetis, non reddi laico pro quasi possessione decimarum.*
592 *Remedium recuperandæ, nō reddi laico spoliatio quasi possessione decimarum.*
593 *Remedium retinendæ pro quasi possessione beneficij non reddi, nisi illa titulo iustificetur.*
594 *Colorari possessio quando dicatur.*
595 *Coloratus titulus quis, & quis quasi coloratus, & discoloratus.*
596 *Possessionem seu quasi beneficij colorari confessione aduersarij.*
597 *Coloratur quasi possessio beneficij sententia lata in petitorio.*
598 *Coloratur quasi possessio beneficij probando titulum antiquum deperditum.*
599 *Iudicis arbitrio relinqui, q dicatur titulus antiquus & si est amissus, iuramento probatur.*
600 *Remedio vti possidetis, agens probare an debeat, q non vi, non clam, non precario possidet.*
601 *Malafides non præsumitur.*
602 *Reus conuentus interdicto, vti possidetis, quid probare debeat, vt obtineat.*
603 *Interdicto, vti possidetis agens, an probare debeat aduersarium dolo turbasse.*
604 *Turbantis dolus necessario non probatur, cum ciuiliter agitur, vti possidetis.*
605 *Turbantis dolus probari debet in iudicio, vti possidetis, cum agitur vt is reus condemnetur ad damna & interesse*
606 *Turbantis dolus probari an debeat cum criminaliter agitur contra eum.*
507 *Statuta punientia turbantes alterius possessionem pœnas subrogasse loco pœnarum iuris communis.*
608 *Causa dicitur criminalis cum de possessione turbata accusatur reus ex statutorum dispositione.*
609 *Ripæ opinio explosa.*
610 *Matthes. notab. 70. declaratur.*
611 *Doli probatio requiritur in actione iniuriarum.*
612 *Dolus probari debet cum statutum pœnā indicit corporalem turbatori alterius possessionis.*
613 *Statutum puniens turbatorem, personæ dolum probari requirit.*
614 *Statutum puniens turbationem illatam in rem, latam culpam solum probari necessario requirit.*
615 *Bar. consi. 91. nu. 6. lib. 1 declaratur.*
616 *Barto. l. 3. §. quod prætor. ff. ne quis eum & c. declaratur.*
617 *Dolum turbatoris quis probare tenetur.*
618 *Dolus turbatoris probatur ex quo scit alterum possidere.*
619 *Scientia alterius possessionis ex vicinitate & similibus probatur.*
620 *Turbatoris dolus arguitur, cum in casu illicite occupat.*
621 *Dolo non turbasse quomodo accusatus probare possit.*
622 *Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rub. De pœna illius qui violētiam & c. ver. & prædicta & c. declaratur.*
623 *Causa leuis excusat turbatorem a dolo.*
624 *Causa iniusta quod non excuset a pœna legali.*
625 *Statuta Papiæ & Brixiæ, de turbata possessione, dū puniunt turbatores, cessant si causa iusta turbandi probatur.*
626 *Turbātis dolus excusatur, si is credebat verè se possidere.*
627 *Possessio naturam contractus.*
628 *Turbantis dolus excusatur, si probatur iure familiaritatis possessionem ingressum fuisse.*
629 *Socius ingrediens possessionem excusatur a dolo.*
630 *Dolus turbatoris cessat cum alterius mandato is est possessionem ingressus.*
631 *Turbationis dolus & pœna cessat, cum virtute contractus accusatus ille est ingressus possessionem.*
632 *Criminalis accusatio cur cesset, cum virtute contractus accusatus de turbata possessione est ingressus possessionem.*
633 *Decretum Mediolani, quod criminaliter non procedatur cum res habet originem contractu, declaratur.*
634 *Contractus inualidus an excuset a dolo accusatum de turbata possessione.*
635 *Contractus inualidus apparēti in validitate præsumptionem iuris excusatur turbatorem.*
636 *Malafides præsumitur in contrahente minus solemniter.*

637 *Rusticitas*

637 *Rusticitas excusat.*

638 *Contractus nullus notoriè non excusat à pœna turbatæ possessionis.*

639 *Titulus nullus pro non titulo est.*

640 *Iudicis licentiam excusare à pœna turbatæ possessionis.*

641 *Iudicis licentiam etiam falsa ex causa concessam excusare à pœna turbatæ possessionis.*

642 *Licentiam iudicis nullam non excusare à pœna turbationis.*

643 *Licentiam iudicis nullam defectu iurisdictionis non excusare a pœna turbatæ possessionis.*

644 *Decretum Mediolani, Quando res habet originem à contractu & c. declaratur.*

645 *Testatoris licentia excusat à turbata possessione.*

646 *Statutum puniens turbatorem reiecta tituli allegatione, punit etiam si licentia testatoris aliàs excuset.*

647 *Statutum Brixiæ 152. in crim. sub rubr. De ui molestatiua, vers. Et intelligat & c. exponitur.*

648 *Fama publica excusat a pœna turbatæ possessionis.*

649 *Prælatus occupans bona sui antecessoris a pœna turbatæ possessionis excusatur.*

650 *Sententia lata in petitorio excusat a pœna turbatæ possessionis.*

651 *Protestatio excusat a pœna turbatæ possessionis.*

652 *Turbatio possessionis non infertur ex simplici cultura.*

653 *Causa vt excuset a turbata possessione probari debet.*

654 *Causa iusta non excusat a uiolenta turbatione possessionis.*

655 *Causa iusta non excusat a turbatione possessionis, cum turbator non desistit cognita falsitate causæ.*

656 *Causa ista quando litigantem excuset ab expensis.*

657 *Turbator ob causam iustam non punitur ratione præteritæ turbationis superuenienti cognitione falsæ causæ.*

658 *Litigans excusatur ab expensis præteritis, postquam superuenit cognitio suæ iustitiæ.*

659 *Præsumitur in lite perseuerantem sine iusta causa a principio malam causam fouisse.*

660 *Auctoris distinctio, quomodo litigans ex causa iniusta superuenienti ab expensis excusetur.*

661 *Guidonis Papæ, Decij, & Crauettæ opinio defensa.*

662 *Bar. Baldi, ac cagnoli doctrina declarata.*

663 *Exceptio, quod ui, clàm, & præcario possideat, obijci quando possit contra agentem remedio, uti possidetis.*

664 *Barto. in l. 1. §. vltim. nume. 4. ff. vti possid. declaratur.*

665 *Exceptio, quòd ui, aut clàm, obijci an possit post litem contestatam in remedio, uti possidetis.*

666 *Exceptio spolij duobus modis obijci potest.*

667 *Exceptio spolij in vim peremptoriæ exceptionis obijci potest.*

668 *L. si quis in tantam, C. vnde vi, declaratur.*

669 *Interdictum, uti possidetis, si primo proponatur, & deinde ab aduersario illud recuperandæ, quomodò procedendum sit.*

670 *Spolium propositum per modum exceptionis in iudicio retinendæ, an illud suspendat.*

671 *Exceptio domini obijci an possit contra agentem Remedio, vti possidetis.*

672 *Exceptio domini incontinenti non probanda obijci non potest, contra agentem interdicto vti possidetis.*

673 *Exceptio dominij statim probanda obijci potest in remedio, uti possidetis.*

674 *Exceptio statim probanda impedit sententiæ executionem.*

675 *Exceptio probanda non impedit spoliatum restitui.*

676 *Alexandri distinctio & doctrina reiecta.*

677 *Beroij distinctio & doctrina explosa.*

678 *Mixtum a fauorabiliori nomen, & vim sumit.*

679 *Retentio facilius quam acquisitio admittitur.*

680 *Statuti Brixiæ 152. in crimi. De ui molestatiua. ver. Et intelligatur. declaratur.*

681 *Exceptio dominij, quæ in remedio recuperandæ admittitur, pariter recipitur in remedio retinendæ.*

682 *Exceptio dominij recipitur in remedio, uti possidetis actore non contradicente.*

683 *Exceptio dominij in remedio retinendæ in beneficialibus admittitur.*

684 *Exceptio dominij, in remedio vti possidetis, habente vim iuris realis admittitur.*

685 *Exceptio dominij, quæ per sententiam latam in petitorio probari potest, an obijci possit in remedio, vti possidetis.*

686 *Sententia lata in petitorio obstat agenti remedio recuperandæ possessionis.*

687 *Spoliatorem grauius delinquere ipso turbatore.*

688 *L. naturaliter. §. nihil commune de acquir. possess. intellectus.*

689 *L. 1. in fi. ff. vti posid. sensus.*

690 *Conciliatio opinionũ ex Ripæ sententia comprobata.*

691 *Corasii opinio quædam aduersus Ripam confutata.*

692 *Exceptio dominij, de quo constat per confessionem possessoris agentis an obijci possit agenti remedio vt possidetis.*

693 *Exceptio dominij, de quo constat per instrumentum, vel ex testibus obijci potest in remedio, vti possidetis.*

694 *Confessionem in beneficialibus non nocere confitenti vt possessione priuetur; & illa adiudicetur aduersario.*

695 *Possessorem beneficij, de cuius non iure constat, posse dare obiectus contra aduersarium, ut eum a sua intentione depellat.*

696 *Remedium retinendæ in beneficialibus est fauorabilius remedio recuperandæ.*

697 *Exceptio dominij causa a renunciatione agentis, uti possidetis, obijci an possit contra eum.*

698 *Dominij exceptio causata a renunciatione facta ante turbationem potest obijci agenti interdictum, vti possidetis.*

699 *Exceptio renunciationis dominij factæ coram iudice obijci potest agenti interdicto, vti possidetis.*

00 *Exceptio renunciationis dominij metu factæ non potest obijci agenti interdicto, uti possidetis.*

701 *Renunciationis dominij exceptio non potest obijci agenti interdicto, uti possidetis, cum ignoratur an spontè facta sit.*

702 *Exceptio renunciationis dominij de qua clarè non*

ten-

constat, obijci non potest agenti remedio, uti possidetis.
703 *Exceptio renunciationis dominij obijci non potest in iudicio retinendæ, etiam si offerantur probationes in continenti.*
705 *Reconuentionis exceptio obiici an possit in remedio vti possidetis.*
706 *Præscriptionis exceptio obiici an possit in remedio, vti possidetis.*
707 *Actio quomodo perpetua dicatur.*
708 *Interdictum, uti possidetis, annale esse ratione interesse, & damnorum turbationis factæ.*
709 *Statutum Brixiæ 153 in criminalibus, sub rubr. De modo, & forma procedendi in crimine inquietationi, &c. declaratur.*
710 *Præscriptionis exceptio in iudicio, vti possidetis causa beneficiariæ etiam vltra annum obiici potest.*
711 *Exceptio criminis obiici non potest in iudicio, uti possidetis.*
712 *Cap. item cum quis, de rest. spolia. sensus.*
713 *Interdicti, uti possidetis, causam ante criminis iudicium esse diffiniendam.*
714 *Sententiæ forma quæ sit in iudicio, uti possidetis.*
715 *Sententia in remedio, uti possidetis, fertur pro iusto possessore.*
716 *Sententia pro vtroque possessore proprietario scilicet & fructuario ferri potest in iudicio, uti possidetis*
717 *Sententia in indicio, uti possidetis, fertur pro iusto possessore contra iniuste possidentem ab altero.*
718 *Possessionem melioribus rationibus probans cæteris paribus obtinet in iudicio possessorio, uti possidetis.*
719 *Probationes meliores, & validiores quæ in iudicio vti possidetis.*
720 *Testes non subditos esse meliores subditis ad probandam possessionem.*
721 *Testibus verisimiliora deponentibus credi.*
722 *Probatio efficacior est illa, cui lex assistit.*
723 *Testes rei in iudicio, uti possidetis, esse digniores.*
724 *Actoris & rei partes vterque litigantium iudicio, uti possidetis sustinet.*
725 *Possessionem antiquiorem probans in iudicio, uti possidetis, cæteris paribus, obtinet.*
726 *Possessio magis recens præsumitur clandestina.*
727 *Possessionem antiquorem probans in iudicio, uti possidetis obtinet, etiam si aduersarius probet titulum antiquiorem.*
728 *Possessionem antiquorem probans in remedio, vti possidetis, obtinet, etiam si aduersarius probat iuniorem titulatam.*
729 *Possessor titulatus uitiosam possessionem habere potest.*
730 *Possessor titulatus iunior præfertur antiquiori sine titulo in beneficialibus.*
731 *Beneficialis causa possessoria causam proprietatis habet annexam.*
732 *Statutum Brixie 98. in ciuilibus sub rub. De antiquiori possessione &c. declaratur.*
733 *Possessio titulata cæteris paribus præfertur in iudicio, uti possidetis.*
734 *Titulum habens potiora iura habet.*
735 *Proprietatis capitula & positiones admitti in iudicio possessorio, uti possidetis.*
736 *Possessio titulata antiquiori titulo, cæteris paribus, præfertur in iudicio, uti possidetis.*
737 *Tituli prioritas in iudicio possessorio quomodo probetur.*
738 *Possessor titulum melius probans, cæteris paribus obtinet in iudicio, uti possidetis.*
739 *Sententia quæ ferri debeat in possessorio retinenda, cum omnia paria sunt.*
740 *Sententia hæc, uti possidetis, ita possideatis, ferri non potest.*
741 *Capollæ cautel 170. confutata.*
742 *Possessio sequestrari an debeat quando ignoratur quis iustius possideat in indicio, uti possidetis.*
743 *Sorte dirimi an debeat dubia quæstionis possessio.*
744 *Quæstio facti sorte non dirimitur.*
745 *Possidere seu in possessione esse, quæstio facti est.*
746 *Iudex sorte causam inuitis contendentibus non determinat.*
747 *Sorte dirimi non oportere causas possessorias beneficiales.*
748 *Iudex supersedere an debeat in causa dubia possessoria.*
749 *Protagoræ sophistæ & Euathli discipuli inexplicabilis contentio quomodo a iudicibus diffinita.*
750 *Areopagitarum prudens in re dubbia valde iudicium.*
751 *Gellij de difficili controuersia iudicium.*
752 *Iudicem interdum posse pronunciare, sibi de causa non liquere.*
753 *Speculatoris opinio confutata.*
754 *L. Idem Pomponius. § vltim. ff. de arbitr. declaratur.*
755 *Diuidere possessionem inter contendentes de ea an debeat iudex, cum inexplicabilis est contentio.*
756 *Fructuarios duos æquè possidere posse, & partes per concursum facere.*
757 *Bartoli opinio reiecta.*
758 *Reum esse in dubio absoluendum in causa dubia possessionis.*
759 *Sententiam pro reo absolutoriam in dubio esse ferendam.*
760 *Actor uel reus non indicatur ex eo quod prius prouocauerit.*
761 *Actoris & rei ambo sustinent quò ad indicij ordinẽ qui iudicio, uti possidetis, contendunt.*
762 *Iudicis arbitrio causa dubia possessionis an diffiniri possit.*
763 *Gratificationi locum esse in maximè dubiis.*
764 *Iudicem posse eligere opinionem quam vult in maximè dubiis.*
765 *Baldus cons. 420. lib. 1. declaratur.*
766 *Iudicem in arbitrariis moueri non oportere amicitia, uel alio animi motu.*
767 *Iudicem non esse apud Deum tutum, qui sola amicitia ductus in arbitrariis pro amico iudicat.*
768 *Peccatum esse quod non est ex fide.*
769 *Iudex arbitrium habens vni non aufert, ut alteri tradat*
770 *Possessionem maximè controuersiam nemini adiudicare.*

771 *Aymo-*

771 *Aymonis Sabaudiæ Comitis iudicium inter Venetos & Genuenses.*
772 *Possessionis beneficialis quæstio quomodo dirimi possit.*
773 *Gratificari non posse alteri contendentium in beneficialibus.*
774 *Gratificationi locum non esse nisi in casibus in iure expressis.*
775 *Principem adeundum esse in quæstionibus perplexis.*
776 *Principem posse in gratiosis & beneficialib. cui vult, gratificari.*
777 *Tiberij Cæsaris iudicium.*
778 *M Syluii Otthonis liberalitas & iudicium.*
779 *Salomonis iudicium.*
780 *Actor condemnari an possit ne in posterum turbet, si non possidet & reus possidet, & in iudicio obtinet.*
781 *Reus absolutus, quia actor possessionem non probauit, non condemnatur actor ne in posterum reum turbet.*
782 *Silentium imponi potest perpetuum actori retinendæ possessionis, si reus se possidere probauit, & actor non probauit.*
783 *Agens remedio, uti possidetis, si reus probauit simpliciter se possidere, non condemnatur actor ad non perturbandum.*
784 *Agens si detinet solum cum agit remedio, uti possidetis, reus absoluitur, nec condemnatur ad non turbandum.*
785 *Interdicto, uti possidetis, cum agitur, & uterque iustè possidet, uterque uincit.*
786 *Remedio, uti possidetis, cum agitur obtinet etiam qui iniustè possidet ab alio quam ab aduersario.*
787 *Iudex in iudicio, uti possidetis, condemnare an possit actorem erga reum ius fouentem, etiam si is reus nihil petat.*
788 *Interdictum, uti possidetis, pro re, si est propositum pro re altera illud, vnde vi, ab aduersario, an sit per utroque pronunciandum.*
789 *Possessorium retinendæ cum concurrit cum illo recuperandæ prius pronunciatur super illo retinendæ de quo constat prius.*
790 *Sententia elusoria esse non debet.*
791 *Possessorium recuperandæ prius diffinitur si prius constat de spolio, quam de turbatione in illo retinendæ.*
792 *Turbatione & spoliatione simul probata super quo iudicio sit pronunciandum.*
793 *L.1.§.vlt.ff.uti possid.sensus.*
794 *Innocentii consideratio ad l.1. §. vlti. ff. uti possid. explosa.*
795 *Negatiuam potentius negare.*
796 *Spoliator ab altero spoliatus interdicto, vnde vi, experiri potest.*
797 *Possessionem iniustam spoliatori non prodesse.*
798 *Spoliatio licet spoliatorem turbare.*
799 *Spoliatus turbando spoliatorem delinquit, secundum Innocentium.*
800 *Spoliatum impune turbare illum a quo fuit spoliatus.*
801 *Sententiæ forma cum spoliatus turbans condemnatur uel absoluitur.*
802 *Spolii exceptio non prodest turbatori, qui solum probauit spoliatorem ui ab alio possidere.*
803 *Sententia qualis ferri debet cum aduersus possessorē turbatum agētem remedio, uti possidetis obijcitur exceptio spoliationis.*
804 *Exceptione spolii opposita contra turbatum agentem, uti possidetis, quomodo in causa pronunciandum.*
805 *Sententia lata in iudicio, uti possidetis, an exceptionē pariat in remedio recuperandæ.*
806 *Sententia lata in remedio, uti possidetis, solum prohibet molestationem & turbationem.*
807 *Sententiam latam super uno possessorio, alteri nō præiudicare.*
808 *Sententia lata super iudicio possessorio retinendæ, an pariat exceptionem in iudicio petitorio.*
809 *Sententia qua sub forma ferri debet cum petitorio & possessorio, uti possidetis, simul actum fuit.*
810 *Possessioni restitutio qualis sit lata sententia super petitorio & possessorio retinen[dæ].*
811 *Turbator condemnatus iudicio, uti possidetis ad non perturbationem, cogi an possit præstare cautionē de non turbando in futurum.*
812 *L.unicæ.C.uti possidetis, intellectus.*
813 *Ciceronis locus in oratione 3.in Verrem.*
814 *Asconii locus.*
815 *Iulii Pauli locus.*
816 *L. penultim. ff. de aqua quotidi. & æstiu. intellectus.*
817 *Statutum Brixiæ 152.in criminal. sub rub. De vi molestatiua &c. declaratur.*
818 *Cautio de non turbando perpetua an sit.*
819 *Turbator asserens se noua ex causa turbare, an sit audiendus semel lata eum sententia.*
820 *Sententia absolutoria ferri an debeat pro reo, qui fatetur agentem interdicto, uti possidetis, possidere.*
821 *Iasonis inconstantia.*
822 *Turbatorem condemnari debere ad interesse ratione præteritæ turbationis.*
823 *Sententia lata pro agente remedio, uti possidetis, an suis hæredibus prosit.*
824 *Successorem uti accessione sui auctoris.*
825 *Sententia extendi & ad successores.*
826 *Possessio castri non mutatur mutata castri possidentis persona.*
827 *Ecclesia acquisita, uel castro, censetur acquisita, & quasi possessio subiectionis, sine apprehensione.*
828 *Sententia lata in iudicio, uti possidetis, exequi an possit contra hæredes & successores.*
829 *Hæredis factum, dicitur nouū factum in iudicio possessorio retinendæ.*
830 *Io. Fabri opinio confutata.*
831 *Interdicta omnia esse in rem scripta.*
832 *Possessio uitiosa non iudicatur ex parte hæredis, sed defuncti.*
833 *Successor turbatoris condemnati si de nouo turbat, debet probare se ex noua causa turbare.*
834 *Sententia lata in iudicio uti possidetis, nocet successoribus*

soribus ratione damnorum & interesse factæ turbationis.

835 *Sententia lata in possessorio vti possidetis, nocet successoribus post triginta annos.*

836 *Silentium perpetuum imponere an possit iudex turbatori.*

837 *Iudex cum aliquid mandat, diffinitiue mandare videtur.*

838 *Statutum Papiæ 31. in criminalibus, sub rubrica. De pœna illius, qui violentiam, &c. declaratur.*

839 *Sententia qua perpetuum silētium imponitur, an sit diffinitiua, vel interlocutoria.*

840 *Sententiam de mittendo aliquem in possessionem ex secundo decreto, esse diffinitiuam.*

841 *Sententiam latam in remedio adipiscendæ ex interdicto quorum bonorum, esse diffinitiuam.*

842 *Sententiam latam in possessorio retinendæ incidenter tractato esse interlocutoriam.*

843 *Appellare an liceat a sententia lata in iudicio, vti possidetis.*

844 *Appellari an posse a lata sententia, ne scholaris turbetur in sua habitatione.*

845 *Sententia lata pro reo in petitorio, & in possessorio pro actore, an interim sententia possessorij exequetur.*

846 *Sententia lata pro reo, quia actor non probauit, tunc sententia possessorij pro actore exequetur.*

847 *Sententia lata in possessorio, si reus obtinuit in petitorio factis sui iuris probationibus, exequenda an sit.*

848 *Sententia lata in possessorio beneficiali retinendæ, non est exequenda, si actor nihil probauit.*

849 *Sētētia lata in petitorio pro reo, & in possessorio pro actore, si actor appellauit, an sententia possessorij executioni mandabitur.*

850 *Petitorij pendentia non impedit possessorij executionem.*

851 *Restitui in integrum an minor possit aduersus sententiam contra se latam in iudicio, vti possidetis.*

852 *Minor læsus per sententiam restituitur.*

853 *Minor læsus in contractu restituitur.*

854 *Restitutio in integrum non censetur reiecta, etiam si nullitas reiecta sit.*

855 *Restitutionem in integrum non procedere a pari cum sententia.*

856 *L. præses, ff. de minor. intellectus.*

857 *Minor sine tutore litigare potest in causa possessoria.*

858 *Restitutio in integrum non conceditur pro leui læsione.*

859 *Restitutio in integrum contra tres sententias conformes facilius impeditur, quàm appellatio.*

860 *Priuilegium facilius tollitur quam ius commune.*

861 *Priuilegium aliquando est fortius ipso iure communi.*

862 *Minor non restituitur contra sententiam latam in possessorio, vti possidetis, si modicum attulit præiudicium.*

863 *Missio in possessionem quomodo fiat in remedio, vti possidetis.*

864 *Possessio quomodo restituatur in iudicio, vti possidetis.*

865 *Restitutio possessionis, quæ fit in iudicio, vti possidetis, an fiat iure actionis, vel iudicis officio.*

866 *Bart. l. 1. §. hoc interdictum. nume. 9 ff. vti possid. declaratur.*

TERTIVM RETINENDÆ
Possessionis remedium ex interdicto,
Vti possidetis.

1 AIT Prætor, † vti eas ædes, de quibus agi-
tur, nec vi, nec clam, nec precario alter ab
altero possidetis: quominus ita possidea-
tis, vim fieri veto. De cloacis hoc interdi-
ctum non dabo: neque plus, quàm quanti
erit intra annum, quo primum experiundi potestas fue-
rit, agere permittam. Hanc interdicti, vti possidetis, for
mulam nobis retulit Vlpia. in l. 1. ff. vti possid. Eguina-
rius verò Baro non vulgaris eruditionis Iurisconsultus
2 lib. 6. Manualium tit. 17. ita † interdictum hoc concipien
dum esse putauit. Vti eas ædes, de quibus agitur, nec
clam, nec vi, nec precario alter ab altero possidetis: quo
minus ita possideatis: vim fieri veto. Si rectè possidenti
vis facta fuerit. C. Aquilius quanti ea res erit condemna
to. Edictum verò hoc modo posse componi idem Baro
scriptum reliquit. Qui rem soli possidebit, ei vim fieri
ab ijs, à quibus nec clam, nec vi, nec precario possidebit, interdicam. De cloacis hoc interdictum non dabo:
neque pluris, quanti ea res erit, agere permittam. Rectè
3 Baro † edicti formulam a formula interdicti distinxit.
Hoc speciale est, contendentium personam respiciens:
4 illud vero generale ad omnes. Causa † proponendi in-
terdictum hæc fuit, inquit Vlpia. in d. l. 1. §. huius autem
ff. vti possidet. quòd separata esse debet possessio a pro-
prietate. fieri etenim potest, vt alter possessor sit, domi-
nus non sit. alter quidem dominus sit, possessor vero nō
sit. fieri tamen potest, vt possessor etiam is sit, qui domi-
5 nus est. Quamquam inter hos ita possidentes † illa diffe-
rentia esse videtur, quòd ille, qui, cum dominus non sit,
possidet, vt possessor proprie possidere creditur: ille ve-
ro, qui dominus & possessor est, vt dominus possidere di
citur. Atque ita tex. d. §. huius autem, interpretati sunt
Franc. Conna. lib. 3. Commenta. iuris. cap. 8. nume. 2. &
Brecheus Turonen. in l. quæstio. de verb. sign. quos secu
tus sum in commentarijs, De recuperanda possessione.
in præludijs. nume. 22. Cum itaque inter litigantes pro-
6 prietatis † controuersia est, si inter eos conuenit, vter
possessor, vter petitor sit, ille possessoris personam susti-
nebit, quem possidere iure conuenit, alter vero petito-
ris onere fungetur. Sed si inter eos cōtendatur, vter pos
sideat, quia alteruter se magis possidere affirmat: tunc si
res soli est, de cuius possessione contenditur, ad hoc in-
terdictum remitteretur: ita Vlpia. in d. l. 1. §. inter litiga-
7 tores. Cui conuenit quod ait idem Vlpia. in † l. liberis. §.
vlt. ff. de libe. caus. dum scribit, vt ordinem proprietatis
iudicium accipiat, constare debere, quis possessoris, &
quis petitoris personam sustinere debeat. Quod aper-
tius dixerunt Impe. Diocletia. & Maximi. in l. ordinarij,
C. de rei vend. & alij in l. incerti. C. de interdict. & in l. 1.
C. de appel. Hinc satis intelligimus, hoc iudicium anti-
8 quitus † vindiciarum nomen obtinuisse. siquidem, vti
Asconius in Verrinas Ciceronis, & cum eo Budæus in
annot. ad Pandectas tit. de orig. iuris, scribunt, lis vindi-
ciarum erat, cum litigabatur ad Prætorem de ea re, cu-
ius incertū erat, quis deberet esse possessor. Quod pla-
cuit & alijs permultis, quos retuli in commentarijs, De
recup. poss. in præludijs, nu. 31. Quo loci ex eodem Bu-
dæo, Massuer. Tiraq. Rebuff. & Didaco scripsi hoc vindi-
9 ciarum iudicium apud Gallos hodie † Recredentiam
appellari.

appellari. Verum nunc dubito, quandoquidem recredẽtia, quam Hispani, Interim, nos Nouam prouisionem appellamus, concedi solet, non cum de proprietate, sed cũ de sola possessione futura quæstio est, & iudicium possessorium (vt suo loco dicemus) summarijssimum vulgò
10 appellant. † Iudicium verò uindiciatum dabatur, cum de rei proprietate controuersia erat, & (ut relati Auctores scribunt) cum incertum erat vter possideret. Huc pertinet quod scriptum reliquit Rebuffus in commentarijs ad Regias constit. Galliæ, tomo tertio, titulo De materiis possessoriis, art. 1. glo. 1. nume. 10. tunc dici recredentiam, cum possessio custodiæ causa vni partium conceda-
11 tur: † sequestrum verò, cum apud tertium res custodienda præcipitur, & iudicium hoc non efficit possessorem plenè possidere, vt illud uti possidetis. Nisi (quod nunc
12 in mentem mihi uenit) dicamus † utrunque iudicium, cum scilicet possessionis sola erat quæstio, vel cum quæstio proprietatis tractabatur, antiqui uindicarij iudicii uim & nomen relatiuâ obtinuisse. Nam ille effectus qui è possessione uera oritur, cum de rei proprietate controuersia est, nẽpè, vt declaratus possessor rei conuenti partes sustineat, aduersarius uerò onere petitoris fungatur; locum pariter habere videtur, cum de sola possessione est quæstio, & ignoratur quis de præsenti possessioni insistat, seu ea detineat, vt scilicet qui detinere tempore litis motæ reperitur, illi insistat, alter uerò ab extraiudiciali molestia desistens, causæ possessoriæ principalis exi
13 tum expectet. Quod sensisse† Budæum opinor dum scripsit in hæc uerba. Ex supradictis satis (ut opinor) apparet uindiciariam litem eam esse, qua cõtrouersæ rei possessionem fiduciariam petimus, interea dum lis de re ipsa, aut de possessione disceptatur, quam recredentiam dicimus. Hæc ille. Nec ab hac sententia dissentit eruditiss. Iacob. Ræuardus in commentariis ad leges 12. tabu. c. 6. De prisco iure uindiciario, & si in aliquib. quæ nunc nõ
14 expono, à Budæo dissentiat. Differt hoc † interdictum, uti possidetis, ab illo unde vi. si quidem (ut Vlpi. ait in l. 1. §. est igitur. ff. uti possid.) illud unde ui, restituit ui amissam possessionem: hoc, vti possidetis, tuetur, ne amitatur possessio. hoc prætor possidenti uim fieri uetat, illo possidentem, sunt tamen duo hæc remedia æquè fauorabilia, ut in specie annotauit Io. Ign. in l. necessariò. §. non alias nume. 522. uer. septimò, aliud argumentum. ff. ad senatuscon. Syllania. quo loci, nu. 529. uer. quare in prædictis &c. scribit, constitutum in uno censeri & in alterũ sancitum. Qua de re suo loco copiosius dicemus. Cur
15 autem† interdictum hoc plurali sermone cõceptum sit, vti possidetis, ita possideatis, cũ cętera singulariter scripta sint, ut exhibeas, restituas, facias, dubitari solet. Aliqui (uti refert Bar. in l. vnica. §. 1. oppo. 1. C. uti possid.) putant ita conceptum, quod compellat Prætor duos rectè possidentes, alterum ciuiliter, alterum naturaliter, vt proprietarium & fructuarium. Rectius mihi visus est sentire Eguinarius Baro lib. 6. Manualium, titu. 17. qui scripsit, ueterem ordinem interdictorum fuisse, ut Prætor de iustitia cognosceret. Cum igitur in hoc interdicto, uti possidetis, & in illo, utrubi, uterque litigatorum se magis possidere cõtenderet, & petitoris possessorisq; partes simul sustineret, ad utrumque dirigebat uerba Prætor, qui nesciebat uter magis possideret. §. retinendæ. insti. de interdict. Cum tamen in cæteris interdictis satis de possessore constaret. Rectè igitur possidẽti, quicunque ille sit, uim fieri uetat, & ad iudices priuatos dimittit litigatores, qui cognoscent de ueritate, & eũ qui inquietauerit, quanti ea res erit condemnabunt, iuxta l. pen. ff. uti possid. Quibus illud etiam intelligimus, hoc
16 † interdictum esse duplex, hoc est reciprocum, cum actor uterque, & uterque reus censeatur, quod Bal. in d. l. unica. nu. 6. C. uti possid. & Corasius in §. æque. insti. de actio. & lib. 3. miscella. c. 23. Iacobus Cuiacius lib. 5. obserua. c. 22. & Bero. consi. 102. nume. 36. lib. 1. probarunt:
17 atque ita ij interpretati sunt d. † §. æque, in illis uerbis subobscuris. Vno tamen casu is, qui possidet in rem agere potest: qui simul & possidet & actoris uices sustinet. scribit etiam Rebuffus in commentariis ad Regias constit. Galliç tomo tertio. tit. De materiis possessoriis, art. 1. glo. 1. nu. 3. esse denominatum interdictum uti possidetis, à primis edicti uerbis, quemadmodum de his disserit Alc. lib. 2. Parerg. iuris. cap. vlt.

18 QVÆRO primò, cui † possessori concedatur hoc remedium? Et dubium non est concedi illi, qui naturaliter & ciuiliter, hoc est, corpore & animo possidet, id q; vno ore * omnes affirmant. Ita Bart. in l. 1. in princi. nu. 1. & in d. l. 1. §. vlt. ff. vti possid. Bal. & Sal. in l. unica. C. eo. illic nu. 8. iste col. 5. & Io. Fabri in §. retinendæ, nu. 1. insti. de interdict. ex tex. d. l. 1. in princ. & §. interdictum dum absolutè scriptum est hoc interdictum possessorem tueri possessorem hic intelligo naturaliter & ciuiliter possidentem, tum quia propriè possidere is dicitur; tum quia in potentiori significatu uerba accipienda sunt, ut uulgata iura probant.

Declaratur hæc iuris sententia, utnõ procedat in eo,
19 † qui clam, uel ui, uel precario ab aduersario possidet. Hunc suo interdicto Prætor non tuetur. d. l. 1. in prin. & §. vlt. ff. uti possid. & ibidem Bar. in l. unica. C. eod. Riminal. consi. 341. nu. 6. lib. 2. Quod intelligit procedere Ruinus consi. 28. nu. 12. lib. 4. cum, qui ab aduersario uel ui, uel clam, uel præcariò possidet egeret, atque ita libellum in hoc ipso interdicto offeret; secus est, cum nullus agit hoc interdicto, sed ambo extra iudicium contendunt, se eo tẽpore possidere, quod iudicium summarissimum appellatur, de quo suo loco. Idem dicendum est,
20 cum quis pro alio † se possidere simpliciter diceret. Nam
21 eum Prætor non tuetur; cum plus † sit dicere, possideo pro te, quàm precario à te possideo. Ita interrogatus respondit Bald. in consi. 482. Magnifici domini. colum. vlt. ver. quintus passus, lib. 1. Ita pariter non procedit, cum ab alio, quàm ab ipso aduersario possidet. Ita Oriz. in rub. de causa poss. & propr. col. 11. versi. septima conclusio. dicemus latius infra q. 32.

22 Quæro secundo, an † ciuiliter tantum possidenti hoc remedium concedatur? Et concedi dubitat nemo: ita enim dari scribunt glo. in l. 1. §. vlt. in glo. possidet. ff. vti possid. & ibi Barto. nume. 2. idem in d. l. 1. §. interdictum nume. 8. Bal. in l. 1. nume. 8. & ibi Sal. colum. 6. versi. circa exemplum. C. eo. Idem Bal. in l. de proprietate. num. 15. in fine. C. si a non compet. iud. Io. Fabri in §. retinendæ. nume. 1. instit. de interdict. Alexan. consi. 80. nume. 7. libro 1. Angel. Aret. in §. quadrupli, nume. 49. versi. quid plura. insti. de act. Socin. Sen. consi. 15. num. 3. lib. 4. Bero. c. in literis, nume. 46. de resti. spol. Rebuff. in commentarijs ad constitut. Regias Galliæ tomo tertio. tit. De materiis possessoriis, art. 2. glo. 3. nu. 12. & Natta consil. 419. nume. 24. lib. 1. Quocirca respondit Calcaneus cons. 76.
23 num. 3. † libellum sustinere, quo ciuiliter possidens petit, possessionem sibi restitui, & in ea non turbari. si quidem (ait ille) petit in possessione ciuili nõ turbari & ad naturalem restitui. Hinc etiam consuluit Corn. consil.
24 113. num. 1. lib. 1. † donatarium ciuiliter possidere, cum donans in ea donatione vsumfructum sibi seruauit, & ob id non tantum illum, sed & eum, qui ab eo causam habuit hoc interdicto experiri posse. Habet enim hunc
25 effectum † ciuilis possessio, vt ob eam possessor fructus suos faciat. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquiren. possessio. si ergo in ea ciuili turbatio fit, hoc interdicto vti possi-
26 detis experiri licet. Quod sanè † interdictum vt rectè docuit Baldus, & ante eum glo. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. de acquiren. poss. quam probant ibi Alex. & alij. Berous consi. 102. nume. 38. libro 1. habet naturã mixtam: nempè retinendæ possessionis ciuilis, quæ penès ipsum actorem est, & recuperandæ respectu naturalis, quam aduersarius obtinet. Quare pronunciabitur ciuiliter possidentem tuendũ esse, & quia non potest tueri atque defendi sine restitutione naturalis, iubebit Prætor

tor & naturalem ipsam restitui, quæ quidem restitutio in necessariam quandam consequẽtiam venire dicitur.
37 Nec enim † ciuilem turbare desinit, qui naturalem non restituit. l. si duo in princ. ff. vti possid. l. naturaliter. §. nihil commune. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. possess. Cum ergo qui domo, ad nundinas, vel alio profectus abesse cœpit, si reuertatur & inueniat naturalem possessionem occupatam fuisse, contra occupatorem hoc interdicto agere poterit, & obtinebit,
38 cum illum † clam ab eo possidentem Prætor non tueatur, sed illum, qui ciuilem retinet. quod multis nobis explicauit glo. in d. l. 1. in verbo, nec clam. & ibi Bal. nu. 8.
39 C. vti possid. Immo, (quod fortius est) hic † clandestinus possessor a ciuili possidente incontinenti expelli potest. quod latè declarat Bart. in l. 1. §. interdictum, nu. 3. ff. vti possid. Ias. in d. §. qui ad nundinas, num. 53. & Paris. consil. 24. nume. 15. lib. 1. & Bero. consi. 102. nume. 48. lib. 1.
30 & consil. 53. nume. 4. libr. 3. Idem est, cum tu † clam ingredieris suspicans tibi moueri quæstionem, non a me, sed ab alio: nam adhuc, veritate inspecta, a me clam possides, ob id ob eam ciuilem, quam retinui, contra te agere possum. Ita docuit Bar. in l. 1. §. interdictum, nume. 4. ff. vti possid. & Io. Fabri in §. retinendæ, nume. 5. instit. de
31 interdic. His infertur declaratio ad † statutum Patauinum sub rub. de possessione turbata cap. 1. Quo punitur turbans aliquem in sua possessione. Intelligitur etiam, cum is possessor ciuiliter tantum possidet. quandoquidem ciuilis possessio vera possessio dicitur, & parit veros possessionis effectus, hoc est fructuum acquisitionẽ, vt supra, & huius effectus causa solent statuta hos turbatores punire. Quemadmodum paulo clarius sanciuit
32 † statutum Papiæ 31. in criminalibus. sub rub. De pœna illius, qui violentiam alicui fecerit in eius possessione,
33 & † statutum Brixiæ 152. in criminalibus. sub rub. De vi molestatiua. ibi, in aliqua eius possessione, & ibi, in fructibus. quibus verbis, ciuilis possessio designatur.

Declaratur hæc iuris sententia, vt non procedat, cum
34 † clam ingrediens vel vi ab alio possidet, vt puta naturaliter possidet vsufructuarius, proprietarius verò ciuiliter, tertius ingreditur, & vsufructuarius, deponit animum possidendi: tunc ille tertius possidere dicitur, & in hoc interdicto obtinebit. ita censuit glo. l. vnicæ, in glo. vlt. in fi. C. vti possid. & ibidem Bart. & Sal. in fi. & sensit Cuiacius lib. 5. obser. c. 22.

35 Quæro tertiò, quid si † vi a naturali possessione deiectus atque spoliatus ciuilem retinet, an experiri hoc interdicto poterit? Et dicendum est posse, cum per eã spoliationem perturbari dicatur in ea ciuili, quam habet. Est exemplum, secundum glossam in d. l. 1. in verbo, ne
36 vi. C. vti possid. si is aduersarius † prohibet arare, colere, vel ædificare. nam his modis vim facere atque possidentem è possessione deijcere dicitur. l. 1. §. vi possidete, & l. vim facit. ff. de vi & vi arma. & l. si duo. §. hoc interdictum. §. cum inquilinus. & item videamus in fine. ff. uti possid. & l. prima. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clã. siue ergo dicamus, hunc vim facientem possidere naturaliter, siue non possidere: hoc vnum sufficit deiectum in sua ciuili perturbari, & ob id hoc interdictum sibi
37 competere. Alia † exempla adfert præcitata glo. l. 1. C. vti possid. quæ partim ab ea, partim a Bart. Bal. Saliceto, & cæteris refelluntur. illa ex inillustria prætereunda duximus.

38 Quæro quartò, an hoc † interdictum reddatur rei domino, qui rem alteri precario concessit? tres casus distinguendi sunt.

Primus est, cum concedens possessionem naturalem apud se ciuilem retinet: tunc sine dubio ei redditur hoc interdictum, quod ciuiliter & naturaliter possidenti (vt sup. q. 1. diximus) conceditur.

39 Secundus est casus, cum † solam naturalem transtulit: quod in dubio præsumit, vt inquit Bald. in d. l. vnica. nume. 10. versic. interdum. C. vti possid. tunc dicendum est verè ei reddi hoc interdictum, ita docuit glo. in d. l. 1. §. vlt. in verbo, possidet. ff. uti possi. & in l. 1. C. eod. in verbo, nec precario. vbi Bald. nume. 10. Sali. oppo. 14. Potest
40 enim is, qui rem precario concedit, apud se † retinere, vel ciuilem solam. l. & habet. §. eum qui. ff. quod vi aut clam. vel vtranque naturalem scilicet & ciuilem. l. certe. §. is qui. ff. eod. quod vi, aut clam. Et leue illud est, quod
41 † antiqui dicebant, hunc ciuiliter possidentem non turbari in naturali, cum adeundo iudicem naturalem perdat. est inquam hoc leue, & risu dignum, vt rectè scribit Bal. in d. l. vnica, nu. 10. C. vti possid.

42 Tertius est casus, cum † precario cõcedens vtranque possessionem transtulit, quod facere potest, iuxta. l. Pomponius. §. si is. ff. de acquiren. possess. non habebit hoc interdictum, cum nullam possessionem habeat, ob quam Prætor interdictum dat. quod sensit Io. a Platea in §. retinendæ, col. 1. versic. ad primum dic. insti. de interdict. Verum huic casui illa vna aduersari videtur difficultas, quod dominus iste precario concessum ad libitum reuocare potest. l. 2. & l. & habet. ff. de preca. si ergo reuocauit possidere dicitur, & per consequens experiri hoc interdicto posse videtur contra illum, cui concesserat, asserendo ab eo turbari. Respondet Sali. in d. l. vnica, col. 7. oppo. 14. C. vti possid. altero de duobus modis. Primò nos loqui cum nulla sit precarij reuocatio, sed caret dubitatione casus iste. Secundo respondet, quòd licet dominus concedens reuocet precario concessum, non tamen ipso iure ad eum precarij possessiones reuertũtur: & ei conceditur interdictum de precario, non autem hoc, vt possidetis, cum non ipse, sed aduersarius possideat, & duo insolidum possidere non possunt. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquiren. possess. Quibus infertur declaratio ad statuta punientia turbãtem possessorem in sua
43 possessione, vt † statutum Patauinum sub rub. De turbata possessione. c. 1. statutum Papiæ 31. in criminalib. sub
44 rub. De pena illius, qui violentiam. & † statutum Brixiæ 152. in criminalib. sub rub. De vi molestatiua. declarantur inquam non procedere hoc in casu, cum is qui precario concessit nullo modo possideat. alijs ergo iuris re
45 medijs experiri debet. Ita etiam declaratur † statutum Ferrariæ lib. 2. sub rub. De possessione turbata, &c.

46 QVAERO quinto, an hoc † interdictum illi qui solum detinet reddatur? Recepta magis opinio illa est, nõ reddi. ita affirmarunt glo. in l. 1. §. quoties. ff. de itin. actuque priua. Innoc. in c. veniens de præscri. Ioan. Fabri, & Angel. Are. in §. retinendæ insti. de interdict. ille num. 3. iste nume. 2. & Rubeus in l. naturaliter. §. nihil commune, nume. 39. de acquiren. possess. Quorum sententia, vel
47 ex eo probari satis creditur, quod nec † interdictum vnde vi, hoc ipso fauorabilius, detentori, vt colono, conductori, & similibus conceditur. l. 1. §. deijcitur. ff. de vi & vi arma. & scripsi in commentarijs de recuperan. possess. remedio primo, q. 4. Probat & hanc sententiam ratio, quæ desumitur a l. 3. §. creditores. ff. uti posside. dum Vlpianus ait, ideo creditoribus in possessionem missis causa custodiæ non reddi illud interdictum, quia non possident. Ratio enim hæc conuenit & casui nostro. Quocirca
48 haud rectè satis sensit idem † Innoc. in ca. contingit. de dolo & contuma. dum scripsit, huic detentori concedi hoc interdictum. Nec rationes ab eo perpensæ, quas a Io. Fabri præcitato loco recenset, satisfaciunt. Nam quod ait primo interdictum, vnde vi, detentori spoliato reddi ex l. Fulcinius. ff. de vi & vi arma. iuxta expositionem glossæ ibi, verum non est, cum in casu † d. l. Ful-
49 cinius, sola detentio non consideretur, sed ipsa possessio. & quod ait ibi glos. largè esse sumendum illud uerbum possidere etiam pro detinere, ex l. 1. §. quod autem ait. ff. eod. de vi & vi arma. malè interpretatur. si quidem
50 tex. † d. §. quod autem, concedit illud interdictum in consequentiam pro detentione rerum, quas e sua possessione deiectus apud se habebat, vt si quis in domo, e qua deiectus fuit, res alienas custodiæ causa habebat

na

nam & si principaliter illud interdictum pro alienis nõ
redditur, conceditur tamen in consequentiã, vt vtrun-
que recuperet. Secunda itaque ratione vtitur Ioã. Fabri
in d. §. retinendæ, post Innocen. præcitato loco, nempè,
51 † interdictum de itinere actuque priuato. conceditur
soli detentori. l. 1. §. si tibi. ff. de itinere actuque priuato.
cum tamen illud interdictum, quod retinendæ esse dixi
mus, magnam similitudinem cũ hoc ipso habere videa-
tur. Satisfacere videntur Bartolus, & Angel. ibi. & Rub.
in dicto §. nihil commune. nume. 39. illud interdictum
de itinere actuque priuato reddi detentori, cum nõ sit
possessorium, ex quo sufficit, illum triginta dies vsum
52 fuisse eo itinere. Verum, si rectè perpendatur, is tex. † §.
si tibi, in vers. quoties, affirmat illud interdictum nõ red
di colono atque ita detentori, sed vero domino & pos-
sessori, cuius loco colonus itinere vsus fuit. Tertio, ait
53 Innoc. confert † l. vlt. C. de prætor. pign. sed verè cõtra-
rium probat, si consideramus, quæ ex Baldi & Angeli
sententia, cui aduersatur nemo, scripsi in tract. De recu
peranda possess. remedio 12. q. 1. Non etiam vrget illud
54 quartum Inno. fundamentum, quod † detentori conce-
datur interdictum. De superficiebus, quod retinendæ
possessionis est, vt sequenti remedio dicemus. Nam il-
lud interdictũ, ob id colono & superficiario redditur,
quod volente domino & possessore superficiem illã ue-
rius possidere quam detinere dicuntur, vti probat l. 1. §.
1. versicu. sed longè vtilius. ff. de superfi. si ergo colonus
turbatur, experitur dominus, quod procedit etiam si fa
cta turbatione colonus decessit. ita Baldus in capit. licet
causam, nume. 34. in fine. de probat. Hæc vera iuris sen-
tentia extendi atque declarari potest illis in casibus, in
quibus extendi, atque declaraui interdictum vnde vi,
in præcitato Trac. De recuperan. posses. remedio primo.
55 q. 4. His † etiam detentoribus alijs remedijs succursum
esse affirmant Io. Fabri in d. §. retinendæ. nume. 4. & ibi
Ang. Are. nu. 2. in fi. & suis locis dicemus. Hinc infertur
declaratio ad relata statuta Patauij, Brixiæ, & Papiæ,
quæ alienæ possessionis turbatorem puniunt: vt nõ pro
cedant, cum detentor, qui nec possidet, nec fructus ac-
quirit, perturbatur.
56 QVAERO sextò, an † hæredi reddatur hoc interdi-
ctum, cum defunctus in sua possessione turbatus fuit? Et
non reddi scriptum reliquerunt Ioan. Fabri in §. retinẽ-
dæ. nu. 8. inst. de interdict. Alex. in l. cum hæredes, nu. 9.
ver. excepto, de acq. poss. & Sylua. consi. 55. nu. 18. Et si
rectè perpendantur idem sensit Bal. in cap. licet causam.
nu. 34. de proba. dum hanc sententiam declarat, & vere
idem sentiunt alij, quos paulò infra referam. Ea est hu-
ius sententiæ ratio, quod alia est defuncti, alia successoris
possessio; nec enim illa defuncti in hæredem continuat.
l. cum hæredes. de acq. poss. & ibi scribunt omnes.
57 Extenditur vt procedat in † quasi possessione rei eccle
siasticæ, siquidem nec illa in successorem cõtinuat, nec
possessio antecessoris successorem iuuat, ita post Guil.
in extrauagan. Ioan. 22. inci. Execrabilis, scribit Cosmus
Gumyer in Pragmat. sanct. tit. De pacificis possesso. in gl.
possedit, ad finem, & eo loci multis ostendit, non solum
possessionem in beneficialibus transire in successorem
& ei prodesse, sed nec etiam ius proprietatis & tituli, cũ
in beneficialibus non detur hæreditarios successor, vt in
prophanis. cap. Moyses. 8. q. 1. Nam titulus antecessoris
per eius mortem omninò & penitus extinguitur. c. si ti-
bi absenti, de præben. in 6. Ioan. Monachus in c. 2. vt lite
pend. in 6. & Guliel. in extrauag. Ioan. 22. Suscepti regi-
minis, in uerbo, vacantium, vbi scribit, quod in beneficiali-
bus ius vnius in alterum non continuat, id quod scri-
bit & Henricus Boic in cap. tua, colũ. 4. propè medium,
de uerb. signi. quo loci & illud affirmat, etiam cessione
possessionem non transferri in cessionarium rei eccle-
siæ, cum cedens ius quidem amittat ex ea cessione, non
tamen possessionem. His accedunt Boer. consil. 19. nu. 9.
Rebuffus in tract. De pacificis possesso. nu. 187. & copio-
sius Gomes. in regula Cancellariæ. De triennali posses-
sore. capitu. 13. qui multis affirmarunt, in beneficialibus
58 † possessionem antecessoris non continuare in successo
rem. Ita ergo dicẽdum est hoc in casu nostro. Quod ego
intelligo, nisi is successor esset effectus successor per mo
dum subrogationis: nam in subrogatum trãsit omne ius
illius antecessoris, cuius loco subrogatur. vt declarant
Rebuff. & Boerius locis supra citatis. Intelligo etiam, ni-
si successor, in beneficio, ecclesiæ nomine experiri ue-
lit, asserendo illam fuisse turbatam. ita in specie docuit
Ioan. Fabri in d. retinendæ. numero octauo, institu. de
interdict.
59 Declaratur primo hæc iuris † sententia, vt non pro-
cedat, cum extat in ciuitate statutum, vt extat Mediola-
ni, Papiæ, & alibi, quod sine apprehensione possessio de
functi in hæredem continuet. Nam tunc hæredi hoc in-
terdictum redditur, vt experiatur contra turbatorẽ pos-
sessionis defuncti: ita decidit Guido Papæ, quæstio. 552.
In materia, colum. 2. versicu. circa primum, qui eiusdem
opinionis citauit Ioan. Fabri in §. adipiscendæ, est in §.
in summa. instit. de interdict. ut enim Io. Fabri, ob illud
statutum sustineri ψ maxim, qua Gallia passim vtitur, dum
hæredes nondum possessione corporaliter apprehensa
hoc remedio experiuntur, si possessio a defuncto relicta
perturbatur. idem Io. Fabri in §. retinendæ. nume. 8. inst.
de interdict. & respondit in specie Rimin. consi. 340. nu
me. 10. lib. 2. idem quoque scribit Rebuff. in commenta-
rijs ad Regias constitutio. Galliæ. tomo tertio, titu. De
materijs possessorijs, art. 2. glo. 5. nume. 10. Ea est huius
sententiæ ratio, quod satis hic hæres possidere dicitur,
& antecessoris personam sustinere. & quamquam ficta
possessio hæc sit, hunc tamen parit effectum, vt videmus
& huic hæredi concedi interdictum vnde vi, vti magis
recepta est Doctorum opinio, quemadmodum scripsi
in tract. de recuper. possess. remedio primo, q. 37. cum iu
60 re communi conuenit in hoc † statutum Brixiæ 189. in
ciuilibus, sub rub. Quod omnis posse. intelligatur trans-
lata in hæredem, illo statuto expressim data est facultas
accusandi turbatorem. Ita pariter locũ habebit hic Pa-
tauij, & Papiæ, vbi extant hæc statuta, quod possessio de
functi continuet in hæredem. Hoc etiam clarè statuit
statutum Ferrariæ libro 2. sub rubrica. Quod possessio
defuncti continuetur in hæredẽ, ibi, & quod ex ea pos-
sessione, sicut supra translata, tribuantur, seu competãt
quælibet interdicta & remedia possessoria etiam recu-
perandæ.
61 Declaratur secundo, vt † procedat relata iuris senten
tia, quando dolo turbatoris turbatus impeditus fuit cõ-
tra ipsum turbatorem experiri, ita in casu notabili do-
cuit Bal. in c. licet causam. num. 34. de probatio. si iudex
(inquit Bal.) mandauit hoc iudicio contendentibus, vt
litem contestarentur, & vnus alterum interfecit, an suc
cessor interfecti obtinere possit in hoc interdicto. &
posse scribit Bal. qui multis rationibus vtitur, hinc inde
argumentando. Hæc placet, quod is homicida dolo fe-
cit, vt suus ille aduersarius a se occisus desineret posside
re, quocirca pro possessore habetur illius hæres l. si ad-
ducta. C. de furt. & ibi glo. & Bal. nume. 6. in fi. simile do
cuit, nempè hæredi dari actionem contra furem, qui rẽ
surripuit possessam a defuncto, eo quia is fur in causa
fuit surripiendo, ne in hæredem illius rei possessio con-
tinuaret. idem docuit Salicet. in dicta l. abducta. colum-
na vltima.
62 Declaratur tertio, vt nõ procedat, † cum super tur-
batione iam defuncto illata fuit ab eodẽ turbato lis cę-
pta: nam tunc hæres prosequi eam potest. ita in interdi-
cto vnde vi, scribunt interpretes in c. quia Gu. de iud. &
in c. 1. vt lit. pend. qui idem esse sentiunt in beneficiali-
bus ex æquitate. quod tradit & Cosmus Gumyer in di-
cta Pragma. sanctione, tit. de pacificis posses. in ver. pos-
sedit. & declarat But. in fi. c. quia Gu. nu. 11. vers. 3. reg. &
ibidem Fel. Dec. & cæteri.

Declaratur

63 Declaratur quartò, ut non procedat† cum iacente hæreditate facta est turbatio, nam tunc hæredi hoc remedium reddi opinor, vt ei redditur illud, q vi, aut clam, l. denique. §. quæsitum. ff. quod vi aut clam. quem textum esse notabilem censuit Bald. in d. c. licèt causam, nu. 34. cuius doctrina & hoc in casu intelligi potest, & eo loci scribit, non esse opus nouo libello, sed ex eodem fit condemnatio.

64 QVAERO septimò, an hoc† interdictũ reddatur executoribus testamentorum, si cõtingit eos turbari in possessione defuncti, à quo executores facti atque constituti sunt? Hanc iuris quæstionem mouet Ioan. Fabri in §. retinendæ, nu. 3. insti. de interdictis. & non reddi scribit. Idẽ eo loci docuit Ang. Aret. nu. 2. ver. quibus infert. Ea ratione vtũtur, q etsi à testatore facta ei sit traditio non tamẽ pro suo possidet, ob id ei non redditur hoc interdi-

65 ctum. Ego verius† opinor distinguendum esse. Aut executor suo nomine hoc interdictum proponit, tunc malè experitur, cum pro suo non possideat, atque ita procedit Ioan. Fabri & Angeli sententia. Aut nomine hæredum quibus distribuenda est relicta hæreditas, & tunc

66 rectè experiri potest. Ita enim videmus† executoribus his concedi beneficium, atque remedium. l. vlti. C. de edicto diui Adria. toll. vt mittantur in possessionem hæreditatis defuncti testatoris, non ex sua persona, sed ex persona eorum, qui a testatore hæredes in testamento scripti sunt, quod latè explicaui in tracta. De adipiscenda possessione remedio 4. q. 32. Ita pariter obseruandũ erit in accusationibus, quæ fiunt de turbata possessione, ex

67 dispositionibus statutorum, ut Patauij ex † statuto sub

68 rub. De turbata possessione c. 1. Brixiæ † ex statuto 152.

69 in criminal. sub rub. de vi molestatiua. & † Papiæ ex statu. 31. in crimi. sub rub. De pœna illius, qui violentiam. procedit enim hæc accusatio & pœna si nomine pauperum fiat, non si solo nomine executorum.

70 QVAERO octauò, an hoc† interdictum reddatur vsurario & vsufructuario, qui sunt in quasi possessione vsus & vsusfructus? Et concedi affirmarunt glos. in l. vlt. ff. vti possid. & in l. vnica. in glo. vlt. C. eo. Bar. in l. 1. in princi. nu. 3. ff. vti possid. & in d. l. vnica. §. 1. nu. 9. & ibi Bal. nu. 4. C. eo. Lanfrancus Oria. in rub. de causa posses. & propr. colum. 9. ver. quarta conclusio. & idem respondit Corneus consi. 33. nu. 13. lib. 4. Ang. Aret. in §. quadrupli. nume. 49. inst. de actio. Ioan. à Platea in §. retinendæ, col. 2. ver. ad secũdum. init. de interdict. & idem Hottomanus. idem docuit Decius in c. licet causam, nu. 29. post Abbatem ibi. extra de probatio. Ioã. Bolognetus in l. naturaliter. §. nihil commune. prima parte. nu. 43. de acquir. poss. Et ab hac iuris sententia dissentit nemo. etsi Fabius in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 124. de acqui. pos. am-

71 bigat, & malè. Nam & huic† vsufructuario redditur interdictum vnde vi, quod possidenti datur, vt mox dicam, & scripsi in tract. De recupe. pos. Remedio primo. q. 5. Hæc tamen omnium sententia non procedit, cum is vsufructuarius suo nomine non possidet, sed alieno. ita declarat Bero. consi. 56. nume. 39. lib. 1. qui subiicit, nu. 40. non etiam procedere, cum pactũ esset, ne is fructuarius possessionem haberet. Ita etiam usufructuarius hoc interdicto non iuuatur, cum vi aut clam possidet Bero. consi. 102. nu. 33. lib. 1. & consi. 141. nu. 6. lib. 2. qui declarat, non prodere ei vsufructuario habente licentiam ingrediendi. In eo solum est non leuis Doctorum conten-

72 tio, an hoc† interdictum sit isto in casu directum, vel uti-

73 le? relati Doctores scribunt directum esse, ex† l. ult. ff. uti possid. quo loci Paulus ait. Prætorem reddere interdictum usufructuario & usurario. Et cum simpliciter loquatur de interdicto directo, tanquam de efficaciori, non autem de vtili intelligi posse videtur. Confirmatur ex veriori & magis recepta Doctorum opinione, † in-

74 terdictum vnde vi directum concedi usufructuario ac etiam usurario, quemadmodum scripsi in d. q. 5. nu. 74. quo loci, multorum auctoritatibus probaui possessionem illam, quam usurarius, uel usufructuarius obtinet, esse uerè naturalem, seu corpor.

75 Quocirca fallitur† glo. d. l. 1. in prin. ff. uti possid. quæ ea ratione dixit, usufructuario concedi solum interdictum utile, q in eo cõsideratur sola illa quasi possessio, hoc est, illud ius vsusfructus, & idem censuit glos. l. ait Prætor. §. item ei. ff. ex quibus cau. maio. & in l. si plures. §. deiectu. ff. unde ui fallitur in quam glos. quia imò uera

76 possessio hæc est. Nam sicuti† proprietas est à possessione separata, ita separatus est usufructus à possessione, qui sanè usufructus pars dominii est, atque ita minus re-

77 ctè dici potest, † vsumfructum quasi possideri. l. permisceri. ff. de acq. poss. & Bart. in l. naturaliter in prin. ff. eo. & ibi Ias. nu. 18. qui, non ergo vsufructuario conceditur hoc remedium iure illo inspecto, seu illa quasi possessione, sed inspecta possessione vera, in qua vsusfructus habetur, si in ea turbatio contingit. Quocirca ita sunt interpretanda statuta, quæ superiore quæstione retuli. Nam puniunt illa statuta turbantem possessorẽ, qui fructus suos facit, inter quos extat & vsurarius ac fru-

78 ctuarius. Ita etiam erit interpretandum† statutum Ferrariæ. lib. 2. De possessione turbata &c. quod simplicius loquitur de possessore. debet etiam intelligi de quasi possessore.

Extenditur hæc iuris sententia, vt procedat etiã cum

79 † usufructuario contra usurarium & e contra redditur. reddi enim omnes scribunt, ita docuit Bar. in l. vlt. nu. 1. ff. uti possid. & in l. unica. §. 1. num. 1. C. eod. ex illo claro tex. d. l. vlt. c. pastoralis de causa pos. & propr. vbi gl. & si textum illum aliter intelligat Ign. in l. necessarios. §. non alias. ad Sillania. Ea est ratio, quod ambo insolidum possident eundem fundum naturaliter, diuerso tamen iure. nempè vnus ratione vsusfructus, alter verò ratione solius vsus. quod declarant. Bar. & cæteri in l. 3. §. ex contrario. ibi Ias. nu. 62. de acq. poss. & ibidem latè Ioan. Bolog. nu. 106. explicat. l. vlt. ff. vti possid. Erit tamen quod

80 animaduertat hic† fructuarius, vt in suo libello asserat & concludat, se turbari in quasi possessione seruitutis percipiendi fructus, non autem debet dicere, se turbari in possessione fundi. Quod quidem procedit cum contra dominum agit, cum autem agit contra tertium pot dicere se turbari in quasi possessione fundi, quem naturaliter possidet. ita Orianus loco supra citato.

81 QVAERO nonò, an hoc interdictum† reddatur vasallo, si in possessione sui feudi turbari contingat? Et reddi affirmarunt glo. vlt. propè medium l. vnicæ. C. vti possid. & ibidem Doctores. idem scribunt Io. Fab. & Ioan. à Platea. in §. retinendæ. ille nu. 9. in fine. iste col. 2. inst. de interdict. idem respõdit Ruin. consi. 53. nume. 3. lib. 4. ea

82 est huius sententiæ ratio, quod † vasallus rem feudalem naturaliter possidere dicitur. c. 1. de noua forma fide. & scripsi in commentariis de Recuperanda possess. Remedio primo. nu. 90. quo loci affirmaui, illud interdictum unde ui, concedi huic feudatario: ibique aliqua retuli, quæ hanc sententiam confirmare possunt.

83 Extenditur, ut procedat etiam in† uasallo uasalli, nã & is naturaliter possidere dicitur, ob id & ei hoc interdictum redditur. ita docuit glo. d. l. unicæ in glo. ult. & ibidem Bart. nu. 10. & Sali. col. ult. uer. quæro quintò. Ita pariter in his locum habent pœnæ quæ à relatis sæpius statutis sancitæ sunt contra turbatores possessorum.

84 QVAERO decimò, an hoc † interdictum reddatur emphyteutæ, si in possessionem suæ emphyteusis turbari contingat? Et reddi sensit Bartol. in l. vnica. nu. 8. propè medium. C. uti possid. dum exempla testi possessoris

85 recenset. Ea est ratio, quia† naturaliter possidet, ita Ias. in l. naturaliter in princ. nume. 15. ff. de acquiren. possess. alios retuli in tract. De recupera. possess. remedio primo. nu. 68. quo loci nonnulla scripsi. quæ hanc sententiam confirmare possunt. Atque ita etiam hoc in casu locum habent iam relata statuta turbatores possessorum punientia.

QVAE-

86 QVAERO vndecimò, quid si †possessio apud ter-
tium sequestrata fuit, an ipsi possidenti ante factum se-
questrum, vel ipsi sequestro hoc interdictum reddatur?
Ioan.Fabri in l.1.C.de prohib.sequest.pecu. scriptum re
liquit,reddi possidenti ante sequestrum factum. idem
docuit ipse Ioan.Fabri.in §.retinendæ. nume.3. uersic.
sed quid si fuerit. Ego opinor esse distinguendos atque
constituendos aliquot casus. Primus est, cum vnus tan-
87 tum certus†possessor extat, cuius possessio ex aliqua
necessaria causa, vt puta ob æs alienum uel aliam simi-
lem factum est sequestrum, quod necessarium nostri
appellant. Hoc in casu, si illius rei possessio turbari con
tingit,rei domino & possessori hoc interdictum aduer
sus turbatorem reddi debet,atque ita rectè sensit Ioã.
Fabri præcitatis in locis. Ea est huius sententiæ ratio,
88 q ob necessarium hoc sequestrum † possessor ille pri-
mus non dicitur possessione rei sequestratæ priuatus;
sed adhuc mediante persona illius sequestri possidere.
re. ita docuit Cynus in l.vnica.C.de prohib. seq. pecu.
vbi Bartol.Bald.& Salic.& latius Curt.Sen.ibidem. nu-
me.64. Aretin.in l.interesse. de acquirend. posses.& in
capitu. examinata.colum.3.de iudic. secuti sunt recen-
tiores,vt Zasius in secunda parte Antino. aliquot disso.
lut. Nec in hoc dissentit Corasius lib.3.miscella. iuris
capit.2.nume.14.dum voluit,nec per voluntarium se-
89 questrum†possessorem priuari possessione rei suæ,qua
de re nunc dicam. Atque ita intelligunt. l. interesse.ff.
de acquiren.posses. Imò procedit hæc sententia etiam
90 eo in casu, cum †sequestrum loco primi decreti subro-
gatur, licèt enim ex eo primo decreto possessio trans-
feratur, cap.2.de dolo & contuma. non tamen ex ip-
so sequestro ita Aret.in dicto cap.examinata, colum.3.
à quo non dissentit Corasius d.capit.2.nume.12.si ergo
perturbatur possessio hæc, reddi debet interdictum
huic possessori,cõtra quem factum est sequestrum. Pro
cedit etiam cum iudex possessionem in sequestrũ apud
se retinet.ita Io.Fabri.in d.§.retinendæ.nu.7.ver. Quid
si Iustitiarius,insti.de interdi.eum secutus est Paris. quẽ
mox referam.

91 Secundus est casus,cum †vnus tantum extat posses-
sor,qui,ob motam sibi controuersiam, sua spontè rem
apud sequestrum deponit. Quod sequestri genus vo-
luntarium Doctores appellant, vt est cum propter se-
curitatem creditoris, vel agentis actione reddi, volun
tarie ad sequestrum partes descendunt. Hoc casu si
possessio hæc perturbari contingit, interdictum vti
possidetis,non redditur illi primo possessori: sed se-
92 questro. Ea est ratio, quod† sequester possidere dici-
tur.l.licèt.ff.de pos.quam ita relati interpretes intelli-
gunt. Verum ab hac opinione dissentiunt Aret.in di-
cta l.interesse de acquiren.posses.& Corasius d. cap. 2.
numero.15.qui aliter interpretati sunt d.l.licet, vt mox
subijciam. Ea ratione vsus est Corasius,quod ex volun-
taria hac depositione & sequestro non præsumitur pos
sessorem voluisse iactare, atque ita perdere possessio-
nem suam. Ego idem cum his sentio quo ad ciuilem
possessionem saltem,quæ animo solo retineri posse di-
citur.l.3.§.in amittenda.ff.de acquir.posses. quem sanè
animum non dicitur deposuisse ex sequestro hoc volun
tario. Quocirca in hac specie nostra dubium non est,
quin huic primo possessori reddatur hoc interdictum,
quod ciuiliter tantum possidenti reddi diximus supra
quæst.2.

93 Tertius est casus, cum†ambo possidere contendunt,
atque ita incertum est quis possideat. Hoc in casu si pos
sessio apud sequestrum donatur,& illa perturbetur,in-
terdictum hoc non illis contendentibus, sed ipsi seque
stro reddi debet. Ea est ratio,quia in ipsum sequestrum
possessio translata esse dicitur:ita docuit Aretin.in l.in-
teresse.ff.de acquirend.posses.quem secutus est Cora-
sius d.lib.3.miscel.c.2.nume.15.& Aretini nomine sup
presso idem scripsit Zasius in secũda parte Antino. dis-
94 solu.nu.4.ita intelligentes d.†l.licèt.ff.depositi.
95 Quartus est casus cum res† simplici custodiæ alicuius
mandatur, postquam rei dominus eam suo nomine ap-
prehendit, vt putà si feudi dominus priuato vassallo iu
re feudi possessionem apprehendit,& possessionem ali
cui custodiendam simpliciter tradit,tũc si possessio tur
betur interdictum hoc redditur domino feudi:cum il-
la manus iniectio & custodiæ traditio in modum seque
stri non sonet;nec dominũ ipsum possessione apprehẽ-
sa priuat,sed is custos nomine ipsius domini possidere
dicitur,ita docuit Io.Fabri in d.§.retinendæ.nu.7.insti.
de interdict.quem explicat clarius Parisien. in commẽ-
tarijs ad consuetud.Parisien.tit.1.§.2.glo.4.nu.19. Hęc
sunt maximè annotanda ad interpretationem statuto-
96 rum Patauij†sub rub.de possessione turbata.cap.1. †Bri
97 xiæ 152.in criminal.sub rub. De vi molestatiua. & † Pa-
98 piæ 31. in criminal.sub rub.de pœna illius, qui violen-
tiam &c.Nam dum puniunt turbantem possessorem,lo
cum illa habent ad fauorem primi possessoris iuxta pri-
mum & quartum casum iam relatos.In secundo vero &
tertio casu non competit accusatio, nec pęna defertur
primo possessori,sed illi sequestrario, cum is possidere
dicatur.Quod tamen consequitur iste totum reseruanit
illi,cuius adiudicabitur possessio. Ita etiam erit decla-
99 randum†statutum Ferrariæ,lib.2.sub rub. De possessio-
ne turbata.

100 QVAERO duodecimò, an hoc†interdictum red-
datur possessori pro possessione cuiusuis rei corpora-
lis immobilis,si in ea turbari contingat? Et reddi * vno
ore oẽs scribunt:ita Bart.in l.2.in prin nu.3.post gl. ibi.
ff.vti possid.Bal.& Salicet.in l.vnica.C.eod.ille nume.5.
iste col.2.oppo.4.& Ang.Aretin.in §.quadrupli.nu.48.
ver.item dixi.inst.de actio. Quam quidem sententiam
probat.l.1.§.interdictum.ff. vti possi.& tex.§. sed inter-
dicto.insti.de interdict.Nec aduersantur edicti uerba,
101 †quæ de solis ædibus loquuntur.d.l.1.in prin.ff.vti pos-
102 side.siquidem gratia exempli ita scriptum fuit, †exem-
pla autem non restringunt,sed declarant.l.damni infe-
cti quidam.in princ.ff.de damno infect.§.sed hactenus,
insti.de gradib.Accedit, quod licèt Prætoris edictum
de ædibus loquatur,attamen & ad alia extenditur,quę
sanè extensio cum ex mente edicti proueniat, directò
concedi dicitur, quod latius explicat Salicetus præci-
tato loco.

103 QVAERO decimotertiò,an †hoc interdictũ redda
tur quasi possessori seruitutis,cũ in ea perturbatur? Bar
tol.in l.1.in prin. nume.4.ff.uti possid.duos casus distin
guit. quam quidem distinctionem tacitè probauit idem
Bart.in l.1.§.1.nu.2.C.eo.& ibi clarius Salicet.colum.4.
versi.oppo.6.quæ distinctio fuit Iacob.de Aren.& eam
probarunt Ang.Aret.in §.retinendæ.nu.3. versi. tertiò
competit.insti.de interdict.Lanfrancus Orian. in rub.
de causa posses.& proprie.col.8.versi.tertia conclusio.
Pract.Papien.in forma libelli pro turbata possessione.
in prin.nu 3.Io.Bolognet.in l.naturaliter.§. nihil com-
mune,prima parte.nu.44.de acq.posses.& Io. Corasius
in l.pen.nu.18.ff.de seruit.sed Fabius in d.§.nihil com-
mune.nu.124.dubitat.

104 Primus casus est cũ†seruitus est cõtinua,quales sunt
vrbanæ seruitutes.l.foramen.ff.de seruit.vrb.præd. tuc
conceditur hoc interdictum,vtile tamen, ita sensit gl.
d.l.1.in prin.ff. vti possid.& probat.l.quoties.la 2.ff. de
seruit.ibi,& ideo interdicta ueluti possessoria cõstitu
105 ta sunt,qui enim†seruitutem debet, patientiam habet
præstare,vt seruitutem habens ea vtatur. Quocirca, si
106 contradicit,eam†patientiam non præstat, & ob id tur-
bat.quod eo loci declarant Bartol.& cæteri, & Craue.
consi.291.col 1.& probat.l.2.§.vlt.& l.& si fortè.§.sciẽ
dum.& l.sicuti.§.Arist.& ibi gl.ff.si seruit.vend.Confir-
107 matur, quoniam ita uidemus vtile † interdictum vnde
vi,reddi pro quasi possessione rei incorporalis, queadmodum
modum latè scripsi in cõmentarijs de recuperãda pos-
L sessio.

sessio. Remedio primo. q. 8. Et pro quasi possessione iurisdictionis concedi infra dicemus. Illud prætereà annotandum est generatim † interdictum pro quasi posses-
108 sione competens, vtile esse. Ita Marian. Socin. Sen. in c. conquestus. nu. 8. de foro compe. Dec. in cap. licèt causam. nu. 29. de proba: post Abbatem ibi. & Bellon. consil. 11. nu. 2. & Nata consi. 398. nu. 38. lib. 2. qui de re hac nostra loquitur.

109 Secundus est casus cum † seruitus est discontinua, vt seruitutes rusticæ. l. seruitutes. la 4. ff. de seruitu. tunc nec directum, nec vtile interdictum, vti possidetis, con-
110 ceditur. Nec enim solet † lex nisi in casu necessario sua adhibere remedia. l. 1. §. ex hoc rescripto. ff. de ventre inspicien. nec frustrà quidquam inducere. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. nomi. cauea. l. postliminij. in fin. ff. de capt. & postlimi. reuers. At qui pro seruitutib. rusticorum prædiorum specialia interdicta prodita sunt, de itinere actuque priua. De riuis. De aqua quotid. & æsti. non itaque fuit necessarium ad interdictum uti possidetis confugere. Quocirca dubium esse uide-
111 tur, quod scribit † Orianus loco iam citato concedi ei, qui impeditur aquam æstiuam, uel quotidianam duce-
112 re. Ita quoque est dubium quod respondit † Socin. Sen. consi. 95. ad finem lib. 3. hoc interdictum vti possidetis reddi pro quasi possessione depascendi. est inquam dubitabile, cum seruitus depascendi sit rustica. l. 1. ff. de serui. rustico. prædio. Verum hac de re infra q. 19. dicemus. Qui autem sit effectus ex hoc interdicto in casu huius quasi possessionis recenset Bartol. in l. vlt. num. 3. ff. vti possid. qui uidendus erit. Distinctio horum casuū
113 est annotāda ad declarationem † statuti Ferrariæ lib. 2. sub rub De possessione turbata, &c. quod solum loquitur de possessore, ut etiam intelligatur de quasi possessore. cæterum distinctio hæc cessat in dispositione statutorum, quæ pœnam in hos turbatores sanciuerūt, ut
114 sunt illa statuta † Patauij, Brixiæ, atque Papiæ, quæ supra pluries retulimus. Nam illa indistinctè puniunt turbantes hos quasi possessores, & in specie tradit Bald. in c. licèt causam. in fi. de proba. post Bart. in l. sed & si possessori. §. item si iura uero. ibi Ias. nu. 28. de iureiu.

115 QVAERO decimoquartò, an hoc † interdictum concedatur domino castri, qui in quasi possessione iurisdictionis illius castri & seruitutū à uasallis & subditis præstandis turbatur? Duos casus distinguit Bartol. in l. 1. in princ. nu. 5. ff. uti posside. quam quidem distinctionem, supprésso Bartoli nomine probauit Salic. in l. vnica. col. 4. uersi. iuxta quæ quæro. Abbas, & cæteri in cap. licet causam ibi Bar. nu. 65. de proba.

116 Primus est casus, cum † agitur de seruis glebæ adscriptis, tunc domino turbato conceditur directum interdictum, vti possidetis. Ea est ratio, quòd de seruis his idem iudicamus, quod de re immobili. l. quemadmodum. C. de agric. & censi. lib. 11. & l. longe. ff. de diuers. & temp.
117 præscrip. Nam cum à solo non recedit † seruus adscripticius fundi pars quodammodo iudicatur, atque ita inter immobilia connumeratur, vti declaraui in Tract. de Recupera. possessio. Remedio decimo, num. 5. Et in specie idem censuit Ioan. Fabri. in §. retinendæ. nu. 6. insti. de interd. qui extendit & ad colonos modici temporis. & ibidem Io. à Platea, col. 2. uer. ad secundum.

118 Secundus est casus, cum agitur † de seruis glebæ non adscriptis, hisque similibus seruitijs atque obsequiis ab eis præstandis, tūc redditur interdictum hoc vti possidetis utile ex capitu. licèt causam. de proba. Quod intelligit Io. Fabri. in d. §. retinendæ, num. 6. nisi is perturbator ex ea perturbatione haberet animum acquirendi possessionem domini, ob quam coloni & serui turbantur, eoque loci rē hanc egregiè explanat. Vtriusque uerò casus ratio quòd reddatur interdictum hoc siue directum siue vtile domino, ea est, quod ex turbatio-
119 ne † illata seruis & hominibus ipse castri dominus in quasi possessione iurisdictionis turbari dicitur. quam

ferè rationem perpendit Abbas in dicto cap. licèt causam. & ibi Aretinus, nume. 32. & Bero. nume. 65. qui & alteram rationem à Ioan. Andrea perpensam tuetur. Verum aduersus hanc distinctionem & utrumque illius membrum dubitationem mouet Bartolus, quod hæc quasi possessio iuris causam discontinuam habet, cum hominis factum requirat. l. foramen. ff. de seruitu. vrbano. prædio. non ergo hoc interdictum concedi debet, quemadmodum nec conceditur pro quasi possessione seruitutis discontinuæ, vt superiore quæstione in secundo casu explicaui. Nodum dissoluunt Bartolus & Salicetus præcitatis locis, dum scribunt, distinctio-
120 nem illam seruitutis habentis † causam continuam vel discontinuam solum adhiberi in seruitutibus realibus, quæ à re rei debentur. Nam, cum res animum non habeat, dici non potest quasi possideri, nisi quatenus de facto vsus est, sed in iuribus quæ personæ debentur, quasi possessio continua dicitur, & si iura ipsa, quatenus ius respiciunt, discontinuam causam habeant. si quidem hæc quasi possessio quasi possidentis animo
121 tueri potest. Hinc † vsus, & vsusfructus præscribi potest. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsuca. & in l. vlt. in fi. C. de præscri. longi tempo. & si glo. ibi dissentiat. His casibus locū habebunt relata statuta punientia turbantes possidentes, vel quasi.

122 QVAERO decimoquintò, econtra, an † hoc interdictum reddatur subditis vasallis aduersus dominum, à quo in statu suæ quietæ & pacificæ libertatis turbantur, atque molestia afficiuntur? Baldus in l. prima. in fi. prin. C. commun. de manumiss. uno uerbo scripsit, reddi iudicis officium, quo quidem oppressis solet succurri ex l. cum scimus. §. caueant. C. de agricol. & censib. lib. 11. Idem sensit Rebuffus in commen. ad Regias constitu. Galliæ tomo tertio, titu. De materiis possessoriis,
123 artic. 5. gloss. 1. nu. 16. scriptum reliquit. in Gallia † literas nouitatis (quod possessorium remedium est huic simile) non concedi subdito aduersus proprium dominum, sed dari uel hoc iudicis officium, uel utilem confessoriam. Quod non procedere intelligit, cum subditus possessionem cum altero communem habet, nam ratione communionis conceditur & ei illud nouitatis remedium. argumen. l. si communem. ff. quemad. seru. amitta. & refert Ioan. Gallum. q. 184. attestantem ita arresto Parisiensi fuisse diffinitum, scribit etiam Bald. in l. 3. C. qui bonis ced. possunt. ex illa constitutione, quòd ille, qui timet ne alterius causa grauetur, iudicis officiū implorare potest. Ego opinor in specie nostra utile interdictum, vti possidetis, his subditis concedi posse, cū ipsi ita quasi possessionem suæ libertatis obtineant, ut domini quasi possessionem seruitutis, vt superiore quæstione diximus. Nec hoc casu dicendum est, non reddi
124 hoc interdictum † vasallo contra dominum, ob id quod nec redditur interdictū, vnde vi, vti diximus in Tract. de recupe. poss. Remedio primo. nu. 94. ut nec etiam ei conceditur remedium ex l. si quis in tātam. C. unde ui. uti diximus eodem tractatu remedio 9. nume. 53. Quia respondetur extare maximam inter hæc differentiam. Nam illa ob dolum infamant. hoc uerò interdictum dolum non habet sui natura annexum, vt dicemus infra q. 69. Quocirca infertur, quod si hoc interdicto ageretur cum dolus turbantis arguitur contra dominum ita cessaret, ut illud interdictum unde ui, quemadmodum si criminaliter ex dispositione statuti ageretur, ut infra d. q. 69. dicemus. & ibi alia exempla adferemus.

125 QVAERO decimosextò, an † hoc interdictum uti possidetis concedatur Rectori ecclesiæ aduersus eum, qui in ecclesia turbationem facit? Duos casus distinguit, atque constituit Bart. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. uti possid. à quo nō dissentit Beroius in c. licèt causam. nume. 2. & nume. 66. extra de probat. & scribunt Doct. in capitu. audita. de restitutio. spoliato. Beroius in consil. 11. nu. 5. lib. 1.

Pri-

126 Primus casus est, cum † Rector ecclesiæ turbatur in quasi possessione iuris rectoriæ, tunc ei redditur hoc interdictum. Illa est ratio, quod huic Rectori competit quasi possessio, quæ hoc interdictum tribuit. Accedit,
127 quod si † Rectori rei vendicatio, quæ dominium præsupponit, ad vendicandum ecclesiæ bona conceditur. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. a fortiori concedi debet
128 hoc interdictum. Præterea † bona ecclesiæ sunt concessa Rectori pro eius præbenda, qua quidem in præbenda Rector, clericusque fructuario æquiparatur. cap. lite-
129 ras. de proba. vbi Innoc. Hinc dicimus † clerico concedi remedium. l. si quis in tantam. C. vnde vi, aduersus vim occupantem bona suæ ecclesiæ: quod fusius explicaui in commentarijs. De recuperan. poss. remedio nono, quæst. 37.
130 Secundus est casus † cum turbatur possessio ecclesiæ, considerando ecclesiam vt corpus quoddam solo cohærens: tunc non conceditur huic Rectori agere ex hoc interdicto: sed ei redditur illud interdictum, ne quid in loco sacro. l. 1. §. vlt. illo tit.
131 QVAERO decimoseptimo, an † hoc interdictum patrono ecclesiæ aduersus turbantem in sua quasi possessione præsentandi, in ecclesia reddatur? Et reddi scriptum reliquit Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitutio. Galliæ tomo tertio, tit. De causis beneficiorum possessorijs, in præfatione. nume. 7. post Barb. consi. 68. lib. 3. Decium consil. 124. 125. & consil. 129. & Io. Gallum. q. 163. Verum Decius nihil in hac specie affirmauit, immo nec ipse Barbatia hoc scribit, solum ille respondit, quibus actibus dicatur quæsita quasi possessio præsentandi, de interdicto vero vti possidetis, an ei reddatur, nullum verbum. opinor tamē veram esse Re-
132 buffi sententiam, cum in hoc iure † præsentandi consideretur quasi possessio. capit. consultationibus, de iure patro. & scribunt Barbat. & Decius in præcitatis eorum responsis. Illa ergo quasi possessio, ut cæteræ omnes, apta creditur parere hoc interdictum. Idem sensit Francisc. de Marchis. q. 140. in 2. parte. Ita pariter locus erit dispositionibus statutorum vti superioribus casibus re-
133 latis, præsertim † statuto Brixiæ in criminalibus 152. sub rubri. De violentia molestatiua. ex illis verbis, vel aliquam personam ecclesiasticam, &c. & ibi in eius possessione, vel quasi.
134 QVAERO decimooctauo, an † reddatur hoc interdictum illi qui turbatur in quasi possessione perceptionis decimarum? Et reddi scriptum reliquit Rebuffus in præcitatis commentarijs ad Regias constitutio. Galliæ, tomo tertio, tit. De causis beneficiorū possessorijs, in præfatione. nume. 8. Idem Rebuffus in Tractat. de decimis.
135 q. 9. nume. 3. qui num. 4. subiungit, hoc † interdicto agitam contra subditos recusantes decimas soluere, quam cōtra alios curatos, religiosos, seculares, aut regulares, & generaliter contra quoscunque turbantes curatum, seu alium decimas possidentem in sua decimarum perceptione. subijcit etiam nume. 5. quod Rector post adeptam possessionem beneficij, etiam si nullas adhuc perceperit decimas, potest mouere hoc interdictum, si impeditur has decimas percipere, cum sufficiat illum adeptum fuisse in vniuersum beneficij possessionem per inductionem a superiore de collatoris mandato factam. Atque ita seruatum quandoque in iudicijs fuisse testa-
136 tur. Quod est annotandum ad interpretationem † statuti Brixiæ 152. in criminalibus. sub rub. De vi molestatiua. &c. dum simpliciter punit turbantem quasi possessorem in perceptione decimarum, intelligitur statutum etiam si adhuc is quasi possessor nullas decimas percepit, cum satis sit, eum esse effectum quasi possessorem ex adepto beneficio & iure in vniuersum.
137 QVAERO decimonono, an † reddatur hoc interdictum illi, qui est in quasi possessione iuris depascendi? Et reddi affirmarunt Socin. Sen. consi. 95. ad finem. lib. 3. & Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constit. Galliæ tomo tertio, titulo. de causis beneficiorum possessorijs in præfatione. nume. 9. qui eiusdem sententiæ recenset Cępollam, Guidonem Papę, & Cassan. qui vix hoc scribunt. Cum seruitus depascendi pecora est vrbana, dubitatione caret hæc iuris sententia, sed cum rusti-
138 ca est, ambigi potest. Aliquando enim † vrbana, aliquando rustica iudicatur iuxta qualitatem fundi, cui illa debetur. l. prima, vbi glo. ff. de seruit. rustic. prædio. & declarat Cæpolla in tract. de seruitu. rustic. prædio. cap. 9. De seruitute iuris pascendi. numero quinto. Ego opinor. reddi hoc interdictum etiam pro rustica, cum nullum pro ea speciale interdictum detur, atque ita declarari possunt quæ scripsi supra. quæst. 13. ad finem.
139 QVAERO vigesimo, an hoc † interdictum reddatur illi, qui est in quasi possessione percipiendi præstationes personales? Bartolus in l. 1. in princip. ff. vt possidet. remittit se ad ea, quæ scripsit in l. vltima, ff. quo. bono. Io. Fabri in §. retinendæ. nume. 21. versic. In contrarium. instit. de interdict. scriptum reliquit, esse periculosum agere hoc interdicto pro hac quasi possessione personalis præstationis. & ab eo non dissentit Guido Papæ. quæst. 552. In materia, colum. 3. versi. circa quintum. Ea ratione, quod vix poterit probari possessoriū, quod necesse est probare adfuisse tempore turbationis, vt suo loco infra dicemus. Et hanc sententiam veriorem credo ex his, quæ scripsi in commentarijs, de recuperan. possessio. remedio primo, nume. 87. quo loco scripsi, veriorem esse sententiam legistarum, qui nega-
240 runt † spoliato hoc iure percipiendi præstationes personales reddi interdictū vnde vi. Nec aduersatur quod scribit Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias cōstitutio. tomo tertio, tit. de causis beneficiorum possessorijs in præfatione. numero secūdo, dum ait veriorem esse canonistarum opinionem, immo reddi hoc interdictum. Nam verior est contraria legistarum sententia. & ipse Ioan. Fabri a Rebuffo relatus id ex æquitate concedi posse affirmat, & ob eam æquitatem fortè ita seruat Gallia, vt scribunt Petrus, Iacobus, & Cassan. quos Rebuffus recenset. Aliis tamen remedijs succurritur, ut
141 suis locis dicemus. Declarari ex his potest † statutum Brixiæ 152. in crimin. sub rub. De vi molestatiua, vt scilicet non habeat locum hoc in casu, cum non possit considerari aliqua quasi possessio rei mobilis, vel immobilis, vt semper statutum illud considerat.
142 QVAERO vigesimoprimo, an † hoc interdictū reddatur illi, qui turbatur in quasi possessione eligendi Magistratum, & a Domino vniuersitatis vel ab altero impeditur, ne eligat? Bartolus in l. 1. §. huius autem interdicti. nume. 3. ff. vti possid. aliquot casus distinguere atque constituere videtur. Non dissentiunt Ioan. a Platea. in §. retinendæ. colum. 2. versi. item competit. instit. de interdict. Rebuffus in commentarijs ad Regias constitu. Galliæ tomo tertio, titu. de causis beneficiorum possessorijs, in præfatione. nu. 6. & Franc. de Marchis. q. 140. parte 2.
143 Primus casus est, cum † electus a superiore atque ita a Domino vniuersitatis non admittitur a ciuitate, vel illi electioni ciues, oppidani ve parere recusant, tunc illi superiori eligenti non conceditur hoc interdictum. siquidem non is Princeps & superior eligens, sed is electus in sua quasi possessione iurisdictionis turbatur. quod id illi redditur hoc interdictum, quod reddi solet pro quasi possessione iurisdictionis, vti scribunt Ang. Aret. in §. retinendæ. nu. 3. vers. quarto competit. insti. de interdict. Ruinus consi. 53. nume. 3. lib. 4. & Franc. de Mar-
144 chis. q. 447. in 2. parte. Ipsi vero † domino, qui iam elegit, conceditur actio in rem, vel confessoria, vel iudicis officium, ita docuit Bartolus. in dicto §. huius autem in-
145 terdicti. nume. 3. versic. primo modo. Non enim † interdictum locum habet cum inferior contradicit superiori, sed tunc cum alter contendit, se iurisdictionem in eos subditos habere. l. tertia. §. hoc interdictum. ff. de

re dominium. Quod tradit & Guido Papæ Tracta. de primo & ſecundo decreto, numero.38. & declarat Michael Vrcurrus in repet.l.ſi finita.§.Iulianus. numero 256.ff.de damno infecto. Qua de re nunc non contendo.

168 Secundus eſt caſus, cum† is qui egit actione perſonali, vt creditor ratione ſui crediti, & ij ſimiles miſſi ſunt in poſſeſſionem a Prætore ex ſolo primo decreto: quod quidem fieri ſolet rei ſeruandæ cauſa, ad coercendam creditoris contumaciam, vt is tædio affectus ad iudi-
169 cium veniat, quæ quidem poſſeſſio, † ſeu detentio ob tædium & moleſtiam, quam ſuſtinet debitor, tædialis appellatur ſæpiſſimè à ſtatutis ciuitatum: quemadmo-
170 dum facit† ſtatutum Papiæ ſecundum in ciuilibus atque poſſeſſionem tædialem appellari in regione illa Longobardorum ſcribit Iacob. Beluiſius in tracta. de primo & ſecundo decreto.nume.35. Hoc itaque in caſu non redditur huic ita miſſo hoc interdictum. ita clarè probat.l.ſi duo.§.creditores.ff. vti poſſid. quem textum ita ibi intellexerunt gloſ.& Bart. idem docuit Iaſon.in l.3.§.genera nume.10.ff.de acquirē.poſſeſ. & in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. nume.15.ff. de re iudi.vbi eiuſdem opinionis recenſet Bald. Idem ſcripſerunt doctiſſimi Iacobus Cuiacius lib.5.obſerua.iuris cap.22.& Hotomanus in §. retinendæ. Inſtitu. de interdict. ita
171 †nec ſpoliatus habet interdictum vnde vi. Ludouicus Bologn.in repe.l.ſi finita.§.Iulianus.nume.160. de damno infecto. poſt Imolam. in l. ſi quis miſſum.§.iudex, eod.titu. Ea eſt huius doctrinæ ratio, quòd hic credi-
172 tor†ita ex primo decreto miſſus in poſſeſſionem nō dicitur poſſidere, cum ſola rei cuſtodia atque ita detentatio mandata ſit d.l.ſi duo.§.creditores.ff. vti poſſide. & probant.l.officium.ff.de rei vend. l. cum legati.ff. ex quib.cau.in poſſ.eat.l.is cui,ff.vt in poſſeſ.lega. & l.3.§. vlt.ff.de acq.poſſeſ.& ſcribūt Bartol.in l. ſtipulatio iſta. §.hæc quoque.nume.2.de verb. oblig. Iacobus de Beluiſio in Tract.de primo & ſecundo decreto. nume. 21. 22.Guido Papæ Tracta. de primo & ſecundo decreto. nume.17.Socin.in l.1.§.per ſeruum corporaliter. nu.6. de acquiren.poſſeſ.& ibidem Iaſon. nume. 7. idem Iaſon.in d.§.genera.nume.23.Decius in cap. conſultationibus.nume. 10.de officio deleg.Neguſant.in Tract. de pigno.parte tertia, membro ſecundo. nume. 6. & Michael Vrcurrus in rep.l.ſi finita.§.Iulianus.nume.116.& nume.214.& ibi Bologn.nume.169.ff. de dam.infecto.

173 Cur autem creditor à prætore miſſus † in poſſeſſionem ex primo hoc decreto non poſſideat ambigunt interpretes, omiſſa ratione, quam affert Alexand. in d.§. Iulianus. Cum illa reiiciatur à Decio in d.capit.conſultationibus.nume.10.& eius ſuppreſſo nomine ab Vrcurro.in d.§.Iulianus.nume.213.Cum Speculatore in Tracta.de primo & ſecundo decreto. §. iam de effectu nume.12.Decio & Vrcurro locis iam citatis (quorum rationes ſimul iungo, atque vnam conſtituo (dicendum eſt; Prætorem non ideo facere hunc poſſeſſorem, quod ei iure quodam extra ordinario ſuccurrere uoluit. Nā iure ordinario mittendus foret (inquit Speculator) in poſſeſſionem perſonæ, cum illa obligata ſit; non autem in poſſeſſionem rei minime obligatæ. Cæterum, quia libera perſona poſſideri non poteſt. l. cum hæredes.§. vlt.de acquir.poſſ.c.2.de pigno. iccircò ei ſuccurritur, vt in poſſeſſionem rerum mittatur, non vt poſſideat, ſed ut detineat, cauſa cuſtodiæ, donec debitor affectus tædio ad iudicium ueniat.cap. quoniam frequenter.§. vlt.vt lite non conteſt. Quòd etiam feciſſe uidetur Prætor, quia iniquum ſibi videbatur, ob ſolam leuem contumaciam, priuare debitorem ſua poſſeſſione, quæ maximum commodum adferre ſolet.§.commodum. inſti.
174 de interdictis. Et neminem ob† contumaciam præſertim leuem iure ſuo priuari cenſuit poſt alios idem Decius.in l.2.numero 30.C.de eden. Aretin. conſil. 146. numero 1.& Craue.conſil.103. nume.8. ſufficere ergo exiſtimauit Prætor, debitorem contumacem coerceri poſſe ſola detentione ſuo aduerſario facta. Eſt quidem magna moleſtia & graue tædium, quibus is debitor affi citur, cum (vt ſcribit Specu.d.§. iam de effectu, nu.21.)
175 liceat huic†miſſo in poſſeſſionem, ita ingredi cubiculum, aulam, cellarium, coquinam, & penum, vt & ipſemet creditor uerus poſſeſſor.

176 Extenditur hæc† ſententia, vt etiam procedat, cum is debitor promiſit creditori tradere nudam poſſeſſionem, ad quam creditor non agit, & cuius cauſa obtinet primum decretum. Nam adhuc iſte creditor ſolum aſſecutus eſt detentationem. ita docuit Baldus. in l.conſentaneum, nume.33.C. quomodo & quando iudi.quem in ſpecie noſtra ſecutus eſt Iaſon dicta l. 3.§. genera.nume.10.verſicu. amplia iſtum. de acquirenda poſſeſsione.

Declaratur primò hæc concluſio, & caſus vt non
177 vendicet ſibi locum cum† creditor iſte miſsus in poſſeſſionem ex primo hoc decreto, fructus rei, in cuius poſſeſſionem miſsus eſt, lucratur, ita diſponente ſtatuto; quemadmodum cautum eſt ſtatuto Bononienſi, ac Florentino. Nam huic ita miſſo in poſseſsionem redditur hoc inter dictum, ſi in ea poſseſsione turbatur. ita poſt Baldum in dicta l.conſentaneum, nume.30. verſicu.idem fortè.C.quomo.& quando iudex, in ſpecie ſenſerunt Alexand. & Iaſon in dicto §. genera. ille numero decimoſeptimo.iſte numero duodecimo, dum declarant à ſe propoſitam concluſionem, qua aſserunt miſſo in poſseſsionem ex primo decreto non reddi hoc interdictum. Ea eſt aperta & clara ratio, quod hic
178 creditor†vere poſſidere dicitur, cum commodum perceptionis fructuum ad poſsetsorem ſpectet. l. Fulcinius.§.ulti.ff.ex quibus cauſis.in poſseſsio.ea. glo.l.tertia.§.ex contrario.de acquir.poſseſsio. & ſcribit Bald. in dicta l.cōſentaneū.quo loci ſcribit hoc unum, quod
179 præterire nec poſſum, nec debeo;†ſtatutum hoc, quòd miſsus in poſseſsionem ex primo decreto lucretur fructus, iure validum eſse. Hoc idem docuit Bald. in l. acceptam.nume.vigeſimonono.verſicu. vnde vale ſtatutum.C.de vſuris.idem in l.ſecunda.§. ſi abſens, numero ſeptimo.ff.ſi ex noxali.cau.aga. & in capitu. conſultationibus, nnmero quinto, & ibi Felinus. nume. nono, & Decius, nume.duodecimo. de offic.delega. vbi
• communem eſse aſserit. His accedunt Specu. in titu. de primo & ſecundo decreto.§.reſtat, nume.10.verſic.
180 item ſecundum ſtatutum, qui ita declarat†ſtatutum Bononiæ, quo miſsus in poſseſsionem ex primo decreto fructus ſuos facit. Imola in dicto §.Iulianus. & Alexand.nume.100.106.idem Alexand. conſil. trigeſimoprimo.nume.7.lib.6.Socin. Sen. conſil. 116. in fine lib. primo.Anto.Neguſant.in tracta.de pigno. parte tertia. membro ſecundo, numero quinto.verſicu. ſecundo fal
• lit.& • communem hanc eſse opinionem teſtatur Michael Vrcurrus.in dicto §.Iulianus. numero 236.& ibi Bolognet.numero 188.& copioſius, numero 193. Ea ratione vtuntur omnes, quòd in pœnam contemptus
181 voluit † ſtatutum contumacem illum priuari commodo fructuum. Lex enim, quæ iuſta eſse ſolet, ex iuſta illa cauſa id fecit, quemadmodum idem facere poteſt Prætor ob nimiam contumaciam dicta l. Fulcinius.§.vl.ex quibus cauſ.in poſseſs. eat. Nec iuri diuino repugnat hoc ſtatutum, quemadmodum aduerſus relatam communem opinionem malè opinati ſunt Bartol.Angel.& Abbas, qui à præcitatis referuntur. id quod apertè oſtendit Vrcurrus.in dicto §. Iulianus. nume.236.addo Barba. in cap. quoniam frequenter.§. in
182 aliis, nume.15.vt lite non conteſt. Hæc tamen †declaratio procedit ratione quantitatis ipſius debiti, cum pro ea ſumma tantum miſſio ualeat, & fructus is lucretur; non autem ultrà.ita declarat Alexand.in dicto §.Iulianus. & ibi Vrcurrus. nume.235. idem ſenſit Felinus. in dicto cap.conſultationibus. nume. 10. in fine. de offic. deleg.

L 3

183 delega. Præterea hæc declaratio procedit, si modo † re ipsa facta est missio in possessionem, & is missus cum ef-
184 fectu fructus percepit. ita egregiè, declarando † statutum Florentinum. respondit Dec. consi. 400. nu. 8. versi. non obstat, dum dicitur.

Declaratur secundo, vt non procedat cum Prætor
185 † misit in possessionem hunc creditorem ex primo hoc decreto, magna causa permotus, vt puta magnam ob contumaciam. Nam huic ita in possessionem misso redditur hoc interdictum. ita in specie senserunt Alexand. & Iason. in dicto §. generaliter. ille nume. 16. iste nume. 13. dum a se firmatam conclusionem, qua hac de re agunt,
186 declarant, nec cæteri dissentiunt. siquidem † hanc ob causam hunc possessorem efficit Prætor. ita censent omnes, vt glo. l. 4. §. si fortè. ff. de damno infecto. Baldus. in l. consentaneum, nume. 30. C. quomodo & quando iudex. & in authen. ei qui, nume. 24. C. de bonis aucto. iudi. possid. Iacob. Beluis. in tract. de primo & secundo decreto, nume. 31. Guido Papæ tracta. de primo & secundo decreto, nume. 19. Felin. in capit. consultationibus, nume. 8. & ibi Decius, nume. 11. de offic. delega. Neguſ. in tract. de pignorib. parte tertia, membro secundo. numе. 6. versi. fallit autem. & versic. tertio fallit. idem docuit Vicurrus in dicta repe. l. si finita. §. Iulianus. numero 125. ff. de damno infect. & probat textus l. Fulcinius. §. vlt. ff. quibus ex cau. in possess. eatur. aufertur enim hoc casu possessio a debitore contumace, & in creditorem transfertur. Dissentiunt tamen ab hac opinione Salicetus in l. cum proponas. C. de bonis aucto. iud. possid. & Ludouicus Bolog. in dicto §. Iulianus. nume. 170. qui multa differit ad interpretationem & intellectum. dicta l. Fulcinius. §. vlt. sed quam rectè alij viderint. ego a recepta opinione non esse recedendum sentio. Magnam contumaciam esse intelligunt relati Doctores, cum de-
187 bitor † citatus, vt ad iudicium veniat, expressim se velle venire accusauit. Illud etiam adnotandum hic est, quod quando iudex concedit hanc missionem, vel expressim vel tacite per relationem ad acta. (quod expressum satis dici potest) dicere debet in ea sententia missionis, se mittere iubere hunc in possessionem vt verè possideat, ob nimiam cōtumaciam debitoris ad iudicium non venientis. Quocirca altero de duobus modis formari
188 † sententia potest. Vno, si ita pronuntiet iudex, quia nobis constat debitorem legitimè citatū recusasse ad nos venire, ideo declaramus illum esse in magna contumacia, & eam ob causam mittendum censemus creditorē in possessionem bonorum dicti debitoris, ita quod in pœnam ipsius contumacis possideat. Et hoc modo in-
189 telligi atque interpretari potest illa † opinio Imolæ. in dicto §. Iulianus, quam defendit Decius in dicto capit. consultationibus. nume. 12. de offic. delega. & Vrcurrus in dicto §. Iulianus, qui vtitur rationibus perpensis a Decio, eius tamen nomine suppresso. & Ludouic. Bolognet. dicto §. Iulianus. nume. 190. qui multa comminiscit. Ait Imola, non fore necesse Prætori exprimere, quod ipse creditor ita in possessionem missus fructus lucretur. Ego ita intelligo, non fore id necesse, cum Prętor facta declaratione illius magnæ contumaciæ, pronunciat illum esse mittendum in possessionem, ita vt possideat: nam tunc ex quo possessorem eum facit, dicitur in necessarium consequens tribuere ei facultatem percipiendi fructus: qui possessoris sunt. Nō tamen crederem satis esse, si Prætor ita pronunciaret, quia nobis constat debitorem esse in magna contumacia, vt ita declaramus, ob id censemus te esse mittendum in possessionem. Nam ex quo solum dixit, censemus, te esse mittendum in possessionem, noluit illum possidere. cum
190 † sententia, quæ strictè interpretationis est, vt scribunt Bart. in l. Iulianus. numero sexto. ff. de conditio. indeb. Decius in l. ius nostrum, numero vndecimo de regulis iuris. Socinus Iunior, consi. 181. nume. 67. libro secundo. Gozad. consi. 50. numero duodecimo. & Crauet. consilio 188. numero sexto, & consilio 216. in fine. solum concedat custodiam & detentionem. non ergo etiām de possessione est intelligenda. Nec me mouet, quod
191 scribit † Decius dicto capitulo, consultationibus, numero duodecimo, quod facta declaratione magnæ contumaciæ, resultat iuris dispositio, quod creditor ob eam causam missus in possessionem dicatur factus possessor. atque ita potest fructus consequi argumento l. prima, §. sed non, versicu. nam siquidem. ff. ad Senatusconsult. Turpil. quia dico, hic repugnare verba sententiæ, quæ hunc non faciunt possessorem, sed detentorem. Quod
192 vero † dicitur. in dicta l. prima, §. primo, ad Turpillia. procedit, cum iuris dispositio conuenit facto iudicis sententia declarato, vt eo in casu, cum iudex pronunciat aliquem esse calumniatorem, satis intelligimus, qua pœna puniri debeat: cum illa a lege statuta clare sit absque alia declaratione. & ideo cum pœna conueniat sententiæ, de ea satis intelligitur pronunciatum in sententia. At diuersum est in casu isto, in quo pronunciatio iudicis repugnat, nisi exprimatur, quod possessor is sit, qui iussus est in possessionem mitti. Non etiam hic re
193 pugnat, quod † scribit Specul. titu. de primo & secundo decreto. §. sequitur, numero sexto. dum ait, quod si iudex pronunciat agentem reali actione esse mittendum in possessionem rei a se petitæ, & adijciat in sententia, causa custodiæ, illam sententiam non efficere, quin is sit possessor: cum imperitia iudicis non possit immutare iuris communis dispositionem. l. si Filia. ff. familiæ erciscundæ. ita hic dicendum videtur, cum iudex pronunciat debitorem esse valde contumacem, non videtur facere posse, quin creditor efficiatur possessor, cum non possit Prætor immutare ius commune. Nō inquam hoc repugnat, siquidem in casu Specul. illa iuris communis dispositio est clara, nec pendet a declaratione Pretoris. Atqui secus est in casu nostro, in quo constitutum est a lege, ob magnam contumaciam debitoris, creditorem possessorem constitui posse, mediante iudicis declaratione. pendet ergo hoc a voluntate iudicis, non autem a necessitate. Nam quod subijcitur potestati, non est datum necessitati. l. quicquid, de iudicis. potest ergo si vult Prætor creditorem possessorem efficere, non tamen cogitur, vt cogitur in casu Specul.
194 Altero etiam modo formari † sententia potest, ut si ita pronunciet. Quia nobis constat debitorem legitimè citatum expressim recusasse ad nos venire, ideo censemus, creditorem esse mittendum in possessionem bonorum dicti debitoris, & ipsi creditori volumus de fructibus illorum bonorum responderi. Hac forma pronunciandum esse cēsuerunt Bartolus in dicta l. si finita. §. Iulianus, numero quinquagesimoprimo, de damno infecto. & ibidem Alexand. numero 105. id sensit Angel. in dicta l. Fulcinius. §. vltimo. ff. quibus ex causis in possessio. eatur. Abbas consilio octuagesimoquarto. Arbitror in dubij. ad finem. idem sensit Butrius. in capitulo, cum contingit, numero decimosexto, de dolo & contumacia. Hæc enim forma non differt effectu a præcedenti, quia quemadmodum illa concedit necessarium consequens: ita hæc permittit necessarium antecedens. cum enim dico ille possideat, sequitur, ergo fructus percipiat. ita si dico, fructus colligat: sequitur ergo possideat. Quinimo idem
195 ego dicerem, quando Prætor † in ea sententia, qua missionem hanc concedit, vsus est verbis, quæ possessori solum, non autem detentori conuenirent. vt puta, si ita pronunciaret, censemus, te mittendum esse in veram possessionem cum pleno effectu. Nam inquit, in veram possessionem: intelligit de possessione, quæ fructus tribuit, & quæ a detentatione differt, vt tradit Baldus in l. prima, numero primo, versiculo, si autem præferatur, C. communia de vsucapio. & Felinus in capitulo, causam quæ, numero
196 nono, de præscriptio. Et cum dixit, cum † pleno effectu,

fectu, intelligitur de possessione naturali, & ciuili. cum
plenum dicatur quod est perfectum ex omni parte, vt
copiose disserit Tiraquell. in repe. l. si vnquam in fine.
numero 10. 11. C. de reuoca. dona. & in tract. De retra-
197 ctu consangu. §. 4. glos. 1. numero 16. Non enim † de-
tentio operatur plenum effectum possessionis, cum fru-
ctus non faciat detinentis: nec tribuat interdictum re-
cuperatorium; quemadmodum scripsi in tracta. de re-
cuperan. possessio. remedio primo. quæstio. quarta. Ita
198 etiam dicendum est, si dixisset † Prætor, censeo te esse
mittendum in possessionem, ad te sustentandum, vt
hoc nomine vtitur in specie hac Butrius in cap. cum
contingat, numero decimosexto, de dolo, & contuma.
hoc est, vt possis viuere, intelligitur (inquit Butrius)
concessa possessio, cum sola custodia & detentatio non
tribuat commodum victus. Ita etiam si diceret, cen-
199 semus esse mittendum in possessionem, † amoto quo-
cunque possessore: nam dicitur amouere possesso-
rem, vt hic missus possideat, iuxta. l. 4. §. si fortè. ff. de
dam. infect. & declarat Vrcurrus. in d. §. Iulianus. num.
218. Cætera exempla his similia obseruabit diligans &
studiosus lector.
200 Secunda causa considerari † solet, qua Prætor potest
possessorem facere creditorem a se missum in posses-
sionem ex primo decreto, nempè cum timet Prætor,
ne rixa magna & scandalum aliquod inde oriatur, tunc
iubere potest debitorem contumacem è possessione di-
scendere, & hùc relinquere, vt possidere valeat, ita do-
cuit Barto. in l. si finita. §. si quis autem. ff. de damno in-
fecto. quem secutus est Vrcurrus in dicto §. Iulianus.
201 numero 125. Quibus intelligimus, † non licere Præto-
ri sine causa, sed sola sua voluntate possessorem face-
re a se missum in possessionem ex primo decreto. Cau-
sa enim iusta adesse debet, quod relati Doctores,
affirmant, & senserunt Baldus. in l. secunda. §. si ab-
sens. numero septimo. ff. si ex noxa. causa aga. & in
capitu. consultationibus, numero quinto, & ibi Fely-
nus. numero nono, de offic. delega. & probat l. quar-
ta. §. si fortè. l. Prætoris. §. de oper. & l. si finita. §. si quis
autem. ff. de damn. infecto. Quibus in locis a Prætore
edictum est, non nisi causa cognita possessoré esse con-
stituendum.
202 Declaratur tertio non procedere, † cum primum de-
cretum habet vim secundi, nam tunc is ita in possessio-
nem missus si turbari contingat, interdicto huc iuuari
poterit. Quandoquidem possidere dicitur, & fructus
etiam intra annos consequitur, vt scribit Vrcurrus. in
d. §. Iulia. nu. 240. quo loci recenset casus, in quibus pri
mum decretum habet vim secundi.
203 Declaratur quarto, vt non † procedat relata iuris &
Doctorum conclusio in casu. l. postquam. §. imperator.
ff. vt leg. no. caue. ex declaratione & explanatione Cy-
ni. in l. cum proponas. quæst. 14. C. de bonis aucto. iud.
possid. Alex in d. l. si finita. §. Iulianus. nu. 102. de dam-
no infecto & in l. 3. §. genera. nu. 18. de acquiren. pos. &
Anto. Negusant. in tract. de pign. parte tertia, membro
204 secundo nume. 6. versi. quarto fallit. Illius. † §. impera-
tor sententia est. si fideicommissarius petit sibi caueri
ab hærede de fideicommisso restituendo, & condem-
natus sit, si appellat de causa cognoscitur, sed interim
is fideicommissarius in possessionem, mittitur, quæ
missio etsi ex primo decreto sit, attamen eum fidei-
commissarium possessorem facit. Cæterum Ludouic.
Bologn. & Vrcurrus. in dicto §. Iulianus, ille numero
178. iste numero 221. multa ad huius loci explanatio-
nem adferunt, & ante Vrcurium explicat Ioan. Lon-
gouallius in l. imperium, nume. 88. de iurisdict. om. iu-
di. non tamen, mea quidé opinione, nisi sunt percepis-
se rationem, cur ita ab Imperatore, referente Papinia-
205 no, rescriptum fuerit. Quocirca ego ita † illud respon-
sum interpretari soleo. Cũ hæres, vt cautioné delegato
præstando a legatario requirit, & is legatarius nó cauit
ex edicto Prætoris mittitur legatarius in possessionem
omnium bonorum hæredis, idque custodiæ causa,
quod sensit & Duarenus lib. 1. disput. anniuers. cap. 21.
Et cum tunc non possideat legatarius, sed unà sit in
possessione cum hærede. l. is cui. in princi. ff. vt in pos-
sessio. legat. necesse non habet præstare cautionem hæ
redi. Non enim multum detrimenti sentit hæres, ex
quo ipsemet possidet, & vnà cum legatario rei insistit.
ita intelligo illa verba, dicto. §. Imperator, ibi, cum
alia sit edicti conditio. &c. Cum uerò hæres post mo-
ram ac latam contra se sententiam cautionem nõ præ
stat legatario, legatarius in possessionem illius rei tan
tum, de qua lata fuit pro legatario sententia mitti-
tur, illaque possessio in eum transfertur, non quidem
ex Prætoris edicto, ut superiore casu, sed ex rescripto
Imperatotis M. Antonini, cuius ui ob id legatarius
possessor efficitur, quòd in illius rei legatæ tantum
mittitur, cuius dominium iam obtinet. l. à Titio. ff. de
furtis, & quia iam hæres non solum moram commisit,
sed etiam lata sententia succubuit. Cum itaque sit du-
plicata mora, & iam adsit tempus restitutionis atque
præstationis legati, rectè in eum possessio transfer-
tur. Hoc tamen casu antequam possessionem reci-
piat legatarius cautionem præstat, se restituturum
possessionem, si tandem contra se erit iudicatum. Nec
hic legatarius, ob illam contumaciam hæredis, exo-
neratur, quin caueat de ea possessione restituenda.
Non enim hæc contumacia priuat hæredem eo bene-
ficio cautionis. Quòd si cautionem hæres præstare
non poterit, obseruabitur, quod obseruari solet in col-
latione bonorum, quæ inter fratres fit, quæ obserua-
tio scripta est. in l. prima. §. iubet. ff. de collatio. bo-
norum.
206 Tertius est casus, cum actor † actione reali experi-
tur, & ex primo decreto in possessionem mittitur,
isque possidet post annum missionis. Hoc casu si iste
actor turbatur poterit experiri ex hoc interdicto ad-
uersus turbatorem. Ea est huius sententiæ ratio, quia
207 iste uerè † possidere dicitur, ex quo hoc primum de-
cretum habet uim secundi, ut inquit glos. in l. tertia.
§. genera. & ibi Alexand. nume. 29. de acquiren. pos-
sessio. qui quidem Alexander uerè eam glossam pro-
bauit in eo, dum asserit, lapsum anni habere vim
secundi decreti, eam tamen reprehendit, dum opi-
natur, ob id non posse hoc casu deueniri ad secun-
dum decretum. Verè enim deueniri potest, quia etsi
lapsus anni habeat uim secundi decreti, id tacitè
quodammodo significatur, non ergo impedit, quin
id expresse fieri possit. Cum ergo hoc primum de-
cretum habeat uim secundi, & ex secundo missus in
possessionem uerè possideat, ut supra diximus, sequi-
tur & hunc possidere, & per consequens turbari non
posse.
208 Quartus est casus, cum † reali actione actor experitur,
& in possessionem mittitur ex primo decreto, si intra
annum à die missionis turbatur, an hoc remedio expe-
riri possit? Et posse in specie scribit Cyn. in l. cum pro-
ponas. quæst. 14. C. De bonis aucto. iud. possid. & sensit
Alexan. in l. tertia. §. genera. nume. 12. ff. de acquirend.
possessio. Cæterum mea quidem opinione hic casus ha
bet non leuem dubitationem. siquidem pendet eius
dissolutio à dispositione illius controuersiæ, an iste ita
in possessionem missus intra annum possideat, uel nõ.
* Recepta *magis doctorum opinio est, hunc † posside-
209 re. Hanc omnium primus probauit Azo, quem secu-
ti sunt Accursius in l. si quis emptionis. §. sed & si quis
in verbo possessor. C. de præscrip. xxx. uel xl. annor.
Bartol. in l. si prius, numero 7. uersi. & hoc modo. ff. de
operis noui nuncia. & in l. si finita. §. Iulianus. nume.
49. de damno infecto. & in l. 3. §. genera. numero. 4. de
acquiren. possessio. Cynus in dicta l. cum proponas.
quæstio. 14. C. de bonis aucto. iud. possid. & in l. 2. in fi.

C.ubi in. rem actio. Specula.in titu. de primo & secundo decreto. §.iam de effectu, nume. 9. Bald. in l. consentaneum. nume. 31. C.quomodo & quando iudex. Guido Papæ tracta. de primo & secundo decreto nume. 21. & Iacobus Beluisius eodem tractatu.nu.20.* cõmunem & veram testatur Alex.iu d.§.genera.nu.11.& ibidem Iason,nu.20.idem facit. Hanc pariter probarũt Simeon Vicentinus in tract.de iud.missio.in possess.nume.6. Decius in cap. consultationibus.nume.11. de offic.delega.& Negusant.in tracta.de pignoribus, parte tertia, membro secundo, nume.6.ver.sexto quid. Pri-

210 mò adfertur pro hac opinione tex.†l.si quis emptionis. §.sed & si quis.C.de præscript.30. vel 40. anno. dum vtitur illis uerbis, prior possessor. quibus innuit, possessorem effici & secundum, qui in possessionem missus est in detrimentum primi. Nam hæc vox, prior, præsupponit & secundum eiusdem conditionis, nam primus præsupponit secundum. cap. Ioseph, de verbo. signifi. Cæterum hic sensus minimè probatur, quandoquidem non inconuenit, quòd etsi primus ille, qui contumax extitit, possessor sit, quin secundus missus in possessionem nõ possessor sed detentator efficiatur id quod, præter Aret.in d.§.genera. nume. 79. & Michaelem Vrcurrum in repet.l.si finita.§.Iulianus. nume. 220.de damno infect. probatur ex eadem l. si quis emptionis.§.1.& §.sed hæc. vbi possessor prior appellatur respectu secundi detentatoris. Quocirca verius mihi videtur illum quidem missum in possessionẽ nõn ex primo, sed ex secundo decreto missum fuisse, quod vel ex eo conijcitur, dum vult hunc ita missum posse rem illam recipere instar eius qui dominium habet frustra illam similitudinem fecisset Imperator, nisi intelligeremus missionem illam ex secundo decreto fuisse, quæ quidem dominium transferr, non tamen plenè & perfectè, qui aduersarius intra terminum à iudice præstituendum possit experiri, ut post Bartolum & cæteros scribit Vrcurrus d.§.Iulian. nume.251. secun-

211 dò citatur †tex.l.à quo.ff.de dam.infect.quem in hanc opinionem retulit glos. in d.l. si quis emptionis. §.sed etsi quis, in verbo, possessor. Quod quidem responsum etsi in cæteris multum difficultatis habeat, quemadmodum de illius sensu contendunt ibi omnes, & egregiè Alcia.lib.1.paradox.c.9.& Lanfrancus Gypsius in Antiparadoxis ad Alciatum, attamen quò ad rem nostram apertè ait, Scæuola, possessionem non se defendentis transferri in actorem. Cæterum ego intelligerem ex secundo decreto translatam ibi fuisse possessionem. siquidem ibi qui intra tempus reuertitur de iure proprietatis (vt in fine dicitur) experitur, non autem possessionem recuperat, ut illi conceditur, qui ex primo decreto missus est, quemadmodum scribit Specu.titu.de primo decreto.§ iam de effectu, nume.22. Accedit, quod missus in possessionem ex primo decreto habet annum ad recuperandum, cum tamen post secundum decretum iudex ex suo arbitrio statuat terminum ad agendum de proprietate (vt uerè videtur factum in dicta l. à quo) quo quidem termino elapso is contumax amplius de proprietate non auditur. & quod gloss. d. l. à quo sensit. Tertiò adfertur l.consentaneum.C.quomodo & quando iudex, quæ verè non iuuat hanc opinionem, ut ex sequenti declaratione satis est videre. Quar-

212 tò citatur tex. in†cap. pastoralis.§ propterea. de officio ordinarij. Quidquid alij censeant ego opinor ibi esse omnino exponendum possessionem, idest, detentionẽ. Quod præter Alexandrum & alios nonnullos, qui idẽ senserunt manifestè probant uerba illius textus, ibi, uel petitorem causa rei seruandæ in possessionem petitorũ induxit, inquit textus, causa rei seruandæ, non ergo efficitur possessor, si sola custodia est demandata.l.cum legati.ff.quib.ex cau.in pos.eatur.cum his similib. quæ infra referam. Cum itaque constet ibi, quam ob causam facta est missio, nempè ei seruandæ gratia, sequitur dicendum, illa verba, possessionem recuperare, esse exponenda, hoc est detentationem. Quamobrem

212 contrariam opinionem†probarunt Angel.& Roman. in d.l.3.§.genera.de acquir.possessio. secuti Bulgarum, qui Azoni repugnabat, ij affirmarunt solam detentationem transferri, atque ita nullam extare differẽtiam inter actionem realem & personalem. Hanc probarũt Abbas & cæteri canonistæ, vt * communem eorum esse opinionem testatur Vrcurrus in d.§.Iulianus. nu. 223. qui pariter & ipse huius opinionis est. idem sensit ibi Bologn.nu.181.182. Barba.in cap. quoniam frequẽter. §.in alijs, nu.49.ut lite non contesta. Primò in hãc sententiam ij adducuntur ex d.l. si quis emptionis.§.sed & si quis, quem perpendit Vrcurrus in d. §. Iulianus.nu. 223. Verum, nullum ego uerbum in eo.§. sed & si quis extat, ex his, quæ recenset Vrcurrus, quin ex declaratione, quam supra attuli ad dictum §.sed & si quis apertè constat, hanc opinionem ea constitutione non de-

213 fendi. Secundò perpendunt ij†c. quoniam frequenter. §.in alijs, vt lite non contesta. quem textum diligenter considerat Decius in d.c. consultationibus, nu.11.ver. & pro ista opinione. de offic.deleg.& Vrcurrus d.§. Iulia.nu.223. Et, vt ingenuè dicam, quod sentio, illa expositio quam glo.d.§.in alijs, facit, & cum ea Vrcurrus mihi placet. ibi uerum possessorem intelligi pro ipso uerè possidenti, irreuocabiliter etiam. Non tamen ex hoc sequitur, ꝙ is ante annum esset possessor. siquidem uidemus in actione personali missum in possessionem ex primo decreto solam tenutam consequi, & tamen post annum uerus & irreuocabilis possessor efficitur, vt supra attigimus, & scribunt omnes in d. §. Iulianus. Quocirca, (mea quidem sententia,) non licet ita argumentari, post annum efficitur irreuocabilis possessor, ergo ante annum erat possessor, sed reuocabilis, quia rectius dicendum est absolutè possessorem ante annũ

214 non esse. Atque ita etiam declaratur †tex. cap. contingit. de dolo & contuma. Tertiò vrget multum hæc argumentatio, quam facit Decius in d. cap. consultationibus, nume.11. uersic. secundò illa conclusio. de offic.

215 deleg. Qui causa† rei seruandæ in possessionem mittitur, non possidet, sed detinet. l. si duo.§.creditores. ff. vti possidet. idem probat. l. cum legatur. ff. quibus ex can. in possess. eatur. Atqui ille, qui ex primo decreto etiam in reali actione in possessionem mittitur, custodiæ & rei seruandæ causa mittitur. cap. 1. & capitulo, cum venissent. de eo, qui mittitur in possessio. non ergo iste possidet. Ita etiam argumentatur, suppresso Decij nomine, Vrcurrus in dicto §. Iulianus, nume. 223. atque ita etiam paulò supra interpretatus sum capitu. pastoralis.§ præterea. de offic. ordina. Nec refragatur illa consideratio Decij, quod in dicto capitulo, cum venissent, illa missio in possessionem limitatè facta fuerit, quò ad illa bona, ob illam causam, nempè custodiæ, quia hæc est mera diuinatio. Hanc posteriorem opinionem veriorem esse credo. Quare infertur non esse ueram illam rationem diuersitatis, quam inter actionem realem & personalem considerant Alexand. in dicta l.3.§.genera. nume. 11. Negusant. dicto membro secundo nume.7.& Vrcurrus di-

216 cto §.Iulianus. nume.224. Infertur quoque† ueram non esse illam extensionem, quam facit Negusant. dicto membro secundo, nume. octauo. versicu. secundò amplia. dum Azonis & sequacium opinionem extendit procedere, etiam in actione mixta, ex reali & personali, quando realis præualet. Cum enim vera non sit illa principalis Azonis sententia, minus hæc extensio.

217 Declaratur hæc iuris sententia, vt non procedat, cum missio hæc in possessionem sit post litis contestationem. Nam tunc is possessor efficitur: ita declarant omnes tam iuris Pontificij, quàm Cæsarei iuris interpretes, quemadmodum testatur Vrcurrus. in d. §. Iulianus

lianus. nume. 225. etsi ipse dissentiat. Hanc probant & Negusan. dicto tract. de pignorib. parte tertia, membro secundo. nume. 8. versic. limitatur autem ista conclusio. ex tex. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. Nec tutum satis fore existimo ab hac declaratione recedere, etsi multa Vrcurrus comminiscatur. si ergo iste possessor efficitur, sequitur quod si turbari contingat, experiri hoc interdicto poterit.

218 Declaratur secundo, vt non procedat † relata conclusio, quando lite quasi contestata facta esset missio hæc in possessionem. ita scribunt Alexan. in d. l. 3. §. genera. num. 14. de acquir. poss. & Negusan. in tract. de pignoribus, par. 3. memb. 2. nume. 8. versi. secundo limitatur. & idem sensit Baldus in l. 2. nume. 20. & clarius. nume. 23. C. vbi in rem actio. si ergo mouetur realis actio contra possidentem, vel detinentem, & is possessor vel detentor nominet dominum, cuius nomine se possidere asserat: illi possessori conceditur dilatio, vt dominum admonere possit, qui ad iudicium veniat. si dominus non venit, contumax efficitur, & actor in possessionem irreuocabiliter mittitur. Cæterum ab hac opinione dissentit Vrcurrus in repe. d. l. si finita. §. Iulianus. num. 229. & Bolog. nu. 185. de dam. infect. Non tamen a magis recepta opinione recedendum est.

219 Declaratur tertiò, vt non procedat † post annum. Nam tunc possessor non efficitur. Bologn. d. §. Iulianus. nu. 186. qui declarat.

220 Quintus est casus, cum † actor experitur actione hypothecaria, & ex primo decreto missus fuit in possessionem. hoc in casu huic misso, si turbari contingat, redditur hoc interdictum, vti possidetis, contra turbatorem. ita in specie respondisse videtur Angelus Perusinus in consil. 47. numero nono, decimo, libro secundo. inter consilia criminalia diuersorum. Hic casus pendet a veri-

221 tate illius disputationis, an † iste missus in possessionem effectus sit possessor, vel non. Recepta * magis doctorũ opinio est, possessorem effici. ita affirmarunt Bart. in d. l. 3. §. genera. nume. 4. Alex. num. 19. Aret. nume. 80. & Iason num. 24. qui hanc * communem esse testatur. idem scriptum reliquit Negusant. in tract. de pignorib. parte tertia, membro secundo, nume. 8. Ea ratione mouentur ij omnes, quod idem est in hac hypothecaria, quod in reali, iuxta l. pignoris. ff. de pigno. & l. eos. C. qui pot. in pigno. hab. Nam si assero te debitorem meum in centũ, quorum causa prædium obligasti, & peto te condemnari ad assignandum prædium illud, atque ita mihi relaxari, donec mihi satisfacias, si es contumax, & mittor in possessionem iure reali quodammodo possidere dicet. vt ergo possessor efficitur is, qui agit actione reali, ita & iste. Verum ab hac opinione dissentit glo. in l. si quis emptionis. §. sed & si quis. in verbo, possessor. in fin. C. de præscrip. 30. vel 40. quam secuti sunt Petrus Perticensis & Vrcurrus. in d. §. Iulianus. nu. 232. quod imò iste missus non efficitur possessor. Et hanc veriorem esse opinor. siquidem iam superiore casu ostendimus veriorem esse illam communem canonistarum opinionem, quod si agens reali actione mittitur in possessionem ex hoc primo decreto, nõ efficitur possessor. si hoc in reali procedit, fortius & in hac hypothecaria, quę tantam vim nõ habet, quantam illa realis, quemadmodum ab effectu lucri fructuum (vt infra dicam) constat. Alia etiam ratione ab Vrcurro perpensa in d. §. Iulianus. nume. 232, maiorem vim habet. Nec hic suffragatur illa distinctio,

222 quam facit † Dynus, & cum eo Bal. in l. consentaneum, num. 28. C. quomodo & quando iudex. Distinguit Dynus, quod aut hypothecaria mouetur aduersus debitorem principalem: aut aduersus extraneum possessorẽ. cum aduersus debitorem mouetur concedit Dynus, missionem in possessionem ex hoc primo decreto, non operari translationem possessionis. atque ita hoc in casu nobiscum sentiũt Dynus & sequaces. Cum vero mouetur contra extraneum, inquit Dynus, possessio transit. Hoc in casu male sentit Dynus, siquidem is semper mouetur ea ratione, quod idem sit in hac hypothecaria quod in reali; at qui nos diximus in reali missum nõ effici possessorem, ergo nec in ista. Hinc etiam infertur a

223 fortiori falsum esse, quod ex † Baldo in cap. 1. num. 10. de milite vasallo, qui contu. est, recenset Aret. in d. §. genera. nume. 8. in fine. quod licet agens personali actione non efficiatur possessor ex missione in possessionem ex primo decreto, efficitur tamen si personali agens habet hypothecam. nam tunc (inquit Aretinus) ob cohærentiam actionis realis inducitur in possessionem ac possessor efficitur. atque ita Baldus intellexisse videtur Innocentium in cap. quoniam frequenter. §. in alijs, vt lite non contest. Hæc inquam declaratio & doctrina vera non est, cum falsum sit in reali possessionem transferri in actorem. Nec illam Baldi doctrinam veram esse affirmauit Aretinus præcitato loco.

224 Declaratur hic casus, vt † non procedat, cum creditor in possessionem missus ex primo decreto vult intra annum probare de hypotheca. Nam tunc debitor non auditur super causa possessionis, si eam recuperare vellet. ita censuit Specul. in tit. de contumacia. §. sequitur. nume. 6. quem secutus est Iason. in d. l. 3. §. genera. in fine. ff. de acquirenda possess. qui rationem adfert. & vno verbo Iasonem probauit Crauet. consi. 302. numero 3. Copiosius idem affirmauit Negusant. in tract. de pigno. parte tertia, membro secundo, nume. 20. 21. is erit videndus. Confert similis declaratio Alexand. d. §. Iulianus. nu. 18. quam tamen reprehendit ibi Vrcurrus, nume. 164. vers. alio modo.

225 QVAERO vigesimoseptimo, an † hoc interdictum reddatur creditori misso in possessionem ex primo decreto in executione sententiæ diffinitiuæ. quę sanè missio pignus iudiciale constituere dicitur? Et non reddi, in specie sensit Baldus in l. consentaneum. nume. 30. C. quomodo & quando iudex. quem secutus est Iason in l. a diuo Pio. §. si super rebus. nume. 15. de re iudi. ij enim

226 asserunt hunc † ita missum in possessionem non effici possessorem. quod affirmat & Alex. in d. §. si super rebus. nume. 11. vbi hanc * communem esse testatur. ubi pariter hanc esse magis receptam respondit Decius consil. 400. nu. 8. in fine. & idem scribunt Negusan. in tracta. de pignorib. parte tertia, membro secundo. nu. 6. versic. amplia regulam communem etiam testatur Vrcurrus. in d. §. Iulianus. nume. 219. & ibidem Bolog. nume. 177. Quorum opinio vere probatur in l. 3. C. qui potio. in pignor. habean. quo loci scriptum est, hunc censeri missum in possessionem causa rei seruandæ: non ergo possidet. l. si duo. § creditores. ff. vti possid. e. l. cum legati. ff. quib. ex cau. in poss. eat.

Nec aduersantur rationes & argumenta Bar. in d. §. si super rebus. nu. 1. vers. sed si volumus. qui affirmant hũc ita missum in possessionem effici possessorem. Bar. secuti sunt Matthesi. not. 86. & Castren. ac Petrus Desutius. in d. §. si super rebus. & idem sensit Castren. in l. 2. nume. 2. versi. si vero fit. C. ubi in rem actio. idem scribit Aret. in l. 3. §. vlt. in quinto notab. de acquir. possess. Primo mo-

227 uetur Bar. ex † l. postquam. §. Imperator. ff. vt lega. nom. cauea. Verum respondent cæteri, qui Bartolo aduersantur, illum esse singularem casum fauore executionis vltimæ voluntatis. quãdoquidem nec ibi missio facta fuit in executionem rei iudicatæ. Nam & si lata sententia fuerit, non tamen res iudicata dicitur, ex quo ab ea sententia fuit appellatum. Alia ad huius loci interpretatio-

228 nem scripsi sup. nu. 205. Secunda adducta est Bar. † ex d. l. 3. C. qui pot. in pig. hab. quo probatur, hunc ita missũ in possessionẽ cæteris anteferri. ergo possidet. Nam hoc pignus non prætorio, sed conuentionali æquiparari di-

229 citur, cum in prætorio † vno misso, cæteri creditores æquè missi videantur. l. qui autem. §. sciendum. ff. de ijs qui in fraudem credit. l. cum vnus. ff. de bonis auct. iud. possid. & Probat in specie (inquit Bartolus) text. l. si

& iure.

& iure.ff.qui potio.in pigno.hab. Accedit (inquit idem Bartolus) quod diuersi sunt tituli.de prætorio pignore & titulus si in causa iudicati pignus captum fue.si ergo iudiciale hoc pignus idem est, vel operatur, quod conuentionale, iam constat missum in possessionem ex conuentionali possidere, vt diximus supra q.25. ergo idem hoc in casu dicendum est. Cæterum huic fundamento respondet Imol. in d. §. si super rebus, ad finem. a quo non dissentit.ibi Alex.num.21.versi.ad alia respondet.
230 inquit ille, quod etsi † pignus prætorium in multis differat à iudiciali, non tamen apparet in hoc differre. Quinimmo, inquit Imola, pignus iudiciale appellatur prætorium in l.1.& in l.2.C.de præto.pigno. hinc non
231 esse duas distinctas pignorum species, † prætorium & iudiciale censuerunt. Petrus Vanderanus in tracta.de priuilegiis creditorum, cap.15. col.3. versicu. Vt autem constet &c. & Balduinus in tract. de pigno. cap.8. in fine, & Hugo.donellus eodem Tract. de pigno.cap.5.sed difficile est recedere a distinctione ab antiquis probata. dicere tamen cum Imola possumus, quod, & si duæ sunt distinctæ species, vna tamen ab altera in casu nostro non differt.

Tertio mouetur Castren. in d.l.2. nu.2. C. vbi in rem act.& Aret.in d.l.3.§.vlt. quinto nota.de acquir.pos.ex
232 tex.in † l.properandum.§.sinautem reus. C.de iudiciis. vbi scriptum est, per capturam rerum debitoris satisfit creditori, pro quo lata fuit sententia, postmodum in fine dicitur, quod reus non recuperat possessionem, nisi soluat.ergo per illam capturam bonorum, atque ita per illam missionem possessio translata dicitur, Cæterum responderi potest, in ea constitutione non agi de hac missione in possessionem, quæ conceditur solum ad coercendam cõtumaciam aduersarij: quæ quidem rei seruandæ causa fit, sed de ea missione, quam facit prætor & iudex post adiudicationem bonorum factam actori, vt illi satisfiat ratione crediti, vel iuris sui, cuius causa actionem mouit. Hoc suadent illa verba textus ibi per res & facultates fugiẽtis victori satisfiat. In nostro hoc casu non conceditur possessio, vt actori sit satisfactum. rursus hoc probant.d.§.sinautem reus, dum in fine omnem debitoris contradictionem repellit. Quocirca ego intelligerem ibi possessionem significare proprietatem ipsam, iuxta l.possessio, de verb.sig. Præterea & secundo, si admittimus ibi agi de possessione, quatenus a proprietate distat dicendum est, ibi factam esse missionem in possessionem post litem contestatã: ita sensit ibi Bar. & Bald.nume.3. qui quidem Baldus ibi nume.3. in fine ait, illam constitutionem habere locum contra contumaciam non soluentis: non autem loquimur de contumacia non venientis: Et Iason in d.§. sinautem reus.nu. 8.versi.& ex illis, intelligit, illam missionem esse ex secundo decreto, siue ergo vnam, siue alteram interpretationem probemus, dicendum est, illam constitutionem ad rem non conferre. His infertur veram non esse illam extensionem, quam facit Areti.in d.l.3.§.genera,
233 quinto notab.in fine. dum scribit, † missum in possessionem ex instrumento crediti guarentigiato, quod dicitur habere paratam executionem, effici possessorẽ, vt efficitur missus ob latam pro se sententiam, cui instrumentum hoc æquiparatur. Est inquam falsa hæc doctrina, cum falsum sit, missum in possessionem pro executione sententiæ possidere, Atque ita in specie contra doctrinam Aretini, eo tamen non relato, sensit Negusa.d.trac.de pig.parte tertia membro secundo, num. 6.ver.secundo amplia.

234 QVÆRO vigesimo octauo, an hoc † interdictum reddatur inquilino, qui in suo ædificare prohibetur. Et reddi dubiũ non est ita enim censuit Paulus in l.si duo §.hoc interdictum. ff. vti possidetis. Ea ratione vtitur, quod possessionis controuersiam is facere videtur, qđ prohibet alterum sua possessione vti.

Declaratur hæc iuris sententia, vt nõ procedat, quã
235 do † is, qui inquilinum ædificare prohibet, assereret, se seruitutem habere, ne is inquilinus altius tolleret: tunc enim inquilinus ille hoc interdicto non experitur, dicto saltem, sed ei redditur vel vtile interdictum hoc, vel actio negatoria: ita affirmauit glo.in d.§. hoc interdictum. quo loci Bartolus distinguit duos casus. Primus est, cum quis vult vti iure seruitutis in fundo ab altero possesso, tunc possessor hoc interdicto agere potest. Ea est ratio, qa minuitur possessoris possessio: ex quo liberè non possidet.l.stipulatio ista.§.1. de verb. oblig.
236 Secundus est casus, cum ille, qui † seruitutẽ habet hoc interdicto experiri vult aduersus impedientem. Hic duobus modis concludere potest. primo, quod impeditur vti atque ita turbatur in quasi possessione seruitutis suæ. Hoc in casu (inquit Bartolus) conceditur vti inter dictum. Quod placuit & Alex.conf.136.num.7.lib. secũdo. Potest etiam secundo modo concludere, quod turbatur in possessione fundi, non permittendo vti seruitute, & tunc (inquit Bartolus) redditur hoc interdictum directum: atque ita sensit glo.in d.§. hoc interdictum & in l.sicut.§.Aristo. ff.si seruit.vend. glo.in l.1.in verbo, nec vi. C. vti posside. vbi Baldus numero septimo, propè medium, qui rem hanc aliter declarat atque explicat.

237 QVÆRO vigesimo nono, an hoc † interdictum reddatur domino contra inquilinum prohibentẽ ædes reficere? Et reddi Paulus respondit. d.l. si duo.§.cum inquilinus.ff. vti possid. licet enim possessionis controuersiam inquilinus non moueat, atque ita ob id non videatur concessum domino hoc interdictum, quod solet concedi cum possessionis controuersia fit: attamẽ conceditur & hoc in casu, quoniam prohibitio refectionis, est possessionis turbatio atq; inquietatio, Paulus tamen dominum admonet, vt protestetur, se id non facere, vt impediat inquilini habitationem, atque ita, quod refectione facta eum inhabitare, vt iam habitabat, permittet. quod explicat & eo loci Bar. Nam & si
238 dominus † expellere possit inquilinum, cum vult reficere domum, ædem.C.locati, attamen facta refectione debet illum suę pristinę habitationi restituere, vt eo in textu, ex declaratione gl.& Doctorum probatur, & singulare hoc esse asserunt.Ro.sing.232. Tu habes.& Frã. Cremen.sing.71.Tu scis.

239 QVÆRO trigesimo, an † reddatur hoc interdictum domino fundi aduersus vicinum, qui è fundo domini in suas arbores vites traduxit? Et reddi Paulus respondit in l. si duo.§. item videamus. ff.vti possid.siquidem is vicinus vim facere videtur, si impedit dominum vites in suos locos traducere, & possidere is prohibet, qui colere prohibet. Atque ita intellexit Bartolus dum primam lecturam ad textum illum probauit. Est etiam hunc domino alia via succursum: nam potest, (vt Paulus ait) denunciare illi, qui traduxit, vt vites illas a se traductas præcidat; præcidat inquam in suo. vbi enim hoc dominus in proprio præcidere vellet, satis posset sua auctoritate præcidere. Atque ita hoc in casu rectè loqui potest gl.& Bar.in d.§.item videamus. dum textum illum explicant ex l.quemadmodum.§.si protectum.ff.ad l.Aquil. & l.si vitem.§.ad ianuam.ff. quod vi aut clam. quem sanè textum.§.ad ianuam declarant Alciatus lib. quarto pareg.iuris.cap.40.& Duare.lib. secũdo disputa.anniuersa.cap.41. Sed diuersum est cum dominus vult vicinum illum traductas vites in suo fundo in eo net præcidere, tunc cum id sua auctoritate facere dominus non possit.d.§. si protectum, denunciatione ei facta, eum iudicis officio compellet, & hoc in ca-
240 su malè sensit † Bartolus, dum inquit, hunc posse & sua auctoritate & iudicis officio hoc facere, concessa facultate domino vtendi altero ex duobus remediis. Nec enim potest sua auctoritate in secundo hoc casu id fa-
241 cere, quod probat locus † Iulij Pauli. lib.5. senten. qui scriptus ita est, Arbor, quæ in alienas ædes, vel vicini

agrum

agrum imminet, nisi a domino sublucari non potest; isque conueniendus est, vt eam sublucet. probat & meã hanc sententiam textus d.l. si duo. § si vicinus. ff. vti pos sid. & mecum sentit doctissimus Hier. Magius lib. 4. miscella. c. 7. Quocirca illud exemplum, quod denunciatione noui operis attulit Bartolus, nec huic casui, nec il li primo satis conuenire mihi videtur.

242 QVÆRO trigesimo primo, an † hoc interdictum competat domino, qui protectum supra vicini solum possidet, quamquam iure non habeat? Et competere ait Paulus in l. si duo. §. item videamus, ff. protectum. ff.
243 vti possid. alii legunt, † proiectum, vtraque lectio proba & recta est. Est enim idem protectum quod proiectum, quod multis egregiè probauit Franc. Conna. lib.
244 4. commenta. iuris cap. 9. num. 4. sunt autem † protecta, & proiecta partes domus prominentes, qualia sunt męniana & podia pensilia, vnde aspectus est nobis in vico & plateas. vulgo hic appellant il Poggiolo. Hoc itaque interdicto experiri non potest dominus contra vicinum, cuius est solum, in quo protectum fuit impositum. Nec econtra potest is vicinus soli dominus contra ipsum vicinum experiri. Ea est ratio, quod ambo possident vnus scilicet solum alter vero superficiem, hoc est
245 protectum. Nec hic ego † probo sensum glossæ & Bar-
246 toli, sed intelligo in eo. † §. item videamus si proiectum controuersiam non fuisse de possessione, quam ambo pacifice tenebant. erat tantum dubitatio super iure, cũ eorum vnus, hoc est protectum habens, iure non habe ret, attamen sua possessio non impeditur, quod ostendunt verba illa non iure habere dicatur, quæ quidem verba dubitationem mouebant, vt domino soli hoc interdictum concederetur, quippè qui turbari in sua soli possessione videbatur. cuius tamen contrarium diffinit, ea ratione, Paulus, quod is protectum habens iam possideat; & nihil noui moliatur in fundo, in quo iam diu protectum posuit. si ergo protectum habens experiri vellet contra dominum soli, qui in eo protecto aliquid facit, non concederetur, nec econtra. Idem dicẽdum est non concedi hoc interdictum domino soli cõtra tertium turbantem protecti possessorem, & econtra cum vnius possessio a possessione alterius sit separata. Quod sanè postremum dictum declaratum locum non habere, cum ambo vna simul aduersus tertium turbatorem agere volunt; atque ita intelligo. l. si duo. §. labeo quoque. ff. vti possidet. Non ignoro tamen eruditissimum Iacobum Cuiacium lib. 5. obserua. cap. 22. scripsisse. d. §. item videamus ita esse legendum, vtriq; vtile interdictum esse. Quod ait probari ratione, quam subiecit Cassius, quia vterque possidet. Cæterum codicum omnium fidei repugnat.

247 * QVÆRO trigesimo secundo † si supra ædes, quas possideo, cœnaculum sit, in quo alius quasi dominus, moretur, cui hoc interdicto aduersus turbatorem experiri licet? Et mihi licere Paulus scribit in d. l. si duo. §. sed si supra. ff. vti possid. Ea est ratio, quod superficies, solo cedit: nõ ergo superficiarius, sed soli dominus possidere dicitur. Hoc intelligitur atque procedit, cum cænaculum aditum aliunde nõ habet, quam ex illius ædibus, supra quas positum est: secus si ex publico aditum habet, nam tunc non dicitur cœnaculũ possideri a domino ædium, sed ab eo qui cœnaculũ posuit. Illa enim verba Pauli, qui hipygaron & illa hipeton restituit atque interpretatur Alciatus in cõmentariis Pretermisso rum ad hunc titulum, idest cœnaculum supra essent.
248 † Cœnaculum verò quid esset olim, credo esse satis cognitũ. scribit Alex. ab Alex. lib. 3. dier. genial. c. 14. cœnaculũ fuisse superiora ædiũ. ad quæ scalis ascẽderet, quæ pars inquilinis, & ijs, qui domos conducerent, locabatur. fuitque moris prisci, vt plerique ex ædibus modicum quid sibi reciperet, superiora vero domus inquilinis locarent. Hinc cœnaculariam exercere is dicebatur, qui eiusmodi negotium ageret, locareque inquilinis domorum cœnacula consuesset. Quorum Vlpianus meminit in l. si vero. §. sed etsi quis. ff. de ijs qui deiece. vel effude.

249 QVÆRO trigesimo tertio, an hoc † interdictum reddatur domino soli aduersus superficiarium? Paulus in d. l. si duo. §. cæterum. ff. vti possid. inquit, reddi, quod intelligo vel aduersus superficiarium turbãtem ipsum solum & domini possessionem, vel aduersus tertium turbantem ipsum superficiarium. Cum tamen dominus contra superficiarium experitur, ipsi superficiario salua erit possessio sua secundum legem locationis. Nam sufficit domino quod non turbetur in sua possessionẽ, non autem superficiario nocere in sua. superficiarius verò experitur hoc interdicto, vt possidetis, sed proprio
250 hoc est de superficiebus, de quo suo loc. Quocirca fallitur † Bartolus in d. §. cæterum, dum ait huic superficia rio reddi hoc interdictum. Est enim sua hæc assertio ad
251 uersus aperta verba. † dicto § cæterum, in quo ita scriptum est. Cæterũ superficiarius proprio interdicto. &c. ego interpretor aduersus Accursum & Bartolum idest interdicto de superficieb. qđ superficiarii propriũ est.

252 QVÆRO trigesimo quarto, an † hoc interdictum concedatur deiectori, hoc est spoliatori aduersus spoliatum; atque ita vi deiectum, si a spoliato turbatur? Duo casus sunt considerandi. Primus est, cum deiectus statim & incontinenti turbat & molestia deiectorem efficit; tunc huic deiectori non redditur hoc interdi-
* ctum; ita * vno ore nostri affirmant. ita inquam glo. l. 1. C. vti possid. & Bartolus. l. 1. §. vlt. nu. 3. ff. eo. & alii plures, quos nũc referam. Ea est ratio, quod si spoliatus iste incontinenti potest auctoritate sua possessionem recuperare, atque ita deiectorem deijcere. l. 3. §. eum igitur, ff. vnde vi. & scripsi in Tract. De recupera. pos. Remedio primo. nu. 384. quanto fortius eum perturbare atque molestia afficere poterit. Qua doctrina declaratur stat. Brixiæ. 152. in criminal. sub rub. De vi molestatiua, dum in versi. Et intelligatur, disponit, turbatorem accusari posse de turbatione & molestia, etiam si prætenderit possessionẽ ad se spectare, quod ego intelligo possessionem ad se spectare, quod ego intelligo possessionẽ ad se spectare, vt hoc casu, cum spoliatus est. illud ergo statutum non procedit cum turbatio est facta incontinenti. nam tunc is spoliatus, qui prætendi possessionẽ ad se spectare licitè turbare potuit, secus si ex interuallo, vt in casu subsequenti, in quo rectè conueniat atq; procedit statutum illud.

254 Secundus est casus, cum ex † interuallo spoliator a spoliato molestia afficitur, hoc in casu sunt opiniones. Quod spoliatori interdictum hoc non reddatur, scribunt gl. d. l. C. eo. vbi Baldus num. 3. & nume. 7. & Saly. colum. 2. versic. quæro secundo, & colum. 4. versi. oppo. 8. Idem sentit Bartolus in l. 1. in prin. num. 15. de operis noui nuncia. Baldus in sua dispnta. Accusatus de vi turbatiua. col. 2. ver. & no. alium. Roma. in l. naturaliter. §. nihil commune num. 17. ver. Non obstat secunda ratio. & num. 18. de acquir. pos. Alex. consi. 36. nume. 7. ad finem. lib. 1. Marania. de ordine iudiciorum parte. 4. dist. 7. num. 16. Gratus consi. 50. num. 8. lib. 1. Riminal. consil. 341. num. 6. lib. 2. Bertan. consi. 31. num. 1. lib. 1. in prima parte. ea ratione vsi sunt, quod hoc interdictum non cõ-
255 ceditur † possessori, qui vi, vel clam, vel precario possidet, cum ergo hic spoliator vi possideat, interdictum hoc non habebit.

Contrariam opinionem, quod scilicet huic spoliatori reddatur hoc interdictum, probasse videntur Alex.
256 † in annota. ad Bartolum in d. l. 1. §. vlti. num. 3. ff. vti possid. Ioan. Fabri in §. retinendæ. num. 10. insti. de interdict. perpendunt rationem illam, quod in criminalib. dolus cum dolo non compensatur. l. viro atque vxore. ff. sol. matri. vbi Alex. Verum respondetur hoc interdicto non agi criminaliter, sed ciuiliter ad tuenda propriam possessionem. concedo quidem hanc molestiam

quæ

quæ non iuris, sed facti est, esse puniendam, non tamen inde fit, vt huic spoliatori concedendum sit hoc interdictum ad eam possessionem, quam lex non approbat, tuendam atque confirmandam. Huic quæstioni conuenit & quæstio, quam infra q.74. explicabimus. Declara-
257 tur hæc opinio, vt non procedat † cum is spoliator vi a tertio possidet, non autem a turbante, ita Abbas in cap. veniens. num.25. & ibi Paris. nume.18. de præscrip. Corneus consi.280. num.8. lib.4. & Oria. in rubrica. de causa possess. & propr. colum.11. vers. septima conclusio. & aliqua scripsi supra q.1. in fine & dicemus infra. q.82. in fine.

258 QVAERO trigesimoquinto, an hoc † interdictum cessionario reddatur, atque ita cedi an possit? Et cedi posse sentiunt permulti relati a Tiraq. in tract. de retractu consang. §.26. glo.3. num.17. qui huius opinionis recesset Accursium, Baldum, Albericum, Io. Fabri, Guidonem Papæ, & Castren. & idem ex antiquis docuit Iaco. de Arena in l. vnica. in fi. C. vti possid. Quibus accedere videtur & Craue. consi. 91. col.2. vers. similiter ius recuperandi. qui & Baldum alijs in locis recenset. Cæterum non vulgaris eruditionis iurisconsultus M. Anton. Natta consi.398. in 2. dub. & consil.399. lib.2. dissentire videtur. & cum eodem Natta idem consuluit in eodem casu Laurent. Syluanus consil.55. Quo tam ... hæc iuris quæstio in foro maxime vtilis clarius explicetur, ergo aliquot casus constituo, quibus Nattæ, ac aliorum traditiones contrariæque sententiæ omnino ... runt.

259 Primus est casus, cum agitur † de quasi possessione rei incorporalibus, cuius causa redditur & hoc interdictum, vt diximus supra q.13. Hoc casu si is quasi possessor cedit, ille cessionarius, absque alia corporali apprehensione ipsius quasi possessionis eum consecutus dicitur. & ideo potest experiri hoc interdicto, si cessione facta perturbatur ab aliquo, ita sensit Natta d. consi.398. num.38. lib.2. qui ita declarat glo. l.2. §. idem Nerua in verbo, experiaris. ff. ne quid in loco publ. Quod responsum esse singulare censuit Bal. in c. licet causam, nu.34. de probat. & si eo loci non distinguat corporalia ab incorporalibus. Ea ratione vsus est Natta, quod in his in-
260 corporalibus † cessio est traditionis loco, vt inquit glo. in l. ad eum. ff. de donat. & ibi Bar. & Imol. idem censuit glo. l. vlt. C. quan. fiscus vel priua. & ibi Bar. Bal. Ange. & Sal. idem Bar. in l. is cui. §. vlt. in fin. ff. vt in possess. leg. & in l.1. num.8. C. de act. & oblig. Bal. in l. si ea lege. nu.12. C. de vsu. in c.2. num.5. de consue. recti feu. & eleganter inquit idem Bal. in l. ex legato. nu.2. C. de leg. quod cessio est modus quasi traditionis inuentus in incorporalibus, & quod aptius vocabulum non poterat inueni-
261 ri, cum † cedere sit quasi discedere, & alterum sui loco ponere. Bal. & cæteros iam relatos secutus est Natta d. consi.398. num.24. His accedunt Decius consi.446. nume.5. Ias. in l. si sic. §. vlt. nume.8. de leg.1. Et si rectè perpendatur, hanc declarationem ad d. §. idem Nerua, sensit Baldus in d. l.2. col.30. de iureiurando, ait enim hac cessione cessionarium concludere cedenti, præterquam in præstatione personali. citat d. §. idem Nerua. Atque ita intelligit illum textum & per consequens glossam ibi loqui interdicto, quod datur pro his præstationib. sane præstationes dicuntur incorporales, & quasi possideri, vt diximus supra q.20. Quæ sanè explanatio Nat-
262 tæ & Bal. ad d. glo. §. † idem Nerua, verior est illa, quam attulit Syluanus in dicto consi.55. num.17. dum inquit, eo in casu cessionem fuisse ex legis dispositione, ob id sine aliqua apprehensione possessionem fuisse translatam, & per consequens reddi potuisse interdictum hoc, vti possidetis. Non enim hæc consideratio vera est: siquidem lex concedit per cessionem illum cedentem liberari posse, non tamē lex illa est, quæ cessionem facit, cum solum permittat eam fieri: sed est ipsemet cedens, qui suo facto cedit, non ergo legis, sed hominis cessio appellanda est.

263 Secundus est casus, cum † agitur de possessione rei corporalis, & cessio fit cum subsequenti traditione, vel quid aliud, quod loco traditionis & apprehēsionis possessionis fit. tunc dubium non est cessionarium experiri posse hoc interdicto si turbari contingat. Ita sensit Natta d. consil.398. nume.8. vers. finautem ea ratione, quia
264 † interdicta sunt actiones prætoriæ, & pro eis hodie datur actio in factum. §. vlt. insti. de interdict. & tamen clarum est, actiones cedi posse. requiritur tamen traditio, vel quid, quod traditionis loco fit. quemadmodum videmus in rei vendicatione, quæ cedi potest. & tamen traditio requiritur, vt is cessionarius actione vtili cessa experiri possit, vt scribunt Ang. in rub. C. de rei vendi. & Alex. post alios in l. seruum. §. enim qui chirographū. de leg.1. Sylua. d. consi.55. nu.19.

265 Tertius est casus, cum † agitur de possessione rei corporalis, & cessio simpliciter facta est sine alia traditione & apprehensione, & cessionarius facta turbatione agit contra turbantem cedentis nomine. Hoc casu experiri ita potest, id quod sensit Io. Fabri in d. §. retinendæ, nume.8. insti. de interdict. & cum eo clarius Guido
266 Papæ. q.552. colum.2. in fi. Et idem opinor sensisse † Baldum in repe. l.2. col.30. ff. de iureiuran. cuius verba hæc sunt. Nam & interdictum vti possidetis ceditur, & tamen concluditur cedenti, non cessionario, nisi quo ad personales præstationes. ne quid in loco publi. l.2. §. idē Nerua. Hæc Bal. Qui dum paulò ante locutus est, quando cessionarius suo nomine vel cedētis experiatur, subdit in interdicto isto concludi nomine cedentis. quod intelligo in cessione facta sine alia traditione. alioqui sine dubio nomine proprio posse experiri & concludere. Idem senserunt Natta d. consi.399. nu.5. vers. præter eam. lib.2. & Syluanus d. consi.55. nu.19. prope initium cuius sententiæ ea est ratio, quod cum nulla adhuc trāslata sit in cessionarium possessio ob apprehensionem nō factam, actio quæ mouetur non nisi possidentis nomine, hoc est cedentis, moueri potest.

267 Quartus est casus cum † agitur de possessione rei corporalis, & cessio simpliciter absq; traditionis & apprehensionis actu est facta, & cessionarius suo proprio nomine vult experiri hoc interdicto aduersus perturbantem. Hic casus est ille controuersus, qui maiorem dubitationem habet. Nam permulti doctores relati supra in initio huius quæstionis absolutè & indistinctè sentiunt, huic cessionario reddi hoc interdictum. Cæterum contrarium & verius in hac specie responderunt Natta dicto consi.398. & 399. & Syluanus d. consil.55. ea præci-
268 pua ratione, quod ex sola † cessione is cessionarius nūquam est effectus possessor: nam sola cessione non transfertur possessio, quod multis rationibus & Doctorum auctoritatibus planum fecit Natta. & cum eo Syluanus qui ibi nu.18. ostendit, quod quemadmodum sola transmissione possessio non transit, ita nec cessione. Quocirca male senserunt, qui affirmarunt hoc casu cessionario hoc interdictum reddi. Quamquam permulti ex relatis
269 loqui non videantur hoc in casu. Et inter cæteros † Accur. in d. l.2. §. idem Nerua, solum loquitur in quasi possessione, vt supra in primo casu explicauimus. Ita pariter sunt intelligendi Bal. in repe. d. l.2. col.30. de iureiuran. & in cap. licet causam. nume.34. de probat. Alber. d. l.1. q. vlti. C. vnde vi. Castren. in l.1. §. fin. numero 5. de oper. noui nuntia. qui simpliciter secuti sunt gl. d. §. idē
270 Nerua. Illos ergo intelligimus loqui secundum † terminos ipsius glossæ, iuxta doctrinam Bartolus. in l. non solum. §. liberationis. nume.10. de libera. lega. Quo autem in casu loquatur Io. Fabri. in d. §. retinendæ, dixi supe-
271 riore casu. Non etiam aduersatur consilium † Baldi consilio 436. libro 3. vel verius Aluysij de Luchis, cui ipse Bal. subscripsit. quia illi respondent multis modis Nattæ dicto consilio 398. nume.40.41. & Sylua. dicto consilio 55. nume.22. Non etiam aduersatur, quod respondit Baldus consilio 186. Quia allegationes subtilissime.

colum.3.

colum.3. ver. & quælibet dictio.lib.1.quem secutus est
Craue.d.consi. 191.col.2. Nam Bal.solum affirmat cedi
posse actionem & officium iudicis.quod conceditur ad
adipiscendam possessionem. non autem sentit Baldus,
quod possessio immediatè & sine apprehensione trans-
272 feratur in cessionarium. Non obstat decisio † Rotæ.
64.quam recenset Natta d.consi.399.nume. 2. quæ de-
cisio hodie est quinta in titu.vt lite pendente, in nouis.
Respondet Natta.d. consi. 399.nume.6.illam decisionẽ
esse contra communes iuris regulas. quia imo suroga-
tus in ius alterius, non dicitur subrogatus in possessio-
nem,quia illa non continuat sed necessaria est noua ap
prehensio.quod scripsit & Rebuffus in praxi beneficio
tit.De subrogationib.nu.27. & scripsi in tract.de adipi-
scenda pos.vltimo remedio.q.2.
273 Extenditur hic casus, † vt procedat etiam eo casu,
quo cedens cessisset omne ius suum & facultatem in-
trandi & apprehendendi possessionem. Nam licet ap-
pellatione iuris veniat possessio, vt inquit Inn.in capit.
Episcopi.de reb.eccle.non alie.& Baldus.l. pen.colum.
pen.C. si a non compe. iudi. cum aliis relatis a Natta d.
consi.398.nume.10.attamen ex sola cessione non dici-
tur translata possessio, vt probat idem Natta. d.consil.
274 369.nume.5.Et illa † verba, dedit transtulit, &c. solum
tribuunt potestatem ingrediendi,non autem efficiunt,
quod possessio continetur:ita Inn.in cap.ex literis,de cõ
stue.quem secutus est Sylua.d. consi.55.nume.15.& nu.
22.idem tradit Natta.d.consi.398.nu.35.Quibus infer-
275 tur malè sensisse † Rotam decis.5.vt lite penden.in no-
uis.ibi.Alij tamen & maior. dum decidit, subrogatum
in omne ius alterius esse etiam subrogatum in posses-
sionem alia apprehensione non facta.Nisi intelligamus
Rotam loqui de possessione iuris, vel facultate appre-
hendendi possessionem actualem, vt interpretari eam
videtur Gomes.in regula cancellariæ. De triennali
possessore.quæstio. 14. ver sic. Nec obstat quod sit sub-
rogatus.
276 Declaratur hic casus, vt † hoc non habeat illis in ca-
sibus, in quibus per solam cessionem transfertur pos-
sessio:quemadmodum sensit Natta. d. consi.398.nume.
40.41.& plura ad ferri possent exempla. Primum illud
277 est in † cessione facta a principe:is enim ex solo suo cõ-
tractu,& solo verbo transfert possessionem. Ita Baldus
in c.cæterum.nu. 8.ver. alia inuestitura. Afflictus decis.
299.nu.25.Natta.d.consi.398.nu.21.& nu.27. Secundũ
278 exemplum est, cum † cessio fit in præsentia rei cessæ:nã
tunc per aspectum transfertur possessio. l. 1. §. si iusse-
rim.& l.quod meo.§.si per venditorem. ff.de acq.poss.
Abb.in c.2.ad finem de consue. Natta.d.consil.398.nu.
24.propè medium,& Sylua.d.consi.55.nu.8.
279 Tertium exemplum est, cum extat † statutum vt Vin
centiæ lib.3.sub rubr.De cessionibus, &c.quo cautum
est quod cessionarius in omnibus & per uia succedat
loco cedentis, tunc transit & continuat possessio:ita
Baldus, seu Aluysius de Luchis inter consilia Baldi dic.
consi.346.col.2.ver.Quinto nam lib.3.quẽ ita intellexe
runt Natta.d.consi. 398.nu.40. versic. militabat.& Syl-
uanus.d.consi.55.nu. 14.Nam hoc legis auctoritate fit,
quod iure conceditur. Cætera prætereo. Hæc sunt an-
280 notanda ad interpretationem statutorum † Patauij sub
rub. De possessione turbata.capit.1. Ferrariæ lib.2.sub
Rubr. de possessione turbat. &c.Brixiæ.152.in crimi-
nalib.sub rub.De vi molestatiua. & Papiæ. 31.in crimi-
nalib.sub rubr. De pœna illius qui violentiam.vt licet
cet locum habeant & in hoc cessionario turbato, illis
tamen in casibus in quib.possessio translata est,vel pro
apprehensa habetur. Illi autem qui iam possessionem
cessit non reddi hoc interdictum respondit Gratus cõ
si.50.nu.10.lib.1.
281 QVÆRO trigesimo sexto, an † hoc interdictũ red-
datur hæredi, qui in possessionem vnius rei hæredita-
riæ,quam cũ cæteris,non est adeptus, turbatur? Et non
reddi, in specie respondit Natta consil.429.lib.2. Non
enim ex apprehensione possessionis vnius prædii ac-
282 quiritur † possessio aliorum prædiorum, vt inquit gl.l.
3.in prin.ff.de acqui.pos.quam probarunt Bartolus,ibi
nume.4.Alexand.num.15 & Iason.nume.30.Paris.con-
sil.37.nume.17.lib.3.Zasius lib.singula.respo. capit.31.
& Craue. consil.258. nume.16.qui alios recenset,& il-
lis in locis extendunt & declarant. Non prosequar eo-
rum traditiones, tum quia apud eos videri possunt, tũ
etiam quia ex rem nostram esse videtur. Quod erit ma
ximè adnotãdum ad interpretationem iam relatorum
statutorum.
283 QVÆRO trigesimo septimo, an † hoc interdictum
reddatur pro perturbatione & molestia illata in pos-
sessione rerum mobilium, quæ immobilibus cohæren-
ti? Et reddi opinor. nam scribunt Masue. in sua praxi
iudiciorum,titulo.de possessoris. §. item casus nouita-
tis.& Petrus Rebuffus in commentariis ad Regias con-
stit.Galliæ.tomo tertio, tit. de materiis possessoriis ar-
ticu.5.glo.1.nume.27. illud nouitatis remedium,quod
idem est cum hoc ipso, vti possidetis, reddi pro his mo-
bilibus, etsi regulariter pro possessione rerum immo-
bilium tantum concedi soleat. Et huius sententiæ ra-
284 tio, quod idem † de his mobilibus cohærentibus im-
mobilibus iudicatur, quod de ipsismet immobilibus.
l.si aliena.§.primo.ff.de vsucap. & l.1.§.vtique. ff.de vi,
& vi arma.
285 QVÆRO trigesimo octauo,an hoc † interdictum
reddatur pro turbatione facta in cloaca? Et non reddi
affirmarunt gl.in l.1.in prin. & ibi Bartolus, nu. 9.ff.vt
possid.idem Bartolus,in l.vnica.§.1.nu.1.in fine,& ibi-
dem Salicetus.colum.3. versicu. oppo.S. C.vt possidet.
Ea est ratio, quod speciali interdicto de cloacis proui-
sum est contra cloacæ turbatorem. cessare ergo habet
hoc generale. Quam quidem rationem, probarunt
Odofredus, & Cynus, vt retulit præcitato loco Sali-
cetus, qui alteram rationem a quibusdam perpen-
sam reiecit.
286 QVÆRO trigesimo nono, an hoc † interdictum
competat pro damnis & interesse passis ab hoc turba-
to in sua possessione? Et competere dubium non est,
ita enim suo edicto cauit Prætor in illis verbis. Quanti
ea res erit.quæ Paulus in l.si duo. §. vlti. ff.vti possidet.
ita exponit; Quanti vniuscuiusque interest possessio-
nem retinere. quæ Pauli expositio facit, vt intelliga-
287 mus,interdum hæc verba,† quanti ea res est, non refer
ri ad rei valorem & æstimationem, sed ad ipsum inte-
resse, quemadmodum ita huius edicti verba interpre-
tabatur Franciscus Hotomanus lib.3. obserua. cap. 10.
Præterea loco iam citato reiicit Paulus sententiam Ser
uii existimantis,tanti possessionem æstimandam,quan
ti ipsa res est,quod falsum est, cum (vt inquit Paulus)
longè aliud sit rei pretium, aliud possessionis. Erit er-
go habenda ratio solius possessionis. Quod annotandũ
288 esse scribit Bartolus in d.§.vlt. ad declarationem † sta-
tuti, quo cautum est,soluendos esse,quatuor denarios
pro libra cuiusuis litis (quam gabellæ solutionem, Da-
tam vulgo appellant in subalpina regione) si agitaba-
tur lis de possessione, erit de æstimatione possessio-
nis, non autem ipsius rei soluenda gabella. Hoc idem
sensit Bartolus in l.si mulier.§. qui possessionem.ff. qđ
metus causa.& in l.si alienam.nu.2. versi.secundo casu.
ff.solu.matrimo.& egregiè Osascus decisio.4.vbi decla
rat, & ad rem plura scribit.Præterea in hoc iudicio ve-
289 niunt † fructus percepti etiam ante litem contestatam,
ita docuit Io.Fabri in §.retinendæ.num. 12.ver.item &
fructus.insti.de interdict.eo tamen loci Ioã. Fabri.nu.
18.in fine scriptũ reliquit, hos fructus,nec non & dam
na venire iudicis officio.
290 QVÆRO quadragesimo,an † hoc interdictum con-
cedatur aduersus eum,qui non possidet, sed turbat? Et
concedi affirmarunt Barto.in l.1.§. hoc autem interdi-
ctum,

ctum, nu.1. & in §.restituendæ, nu.1.ff.vti possid.post Gulielmum Cuneum, quem citat Ioan. Fabri in §.retinendæ, nu.9. ver.sed an hoc interdictum,& ibi Angel. Aret.nu.3.de interdict.idem in §. quadrupli.nume.49. ver. item dixi. institu. de actio. idè docuit Lãfrancus, Orianus in rub.de caus.pos.& proprie. colum.8.versic. prima conclusio. Pract. Papiens. in forma libelli, pro turbata possessione, in verbo,ac præsentialiter turbat. nu.3. Abbas in c.audita.nu.4.de restit. spol.Ita quod responderunt Alex.consil.136.nu.7.lib.2.& Barba.consi. 25.col.1.lib.4. idem docuit Rubeus in repe. l.naturaliter.§.nihil.commune num.321.de acquir. pos. nec dissentit Alcia.lib.7.parerg.cap.11.Quam quidem sententiam probat.l.si duo.§. si vicinus. ff.vti possidet.dum ait Paulus, hoc interdictum competere possessori ædium aduersus eum,qui tigna immittit:atq; ita redditur contra eum,qui dum ædes non possidet,per immissionem possessorem turbat. Cuiacius tamen lib. 5. obserua.c. 27. interpretatur loqui de communi parietate. Quid
291 autem sit † Testoriũ,cuius Paulus in d. §.si vicinus,meminit, Alciatus explicat præcitato loco. Accedit ratio, quæ ad ita edicendum Prætorem mouit; ne scilicet pacificus possessor in sua possessione turbetur, quæ sanè ratio, & hoc casu locum obtinet. Quibus intelligimus male sensisse antiquos illos, qui vt recenset gl.d.l.1.§. huius autem interdicti,negarunt, hoc interdictum cõcedi contra turbatorem non possidentem,ex tex.d.l.1. §.huius autem interdicti. & d. §. retinendæ. non enim negant iura illa, concedi turbari non possidenti: solũ aiunt,concedi possessori contra alterum; non tamen negant, quin reddatur contra turbatorem non possidẽtem:imò a fortiori redditur.

292 QVÆRO quadragesimo primo, an hoc † remedium reddatur contra diffamatorem, quem alii vrbalẽ turbationem appellant?Bartolus in l.1.§. huius autem interdicti.num.2.ff.vti possid.duos casus distinguit atque constituit.

293 Primus casus est, cum per † diffamationem non impeditur possessoris possessio.hoc casu non conceditur hoc remedium.siquidem cessat hic turbatio,quæ est in causa,vt huic interdicto locus sit;ita Bartolus d.nume. 2.post.Inno.in cap.2.de resti.in integ.Io.a Platea in §. retinendæ,col.7.versi.item competit.insti.de interdic. Lãfrancus Orianus,in rub.de causa pos.& proprie.col. 8.ver.secunda conclusio, possessorium. Baldus consil. 447.In puncto proponitur, colũ.2. ver. præterea inuenio. lib.3.vbi ait etiam protestationem iudicialem indiscretè factam turbationem non inferre.Marcus Perusinus inter consilia crimi.diuersorum,consi.48.nu.3.li. 2.& Bero. in c. licet causam. nume.52.de proba.& nouissime Erancíscus Sarmientus lib. 1. se lecta interpreta.c.2.num.7.

Secundus est casus, cum per eam diffamationẽ.Possidentis possessio impeditur atque turbatur, hoc casu
294 redditur hoc interdictum. Nam ex hac † diffamatione vis fit inquietatiua.l. vim facit.ff.de vi & vi arma.ad eã ergo coercendam interdictum, vti possidetis competit.Quam sanè sententiam probarunt & Doct.in §.ęq;. insti.de actio.& in cap.audita.ibi Butr.& Abbas.de restit.spolia. Bald.in l. ordinarii,num.12.C.de rei vendi. Imol.in l.si prius.de oper. noui nuncia.Alexand.consi. 92.nume.4.& consi.136.colum.2.lib.2. & Afflictus decisio.394.num. 7. & Orianus loco iam relato.Felynus, & Decius, in cap. licet causam.ille nume.11.ad finem. • iste.num.27.de proba.dum • vno ore scribunt, hoc interdictum reddi contra verbalem turbatorem & infra q.56 alios turbationis modos referam. Quæ doctrina
295 annotanda est ad interpretationem † statutorũ punientium turbatores, vt & in hoc casu locum habeant,cum idem turbationis effectus ex hac diffamatione, qui ex alia turbatione oriatur.Quod quidem sine controuer-
296 sia, locum habet hic Patauii ex † statuto sub rubri.De possessione turbata, cap. Villanus.ibid, aut verbo,vel operis, is enim verbo turbare dicitur, qui ita diffamat possessorem vt sua possessione vti impediatur.

QVÆRO quadragesimo secundo, an hoc inter-
297 dictum competat aduersus † turbantem iudicialiter? Et concedi scriptum relinquerunt Bald.in l.ordinarii.nu. 11.C.de rei vend.Ioan.Fabri.in §.retinendæ, num.16. insti.de interdict.& ibidem Ang.Aret.num.3. ver.competit.Butrius,& Abbas in cap.audita.de resti.spol.ille, num.7. iste num.8.Idem post multos respondit Alexã. consi.54.ad finem,consi.88.num.31. lib.5.& consil.33. num.3.lib.6.Rimínal.consi.219.num.3.lib. 2.Afflict.de cisio.394.num.8.& Beroius in cap.literis.num.48.de resti.spol. Hinc relati Doctores colligunt non contemnẽ
298 dam † praxim ad diffiniendum hoc retinendæ iudiciũ ad possessoris commodum atque fauorem, vt cum is possessor videt actorem agere cõtra eum super re possessa statim libellum porrigat super possessorio retinendæ, petatque actorem a molestatione compesci,& si super hoc libello probabit defectum iuris agentis, obtinebit silentium ei imponi,ne in posterum turbet. Hanc suam Doctrinam probãt relati Doctores ex l.vlt. ff.si vsusfruct.peta. & l. si priusquam. ff. de operis noui nuncia.& l.non ob re.C.vnde vi. ex cap. conquerente. de off.ordina. & c. audita.de resti. spol.Illa ratio etiam
299 ad hanc sententiam confirmandam adferri solet, quod turbare nil aliud sit,quam ius possessori obscurum reddere. vt inquit gl.in l.exta. ff.de eo quod met. caus.quã quidem obscuritatem parit hæc iudicialis contradictio. Quæ autem contradictio iudicialis sit, qua turbatio possessionis inferatur.infra q.56. explicabimus.Imo
300 opinor accusari posse de possessione † turbata ex statutorum dispositione, si iusta deficit litigandi causa,& is possessor impeditur frui possessione sua, quinimo ob calumniam grauius puniendus foret.

301 QVÆRO quadragesimo tertio, an † hoc interdictũ competat aduersus eum, qui ab alio iniuste possidet? Et non competere docuit Bar.in l.1.§.quod ait Prætor, nume.2.ff.vti possid.non dissentiunt glos.& cæteri in l. vnica.ibi.Salice.colum.6.C.eod.& Goz. consi.86.num. 4. Quando autem iniuste possidere quis dicatur, varia exempla recenset & explicat Bar. dicto.§. quod ait. quæ hic referre superuacaneum esse duxi, cum apud eum legi possint.

302 QVÆRO quadragesimo quarto,an † mihi ciuiliter possidenti,hoc interdictum reddatur contra eum,qui emit ab eo,qui nec naturaliter nec ciuiliter possidebat Cy.in l.vnica.quæst.7.C.vti possid.& Bar. in l.si duo,in princip.ff.eod.post. glo.ibi scribunt, concedi,ex l.cum seruus.C. quod cum eo.& illa satis est manifesta ratio, quod cum venditor emptori tradit, ipso actu ille a me clam possidere videtur, & emptori tradere. arg. l.singularia. ff.si cer.pet. non ergo mirum, si contra emptorem illum hoc interdicto experiri licet.

303 QVÆRO quadragesimo quinto, an † reddatur hoc interdictum aduersus illum,qui bona fide possidere cœpit ab eo, qui clam possidebat a iusto possessore?Et reddi affirmauit Bar. in l.si duo, in prin. nume.3. post gl.ibi.ff.vti possid.idem Bar.& Ang.in l.1.§.si tibi. ff.de itin.actuque priua.Ioan.Fabri in §.retinendę,nu. 11.& ibi Ang.Aret.num.17.insti.de interdict. Rui.consi.53.in fi.lib.4.& Anto. Capicius decisio. 1.numero 5. Huius sententiæ manifesta est ratio, quia non potest, aut debet nouus iste possessor esse melioris conditionis, quam fuerit eius auctor, contra quem dum conceditur hoc remedium, efficitur vt fortius detur contra hunc successorem.Nec aduersatur tex.d.l.si duo.§.non
304 videor.ff.vti possid.vbi vi possidere non dicitur is,qui sciens a vi possidente accipit.Verum præcitato loco respõdet Bar.hic contingere in interdicto, vnde vi. Nec enim nouus iste possessor eo interdicto conueniri potest,quamquam possit hoc,vti possidetis Ea est ratio, quod

quod interdicta omnia excepto interdicto, vnde vi, in
rem scripta sunt. l. 1. §. pen. ff. de interdicto. Non pariter
305 aduersatur tex. † l. 1. §. si tibi, ff. de itin. actuque priuato.
siquidem respondet Bar. in d. §. si tibi, nu. 4. & dicemus.
infra remedio 5. q. 11. scribit tamen Io. Fabri in d. §. reti
nendæ, nu. 11. vers. sed si esset successor. iam relata pro-
cedere in successore vniuersali, qui sui auctoris accessio
ne vtitur, secus in singulari, qui cum ea sui auctoris ac-
cessione non vtatur, iure dicere poterit, se ex iusta cau-
sa possidere, ob id in ea naturali tuendus est, quod non
improbo.
306 QVAERO quadragesimosexto, an † interdictũ hoc
reddatur contra turbantem possessionem nomine alte-
rius, vt puta, tutor, vel curator, vel syndicus nomine
pupilli, minoris, vel ciuitatis possessionem turbant, an
contra eos turbatus possessor hoc interdicto experiri
potest? aliquot casus distinguendi sunt.
Primus est, cũ turbatus vult experiri solum pro tur-
batione sic facta nomine pupilli, vel alterius, ut ab ea
in posterum desistat: tunc utilis actio ex hoc interdicto
datur contra pupillum, contra vero ipsum turbantem
directa. ita in non dissimili interdicto, nempè, ne vis fiat
ei, diffinitum est. l. 1. §. hoc edicto: ff. ne uis fiat ei. & dixi-
mus sup. remed. 1. q. 10. ita etiam in interdicto, quod ui,
aut clam. ut probat. l. is qui in puteum. §. si tutores. & l.
aut qui aliter. ff. quod ui aut clam. & in interdicto, vnde
vi. l. 1. §. quoties. ff. de vi & vi arm. & confert. l. neque in
terdicto. ff. de reg. iur. ubi Dec. & Cagnol. probarunt di
stinctionem Bar. in l. 1. §. si procurator. ff. si quis iusd. nõ
obtemp. & l. si dolo. ff. si quis omissa causa testa.
307 Secundus est casus, † cum agitur, vt ipsum iudicium
possessorium diffiniatur, liberaque possessio apud acto-
rem remaneat: tunc agi potest contra eum, cuius nomi
ne vis inquietatiua commissa est: ita probat in specie no
stra tex. l. seruus. ff. de act. & obli. ibi, aut aliqua vis iuris
retinendi causa, quem ita intellexit Bar. in d. l. is qui pu-
teum. §. si tutores. ff. quod vi aut clam. Pract. Papien. in
forma libelli pro turbata possess. in glo. animo. nume. 4.
308 Hoc tamen ego intelligo † nominatione facta ab eo qui
alterius nomine turbat. Est enim locus huic nominatio-
ni quo ad instructionem & deliberationem huius cau-
sæ. ita in specie Bal. in l. 2. nu. 9. C. vbi in act. idem sensit
Bero. consi. 75. nu. 28. lib. 3. cætera, quæ de nominatione
adferri possunt scripsi in tract. de recup. poss. remed. 15.
quæst. 38.
309 QVAERO quadragesimo septimo, † quid si vis est fa-
cta per precarium, an reddatur hoc interdictum exem-
pli gratia, rogasti me, vt permitterem habitare Sempro-
nium in domo mea, vel tenere fundum meum, vel tu ar
mis veniebas cõtra me, ego metu perterritus fugi, Sem-
pronius ingressus est, an contra Sempronium conceda-
tur mihi hoc interdictum? Hanc iuris quæstionem mo-
uet Io. Fabri in §. retinendæ, nume. 11. versic. sed quid si
reus. inst. de interdict. & respondet, non concedi. Ea est
ratio, quia licet ego a te turbatus, vel deiectus fuerim,
non tamen Sempronius uim aliquam commisit, qua in-
terdictum hoc contra eum reddi possit. quod probat. l.
sequitur. §. si vi tu a me. & l. non solum. §. si dominus. ff.
de vsuc. & l. 3. §. si autem, vbi gl. ff. de ui & ui arm. Quod
intelligit Io. Fabri non procedere, cum vel ipsius Sem-
pronij nomine, vel mandato, vis a te illata mihi fuisset.
vel nisi tu, qui rogasti, Sempronii subiectus esses. nam
tunc ipse Sempronius turbare diceretur, cum & is sit
qui possidet vitiosè. argumen. l. in rebus, in princip. ff.
de precario.
310 QVAERO quadragesimo octauo, an † hoc interdictũ
moueri possit pro finium diuisione, seu contentione? Et
non posse respondit Bal. in consil. 420. Verba principis.
col. 2. vers. sed attende. lib. repertum in consi. 445. Qua
liter probentur, col. 1. vers. sed attende. lib. 5. Nam cum
de finib. est contentio, iudicium dicitur petitorium, nõ
autem possessorium. l. incerti. C. de interdict. quod ego
intelligo cum partes contẽdunt de finium diuisione,
at secus si de sola possessione, vt quia vnus inquit, se vs-
que ad certum locum possidere, alter vero idem pari-
ter asserit: nam tunc est iudicium possessorium. & illud
prius habet iudex terminare, quod explicat Hier. a Mõ
te in eleganti atque perutili tractatu finium, c. 30.
311 QVAERO quadragesimonono, † iussit iudex me mit
tit in possessione fundi Seiani, executor errauit mittẽs
me in possessionem fundi Titiani, an ego fundum Titia
num possidendo dicor turbare antiquum possessorem?
Bal. in disput. accusatus de vi turbatiua. col. antep. versi.
secundo quæritur, hanc quæstionem excitauit, & eam
distinguendo duos casus ita absoluit.
Primus est casus, cum ego sciens causam errori dedi:
312 tunc turbare † dicor, atque ita hoc interdicto possum
conueniri, ita Bal. quem secutus est Alex. cõsil. 73. nu. 6.
vers. & primo, lib. 3. Immo scribit Bal. me non euadere
alias iuris pęnas, quæ contra turbatores lex induxit, ex
sententia gl. l. extat. ff. quod met. cau. in verbo, sed nun-
quid cum Seius. & arg. l. miles. §. pe. ff. de adulte. cũ alijs
313 a Baldo relatis. Secundus est casus, cum ignoro † in cu-
ius possessionem mittor: tunc excusatione dignus sum.
& ob id nim non dicor inferre, cum non adsit animus
faciendi uim, l. si duo. ubi glo. ff. uti possid. ita præcitato
loco Bal.
314 QVAERO quinquagesimo, an † hoc interdictũ red-
datur aduersus operarios, qui alterius nomine operas
suas locando alterius fundum colunt? Hanc iuris quæ-
stionem in specie nostra mouet Pract. Pap. in for. libelli
pro turbata possessione in glossa animo. num. 3. & duos
casus distinguit.
Primus est, cum operarij ij ignorabant fundum esse
alterius, quam illius, qui eos ad operandum conduxit:
tunc verè excusantur. ita ille argu. l. in rem. §. tignum. ff.
de rei vend. & in specie respondit Bal. consi. 144. Præsup
posito. li. 1. quo loci respondit statutum Papiæ 31. in cri
minalib. sub rub. de pœna illius, qui uiolen. alicui, &c.
non procedere contra operarios. Bal. secutus sum in cõ
mentariis, de arbit. iudic. lib. 2. casu 354. nu. 38. vbi alios
huius opinionis retuli. Quibus in specie addo Io. de Pla
tea in §. retinendæ, col. 11. ver. itẽ quæro. inst. de interd.
Secundus est casus, cum operarij sciebant fundũ nõ
esse illius, qui eos ad colendum conduxit, tunc & ope-
rarij ij hoc interdicto conueniri potuerunt, ita scriptit
Pract. Pap. in for. libel. loco iam citato, & alios plures re
tuli d. casu 354. nu. 40. & alios referã. inf. q. 76. ver. quar-
315 ta causa, nu. 618. Hanc doctrinam insequitur † statutũ
Ferrariæ lib. 2. sub rub. de possess. turbata. vers. si verò.
Quo fit vt dicamus illud statutum cum iure communi
conuenire.
316 QVAERO quinquagesimo primò, quis † erit iudex
competens in hoc iudicio possessorio retinendę,
cum de possessione rei prophanæ contenditur? Dicen-
dum est, illum esse iudicẽ in cuius territorio sita est res:
vel illum in cuius territorio vis turbatiua facta est. ita
enim Imp. Valen. & Valent. ad Festum in hæc verba re-
scripserunt. in l. vnica. C. vbi de poss. agi oport. Vbi aut
vis facta dicitur, aut momentaria possessio postulanda
est, ibi loci iudicem aduersus eum, qui possessionẽ tur-
bauit, cõuenit iudicare. Ita enim cõstitutione hac duos
dari iudices, apud quos de vi turbatiua agi potest, inter
pretes omnes ibi scribunt, ut Accur. Bar. Bal. Cast. Salic.
317 Alb. & Fulg. † Duo inquam iudices sunt. Vnus qui ratio-
ne rei sitæ competens est, si quidem ab illo iudice, in
cuius territorio res posita est, possessor defendi debet.
nec dubium facit, quod interdictum hoc personale sit,
& ob id personam solũ respicere videatur, cum uerius
318 sit esse personale scriptum in rem, & † ratione rei quá
sequitur reale est, quemadmodum in specie hac de-
clarauit Marian. Socin. Sen. in cap. sanè, numero sexto,
uersicu. septima declaratio. Quocirca uerum non es-
se absolute intelligimus, quod ad rem hanc docuit
Io.

Io.Ign.in l.necessarios.§.non alias.num. 525.in fi.ff.ad S.C.Syl'la.dum citando d.l.vnicam,ait,hoc iudiciũ esse personale,quia vis personam & nõ rẽ afficit.Verius.n. est,iudicium hoc esse & reale, vt in loco rei sitæ tractari
319 ri possit.Alter verò † iudex est is, in cuius territorio vis personæ facta est,id quod vel hoc exemplo,ab Accur-
320 sio & cæteris declarari solet.† Possideo Mutinæ, ad illã cum ire vellem ex hac Vrbe Patauino, ut in districtu, & territorio Bononiæ atque ita in itinere me detinuisti, ne ad meam illam possessionem irem; sicque me in illius fundi mei possessione me turbas, possum contra te hoc iudicio experiri coram iudice Bononiensi. Qđ quidem exemplum ab Accursio, propositum probant ibi omnes, & Soc. in d. c.sanè,nu.4.ver.tertia declaratio. Vere.n. & vis eo in loco commissa dicitur.l. 1.§.siue autem in corpore.ff.de vi & vi arma. Hæc iuris & in
321 terpretum sententia procedit etiam, quando † possessio sita est in confinio duorum territorium, vel vis in itinere illata,fuisset illata in confinio duorum territorium atque.diœcesum.Nam & tunc vtriusque territorii iudex adiri poterit,ita docuit Soc.in d.cap.sanè nu. 5.ver.sexta declaratio.post Hostien.& Io. And.is.n.delinquens & turbator ab vtroque iudice puniri potest,
322 iuxta,c.postulasti.de foro compe.ita & † contrahentes in confinio duarum diœcesum vtroque in loco forum sortiuntur,c.dilecti. c.de fo.compe. Hæc in vniuersum de iudice competenti dicta sint.
323 QVÆRO quinquagesimo secundo,an laicus†cõpetens iudex sit, cum in possessione rei beneficiariæ ecclesiæ, atque ita spiritualis vis facta est? Et quamquam diffinita iam semel a nobis videri possit hæc disputatio ex his quæ scripta sunt in tract. De recuper. pos.Remedio decimoquinto q.18. Non grauabor tamen & nunc nõnulla hic in specie huius iudicii cõmemorare. Quò clarius hęc disceptatio elucescat quatuor casus,vt in ea q.18.ita distinguo atque constituo.
324 Primus est, cum turbator † laicus turbat clericum rei beneficiariæ possessorem. Hoc in casu iudex laicus competens esse potest contra illum turbarem. Ita verè in iudicio illa reintegrandæ scripsi in d. remedio 15. num.223.ver.quamobrem,& num.234.ver.primus casus.& in specie nostra ita censuit Bero.consi.49. nume. 12.lib.3.Non enim hoc in casu qualitas personæ turbatoris impedit quominus a turbato coram iudice laico
325 conueniri possit. Quocirca nulla ratione † asserere potest iste turbator iudicem laicum non esse competentem. Nam ex sua persona, quæ iam illi subiecta est,id non potest.Non etiam ratione rei,quia est priuilegium clerici actoris,non proprium. Non ergo contra ipsum clericum ea allegatione vt potest; ne ad clerici fauorẽ inducta odium ei parentur, contra l. quod fauore. C. de legib.vbi Bal.Hinc scribit Socinus in d.c.sanè.num,
326 9.ver.noua declaratio, de fo.comp. non solum † inspiciendum esse locum rei sitæ, verum etiam ipsius rei cõueniendi qualitatem.Et ideo (inquit ille) si conueniẽdus ratione rei sitæ est clericus, conuenitur coram ecclesiastico in loco rei sitæ: si vero est laicus coram laico atque ita mutatur locus,non qualitas personæ,& attẽditur res in loco sita tanquam accessoria ad qualitatem personæ.Huius opinionis multos recenset Socinus.Nõ
327 etiam hoc in casu iudicis † laici iurisdictionem impedit rei beneficiariæ qualitas siquidẽ possessio hæc non dicitur spiritualis,vt proprietas ipsa, sed potius temporalis,quemadmodum in specie affirmarunt Guid. Pap. q.1.qui & in hoc iudicio retinendæ possessionis loquitur illum secuti sunt alii per multi, ita vt hæc sit * magis recepta opinio,vti scripsi in d.q.18.nu.211. Quanquam eo loci vna cum Didaco lib.Pract.q.c.35.num.1. vers. secunda conclusio, dixerim vix iure probari.Præter illos ibi congestos, cum Guidone Papæ sentit Stephanus Aufrerius tracta. De potest. seculari super personas eccle.regula 2. fall. 24. qui in specie huius interdicti retinendæ loquitur, & asserit fortius laicum cognoscere etiam contra clericum turbatorem,qua de re infra dicemus.Guido Pap.secuti etiam sunt Crau.consi.258.colum.1. & 2.qui in hoc iudicio loquitur.Ferret. consi.1.ad fi. & doctissimus Osascus in decisionibus pedemontanis.decis.116.nu.1.Habet tamen hic casus dubitationem, cum de titulo ipsius possessoris (vt aliqui scribunt) cognoscendum sit vna cum possessione.Qua
328 in re ego ita statuo, † Aut de titulo principaliter, aut incidenter tantum tractandum est.Si principaliter, sentio laicum non esse huius causæ iudicẽ. siquidem causa, non merè temporalis, sed mixta est cum spirituali, cuius capax non est laicus,ita rectè procedere potest opinio eorum,qui censuerunt,laicum non esse iudicẽ in causis his possessoriis,quæ semper per titulum iustificari debent. Qua in opinione fuerunt Imo.in cle.dispendiosam,in fi.de iudiciis. Bero.in rubri.de iudiciis, num.52. 53. Didacus libro Practi.quæst.c.35.nu.1.ver. ex quo patet, qui & Ioã. Daynam in commentariis ad Pragma.sanctio.§. postremò, idem sensisse scribit.Hoc
329 inquam verum est,cum † principaliter de titulo disputatur,ex quo tota causa effecta dicitur spiritualis.Hinc
330 dicimus coram iudice laico non posse deduci † articulos in his possessoriis, quæ petitorium respiciunt.ita Ioan.Bapt. Ferret.consi.10. ad fi. quod inquam procedit, quando de titulo esset principaliter disputan-
331 dum,quod & infra dicimus. si vero de titulo † incidenter tractandum est in hoc iudicio possessorio, qd (vt mox subijciam) fieri solet, tunc laicus iudex esse potest huius causæ.ita intelligo Aufrerium d.reg.2. fallẽ. 24.& clarius hoc tradunt Rip.lib.2.responso.c. vlti.nu. 1.& Nauarrus.in repet.capit. cum contingat pag. 149. ver.quarto,ideo non obstat,de rescri. qui in specie huius iudicii loquuntur.Non enim ob id causa spiritualis
332 redditur,quod† de titulo incidenter cognoscitur,principaliter verò de quasi possessione. Quemadmodum similiter in casu docuit Bal.in auth.ei qui iurat, num.27.C. de bon.auct.iud. posside.dum scribit, quod vbi sufficit probare quasi possessionem,causa non est spiritualis,& ob id de ea iudex laicus cognoscere potest.etsi a Baldo dissentiat Alex.in l.Titia.nume.11.ver.octauo fallit.ff.
333 sol. matri. Hoc enim in casu cum de † titulo fit fides,& de eo tractatur summatim, id fieri solet, sufficit enim
334 ostendere titulum † coloratum, nec aduersarius potest contra illum quidquam obijcere, vt post multos scripsi in tract.de recup.pos.Remedio.15. nume.463.Et in specie nostra ita senserunt Lapus alleg.66. in fi. versic. item negare titulum.Zabarell. in clem. dispendiosam, q.10. de iud. absolutè ait, non esse necesse probare titulum, quod intelligo plenè, non autem coloratè.ita etiam intelligo Abb.in c.cum nostris, nu.6.in fi.de concess. præben. dum inquit sufficere probare solam possessionem,intelligo plenè non autem coloratè. & ideo Imo.in clemen.dispendiosam in fi.ait saltem de titulo probabiliter esse probandum, inquit probabiliter nõ plenè. idem docuit Cosmus Cumyer. in Pragma. sanctio.titu. de pacif.posses.in glo. inquirant.colum.decimaquinta,& clarius col. vigesimatertia, versi. sed hæc opinio.vbi inquit, sufficere, si possessio hæc coloretur. & ibidem ex gl. in clemen. 1. in fi.de can.pos.& propr.
335 inquit aliud esse probare titulum, aliud colorare possessionem seu iustificare. Idẽ censuit doctissimus Osascus decis.116.num.7. Cum itaque summatim & incidẽter hic de titulo agatur, iure potest laicus cognoscere. iuxta doctrinam Bal. in l.2. C.de carb. edi. qui docuit,
336 † laicum posse de causa spirituali cognoscere, cum incidenter de ea agitur in causa seculari.idem Bal. in auth. & qui iurat, num. 26.versi. tu coniunge.C.de bon. auct, iud. pos. illum secuti sunt But.in c.cum sit generale.de fo.comp.Rom.consi.173.colum.1.ver.præmissis tamẽ. & Alex.in l.Titia,nu.9.ver. quarto fallit. ff. solu.mat.& clare in specie hac Crauet.consi.258.nume.4. Quæ sanè

Bald.

* Bal.doctrina vera & * magis recepta est, & si ab ea dis-
sentiat Io.And.& Rom.quos refert & probat Dec.in c.
2.nu.24.vers.tertiò fallit.de iud. Hæc disputatio atque
337 difficultas † cessaret, quando de titulo euidenter con-
staret, vtputa ex confessione aduersarij,nam tunc non
338 impeditur iudex laicus † de ea causa cognoscere iuxta
doctrinam Spec.tit.de reconuẽtione.§.nunc dicamus,
nu.2.& clarius Bal.in l.1.in fi.C.de sent.quæ sine certa
quanti.inquit Bal.laicum cognoscere de causa spiritua
li, cum de ea ex partis confessione constat.idem Bal.in
l.Titia,col.2.ff.sol.mat.in l.vbicunque 1.lectu.ff. de in-
terrog.act.in l.quoties,nu.4.C.de iud.& in l. non igno
rat,in fi.C.qui accus.non possunt.Anchar. consilio 98.
Istam quæstionem.Rom.cõsil.173.Pro decisione,col.2.
vers.secundo quia.& si idem Rom. consi.299 nu. 9.dis-
sentire videatur.Bal.quoque secuti sunt Alex.cons.91.
num.2.lib.2.idem in d.l.Titia.num.8.vers. tertiò fallit.
Felin. in c.cum sit generale.col.3.vers.aureum.de foro
* compe.& communem * testatur Dec.in c.2.nu.24.ver-
sicu.secundo prædicta. de iudiciis. etsi ipse dissentiat.
Et in specie hac nostra receptam hanc opinionem pro
barunt Crau.consi.258.nu.4.vers. Confirmatur ista ra-
tio.Osascus decis.116.nu.3.& Nauar.in repet.d.c.cum
339 contingat,pag.148.vers.quinto facit de rescri. † Cæte-
rum, quod de confessione dictum, intelligimus solum
nocere confitenti,vt copiosius dicemus.infra q.73.Prę
terea scribit idem Nauar. d.c.cum contingat,pag.148.
vers.tertio ideo non obstat,idem fore quando notoriè
340 ex † actis constaret,ex doctrina Aret.in ca. cum sit.ge-
nerale.nu.14.de foro compet.& ibidem But.nume.13.
vers.hoc puto,nisi notoriè.dum scribunt, quod quan-
do constat de causa vsuraria notoriè, vel per confessio-
341 nem partis, etiam si pronunciatum non sit super † ipso
iure,scilicet,an contractus sit vsurarius, nec ne, iudex
secularis semper pronunciare potest de reijcienda,vel
admittenda accusatione. Ita ècontra videmus, quod
342 quando † notoriè constat de non titulo,in his possesso
rijs beneficialibus non pronunciat iudex secularis spo
liatum esse restituendum, vel possessorem esse tuẽdum
& non turbandũ:vt post Guido Papæ,q.1.q.71.& q.85.
respondit Io.Bapt.Ferret.consi.3.nu.14.consi.16.nu.6.
& consi.23.num.3.a quo vere non dissentit Osascus d.
q.116.nu.4.vers.nec obstat, cum illis quæ idem scribit
ibid.num.20.Præterea cessaret etiam hæc disceptatio,
343 quando aduersarius conuentus † nihil obiiceret de iu-
dicis incompetentia,ita in specie huius iudicii respon
dit Crau.d.consi.258.nume.4.ver.quarto maxime.post
Anch.consi.98.Istam quæstionem.col.2.qui respondit,
coram iudice seculari tractari posse exceptionem cau-
sæ vsurariæ, si aduersarius nihil opponit de iudicis in-
competentia.Anchar.secutus est Rom. consi.173.col.2.
vers.vltimo reperio.Et licèt Imo.in cle.dispendiosam,
nu.4.de iudiciis,dubitet,attamen inquit, quod opinio
Ancharani,quæ & Calderini fuit, seruaretur in foro &
iudicijs. Illud etiam hac in re obiter annotandum est,
quod quando iudex hic laicus incidẽter cognoscit de
titulo, non debet principaliter super eo pronuntiare,
sed solum per modum causæ,vtputa, condemno te,ne
Caium clericum in sua possessione iusta turbes.ita egre
giè in simili docuit Bal.in auth.ad hoc. nu.2.C. de lati-
345 na liber.tollen.dum inquit, quod quando iudex † lai-
cus pronunciat incidenter super matrimonio, id facit
per modum causæ,vt si pronunciat,filium posse succe-
dere patri,ita pronuntiat,Pronunciamus & iudicamus
Sempronium Caio patri succedere, quia filius eius legi
timus est.Bal.secuti sunt Aret.in cap. cum sit generale.
nu.14.de foro compe. & ibi Fel.col.3.vers. sed intelli-
ge.& Nauar.in repe.c.cum contingat, pag.149.vers.ter
tio ideo non obstat. de rescrip.
346 Secundus est casus huius † disceptationis, cum lai-
cus a clerico turbatur in quasi illa possessione rei ec-
clesiasticæ.Hoc in casu dicendum est, quòd, si constat
hunc actorem esse laicum, non erit a iudice laico au-
347 diendus duplici ratione. Prima, quia is † clericus citari
a iudice hoc non potest, vt in subsequenti casu dice-
mus,sed a iudice suo tantũ,& laicus turbatus, vt actor
sequi debet forum clerici rei conuenti.ca. quis contra
clericum,de foro compet.vbi omnes. Altera est ratio,
quia de non iure laici turbari constat. cum clari iuris
sit,laicum non posse possidere, vel quasi, res ecclesiæ.
Exceptio enim notoria non iuris repellit agentem hoc
remed. vt inf.q.79.dicemus.
348 Tertius est casus,cum † vterque turbator,scilicet,&
turbatus est laicus, tunc dicendum est,vt primo in ca-
su: nempè iudicem laicũ cognoscere de causa hac pos-
sessoria posse. Rectè tamen & pro ecclesiæ bono aget,
si cognito neutrum contendentium ius in ea causa fo-
uere, ob id quod titulum habere non possunt, si inquã
iudici ecclesiastico notum hoc faciet. Conuenit enim
& laico iudici ecclesiam tueri, vt mox dicemus.
349 Quartus est casus, cum † vterque clericus est,tã tur-
bator,quam turbatus in quasi hac possessione rei eccle
siasticæ.Hoc in casu vere opinor solum iudicem eccle-
siasticum esse competentem huius causæ iudicẽ.Quem
admodum in possessorio reintegrandæ affirmaui in tra
cta.de recup.poss. remed.15. nu.221.& nu.234. ibi in-
ter multos retuli Didacum libro Pract.quæst.capit.35.
nume.1.versic. prima conclusio. qui etiam loquitur de
de hoc iudicio retinendæ. Quibus addo in terminis
his Craue.consi.258.nu.8.& præter eum, Bellameram
consi.40.col.16.versi. nec valet. Ea est huius sententiæ
350 ratio, quod † clericus trahi atque citari non potest co-
ram iudice laico, siue causa sit possessoria, siue petito-
ria.c. qualiter,& ca. vlt. de iud.& respondit Socin. Sen.
consi.13.nu.12.lib.4.Hinc egregiè docuit Marian.Soc.
Sen.in c.sanè,nu.9.versi. nona declaratio. de foro com
351 pet.quod non solum † inspici debet locus rei sitæ, sed
etiam qualitas ipsius aduersarij conueniendi. Et ideo
(inquit Socinus) si conueniendus ratione rei sitæ est
clericus, conueniri debet coram ecclesiastico in loco
rei sitæ atque ita mutatur locus,non qualitas personæ,
& attenditur res in loco sita tanquam accessoria ad
qualitatem personæ.
352 Nam,si † persona est exempta, ergo & res, quæ per-
sonæ accessoria est exempta esse debet. argu.l.vlt.ff.de
censib.& eorum,quę scribunt Innoc.in cap.vlt.de vita
& honest.cler.& Archid.in cap.1. de cler.coniug. in 6.
Hanc quoque sententiam (cæteris omissis, quæ a Ma-
riano Socino adferuntur) probat aperte d.cap. vlt. de
iudiciis.quod secundum Marianum ex communi lectu
ra & sensu probatur, quod vbi causæ possessionis, &
proprietatis connexitas est,& possessionis quæstio fue
rit tractata coram seculari, licet actor fuerit clericus:
non tamen debet ibi tractari, quando clericus efficitur
reus.
Declaratur primo hic casus, vt non procedat quan-
353 do iudex laicus ex priuilegio & cessione † Pontificis
maximi posset de his causis possessorijs contra cleri-
cum cognoscere & iusdicere, vt Christianissimo Gal-
liarum Regi a Martino V. Pontifice maximo conces-
sum fuit, vt Galliarum iudices laici de his causis iusdi-
cere possint. Cuius quidem priuilegij meminit Guido
Papæ, q.1.q.71.& q.85.& in alijs multis causis idem il-
lis ex priuilegio licere testatur Aufrerius in tracta. de
potesta.secul.super ecclesi.perso. reg.2.fallen.31.
354 Declaratur secundo † hic casus, vt locum sibi non
vendicet quando iudex ecclesiasticus esset negligens
in administranda iustitia ipsi clerico turbato. nam tũc
is turbatus iudicem laicum adire potest. siquidem in
355 realibus potest iudex † & superior laicus supplere ne-
gligentiam iudicis ecclesiastici, ita glo.in capitulo, fi-
lijs, in verbo, regi. decimasexta quæstione septima,
docuit Hostien. in summa, de foro competen. §. li-
quet etiam, versicu. sed nunquid iudex secularis. ex

Digitized by Google

cap. qualiter in princip. de iudi. & probat textus notabi. dicto capit. filiis, 16. quæstio. 7. quo constat. Episcopis & Archiepiscopis negligentibus, punitionem eorum rectorum, qui bonis ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri, vt illi malo mediatur. Nec verum est, quod scribunt Abbas, & Socinus, quos nunc referam, textum illum hodie esse correctum, quandoquidẽ nulla extat iuris correctio ad hunc effectum, vt princeps
356 † secularis oppressos violentia iudicum ecclesiasticorum inferiorum liberet, donec à summo Pontifice præstetur iure debitum auxilium, id quod adnotauit Didacus libro Pract. quæstio. 35. nume. 3. versicu. secundo. probatur. & ante eum Nauarrus in dicto cap. cum contingat, pag. 152. versic. & quamuis. de rescrip. qui idem quod Hostiensis, eo tamen non relato, scribunt. Quod facit & Aufrerius in d. tracta. de potestate seculari super ecclesiasti. personas. regu. 2. fallen. 30. & præter eũ Guliel. Benedictus, in cap. Raynutius. in verbo. Adelasiam, nume. 454. de testamen. & probant tex. in capitu. principes. in cap. regum, & in cap. administratores. 23.
357 quæstio. 5. Hinc inualuit illa optima obseruantia † Galliæ, Hispaniæ, ac Lusitaniæ, Pontificum deinde priuilegiis confirmata, vt clerici vel bonorum ecclesiæ dissipatores, vel infirmorum oppressores in negligentia iudicis ecclesiastici cogi valeant à iudicibus laicis à dissipatione, & oppressione desistere. Cuius obseruantiæ meminit Didacus loco iam citato, post Nauarrum, & alios, quos prætereo. Hinc intelligimus malè sen-
358 sisset † Abbat. in c. qualiter num. 7. de iud. & Maria. Soc. Sen. in c. si quis clericus, num. 28. in c. sanè. nu. 10. de foro compe. dum scribunt, iudicem laicum non posse supplere negligentiam iudicis ecclesiastici iustitiam non administrantis.
359 Declaratur tertio, vt † non procedat hic casus, quando iudex laicus requiritur in auxilium iudicis ecclesiastici: id enim concedi solet, vt in specie hac censuit Bellemera consi. 40. colum. 16. versicu. supposito, quod. Accedit quod scribit Ign. in repet. l. necessarios. §. non alios. nume. 525. ff. ad S. C. Syllania. dum post Butrium, quem refert, inquit, quod cum interdicto adipiscendæ possessionis assistat aliud edictum, Ne vi fiat ei, qui in possessionem mittendus est, vt si de facto prohibeatur cognoscatur a iudice laico, an iure prohibeatur, & id in auxilium brachij secularis. Huc pertinet, quod
360 † brachium seculare impetrari potest in auxilium iudicis ecclesiastici ad executionem sententię. Quod & in delegato procedit etiam si is non habeat id expressum in sua commissione, ita scribunt Innocen. in capi. significasti, vbi Abb. Imol. Felyn. & Dec. de offic. deleg. & esse communem * testatur Rola. consi. 37. nume. primo, lib. primo, & scribit Rebuff. in commentariis ad cõstitutio. Galliæ tomo tertio. tracta. De contumacia. numero 39. alia recenset Martinus Nauarrus in repe. cap. cum contingat pag. 156. de rescrip. Debet tamen iudex laicus animaduertere antequam concedat suum hoc auxilium, an is delegatus & iudex, qui sententiam protulit, fuerit iudex competens, nam si fuisset competens brachium non esset concedendum; ita Rola. d. consi. 37. num. 2. 3. post Feder. de Senis consi. 125. & Calcan. consi. 119. colum. 2. Deinde aduertat, quod si contentio est de possessione laicorum, tunc per modum simplicis requisitionis debet requirere iudicem laicum, vt sententiam exequat. si vero est possessio rei ecclesiasticæ, tunc si per se non potest, debet prius requirere iudicem ecclesiasticum ordinarium; Et si is non potest, tũc ad brachium seculare recurrere debet. Ita docuit Zabarel. in clem. 1. q. 10. de off. deleg. atque ita declarat Fel. in d. c. significasti, col. 2. & Nauarrus d. c. cũ contingat. pag. 156. ver. Non ob. secundo. Hinc intelligimus errasse Deciũ, qui in d. c. significasti, nu. 4. absolutè censuit, prius esse requirendum auxilium ecclesiastici. & Decium est secutus Rolan. d. consi. nu. 6. Verius est, vt distinguamus, vt supra, vel etiam cum Federico Sen. consil. 163. col. 2. & Nauarro ubi supra, dicere possumus esse in arbitrio delegati prius requirere auxilium ordinarij ecclesiastici, & non requirere. Debet etiam iudex laicus animaduertere, an sententia sit nulla: nam si de nullitate apparet, non tenetur eam exequi. Fely. c. de cætero. colũ. 1. de re iud. Rola. d. consil. 37. nu. 7. qui idem sensit, cum arguitur iniustitia, quia is laicus videtur posse de in iustitia cognoscere, quod nõ admittit Inn. c. 1. de off. ord. & Nauarrus vbi supra. & si iudex ecclesiasticus nunquã adiuuet laicum, nisi cognita iustitia, & iniustitia. Debet ẽt animaduertere iudex laicus, an ab ea sententia fuerit appellatum & an pendeat appellatio: nam ea pendente non concedit brachium suum. Rol. d. cõsi. 37. nu. 10. Quod intelligit Nauarrus. d. c. cum contingat pag. 157. ver. non obstat tertio, quando illi appellationi nihil obstat. Cætera quæ dici possum de his prætereo.
361 QVÆRO quinquagesimo tertiò, an † iudex ecclesiasticus sit cõpetens pro clerico turbato à laico in quasi possessione rei ecclesiasticæ? Et iudicem esse competentem in specie affirmauit Lapus allega. 66. Proponit clericus & c. & c. cum sit generale. de fo. compe. quo tributa est iurisdictio iudici ecclesiastico aduersus male-
362 factores, raptores, & inuasores bonorũ ecclesiæ. † Verbum malefactores latissimum (inquit Lapus) continet, & turbatores possessionis alterius: nã is malefacere di-
363 citur. Ita † raptor dicitur, qui per vim fructus possessionis percipit: vel percipi à possessore non permittit. Qđ vtrunque turbare est, vt suo loco. infra q. 62. nu. 481. di-
364 cemus. Ita quoque † inuasor dicitur, qui per violentiã turbat in possessione, vt & is qui aliena occupat. quem admodum scripsi in tract. de recup. pos. Remedio 7. nu. 1. 2. Hanc sententiam probat secundo Lapus ex text. in
365 † c. conquestus, de fo. compet. vbi ecclesia proponit, se possidere, & subiungit, possessionem suam per violentiam vsurpari. Quod perpendentes. Inn. inquit, ibi ecclesiã non esse spoliatam, quia nõ posset dicere se possidere. & ideo inquit Inno. fuit ibi propositum interdictum, vti possidetis: atque ita coram iudice ecclesiastico causa hæc tractari debet, quod clarius ibi tradit Io. And. Tertio affert Lapus doctrinam Innocen. in cap. si clericus laicum, de foro competen. quo loci ait Inno-
366 centius, † iudicem ecclesiasticum cognoscere de qualibet oppressione, quæ fit a laico in bonis ecclesiæ, ex capitu. in canonibus. 16. quæstio. 1 & capitu. si quis 34.
367 quæstio. 3. At qui † turbare est opprimere. Non ergo est dubium quin sit iudex competens. Hanc Lapi opinionem probauit in specie Anto. Butrius in dicto cap. si clericus, colum. penulti. versicu. ex prædictis concluditur, qui tamen eam declarat. ut mox subiiciam. idem probarunt Abbas, in capitu. conquestus, numero septimo, & ibi Maria. Socin. Sen. nume. 9. versicu. sed contra prædicta. Felynus, in capitu. cum sit generale. colum. secunda, versic. modos autem, de foro competẽ. Nec ob. id iudex iste carere debet hac iurisdictione, quod laicus hac causa iudicere potest, vt supra diximus. Nam non priuatiuè, sed cumulatiuè data est illi hæc iurisdictio. vt tradit Felyn. in capitu. cæterum. nume. 4. de iudi. & ibi Dec. nume. 5. est enim uerior illa sententia, iurisdictionem in dubio, censeri datam cumulatiuè, non autem priuatiuè, quod attigi & lib. 1. De arbi. iud. quæstio. 40.
368 Declarat primo † hanc doctrinam Ant. Butrius in d. cap. conquestus, col. pen. versi. ex prædictis concluditur, non procedere, quando clericus iste turbatus non assereret, se turbatũ per violentiam. Nam (inquit ille) necesse est, quod violentia commissa sit, ut iudex ecclesiasticus iudicere in laicum illum possit. quam opinionem defendit ibi Barto. nume. 39. Cæterum ab hac Butrij opinione dissentiunt Maria. Soc. Sen. in d. c. conquestus, nu. 9. ver. Et aduerte post Abbatem ibi num. 5. in fine. & reiectus, mea quidem opinione, si quidem fa-

tis

369 tis allegata dicitur † violentia, cum allegatur, possessio
370 nem, vel quasi, turbari. nam † turbatio vim includit. iux
ta l. extat. ff. de eo quod metus causa, & l. creditores, ff.
ad l. Iul. de ui scripsi in tracta. De recuper. possess. Re-
medio quinto.

Declarat secundo Butrius loco iam citato, relatā do-
371 ctrinam non procedere, quando clericus † hoc iudicio
agens allegat etiam dominium ad iudicium hoc confir
mandum, & reus conuentus negat: atque ita dubiū est,
an res illa sit ecclesiæ, tunc nō iudex ecclesiasticus, sed
laicus cognoscit. ita Butrius sensit in d. ca. conquestus.
col. pen. ver. dic si agendo &c. iunctis his, quæ paulò an
te dixi. in ver quandoque allegatur. Verum dubia mi-
372 hi videtur declaratio. si quidem ipsemet † Butrius in d.
c. conquestus, col. antep. ad finem, uer. si uerò, scribit in
hæc uerba. Si uerò non constat, rem esse ecclesiæ, sed
in dubium reuocatur, nisi aliter allegetur, violentia,
uel oppressio, dicit quod stabitur regulæ; Actor sequi-
tur forum rei, Hæc ille. Quæ uerba ostendunt, Butrium
sentire, quod etiam si dominium rei ecclesiæ negetur,
si modo violentia allegatur, iudicem ecclesiasticum co
gnoscere. At qui hoc in casu etsi allegetur dominiū, at-
tamen principaliter allegatur turbatio, uiolentiam in-
cludit, vt diximus. Vnde fit, vt dominij negatio impedi
re non ualeat hanc ecclesiastici iudicis iurisdictionem.
Quæ solum hoc in casu tendit ad reprimendam turba-
toris audaciam, nec possessorem turbet: donec de iure
proprietatis cōstet. Butrii declaratio defendi fortè pos-
set in casu, quem mox subijcio.

Declaratur tertiò, vt non procedat, quando laicus
373 † conuentus à clerico coram iudice ecclesiastico, nega
ret rem illam quatenus dici potest à clerico possideri,
non possideri, vt rem ecclesiasticam, sed ut feudalē. Nā
ista negatio facit, ne is iudex hac de causa cognoscat &
eam diffiniat. Solum summatim super ea exceptione
cognoscere poterit, ut causam ad suum iudicem com-
petentem remittat. Et ob id res ita excipiens deducere
probationes debet, quibus exceptionem illam veram
esse ostendat. iuxta doctrinam Barto. in l. præscriptio-
ne. C. si contra ius, uel util. publ. & ad rem hanc ferè
docuit Maria. Soc. Sen. in capit. si clericus laicum, num.
374 13. de foro compet. Nec hic dici potest, clericum † esse
priuilegiatum etiam quo ad causam feudi, siquidem
verius est, quod vbi constaret, rem esse feudalem, iu-
risdictionem esset domini feudi etiam contra clericū,
ut post alios scribit Maria. Soc. Sen. in ca. ex transmissa.
nu. 32. de foro compe. & communem testatur Curtius
Iun. in tract. feudorum, parte vlt. nu. 15. & supra dixi, &
alia infra attingam.

375 Hæc uera esse opinor, nisi † notoriè constaret rem il-
lam feudalem non esse: nam tunc illa conuenti assertio
non impedit iurisdictionem hanc: ita in simili casu do
cuit Socin. in d. capit. si clericus laicum numero 13. ver
si. prædicta tamen.

376 QVAERO quinquagesimo quarto, quis † si iu-
dex competens in hoc iudicio, ut possidetis, cum agi-
tur de possessione re feudalis? Quæstio, ut difficilis est,
& summe utilis, ita à nostris sub obscurè atque per-
plexè tractatur, & explicatur. soleo ego aliquot ca-
sus distinguere atque constituere, quibus res plana &
dilucida fit.

377 Primus casus est, cum duo † uasalli, qui eiusdem do-
mini se uasallos esse fatentur, & rem, de cuius posses-
sione contendunt, esse feudalem asserunt, inter se de
rei possessione disputant. Cum uterque se possidere, &
* ab altero turbari quæritur. Hoc in casu * uera & rece-
pta est Doctorum sententia, domi num feudi esse iudi-
cem causæ competentem. si quidem hic agitur de pos-
sessione, quæ adminiculatur proprietati, & de titulo di
sputari interdum contingit, ut cum ambo pares habēt
probationes, quemadmodum suo loco dicemus. Et in-
terest domini feudi scire quis sit possessor, cū sæpe con
tingat alterum ex vasallis habere feudum vnius natu-
378 ræ, alterum verò alterius, id quod † & vtile aliquando
& damnosum domino esse potest, non modò ob serui-
tiorum præstationem, sed & ob successiones, & his si-
379 milia. Verè enim hoc casu † possessio hæc; quæ admini-
culatur proprietati, non differt à proprietate ipsius feu
di, sed illius naturam timet. c. 1. de mil. vasallo, qui con
tumax est. dum pares curiæ, qui de causa proprietatis,
feudi cognoscunt contra vasallum contumacem, eun-
dem dominum in possessionem ob causam illius contu
maciæ, mittunt, clarius probat cap. ex parte. B. de foro
compe. ducto argumento à speciali, vt ad illius declara
tionem infra suo loco dicemus. & optimè confert tex.
in c. 1. in prin. & §. 1. si de feudo defuncti sit conten. in-
ter dom. & agna. vas. dum alter contendentium in pos-
sessione manutenetur donec lis de proprietate diffinia
tur, quorum vtrumque à domino feudi fieri intelligo.
380 Nec est quod quis obijciat, imò † possessionē rei feuda
lis mutare naturam, ne feudalis dici possit, quemadmo
dum dicimus possessionem rei beneficiariæ naturā mu
tare, & ob id non esse spiritualem, tametsi talis sit ipsa
proprietas, vt superiore quęstione tractauimus. Magna
siquidem est vtriusque casus differentia. In re benefi-
381 ciaria, † atque spirituali duo iudices esse possunt, eccle
siasticus & laicus, quibus facilis & validius ecclesia de
fendatur atq; protegatur, quemadmodum probat tex.
in cap. cum sit generale. in fine, de foro compet. & scri-
bunt Felynus, in capitu. causam, quæ, nume. 15. de præ-
scrip. & Ioan. Igneus in repe. l. necessario. §. non alias.
nume. 524. ff. ad S. C. Syllania. post Feder. Senensem, &
Ludo. Roma. & in specie hac ita censuit Petrus de Bel-
lapertica in Tract. de feudis titu. 45. nume. 19. Esse enim
382 debet † cura ecclesiæ, ob commune bonum, etiā apud
iudicem laicum. At qui in re feudali, cuius singularis
cura domini est, hoc non contingit. Quo circa l. ea,
quæ feudi dominum in causa proprietatis iudicem es-
se ueluti; eundem & in causa possessionis statuit. Quin
iniquum foret, si aliter statuisset, si enim tribuit iuris-
dictionem in causa proprietatis, curiæ debuit conce-
383 dere & in causa † possessionis. Cum illa præambula,
sit causæ proprietatis. l. ordinarii. C. de iudic. l. 1. C. de
appella. l. incerti. C. de interdict. Hinc videmus, quod
384 delegata † iurisdictione causæ, tam causam possessio-
nis, quam proprietatis esse mandatam. capit. primo, de
sequestra. possess. & fruct. & in specie hac ita cōsiderat
Aretin. in capitu. cæterum. nume. 28. de iud. Retinet ita
que hoc in casu possessio naturam proprietatis feudi.
385 Quamquam † possessio rei spiritualis naturam à re spi-
rituali diuersam assumat, vt receptam magis opinio-
nem esse superiore casu diximus. Vt hinc intelliga-
386 mus † Curtium Iuniorem, in tracta. feudorum, parte
vltima. nume. 24. male sensisse, dum scriptum reliquit,
possessionem feudalis non immutare naturam propriè
tatis, vt nec eam mutat possessio rei spiritualis, de pri-
mo rectè Curtius sensit, de secundo malè. Hæc ita-
387 que uera est sententia, † dominum feudi esse huius
causæ iudicem. Atque ita in specie Baldus. in capitu.
primo, §. inter pares. nume. secundo, de lege Corradi.
dum inquit, quòd si inter duos vasallos agatur de iure
possessionis, putà, (vt illius verba referam) quis ad
quem venerit possidentem, ut C. de appellat. l. 1. Quę
sanè. l. 1. loquitur de interdicto hoc retinendæ. cogno-
scit dominus feudi, quia istud possessorium respicit ad
miniculum petitorii. l. nulli. C. de iud. Idem sensit Bal-
dus. in l. 3. nume. 3. uersicu. porrò causa. C. si à non com-
pet. iud. idem Baldus. in capitu. cæterum. num. secundo.
versic. aut intentatur. de iud. Nec aliter sensit idem Bal-
dus. in cap. imperialem. §. pen. nume. 2. de prohib. feud.
alie. per Frider. dum scribit, in hæc uerba. Quæro, si de
possessione feudi, & nō de proprietate agitur, nec agi-
tur feudali possessorio, sed simpliciter possessorio, sine
mentione feudi. &c. concludit Bald. de eo simplici pos-

sessorio posse agi coram ordinario, secus (sentit ille) cum agitur de possessorio feudi, vt hic. & de illa Baldi doctrina infra dicemus in secundo casu. Hanc quoque sententiam clarius & apertius probant Imola in d.c. cęterum.nu.3.& Abb.nu.15 & multò clarius Aret. nu.26. ver.distinguo.Felin.nume.4.& Decius.nume.4 versicu. an autem, vbi * communem esse testatur. Quibus ad do Afflictum in cap. imperialem.§.pen. nume.3. versi. vnde sum in ista.de prohib.feud.alie. per Feder. Petrū de Bellapertica in Tract.de feudis tit.15.nume.5.Nicolaum de Milis in suo repertorio,in verbo, feudi quæstio.ll 3.& si is scribat,& malè,hoc non esse ex iure feudi,sed ex iurisdictione vniuersali.Hanc communē opinionem secuti sunt Iacobinus à Sancto Georgio in inuestitura feudali,in verbo.Et dicti vassalli. nume. 5. versi. in hac materia. Zasius in epitome feudorum parte 11. nu.21.Duarenus in commentariis feudo,titu.20. nu.7. Hannetonius lib.4.de iure feudo.cap.2.pag.1.& Iulius Clarus lib.4.sent.§.feudum. q.90.versi. sed quid si agatur possessorio. Confirmatur hæc opinio, quia si hæc possessio retinet naturam proprietatis, de proprietate

388 feudi hoc in casu est iudex † dominus feudi, vt scribunt omnes in d.cap.cæterum.ibi Decius nume.4.de iudi.ex tex in c.ex transmissa,& cap.verum de foro cōmpet.in cap.1.§.præterea.de capit.Corrad. Blancus in epitome feudo.parte 4.cap.1.nu.4.Petrus Pertiecensis Tracta. de feudis,tit.15.nu.3. Iacobinus vbi supra. nume. 1. versi. circa primum.Zasius parte 11.nume.7.& nume.19.Curtius iunior d.parte.vlt.nume.3.& Clarus.d.q.90. versi. si verò sit contentio Idem ergo est dicendum & in hoc iudicio possessorio.Hinc fit,vt rectè existimem illas extensiones,& declarationes, quæ ad iudicium proprietatis adferuntur huic posse adaptari, Quod quidem faciam,vt visum erit commodius.

Extenditur primò hæc sententia, vt procedat etiam

389 cum contentio † est inter vasallos maiores, vt inter Duces, Marchiones, & similes, nam & tunc Imperator vt dominus feudi cognoscit.c.1.vbi glo.& ibi Afflictus numero.7.apud quem vel quos contro. feud. & ibi Bald.idem sensit.Nam in casu d.cap.1.illi vasalli ita cōtendentes asserebant, se ab Imperatore inuestitos, & ob id Imperator tanquam dominus feudi cognoscit, quod clarius explicanit Decius in d.c.cæterum. nu.14. versi.tertiò limitatur. de iudiciis, & doctè ac copiosè Franciscus Sonsbechius in commentariis ad vsus feudorum parte 14.nu.19.qui rationes, cur ita constitutum, recenset.Quocirca non distat hic casus à præcedenti regula,nec illam limitat.vt declarare male senserūt Imola in d.cap.cæterum.num.4.Curtius iunior d.parte vltima.nume.2.& Iacobinus vbi supra.nume.1.dum casum hunc à præcedenti distinctum considerant,quod faciūt & Clarus,d.q 90.versi.si verò sit quæstio. Iacobus Ardizonus in summa feudali.c.138.pag.1.ver.si verò contentio.& Zasius in epitome feudo.parte.11.nu.6.

Extenditur secundò, vt procedat etiam quando

390 † duo ij vasalli essent illius feudi tantum vasalli, & ageretur de possessione vnius rei feudalis solūmodo: vt putà de finibus. Nam & tunc feudi dominus iudex est.ita glossam cap. imperialem.§. præterea. in verbo, inter duo.de prohib.feud.alien. per Frider. declarat Decius in dicto capitu.cæterum.numero.11.in fine.de iudi. ita etiam senserunt Iacobinus in d. inuestitura feudali. in verbo.Et dicti vasalli,nu.1.versi.circa primum.& Curt. Iun.d.parte vltima.numero.4. Ex quo enim ratione rei principalis vasalli sunt, & de re domini agitur, cessat suspicio omnis in domino,& sua ei iurisdictio conseruatur. Quod quidem non contingit, quando de toto ipso feudo ageretur, vt loquitur illa glos.& cum illa relati Doctores.

391 Extenditur tertiò,vt † procedat huius casus sententia etiam quando is dominus feudi fuisset coactus inuestire alterum ex his vasallis contendentibus. Nam adhuc iudex est ipso iure: etsi vt suspectus possit deinde recusari. ita docuit Decius.in dicto capit. cæterum. nume.11.de iudiciis reiecta opinione Baldi. in capi. 1. §.si qua controuersia, in fi. de pace consti. qui censuit

392 dominum hunc non esse iudicem, cum † iniustus in vno præsumatur & in altero.& Baldum secuti sunt Felinus. in dicto cap.cæterum.nume.12.in fine.& sensit Duarenus in commentarijs feudorum.cap.20.nume. 4. Ego à Decij opinione in eo non dissentio, quòd feudi dominus sit,& hoc in casu iudex:quod verè nec Baldus negauit, sed à Decio recedo, quod vt suspectus recusari possit. siquidē his casibus est hic dominus feudi iudex ordinarius, quemadmodum scribunt idem Decius in d.c.cæterum. nume.1. Curtius iunior d parte vlti. nume. 28.& Clarus.d.§.feudum.q.90.versi. Sed nunquid.

393 At qui † ordinarius suspectus non remouetur,Sed ei datur adiunctus.authen.ad hæc,& l.apertissimi. C. de iudiciis.& ibi Iason.numero.4.testatur * communem esse

394 opinionem, & in specie † nostra feudi dominum non posse recusari, post alios scribunt Alua. in c.1.§. vlt.de inuest.in mari facta.& si Petrus Loriotus in commentariis ad vsus feudorum tit.vltimo pag.5. ver. Rursus ordinarius,dissentiat.& Sonsbechius in com.feud. parte 14.nume.37.contra Zasium. Rectius tamen faciet hic feudi dominus,si causam confidenti partium commis-

395 serit; Delegare enim eam potest, cum † suspectus in cognoscendo non sit suspectus in delegando, vt scribunt Castren. & Decius. in l.Prætor.ff.de iurisdi. omn. iudicum.

396 Extenditur quartò,vt † procedat etiam si vasalli essent clerici.Nam adhuc dominus feudi est iudex competens contra clericum hunc vasallum. Quādoquidem (à fortiori ducto argumento,) est & iudex contra eum

397 in causa † proprietatis feudi,vt censuerūt glos. in summa.11.q.1.Innoc.in cap. verum. nume.1. de foro compe.Archid.in c.1.colum.2.de clericis coniug.in 6.Felin. in c.cæterum.nume.3.& ibi Decius multis relatis,* communem asseruit.Et præter hos idem scripserunt Iacobinus d.inuestitura feudali,in verbo, Et dicti vasalli. nume.3.& nume.4.ver.secūdo verò casu,qui tamen ambigit, & si à communi in iudiciis non esse recedendum scribat.Hanc receptiorem probarunt & Curtius iunior d tract.feudorum.parte prima.q.2.nume.3.& parte vltima nume.15.Ioan.Igneus in repetitio. l. necessarios, §.non alias. nume.474.ff.ad S. C. Syllania. Hanc observare opinionem consilium Delphinatus testatur Guido Papæ.quæstio.139.& Senatum Mediolanensem affirmat Clarus.dicto 5.feudum.q.90.versi. sed quid si vasalli.His accedunt Molinæus in commentarijs ad cōsuetud.Parisien.42.nume.5.Duarenus in commentariis feudorum capit.20.nume.6. Annetonius lib.4. de iure feudorum cap.2.pag.1.versic. an ex diuerso. Zasius in epitome feudo. parte.11.nume.7. Franciscus Sonsbechius in commentariis feudorum, parte. 14. nume.20. Quam sententiam etsi non probat cap.cæterum. de iudi.cum ibi de feudo ecclesiastico agatur, vt ibidem aduertunt Decius & cæteri. attamen satis apertè pro-

398 bat in † capit.ex transmissa de foro competen. Nec vera est consideratio (vt alias à Doctoribus in eo Canone perpensas omittam)Decij in dicto cap.cæterum.nume.4.uersi.eodem modo,quod non constet illos milites fuisse clericos, siquidem uerius est clericos illos fuisse, cum milites ecclesiæ appellet, ita enim clerici appellari solent, milites cœlestis militiæ, ut ueri milites terrestris. Accedit quod si illi milites ecclesiæ conuenti fuissent laici,illa constitutio. d.cap. ex transmissa omni dubitatione careret quod dicendum non est. Nō enim est dubium, quia feudi dominus deberet cognoscere,si ambo illi contendentes de feudo seculari erant laici. Quòd nisi hoc canone iuuetur hæc opinio uix est ut possit defendi. Siquidem ratio illa, quam

399 † Abbas & post eum Decius in dicto capit. cæterum, nu.4.

nu.4.efficacem esse opinantur, mihi non probatur. Scribunt illi, ob id vasallum clericum coram feudi domino & iudice controuersiæ posse vocari, quod iura feudorum sunt a lege pontificia recepta & comprobata, potuit itaque
400 † Pontifex max. clericum iurisdictioni laicorum hoc in casu subijcere, iuxtà iii cap. vlt. in princ. 26. dist. vbi gl. Zabarella in cle. perpendimus. de sen. excō. copiosè Cassaneus in consue. Burgundiæ, rub. 1. §. 5. nu. 48. qui affirmant Papā, posse subijcere aliquos clericos iurisdictioni iudicis laici. Archi. d. c. 1. col. 2. de clericis coniug. in 6. Non est vera ratio hæc, quandoquidē lex aliqua non extat feudalis, qua sancitum sit, clericū laici vasallum posse coram eo in ius vocari. Est tantum generalis lex feudalis, quod dominus feudi iudex sit in causis suorum vasallorū, nihil de clericis in specie, non ergo illi in eo generali sermone continentur. Cum iam sint exempti. auth. statuimus. Cū his similib. C. de epis. & cler. Aliqui opus esset dicere idem esse in cæteris casibus iuris ciuilis: in illis maximè, in quibus ipsa lex ciuilis voluit olim iudices laicos iudicare posse in clericos. cum lex ciuilis in vniuersum a lege Pontificia confirmata sit. Non etiam vrget ratio perpensa a Decio,
401 quod ratione † contractus causati ex suscepto feudo iuxtà cap. de forma. 22. qō. 5. conuenniri possit coram laico, c. 1. de noui operis nunciat. Non inquam vrget, quia si in realibus clericus apud iudicem laicum conueniri non potest, multo minus in personalibus, vt censuit post alios Maria. Soc. Sen. in c. sanè. nume. 10. de foro compet. etsi & ipse excipiat casum hunc feudi: quem tamen casum, non ratione hac. sed iure comprobare nititur. Non est in iudicijs recendēdū à recepta hac opinione: & si ab ea dissentiat Barba. in d. c. cæterum, & in cap. vlti. de iud. Cuius opinionem esse disputando probabiliorem, scribit Iacobinus, quem paulò ante citaui. Cæterum illorum ratione facili negotio diluuntur; cū ius ipsum pontificium domini feudi iurisdictionem in clericos vasallos comprobet. Hæc doctrina locum non
402 habet, cum † alio iure, quam feudi, agitur, vt si criminaliter vel alia simili causa. ita Nicolaus de Milis in suo reperto. in verbo, feudi quæstioni, si est de iurisdictione. &c.

Extenditur quintò, vt procedat hæc iuris sententia
403 † etiam si consensu vasallorum contendentium prorogaretur alterius iudicis iurisdictio, Nam, retecta illa prorogatione, adhuc dominus feudi huius causæ iudex est ita a Doctoribus magis receptum est, quemadmodum testatur Curtius iunior in tract. feudo. parte vltima. nu. 19. idem scribunt Decius in cap. Cæterum nume. 6. de iud. Igneus in repe. l. necessarios. §. non alias. num. 497. ff. ad S. C. Syllania. Iacobinus, de S. Georgio in inuestitura feudali, in uerbo, Et dicti uasalli. num. 32. alios recenset & sequitur erudictissimus Iulius Clarus in §. feudum. q. 90. versic. Sed quæro nunquid potuerunt. Duarenus in commentariis feudorum. c. 20. in fine, scribit, ita in Gallia obseruari. Hannetonius lib. 4. de iure feudo. cap. 2. pag. 1. Petrus Loriotus in commentariis feud. titu. vlt. pag. 3. versi. Verum tamen. Rectè ij sentiunt: si-
404 quidem † specialis est hæc iurisdictio domino feudi, vt iam diximus. nō ergo ab eo inuito auferri posse debet. Accedit, quod si id permitteretur, facilè dominus compelleretur habere vasallum sibi minè gratum. iuxta c. 2. de duob. frat. de nouo feudo inuesti. id enim inter va-
405 sallos collusione facta fieri posset. † Prorogatio tamen hæc alterius iudicis conceditur, non enim sufficit sola scientia cum patientia, quemadmodum affirmauit Butrius in d. cap. cæterum. & ibi Aretinus. quos secutus est Curtius d. parte vltima. num. 19. uersi. sed præcipua difficultas. & attigemus infra in quarta declaratione. Ex-
406 tenditur sexto, ut procedat etiam cum † contentio est de possessione feudi franchi. Nam adhuc dominus feudi, & non ordinarius, alterve, iudex est. Cum nec quando de proprietate feudi franchi agitur prorogari alterius iurisdictionem posse consueuerit. Aret. in dicto capit. cæterum nume. 16. de iudiciis aduersus Baldum in l. 1. C. si non compe. iud. & Aretinum secuti sunt Curtius d. parte vltima. num. 20. & alijs quos infra referam.
407 Ea est huius sententiæ ratio, quod etsi † in aliquib. feudi natura alterata sit; non tamen vasallus in omnibus liber efficitur. cap. 1. de feudo non hab. nat. feudi. Præterea licet feudum hoc sit à præstatione seruitij liberum: non tamen vasallus efficitur liber a iuramento fidelitatis: ob quam uasallus permanet, & per consequēs sub iurisdictione domini. ita ex Ioan. Andreæ sententia scribunt Aretinus & Curtius, quos retuli. Nec vrget ratio illa Baldi, cuius opinionem tuetur Decius in d. c. Cæterum. nume. 9. uersi. Retenta tamen. Quod cum feudum francum inuito domino alienari possit, eo etiam reluctante, coram alio iudice causam de eo tractari valet. Non inquam vrget hæc ratio, quando quidem feu-
408 dum efficitur † francum quo ad commodum pecuniarium, non quo ad obsequia, & quæ honorem domini, respiciunt. vti sensit Carolus Molinæus ad Decium in d. c. cæterum. & in commentariis ad consue. Parisi. tit. 1. §. 1. nu. 99. Accedit quod is qui remittit iurisdictionem uel ius patronatus, non tamen dicitur remittere ius honoris & reuerentiæ. ita Barb. in c. licet causam, nu. 6. de prob. post Angelum in l. sed si hac §. 1. ff. de in ius voc. & in l. vlt. C. de bonis quæ liberis.
409 Extenditur septimo, ut † procedat etiā quando dominus feudi secularis est clericus, atque ita ecclesiasticus, & feudum laicis concessit. siquidem & tūc, si inter vasallos contentio fit de possessione feudi, is dominus,
410 clericus cognoscit inter ipsos vasallos, cum † laici personam hoc in casu sustineat, & feudū hoc seculare existens penes secularem nō mutat suam naturam. ita scriptum reliquit Inno. in cap. solitæ. de maio. & obediē. & post eum Curtius iunior in Tract. feudorum partes prima. q. 2. num. 4. & Carolus Molinæus in commentariis ad consuetud Parisi. tit. 1. §. 42. num. 7. Quod in Gallia maximè obseruari scribit. Hanc declarationem probauit & Gulielmus Hennetonius lib. 4. de iure feudo. cap. 2. pag. 1. uersic. ut etiam. Zasius in epitome feudorum, parte 11. nu. 7.
411 Declaratur primo, ut non procedat hic casus † ratione alicuius specialis personæ, ut putà si mulier uidua esset turbata in possessione feudi, & de ea possessione cum potenti aduersario esset contentio. Nam hoc casu potest uidua adire ecclesiasticum iudicem ordinariū. Hoc probat tex. in cap. ex parte. B. de foro compet. quē ita sunt interpretati Cardinalis Zabarella in cap. cæterum. de iudiciis. & ibi Imola nume. 3. Felynus. nume. 13. uersicu. vltimo limita. & Decius. nume. 14. uersic. & retenta conclusione. Idem affirmarunt Curtius iunior d. parte ultima. nume. 12. & nume. 23. uersicu. nec obstat textus. Igneus in repe. l. necessarios. §. non alias. nu. 492. ff. ad S. C. Syllania. Iacobinus in d. inuestitura feudali, in uerbo, Et dicti uasalli. num. 5. uer. uel aliter ille textus Frācīscus Sonsbechius in commentariis ad vsus feudorum. parte 14. nu. 18. qui tamen dubitat. Et quamquam ad illius c. ex parte explanationem aliqua scri-
412 bat Decius, quæ & mihi placent: illud nempè † reginā vltro uiduata miserabilem personam posse dici ex personæ qualitate, ut copiosè disserui in commētariis. De arbitrariis iudicium. lib. 2. casu. 66. Non tamen proba-
413 tur quod ipse Decius scribit d. † c. ex parte B. Solum procedere duobus his concurrentibus, quod causa possessoria sit, & uidua sit actrix illa. ita ut in causa petitoria locus esse non possit illi constitutioni. Non inquam hoc mihi probatur, qui enim fieri potest, ut uidua adiumentum hoc consequatur, cum leuis aduersus eam de possessione, quæstio comparatiue; ad quæstionem proprietatis monetur? & eodem auxilio iuuari non debeat, cum & maius periculum uersatur, & maius pondus tractatur, nempè causa proprietatis?

M 3 Absurdum

Absurdum planè & iniquum videtur. Quocirca verius crederem, a fortiori ducto argumento, ea constitutione probari, viduam aliamve miserabilem personam de proprietate feudi contendentem adire posse ecclesiasticum iudicem, sub cuius protectione est.

Declaratur secundò, vt non procedat relatos casus,
414 cum † dominus feudi negligit administrare iustitiam. Nam tunc iudex ordinarius adiri potest. ita scribunt omnes in d.cap.cæterum.ibi Abbas.nume.5. Felin.nume.5.Decius in 4. notabili. de iudicijs.idem memoriæ proditum est a Iacobo Aluarot. in c.1.colum.4. versic. idem dicēdum propter defectum apud quem vel quos cōtentio de feudo, a Petro de Bellaper.in tract.de feudis tit.5. nume.18. a Curtio iuniori in dicto tract. feudorum, parte vltima.nu.14. a Iacobino a Sancto Georgio in inuestitura feudali, in verbo. Et dicti vasalli. nume.31.licet enim regulariter ob negligentiam iudicis ordinarij iurisdictio non deuoluatur ad superiorem.c.
415 pastoralis, & ibi glo.de appel.attamen cum iudex † est ordinarius iure quodam speciali, si negligens est, sua iurisdictio ad superiorem deuoluitur. c.irrefragabili. §.excessus.de off.ordin.ita declarant Card.& Abbas in dicto cap.pastoralis.fusius idem Abbas in c.si quis contra clericum.nume.40. de foro compet. Moder. Paris. in commentarijs ad consuetud. Parisien. tit.1.§.2.gl.3. nume.12. At qui in casu nostro dubium non est, & ad-
416 mittunt omnes, dominum feudi esse † iudicem ordinarium singularem iure quodam speciali. ita Decius in d. cap.cæterum.num.1. Clarus in §.feudum.q.90.versicu. sed quæro nunquid Iacobinus vbi supra. nume.20. ad finem.& Curtius iunior. vbi supra. & ibidem.nume.27. Iacobinus & Curtius quatuor attulerunt remedia, quibus vasallus vti potest aduersus dominum negligentem administrare iustitiam. Non refero, ne in immensum nimis excrescant hæc, quæ compendiose, quantum fieri potest, tractamus.

417 Declaratur tertio, vt † non procedat, cum dominus feudi consentit causam hanc ab altero iudice cognosci & tractari. Hoc enim iure permissum est. ita Abbas in d.cap.cæterum.nume.6.& ibi Felin. nume.6. versi.primo domino.&c. Decius.num.7.de iudiciis. Quod quidem sine controuersia procedit, quando expresse consentit, vt relati omnes scribunt. Dubium versatur, an
418 sufficiat † tacitus consensus, hoc est sola scientia cum patientia. Butrius, Aretinus, & Felinus in d.capit.cæterum, scribunt, scientiam hanc cum sola patientia non sufficere. Hos secutus est Curtius iunior in dicto tract. feudorum parte vltima.nume.19.versicu.sed præcipua difficultas. Non dissentit ab hac sententia Loriotus in commentarijs in vsus feudorum.tit.vlt.pag.3.vers.Domini autem.idem sensit Nicolaus de Milis in suo repertorio.in verbo, feudi quæstio.il secondo, immo in verbo feudi quæstio. il 6. negat absolute posse prorogari ex consensu domini. Cæterum ab hac opinione dissentiunt Abbas in d.cap. cæterum. & ibi Dec.nume.7.copiosè differit.& Baldum ac Marian.Socinum seniorem huius opinionis recenset. Quibus accedit Isernia in d. c.imperialem.§.vlt.de prohib.alie.feudi per Feder. Butrij & sequacium opinionem nunc sequor. Non enim qui tacet ad sui detrimentum consentire creditur. Scio rem esse controuersam, sed non requirit hic locus, vt singula exacta disputatione tractem.

419 Declaratur quartò, vt non procedat † quando vnus vasallorum non ostendit titulum, quo se eiusdem domini vasallum esse asserit, Nam tunc non dominus feudi, sed ordinarius cognoscit. ita declarat Felin. in d.ca. cæterum. numero 9. de iudicijs dum textum illum explicat.

420 Declaratur quinto, vt non procedat, † quando vel constitutione principis superioris, vel consuetudine factum est, vt ordinarius, non autem dominus feudi de his cognoscat. ita Curtius iunior dicta parte vltima. nu
421 me.13. vbi attestatur ita amplissimum † Senatum Mediolanensem de causis omnibus feudorum cognoscere. ita etiam de supremo consilio Taurinensi scribit Iacobinus.in dicto verbo. Et dicti vasalli. nume.2.versic. Aduertite.

422 Secundus est casus, cum inter † duos vasallos qui se vasallos fatentur eiusdem domini est contentio de simplici possessione, quæ petitorio non adminiculatur, cum in ea nihil de titulo agatur, quod contingit, quando vnus uasallorum, qui quietè & pacificè possidet, ab alio turbatur, si aduersus turbatorem vult de simplici turbatione experiri, id facere poterit coram ordinario, ita sensit Baldus in cap.1.nume.3.de inuest. in maritum facta.idem in cap.imperialem.§. pen. nume.3.de prohib.feud.alien.per Feder.dum scribit, ordinarium cognoscere cum simpliciter de possessione agitur, non facta mentione feudi, vel ea facta, sed enunciatiuè, atque ita cum titulo non innititur.idem in cap.1.§.si qua controuersia.num.2.de pace constan.dum scribit hanc non esse causam feudalem, etsi illius verba sint subobscura. clarius idem Bal.in cap.1.§.inter pares. nume.2. versic. si autem nullum.de lege Corradi. qui rationem
423 adfert, quod duæ tantum † causæ spectant ad naturam feudi, nempè illius constitutio, vel conseruatio, item eius priuatio. Quas sanè causas non respicit atque attingit hoc iudicium possessorium simplex. Hoc etiam sensit Afflictus in cap.imperialem.§.pen.nume.3.versi. sed propter id quod. de prohibitione alien. feudi per Feder. Iacobinus in dicta inuestitura feudali in verbo, Et dicti uasalli, nume.5. uersic.aut agitur simplici possessorio. Quam sententiā veram esse opinor. Non enim
423 † causa hæc dici potest feudalis, cum ius & interesse domini non respiciat. Nam (vt paulò supra cum Baldo dixi) ad causam feudi spectat sola constitutio, uel priuatio, quæ possessio hæc non attingit ex quo certus est possessor, nec dubium est, quod ab eo auferatur. Quo-
424 circa, si etiam criminaliter † ad pœnam, ad interesse agat hic vasallus, ordinarius cognoscit. ita Bald. in l.3. nume.3.uersi.sed si peteretur. C. si a non compet.iudi. Aret. & Decius in d. cap. cæterum de iudicijs, ille numero 28.uers.ubi autem ratione.iste nume.14. uers.& conclusio prædicta. Curtius iunior. d. parte ult.nu.23. ad finem.

425 Tertius est casus, cum † vnus uasallorum negat rem, de cuius possessione est contentio, esse feudalem illius domini, sed prætendit inuestituram ab altero. Hoc in casu dominus feudi non cognoscit de causa possessio-
426 nis, ex quo, quod fortius est, caret † iurisdictione si causa proprietatis tractaretur. ut scribunt Felin.in d.c.cæterum.nu.9. & Dec.nu.18.post Inn.ibi & Bal.in c.imperialem.§.pe.de prohib.feu.alie.per Frid.& Ange.in l.1. C.si a non compe.iud. Quibus accedunt Petrus de Bellaper.in tracta.de feu.tit.15.nu.4. Iacob.de S.Georgio in inuestitura feudali, in uerbo, Et dicti vasalli.num.1. ad finem versi.si uero prætendit.Curt.iun.in tract.feudorum parte vltima.nu.7. Adferri solent tex. in cap.2. de lege Corrad.& in cap.1.§.si uero, de pace tenen. Accedit ratio, quod verè in causa propria is iudicaret, quod non licet.l.qui iurisdictioni.de iurisd.om.iud.& tradunt relati Doctores, quos secutus sum in responso pro Repub.Genuensi, art.1.nu.92.93.ubi alios huius opinionis retuli.

427 Quartus est casus, quando † contentio hæc de possessione est inter uasallum & tertium, qui tertium verè apparet uasallum non esse. tunc dominus feudi non est iudex, sed ordinarius. ita Imola in dicto cap.cæterum. nume.4.uersic.secundo casu. & ibi Abbas & Felin. nume.7.Decius.nume.9.de iudiciis.Curtius iunior in dicta parte ultima. nume.8. Iacobinus in uerbo, Et dicti uasalli. nume. 1.uers.aut constat.& nume.3.uersicu.aut quæstio possessoria. Blancus in epitome feudorum parte 4.cap.1.nume.7. & ibi nume.8. in specie quæstionis

possessoriæ

possessoriæ loquitur. Petrus Perticensis. Tracta. de feu-
428 dis tit. 15. nu. 14. siquidem† iurisdictio domini limitata
est inter vasallos. d. c. imperialē. §. præterea. de prohib.
feud. aliena. per Frider. non ergo ad alios se extendit.
arg. l. in agris. ff. de acq. rer. dom. Probat & hanc senten
tiam text. in c. 1. de controuers. inter dom. & vasallum.
Accedit (vt inquit Decius) quod cum iura loquantur
cum hac qualitate, de contentione inter vasallos, qua-
litas hæc verificari debet, vt in simili scribunt Io. And.
& Gemi. in c. 1. de homicid. in 6. & Bart. in l. diuus. ff. de
mil. test. Est etiam suspectus dominus feudi, cum verisi-
mile sit eum pro suo vasallo iudicaturum, totam enim
per consequens in sui vtilitatem resultat.

429 Extenditur vt procedat † tertius iste casus etiā quan
do is tertius fuisset coram domino feudi conuentus,
tanquam vasallus, ob probabilem aliquam rationem,
qua constare videbatur eum esse vasallum, & deinde is
tertius ita conuentus negat se esse vasallum, atque ita
declinatoriam opponit. Hoc etiam in casu non cogno-
scit dominus feudi, an sua sit iurisdictio. ita scribunt
omnes in cap. 1. de inuesti. in maritum facta. Blancus in
epitome feudorum parte 4. c. 1. num. 6. communem te-
statur Curtius iunior in d. Tract. feudorum parte vlti-
ma. nume. 27. eiusdem opinionis fuerunt Iulius Clarus
lib. 4. senten. §. feudum. q. 90. ver. sed pone quod. Iaco-
binus. in d. inuestitura feudali. in verbo. Et dicti vasalli.
nume. 20. alios retuli in responso pro Repub. Genuen-
si. art. 1. num. 95. Zasius in epitome feudorum parte. xj.
num. 8. Hanc sententiam probat tex. in d. cap. cæterum
de iud. vt eum ibi omnes considerant. quod ad hoc vt
dominus feudi exercere possit iurisdictionem, consta-
re, debet litigantes esse vasallos, ob id si dubium est, ad
ordinarium eundum est. l. nemo. C. de iurisd. om. iudic.
Est etiam huius opinionis ratio, quia si dominus feudi
cognosceret, an sua sit iurisdictio. in causa propria sibi
ius diceret contra. l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. omn.
iud. & toto illo titulo. C. ne quis in sua causa iud. Hic li
benter prætereo disputationem illam Doctorum, an ci
430 tatus † tanquam vasallus teneatur comparere ad allegā
dum declaratoriam iuxta. l. si quis ex aliena. ff. de iudi.
Qua de re scribunt omnes in d. c. cæterum, ibi Decius.
num. 3. versi. & hoc dictum, & cæteri omnes. Qua de re
disserit etiam Curtius. d. parte vlt. num. 27. Hanc tamen
extensionem declarat Iulius Clarus. d. §. feudum. q. 90.
versi. sed si pone, ad finem non procedere, cum iam va-
431 sallus † est in quasi possessione vasallagij: Nam tunc (ait
doctissimus Clarus) dominus feudi cognoscit de exce-
ptione hac declaratoria. Quam declarationem veram
esse opinor, & probatur in cap. vnico. §. vlti. de contro-
uers. inter epis. & vasall. vbi episcopus negabat aduer-
sarium esse vasallum, ne pares curiæ, qui illius causæ
iudices erant, de causa cognoscerent: attamen, quia is,
qui vasallus negabatur, erat ratione alterius feudi, in
quasi possessione vasallagij, illi pares de exceptione il-
la declinatoria cognoscunt. Et textum illum ita intelle
xit Iacobinus vbi supra. nu. 20. versic. Non obstat huic.
idem scriptum reliquit Petrus Perticensis, in tracta. de
feudis. tit. nu. 10.

432 Quintus est casus, cum † contentio est inter domi-
num feudi, & vasallum. oriri enim facile potest & inter
hos de possessione feudi controuersia, vt putà, si domi-
nus diceret fines a se concessos non se extendere, nisi
ad certum locum, vsque, & ob id se esse in possessione
vltra locum illum, Vasallus verò contra contenderet,
se vltra locum illum possidere iure feudi concessi. vel si
dominus vasallum pacificè possidentem perturbaret,
vel contra. Hoc casu pares curiæ de causa cognoscunt;
non autem feudi dominus. Nam & cum de proprieta-
433 te est inter hos † contentio (quod idem esse supra di-
ximus) cognoscunt pares curiæ. ita in specie iudicij
possessorii docuit Baldus in dicto cap. cæterum. nume.
3. de iud. & in capi. imperialem. §. præterea. de prohib.
feud. aliena. per Frider. qui verè de violentia facta à do
mino vasallo. Baldum secuti sunt in specie hac Iacobi-
nus in d. inuestitura feudali in verbo, Et dicti vasalli. nu
me. 5. versi. & ideo. & Curtius iunior in Tracta. feudò-
rum parte vltima. nume. 34. Blancus in epito. feudorum
parte 4. capit. 1. num. 3. Duarenus in commentariis feu-
dorum. capit. 20. nume. 1. Nicolaus de Milis in suo re-
per. in verbo. feudalis quæstio. il primo. Zasius in epito
me feudorum parte. 11. nume. 11. & nume. 22. in specie
de iudiciis possessoriis idem scribit. Ita (vt dixi) idem
est cum inter hos de proprietate contenditur, ut scri-
bunt omnes in d. cap. cæterum ibi Felynus. num. 10. De
cius. nume. 12. versi. quintus casus. Iacobinus ubi supra.
nume. 2. Iacobus Ardizonus in summa feudali. ca. 138.
pag. 1. uersic. si uerò contentio est. Petrus perticensis in
434 Tract. de feudis. tit. 15. nu. 12. qui loquitur † de possesso
rio recuperandæ.

435 Extenditur primo, ut procedat hæc iuris † sententia
etiam cum ille feudi dominus non recognoscit supe-
riorem, ita affirmarunt Baldus. in dicto capitu. imperia
lem. §. præterea. de prohibitio. feudi alien. p Frider. Al-
uarotus in capit. primo, versicu. idem dicendum. apud
quem, uel quos cont. de feud. esse deb. Decius d. capit.
cæterum. nume. 12. uersicu. quintus casus, Curtius iu-
nior. d. parte ultima nume. 34. uersic. secundo extende
Afflictus in capit. primo, nume. 4. de inuestitura in ma-
ritum facta. Hoc tamen uerum esse intelligit Decius
436 præcitato loco ex † quadam honestate, non autem iu-
ris necessitate, cum is qui superiorem non recognoscit
in causa propria iusdicere possit l. proximè. ff. de ijs qui
in test. delen. & cap. cum venissent. de iud. scribunt om
nes in l. qui iurisdictioni. de iurisd. omn. iud. ibi Decius
plura tradit.

437 Extenditur secundo ut † procedat etiam hic casus,
cum vasallus asserit, se alterius rei esse uasallum, domi
nus uero negat, non cognoscit dominus, sed pares cu-
riæ, vt in cap. 1. de contro. inter episco. & vasallum. ita
extendunt Baldus in d. cap. imperialem. §. præterea, &
Curtius. d. parte ultima. num. 34. uersic. 3. extende. His
addo Petrum de Bellapertica in Tract. de feudis. tit. 15.
num. 10. ubi declarat, non procedere, cum absolutè ne
gat esse uasallum.

Extenditur tertiò, vt hic casus locum etiam habeat
438 † cum pares sunt minores atque ita inferioris gradus
litigatoribus. adhuc ij cognoscunt de causa. ita exten-
dunt Felynus. in d. c. cæterum. nu. 11. uer. & aduerte. &
Curtius iunior. d. parte vltima. nume. 34. uersic. quartò
extende, post Baldum in prooemio Decretalium. idem
sensit Iacobinus de quo infra. nume 10. Ita pares curiæ
cognoscunt cum causa est inter Imperatorem & vasal-
lum. Iacobus Ardizo. in summa feudorum cap. 138. pro
pe princi. Quo tamen in loco hoc scribat Baldus hacte-
nus non inueni.

439 Extenditur quarto, ut procedat † etiam si uasallus sit
clericus & pares curiæ laici; Nam adhuc cognoscūt, vt
in specie Innoc. in cap. uerum de foro comp. Iacobinus
in inuestitura feudali in uerbo. Et dicti uasalli. nume. 3.
Hannetonius lib. 4. de iure feud. capitu. 2. pag. 2. Afflict.
in capitu. 1. num. 1. Iulianus Clarus. d. §. feudum. qō. 90.
sed quid si dominus hoc confirmatur ex his quæ supra
de ordinario diximus, de controuers. inter episc. & va-
sallum.

440 Declaratur primo, ut † non uendicet sibi locum hic
casus, cum pares curię sunt suspecti. Nā tunc cognoscit
ordinarius. ita Bal. in c. 1. an apud iud. uel curiā Blancus
in epitome feudorum parte. 4. c. 1. nu. 18. Petrus Loriot-
tus, quem infra referam. Fel. in d. c. cæterum. nu. 10. ver.
quod tamen declara. de iudiciis. Curtius iunior in trac.
feudorum parte, vlt. nu. 35. qui vult & aliquibus casib.
posse recurrit ad Pontificem maximum, quod uerè pro
cedit, cum immodica est aduersarii potentia, quæ coer
ceri non potest seculari potestate.

441 Declaratur secundò, vt † non procedat hic casus, cũ
partes curiæ testes esse debent in causa hac inter domi-
num & vasallum. Nam tũc ordinarius iudex est. ita scri
bunt Aretinus & Felynus, in d. capit. cæterum. de iudi-
cijs, ille num. 51. iste nume. 10. versic. secundo declara.
Curtius Iunior in d. Tract. feud. parte vltim. nume. 38.
& Iacobinus in inuestitura feudali. in verbo, Et dicti
vasalli, nume. 13. Petrus Loriotus in commentariis ad
vsus feudo. titu. vlti pag. 2. versi. sed si inter. Quam de-
clarationem probat tex. in capit. 1. propè medium. si de
inuest. fuerit contro. inter dom. & vasallum: confert ra-
tio, quia non potest iudex sustinere personam iudicis
& testis. Est enim persona iudicis distincta a persona te
stis. c. 1. 4. q. 4.

442 Declaratur tertio, vt † non habet locum hic casus,
cum vasallus negat, se vasallum ab eo domino inuesti-
tum. Hoc enim in casu pares curiç absolutè de causa nõ
cognoscunt: sed prouocatione ad ordinarium facta; pa
res summatim cognoscunt, an extet inuestitura, vel nõ
si inuestitura extat, procedent in causa; alias non. ita de
clarant Ang. in l. 1. C. si a non comp. iud. Bal. in d. c. im-
perialem. §. præterea. nu. 3. de prohib. alie. feudi per Fi-
der. Fely. in d. c. cæterum. nu. 10. ver. tertio declara. Cur
tius. d. parte vlt. num. 39. & Iacob. Ardizonus in summa
feudali. c. 138. pag. 3. ver. Cæterum si diuersos. Blancus
in epitome feudorum. parte 4. c. 1. nume. 12. Franciscus
Sonsbechius in commentariis ad vsus feudorum parte
14. nu. 32. vbi declarat.

Declaratur quarto, vt non procedat his casus, quan-
443 do † non ageretur ex conditione feudali: sed alio iu-
re, puta ex remedio l. si quis in tantum. C. vnde vi. Nam
tunc non itur ad pares curiæ, sed ad ordinarium. ita In
no. in d. c. Cæterum in fine. & ibi Felynus. num. 11. post
Baldum. in c. 1. de inuesti. in maritum facta. Curtius. d.
parte vltima. num. 40. Idem est dicendum cum propo-
nitur accusatio turbatæ possessionis, & similis. ita & cæ
teris in causis, quæ non immittuntur iuri feudorum.
Alexand. consilio 79. numero primo, libro primo, &
Nicolaus de Milis in suo repertorio, in verbo, feudi
quæstio. il 2.

444 Declaratur quinto, vt non procedat quando † nulli
extant pares curiç tunc ordinarius cognoscit. ita glos-
sa in dicto capitu. imperialem. §. præterea de prohibi.
feudi alien. per Frid. quam secuti sunt Abbas in dicto
capitu. cæterum, numero septimo, & ibi Aret. numero
31. Dec. nume. 22, versicu. quid autem, si non sint pa-
res. Iacobinus in d. verbo. Et dicti vasalli, num. 61. Blan
cus in epitome feudorum parte. 4. c. 1. nume. 12. Petrus
Perticensis tract. de feud. tit. 15. num. 8. Sonsbechius in
commentariis feudorum parte 14. num. 22. idem sensit
Curtius dicta parte vltima, num. 38. versic. nam commu
niter. Credo rem hãc carere probabili dubitatione po
stea quam dominus feudi iudex esse non potest: & alter
iudex non extat.

445 Declaratur sexto, vt † non procedat quando est con
suetudine, vel alia constitutione derogatum. Blãcus d.
parte 4. c. 1. num. 12. Iacobinus in inuestitura feudali. in
verbo. Et dicti vasalli, nu. 2, ver. aduertite. Petrus Lorio
tus in commentariis ad vsus feudorũ tit. vlt. pag. 2. ver.
sed si inter. & cõferunt, quæ scripsi paulò supra, in sex-
ta declaratione primi casus.

446 Declaratio septimo, vt non procedat, quando † pa-
res curiæ non possent, vel nollent de causa hac cogno
scere. Nam tunc cognoscit Papa. Blancus d. epito. feu-
dorum parte 4. cap. 1. num. 14. & Zasius in epitome feu
dorum. parte 11. nu. 11. ver. quod si pares. ita post alios
declarat Curtius d. parte vltima nume. 45. qui num. 36.
& nume. 37. duas alias declarationes recenset, quæ (cũ
huic tractationi, minimè conueniant) ex industria
prætereo.

447 Declaratur octauo, vt † locum sibi non vendicet hic
casus, quando ij pares curiæ adhuc domino feudi non
iurassent fidelitatem. Nam tũc causæ iudices inter hos
contendentes esse non possunt. ita in specie declarat
Petrus Loriotus in commentariis ad vsus feudorum ti
tulo vlt. pag. 2. ver. sed si inter. ex text. c. imperialem. §.
pen. de prohib. feudi alie. per Frider.

448 QVAERO quinquagesimo quinto, quo † ordi-
ne in iudicio huius remedii procedi debeat? Et dubiũ
non est, esse procedẽdum summariè, vt in cæteris pos-
sessoriis. & in specie scribit Petrus Rebuff. in commen-
ta. ad Regias const. tomo. 1. tit. De materiis possessoriis.
arti. 3. gl. 1. post Alex. cõsi. 66. nu. 7. lib. 5. nec est qui dis-
449 sentiat, & ob id scribit Rebuff. † probationes esse faciẽ-
das in vna dilatione, quæ tamẽ non sit nimium breuis.
Illud ẽt affirmat probationes æquales esse debere, hoc
est tam plenas ex latere actoris, quam rei. ita. n. in aliis
iudiciis possessoriis procedi solet, quemadmodum scri
psi in tract. De recup. pos. Remedio. 15. q. 19. Respondit
450 etiam Io. Bapt. Ferret. consi. 95. nu. 2. esse † assignandos
terminos ad producendum omnia, & ad opponendũ
contra producta.

451 QVAERO quinquagesimo sexto, an † in hoc iu-
dicio procurator nomine domini turbati possit experi
ri? Et dubium non est posse. & in specie affirmauit Bal.
in sua disputa. Accusatus de vi turbatiua, col. 3. ver. sed
his non obstantibus. Ea est huius sententiæ ratio, quod
procurator, & ad acquirendam, & ad conseruandam
possessionem constitui potest. quemadmodum & pro-
curatoris expulsio est expulsio domini. l. 1. C. si per vim
vel alio modo. Accedit quod exceptis quibusdam ca-
sibus, quos retuli in tract. De arbitra. iudic. lib. 1. quæst.
79. procurator pro actore, & accusatore interuenire po-
test. Imo & pro reo etiam accusato, exceptis illis casi-
452 bus a me relatis. d. li. 1. quæstio. 80. Est enim † edictum
de procuratorib. permissorium, vt scilicet admitti pos-
sint regulariter, nisi casus reperiatur specialiter exce-
ptus, quemadmodum hic non reperitur. Non tamen in
hoc iudicio admittitur minor procuratorio nomine, vt
sensit Alb. in l. vlt. num. 3. ver. item nunquid. C. qui leg.
perso. hab. stat. in iud. & si minor ipse suo nomine le-
gitimam habeat personam, in hoc iudicio ex d. l. vlti.
vbi omnes.

453 QVAERO quadragesimo septimo, an in † hoc
iudicio offerri libellus debeat. Bal. in sua disputa. Accu
satus de vi turbatiua. col. 9. ver. quid dicemus scriptum
reliquit, libellum offerendum esse. idem scripsit Pract.
Papi. in forma libelli pro possessione turbata. in princi.
nu. 5. & idem responderunt Soc. Sen. consi. 54. nu. 2. lib.
4. & Neuiz. consi. 80. nu. 1. His addo Baldum in l. incer-
ti. col. pen. ver. ex his apparet. C. de interdict. dum scri-
bit in omnibus interdictis fore necesse offerre libellũ,
omnia interdicta aduersarium habeant. Quod intelli-
git Bal. nisi causa foret rei vilis. opinor tamen non es-
se necesse solemnem libellum offerre, sed credo qua-
lem qualem petitionem sufficere, quemadmodum &
in cæteris iudiciis possessoriis, vt scripsi in tract. De re-
cupe. poss. Remedio 15. q. 20. illud etiam adnotandum
454 est hoc in loco, necessariam quoque fore libelli conclu
sionem, vt, post Butrium in cap. licet causam, de pro-
bat. docet. Beto. in cap. in literas, nu. 5. de resti. spol. vbi
scribit in hoc differre hoc remedium retinendæ ab il-
lo recuperandæ.

455 QVAERO quinquagesimo octauo, † qualis esse
debeat libelli forma in hoc iudicio? Bar. in l. 1. §. hoc in
terdictum. nu. 5. ff. vti possid. & in l. vnic. §. 1. nu. 7. C. eo.
scriptum reliquit, actorem narrare debere, quod possi-
det, vel quasi, rem illam, in cuius quidẽ possessione asse
rit se turbari, & inquietari, d. § interdictũ. Narrare ẽt
debet aduersarium, contra quem experiri, vult, eum
turbare atque inquietare. l. j. §. huius autẽ. ff. vti possid.
Præterea tria concludere debet, quod reus molestatio
ne desistat, quod in futurum non molestet, & quod
condemnetur ad interesse præteritæ molestationis. l. 1.

in priu.

in princ.& l.si duo.§.vlt.ff.vti possid.Quam sanè Bartoli doctrinam probarunt Socin.Sen.consi.95.col.8.versi. quibus tamen non obstantibus.lib.4.vbi egregiè declarat.Abbas in cap.conquestus.nu.3.de foro compet.Fel. & Bero.in c.licet causam.de probat.ille.num.11.iste nume.26.Ang. Aret.in §.quadrupli,nume.48.insti. de act. Dec.consi.303.num.1.in fi.& consi.663.nume.1. Socin. iun.consi.146.nume.3. lib.1.Bello. consi.11.nume.2.& Bero.consi.59.num.9.lib.3. Scribunt etiam relati interpretes,ex illa libelli conclusione, qua petitur non turbari atque molestari,censeri motum hoc interdictum. Illud etiam hic non prætereo, quod si quis agens hoc iudicio pro incorporalibus,asserat,se in possessione turbari,tamen libellus sustinetur.ita Abbas in ca. conquestus,num.5.& ibi Marian.Socin.num.9.de foro competen. Omnium melius libellum in hoc iudicio formari docuit Pract. Pap. in forma libelli pro turbata possessione,& Ang.Aret.in §.quadrupli,num.48.instit.de actio. & ibidem clarius, nume.52.His accedunt Ioan.a Platea in §. retinendæ.col.3.versi.ad quartum. instit. de interdict. & Rebuffum in commentarijs ad Regias constitu. Galliæ,tomo 3.titu.de materijs possessorijs,art.1.glo.1.
456 nume.15.qui addit, peti debere ablata restitui, & † satisdari de non turbando in posterum,etsi in Gallia non seruetur,& in sententia ita pariter erit pronunciandũ, vt a turbatione in futurum desistat:non enim sufficit restitus', quia turbando opus est noua actione & interdicto.ita Orianus in tract.de arbitris, par.vlt q.41.nu.87. Præterea illam satisdationem esse petendam censuit & Orianus in rub.de causa posses.& propr.col.7.vers.secunda conclusio.& Pract.Pap. in for.libel. pro turbata possessione in verbo,ad cessandum,nu.1.

457 QVÆRO quinquagesimonono,an † necesse sit exprimere in libello possessionis qualitatem, an scilicet possideat ciuiliter & naturaliter? Bart.in l.1.§.interdictum,num.6.ff.vti possid.docuit, necesse non esse.sufficit enim quod dicat,se possidere:quemadmodum in simili in rei vendicatione dicimus sufficere, si simpliciter asserit,se dominum.l.si mater.§.eandem,& l.& an eandem.§ actiones.ff.de excep.rei iud.

Declaratur non procedere cum aduersarij interest,
458 † quomodo possideat, vt quia inquit aduersarius,se esse fructuarium,vel proprietarium,& ob id velle vel solæ ciuilis, vel solæ naturalis possessionis defensionem assumere. tunc enim actor declarare debet,vt aduersarius iste deliberare possit,an velit cedere, vel contendere. & hoc facere cogitur, si ab hoc aduersario petitum fuit.l.vlt.C. de anna.except.& conferunt quæ in simili latè scribit Ias.in l.uniuersa.num.3.& 4. C. de precibus imper.offeren.

459 QVÆRO sexagesimo,an † tempus & locus turbationis libello inseri debeat?Duos casus distinguit Bart. in l.1.§.interdictum.num.7.ff.vti possid. Bal.consi.447. In puncto proponitur quod Titius, colum.2. & consilio 489.in causa vertente,col.1. libro tertio, & Angel. Aret. in §.quadrupli. numero 49. versicu.item dixi de præsenti.instit.de actio. Pract. Papien.in forma libelli pro turbata possessione, in glossa in verbo, De anno, &c.

Primus casus est, cum nullus turbatoris dolus arguitur:tunc necesse non est exprimere locum & tempus. Ea est ratio, quod ciuiliter agitur, & in ciuili actione cautum non reperitur,quod in libello dies & locus exprimi debeat.l.1.in princ. vbi gl.ff.de eden.& l.testium. C.de test.

460 Secundus est casus, cum dolus † turbantis arguitur: tunc tempus & locus exprimi debet, ita Bart.& Angel. & Pract.Papien.præcitatis locis.atque ita hoc in casu loqui intelligo Bal.in l.unica.in fin. C. vbi de posses. agi oportet.& Marian.Socin.Sen.in cap.sanè, nume.4.versi. tertia declaratio.de foro compete. quorum doctrinam retuli supra.q.52.est ratio,quod hoc crimen est, in quo vagare non licet.l.Prætor edixit. ff. de iniur.l.itaque.ff. de dolo.& clare in his interdictis probat.l.prima.§. rectissimè.ff.de vi & vi arm.vbi ita in interdicto,unde vi, a Iurisconsulto responsum fuit. quod latius explicaui in commentariis,de recuperanda possessione, remedio 1. quæst.40.His accedit tex.cap.tuæ, de procurato.quem citauit Bar.& doctrina Ioan.And.in c.qualiter & quando.de accusat. Randem sententiam probarunt Roman. consil.191.Spectabilis domine,nume.1.Felin.in capitu. licet causam,nume.11.in fin.de probatio. & Gomes.instit.de actio.in princ.num.44.Verum aduersus hanc sententiam aduersari videntur permulta relata a Rom.dicto consilio 191. Spectabilis. quibus ille & doctè & subtiliter satisfacit. Reliqua quæ huc pertinent scripsi in dicta quæstione 40. ad quam lectorem allegandum duximus.

461 QVÆRO sexagesimo primo,an † turbationis modus in libello exprimi,atque narrari debeat? Duo casus distingui atque constitui solent. Primus est,cum nullus turbatoris dolus arguitur, tunc necesse non est exprimere hunc turbationis modum.siquidem cessat hoc casu pœna, ob quam turbationis qualitas cognita esse debet iudici, qui deinde pro delicti mensura pœnam indicat.c.non afferamus.24.q.1.

Declaratur tamen primo hic casus,ut non procedat,
462 si contingit † expressam fuisse qualitatem illam: tunc probari illa debet.ita Bar.in d.l.1.§.quod ait,nume.8.ff. vti possid. Bal.in disputa. Accusatus de vi turbatiua,colum.penult.versi.& nota quod.Alexan.ad Barto.in d.§. interdictum.num.8.in verbo, item quæro.& Petrus Rebuffus in commentariis ad Regias constitu. Galliæ, tomo tertio,tit.de materijs possessor. arti.1.glo.2. nu.39. ex tex.c.conquestus.de foro compet.

463 Declaratur secundo † non procedere, cum petitum fuit a reo conuento declarari turbationis modum. ita Innocen.in cap.licet causam, de probat. & Bal. in l.ordinarij, num.12.versi.tu dic.C.de rei vendica.& in cap licet causam,nu.38.de probat.& in l.ab Anastasio,in fi C.manda.& in disputa. Accusatus de vi turbatiua, col pen.versi.& nota quod.

464 Secundus est casus,cum † turbatoris dolus arguitur, tunc opus est turbationis qualitatem narrare. Ea est ratio,tum ut sciat turbator se ipsum defendere: quod facere ita rectè non posset, nisi apertè & distinctè turbationis qualitas narrata non fuisset: tum etiam vt possit iudex pro qualitate facinoris iustas pęnas (vt iam dixi)
465 indicere.Quam quidem sententiam probarunt † Barto. in l.1.§.interdictum,num.8.ff.uti possid. Innocen. in c. licet causam, & ibi Bal.nume.38. de probat.qui etsi simpliciter loquantur,hoc tamen in casu sunt intelligendi. ita etiam Francus in cap. veniens.in fin.de præscriptio. Hoc idem clarius scripsit Bal.in l.ordinarij, num.12. ad finem.C.de rei vend.& in disput.Accusatus de vi turbatiua.colum. vlt.Aret.in §.quadrupli, num.49.versi.item dixi in libello.instit.de act.& Felin.in dicto capitu.licet causam, nu.11. Cum iure communi conuenit statutum
466 † Brixiæ 153. in criminalib. sub rub.de modo & forma procedendi in crimine inquietationis, &c. in versicu. Quam querelam.

467 QVÆRO sexagesimo secundo,quot † modis possit considerari possessionis turbatio?Et verè dicendum est varijs modis. vix enim comprehendi possunt, cum plura sint negotia,quam vocabula.l.si quis in fundi vocabulo,de leg.1.& interrogatus respondit Bart. consilio 114. Quidam accusatus.nume.1. lib.1. turbationem esse quandam speciem delicti habentem plures differentias. Includit enim in se molestiam & impedimentum in re,d.§.retinendæ,institu.de interdict.Quocirca Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitut. Galliæ,tomo 3.tit.de materiis possessoriis, art.1.glo.2. duos & uiginti turbationis modos recenset. Illos ego percurram, & aliqua pro mea mediocritate adijciam

non

non inutilia, nec contemnenda. Turbatio itaque fit modo in iudicio, modo extra iudicium.

468 Primò in iudicio is turbare dicitur, qui negat aduersarium suum possidere, asserens, se solum possessorem esse. l. 1. §. sed & si inter. ff. vti possid. ibi alter se magis possidere affirmat, ita senserunt gl. l. extat. ff. quod met. caus. Bartol. in l. si prius. 5. oppo. de oper. noui nuncia. Bald. in l. ordinarij. nume. 12. C. de rei vendic. & Afflict. decis. 394. in secundo dubio, qui ita per sententiam Regiam iudicatum fuisse asserit, & hunc secutus est Rebuffus loco iam citato, nu. 3. Quibus accedunt Corn. consil. 113. nume. 1. lib. 1. consil. 100. nume. 2. lib. 2. consil. 172. nume. 2. lib. 3. consil. 91. nume. 16. & consil. 280. nume. 2. lib. 4. & Alexan. consi. 73. nume. 1. lib. 3. & cōsi. 54.

469 ad fin. lib. 5. Ea est ratio, quod per † negationem res dubia efficitur. l. vlt. C. quib. ad libert. proclama. non licet. & turbare, metaphoricè, est obscurum facere, an agens possideat: ita egregiè scripsit Bald. in d. disput. Accusatus de vi turbatiua. colu. 1. versi. in contrarium. Confert quod scriptum reliquit Spec. titu. De locato. §. nūc aliqua. versi. Sexagesimoquinto. & ibidem Bald. in additio. in verbo, si emphyteuta. emphyteutam expelli posse, si negat domino possessionem, cum ex ea negatione possessionem introuertere, & ea malè vti credatur, & scribit Boerius in consuetud. Biturig. tit. De consuetudine feudi. §. 13. ad finem. Cæterum ab hac sententia dissentit Abbas in c. audita, nu. 8. de restitu. spoliat. dum contendit, non inferri turbationem, cum quis in iudicio experitur. Nam verius ius suum tueri videtur. qua de re diximus supra q. 42. Extenditur vt procedat etiam

470 cum † bona fide negat illum possidere, adhuc turbare dicitur. ita Felin. in c. licet causam, nume. 11. de resti. spol. ex cap. cum ad sedem. de resti. spol.

471 Declaratur primò relatus † turbationis modus, vt procedat, cum quis negat aduersarium possidere; & se solum possidere, secus si simpliciter negat illum possidere, quia tunc non daretur interdictum. ita censuit glos. l. 1. §. huius, in verbo, affirmat. ff. vti possid. & scribunt Innocen. in c. 2. colum. 2. in fin. de resti. in integ. Bald. in l. ordinarij, nume. 12. C. de rei vendi. & in l. non abs te. colum. 1. C. vnde vi. Afflictus. d. decis. 394. nume. 7. Alexan. consi. 88. nume. 31. lib. 5. Soc. Sen. consi. 59. ad finē. lib. 4. Ruin. consi. 53. nu. 2. lib. 4. Ias. in l. si priusquam. nume 22. de oper. noui nunc. Gozad. consil. 86. nu. 2. Paris. consi. 126. nu. 5. lib. 4. Bellon. consi. 10. nume. 11. & Marcus Angellelus Perusinus, & inter consilia crimi. diuersorum consi. 47. nu. 7. & consi. 48. nu. 7. lib. 2. Quocirca intelligimus errasse Bal. in c. licèt causam. nu. 32. de proba. qui aliter sensit.

472 Declaratur secundò, vt non procedat cum † reus, respondendo libello actoris, solum negat narrata vt narrantur; nam ex hac negatione turbatio non censetur illata. ita declarauit Angel. Aretin. in §. æquè nume. 10. institu. de actio. & ibi Ias. nume. 35. idem affirmauit. etsi idem Ias. in l. si priusquam, nume. 23. de oper. noui nuncia. dissentiat.

473 Declaratur tertiò, vt hoc procedat † cum ciuiliter agitur: nam tunc illa rei conuenti negatio, actorem possidere, & illa assertio, se possidere; secus cum criminaliter agitur, tunc non sufficit sola negatio, cum ea assertione, quod ipse solus possidet; ita Corneus in l. si priusquam, nume. 9. de oper. noui nnncia. atque ita consuluit Collegium Florentinum, teste Bertach. in suo reperto. in uerbo, turbare. & sequitur Rebuff. prǽcitato loco, nume. 6.

Declaratur quartò, non procedere cum quis iudicialiter protestatur sine causa tamen iusta contra possessorem. tunc illa turbationem non infert. Bal. consi. 447. in puncto. col. 1 lib. 3.

474 Secundò iudicialiter † turbat, qui alterius possessionem ingreditur ex decreto iudicis inualido, cum is ingrediens scit, vel ratione naturali scire potest, decretum esse inualidum, vt quia concessum fuit parte non citata, ita scriptum reliquit Bald. in sua disputa. Accusatus de vi turbatiua. colum. antepen. versi. tertiò quæritur. sensit Bero. consi. 45. num. 6. lib. 3. Cum uerò ingrediens ignorat decreti inualiditatem, vt quia ciuilis ratio inualidum reddit, uel alia extat probabilis ignorantiæ causa, tunc is turbare non dicitur, maximè in minoribus, rusticis, & mulieribus, ita præcitato loco Bal. qui ob id ait, hunc excusari à pœna statuti punientis turbantem aliquem in sua possessione. quod declarabimus infra. Et hoc annotandum est ad declarationem statuti Papiæ 31. in criminalib. sub rubri. de pœna illius, qui violentiam alicui fecerit in eius possess. & alia statuta illi similia.

475 Tertiò iudicialiter † turbat, qui à iudice sequestrum obtinet, quo alterius possessio sub illo sequestro sit, ita docuit Felin. in c. licèt causam. nu. 11. de proba. & respōderunt Riminal. consi. 341. nume. 1. lib. 2. & Paris. consi. 126. nu. 5. lib. 4. ex sententia Anch. consi. 248. Ad prædicta, qui respondit spoliationem (quod fortius est) inferri ex sequestro iudicis incompetentis.

476 Quartò turbare † dicitur colonus (vt de extraiudiciali turbatione dicamus) dominum, cùm alteri tradit fructus, vel pensionem, vel quando alteri tradere hæc promittit contra ipsius domini voluntatem. l. quamuis. §. 1. ff. de acquir. poss. Bal. in l. cum nemo. colum. 2. nu. 5. C. de acq. poss. Feli. in c. licèt causam, nu. 11. de proba. idē affirmans quando non vult restituere possessionem. quod etiam scripsit Rebuff. in d. commentariis ad constit. Regias Galliæ, tomo tertio, tit. De materiis possessoriis, art. 1. glo. 2. nume. 7. Illud tamen quod dixi, illū turbare, qui negat pensionem soluere veram esse credo. Nam Io. Fabri in §. retinendæ, nume. 18. uersic. quid

477 dicendum. insti. de interdict. inquit, † cessationem non inducere turbationem, ita vt locus huic interdicto sit siue modò simpliciter is pensionarius cesset soluere, siue neget soluere. Ego Ioan. Fab. sequor. Quod autem sola cessatio turbationem nō inferat, multis a Fabro egregiè perpensis probatur, ac primò. Hoc interdictum vim inquietatiuam requirit. l. 1. in princi. ibi, vim fieri veto. ff. vti possid. sed uis non fit sine contradictione facti, vel verbi, ut hoc casu, cum sola cessatio contradictionem non inferat, non ergo interdictum hoc redditur. Præterea & secundò, hoc interdictum descendit ex de-

478 licto. l. vlt. ff. de interdict. at actiones, quæ delicto descēdunt & factum requirunt, non cōceduntur ex eo quod non fit quod fieri debuit. l. si cuius. §. denique. ff. de vsu fructu. non ergo hoc interdictum conceditur ex cessatione, quæ nullum in se factum habet. Tertiò accedit

479 hæc ratio, † cessatio simplex moram non causat, nisi adsit interpellatio, uel quid aliud, quód interpellationis vim obtineat. l. mora. ff. de usur. ergo multò minus cessatio vim, quæ requirit factum, inducit, causatque, cum præsertim euenire possit, quod ob iustam causam & impedimentum, uel ob inopiam cessauerit, atque ita vim non committit. l. ueteres, cum seq. ff. de itine. actuq; priua. cætera quæ a Fabro adferuntur de industria prætereo. Quod autem scribit Ioan. Fabr. turbationem inquietatiuam non inferri ex cessatione cum negatione solutionis, ita quod locus esse possit huic interdicto, sed potius inferri uim expulsiuam, cuius causa redditur interdictum, unde ui, rectè dictum opinor. Quod equidem confirmatur auctoritate, atque doctrina Spec. titu. De restitut. spol. §. 2. nu. 7. dum scriptum reliquit, illum

480 † spoliatum, non autem turbatum censeri, qui dum petit sibi solui pensionem caponum, quos rusticus soluere consueuit, is negat uelle soluere. Et inquit huic esse simile, quod dicitur, si habeo ciuilem possessionem, quā animo retineo, & veniens non admittor, statim per contradictionem coloni amitto illam possessionem ciuilē, & scripsi in tract. de recuper. poss. Remed. 10. nume. 148. illum spoliari, cum ueniens ad possessionem non admit-

mittitur. Hæc vera esse intelligit Ioan. Fab. d. §. retinen. nume. 18. ver. sed si tertius. procedere, cum is, qui negat soluere esset ipse principalis debitor, qui ius sibi esse asseret: secus cum tertius asserit sibi pensionem deberi: nam tunc is tertius turbare dicitur, & ob id contra hoc interdictum redderetur. ita scribit is Io. Fab. Quod sensit & Spec. d. §. 2. nu. 6. ad finem.

481 Quintò is possessorem turbat, † qui illius fundum alteri locauit: ita respondit Paris. consil. 126. nu. 5. lib. 4. ita etiam cum iam existens in possessione, vt colonus alicuius ab altero conducit. Nam & tunc turbare dicitur, si modo possessor impeditur vti re sua. ita Alexan. consil. 80. nu. 9. lib. & superiore casu vno verbo admonui. Et si criminaliter hoc casu ageretur, duplici pœna hic turbator puniretur, pœna scilicet legis Iuliæ de ui, & pœna criminis stellionatus. cuius memini in tract. De arbi. iud. lib. 2. casu. 381. nu. 10. ita Papiæ puniretur pœna statuti. 31. in criminal. sub rub. De pœna illius, qui violentiam, &c. & statuto 33. sub rub. De pœna coloni inquilini conductoris &c.

482 Sextò recipiens † fructus rei meæ, etiam per vim, me absente, turbare dicitur, & nõ spoliare: ita Bal. in l. post sententiam, nu. 7. C. de sent. & interlocut. om. iud. Guid. Pap. q. 62. nu. 1. Fel. in d. cap. licèt causam, nume. 11. de proba. Riminal. consi. 340. nu. 1. lib. 2. & Rebuff. in d. cõmentariis ad Regias constit. Galliæ, tomo tertio, tit. De materiis possessorijs, art. 1. glo. 2. nu. 8. Quo circa respondit Bero. in consi. 130. nu. 67. lib. 2. interdictum hoc reddi contra hæredes vsufructuarij percipientes fructus ipso usufructuario defuncto. Idem Beroius in cõsi. 141. nu. 6. in fi. eo. lib. 2.

483 Septimò † auferens de re mea, me turbare dicitur. l. si duo §. item videamus si actor. ff. vti possid. Innoc. in d. c. licèt causam, col. 3. nu. 12. de proba. Rebuff. in præcitata glo. 2. nu. 9.

484 Octauò asserens, † se habere ius, vel seruitutem in re mea, me turbare dicitur, ita Bar. in l. Mæuius. §. fundo. nu. 6. de legat. 2. & Rebuffus. d. glos. 2. nu. 10. Ratio est, quia res non est mihi libera. 1. §. hoc interdictum, ubi Bar. & l. si duo. §. si vicinus. ff. vti possid. & l. sicuti. §. Aristo. vbi glo. ff. si seru. vend.

485 Nonò impediens † me vti seruitute fundi, turbare me dicitur in illa fundi possessione. d. l. sicuti. §. Aristo. ff. si seruit. vend. Bar. in d. l. 1. §. hoc interdictum, col. 2. ff. uti possid. & glo. in l. vnica. C. eo. Quod intelligit Rebuf. in d. glo. 2. num. 12. procedere, cum seruitus habet causam continuam, alioqui contra.

486 Decimò impediens † arare, uel colere fundum, vel fructus è fundo percipere, turbare dicitur l. vim facit. §. 1. ff. de vi & vi arma. l. si duo. §. item videamus, in fin. ff. vti possid. e. glo. in d. l. vnica. C. eo. Bald. consi. 446. Sciendum, colũ. 1. lib. 3. quod placuit & Rebuffo. d. glo. 2. nu. 13. His addo Corn. consi. 110. nu. 2. lib. 2. & Lanfrancum Orianum in rub. de caus. posses. & propr. col. 2. uer. unde cum possessio. est glo. in l. 3. C. fin. regun. vbi Bart. Pract. Papien. in forma libelli pro possessione turbata in verbo præsentialiter, nu. 3.

487 Vndecimò † turbare is dicitur, qui prohibet me re mea vti d. l. si duo. vbi glo. ff. vti possid, & glos. l. sicuti. §. Arist. ff. si seruit. vend. & Bart. in l. 1. §. hoc interdictum. col. 2. ff. vti possid. Quare turbatur is, cui per literas etiam iudiciarias impeditur, ne sua possessione vtatur: ita Innoc in c. licèt, colũm. 3. nume. 13. de proba. Rebuffus in d. gl. 2. nume. 14.

488 Duodecimò † is turbat, qui minas colonis infert, & illi metu territi non audent colere fundum; ita Bald. in disput. Accusatus de ui turbatiua. col. 1. ver. sed minando. Pract. Papien. ubi supra nu. 3.

489 Tertio decimò † turbat is qui sepem facit vel murum, vel si fossam fodit, ne per fundum iter faciam; ita scriptum reliquit Guid. Pap. in statuto, si quis per literas. in uerbo, vel quasi, versicu. vlterius etiam quæro. & tradit Franc. de March. q. 199. nume. 1. parte 1. & q. 661. parte 2. His autem casibus licèt sepem frangere, vel fossam replere, atque operire ad tuendam quasi possessionem. quod annotarunt Innocen. & alij in cap. 1. de immuni. ecclesi. & in l. si alius. §. bellissimè, & l. vlt. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam. Bart. in d. l. 1. §. interdictum. col. 2. nume. ff. vti possid. & Rebuff. dicta glo. 2. nume. 15. 16.

490 Decimo quarto, si † intrat possessionem rei meæ tanquam in rem suam, me inuito. l. diuus. ff. de seruit. rusti. prædio. ita responderunt Bart. d. consi. 112. Quidam. nume. 2. Bal. consi. 446. Sciendum est φ quis. in princ. lib. 3. & Corn. consi. 94. nu. 8. lib. 3. quos secutus est Rebuff. in præcitata glo. 2. nu. 19. quibus accedunt Corn. consil. 91. nu. 16. & consi. 280. nume. 2. lib. 4. Riminald. consi. 340. nu. 1. lib. 2. Addit etiam Rebuff. hoc procedere etiam si dominus esset extra rem illam, l. 1. vbi glo. & Bald. C. vbi de poss. agi opor. Alexand. ad Bart. in l. si de fundo. ff. de vi & vi arma. confert. l. seruus. C. quod cum eo. Quod intelligit ipse Rebuffus hoc maximè procedere, si post prohibitionem domini quis ingrediatur, nam tunc etiã iniuriarum tenetur. l. iniuriarum. in fi. ff. de iniur. glo. d. l. diuus. Nisi ingrediens protestetur, se non ingredi animo occupandi eam de nouo, sed animo suam confirmãdi. Flor. in l. quidquid. ff. commũ. præd. Quæ quidem protestatio magnam habet utilitatem ait Rebuffus.

491 Decimo quintò, † turbare is dicitur, qui rem alterius vendit & alteri tradit. ita glos. 2. & ibi Bart. in l. si duo. ff. vti possid. & glos. penult. l. malè agitur. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. & scribit Rebuff. ubi supra in glos. 2. nume. 21.

492 Decimo sextò, si quis † prohibet me in meo ædificare, me turbare dicitur. d. l. si duo. §. hoc interdictum. ff. vti possid. & Rebuff. in d. glo. 2. nu. 22.

493 Decimoseptimò, turbare † is me dicitur, qui in meo fundo me ibidem existente aut ferit, aut colit, l. vim facit. ff. de vi & vi arma. glo. vlt. §. quorum. instit. de interdict. Alex. consi. 133. nume. 7. lib. 1. & Rebuff. in d. glo. 2. nume. 23. quibus addo Socin. Iun. consi. 146. nu. 20. lib. 2. & Plotum in l. si quando, nu. 825. C. vnde vi. Cæterũ ab hac sententia dissentire videtur Guliel. Perusinus inter consilia criminal. diuers. consi. 37. nu. 4. lib. 4. dum respondit colere fundum, vites putare, & his similia, non esse de genere prohibitorum, & ob id ex eis non inferri turbationem. idem respondit Cataldin. in eisdẽ consilijs, consi. 58. in fin. lib. 1. ubi ait ita etiam sensisse Bald. Credo horum doctrinam procedere cum hic, qui vites putauit, vel fundum coluit, ignorauit possessorem fundi, & alia non extat coniectura, qua conijci possit hunc non habuisse animum turbandi.

494 Decimooctauò, is † turbat possessorem fundi, qui eo inconsulto in fundo illo arbores plantat. Cæpo. cõsi. 3. colũ. 1. uer. de secundo. in crimin. econtrà dicere de eo possumus, qui è fundo arbores euellit.

495 Decimononò, is turbat † fundi possessorem, qui arbores in fundo incidit, vel colonum meum ne incidat impedit. l. nam etsi ramos. ff. quod vi aut clam. Bald. consi 446. Sciendum est, quod quis, col. 1. vers. item quia & arbores. lib. 3. Rebuff. in d. glo. 2. nu. 24. qui subijcit ex Bald. in l. cum nemo. C. de acq. poss. illum turbare qui pensionem alteri soluit. quod supra retulimus.

496 Vigesimò, turbare † is me dicitur in quasi possessione eligendi, vel præsentandi, qui me inconsulto eligit, vel præsentandi, qui me inconsulto eligit, vel præsentat, vt docuit Innoc. in cap. audita, col. 1. de resti. spol. Idem si recipere voluit institutum ab altero, ita idem Innoc. in c. cum ecclesia Vulterana, de electio. Verum Rebuff. præcitato loco, nu. 27. scribit in Gallia non esse vsu receptum, vt agatur contra præsentantem, eligentem, vel conferentem, aut instituentem; sed contra institutum & prouisum ab alio.

497 Vigesimoprimò, in † incorporalibus turbare is dicitur

tur, quando prohibet censum, vel vectigal, vel reditus mihi pendi prohibet, vel si curat muliones alio transire, ne pedagium mihi pro more soluant: ita Doct. in ca. querelam, de elect. Guido Papæ, in dicto statuto. si quis per literas, in verbo, quasi, versic. qualiter fiat turbatio. Io. Fabri in §. retinendæ, nu. 14. insti. de interdict. Masuer. in sua praxi tit. De interdict. §. item si domus, nume. 66. quos secutus est Rebuffus in d. glo. 2. nume. 28. quibus accedit Spec. in tit. de resti. spol. §. 2. numero 9. qui subijcit, idem esse, cum aliter impedit me mea iurisdictione vti.

498 Vigesimosecundo, † me turbat, qui se mihi opponit, ita Io. Fabri in l. vnica, col. 3. versic. sed quæritur. C. vti possid. Aufrer. in stylo parlamenti, par. 1. tit. De causa nouitatis. §. item vbi commissarius. Rebuff. in d. glo. secunda, nume. 29. nam qui contra me est, me turbare dicitur.

499 Vigesimotertio, is † me turbat, qui agricolas in possessionem rei meæ tanquam rei suæ inducit. Alexan. ad Bar. in l in rem. §. tignum. ff. de rei vendi. vbi etiam glo. & Rebuf. in d. gl. 2. nu. 30.

500 Vigesimoquarto, qui † me ignorante & absente sciẽs ingreditur rei meæ possessionem, turbare me dicitur: quia in mea ciuili possessione, quam animo retineo, me impedit. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. de acquiren. possessio. atque ita censuit Rebuffus in d. glos. 2. nume. 31.

501 Vigesimoquinto, si quibusdam † specialiter data est facultas vendendi, vinum, carnes, coquẽdi panem, vel quid aliud agendi, si alius vendit in eius damnum, hos turbare dicitur, ita Doct. in c. significante, de appellat. Rip. in c. cum ecclesi. Sutrina, nume. 46. de cau. possess. & proprie. Rebuff. in d. glo. 2. nume. 32. sed præter Ripam ad rem magis confert quod scribit Ias. consi. 161. col. 2. lib. 2. concessione fieri posse, vt quis victualia solus in loco vendat, & simile de piscatione respõderunt Dec. consi. 271. nu. 11. & Ruin. consi. 28. 29. 30. lib. 1. Rolan. consi. 5. nume. 70. lib. 1. Qui ergo & ipse vendit, illum turbat.

502 Vigesimosexto, si quis † delet arma, vel insignia alterius, eum turbare dicitur. Fel. in c. tertio loco. col. 1. de prob. Rebuff. in d. gl. 2. nu. 35. & puniuntur ij delentes, quemadmodum scripsi in comment. de arbit. iud. lib. 2. casu 281.

503 Vigesimoseptimo, † turbatio fieri dicitur per quamcunque molestiam & impedimentum. §. retinendæ. instit. de interdict. Bart. in d. consi. 112. nu. 2. Pract. Pap. in forma libelli pro turbata poss. in verbo, ac præsentialiter turbat. Guido Papæ. consi. 62. 1. dub. Rebuff. in d. gl. 2. nume. 36.

504 Vigesimooctauo, ac † nunc vltimo, turbare is dicitur, qui resistit possessori. Bal. in l. 1. in princ. C. de testibus. Alex. ad Bar. in l. amplius, in verbo quæstionem. ff. rem ratam haber. & Rebuffus in d. glo. 2. num. 36. Alia passim pro uarietate factorum obseruabit diligens le-

505 ctor. sunt obseruandi hi turbationis modi ad † interpretationem statuti Papien. 31. sub rubri. De pœna illius qui violentiam alicui fecerit in eius possessione, vbi punit turbationem qualitercunque factam, intelligitur turbatio relatis modis, dummodo fuerit dolosa, vt infra q. 69. dicemus.

QVAERO sexagesimotertio, an sit opus actorem

506 in libello † exprimere, & clarè petere modum desisten di a turbatione? Et opus non esse docuit Bart. in l. 1. §. interdictum, num. 9. ff. vti possid. illum secuti sunt Hormonocius Detus in l. naturaliter. §. nihil commune, nume. 70. de acquiren. possess. & ibidem Fabius. numero 90. qui declarat. & cum eo dicemus infra q. vltima. Ea est ratio, quod ad iudicem hoc spectat, non autem ad ipsum actorem, qui ob id necesse non habet declarare. iuxta. l. vbi autem. §. qui illud. de verb. obliga. Non negat tamen Barto. quin actor possit, si vult declarare, quemadmodum eo in casu, cum quis ciuilem possessionem obtinet, & per naturalem turbatur in ea ciuili, petere potest, vt desistat aduersarius ab ea molestia, & naturalem restituat. Hoc enim modo iudicium hoc, ut mixtum, vtrunque continet: nempe restitutionem quò ad naturalem, & desistia turbatione quo ad ciuilem, qua de re fusius diximus supra q. 2. & statim aliqua subijciam.

507 QVAERO sexagesimoquarto, an † hoc interdictũ cumulari possit cum interdicto, vnde vi, vel alio remedio recuperandæ possessionis? Duos casus constituendi sunt. Primus est, cum agitur de vna sola possessione, atque ita solo respectu vnius possessionis: tunc non admittitur cumulatio, ita sensit Bal. in l. incerti. q. 11. nume. 17. C. de interdict. & clarius Rom. in l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 14. versic. aliquando cumulatur. de acq. poss. Bero. consi. 51. nu. 2. lib. 3. Ea est ratio, quod hoc interdictum præsupponit agentem possidere: illud vero recuperandæ, possessione carere. Secundus est casus, cum agitur respectu diuersæ possessionis: tunc cumulari posse affirmarunt Castren. in consilio 234. In causa appellationis. col. 2. versi. sed sustinendo. lib. 2. & Tiraq. in tracta. le mort a saisit le viu, par. 6. declara. 3. Quibus accedunt Calcan. consi. 76. nume. 3. & Paris. consi. 126. num. 13. lib. 4. & idem Paris. in c. veniens, num. 19. de præscrip. qui loquitur cum a diuersis personis hæc remedia mouentur. ego intelligo a diuersis personis ob diuersas possessiones, sensit & Grat. consil. 50. nume. 14. lib. 1. Quorum vera sententia, uel ex eo probatur, quod duæ sunt possessiones, vna naturalis, altera ciuilis, quæ quidem apud diuersos esse possunt. l. si duo, in princ. ff. vti possid. qui ergo naturali spoliatus fuit, cum ciuilem retinuerit, agere interdicto, vnde ui, uel alio simili potest, nomine naturalis amissæ, & uti possidetis, pro ciuili retenta, ita ècontra. Hinc concludit Bal. in disputat. Accusatus de ui turbatiua, colum. 6.

508 versic. veniamus igitur ad solutionem, † accusatum de vi turbatiua potuisse conueniri interdicto, unde ui, cũ lite pendente super accusatione turbationis ipse accusator, uel eius procurator ad continuandum possessio

509 nem constitutus expulsus fuit. an autem hoc † interdictum cumulari possit cum illo adipiscendæ diximus supra remedio. 1. q. 23. Qua autem forma pronunciadũ sit, cum vel per modum re conuentionis, uel per modum exceptionis oppositum fuit remedium recuperandæ, dicemus infra. q. 84. & 85.

510 QVAERO sexagesimoquinto, † quid si interdictum hoc in iudicio deductum fuit, & pendente lite super eos is actor spoliatus sit: & spoliatione facta agere cœpit iudicio recuperandæ, quomodo causa tractabitur atque diffinietur? Bal. in l. si de proprietate, nume. 15. C. si a non compet. iudi. docuit, non esse locum alicui interdicto recuperandæ: sed solum concedi officium iudicis pro restitutione possessionis. idque auctoritate Archid. in ca. in primis. 2. q. 1. atque ita decisum fuisse in consilio Neapolitano auctor est Afflict. decisio. 155. nume. 2. & decis. 156. idem respondit Paris. consil. 126. nume. 13. lib. 4. & dicemus infra ultimo remedio. Huc, quod respondit Guido Papæ, consi. 149. nu. 2. versi. primo, quod si princeps delegat causam retinendæ possessionis, non censetur delegasse causam recuperandę, cum ad diuersum tendant. conferunt quæ dicemus in seq. q. num. 515.

511 QVAERO sexagesimosexto, an hoc † iudicium possessorium cum petitorio in uno eodemque libello possit cumulari? Alta est & perdifficilis, ac etiam perplexa iuris quæstio, quæ omnium ingenia exercuit. ego, quo res clarius elucescat, aliquos casus ex ordine distinguam atque constituam: prætermittamque generalem illam disputationem, an absolute petitorium iudicium cum possessorio cumulari possit. Ad rem ergo nostrã ueniamus.

Primus

512 Primus itaq; est casus, cum de possessione † rei corporalis agitur, & actor primò petitorium, post modum possessorium proponit, hoc casu non conceditur vtriusq; iudicii cumulatio, ita docuerunt Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 19. Alex. nu. 72. Ripa. nu. 153. Corasius in 2. parte nu. 90. Fernandus c. 3. num. 16. ff. de acqu. poss. & Rub. nu. 285. His Accedũt Afflictus dec. 155. nu. 5. & Bero. in c. in literis, num. 39. de rest. spol. Quam sane
513 sententiã iure ac rõne probari scribũt. iure ex † l. exitus ff. de acq. poss. quam ibi Ang. ita redigit in compendiũ. possessorium retinendæ prius terminari debet, ad hoc vt petitoriũ intentari possit: & videri quis partibus actoris fungatur. Angelum probauit Afflictus d. decisio. 155. num. 5. Et uerè Vlpianus eo loci de interdicto, vti possidetis, loquitur, quod illa uerba, vter possideat, ostendunt. Verùm, quod hoc casu potius loquatur Vlpianus, quàm cum eodem tempore, & ab eodem vtrunque iudicium est propositum, nõ mediocriter diuinat. Ratione autem verius probatur hæc sententia, siquidem hanc cumulationem impedit repugnantia iudiciorum: Nam qui hoc possessorio iudicio experitur, affirmat, se possessorem esse. l. 1. §. est igitur. ff. uti posside. & dicemus fusius infra q. 65. cum uerò petitorio agit, atque ita rei vẽdicatione aduersarium possessorem asserit, atque facit. l. 2. C. de aliena. iud. mut. caus. fact. c. examinata. de iudiciis. actor ergo iste, vt is qui contraria proponit, audiẽdus non est. l. si procuratorio. §. sed alius. ff. quando appel. sit. l. 1. C. de furtis. & c. solicitudinem. de appella. & dum petitorium proponit possessioni renuntiare, & in aduersarium trãsferre videtur. quod docuit & Orianus in rubr. de causa posses. & propr. colum. 14. versic. septima conclusio. Hanc rationem, quam probant omnes, solus Beroius in d. cap. in literis. num. 39. improbasse videtur. Nam licèt (ait ille) agens hoc interdicto asserat se possidere, cum soli possidenti hoc interdictum reddatur. §. retinendæ. instit. de interdict. attamen ex parte illius, contra quem agitur, necessariò non præsupponitur illum possidere, cum detur etiam contra eum, qui nec possidet nec detinet: sed solum possessorem turbat, & impedit. l. uim facit. de vi & vi arma. & diximus supra q.
514 38. Est leuis hæc Beroij † consideratio, & si rectè perpẽditur Doctorum rationem confirmat. Cum nil aliud asserant Doctores, quàm quòd vbi hoc interdicto experitur actor, asserit se possidere, & aduersarium non possidere, sed turbare. Quo circa idem Bero. d. num. 39. versic. præterea, alia consideratione usus est. Inquit enim, quòd licèt agens hoc interdicto asserat se possidere, attamen contra eundem mouendo petitorium necessariò non præsupponit eum possessorem, sed simpliciter detinere, quemadmodum petitorium conceditur contra simpliciter detinentem. l. officium. ff. de rei uend. Verum Doctorum ratio defendi potest, quandoquidem considerant, apud ipsum actorem petitorii non adesse ipsam possessionem, hoc est insistentiam ipsam, siue modò naturalis & ciuilis possessio, siue uerius detentio illa dicatur. Credit tamen Beroius anc sententiam esse ueram, & ea ratione iuuari, quòd ratio ordinis cumulationẽ hanc impediat iuxta l. ordinarij. C. de reiuendi. Quę sanè ratio, non concludit, quia si ob repugnãtiam possessorio censetur renunciatum, atque ita sublatum, in ordine de eo ante petitorium non est cognoscendum, sed eo posthabito petitorii causa tractanda est, a recepta itaque ratione Doctorum recedendum non est.
515 Extenditur nunc primò hæc † iuris sententiã, vt procedat etiam si suo rescripto uellet Princeps super vtroque cognosci; enim potest. ita Beroius in dicto capitulo in literis. num. 39. versic. Quod procedit, de rest. spolia. ea est ratio, quod nec Princeps ipse potest efficere, vt
516 duo † contraria simul esse possint, Cum nec id efficere ipsa natura possit l. si ancillam, & ibi Barto. ff. pro suo. l. contra maiores. C. de inofficioso testamento. Quinimò scribit Decius in l. ubi repugnantia. num. 3. de reg. iuris, ex sententia Angeli consilio 187. ad finem, legislatorẽ
517 † & Deum ipsum non posse actum in se repugnantem in esse producere. & idem respondit ipse Decius consi. 664. num. duodecimo. & Iason consi. 148. nu. 5. ad finẽ. libro 4. Confirmatur hæc extensio ex his quę dixi superiore quæstione in fine.
518 Extenditur secundò, ut † procedat etiam si ipse partes cõsentirent, ita sensit Beroius in dicto cap. in literis. num. 39. versic. & si diceretur. de rest. spolia. ratio, quam mox retuli, & huc pertinet.
519 Extenditur tertio, vt † procedat etiam in possessorio retinendæ, quod annexam proprietatis causam habet. Nam & tunc iudicium hoc possessorium cum petitorio cumulari non potest. ita Bar. in d. §. nihil commune, nume. 20. & ibi Ias. num. 54. & nume. 129. Ripa. nume. 155. Fabius num. 131. Claudius Mermerius nu. 160. Hormono. Decius. num. 96. Rubeus. nume. 291. Corasius in 2. par. nume. 97. & Fernandus. c. 3. num. 18. Ea est ratio, quia obstat regula, quod sententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatę in altera. l. 2. §. quædam. ff. de interdict. quod procedere intelligunt relati Doctores siue prius possessorium, siue prius petitorium iudicium agitetur. Verum ab hac sententia dissentiunt Calder. & Butrius in cap. cum dilectus, de causa possess. & proprie. Ea ratione mouentur, quod licet vbi prius iudicium petitorium agitatur, lata sententia in eo exceptionem pariat in possessorio habente mixtam causam proprietatis, vt in casu hoc nostro, non tamen hoc contingit in casu contrario, cum prius possessorium mouetur, (vt suo loco dicemus) nam tunc lata sententia in possessorio non parit exceptionem in petitorio, cum causa dominij incidenter tantum fuerit tractata. argumento. l. sed si ante. ff. de excep. non ergo impeditur cu
520 mulatio. Hæc † Butrij consideratio, quam & Alexan. & Bolog. probarunt in d. §. nihil commune. ille nume. 74. iste num. 81. ad finem, vera non videtur, quemadmodũ scripserunt Fabius & Corasius in d. §. nihil commune. ille nume. 131. iste in 2. parte nume. 97. & ante eos Ias. ibi. num. 129. versi. Tu autem. Iacobinus a Sancto Georgio. in l. si de vi. num. 9. ff. de iudiciis. aiunt isti, quod siue primo petitorium, siue primo possessorium causam proprietatis annexam habens intentetur, semper parit exceptionem iudicati in altero. quemadmodum est interdictum de itinere actuque priuato reficiendo, ut etiam in interdicto de aqua quotidiana & æstiua, in quo sane iudicio mixto lata sententia, tota causa fini-
521 tur. l. 1. §. vlt. ff. de aqua quoti. & æsti. Sed verius † conciliari possunt hæ opiniones, ut illa Butrii & sequaciũ locum sibi usurpet, cum causa proprietatis est incidenter annexa possessioni, quoniam tunc lata sententia in possessorio nõ præiudicat in petitorio ea est ratio, quia de causa ipsa dominii non est plenè cognitum, ita ut dici possit rem ita esse. Aliorum uerò sententia procedit, cum causa dominij est principaliter possessioni annexa, quoniam tunc plenè super eo cognoscitur, nimirum si petitorio præiudicium adfert. Hinc fit, ut interdicto de liberis exhibendis, in quo causa dominii incidenter agitatur, lata sententia præiudicium non adferat in iudicio petitorio & principali. Ita pariter in possessoriis beneficialibus, in quibus solum ad colorandum possessoriũ titulus deducitur, vt docuit Abbas in c. in literis. de resti. spolia. & scripsi in Tract. De recup. posses. remedio 15. q. 36. in his inquam lata sententia præiudicium non fit causæ dominii, ita Ripa d. §. nihil commune. nume. 155.
522 Declaratur primò hæc iuris & Doctorum † sententia, vt procedat respectu eiusdem possessionis, secus respectu diuersarum, nam tunc utriusque iudicii cumulatione proceditur, ut puià, egi rei vendicatione causa naturalis possessionis, quæ est apud te, deinde ago hoc interdicto, uti possidetis, ratione ciuilis turbatæ, quæ est apud me, vel è conuerso, egi rei vendicatione ratione deten-

detentationis, quæ est apud te, deinde ago vti possidetis, ratione naturalis & ciuilis turbatæ, quæ est apud me: hoc inquam casu admittitur cumulatio, ita docuit Bar. in d. §. nihil commune. nu. 19. ex sententia glos. ibidem in 5. lect. ac glos. l. clam possidere. §. qui ad nundinas, de acquir. poss. idem docuerunt Bal. & Castren. in l. ordinarij. C. de rei vend. ille nu. 5. iste in fine. Ripa in d. §. nihil commune, num. 153. versic. declara primo, & Corasius in 2. par. num. 92. Soc. iun. nume. 312. Iacob. in a S. Georgio in l. si de vi, num. 16. de iudicijs. Rimin. consil. 201. nume. 4. lib. 1. & Beroius in d. c. in literis. nu. 39. prope medium de rest. spolia. Ea est ratio, quod regula
523 contrarietatis, qua (vt dixi) cumulatio † impeditur, hic non aduersatur, cum petitorium & possessorium circa idem non concurrant.

524 Declaratur secundo, vt procedat † relata sententia, si secundo proponatur possessorium respectu eiusdem possessionis postea quæsitæ, ita glos. d. §. nihil commune. in 4. lect. & ibi Bar. nu. 19. versic. si vero ista iudicia. Alex. nu. 72. ad finem versi. sed ista. Ripa. nu. 153. versi. secundo declara. & ibidem Corasius in 2. par. num. 93. Ea est ratio, quod ratione diuersitatis temporis admittitur concursus.

525 Declaratur tertio, vt procedat † relata doctrina, cū actor sciebat se possidere tempore intentati petitorij, & possidebat per se ipsum, secus si ignorabat, uel possidebat per alium: nam tunc non impeditur cumulatio quantum ad propositionem & prosecutionem possessorij, licet petitorium suspendatur, ita docent Bart. in d. §. nihil commune. nu. 19. versi. Aut possidebam. Alex. nu. 72. ad finem. Ripa. num. 153. versi. tertia declaratio. & Corasius in d. secunda par. nu. 95. quamquam eo loci Fernandus cap. tertio, numero decimoseptimo. ambigere videatur.

526 Secundus est casus a præcedenti † diuersus, cum scilicet actor primo proponit possessorium, deinde petitorium rei corporalis. Hoc sanè in casu idem est dicendum, quod in præcedenti diximus, nempe cumulationem non admitti, ita scriptum reliquit Bar. in d. §. nihil commune. nume. 21. versi. Aut respectu. Barto. consentiunt * omnes, quod scripsit Fernandus d. c. 3. num. 23. Nam & hoc in casu contrarietatis ratio militat. Verum Io. Bolog. in d. §. nihil commune. par. 2. nu. 326. constituit regulam affirmatiuam aduersus omnes, quas ego nunc sequor.

527 Declaratur primo † hæc iuris & Doctorum sententia, ut procedat cum agitur de una ac eadem possessione: secus si de diuersis, nam tunc & hoc in casu admittitur cumulatio, vt in præcedenti in declaratione prima dictum fuit: ita Bar. in d. §. nihil commune. num. 21. versi. aut respectu. a Bar. non est qui dissentiat. excipio Fabium, qui in d. §. nihil commune. nume. 135. scribit, quod si intentando petitorium post possessorium recuperandæ. censetur illi petitorio renunciatum, ut tradūt omnes in d. §. nihil commune, & scripsi in tract. de recuper. poss. remedio 15. q. 30. fortius & hoc in casu idē est dicendum cum hoc possessorium sit minus priuile-
528 giatum illo possessorio recuperandæ. leuis † ratio, quæ ad hanc declarationem non cōcludit, sed propositum casum confirmat. Nam quod aiunt Doctores, vtrunque iudicium non procedere ob repugnantiam, idem est ac si dicatur vnum silere debere. silet autem possessorium, cui renunciatum censetur. quod probat ipse Bartolus dicto nume. 21. versic. aut ago. At in specie huius declarationis cessat contrarietas, & per consequens renunciatio possessorij. Quod etiam subijcit Fabius, multiplicem possessionem considerari non posse, receptæ Doctorum opinioni cum repugnet, parui faciendum est.

529 Declaratur secundo, vt non procedat † relata doctrina, cum possessorium proponitur respectu eiusdē possessionis, quam actor tempore litis contestatæ habebat, & asserit post motum possessorium, ante litem contestatam tamen perdidisse: nam tunc cumulatio nō admittitur, seu verius causa petitorij tractabitur, cū possessorio renunciatum censeatur, ita Bart. in d. §. nihil commune. nu. 21. versi. primo casu. Fernandus ibidem cap. 3. nu. 23. versi. fallit secundo. Qui subijcit hoc procedere, nisi probationis onus in aduersarium transferatur. His accedunt Orianus in rub. de causa possess. & propr. col. 13. versi. 6. conclusio. & Bologne. in d. §. nihil commune. nu. 329.

530 Declaratur tertio, ut non procedat † cum possessorium proponitur respectu eiusdem possessionis, quam actor tempore litis contestatæ habebat, & asserit se eā post litem contestatam perdidisse: nam hoc casu vtrunque iudicium procedit: ita Bar. in d. §. nihil commune. nu. 21. versi. aut post litem. Ea est ratio, quia hoc possessorium retinendæ datur ei, qui tempore litis contestatæ possidebat. §. sed hodie. inst. de interdict.

Declaratur quartò, vt non procedat, cum hoc possessorium proponitur respectu eiusdem possessionis, quā actor asserit perdidisse ante intentatum possessorium; tunc proponendo petitorium dicitur possessorio renūtiatum, ita Bartolus in d. §. nihil commune num. 21. ad finem, versi. secundo casu.

Declaratur quintò, ut non procedat cum actor rem contentiosam per alterum possidebat, nam cum possessionem animo amittere non possit. l. peregrè. §. ult. de acqu. possess. tacitè ille renuntiare uidebitur, ita Fernandus in d. §. nihil commune. c. nume. 23. uersi. fallit tertiò.

531 Tertius est casus † ab eodem actore unà simul proponitur petitorium & possessorium. hoc in casu distinguit Bartolus in d. §. nihil commune nume. 22. uersi. aut petitorium, plures casus, ut fecit in capite præcedenti. quę ergo duobus relatis in casibus comprehensa sunt, referri hic commodè possunt. Bartolo subscribunt cęteri omnes, & inter cæteros Fernandus d. c. 3. nume. 24. ait, nihil Bartoli traditioni esse addendum, secundum cuius sententiam interrogatus respōdit Crotus consil. 195. num. 1. 2. scribunt etiam Fabius in d. §. nihil commune num. 136. & Io. Bolognetus in 2. parte num. 329. Bero. consi. 48. nume. 4. & consil. 51. num. 2. lib. 3. ad hūc casum pertinere, l. ordinarii. C. de rei uend. & l. incerti. C. de interdict. eo etiam loci ambigit Fabius, post eum Fernandus. d. num. 24. quomodo in his iudiciis, in quibus cumulatio reijcitur, procedere iudex debeat. scribunt ij, actorem interrogari debere, quo iudicio malueri t experiri, & cogetur unum ex duobus eligere, iuxtà l. quod inhæredem. §. eligere. ff. de tributo. si quidem eligendo petitorium, potest deinde ab eo supersedere, & possessorio uti. Nec nocebit, quòd electa una uia ab ea non recedatur. quoniam illud obtinet, cum magnum detrimentum uariatio allatura est, quod leue hic esse uidemus in possessorio momentaneo. Subiungit etiam Fernandus, quòd si hic actor in possessorio succumbit, illa uariatio nocere potest, nec fortè erit locus. l. & an eandem. §. ult. ff. de excep. rei iud. arg. l. si quis ius iurandum. C. de reb. cred. Iudex tamen arbitrari poterit, ex qualitate actoris, suique iuris, an ea uariatio impediat petitorium proponi. Quod si dicas actorem primum elegisse possessorium, si in eo obtinet, non eget ulteriori remedio, si succūbit, ad petitorium facilè redibit, d. l. & an eandem. §. vlt. Si vero uellet a possessorio iam electo supersedere, regulariter non erit audiēdus, cùm renuntiasse credatur. nisi cum per aliū possidet: quemadmodum supra declaratum fuit. Declaratur hic casus, vt non procedat cum actor nec expressè, nec tacitè fatetur aduersarium possidere. vt puta dico me dominum & possessorem prædij: item quod tu me turbas, quare peto me declarari dominum eiusdem fundi, & tibi inhiberi ne me turbes. hoc casu admittitur hæc cumulatio: ita Castren. in l. si de vi in 1. lectura

lectura colum.4. versicu. Mihi videtur hoc. de iudic. & ibi Iacobinus nu.16.ait disputando posse defendi, sed non iudicando, quia à Castrensi dissentiunt Cardin.& Imola.in c.examinata.de iudi.dum ibi Imola. nu. 11.in fine inquit, ꝙ ille, qui est in actuali possessione, non potest petere se declarari dominum, ita declarando glo. l. si à te.§.1.ff.de exc.rei iud. Verum quod scribit Imola procedit cum principaliter agitur, vt possidens declaretur dominus, hic verò incidenter. Rursus procedit quod dixit Imola, cum ius actoris & possessoris nõ redditur obscurum, vt hic redditur ex turbatione, & hoc sensit Castren.dum citat.l.si contendat.ff.de fideiuss. & l.diffamari.C.de ingen.& manumissis à sententia ergo Castren.non recedo. Alias declarationes recenset Bolognetus, vbi supra.

532 Quartus est casus, cum † de possessione rei corporalis agitur, & vnus contendentium primò petitorium, alter secundò possessorium proponit, & agitur respectu eiusdem possessionis, vt quia reus hoc interdicto experitur pro ea possessione, pro qua conuenitur, & actor asserit, se nunc etiam possidere ea possessione, quam ante motum petitorium possidebat.nam hoc in casu suspẽso iudicio petitorio solum super possessorio proceditur: ita docuit Bartol.in d.§.nihil commune. nume.26. ver.aut agit.quem cæteri secuti sunt, & cum eis Orianus in rub.de causa possess.& propr.colum.15.versi. decima sexta conclusio.his rationibus.primò, ꝙ actor pugnantia proponit. Secũdò ratione ordinis.Tertiò quia petitorio renuntiatum videtur. Nec hoc loco Bart.pugnantia scribit, quemadmodum inquit Fabius, nu.149. cui satisfacere conatur Fernandus ibidem c.3. num.38. ego perpendo Bart. non scripsisse absolute censeri renuntiatum petitorio, sed videri tantum, cum enim suspendatur impropriè, renuntiatum creditur.

533 Declaratur primò, vt non procedat † relata doctrina cum diuersis respectibus duo hæc iudicia proponũtur: nam tunc cumulatio admittitur: ita docuerunt Bart. d. §.nihil commune. nume.26.& Ripa, post alios nu.164. qui ob id scribit, facilius cumulationem admitti ob personarum diuersitatem. quod respondit & Crotus consil.105.nu.3.idem docuit Orianus in rub.de causa possess.& propr.colum.16. versi. decima quinta conclusio. Verum dissentit Fabius in d.§.nihil commune. nu.147. dum ait, diuersas possessiones non considerari, cũ vna tantum sit, quod cum receptæ Doctorum opinioni repugnet, reijciendum est, & declarat Bolognet. ibid. in 2.parte, nu.359.

534 Declaratur secundò, vt non habeat † locum iam relata doctrina, cum actor agit hoc interdicto, quia reus eũ turbat, & actor non dicit se possidere; tunc vtrumque iudicium procedit: ita Bartol.in d.§.nihil commu. numme.26. quem alij ferè omnes probant, vt Rubeus, nu. 321.& Fernandus c.3.nume.38.& Bolognet.2.parte.nume.359.Dissentit Fabius in d.§. nihil commune. nume. 148. ea ratione, quod imò ex hoc solo, ꝙ actor intentat petitorium, non videtur ꝙ reus hoc interdicto experiri possit.Nam ut huic interdicto locus sit, opus est, ꝙ ille qui vult illud intentare, molestetur, & prohibeatur actualiter in sua pacifica possessione, licèt perturbans non possideat, ita procedit(inquit Fabius)text.l.si duo. §.item videamus.ff.vti possid. At in casu nostro nõ prohibet actor eum aliquid facere, nec vti sua possessiones. Verùm, si rectè perpendantur Bartoli verba nõ inquit, actorem turbare reum possessorem ex eo solo ꝙ petitorio agit, sed turbare potius turbatione extraiudiciali. Nec aduersatur quod subijcit Fabius, ꝙ tunc ageretur respectu eiusdem possessionis: nam hoc nihil est, cum & actor agendo petitorio, nõ asserat se possidere, sed reũ ipsum atque ita non implicatur contrarietas.

Declaratur tertiò, vt non procedat, cum reus hoc interdicto experitur respectu eiusdem possessionis, pro qua conuenitur, & actor asserit, se nunc etiam possidere, possessione sibi posteà quæsita: nam tunc vtrumque iudicium procedere potest: ita Bart. in d.§. nihil commune, nume.26. ad finem, & Orianus vbi supra versi. decimasexta conclusio. Verùm Fernandus ibidem c.3. nume.40.à Bartoli sententia, ea ratione, recedit, quod actor repugnantia adhuc proponit, dum iudicium petitorium prosequitur, & adhuc se possessorem asserit: sed temporis diuersitas hoc efficit, ne contraria proposita videantur, vt Bartol.admonuit in d.§.nihil commune, in 4. lectura.nume. 9. quod ibidem declarant Rubeus.nu.255. & alij.

535 Quintus est casus, cum † vnus primò proponit possessorium, alter secundò petitorium, & eodem respectu agitur, tunc prius super possessorio cognoscitur, ita scriptum reliquit Bartol.in d.§. nihil commune. nume.27. versi.aut eodem.cum eo * cæteri senserunt, quemadmodum scripsit ibidem Fernandus d.cap.3.nume. 45. uer. Altera.Orianus in d.rub.de causa possess. & propr. colum.15.versicu.vigesima conclusio, & Bolognet. in d.§. nihil commune 2.parte nume.370. duæ enim rationes cumulationem hanc impediunt, vna contrarietatis atque repugnantiæ, altera ordinis, ita Bartol. intelligit. l.incertu.C.de interdict.Subiungit tamen Bartol. facilem esse possessorij iudicij decisionem, quia agens possessorio suam intẽtionem ex eo probare uidetur, ꝙ petitorio agens videtur suæ possessioni renuntiare. quocirca iudex possessorio agenti possessionem adiudicabit, nisi ui, vel clam, uel precario. Verum à Bartolo dissentit Aret.in d.§.nihil commune nume.24.& ibid. Fabius nume.151.uersic. sed Aretin.ait ille, ꝙ imò iudex adiudicare non potest possessionem agenti possessorio, sed sententiam absolutoriam ferre debere, instructa causa. Bartol. tamen tueri conatur ipse Aretin. qui plus quàm par est hac de re disserit. Et dum contendit Aretin.agentem petitorio censeri renuntiasse possessorio ad rei fauorem, à Bolognino ibidem. nume.92. & Claudio Mermerio nu.176.reprehenditur.In recensendis horum altercationibus tempus non conteram.

536 Declaratur primò, ut locum † non habeat, cum proponens petitorium proponit diuersis respectibus: nã tunc vtrumque iudicium procedit: ita Bartol.in d.§. nihil cõmune nu.27.Ripa nu. 166.Fabius nu.151.uer.circa tertium.Rubeus nume.325.& Fernandus. d.cap.3. nu. 45. & ibid.Bolognet.nu.370.idem censuit Afflict.decis.155. nu.5.in fi.Orianus in rub.de causa posses.& proprie.colum.15.uer. vigesima conclusio.

Declaratur secundò, vt non procedat, cum réus proponit petitorium ante litem contestatam in possessorio: ita Ripa & Rubeus in d.§.nihil commune. ille nume.166.ver.fallit secundò, iste nu.325. uer. declara secundò. Ea est ratio, quia tunc cessat ratio contrarietatis cum nondum reus cœperit contendere se possidere vt dixit Bart.in d.§.nihil commune nu. 26.

Declaratur tertiò, ut locum sibi non vendicet relata doctrina, cum proponitur petitorium ratione possessionis amissæ post litem contestatam in possessorio; ita Ripa in d.§.nihil commune.nu.166.in fi.& Rubeus.nume.325.uer.tertio declara; nam hoc in casu cessat contrarietatis ratio, qua hæc iudicia solent impediri.

537 Sextus est casus, cum simul eodem tempore unus proponit petitorium, alter possessorium, respectu eiusdẽ possessionis, tunc impeditur cumulatio ratione repugnantiæ & ordinis: ita Bartol. in d. §. nihil commune nume.28.uer.item in interdicto.& ibid. Bolog. nu. 93. & Fernandus c.3.nu.46.& Bolognet.nume.361.& Orianus in d.rub.de causa possess.& prop.col.15.ver. vigesimaprima conclusio.Quamquam Fabius ibid.nume.152. ver.tamen aduerte, scribat ratione ordinis tantum, nõ autem contrarietatis cumulationem impediri, quod verum non esse puto.verius enim utramque regulam impedire cumulationem opinor.

538 Septimus est casus, cum † vterque proponit petitorium

rium & possessorium, quoniam uterque asserit se possessorem & dominum. Nam hoc in casu non admittitur cumulatio, tum ratione ordinis, tum etiam ratione repugnantiæ. quod probarunt Bart. in d. §. nihil commune nu. 29. Ripa nu. 168. Rubeus. nume. 109. Bolognet. nume. 478. qui post Iasonem tuetur Bartol. ab impugnantibus Castren. & Fabius nu. 153. alijque omnes ex l. 1. §. hoc interdictum. ff. vti possid. l. inter litigatores. ff. de iudiciis & l. mater. C. de rei vendi. Orianus vbi supra, col. 16. uer. vigesima secunda conclusio.

Declaratur hæc iuris sententia, ut locum non habeat, cum vterque uult assumere in se onus probandi, ita Ripa & Rubeus præcitatis locis, qui pluribus hoc explicant.

539 Octauus est casus, cum† iudicium petitorium & possessorium agitatur super re incorporali, tunc enim ferè semper cumulatio petitorij & possessorij admittitur. eo præsertim casu cum is qui primo proposuit petitorium & deinde possessorium, uult subire onus probationis in quolibet iudicio: ita Bartol. in d. §. nihil commune. nume. 18. Alexand. nume. 72. Ias. nume. 126. qui multa obijcit & soluit. Ripa nume. 150. Rubeus nume. 784. Fabius nume. 125. Claudius nume. 156. Decius nume. 93. Fernandus cap. 3. nume. 11. & Corasius in 2. parte, nume. 91. & Ioan. Bolognetus in 2. parte, nume. 305. Idem docuerunt Bald. & Castren. in l. ordinarij. C. de rei vend. ille num. 4. iste in fine. idem respondit ipsemet Bald. consi. 161. Proponitur. lib. 3. & Castren. consil. 259. In causa quæ vertitur. lib. 2. Orianus in rubri. de causa possess. & proprie. colum. 13. versi. quarta conclusio. Iacob. à Sancto Georgio in l. si de vi. nume. 15. de iudic. Pract. Papien. in forma libelli pro turbata possessione, in verbo, ad cessandum, nume. 7. Ripa lib. 1. respon. c. 7 nume. 2. Ioan. Fabri in §. æque, nu. 12. institu. de actio. & in §. retinendæ, colum. vlt. versi. omissis. instit. de interdictis. atque ita decisum fuisse in Consilio Neapolitano auctor est Afflictus decis. 155. nume. 4. ad finem, & respondit Ripa. lib. 2. respon. cap. 7. nume. 3. Ea est ratio, quod regula illa contrarietatis & repugnantiæ, qua impeditur actionum cumulatio, hic cessat. non enim huic
540 actio † confessoria, quia incorporalia vendicantur. §. æquè, insti. de actio. possessori aduersatur, cum etiam ei concedatur. l. si forte. §. sciendum. ff. si seruitu. vend. l. vti frui. §. vlt. ff. si ususfruct. peta. & l. si præsens. ff. de operis noui nuntia. Atque ita hoc in casu intelligunt Doctores loqui c. pastoralis, de causa possess. & propr. cum verò actor, qui proposuit primò petitorium, recusat subire probandi munus in petitorio, sed ob possessionis cōmodum ab eo releuari cupit, iuxta l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si ser. uend. prius diffiniri debet possessorium ratione ordinis, iuxta l. ordinarij. C. de rei vend. ita Bart. in d. §. nihil commune, nu. 18. uer. sed si actor. Verum eo loci Fabius nu. 125. uer. arbitror, ambigit ex generalitate d. l. ordinarij. C. de rei vend. & l. incerti. C. de interd. & alia obiicit Bolognet. ubi supra num. 307. qui deinde non ineleganter satisfacit.

541 Ita pariter† in his incorporalibus admittitur hæc cumulatio, si econtra actor primo proponit possessorium, deinde petitorium. hic Bartol. in dicto §. nihil commune, nume. 21. versi. si uerò fuerit possessorium retinendæ, & ibidem Fernandus dicto cap. 3. nume. 22. Ita etiā in his incorporalibus recipitur cumulatio, cū vterque actor scilicet & reus proponit petitorium & possessorium, quia uterque asserit se possessorem & dominum, quod affirmarunt * omnes ferè in dicto §. nihil commune ibi Aretin. nume. 26. Bolog. nume. 95. Claud. nu. 178. Rubeus nume. 110. & Fernandus dicto cap. 3. nume. 47. & ibidem Bolognet. nu. 370. Natta. consi. 627. nume. 11. lib. 3. Quocirca infert Ripa. in dicto §. nihil commune.
542 nume. 152. in beneficialibus † hanc cumulationem admitti, cum in eis solum de quasi possessione beneficiorum agatur. Qui sane casus declaratur ab Afflicto dicta decis. 155. nume. 3. non procedere, cum cumulatio hæc fit in instantia appellationis, quod infra remedio 5. q. 15. referam.

543 Nonus est casus cum† iudicium petitorium eiusmodi est, vt iudicio possessorio fomentum adferat; nam tunc cumulari potest: ita Bald. in l. ordinarij. nume. 6. & ibi Castren. in fine post Cynum. C. de rei vendi. Adferunt exemplum in iudiciis familiæ erciscundæ, & communi diuidundo, quæ cum petitorium respiciant. l. incerti. C. de interdict. vbi glos. nihilominus cum hoc interdicto cumulari possunt. Nam agi potest ad diuidendum & super turbatione silentium imponi. arg. l. 1. ff. famil. ercis. Quod tamen declarat Bald. in d. l. certi. nu. 16. procedere cum ante litem contestatam in iudicio communi diuidundo fit huius possessorij cumulatio.

544 QVAERO sexagesimo septimò, an† ille qui impetrauit rescriptum, vt cognoscatur super petitorio, ad possessorium transire possit? Bald. in l. si de proprietate. nu. 4. C. si à non compe. iudi. scriptum reliquit, transire non posse, idque duplici ratione. Prima, quia super possessorio nullum rescriptum impetrauit. Secunda, quia sibi contrarius est. Nam impetrando super petitorio asserere uidetur, se non possidere. l. clam possidere. §. vlt. ff. de acquir. possess. & contra preces oblatas non auditur l. cum precum. C. de liberali causa. Scribit tamen Bald. iudicem posse & de causa possessorij incidēter cognoscere. quod pluribus explicat.

545 QVAERO sexagesimo octauò, quid si † reus contendens super hoc possessorio proponit petitorium, an censeatur possessorio renuntiare, ut sine aliis probationibus ferri debeat contra eum sententia absolutoria? Hæc iuris quæstio paulò inferius explananda erat, sed alia me mouit ratio, vt eam hoc loco collocarem. Recepta * magis Doctorum sententia est, possessorio renuntiatum censeri, & ob id absolutoriam ferri posse: ita docuit Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 27. in fine. de acquiren. possess. quem secuti sunt Alexand. nume. 35. Iason nume. 45. Ripa nume. 167. Verum obij-
546 cit Aretinus ibidem nume. 17. ex hac† possessorij renūtiatione solum censeri renunciatum liti & instantiæ, vt docuit Bartol. in dicto §. nihil commune nume. 28. at perempta instantia, nulla ferri potest sententia cōdemnatoria. l. 1. C. quando prouo. non est necesse. Ferenda ergo erit sententia absolutoria ab ordine iudicii, causa adiecta, quia reus renunciauit liti & instantiæ. Duplici responsione satisfacere conatur Aretinus, quas quidem considerationes eneruit Ripa. Ait Aretinus primò, renunciationem hanc litis prodesse non posse ipsi renuntianti, nisi fuerit ab aduersario accepta, ex Bar. & aliorum sententia in l. postquam liti. C. de pactis. Verum inquit Ripa, non satisfacit hæc respōsio, cum in casu hoc nostro non præsupponatur, aduersarium impugnasse renunciationem, quare dicendum est, eam acceptasse,
547 cum† in iudicialibus tacens consentire censeatur, l. cū ostendimus. §. vlt. ff. de fideiuss. tuto. & cap. 2. de accusa. in 6. quod, si rectè perpendatur ante Ripam ipsemet Aretinus visus est considerare. Secundo respondet Aretinus, quod non obstante litis renunciatione, ferenda
548 † est sententia diffinitiua, si ad aduersarium spectat, ꝙ feratur, vt docuit Bald. in d. l. postquam liti. nume. 5. C. de pactis. hic autem potest interesse ratione præteritæ turbationis. l. si duo. §. vlt. ff. vti possidc. Verum opinatur Ripa dicto nume. 167. uersi. Secundò &c. & ante eū Claud. Aquensis ibi, vt recenset Rubeus nume. 316. in fine, non esse obiectioni satisfactum, siquidem, aut aduersarius renunciationem acceptauit, & tunc non est vlterius procedendum, aut impugnauit; tunc renunciatio renuncianti non præiudicat, ex sententia glossæ in cap. cum uenissent, de eo qui mittit. in possessio. Nisi (inquit Ripa) dixeris, quod acceptans renunciationem potest instare, quòd ulterius procedatur, si per renunciationem illam non sit plenè satisfactum, iuxta ea quæ

scribit

scribit Bart. in l. si reus paratus. ff. de procura. qua de re dubitat Rubeus. d. §. nihil commune, nume. 326. ad fin. Hæc itaque Bartoli sententia satis ab Aretini considerationibus defenditur. Nihilominus contra Bartolum senserunt Ludoui. Bolog. in d. §. nihil commune, numero 92. & Fabius. num. 151. versi. circa tertium. ea adducti ratione, quod ex propositione iudicij petitorij non censetur renuntiatum possessorio, ex tex. d. §. nihil cōmune, secundum tertiam lecturam. Secundo, inquit Bologninus, qui agit rei vendicatione asserit aduersarium tenere & possidere iniustè, vnde non est verum, quod renuntiare videatur possessioni suæ. nec ob id iudex pronuntiare debet, agentem hoc interdicto, uti possidetis, potiorem esse in causa: imò ille, qui melius probabit in petitorio obtinebit & in possessorio. Verū responderi facilè potest, immo agentem, petitorio censeri possessorio renuntiare, cum scit se possidere, vt declarat Bar. in d. §. nihil commune, nu. 8. dum distinguit: & eum cæteri * crebrius sunt secuti. Illud etiam aduertendum est, quod licet is agens rei vendicatione dicat aduersarium iniustè tenere & possidere, attamen possidere affirmat. id quod ad pronuntiandum super possessorio sufficit, cum de iustitia vel in iustitia tituli in petitorium discutiendum sit.

549 QVAERO sexagesimonono, an † criminalis accusatio vnà simul cum hac ciuili cumulari possit? Quo hæc iuris quæstio facilius a nobis explicetur, duo sunt tractanda. Primo an pro possessione turbata criminaliter agi possit.

Secundo, concesso posse, an utrumque iudicium cumulare liceat. Primæ propositioni respondeo una cum Baldo in cap. licet causam de probat. posse agi actione iniuriarum etiam criminaliter. idem Baldus. consi. 493. Quoniam data. lib. 2. & in disputa. Accusatus de vi turbatiua, col. 1. versic. In contrarium videtur. idem Bald. consi. 82. Visis duobus. & consi. 261. Viso dicto, columna 1. versi. sed mihi. lib. 5. ex l. seruus, la 1. ff. de actio. & oblig. & ex glo. l. si dno. in glos. 1. ff. vti possid. idem respondit Corn. consi. 100. nume. 2. ad finem. lib. 2. consilio 172. nume. 3. lib. 3. & consi. 280. nume. 4. lib. 4. & Angel. de Perusio inter consilia criminalia diuersorū consil. 47. nume. 3. lib. 2. & Bossius tract. causarum criminalium, titu. de pluribus uiolentijs. nu. 48. qui falso scribit Bartolum aliter sensisse in l. iniuriam. §. si quis. ff. de iniurijs. cum vere Bar. in l. lex Cornelia. §. si quis libellum, de iniurijs, iunctis his quæ idem scribit in l. item apud. §. si quis. ff. eo. sentiat agi criminaliter. Nam in d. §. si quis libellum, exponit, actione, idest, accusatione.

550 Scribunt ergo ij omnes nullam aliam actionem † criminalem, præter hanc iniuriarum dari contra turbatorē. Hęc autem vera esse intellexit Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitut. Galliæ, tomo 3. titu. De materiis possessoriis, arti. 1. glo. 2. nume. 45. cum agitur actione iniuriarum ob turbationem secutam post silentium iam impositum a iudice: non si dum contendunt, & ambo dicūt, se esse possessores, quod ait sensisse Bal. in d. disputa. Accusatus de vi turbatiua. col. 1. versi. Solu0, quando. Scribit tamen Rebuffus in Gallia non seruari, vt criminaliter de iniuria agatur, sed solum pro

551 damnis, expensis, & interesse. Subijcit tamen † iudicis officium implorari posse, ex sententia Ant. Capicij decis. 96. & si vis publica fieret, criminaliter is puniri posset ex lege Iulia de vi publica.

552 Secundæ propositioni, an † scilicet utrumque iudicium possit actor cumulare. Bal. in d. disput. Accusatus de vi turbatiua, col. 2. versi. item certum est. respondet, cumulari posse. Quam quidem sententiam ueram esse opinor, & si Baldi rationes non multum vrgeant. Ego existimo ob id cumulationem admitti, quod nulla regula cumulationum impeditiua aduersatur. si præsertim, (vt sensit Baldus) criminale iudiciū in consequentiam ciuilis deducitur, iuxta l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & in c. cum oporteat, ubi Innocen. de accusatio. ob id iudex v[illegible] est & alterius, cum incidenter tractatur, ut sensit Bar. in d. §. qui furem. idem in 4. §. si dicatur. ff. finium reg[illegible]. & in specie nostra iudicem ma

553 leficiorum † posse etiam incidenter cognoscere de turbatione ciuiliter, respondit Simon Perusinus inter consilia criminalia diuerso. consil. 49. nume. 1. 2. lib. 2. Nec aduersatur. l. 1. C. quando ciuilis actio crimin. præiud. quia illa procedit cum tractatur principaliter, secus si incidenter, ut hic. ita respondet Bald. loco iam citato.

554 Erit maxime utile † cumulare hęc indicia, quia probationes unius causæ alteram adiuuabit: alioqui probationes factæ in causa ciuili non sufficient ad condemnationem in causa ciuili, ita pulchre ad rem hanc docuit Salic. in l. si quis ad se fundum. col. pen. versicu. Aut ad condemnationem. C. ad l. Iul. de vi publica. & conferunt quæ scripsi infra remedio ultimo. q. 10. ad fin. Et idem quod Sal. sensit Bar. in l. 2. §. 1. nu. 5. ff. vi bon. rapt. Soc. tract. fallen. reg. 311.

555 QVÆRO septuagesimo, an † in hoc iudicio lis contestari debeat? Hæc iuris quæstio hoc in loco post quęstiones de libellorum conceptione collocanda fuit. Qua sane in re dicendum est, contestandam esse. l. 1. §. annum. vbi Bar. in fi. ff. uti possid. Bal. in l. 1. C. si per vim, vel alio modo. & in l. incerti. q. 13. C. de interdictis. & clarius idem Bal. in disputa. Accusatus de vi turbatiua. colum. 8. versi. & nota ad euidentiam. Marian. Soc. sen. in cap. quoniam frequenter. col. 23. versi. 62. fallit, vt lite non contest. sensit Rom. in l. naturaliter. §. nihil commune, num. 24. de acquir. poss. & ibi latè disputat Bolognet. nume. 410. Ruinus consi. 38. num. 6. lib. 4. & Petrus Rebuffus in commentarijs ad Regias constitut. Galliæ, tomo 3. titu. de materijs possessoriis, art. 3. glo. 1. nu. 10. qui absolutè scribit, in quouis possessorio litē esse contestandam. ex §. quorum. insti. de interdict. cap. 2. vt lite non contesta. Idem respondit Neuiz. consi. 80. nume. 8. His accedit Ioan. Baptista Ferretus consi. 95. numero 1. qui idem esse respondit, cum hoc remedio agitur in beneficialibus.

556 QVAERO septuagesimoprimo, † quid probare habeat actor, ut in hoc iudicio obtineat? Et duo probare debere vno ore omnes concludunt.

Primum probare debet, se possedisse turbationis tempore, ita docuit Bart. in l. 1. §. vlt. nu. 18. ff. vti possid. & in l. vnica. §. 1. nu. 3. C. eo. Alex. consi. 92. nu. 4. li. 1. & consi. 136. nume. 7. lib. 2. Rebuff. in comment. ad Regias cōsti. Gallię, tomo 3. tit. De materiis possessoriis, art. 2. glo. 3. num. 14. Ripa in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 156. de acq. poss. Bellon. consi. 11. nu. 3. Riminal. consil. 219. nu. 5. lib. 2. Io. Fabri in §. retinendæ, numero 19. insti. de interdict. quod sine controuersia sufficit, cum reus non probat, se medio tempore possedisse: nam

557 tunc pręsumitur continuata possessio etiam † tempore litis contestatæ. at secus si aduersarius ille probat, se medio tempore possedisse: tunc actor debet probare, se etiam possedisse tempore litis contestatę, ita egregie fuisse decisum in Consilio Neapolitano, auctor est Afflict. decis. 394. num. 1. & 2. atque ita intelligitur opinio & doctrina Hostien. in cap. cum ad sedem, de resti. spol. quam examinat Ioan. Fabri in d. §. retinendæ. nume. 19. & Grat. consi. 50. num. 34. lib. 1. & Afflictum sequitur Rebuffus dicto titu. De materiis possessoriis. artic. 8. glo. 1. nu. 8. & ante hos idem docuit Oria. in rub. de causa possess. & propriet. colum. 8. versicu. secunda conclusio declararoria, &c. & Pract. Papien. in forma libelli pro possess. turbata in uerbo, hodie tenet, nume. 2. Paris. in cap. veniens, nume. 17. de præscriptio. & idem probauit doctissimus Ofascus decisio. 43. in fine, & respondit Parisius consilio 136. numero 4. libro 4.

Et hoc in casu animaduertendum est, quod si reus iste conuentus probat, se possidere, tunc actor probare debet possessionem illam esse clandestinam respectu

ſpectu ſuæ: ita Bartol. in dicta l. prima. §. vlti. nume. 18. vti poſſidet. quem probarunt Barba. conſi. 25. colum. 1. lib. 4. Soc. Sen. conſi. 54. nume. 15. lib. 4. & Iaſo. conſil. 6. ad finem. lib. 1. illa autem clandeſtinitas probatur eo ipſo, quòd aduerſarius iſte non probat antiquiorem poſſeſſionem, vel ab alio eam aſſecutum eſſe, quod latius declarat Bart. dicto §. vlt. nume. 18. Procedunt etiam iam relata illis in caſibus, quibus lis non conteſtatur:
558 nam & tunc probanda eſt † poſſeſſio illius temporis, quo lis fuiſſet conteſtanda: ita declarat Bald. in diſput. Accuſatus de vi turbatiua, colum. penult. verſi. primo caſu, quem ſecutus eſt Alexan. conſi. 88. nu. 3. lib. 5. Soc. in l. ait prætor. §. ſi iudex. in fin. de re iudica. Hinc modo fit, quòd remedium hoc ſpoliato non redditur, vt iam diximus ſupra, cum poſſeſſione illa careat. atque ita reſponderunt Caſtren. conſil. 234. In cauſa appellationis, columna ſecunda lib. 2. Bertrandus conſil. 51. nume. 4. prima parte lib. 2. & idem placuit Fabro in dicto §. retinendæ, nume. 16. inſtitu. de interdict. Roberto Aurelian. lib. 3. ſenten. iuris capitu. 21. & Iacobo Cuiacio in commentarijs ad receptas ſententias Iulij Pauli lib. 1. titu. 11.

559 Secundum, quod ab actore iſto † probari oportet, eſt ipſa turbatio, ita glo. in l. ſi duo. §. 1. ff. vti poſſide. & in cap. licet cauſam, de proba. Alexand. conſi. 88. nume. 3. verſi. ſecundo quia, lib. 5. Corneus conſil. 113. nume. 2. lib. 1. Pract. Pap. loco iam citato, & Ioan. Fabri. in §. retinendæ. nume. 22. inſti. de interdictis. qui ſcriptum reliquit, optimum eſſe allegare, atque proponere turbationem de præſenti, quamuis neceſſe non ſit probare, cũ ſufficiat probare iam factam turbationem, quod reſpondit & Socin. iun. conſi. 146. nume. 6. lib. 1. Quinimò docuit Bald. in cap. licet cauſam, nume. 31. de probatio. iudicium ſuſtineri, ſi turbatio lite pendente ſuperuenit: & ſi tempore litis conteſtatæ actor experiri non potuerit, cum verè turbatus non eſſet, quia turbatio ſuperueniens fundat paſſiuè iudicium. Illud etiam addit Bald. in d. diſput. Accuſatus de vi turbatiua, col. pen. ver. non ergo actorem hunc iuſtificare debere poſſeſſionem ſuã ex titulo, qua de re infra q. 73.

560 QVAERO ſeptuageſimoſecundò, † quoniam ſuperiore quæſtione firmauimus, agentem hoc interdicto probare debere ſuam poſſeſſionẽ, dubitari & quæri ſimul nunc contingit, quomodo, & quibus probationibus poſſeſſio hæc probetur? Practicus Papienſis in forma libelli pro turbata poſſeſſione, in verbo hodie, nume. 6. 7. in ſpecie recenſet aliquos modos probandi hanc poſſeſſionem, quod & alii, quos infra recenſebo, non ineleganter faciunt. Quo res reddatur clarior, dicam ego prius, quomodo probetur poſſeſſio rerum corporalium immobilium, deinde agam de probationibus rerum corporalium mobilium, & tandem explicabo, quibus probationibus probetur poſſeſſio, ſeu quaſi, incorporalium.

561 Poſſeſſio † inquit rerum corporalium immobilium probatur primo ſola ipſa inſiſtentia poſſeſſionis: ita cenſent omnes in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque, de verborum obligatio. ibi Bartol. nume. 3. Iaſon numero. 4. idem reſpondit Baldus conſil. decimo. In quæſtione quę vertitur, ad finem, libro 5. Angel. Aretin. in §. ſic itaque, nume. 7. inſtitu. de actio. Socin. Sen. conſil. 131. colum. 2. verſicu. ex qua detentione. lib. 1. Corn. conſi. 282. nume. 4. uerſi. tertio, quia domum. lib. primo. Dec. conſil. 56. nume. 3. qui ex Alexandri ſententia & illud
562 affirmat, ex inhabitatione domus probari † poſſeſſionem domus. idem Decius conſil. 400. nume. 3. 4. Alba conſi. 64. nume. 18. Balbus in repetitio. l. Celſus nume. 135. ff. de vſucap. vbi nume. 134. ait ex Baldo ſolam deambulationem probare poſſeſſionem cum inſiſtentia illa fit. ſola enim inſiſtentia acquiritur poſſeſſio. l. prima. in priuc. & l. 3. in princi. ff. de acquir. poſſeſ. cum ſimilibus, qui ergo inſiſtit, in poſſeſſione eſſe dicitur. Vt autem per ingreſſum & inſiſtentiam acquiratur poſſeſſio, quinque fore neceſſaria ſcribit Rebuffus in cõmentariis ad Regias conſti. Galliæ, tomo tertio, titu. De materiis poſſeſſoriis, in præfatio. nume. 29. quæ nunc non proſequar.

563 Secundò probatur † poſſeſſio per ſolam culturã agrorum, ita Angel. Aret. in d. §. ſic itaque, nume. 7. inſti. de actio. ex glo. in l. 3. in verbo, finiatur. C. finium regundo. & ibi Bald. Angel. & Sali. Bald. in l. arboribus. §. nam etſi. ff. de vſu fructu. vbi eleganter ſcribit ex illo textu, quòd ſi vnus probat ſe araſſe & coluiſſe, & alter probet ſe fructus collegiſſe, vterque dicitur æqualiter probaſſe poſſeſſionem in hoc interdicto, & ob id erit deferendum illi, qui melioribus probationibus, & teſtibus actum ſuæ poſſeſſionis probauit, ut infra dicemus. Baldum eſt ſecutus Balbus in repeti. l. Celſus, nume. 131. ff. de vſucapio. Riminaldus Senior conſi. 341. nume. quarto. libro ſecundo, & alios ibi in annotationibus recenſet eruditiſſimus Hipolytus Riminaldus. Pariſ. conſi. 107. nume. 19. libro primo. qui extendit procedere etiam cum quis manu aliena, ſuo tamen nomine coli fecit.

564 Tertio probatur † poſſeſſio ex fructuum perceptione, ita probat, l. Titia. ff. de ſolutio. & l. 2. C. de acquirẽ. poſſeſ. l. litibus. C. de agric. & cenſi. lib. 11. & ſcribentes omnes ita aſſerunt, vt Pract. Papien. in d. forma libelli pro turbata poſſeſſione. in verbo hodie, nume. 7. Bald. in l. inditia. C. de rei vendi. Barba. conſil. 24. colum. 4. lib. 4. Angel. Aretin. in dicto §. ſic itaque. nume. 7. inſtit. de actio. Lanfrancus Orianus in repet. capitu. quoniam contra, in verbo, depoſitiones teſtium, numero 108. de probatio. Comenſ. conſi. 104. Quæritur, in princi. Fulg. conſi. 161. in cauſa Iacobi, in princi. Alexand. conſi. 161. in fine lib. 6. Corneus, conſil. 251. in princi lib. 1. conſi. 103. nume. 6. lib. 2. conſil. 185. nume. 4. lib. 3. Deci. conſi. 400. nume. 3. verſicu. ſecundo ex. & conſi. 663. nume. 3. Craue. conſi. 107. nu. 2. Pariſ. conſil. 107. nume. 22. lib. 1. Afflict. deciſ. 167. nu. 3. & in cap. 1. §. ſi quis de manſo. de controuerſ. inueſti. Balbus in repe. l. Celſus, nume. 130. ff. de vſucap. & Rip. in l. 1. nu. 109. ff. ſolu. matrimo. Natta conſi. 291. num. 2. lib. 2. & eruditiſſimus. Præſes Oſaſcus deciſ. 43. nume. 2. ac etiam nouiſſimè Ioſeph Ludo. deciſ. 29. nu. 14.

565 Extenditur, vt procedat, † etiam cum alter nomine tamen huius actoris, vel ſuo mandato, fructus percepit: nam ſufficit ꝙ nomine abſentis poſſeſſoris fructus colligantur. c. ad audientiam, de præſcri. ita Ripa in d. l. 1. nu. 109. ſolu. matri.

566 Declaratur primò, vt locum † nõ habeat cum fructus percepti fuerunt iure quodam familiaritatis, atque ita alterius nomine, ita ſcribunt oẽs in l. qui iure familiaritatis. ff. de acq. poſ. Corn. cõſi. 91. nu. 17. & cõſ. 315. nu. 3. lib. 4. & in ſpecie hac Dec. cõſi. 400. nu. 5. Soc. Sen. conſi. 131. col. 1. lib. 1. & Alc. reſpon. 400. in fi. & plures retuli in cõmentariis. De arbitra. iudic. lib. 2. caſu 160. nume. 12. vſque ad fi. ubi declaraui. Ioſeph Lud. d. deciſ. 29. nu. 15.

Declaratur ſecundò non procedere, quando re ipſa conſtat alterum poſſidere: ita Francus in c. bonæ, col. 2. in princi. de appella. Balbus in repe. l. Celſus. nu. 134. de vſucap. & infra dicam.

Declaratur tertiò non procedere cum fructus non ſpectabant ad eum. Ioan. Iacobus de Leonardis inter conſilia Bruni conſi. 114. nu. 501.

567 Quarto probatur † poſſeſſio ex perceptione pẽſionis cũ loco fructuum ſitimo fructus ciuilis eſt, vt ergo alia fructuũ perceptio poſſeſſionẽ arguit, ita & penſio: ita Bart. in l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. de acqui. poſſeſ. Bal. conſi. 299. Allegationes ſapienter. col. 2. uer. modo eſt. lib. 1. Calcan. conſi. 42. nu. 4. Balbus in repe. l. Celſus. nu. 130. de uſucap. & Pariſ. cõſ. 104. nu. 88. lib. 1. Declarãt nõ ꝓcedere, cũ cõſtat, ꝙ re ipſa alter poſſidet ita declarãs Bat. in d. §. ꝙ ꝑ colonũ. idẽ in l. quis. §. ſi cõ ductor.

ductor.de acquiren.possess.& ibi Alex.in vlt.nota.qui Balbus.d.l.Celsus, nume.130. de vsucap. Corn. consilio 24.num.18.& 315.num.3.lib.4.Francus in d.cap.bonæ, colum.2.in princ. de appel.Gratus consil.50. numero 3.lib.1.& nume.51. Ioan. Baptista Ferretus consil.2. nume.8. Afflictus decis.325. nume.1.2.qui alios recenset,& ille nu.3.subijcit, hoc non procedere cum pensionarius mortuo locatore, alterum recognouit, & ei cœpit soluere pensionem. nam tunc is de nouo recognitus possidere dicitur, non autem hæres mortui locatoris.idem sensit Zach.l.vlt. numero 114. C. de edi. diui Adria.tollen.

568 Quinto † possessionem probat solutio collectæ: ita Bal.consi.251. Sententiã quam. col.3. vers. non est dubium.lib.5.

569 Sexto probatur † possessio ex clauium traditione.l. clauibus.vbi Bar.ff.de contrahen.empt.Bal.in l.2.C.de verb.sig.Socin.sen.consi.13.nume.14.libro quarto, vbi ita ait de clauium retentione, Guido Papæ, consil.71. nume.5. Grammat.decis.71, nume.6. & Decius consilio 56.nume.2.quod intelligitur,quando is, qui claues possidebat, ita late Tiraq.de iure constituti, par.3.limitat. 1.& Didac.lib.3.variar.resol.c.16.nu. 11. Qui idem scribunt ex traditione anuli & bireti.quod late etiam explicat Afflict.decis.299.

570 Septimo probatur † possessio ex descriptione facta in libro æstimi & catastri, si modo (vt mox latius dicã) de contrario non constat, ita Paulus Castren.in l.si pater, nume.2.in fi.C.de actio.empt. quem secutus est Socin.sen.consil.89.colum.6.in princ. & colum.penulti. versi.confirmatur quia.libro primo,& quanquam hæc plena probatio non sit, sed potius præsumptiua,ut ibidem Socin.colum.5. versic. tertio ponderandum, scribit quod firmauit & Bal. ab eo relatus. & idem Baldus consi.37.Quidam Nerius accusauit. ad finem,lib.5.attamen sufficit, quia illa transfert onus probandi in aduersarium,iuxta l.generaliter.§.si petitum. in fin.ff.de fideicommissar. liberta.idem senserunt alij,quos nunc referam.Cum vero factum est antiquum,probatur possessio ex solo æstimi libro, ut late declarat Socin. Sen. consil.205. columna tertia, versi. ex quibus negari. libro secundo.

Declaratur primo, ut non procedat,cum constat re ipsa alterum possidere, ita Castren. & Socinus locis iã citatis.idem sensit Alexan.consil.147. in fine libro 5. si enim alter possidere reperitur,cessat hęc pręsumptio, quę illi tertio possidenti non nocet.siquidem liber ęstimi regulariter probat tantummodo inter descriptum & describentem, non autem contra tertium, ita post multos Ias.in l.decem, nume.33. de verborum obligat. & alios retuli in commentariis. de arbitrariis iudicum. libro 2.casu 91.in fine.Illis addo Crauet.tract.de antiquit.tempor.sexta particula,primæ partis principalis, nume.71.

571 Octauo probatur † possessio, inuestitura, uel locationis instrumento. quod intelligitur inter ipsum locatorem & conductorem, inter concedentem & suscipientem inuestituram,ita ad rem nostram in specie Practi.Papien.in dicta forma libelli pro turbata possessione, in uerbo, hodie, num.6.qui scribit, quod, si iste conductor turbaret locatorē in possessione hac, satis probatur possessio hæc contra ipsum turbatorem conuentum. secus si vni esset facta locatio, & alter turbaret: nec enim contra turbatorem probari potest possessio ex sola hac locatione. Ita etiam multi asserunt possessionem non probari contra tertium ex sola locatione, vti ita probant.l.conductor.C. locati.c. inter dilectos. §.vlt.de fide instru.scripsit Bal.consi.330. Statuto cauetur,quod conductor. colum.1. lib.1. Socin. sen. consilio 89.columna penult. in princ.libro primo. post But. in d.c.inter dilectos.in fi.idem Soc. cons.11.col.2.vers. præterea.lib.3.Afflict.in c.1.§.si quis de manso. nu.74. de contro.inuest.Alcia.respon.294.nu.5. Alba.cōsil.9. nu.12.& consi.64.nume.17.Boer.q.105.nu.11. Gabriel. lib.4.conclusionum, conclus.4.nume.5.& Rebuffus in commentarijs ad Regias constit. Galliæ, tomo 3.tit.de materijs possessoriis, in præfatione, nume.100.Bero. consi.45.num.8.lib.3.Quod præsertim procedit quando ageretur de probanda continuatione possessionis, ita Socin.sen.consi.205.col.vlt.versicu.& ita concludi. libro 2.

572 Declaratur primo non procedere,† quando vna cum instrumento locationis factæ tertio concurrit solutio mercedis atque pensionis:nam tunc cōtra hunc turbatorem probatur ex illis possessio:ita relati ferè omnes. Idem quando conductor asseruit se colere nomine locatoris.Socin.Sen.consi.11.colum.2.ver si.infero & secundo.lib.3.Boer.d.q.105.nu.14. Gratus consi.50.nume.2.lib.1.& Ant.Gabr.lib.4.conclusionum,conclus.4. nu. 2.& nu.7.vbi declarat.

573 Declaratur secundo non procedere,† cum plura extant locationum instrumenta,ita Socin.sen. consi.187. col. 6.Confirmantur præmissa.lib.2.

574 Declaratur tertio, vt non procedat † in instrumento locationis antiquo:nam illo probatur possessio tã contra alium, quam contra ipsum conductorem.ita Crau. consi.54.nu.11. qui subijcit ex sententia Oldradi consil.199.col.2. etiam ex instrumento probari possessionem,prout facti est. Verum idem Crau.in tract. de antiq.temp.in 11.particula primæ partis principalis, nume.21.dissentit ab hac opinione.sed in praxi esset difficile recedere ab ea, quam is firmauit in d. consil.54. num.11.cum permulti id asseruerint.Accedit Soc.sen. consi. 187.col.5.vers.tertio probatur.lib.2. qui & alios eiusdem opinionis recenset. idem respondit Alba.consil.64.nu.16.17.

Declaratur quartò, vt non procedat cum ille tertius non possidet. nam & tunc contra eum locationis instrumētum probat.ita Bal.in l.Pomponius. ff. quemad. vsusfr.pet.Alex.consi.9.col.1.li.4. alios recenset Gabr. d.conclus.4.nu.3.cætera nunc prætereo.

575 Nono probatur possessio † instrumento ipsius missionis in possessionem factæ auctoritate iudicis, ita docuit Abbas in c.cum nobis,col.2.de præscrip.quem ita intellexit Crau.d.tract.de antiquit.temp.d.11.particula.nume.23.& præter eum Zuchardus in l.vlt. nu.433. C.de edict. diui Adria. tollen. qui eiusdem sententiæ recenset Soci.sen.consi.205.colum.fin. libro secundo. Quod explicaui in tract.de adipiscenda poss.remed.4. quæst.104.

576 Decimo probatur possessio † ex solo usu ipsius rei, vt est in prædijs sterilibus, ita Angel.in l. Celsus, & ibi Balbus,nu.133.de vsucap.Ita etiam ex pasculis,Rimin. consi.219.nu.5.lib.2.

577 Possessio † autem corporalium mobilium probatur ex traditione, atque retentione clauium, sub quarum custodia mobilia sunt, ita Angel.in l. qui uniuersas, in prin.ff.de acq.poss.& Sal.in l.ob maritorum.C.ne vxor pro marito.Dec. cons.56.nu.2.& attigi supra,late Rebuf.in comment.ad Regias consti.Galliæ,tomo 3.titu. De materiis posses.in præfatione, nu.57. Cæterum ab hac opinione dissentit Soc.sen. cons.231.col.3.versic. Nec obstat,ꝙ claues.lib.1.ex doctrina Inn.in c.ex parte, nu.3.de arb. qui inquit non ob id Prælatum possidere, ꝙ rei habet custodiam. Hoc tamen ego intelligerē procedere cum ex qualitate personę,vel rei conijcitur custodientem non esse possessorem: at in dubio cum res apud aliquem est,præsumitur illud possidere.Quæ sententia procedit quando claues traditæ fuerunt in rei præsentiam: nam tunc earum traditione possessio acquiritur.ita Bar.in l.1.num.18.de acq.poss. & ibi Ias. nu.91.Rip.nu.57.& hanc communem testatur Didac. li.3.var.resol.c.16.n.11.etsi dissentiãt Alex.in l.3.§.Nerat.& ibi recētiores,de acq.pos.& Rebuf.in d.cōmentariis

riis ad constit. Regias Galliæ, tomo tertio, tit. De materiis possessoriis, in præfatione, num. 60. Quo loci respon
578 det † ad d. l. clauibus. de contrahen. emp. quæ aduersari videbatur. Verum a communi recedere non est tutum in foro. Declarationes, quæ adferri hic possent, apud relatos interpretes legi possunt.
579 Possessio † verò seu quasi, incorporalium probatur multis modis, ac primò, instrumento iuratæ fidelitatis probatur quasi possessio iurisdictionis: ita Io. Andr. Host. & Butr. in c. si diligenti, de præscrip. Abbas in cap. cum nobis, eo. quos secutus est Soc. Sen. consi. 187. col. 4. versic. primò probatur. lib. 2. Alba consi. 64. num. 13. 14. Rebuffus in d. commentariis ad Regias constit. Galliæ, tomo 3. tit. De materiis possessoriis in præfatione. nume. 101. 102. vbi declarat tertio non præiudicare. Quod intelligitur cum illi, qui fidelitatem iurarunt, possunt transferre potestatem & iurisdictionem, ita docuit Bald. in l. 2. num. 50. C. de seruitu. & aqua. & respondit Brun. consi. 20. num. 21. vbi nume. 23. intelligit etiam solum quo ad eos, qui fidelitatem iurarunt, & ibi nume. 20. respondit, instrumento confecto non transferri, etiam si in conspectu rei fiat.
580 Secundò † probatur hæc quasi possessio instrumento liberationis a fidelitate, ita Bal. in l. moueor. C. de seruis exporta. & Oldra. consi. 296. ad finem. Soc. Sen. vbi supra.
581 Tertiò probatur † quasi possessio iurisdictionis ex præstatione onerum: ita Baldus in l. 3. C. de natura. liberis. Soc. Sen. d. consi. 187. col. 5. versic. secundò & maximè.
582 Quartò probatur quasi † possessio iurisdictionis per exactionem gabellarum. cap. licèt causam, vbi omnes, de probatio. Soc. Sen. d. consi. 187. colum. 5. versic. confirmantur præmissa, lib. 2. Gabellæ reditus sunt fructus iurisdictionis, & quemadmodum is, qui percipit fructus corporalium, corporalia ipsa possidere dicitur, ita qui percipit hos reditus iurisdictionis, eam quasi possidere creditur. ita respondit Baldus consil. 161. Proponitur, quòd per commune Tertonæ. colum. secunda. versic. sed ita est, lib. 3. Quod comprobatur ex glo. cap. commissa, in verbo pacificam, de elect. in 6. iuncto ibi in textu illo in §. pen. quæ ait, illum pacificam possessionem, seu quasi, habere, qui fructus maioris partis bonorum percipit. glossam illam notarunt Gemin. consi. 78. col. ult. consi. 101. col. vlt. Cassiod. dec. 9. col. 1. de causa poss. & propr. & Io. Bap. Ferre. consi. 1. num. 3.
583 Quintò probatur † quasi possessio iurisdictionis per famam in antiquis, ita Soc. Sen. d. consi. 187. col. 6. versic. postremo præmissa. lib. 2.
584 Sextò quasi possessio † iurium ecclesiæ probatur ex clauium ecclesiæ traditione: nam illæ transferunt quasi possessionem illorum iurium, ita Butrius in c. vlt. de causa poss. & propr. Nicolaus de Milis in verbo, possessio. q. 34. quos secutus est Rebuffus d. præfatione. nu. 69.
585 Septimò probatur † quasi possessio iurisdictionis ex actibus iurisdictionalibus, vtputa, cum in causis iudicatum fuit, & deliquentes condemnati, innocentes verò absoluti, ita respondit Roma. consi. 70. nume. 13. & Soc. Sen. d. consi. 187. col. 7. versi. Iam ergo tempus. lib. 2. post Bartolum in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. & Doct. in c. cum Ecclesia Sutrina, de causa pos. & proprie. Brun. consi. 34. nume. 15. ita etiam ex statutis & edictis promulgatis. Roma. dicto consi. 70. nume. 12. & Decius consi. 694. num. duodecimo. vt tradit Alba consi.
586 64. num. 9. 10. 15. Ita etiam captura † delinquentium, & erectio furcarum hanc quasi possessionem probant, Bal. in l. data opera, numero 18. C. de ijs qui accus. non poss. Alex. consil. 43. in fi. lib. 1. & Brun. d. consi. 34. in fine. & vnicus actus iurisdictionalis sufficit. Rom. consil. 411. in fi. Alex. 71. nume. 16. lib. 4. ita etiam in ecclesia cum probatur exercitium curæ animarum. Io. Baptista Ferretus consi. 2. num. 7.
587 Octauò probatur quasi † possessio iurisdictionis ex nominatione, ita Alba consil. 64. numero quinto. post Soc. Sen. d. consi. 187. col. 3. in princ. & col. 6. versic. pro certo absurdum. lib. 2. & ibidem ait probari etiã quasi possessionem ex instrumentis locationum, & venditionum, de quibus egimus supra.
588 QVÆRO septuagesimotertio, an † necesse sit huic agẽti hoc interdicto probare, atque ita iustificare possessionem ex titulo? Et verè dicendum est regulariter necesse non esse probare titulum: siquidẽ sufficit hunc possidere, cum eum Prætor tueatur. §. retinendæ. insti. de interd. atque ita scribunt omnes in ca. licet causam. de probat. ibi Bal. nu. 30. & Bero. nume. 63. reiecta falsa Barbatiæ declaratione ibidem. nu. 50. idem Bero. q. 71. & idem scribit Cosmus Gumyer in Pragma. sanct. in ti. De pacificis possessorib. in verbo, inquirant. pag. vlti. versi. sed hæc opinio.
Declaratur hæc iuris sententia, vt procedat, cũ pos-
589 sessor † sine titulo possidere potest, at secus cum nõ potest, vtputà, si laicus asserit se possidere decimas, vel si Abb. contendit habere quasi possessionem iurium epi
590 scopalium, vel si aliquis dicit, se † iurisdictionis quasi possessionem habere intra fines territorij Baronis, vel Principis: si enim aduersus eum, qui dominus est, agit, titulum probare debet: ita declarat Io. Fabri in §. retinendæ. nu. 4. vers. & ideo non videtur. & fusius, nu. 31. versi. item nota. Capic. decis. 209. nu. 4. 5. Atque ita declaratur, quod scribit Petrus Rebuff. in commentariis ad Regias constitu. Galliæ, tomo 3. tit. de materijs pos-
591 sessorijs, artic. 8. glo. 1. nu. 5: dum simpliciter † scriptum reliquit, laico non reddi hoc remedium pro quasi possessione decimarum. hoc enim intelligitur, nisi illa possessio ex titulo iustificetur. ita videmus in remedio re-
592 cuperandæ, quod spoliato † quasi possessione rei spiritualis, vt decimarum & similium non redditur, nisi illa quasi possessio ex titulo iustificetur. c. ad decimas. de resti. spol. in 6. Qua de re scripsi in tract. de recup. poss.
593 remedio 15. q. 36. Idem est in † quasi possessione beneficij: quam quis sine titulo retinere non potest, cap. dudum, nume. 2. de elect. Debet ergo agens hoc remedio possessionem seu quasi, quam obtinet colorare, atq; ita iustificare, quemadmodum in specie scriptum reliquit Cosmus Gumyer in Pragma. sanct. tit. de pacificis possessoribus, in verbo, inquirant. pag. vlt. versicu. sed hæc opinio. Olascus decisio. 55. nume. 6. Hoc intelligitur cum possessio est recens & contentio de ea est: secus quando iste actor diu possedit pacificè, tunc necesse non habet probare titulum, ita declaraui in tracta. de recuperan. possess. remedio 15. num. 461. Idem scribũt Ant. Capic. dec is. 6. & Rebuffus in comment. ad Regias constitu. Galliæ, tomo 3. titu. de causis benefic. possess.
594 art. 9. glo. vnica, nume. 27. colorari † possessio satis dicitur, cum titulus, qui sua prima facie appareat legitimus & iustus, exhibetur, & quando aliqua causa prætenditur, qua is iustè possidere potest. ita post Doct. in capit. cum nostris. de concessio. præbend. declarat Cosmus Gumyer in Pragma. sanct. titu. de pacificis possessorib.
595 in verbo, coloratum, vbi explicat quis dicatur † titulus omnino discoloratur, quasi coloratus, & verè coloratus, quod facit Gomes. in regula cãcellariæ. De tri ennali possesso. quæstio. 27. Præterea possessionem iustificat atque colorat signatura collationis, ut late scripsi in tract. de recuper. poss. remedio 15. num. 465. Rursus
596 † coloratur, atque iustificatur possessio confessione aduersarii. Nam etsi confessio aduersarij titulum non tribuat, quo beneficium assequatur iste, qui pro se confessionem habuit, vt tradunt omnes, quos nunc referam: attamen sufficit ad possessionem ipsam iustificandam. ita Rota decisione decimaseptima, & decisione decimanona. de resti. spol. in nouis. quam probarunt Felin. in capit. olim, columna vltima, versicu limita secundo, de rescrip. Franc. de Marchis quæstione 1148. numero octauo, in fin. parte prima, & Petrus Rebuffus in tract. de pacificis possessoribus, nume. 194. & Boerius quæstio. 193.

stio.195. nume.2. qui in specie possessorij retinendæ loquitur. Et verè quo ad ipsum confitentem dubiũ non est, confessionem iustificare possessionem ad eum excludendum: quandoquidem & sua confessio ei nocet in iudicio proprietatis, vt excludatur. ita Fel. in dicto cap. olim, colum. vltima, vers. limita quinto. Hęc tamen confessio nõ impedit (vt dixi) superiorem, quin valeat inquirere de titulo, ut relati scribunt, & Cosmus Gumyer in Pragma. sanct. titu. De pacificis possessorib. in
597 verbo, triennio. vers. similiter. Præterea † coloratur, atque iustificatur possessio ex sententia lata super causa petitorij. ita Bellamera decis. 577. spoliatus. quem secuti sunt Felin. in cap. cum venerabilis, nume. 29. in fine. de excep. Marsil. in rubrica. C. de probat. nume. 167. Rebuffus in commentariis ad Regias constitutio. Galliæ, tomo tertio, titu. de causis beneficia. possesso. articulo nono. glo. vnica. nume. 26. etsi idem Rebuffus in tracta. De pacificis possessoribus, nume. 193. dubitasse videa-
598 tur. Rursus colorari, atque ita † iustificari potest possessio probando titulum antiquum deperditum per iuramentum huius possessoris antiqui. Nam verè titulus iuramento probari potest. ita in specie Cosmus dicto tracta. de pacificis possessoribus in verbo inquirant. col.
599 penulti. quo loci declarat, relinqui † iudicis arbitrio, quod tempus in his dicatur antiquum, & præsertim cum allegatur titulus dispensationis, qua duo incompatibilia possidentur.

Præterea coloratur atque iustificatur possessio ex lata sententia etiam in alio possessorio iudicio, plenario tamen. ita Rebuff. in d. tomo 3. tit. de causis benefi. poss. art. 9 glo. vnica, in fine.

600 QVAERO septuagesimoquarto, an † agens hoc interdicto probare debeat, quod non vi, non clam, non precario possidet? Et necesse non esse, scriptum reliquit Ioan. Fabri in §. retinendæ. nume. 23. insti. de interdict. post Dynum & Butriga. in l. prima, §. hoc interdicto. ff. vti possidetis.

Nam sufficit (aiunt isti) probare possessionem, quia illa postmodum ab onere probandi releuat. §. commodum. institu. de interdictis. l. circa. ff. de probat. Quæ sanè ratio leuis est, quoniam tunc possessio releuat a probandi munere, cum iusta possessio est, quod non præsupponitur in casu isto, cum de hoc sit disputatio. Secunda ratione vtitur Ioan. Fabri, nempe hanc esse negatiuam, quę ab actore necessario probanda non est. l. actor. C. de probat.

Verum, si rectè perpendatur hæc ratio, ad rem non confert, quandoquidem non negatiua, sed affirmatiua ab ipso actore probanda est, quippe qui asserit, se bonafide possidere: qua bonafide probata, sequitur, quod nec vi, nec clam, nec precario possidet, quod in specie visus est sentire Bal. in capit. licet causam, nume. 36. de probatio. Verior itaque est ratio, quod probans se pos-
601 sidere, intelligitur bonafide possidere, cum † malafides non præsumatur. l. penult. C. de euict. & scripsi in tract. de recuperan. possess. remed. 13. nume. 63. eo quia nemo delinquere præsumitur. l. meritò. ff. pro socio. atque ita sequitur, quod nec vi, nec clam, nec precario possidet. Hinc scribit Innocen. in cap. cum venissent. col 4. vers. item nota quod licet de resti. in integ. agentem ex hoc interdicto necesse non habere probare, se bonafide possidere. quam sanè sententiam probauit, alijsque confirmauit Ant. Capic. decis. 209. num. 10. Nec aduersantur rationes eorum, qui dissentiunt a Fabro, affirmantes, opus esse probare, quod nec ui, nec clam, nec precario possidet. quandoquidem dilui facilè possunt, vt illa prima, quod verba interdicti requirunt, hunc sine dolo possidere debere, atque ita nec vi, nec clam, nec precario. l. 1. §. perpetuo. ff. uti possside. Respondetur, possessionem quidem uitio carere debere, at quod vitiosa sit, vel non, qui possidet, non probat, sed is, qui vitium arguit.

Secundò ij mouentur, quia is, qui agit interdicto de itinere actuque priuato, probare debet, se non vi, non clam, non precario possidere. l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. vbi glo. in verbo, iure seruitutis. ex tex. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vẽdi. ergo idẽ hoc in casu. Verum respondetur, hoc procedere cum illi quasi possessioni, quæ titulo caret, ius resistit, quem admodum latius declarabimus infra remedio 5. q. 1. in 4. requisito. & in eodem remedio q. 3. explicabimus d. l. si quis diuturno. qua quidem declaratione hic locus illustrabitur.

602 QVAERO septuagesimoquinto, quid probare † debet reus hoc interdicto conuentus, vt obtineat? Bart. in l. 1. §. vlt. nu. 19. ff. vti possid. docuit, reum hunc probare debere actorem non possidere: vel iniustè possidere, vtputà quod vi vel clam a se possidet, ita Pract. Pap. in forma libelli pro possessione turbata. in glo. hodie, nume. 4. vel quod ipsemet reus iustam habet detinendi causam, licet nullo modo possideat. l. colonus. ff. de vi & vi arma. Verum dubitari solet, quomodo probatur actorem non possidere. Respondet Bar. eo ipso probari, cum actor ipse non probat, se possidere, vel cum reus probat alium naturaliter & ciuiliter possidere: nã potest reus opponere de iure tertij, quod est exclusiuũ intentionis agentis. l. cum seruum. C. de ser. fugi. l. vlti. C. de rei vendi. & declarant Bar. in l. ille a quo. §. si testamento. ad Treb. & Anchar. in consi. 297. col. 4. Socin. & cæteri in l. 2. ff. de except. rei iud. In beneficialibus obseruari illud solet, quod si constat de non iure actoris, reus possessor in ea possessione conseruatur, etiam si & ipse iure careat. cum melius sit conseruare possessorem iniustum, quam iniustum admittere de nouo. ita Felin. in cap. olim, col. vlt. vers. limita tertio. de rescrip. post Rotam decis. 4. de re iudic. in nouis. Non enim detentor eijciẽdus est a sua possessione, nisi per eum qui ius fouet. idem decidit Franc. de Marchis. q. 1148. nu. 8. parte prima. Qua de re dicemus etiam infra quæst. 81. ad finem.

603 QVÆRO septuagesimosexto, an † actor iste necesse habeat probare turbationem hãc factam fuisse dolo, vel culpa turbantis? Hæc iuris quæstio a me paulo fusius, quam a cæteris explicabitur, quod sciam in vsu quotidiano plura, quæ hic adferam, posita esse. Duos casus itaque ante omnia distinguo.

604 Primus est, cum actor † ciuiliter agit, hoc est, ex hoc remedio atque interdicto, ut is turbator a turbatione & molestia desistat: tunc opinor necesse minimè fore probare dolum, imò nec aliquam illius turbatoris culpam. siquidem redditur hoc interdictum & aduersus illum, qui iusta ratione possidere credit, licet deinde constet in causæ exitu titulum non esse ita iustum, & possessionem non esse ita antiquam, ut est illa actoris, iuxta ea quæ dicemus infra. q. 81. Hoc enim casu sola turbatio sufficit sine aliqua culpa, ut locus sit huic interdicto ad compellendum turbatorem illum, ut a turbatione desistat, ita in specie & clarè sensit Pract. Pap. in forma libelli pro possessione turbata, in verbo, & in eo nititur, ad finem.

605 Declaratur hic casus, ut non uẽdicet sibi locũ † cum agitur hoc interdicto, ut is turbator non solum cesset a turbatione, sed etiam ut condemnetur pro damnis, & interesse turbationis factæ: tunc opus est probare culpam illius. ea ratione, quia si is iam possessor esset, licet altero iunior, vel aliam causam iustam haberet turbandi, excusaretur a temeritate, & per consequens ab interesse & damnis, iux. l. eum quẽ temere. ff. de iud. & tradit glo. in l. 3. §. in hac. ff. de tri. act. quę ait causam iustã excusare ab interesse. & illam probarunt Bal. in c. 1. qui success. feud. confir. vers. pone quod hæres. Et Gomes. in §. ex maleficiis, nume. 25. insti. de act. Conferunt etiam quæ infra dicemus, causam iustam excusare a dolo & a pœna turbationis.

606 Secundus est casus, cum hic† in sua possessione tur-
batus criminaliter experitur contra turbatorem, tunc
aliquando dolus, uel culpa probari debet. Cuius qui-
dem rei declarandæ gratia sciendum est, aduersus tur-
batorem altero de duplici iure criminaliter agi. Vno
ex dispositione iuris communis, altero ex locorum
statutis. Iure cõmuni agitur criminaliter aduersus tur-
batorem actione iniuriarum, nec enim aliud reme-
dium cri minale est a iure proditum contra hunc tur-
ba torem, quàm hoc iniuriarum: ita scribunt Iacobus
de Arena in l. vnica, numero 5. C. vti posside. Barto-
lus in l. extat, numero 4. ff. quod metus causa. & An-
gelus in l. cum filius. §. primo. de verborum obligatio.
alios plures huius sententiæ retuli supra, quæstio. 63.
Ex statutorum constitutionibus sæpissimè quoque agi
tur criminaliter, quemadmodum extat statutum Pa-
piæ 31. in criminalibus sub rubrica. De pœna illius,
qui violentiam fecerit alicui in eius possessione. Ita
extat statutum Brixie 152. in criminalibus sub rubri-
ca. De vi molestatiua, turbatiua, vel inquietatiua pos-
607 sessionis. Quæ quidem statuta † subrogarunt pęnas à
se sancitas loco pœnarum, quæ sunt a iure communi
indictæ. ita in specie docuit Baldus in capitu. licèt
causam, in fine. de probatio. Quocirca quemadmo-
dum causa hæc, ratione pęnarum iuris communis, di-
608 citur† criminalis, ita pariter censetur criminalis ex
dispositione statutorum. quod in his terminis affir-
marunt Pract. Papien. in forma libelli pro possessio-
ne turbata, in principio. nume. 4. Alexand. consi. octua
gesimosecundo. numero 7. libro primo. & Afflictus de-
cisio. 84. idem sensit in specie Bossius in tracta. causa-
rum criminalium, titu. De pluribus violentiis, nu-
mero 48. Nam (vti illi rectè scribunt) si diligenter
considerabimus, hæc statuta principaliter voluerunt
punire delinquentem, licèt in consequentiam pœ-
nam fisco & turbato deferant. Accedit quod semper
ferè hæc statuta (vt duo iam relata) inter criminalia
reposita sunt, vt hinc intelligamus criminaliter pos-
se agi, vt ipse titulus ostendit, iuxta l. Imperatores.
ff. de in diem adiectio. Quocirca his constat minus
609 rectè scripsisse† Ripam in rubrica extra, de iudicijs. nu
mero 101. dum hac in re ita distinguit. Aut dispo-
nit statutum, quòd turbans condemnetur in pœnam
centum librarum, quarum dimidia fisco, & altera tur-
bato deferatur; tunc causam esse criminalem ait Ripa.
atque ita procedere sententiam Alexand. consil. 82. nu-
me. 7. ea ratione, quia vnica est condemnatio, & causa
fisci. trahit ad se causam possessionis turbatæ. Aut sta-
tutum disponit, quòd turbans puniatur pœna libra-
rum centum, pro quarum dimidia condemnetur erga
fiscum, & pro altera versus turbatum, tunc (inquit Ri-
pa) causa erit diuidua, & pro parte dicitur ciuilis, &
pro parte criminalis ciuilis inquam quatenus pars pę-
næ defert turbato: criminalis quatenus altera pars pę-
næ defertur fisco. ita is Ripa intellexit Angel. & Ale-
xand. in l. eum qui. §. in popularibus. de iure iuran.
Quam sanè distinctionem scribit Ripa, se colligere ex
doctrina atque distinctione Matthæs. notab. 70. Nota
quòd. Eam probauit & Blancus in Tract. De compro-
misso, quæstione quarta principali. nume. 26. Hæc in-
quam Ripæ distinctio vera non est, nec ea Matthæsil-
610 lani doctrina probatur. siquidem† Matthæs. aliter sen-
sit, quàm intellexerit Ripa. Nam (inquit ille) aut statu-
tum ita disponit, quod turbans incidat in pęnam cen-
tum, quorum dimidia fisco, & altera turbato defera-
tur, tunc causa potest tractari dupliciter, nempè ciuili-
ter & criminaliter, & ideo (inquit ille) non poterunt si
mul tractari. In hoc primo capite, ut est uidere, sentit
Matthæs. causam esse uel ex toto ciuilem, uel crimina-
lem, vtpote quod duo insolidum remedia sunt prodita, &
altero eorum electo, cessat alterũ, & tamen sensit Ripa
eàm esse diuiduã, atque ita remedia posse cumulari. Aut
(inquit Matthæs.) dicit statutum, turbans condemnetur
in centum, quorum dimidia fisco, altera parti applice-
tur, tunc causa est tota ciuilis. si ergo est solum ciuilis,
non erit locus doctrinæ Alex. d. l. eum qui. Et si dicatur
exactio spectat ad fiscum, ut ait Bar. in d. l. Senatus. §. itẽ
Senatus. ff. de iure fisci. Respondeo, exactionem nõ mu
tare causæ naturam. & si immutat, contra Matthæs. est
dicendum, causam esse (vt deinde ait Ripa) ex toto cri-
minalem, ex quo fiscus totum exigit. Est ergo quod ab-
solutè concedamus cum Pract. Papien. Alex. & Afflict.
causam esse criminalem. Nunc in uiam, è qua aliquan-
tulum, non inutiliter tamẽ sumus digressi, reuertamur.
Cum itaque criminaliter agitur ex dispositione iuris cõ
611 munis, hoc est accusatione iniuriarum, tũc requiritur†
doli probatio, alioqui sequi debet absolutio, ita clarè
in specie respondit Bal. consi. 119. Statuto cauetur quod tur
bans. col. pen. in prin. lib. 2. idem Bald. consil. 289. Quin
consuetudo æquiualet. col. 2. uer. quartò est præmitten
dum. lib. 4. Catald. inter consilia criminalia diuersorũ,
consi. 58. num. 2. lib. 1. Cum uerò agitur ex dispositione
612 † statuti, tunc si pœna indicitur corporalis, dolus est ne
cessariò probandus, nec sufficit probare latam culpã,
ita ad rem hanc docuit Bart. in l. a. §. 1. nume. 2. ff. si quis
testa. liber esse iuss. fue. & cum eo cæteri, vt per multis
* relatis Bartol.* communiter recipi scribit eruditiss. Iu-
lius Clarus in praxi criminali. §. fin. q. 84. ea ratione vtũ
tur omnes, quod pęna corporalis nunquam indicitur, cũ
dolus à committente delictum abest. Cum uerò statu-
tum indicit pęnam pecuniariam contra turbatorẽ, tũc
distinguuntur duo casus ex sententia Bart. in d. l. 1. §. 1.
nu. 5. ff. si quis testa. liber esse iussu fue.
613 Primus est, quãdo† statutum punit turbationem illa-
tam personæ, utputà si ita statuit. si quis turbauerit ali-
quem in sua possessione, quemadmodũ ita loquuntur
relata statuta Papiæ & Brixiæ, tunc dolus (inquit Bart.)
requiritur. Ea est ratio, quod iniuria personæ non infertur
sine affectu inferentis iniuriam. l. 3. ff. de iniur.
614 Secundus est casus, cum † statutum punit turbationẽ
illatam in rem, vt si dicit. Si quis ingressus fuerit posses-
sionem alterius, uel si quis turbauerit possessionem al-
terius, tunc lata culpa (inquit Bar.) sufficit ex tex. §. quia
tamen. insti. vi. bono. rapto. & in l. si quis in tantam. C.
vnde vi. Et hoc in casu lata culpa dolo æquiparatur, ait
Bar. ex l. 1. §. 1. ff. si mensor falsum mo. dixe. Idem Bart.
in his terminis in l. iustè possidet. in fin. ff. de acq. posses.
Hanc Bartoli distinctionem probarunt Angel. ibidem.
Pract. Papien. in forma libelli pro possessione turbata.
in uerbo. Et in eo nititur. Barba. consi. pen. col. 11. in fin.
lib. 2. Corn. consi. 110. nu. 4. consi. 205. nume. 6. lib. 2. con
sil. 94. nume. 10. in fin. consi. 127. nu. 9. lib. 3. & cõsi. 280.
nume. 4. lib. 4. & Bossius in Tracta. causarum crimina-
lium, tit u. De pluribus violentijs. nu. 49. Quare malè vi
sus est sentio idem Bart. consi. 91. nu. 6. versi. sed statutũ.
lib. 1. dum illud statutum ciuitatis Narniæ, quo punitur
turbans aliquem in sua possessione dolum non require-
615 re, respondit. Nisi dicamus† Bartolum loqui eo in casu,
cum turbans debuit perquirere quis possideret, & per-
quirendo verisimiliter inuenerit apud quem foret pos-
sessio, & per consequens turbando deinde fuerit in do
lo, ita videtur defendere Bartol. Corn. consi. 94. nu. 11.
616 versi. & sic eo casu. lib. 3. Ita pariter malè sensit † Bald. in
l. 3. §. quod Prætor. ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi
eximat. dum docuit, quod si statutum ita disponit. si
quis aliquem percusserit, puniatur in centum statutum
hoc non requirit dolum, & ideo culpa sufficit. Præterea
malè respondit Guliel. Perusi. inter consilia criminalia
diuersorum, consi. 37. nu. 1. in fi. lib. 1. statutum require-
re dolosam turbationem, cum punit eum qui possessio-
nem alterius ingreditur. Ita pariter haud rectè satis à
Bartolo dissentit Io. ã. Bolognet. in d. l. iustè possidet. nu.
82. de acquir. posses.

Dubitari nunc contingit (de his hoc loco agere mi-

nimè

617 nimè incongruum videtur) quis † teneatur probare hunc dolum & latam culpam. Qua in re dicendum est actorem, accusatoremque probare debere, cum dolus non præsumitur. l. dolum. C. de dolo. & Bar. in l. patronus. ff. de probat. Cæterum indicijs & præsumptionibus probari illud poterit. d. l. dolum, & scribunt Socin. iun. consi. 129. num. 68. lib. 1. Paris. cons. 67. nu. 15. lib. 3. & pulchre idem Paris. consi. 83. nu. 47. lib. 3. late Crau. consi. 142. nu. 12. & consi. 282. col. 6. & 7. cæteros sciens prætereo.

Plura autem inditia, & plures præsumptiones doli & latæ culpæ hoc in casu turbationis possunt considerari.

618 Primo † doli est iudicium, cum turbans nullo modo possidet, & scit alium possidere: ita respondit Alex. consi. 23. nu. 2. lib. [illegible] scientia vero possessionis alterius satis probatur ex eo quod probatur turbatorem non possedisse, nec possidere, quia inde sequitur, eum scire debuisse, quod suum non est, alterius esse, l. vlti. C. vnde vi. & in specie hic respondit Bal. consi. 119. Statuto cauetur, colum. pen. versi. sed contra hoc. lib. 2. idem sensit Barto. consi. 91. num. 6. lib. 1. Idem est cum sciuit alterum per procuratorem possidere, ita Lapus allegatio. 127. colum. 2. versic. sed hic occurrit. qui subijcit in versic. item si primus possessor, idem esse cum is turbatus diu & notoriè possedit. Est enim tunc præsumptio, quod hic turbator sciuerit illum possidere, iuxta l. si tu

619 tor. C. de procur. Ita etiam alijs modis probatur † scientia, vt si est hic turbator vicinus, ita in specie hac respõdit Corneus consil. 94 nume. 11. versic. confert. lib. 3. & sensit Bal. consi. 446. Sciendum est, quod quis. colum. 1. versi. facit quia vicini. lib. 3. Quod declarandum est ex his, quę scripsi in tract. de recuperan. possess. remed. 16. num. 48.

620 Secundò † doli inditium & præsumptio est, ex sententia Cornei consi. 94. nume. 12. lib. 3. & consi. 280. nume. 5. lib. 4. quando quis in casu illicito occuparet possessionem alterius, vt si turbator iste, hæres factus, occupare vellet rei possessionem, quæ est apud hunc turbatum possessorem, ea ratione occupare, quod statutũ disponat possessionem defuncti continuare debere in successorem. Hoc permissum non est, cum (inquit Corneus) velit statutum, possessionem ita demum continuare, si ab altero occupata non est. quod fusius explicat Tiraq. in tract. le mort a saisit le viu, parte quinta, declarat. 3.

Dolo hoc ipso probato, si turbator illum euadere,

621 atque ita ab eo se excusare volet, † causam iustam itæ perturbandi atque agendi quod egit probare debet. nam causa iusta dolum extinguit atque cessare facit, & per consequens pœnam turbationis interimit, ita in specie respondit Bal. consi. 58. Quidam est accusatus, in fine. lib. 5. & Corneus consi. 205. num. 7. lib. 2. & Bossius in tract. causarum criminalium, tit. de decreto Mediolani. nume. 19. Hanc causam excusabilem considerauit

622 † statutum Papiæ 31. in criminalib. sub rub. De pœna illius qui violentiam alicui fecerit, in illo versi. Et prædicta locum habeant nisi prædictus, qui diceretur offensor, tale ius haberet, propter quod potuisset licitè facere. Ita causam hanc iustam considerauit Decretum antiquorum Mediolani relatum etiam inter Decreta Papiæ sub rubr. Decretum, quod vbi delictum originem habuerit a contractu, super ipso non procedatur criminaliter. Ea est ratio, quod causa iusta a dolo excusat, quod causa hæc iusta bonam fidem, quæ doli est exclusiua, ostendit. Hinc lex communis excusauit illum, qui ex testamento, quod nullum esse ignorat, in libertatẽ se vindicauit. l. igitur. §. potest. ff. de liber. causa. alia retuli in tract. de recuperan. possess. remedio. 5. nume. 49.

623 Quo loci idem esse dixi cum † causa est iniusta & leuis, cum & bonafides a causa iniusta causetur. ita Bal. in l. 1. in fi. C. vbi causa stat. & in specie hac Tiraq. in tract. de pœnis legum causa. 48. nu. 3. Quod procedit, modo is, qui ea ductus est, in bona fide fuerit. & infra aliqua dicemus. Cæterum an causa hæc iniusta excusat etiam a lata culpa, maius est dubium apud Doctores. Recepta * magis opinio est non excusare, ita plures huius sententiæ retuli in d. 5. remed. nu. 61. 62. Quinimo ex Ias. sententia in d. l. iustè possidet. ad finem, nec causa hæc

624 † iniusta excusat a pęna legali & statutaria, ita is scribit sensisse Bal. in auth. generaliter. nu. 7. C. de epis. & cler. sed vere Bal. ibi. nu. 7. solum ait, causam iustam excusare a pœna legali, non autem negat iniustam non excusare, atque ita vere loquuntur Archid. in c. 1. in fi. de elect. in 6. & ibi Io. And. in nouella, quem retulit Bal. Et hanc Iasonis declarationem veram non esse sensit Gomes. in §. ex maleficijs. nu. 30. insti. de actio. Quibus

625 declarantur relata † statuta Papiæ & Brixiæ, quæ dum dolum requirunt in hoc perturbatore, causa iusta excusabit a dolo illo, efficietque ne puniri ille possit pœna illius statuti, immo nec altera. Causa uere iniusta dum solum excusat a dolo, facit ne locus sit pęnæ ordinariæ ipsorum statutorum. cum tamen causa hæc iniusta a lata culpa non excuset, puniri poterit ille perturbator alia pęna mitiori, & pro iudicis arbitrio inspecta qualitate facti & personæ.

Causæ autem iustæ excusantes a dolo perturbatorem hunc considerari permultæ possunt.

626 Prima † causa est, cum hic accusatus probabiliter credit possessionem suam esse & se possidere, iuxta. l. 1. §. si quis ideo. ff. ne vis fiat ei. & attigi supra remedio 1. q. 9. ita in specie respondit Bal. consi. 431. Quia in accusatione, in fine. lib. 4. idem Bal. in c. licet causam. ad fin. de probat. Cæpolla. consi. 4. colum. 2. in criminal. Idem sensit Soc. sen. consi. 131. col. 4. vers. amplius lib. 1. dum respondit, hæredem insistentem possessioni, quam sua sponte acceperat, excusari, si credidit sibi, vt hęredi ita licuisse. illum secuti sunt Dec. consi. 565. in fi. & Craue. consi. 18. nu. 9. & clarius in specie hac Craue. consi. 280. colum. pen. versi. Ex quibus. Quod fortius procedit cũ accusatus iste ostendit priorem possessionem, ita Bald. consil. 58. Quidam est accusatus. vers. respondeo quoties. lib. 5. Quorum quidem sententia vel ex eo probari videtur, quod is, qui se possidere prætendit, dicitur ostendere causam iustam ex quoddam cõtractum: quia

627 † possessio sapit naturam contractus, ita de his verba faciens scriptum reliquit Bossius in tract. causarum criminal. tit. de pluribus violentijs. nume. 45. ex Baldo in cap. querelam, de electio. qui tamen in meo codice vix hoc scripsit. Rectius itaque opinor dicendum, hunc excusari, quia id quod agit, agere dicitur ad ius suũ conseruandum, uti infra dicemus. & in his terminis hanc rationem sensit Cæpolla dicto consilio 4. col. 2. versic. videtur quilibet.

628 Secunda causa est iusta † excusandi a dolo & a lata culpa, ne de turbata possessione accusari possit. Cũ hic accusatus probat se ex causa amicitiæ, vel iure familiaritatis, vel solatij possessionem illam ingressum fuisse, ita responderunt in specie hac Bal. consi. 431. Quia in accusatione. col. 2. vers. 5. ratio. li. 4. Corn. consi. 100. nu. 26. in fi. lib. 2. & consi. 280. nu. 9. lib. 4. Non enim qui familiaritatis causa, vel solatij ingreditur, ingredi dicitur eo animo vt possessorem sua possessione priuet: nõ ergo turbator iure dici potest.

629 Tertia iusta † excusationis causa est, cũ quis ingreditur ratione iuris, quod in possessione illa habet, ut est in socio, qui ingreditur possessionẽ rei cõis, nec. n. is tãquã turbator accusari potest, ita ad rẽ hanc interrogati responderunt Bal. consi. 37. Quidã Neruis, ad fin. lib. 4. & Alex. consi. 103. nu. 12. vers. quod autem, lib. 1. & Plotus in l. si quando. nu. 313. C. vnde vi. post Ponzinibium in tractatu super Decreto, quando res habet originem a contractu. 4. limit. Quæ sanè causa cessat, cum hic socius ingrediens excedit terminos, qui societati conue-

aiontrut putà, si totam rem occuparet, ita Alex. d. consi. 103. num. 12. Plotus in d. l. si quando. nu. 314. & Bossius in Tract. causarum criminal. titu. De decreto Mediolani quando res habet originem a contractu. num. 12.

630 Quarta causa est, cum quis † ex mandato alterius ingressus est possessionem; non enim is turbare uoluit, ita Baldus consi. 144. Presupposito. lib. 1. & consi. 431. Quia in accusatione. lib. 4. Anch. consi. 126. Pract. Papien. in forma libelli pro turbata possessione, in uerbo, animo. nu. 2. & numero 4. Barba. consi. pen. colum. 11. in fine. libro 2. & Corneus consil. 205. numero 8. lib. 2. Ripa in cap. 2. num. 40. de iudiciis. alios retuli suprà q. 48. & in commẽtariis De arbitrariis iudicum lib. 2. casu. 354. num. 40.

631 Quinta causa iuxta † excusandi a dolo & per cõsequẽs ab accusatione turbatæ possessionis illa est, cum is accusatus ostẽdit se uirtute contractus ingressum fuisse possessionem illam. Ita in specie respondit Corneus consil. 205. num. 7. lib. 2. & scribit Bossius in Tract. causarum criminalium, tit. De decreto. Mediolani, nume. 1. Ea est huius sententiæ ratio, quia, qui ita possessionem ingreditur, non dicitur ingredi animo turbandi, sed potius utendi iure suo, & illud conseruandi: iuxtà. qui iniuria, in prin.

632 & l. si quis uxoris. §. sed. & si rem. ff. de furtis. Ego † aliam quandoque rationem considerabam, cur cesset hæc criminalis accusatio, nempè, quia ubi ex contractu ciuiliter agi potest, cessat criminalis, cum dolus actione ex contractu purgari possit, l. eleganter, in principio ff. de dolo. & egregiè scribit Craue. consi. 6. num. 105. & consil. 180. colum. pen. uers. postremò. vbi alios plures recenset. Qua rõne videmus edita esse statuta atq; decreta in

633 dominio † Mediolani, ut supra retuli, quod ubi res habet originem a contractu, non procedatur criminaliter; Contractus enim iustam excusationis causam præstat. Quod tamen intelligi debet, cum in eo contractu data est licentia & facultas ingrediẽdi possessionem, alioqui titulus non præstaret hanc iustam causam, ita Bald. consi. 119. Statuto cauetur. col. 2. in princ. li. 1. & consi. 395. In causa D. Primæ, lib. 4. & clarius Corneus. d. consi. 205. nu. 7. lib. 2.

Hanc iustam causam ex multorum sententia præstat

634 etiam contractus † inualidus, & re ipsa nullus; ita enim censuerunt Plotus in l. si quando num. 270. C. unde ui. & alij ab eo relati. Verum ego soleo aliquot casus distinguere.

Primus est, cum contractus est inualidus ea inualiditate nullo modo apparenti; ut putà, si est initus cõtractus cum minore, qui maior, videbatur. vel si res est empta ab eo, qui dominus credebatur, vel alio simili in casu, & deinde factis hinc inde probationibus contrarium apparuit, tunc conceditur excusatio ex hac causa ab ipso dolo, imò etiam a lata culpa. siquidem error iste est admodum probabilis, & bonam fidem causat, ut supra attigi, & scribit Bart. in l. Celsus. nume. 17. ff. de vsucap. & ibi Balbus.

635 Secundus est casus, cum † contractus est inualidus & nullus nullitate apparẽti, sola iuris præsumptione tunc is contractus excusat a dolo, imò & a lata culpa, si cum ipso contractu concurrit aliqua præsumptio & coniectura, quæ illam iuris præsumptionem perimat, ut puta, si mulier sit, uel rusticus, qui contraxit cum minori uel ecclesia non seruatis iuris solennitatibus. Ex quo enim initus est contractus minus solenniter, præsumptio iuris

636 est, quod † malafide cõtraxerit. c. qui contra. ubi Dynus de reg. iu. in 6. glo. notab. & ibi Bartol. in l. 1. in fin. C. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. 10. idem Bartolus in l. quemadmodum. nume. 5. C. de agricol. & censi. lib. 11. & tradunt egregiè Calcaneus consi. 25. nume. 13. & Neuiz. consi. 85. nume. 14. At tamen illa qualitas personæ illam præsumptam malam fidem & dolum extinguit. & ob id si ob hunc contractum ille rusticus, uel mulier ingressi sunt possessionem, a dolo & lata culpa excusantur: ita in terminis his sensit Bossius in Tract. causarum Criminalium, in titu. De decreto Mediolani, quando res habet

637 originem a contractu. nu. 19. Ita enim uidemus † personæ rustici qualitatem excusare a dolo præsumpto, vt scripsi in commentariis De arbitra. iudicum, lib. 2. casu 194. nu. 34. ita ad rem hanc confert. l. si adulterium cum incestu. §. stuprum. ff. ad l. Iul. de adulte. quo loci Papinianus scribit, mulierem excusari si stuprum iuris ciuilis ignorãtia admisit. ita subiicit, ætatem excusare quemadmodum idem ait ibidem in §. incestum, sexum & ætatem excusare ab incestu. Ita etiam ætas & sexus ab aliis criminibus excusant, ut saltem mitius puniantur. quod scripsi in commenta. De arbitra. iudicum lib. 2. casu. 329. Est ergo in casu nostro idem dicendum. Ea est ratio, quia error iste, etsi iniustus causat bonam fidem, quemadmodum supra dicebam, a dicta præsertim qualitate personæ, quæ ostendit errorem esse excusatione dignum. cessabit ergo hoc casu criminale iudicium. & in dominio Mediolani erit locus illi decreto, quando res habet originem a contractu, quod criminaliter non procedatur. Atque ita opinor hoc casu procedere opinionem Ploti in l. si quando. num. 270. cum multis subsequentibus. C. unde vi. qui reiecta aliquorum opinione credidit decretum illud habere locum etiam in contractu nullo. quod ego intelligo nullitate apparente, sola iuris præsumptione.

638 Tertius est casus, cum † contractus est nullus, nullitate manifesta, apparenti, & notoria; ita quod nulla causa excusari potest, vt putà, si vir prudens & sagax, vt si doctor iuris, vel diligens & versutus mercator emeret a minori, quem scit esse minorem, vel si contraxit cum Prælato ecclesiæ non seruatis iuris solennibus, tunc hic contractus non excusaret emptorem si possessorem perturbauerit, ob id quod titulum & licẽtiam ingrediendi ex eo titulo consecutus sit, nam hic error & ignorantia inexcusabilis est. Huc spectat quod ait Iurisconf. in l. nec vllam. §. item in titulo. ff. de petito. hæred. illum non di-

639 ci † titulum, qui apparet inualidus, vt est cum quis habet titulum a minore. quod ego intelligo cum scit illum esse minorem. & tradit Afflictus decis. 271. numero 3. imò cum titulus apparet inualidus, non iuuatur possessor etiam antiquissimus, ita post multos respondit Craue. consil. 290. colum. antepen. versicu. secundò respondeo. Hoc enim in casu dicitur iste versari in dolo, & ob id non excusatur, ita sensit. Alexan. consi. 103. nume. 21. lib. 1. & alii, quos refert Plotus in d. l. si quando. numero 254. 271. inter cæteros recenset Ponzinibium in eo Tract. super decreto, quando res habet originem a contractu. limit. 3. & Cottam in suis memoral. in verbo. Decretum. qui scribunt, illud decretum non habere locum in contractu nullo; quorum quidem opinionem veram esse puto hoc in casu, cum contractus est nullus nullitate euidenti & manifesta.

640 Sexta causa iusta † excusans a dolo & a pœna turbationis est, cum quis ex licentia legitime a iudice concessa ingreditur, & occupat, ita Baldus in sua disputat. Accusatus de vi turbatiua, col. antepe. vers. quarto quæritur. & clarius idem consi. 58. Quidã est accusatus de turbata. vers. præterea vbi quis. lib. 5.

641 Extenditur hic casus vt procedat, etiam si causa † illius licentiæ & iussio esset falsa, ita Baldus in d. disputat. Accusatus d. vers. quartò quæritur. dũ inquit, sufficere, quòd ritè atq; ita solenniter sit facta missio. Nam tunc iniuria fit iudici, nec consideratur ius aduersarii, arg. l. si familia. ff. de iurisd. om. iud. & l. sed si eximendi. §. ult. ff. ne quis eum. Idem quod Baldus verè censuit Bar. in l. iustè possidet. nu. 7. de acqui. possess. & si eo loci Ale. nu. 12. & Ias. num. 24. scribant, Bartolum a Baldo dissentire. quod falsum est, cum verè conueniant, vti scripsit Soc. Sen. consil. 18. col. 8. vers. & de actibus, lib. 1. & consi. 158 colum. 6. versic. primus casus est. libr. 2. & non dissentit Ioan. Bolognetus. in d. l. iustè possidet. numero 79. Quocirca cessat pœna statuti corporalis, quę non nisi ex do-

ipso ingressu indicitur, quod secus in pecuniaria, vt supra diximus.

Declaratur primo, hanc causam non procedere, cum
642 licentia † est nulla defectu solemnitatis iudicij, vt si cōcessa fuit parte non citata, vel alia similem ob causam: ita Bartolus in d.l. iniustè possidet, in fine. de acq. poss. quemadmodum illum declarat Soc. Sen. in d. consi. 158. colum. 6. versicu. primus casus est, lib. 2. Barba. consil. 4. colum. 2. propè finem lib. 3. Roma. consi. 330. nume. 22. Ancha. consi. 133. in fine. Felyn. in capit. illud. nume. 5. de præscrip. Goza. consi. 93. nume. 13. & Soc. Iun. consil. 28. nume. 29. lib. 2. Conferunt quæ scripsi in Tracta. De recupera. pos. remedio. 8. nume. 19. vbi latè explicaui spoliatum à iudice, qui minus solemniter processit, censeri spoliatum à priuato, & ob id ante omnia restitui debere. Quod intelligunt relati Doctores, vt non excusetur a lata culpa, excusatur tamen à dolo: ita etiam declarat Bolognetus in d.l. iustè. nu. 82. qui post alios subijcit alias declarare.

643 Declaratur secundo, vt locum † non habeat hæc causa, cum licentia est nulla defectu iurisdictionis, vt quia iudex est omninò incompetens: ita Baldus in d. disput. Accusatus de vi turbatiua. col. pen. versi. 6. quæritur. Illū secuti sunt Alex. in l. iustè possid. nu. 33. & ibi Bolognetus nu. 80. de acq. pos. & conferunt quæ scripsi in d. Tracta. De recup. pos. Remedio. 8. num. 13. Quibus declara-
644 tur † decretum illud, quod criminaliter non procedatur in causa cum res habet originem à contractu. Illud decretum procedit etiam cum res habet originē à sententia iudicis: si quidem & illa dicitur quasi contractū parere, iuxta l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio. & in specie ita censuit Ponzinibus in illo Tract. super d. decre. limit. 4. & Bossius in Tract. causarū criminalium, titu. De decreto Mediolani. nu. 4. Hæc inquam declarantur procedere in sententia solemniter lata; secus in nulliter pnunciata, ex iam dictis. ita etiam declaratur illud decretum Mediolani, quod non procedatur criminaliter cū res habuit originem à præcepto iudicis. cuius decreti meminit Bossius vbi supra, & illud extat inter Decreta antiqua Papiæ, decreto. 12. & noua constitutione Mediolani, tit. in quibus causis criminaliter procedi non potest, confirmatum fuit.

645 Septima causa iusta † excusationis est, cum ex licentia à testatore concessa hæres, legatarius, vel quis alter ingressus est possessionem: nam ita causa testamenti, vt illa contractus excusat, quemadmodum videmus in causa excusante, quando delictum habet originem à contractu, quæ & hanc complectauit, ita Bossius in d. Tract. causarum criminalium, tit. De decreto Mediolani. num. 4. 5. & Ponzinibus in commentariis ad illud decretum. Ex quo enim à contractibus ad vltimas voluntates argumentari licet. l. quæ de legato, de leg. 1. cum vulgatis similib. & in specie hac probat textus l. igitur. §. potest. ff. de liberali causa, dum causam hanc à testatoris voluntate & licentia prouenientem æquiparat ipsi contractui ad doli excusationem. Est enim par ratio excusationis, in vtroque casu: quippe quod ambo ad ius suum, nō autem ad alium perturbandum animum habeant. Hine videmus legatarium occupantem legatum ex licentia cōcessa à testatore, non committere in edictum, quorum legatorum, quemadmodum diximus in Tract. De adipiscenda possessione, Remedio secundo quæstio. 11. Hæc
646 tamen causa locum † non habet quando statutum puniens turbatorem prohibet allegationem tituli, & alterius iuris, vti hac de re interrogatus respondit Barb. consi. pen. colum. 11. ver. modò stat difficultas, lib. 2. ait ille, quod si statutum ita disponat, turbantes aliquem in possessione puniantur pœna centum. & à prædicta pœna nullo casu prædictorum nullus excusetur prætextu alicuius tituli, seu iuris, quod in rebus ipsius prætenderet, se haberet, saluo quod si quis ingrederetur possessionē alicuius, qui deberet titulum à possessore vel dentore, & licentia illa apparet per publicum instrumentum. Inquit, ut illi locus sit. Nam sufficit, quod sit ingressus, & ille titulus, illud ius non excusat. Quibus declarari po-
647 test † statutum Brixiæ. 152. in criminalibus. sub rubr. De vi molestatiua, in illis versis. Et intelligatur molestare, vel turbare, aut inquietare, etiam si ille, qui denunciatus, accusatus, aut querelatus, vel inquisitus fuerit, dixerit, vel prætenderit rem, vel ius, aut possessionem, vt supra ad se spectare, vel pertinere. Hoc statutum non excusat eum, qui alterum turbat sub prætextu tituli, vel iuris, quod in possessione habet. & licet illa uerba statuti concepta, in personam ostendant, requirit dolum, attamen non procedit, secundum Barbatiam hoc in casu.

648 Octaua est iusta excusationis † causa, quæ prouenit à publica fama, ut putà, si fama extat rem, & possessionem esse, & spectare ad ipsum accusatum, qui ea fama commotus possessionem ingressus est: ita Baldus consilio 289. Quia consuetudo. colum. 2. uersicu. consideratis. lib. 4.

649 Nona causa excusationis † considerari ea in casu potest, cum Prelatus occupat bona sui antecessoris, quem ignorabat suo proprio nomine possedisset, cum in dubio ecclesiæ acquisita præsumantur. id quod in specie hac iam declaraui in Tract. De recuper. pos. Remedio 9. nume. 131.

650 Decima iusta excusationis † causa est, quæ prouenit à sententia lata in petitorio ad fauorem hujus accusati, qui si est ingressus virtute illius sententiæ latæ in petitorio excusationem meretur, cum sententia illa objici possit huic iudicio possessorio, ut infra. quæstio. 80. decimus.

651 Vndecima iusta excusationis † causa est, cum accusatus est protestatus, se eam possessionē ingredi causa seruandi ius suum: nam tunc excusatur, ex quo cessat animus turbandi: ita Pract. Pap. in forma libelli pro turbata possessione, in uerbo, animo, nu. 1. Quod ego intelligerem uerum, si modo eam protestationem aliquo iure parte facto comprobauerit, ne ficta & commentaria protestatio dicatur.

652 Duodecima causa iusta † excusationis est, cum actus ipse cum possessione factus non infert occupationem, vel turbationem possessionis, ut puta si quis simpliciter seminaret prædium, si vites putaret, & his similia faceret. Non enim actus hi cum de se boni & vtiles sint, prædii possessori & domino, nisi aliud addatur, infersit turbationem, ita in specie responderunt Gul. Perusinus inter consilia criminalia diuersorum, consi. 37. lib. 1. & ibidem Catald. consi. 58.

Illud nunc est intelligendum, quod tunc demum hæ causæ iustæ, vel coloratæ excusant accusatum de pos-
653 sessione turbata, ne puniatur, quando ab eo extat † probatum, se eam ob causam adductum fuisse ad ita turbādum: ita respondit Corneus consi. 33. num. 22. & clarius in consi. 280. nu. 6. lib. 4. idem scriptum reliquit Bossius, in Tract. causarum criminalium, tit. de decreto Mediolani, ut non procedatur criminaliter, cum res habet originem à contractu. num. 9. & nu. 19. & his similia cōgessi in tract. De recupe. pos. Remedio 5. num. 60. Hæc probatio non admodum exacta requiritur cum causa iusta allegatur: nam etiam sufficit illa, quæ ex actis colligitur. ita Baldus in auth. generaliter. num. 9. uersicu. adde iuxtà C. de Episc. & cler. Quando uerò ad excusationē causa iniusta allegatur, diligens & exacta uehemensq; coniectura & probatio requiritur: ita in specie hac Cor. d. consi. 280. nume. 6. Alexander consi. 103. colum. pen. versi. & dato quod comes. lib. 1. ex doct. Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis, quam singularem & notabilem asserunt Aret. consi. 80. num. 2. Tiraquelus Tract. de pœnis legum, causa 43. nu. 9. Præterea relatæ causæ ex-
654 cusant, † nisi turbationis modus sit violentus: ita Alexā. consi. 103. nume. 12. versic. Quod autem. & consil. 135. num. 3.

nume.3. versi.& ideo.lib.1.Ponzinibus in Tracta.super decreto, quando res habet originem à contractu limit. 7.Bossius d.tract.causarum criminalium.d.tit. de decreto Mediolani.num.10.& Soc. Iun.consi. 18. num.33.lib. e.quod ego intelligerem cum modus violentiæ armatæ excessus est:secus si armis occupatio est facta, ob id qđ timerent aliquorum potentiam:idque ostendatur factū ad iuris sui conseruationem. Illud quoque annotādum hic est,quod ad hoc, vt causæ hæ iustæ vel coloratę excu
655 seni, is turbator debet, cum primum nouit † causam illam esse iniustam, & se ex ea ius non fouere, à turbatione desistere:ita in specie hac respondit Bartolus, consi. 91.num.7. lib. 1.ex textu.l.si adulterium cum incestu.§. idem Pollioni. de adulterijs. Bartolum secutus est Iaso. in l.si quis id quod, num.31.de iurisd.om.iud.Nam ignorantia & imperitia excusat, dum perseuerant:cæterum, superuenit scientia, & is adhuc perturbat, dolosè perturbare dicitur:ob id non excusatur. Hoc idem visus est sentire Lapus allegatione, 127.colum.3.versic.si primus.
* Comprobatur hæc sententia illa magis * recepta doctorum
656 rum doctrina, qua affirmant,litigantem † ob iustam causam litigandi, quam habet, ab expensis excusari,si modo statim, quo cognouit se causam iniustam fouere,litē deserit; ita censent omnes in l. qui alterius. de regulis iuris.ibi Decius.num.7.& Cagnol.nume.19.& num.21. citat Bartolum in d. consi. 91. His addo Matthæs.notab. 83.Nota practicam.Decium consi.241.nume.3.versi.his addendum.Gomes.in §.hic itaque,nu.36.insti. de actio. Ruinum consil. 217. in fine lib.1. & egregiè respondit Craue.conf.pen.colum.pen. versi.secundo istud.qui his similia recenset. Nō etiam tacitus illud prætereo,quod
657 verè sensit Bartolus.d. consi.91.num.7.hunc † turbationem non puniri ob turbationem præteritam, si cognita iniustitia suæ causæ adhuc perseuerat perturbando.In illo enim casu Bartoli ille perturbator die 13. Ianuarij, cognouit, se iniustam habuisse causam perturbandi,& tamen perseuerauit turbando post diem illam 13.inquit Bartolus illum puniri solum pro turbatione facta à die 13.Ianuarij citra. Quæ doctrina, si vera est maximi est ponderis: siquidem excusaretur & is turbator à damnis & interesse, ob illam præteritam turbationem.Hæc Bartoli assertio probatur doctrina eiusdem ac sequacium, in d.l.qui in alterius.de regu.iuris.dum scribunt, litigā
658 tem † ob iustam causam excusari ab expensis factis,ante quam cognouit causam esse iniustam, etiam si deinde perseuerauit litigando. Et hanc opinionem tuetur Cagnolus in d.l.qui in alterius.num.20.Confert,quod respondit Craue.consil.244.colum.pen.versic.quinimmo fortius. nempè detinentem pecunias alienas solum cōmittere furtum à die quo sciuit esse alienas, & causam, excusare ab ea die ante. Cæterum vrget admodum illa ratio, qua vsus est Decius in d.l. qui in alterius,dum asserit, causam iustam superuenientem non excusare ab expensis præteritis, si ea causa cognita litigare non destitit. Nam ita litigare perseuerans, se mali esse animi ostēdit, & verisimilius est, quod etiam si nouisset ab initio se malam causam fouere, non tamen à lite destitisset.Qua ratione vsus est etiam Romanus.singu.396.quē recenset Decius.His accedunt Guido Papæ.q.137.& q. 436.colum.10. versi.quæro 48.& Craue.consil.penulti. colum.pen.ver. secundo istud.qui idem quod Decius,in d.l.qui in alterius affirmarunt. Et ea ratione vtuntur,ꝙ
659 † præsumitur hunc ita in lite perseuerantem se malam causam fouere, iuxta.l.2. §.circa.ff.de doli except. Vera tamen, & probabilis mihi semper est visa illa Bart. sententia.d.consi.91.num.7.hanc scilicet causam excusare, à præterita turbatione, ea ratione,vtor qua visus est,& Cagnolus in d.l. qui in alterius, nempè, quia constat de fide bona ab eo tempore ante. ex quo enim hic præsupponimus causam iustam ab initio extitisse, fieri nulla ratione potest, quin bona fides adfuerit. Nec aduersatur ratio Decij & aliorum, quos iam retudimus, si quidem procedit illo in casu, quando ab initio non constat de aliqua causa legitima litigandi. Sed simpliciter ita fuit
660 litigatum.Quod † vt clarius pateat,ita duos casus soleo considerare. Primus est cum sola simplex extat præsumptio, quod litigans iustè litiget: sed de ipsa iusta causa non constat ex aliquo actu extrinseco, vt puta, aliquis successit in locum debitoris, & dum asserit se ignorare illius factum, negat se debere, non tamen ostendit, vel instrumentum solutionis, vel quid aliud. Hoc in casu, si factis probationibus,quibus de debito constet, ille successor à lite non destitit:præsumptio est, quod ab initio sciuerit, se debere, & ob id iniquam causam fouere.Nā secunda hæc præsumptio primam perimit. l. diuus.ff.de in integ. restit. cum vulgaris similibus.ita procedit opi-
661 nio † Guidonis Papæ, Decij, & Crauettæ.Secundus est casus, cum litigans vltra simplicem præsumptionē aliquam iustam causam ostendit atque probat. ut putà,si successor debitoris ostendit aliquod instrumentum solutionis, quod tamen alia ratione corruit, vel quid simile.tunc etiam si factis probationibus, constat eum ius non fouere, & adhuc perseuerat litigare, si condemnatur, attamen excusatur ab expensis præteritis & factis, antequam detegeretur illam causam, esse iniustam.ita
662 procedat doctrina † Bar.Baldi, ac Cagnoli.si quidē iam de bona fide ex alio,quam ex simpliciter iuris præsumptione constat.
663 QVÆRO septuagesimo primo,quo tempore† aduersus agentem hoc interdicto objici potest illa exceptio, quod vi,vel clam, vel precario,ab alio possideat? Sub obscurè atque perplexè rem hanc omnes explicāt. Quo ergo hæc elucescant, duo exponamus.Primum est an ante litem contestatam opponi possit.Secundum, an ita pariter liceat post litem contestatam obijci. Quo ad primum, quod ante litem cōtestatam opponi possit, affirmauit Inno. in c. ueniens, de præscrip. qui verè asserit, quod imò debet eo tēpore obijci. Illum secuti sunt Abbas in c.2. in primo notab. nume. 2.de ordi.cogn.Et idem in d.c.veniens, num.26.versic. primum,vt eum.& ibi Imola num. 10.& Paris.nu.25. qui recenset eiusdem opinionis Ang. in l. 1.§. perpetuo.ff. quod vi,aut clam. Idem docuit Francus in c.1.in secundo notab. de restit. spolia.in 6.Ea ratione,quod hæc exceptio dilatoria est, quæ ante litem cōtestatam opponitur.c.exhibita.de iudi.Verum ab hac sententia visus est dissentire Bartolus. in l.1.§.vlt.num.4.ff.vti possid.quod imò ante litem cōtestatam opponi non possit: ita Bartolum interpretatur Imola in d.c. veniens.num. 10.& Parisius nume.25. Ego
664 animaduerti † Bartolum non asserere, hanc exceptionē opponi non posse ante litem contestatam: solum ait, ꝙ eo tempore non examinatur, sed ad merita causæ refer uatur. vult ergo Bartolus tunc quidem posse opponi, sed examinationem differri, atque ita Bartolum sensisse scribit Abbas in dicto capitulo ueniens, num.26.uer. Bar.autem.& Salyc.in l.1.colum.7.versic. quæro tertio. C.si de momen.pos.fuer.appella. Cuius uerba hæc sunt. Vnde inquit (de Bartolo loquens,) & lite contestata ad merita causæ potest opponi. Ecce inquit & lite:& pro etiam implicat, ergo alium casum ante litem contestatam.Secundam nunc exponamus dubitationem, an hæc
665 exceptio † opponi possit etiam post litem contestatam, in hoc iudicio retinendæ.Inno.in c.veniens. de præscr. negat opponi posse.Quod sensit Angelus in l.si de vi.de iud.vt refert Romanus in l.naturaliter. §. nihil commune.nume. 17.in fine.de acquirenda possessione.& idem Ange.in l.1.§.perpetuo.ff. quod vi, aut clam. vt refert Paris.in d.cap.ueniens, nume. 23. Idem visi sunt affirmare Archid.Geminia.& Francus in cap.1. in primo notabil. de resti.spolia, in 6.& Pract. Papien.in forma responsionis rei conuenti in actione reali, in uerbo,saluis aliis exceptio,num.4. quem suum secutus in commentariis De arbitra.iud.lib.2.casu. 240.num.6.idem Pract. Papien.in forma libelli pro turbata pos.in uerbo hodie, num. 5.ea

ratione

ratione omnes adducti, quod dilatoria hæc sit exceptio, quæ (vt dixi) ante litem contestatam solum opponi potest. Huc spectat doctrina Baldi in l. incerti, nu. 16. C. de interdict. dum scribit, exceptionem vnius iudicii ad aliud esse dilatoriam, & ob id exceptionem possessorij retinendæ obijci posse solum in iudicio proprietatis ante litem in eo contestatam. Contrariam sententiã, quod imò hæc exceptio obijci etiam possit post litem contestatam, probarunt Barto. in d. l. 1. §. vlti. nume. 4. ff. vti possi de. Butrius in d. cap. ueniens, nume. 16. ad finem & ibi Abb. num. 26. versi. secundum remedium, & Imola, num. 10. de præscrip. & Francus in c. proposuit, col. 1. de appel. idem docuerunt Salyc. in d. l. vnica, colum. 7. q. 3. C. si de momen. poss. fuer. appel. & Roma. in d. §. nihil commune, nu. 17. in fine. Ea adducti ratione, quod hæc exceptio & in vim peremptoriæ opponi solet. Ego (vt hanc de re dicam paucis, quod sentio) credo fore
666 animaduertendum, quod hæc † spolij exceptio altero, de duobus modis potest opponi, nempè in vim dilatoriæ, & in vim peremptoriæ, quemadmodum inter cæteros scribit Francus in d. ca. proposuit, colum. prima, de app. quod clarius ita declaro. Dilatoriæ vim tunc obtinet, cum non perimit illud iudicium, contra quod opponi potest, vt puta cum objicitur in iudicio petitorio: nam tunc hæc exceptio illud iudicium differt, non autem extinguit: cum spoliator rei suæ dominium ob illam spoliationem non perdat, excipio casum. l. si quis in tantam. C. vnde vi, vt mox subijciam. Hoc itaq; in casu hæc exceptio opponitur ante litem contesta tam: ita loquuntur Archid. Geminia. & Francus in d. ca. primo, de restitu. spoliat. in sexto, ita etiam loquitur Abbas in cap. secundo, num. secundo, & num. 43. de ord. cogn. & Pract. Papien. loco præcitato. ij verè scribunt exceptionem spolij, quæ petitorium non perimit, hoc tempore opponendam esse. In casu autem nostro, cum ante litẽ contestatam in iudicio retinendæ objicit reus hãc spolii exceptionem, obiicere, eam uoluisse videtur in vim dilatoriæ, solum ad iudicium retinẽdæ possessionis differendum, id quod facere potest, cum vnicuique liceat sui fauori renunciare, l. pen. C. de pactis. est enim ad fauorem spoliati constitutum, vt possit per exceptionẽ, spolii perimere actionem possessionis retinẽdæ, vt infrà dicemus, potest ergo huic fauori renunciare, & solum ad differendum objicere. Vel etiam dicere possumus, esse exceptionem anomalam, quæ potest objici in vim dilatoriæ, & in vim peremptoriæ, quemadmodum declarant Spec. in titu. de exceptio. §. exceptionum nume. 7. cum ante litem contestatam objicitur, dilatoriæ nomen habet, cum post, peremptoriæ. Præterea admisso quod sit peremptoria, attamen adhuc potest objici ante litem cõtestatam, quemadmodum videmus in exceptione præscriptionis, quæ ante litem contestatam, & post opponi potest. l. præscriptionem. C. de exceptio. ita dicimus in exceptione solutionis; ita Abbas in capitu. exceptionem, numero decimosexto, versi. idem vbicunque, de exceptio. Barto. in l. cum quærebatur, ff. iudi. solu.
667 Secũdo modo solet obiici hæc † exceptio spolii, nempè in vim peremptoriæ. hoc est ad perimendum iudicium, contra quod obiicitur: & tunc sine controuersia post litem contestatam objici potest, quemadmodum Bartolus, Abbas, & cæteri iam relati scribunt. In casu nostro, hæc exceptio, quæ objicitur aduersus agentem hoc possessorio retinendæ, est peremptoria, eo quia ea probata, cessat actio, quæ reddebatur huic turbatio in possessionem. Nõ enim huic possidenti vi vel clam redditur hoc interdictum retinendæ. l. prima. §. vltimo. ff. vti possidet. quo loci Vlpianus ait, hunc vincere non posse: vnde intelligimus eum carere iure & actione, quod latius explicabimus infra quæstio. 83. ubi agemus de uero sensu d. §. vlti. & hoc casu rectè senserunt Barto. & eius sequaces, dum affirmarunt, hanc exceptionem posse obiici lite contestata, & per consequens perpetuam Innoce. & illius comites asseruerunt, solum ante litis contestationem obiici posse.

668 Hinc infertur declaratio ad † l. si quis in tantam. C. vnde vi, quod scilicet quando obiicitur illa violenta spoliatio in modum exceptionis, vel replicationis, dicitur exceptio peremptoria dominij: cum verè is dominus spoliando dominium suum ex illa constitutione perdat: vt latius explicauimus, in tract. De recup. poss. remedio 9. & ob id obiici illa potest ante litem, & post litem contestatam.

669 QVAERO septuagesimo octauò, † cum primo proponitur hoc iudiciũ possessorium retinendæ, & deinde secundò ab aduersario proponitur iudicium recuperãdæ: an illud primum iudicium suspendatur, donec secundum erit diffinitum? Duo casus constitui solent.

Primus est, cum secundum proponitur per modum agendi; tunc primum non suspenditur, sed ambo una sententia terminantur: ita Roma. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 19. versic. & in hoc. de acqui. poss. ex c. 2. & c. vlt. de causa posses. & proprie.

670 Secundus est casus, cum † spolium secundo loco propositum per modum exceptionis propositum fuit. Sunt in hoc opiniones. Innoc. in cap. vlt. de ord. cogni. scriptũ reliquit, semper agenti retinendæ obstare spoliationis exceptionem, vt prius de ea cognoscatur. cap. cum dilectus, de causa possessionis & proprie. At contrarium sensit Barto. in eo ca. cum dilectus. ea ratione, quòd ex quo nemo in sua possessione turbandus est, studere debet festinanter, ne partes veniant ad arma, iuxta l. æquissimũ. de vsufructu. Placet mihi conciliatio, quam attulit Roma. in d. §. nihil commune. nume. 19. versic. his non obstantibus. ait ille. Aut periculum est in mora, tunc procedat opinio Butrii. Aut periculum cessat & tũc procedat opinio Innocentii.

671 QVAERO septuagesimo nonò, an exceptio † dominii aliter probanda quam per sententiam latam in petitorio, vt putà per testes, vel instrumenta aduersus agẽtẽ hoc remedio obiici possit? Difficilis est iuris quæstio, de qua variæ fuerunt Doctorum opiniones. Quo autem facilius explicetur, duos casus facio.

672 Primus est, cum probatio non offertur statim † & incontinenti; tunc dominii exceptio hoc iudicium impedire non potest, ita Bartolus in l. naturaliter. §. nihil commune. numero secundo. de acquirenda possessione. dum a fortiori scribit, nec etiam admitti cum probatio offertur incontinenti, vt mox subuciam. & in specie hac qui ab ea Bartoli sententia dissentiunt, hunc casum tamen iure procedere existimant, ita Ioann. Fabri in §. retinendæ. num. 31. versic. & per hoc, insti. de interdictis. Anton. Butrius in cap. in literis. nume. 9. & ibi Beroius, num. 49. de restit. spolia. Hanc probant * omnes, auctor est Ripa in d. §. nihil commune, num. 98. versicu. circa hanc, qui Alexandrum & Corneum eiusdem opinionis recenset. Non enim suo edicto permisit Prætor domino, vt possessorem molestia afficiat, sed tantum turbari is potest, qui a vero possessore vi, vel clam, vel precario possidet. l. 1. §. vlt. ff. vti possid. Quam quidem sententiam intelligunt procedere Corneus consi. 227. lib. 3. & Rubeus in d. §. nihil commune, num. 172. etiam cum dominium, cuius exceptio obiicitur, originem habuit a contractu fœneratitio & iure non permisso.

673 Secundus est casus, cum super † exceptione hac dominii probationes hæ incontinenti offeruntur. Hoc in casu variæ sunt opiniones.

Vna fuit opinio glo. in l. si de vi. §. vlt. ff. de iud. obiici posse. Quã sanè opinionem probarunt Dynus in c. qui ad agendum. de reg. iur. in 6. Cyn. & Baldus in l. incerti. C. de interdict. & idem Cynus in l. 2. q. vlt. C. de edicto diui Adria. toll. Ray. Ang. Imola, & Castr. in d. l. si de vi. §. vlt. Angelus in l. dolo. ff. de excep. doli. Bartolus in l. si coloni. C. de agricol. & censi. lib. 11. Igneus in repe. l. necessa-

cessario.§.non alius.num.527. ver.10. quemadmodum. Ea ratio adducuntur, quod maxima est vis probationis quæ incontinenti offertur. Nam scribit Barto. in l.1.in prin.nume. 23. ff.de oper.no.nuncia.nunciatione noui operis non remittit ab homine, etiam satisdatione præstita, cum his nuncians dicit, hodie constat, hodie agatur.quam sententiam * magis receptam esse testatur eo loci Crotus.nu.71.etsi Jas.nu.25.& Ruinus.nu. 126.dubitēt.His accedit doctrina eiusdem Bar. in l.vlti.C.si ex
674 fal.instr.dum scriptum reliquit, † exceptiones obiectæ contra sententiam, quæ executionem meretur, illā executionem impedire, si probationes offeruntur incontinenti.idem tradunt Alex. & cæteri in l.4.§.condemnatum.de re iud. & plura his similia congessi in Tract.De recuperanda poss. Remedio primo.num. 240.quo loci. nume. 242.ex sententia atque declaratione Abbatis, in cap.1. num.5.versi. ego reddo aliam, de rest.spol.scripsi tunc nihil operari oblationem huius probationis, quæ
675 incontinenti † fieri potest, cum lex improbat violentiā ne liceat alicui sua manu sibi iusdicere, quēadmodum mox dicemus.

Secunda itaque fuit opinio negatiua, hanc exceptionem obiici non posse. Hanc probauit Bartolus sibi parum constans in d.l.si vi.§.vlt.ff.de iud. in l.naturaliter. §.nihil commune.num.2.& in l. si de eo.§.fi.ff.de acquirenda possessioue.& consi.81.Martinus Fornicoms.nu. 4.lib.primo.Baldus in l.si quis conductionis.4.oppo.C. locati.Imola & Are. in l.si de eo. §.vlt.de acquir. posses. Salyc.in l.si quis ad se fundum, colum.3.versi. sed tunc oppono.C.ad l.Iul.de vi publ.Pract. Papien.in forma libelli pro turbata pos.in uerbo cessandum. Ange. Areti. in §.quadrupli.num. 50. instit. de actio.Guido Papæ.q. 552.In materia. Capicius decis. 121.num.30.Rebuffus, in commentarijs ad constitu. Regias Galliæ, tomo tertio, titulo De materiis possessoriis.art.2. glo.1. nume.2. & glo.2.nume.25.Abbas & Bero.in cap. in literis. de restit.spol.ille num.50.iste num.54.Ripa in d.§.nihil commune numero 99.& ibi Fabius, numero 60.magis communem hanc esse testatur & Bologn. num.34. Rubeus, num.174.& num.184.Soc.iun.nu.132.Alciatus.nu.14. & Io. Bolognetus in secunda parte, nume.118.& Corasius in 2.parte.nu. 66.idem respondit Natta consi.419. nu.5.lib.2. Hos ego pariter sequor. Permultæ sunt rationes, quibus hæc iuris sententia defenditur. Primo, quia si obijci hæc exceptio posset, iam esset in facultate domini turbare possessorem. si quidem paratis probationibus posset ille sua manu sibi iusdicere, & vim illā, atque audaciam oblatis probationibus tueri, quod tamen iure non conceditur.l.si quis in tātam. C. vnde vi. l.prima.in fine.& leg.si duo.in prin.ff. vti possidetis.ca. cum qui, de præbend. in sexto. Secundo, daretur causa delinquendi, contra l.conueniri.ff.de pact.dotal.siquidē si ob has probationes sua auctoritate dominus possessorem perturbaret, posset ille possessor etiam armis suam possessionem defendere.l. 1. C. vnde vi. quod tamen non est iure permissum.l. æquissimum, ff. de vsufr. & c.literas.de rest.spol.Tertio accedit.l.1.in fi.ff.vti possid.qua intelligimus, quod solum molestari potest, qui vi, vel clā, vel precario possidet, non ergo qui iustè possidet a rei domino perturbari potest. Quarto, quia non est singulis concedendum, quod à iudice consequi potest.l.non est singulis.de reg.iu. Cum ergo dominus via iuris ordinaria possit ius suum consequi, nō debet posse molestia afficere possessorem, & deinde ad has probationes confugere. Quinto huc spectat, quod vbi possessor hoc interdicto experitur, non tantum agere dicitur, quam se defendere & tueri. l.1.§.interdictum.ff.vti possid. ob id non debet dominus eum in sua possessione turbare:cum turbando vim facere dicatur l. vim facit.ff.de vi, & vi arma. Quibus intelligimus veram esse hanc opinionem crebriore calculo probatam. Ad has tamen opiniones conciliandas duos casus distinguunt.

676 † Alex.& Soc.in d.l.naturaliter.§ nihil cōmune.de acq. pos.ille nu.8.iste nu.15. quam sanè distinctionem probarunt. Ant.Butrius in c.cum dilectus. nu.9. de cau.pos.& propr.& in c.in literis.num.11.de resti.spol.& Ruinus, consi.28.nu.4.lib.4.

Primus est casus cum hoc interdicto agens proponit se turbari ab aduersario in possessione ciuili per occupationem naturalis : tunc (aiunt isti) procedere potest opinio Dyni & sequacium affirmatiua. Ea ratione vtuntur, quod tunc agitur ad recuperationem naturalis possessionis:atque interdictum retinendæ ciuilis sapit naturam recuperādæ, ob id obstare dicitur exceptio hæc dominii, cum probationes sunt in promptu. Hæc ratio non est uera, cum falsum sit obijci posse exceptionem dominij incontinenti probandam, cum recuperandæ remedio agitur, vti explicauimus in tracta. de recuperanda possessione, Remedio primo. nu. 240. Et quamquam Socy. in d.§.nihil commune.multa consideret ad hoc euitandum, attamen leuia ita sunt, vt referri non mereantur. Quocirca rectè hunc casum impugnarunt Ripa in d. §.nihil commune, nu.98. & Rubeus nu.137. Fabius nu.60.& Hormono.Detus nu. 42. idem fecerūt Beroius in c.in literis.nu.56.de resti.spol.& Natta d.cōsi.419.num.5.6.lib. 2. qui aliis rationibus ad rem hanc vtuntur.

Secundus est casus, cum actor simpliciter proponit se turbari, petendo quod aduersarius a turbatione, & molestia desistat, vt tunc procedat opinio Bartoli negatiua. Cum cesset regula, dolo facis, &c.cū actor nil petat, quod sit restiturus. Quam rationem improbauit Salicet.in d.l.incerti.colum.9 uersicu.in possessio.C.de interdict. quia satis dat, qui patientiam præstat. Inquit tamen Ripa hoc nihil esse, cum hæc patientia non sit ta
677 lis datio, quæ retro, dari possit. Alia distinctione † vsus est Beroius in dicto cap.in literis. nume.61.& 62.de restit. spol. & duos casus constituit. & secundus casus ab eo relatus est illemet supra secundo loco relatus ex Butrii Alexand.& Socini distinctione. Primus autem a Beroio perpensus est cum interdictum hoc retinendæ sapit naturam adipiscendæ, atque ita cum mixtam naturam habennam (inquit ille) recipit naturam adipiscendæ. argumen. l.qui patri. ubi Bartolus & Aret.ff.de acquirenda hæreditate Verum non placet hæc consideratio, licet enim detur hic casus mixtus, attamen potius debet sapere naturam interdicti retinendæ, quam adipiscendæ. Nam hoc interdictum retinendæ illud est quod intentatur principaliter ad conseruandam atque retinendam possessionem, licet in consequentiam eam possessionem naturalem, quam adeptus nō fuerat, adipiscatur. Simili consideratione vsus est idem Bero.in d. c.in literis. num.57. versi.3.quando ad improbandum iam relatam Butrij distinctionem. Accedit secundo, qđ
678 vbi † mixtum participat de extremo fauorabiliori, & de alio minus fauorabili, semper præfertur qualitas dignior & fauorabilior.cap.quod in dubiis. de consecra. eccle.vel alta.Bero. ferè ad rem dicto nume.57.versicu. Quarto, quando. &c. sed qualitas dignior & fauorabilior est illa retinendi, quam adipiscendi, cum facilius,
679 † concedatur retentio, quam noua acquisitio.l.si repetendi.C.de cond. ob cau.& l. patre furiosi.ff.de his, qui sunt sui vel alien. iur.Relata cōmunis sentētia fortius, procedit, cum opponitur exceptio dominii alicuius tertii, ita Aretin. l. si de eo. columna fina. de acquirenda possessione. Claud. Mermer. in dicto §. nihil commune, numero 90. in fin. post Barto. consil. 81. & Anchar.consil. 118. Quibus infertur declaratio ad statu-
680 tum † Brixiæ 152.in criminalibus sub rubric. De vi molestatiua.dum in uersic. Et intelligatur molestare. dum disponit turbatorem allegare nō posse ius domini, vel possessionis, intelligitur etiam si offerat probationes in continenti, etiam si statutum simpliciter loquatur.
681 Declaratur primo relata † cōmunis Bartoli, & aliorū

sententia

sententia, vt non procedat illis in casibus, in quibus exceptio hæc dominii probanda incontinenti admittitur in remedio recuperandæ: nam si in eo recipitur, ita fortius in hoc, quemadmodum declarauit Rubeus in d.l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 175. ff. de acq. poss. & Ruin. consi. 127. nu. 9. lib. 5. exempla adferri possunt ex casibus illis relatis in Tract. De recuperanda poss. Remedio 1. nu. 245. 247. & aliis subsequentibus.

682 Declaratur secundò, † vt non procedat cum aduersus hunc opponentem dominij exceptionem non replicatur aliquid, sed actor patitur vt cognoscatur super illa exceptione: ita in specie declarat Ruin. consi. 127. nume. 9. lib. 5. Rubeus in d. §. nihil commune. nu. 175. ver. secundo declarari. quod ait sensisse Bartol. in l. si duo. §. Iulianus. ff. de iureiur. Quod egregiè comprobatur ex his, quæ scripsi in tract. De recuperā. posses. Remedio 1. nume. 163. & tradit Ioan. Bolog. in d. §. nihil commune, parte secunda. nu. 119. 120.

683 Declaratur tertiò, vt non procedat † in beneficialibus, in quibus exceptio defectus tituli, qui ad colorandum possessionem exhibetur, obijci potest cótra agentem hoc remedio retinendæ, ita respondit Ripa lib. 2. respon. ult. ex doctrina Abbatis in c. audita querela. primo notab. de restit. spol. & conferunt quæ scripsi in Tracta. De recuperan. posses. Remedio 15. q. 36. quo loci dixi agentem possessorio, in beneficialibus teneri iustificare, atque ita colorare ipsam possessionem, ex titulo, cum ergo ab actore hoc in casu exhibetur titulus contra eum, de eius vitio obijcere potest reus: modo vitium appareat ex ipsa scriptura tituli, vt in casu Ripæ d. responso vlt. vbi obijciebatur vitium suppressi valoris: idem est dicendum de alio simili.

684 Declaratur quintò, vt † non procedat illis in casibus, in quibus hoc interdictum retinendæ haberet vim iuris realis, vtputà cum hæres, qui habet remedium adipiscendæ, possidet, & petit se in ea possessione cõfirmari: tunc obijci potest hæc dominij exceptio incontinenti probanda: ita nouissimè declarat Rubeus in d. §. nihil commune. nu. 184. in fine.

685 QVAERO octuagesimo, an † exceptio dominij, quæ per sententiam latam in petitorio iudicio probari potest, aduersus hoc interdicto agerem obijci possit? Recepta magis Doctorum opinio est affirmatiua, obijci posse. Hanc probarunt Dyn. in ca. qui ad agendum. de regu. iur. in 6. Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 17. de acq. poss. & ibidem alij plures, vt Ripa. nume. 97. qui communem esse testatur, quod facit & Fabius. nume. 37. Hormo. Detus. nume. 41. Rubeus. nume. 169. & Corasius in 2. parte. nume. 63. & Ioan. Bolognet. parte secunda. nu. 60. & Ioan. Bapt. Ferrerus consi. 18. nume. 9.
686 Ea solida ratione mouentur, quia si † sententia lata in petitorio obstat agenti interdicto recuperandæ fauorabiliori, quemadmodum recepta est apud Doctores sententia, quam probaui in Tracta. De recuperanda possessione, Remedio primo, q. 20. quantò fortius obijci hoc in casu potest. Huic rationi conatur respondere Ias. in d. §. nihil commune. nume. 49. ꝙ facilius impeditur restitutio, quàm retentio. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris, & turpius eijcitur, quàm nõ admittitur hospes. cap. t. quemadmodum. de iureiuran.
687 Verum non animaduertit Iason, † spoliatorem grauius delinquere ipso turbatore, cum grauius puniatur. l. si quis in tantam. C. vnde vi. Nam à grauitate pœnæ arguitur grauitas delicti. l. respiciendum, in princ. ff. de pœnis, & c. non afferamus. 24. q. 1. at spoliator excludit agẽtem recuperandæ per exceptionem sententiæ, ergo etiã excluditur turbator, qui tantum non deliquit. ita Iasoni respondet Ripa. d. nume. 97. & Rubeus nu. 170. qui tamen aliquid considerat, quod me non multum mouet. Rursus (vt inquit Hormo. Detus in d. §. nihil commune. nu. 41.) non magis fauemus retentioni, quàm nouæ acquisitioni, sed acquisitioni recuperatoriæ, quæ non cõsideratur vt noua acquisitio, & illi magis fauemus odio spoliatoris. Præterea (vt rectè animaduertit Ioan. Bolognetus in d. §. nihil commune 2. parte, nu. 60. versi. non obstat.) quorsum considerare retentionem, cum iam lis finita sit. Esset enim sine iure & causa retinere. Quocirca idem Iason iterum Alexandri rationi respondet, quod hoc interdicto agens, dicitur potius reus, quàm actor, cum à turbatione & molestia se defendat. l. 1. §. huius autem. ff. vti possid. Verum nec respõsio hæc (inquit Ripa) diluit Alexandri rationem. Nam licèt agens hoc interdicto excipere videatur, replicatio tamen aduersarij tantum operari debet ad elidendum exceptionem, quantum exceptio ad actionem. insti. de excep. & docuit Bar. in l. si quis ad se fundum. ff. ad leg. Iul. de vi publi. Non aduersantur nunc rationes ac iura, quibus opinionem negatiuam alij tuentur. nempè hanc exceptionem obijci non posse. Quam sanè opinionem probarunt Bar. in d. §. nihil commune. nu. 15. Bald in sua disput. Accusatus de vi turbatiua. col. pen. Bolognet. in d. §. nihil commune, nu. 34. & Soc. Iun. nu. 135. Ioan. Bapt. Ferretus consi. 7. nu. 3.

588 Primò solet perpendi † tex. d. §. nihil commune. quo cumulatio petitorij, ac possessorii retinendæ admittitur, quæ sanè cumulatio non admitteretur, si sententia lata in petitorio obstaret agenti possessorio, ex regula. l. fundi. & l. fundum. ff. de excep. rei iud. Verum respondet vno verbo Ripa. in d. §. nihil commune. nu. 97. dici non posse ibi cumulationem huius possessorij admitti cum petitorio, quandoquidem adeo variæ sunt interpretationes illius responsi, vt solidum inde sumi non possit argumentum: quemadmodum docuit Bart. in l. in ambiguo. nu. 4. de reb. dub.

589 Secundò adsertur † tex. l. 1. in fin. ff. vti possid. iuncta glo. l. si de eo. §. vlt. ff. de acquir. posses. quæ affirmat etiã dominum posse rem suam clam ab alio possidere. ergo melius exceptio dominii, quæ fortior est. Verum respõderem imò exceptionem clandestinitatis esse potẽtiorem ad elidendam possessionem, quam solam Prætor hoc interdicto tuetur.

Tertiò ea ratione vtuntur, quia si non liceret hanc exceptionem obiicere, concessum quodam modo videretur illi qui obtinuit, eam sua auctoritate exequi, contra l. meminerint. C. vnde vi. Verum respondet & rectè Hormo. Detus in d. §. nihil commune. nu. 41. ver. Tu ad hanc, ex hac turbatione non sequi aliquam sententiæ exequutionem: quandoquidem si actum est petitorio & absolutus est reus, sequitur eum iam fuisse in possessionem, alioqui non daretur petitorium. l. 1. in fi. C. de aliena. iud. muta. cau. fact. si ergo sua possessione vtitur, non dicitur de nouo exequi, aut aliquid noui agere. c. 1. vt lite pend. Clemen. 2. eo. tit. & ibi Cardi. in 2. oppo. Alia quinque fundamenta adfert Bolo. in d. §. nihil cõmune, nu. 34. quæ, cum ad rem non conferant, superuacaneum esset referre.

690 Has opiniones nititur † conciliare Rip. in d. §. nihil commune. nume. 97. versic. Quid tenendum, & tres casus distinguit.

Primus est, cum actor experitur pro molestia illata post sententiam, hoc casu procedit (ait ille) opinio Bartoli, quia potuit actor post sententiam acquisiuisse dominium, idcircò non debet ei obstare exceptio dominii, quemadmodum non obstat spoliato agenti post latam sententiam, quemadmodum scripsi in Tract. De recup. poss. Remedio primo. nu. 236.

Secundus est casus, cum actor agit pro illata molestia ante sententiam, & sententia fertur, quia actor nõ probauit. hoc casu adhuc procedit opinio Bartoli (inquit Ripa) quia lata sententia non concludit, reum, pro quo lata est, dominum esse. l. sed & si possessori. in prin. ff. de iureiuran. ita pariter interdicto, vnde vi, scripsit Ripa. d. §. nihil commune, nume. 44. etsi ego contra disputauerim. d. remedio primo. nu. 237.

Tertius

Tertius est casus, cum actor agit pro molestia illata ante latam sententiam, qua absolutus deinde fuit reus, quia se dominum esse probauit: tunc procedit opinio Dyni & communis, ita pariter hos casus distinguit Fabius in d. §. nihil commune, num. 59. & ibidem Ferna. c.
691 2. num. 70. Distinctionem hanc reprehendit † Corasius in d. §. nihil commune. parte 2. nume. 65. siquidem ait duos illos primos casus iure non procedere, nam possessio illi adiudicanda est, qui ius prima fronte potentius ostendit. cap. licet causam. de probat. non ergo ab eo euelli possessio potest. At reus, qui possidet, & pro quo lata sententia est, firmius ius habet. & ideo scribit ille pro turbatione, siue ante sententiam, rei quia non probasset actor, siue post sententiam, quia se dominum docuisset reos, rursus agentem hoc remedio absolutoriam depellere. Nec ob id praeiudicium actori fit, qui si dominium postea quaesiuit, rei vendicatione experiri poterit, nec rei iudicatae exceptione repelletur quando non sit eandem causa petendi. l. si mater. §. eandem. & l. & an eandem. ff. de excep. rei iudi. Sed mea sententia fallitur Corasius, quia sententia absolutoria nō reddit firmius ius possessorium, quantum attinet ad causam dominij, quae nunc in disputationem venit. Possessio. n. firmior redditur ex titulo qui hic non probatur. Nec. n. praesupponit Ripa titulum fuisse probatum, atque ita dominium, & licet lata sit sententia, attamen illa nihil plus iuris tribuit, quam prius habebat. Quocirca cū ea distinctione Ripae sentio. Caetera quae ad huius quaestionis declarationem nouiss. scribit Io. Bolognetus eruditissimus iurisconsultus in d. §. nihil commune. 2. par. nu. 62. apud eum legi possunt.

692 QVAERO octuagesimo primò, an † exceptio dominii de quo constat per confessionem possessoris agētis, obijci possit ipsi agenti hoc remedio? Et posse obijci opinor. Nam si exceptio haec obijci potest ad impediendum spoliatum, ne ante omnia restituatur, quemadmodum multorum auctoritatibus probaui in Tract. De recuperanda possessione, Remedio 1. q. 16. ita a fortiori hoc in casu, cum dixerim superius cum Alexandro, & aliis, fauorabiliorem esse causam possessoris spoliati in his prophanis, altera quauis causa possessoria. Qua ratione verè possumus affirmare, etiam exceptio-
693 nem dominij, de quo † constat instrumentis, actis iudiciariis, hisque similibus, quae nullā patiuntur controuersiam, agenti hoc remedio obijci posse, vt possunt in interdicto recuperandae, quemadmodum scripsi in d. 1. remedio q. 17. & q. 19. Atque in specie nostra sensit Horma. Detus in l. naturaliter. §. nihil commnne. nume. 50. de acq. poss.

Declaratur, vt non procedat relata iuris conclusio,
694 in beneficialibus, in quibus † confessio non nocet confitenti ad se ipsum excludendum, ut à possessione remoueatur, & illa adiudicetur aduersario, si cōstat de nō iure illius aduersarii ita declarat in specie Fel. in capit. olim, colum. vlti. versi. limita tertio, de rescri. ex sententia Rotae, decisio. 4. de re iudicata in nouiss. quae censuit
695 † possessorem de cuius non iure cōstat, posse dare obiectus contra personam & iura actoris, vt eum a sua intētione depellat, cum satius sit possessorem iure bono carentem conseruari in ea detentione & possessione, quā nouum vitiosum possessorem facere. Rotam & Felinū, secutus est Fran. de Marchis. q. 118. nu. 6. par. 1. Et hoc in
696 casu fauorabilius est remedium† retinendae remedio recuperandae vel adipiscendae: quemadmodum ex relatorum traditionibus colligitur.

697 QVAERO octuagesimo secundò, † an exceptio dominii causata à renūciatione ipsius dominii ab actore facta ad commodum conuenti, obiici illi actori hoc remedio agenti iure possit? Et posse docuit Hormanotius Detus in l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 50. de acquir. poss. qui eiusdem opinionis fuisse Bartolum ibidem recenset. Caeterum dissentit in eo. §. nihil commune Rubens, num. 174. ex sententia glossae in ca. cum venissent. & ibi Henricus Boic. num. 5. & Abbas nume. 19. de institutio. Ego aliquot casus constituo atque distinguo.

Primus casus est, cum apertè & clarè constat agentē
698 † hoc interdicto renunciasse dominio rei ante tempus quo asserit se turbatum. Hoc uerè sentio, exceptionem hanc obiici posse, siquidem & exceptio haec obiici potest agenti interdicto, vnde vi, vt probat. c. 3. de restitu. spol. & copiosè scripsi in tract. De recup. possess. Remedio. 1. qō. 27. Et rationes illae, quibus eam comprobaui sententiam, huc etiam spectant. Et declarari hic casus potest, vt quaestionem illam 27. declaraui; non repeto, ne ex scriptis scripta conficiam. Hoc in casu procedere potest opinio illa Hormanotii Deti d. §. nihil commune, num. 50. post Bar. & alios, quos recenset. Et per consequens; si hoc in casu loquuntur Abb. Henricus, & Rubeus iam relati, male sentiunt, vt verè malè hoc in casu respondit Io. Bap. Ferre. consi. 1. nu. 12.

699 Secundus † est casus, cum manifestè constat post turbationem fuisse à turbato renunciatum iuri sui dominii coram iudice competenti, vel coram aliquo, ita vt omnis suspicio timoris & metus cesset: Hoc etiam casu exceptio haec obiici potest. si quidem & in interdicto, vti possidetis, hoc permissum est. c. 3. de resti. spol. quod declaraui in d. tract. De recuperanda possessione. Remedio 1. num. 266.

700 Tertius est † casus cum clarè constat renunciationē iuris dominij factam fuisse metu, siue ante, siue post turbationem, tunc exceptio haec renunciationis obijci nō potest, argumento a fortiori ducto à dicto cap. secundo, de resti. spolia. & ab his quae scripsi d. Tract. de recuperanda possessione. Remedio primo. quaest. 23. & mox subijciam.

701 Quartus est casus, cum † constat turbatum renunciasse dominio post turbationem factā, sed adhuc ignoratur, an metu facta fuerit, vel non, quamquam ab actore metus allegetur. Hoc casu opinor, exceptionem, admittendā non esse: quandoquidē metu potius quam sponte renunciatū praesumitur iuxtà d. c. 2. de rest. spol. quod ita sum interpretatus in tract. de recup. pos. remedio 1. nu. 265. ad finem. Atque ita hoc in casu intelligi, potest gl. d. cap. cum venissent. in verbo adiurasse. in fi. de institu.

702 Quintus est † casus, cum versamur in dubio, quia nō constat vel instrumento, vel alia scriptura clara, & aperta de renunciatione, & quo tempore facta fuerit, tunc exceptionem hanc obiici non posse sentio. Et hoc etiā casu procedere potest opinio glossae d. cap. cum venissent, ac etiam Henrici Boic. ibi num. 5. post Bern. Inno. & Hostien. ex textu d. capit. cum uenissent, & cum illis Ioan. Baptista Ferretus consi. 1. nume. 12. & si idem esse censeat, cum notoria est renunciatio, & malè, vt admonui, quem tamen uerius intelligo loqui cum actum fuit iudicio actionis confessoriae, uel negatoriae, iuxta secūdam lecturam, quam ibi ueriorem esse censuit Abbas. Et hoc in casu loqui Henricum Boic, uel ex eo clarè deprehenditur, dum rationem differentiae inter iudicium adipiscendae & hoc retinendae reddit in eo cap. cum venissent. colum. vlti. versic. sed interdicta retinendae. inquit ille: hoc interdictum non admittere exceptionem dominii, quod non habita relatione ad dominium, sed ad solam possessionem mouetur, unde hoc casu possessio nihil commune habet cum proprietate. l. naturaliter. §. nihil commune. de acquirenda possessione. Possessor ergo hoc remedio agens, quamuis aduersarius, dominus sit, in possessione sua tuendus est, donec (inquit Henricus) constet & appareat de iure proprietatis aduersarii. Quod quidem fit in iudicio petitorio per modum actionis, non in modū exceptionis in hoc possessorio. sensit ergo Henricus non recipi hanc exceptionem, quia non constat de iure dominii, cum exceptio,

non

non sit clarè & notoriè probata, sed probanda ueniat. Quod quidem intelligo cum eodem Henrico in c.in literis.colum.2.de resti.spol.Rubeo.d. §.nihil commune
703 num.174. procedere etiam si probationes † incontinenti offeratur.siquidem adhuc non constat, an illæ probationes dubitationem aliquam recipiant, vt quia testibus obiici potest, uel quid simile agi, quo probationes obscurari poterunt. Hęc comprobari possunt ex his, quæ scripsi in Tract. De recuperan.possessio. Remedio primo. quæst.21. & illis in casibus declarari, ut quæstio illa declarata fuit.
704 QVAERO octuagesimo tertiò, an † exceptio spoliationis contra hoc remedio, agentem objici possit? Hanc iuris quæstionem ita in specie proposuit Spec.in titulo De petitorio & possessorio, parte prima, nu.31. post Vincen.in cap.2.de ordi.cogni. Duos casus distinguit.Primus est cum hoc interdicto agitur, de is turbator turbet colonos, uel inquilinos ob perturbationem ipsius possessionis.tunc exceptio hęc obiici non potest ea ratione, quod iudicis est litibus futuris obuiam ire. cap.finem litibus. de dolo & contum.nec debet aliquis sine iudice alienam possessionem turbare. Hunc casum probauit & Io.And.in addit.ad Spec.loco pręallegato, in verbo dixit, qui declarat Inn.in c.vlt.de ord.cog.qui visus est dissentire.Secundus est casus, cum hoc interdicto agitur ad pœnam ob vim inquietatiuam.l.1.& l.pe. §.vlt.ff.vti possid.tūc exceptio spoliationis potest objici.Qua autem forma sit pronunciandum, cum tam super hoc interdicto, quā illa recuperandæ est simul processum, dicemus infra q.90.
705 QVAERO octuagesimo quartò, an † reconuentionis exceptio de remedio recuperandæ hoc casu possit obiici:hoc est, an agens hoc remedio possit reconueniri possessorio recuperandæ super eadem re? Et posse probat c.ueniens, de præscript.ubi Abbas numero tertio. & nume. 24. inquit ita esse communem sensum illius capituli.
706 QVAERO octuagesimo quintò, an † exceptio pręscriptionis, & quanti temporis objici possit aduersus hoc remedio agentem? Duo hic cōsiderantur.Primum an præscriptionis exceptio possit objici.Secundū, quanti temporis præscriptio hæc esse debeat. Quo ad primum res dubitatione probabili caret, siquidē permultis iuris locis præscriptione temporis remediū hoc impediri.l.1.in princip.ff.uti possid.Quo ad secundum distinguendi sunt plures casus.Primus est, cū ab eo, quod ad ipsum turbatorem peruenit, agitur, tunc perpetua actio est l.pen.ff.de interdict.confert.l.3.§.vlt.ff.de tab. exhiben.& l.1.in princ.ff.de vi & vi arma.& scribit Rebuffus in commentariis ad Regias constit.Galliæ, tomo tertio.tit.De materiis possessoriis.art.2. glo. 1.nume.5. qui subiicit, raro in Gallia rei persecutionem hoc iudicio agi, sed actionibus rei persecutoriis, uel officio iu-
707 dicis. Perpetua † hæc actio intelligitur usque ad triginta, uel quadraginta annos iuxta l.omnes. C.de præscri. triginta, uel quadraginta anno.Secundus est casus, cum datur actio, ne in posterum turbatio fiat. tunc pariter perpetuo agi potest, vt enim perturbatio durat, ita & actio: quemadmodum scribunt Bartolus & Rebuffus, præcitatis in locis. Et dum ait Rebuffus, quod ratione nouæ turbationis semper agi potest, non habita ratione primę turbationis, satis intelligimus hanc actionem tempore aliquo non finiri, vt illa de qua superiore casu diximus.verè enim semper durat, vt etiam quotidie
708 noua turbatio nascitur. Tertius est casus, cum datur† ratione interesse prætertæ turbationis, tunc datur intra annum, atque ita anno actio hæc tollitur.l.1.in princip. ff.vti possid.Bar.in l.Prætor.§.vlt.ff. de operis noui nunciа. Ita enim regula est, edicta Prætorum pœnalia, quæ rei persecutionem non continent, anno finiri. Annus verò tunc incipit currere, cum experiundi datur facultas:ob id annus vtilis dicitur, quod in specie annotauit Baro.lib.6.manual.tit.17.Atque ita non uno in loco annus vtilis his verbis significatur.intra annum, quo primum experiundi potestas erit. l. annus. ff. de calum.& l.1.ff.de diuers.& temp. præscrip.Id quod est annotan-
709 dum ad interpretationem † statuti Brixiæ 153.in criminal.rub. De modo & forma procedendi in crimine inquietationis, &c.dum disponit, querelam turbatæ possessionis esse a turbato proponendam intra annum a die turbationis, intelligitur de anno utili, ex prædictis.

Præterea computatur annus a die adeptæ possessionis per aduersarium, quia ante nec fatigari, nec turbari dicitur, ita Rebuff.in d.glo.1.num.8. Accedit quoque quod hoc anno finito non conceditur aliqua restitutio in integrum huic negligenti agere, cum iam aduersario ius sit quæsitum, ita scripsit Rebuffus.d.art.2.glo.1. nu.7.Idem in concorda.Franciæ.tit.de mandatis Apostolicis.§.declarantes.
710 Quartus casus considerari † potest in beneficialib. in quibus iudex laicus etiam anno finito audire potest de turbatione conquerentem, ita sensit Rebuffus in dictis commentariis ad Regias consti.Galliæ, tomo 3.tit. de materijs possessorijs, art.2.glo.3.nume.6.Ea ratione ductus, quod etiam sententia super re spirituali in petitorio non transit in iudicatum, sicut videmus in matrimonio.cap.lator, vbi Fel.nu.11.de re iud.ergo multo fortius debet audiri ante sententiam. In dubio autem debet potius iudex audire hunc conquerentem quam reijcere, ne vitiosus ingressus sustineatur. c.vnico, de eo qui mittitur in possess. in 6.ita respondit Geminia.consi.137.Super isto, col.pen.& testatur Rebuffus, se nunquam vidisse iudices reijcere hos conquerentes, nisi magnus adsit fauor possessoris.
711 QVÆRO octuagesimosexto, an † criminis exceptio contra agentem hoc interdicto possit objici? Et objici non posse, scriptum reliquit Berous in capit.item cum quis, nume.8.de resti.spolia. Quam sententiam scribit
712 eo textu † c.item cum quis, probari. Verum is canon loquitur in remedio recuperandæ, quod in hoc maximè differt ab isto retinendæ.siquidem in eo consideratur odium spoliatoris, ob quod constitutum est, spoliatum esse ante omnia restituendum, quod hic non videtur contingere. Nisi dicamus, hanc assertionem probari ratione desumpta ab illo canone, dum inquit spoliatum debere restitui, non obstante criminis obiectione: quia præsumitur facta a spoliatore inimico, ita hic præsumitur facta a turbatore inimico. Alia ratione vsus est etiam idem Berous.d.c.item cum quis, num.8.versicu. Ratio huius, quod scilicet regulariter contra eum, qui clam alterius possessionem est ingressus, redditur hoc interdictum, uti possidetis.& causa hæc ante causam
713 † criminis est diffinienda, atque executioni mandanda, sicuti causa interdicti, vnde vi.ex dicto c. item cum quis.ac etiam ex l.vnica.C.vti possid.

Quæ sanè iura hanc rationem, vt deducitur, nō probant, opinor tamen veram esse hanc sententiam, quæ extendi, atque declarari his modis potest, quibus declarauimus regulam interdicti, vnde vi, vt scripsi in tracta.De recuperanda possessione, remedio primo, quæstio.30. Quæ ad huius quæstionis explanationem videnda est.
714 QVAERO octuagesimoseptimo, quę † sit forma sententiæ in hoc iudicio, quod idem est, ac si diceremus, quorum alterum ex duobus his super hoc possessorio contendentibus obtinere debeat? Casus permultos distinguunt Bar.in l.si duo, in princ. nu.4.ff.vti possidet. Bal.& Sal.in l.vnica.C.eo.Ille nu.10. vers. sequitur alia glo.iste col.8.versi. quæro nunc quinto, & alij plures, quos infra referam.
715 Primus casus est, cum † constat, quorum alter iustè, & alter iniustè possidet, tunc is, qui iustè possidet, obtinet.quod extra omnem controuersiam est positum, ita Spec.

Spec.tit.De petitorio, & pos. ad finem. Bal. in l.ordinarij, nu.10.de rei vend. Oria. in rub. De cau.pos.& prop. col.10.versic.2. conclusio, si altera, atque ita respondit Ruin.consi.28.nu.5.ver.secundus casus, lib.4. Et aduersarius hoc casu condemnatur, ne amplius iustum illum possessorē molestia afficiat, quod sine controuersia procedit condemnatur & alia relata supra.q.37.

716 Secundus est casus, cum constat † ambo iustè possidere, diuersis tamen ex causis: vt putà, quia vnus est proprietarius, alter vero fructuarius, tunc vterque obtinet & vterque diuersis respectibus, condemnabitur; hoc est, fructuarius ne proprietarium turbet in possessione suæ proprietatis, & econtra, ne proprietarius turbet fructuarium, quemadmodum diximus supra quæstio.8.in fin.& docuit in specie Ioan. Fabri in §.retinendæ, nume.26.insti.de interd.& ibi, nume.28. alia his similia exempla recenset & Beroius in cap.licet causam, nu.53.de proba.

717 Tertius est casus, cum † vnus iustè possidet, & alter iniustè ab alio, quam ab aduersario: tunc iustè possidens obtinebit, & aduersarius condemnabitur ad ea, quæ supra in primo casu retulimus. ita docuit Bar. in d.l.si duo in prin. nu.4.ver.idem si vnus.ff.vti posside.& Bal.idem scripsit in sua disput. Accusatus de vi turbatiua, colum. vlt.versi.quarto modo.Io.Fabri in §. retinendæ, nu.26. ver. In quo casu, insti. de interdict. & respondit Ruin. consi.28.nu.5.in fi.lib.4. Dissentire tamen videtur Bero, consi.47.nu.4.lib.3.

Quartus est casus, cum vnus iustè possidet, & alter iniustè a suo aduersario: tunc iustè possidens obtinet, & aduersarius condemnatur, vt supra diximus: ita Bart.& cæteri relati.& Ruin.d.consi.28.nu.6.lib.4.

718 Quintus est casus, cum † ambo iustè & eadem ex causa possident, & possessio in omnibus æqualis est, eo excepto, quod vnus suam possessionem melioribus atque validioribus probationibus probauit: tunc is, qui melius probauit, obtinet. ita omnes scribūt, vt Bart. in d.l. si duo, in prin.num.4.ver.quandoque vter.ff. vti possid. Orianus in rub.de causa poss.& proprie.colum.10.ver. tertia conclusio. Fel. in c.licet causam, num.8.& ibi Decius num.9.de proba. Ang. Are. in §.quadrupli.num.49. ver.si verò testes, insti.de act. Cur.Sen.consi.73. Magnifice vir.colum.4.uersic.aduertat. Barba.consil.25.colum. 3.lib.4.Soc.Sen.consi.54.num.13.lib.4.Ruin. consil.28. num.5.& consi.92.num.7.lib.4. Afflictus decis.363.nu. 2.6. Soc.Iun.consi.159.nume.13. lib.3. Bellonus consil. 11.nume.16.& Craue.consi.6.num.50. Ea est huius sententiæ ratio, quod vbi cætera paria sunt, probationes illæ meliores & efficaciores ita obscurant atque debilitant minus efficaces, vt minus veræ credantur, vt mirum minimè fit, si is, qui melius probat, obtinet. l.ob carmen.§.vlt. ff.de testib. Quod non solum in iudiciis possessoriis, verum etiam in petitoriis locum habet, vt ibidem annotauit Bartolus probationes † autem meliores

719 & efficaciores quæ sint lōgum esset recensere: multum in his iudicis arbitrio tribuitur. d.l.ob carmen.§. vlti.& in specie respondit Barb.consi.25.colum.3.lib.4.creditur efficacior illa probatio, quæ fit testibus honestioribus & dignioribus: ita tradunt Bald. in l.testium, num. 21. versic. secundò dico. C.de testib.& in specie nostra idem Bal. in sua disput. Accusatus de vi turbatiua, colū. vlt.ver.secundo casu. Cur.Sen. in tract.de testibus, conclus.16.& idem d.consi.73.colum.5.uersicu.ad tertium motiuum. Barb.consi.25.colum.2.versic. stat ergo lib.4.

720 Ruin.consi.53.num.6.lib.4.qui ob id respondit, † testes non subditos ad probandam quasi possessionem iurisdictionis anteferri testibus subditis.& Alex.consil.88.nu. 6.lib. 5. ac Bald.d.disputatione, credunt testes vicinos

721 esse meliores. ita pariter efficacior† est probatio quæ fit testibus verisimiliora testificantibus. d.l. ob carmen.§. vlt.& scribunt in specie Ancha.consi.278. Afflictus decisi.363.nu.6. Bellonus consi.11. in fine. & Bero. in c.licet causam, nume. 50.57.de probat. Est etiam efficacior

722 † probatio illa, cui lex assistit, quam sit illa, cui lex resistit. Bal. d. disput. Accusatus de vi turbatiua, col.vlt.ver. quinto modo.& Ias. in l.naturaliter.§. nihil commune. num.38.de acq. poss. Est etiam efficacior probatio, cum vnus habet plures testes, quam alter. Bero. in d.capit.licet causam, nume.56. versi. quarta conclusio. de proba. Propterea scriptū reliquit Bal. in l.arborib.§.si agrum. ff.de vsuris. quod si duo testes deponunt, vnum ex contendentibus arasse, & coluisse prædium, & duo alii testes deponunt, aduersarium fructus percepisse, præferri testes hos de fructuum perceptione deponentes. cū Baldo responderunt Barb.consi.25.colum.2.versic.facit quod.lib.4.& Ruinus consi.53.num.7.lib. 4.quo loci recenset Baldum alio in loco aliter sensisse. Et in specie nostra.idem sensit Bal.in d.c.licet causam.num.30.versi. nota tamen, quod si duo.de probatio.ubi rationibus hoc egregiè comprobat, & ibidem Barba. nume.55.qui dissentit.

723 Sextus est casus, cum † probationes omnes æquales sunt, sed dubitatur de dignitate: tunc testes rei conuēti digniores præsumuntur, ob id in dubio is debet obtinere: ita in specie scribit Alexan. in additionib. ad Bartolum, in l.si duo in princip.nume.4. in additione quæ incipit, sunt æquales. ff.uti posside. quo loci testatur, se in foro ita obseruasse. Idem Alex.consi.99. num.14.lib. 5. Confirmatur, quia in dubio pro reo pronunciandum est. l. Arianus.ff. de actio.& obliga.& l. fauorabiliores. de regu. iuris. & paulò infra dicemus. Verum dubia est admodum hac in specie Alexandri traditio, quādoquidem in hoc iudicio ambo † actoris, & ambo rei personam sustinent, uterque enim possidere contendit, ut iā supra suis locis diximus. Præterea, si uera foret hæc doctrina, facili negotio, maxime controuersa possessionis quæstio, quam foret aliqui, aliqui uerò alia via terminādam dixerunt diffiniri posset.

724

725 Septimus est casus, cum † probationes omnes æquales sunt, tam numero, quam dignitate, tunc si unus probat suam possessionem esse antiquiorem illa aduersarii obtinebit: ita Baldus in sua disputa. Accusatus de vi turbatiua. colum. vltima, uersicu. Secundo modo. Bartolus in l.si duo, in princip.num.4. versic.si uerò testes. ff. vti posside. Idem in consi.121.in quæstione.D.Croli, ad finem, lib.1. Ancha.consi.866.& 305. ubi Alexan. consi. 33.in fine.& consil.76.colum.1.lib.3.& consil. 88.nu.9. lib.5. Barbat.consi.25.colum.2.lib.4. Orianus in rub.de causa posses.& proprie.colum.10.uersi. quarta conclusio. Cur.Sen.consi.73.colum.4.uersi.aduertat. Soc. Sen. consi.54.nume.17.lib.4. Ruinus consil.53.nume.8.lib.4. Felynus & Decius in capit. licet causam, de probat. ille nume.8.iste nume.9. Afflictus decis.363. num.3. Gozad. consil.86.nume.septimo. Cur.Iun.consil.168.nume.32. Ripa lib.2.responsi.vlt.in fine. Parisi.consi.126.nume.4. lib.4. Soc.Iun.consi.149.num.25.lib.1. Boer. in d. cap.licet causam.num.51.de proba. Maranta in praxi iudiciorum parte 4.distinct. 7. nume. 17. Hieronymus à Monte in Tracta.de finib.regund.capitu. 67.numero secundo. Riminal.consi.201.nume.9.lib.primo. Craue. consi. 248.numero 6. Plotus in l.si quando. nume.99. Covarruuias Didacus libro Pract. quæstio.cap.17.ad finem. Ea est ratio, quod est quo duo in solidum, possidere eodem tempore non possunt. l. tertia. §. ex contrario. ff.de ac-

726 quirenda possessione. recentior illa † possessio clandestina præsumitur. dicto capitu. licet causam. de probatio. non ergo ad obtinendum, in hoc interdicto prodesse potest, imò Socyn.Sen. consilio 15.numero quarto, libro quarto. post Bartolum, in d.l.si duo.& Baldum in d. disputatio. Accusatus, de vi turbatiua, respondit, idem esse, cum probans antiquiorem possessionem paucioribus testibus probat. Declaratur hic casus, ut non procedat, cum primus ille possessor sciuit secundum possidere, & eum possidere permisit, tunc prima

illa

illa possessio interrupta & deperdita dicitur, ita quod
secunda & iunior possessio præfertur, ita ad rem no-
stram declarant permulti, vti Alexand. ad Bartolum in
d.l.si duo, in princ.nume.4.ff.uti possid.in additio, quæ
incipit, sunt æquales, & clarius Felin. in d. c. licèt cau-
sam.nume.9.versi.limita tamen.& ibi Bero.nu.55.versi.
secundo limita. & ibidem aliam subiungit declaratio-
nem.His accedit Maranta.d.7.distin.nume.18.Soc.Iun.
consi.126.nume.30.lib.2.Possessio autem antiquior il-
la etiam iudicabitur, quæ diutius possessa est per se, &
suos antecessores, quæ tempora simul iunguntur l.Pom
ponius.§.cum quis de acquiren.poss.l.in tempus.ff.de
vsucap.Quod tamen in beneficialibus non obtinet, in
quibus possessio antecessoris non continuat in succes-
sorem.ita copiose Cosma.Gumyer in pragma.sanctio:
tit.de pacificis possesso. in glo. possedit. Boer. consil.
49.& fusius Gomes.in reg.cancellariæ de triennali pos
sessore.q.13.Rebuff.tracta.de pacificis possesso. nu.87.
ubi declarat in subrogato.

727 Octauus est casus, cum† probationes omnes æquales
in omnibus sunt, sed eorum unus probat possessionem
suam esse illa aduersarii antiquiorem, & aduersarius iu
niorem possessionem habens probat, se antiquiorem ti
tulum habere, nam adhuc dicendum est hoc in casu ob-
tinere habêtem possessionem antiquiorem; ita egregiè
Bald.in l.data opera.nu.68.C.de ijs qui accusa.nô poss.
idem in disput.Accusatus de ui turbatiua.col.vlt.uersi.
tertio modo.Alexâ.consi.88.nu.12.lib.5.Decius & Be-
roius in c.licèt causam, ille nu.9. versi.& ista conclusio.
iste nu.51. de proba. idem Beroius consi.49.nu.3.lib.3.
Gozad.consi.86.nu.12.Curt.iun.consi.168.nu.32.Ma-
ranta.d.dist.7.nu.17.& Natta consi.419.nu.10.lib.2.&
Hier.a Monte in tract.de fin.regun.c.67.in fi.& Ioã.Ba-
ptista Ferret.consi.7.nu.4.

728 Nonus est casus, cum probationes † æquales omnino
sunt, sed vnus probat antiquiorem possessionem sine
titulo, alter verò iuniorem cum titulo, hoc in casu ob-
tinere adhuc debet, qui possessionem antiquiorem pro
bat. ita visus est sentire Bart.in l.si de eo.§. ult. in fin.ff.
de acquir.posses.Alex.consi.88.nume.12. ad finem.lib.
5.Ruin.consi.53.colum.vlt.lib.4.Afflict.decis.363.nu-
me.4.Curt.Iun.consi.168.nume.52.Socin.Iun.consil.
146.nu.18.lib.1.Felin.& Bero.in d.cap.licèt causam.il-
le nume.9.uer.aduerte etiam.iste nume.54.uer.amplia.
de prob.Idem Bero.in consi.11.nume.16.lib.1. Claud.
Mermerius in repe.l.naturaliter. §. nihil commune nu.
93.ad finem.de acq. posses. Nec enim hoc in casu pro-
dest titulus.Riminald.consi.219.nu.46.lib.2.quod pro-
bat d.c.licèt causam. de cuius interpretatione & sensu
non parum dubitauit Rubeus in d. §. nihil commune.
nu.179.Accedit ratio, quam perpendit Io.Fabri.in §.re
tinendæ.nu.27.uer.sed fortè.instit.de actio. quod scili-
729 cet† titulum habens occupare potuit vi, vel clam, quod
sequenti casu dicam. Admonent tamen relati scriben-
tes, hunc antiquiorem possessorem allegare debere pos
sessionem sui aduersarij esse clandestina respectu suæ.

730 Declaratur primò hic casus† vt non procedat in be-
neficialibus, in quibus antiquior possessio sine titulo
non antefertur illi iuniori titulatæ, ita decisum fuit in
ampliss. senatu Subalpino, ut auctor est eruditiss.Osas-
cus decis.55.nume.4.post Butrium in c.in causa. colum.
16.de caus.poss.& proprie.& in cap.in literis. colum.6.
ver, & idem puto.de restitu.spoliato.Et idem respondit
Ioan.Baptista Ferret.consi.7.nume.3. Ea est ratio, quia
beneficiû sine canonica institutione retineri nô potest.
cap.1.de eo qui amitt.in posses.caus. rei ser. in 6. cap.1.
731 de regu.iur.in 6.& ob id† causa beneficiorum possesso-
ria dicitur habere annexã causam proprietatis. id quod
contingente in remedio reintegrandæ & attentatorum
scribit Osascus ibi.& à me latè satis fuit declaratum in
tract.de recuper.posses.Remedio 15.q.36.& remed.vlt.
q.4.nume.32.

Declaratur secundò, vt non procedat, cum is qui an-
tiquiorem possessionem allegat, de præsenti non possi-
det, nam tûc sua illa antiquior possessio nihil ei prodest,
ita responderunt Alex.consi.23.ad fin.lib.6.& Soc.Iun.
732 consi.126.nu.30.lib.1. Quibus infertur declaratio †ad
statutum Brixiæ 98. in ciuilibus, sub rub. de antiquiori
possessione. quo est constitutum antiquiorem possesso-
rem præferri iuniori etiam habêti titulum, intelligi de-
bet statutum de antiquiori possessore, qui etiam de præ
senti possidet, saltem ciuiliter. Nam si nullo modo pos-
sideret, vt quia esset spoliatus, alio remedio, quam ex il
lo statuto ageret. Nec aduersatur quod statutum illud
loquitur per uerba temporis præteriti, quæ priuatio-
nem de præsenti inferunt. ibi, se possedisse, quia pos-
sunt verba hæc referri ad possessionem naturalem, vt
& illa, & ea petat, petat scilicet naturalem, si ergo
vtraque careret, non vinceret titulatum possessorem
iuniorem.

733 Decimus est casus, cum† vtriusque probationes æqua
les sunt, & vterque etiam probant possessionẽ æqualis
temporis, sed vnus probat titulum, alter verò non, tunc
iustum titulum ostendens obtinet, ita* vno ore scribût
omnes, vti Bar.in d.l.si duo in prin. nu.4. ver. sed vter-
que.ff.vti posside. post Iacob.de Are.Butrig.& Cynum
in l. vnica.C.eod.Baldus in sua disputa. Accusatus de vi
turbatiua col.vlt.ver.tertio modo.idem in l. qui accusa
re.in fine.C.de eden.& in l.ordinarij.nume.7.C. de rei
vend.idem consi.445.Qualiter probentur penitentiæ.
ad finem.lib.5.& in cap.licèt causam. nu.30. de proba.
Ioan.Fabri in §.retinendæ.nu.37.insti.de interdi. & ibi
Ioan. à Platea col.3.ver.ad quintum Sali.in l. vnica col.
9.ver.& quia dixi.C.vti posside.Orianus in rub.de cau-
sa posses.& propr.col.10.ver.quinta côclusio.Pract.Pa-
pien.in forma libelli pro possessiône turbata in uerbo,
ad cessandum.nu.4. Curt.Sen. consil.73.Magnifice vir.
colum.4.uer.aduertat, & col.5.ver.ad tertium motiuû.
Barba.consi.25.colum.3.lib.4.Ruin.consi.53.num.4.&
consi.92.nume.11.lib.4.Ias.consi.148.nu.2.lib.4.Socin.
Sen.consi.15.nume.4.lib.4.Feli.& Bero. in cap. licèt cau
sam.ille nu.9.ver.quarta causa. iste nu.51. uer. quartum
est, de proba.Gozad.consi.76.nu.6.Cur.Iun.consi.108.
nu.25.Paris.consi.107.nume.80.& consil.112. nume.78.
lib.1.Neuiz.consi.79.nu.30.& consi.80.nu.14.Ias.& Ru
beus in l.naturaliter.§.nihil commune de acquir. poss.
ille nu.39.iste nume.178.& ibidem Mermerius. nu.93.
Hier.a Monte in tract.de finibus regun.cap.67. nu.5.q.
239.col.7.& Craue.consi.258.nu.20.Ea est ratio quia il
734 le, qui† titulû hêt, potiora iura habere dr.l.2.C. de edic.
diui Adria.tol.d.c.licèt câm & ibi Bal.nu.30.scribit, ex
antiquitate tituli præsumi possessionẽ antiquiorẽ, & ex
735 eo titulo possessionẽ subsecutã. Hinc fit, vt† articuli &
depositiones de ꝓprietate in hoc iudicio non sint im-
pertinentes, quod in specie annotarunt Bal.in d.dispu-
ta.Accusatus de vi turbatiua, col.vlt.versi.tertio modo,
& Orian.in d.rub.de causa posses.& prop.col.10.ver.ex
quo sequitur, qui eiusdẽ sententiæ recenset Bal.in l.si de
eo.§.1.de acquir.poss.& Bal.in l.ordinariu.C.de rei vẽd
Soc.Iun.in l.naturaliter.§.nihil côe.nu.145. de acq.pos.
Nec hinc relatæ côi sententiæ aduersatur illa côsidera-
tio Io.Fabri in §.retinendæ.nu.37.insti.de interdi.dum
ex l.si duo.in prin.ff.vti possid. sentit hanc opin. veram
non videri.qa qui habuit titulum, occupare potuit vi,
vel dolo ab alio, qui rẽ tûc possidebat, nô inquã obstat
hæc ratio si præsupponimus æquales esse possessiones,
nec.n.in uno plus quam in altero dolus præsumitur, &
hæc Fabri côsideratio côuenit casus ꝓcedêti. Ad illud
ẽt aduertendû est, quod scribit Bar.in d.c.licet câm.nu
me.51.ver.illud vltimum, hoc intelligi cû verisimilitu-
do ex omni parte concurrit; alias secus.

736 Vndecimus est casus, cum† ambo titulum & posses-
sionem probant, sed unus probat titulum antiquiorẽ,
tunc probans titulum antiquiorem obtinet, atque ita

pro eo pronunciandum est.ita Bal. in d.disput. Accursius de vi turbatiua.col.vlt.versi.tertio casu.Claud.Mermerius in l.naturaliter.§.nihil commune.93.de acquir.possess. & Berous in c.licet causam. nume.55.vers. amplia.& num.57.versi. septima conclusio. Ea ratione primo, quod in pari causa præfertur qui melius titulum, probauit.at probans titulum antiquiorem melius probare dicitur,l.quoties.C.de rei vendi.iuncto d. c. licet causam. Secundo, quia is qui titulum antiquiorem probat, in dubio etiam præsumitur probasse possessionem antiquiorem, cum eam habuisse præsumatur ratione sui tituli, quem probauit, iuxta l.quædam.ff.de rei vendic.Bal.d.disputa. Accursius.col.vlt.& d.cap. licet causam.nume.30.& Catelia.Cotta doctiss. Iuriscon.in suis memor.in verbo, Possessio ciuilis.Curt.iun.consi.108.

737 col.vlt.Hæc † prioritas tituli vel data instrumenti,& rescripti, vel testibus constare potest, vt scripsi lib.2.De arbitrarijs iudicum.casu 48.nu.2.3.4.Probari etiam potest hæc prioritas confessione aduersarij.ita glo.in cap. duobus.in versi. si non apparet.de rescript. in 6. quam ibi omnes probarunt.& in specie nostra Franc. de Marchis,q.1149.in fi.par.1.Illam quoque secuti sunt Felin. in cap.olim.col.vlt.versi.limit.4.de rescrip.Boer.q.193. num.4.& Rebuffus tract.de pacifi.possess. nu.194. Hæc enim confessio solum hic titulum confirmat, non autem inducit.

738 Duodecimus casus est, cum † ambo parem possessionem, & parem titulum probant, sed vnus melius probat titulum: tunc hic melius probans titulum antefertur.ita Bero.in d.c.licet causam.num.57.vers. sexta conclusio.& confert textus in cap.ex insinuatione, vbi docto.de procur. Quo adductus censuit Rebuffus in commentarijs ad consti. Regias Galliæ,tomo tertio, titulo de materijs possessorijs,art.2.glo.6.num.7. iudicem ex duobus de possessione contendentibus eum debere in possessionem manutenere atque conseruare, quem meliorem titulum suo iudicio habere iudicabit. Quod etiam in beneficialibus procedere intelligit Franc.de Marchis,q.149.nu.2.par.1.post Felin.in cap.capitulum sanctæ crucis,col.pen. versic. sed in contrarium.de rescrip.qui Cardinalem recenset in d.c.licet causam.col. vlt.de probatio. Quando vnus titulus sit altero melior declaraui in commentarijs. De arbit.iud.lib.2. casu 48. vbi nouissime alia addidi ex Rebuffo in tract. de pacificis possess.nu. 368. & in praxi benef.in 2.par.signaturæ.nu.10.& aliqua scripsi in tract. de adipiscen.possess. remed.4.q.92.

739 Decimustertius ac nunc † vltimus est casus, cum omnino pares sunt vtriusque probationes, & ambo uel nullum titulum ostendunt, uel ambo adeo parē ostendunt, ut probabiliter ignorare possit iudex pro quo sententiam ferre debeat. Hoc in casu maxime dubitāt Doctores.quæ sint iudicis partes. De prophanis est dubium, cum ambo nullum titulum ostendunt. At in beneficialibus est clarum, quia uterque est condemnandus,& ab eis auferri debet beneficium. ita Card.in c.licet causam.de proba. Fel.in c. Capitulum S.Crucis,col. pen.ad finem.de rescr.De cæteris, ergo videamus, quæ sit iudicis officium.

740 Vna fuit opinio eorum, † qui dixerunt iudicē pronuntiare debere, vti possidetis, ita possideatis, atque ita neuter vincit, nec uincitur. Quam quidem opinionem probari credunt in l.si duo.in prin.ff.uti possid. Verum eo loci dissentit Bar.nu.4.vers.sed si nullus,& ante gl. l.unicæ.C.vti possid.in c.licet causam, de probat.& ibi Imol.nu.13.& Bero.nu.59.vers.alia sunt.Igneus in l.1.§ si cū omnes.nu.31.ad fi.ff.ad S.C.Syllan. Boer.d.q.239. in prin.& nouissimè Franc.Samientus lib.1.selectæ interpret. c.13.nu. 6. Ea est ratio aduersus primam hāc opinionem, quod sententia hæc incerta diceretur.contra l.vlt.C.de sent. quæ sine cer.quan.& §.curare.instit.de actio. Rursus ex ea sententia daretur contendentibus occasio veniendi ad arma, quod iudex ferre non debet.l.æquissimum.ff.de vsufruct.Nec aduersatur.d.l.si duo, quia loquitur (vt Bar.Imola, & Berous scribunt) cū iudex pronūciat vtrūq; possidere, diuersa possidēdi specie, vt quia unus possidet, ut fructuarius, alter vt proprietarius.nos verò loquimur cū ambo pbāt insolidū possidere eadē specie possessionis: nā istud possibile nō est nec iure naturali, nec ciuili. & ob id hoc modo iudex non potest pronuntiare, quoniā impossibilitatem sententia contineret, vel saltem aliquod inconueniens pararet. Hinc infertur, veram non esse, nec admittendam

741 † cautelam, quam Cæpolla cautela 100.Nota diligenter, attulit ex Rogerij sententia, quam probat Spec. cul.tit.De petitorio & possesso.nume.34.quam bonam etiam dixit Imola. d.cap. licet causam. nume.24. & ibi Barb.nume. 160. quod possessorum alter hoc casu possessionem armis bene munitus ingrediatur, & in ea se tueatur, quam quidem cautelam in specie reiecit Boer. d.q.239.col.1.versic.Alij, vt Rogerius.post Alber. in l. vnica.C.vti possid.& eandem improbat Bald. in c.licet causam,nu.35.de proba. quo loci eiectum docet, quo vti debeat remedio, vt restituatur.

742 Secunda fuit opinio † eorum qui dixerunt, iudicem debere sequestrari facere possessionem apud alium, ne contendentes ad arma deueniant, iuxta d. l. æquissimum. de vsufructu, quam quidem opinionem probauit Iacob.Butrig.Illud etiam addit Iacob. de Arena in l.vnica.nu.11.C.vti possid.iudicem hoc in casu non debere ferre aliquam sententiam, cum ei de causa non liqueat.iuxta.l.diuus.ff.de offic.præsid. & l. si de meis.§. vlt.& l.seq. ff.de arbit. Quocirca (ait ille) solum poterit præcipere contendentibus, ne alter eorum accedat ad possessionem, sed qui ius sibi in proprietate credit, experiatur in petitorio iudicio. Ab hac Butrigarij opinione non dissentit Igneus in l.1. §. si cum omnes. nu.25. ff.ad S.C.Syllan.Cæterum a Butrigario dissentit Bar.in d.l.si duo.in princ.nume.4. quem sunt secuti Bero.in d. c.licet causam. nume.58.de probat.& Zuchard.in l.vlt. nume.134.C.de edicto diui Adria. tollen. ea ratione, quod incognitū adhuc erit quis possideat, & quis non, atque ita ignorabitur quis in iudicio petitorio actoris partes, & quis rei conuenti sustinere debeat.Quod autem ait Iac.de Arena, etsi aliquam in se æquitatem habeat, attamen in maxime ceruicosis non leue scandalū parere posset, si quidem eorum nemo (nisi eorum alter rem apertè claram haberet) actoris partes suscipiet, & armis res tractabitur. In beneficialibus facilius sequestro locus esse potest, ut in specie huius iudicij sensit Franc.de Marchis.q. 1149.num.3. parte 1.post Archid. in cap. quia res, 11.q.1.

Non enim tantum uersatur periculum scandali in his, ut in prophanis, cum facilius clericos duræ ceruicis iudex ecclesiasticus continere possit, laicus laico.

743 Tertia fuit opinio, quod † forte hæc quæstio dirimi debeat, iuxta.l.in trib.ff.de iud.& l.vlt. in princ.C.commu. de leg.quā sane opinionem in specie probauit gl. in c. licet causam, in verbo, vti possidetis.de probat.quā ibi communē dixit & probauit Fel. ibi. nu. 44.qui scribit, hoc factū solum fuisse, vt sciamus quis actoris, & quis rei partes sustinere debeat, eandē probauit & Berous. nu.59. post Deci.nu.28. & esse frequentiorē opinionē cēsuit Igneus, in l.1.§.si cū omnes.nu.35.ff.ad S.C.Syl. Verum hanc opinionem reiecit glo.l.vnicæ.C.vti possid. Bar.in d.l.si duo, in prin.nu.4.in fi.ff.eo.Bal.in d.c. licet causam. nume.27. & Ioan. Fabri in §.retinendæ, nu.77. prope medium. instit. de interdict. qui testatur hanc opinionem communiter a canonistis reijci, & permultos recenset Tiraquel. de iure primogeu. q.17. opinione prima, nume.91.& verè ab hac dissentit, & Igneus dicto §. si cum omnes. nume.36.37. & ibidem numero 29. 30. multa considerat. Ea ratione vtuntur, quod hæc non iuris, sed facti quæstio est.at † quæstio-

744 nes

nes facti sorte non terminantur l. duo sunt Titij. ff. de te-
sta. tutel. cum tamen quæstio iuris dirimi valeat. d. l. in
tribus. ff. de iudi. & l. ult. in princ. C. commu. de lega. &
alia his similia congerunt. Felin. & Tiraq. præcitatis lo-
cis. Nec aduersatur quod scribit Bero. dicto nume. 59.
hanc non esse quæstionem facti, sed potius iuris, cum
sit disputatio possessionis, quæ & in acquirendo, & in
retinendo plus iuris, quàm facti habet. l. 1. & l. posses-
745 sio. ubi glo. & Bartol. ff. de acquiren. posses. Si quidem†
uerius est facti & non iuris esse, quis sit in possessione,
quemadmodum scribunt omnes in l. stipulatio ista §.
hæc quoque. ff. de verb. obliga. Non etiam officit, quæ-
stionem facti maximè arduam atque difficilem sorte
dirimi posse. ex sententia glossæ in capitu. non exem-
plo. 26. quæstio. 2. quandoquidem nec hoc iure proba-
746 tur. Accedit, hoc †iudicium à iudice ita diffiniri pos-
se, cum ab eius persona, secus si a contendentibus pen-
deat, nec enim licet sorte dirimere, nisi contenden-
tes ipsi consentiant. ita in specie hac docuit Ioan. An-
dreæ in dicto cap. licèt causam. colum. vltim. de proba.
omnes in l. vlt. C. commu. de legat. & Tiraq. d. opinione
747 prima. nume. 94. †In possessoriis beneficiorum, absolu-
tum est, controuersiam sorte dirimendam non esse. ita
sensit Felinus in cap. capitulum sanctæ crucis, colum. pe
nult. in fi. de rescrip. post Card. in c. licèt causam. colum.
pen. uersi. ex his remanet, de proba. dum relatis casibus
beneficiariis, subiicit in prophanis ex opinione aliquo-
rum locum esse sorti, innuens in beneficiariis de sorte
non quærendum.
748 Quarta fuit opinio, quòd † iudex debet in causa su-
persedere, atque ita partes contendentes dimittere: ita
Specu. in titu. de petitorio & possessorio. §. 1. nume. 32.
ver. & nota. & refert Boer. quæst. 239. colum. 1. versicu.
A. ij, vt Speculator. Hanc visi sunt probare Bald. in l. 3.
C. de sent. & interlocut. omn. iud. & Imola in cap. licèt
causam. nume. 24. de probat. Quæ sanè sententia, vel ex
eo confirmari potest, quod respondit Vlpianus in l. idē
Pomponius. aliàs, si de meis. §. vlt. ff. de recep. arbit. Pro-
inde (inquit ille) si forte vrgeatur a Prætore ad senten-
tiam: æquissimum erit, si iuret sibi de causa nondum li-
quere, spacium ei ad pronunciandum dari. Hic etenim,
ob probationum concursum & ambuitatem de causa
uerè non liquet; videtur ergo posse supersedere & con
tendentibus dimissis in tempus iudicium differre. Ac-
cedit in his dubiosis & inexplicabilibus quæstionibus
(quas Græci Antisriphontas appellant) ita aliquando
a sapientissimis Græcorum iudicibus pronunciatum
749 fuisse scio inter † Protagoram Sophistarum acerrimum
& Euathlum eius discipulum. Cuius rei meminit Gel-
lius lib. 5. noct. Attica. cap. 10. qui scribit, iudices audita
dubia & inexplicabili quæstione, rem in iudicatam re-
liquisse, causamque in diem longissimam distulisse. Nō
750 dissimile fuit†iudicium Areopagitarum sapientissimo-
rum aduersus mulierem, quæ virum & filium, eodem
tempore, venenis clam datis, vita interfecerat, atque
id se fecisse confitebatur; dicebatque habuisse se faciē-
di causam, quoniam ille idem maritus & filius alterum
filium mulieris ex viro priore genitum, adolescentem
optimum & innocentissimum, exceptum insidiis occi-
dissent. ad Areopagitas re delata, illi causa cognita, ac-
cusatorem mulieris, & ipsam, quæ accusabatur, cente-
simo anno adesse iusserūt, auctores sunt Valerius Max.
lib. 8. cap. 1. & Gellius lib. 12. noct. Attica. c. 7. Huc per-
751 tinet quod memoriæ proditum est ab eodem † Gellio.
lib. 14. noctium Attica. cap. 2. dum scribit, se de re maxi
mè dubia pronunciasse, sibi non liquere. Quo sanè iu-
752 dicio†iudicandum fore censuerunt Angel. in l. non quē
admodum. ff. de iudic. quando non sunt adductæ pro-
bationes; & Alciatus in cap. 1. nume. 91. de offic. ordina.
cum vnum est iudici probatum, & alterum ex sua con-
scientia sibi constat. vt enim de re dubia pronunciat sibi
nondum liquere. Hoc idem iudicem nostrum facere
posse suadet Spec. nam ita dimittendo, ostendit sibi de
753 causa non liquere. Cæterum†ab hac opinione in specie
dissentiunt Lanfrancus Orian. in rub. De causa posses. &
proprie. colum. 10. ver. sexta conclusio, & Io. Igneus in
l. prima. §. si cum omnes, nume. 33. ff. ad S.C. Syllanian.
Quæ sanè opinio nec mihi probatur, quandoquidem
iniudicata causa hæc scandalum aliquod inter conten-
dentes parere posset. Accedunt rationes illæ, quibus cō
futaui primam opinionem, à qua hæc verè non distat.
Exempla verò ex Vallerio & Gellio recitata, etsi ad rē
conferre videantur, attamē illis ita pronūciare placuit,
quod secus pronunciari poterat, id quod hic non omni
754 nò contingit. Quod autem†ex d. l. idem Pomponius. §.
vlti. diximus, procedit, cum probationes aliquæ factæ
non sunt. ita vt nec vno, nec altero modo de veritate
constare potest, at secus hic. Et illam Angeli & Alciati
opinionem improbauit Didacus lib. 1. varia. resolu. c. 11.
nu. 9. ver. septimo sunt.
755 Quinta opinio est, iudicem†debere eam possessionē
in medio diuidere, & partem vni & partem alteri assi-
gnare. Quam quidem opinionem probauit Bart. in d. l.
si duo. in prin. nu. 3. ver. & sic mihi, ff. vti posside. & cum
eo Dyn. in l. Titiæ textores, ex illo tex. ff. de leg. 1. quo lo
ci Albericus scribit, ita Bononiæ ex facto quandoque
fuisse obseruatum. idem docuit Salic. in l. vnica, colū. 7.
versi. nunc reuertor. C. vti posside. Ang. Aretin. in §. qua
drupli, nu. 49. institu. de actio. Pract. Papien. in forma li
belli pro turbata possessione, in verbo, ad cessandum,
nume. 4. Bald. in cap. in nostra, nume. 9. de testib. Idem
censuerunt Vincen. vt refert Abbas in d. cap. licèt cau-
sam, nume. 12. & ibi Aret. nu. 82. Deci. nu. 15. & Beroius,
nu. 59. versi. quarta fuit. de proba. & Ioan. à Platea. in §.
retinendæ, col. 3. in fine. institu. de interdict. Ea ratione
756 vsi sunt, quia si duo † fructuarii sunt in fundo, quippè
quòd cuilibet relictus sit vsusfructus insolidum, certè
ij facerent sibi partes per concursum, & vterque erit
in possessione pro dimidia. l. vlt. in princi. ff. vti posside.
Idem dicimus in duobus legatariis, qui per concursum
partes sibi facerent. Hoc idem & in duobus institutis
diffinierunt Imp. l. & hoc Titius. ff. de hæred. instituē. &
§. vltim. insti. eo. latè Tiraquel. tracta. De iure Primige.
quæstio. 17. opinione 4. nume, 9. Quemadmodum ergo
in illis casibus diuisio hæc ob probabilem dubitatio-
nem admittitur, ita etiam in casu nostro dicendum est,
cum duo vel æqualem vel nullum titulum ostendunt.
Nam ambo titulum à iure gentium habere videntur,
quasi occupauerint rem vacantem, & quæ in nullius
bonis erat, cum dominus non appareat. Quocirca pro
nunciabit iudex utrunque istorum communiter possi-
dere, & pro indiuiso, & diuident, si eis visum erit. Si
verò eorum vnus, vel ambo petitorio iudicio experi-
ri voluerint, vicissim vnus contra alterum poterit:
quemadmodum conceditur in ea l. si duo, quando iu-
dex pronunciat vnum possidere naturaliter, alterum
ciuiliter: nam (vt ibi glossa declarat) vnus contra al-
terum vicissim agit. Verum hæc ratio eo casu proce-
dere posset, quo testes essent compatibiles: ita quòd
effici possit, vtrunque pro parte possidere, ut puta si exa
minati hinc inde testes affirmant, vidisse hos conten-
dentes possidere: nec exprimuat, an insolidum, vel
pro parte. Posset equidem hoc casu procedere hæc opi-
nio, quia intelligere facilè posset iudex, pro par-
te possedisse, tum ex relata ratione, tum etiam ut te-
stes inter se conueniant, iuxta capitu. cum tu, de testi-
bus. Procedere etiam posset hæc Bartoli & sequacium
opinio, quando possessio talis foret, quæ insolidum
à duobus possideri posset, vt in quasi possessione ca-
stri, iurisdictionis, ac similium: quemadmodum in spe
cie declarat Ioan. Fabri in §. retinendæ, numero. 27.
versicu. si verò, institu. de interdict. qui subiungit pro-
cedere, nisi deductum atque capitulatū fuisset, quòd
solus & insolidū possidere. Sed tota in eo versatur diffi-

cultas, cum hinc inde interrogato testes affirmāt quod vterque possedit, & insolidum, ita quod discerni non potest, quis verus possessor fuerit, & necesse est testes, vnius partis falsum dixisse ex quo duo insolidum eodē tempore rem vnam possidere non possunt, l. tertia. §. ex contrario. & §. si pluribus. ff. de acquirenda possessione.

757 Hoc inquam casu minus rectè visus est sentire † Bartolus, quemadmodum, hæc perpendens, illi aduersatur Baldus in l. tertia, nu. 1. versi. sed dubium. C. de senten. & interlocu. om. iud. & consil. 251. Sententia, colum. 3. ver. illud constat. li. 5. cum Baldo senserunt Imola & Felynus in d. cap. licet causam, ille num. 45. iste nume. 44. de proba. Igneus in l. 1. §. si cum omnes, nu. 33. ff. ad S. C. Syllania. & Oria. in rub. de causa possess. & proprie. colum. 10. versic. sexta conclusio. In beneficialibus cessat disputatio cum in illis diuisio hæc non admittatur. ita Geminia. in c. eum, qui col. pen. de mit. in poss. in 6. post Hostien. & alios Franc. de Marchis. q. 1159. nu. 3. parte 3.

758 Sexta fuit opinio, quod † reus absolui debeat. Hanc probarunt Baldus in sua disputa. Accusatus de vi turbatiua, colum. vltim. versic. 4. casu. Albericus in l. Titiæ, textores. de leg. secundo. & ibidem Lancel. Decius colum. pen. Idem respondit Baldus in consi. 251. Sententia quam tulimus, lib. 5. quo loci respondit pro Papiensibus aduersus Derthonenses, pro oppido, Gagnani. idem firmarunt Cynus, in l. vnica, columna tertia. C. vti possid. & ibidem Ioan. Fabri & Alber. nume. 12. Hostien. & Butrius in d. cap. licet causam, ibi Imola. num. 24. de probat. Orianus, in rubr. De caus. possess. & proprie. colum. 10. versic. Ego autem, inquit. hanc opinionem esse intrepidè tenendam. Idem respondit Corneus consi. 282. lib. 4. Hanc opinionem æquiorem esse scribit Boerius q. 229. nume. 4. versi. tamen maior pars. qui testatur ita decisum fuisse in consilio Burdegalensi. Affirmat quoque Ioan. Fabri in §. qui autem. insti. de interdict. Galliam seruare consueuisse opinionem hāc. Huic quoque assentire visus est Franc. de Marchis. quæstio. 1149. num. 3. parte prima. & Beroius in dicto capit. licet causam, num. 59. ad finem. Quæ sanè opinio probari videtur in l. inter pares. ff. de re iud. & in l. Iulia Petronia. ff. de manumiss. testam. verum duo hæc iura fauore libertatis procedere scriptum reliquit Boerius dicta quæstio. 239. num. 4. qui etiam ait l. si pars. ff. de inoff. testamen. procedere non ex sola persona rei, sed ex causa testamenti, pro quo in dubio iudicandum est. Quocirca

759 ca melius cōfert, quod dicere solemus † reos esse in dubio absoluendos, ex l. Arianus. ff. de actio. & oblig. l. fauorabiliores. de regulis iuris. & respondit Decius consi. 564. num. secundo. quod vbi pares sunt probationes, reus absoluendus est. & pulchrè his similia scribunt Neuiz. lib. 6. Syluæ. nup. num. 47. & Marsil. singu. 90. Orian. verò quem supra retuli inquit hanc opinionem probari ex cap. ex literis, de proba. quo probatur, quod existentibus paribus probationibus actoris & rei confusio fit. Quo stante. sequitur quod actore nō probante reus absoluitur. l. qui accusare. C. de eden. Verum diluitur hæc ratio ex his, quæ nunc subijciam. Hæc ergo opinio verè solum procedere potest, vbi constat, quis actoris, & quis rei partes sustinet. At contra, cum ambo contendunt, quoniā æquè vnus ac alter (vt iam diximus) actoris partes sustinet. Nec adhibenda est differentia, quod vnus prius ad iudicium prouocauerit. Illud enim non

760 facit, vt is † actor, & aduersarius reus dicatur, quemadmodum dicebat Alexan. ad Barto. in d. l. si duo, in princip. nume. 4. in verbo, sequestrari in fine. ff. vti possidet. Franc. de Marchis. quæstio. 1148. num. 3. parte prima. &

761 Neuiz. consi. 80. nume. 36. siquidem † hoc quo ad ordinem iudicii procedit, non autem quo ad substantiam, ita in specie nostra rectè docuit Ioan. à Platea in §. retinendæ, colum. 1. versi. sed dic, quod illud. inst. de interdict. qui ob id ait, quod vterque iurat de calumnia, vterque satisdat, iudicio sisti, vterque probationes in medium profert. Quod sensisse Accursium in l. iudicium. ff. finium. regund. scribit, nec non Dynum in l. si duo. §. interdicto. ff. vti possidet. & Angel. in l. si duo. ff. de iudic. clarius glossa. & Docto. in l. duo iudices. ff. de re iud. ibi Iason. nu. 4. multos recenset affirmantes, ambo esse actores & reos, quo ad causæ decisionem. Idem docuit Io. Igneus. in l. 1. §. si cum dominus, nu. 31. ff. ad S. C. Syl. qui hac ratione à relata opinione recedit.

762 Septima fuit opinio † eorum, qui dixerunt iudicis arbitrio relinqui, vt is controuersiam, vt sibi æquius visum fuerit, diffiniat. ita sensit Baldus, in cap. licet causam, num. 28. versic. item non procedit. de probatio. in hanc opinionem adferens glossam in l. duo iudices. in glo. prima. ff. de re iud. cap. cum illud responsum intelligit in interdicto, vti possidetis, quasi iudici in re dubia arbitrium tribuat, quemadmodum Baldum ita voluisse eam glossam intelligere tradit Tiraq. in tract. De iure Primigen. quæstio. 17. opinione. 2. nume. 5. alia Baldi loca in id citans, de quibus mox dicemus. Hanc opinionem apertè ꝓbauit & Claudius Mermerius in l. naturaliter. §. nihil commune, nume. 92. de acqui. possess. Quorum quidem opinio, vel ex eo confirmatur, quod

763 in maxime dubijs gratificationi † locus est, vt multis, ostendit Tiraquel. d. opinione. 2. & Igneus d. l. prima. §. cum omnes, nume. 40. cum multis sequentibus, ff. ad S. C. Syllania. & Ioan. Baptista Asinius in l. vlti. ff. de religio. & sump. fune. Accedit, quod in dubiis iuris quæ-

764 stionibus facultatem habet † iudex eligendi quam mauult sequi opinionem. quemadmodum scripsi lib. 2. De arbitra. iudicum. casu 177. nume. 6. & casu 339. num. 19. Quocirca in his optimum esse habere iudicem amicum & fauorabilem scripsi in specie Franc. de Marchis. quæstio. 1148. num. 1. parte prima. Cæterum animaduertendum censeo, veram non esse horum interpretatum opinionem, quin & Baldus ipse dissentit, si rectè eius verba perpendantur, quæ minus diligenter à Tiraquello,

765 considerata fuerunt. Verè enim † Bald. consi. 420. Verba Principis, colum. 2. versi. sed si pari modo lib. primo. repetitum consi. 468. lib. 3. & consi. 445. lib. 5. dissentit, dum scribit in hæc verba, quæ hic adscribere placuit. Sed si pari modo fundant intentionem, potest iudex ex discretione motus animi sui, solo Deo inspecto, & non adhærendo per viam alicuius carnalitatis, vel amicitiæ vel alterius passionis, eligere quam partem vult obtinere, vt singulariter notatur. ff. de re iu. l. duo iudices. Sed si non vult adhærere, quia animus suus nō plicat se magis ad vnum quam ad alium, tunc habet locum disputatio illa de duobus pariter probantibus in vti possidetis, de qua notatur. C. vti possid. l. 1. Hæc Baldus. Cuius quidem verba innuunt in interdicto vti possidetis non esse locum iudicis arbitrio, dum vult, quod, si eligere negat iudex cui gratificetur, in causa dubia, eo arbitrio omisso iudicet vt in illo vti possidetis, sequitur Baldum sensisse, in iudicio vti possidetis non esse iudici datum arbitrium. Quocirca idem Baldus consi. 481. Verrente quæstione, colum. secunda. versic. alii dicunt. lib. 1. dum hanc opinionem de iudicis arbitrio in hoc iudicio refert, eam posteriore loco recenset, & aliis tribuit. quasi eam ipse non probet, iuxta ea, quæ tradunt omnes, in l. si idem cum eodem. §. vltim. ibi Iaso. nume. 3. in fine. ff. de iurisdictio. omn. iudicum. & Neuiz. lib. quinto. Syluæ nuptia. nume. 33. versicu. secundo limitant. Illud etiam ex Baldo, dicto consilio 420. adnotare conuenit,

766 iudicem † moueri non oportere vel amicitia, vel alio animi motu, sed Deum, solum spectare debere, & in eam partem inclinare, in quam eum ratio aliqua trahit. Et rectè certè, siquidem (vt adnotaui in commentariis, De arbitriis iudicum libro secundo, casu 339. numero 22. in tertia editione, quam nunc maiori diligentia, quam hactenus, factum sit adoramus) apud Deum, cordium occultatissimum scrutatorem, tutum

767 non esse opinor iudicem † illum, qui opinionum,

varietati

varietatis confisus pro amico, volens ei gratificari, sententiam fert. Et mecum sentit eruditissimus Nauarrus, in cap. si quis autem, nume. 130. de pœniten. distinct. 7. siquidem satis constat iudicem hunc aduersus animi dubietatem pronunciare, & exponere se periculo lædendi alterum, ac per consequens peccandi mortaliter, qđ iuri diuino repugnat. Non enim agere quis debet illud, de quod dubitat, an sit peccatum, vel non. Quandoquidem inquit D. Paulus ad Romanos capitu. 14. om

768 ne, quod † non est ex fide, peccatum est. capitu. quæret aliquis, de pœniten. dist. 3. Accedit conscientiam etiam erroneam ligare, vel ad sui depositionem, vel ad faciendum id quod illa suadet, quemadmodum admonet D. Thomas in prima 2. quæstio. 13. articu. 5. Cætera scripsi ad casum illum 339. Præterea non esse datum arbitrium

769 hoc iudici, vel ex eo constat, quod non potest † iudex, qui arbitrium amplum habet, vni auferre, vt alteri tradat, vt scripsi lib. 2. De arbitra. iudicum, quæstio. 48. sa-

770 tius foret † neutri possessionem adiudicare, & ab ea vtrunque exire iubere. Cum & in his maximè dubijs, quando de rei proprietate agitur interdum fieri consueuerit, l. si ita fuerit legatum, in princip. ff. de rebus dub. & permulta recenset Tiraq. in tract. De iure primige. quæst. 17. opiniones sexta. In quod obseruatum ali-

771 quando fuisse legimus ab † Aymone Comite Sabaudię. is a Venetis, & Genuensibus arbiter factus, cui adiudicanda foret insula Tenedon, quã Andronicus Genuensibus; Emanuel verò Venetis, qui eam, ædificata arce, munierant, tradiderat. Aymon, cognita inexplicabili controuersia iudicauit, vt dirutis locis, quę in insula Veneti munierant, neutra partium eam insulam possideret. auctores sunt Fulgo. lib. 8. capit. 2. & Egnatius lib. 8. cap. secundo. At, si secus fieri potest, hoc non probo. Quæ hactenus scripsi in prophanis procedũt, sed quid

772 † in beneficialibus? Et idem dicendum videtur. si quidem scribunt Geminia. in cap. eum qui, colum. penult. versic. quid si actor. de eo qui mit. in possess. rei seru. & apertius in specie hac Franc. de Machis quæstio. 1149.

773 nume. tertio. † iudicem non posse in beneficialibus vni partium gratificari. Nam fieri inde posset, si gratificaretur, vt illi concederetur vitiosus ingressus. Accedit, ꝙ

774 † gratificationi locus non est, nisi in casibus à iure expressis, ita Baldus in c. 1. col. pen. de aliena. feudi & Are. consi. 142. col. pen. versi. præterea dato. quos secutus est Tiraq. d. tract. De iure Primige. q. 17. opinione secunda. in fine. Hoc in iudice inferiori, quid in principe & superiore nunc subijciam.

775 Vltima est opinio eorum, † qui senserunt ad principem & superiorem esse recurrendum. Hęc opinio in beneficialibus probatur à Geminiano. dicto cap. eum, qui colum. penult. versicu. quid si de eo qui mitt. possess. & Franc. de Machis, dicta quæstio. 1149. in fine. uersicul. vnde secundum Hosti. parte prima, vel ad ordinarium secundum illos, recurri potest; quod intelligo cum ordinarius ea fungitur potestate, qua princeps & superior. Idem quod Geminia. & Franc. de Machis sensit in specie Ioan. Igneus in l. 1. §. si cum omnes, nume. 37. 38. ff. ad Senatusconsul. Syllania. qui scribit, principem & superiorem, vel ab eo delegatum in his gratiosis & bene-

776 ficialibus posse, cui vult † gratificari. In cæteris iurisdictionalibus, vt feudis idem censuit in specie Baldus in cap. licet causam, nume. 28. versi. uel si adsit copia, prinpis. de probatio. Et rectè ij, mea quidem opinione, senserunt, quandoquidem gratiæ & beneficia à principe, & superiore perdent, suum ergo est interpretari & discernere quorum vnus alteri præferratur. Dubium est, an idem in prophanis, & temporalibus agendum sit? Ego certè idem obseruarem. Nam etsi princeps & superior dominus non sit bonorum singularis personæ, vt scribunt, attamen suum est rixas & controuersias sedare & componere. quod vbi alia via præstare id non poterit, diuisione facta, partem vni & partem alteri assi-

777 gnabit, quemadmodum fecisse † Tiberium Cæsarem scriptum est in l. & hoc Titius. ff. de hæredita. institu. Ni si illi Principi, placuerit magis sequi exemplum illud

778 egregium, M. † Syluij Otthonis, qui postea imperauit. is cum in priuatam adhuc agere vitam, a duobus de finibus arbiter electus, agrum, de quo orta erat quæstio, ab vno eorum emit? & alteri contendentium dono dedit, atque ita inter ipsos litem sustulit. auctor est Fulgo. lib. 8. capitu. 2. Verum illud non prætereo, vix fieri posse, quin bene occulatus, doctus, & diligens iudex adhibito omni studio & prudentia, habito etiam peritissimorum consilio quin aliquibus coniecturis & præsumptionibus deprehendat quis in possessione potior sit: quemadmodum in re maximè dubia prudentissi-

779 mum † Salomonem obseruasse legimus in capit. Afferte gladium, de præsumptio. Regum 3. capitu. 3. & ita faciendum esse in maximè dubijs consuluit post Vlricum Ioan. Turrecremata in c. iudicem, col. pen. versi. & propter eandem 3. q. 7.

780 QVAERO octuagesimooctauò, † si reus naturaliter & ciuiliter possidet, actor verò nullo modo, ita quod reus omninò obtinere debet, an inquam hoc in casu actor condemnari possit, ne in posterum reum possessorem perturbet, molestiaque afficiat? Plures casus distinguit Bartolus in l. 1. §. quod ait, numero quinto. ff. vti possidetis. quem secuti sunt Abbas & Parisius, in capitul. veniens, de præscriptio. ille numero 31. iste, nume. 30.

781 Primus casus est, cum reus † absoluitur, eo ꝙ actor non possidebat: tunc actor respectu possessionis non condemnatur. Quod vtile admodum erit: nam si deinde actor reum molestia afficeret in ea possessione, quæ iam controuersa fuit, & reus agere inciperet aduersus hunc olim actorem hoc interdicto, posset is reus succũbere, si constaret eum possidere ab aduersario, ui clam vel precario: ita præcitato loco Bartolus, docuit, nec dissentit Salic. in l. vnica, col. 7. uersi. quæro quarto. C. vti possid. Abb. & Parisius præcitato loco. Illa enim prima sententia lata pro reo absolutoria est à iudicio, quæ ius non perimit.

782 Secundus est casus, cum actor † nihil probauit, & econtra reus probauit, se possidere: tunc actor condemnari potest, & illi silentium imponi, ne in posterum reũ possessorem turbet, atque molestia afficiat: ita docuit Bartol. in l. prima. quod ait, numero quinto, uersicu. si verò reus. ff. uti possi de. & idem sensit Baldus in l. vnica, numero decimo, uersicu. poni, egi. C. eo. post Hostien. in capitu. ex conquestione, de restitutio. spoliat. & Parisius in dicto capitu. veniens, numero 31. Quam sanè opinionem Bartolus probauit ex tex. l. circa. ff. de probatio. Præterea inquit Baldus, cum iudex absoluit reum, dicendo, absoluo te ab hoc iudicio, quia constat te esse dominum. tunc perinde est, ac si pronunciatum fuisset super dominio: ita hic dicendum est, cum absoluitur, quia constat possidere, & præcitato loco Bal. respondet auctoritati Inn. in d. c. ex conquestioue, qui ab Host. dissentire.

783 Tertius est casus, cum † reus simpliciter probauit, se possidere; tunc actor non condemnatur, ad non perturbandum ipsum reum, si quidem fieri potest, quod ab aduersario possideat vi, clam vel precario: ita censuit Bartol. in dicto §. quod ait, numero quinto. ver. sed si docuit. Verum à Bartolo dissentiunt Ange. in d. l. prima. §. vltimo. ff. vti possidet. Abbas, in dicto capitu. veniens, numero trigesimoprimo. & ibi Parisius in fine. de præscriptio. quorum sententia probabilior & mihi videtur, quandoquidem possessio, iusta præsumitur: non autem quod eam reus vi aut clam ab actore consecutus sit.

784 Quartus est casus, cum nec actor, nec reus possidet, vt est in colono, vel in creditore misso in possessionem ex primo decr. tunc reus simpliciter absoluit, nec actor

ad non perturbandum condemnatur, ita docuit Bart. in d.§.quod ait, nu.5.versi.quandoque contingit, quod nec ex tex.l.3.§.creditores.ff.vti possid. Quod latius explicaui supra.q.26.

785 Quintus est casus, cum vterque † iustè possidet, vt qa vnus naturalem, alter ciuilem obtinet: vel vnus est proprietarius, alter fructuarius: tunc vterque vincit, cum vnus alterum perturbare non debeat, sed vti possidét, ita possidere debent. l.1.in prin.ff.vti possid.& Bar.d.§. quod ait, nume.5.ver.quandoque contingit quod vterque, & declaraui supra quæstione præcedenti.

786 Sextus est casus, cũ vterque † possidet, sed iustè vnus, iniustè alter ab alio quàm ab aduersario. hoc casu idẽ est, ac quando vterque possidet, vt superiore casu: ita docuit Bart.in d.§.quod ait, nu.5.ad finem.ex l.1.§. vlt. & l.2.ff.vti possid. Quando autem quis dicatur possidere ab alio vi, clam, vel precario, exposui supra, quæst.2.& 4.

787 QVÆRO octuagesimononò, quid † si reus in hoc iudicio nihil petat ab actore, & iudex videt reum ius fouere, an eum ab actoris petitione absoluet? Salicetus in l.vnica, colum.7.ver.quæro quarto.C.vti possid. scriptum reliquit, absoluere debere, quod ait affirmari à glo.ibi, ac cæteris omnibus. Ea vtuntur ratione, quod iudex ex actis coram eo in iure supplere potest etiam non requisitus. l.quarta.§. hoc autem iudicium. ibi latissimè Ripa.ff.de damno infec. Sed maius est dubium (inquit Salicetus) an iudex iste, vltra absolutionem, cõdemnabit hunc actorem, ne in posterum possessorem reum perturbet. Ego opinor hoc dissolui posse ex his, quæ superiore quæstione explicauimus.

788 QVÆRO nonagesimò si pro possessione vnius rei vnus agere cæpit hoc interdicto, aduersarius verò tanquam spoliatus agere cœpit interdicto recuperandæ, an erit hoc in iudicio super vtroque pronunciandum? Innoc.in c.ueniens, de præscriptio. quem recenset Rota decis.9.tit.De restitu.spoliato. in antiquioribus, varias esse Doctorum opiniones scribit, & uetè post Innocen.ibi Butr. & Abbas hanc perutilem iuris quæstionem satis perplexe tractant. & cum illis Rom. in l.naturaliter.§.nihil commune, nu.17.de acquiren. possessio. Ego horum traditiones in multis secutus, ita aliquot casus distinguo, atque constituo.

789 Primus est casus, cum † primo constat de ueritate in hoc interdicto retinendæ, eo quia hic, qui asserit se possidere & indebitè à suo aduersario turbari, prius probauit suam intentionem, & econtrà aduersarius suus nihil adhuc super eo iudicio recuperãdæ à se proposito probauit, tunc solum est pronunciandum pro eo, qui hoc interdictum retinendæ proposuit, & aduersario inhibetur ne hũc in sua possessione perturbet, donec super illo iudicio recuperandæ à se proposito cognitum & iudicatum fuerit. ita Innocent.in d. cap. veniens, de præscript. quem ibi secuti sunt Butrius nume.16.versi. Etsi primo. Abbas nume.24. & Roma.in d. §.nihil commune.nume.17. adducuntur ex cap.2. & c. cum dilectus de caus.poss.& proprie. quibus ita in simili probatur, quod ubi simul actum fuit possessorio & petitorio, si prius est probatum possessorium, super eo iudicatur, & petitorium differtur, quod ibi declarãt omnes. ita etiam probat capit.cum venissent.§.nos igitur. de institutio. Accedit ratio, qua vsus est Abbas in dicto cap. veniens, nume.vigesimoquarto.in fine, quod iudex efficere debet, vt scandalum & perturbatio cesset, atque euitetur. l.æquissimum.ff.de vsufructu.cũ simi. Sed id euenire non potest, nisi prius pronunciet possessorẽ turbari non debere, & deinde probationibus sumptis super proposita spoliatione iudicet.

790 Secundus est casus, † cum prius constat de veritate super interdicto recuperandæ, eo quia is qui se spoliatum asserit, probauit re uera spoliatum fuisse ab aduersario, tunc super eo pronunciatur: ita Innocent. in dicto capitu. veniens, & ibi Butrius nume. decimosexto. Abbas nume.26. in fine. & Parisius nume. 20. versicu. quinta conclusio. idem docuit Roman. in dicto §. nihil commune, nume.17.versicu.aut primò patuit. Cuius codex apud me corruptus legitur, ita enim scriptus est. Aut primo patuit de veritate possessorij recuperandæ, & tunc iudicebitur in interdicto retinendæ, quod nullius esset effectus. Credo deficere negatiuam, atque ita legendum esse, & tunc non iudicabitur in interdicto retinendæ. Non enim (inquit Roman.) † sententiæ 791 debent esse elusoriæ, iuxta l.si prætor.§.1.ff. de iudi. at elusoriæ forent, si pronunciaretur super eo retinendæ iudicio, ex quo iam constat possessorem hunc vi possidere ab eo, quem spoliauit, & ob id sibi non concedi interdictum retinendæ, l.prima.§.fina.ff. vti possidetis, & supra suo loco diximus, & sequenti casu attingemus.

792 Tertius est casus, cum † eodem tempore simul constat de ueritate utriusque, ut quia unus probauit se possidere, & ab aduersario turbari: alter verò probauit, se ab aduersario spoliatum fuisse. Hoc in casu sunt opiniones. Vera est & magis recepta illa antiquorum sententia, qui dixerunt solum esse pronunciandum super iudicio recuperandæ, omisso iudicio retinendæ. Quam quidem opinionem probarunt Butrius in d.c.veniẽs, nu.16.& ibid.Abb.nu.26.in fi.ver. opiniones hinc inde & ibi Parisius nume.24.Idem docuit Rom.in l. naturaliter.§.nihil commune, nume.decimoseptimo.de acquiren.possessio.

793 Primò probat † tex.l.1.§.vltimo.ff.vti possid. quo loci negat Vlpianus reddi hoc interdictum retinendæ possessori turbato, cum vi ab aduersario possidet; Ac hic iam constat, hunc turbatum spoliasse aduersarium, atque ita vi ab eo possidere; non ergo pro eo, quem iam actione carere intelligimus, pronunciandum erit. sufficit enim quod constet hunc agentem interdicto retinendæ esse violentum spoliatorem (ut dicebat Abbas in dicto capitu.veniens, nume.26.in fine.) argumen.capitu.ecce.24.quæstio.quarta. Nam hoc constito, apparet eum fore repellendum, quemadmodum repelli petit spoliatus, dum petit possessionem sibi restitui, ex non enim dicitur in necessarium antecedens petere, quod pro eo turbato non pronuncietur, quia qui uult consequens, uult etiam necessarium antecedens, l. illud.ff.de acquiren.hæredit.capitu.cum M. de constitu.

794 Nec aduersatur consideratio, quam ad † dictam l.primam.§.vltimo.ff.vti possid. attulit Innocent. in dicto capit.veniens, dum dixit, dicto §.vltimo intelligi, quod hic turbatus agens eo interdicto, vti possidetis, non obtinet cum effectu, quia sententia pro eo lata non mandabitur executioni contra ipsum spoliatum, qui obtinuit in interdicto recuperandæ, donec illa sententia lata pro spoliato fuerit executa, non tamen negat tex. dicto §.ultimo, quin ferri sententia possit, non inquam aduersatur hæc consideratio, quandoquidem uerba legis & actus sunt intelligenda cum effectu. l.3. §. hæc uerba.ff.de nego.gest.penult.§.docere. ff. ne quis eum qui in ius uocan.est ui exem. Quorsum ergo Vlpianus permitteret, posse ferri sententiam pro hoc ipso possessore turbato, si deinde illa executionem habere non potest?

Præterea lex prohibet actus elusorios. dicta l.si prætor.§.primo.ff.de iudic. hæc autem sententia esset omnino elusoria, tum ratione cessationis à turbatione, tũ etiam ratione condemnationis ob præteritam molestationem, cum utrunque sit lege prohibitum. atque Innocentii considerationem euertit Roman. in dicto §.nihil, nume.17.uersi.Aduertendum. Ego intelligo illud uerbum, uincere, positum in dicto §.ultimo, ut nec sententia pro eo ferri debeat. Nam si iam constat eum actione carere, quomodo ferri pro eo sententia potest? Cursus subiicit Vlpianus, quòd nihil ei proficit, intellige

tellige ego hæc verbo omnem potentiam negare, vt
795 scilicet nullo modo proficiat;cum magna sit vis † nega-
tiuæ ad negandum.l.hoc genus. de conditio. & demon.
si ergo pro eo ferri posset sententia, non posset dici ni-
hil proficere , imò proficeret, siquidem constaret, eum
calumniosè non egisse, atque ita aduersarius ille suus
foret expensis in condemnadus erga se,vt ipse erga eũ
in iudicio illo recuperandæ, & tamen hoc cessabit si
nulla feritur pro eo sententia, atque ita nihil ei profi-
ciet hoc interdictum retinendæ, vt rectè Vlpianus ait.
Qua communi & vera sentẽtia probata non est, quod
fundamentum aliquod solidum constituatur in opi-
nione Innocen.qui in dicto capitu. veniens, docuit, ita
esse ferendam sententiam pro hoc possessore turbato
in hoc iudicio retinendæ, vt pro eius aduersario in allo
recuperandæ. Primo mouetur Innocen. ex dicto c.2.
& cap.cum dilectus.de causa possess.& propric.quæ ve-
re Innocentij opinionem non probant, si rectè & dili-
genter perpendantur.

Secundo vtitur ea ratione Innocen. aduersus rece-
ptam opinionem; nam si vera illa esset (inquit ille) se-
queretur absurdum, quod semper liceret spoliato tur-
bare spoliantem.quod falsum est,quia tuendus is est in
sua possessione, donec ab eo iure euincatur, quinimo
796 si is † spoliator ab altero spolietur recuperandæ. Re-
medio experiri potest. capitu. in literis.de restitu. spo-
liat. l. cum à te.ff. de vi & vi arma. & scripsi in tract.De
recuperanda possessione. Remedio primo, quæstio.34.
si ergo ei daretur actio,multò magis exceptio debet ei
concedi pro retinenda ipsa possessione,cui insistit.l.in-
uitus. §. cui damus. de regulis iuris.si ergo conceditur
exceptio, sequitur turbari non potuisse, & per conse-
quens etiam pro eo esse ferendam sententiam. Respon
det huic considerationi Roma.in d.§.nihil, nu.17.vers.
& primò non obstat. & ait non conferre ad rem nostrã
tex.d.l.cum à te,& d.c.in literis,quoniam illud conce-
ditur, quia primum spolium fuit purgatum perfectum
dum,quod hic non contingit.

797 Præterea (inquit Romanus) licet † possessio iniusta,
atque ita impropria non prosit spoliatori contra spolia
tum,prodest tamen aduersus tertium, l.verius.vbi gl.ff.
de prob.iniuncta.l.non vnde.C.si cer.peta.& confert.l.
bona fides.ff.depofit. qua de re aliqua scripsi in d.tract.
De recup.pos.Remedio 1.nu.131.

798 Tertiò(inquit Innoc.) si † spoliato licet spoliatorem
turbare, ab identitate orationis esset etiam dicendum
eidem licere eundem spoliatorem spoliare, sed conse-
quens est falsum, quia repugnat.l. si quis in tantam.C.
vnde vi, ergo & antecedens falsum est. Cæterum respõ
det Roma.in dicto §. nihil commune,nume. 17.versic.
Non obstat secunda,& ante eum Butrius in dicto capit.
veniens.nume. 16.versicu. Non obstat,de præscrip.non
procedere Innocen.argumentationem, cum non adsit
(vt ille opinatur) eadem ratio, siquidem spoliatio ma-
ius delictum in se habet, quam turbatio, quod probat
glo.l.extat.ff.quod met.caus. Quocirca licet prohibea-
tur spoliatio. d.l.si quis in tantam.C.vnde vi. nisi simus
in notoriis,vt explicaui in tracta. De recuperanda pos-
sessione.Remedio primo.nume.127. non tamen cense-
tur hoc casu prohibita turbatio quemadmodum dixi-
mus supra.q.32.

799 Quarto ea ratione vtitur Inno.certum est,quod† tur
bans,licet fuerit spoliatus, turbãdo spoliatorem delin-
quit,ergo puniri debet. sed alio remedio non est huic
turbato succursum, quam isto, ergo pronunciari in eo
debet.Non concludit hæc ratio, tum quia iam diximus
800 spoliato † concedi turbare, & ob id pœnam non mere-
tur, iuxta.l.Gracchus.C.ad l.Iul.de adulter.atque ita sa
tisfacit Romanus.in d.§.nihil commune, num. 17.versi.
non obstat tertiò.Rursus (vt inquit Butrius in d.cap.ve
niens num. 16.versicu.non obstat)licet ab initio videa-
tur iniustè turbare, attamen facta liquidatione de illa-
ta violentia & spoliatione, iustè turbasse dicitur. & ob
id cessat ois pœna, & per cõsequens necesse,non est,q
aliqua sententia feratur contra ipsum spoliatum turbã
tem.sufficit ergo quod in interdicto recuperandæ pro-
801 nuncietur.† Forma autem sententię hæc erit, secundum
Abbatem in d.c.veniens,num.29. in fine. Quia tu actor
probasti possessionem & turbationem, erat pro te pro-
nunciandum, sed quoniam agens recuperandæ proba-
uit,quod tu ab eo vi possides, & petiit possessionem si-
bi restitui, ideo eum restituimus & te cõdemnamus ad
possessionem liberè relaxandam.

Declaratur hæc recepta opinio, vt locum nõ habeat
eo casu cum iste turbator, qui spoliationem contra tur-
batum deducit , solum probauit ipsum turbatum vi ab
alio, quam à se possidere. hoc est tertium spoliasse:nam
802 tunc nihil penitus huic turbatori † prodest hæc exce-
ptio spolii, cũ alleget ius tertii, quod non est exclusum
intentionis illius spoliatoris perturbati. Quocirca nul-
la habita ratione huius exceptionis desistere à turbatio
ne debet, & per consequens ferri debet sentẽtia in hoc
interdicto retinendæ pro ipso turbato contra turbato
rem, vt à turbatione in posterum desistat,& pœnã præ-
teritæ molestiæ persoluat, ita declarasse videtur Abbas
in d.c.veniens, nu.25. in primis verbis. de præscri.Quo
loci infert, quod etsi spoliatus potest spoliatorem turba
re, vt diximus supra.q.32.non tamen potest, cum is spo
liator non ipsum turbatorem, sed tertium spoliauit,&
cum Abbate idem sensit Pris.ibi.nu.21.

803 QVÆRO nonagesimoprimò,†cum aduersus posses-
sorem turbatum hoc interdicto agentem obijcitur spo-
liationis exceptio, quomodo erit in causa pronuncian
dum?Duos casus distinguo atque constituo.

Primus est, cum exceptio spolii opposita fuit ante li-
tem contestatam super hoc interdicto retinendæ, tunc
si reus excipiens probat spolium & violentiam, pro ea
tantum pronunciatur, eum scilicet absolnendo à iudi-
cio,quo erat conuentus ab actore pro turbatione.Non
tamen ita pro ipso reo fertur sententia, vt ex ea reus cõ
sequi possit possessionem,qua se spoliatum fuisse proba
uit,eo quia eam sibi restitui minimè petijt, ita censue-
runt Butrius & Abbas in c.veniens. de præscrip.ille nu
me.16. versicu.secundus casus. iste nume. 26. versic.sed
concludendo.Idem docuit Roma.in l.naturaliter.§.ni-
hil commune, num.17.ad finem.ver. aut agenti.de acq.
possess. Quocirca erit quod reus hic cautè excipiat, asse
rendo se spoliatum, & debere restitui, si de ea consta-
bit, atque ita vim reconuentionis obtinebit, de qua su-
periore quæstione egimus.

804 Secundus est casus, cum † exceptio spolii fuit oppo-
sita post litem contestatam,hoc in casu sunt opiniones
vna est , quod semper fuit sententia pro actore super
hoc interdicto,nulla habita ratione exceptionis spolii,
ita censuit Innocen.in d.c. veniens, de præscrip.& cum
eo Ang.in l.si de vi.ff.de iud. vt eum refert Rom.quem
mox referam, sed in meo codice nihil dixit Ang.Ea ra-
tione moti sunt, quod hæc exceptio spolii dilatoria est
& ob id ante litem contest.opponi debet.c. vlt.de caus.
pos. & propr. & scribunt Archi. Gem.& Francus in c.1.
de restit. spol.in 6.

Secunda fuit opinio, imò esse pronunciandum su-
per interdicto atque iudicio recuperandę, si illa exce-
ptio fuit probata, ita senserunt Butrius in dicto capitu.
veniens, numero decimosexto, in fine.& ibi Abbas, nu-
ro vigesimosexto. versicu. secundum remedium.Idem
docuit Roma.in d.§. nihil commune,num.17.in fine.Ea
ratione,qua hæc exceptio opponi potest etiam perem-
ptoriè,hoc est,post litem contestatam, vt contra Inno-
centium scribit Bart.l. 1.§.vlti.nu.4. ff.vti posside. Quæ
quidem sententia uera est, & magis recepta, vt dixi-
mus supra,quæstio.70. Est ergo concludendum ita esse
hoc in casu super interdicto recuperandæ, vt in casu
præcedenti.

805 QVAERO nonagesimosecundò, an lata † sententia in hoc iudicio retinendæ exceptionem pariat contra agentem interdicto recuperandæ pro possessione eiusdem rei? Et non parere affirmarunt Innoc. in c. veniens. de præscrip. & Butrius nu. 17. Abbas nu. 24. Imola nu. 11. & Parisius nu. 29. & veram esse opinor. siquidem duo diuersa hæc sunt. fieri enim potest, quod iste, qui egit hoc remedio retinendę pro turbatione sibi facta, spoliator, atque ita violentus possessor sit, & tamen is qui turbauit nihil de spolio, vel obiecerit, vel obiectum nõ probauerit, lata ergo sententia pro ipso possessore turbato, nõ parit exceptionem in causa diuersa, iuxta l. cum quæritur, & seq. ff. de excep. rei iud. Præterea sententia
806 † lata super hoc iudicio retinendæ solum prohibet molestationem facti, non autem iuris, l. 1. §. vlt. ff. vti possid. & diximus supra. non ergo impeditur spoliatus ob hãc sententiam contra se latam, experiri recuperandæ remedio. Quæ rationes probabiliores sunt ea, qua vtitur Parisius in d. c. veniens, nu. 29. ver. suadetur etiam conclusio. dum ait, quod si cumulatio horum interdictorũ admittitur, utpotè quod ad diuersa tẽdunt, ita lata sententia in hoc retinendæ non parit exceptionem in illo recuperandæ. hæc inquam consideratio vera non est, quandoquidem ex recepta Doctorum opinione, cum agitur de re vna, vnaque possessione, ut hic, non recipitur horum remediorum cumulatio, vt diximus supra q. 58. Vera hæc Doctorum opinio confirmatur ex doctrina Baldi in l. incerti, nu. 12. ver. sentẽtia autem. C. de
807 interdict. dum dixit † sententiam latam super vno possessorio non præiudicare alteri possessorio ex dissimili causa intentato.

808 QVAERO nonagesimotertiò, an † sententia lata super hoc interdicto pariat exceptionem in iudicio petitorio? Et non parere * vno ore tradunt Bald. in repet. l. si de vi, col. 1. ver. sed nunquid. ff. de iudic. Innocen. & Imola in c. veniens, nu. 11. & ibi Abbas nu. 26. & ibi Parisius nume. 29. versic. secunda conclusio, de præscrip. Oria. in rub. De causa pos. & propr. col. vlt. uersic prima conclusio. Sal. in l. incerti. col. 9. versi. quæro ab extra. C. de interdict. qui tamen declarat non procedere cum possessorium habet admixtam causam proprietatis, & super ea proprietatis causa processum fuit, ex l. cum quæritur, & l. cum de hoc. ff. de excep. rei iudi. Qua de re latius dicemus infra, Remedio quinto. q. pen. & vlt.

809 QVAERO nonagesimoquartò, qua forma † pronunciari debet cum hoc possessorio & petitorio est simul actum? Alber. in l. incerti. nume. 3. C. de interdictis latè distinguit. ego eum secutus aliquot casus ita distinguo.

Primus est casus, cum de utroque liquet pro una parte, vt pro actore, vel pro reo, tunc super vtroque fertur sententia pro illo. l. de qua de re. ff. de iud. Quod inquit Alb. solum prodest, pro condemnatione expensarum. siquidem necesse non est pronunciare super possessorio, cum pronunciatur super petitorio, ex quo in consequentiam executionis petitorij venit restitutio possessionis l. pen. §. vlt. ff. de publicia. in rem act.

Secundus est casus, cũ de possessorio pro reo liquet, & de petitorio pro actore, tunc profertur sententia ad fauorem actoris, cui possessio restituenda venit, ex quo sua res est. dicta l. penult. §. vltim. de publicia. atque ita non pronunciatur super possessorio pro reo, nisi ratione expensarum litis, vt iam diximus, ita Alber. d. nu. 3. ver. primo casu.

Tertius est casus, cum de possessorio cõstat pro actore, & de petitorio pro reo, tunc (inquit Alber. vbi supra ver. secundo casu) ratione expensarum pronunciatur ꝓ actore. iuxta l. vtique. ff. de rei vendi. atque ita hoc casu defenditur opinio Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe, nu. 7. de acquir. posses. quam probant alij multi, & Pract. Papien. in forma libelli pro turbata possessione in verbo,
810 ad cessandum, nume. 3. Quo uerò ad † restitutionẽ possessionis dicendum est, quod si lata est sententia pro reo, quia actor nihil probauit, tunc non fit possessionis restitutio ipsi reo. si uerò lata est sententia pro reo, qui se dominum probauit, ei restituenda est possessio, ita Albericus in l. vnica, nume. 2. ver. item quæro, si egi petitorio. C. si de momen. poss. fuer. appel. Nec in hoc adhiberem differentiam, quod vna sententia pronunciaret iudex super vtroque, vel prius super possessorio, deinde super petitorio, non autem debet prius super petitorio, deinde super possessorio ferre sententiam. ita intelligo Beroium consi. 48. nu. 7. lib. 3.

Quartus est casus, cum solum adhuc liquet de possessorio ad fauorem actoris, pendente iudicio proprietatis, tunc in eo iudicio possessorio fertur sentẽtia pro actore, proprietatis verò iudicium in suspenso manebit: ita Albe. d. l. incerti, nu. 3. ver. secundo principali, & Abbas in c. cum venissent, nu. 21. de insti.

Quintus est casus, cum solum liquet de possessorio ad fauorem rei, tunc pro eo sententia fertur, & causa proprietatis pendebit. Alber. ubi supra.

Sextus est casus, cum de petitorio liquet ad fauorem actoris, tunc pro eo pronunciatur, ut ei possessio restituatur, siue conseruetur, atque tueatur. d. l. pen. §. vlt. de pub. Alber. ubi supra uer. si autem liquet.

Septimus est casus, cum de petitorio constat pro reo, qui probandi onus in se suscepit, tunc pronunciatur ad eius fauorem. dicta l. pen. Alber. ubi supra. Qui scribit hinc oriri maximum commodum ipsi reo, quod scilicet si aliquando possessio ad actoris manus perueniret, cogi ille posset eam restituere. l. is qui. ff. de rei vendi.

Octauus est casus, cum constat pro reo, quia actor non probauit, tunc reus absoluitur, & sententia ei prodest quò ad retentionem, iuxta §. commodum. insti. de interdictis.

811 QVAERO nonagesimoquintò, an † reus qui cõdemnatus a iudice fuit, ne in posterum amplius actorem, atque ita possessorem perturbet, molestiaque afficiat, condemnari etiam possit ad præstandum satisdationem, de non perturbando? Et condemnari posse ad satisdandam firmarunt Doctores Vltramontani, ques recenset, & sequitur Bart. in l. 1. §. interdictum, nume. 10. ff. vti posside. idem placuit Saliceto in l. vnica, colum. 9. uersi nunc accedo, C. eo. Lanfranco Oriano in rub. de cau. pos. & proprie. colum. 7. uersic. secunda conclusio. Rebuffo in commentariis ad Regias constitu. Galliæ, tomo tertio, titu. De materiis possessoriis, articu. primo. glo. 1. numero. 16. etsi scribit in Gallia non obseruari. Huic sententiæ accedit & Duarenus lib. primo. disput. anniuers. cap. 21. Quam sanè opinionem scribunt pro-
812 bari ex † l. vnica, C. vt possid. in illis uerbis, Ac satisdationis, uel transferendæ possessionis edicti perpetui forma seruata. quibus demonstratur, iudicis officium esse, ut iubeat eum, qui succubuit aduersario, satisdare, se nullam ei molestiam facturum, nec eum impediturum, quominus ea re libere utatur, donec de iure suo docuerit. Et uerba illa transferendæ possessionis, cum sensum habent, ut si possessor non solum molestia affectus fuit, sed etiam vi deiectus, ei possessio restituatur, atque ita in eum transferratur. Verum hunc sensum improbauit Eguinarius Baro lib. 6. manual. titu. 17. Non enim (inquit ille) conuenit hæc alternatiua. Et satisdationis, uel transferendæ possessionis, hoc est, si non satisdetur. Si quidem alternatiua hic eius est significationis, ut ostendat sufficere alterum ex duobus facere, uel satisdare, uel possessionem transferre, at qui fuit condemnatus possessionem transferre non potest, cum non possideat, ergo is erit qui satisdationem præstabit. Quo circa credunt Baro, Rober. Aurelianus lib. 3. senten. iuris capitu. 21. & Cuiacus in commentariis ad receptas sententias Iulij Pauli lib. primo. titu. 11. & omnium primus Baldus in d. l. unica. nume. 2. uer.

versicu. quæritur quid nobis, C. vt possid. Credunt inquam verba illa, ac satisdationis, significare satisdandū esse ab eo, qui in possessorio hoc iudicio obtinuit, nihil eum deterius in re facturum: sed rem, cuius possessionē obtinuit, si in iudicio petitorio contra se iudicatum fuerit, saluam & illęsam restituturum. Ita enim huius satisdationis meminit † Cicero oratione 3. in Verrem. Si habuisset (inquit) iste edictum, quod ante istum, & postea omnes habuerunt, possessio Minutiæ genti esset data. Si quis testamento se hæredem esse arbitraretur, quod tū non extaret, lege ageret in hæreditatem: aut præde litis vindiciarum, cum satis accipisset, sponsionem faceret: ita de hæreditate certaret. Quæ sanè uerba ita exponit † Asconius, vt qui tenet rem controuersam, prædē, idest, fideiussorem locupletem det aduersario, nihil eū deterius in re facturum, de qua iurgium est, ne ille causæ diffidens, tecta dissipet, excidat arbores, & culta deserat. Idem clarius probat eiusdem Asconij in Verrinas locus, Lis vindiciarum est, inquit, cum litigatur de ea re, cuius incertū est, quis debeat esse possessor, & ideo qui eam tenet, satisdat pro prede litis vindiciarum aduersario suo, quo illi satisfaciat is nihil se deterius in possessione facturum, de qua iurgium esset. rursus spōsione ipse prouocatus ab aduersario certæ pecuniæ, aut æstimationis, quam amittat, ni sua sit hæreditas, de qua contendit. Est ergo relata ratione satisdandum, quod nisi fiat, possessio in petitorem transfertur. Id quod Iulius † Paulus lib. 1. recept. senten. titu. 11. De satisdando, disertis his uerbis confirmat. Quotiens hæreditas petitur, satisdatio iure desideratur: etsi satisdatio non detur, in petitorem hæred tas transfertur, si petitor satisdare noluerit, penès possessorem possessio remanet. In pari enim causa potior est possessor. Quam Pauli sententiam optimè confirmat, l. de bonis. §. ult. ff. de carbo. edicto. & hæc est, quæ solita cautio ab Vlpiano in l. 5. §. 1. ff. de petito. hæredita. appellatur, & in l. ex libero, §. vlt. ff. de quæstio. Nec Bartoli & Duareni opinionē probat † l. pe. ff. de aqua quotid. & æsti. siquidem id contingit in seruitutibus, in quibus officium iudicis est iubere, vt caueat uictus, neque se, neque successores prohibituros vti seruitute, l. harum, & l. egi. ff. si serui. vend. & interea, dum de iure suo in petitorio iudicio victus doceat, præstatur d. l. pen. Quod ideo fit, quia nulla earum possessio momentaria apud uictorem esset possit. l. pe. ff. de seruit. id quod Cuiacio placuit. Robertus verò d. c. 21. ad finem credit, ideo ita scriptum fuisse a Iureconsul. in d. l. pe. quod illic de cautione tantum agitur, quę nudis verbis fit, cum satisdatio non aliter, quàm fideiussoribus datis fiat. l. sancimus. C. de verb. sig. Vel, inquit ille, id conceditur in illo interdicto, quod in eo aliquid victor retinet, nempè rei corporalis possessionem. itaque sufficit prætorem vetare uim fieri. At in his nihil ille retinet, quia de iure non de corpore agitur. Non ergo vera est iam relata Vltramontanorum opinio. Quamquam illam sint secuti statuentes Brixiæ † vt extat eorum statu. 152. in criminal. sub Rubr. de ui molestatiua. Quod sane statutum seruandum est, vt æquitati consentaneum. In eo quoque animaduertendum cēseo, dum Diocletianus ait, vel transferendæ possessionis, in quem transferri hęc possessio debeat, possessore non satisdante. omnes intelligunt, in petitorem. Robertus vero. d. capitu 21. ait, transferri in sequestruin. argum. l. si fideiussor. §. vltim. ff. qui satisdare cogan. & l. si cum dotem. §. sin autem. ff. sol. matrimo. & l. 1. §. iubet. ff. de collatio. bono. Quod uerum an sit, nunc non diffinio.

813 dationis meminit

814 nit † Asconius

815 lius † Paulus

816 probat † l. pe.

817 nio. Quamquam

QVÆRO nonagesimosextò (probata illa Bartoli & Vltramontanorum opinione) an † cautio iam relata de non turbando atque molestando perpetua esse debeat? Bartol. in l. 1. §. hoc interdictum. numero 11. ff. uti possid. docuit, quod si ius actoris perpetui est, ita cautio perpetua esse debet. si vero est ad tempus, ut cum actor fructuarius est, vel cum conductor est, uel inquilinus ad modicum tempus, cautio pariter erit temporalis. Qua doctrina declaratur statutum Brixiæ, quod superiore quęstione retuli. Verum si probamus Baldi, Baronis, Cuiacij, & Roberti sententiam, quam ego probare soleo, & hic dicendum est, cautionem illam, lata sententia super petitorio finiri, non antea.

818 (at "& Vltramontanorum opinione")

819 QVÆRO nonagesimoseptimò. Quid si lata † sententia contra turbatorem, præstitaque ab eo cautione, se amplius molestiam possessori non exhibiturum, adhuc perturbet, asseratque, se noua ex causa possidere, atque ita uelle illi possessioni iucumbere, an audiendus sit? Ioan. Fabri in §. retinendæ, num. 29. institu. de interdict. scriptum reliquit, audiendum non esse. siquidem pro possessore lata sententia futuram turbationem, ad quam se refert, prohibere dicitur, possessorem tuetur eique vim fieri prohibet. silentium quoque perpetuum aduersario imponit, cap. licèt causam, de probat. quod falsum foret, vbi noua uis permitteretur. Accedit, quod, si hæc allegatio concederetur, facilè hæc iudicia eluderentur. contra l. si Prætor. §. 1. ff. de iud. facilè siquidem esset aduersario, causam hanc nouam allegare, & iterum possessorem molestiis afficere. Confert (inquit Io. Fabri) l. si quis rem, & l. si a te. §. si quis fundum. ff. de excep. rei iud. iuxta verum sensum. Est ergo dicendum, quod iste qui succubuit, donec uiuet, compescetur a molestia, nec excipiendo audietur. Credo tamen hanc Fabri doctrinam declarari posse, non procedere, cum elapso multo tempore hic, qui succubuit, assereret, se ex noua causa possidere. & huius causæ probationes paratas & in promptu haberet, nam tunc cessat omnis malitia, quæ olim in eo considerari poterat.

820 QVÆRO nonagesimooctauò, si actor † agit ex hoc interdicto, & reus conuentus fatetur eum possidere, an sententia absolutoria pro reo ferenda sit? Hanc iuris quæstionem explicant interpretes multi in l. naturaliter. §. nihil commune, vt Bart. nume. 19. Alexan. nume. 73. Ripa num. 119. Fabius nume. 75. 84. & Rubeus, nu. 217. Ego ita statuo cum Bartolo, reum esse absoluēdum, cum actor habeat quod iam petiit, & verè Bartolo * assentiunt cæteri, ut actor est Ripa d. numero 119. Vnus excipitur Iason, qui in d. §. nihil commune, nu. 11 docuit, imò actorem non habere quod petiit, nam qui hoc interdicto experitur, tria petit: Primò, quod aduersarius a turbatione desistat. Secundo, quod soluat interesse respectu præteritæ turbationis. Tertiò, quod in futurum non turbet, ita supra explicauimus, q. 52. licèt ergo reus fateatur actorem possidere, non tamen, inquit Iason, fatetur cætera, nempè se soluturum interesse, & in posterum molestiam non illaturum. Quo circa adhuc necessaria erit condemnatoria, quod sensisse eundem Bartolum d. §. nihil commune, numero 12. scribit Iason ex l. si duo. §. vlt. ff. vt possid. Atque ita Iason Bartoli inconstantiam accusat.

821 Verum idem † Iason in d. §. nihil commune, in 2. lectu. nume. 13. mutata opinione Bartolum tuetur, & ob id inquit, Bartolum d. nume. 12. loqui in absolutoria ab obseruatione iudicij petitorij, cui ex possessorii propositione renunciasse uidetur. Infra vero in prima illa combinatione, d. numero 15. loqui de condemnatoria respectu possessorii, atque ita eo casu, quo reus turbationem fatetur, & hanc Iasonis considerationem probauit Ripa, d. num. 119. in fine.

822 QVÆRO nonagesimononò, an † turbator condemnari etiam hoc interdicto possit & debeat ad interesse ratione præteritæ turbationis? Et condemnari posse & debere nemo dubitat. ita probat l. si duo in fi. ff. vti possid. & ibi Bar. idem respondit Angellelus Perusi. inter consilia crim. diuersi. lib. 2. consi. 47. num. 4. Quæ sententia non procedit cum contra agentem hoc remedio retinendæ constat de spoliatione, nam tunc turbator non condemnatur ad interesse. ita Baldus in ca. veniens, numero 5. in fine, & ibi Parisius, numero 25. de præscript.

præscript. Ea est ratio, quod contra ipsum turbatum agentem obstat regula, dolo facis, l.fin.ff.de iud. Præterea interesse ex turpi causa non consideratur, nec solui debet, l.manifestissimi, in princ. C. de furtis. Et cum violento possessori non reddatur hoc interdictum, cessant & omnia quæ in consequentiam ex eo veniunt. Hæc sunt annotanda ad interpretationem statuti Pap. 31.in criminal.sub rub. De pœna illius qui violentiam fecerit, quo est sancitum, turbatorem puniri ad solutionem damnorum, & expensarum factarum a turbato. declaratur statutum non procedere hoc in casu. Quod confirmatur, quia iusta causa a turbatione & expensis excusat, vt dixi supra, q.69.

823 QVAERO centesimo, an lata † hæc sententia pro actore possidente prosit eius hæredibus & successoribus, vt scilicet & ipsi in ea possessione defendantur, atque tueantur? Io. Fabri in §.retinendæ, nu.30.versi.sed quid econtra, instit.de interdict.docuit prodesse, ex l. si Titius.§.Celsus. ff. de aqua pluuia arcen. & l. qui ali-
824 ter. §. hæc verba.ff. quod vi, aut clam. Nam † successor vtitur sui auctoris accessione, cum res iudicata rei cohæreat. l.exceptiones.ff.rei.ff.de exceptio.& l.si a te.§. vlt.ff.de excep.rei iudic. Nec hic dicatur, hanc esse nouam possessoris possessionem, cuius causam nulla lata est sententia, quoniam iam dixi, immo esse antiquam possessionem defuncti, quam ita asserit esse successor, cui in hoc adhibenda est fides, cum in potestate sua positum sit, ex ea causa, quæ sibi magis placet, possidere. Hæc doctrina fortius procedit, cum de possessione ali-
825 cuius rei ratione castri agitur: nam tunc † sententia lata exequi videtur ad quemlibet successorem, l. vlt.ff. de oper. no. nuntia. Quam sanè declarationem, præter Io. Fabri præcitato loco, probarunt Franc. de Marchis, q.321 ad finem, in 2.parte, & Ant. Capicius, decisio.1. nu.6.9. etsi in cæteris dissentiat Capicius a Fabro, quemadmodum in sequenti quæstione dicam. Immo scribit Capicius, hanc declarationem comprobari ea ratione
826 posse, quod licet persona † possidentis castrum mutetur, nô tamen mutatur possessio, cum vassallo, seu feudi domino defuncto possessio rerum singularium castri apud castrum, vtpote apud caput existere videatur. Hinc dicimus, quod si ciuitas habet castrum subiectû, vel ecclesia capellam, & quis assequatur ciuitatem il-
827 lam, vel ecclesiam, acquiratur ei illa † quasi possessio subiectionis, absque singulari apprehensione, ita Petrus Pertinens. in l.seruitutes.ff.de seruitu. quem secuti sunt But. in c.vlt.de cau.poss.& propr.& Soc.sen.consilio 7.col.2.versi.tertio probatur, lib.2. Capic. præcitata decis.1.nu.10.

828 QVAERO centesimoprimo, an † lata sententia in hoc interdicto exequi possit contra hæredes, & successores condemnati ad non perturbandum? Et exequi non posse scriptum reliquit omnium primus, Innoc. in c.Abbate, col.2.de verbo.sig. quam ibidem secuti sunt But.Io.And.Bal. in l.de eo.§.hæres.ff.de exhiben.idem docuit Io.Fabri in §.æquè, num.31.versi. in interdicto nihil. Instit.de actio. & si eo loci Innocentium non referat. Hanc opinionem non modo semel, sed bis terq; probauit cōsilium Neapolitanum, quemadmodum testantur Afflict.decis.145.& 345.& Capic.decis.1.nu.11. Quibus accedit Rebuffus in commentariis ad Regias consti. Galliæ tomo 3.tit.De causis benefic.possess.articu.11.glo.1.nu.1. qui eiusdem sententiæ recenset Parisium in c.veniens, de præscript. qui tamen aliter scribit, vt mox subijciam.

829 Ea ratione vtuntur omnes, quod † factum hoc hæredis, nouum factum dicitur, & noua turbatio, cum vna sit defuncti possessio, altera huius hæredis. l.cum hæredes.ff.de acquiren.poss. fieri enim potest, quod hæres iustè, cum tamen defunctus iniustè perturbaret, quippe non vi, non clam, non precario ab aduersario possideat, & huc spectat etiam ille text. d.l. de eo.§. hæres.

830 Nec aduersantur rationes † Io. Fabri qui in §. retinendæ, nume.30. Insti. de interdict. vt parum hac in re sibi constans, ab ea sententia, quam semel probauerat, recessit. & idem quod Ioan. Fabri docuit, (Fabri nomine suppresso) Parisius in cap. veniens, nume.25. versic. aduerte insuper, de præscrip. ait Faber, esse exequendam contra hæredem sententiam hanc, ob id quod omnia
831 interdicta sunt † in rem scripta, l.1.§.pe.ff.de interdic. & propter quod eorum iura quemlibet successorem sequuntur. Cui quidem rationi respondetur, quod illa procederet vbi hæres & successor ex ea possessione niteretur, quæ apud defunctum fuit, at diuersum hic est, cum non ex defuncti persona, sed ex propria & noua causa ius suum metiatur.

Qua consideratione respondetur secundæ rationi perpensæ a Fabro, dum inquit, quod successor etiam singularis non debet esse melioris conditionis auctore suo, l.alienatio.ff. de contrahen. emptio. l. Pomponius.§.1.ff.de acquir.poss. confert gl.notab.l.si duo, in princ.ff.vti possidet. quam explicaui supra, sed contra actorem sententia exequenda erat, ergo & contra eius successorem. Cessat inquam hæc ratio, cum hæc non sit illa possessio ob quam lata fuit sententia exequenda contra defunctum illum.

832 Nec dici potest noua hæc possessio † vitiosa, cũ non persona defuncti, sed hæredis consideretur, quo circa non versamur in casu.l.an uitium, & l.cum hæres.ff. de diuers.& temp. præscrip.& l.uitia. C.de acquiren.poss. vt male opinatur Ioan.Fabri. Hæc tamen Fabri opinio, eo casu defendi posse uidetur, si dicimus agi actione iudicati, atque ita Fabrum intellexit Rebuff.ubi supra, nu.2.post Capic.d.decis.1.

833 Dubitari etiam in hac quæstione solet, an hic † successor necesse habeat probare, se noua ex causa possidere, sufficit enim hoc allegare, immo opinor opus nó esse allegatione aliqua, siquidem qui obtinuit non molestari a iam defuncto, cum videt hæredem possessioni incumbere debet ab executione supersedere, & eum hæredem admonere, ut desistat a turbatione, etsi non desistit, experiri contra eum, producendo iam acta, & latam sententiam, & expectare quid agat is hæres, qui vbi de nouo iure suo nihil doceat, facile condemnari poterit ad non perturbandum.

834 Declaratur primo relata iuris† & Doctorum opinio, vt non vendicet sibi locum, quo ad damna & interesse, quorum causa lata sententia aduersus defunctum in eius successorem exequi poterit, ita in specie decidit Ant.Capic.d.decis.1.nu.15.

835 Declaratur secundo, ut non procedat † conclusio iã firmata, cum sentẽtia lata fuit lapsu triginta annorum confirmata, nam cum is qui obtinuit tanti temporis præscriptione, omne ius acquisiuisse in re illa dicitur, ita scriptum reliquit Rebuffus præcitato loco. numero quinto, post Afflictum decisione 245. in fine. & decisione 246.

836 QVÆRO centesimosecundo, an † iudex non requisitus possit silentium perpetuum imponere reo turbanti, qui succubuit? Bal. in dispu. Accusatus de ui turbatiua, col.2.vers. solutio etiam si non petatur. scriptum reliquit posse. contra senserunt atque disputarunt Angel.& Iacob.a S.Georgio in l.solemus, nume.5. de iud. & Rebuffus in commentarijs ad consti. Regias Galliæ, tomo 3.titu.de materiis possessoriis, art.1.glo.2.in fin. & ibidem scribit in curiis Franciæ peti non consueuisse. Ego verè opinor rectius sensisse Baldum, siquidem
837 cum † iudex aliquid mandat, diffinitiue mandare videtur, quod illud debeat perpetuò obseruari. ita probat l.inter Statilianum, ff.de arbit. ut eam intellexit ad rem nostram Bal. in l.vlt.nu.1.C vt lite pend. Quando ergo iudex aperte silentium perpetuum imponit, declarat quod tacitè inerat. Quod rectè procedit hoc in casu, in quo factum est negatiuum, hoc est non turbari, perpetuò

petuò ergo id esse debet', ut præcitato loco inquit Bal.
Quod intelligo nisi noua causa superueniat.
Accedit quod sententia lata in possessorio dicitur
imponere silentium perpetuum. Boer. consi. 49. num. 6.
confert decisio Rotæ de cis. 3. de re iud. in nouis. Con-
838 ferunt hæc ad interpretationem † statuti Papien. 31. in
criminal. sub rub. De pœna illius, qui violentiam, quo
sancitum est, iudicem debere condemnare iniustum
turbatorem ad non perturbandum in futurum, intelli
gitur etiam, vt possit silentium perpetuum imponere,
etsi requisitus non fuerit. Quod procedit (vt dixi) nisi
causa iusta superueniat, vt admonui supra, quæst. 10. 90.
in fine.
839 QVAERO centesimotertio, an † hec sententia, qua
perpetuum silentium imponitur perturbatori, sit inter
locutoria, vel verius diffinitiua? Berous in d. cap. licet
causam, nume. 68. de probat. varias Doctorum opinio-
nes refert, tandem illam probauit, quam veriorem sem
per existimaui, nempè diffinitiuam esse. Nam ita hac
sententia diffinitur tota contentio possessoria, vt lata
sententia super petitorio diffinitur causa proprietatis,
atque ita hanc esse diffinitiuam senserunt Bar. in l. post
sententiam, nume. 2. & ibi Bal. nume. 3. C. de senten. &
interlocut. om. iud. idem Bar. in l. 1. nume. 4. C. si de mo-
ment. poss. fuer. appella. ibi Alber. nume. 1. Cuman. in l.
Titia, nu. 3. ff. de accus. Bal. in l. si præses in fi. C. de sent.
& interlo. om. iud. Bal. & Alex. in l. 1. ff. de iurisdi. omn.
iud. ille nume. 7. iste nume. 17. quo loci scribunt etiam
840 † sententiam de mittendo aliquem in possessionem bo
norum ex secundo decreto esse diffinitiuam, idem sen-
sit Corn. consi. 10. lib. 4. Verum dissentit Ludouic. Bo-
log. in repe. l. si finita. §. Iulianus nume. 214. ff. de dam-
no infecto. Qua de re nunc non disputo. Ita pariter di-
cimus sententiam latam in possessorio reintegrandæ,
vel iudicio attentatorum esse diffinitiuam, ita scripsi
post Bellame. decis. 148. in tracta. de recuperan. possess.
841 remedio vltimo, quæst. 18. Ita quoque † sententia lata
in remedio adipiscendæ possessionis, vel ex interdicto,
quorum bonorum, vel alio simili diffinitiua dicitur, vt
scripsi in tract. de adipiscen. possess. remed. 4. q. 97. His
accedit Barba. in c. consultationibus, nu. 31. versic. sed
vide de offi. deleg. qui idem docuit in hoc remedio post
Castren. consi. 3. In causa quæ vertitur. lib. 1. quod Ca-
strensis responsum infra in vltimo remedio huius tra-
ctatus explicabimus.
842 Declaratur relata iuris † sententia, ut non habeat lo
cum quando causa hæc possessoria incidenter tractare
tur, tunc enim lata sententia super ea non diffinitiua,
sed interlocutoria diceretur: ita sensit glo. in clemen. 1.
de sequestr. poss. & fructuum. Bero. in d. c. licet causam,
nu. 68. ver. quod verum est, post Doct. in rub. de re iud.
Atque ita etiam intelligo Abbatem in c. cum venissent,
nu. 22. de insti.
843 QVAERO centesimoquarto, an appellare † liceat a
sententia lata in hoc interdicto? Et appellari posse cen
suit Bartol. in l. 2. ff. de appel. recipien. uide doctrinam
But. cap. tuam. num. 24. de ord. cog. qui tamen ait, exe-
cutionem non suspendi. Hanc opinionem probauit
consilium Neapolitanum, vt scribit Afflictus deci. 269.
ita in Gallia hanc seruari testatur Rebuffus in commen
tariis ad constit. Regias Galliæ, tomo tertio, tit. De ma-
teriis possessoriis, art. 7. glo. 1. nu. 18. idem sensit Cor-
neus consil. 10. lib. 4. Non ero multus in explicatione
huius quęstionis: siquidem iam non indiligenter expla
naui in commentariis. De recuperan. possess. remed. 9.
q. 49. ubi etiam declaraui an saltem deuoluat cognitio
nem, etsi non suspendat executionem, qua de re scri-
bit & Capicius decis. 1. nume. 23. Illud solum nunc ad-
do, appellari non posse illis casibus qui bus res moram
& dilationem non patitur, ut in casu relato a Baldo in
l. vnica, nu. 6. vers. quid si vnus. C. si de mom. poss. fuer.
844 appel. ubi ait † non appellari a sententia lata contra
turbantem scholasticum in habitatione.
845 QVAERO centesimoquinto, si † simul possesso-
rio & petitorio est actum, & fertur sententia pro re-
in petitorio, & pro actore in possessorio, an interim
fiet executio sententiæ latæ in possessorio? Alber. in l.
ordinarij, nume. 6. C. de rei vend. & Ant. But. in c. cum
dilectus, num. 15. de cau. poss ess. & propriet. rem hanc
eruditè satis explicant. Ego soleo aliquot casus ita
distinguere.
Primus est casus, cum de rebus prophanis agitur, &
846 in petitorio † lata est sententia absolutoria pro reo,
quia actor nihil de iure suo probauit, tunc sententia la
ta in possessorio executioni mandari poterit. ita But.
in d. c. cum dilectus, nu. 15. post Io. Calderinum, quem
refert. Nec enim aliquid subesset quod repugnat huic
executioni.
Secundus est casus, cum de rebus prophanis agitur,
847 & lata est † sententia in petitorio pro reo, qui de iure
suæ proprietatis probauit', tunc sententia lata in pos-
sessorio pro actore non erit exequenda, ita Alberic. &
Butrius vbi supra, ex sententia Spec. titu. de petitorio,
& possesso. § 1. uersi. quid si pro uno & Ioan. Calde. in
d. c. cum dilectus. Nam lata hæc sententia eum potio-
rem facit. l. vti frui. ff. si vsusfruct. peta. & conferunt quę
scripsimus supra, q. 72. Quinimo adeo præfertur hic
reus, ut sua sententia exequi debeat suspensa executio
ne possessorij, quæ verè impeditur.
848 Tertius est casus, cum † de rebus beneficialibus di-
sputatur, tunc siue lata sit sententia pro reo, quia actor
nihil probauit, vel quia ius habet reus vel non. atque
ita dato quod de iure rei probatum non fuerit, tunc
executio possessorij retardatur, quod probant Calde-
rinus, & Butrius vbi supra, ea ratione, quia in his qui
sine canonica institutione possidet, iniustè possidet, ca
pit. 2. de instit. c. 1. de reg. iur. in 6. & scripsi in commen-
tariis. De recuperan. poss. remed. 15. q. 36. & licet Cal-
derinus & Butrius loquantur in iudicio reintegrato-
rio possessionis, eorum tamen doctrina & ratio hic
pertinent.
849 QVAERO centesimosexto, an lata † sententia in pe
titorio pro reo, & in possessorio pro actore, si hic actor
appellauit a sententia petitorij, an illa sententia posses-
sorij poterit exequi? But. in d. c. cum dilectus ad finem,
de causa possessio. & propriet. post Specul. Ioan. Andr.
& Odoffred. quos recen set, usus est distinguere duos
casus.
Primus est cum lata est sententia pro reo in petito-
rio, quia actor non probauit se dominum, tunc sentiūt
relati * omnes executionem sententiæ latæ in possesso
rio non impediri, ea ratione a fortiori, quia etiam si
non fuisset appellatum, nihilominus executio illa im-
pediri non potuisset.
Secundus est casus, cum lata est sententia pro reo in
petitorio, quia probauit se esse dominum, hoc in casu
sunt opiniones. Ioan. Andreæ, & Odoffredi, ubi supra,
& cum eis Alber. in l. ordinarij, col. 2. vers. item quærit
Odofred. C. de rei vendicatio. senserunt impediri
executionem.
Ea ratione mouentur, quod ex quo lis pendet super
petitorio, quæ uires suas extendit ad possessorium, in-
nouari diceretur, si quid interim contra possessionem
attentaretur, quæ sanè attentatio iure prohibetur, c. 1.
vt lite pend. & latè scripsi in tract. de recuperan. poss.
remedio vltimo. Verum ab hac opinione dissentit But.
in d. c. cum dilectus, ad finem, & ante eum Iacobus Bel
uisius, quem refert Alb. in d. l. ordinarij.
Ea ratione, quę & mihi probabilior uisa est, quod
850 † petitorij pendentia non impedit possessorij executio
nem, nisi quando liquida & clara est, quæ hic non est,
ex quo appellatio pendens quodammodo pronuntia-
tum extinguit. l. 1. §. vul. ff. ad S. C. Turpillia. & declarat
Alcia. in tract. pręsump. reg. 3. pręsumpt. 9. Nec officit,
quod

quod attentari nil debeat circa possessionem pendente lite super petitorio, quia illud (inquit Butrius) uerum est, cum de facto non cum de iure aliquid attentatur, l. per hoc. C. de temp. appella. vbi Ang. & respondit Neuizanus consi. 82. nu. 35.

851 QVAERO centesimo septimò, an aduersus † sententiam latam in hoc iudicio possit minor integrum restitui? Hanc iuris quæstionem in specie proposuit Albericus in l. vlt. nu. 4. C. qui legit perso. hab. stan. in iud. qui ex Oldrado recenset disputationem hanc ex facto euenisse Bononiæ in causa hæredum opulentissimi Staperonis. Qua quidem in re * receptior & verior est opinio affirmatiua, minorem hunc restitui posse. Hanc probarunt Azo & Bagarotus, quos refert, & ibi secutus est Alber. in d. l. vltima, nume. 4. C. qui leg. pers. hab. stan. in iud. & ibidem Bald. nume. 6. Idem censuit glo. vlt. l. vnicæ. C. si de mo. posses. fue. appella. & ibi eam probarunt Odoffredus, Iacob. Beluis. & Alber. nume. 3. Illam glos. sunt pariter secuti simpliciter Bartol. & Bald. ibi, & pali. col. 3. idem Bart. consi. 101. Gerardus de Tuderto, nu. 5. lib. 1. Deci. l. postquam liti, nu. 31. C. de pactis, qui plura scribit. Iaso. in l. 1. nume. 10. de iurisd. omn. iudic. Capella Tolosa. q. 106. & Didacus libro Pract. quæst. c. 17. nume. 4. ver. sextum, & alios nonnullos retuli in Tract. De adipiscenda posses. remedio. 4. q. 101. Quo loci probaui eorum sententiam, qui rectè censuerunt, in iudicio illo admitti restitutionem in integrum. Nostra hæc quæstio & vera Doctorum opinio satis probatur regula generali. l. vlt. C. si aduers. rem iudi. qua constitutum

852 est † minorem ex sententia læsum in integrum restitui posse, nec lex illa casum hunc non excipit. erit ergo illi regulæ inhærendum, donec exceptio hæc probetur, iuxta quod scribunt Bart. in l. 1. nu. 2. ff. si quis in ius voca. non ierit, & Decius in l. 1. nume. 7. de regu. iur. Acce

853 dit, quod si † minor læsus in contractu restituitur. l. ait prætor, in prin. ff. de mino. ita pariter cum læditur à sen

854 tentia. Confirmatur, quia licèt † nullitatis remedium certis casibus reijciatur, non tamen reiicitur hæc restitutio, ita post multos censuit Deci. in d. l. postquam liti. nume. 31. C. de pact. Huic sententiæ non aduersantur rationes, quibus adducti negatiuam probarunt Iacob. de Rau. Balduinus ac Iacob. Bald. quos recenset Alber. in d. l. vlt. nume. 4. C. qui leg. perso. & in d. l. vnica, nume. 3. C. si de momen. possess. fue. appella. Primo ij adducebantur ex l. Præses. de minor. quo loci ait Vlpianus iuris consi. tantum tribui minori ex restitutione, quantú si maior esset ex appellatione, sed appellatio in hoc iudicio non conceditur, ergo nec hæc in integrum restitutio. Verum respondent glo. Odoffred. & Alber. in

855 d. l. vnica. imo † appellationem & restitutionem à pari non procedere, si quidem faciliori concessionis est restitutio ipsa appellatione: nam restitutio pluries conceditur. l. & si fine. §. restitutus, & l. perfecti. ff. de minor. non ita appellatio, quæ semel vel bis ad summum permissa est, vt in illo titulo. C. ne liceat tertiò prouocare.

856 Ego dicta l. Præses, ita interpretor, vt restitutio tantum minori tribuat, quantú maiori appellatio, hoc est, quod illis casibus, in quibus restitutio conceditur, ita succurratur minori læso, quia scilicet gesta contra eum rescinduntur, vt succurritur maiori mediante appellatione, quæ iudicatum tollit, non tamen diffinit eo loci Vlpianus, quod illis casibus, quibus non conceditur restitutio, concedatur & appellatio, vel econtra. Secundò ita antiqui illi argumentabantur: lex admittit in hoc iudicio minorem, ac si maior esset, d. l. vlt. C. qui legit. perso. habe. stand. in iud. non ergo hic potest consequi restitutionem: alioqui non maior, sed minor haberetur, atque ita lex falleret minoris aduersarium, contra. l. 1. C. de iis qui ven. ætа. impetr. Respondet glos. d. l. vnicæ. C. si de momen. posses. idem esse cum minor litigat tutore auctore: nam vt maior habetur, & tamen in integrum restituitur. l. vlt. C. si aduers. rem iudi. Addo ego

857 ob tenuitatem causæ esse permissum † minori litigare sine tutore, vel curatore, d. l. vlt. C. qui leg. perso. non tamen hoc quod ad sui commodum est concessum, in odium retorqueri debet, vt scilicet amittat restitutionem in integrum, quæ magni ponderis est, contra l. quod fauore, C. de legibus. Tertiò ea ratione vsi sunt, causa hæc possessorij modici detrimenti est, d. l. vnica, sed in

858 modicis restitutio † non cõceditur. l. scio. ff. de in integ. rest. ergo &c. Respondent omnes, imo causam possessorij habere multa commoda. §. commodum insti. de interdict. & si leuis dici possit inspecta causa dominij. Vltimo ita moti sunt, priuilegium facilius tollitur, quã ius commune. l. antiquæ, in princ. C. ad Velleia. sed appellatio, quæ iuris communis est, hoc in casu tollitur, ergo & restitutio, quæ continet priuilegium. simili argumentatione vsus est Alexand. in l. 4. §. condemnatum nu. 27. in fi. de re iud. ad ostendendum facilius impedi-

859 ri restitutionem in integrum, aduersus tres sententias, quàm appellationem ipsam, confert. l. eius militis. §. mi

860 litia missus. ff. de milita. testamen. quo dicimus, † testamentum militis priuilegiatum facilius tolli testamento iure communi condito. ita fortior est forus communis foro priuilegij. Afflictus decisio. 258. nume. 6. 12. ita fortior est probatio, quæ iuris cõmunis est, quàm quæ est priuilegij. Baldus in authen. omnes peregrini. C. communia de success. quem post multos sequitur Neuizan. lib. 6. Syluæ nup. numero. 24. Ita facilius cessante causa priuilegij cessat priuilegium, quam ius commune. Tiraq. in Tract. quod cessante causa, limit. 11. in fi. Ratio huius rei illa est, quod priuilegium lucrum tribuit, ius comme damnum confert, ita Ripa in l. 2. nume. 12. ff. de damno infecto. Verum respondet Albericus in d. l. vnica, nume. 4. hoc procedere in priuilegio dato alicui ratione causæ, vt in Velleiano, d. l. antiquæ, vel ratione rei. §. quia verò, in fi. in auth. de non alie. reb. eccle. secus est, cum datur fauore personæ simpliciter, l. verum. §. vlt. & l. seq. ff. de mino. & d. l. vnica. C. si de mom. pos.

861 fue. appella. Præterea † multoties est fortius priuilegiú ipso iure communi, vt post Aret. in authen. hoc inter liberos. C. de testa. scribunt Ias. in l. Centurio nume. 12. ff. de vulga. & Decius in l. postquam liti. in fi. C. de pactis, & Crotus in l. filiusfam. §. diui de leg. 1. & eum ibi refert Ripa. num. 82. etsi ab eo dissentiat. Declaratur hæc com

862 munis sententia † vt non procedat, cum agitur de modici præiudicio; ita Alber. post Odoffr. in d. l. vltima num. 4. C. qui lega. pers. potest ad ferri exemplum in casu, de quo infra remedio vlt. q. 20.

QVAERO centesimo octauò quomodo fit missio

863 † in possessionem in hoc iudicio tam ex primo, quam ex secundo decreto? Barto. & cum eo cæteri in l. si prius. q. vlt. ff. de operis noui nuntia. hanc iuris quæstionem in specie tractauit, & aliquot casus visus est distinguere.

Primus est cum solum agitur pro interesse turbationis iam factæ, iuxta l. si duo. §. pen. ff. vti posside. tunc inquit Bar. proceditur sicut agitur alia personali actione ad quantitatem, nempè iuxta l. si finita. §. Iulianus, ubi omnes. ff. de dam. infecto.

Secundus est casus, cum agitur, ut restituatur possessio naturalis, quam aduersarius habet, iuxta l. clam possidere. §. qui ad nundinas, & l. naturaliter. §. nihil commune, de acquir. posses. tunc (inquit Bartol.) fit missio in possessionem eo modo, quo si actum fuisset remedio recuperandæ, si quidem naturalis ipsa possessio restituitur.

864 Tertius est casus, cum solum agitur, ne ab aduersario turbetur, quippe quod hic actor sit eo turbatore potior in possessione, tunc primum decretum fauore actoris contra turbatorem contumacem interponitur ad hunc effectum, vt in eum transferatur onus probationis, ita Bar. d. l. si prius q. ult. versi. Aliquando in hoc, ex sententia glossæ ibi, Azonis in summa, C. vti possid. in fi. & Cyni in l. vnica in fine. C. eod. & idem censuit Spec. in titu.

De

De primo decreto. §. restat, mittitur autem hic actor in possessionem omnium bonorum aduersarij latitantis, vt non antea inde discedat, quam reus caueat, se non molestaturum actorem ipsum, ita declarat Baldus in authen. ei qui iurat, nume. 23. C. de bonis aucto. iud. possid.

Quartus est casus cum agitur, vt interponatur secundum decretum, vt a turbatione ille aduersarius desistat: tunc inquit Bartol. in dicta l. si prius, in fine, procedit, vt in actione confessoria, & negatoria. Quo autem modo in illis procedatur, abundè in ea. l. si prius scribunt omnes.

865 QVÆRO centesimonono, an restitutio † possessionis, quæ interdum fit in hoc interdicto veniat iure actionis, vel iudicis officio? Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune, nume. 11. versi. si vero, de acquiren. possess. sensit venire iure actionis, illum secuti sunt Alexan. ibidem, nume. 47. & Fabius, nume. 90. Nam interdictum hoc, vti possidetis, non est a Prętore ea sola de causa inuentum, vt declaret possidentem esse verum possessorem, sed etiam vt eum in sua possessione tueatur, atque ei vim fieri prohibeat. l. 1. in princ. & §. 1. & §. est igitur. ff. vti posside. si ergo ex interdicto prohibetur vim fieri, in necessariam consequentiam venit possessionis restitutio, si qua restitui debet, alioqui vis nó cessaret, arg. l. si duo. §. 1. vti possid.

Verum ab hac sententia dissentiunt. Castrens. hic Aret. Ias. in d. §. nihil commune, quos ibidem secutus est Hormonocius Detus, nnme. 70. idque ex eiusdem
866 Bartoli † doctrina in l. 1. §. interdictum. nume. 9. ff. uti possid. quam supra, q. 57. probauimus. Inquit Bartolus, agentem ex hoc remedio non habere necesse in suo libello exprimere modum desistendi a turbatione per aduersarium turbatorem, quia hoc ad iudicem pertinet. Quæ verba inferunt, hanc restitutionem officio iudicis fieri. Quæ sane Bartoli assertio in re hac, de qua agimus, non vrget. quandoquidem loquitur Bartolus de modo desistendi a turbatione, atque ita de restitutione, quæ fit in exequutione, quæ verè fit officio iudicis. l. a diuo Pio in princ. ff. de re iud. Huius disceptationis maximus est effectus ex his quæ scribit Barto. in l. si prius. q. 2. de operis noui nuntia. & in l. 2. §. & harum, de verb. oblig.

Hæc ad interdictum, vti possidetis, quod eo latius explicauimus, quo longa obseruatione intelleximus, assiduas & frequentes admodum esse de eo apud iudicum subsellia disputationes.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti, de superficiebus, formula.*
2 *Interdictum de superficiebus, exemplo interdicti, vti possidetis, proponi.*
3 *Interdictum de superficiebus, esse retinendæ possessionis.*
4 *Superficies quid.*
5 *Superficiarius contractus quid sit.*
6 *L. superficiario. ff. de rei vend.*
7 *Superficiei emptor a conductore quomodo discernatur.*
8 *Superficiarius contractus cum illo conductionis magnam habet affinitatem.*
9 *Emptio censetur cum dominium constituto pretio transfertur.*
10 *Pretij vbi fit mentio, emptionem esse intelligimus.*
11 *Statutum quod de pretio contractus soluatur gabella, contractum ibi pro emptione intelligit.*
12 *Emptionis est proprium transferre dominium.*
13 *Locatio, & conductio dicitur, cum is qui pecuniam recipit, dominium non transmittit, sed solum aliquid facere debet.*
14 *Locator quando de vitio operis teneatur.*
15 *Emptio dicitur cum id, quod datur, principaliter venit.*
16 *Locatio dicitur cum id quod fit principaliter venit.*
17 *L. item si pretio. §. cum insulam. ff. locat. intellectus.*
17 *Emptio in dubio præsumitur cum pretium æstimationi conuenit.*
19 *Locatio est cum pretium plures vt annuatim soluitur.*
20 *Locationis iura plura menstruæ mercedis mentionem faciunt.*
21 *Contractus talis præsumitur, qualē verborum proprietas demonstrat.*
22 *Pretium ostendit emptionem.*
23 *Pretium pro mercede accipi.*
24 *Pretium non conueniens emptioni ab emptionis nomine recedimus.*
25 *Locatio dicitur cum dictum est ob belli causam, aliamvè similem mercedis remissionem fieri debere.*
26 *Locationis natura est, vt periculum sit locatoris.*
27 *Emphyteuticarius est contractus, cum dictum est, refirmamus tibi domum, videlicet solum iure emphyteutico, & superficiem iure proprio.*
28 *L. obligationem ferè. §. placet. ff. de actio. & obligat. intellectus.*
29 *Superficiarius contractus finitur finita emphyteusi.*
30 *Superficiem conducere an differat ab eo, qui solum conducit, vt ei superficiem imponat.*
31 *Superficiarius an possit imponere seruitutem super ipsa superficie.*
32 *Iure datoris resoluto dicitur resolutum ius accessoris.*
33 *Superficiarius an possit cedere ius suum.*
34 *Superficiarius ecclesiæ non transfert ius suum in alterum.*
35 *Interdictum de superficiebus an reddatur ei, qui ad longum tempus superficiem conduxit.*
36 *Conductor publicus ius in re acquirit.*
37 *Emptor cur conductorem expellere possit.*
38 *Emptor non expellit conductorem, qui rem conductam hypothecatam habet.*
39 *Locatio ad longum tempus quando facta dicatur.*
40 *Interdictum de superficiebus an necessario a prætore sit inuentum.*
41 *Possidere melius est quam in personam agere.*
42 *Superficiarius quid debeat probare, vt obtineat in remedio de superficiebus.*
43 *Superficiarius agens contra tertium, causam sua possessionis probare debet.*

QVARTVM RETINENDÆ possessionis remedium ex interdicto de Superficiebus.

AIT Prætor, vti ex lege locationis siue conductionis superficie qua de agitur, nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero fruemini. quo minus ita fruamini, vim fieri veto. Si qua alia actio de superficie postulabitur, causa cognita dabo. Hanc Vlpia-
1 nus in l. 1. ff. de superficie. Interdicti † formulam de superficie

perficie nobis retulit, atque interpretatus est. Eguina-
rius versic. Baro. lib. 6. manual. titu. 18. scriptum reliquit
edictum de superfic. fuisse his verbis conceptum. Qui
superfic. in alieno solo fruetur quo minus ei ex lege lo-
cationis ita frui liceat, vim ab ijs interdicam, à quibus
nec clam, nec vi, nec precario fructur. Si qua alia actio
de superficie postulabitur, causa cognita dabo. Interdi
ctum verò huiusmodi (ait ille) extabat, vti ex lege loca-
tionis, siue conductionis superficie, qua de agitur, nec
vi, nec clam, nec precario alter ab altero fruimini, quo
minus ita fruamini, vim fieri veto. Si rectè fruenti ius
facta paret, quanti ea res erit, G. Aquilius iudicato. Exē-
2 plo interdicti, vti possidetis † proponitur hoc interdi-
ctum, quod, vt illud, duplex est. l. prima. §. proponitur.
ff. de superficiebus. Prætor itaque tuetur eum, qui su-
3 perficiem petit, & ob id intelligimus † interdictum
hoc retinendæ possessionis esse, quod ex nostris aper-
te affirmarunt glo. in d. l. prima. § proponitur de super-
4 ficie. † Superficies autem illa dicitur terræ pars supe-
rior, faciesque rei, quæ oculis cernitur, vt inquit Va-
conius lib. 2. declara. iuris, & scripsi lib. 2. De arbit. iudi-
cum, casu 31.
5 QVAERO primò, quid sit † contractus superfi-
ciarius? Baldus in rub. C. de iure emphy. num. 2. scriptū
reliquit, contractum superficiarium illum esse, cum
quis vendit vel donat, vel locat superficiem fundi, vel
domus retenta proprietate, ob cuius recognitionem
emptor venditori in singulos annos certum quid præ-
stare habet, atque vtile dominium superficiarii est, di-
rectum domini. l. vlt. ff. de superficie. quo loci Barto. in
fi. docuit, non semper necesse fore, quod pro superfi-
cie annua pensio præstetur, vt quando constituitur em
ptione, legato, vel donatione: atque ita ait esse decla-
6 randam † l. superficiario. ff. de re venditio. qua consti-
tutum est superficiario, qui annuam, pensionem præ-
stat, dari rei vendicationem, si quidem non illi tantum
sed & superficiario, qui pensionem non præstat ex con
uentione, aliouè iure eadem actione concedi debet, &
declarat rectè Iaso. in l. in prouinciali. § si ego, numero
secundo. ff. de oper. noui nuncia. idem in l. 1. nume. 44.
C. de iure emphy.
7 QVAERO secundo, quomodo emptor † superfi-
ciei, a conductore discerni possit? Grauis est & contro-
uersa iuris, quæstio, quam Barto. non in vno loco tracta
uit, nempè in l. prima. §. primo. nume. 3. ff. de superficie-
bus in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. &
vectigal. & in disputa. 4. incip. Publicanus. Ias. in l. 1. nu-
me. 22. C. de iure emphy. Socy. Sen. consil. 88. colum. 2.
lib. 1. Ripa, in tracta. de peste, titu. de priuilegiis contra
ctum, numero 52. Dubitationi causam præstitit magna
8 quæ † extat affinitas inter hoc contractus. l. 2. ff. loca-
ti. Ego soleo vna cum Bartolo in dicta quæstio. quar-
ta. Publicanus. plures casus ita constituere, atque di-
stinguere.
Primus est casus, cum agitur, vt in alium trāsferratur
rei dominium, & vsucapiēdi conditio pro certo pretio
9 tunc † emptionis & venditionis contractus censetur ita
scripsit Bar. d. q. 4. solutione nu. 1. & Soc. Sen. d. cōs. 88.
col. 2. in prin. lib. 1. Quam quidem sententiam probat. l.
conuenit, & l. cum manu sata. in fine. ff. de contra-
hen. emptio. pretium enim præsertim certum est pro-
priè huius contractus, substantia. §. pretium. insti-
10 tu. de emp. & vendi. Quocirca cum pretij † fit mentio
intelligimus esse emptionem & venditionem; ita cen-
suit glossa sing. in l. cum dote, C. de iure dot. & ibi Bal-
dus, & probat. l. vlt. C. de præd. curia. scribunt Ias. in l. 1.
num. 23. C. de iure emph. & consil. 45, nume. 3. lib. 3. &
Marsil. sing. 105. Vbicunque, in fine. Qui ob id scribunt
11 † statutum, quod de pretio cuiuscunque contractus
soluatur gabella, ibi contractum sumi pro sola emptio-
ne, & venditione, cui solum pretium propriè conue-
12 nit. ita etiam † dominij translatio, quid proprium est
emptionis & venditionis, nec pacisci licet absolutè,
quod dominium, non transeat in emptorem. dicta l.
cum manu sata. §. vlti. de contrahen. emptio. cum nul-
la dicatur emptio, in qua dominium non transit, quod
annotarunt Baldus in dicto §. vlti. & apertius in rubri.
C. de contrahen. emp. quæstio. 11. num. 11. Afflictus de-
cis. 338. num. 3. Quod intelligitur nisi dominij transla-
tio suspendatur, donec pretium soluatur, vt permulti
declarant, quos recenset Tiraq. de retractu consang. §.
1. gl. 1. num. 39.
13 Secundus est casus, cum agitur † vt is, qui pecuniā,
recipit, nullum ius in alium transferat, sed solum agi-
tur, vt aliquid faciat, & operetur, tunc locatio, & con-
ductio dicitur ita censent Bart. in d. qō. 4. in solutione,
num. 1. ver. aliquando agitur, Soc. Sen. d. consi. 88. colū.
2. in princip. & ex recentioribus ita docuit Gabriel. Mu
dæus in rub. ff. de contrah. empt. num. 13. Quam quidē
assertionem probant. l. item si pretio. §. 1. ff. locati. l. con
uenit. l. Sabinus, & l. cum manu sata. §. vlti. ff. de contra-
hen. emptio. Qui sanè casus procedit etiam, si pretium
constituatur pro toto tempore, vel etiam annuatim: ita
Bart. d. q. 4. ex l. ea lege. §. locaui. ff. locati. Quem textum
14 annotauit ibi Bartolus vt singularem, † quod locator il-
le, qui locauit operas suas semel tantum cōstituta pen-
sione, vel semel, vel in singulos dies præstanda, tenetur
de vitio operis, si verò operas in singulos dies locat, de
vitio operis non tenetur, ita etiam textum illum esse
singularem annotarunt Rom. sing. 31. Si quis cōducat.
& Franc. Crem. sing. 80. promisisti.
15 Tertius est casus, cū † est actum, vt is, qui pecuniam
recipit, aliquid faciat, & aliquid det, atque ita vtrunq;
sed illud quod datur, venit principaliter, illud verò qđ
fit, in consequentiam, tunc dicitur emptio: ita Barto. in
in d. q. 4. in solutione num. 1. versi. aliquando conuenit,
idem Barto. in l. qui saxum. ff. de donat. Socy. Sen. consi.
88. colum. 2. in princip. & Fabianus in Tract. de emptio.
& uend. q. 1. principali, nume. 26. ex l. 2. §. 1. ff. locati. &
§. item quæritur, instit. de eo. quod ibi clarius exponit
Theophilus in suis institutionibus, & annotarunt ibi-
dem recentiores, ut Balduinus & Hotomanus. Gabriel
Mudæus in rub. ff. de contrahen. emptio. num. 13. Est ra-
tio, quia ubi corpus ipsum non debetur ab eo cui id fit,
illud saltem in quo operæ præstantur, locatio esse non
potest, sed emptio, est. l. Sabinus. ff. de contrahen.
emptio.
16 Quartus est casus, cum † est conuentum, ut ille,
qui pecuniam recipit, aliquid faciat, & aliquid det, at-
que utrunque. Sed illud quod fit principaliter uenit, &
quod datur in consequentiam, tunc dicitur locatio. ita
17 Bar. Socin. & Fabianus præcitatis in locis, ex † l. item si
pretio. §. cum insulam. ff. locati. Ibi enim opera princi-
paliter locatur, dare autem uenit in consequentiam,
cum scilicet in alieno ædificet, solum erat conductoris
operarum, is uerò operarum locator operas in eo solo
præstabat, quod & placuit Balduino in §. itē quæritur
in uerbo, placuit, insti. locati.
18 Quintus est casus, cū † in dubiis uersamur, quia igno
ratur, an principaliter ueniat factum, uel datio, tunc si
pretium, quod semel tantum præstatur, conuenit æsti-
mationi rei, emptio dicitur, ita censuit in specie quæ-
stionis nostræ, glossa notab. l. 1. §. 1. ff. de superfi. in uer-
bo, agendo, quam probarunt Barto. d. q. 4. in solutione,
nu. 1. uer. nam hic est dubium. Soc. Sen. d. consi. 88. colū.
2. in prin. lib. 1. & respondit Alcia. resp. 513. nu. 2. & Ti-
raq. tract. De retractu consang. §. 1. gl. 14. nu. 86. qui idē
esse ait, quando pretium est præstandum semel tantum
ꝓ multis annis, & scribit ita sensisse permultos, ut Bar.
in d. q. 4. in prin. uer. 5. probatur, & alios plures, quibus
addo Alciatum resp. 513. nu. 2.
19 Sextus est casus, cum † sumus in dubio, & pretium,
quod præstatur, non semel præstatur, sed annuatim:
tunc est locatio. ita gl. l. secunda. C. de iure emphy. quā
secuti

secuti sunt Bartol. in d. q. quarta, in solutione, numero primo. versicu. quid vult dicere. Fabianus q. quæstio. secunda, numero 26. Soci. Sen. d. cōsil. 88. colum. secunda. versic. distinguuntur, lib. 1. & consil. 158. libro secundo. Imola in cap propter sterilitatem. numero 33. de locato. Ancha. consi. 402. colum. secunda. Corneus consilio duodecimo. colum. prima. libro quarto. & consil. 38. num. 9. lib. 2. Ripa in Tract. de peste, titu. de priuileg. cōtractuum. nume. 56. Socinus Iun. consil. 68. num. 2. lib. 2. Boerius q. 249. in fi. Quæ sanè sententia multis iuribus & ratione probatur. Nam plura sunt iura, quæ dum

20 † de locatione loquuntur, annuæ vel menstruæ mercedis mentionem faciunt, vti in l. item quæritur. §. qui impleto. l. si in lege. §. si domus, & §. seq. ff. locati. l. uectig. §. vlt. ff. de publica. & vectig. l. si a colono, & l. fideiussores. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss. Huius verò sententiæ ratio illa esse uidetur, q; quando pretium, vel merces soluitur annuatim, non uidetur dominus velle transferre aliquod ius ad hoc, vt si ille in solutione cessat, eum possit de prædio expellere. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati, & d. l. vectigal. § vlt. ff. de publica. Nec aduersantur rationes, quibus suaderi posse videtur contraria sententia, quam probauit glo. l. Pomponius quærit. §. 1. in verbo. ammitti. ff. quib. mod. vsusfr. amitt. & l. fundi partem. ff. de contrah. emp. Primo non aduersatur, q; emptio dici debeat, ex quo unicum pretium ab initio est constitutum. Nam respondet Barto. in 4. q. in solutione, nume. 2. vers. non obstat, de his curandum non esse, postea quam solutio est singulos annos vel menses diuisa. constat enim ex hoc illud vnum, pretium esse constitutum ex pretio singulorum mensium, vel annorum, atq; ita perinde est, ac si esset constitutum pretium in singulos annos. l. ædiles. §. ult. ff. de ædil. edicto. in verbo emptionis & venditionis vsi sint contrahentes, quo regulariter verus emptionis contractus demonstratur, cum

21 talis præsumatur † contractus, qualem verborum proprietas demonstrat. l. interest. ff. de solut. Ripa. d. Tracti. pestis, titu. de priuilegiis contract. num. 47. Respondet Bartol. & cæteri, esse interpretandum, emit, idest conduxit. l. 2. qui. C. locati. l. ea lege. §. locaui. ff. eod. & l. quoties. §. vlt. ff. de public. atque ita etiam respondent Imola in cap. propter sterilitatem. numero 33. versi. non obstat quod vsi, extra de locato. Afflict. decis. 72. in fine, Ripa, tract. pestis, titu. de priuileg. contractuum nu. 58. Tiraq. in tract. de retract. consang. §. 1. glo. 14. nume. 8. & §. 32. glo. 1. nu. 36. Soci. iun. consi. 68. nu. 1. lib. 2. & Neuiz. consi. 92. nu. 44.

22 Non obstat tertio, quod † pretij mentio in contractu habita sit: quod quidem nomen emptioni soli conuenit. l. v lt. C. de prædiis curia. & glo. l. si cum dotem, C. de iure dot. & scribunt egregiè Iaso. in l. 1. nu. 13. C. de iure emphy. & alij quos nunc refero, infinitos prope congessit pro more Tiraq. de retract. consang. §. 1.

23 glo. 2. num. 1. Respondetur † pretium hic pro mercede interpretari. l. ea lege. §. locaui. & l. insulam. §. qui ædē. ff. locati, atque ita respondent relati Doctores suprà, vt Imola in d. c. propter sterilitatem, nu. 33. vers. non obstat. quod & Ripa d. tract. pestis, titu. de priuileg. contract. nume. 59. Natta consi. 49. nu. 10. lib. 1. & Anchara.

24 consi. 402. col. 2. num. Accedit, quod quando † pretium non est condignum, atque ita cum non conuenit contractui emptionis, ab ea denominatione recedimus, ita ex glo. l. prima. §. 1. ff. de superficie. declarant Bald. in l. ex conuentione, C. de pactis. Ias. in l. 1. nu. 33. in fi. C. de iure emph. idem consi. 45. nu. 3. lib. 1. & Marsil. singul. 105. Vbicunque.

25 Septimus & vltimus nunc † est casus, cum versamur in dubio, sed ex aliquo accidenti conijcitur qualis sit natura contractus, vt puta si dictum est in contractu, quod ob bellum, uel similem aliam causam fiat mercedis remissio: nam tunc dicitur locatio, ita respondit Socin. sen. d. consi. 88. col. 2. versi. quod etiam dignoscitur

26 lib. 1. Ea ratione, quia est ex † locationis natura, quod periculum sit locatoris, & ob id fiat remissio. l. ex conducto. §. 1. & l. si merces. §. vis maior. ff. locati. Quod in emptione non contingit, in qua periculum est emptoris. l. necessario, ff. de peric. & commo. rei vendit.

27 QVAERO tertio, si ecclesia † his verbis concedit domum alicui. Refirmamus tibi talem domum, videlicet solum iure emphyteutico, & superficiem iure proprio, quis contractus hicerit, an superficiarius vel emphyteuticus? Bartol. in l. 1. §. primo, nume. 1. ff. de superficie. scribit, esse emphyteuticum in totum, & cum eo Castren. in l. 3. ff. de seruit. in fi.

28 Ea ratione utitur Bartolus, quod non potest alterius esse ædificium, quam eius, cuius est solum. † l. obligationum fere. §. placet. ff. de actio. & obligatio. Et uerba illa, & superficiem iure proprio, cum habent sensum, quod ædificium fuerit positum atque ædificatum ex pecunia priuati, non ab ipsa ecclesia, quoniam ab initio solum fuit cōcessum in emphyteusim ad superficiē in eo construendam.

Verum Baldus, qui (ut mox subijciam) à Bartolo dissentit, inquit, d. §. placet, non probare, quandoquidem ex iuris subtilitate procedit, non autem ex æquitate ob conuentionem adhibitam, vt hic.

Quæ declaratio non placet, quia æquitas tunc moueret, quando conuentio esset clara, at in dubio à iuris dispositione recedendum non est. Alia & deteriori interpretatione conatur satisfacere Iason in l. in prouinciali. §. si ego, numero secundo, uersi. tu respon de. ff. de oper. noui nuntia. ait ille. d. §. placet, loqui respectu directi dominij: nam qui habet directum dominium soli, necessariò habet directum dominium superficiei. d. §. placet, & l. ult. ff. de superficie. secus est quo ad utile dominium, quod est ipsius superficiarij. d. l. in prouinciali. §. ego. Non equidem satisfacit hæc responsio, nam si superficies hęc apud eum, cui facta est concessio domus, habetur iure utili, dici non poterit iure proprio concessum. Quocirca male a Bartolo dissentiunt Bald. in authen. excipitur, nume. 2. uers. Et nota, quod. C. de bonis quæ liberis, & Ias. d. §. si ego. & idem Iaso. in l. 1. nume. 46. C. de iure emphy. quorum opinio procedere potest, cum cōcessionis uerba ita clara sunt, ut aperte ex eis intelligamus, iure proprio & absoluto concessam esse superficiem, atque ita intelligo Baldum in l. 2. nume. 4. C. de iure emphyt.

Huius disputationis nō mediocris est utilitas, siquidem probata Bartoli ueriori sententia, si cōtingat em-

29 phyteusim aliqua de causa finiri, una † cum ea & superficies extinguetur, finieturque, ita quod nullo modo à superficiario, seu emphyteuta leuari non poterit, quod in specie probauit idem Bar. in d. l. 1. § num. 4. ff. de superficie. & cum Bar. respondit Barba. consi. 63. col. pen. in fine, libro primo, si uerò uera esset, quam non probo, illa opinio Baldi & Iasonis, hæc superficies leuari possit, quemadmodum in specie illi annotarunt locis tam citatis.

30 QVAERO quartò, an sit † differentia, quòd quis conducat solum, ut ei imponat superficiem, uel ipsam superficiem conducat? Et non leuem esse differentiam affirmauit Bart. in l. ult. ff. de superfi. Nam quando quis conducit solum, superficie destructa, adhuc soli conductio superest. l. quoties, in fi. C. de usufruct. sed quando superficiem conduxit, tunc illa perempta, ius superficiarij perimitur. Cum Bartolo idem senserunt Baldus, Romanus & Imola, quos recenset & sequitur Socinus sen. consi. 50. nu. 17. lib. 4. idem decidit Afflict. decis. 83. num. 12. qui eiusdem opinionis retulit Specul. & Angelum. idem sensit Ias. in l. 1. numero 43. in fine. C. de iure emphyt.

31 QVAERO quinto, an superficiarius † possit constituere seruitutē super ipsa superficie? & posse docuit Bart. in l. 1. §. ult. ff. de superficieb. qui & illud affirmat, posse

posse,& pignori dare. Idem in emphyteuta, qui seruitutem in re ipsa emphyteutica constituere potest, docuit Bald. in l.3. num. 3. C. de seruit. & aqua. qui idem esse ait in vasallo seu feudario, idem decidit Afflictus. decisio. 308 num.3. Quod intelligitur relati omnes, quo ad ipsius superficiarij, emphyteotæ, atque vasalli detrimentum: non autem quo ad præiudicium domini directi, si quidem extincta superficie, emphyteusi, & feudo, seruitutis constitutio euanescit, vt præcitati Doctores scribunt, quibus accedunt Boer. q.181.nu.2.3. Soc. Iun. cōsi.60.nu. 8. lib.3. & Iulius Clarus lib.4. senten. §. feudū.
32 q6.37. Illa est ratio, quia † dissoluto iure dotaris, censetur & dissolutum ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de pigno. & scribunt Decius in l. aliud est vendere. §. vlti. ff. de reg. iuris. Gozad. cōsi. 39. nume. 5 Runinus consil. 17. nume. 8. lib. primo. Tiraquel. de retract. consang. §. 36. glos.2. nume. 19. & Crauet. consi. 299. num. 4. cæteros sciens prætereo. Et pro his seruitutibus in re superficiaria constitutis conceditur hoc interdictum. l. 1. §. vlt. ff. de superficiebus.

33 QVAERO sexto, an † superficiarius cedere possit ius suum, & per consequens hoc interdictum? Bartol. in l. 1. §. quod autem, il. 2. ff. de superfic. distinguit, duos casus.

Primus est, cum superficiarius emit superficiē, & nullam annuam præstationem soluere tenetur, tunc poterit ille quocunque titulo cedere, ita Bar. vbi supra Soc. Sen. consi.17. in fi. lib.2.

Secundus est casus, cum superficiarius pro conducta superficie annuam præstationem soluit, tunc non potest superficiarius cedere, quia tantum potest, quantum emphyteuta, qui irrequisito domino, alienare non potest, l. secunda. C. de iure emphy. ita Bartolus, & Socinus, vbi supra. idem decidit Afflictus decisione 129. numé. 8.

34 Extenditur, vt fortius procedat in † superficiario, ecclesiæ, qui nullo titulo potest ius suum, in alium transferre. l. secunda. C. de rei domi. vel templ. quam in hanc sententiam dixit singularem Bart. in d. §. quod autem, in fine.

35 QVAERO septimò, an † hoc interdictum concedatur superficiario, qui ad longum tempus conduxit? Et non concedi probat. l.1. §. quod autem ait Prætor, il 2. ff. de superfi. dum ei tribuit actionem in rem, quæ ab hoc interdicto dictat. Illi verò qui ad modicum tempus conduxit, non actio in rem, sed interdictum hoc conceditur. Cuius sententiæ rationem eo loci reddidit Barto. num.4. quia illi, qui conduxit ad non modicum tempus, ius in re acquiritur, nimirum si eam in rem actio-
36 nem habet. Quæ sanè sententia locum non obtinet † in conductore publico, qui etsi modicum tempus conducit, attamen ius in re acquirere dicitur. ita precitato loco Bartolus ex l.1. ff. de loca. pub. fr. & idem Barto. in l. emptorem num.5. C. locati, & Baldus in l. 1. in princ. C. de iure emphy. Hinc infert Bart. in d. §. quod autem ait
37 Prætor, nume.5. quare † emptor expellere possit colonum, d. l. emptorem, nempè ea ratione, quod colonus nullum ius habet in re, sed solum habet obligatam personam locatoris, si ergo haberet ius in re, prosequeretur rem ipsam contra quemcunque. Quocirca scribit præcitato loco, aliquando ex facto respondisse, colo-
38 num ab emptore expelli non potuisse, quia † in locationis instrumento hypothecaria sibi fuerant locatoris, bona pro obseruatione contractus. Illa enim operatur, vt deinde colonus rem ipsam locatam loco pignoris, & hypotichæ retinere possit. Idem scribunt Barto. in l. qui fundum. ff. locati. Baldus, Saly. & cæterum in d. l. emptorem. C. locati. latissimè Didacus lib.2. Varia. resol. c.15. num.3. qui multorum auctoritatibus ostendit, nullam extare differentiam in hoc, quod vel generalis vel specialis sit hæc hypotheca. Dubitate etiam in hac iuris, quæstione Barto. in d. §. quod autem ait Prætor. num.3.
39 quando dicatur hoc casu † facta locatio ad longum, vel modicum tempus. Et tandem in eam opinionem descendit, quod hoc iudicis arbitrio relinquitur, cum iure diffinitum non sit. Quam quidem opinionem probaui in commentariis. De arbit. iud. lib.2. casu 5. in fine, quo loci eiusdem sententiæ alios plures retuli. Quibus accedit Petrus Rebuffus in tracta. de aliena. rerum ecclesiæ. nu.26.

40 QVAERO octauo, an † necessario hoc interdictum fuerit a Prætore inuentum, vel sit potius superuacaneum, cum extet & actio in rem? Barto. in l.1. §.1. prima oppo. & ff. de superfi. scriptum reliquit ex uerbis Iurisconsulti in d. §.1. ver. sed longe, quod ante huius interdicti propositionem actio in rem dabatur, nunc hoc interdictum redditur, cum utile magis sit. Nam aliquando euenit, vt incertum sit, an de superficie subsistat vel locatio, vel uenditio, ob id tunc etsi cessat actio in rem hoc tamen redditur.

41 Accedit quod longe melius est † possidere, quam in personam agere. §. commodum insti. de interdict. Hinc etiam intelligimus, prætorem nihil cōstituere, vel edicere, quod non sit vtilius ciuili actione, quod probat. l. 3. §. ex hoc edicto. ff. nau. cau. stab. & annotauit Baro. d. lib.7. manual. tit.18.

42 QVAERO nono, quid probare † habet superficiarius vt in hoc iudicio obtineat, an scilicet probare debet causam iustæ possessionis? Bar. in l. 1. §. proponitur. ff. de superficie. duos casus distinguit.

Primus est cum superficiarius contra dominum soli agit: tunc causam suæ iustæ possessionis probare debet. l. 1. in princ. ff. de superfi. Ea est ratio, quia superficies præsumitur esse eiusdem domini soli, ex l. obligationum ferè. §. placet. ff. de act. & oblig. Hæc ergo præsumptio, quæ pro domino est, reijcit onus probandi in aduersarium. l. generaliter. §. si petitum in fi. ff. de fideicom. liber. debet ergo is superficiarius causam illam probare.

43 Secundus est casus, cum hic † superficiarius contra tertium experitur: tunc necesse nō habet hanc causam suæ possessionis probare. d. l. 1. §. proponitur. Verum ab hac distinctione Baro lib.6. manual. tit.18. dissentire videtur, dum absolute scribit, superficiarium necesse nō habere probare causam iustæ possessionis, cum incertū sit, an locatio ualeat, ob id solum possessionem probare sufficit, sed a Bartoli sententia non recederem, ea ratione, quam superiore casu retuli, credo tamen sufficere ostendere coloratam causam, ut puta instrumentum uenditionis, uel locationis, qualequale illud sit. Et de his satis.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum de itinere actuque priuato competere pro seruitutibus rusticis.*
2 *Interdicti de itinere actuque priuato caput primum esse mere possessorium.*
3 *Interdicti de itinere actuque priuato caput secundum, causam proprietatis annexam habet.*
4 *Possessionem probare non sufficit in interdicto de itinere actuque priuato ex secundo capite.*
5 *Interdicti de itinere actuque priuato formula.*
6 *Seruitutis itineris actusque priuati quasi possessionem ex quibus acquiratur.*
7 *Interdictum de itinere actuque priuato redditur illi, qui intra annum quasi possedit, seu vsus est ea seruitute.*
8 *Interdictum de itinere actuque priuato requirit, quod per 30. dies ille ea seruitute sit vsus.*
9 *Seruitus seu quasi possessio seruitutis aquæ solo actu acquiri.*

10 *Serui-*

10 Seruitutum tres esse species.
11 Ire per modum facultatis quasi poßeßio non acquiritur nisi triginta dierum spacio.
12 Ciuitas admittens aliquem semel in consilio, ei quasi possesionem tribuit.
13 Interdicto de itinere actuque priuato vt locus sit, probandum est, illum iuisse credens se iure suo vti.
14 Iure suo aliquem vsum in seruitute itineris quomodo probetur.
15 Asserenti credi de his quæ in animo suo sunt.
16 §. aliæ inst. de act. declaratur.
17 Asserenti non credi de his, quæ in animo suo sunt, si aduersatur præsumptio.
18 Probari quomodo posit aliquem vsum esse seruitute itineris credens suo iure vsum.
19 Præsumi vsum iure seruitutis cum non constat quo iure itinere vsus quis sit.
20 Bona fides requiritur in acqurenda quasi possesione seruitutis.
21 Bonam fidem in acquirendis seruitutibus requiri.
22 Bonam fidem adfuisse in seruitutis acquisitione quis probet.
23 Auctoris opinio de probatione bonæ fidei in seruitute.
24 Bona fides præsumitur vbi adest titulus.
25 Bona fides præsumitur si ius non repugnat.
26 Bonam fidem probat qui asserit seruitutem vsu cœpisse.
27 Bona fides quomodo probetur.
28 Interdictum de itinere actuque priuato non reddi pro quasi poßesione seruitutis vrbanæ.
29 Seruitutis itineris quasi possesionem non acquirit, qui fundum non habet iuxta illum, de quo est quæstio.
30 Seruitutis itineris quasi posesionem impedit fundus intermedius.
31 Turbatio requiritur, vt sit locus interdicto, de itinere actuque priuato.
32 Remedio de itinere actuque priuato agens, an aduersarij scientiam, & patientiam probare debeat.
33 Possessio seu quasi incorporalium est ipsa patientia.
34 Seruitus tigni immittendi continua.
35 Seruitus discontinua est illa itineris, & viæ.
36 Scientiam domini non requiri in acquisitione quasi possesionis seruitutis itineris.
37 Vsus solus sufficit in acquisitione quasi possesionis seruitutis itineris.
38 Remedio de itinere actuque priuato agens ne turbetur, an titulum probare debeat.
39 Confessoria, & negatoria actio pro seruitutibus datur.
40 Confessoria actione agit, qui seruitutem vult conseruare.
41 Confeßoria agens dominium ipse non probat, sed aduersarius.
42 Præsumptio, quod res libera sit, quid operetur.
43 Titulum probare non tenetur, qui longam possessionem probat in interdicto de itinere actuque priuato.
44 Præsumitur ex longo vsu iure impositam fuisse seruitutem.
45 L. si quis diuturno. ff. si serui. vend. intellectus.
46 Duareni explanatio ad l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. explosa.
47 L. 2. C. de seruit. intellectus.
48 L. vlt. C de præscrip. long. temp. sensus.
49 Seruitutem habere in alterius fundo.
50 Longum tempus in acquisitione seruitutis quod.
51 Possessio seu quasi seruitutis itineris quam vtilitatem tribuat.
52 Retinet, & conseruat quasi possessionem seruitutis, qui illam quasi possessionem probat.
53 Præsumptio fortior est, quæ nascitur ex quasi possessione, quam illa quæ est, quod res omnis sit libera.
54 Vtilitas quæ ex quasi poßessione nascitur.
55 Confessoria, vel negatoria agens an caueat de non vtendo.
56 Turbatus in quasi possessione seruitutis resistere potest.
57 Interdictum de itinere, &c. pro quasi possessione totius prædij detur, cum solum parte vsus est.
58 Præscriptionem strictæ interpretationis esse.
59 Præscripsisse ius collendi pedagium non dicitur, qui certis de rebus collegit.
60 Collectas certis de rebus soluens, in cæteris sibi non preiudicat.
61 Præscripta iurisdictionis parte ad totam non extenditur.
62 Consuetudo, & vsus non extenditur de loco ad locum.
63 Præscriptio, & consuetudo tantum de potentia habent quantum de vsu.
64 Consuetudo, & præscriptio facti sunt.
65 Præscriptio, & consuetudo extenditur ex æquitate.
66 Remedium de itinere actuque priuato an reddatur illi, cuius colonus, vel alter itinere vsus est.
67 Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur illi, cuius mandato emit fundum, quo iter erat ad fundum alterius.
68 Remedium de itinere actuque priuato reddi domino, etiã colono ignorante.
69 Interdictum de itinere actuque priuato non reddi ex persona fructuarij.
70 Interdictum de itinere actuque priuato reddi domino Castri, non autem colono.
71 Posesorium sine petitorio aliquando dari.
72 Interdictum de itinere actuque priuato non reddi pro quasi posesione seruitutis vrbanæ.
73 Dictio tantummodo omnes casus excludit.
74 Remedium directum differre ab vtili.
75 Interdictum de itinere actuque priuato an pro seruitute rustica reddatur.
76 Remedium de itinere actuque priuato an hæredi reddatur.
77 Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur ei, qui impeditus fuit impedimento facti, ne ea seruitute hoc anno vteretur.
78 Repetita die interdictum concedere quid.
79 Anni tempus currere etiam impedito in interdicto de itinere actuque priuato, datur tamen restitutio.
80 Restitutionem dari impedito cum agat de damno euitando.
81 Interdicto de itinere actuque priuato non agit, is cui precario concessus est fundus, cui via debetur, si ea via is suo iure cœpit vti.
82 L. 1. §. si tibi. ff. de itinere, actuque priua. sensus.

83 *Interdictum de itinere actuque priuato reddi ei qui post vsum 30. dierum malafide cœpit possidere.*
84 *Præscriptione perfecta, malafides superueniens non nocet.*
85 *Remedium de itinere actuque priuato non reddi cum malafides superuenit ante quæsitam quasi possessionem.*
86 *Interdictum de itinere actuque priuato nō reddi illi, qui ab initio cœpit malafide possidere, & deinde bonafides superuenit.*
87 *Præscriptione semel ex malafide interrupta, non reconualescit per bonam fidem.*
88 *Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur hæredi illius, a quo quasi possessor malafide vsus est.*
89 *Remedium de itinere actuque priuato, an reddatur fructuario, vel proprietario, si ambo concurrunt.*
90 *Remedio de itinere actuque priuato agi potest ratione interesse, & damni dati in turbatione illius quasi possessionis.*
91 *Annus in interdicto de itinere actuque priuato quando currere incipiat.*
92 *Petitorium cum possessorio cumulari posse interdicto de itinere actuque priuato.*
93 *Possessorium cum petitorio concurrere in incorporalibus.*
94 *Cumulatio petitorij, & possessorij in interdicto de itinere actuque priuato non fit in instantia appellationis.*
95 *Interdicti de itinere actuque priuato in secundo capite vtilitas.*
96 *Remedio de itinere actuque reficiendo quis vtatur.*
97 *Statutum Brixiæ 13. in ciuilib. sub rub. in quibus causis ius summarium reddatur, declaratur.*
98 *Interdicto de itinere actuque priuato vt locus sit, quæ probari debeant.*
99 *L. loci corpus §. si quis. ff si ser. vend. intellectus.*
100 *Interdicto de itinere actuque priuato agens ex secundo capite, an caueat de damno infecto.*
101 *Interdicto de itinere agens, an titulus debeat probare.*
102 *L. apparet. § si quis seruitutem. ff. de itinere actuque priuato, intellectus.*
103 *Cœp. illæ lapsus.*
104 *Reficere quid sit interdicto de itinere actuque priuato.*
105 *Reficere, & facere differunt.*
106 *Reficere esse antiquum restaurare.*
107 *Refectio qualis esse debeat in interdicto de itinere actuque priuato.*
108 *Refectio itineris concessa an censeantur concessa cætera, sine quibus illa esse non potest.*
109 *Refectio itineris vtilia aliqua habet, aliqua necessaria.*
110 *Concesso vno censeri concessa ea, sine quibus illud concessum stare non potest.*
111 *Reficiens iter debet vti via minus damnosa alteri.*
112 *Quod tibi non nocet, & alteri potest, facile conceditur.*
113 *Remedium de itinere actuque priuato ex secundo capite reddi, & successoribus.*
114 *Interdicto de itinere qui egit, an confessoria deinde experiri possit.*
115 *Interdicto de itinere proposito, si reus fuit absolutus quia actor non probauit, petitorio locus erit.*
116 *Reus absolutus præsumitur, quod actor non probauerit suam intentionem.*
117 *Remedio de itinere actuque priuato qui egit ex primo capite, & succubuit, petitorio experiri potest.*
118 *Probatio plena non requiritur in iudicio de itinere ex primo capite.*
119 *Absolutoriam in qua incidenter de dominio fuit actum non impedire nouam actionem.*
120 *Probationes factæ in iudicio summario non facere fidem in plenario.*
121 *Sententia lata in iudicio summario non nocere in plenario.*
122 *Interdicto de itinere qui egit ex secundo capite petitorio, experiri amplius non poterit.*
123 *Interdicto de itinere dum agitur ex secundo capite, causa dominij plenè discutitur.*
124 *Sententia lata in actione confessoria an præiudicet in interdicto de itinere actuque priuato.*
125 *Confessoria qui egit, non experitur interdicto de itinere actuque priuato.*
126 *Confessoria qui egit pro refectione itineris, non potest deinde agere interdicto de itinere, &c.*
127 *Confessoria qui egit, vt declaretur seruitutem sibi competere, reo absoluto, non potest experiri interdicto, de itinere, ad refectionem.*
128 *Interdictum de itinere non esse accessorium confessoriæ actionis.*
129 *Accessorium esse quid indiuiduum a suo principali.*
130 *Accessorium sine suo principali stare non posse.*
131 *Sententia absolutoria lata super principali non præiudicare quo ad fructus.*
132 *Dominij causa principaliter tractatur in rei vendicatione.*
133 *Interdicto de itinere experiri an possit ex secundo capite, si reus fuit absolutus in confessoria actione, quia actor non probauit.*
134 *Confessoria interdum non datur, cum tamen competat interdictum, de itinere actuque priuato.*

QVINTVM RETINENDÆ Possessionis remedium ex interdicto. De itinere actuque priuato.

PRætor ait. Quo itinere actuque priuato, quo de agitur, vel via, hoc anno, nec vi, nec clā, nec precario ab illo vsus es, quominus ita vtaris, vim fieri veto Hoc interdictum † solū redditur pro rusticis seruitutib. quod non modo verba interdicti significant, De itinere actuque priuato, solas rusticorum seruitutes exprimentia. l. 1. ff. de seruit. rust. præd. verum etiam & Vlpianus apertissimè docet. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuque priuato dum ait; Hoc interdictum prohibitorium est pertinens ad tuendas tantummodo rusticas seruitutes. Duo sunt capita huius interdicti. Primum † merè possessorium est, neque enim qui illud intendit, de iure seruitutis probare quicquam necessum habet, sed hoc tantū, an itinere, actuque hoc anno vsus sit, nō vi, non clam, non precario. d. l. 1. §. 1. ff. vti possid. Ideoque Vlpianus in l. 2. §. vlt. ff. si serui. vend. scribit in hæc verba. In hoc interdicto non de iure, sed de facto quæritur. De hoc capite præcipuè nobis dicendum est in hoc remedio. Alterum huius † interdicti caput est, quod causam proprietatis admixtam habet. l. secūdā, §. quædam. ff. de interdict.

terdict. ut eum proponitur, ut iter reficere liceat. neque enim satis est actori probare, se anno vsum, nisi & illud quoque doceat, se reficiendi ius habere. l. 3. hoc autē. ff. de itin. actuque priua. Quocirca dicitur hoc interdictum ex posteriore capite proprietatis causam contine
4 re cum, † ut ex eo obtineatur, non sufficiat possessionē, ut in primo, probare, sed ultra, ius ipsum seruitutis in controuersiam veniat. d. §. quædam. & d. §. hoc autem. quam sane duorum capitum declarationem probauit Cæpol. in tract. De seruit. rust. prædio. c. 1. nu. 39. Ioan. Bolog. in l. naturaliter. §. nihil commune parte prima, nu. 45. de acquir. poss. Corasius in l. pen. nu. 15. ff. de seruit. & Eguinarius Baro, etsi subobscurè lib. 6. manual. tit. 18. qui vtriusque capitis edictum ita componi posse
5 scripsit. † Si quis itinere actuq; priuato, ab aduersario, vel via hoc anno nec vi, nec clam, nec precario vsus esse dicetur, quo minus ita vtatur, vim fieri interdicam. Item quominus iter, actumve, quo eo anno, nec vi, nec clam, nec precario ab alio vsus erit, ut sibi ius fuerit, reficiat, vim fieri interdicam.
6 QVAERO primo, quæ † requirantur, ut quis dicatur acquisiuisse quasi possessionem huius seruitutis, ut ei deinde hoc interdictum concedatur? Plura requiri nostri scribunt. Bartholomæus Cæpolla, non indiligens seruitutem interpres in tract. De seruit. rustic. prædio. cap. 1. nu. 25. septem recenset requisita, quæ percurrā, & quid de singulis sentio, qua fieri poterit breuitate, dicam; erit enim & ad hanc tractationem & his similes non infrugifera explanatio. Requiritur itaque primo,
7 ꝙ hac † seruitute intra annum hic quasi possessor vsus sit. l. 1. § hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. Annus autem intelligitur, ex d. l. 1. § annuum, vbi Bartol. ex die interdicti retrorsum, quo à die litis contestatæ connumeratur, quemadmodum glo. & Bartol. ibidem annotarunt.
8 Requiritur secundo, ꝙ per dies † triginta ipsius anni iuerit, seruituteque ista vsus fuerit. d. l. 1. §. hoc interdicto. & ibi Bart. nu. 1. annotauit, & cum eo Craue. consi. 124. nu. 7. hanc itineris seruitutem à seruitute aquæ differre. Nam quasi possessio seruitutis aquæ (ut suo loco
9 fusius dicemus) per † solum actū acquiritur. l. 1. §. quod autem. ff. de aqua quot. & æstiua. Differentiæ ratio illa est, quod per fundum alterius ire quis potest iure quodam familiaritatis, vel facultatis: at secus in aquæductu, non enim ex consuetudine aquæductus permittitur, cum ei solum concedatur, qui ius ducendi aquam habet. l. aquam. C. de seruitu. Alber. in l. fi. prius, nu. 19. de oper. noui nunc. & declarat Bart. in l. sicuti. §. si quæratur, nume. 3. ff. si seruit. vend. dum distinguit tres esse
10 † seruitutum species. Vna per quam in alienum nihil fit, nihilque immittitur, ut seruitus altius non tollendi: in huius quasi possessione non dicitur quis esse, nisi aduersarium volentem ædificare prohibeat. l. qui luminibus. ff. de serui. vrba. præd. Bar. in l. etsi fortè. §. 1. ff. si ser. vēd. Altera est, seruitus, per quam aliquid in alienum fit. Quod autem fit, duobus modis intelligitur. Aut per mo
11 dum † facultatis, ut ire per fundū alienum. l. diuus. ff. de seruit. rusti. præd. & tunc quasi possessio nō acquiritur, nisi per triginta dies iuerit, ut in casu nostro. Aut non potest intelligi factum per modum facultatis, ut cū quis aquam ducit, vel tigna immittit, & tunc ex solo actu acquiritur quasi possessio. Hinc scribit Bart. in d. §. hoc interdicto, nu. 1. versi. Et ista tene menti, quod si ciuitas
12 pateretur † aliquem esse in consilio, ex eo solo actu non acquireretur ei quasi possessio, sed opus esset quod per dies 30. interueniret. sed vbi cōcederet eum esse ex Decurionibus & Prioribus, ex eo solo actu quasi possessio esset acquisita. idem censuerunt alij plures quos retuli in commentariis. De arbitrariis iudicum lib. 2. casu 160. nu. 1. quibus nunc accedat Cæpolla in tract. de ser. rusti. præd. c. 1. nu. 25. Barba. cōsi. 68. col. 2. & col. pen. lib. 3. & Didac. in c. possessor. parte. 2. & Rebuff. in commentarijs ad Regias constitu. Galliæ, tomo 3. titu. De materiis possessorijs, in præfatione, nu. 188.
13 Requiritur tertiò, † quod vsus sit hac via, vel itinere, atque ita iuerit iure seruitutis, credens iure suo vti. l. 1. §. Iul. an. & l. vlt. ff. de itinere actuque priua. quibus in locis Vlpia. ait ex Iuliani sententia. eum qui propter incōmoditatem riui, aut propterea, quia via publica interrupta erat, per proximi vicini agrum iter fecerit, quam uis id frequenter fecit, non videri omnino vsum. Bart. d. l. 1. §. hoc interdicto, nu. 9. post gl. ibi Cæpolla in dicto tract. de serui. rust. præd. c. 1. nu. 26. ver. tertiò principaliter. Alex. consi. 69. nu. 4. lib. 5. Quid aūt sit iure suo, iure familiaritatis, vel facultatis facere, explicaui in cōmentariis. De arbitriis iudic. lib. 2. casu 160. nu. 3. & declarat Cæp. præcitato loco. Magna hic suboritur dubita
14 tio † quomodo probari poterit, hunc quasi possessorem iuisse credens suo iure vti? Plures fuerunt opiniones.
Vna eorum fuit, qui dixerunt probari sacramēto huius asserentis. Hanc uisus est nouissimè probare Rebuf. in commentariis ad Regias consti. Galliæ, tomo 3. titu. De materiis possessorijs in præfatione. 186. qui huius opinionis recenset Alexand. & Decium, qui tamen hoc non scripserūt. Ea videtur huius assertionis ratio, quia
15 hoc quid est, quod in eius † animo versatur, iuxta glo. §. aliæ insti. de actio. Bar. in l. gerit, nu. 15. ff. de acq. hæred. latè Ripa in l. admonendi. nu. 122. de iureiuran. & Tiraq. de retract. consang. §. 4. glo. 1. nu. 5. cæteros prætereo. Verum hanc reiecit Bar. & cum eo Cæpolla locis iā
16 citatis. siquidem quod in † d. §. aliæ & his similibus scriptum est, procedit, cum titulus aliquis præcedit, nam tunc, si bonam fidem habere asserit, creditur, at secus vbi titulus non præcedit, ut hic. Accedit quod scriptū reliquit Bar. in l. inter omnes. §. rectè. nu. 3. in fin. ff. de furt. Decius in c. nouit. nu. 29. de iudi. latè Craue. consi. 225. nu. 9. & consi. 271. col. vlt. Marsi. consil. 7. nu. 7. non
17 credi † asserentis sacramento de his, quæ in suo animo uersantur, cum aliqua ei aduersatur præsumptio. hic autem magna illa aduersatur, quod res qualibet libera præsumitur. l. altius. C. de ser. & aqua. & dicemus in quæstio sequenti.
Secunda itaque fuit opinio gl. in d. §. hoc interdicto, hoc probari testibus, qui testimonium ferant, se vidisse seruitutem cōstitui ab eo, qui dominus credebatur, vel legatam fuisse seruitutem Titio, & hunc Titiū appellari. Quæ sanè opinio, ut animaduertit, & rectè Bar. uera non est, siquidem hoc modo necessum foret titulum probaret, quod minimè uerum esse subsequenti quæstione ostendemus.
Tertia itaque est opinio Iacobi de Aren. & aliorum, quos refert Cyn. in l. 1. q. 4. C. de serui. & aqua. quam uerè secutus est Bar. d. §. hoc interdicto, nu. 9. uer. ego puto, & cum eo Cæpol. d. c. 1. nu. 27. sentit Bart. fore necesse duo probare.
18 Primum, † quòd iste aliquo iure, uel ratione motus fuerit ad credendum sibi seruitutem competere. l. 1. §. sed etsi iure. ff. de aqua quotid. & æstiua. ut puta, quod à fide dignis acceperit, seruitutem sibi deberi, uel quod fama erat in uicinia, uel quod ibi erant aliqua signa uię & itineris, uel quid simile, quibus probabiliter adduci potuit ad ita credendum.
Secundum, quod ui tute illius credulitatis actus fecerit, qui ostendunt, se suo iure uti uoluisse, ut sepem & arbores, quæ itineri impedimento erant, præcidere. non enim hos actus iste faceret, nisi suo iure facere posse crederet. quod post Innoc. in cap. bonæ memoriæ. de postu. præla. Bartol. & Cæpollam præcitatis locis secutus est Alexand. consi. ult. nume. 3. lib. 1. & idem respon dit ipse Alexan. consi. 69. num. 6. lib. 5. qui ait, quod ubi
19 non constat, quam ob causam usus sit itinere per fundum alterius, præsumi fuisse usum iure seruitutis. declarauit Ioan. Corasius in l. seruitutes, nume. 37. ad finem. ff. de seruit.

20 Requiritur quarto,† quod bona fide hoc est, non vi,
non clam, non precario, hac seruitute vsus hic fuerit. l.
1.§.2.ff.de itin.actuque priua. Bart. in d.§.hoc interdi-
cto, nu.12.& Cæpolla d.c.1.nu.31,& Ripa in c.cum ec-
clesia Sutrina.nume.67.vers.secundo exigitur.de caus.
poss.& propr.
21 Quod † generale est & in acquisitione seruitutum,
vt bona fides adsit.l.vlt.vbi glo.Bar, & cæteri.ff.quem-
admo.serui.amit.Cæterum quæstionis est, quis bonam
22 fidem † hanc probare debet, & quibus probationibus
probari poterit. Dissentiunt iuris interpretes, nam Gu-
liel. Cuneus existimauit, hunc asserentem, se esse in
quasi possessione, bonam fidem probare debere. idem
sensit Alex.consi.vlt.nu.3.vers.tertio etiam.lib.1. Dyn.
vero, sufficere huic asserenti probare, se intra annum
per triginta dies ea seruitute vsum. Vtrunque repre-
hendere visus est Bar. & cum eo Cæpolla. d.c.1,nu.32.
23 ad finem. Ego † opinor omnes rectè sensisse, si eorum
traditiones rectè explicentur, quod an faciam nescio.
Sciendum est, res omnes acquiri, vel cum titulo, uel si-
24 ne titulo. Cum titulus adest, † bona fides præsumitur.
l.pen.C.de euict. cum in bona fide sit, qui ignorat rem
alienam.l.bonæ fidei.ff.de verb.sig. & ignorantia in du
bio præsumitur.l.verius.ff. de probat. Qua de re fusius
scripsimus in commentariis, de recup possess.remedio.
16,nume.28.hic casus non est is, de quo contendimus.
Cum vero deficit acquisitionis titulus, nisi ius aliquod
25 resistat (vt mox dicam) adhuc † bona fides in possidente
præsumitur. quod Bart. adnotauit in l.Celsus. nu.17.ff.
de vsucap. & cum eo senserunt Corasius in l. seruitu-
tes, nu.34.ff.de seruit, & alij, quos retuli in tract. De re
cuper.poss.remed.13.nu.71.vbi declaraui.

Quando vero huic sine titulo possidenti ius com-
mune resistit, bona fides non præsumitur.cap.vlt. de re
stit.spol.in 6. Quapropter qui contendit, se usu cępisse
26 † seruitutem, bonam fidem probare debet c.1. de præ-
scrip.in 6.cum vnaquæque res libera præsumatur.l.al-
tius.C.de serui.& aqua. ille ergo asserens se acquisiuis-
se quasi possessionem hanc itineris & viæ, bonam fidē
probare debet, quoniam ei ius commune aduersatur,
27 ita Gulielmus loquitur. At hæc † bona fides probabitur
eo ipso, quod constat ipsam quasi possessionem tempo
re & actibus esse confirmatam, ita rectè Dynus. Actus
autem hi prosunt cum probatum est, hunc suo iure vti
credens fecisse, in quo illa probabilis credulitas pro-
batur aliqua iusta causa, vt supra explicaui. ita rectè cū
Bar. docuit Cæpol.

28 Requiritur quinto, quod † prædium sit rusticū, non
autem vrbanum: nec enim pro quasi possessione serui-
tutis prædij vrbani hoc interdictum conceditur, ita
Cæpolla.d.cap.1.nume.11.quod subsequenti quæstio-
ne explicabo.

29 Requiritur sexto, quod hic † qui asserit, se esse in hac
quasi possessione seruitutis, habeat & ipse fundum iux
ta illum, in quo asserit acquisiuisse quasi possessionem
seruitutis. ita Cæpolla. d.c.1.nu.33.vers.sexto principa
liter. & sensit Bar. in d.l.1.§. is cuius. ff. de itinere actu-
que priua. Quod quidem commune est & cæteris serui
tutibus prædialibus, quæ dum ratione prædij acquirā-
tur.l.1.ff.com.præd.& §.in rusticorum.vers.ideo autē,
insti.de seruit.necesse est, vt acquirēs prædium habeat,
cui seruitutem acquirat. & probat seruitutis prædialis
diffinitio, quam attulit Bar. quæ cæteri sunt secuti in l.
1.ff.de serui.etsi ab eo dissenrit Corasius in rubrica il-
lius tituli.

30 Requiritur septimo, quod † inter duo hæc prædia
nullum aliud sit intermedium, ita post Roffredum scri
ptum reliquit Cæpolla.d.c.1.nu.33.versi. septimo prin
cipaliter. Illa est ratio, quia hoc interdictum, cum sit
ad tuēdas seruitutes rusticas, medium prædium, quod
non seruit, seruitutem impedit.l. qui sella.§.vltim.ff.de
seruit.rust.præd.l.non solum.in princ.de oper.no.nun.
Quod intelligit Bar.in d.§.vlt.cum impedit commodi-
tatem, secus si aliunde viam habere potest, vt est, cum
via publica est in medio, per quam possum transire diuer-
tendo ad hauriendum aquam è fundo tuo. quod & bi-
dema annotauit Alber.

31 Requiritur octauo, † quod fuerit prohibitus atque
ita turbatus hic quasi possessor, ita Cæpol.d.c.1.nu.33.
vers.octauo. Est hic animaduertendum, hoc requisitum
non esse necessarium in acquisitione quasi possessio-
nis, sed tunc concurrere debet, cum ea acquisita, pos-
sessor se in ea tueri vult aduersus nouā perturbationē.

32 QVAERO secundo, an † qui hoc interdicto experi-
tur ad suam quasi possessionem defendendam, necesse
habeat probare, quod sciente & patiente aduersario
possederit? Innoc.in c.bonæ memoriæ, de electio. in ea
opinione visus est esse necessum fore hæc probare, cū
33 † quasi possessio incorporalium nil aliud sit, quam ad-
uersarij patientia. l.quoties. ff.de seruitu.l.1.§.vlt.ff.de
serui.rust.pręd.l.si a re.ff.si ser. vend.l.2.C.de seruit. &
aqua. quam sane patientiam is non habet qui ignorat.l.
qui patitur.ff.mand. Verum Bar.in d.l.1.§. hoc interdi-
cto, nu.10.ff.de itine.actuque priua. scribit Innocentij,
& aliorum sententiam procedere in seruitute conti-
nuam causam habēte, vt est seruitus aqueductus. aqua
enim perennis, quę sola ducitur cōtinuo & sine aliquo
hominis facto fluit.l.1.§.loquitur.ff.de aq.quot.& ęst.i.
34 vt etiā est † seruitus tigni immittendi. stat enim & quie
scit perpetuo tignum semel immissum, nec aliud factū
ad eius seruitutis vsum desideratur.l.seruitutes.in prin
cip.ff.de serui.vrb.pręd. in acquisitione quasi possessio
nis huius seruitutis scientia aduersarij requiritur, vt In
35 noc.loquitur. At secus in seruitute discontinua, † qua-
lis est hęc vię & itineris, in qua hominis factum conti-
nuum considerari non potest: quandoquidem nequit
homo tam perpetuo, tamque continenter ire, aut age-
re iumentum, vel vehiculum, vt non aliquo momento
quiescat, atque eius opera interpelletur. In hac ergo
36 † acquisitione quasi possessionis discontinuę seruitu-
tis, ait Bar. non requiritur scientia aduersarij, sed suffi-
cit solus ipse vsus. Cum Bartolo senserunt Castren.in l.
seruitutes, la grande, nu.8.vbi declarat.ff. de seruitu. &
Ruin.cons.191.nu.4.lib.1.qui & hoc extendit, & male.
ad quasi possessionem aquęductus. idem consi.129.nu.
1.li.4. & clarius Ripa in c.cum ecclesia Sutrina, nu.64.
vers.quarto declara.de caus. poss. & propr. & Rebuff.
in comment.ad Regias consti.Galliæ, tomo 3.tit.de ma
teriis possessor.nu.143. Illa est ratio, quod solus & sim
37 plex vsus in hac requiritur, non autem quasi † possessio,
cum dicat Prętor, Quo itinere vsus es. Et ab hac sen-
tentia vere non dissentit Didacus in cap. possessor, in
secunda parte in initio, nu.8.versi. vnde mihi. de regul.
iur.in 6.

38 QVAERO tertio, cum † quasi possessor experitur,
ne in hac sua quasi possessione itineris actusque turbe-
tur, an necesse habeat probare titulū suę quasi posses-
sionis? Ego soleo distinguere duos casus.

Primus casus est, cum iste quasi possessor hoc inter-
dicto experitur, tunc vere & sine controuersia neces-
se non habet probare titulum. siquidem sufficit eo iti-
nere actuque eum vsum fuisse: nec inquirere solet Prę
tor. an iure, vel iniuria possederit, seu eo itinere vsus
fuerit.

39 Secundus est casus, cum iste † quasi possessor confes
soria actione experitur, aut contra agentem negatoria
se tuetur, competunt etenim & duo hęc remedia pro
seruitutibus: nam, qui seruitutem rebus suis ex re alte-
40 rius sibi debitam conseruare vult, † confessoria agit.l.
secunda, ff.si serui.vend. Negatoria vero illi datur, qui
suorum pręediorum libertatem aduersus eum, quia prę
dia illa seruire pręetendit, negatur enim ea negatoria
seruitutem deberi.d.l.2.& explicāt omnes in l.si prius.
ff.de oper.noui nunciat.& Corasius in l.ei qui, nu.2.ff.
de

de servit. Hoc itaque in casu necessum fore opinor asserenti, se esse in hac quasi possessione, probare quo iure & causa eam quasi possessionem acquisierit, nec ipsa quasi possessio sufficit. quod sensit Bar. in d.l.1.§ hoc interdicto, nu.2.ff. de itine. actuque priua. Iasan l.si prius, nu.34.ff. de oper. no. nunc. Cępol. tract. de seruit. rustic. præd. c.1. ad fi. vbi & Duare. lib.1. disput. anniuer. c.34. quam sanè sententiam probat tex d.l.2.ff. si ser. vend.

41 Est ratio, quia vbi ille quasi possessor † confessoria agit, aduersarius dominium probat, quo probato extinguitur omne commodum quasi possessionis, ob id actor iste, ut suam seruitutem tueatur, eam aliquo titulo sibi constitutam probare debet. Quamobrem erit ꝙ animaduertant causarum patroni, quod si is quasi possessor nequiret suæ quasi possessionis titulum probare; non erit actio hæc proponenda, sed potius hoc interdicto experiendum esse iudicabunt, Ita ècontra, cum hic possessor a domino conuenitur actione negatoria, qua negat ius ei esse in ea seruitute, is quasi possessor probare debet (vt Barto. & iam relati scribunt) ius suæ quasi possessionis, eo quia actor agendo negatoria probat dominium, quo probato cessat (vt dixi) illa præsumptio, quæ ex ea quasi possessionis possessoris orta erat. Quocirca infertur, non esse multum admiratione dignum, quod admiratur & suspicit Iaso. in d.l. si prius, nu.35. vers. ex ista conclusione. de oper. nou. nunc. plus
42 operari hanc † præsumptionem, quod quælibet res libera præsumatur, quam illa præsumptio, quæ a quasi possessione prouenit. non inquam est hoc in casu mirum, quoniam, probato dominio, cessat possessionis vis & præsumptio, qua cessante dominium remanet in suo libero statu sine aliqua contraria præsumptione.
43 Declaratur hic casus, vt locum † sibi non vendicet, cum hic possessor, vel quasi, antiquam & longæuam possessionem probat, non enim est tunc necesse probare titulum. siquidem * recepta magis & vera est Doctorum sententia, longo vsu seruitutem acquiri sine titulo: cum tituli locum longæuus usus obtineat. Quod omnium primus affirmarunt glo. Cyn. & alij nonnulli in l.1.C. de ser. & aqua. & in l. si quis diuturno. ff. quem admo. ser. amitta. Cępol. in tract. De seruit. vrban. præd. c.10. nu.25. Balbus in tract. præscript. 2. partic. 4. partis princ. q.2. Didacus lib.1. varia. resol. c.17. nu.7. Bernard. Gram. tracta. de seruit. q. vlt. & ex recentioribus secuti sunt Eguinarius Baro lib.6. manual. tit. 19. & Robertus Aurelia. lib.4. senten. iuris, c.8. quam quidem sententiā probat l. si quis diuturno. ff. si ser. vendi. l. apparet. §. si quis. ff. de itin. actuque priua. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quotid. & æsti. & l.1. §. vlt. ff. de aq. plu. arcen. &
44 l.1. & l.2. C. de ser. aq. Lex enim præsumit † ex longo hoc vsu iure impositam esse seruitutem. ob id necesse non est de titulo docere. Verum ab hac sententia dissentiunt Duaren. lib.1. disputa. anniuers. c.34. & Coras. in l. seruitutes. 4. nu.31. de seruit. ff. de seruit. aiuntque
45 aliam esse interpretationem † d.l. si quis diuturno. Cum in hoc tractatu sumendum non sit ius pro titulo, cum plus sit ius, quam titulus, siquidem is seruitutem iure acquisiuisse probat, qui probat titulo, vt legati, donationis, uel venditionis, a rei domino sibi constitutam fuisse. l.5. ff. de seruit. iunct. l.3. ff. de vsufr. is vero titulum habere dicitur, qui & a non domino habet. Cum ergo dixerit Vlpianus in d.l. si quis diuturno, non esse necesse docere de iure, intelligit Duarenus necesse nō esse docere a domino constitutam, sed sufficit longum vsum, titulo etiam a non domino, bonafide tamen habito probare, cum lex illum pro iure bono habeat, & hanc possessorem, utili actione data tuetur. Quæ sane interpretatio vera non est, & eam aperte improbauit Eguinarius, nec nō & Robertus, suppresso tamen, pro
46 more, Duareni nomine. Duo asserit † Duarenus, Primum in iuribus iam relatis ius pro titulo non accipi, cum plus sit habere ius, quam titulum.

Secundum est eum non habere seruitutem iure impositam etiam lapso longo tempore, quia non domino consecutus est. Illud primum falsum est, cum passim in hac tractatione ius pro ipso titulo, vt donationis, legati, vel venditionis sumatur. Nam modi constituendarum seruitutum sunt legatum, pactio, stipulatio. d.l.3. ff. de vsufructu iuncta l.5. ff. de seruitu. & his modis constitutæ seruitutes, iure constitutæ dicuntur. l.4. ff. de seruit. Illud vero secundum Duareni pronunciatum non est pariter verum, cum seruitus dicatur etiam iure imposita ex titulo habito ab eo, qui dominus non est, quod satis probatur in l. nemo. ff. pro legato. quo loci scriptum est, ex iure testamenti, vel legati vsucapi possessionem, etiam si testator rei, quam legauit dominus non fuerit. & in l.1. ff. de iniusto rup. & irr. testa. habetur, testamentum dici iure factum, etsi testator rei, de qua disposuit dominus non fuerit. & in l. hæredes. §. an ea stipulatio. ff. famil. erciscun. iure stipulationis seruitutes constitutæ dicuntur, quamuis a nō domino constitutæ fuerint. Atque ita intellexit Vlpianus in d.l. si quis diuturno, cum de iure docere non oportere, qui longo vsu acquisiuit, de iure, idest, de titulo intelligit, quemadmodum deinde subijcit, & cum titulus ius ipsum deinde ostendat, vt in confessoria actor obtineat, vel reus in negatoria, debet vel titulum a domino habitum ostendere, vel longo vsu, qui loco tituli est, acquisitam seruitutem.

Nec aduersatur, quod scribunt Duarenus & Cora-
47 sius ex † l.2. C. de seruitu. & aqua. quæ inquit, exemplo rerum immobilium, prædiorum seruitutes tempore
48 quæri. & in † l. vlt. in fine, C. de præscript. long. tempo. diffinitum est, idem obseruari in vsucapione seruitutum, quod in præscriptione rerum soli, at in immobilium præscriptione. necessarius est titulus. l. nullo. C. de rei vendic. l. seruum. C. familiæ ercíscundæ. l. vlt. C. de vsucapio. pro hæred. ergo idem in his. Non inquam hæc aduersantur, nam similitudo illam quam Imperator facit in d.l. vlt. ad solum tempus refertur. Cuius respectu assimilatur vsucapio seruitutis præscriptioni rerum immobilium, non etiam respectu aliorum.

Nec est absurda hæc interpretatio, vel illius constitutionis restrictiua, vt opinatur Corasius. quandoquidem, ne cæteris pro communi relatis iuribus aduersetur, intelligenda ita est. Non etiam aduersatur illud secundum, quo mouetur Corasius, quod vbi ius commune, vel præsumptio præscribenti aduersatur, titulus necessarius est, qui possessori causam præscribendi tribuat c.2. in fine, de præscrip. in 6. & cap. vlt. de restitut. spoliato. in 6. at vsucapienti seruitutem repugnat iuris communis præsumptio, præsumit namque ius omnia prædia libera. l. altius. & l. si tibi. C. de seruitut. & aqua. Respondetur nō esse contra ius commune, quod quis
49 † habeat seruitutem in alterius fundo. sed solū est contra quandam præsumptionem naturalis libertatis, ita idem Coras. in d.l. seruitutes, nu.35. de seruit. & latius declarat Didac. d. lib.1. var. resol. c.17. nu.7. in fi. Præterea & secundo respondetur, illam præsumptionem, ꝙ quælibet res sit libera prodesse, cū de dominio ita constat, vt illa quasi possessio inanis reddatur, quemadmodum iam dixi. at cum de eo dominio non apparet, præualet hæc quasi possessio. Quocirca in hoc iudicio, cū agit quasi possessor, vt in ea defendatur, defendendus erit, donec de contrario iure domini appareat, quoniā tunc cessat possessorij disputatio. & de iure ipsius petitorij experiundū est, quo quidem in iudicio quasi possessio nō prodest, nisi legitimo tempore præscripta, vt hic, quia tunc præscriptio vicem tituli obtinet, longum
50 † autem tempus hoc in casu est tanti tēporis, cuius initij memoria apud homines non sit, cū hæc seruitus sit discontinua, quemadmodum uno ore omnes affirmāt. ex l. hoc iure §. ductus aquæ. ff. de aq. quoti. & æsti. quā ita intelligunt permulti relati a Baldo. dicto tract. præ-

scrip.in 1.particula,4.partis princip. q.1.Paris.cons.27. nu.71.& consi.111.nu.45.lib.1. late Didacus.lib.1.var. resol.c.17.num.11.qui hanc * communem esse opinionem testatur. & Craue.consi.4.nu.5.qui idem esse aiũt in acquisitione seruitutis depascendi discontinua.

51 QVAERO quartò, quæ ex hac † quasi possessione in hac tractatione resultat vtilitas? Glos.in d.l.1.§.hoc interdicto,in verbo an non.ff.de itin. actuque pri. plu-
52 res recẽset.Vna est, quod ille qui est in hac † quasi possessione seruitutis,in ea tueri se potest,probando hanc quasi possessionem, etiam sine titulo. Non dissentit ab hac opinione Raphael Comens.in l. si prius. ff. de oper.no.nun.nu.11.qui scripsit, hunc possessorem seu quasi necesse non habere probare seruitutem sibi competere,cum confessoria experitur, uel cum negatoria
53 conuenitur.ea ratione,quia maior est vis & † præsumptio quasi possessionis, quam illius præsumptionis, quæ quælibet res libera præsumatur.si enim res sua est,quare patitur eam ab altero possideri, nec enim præsumitur suum iactare.l.cum de indebito.§.1.ff. de probatio. Verum ab hac opinione dissentit Bar.in d.§ hoc interdicto.nu.7.quod immo non sufficit huic quasi possidẽti probare quasi possessionem,ut in ea tueatur,sed probare debet eam seruitutem sibi competere. l. uti frui. §.1.ff.si vsusfruct.per.l.sicuti.§.sed si quæratur.ff. si seruit.uend.Bar.in d.l.si prius.nu.16.& ibi Ias.nu.35. versi. prima est.de oper.no.nunc.Alex.consi.vlt.nu.3.in fine. lib.1. Cuius sententiæ ratio est, quia quælibet res libera præsumitur.l.altius.C.de ser.& aqua. nec quasi possessio prodest, quia origini rei aduersatur. ut in d.l.si prius,scribit Ias.nu.43. Dissoluendus est nodus ex relatis in præcedenti quæstione,si iudicio possessorio tantum agitur, quasi possessor tuendus est.ita Comensis sententia procedat.si iudicio petitorio,in quo titulum necesse est probare, non sufficit quasi possessio, nisi perfectè præscripta sit, quoniam tunc obtinet vim tituli.

54 Secunda vtilitas consideratur a glos.† d.l.1.§. an interdicto, in uerbo, an non, uersi.Alij dicunt, quod si hic quasi possessor impediatur ire, atque ita turbetur, potest duplici uia se tueri in ea.Vna extraiudiciali,repellendo turbantes,atque ita se defendendo in ea.Secunda iudiciali, quia si aduersarius negatoria agit,habet ipse aduersarius de iure suo docere, ita intelligo glos. istam ex subsequentibus uerbis, dum ait, quod si hic quasi possidens agit ex secundo capite de itinere, vt l.3.§ ait Prætor.ff.de itin.actuque pri.& cum hoc nostro casu solum possessorio agatur, sequitur illam quasi possessionem prodesse.Verum dissentit Bar.ibidem, cuius sententia ex relatis declarari potest.Tertiam utilitatem considerauit glo.d.§. hoc interdicto.in uerbo,
55 an non,versi.Tu dic, &c. † si possidet & agit confessoria,uel conuenitur negatoria,non oportet eum cauere de non utendo,sed aduersarius cauet de non impediẽdo, vsque ad iudicium finitum in negatoria,secus si nõ possideret & ageret, uel conueniretur pro seruitute, quia tunc caueret de non utendo usque ad finem iudicij.l.pen.ff.de aq.quoti.& æsti.Prodest & in eo posses-
56 sio, quia si deinde † extra iudicium turbatur in utendo,non solum resistere potest, uerum etiam in iudicio hoc interdicto experiri, vt pronuncietur esse in possessione. & cum hac opinione glossæ sentiunt cæteri, conferunt quæ dicemus infra,sequenti remedio.q.36. & ibi quæstione 37.explicabimus quandiu cautio hæc perdurare debeat.

57 QVAERO quinto, an hoc † interdictum concedatur pro quasi possessione totius prædij, si solum usus est actu, vel itinere in vna fundi parte?Et solum pro ea parte,qua vsus est, concedi posse respondit Vlp. ex Iuliani sententia.in d.l.1.§.Iulianus ait.ff.de itin.actuque priua.cuius hec sunt uerba. Quoadusque ingressus ad fundum, eousque interdictum ei competere. & anno-
tauit Barto. in d.l.1.§. si quis hoc interdicto. Confert l. quod meo §.vlt.ff.de acq.poss.quo loci Celsus ait, per ingressum fundi acquiri tantum eam partem, quam ingressus is est.quod ibi intelligit Alex.in fine,cum antiquus possessor totius fundi reperitur. Ratio sententiæ
58 Iuliani ac Vlpiani illa est, quod † præscriptio, vt quid iuri communi repugnans strictã interpretationem recipit,ob id tantam præscriptam quantam possum. Abbas consi.101.nu.7.lib.1. Hinc scriptum reliquit Bart. in d.l.1.§.si quis hoc interdicto,num.1. quod si aliquis
59 asserit, † se præscripsisse ius colligendi pedagium, & solum probat, vsum esse pedagium percipere certis de rebus non dicitur concludenter probare,vt totum acquisiuisse dicatur, sed solum pro ea parte,pro qua exegit.quod probauit idem Bart.in l.si publicanus.§.vlt.in fi.ff.de publi.& vectig.& Paris.consi.13.nu.38. libro 1.
60 Crau.consi.111.nu.6. qui respondit † pro collectis exactis de re aliqua,solum sibi præiudicasse quo ad ea, nõ autem quo ad residuum.Hinc quoq; scribit idem Bart.
61 in d.§.si quis hoc interdicto, quod in præscribenda iurisdictione, probato vsu alicuius partis,non dicitur in totum præscripta. Quocirca respondit Alex.consil.16. num.13.lib.5.quod ille qui iurisdictionem exercuit in oppido contra vnam hominum partem, non dicitur acquisiuisse iurisdictionem in omnes, ita pariter qui vnã iurisdictionis speciem exercuit, non dicitur in altera acquisiuisse,vt consuluit Soc.Sen.consi.111. col.pen.in fi.lib.1.post Cyn.& Sal.in l.1.C.de emancip.libero. Ex
62 his pariter dicere solemus,quod † vsus & consuetudo, quæ vel iuri communi repugnat, vel præter ius commune est, non extenditur de loco ad locum, nec de persona ad personam,ita responderunt Aret.consi.44. nu.7.& consi.133.col.pen.& Alex. consi.106.nu.8.li.2. imò nec de casu ad casum, vt respondit Alex.consi.57. nu.5.lib.3.& cum eo Cagno.in l. omnia quæcunque. in fi.ff.de reg.iur.Paris.consi.11.nu.44.lib.1.& Craue.con
63 sil.30.num.5.Nam † consuetudo & præscriptio tantum habet de potentia quantum de vsu, inquit Bal.in l. vlt. C.com. vtriusque iud. & tantum de potentia quantum de actu,inquit Bal.in ca.1. qui feu.date poss.& cum eo Cagnolus præcitato loco, & Cur.iun.consil.26.nu.19. & fusius Craue.in tract. De antiq.temp.4.par.principali,nu.43.& eo loci,nu.45.post Bal.consi.297. Quæ
64 stio vertens.lib.2.scribit, quod † consuetudo & præscriptio facti sunt, & quod extensionem non recipiunt, & alia his similia recenset. Hinc etiam scribit Bar.in d.§. si quis hoc interdicto, in fi. societatem ex vsu contrahi inter fratres, quantum ipse vsus ostendit, & non vltra. idem Bar.in l.Titium.§.altero.ff. de admin.tut.& in l.si patruus.C.com.vtriusque iud.Corse.sing.in verbo,societas.incipit.Inter fratres.Alex.consil.78.nu.15.lib.3. consi.24.ad fi.lib.1.& consi.71.ad fi.lib.6. Barba.consi. 22.col.2.lib.1.& consi.37.col.4.lib.2. Paris.consi.85.nume.7.consi.86.nu.10.& consi.87.nu.7.lib.1.

65 Declaratur hoc non procedere † cum eadem subest ratio, vel æquitas, nam tunc conceditur extensio vsus & præscriptionis de casu ad casum, de persona ad personam,& de loco ad locum.Ias.in l.de quib.num.18.ff.de legib.Paris.consi.13.nu.51.& consi.21.num.44.lib.1. & Crau.d.tract.de antiq.temp.4.par.prin.nu.45.vbi alias refert declarationes.& nu.57.declarat in specie Bar.in d.§.si quis hoc interdicto.

66 QVAERO sexto, an hoc interdictum † concedatur illi, cuius colonus,vel eius nomine alter itinere actuq; vsus est? Et concedi affirmat Vlp.in l.1.§.is cuius.ff. de actuque priua.& ibidem explicat Bar.& cum eo Cepo. in tract.De serui.rust.præd.c.1.nu.18.& prob.l.3.§.vti
67 videmur.ff.eod. Idem est cum † quis mandato alterius emit fundum, cuius causa per vicini fundum iuit, nam & tũc quasi possessio mandanti acquisita dicitur.d.l.3. §.si quis mandato.ff.eo. de itinere actuque priua.

68 Extenditur vt procedat † etiam ignorante ipso colono,

lono, vel hospite domino, cuius esset fundus per quē ire consueuit, ex d.l.1.§.is cuius, ibi, etiam si ignorauit cuius fundus esset per quem iret. Nec enim ignorātia hæc præscriptio i impedimento est, siquidem sufficit ei sciuisse fundum alienum esse, & eo itinere se vti, vt hanc quasi possessionem seruitutis.

69 Declaratur primo, non procedere † in fructuario.d. l.3.vti uidemur.ibi.sed enim per fructuarium quidem seruitus retinetur, per fructuarium autem interdictū hoc domino non competere Iulianus ait. Cuius sententiæ ratio est, quod fructuarius sibi & non proprietatis domino acquirit. Quocirca scribit Bar.in d.§.vti uidemur,
70 ꝙ concedens † castrum cum iurisdictione, si concessit, vt colono, & is turbetur, interdictum castri domino datur aduersus turbatores, si vero facta est concessio ut fructuario interdictum illi, non autem domino conceditur. & explicaui sup.in 3.remed.ex interdicto, vti possid.q.8.dum scripsi, concedi illud interdictū vsuario & fructuario. Hinc intelligimus aliquando da-
71 ri † possessorium sine petitorio, nā usufructuarius proprietatem non habet, & tamen ex ipso vsu itineris possessorium acquirit. quod in specie annotandū esse censuit Castr.in l.1.ff.com.præd.& in l.2.§.Pomponius. ff. si serui. vend. & illum secutus est Rubeus in l.naturaliter.§.nihil commune, nu.117.ff.de acq.poss.

72 QVAERO septimo, an hoc † remedium concedatur pro seruitute vrbana? Glo.l.1.§.1.ff.de itin.actuque pri. affirmauit, directum interdictum non concedi, uti le uero concedi. Quod in urbana seruitute causam discontinuam habente ait admitti Bar. ibi, nam cum causam habet continuam conceditur interdictum uti possidetis vtile, ut diximus sup.remed.3.q.9. Bar.assentitur Cępol.tract.de serui.rust.præd.c.1.num.33. Verum ab hac sententia dissentit Coras.in l.pe.nu.7.ff. de seru.ait ille, nullo casu pro seruitute vrbana dari interdictū de itinere, nec quidem vtile ex tex.d.l.1.§.1. expensa ma-
73 ximè † dictione, tantummodo, qua ille Vlp. utitur: cuius natura est, ut omnes casus excludat, qui nominatim inclusi non reperiuntur. l. Lucius.§ quæ habebat.ff. ad Treb. latè ipsemet Coras.in l.hæreditatem, num.17. C.de impub.& alijs substit.post Bal.in l.nullus. C. ad l. Iul.maiest. Atqui non excluderētur seruitutes vrbanæ, si ad eas tuendas vtile interdictum daretur. Cū res ipsa eiusdem potestatis sit cū directo. l.actio negotiorū,
74 ff.de neg.gest. Præterea (ait Corasius) † remedium directum ab utile differt. quod directum ex uerbis & mente legis fluat & enascatur, utile uero nō, sed per solam interpretationem. l.2.§. item Varus.ff.de aq.plu.arcen. §.1.insti.de legi.patro.tutel. Nulla autem lex interpretata est, interdictum utile ad seruitutem urbanam tuendam competere, non ergo conceditur.

75 QVÆRO octauo, an hoc † interdictum concedatur pro omni seruitute rustica? Et non dari pro aquæductu respondet glo.quam Bar.secutus est.in l.1.§.1.ff. de iti.actuque pri.ex l.1.§.quod autem.ff.de aqua quot. & æsti. Est enim proditum illud speciale interdictum pro ipso aquæductu, ut infra suo loco dicemus.

76 QVAERO nono, an hæredi, † alterive successori illius, qui itinere & actu vsus est, concedatur? Et concedi probat. l.3.§.hoc interdictum, cum duob.subsequentib.ff.de iti. actuque pri. & l.1.§.ait prætor inter hæredes.ff.de aq.quot.& æsti. Quod tamen utile erit, nō autem directum, l.2.§.Pompo.ff.si serui.uend. & declarat Coras.in d.l.pe.nu.17.ad fi.ff.de seruit. siue ergo donationis iure, siue legati, dotis, uenditionis, aliove simili consecutus quis sit possessionem, hoc interdicto experiri poterit, cum semper sui antecessoris locum obtineat. Idem etiam est in interdicto, de aqua quotidiana, & æstiua, ut dicemus in remedio sequenti.q.29.

77 QVAERO decimo, an concedatur hoc † interdictū ei, qui impeditus fuit impedimento facti, ne seruitute itineris hoc anno vteretur, cum superiore anno usus fuerit? Vlp.in l.1.§. si quis propter inundationem.ff.de itin.actuque priua. dixit, concedi, prius tamen petita
78 in integrum restitutione, ex iusta hac causa. † Repetita itaque die, (hoc est, retrorsum petita, ut in simili ait Iurisconsul.in l.repeti.ff.de fide instru.ibi, repetita die, cautionem interponere. & in l. Iulianus ff. ad exhiben.) conceditur hoc interdictum. Hinc intelligimus, hoc in casu non concedi hoc interdictum ipso iure, siquidem
79 anni † tempus currit etiam de facto impedito: cui tamen restitutio in integrum iustam ob causam conceditur. quod annotauit Bar.in d.§.si quis propter.qui scribit, restitutionem concedi impedito impedimento facti, non autem impedimento iuris. Qua de re (quia hic locus non est) videndi erunt Doc.in ca. vigilanti, & in c.auditis, de præscrip. Balbus tract.de præscrip.quarta particula, quartæ partis principalis. q.18.19. Didacus in cap.possessor, parte 3.§.3. de regulis iuris in sexto, Ruinus.consi.48.nume.9. & consi.143.nume.16.lib.4. Afflict.decisio.33.nume.1.& Capicius decisio.4.numero 24. Et in specie nostra restitutionem concedi scribit post alios Ias. in l.3.§.Labeo.nume.22.ff.de acquir.
80 possessio. vbi ait, id euenire, quia † agitur de damno euitando.

81 QVAERO vndecimo, † quid si precario tibi concessi fundum, cui via debeatur, & tu precario ea uia uti cœpisti: an hoc interdicto experiri possis? Vlpianus in l.1.§.si tibi fundum.ff.de itin.actuque priua.respondit, non posse, ea ratione, quia rogando precario, eam facultatem amisisti, quam dum fundum concessi, habebas: desijsti enim possidere eo iure, quod tibi concesseram. quam sententiam ait Vlpianus, colligi ex Iuliani uerbis, quæ deinde subijcit, & in quorum interpreta-
82 tione hæret Accursius in † d.§. si tibi, in uerbo, interdictum. opinor Iuliani verba illa esse perpendenda, dum ait. Quæ ratio (inquit) efficit, vt si ego viam precario rogauero, & tibi fundū precario dedero, quamuis hac mente iuris, quasi fundo meo deberetur, inutile interdictum esset, & precario eo itinere usus esse uidear, non immeritò, non enim opinio tua, sed mea quærenda est.

83 QVAERO duodecimo, quid † si quis possedit per annum, atque ita per dies triginta bonafide itinere vel actu vsus fuit, & deinde malafide possidere cœpit, hoc est, vi, vel clam, an ei dabitur hoc interdictum? Et dari probat Vlpianus in l.1.§.vlt.ff.de itinere actuque priu. Ea est ratio, quam statim in l.2.eo.subiicit Paulus, dum ait. non posse commutari quæ rectè transacta fuerunt ex superueniente delicto. Quinimo adeo perfecta est
84 † præscriptio, ut nec in foro animæ superueniens hæc malafides nocere possit. quod affirmauit glos. Abbas, & cæteri in cap.vigilanti de præscrip. t vbi Felinus. numero 11. ratione a textu hoc.d.l.2. desumpta utitur. &
* hanc esse opinionem* magis receptam attestati sunt Balbus in tract.præscrip.in 2.par.3.par.principalis.q.9. & Didacus in cap.possessor, in 3.parte.§.2.nu.1.de reg. iur.in 6.

85 Declaratur primo non procedere, † cum adhuc præscriptione anni, & 30. dierum non acquisita possessione, malafides superuenit, nam tunc non dabitur hoc interdictum. siquidem interrupta præscriptio ita dicitur, vt illud initium nullo modo prodesse possit, atque ita non erit spectandum, ex doctrina omnium in c.vlt.de præscr.& scribit Didac.in c.possessor.2.par.§.11.nu.2. de reg.iur. in 6.

86 QVAERO decimotertio, † quid si ab initio cœpit malafide possidere, & deinde bonafides superuenit, an ei concedatur hoc interdictum? Et non concedi sensit gl. d.l.1.§.vlt.in glo.ff.de itin.actuque priua. & ibidem annotauit Bar. Ea est ratio, quia initium spectatur. Quod procedit etiam si nouo principio præscriptionis post illam interruptionē possideret. ex his, quæ scribunt glo. & omnes in c.illud, vbi Abbas, nume.20. de præscrip

87 quod vbi † ob malam fidem præscriptio semel interrupta extitit, an possit iterũ cessante interruptione procedere ex nouo initio. & aiunt, ex * magis recepta sententia, non procedere, quod declarat Didac. in ca. possessor, par. 2. §. 12. nu. 7. de reg. iur. in 6.

88 QVAERO decimoquarto, an † hoc interdictum concedatur hæredi illius, a quo quasi possessor iste malafide, hoc est, vi, vel clam, vel precario vsus est seruitute itineris? Et concedi scribit Vlpianus in l. 3. §. si quis ab auctore. ff. de itinere actuque priua. dum ait hæredem hunc rectè prohibere, ne ea seruitute ille vtatur. eam attulit rationem Vlpianus, quod ab hærede possidere dicitur, qui a defuncto auctore possidet. Et ideo (vt Pædius, referente Vlpiano scribit) iniquum est hæredi nocere, quod non nocuit illi, cui hæres successit. & extat iuris regula in l. inuitus. §. cum quis, de regul. iur. Decius & cæteri in l. quod ipsis. de reg. iuris. Socin. tract. fallen. reg. 389.

89 QVAERO decimoquinto, quid si † vnus habet fundi vsumfructum, & alter proprietatem, & vterque eorum per fundum iuerit, cui hoc interdictum dabitur? Et vtrique dari respondit Vlpianus in l. 3. §. idem Iulianus. ff. de itinere actuque priua. quod sanè interdictum non directum, sed vtile est. Competit etiam hoc interdictum vni aduersus alterum, si inuicem se impediant atque perturbẽt proprietarius & fructuarius. Confert quod scribit Bar. in l. vlt. ff. vti possidet. & in l. vnica. §. 1. nume. 9 C. eo. & declaraui supra in tertio remedio. q. 7. in fine.

90 QVAERO decimosexto, an † in hoc iudicio cognosci possit de interesse perturbatæ huius possessionis? Et cognosci posse affirmat Vlp. in l. 3. §. in hoc. ff. de itinere actuque priua. quæ sanè quæstio declaranda est ex his, quæ scripsi supra remedio. 1. q. 14.

91 QVAERO decimoseptimo, † cum dicitur dari hoc interdictum ei, qui anno possedit, dubitatur a qua die incipiat annus? Vlpianus in l. 1. §. annum. ff. de itinere actuque priua. inquit a die interdicti, quod interpretatur Bar. post glo. ibi, a die litis contest.

92 QVAERO decimooctauo, an † in hoc remedio liceat petitorium iudicium cum possessorio cumulare? Et licere affirmauit in specie Afflict. decis. 155. nume. 2. qui ex sententia Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune, num. 19. ff. de acq. poss. scribit, quod quando agitur
93 superioribus incorporalibus, concurrit † possessorium retinendæ cum petitorio. idem affirmarunt Bal. in l. incerti. nu. 2. C. de interd. & Abbas in c. pastoralis, nu. 15. de caus. poss. & propr. Ripa. in d. §. nihil commune, nume. 150. Fabius nu. 38. & Claud. num. 55. & diximus supra in 3. remed. nu. 339.

93 Declaratur procedere † cum in prima iudicii instantia sit hæc cumulatio, secus si in instantia appellationis, nam tunc non admittitur, vt nec pendente causa reuisionis, ita Afflict. decis. 155. nu. 3. post Bal. in authẽ, & consequenter, nu. 7. C. de sent. & interlo. om. iud. Ea etiam ratione vtitur Afflict. quod iudex causæ appellationis habet iurisdictionem per deuolutionem circa ea, quæ in prima instantia tractabantur, non autem super aliis, vt docuit Bal. in l. per hanc. nu. 18. C. de temp. appel. Præterea non admittitur in hoc iudicio retinendæ reconuentio, vt inquit Bal. in d. l. incerti. num. 13. & scripsi supra in 3. remed. q. 60.

95 QVAERO decimono, de † secundo huius interdicti capite, hoc est de itineris refectione. Cuius vtilitas, secundum Vlpianum in l. 3. §. vtilitas. ff. de itin. actuque priua. illa est, quod consequens erat, ei, qui itinere vtitur, interdictum proponere, vt refici iter posset. Quemadmodum enim alias vti potest itinere, vel actu commodè, quam si reficeretur, corrupto enim itinere, minus commodè frui, aut agi potest. ita dicimus in refectione riui, quæ ob id conceditur, ne is qui in quasi possessione est aquęductus impediatur aquam ducere. l. refectionis. §. ult. ff. com. præd. vrb. & l. 1. §. 1. ff. de riuis. & dicemus inf. remed. 7. in pręlud. Hinc intelligimus hoc esse vnicum interdictum, duo capita tamen habens, vt fusius explicat Cæpol. in tract. de serui. rust. præd. ca. 1. nu. 39. Hoc. n. caput secundum gratia primi editum est.

96 QVAERO vigesimo, quis † hoc interdicto de itinere reficiendo vtitur? Respondet Vlp. in d. l. 3. §. ait Prætor. ff. de iti. actuque pri. eum frui, qui non vi, non clam, nõ precario ab alio vsus est, & ius ei est reficiendi. Nec enim sufficit habere ius eundi, nisi etiam adsit ius reficiendi. d. l. 3. §. fieri autem dum Vlp. ait, fieri posse, vt, quis ius eundi habeat & agendi, reficiendi vero ius nõ habeat, quia in seruitute constituenda cautum sit, ne ei ius reficiendi sit aut sic, ut si uelit reficere, vsque ad certum modum reficiendi ius sit. merito ergo ad refectionem se Prætor retulit. Hæc pars interdicti ostendit hoc iudiciũ non esse mere possessorium, sed sapere naturã petitorij. Quocirca in hoc non haberent locũ statuta,
97 quæ de mero ipso possessorio disponerent, vt illud † statutũ Brixiæ 13. in ciuilib. sub rub. In quib. cau. ius summarium reddatur.

98 QVAERO vigesimoprimo, quę † necessario probanda sint, vt huic iudicio locus sit? Et duo esse probanda censet Vlp. in d. l. 3. §. hoc aũt a superiore ff. de iti. actuque pri. Primum, se hoc anno usum, cũ Prætoris edictũ itã conceptũ sit. Quo itinere actuq; hoc anno usus es. Illius ergo anni vsus probandus est. Qui quidem usus dierũ triginta esse debet, cum hic agatur de eo itinere vsu quæsito. Hinc frustra disputari a Roffredo ĩ suis libellis & a Cępol. in trac. De seru. rust. pręd. c. 1. nu. 38. vers. in primis, an hoc in casu requirat vsus 30. dierum, vt in superiore interdicto, nam præsupponimus possessionẽ iam vsu quæsitam, qualis is esse debeat supra declaratum fuit. Secundum, seruitutem competere, hoc est, ius sibi esse reficiẽdi. Quocirca hæc interdicti pars (vt Vlp. scribit) a superiore differt. quoniam illo quidẽ interdicto vti oẽs possunt, qui hoc anno usi sunt, hoc autem interdicto, hoc est, hac 2. parte is uti potest, qui hoc anno vsus est, & ius sibi esse reficiendi docet. Differentiæ rõnem idem Vlpian. recenset. d. §. hoc aũt ibi, Quid. n. perdit, qui patitur eum hoc facere, ꝗ hoc anno fecit? enimuero qui vult reficere aliquid noui facit. Verum Vlpiano aduersari videtur, ꝗ ab eodem scriptũ
99 est in † l. loci corpus. §. si quis. ff. si serui. vend. nẽpe sufficere, si probetur seruitutem competere. satisfacit gl. in d. l. 3. §. hoc autem. in uerbo, competere, de itinere actuq; pri. duplici responsione. Primo duo fore necessaria probanda, si a primo initium sumatur, hoc est, si a probatione vsus, nã tunc & vsus, & seruitutis ius probandus est. si vero a secundo inchoetur, hoc est a probatione iuris seruitutis, illud probare sufficit. Quã quidem interpretationẽ ab omnib. probari scribit Bart. in d. §. hoc autem. & eam secutus est Cępol. in tract. de seruit. rust. præd. c. 1. num. 41. qui similibus comprobauit. Ego dissentio, siquidem fieri potest, vt seruitutem quis iure constitutam habeat, & ea usus nõ sit eo anno, sed in illius quasi possessione alter sit. Prætor ergo illius anni possessionem, cuius præcipua causa reddit interdictum, considerauit. non ergo sufficit ius seruitutis probare, nisi etiam ipsius anni vsus doceatur. Alia itaque responsione satisfacit glos. in d. §. hoc autem, & in d. §. si quis. nempe in casu d. §. si quis, sufficere probare ius seruitutis, quod actione confessoria agitur. Nec enim tunc de possessione, sed de iure, & proprietate quæritur, ut omnes scribunt in l. si prius, de oper. noui nunciat. & probat textus apertus in l. 2. §. Pomponius. ff. si ser. uendi. Hanc dissolutionem probauit Barto. in dicto §. hoc autem. Quocirca intelligimus quantum ab actione confessoria hoc interdictum differat, quod tamen fusius explicat Cępol. in tracta. de seruit. rust. pręd c. 1. nume. 40.

100 QVÆRO vigesimosecundo, cum † agens hoc interdicto,

dicto vt pronunciet sibi ius reficiēdi iter esse, an cautio
de dam.infe.præstare dēt? Et præstare respondit Vlp.in
d.l.3.§.qui hoc interdicto.ff.de iti.actuq; pri.& in l.ap-
paret.§.vlt.eo.& confert.l.Seruius.§.si quis riuum,ff.de
riuis.& annotauit Cæpolla in tract.De seru.rust.præd.c.
1.nu.38.ver.quintum requiritur.

101 QVÆRO vigesimotertiò, cum hoc † interdicto
agens necesse habet de iure suo docere, an sufficiat lo-
co titulo, longam possessionis præscriptionem ostende-
102 re? Et sufficere ait Vlpia.in † l.apparet.§. si quis seruitu-
tem.ff.de itinere actuque priuato, cuius quidem respō-
si vera litera est illa, quam probauit eruditissimus Ant.
August.lib.1.emenda.iuris. c.2.& illū secutus est Egui-
narius Baro.lib.9.manual.tit.18.si quis seruitutem iure
impositam non habeat.etsi Gregorius Holoander legit
negatiua circumscripta, & malè. Est huius sententiæ ra-
tio, quod Vlpianus, ostendere voluerit, tantum longi
temporis præscriptionem huic possessori prodesse, quā-
tum titulus ipse prodesset, quod supra hoc remedio.3.
103 fusius explicauimus. Hinc intelligimus errasse. † Cæ-
pollam in tract.De seruit.rust.præd.c.1.num.38.versic.
item verò, dum scripsit, vsum itineris, vt refici possit,
acquiri solum tempore immemoriali, est hoc falsum,
quia si titulo acquisita est, tempore opus non est, vt lo-
co tituli sit, si titulus non adest longa possessio sufficit,
quæ sanè longa possessio decem annorum inter præsen-
tes, & viginti inter absentes sufficit, vt supra quæst.3.
in §. Nec aduersatur quod scribit Cæpol.seruitutes ha-
bentes causas discontinuas non præscribi nisi longissi-
mo tempore ex l. 1.in fine. & l.2. ff.de aqua plu. arcen.
& l.hoc iure. §.ductus.ff. de aqua quot.& æsti. quia re-
spondi d.quæstio.3. in fine.& alia sequenti remedio. q.
28. attingemus.

QVAERO vigesimoquartò, cum huic possessori,
conceditur iter & actum reficere, dubitari conuenit,
104 quid † est interdicto reficere, quidque sub ea significa-
tione continetur? Vlpia. in d.l.3.§. reficere. ff. de itine.
actuque priua.inquit, duo hæc inter se maximè differre
105 facere, & reficere. † facere enim is dicitur, qui de nouo
facit. Quocirca is qui iter dilatat, aut deprimit, aut pro-
ducit, aut exaggerat, facere dicitur, qui facit antiquā fa-
106 ciem immutat. Reficere † verò est antiquum restaurare,
aliquo remedio adhibito sustinere, l. 1. §. si quis ædifi-
cium, vbi Bar. & cæteri omnes. ff.de ope. noui nunc.&
reficiendo pristina non immutatur. d. §. reficere.quod
repetit idem Vlpia.in l. 1.§.reficere.ff. de riuis.dum ita
scribit, Reficere est, quod corruptum in pristinum sta-
tum restaurare. Quod ita demum procedit, si aliqua ad-
huc extat forma illius antiqui status, secus si ex toto de-
structa est, nam tunc non dicitur refici, sed de nouo fie-
ri. sicuti annotarunt relati Doct.in d.l.1.§. si quis ædifi-
cium, de oper.noui nunc.ibi Ias.nu.3.ver. limita istam,
qui latè comprobat.

107 QVÆRO vigesimoquintò, qualis † esse debet hæc
refectio? Vlp.in l.3.§.hoc autem. versic. fieri autem po-
test.ff.de itine.actuque priua. respondet, vsque ad mo-
dum consuetum fieri posse.quod annotauit, & Cæpol.
in tract.De seru.rust.præd.cap.1.num.38.versi.sextum,
quod &c. Non enim modum excedere conuenit.l. mo-
dum.ff.de serui.

108 QVAERO vigesimo sextò, cum † itineris refectio,
huic possessori concessa sit, an ea censeantur etiam cō-
cessa, sine quibus refectio nulla esset? Et concessa cen-
seri ex Labeonis sententia respondet Vlpian. in l.3.
§.apud Labeonem.ff.de itin.actuque priua.qui scripsit,
quod si quis pontem nouum velit facere viæ munien-
dæ causa, ei permittitur. Quod verum esse intelligit Vl-
pia. si modo sine eo ponte commeari non potest, hoc
est, si iter ad refectionem commodè non datur aliundè.
Quinimò subiungit Venuleius in l.veteres, ff.eo.ex ve-
terum sententia, & ea censeri permissa, quę ad refectio-
109 nem vtilia sunt. Qua de re, intelligimus † alia in itinere
reficiendo esse necessaria, alia esse vtilia. sunt necessa-
ria ligna, terra, lapides, cœmenta aliquando & his si-
milia. sunt vtilia, quæ commoditatis sunt, vt ire via bre-
uiori, vehere necessaria vehiculo, etsi hominum hume-
ris, vel iumētis ferri possunt. Hinc colligunt nostri Do-
110 ctores, ea censeri tacitè concessa sine † quibus explica-
ri non potest, quod concessum fuit.l.2.ff. de iuridictio.
omn.iudic.l.ad legatum.& l.ad rem mobilem.ff.de pro-
curat. Quod intelligunt Doctores non solum de neces-
sarijs omnino, sed & de vtilibus, qua quidem in sentē-
tia fuit Baldus in d.l.2.& ibi Decius, num.6. de iurisdic.
om.iud.& ibidem Cur.Iun.nu.2.Alc.nu.2. & Io.Bolog.
num.19.& num.50. Idem docuit Dec.in c.præterea, co-
lum.4 ver.secunda conclusio.de officio deleg.& ibi ali-
quando scripsi.

111 Declaratur tamen hæc, de qua † agimus, iuris quæ-
stio, nō procedere, cum is qui iter vult reficere sine suo
commodo, & cum detrimento domini fundi, via per
fundum vti vult. vt puta, cum posset vti breui & com-
pendiaria, vult tamen longiori, itinere vti, non enim
hoc conceditur dicta l.veteres.§.si quis autem Cæpol-
la.in tract.de seruit.rust. præd.c.1.nu.38. ver. octauum,
quod est enim hæc quædam malitia, cui indulgendum
nō est, quemadmodum in non dissimili specie respon-
dit Celsus in l.in fundo.§.vlt.ff. de rei vendi. Quocirca
subiungit Vlp.in l apparet.§.1.ff.de itinere actuq; pri-
ua. quod si quis cum posset alia parte agri sine incom-
modo domini fundi impēsam asportare, id egit vt alia
parte, apportaret, impune ei vis fit. & scribit Cæpol.d.
cap.1.num.38.in fine. Confert illa iuris sententia, à cō-
112 trario sensu sumpta, quod tibi † nō nocet & alteri pro-
dest, facilè conceditur.l.2.§.item Varius.ff.de aq.plu.ar-
cen.ita econtra concedi tibi non debet, quod tibi non
prodest, & alteri nocet.

113 QVAERO vigesimo octauò, an † remedium ex hoc
interdicto, de itinere reficiendo, etiam successoribus,
conceditur? Et concedi affirmauit Vlp. in d. l. apparet.
§.hoc interdictum.ff.de itinere actuque priu.nec adhi-
betur (vt ille ait) differentia, quod successor singularis,
vel vniuersalis sit. ita econtra datur cōtra successorem
singularem, vel vniuersalem.

114 QVAERO vigesimonono, an † is qui hoc remedio,
possessorio egit, impediatur, deinde experiri iudicio pe-
titorio pro seruitute itineris, an inquam impediatur ex-
periri actione confessoria? Nostri iuris interpretes in l.
naturaliter.§.nihil commune de acq.pol. aliquot casus
ita distinguunt.

115 Primus casus est, cum reus † hoc iudicio conuentus
absolutus fuit, ob id quod suam intentionem non pro-
bauit, tunc siue propositum fuerit hoc interdictum ex
primo, siue ex secundo capite, semper locus erit iudi-
cio petitorio, cui præiudicium illatum nō censetur. ita
censuit Rubeus in d. §. nihil commune, nume. 192. ita
intelligens Bar. in l. qui Romæ.§. duo fratres, nume.7.
de verb.oblig.& Abbatem consi.50.lib.1.Claud.nu.51.
Fabius nu.37.Decius nu.49.Ferna.1.parte, num.37.Soc.
Iun.nu.163.& consi.182.nu.19.lib.2.& Io. Bolog.in d.
§.nihil commune, parte 2.nu. 126. ratione vtuntur, quod
in eo iudicio primo nec plenè nec semiplenè cognitū
fuit de causa dominij, non ergo mirum si agi petitorio
potest. & cum Bartolo & Abbate, idem senserunt alij
quos infra.q.sequenti referam.

116 Hic casus procedit etiam quando † reus esset simpli-
citer absolutus. siquidem præsumeretur, absolutus ob
id, quod actor suam intentionem non probasset. argu-
men.l. si quis ad exhibendum.ff. de exceptio. rei iudi.
ita in specie docuit Claud. de Seysellio in dicto §. nihil
commune, nume.45.Soc.Iun.num. 163. etsi ibidem dis-
sentiat Rubeus nume. 196. & Claudij sententiam pro-
bat doctrina elegans Bar.in l.2.§.1.nume.3.ver.aut du-
bitatur.ff.vti bon.rapt.& Soc.Sen. consi.99. col.2.versi.
sed ad hoc, lib.1.

Secun-

quod attentari nil debeat circa possessionem pendente lite super petitorio, quia illud (inquit Butrius) uerum est, cum de facto non cum de iure aliquid attentatur, l. per hoc. C. de temp. appella. vbi Ang. & respondit Neuizanus consi. 82. nu. 35.

851 QVAERO centesimo septimò, an aduersus † sententiam latam in hoc iudicio possit minor integrum restitui? Hanc iuris quæstionem in specie proposuit Albericus in l. vlt. nu. 4. C. qui legit perso. hab. stan. in iud. qui ex Oldrado recenset disputationem hanc ex facto euenisse Bononiæ in causa hæredum opulentissimi Staperonis. Qua quidem in re * receptior & verior est opinio affirmatiua, minorem hunc restitui posse. Hanc probarunt Azo & Bagarotus, quos refert, & ibi secutus est Alber. in d. l. vltima, nume. 4. C. qui leg. pers. hab. stan. in iud. & ibidem Bald. nume. 6. Idem censuit glo. vlt. l. vnicæ. C. si de mo. posses. fue. appella. & ibi eam probarunt Odoffredus, Iacob. Beluis. & Alber. nume. 3. Illam glos. sunt pariter secuti simpliciter Bartol. & Bald. ibi, & Sali. col. 3. idem Bart. consi. 101. Gerardus de Tudetto, nu. 5. lib. 1. Deci. l. postquàm liti, nu. 31. C. de pactis, qui plura scribit. Iaso. in l. 1. nume. 10. de iurisd. omn. iudic. Capella Tolosa. q. 106. & Didacus libro Pract. quæst. c. 17. nume. 4. ver. sextum, & alios nonnullos retuli in Tract. De adipiscenda posses. remedio. 4. q. 102. Quo loci probaui eorum sententiam, qui rectè censuerunt, in iudicio illo admitti restitutionem in integrum. Nostra hæc quæstio & vera Doctorum opinio satis probatur regula generali. l. vlt. C. si aduers. rem iudi. qua constitutum

852 est † minorem ex sententia læsum in integrum restitui posse, nec lex illa casum hunc non excipit. erit ergo illi regulæ inhærendum, donec exceptio hæc probetur, iuxta quod scribunt Bart. in l. 1. nu. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit, & Decius in l. 1. nume. 7. de regu. iur. Acce

853 dit, quod si † minor læsus in contractu restituitur. l. ait prætor, in prin. ff. de mino. ita pariter cum læditur à sen

854 tentia. Confirmatur, quia licèt † nullitatis remedium certis casibus reijciatur, non tamen reijcitur hæc restitutio, ita post multos censuit Deci. in d. l. postquam liti. nume. 31. C. de pact. Huic sententiæ non aduersantur rationes, quibus adducti negatiuam probarunt Iacob. de Rau. Balduinus ac Iacob. Bald. quos recenset Alber. in d. l. vlt. nume. 4. C. qui leg. perso. & in d. l. vnica, nume. 3. C. si de momen. posses. fue. appella. Primo ij adducebantur ex. l. Præses. de minor. quo loci ait Vlpianus iuris consi. tantum tribui minori ex restitutione, quantũ si maior esset ex appellatione, sed appellatio in hoc iudicio non conceditur, ergo nec hæc in integrum restitutio. Verum respondent glo. Odoffred. & Alber. in

855 d. l. vnica. imo † appellationem & restitutionem à pari non procedere, si quidem faciliori concessionis est restitutio ipsa appellatione: nam restitutio pluries conceditur. l. & si fine. §. restitutus, & l. perfecti. ff. de minor. non ita appellatio, quæ semel vel bis ad summum permissa est, vt in illo titulo. C. ne liceat tertiò prouocare.

856 Ego dicta l. Præses, ita interpretor, vt restitutio tantum minori tribuat, quantũ maiori appellatio, hoc est, quod illis casibus, in quibus restitutio conceditur, ita succurratur minori læso, quia scilicet gesta contra eum rescinduntur, vt succurritur maiori mediante appellatione, quæ iudicatum tollit, non tamen diffinit eo loci Vlpianus, quod illis casibus, quibus non conceditur restitutio, concedatur & appellatio, vel econtra. Secundò ita antiqui illi argumentabantur: lex admittit in hoc iudicio minorem, ac si maior esset, d. l. vlt. C. qui legit. perso. habe. stand. in iud. non ergo hic potest consequi restitutionem: alioqui non maior, sed minor haberetur, atque ita lex falleret minoris aduersarium, contra. l. 1. C. de iis qui ven. æta. impetr. Respondet glos. d. l. vnicæ. C. si de momen. posses. idem esse cum minor litigat tutore auctore: nam vt maior habetur, & tamen in integrum restituitur. l. vlt. C. si aduers. rem iudi. Addo ego

857 ob tenuitatem causæ esse permissum † minori litigare sine tutore, vel curatore, d. l. vlt. C. qui leg. perso. non tamen hoc quod ad sui commodum est concessum, in odium retorqueri debet, vt scilicet amittat restitutionem in integrum, quæ magni ponderis est, contra l. quod fauore, C. de legibus. Tertiò ea ratione vsi sunt, causa hæc possessorij modici detrimenti est, d. l. vnica, sed in

858 modicis restitutio † non cõceditur. l. scio. ff. de in integ. rest. ergo & c. Respondent omnes, imo causam possessorij habere multa commoda. §. commodum insti. de interdict. & si leuis dici possit inspecta causa dominij. Vltimo ita moti sunt, priuilegium facilius tollitur, quã ius commune. l. antiquæ, in princ. C. ad Velleia. sed appellatio, quæ iuris communis est, hoc in casu tollitur, ergo & restitutio, quæ continet priuilegium. simili argumentatione vsus est Alexand. in l. 4. §. condemnatum nu. 17. in fi. de re iud. ad ostendendum facilius impedi-

859 ri restitutionem in integrum, aduersus tres sententias, quàm appellationem ipsam, confert. l. eius militis. §. mi

860 litia missus. ff. de milita. testamen. quo dicimus, † testamentum militis priuilegiatum facilius tolli testamento iure communi condito. ita fortior est forus communis foro priuilegij. Afflictus decisio. 258. nume. 6. 12. ita fortior est probatio, quæ iuris cõmunis est, quàm quæ est priuilegij. Baldus in authen. omnes peregrini. C. communia de success. quem post multos sequitur Neuizan. lib. 6. Syluæ nup. numero. 24. Ita facilius cessante causa priuilegij cessat priuilegium, quam ius commune. Tiraq. in Tract. quod cessante causa, limit. 11. in fi. Ratio huius rei illa est, quod priuilegium lucrum tribuit, ius commune damnum confert, ita Ripa in l. 2. nume. 12. ff. de damno infecto. Verum respondet Albericus in d. l. vnica, nume. 4. hoc procedere in priuilegio dato alicui ratione causæ, vt in Velleiano, d. l. antiquæ, vel ratione rei. §. quia verò, in fi. in auth. de non alie. reb. eccle. secus est, cum datur fauore personæ simpliciter, l. verum. §. vlt. & l. seq. ff. de mino. & d. l. vnica. C. si de mom. pos.

861 fue. appella. Præterea † multoties est fortius priuilegiũ ipso iure communi, vt post Aret. in authen. hoc inter liberos. C. de testa. scribunt Ias. in l. Centurio nume. 12. ff. de vulga. & Decius in l. postquam liti. in fi. C. de pactis, & Crotus in l. filiusfam. §. diui de leg. 1 & cum ibi refert Ripa. num. 82. etsi ab eo dissentiat. Declaratur hæc com

862 munis sententia † vt non procedat, cum agitur de modici præiudicio; ita Alber. post Odoffr. in d. l. vltima num. 4. C. qui lega. pers. potest ad ferri exemplum in casu, de quo infra remedio vlt. q. 10.

QVAERO centesimo octauò quomodo fit missio

863 † in possessionem in hoc iudicio tam ex primo, quam ex secundo decreto? Barto. & cum eo cæteri in l. si prius. q. vlt. ff. de operis noui nuntia. hanc iuris quæstionem in specie tractauit, & aliquot casus visus est distinguere.

Primus est cum solum agitur pro interesse turbationis iam factæ, iuxta l. si duo. §. pen. ff. vti posside. tunc inquit Bar. proceditur sicut agitur alia personali actione ad quantitatem, nempè iuxta l. si finita. §. Iulianus, vbi omnes. ff. de dam. infecto.

Secundus est casus, cum agitur, ut restituatur possessio naturalis, quam aduersarius habet, iuxta l. clam possidere. §. qui ad nundinas, & l. naturaliter. §. nihil commune, de acquir. posses. tunc (inquit Bartol.) fit missio in possessionem eo modo, quo si actum fuisset remedio recuperandæ, si quidem naturalis ipsa possessio restituitur.

864 Tertius est casus, cum solum agitur, ne ab aduersario turbetur, quippe quod hic actor sit eo turbatore potior in possessione, tunc primum decretum fauore actoris contra turbatorem contumacem interponitur ad hunc effectum, vt in eum transferatur onus probationis, ita Bar. d. l. si prius q. ult. versi. Aliquando in hoc, ex sententia glossæ ibi, Azonis in summa, C. vti possid. in fi. & Cyni in l. vnica in fine. C. eod. & idem censuit Spec. in titu.

de primo decreto. §. restat, mittitur autem hic actor in possessionem omnium bonorum aduersarij latitantis, vt non antea inde discedat, quam reus caueat, se non molestaturum actorem ipsum, ita declarat Baldus in authen. ei qui iurat, nume. 23. C. de bonis aucto. iud. possid.

Quartus est casus cum agitur, vt interponatur secundum decretum, vt a turbatione ille aduersarius desistat: tunc inquit Bartol. in dicta l. si prius, in fine, procedit, vt in actione confessoria, & negatoria. Quo autem modo in illis procedatur, abunde in ea. l. si prius scribunt omnes.

865 QVÆRO centesimonono, an restitutio † possessionis, quæ interdum fit in hoc interdicto veniat iure actionis, vel iudicis officio? Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune, nume. 11. versi. si vero, de acquiren. possess. sensit venire iure actionis, illum secuti sunt Alexan. ibidem, nume. 47. & Fabius, nume. 90. Nam interdictum hoc, vti possidetis, non est a Prætore ea sola de causa inuentum, vt declaret possidentem esse verum possessorem, sed etiam vt eum in sua possessione tueatur, atque ei vim fieri prohibeat. l. 1. in princ. & §. 1. & §. est igitur. ff. vti posside. si ergo ex interdicto prohibetur vim fieri, in necessariam consequentiam venit possessionis restitutio, si qua restitui debet, alioqui vis nõ cessaret, arg. l. si duo. §. 1. vti possid.

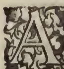
Verum ab hac sententia dissentiunt. Castrens. hic Aret. Ias. in d. §. nihil commune, quos ibidem secutus est Hormonocius Detus, nume. 70. idque ex eiusdem
866 Bartoli † doctrina in l. 1. §. interdictum. nume. 9. ff. uti possid. quam supra, q. 57. probauimus. Inquit Bartolus, agentem ex hoc remedio non habere necesse in suo libello exprimere modum desistendi a turbatione per aduersarium turbatorem, quia hoc ad iudicem pertinet. Quæ verba inferunt, hanc restitutionem officio iudicis fieri. Quæ sane Bartoli assertio in re hac, de qua agimus, non vrget. quandoquidem loquitur Bartolus de modo desistendi a turbatione, atque ita de restitutione, quæ fit in exequutione, quæ verè fit officio iudicis. l. a diuo Pio in princ. ff. de re iud. Huius disceptationis maximus est effectus ex his quæ scribit Barto. in l. si prius. q. 2. de operis noui nuntia. & in l. 2. §. & harum, de verb. oblig.

Hæc ad interdictum, vti possidetis, quod eo latius explicauimus, quo longa obseruatione intelleximus, assiduas & frequentes admodum esse de eo apud iudicum subsellia disputationes.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti, de superficiebus, formula.*
2 *Interdictum de superficiebus, exemplo interdicti, vti possidetis, proponi.*
3 *Interdictum de superficiebus, esse retinendæ possessionis.*
4 *Superficies quid.*
5 *Superficiarius contractus quid sit.*
6 *L. superficiario. ff. de rei vend.*
7 *Superficiei emptor a conductore quomodo discernatur.*
8 *Superficiarius contractus cum illo conductionis magnam habet affinitatem.*
9 *Emptio censetur cum dominium constituto pretio transfertur.*
10 *Pretij vbi fit mentio, emptionem esse intelligimus.*
11 *Statutum quod de pretio contractus soluatur gabella, contractum ibi pro emptione intelligit.*
12 *Emptionis est proprium transferre dominium.*
13 *Locatio, & conductio dicitur, cum is qui pecuniam recipit, dominium non transmittit, sed solum aliquid facere debet.*
14 *Locator quando de vitio operis teneatur.*
15 *Emptio dicitur cum id, quod datur, principaliter venit.*
16 *Locatio dicitur cum id quod fit principaliter venit.*
17 *L. item si pretio. §. cum insulam. ff. locat. intellectus.*
17 *Emptio in dubio præsumitur cum pretium æstimationi conuenit.*
19 *Locatio est cum pretium plures vt annuatim soluitur.*
20 *Locationis iura plura menstruæ mercedis mentionem faciunt.*
21 *Contractus talis præsumitur, qualẽ verborum proprietas demonstrat.*
22 *Pretium ostendit emptionem.*
23 *Pretium pro mercede accipi.*
24 *Pretium non conueniens emptioni ab emptionis nomine recedimus.*
25 *Locatio dicitur cum dictum est ob belli causam, aliamvè similem mercedis remissionem fieri debere.*
26 *Locationis natura est, vt periculum sit locatoris.*
27 *Emphyteuticarius est contractus, cum dictum est, refirmamus tibi domum, videlicet solum iure emphyteutico, & superficiem iure proprio.*
28 *L. obligationem ferè. §. placet. ff. de actio. & obligat. intellectus.*
29 *Superficiarius contractus finitur finita emphyteusi.*
30 *Superficiem conducere an differat ab eo, qui solum conducit, vt ei superficiem imponat.*
31 *Superficiarius an possit imponere seruitutem super ipsa superficie.*
32 *Iure datoris resoluto dicitur resolutum ius accessoris.*
33 *Superficiarius an possit cedere ius suum.*
34 *Superficiarius ecclesiæ non transfert ius suum in alterum.*
35 *Interdictum de superficiebus an reddatur ei, qui ad longum tempus superficiem conduxit.*
36 *Conductor publicus ius in re acquirit.*
37 *Emptor cur conductorem expellere possit.*
38 *Emptor non expellit conductorem, qui rem conductam hypothecatam habet.*
39 *Locatio ad longum tempus quando facta dicatur.*
40 *Interdictum de superficiebus an necessario a prætore sit inuentum.*
41 *Possidere melius est quam in personam agere.*
42 *Superficiarius quid debeat probare, vt obtineat in remedio de superficiebus.*
43 *Superficiarius agens contra tertium, causam sua possessionis probare debet.*

QVARTVM RETINENDÆ possessionis remedium ex interdicto de Superficiebus.

AIT Prætor, vti ex lege locationis siue conductionis superficie qua de agitur, nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero fruemini. quo minus ita fruamini, vim fieri veto. Si qua alia actio de superficie postulabitur, causa cognita dabo. Hanc Vlpianus in l. 1. ff. de superficie. Interdicti † formulam de su-
1 perficie

perficie nobis retulit, atque interpretatus est. Eguinarius versic. Baro. lib. 6. manual. titu. 18. scriptum reliquit edictum de superfic. fuisse his verbis conceptum. Qui superfic. in alieno solo fruetur quo minus ei ex lege locationis ita frui liceat, vim ab ijs interdicam, à quibus nec clam, nec vi, nec precario fruetur. Si qua alia actio de superficie postulabitur, causa cognita dabo. Interdictum verò huiusmodi (ait ille) extabat, vti ex lege locationis, siue conductionis superficie, qua de agitur, nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero fruimini, quo minus ita fruamini, vim fieri veto. Si rectè fruenti ius facta paret, quanti ea res erit, G. Aquilius iudicato. Exē-
2 plo interdicti, vti possidetis † proponitur hoc interdictum, quod, vt illud, duplex est. l. prima. §. proponitur. ff. de superficiebus. Prætor itaque tuetur eum, qui su-
3 perficiem petit, & ob id intelligimus † interdictum hoc retinendæ possessionis esse, quod ex nostris aperte affirmarunt glo. in d. l. prima. §. proponitur de super-
4 ficie. † Superficies autem illa dicitur terræ pars superior, faciesque rei, quæ oculis cernitur, vt inquit Vaconius lib. 2. declara. iuris, & scripsi lib. 2. De arbit. iudicum, casu 31.

5 QVAERO primò, quid sit † contractus superficiarius? Baldus in rub. C. de iure emphy. num. 2. scriptū reliquit, contractum superficiarium illum esse, cum quis vendit vel donat, vel locat superficiem fundi, vel domus retenta proprietate, ob cuius recognitionem emptor venditori in singulos annos certum quid præstare habet, atque vtile dominium superficiarij est, directum domini. l. vlt. ff. de superficie. quo loci Barto. in fi. docuit, non semper necesse fore, quod pro superficie annua pensio præstetur, vt quando constituitur emptione, legato, vel donatione: atque ita ait esse decla-
6 randam † l. superficiario. ff. de re venditio. qua constitutum est superficiario, qui annuam, pensionem præstat, dari rei vendicationem, si quidem non illi tantum sed & superficiario, qui pensionem non præstat ex conuentione, aliouè iure eadem actione concedi debet, & declarat rectè Iaso. in l. in prouinciali. § si ego, numero secundo. ff. de oper. noui nuncia. idem in l. 1. nume. 44. C. de iure emphy.

7 QVAERO secundo, quomodo emptor † superficiei, à conductore discerni possit? Grauis est & controuersa iuris, quæstio, quam Barto. non in vno loco tractauit, nempè in l. prima. §. primo. nume. 3. ff. de superficiebus in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. & vectigal. & in disputa. 4. incip. Publicanus. Ias. in l. 1. nume. 22. C. de iure emphy. Socy. Sen. consil. 88. colum. 2. lib. 1. Ripa, in tracta. de peste, titu. de priuilegiis contractum, numero 52. Dubitationi causam præstitit magna
8 quæ † extat affinitas inter hoc contractus. l. 2. ff. locati. Ego soleo vna cum Bartolo in dicta quæstio. quarta. Publicanus. plures casus ita constituere, atque distinguere.

Primus est casus, cum agitur, vt in alium trāsferratur rei dominium, & vsucapiēdi conditio pro certo pretio
9 tunc † emptionis & venditionis contractus censetur ita scripsit Bar. d. q. 4. solutione nu. 1. & Soc. Sen. d. cōs. 88. col. 2. in prin. lib. 2. Quam quidem sententiam probat. l. conuenit, & l. cum manu sata. in fine. ff. de contrahen. emptio. pretium enim præsertim certum est propriè huius contractus, substantia. §. pretium. institu. de emp. & vendi. Quocirca cum pretij † fit mentio
10 intelligimus esse emptionem & venditiōnem: ita censuit glossa sing. in l. cum dote, C. de iure dot. & ibi Baldus, & probat. l. vlt. C. de præd. curia. scribunt Ias. in l. 1. num. 23. C. de iure emph. & consil. 45, nume. 3. lib. 3. & Marsil. sing. 105. Vbicunque, in fine. Qui ob id scribunt
11 † statutum, quod de pretio cuiuscunque contractus soluatur gabella, ibi contractum sumi pro sola emptione, & venditione, cui solum pretium propriè conue-
12 nit. ita etiam † dominij translatio, quid proprium est emptionis & venditionis, nec paciſci licet absolutè, quod dominium, non transeat in emptorem. dicta l. cum manu sata. §. vltı. de contrahen. emptio. cum nulla dicatur emptio, in qua dominium non transit, quod annotarunt Baldus in dicto §. vlti. & apertius in rubri. C. de contrahen. emp. quæstio. 11. num. 11. Afflictus decis. 338. num. 3. Quod intelligitur nisi dominij translatio suspendatur, donec pretium soluatur, vt permulti declarant, quos recenset Tiraq. de retractu consang. §. 1. gl. 1. num. 39.

13 Secundus est casus, cum agitur † vt is, qui pecuniā, recipit, nullum ius in alium transferat, sed solum agitur, vt aliquid faciat, & operetur, tunc locatio, & conductio dicitur ita censent Bart. in d. qō. 4. in solutione, num. 1. ver. aliquando agitur, Soc. Sen. d. consi. 88. colū. 2. in princip. & ex recentioribus ita docuit Gabriel. Mudæus in rub. ff. de contrah. empt. num. 13. Quam quidē assertionem probant. l. item si pretio. §. 1. ff. locati. l. conuenit. l. Sabinus, & l. cum manu sata. §. vlti. ff. de contrahen. emptio. Qui sanè casus procedit etiam, si pretium constituatur pro toto tempore, vel etiam annuatim: ita Bart. d. q. 4. ex l. ea lege. §. locaui. ff. locati. Quem textum
14 annotauit ibi Bartolus vt singularem, † quod locator ille, qui locauit operas suas semel tantum cōstituta pensione, vel semel, vel in singulos dies præstanda, tenetur de vitio operis, si verò operas in singulos dies locat, de vitio operis non tenetur, ita etiam textum illum esse singularem annotarunt Rom. sing. 31. Si quis cōducat. & Franc. Crem. sing. 80. promisisti.

15 Tertius est casus, cū † est actum, vt is, qui pecuniam recipit, aliquid faciat, & aliquid det, atque ita vtrunq; sed illud quod datur, venit principaliter, illud verò qd̄ fit, in consequentiam, tunc dicitur emptio: ita Barto. in in d. q. 4. in solutione num. 1. versi. aliquando conuenit, idem Barto. in l. qui saxum. ff. de donat. Socy. Sen. consi. 88. colum. 2. in princip. & Fabianus in Tract. de emptio. & uend. q. 1. principali, nume. 26. ex l. 2. §. 1. ff. locati. & §. item quæritur, instit. de eo. quod ibi clarius exponit Theophilus in suis institutionibus, & annotarunt ibidem recentiores, ut Balduinus & Hotomanus. Gabriel Mudæus in rub. ff. de contrahen. emptio. num. 13. Est ratio, quia ubi corpus ipsum non debetur ab eo cui id fit, illud saltem in quo operæ præstantur, locatio esse non potest, sed emptio, est. l. Sabinus. ff. de contrahen. emptio.

16 Quartus est casus, cum † est conuentum, ut ille, qui pecuniam recipit, aliquid faciat, & aliquid det, atque utrunque. Sed illud quod fit principaliter uenit, & quod datur in consequentiam, tunc dicitur locatio. ita
17 Bar. Socin. & Fabianus præcitatis in locis, ex † l. item si pretio. §. cum insulam. ff. locati. Ibi enim opera principaliter locatur, dare autem uenit in consequentiam, cum scilicet in alieno ædificet, solum erat conductoris operarum, is uerò operarum locator operas in eo solo præstabat, quod & placuit Balduino in §. itē quæritur in uerbo, placuit, insti. locati.

18 Quintus est casus, cū † in dubiis uersamur, quia ignoratur, an principaliter ueniat factum, uel datio, tunc si pretium, quod semel tantum præstatur, conuenit æstimationi rei, emptio dicitur, ita censuit in specie quæstionis nostræ, glossa notab. l. 1. §. 1. ff. de superfi. in uerbo, agendo, quam probarunt Barto. d. q. 4. in solutione, nu. 1. uer. nam hic est dubium. Soc. Sen. d. consi. 88. colū. 2. in prin. lib. 1. & respondit Alcia. resp. 513. nu. 2. & Tiraq. tract. De retractu consang. §. 1. gl. 14. nu. 86. qui idē esse ait, quando pretium est præstandum semel tantum ꝑ multis annis, & scribit ita sensisse permultos, ut Bar. in d. q. 4. in prin. uer. 5. probatur, & alios plures, quibus addo Alciatum resp. 513. nu. 2.

19 Sextus est casus, cum † sumus in dubio, & pretium, quod præstatur, non semel præstatur, sed annuatim: tunc est locatio. ita gl. l. secunda. C. de iure emphy. quā secuti

secuti sunt Bartol.in d. q. quarta.in solutione, numero
primo. versicu.quid vult dicere.Fabianus.q.quæstio.se-
cunda,numero 26.Soci.Sen.d.cōsil.88.colum.secunda.
versic.distinguantur, lib.1.& consil.158.libro secundo.
Imola in cap propter sterilitatem. numero 33. de loca-
to.Ancha.consi.402.colum.secunda. Corneus consilio
duodecimo. colum. prima. libro quarto. & consil. 38.
num.9.lib.2.Ripa in Tract.de peste,titu.de priuileg.cō-
tractuum.nume.56.Socinus Iun.consil.68.num.2.lib.2.
Boerius q.249. in fi. Quæ sanè sententia multis iuribus
& ratione probatur. Nam plura sunt iura, quæ dum
20 † de locatione loquuntur, annuæ vel menstruæ merce-
dis mentionem faciunt,vt in l.item quæritur.§.qui im-
pleto.l.si in lege.§.si domus,& §.seq. ff.locati. l.uectig.
§.vlt.ff.de publica.& vectig.l.si a colono,& l.fideiusso-
res.§.pro Aurelio. ff. de fideiuss. Huius verò sententiæ
ratio illa esse uidetur, quod quando pretium, vel merces
soluitur annuatim,non uidetur dominus velle transfer
re aliquod ius ad hoc,vt si ille in solutione cessat, eum
possit de prædio expellere.l.quæro.§. inter locatorem.
ff.locati,& d.l.vectigal.§ vlt.ff.de publica.Nec aduersan
tur rationes,quibus suaderi posse videtur contraria sen
tentia, quam probauit glo.l. Pomponius quærit. §.1. in
verbo.ammitti.ff.quib.mod.vsusfr.amitt.& l. fundi par
tem.ff.de contrah. emp. Primo non aduersatur, quod em-
ptio dici debeat, ex quo unicum pretium ab initio est
constitutum.Nam respondet Barto.in 4.q.in solutione,
nume.2.vers.non obstat,de his curandum non esse,po-
steaquam solutio est singulos annos vel menses diuisa.
constat enim ex hoc illud vnum, pretium esse constitu-
tum ex pretio singulorum mensium, vel annorum,atq;
ita perinde est, ac si esset constitutum pretium in singu
los annos.l.ædiles.§.ult.ff.de ædil.edicto.in verbo em-
ptionis & venditionis vsi sint contrahentes, quo regu-
lariter verus emptionis contractus demonstratur, cum
21 talis præsumatur † contractus, qualem verborum pro-
prietas demonstrat.l.interest.ff.de solut.Ripa.d. Tract.
pestis,titu.de priuilegiis contract.num.47. Respondet
Bartol.& cæteri,esse interpretandum,emit,idest condu
xit.l.2, qui. C. locati.l.ea lege.§. locaui.ff.eod.& l.quo-
ties. §.vlt.ff.de public.atque ita etiam respondent Imo
la in cap.propter sterilitatem.numero 33.versi.non ob-
stat quod vsi, extra de locato.Afflict.decis.72.in fine,
Ripa, tract.pestis,titu.de priuileg.contractuum nu.58.
Tiraq.in tract.de retract. consang.§.1.glo.14. nume.8.
& §.32.glo.1.nu.36.Soci.iun.consi.68.nu.1.lib.2.& Ne
uiz.consi.92.nu.44.
22 Non obstat tertio, quod † pretij mentio in contra-
ctu habita sit: quod quidem nomen emptioni soli con
uenit.l.vlt.C. de prædiis curia. & glo.l.si cum dotem,
C.de iure dot.& scribunt egregie Iaso. in l.2.nu.23.C.
de iure emphy.& alij quos nunc refero, infinitos pro-
pe congessit pro more Tiraq. de retract. consang. §. 1.
23 glo.2.num.1. Respondetur † pretium hic pro mercede
interpretari.l.ea lege.§.locaui.& l.insulam.§.qui ædē.
ff.locati,atque ita respondent relati Doctores supra,vt
Imola in d.c.propter sterilitatem, nu.33. vers.non ob-
stat.quod & Ripa d.tract.pestis, titu. de priuileg. con-
tract.nume.59.Natta consi.49.nu.10.lib.1.& Anchara.
24 consi.402.col.2.num.Accedit,quod quando † pretium
non est condignum, atque ita cum non conuenit con-
tractui emptionis, ab ea denominatione recedimus,
ita ex glo.l.prima.§.1.ff. de superficie. declarant Bald.
in l.ex conuentione,C.de pactis.Ias. in l.1. nu.33.in fi.
C.de iure emph.idem consi.45.nu.3.lib.1.& Martil.sin
gul.105.Vbicunque.
25 Septimus & vltimus nunc † est casus,cum versamur
in dubio, sed ex aliquo accidenti coniicitur qualis sit
natura contractus, vt puta si dictum est in contractu,
quod ob bellum,uel similem aliam causam fiat merce-
dis remissio,tam tunc dicitur locatio,ita respondit So-
cin.sen.d.consi.88.col.2.versi.quod etiam dignoscitur

26 lib.1.Ea ratione, quia est ex † locationis natura, quod
periculum sit locatoris,& ob id fiat remissio.l.ex con-
ducto.§.1.& l.si merces.§. vis maior.ff.locati. Quod in
emptione non contingit,in qua periculum est empto-
ris.l.necessario,ff.de peric.& commo.rei vendit.
27 QVAERO tertio,si ecclesia † his verbis concedit
domum alicui.Refirmamus tibi talem domum, videli-
cet solum iure emphyteutico, & superficiem iure pro-
prio,quis contractus hic erit,an superficiarius vel em-
phyteuticus?Bartol.in l.1.§.primo,nume.1.ff.de super
ficie.scribit, esse emphyteuticum in totum, & cum eo
Castren.in l.3.ff.de seruit.in fi.
Ea ratione utitur Bartolus,quod non potest alterius
28 esse ædificium, quam eius, cuius est solum. † l.obliga-
tionum fere.§.placet.ff.de actio. & obligatio. Et uerba
illa, & superficiem iure proprio,cum habent sensum,
quod ædificium fuerit positum atque ædificatum ex
pecunia priuati, non ab ipsa ecclesia, quoniam ab ini-
tio solum fuit cōcessum in emphyteusim ad superficiē
in eo construendam.
Verum Baldus, qui (ut mox subijciam) a Bartolo
dissentit,inquit,d.§.placet, non probare, quandoqui-
dem ex iuris subtilitate procedit, non autem ex æqui-
tate ob conuentionem adhibitam,vt hic.
Quæ declaratio non placet, quia æquitas tunc mo-
ueret, quando conuentio esset clara, at in dubio a iu-
ris dispositione recedendum non est. Alia & deteriori
interpretatione conatur satisfacere Iason in l. in pro-
uinciali.§.si ego, numero secundo, uersi.tu responde.ff.
de operi noui nuntia.ait ille.d.§.placet, loqui respectu
directi dominij:nam qui habet directum dominium so
li, necessariò habet directum dominium superficiei.d.
§.placet,& l.ult.ff. de superficie.secus est quo ad utile
dominium, quod est ipsius superficiarij.d.l.in prouin-
ciali.§.ego. Non equidem satisfacit hæc responsio:nam
si superficies hæc apud eum, cui facta est concessio, o-
mus, habetur iure utili, dici non poterit iure proprio
concessum. Quocirca male a Bartolo dissentiunt Bald.
in autheu.excipitur, nume.2.uers. Et nota,quod.C.de
bonis quæ liberis, & Ias.d.§.si ego. & idem Iaso.in l.1.
nume.46.C.de iure emphy. quorum opinio procede-
re potest,cum cōcessionis uerba ita clara sunt,ut aper-
te ex eis intelligamus,iure proprio & absoluto conces
sam esse superficiem, atque ita intelligo Baldum in l.
2.nume.4.C.de iure emphyt.
Huius disputationis nō mediocris est utilitas,siqui-
dem probata Bartoli ueriori sententia, si cōtingat em-
29 phyteusim aliqua de causa finiri,una † cum ea & super
ficies extinguetur,finieturque,ita quod nullo modo a
superficiario,seu emphyteuta leuari non poterit,quod
in specie probauit idem Bar.in d.l.1.§ num.2.ff. de su-
perficie.& cum Bar.respondit Barba.consi.63.col.pen.
in fine, libro primo, si uerò uera esset, quam non pro-
bo,illa opinio Baldi & Iasonis, hæc superficies leuari
possit, quemadmodum in specie illi annotarunt locis
tam citatis.
30 QVAERO quartò,an sit † differentia, quòd quis
conducat solum,ut ei imponat superficiem, uel ipsam
superficiem conducat?Et non leuem esse differentiam
affirmauit Bart.in l.ult.ff.de superfi. Nam quando quis
conducit solum,superficie destructa,adhuc soli condu
ctio superest.l.quoties, in fi.C.de usufruct.sed quando
superficiem conduxit,tunc illa perempta, ius superfi-
ciarij perimitur. Cum Bartolo idem senserunt Baldus,
Romanus & Imola, quos recenset & sequitur Socinus
sen.consi.50.nu.17.lib.4.idem decidit Afflict.decis.83.
num.12.qui eiusdem opinionis retulit Specul.& Ange
lum.idem sensit Ias.in l.1.numero 43.in fine.C.de iure
emphyt.
31 QVAERO quinto,an superficiarius † possit con-
stituere seruitutē super ipsā superficie? Et posse docuit
Bart. in l.1.§.ult.ff.de superficieb. qui & illud affirmat,
posse

posse, & pignori dare. Idem in emphyteuta, qui seruitu
tem in re ipsa emphyteutica constituere potest, docuit
Bald. in l. 3. num. 3. C. de seruit. & aqua. qui idem esse ait
in vasallo seu feudario, idem decidit Afflictus. decisio.
308. num. 3. Quod intelligitur relati omnes, quo ad ip-
sius superficiarij, emphyteotæ, atque vasalli detrimen
tum: non autem quo ad præiudicium domini directi, si
quidem extincta superficie, emphyteusi, & feudo, ser-
uitutis constitutio euanescit, vt præcitati Doctores scri
bunt, quibus accedunt Boer. q. 181. nn. 2. 3. Soc. Iun. cō-
si. 60. nu. 8. lib. 3. & Iulius Clarus lib. 4. senten. §. feudū.
32 qō. 37. Illa est ratio, quia † dissoluto iure dotaris, cense-
tur & dissolutum ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de pi-
gno. & scribunt Decius in l. aliud est vendere. §. vlti. ff.
de reg. iuris. Gozad. consi. 39. nume. 5. Ruinus consil.
17. nume. 8. lib. primo. Tiraquel. de retract. consang. §.
36. glos. 2. nume. 19. & Crauet. consi. 299. num. 4. cæte-
ros sciens prætereo. Et pro his seruitutibus in re super-
ficiaria constitutis conceditur hoc interdictum. l. 1. §.
vlt. ff. de superficiebus.
33 QVAERO sexto, an † superficiarius cedere pos-
sit ius suum, & per consequens hoc interdictum? Bar-
tol. in l. 1. §. quod autem, il. 2. ff. de superfic. distinguit,
duos casus.
Primus est, cum superficiarius emit superficiē, & nul
lam annuam præstationem soluere tenetur, tunc pote
rit ille quocunque titulo cedere, ita Bar. vbi supra Soc.
Sen. consi. 27. in fi. lib. 2.
Secundus est casus, cum superficiarius pro condu-
cta superficie annuam præstationem soluit, tunc non
potest superficiarius cedere, quia tantum potest, quan-
tum emphyteuta, qui irrequisito domino, alienare non
potest, l. secunda. C. de iure emphy. ita Bartolus, & So-
cinus, vbi supra. idem decidit Afflictus decisione 129.
nume. 8.
34 Extenditur, vt fortius procedat in † superficiario.
ecclesiæ, qui nullo titulo potest ius suum, in alium
transferre. l. secunda. C. de rei domi. vel templ. quam
in hanc sententiam dixit singularem Bart. in d. §. quod
autem, in fine.
35 QVÆRO septimò, an † hoc interdictum conce-
datur superficiario, qui ad longum tempus conduxit?
Et non concedi probat. l. 1. §. quod autem ait Prætor, il
2. ff. de superfi. dum ei tribuit actionem in rem, quæ ab
hoc interdicto dictat. Illi verò qui ad modicum tempus
conduxit, non actio in rem, sed interdictum hoc con-
ceditur. Cuius sententiæ rationem eo loci reddidit Bar
to. num. 4. quia illi, qui conduxit ad non modicum tem
pus, ius in re acquiritur, nimirum si eam in rem actio-
36 nem habet. Quæ sanè sententia locum non obtinet † in
conductore publico, qui etsi modicum tempus condu-
cit, attamen ius in re acquirere dicitur. ita præcitato lo-
co Bartolus ex l. 1. ff. de loca. pub. fr. & idem Barto. in l.
emptorem num. 5. C. locati, & Baldus in l. 1. in princ. C.
de iure emphy. Hinc infert Bart. in d. §. quod autem ait
37 Prætor, nume. 5. quare † emptor expellere possit colo-
num, d. l. emptorem, nempè ea ratione, quod colonus
nullum ius habet in re, sed solum habet obligatam per-
sonam locatoris, si ergo haberet ius in re, prosequere-
tur rem ipsam contra quemcunque. Quocirca scribit
præcitato loco, aliquando ex facto respondisse, colo-
38 num ab emptore expelli non potuisse, quia † in locatio
nis instrumento hypothecaria sibi fuerant locatoris,
bona pro obseruatione contractus. Illa enim operatur,
vt deinde colonus rem ipsam locatam loco pignoris, &
hypouchæ retinere possit. Idem scribunt Barto. in l. qui
fundum. ff. locati. Baldus, Saly. & cæterum in d. l. empto
rem. C. locati. latissimè Didacus lib. 2. Varia. resol. c. 15.
num. 3. qui multorum auctoritatibus ostendit, nullam
extare differentiam in hoc, quod vel generalis vel spe-
cialis sit hæc hypotheca. Dubitate etiam in hac iuris,
quæstione Barto. in d. §. quod autem ait Prætor. num. 3.
39 quando dicatur hoc casu † facta locatio ad longum, vel
modicum tempus. Et tandem in eam opinionem de-
scendit, quod hoc iudicis arbitrio relinquitur, cum iu-
re diffinitum non sit. Quam quidem opinionem proba
ui in commentariis. De arbit. iud. lib. 2. casu 5. in fine,
quo loci eiusdem sententiæ alios plures retuli. Quibus
accedit Petrus Rebuffus in tracta. de aliena. rerum ec-
clesiæ. nu. 26.
40 QVAERO octauo, an † necessario hoc interdictum
fuerit a Prætore inuentum, vel sit potius superuaca-
neum, cum extet & actio in rem? Barto. in l. 1. §. 1. prima
oppo. & ff. de superfi. scriptum reliquit ex uerbis Iuri-
scon. in d. §. 2. ver. sed longe, quod ante huius interdi-
cti propositionem actio in rem dabatur, nunc hoc in-
terdictum redditur, cum utile magis sit. Nam aliquan-
do euenit, vt incertum sit, an de superficie subsistat vel
locatio, vel uenditio, ob id tunc etsi cessat actio in rem
hoc tamen redditur.
41 Accedit quod longe melius est † possidere, quam in
personam agere. §. commodum insti. de interdict. Hinc
etiam intelligimus, prætorem nihil cōstituere, vel edi-
cere, quod non sit vtilius ciuili actione, quod probat. l.
3. §. ex hoc edicto. ff. nau. cau. stab. & annotauit Baro. d.
lib. 7. manual. tit. 18.
42 QVAERO nono, quid probare † habet superfi-
ciarius vt in hoc iudicio obtineat, an scilicet probare
debet causam iustæ possessionis? Bar. in l. 1. §. proponi-
tur. ff. de superficie. duos casus distinguit.
Primus est cum superficiarius contra dominum soli
agit: tunc causam suæ iustæ possessionis probare de-
bet. l. 1. in princ. ff. de superfi. Ea est ratio, quia superfi-
cies præsumitur esse eiusdem domini soli, ex l. obliga-
tionum ferè. §. placet. ff. de act. & oblig. Hæc ergo præ-
sumptio, quæ pro domino est, reijcit onus probandi in
aduersarium. l. generaliter. §. si petitum. in fi. ff. de fidei-
com. liber. debet ergo is superficiarius causam illam
probare.
43 Secundus est casus, cum hic † superficiarius contra
tertium experitur: tunc necesse nō habet hanc causam
suæ possessionis probare. d. l. 1. §. proponitur. Verum ab
hac distinctione Baro lib. 6. manual. tit. 18. dissentire vi-
detur, dum absolute scribit, superficiarium necesse nō
habere probare causam iustæ possessionis, cum incertū
sit, an locatio ualeat, ob id solum possessionem proba-
re sufficit, sed a Bartoli sententia non recederem, ea ra
tione, quam superiore casu retuli, credo tamen suffice-
re ostendere coloratam causam, ut puta instrumentum
uenditionis, uel locationis, qualequale illud sit. Et de
his satis.

S V M M A R I V M.

1 *Interdictum de itinere actuque priuato competere pro
seruitutibus rusticis.*
2 *Interdicti de itinere actuque priuato caput primum esse
mere possessorium.*
3 *Interdicti de itinere actuque priuato caput secundum,
causam proprietatis annexam habet.*
4 *Possessionem probare non sufficit in interdicto de itine-
re actuque priuato ex secundo capite.*
5 *Interdicti de itinere actuque priuato formula.*
6 *Seruitutis itineris actusque priuati quasi possessionem
ex quibus acquiratur.*
7 *Interdictum de itinere actuque priuato redditur illi, qui
intra annum quasi possedit, seu vsus est ea seruitute.*
8 *Interdictum de itinere actuque priuato requirit, quod
per 30. dies ille ea seruitute sit vsus.*
9 *Seruitus seu quasi possessio seruitutis aquæ solo actu
acquiri.*

10 Serui-

10 *Seruitutum tres esse species.*
11 *Ire per modum facultatis quasi possessio non acquiritur nisi triginta dierum spacio.*
12 *Ciuitas admittens aliquem semel in consilio, ei quasi possessionem tribuit.*
13 *Interdicto de itinere actuque priuato vt locus sit, probandum est, illum iuisse credens se iure suo vti.*
14 *Iure suo aliquem vsum in seruitute itineris quomodo probetur.*
15 *Asserenti credi de his quæ in animo suo sunt.*
16 *§. aliæ inst. de act. declaratur.*
17 *Asserenti non credi de his, quæ in animo suo sunt, si aduersatur præsumptio.*
18 *Probari quomodo possit aliquem vsum esse seruitute itineris credens suo iure vsum.*
19 *Præsumi vsum iure seruitutis cum non constat quo iure itinere vsus quis sit.*
20 *Bonafides requiritur in acquirenda quasi possessione seruitutis.*
21 *Bonam fidem in acquirendis seruitutibus requiri.*
22 *Bonam fidem adfuisse in seruitutis acquisitione quis probet.*
23 *Auctoris opinio de probatione bonæ fidei in seruitute.*
24 *Bonafides præsumitur vbi adest titulus.*
25 *Bonafides præsumitur si ius non repugnat.*
26 *Bonam fidem probat qui asserit seruitutem vsu cepisse.*
27 *Bonafides quomodo probetur.*
28 *Interdictum de itinere actuque priuato non reddi pro quasi possessione seruitutis vrbanæ.*
29 *Seruitutis itineris quasi possessionem non acquirit, qui fundum non habet iuxta illum, de quo est quæstio.*
30 *Seruitutis itineris quasi possessionem impedit fundus intermedius.*
31 *Turbatio requiritur, vt sit locus interdicto, de itinere actuque priuato.*
32 *Remedio de itinere actuque priuato agens, an aduersarij scientiam, & patientiam probare debeat.*
33 *Possessio seu quasi incorporalium est ipsa patientia.*
34 *Seruitus tigni immittendi continua.*
35 *Seruitus discontinua est illa itineris, & viæ.*
36 *Scientiam domini non requiri in acquisitione quasi possessionis seruitutis itineris.*
37 *Vsus solus sufficit in acquisitione quasi possessionis seruitutis itineris.*
38 *Remedio de itinere actuque priuato agens ne turbetur, an titulum probare debeat.*
39 *Confessoria, & negatoria actio pro seruitutibus datur.*
40 *Confessoria actione agit, qui seruitutem vult conseruare.*
41 *Confessoria agens dominium ipse non probat, sed aduersarius.*
42 *Præsumptio, quod res libera sit, quid operetur.*
43 *Titulum probare non tenetur, qui longam possessionem probat in interdicto de itinere actuque priuato.*
44 *Præsumitur ex longo vsu iure impositam fuisse seruitutem.*
45 *L. si quis diuturno. ff. si serui. vend. intellectus.*
46 *Duareni explanatio ad l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. explosa.*
47 *L. 2. C. de seruit. intellectus.*
48 *L. vlt. C. de præscrip. long. temp. sensus.*
49 *Seruitutem habere in alterius fundo.*
50 *Longum tempus in acquisitione seruitutis quod.*
51 *Possessio seu quasi seruitutis itineris quam vtilitatem tribuat.*
52 *Retinet, & conseruat quasi possessionem seruitutis, qui illam quasi possessionem probat.*
53 *Præsumptio fortior est, quæ nascitur ex quasi possessione, quam illa quæ est, quod res omnis sit libera.*
54 *Vtilitas quæ ex quasi possessione nascitur.*
55 *Confessoria, vel negatoria agens an caueat de non vtendo.*
56 *Turbatus in quasi possessione seruitutis resistere potest.*
57 *Interdictum de itinere, &c. pro quasi possessione totius prædij detur, cum solum parte vsus est.*
58 *Præscriptionem strictæ interpretationis esse.*
59 *Præscripsisse ius collendi pedagium non dicitur, qui certis de rebus collegit.*
60 *Collectas certis de rebus soluens, in cæteris sibi non præiudicat.*
61 *Præscripta iurisdictionis parte ad totam non extenditur.*
62 *Consuetudo, & vsus non extenditur de loco ad locum.*
63 *Præscriptio, & consuetudo tantum de potentia habent quantum de vsu.*
64 *Consuetudo, & præscriptio facti sunt.*
65 *Præscriptio, & consuetudo extenditur ex æquitate.*
66 *Remedium de itinere actuque priuato an reddatur illi, cuius colonus, vel alter itinere vsus est.*
67 *Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur illi, cuius mandato emit fundum, quo iter erat ad fundum alterius.*
68 *Remedium de itinere actuque priuato reddi domino, etiã colono ignorante.*
69 *Interdictum de itinere actuque priuato non reddi ex persona fructuarij.*
70 *Interdictum de itinere actuque priuato reddi domino Castri, non autem colono.*
71 *Possessorium sine petitorio aliquando dari.*
72 *Interdictum de itinere actuque priuato non reddi pro quasi possessione seruitutis vrbanæ.*
73 *Dictio tantummodo omnes casus excludit.*
74 *Remedium directum differre ab vtili.*
75 *Interdictum de itinere actuque priuato an pro seruitute rustica reddatur.*
76 *Remedium de itinere actuque priuato an hæredi reddatur.*
77 *Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur ei, qui impeditus fuit impedimento facti, ne ea seruitute hoc anno vteretur.*
78 *Repetita die interdictum concedere quid.*
79 *Anni tempus currere etiam impedito in interdicto de itinere actuque priuato, datur tamen restitutio.*
80 *Restitutionem dari impedito cum agat de damno euitando.*
81 *Interdicto de itinere actuque priuato non agit, is cui precario concessus est fundus, cui via debetur, si ea via is suo iure cœpit vti.*
82 *L. 1. §. si tibi. ff. de itinere, actuque priua. sensus.*

83 *Interdictum de itinere actuque priuato reddi ei qui post vsum 30. dierum malafide cœpit possidere.*
84 *Præscriptione perfecta, malafides superueniens non nocet.*
85 *Remedium de itinere actuque priuato non reddi cum malafides superuenit ante quæsitam quasi possessionem.*
86 *Interdictum de itinere actuque priuato nō reddi illi, qui ab initio cœpit malafide possidere, & deinde bonafides superuenit.*
87 *Præscriptione semel ex malafide interrupta, non reconualescit per bonam fidem.*
88 *Interdictum de itinere actuque priuato an reddatur hæredi illius, a quo quasi possessor malafide vsus est.*
89 *Remedium de itinere actuque priuato, an reddatur fructuario, vel proprietario, si ambo concurrunt.*
90 *Remedio de itinere actuque priuato agi potest ratione interesse, & damni dati in turbatione illius quasi possessionis.*
91 *Annus in interdicto de itinere actuque priuato quando currere incipiat.*
92 *Petitorium cum possessorio cumulari posse interdicto de itinere actuque priuato.*
93 *Possessorium cum petitorio concurrere in incorporalibus.*
94 *Cumulatio petitorij, & possessorij in interdicto de itinere actuque priuato non fit in instantia appellationis.*
95 *Interdicti de itinere actuque priuato in secundo capite vtilitas.*
96 *Remedio de itinere actuque reficiendo quis vtatur.*
97 *Statutum Brixiæ 13. in ciuilib. sub rub. in quibus causis ius summarium reddatur, declaratur.*
98 *Interdicto de itinere actuque priuato vt locus sit, quæ probari debeant.*
99 *L. loci corpus §. si quis. ff si ser. vend. intellectus.*
100 *Interdicto de itinere actuque priuato agens ex secundo capite, an caueat de damno infecto.*
101 *Interdicto de itinere agens, an titulus debeat probare.*
102 *L. apparet. § si quis seruitutem. ff. de itinere actuque priuato, intellectus.*
103 *Cep. illæ lapsus.*
104 *Reficere quid sit interdicto de itinere actuque priuato.*
105 *Reficere, & facere differunt.*
106 *Reficere esse antiquum restaurare.*
107 *Refectio qualis esse debeat in interdicto de itinere actuque priuato.*
108 *Refectio itineris concessa an censeantur concessa cætera, sine quibus illa esse non potest.*
109 *Refectio itineris vtilia aliqua habet, aliqua necessaria.*
110 *Concesso vno censeri concessa ea, sine quibus illud concessum stare non potest.*
111 *Reficiens iter debet vti via minus damnosa alteri.*
112 *Quod tibi non nocet, & alteri potest, facile conceditur.*
113 *Remedium de itinere actuque priuato ex secundo capite reddi, & successoribus.*
114 *Interdicto de itinere qui egit, an confessoria deinde experiri possit.*
115 *Interdicto de itinere proposito, si reus fuit absolutus quia actor non probauit, petitorio locus erit.*
116 *Reus absolutus præsumitur, quod actor non probauerit suam intentionem.*
117 *Remedio de itinere actuque priuato qui egit ex primo capite, & succubuit, petitorio experi potest.*
118 *Probatio plena non requiritur in iudicio de itinere ex primo capite.*
119 *Absolutoriam in qua incidenter de dominio fuit actum non impedire nouam actionem.*
120 *Probationes factæ in iudicio summario non facere fidem in plenario.*
121 *Sententia lata in iudicio summario non nocere in plenario.*
122 *Interdicto de itinere qui egit ex secundo capite petitorio, experiri amplius non poterit.*
123 *Interdicto de itinere dum agitur ex secundo capite, causa dominij plenè discutitur.*
124 *Sententia lata in actione confessoria an præiudicet in interdicto de itinere actuque priuato.*
125 *Confessoria qui egit, non experitur interdicto de itinere actuque priuato.*
126 *Confessoria qui egit pro refectione itineris, non potest deinde agere interdicto de itinere, &c.*
127 *Confessoria qui egit, vt declaretur seruitutem sibi competere, reo absoluto, non potest experiri interdicto, de itinere, ad refectionem.*
128 *Interdictum de itinere non esse accessorium confessoriæ actionis.*
129 *Accessorium esse quid indiuiduum a suo principali.*
130 *Accessorium sine suo principali stare non posse.*
131 *Sententia absolutoria lata super principali non præiudicare quo ad fructus.*
132 *Dominij causa principaliter tractatur in rei vendicatione.*
133 *Interdicto de itinere experiri an possit ex secundo capite, si reus fuit absolutus in confessoria actione, quia actor non probauit.*
134 *Confessoria interdum non datur, cum tamen competat interdictum, de itinere actuque priuato.*

QVINTVM RETINENDÆ Possessionis remedium ex interdicto. De itinere actuque priuato.

PRætor ait. Quo itinere actuque priuato, quo de agitur, vel via, hoc anno, nec vi, nec clā, nec precario ab illo vsus es, quominus ita vtaris, vim fieri veto Hoc inter
1 dictum † solū redditur pro rusticis seruitutib. quod non modo verba interdicti significant, De itinere actuque priuato, solas rusticorum seruitutes exprimentia. l. 1. ff. de seruit. rust. præd. verum etiam & Vlpianus apertissimè docet. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuque priuato dum ait; Hoc interdictum prohibitorium est pertinens ad tuendas tantummodo rusticas seruitutes. Duo
2 sunt capita huius interdicti. Primum † merè possessorium est, neque enim qui illud intendit, de iure seruitutis probare quicquam necessum habet, sed hoc tantū, an itinere, actuque hoc anno vsus sit, nō vi, non clam, non precario. d. l. 1. §. 1. ff. vti possid. Ideoque Vlpianus in l. 2. §. vlt. ff. si serui. vend. scribit in hæc verba. In hoc interdicto non de iure, sed de facto quæritur. De hoc capite præcipuè nobis dicendum est in hoc remedio.
3 Alterum huius † interdicti caput est, quod causam proprietatis admixtam habet. l. secūdā, §. quædam. ff. de interdict.

terdict. vt cum proponitur, vt iter reficere liceat. neque enim satis est actori probare, se anno vsum, nisi & illud quoque doceat, se reficiendi ius habere. l. 3. hoc autē. ff. de itin. actuque priua. Quocirca dicitur hoc interdictum ex posteriore capite proprietatis causam contine
4 re cum, † vt ex eo obtineatur, non sufficiat possessionē, vt in primo, probare, sed vltra, ius ipsum seruitutis in controuersiam veniat. d. §. quædam. & d. §. hoc autem. quam sanè duorum capitum declarationem probauit Cæpol. in tract. De seruit. rust. prædio. c. 1. nu. 39. Ioan. Bolog. in l. naturaliter. §. nihil commune parte prima, nu. 45. de acquir. poss. Corasius. in l. pen. nu. 15. ff. de seruit. & Eguinarius Baro, etsi subobscurè lib. 6. manual. tit. 18. qui vtriusque capitis edictum ita componi posse
5 scripsit. † Si quis itinere actuq; priuato, ab aduersario, vel via hoc anno nec vi, nec clam, nec precario vsus esse dicetur, quo minus ita vtatur, vim fieri interdicam. Item quominus iter, actumve, quo eo anno, nec vi, nec clam, nec precario ab alio vsus erit, vt sibi ius fuerit, reficiat, vim fieri interdicam.
6 QVAERO primo, quæ † requirantur, vt quis dicatur acquisiuisse quasi possessionem huius seruitutis, vt ei deinde hoc interdictum concedatur? Plura requiri nostri scribunt. Bartholomæus Cæpolla, non indiligens seruitutem interpres in tract. De seruit. rustic. prædio. cap. 1. nu. 15. septem recenset requisita, quæ percurrā, & quid de singulis sentio, qua fieri poterit breuitate, dicam; erit enim & ad hanc tractationem & his similes non infrugifera explanatio. Requiritur itaque primo,
7 ꝙ hac † seruitute intra annum hic quasi possessor vsus sit. l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuque priua. Annus autem intelligitur, ex d. l. 1. §. annum, vbi Bartol. ex die interdicti retrorsum, quo à die litis contestatæ connumeratur, quemadmodum glo. & Bartol. ibidem annotarunt.
8 Requiritur secundo, ꝙ per dies † triginta ipsius anni iuerit, seruituteque illa vsus fuerit. d. l. 1. §. hoc interdicto. & ibi Bart. nu. 1. annotauit, & cum eo Craue. consi. 114. nu. 7. hanc itineris seruitutem à seruitute aquæ differre. Nam quasi possessio seruitutis aquæ (vt suo loco
9 fusius dicemus) per † solum actū acquiritur. l. 1. §. quod autem. ff. de aqua quot. & æstiua. Differentiæ ratio illa est, quod per fundum alterius ire quis potest iure quodam familiaritatis, vel facultatis: at secus in aquæductu, non enim ex consuetudine aquæductus permittitur, cum ei solum concedatur, qui ius ducendi aquam habet. l. aquam. C. de seruitu. Alber. in l. si. prius, nu. 19. de oper. noui nunc. & declarat Bart. in l. sicuti. §. si quæratur, nume. 3. ff. si seruit. vend. dum distinguit tres esse
10 † seruitutum species. Vna per quam in alienum nihil fit, nihilque immittitur, vt seruitus altius non tollendi: in huius quasi possessione non dicitur quis esse, nisi aduersarium volentem ædificare prohibeat. l. qui luminibus. ff. de serui. vrba. præd. Bar. in l. etsi fortè. §. 1. ff. si ser. vēd. Altera est, seruitus, per quam aliquid in alienum fit. Quod autem fit, duobus modis intelligitur. Aut per mo
11 dum † facultatis, vt ire per fundū alienum. l. diuus. ff. de seruit. rusti. præd. & tunc quasi possessio nō acquiritur, nisi per triginta dies iuerit, vt in casu nostro. Aut non potest intelligi factum per modum facultatis, vt cū quis aquam ducit, vel tigna immittit, & tunc ex solo actu acquiritur quasi possessio. Hinc scribit Bart. in d. §. hoc interdicto, nu. 1. versi. Et illa tene menti, quod si ciuitas
12 pateretur † aliquem esse in consilio, ex eo solo actu non acquireretur ei quasi possessio, sed opus esset quod per dies 30. interueniret. sed vbi cōcederet eum esse ex Decurionibus & Prioribus, ex eo solo actu quasi possessio esset acquisita. idem censuerunt alij plures quos retuli in commentariis. De arbitrariis iudicum lib. 2. casu 160. nu. 1. quibus nunc accedat Cæpolla in tract. de ser. rusti. præd. c. 1. nu. 25. Barba. cōsi. 68. col. 2. & col. pen. lib. 3. & Didac. in c. possessor. parte. 2. & Rebuff. in commentariis ad Regias constitu. Galliæ, tomo 3. titu. De materiis possessoriis, in præfatione, nu. 188.
13 Requiritur tertiò, † quod vsus sit hac via, vel itinere, atque ita iuerit iure seruitutis, credens iure suo vti. l. 1. §. Iul. an. & l. vlt. ff. de itinere actuque priua. quibus in locis Vlpia. ait ex Iuliani sententia. eum qui propter incōmoditatem riui, aut propterea, quia via publica interrupta erat, per proximi vicini agrum iter fecerit, quamuis id frequenter fecit, non videri omnino vsum. Bart. d. l. 1. §. hoc interdicto, nu. 9. post gl. ibi Cæpolla in dicto tract. de serui. rust. præd. c. 1. nu. 16. ver. tertiò principaliter. Alex. consi. 69. nu. 4. lib. 5. Quid aūt sit iure suo, iure familiaritatis, vel facultatis facere, explicaui in cōmentariis. De arbitriis iudic. lib. 2. casu 160. nu. 3. & declarat Cæp. præcitato loco. Magna hic suboritur dubita
14 tio † quomodo probari poterit, hunc quasi possessorem iuisse credens suo iure vti? Plures fuerunt opiniones.
Vna eorum fuit, qui dixerunt probari sacramēto huius asserentis. Hanc uisus est nouissimè probare Rebuf. in commentariis ad Regias consti. Galliæ, tomo 3. titu. De materiis possessorijs in præfatione. 186. qui huius opinionis recenset Alexand. & Decium, qui tamen hoc non scripserūt. Ea videtur huius assertionis ratio, quia
15 hoc quid est, quod in eius † animo versatur, iuxta glo. §. aliæ insti. de actio. Bar. in l. gerit, nu. 15. ff. de acq. hæred. latè Ripa in l. admonendi. nu. 122. de iureiuran. & Tiraq. de retract. consang. §. 4. glo. 1. nu. 5. cæteros prætereo. Verum hanc reiecit Bar. & cum eo Cæpolla locis iā
16 citatis. siquidem quod in † d. §. aliæ & his similibus scriptum est, procedit, cum titulus aliquis præcedit, nam tunc, si bonam fidem habere asserit, creditur, at secus vbi titulus non præcedit, ut hic. Accedit quod scriptū reliquit Bar. in l. inter omnes. §. recte. nu. 3. in fin. ff. de furt. Decius in c. nouit. nu. 19. de iudi. latè Craue. consi. 225. nu. 9. & consi. 171. col. vlt. Marsi. consil. 7. nu. 7. non
17 credi † asserentis sacramento de his, quæ in suo animo uersantur, cum aliqua ei aduersatur præsumptio. hic autem magna illa aduersatur, quod res quælibet libera præsumitur l. altius. C. de ser. & aqua. & dicemus in quæstio sequenti.
Secunda itaque fuit opinio gl. in d. §. hoc interdicto, hoc probari testibus, qui testimonium ferant, se vidisse seruitutem cōstitui ab eo, qui dominus credebatur, vel legatam fuisse seruitutem Titio, & hunc Titiū appellari. Quæ sanè opinio, vt animaduertit, & rectè Bar. uera non est, siquidem hoc modo necessum foret titulum probaret, quod minimè uerum esse subsequenti quæstione ostendemus.
Tertia itaque est opinio Iacobi de Aren. & aliorum, quos refert Cyn. in l. 1. q. 4. C. de serui. & aqua. quam uerè secutus est Bar. d. §. hoc interdicto, nu. 9. uer. ego puto, & cum eo Cæpol. d. c. 1. nu. 17. sentit Bart. fore necesse duo probare.
18 Primum, † quòd iste aliquo iure, uel ratione motus fuerit ad credendum sibi seruitutem competere. l. 1. §. sed etsi iure. ff. de aqua quotid. & æstiua. ut puta, quod à fide dignis acceperit, seruitutem sibi deberi, uel quod fama erat in uicinia, uel quod ibi erant aliqua signa uię & itineris, uel quid simile, quibus probabiliter adduci potuit ad ita credendum.
Secundum, quod in iure illius credulitatis actus fecerit, qui ostendunt, se suo iure uti uoluisse, ut sepem & arbores, quæ itineri impedimento erant, præcidere. non enim hos actus iste faceret, nisi suo iure facere posse crederet. quod post Innoc. in cap. bonæ memoriæ. de postu. præla. Bartol. & Cæpollam præcitatis locis secutus est Alexand. consi. ult. nume. 3. lib. 1. & idem respondit ipse Alexan. consi. 69. num. 6. lib. 5. qui ait, quod ubi
19 non constat, quam ob causam usus sit itinere per fundum alterius, præsumi fuisse usum iure seruitutis. declarauit Ioan. Corasius in l. seruitutes, nume. 37. ad finem. ff. de seruit.

20 Requiritur quarto, † quod bona fide hoc est, non vi, non clam, non precario, hac seruitute vsus hic fuerit. l. 1. §. 2. ff. de itin. actuque priua. Bart. in d. §. hoc interdicto, nu. 12. & Cæpolla. d. c. 1. nu. 31. & Ripa in c. cum ecclesia Sutrina. nume. 67. vers. secundo exigitur. de caus. poss. & propr.

21 Quod † generale est & in acquisitione seruitutum, vt bona fides adsit. l. vlt. vbi glo. Bar. & cæteri. ff. quemadmo. serui. amit. Cæterum quæstionis est, quis bonam

22 fidem † hanc probare debet, & quibus probationibus probari poterit. Dissentiunt iuris interpretes, nam Guliel. Cuneus existimauit, hunc asserentem, se esse in quasi possessione, bonam fidem probare debere. idem sensit Alex. consi. vlt. nu. 3. vers. tertio etiam. lib. 1. Dyn. vero, sufficere huic asserenti probare, se intra annum per triginta dies ea seruitute vsum. Vtrunque reprehendere visus est Bar. & cum eo Cæpolla. d. c. 1. nu. 32.

23 ad finem. Ego † opinor omnes rectè sensisse, si eorum traditiones rectè explicentur, quod an faciam nescio. Sciendum est, res omnes acquiri, vel cum titulo, uel si-

24 ne titulo. Cum titulus adest, † bona fides præsumitur. l. pen. C. de euict. cum in bona fide sit, qui ignorat rem alienam. l. bonæfidei. ff. de verb. sig. & ignorantia in dubio præsumitur. l. verius. ff. de probat. Qua de re fusius scripsimus in commentariis, de recup. posses. remedio. 16. nume. 28. hic casus non est is, de quo contendimus. Cum vero deficit acquisitionis titulus, nisi ius aliquod

25 resistat (vt mox dicam) adhuc † bonafides in possidente præsumitur. quod Bart. adnotauit in l. Cellus. nu. 17. ff. de vsucap. & cum eo senserunt Corasius in l. seruitutes, nu. 34. ff. de seruit. & alij, quos retuli in tract. De recuper. poss. remed. 13. nu. 71. vbi declaraui.

Quando vero huic sine titulo possidenti ius commune resistit, bonafides non præsumitur. cap. vlt. de restit. spol. in 6. Quapropter qui contendit, se vsu cœpisse

26 † seruitutem, bonam fidem probare debet c. 1. de præscrip. in 6. cum vnaquaque res libera præsumatur. l. altius. C. de serui. & aqua. iste ergo asserens se acquisiuisse quasi possessionem hanc itineris & viæ, bonam fidē probare debet, quoniam ei ius commune aduersatur,

27 ita Gulielmus loquitur. At hæc † bonafides probabitur eo ipso, quod constat ipsam quasi possessionem tempore & actibus esse confirmatam, ita rectè Dynus. Actus autem hi prosunt cum probatum est, hunc suo iure vti credens fecisse, in quo illa probabilis credulitas probatur aliqua iusta causa, vt supra explicaui. ita rectè cū Bar. docuit Cæpol.

28 Requiritur quinto, quod † prædium sit rusticū, non autem vrbanum: nec enim pro quasi possessione seruitutis prædij vrbani hoc interdictum conceditur, ita Cæpolla. d. cap. 1. nume. 11. quod subsequenti quæstione explicabo.

29 Requiritur sexto, quod hic † qui asserit, se esse in hac quasi possessione seruitutis, habeat & ipse fundum iuxta illum, in quo asserit acquisiuisse quasi possessionem seruitutis. ita Cæpolla. d. c. 1. nu. 33. vers. sexto principaliter. & sensit Bar. in d. l. 1. §. is cuius. ff. de itinere actuque priua. Quod quidem commune est & cæteris seruitutibus prædialibus, quæ dum ratione prædij acquirātur. l. 1. ff. com. præd. & §. in rusticorum. vers. ideo autē, insti. de seruit. necesse est, vt acquirēs prædium habeat, cui seruitutem acquirat. & probat seruitutis prædialis diffinitio, quam attulit Bar. quæ cæteri sunt secuti in l. 1. ff. de seruit. etsi ab eo dissentit Corasius in rubrica illius tituli.

30 Requiritur septimo, quod † inter duo hæc prædia nullum aliud sit intermedium, ita post Roffredum scriptum reliquit Cæpolla. d. c. 1. nu. 33. vers. septimo principaliter. Illa est ratio, quia hoc interdictum, cum sit ad tuēdas seruitutes rusticas, medium prædium, quod non serui, seruitutem impedit. l. qui sella. §. vltim. ff. de seruit. rust. præd. l. non solum. in princ. de oper. no. nun. Quod intelligit Bar. in d. §. vlt. cum impedit commoditatem, secus si aliunde viam habere potest, vt est, cum via publica est in medio, per quam possum transire dū venio ad hauriendum aquam è fundo tuo. quod & bidema annotauit Alber.

31 Requiritur octauo, † quod fuerit prohibitus atque ita turbatus hic quasi possessor, ita Cæpol. d. c. 1. nu. 33. vers. octauo. Est hic animaduertendum, hoc requisitum non esse necessarium in acquisitione quasi possessionis, sed tunc concurrere debet, cum ea acquisita, possessor se in ea tueri vult aduersus nouā perturbationē.

32 QVAERO secundo, an † qui hoc interdicto experitur ad suam quasi possessionem defendendam, necesse habeat probare, quod sciente & patiente aduersario possederit? Innoc. in c. bonæ memoriæ, de electio. in ea opinione visus est esse necessum fore hac probare, cū

33 † quasi possessio incorporalium nil aliud sit, quam aduersarij patientia. l. quoties. ff. de seruitu. l. 1. §. vlt. ff. de serui. rust. prēd. l. si a te. ff. si ser. vend. l. 2. C. de seruit. & aqua. quam sane patientiam is non habet qui ignorat. l. qui patitur. ff. mand. Verum Bar. in d. l. 1. §. hoc interdicto, nu. 10. ff. de itine. actuque priua. scribit Innocentij, & aliorum sententiam procedere in seruitute continuam causam habēte, vt est seruitus aqueductus. aqua enim perennis, quę sola ducitur cōtinuo & sine aliquo hominis facto fluit. l. 1. §. loquitur. ff. de aq. quot. & æst. i.

34 vt etiā est † seruitus tigni immittendi. stat enim & quiescit perpetuo tignum semel immissum, nec aliud factū ad eius seruitutis vsum desideratur. l. seruitutes. in principio. ff. de serui. vrb. prēd. in acquisitione quasi possessionis huius seruitutis scientia aduersarij requiritur, vt Innoc. loquitur. At secus in seruitute discontinua, † qua-

35 lis est hęc vię & itineris, in qua hominis factum continuum considerari non potest: quandoquidem nequit homo tam perpetuo, tamque continenter ire, aut agere iumentum, vel vehiculum, vt non aliquo momento quiescat, atque eius opera interpelletur. In hac ergo

36 † acquisitione quasi possessionis discontinuę seruitutis, ait Bar. non requiritur scientia aduersarij, sed sufficit solus ipse vsus. Cum Bartolo senserunt Castren. in l. seruitutes, la grande, nu. 8. vbi declarat. ff. de seruitu. & Ruin. consi. 191. nu. 4. lib. 1. qui & hoc extendit, & male. ad quasi possessionem aquęductus. idem consi. 129. nu. 1. li. 4. & clarius Ripa in c. cum ecclesia Sutrina. nu. 64. vers. quarto declara. de caus. poss. & propr. & Rebuff. in comment. ad Regias consti. Galliæ, tomo 3. tit. de materiis possessor. nu. 143. Illa est ratio, quod solus & sim-

37 plex vsus in hac requiritur, non autem quasi † possessio, cum dicat Prętor, Quo itinere vsus es. Et ab hac sententia vere non dissentit Didacus in cap. possessor, in secunda parte in initio, nu. 8. versi. vnde mihi. de regul. iur. in 6.

38 QVAERO tertio, cum † quasi possessor experitur, ne in hac sua quasi possessione itineris actusque turbetur, an necesse habeat probare titulū suę quasi possessionis? Ego soleo distinguere duos casus.

Primus casus est, cum iste quasi possessor hoc interdicto experitur, tunc vere & sine controuersia necesse non habet probare titulum. siquidem sufficit eo itinere actuque eum vsum fuisse: nec inquirere solet Prętor. an iure, vel iniuria posiederit, seu eo itinere vsus fuerit.

39 Secundus est casus, cum iste † quasi possessor confessoria actione experitur, aut contra agentem negatoria se tuetur, competunt etenim & duo hęc remedia pro seruitutibus: nam, qui seruitutem rebus suis ex re alte-

40 rius sibi debitam conseruare vult, † confessoria agit. l. secunda, ff. si seruit. vend. Negatoria vero illi datur, qui suorum prędiorum libertatem aduersus eum, qui a prędia illa seruire prętendit, negatur enim ea negatoria seruitutem deberi. d. l. 2. & explicāt omnes in l. si prius. ff. de oper. noui nunciat. & Corasius in l. si qui, nu. 2. ff.

de

de seruit. Hoc itaque in casu necessum fore opinor asserenti, se esse in hac quasi possessione, probare quo iure & causa eam quasi possessionem acquisierit, nec ipsa quasi possessio sufficit. quod sensit Bar. in d.l.1.§ hoc interdicto, nu.2.ff.de itine. actuque priua. Ias. in l.si prius, nu.34.ff.de oper.no.nunc. Cepol. tract. de seruit. rustic. præd.c.1.ad fi. vbi & Duare.lib.1.disput.anniuer.c.34. quam sanè sententiam probat tex d.l.2.ff. si ser. vend.

41 Est ratio, quia vbi ille quasi possessor † confessoria agit, aduersarius dominium probat, quo probato extinguitur omne commodum quasi possessionis, ob id actor iste, ut suam seruitutem tueatur, eam aliquo titulo sibi constitutam probare debet. Quamobrem erit ꝙ animaduertant causarum patroni, quod si is quasi possessor nequiret suæ quasi possessionis titulum probare; non erit actio hæc proponenda, sed potius hoc interdicto experiendum esse iudicabunt, Ita è contra, cum hic possessor a domino conuenitur actione negatoria, qua negat ius ei esse in ea seruitute, is quasi possessor probare debet (vt Barto. & iam relati scribunt) ius suæ quasi possessionis. eo quia actor agendo negatoria probat dominium, quo probato cessat (vt dixi) illa præsumptio, quæ ex ea quasi possessionis possessoris orta erat. Quocirca infertur, non esse multum admiratione dignum, quod admiratur & suspicit Iaso. in d.l.si prius, nu.35.vers.ex ista conclusione. de oper.nou.nunc. plus
42 operari hanc † præsumptionem, quod quælibet res libera præsumatur, quam illa præsumptio, quæ a quasi possessione prouenit. non inquam est hoc in casu mirum, quoniam, probato dominio, cessat possessionis vis & præsumptio, qua cessante dominium remanet in suo libero statu sine aliqua contraria præsumptione.

43 Declaratur hic casus, vt locum † sibi non vendicet, cum hic possessor, vel quasi, antiquam & longæuam possessionem probat, non enim est tunc necesse probare titulum. siquidem * recepta magis & vera est Doctorum sententia, longo vsu seruitutem acquiri sine titulo: cum tituli locum longæuus usus obtineat. Quod omnium primus affirmarunt glo. Cyn. & alij nonnulli in l.2.C.de ser.& aqua.& in l.si quis diuturno.ff.quemadmo.ser.amitta. Cepol.in tract. De seruit.vrban.præd. c.10.nu.25. Balbus in tract.præscript.2.partic.4. partis princ.q.2. Didacus lib.1.varia.resol.c.17.nu.7. Bernard. Gram.tracta. de seruit.q.vlt. & ex recentioribus secuti sunt Eguinarius Baro lib.6.manual.tit.19.& Robertus Aurelia.lib.4.senten.iuris,c.8.quam quidem sententiā probat.l. si quis diuturno. ff. si ser. vendi.l.apparet.§.si quis.ff.de itin.actuque priua.l.hoc iure.§.ductus aquæ. ff.de aq.quotid.& æsti.& l.1.§.vlt.ff.de aq.plu.arcen.&
44 l.1. & l.2.C. de ser. aq. Lex enim præsumit † ex longo hoc vsu iure impositam esse seruitutem. ob id necesse non est de titulo docere. Verum ab hac sententia dissentiunt Duaren.lib.1.disputa.anniuers.c.34.& Coras. in l.seruitutes.4.nu.31.de seruit.ff. de seruit. aiuntque
45 aliam esse interpretationem † d.l.si quis diuturno. Cum in hoc tractatu sumendum non sit ius pro titulo, cum plus sit ius, quam titulus, siquidem is seruitutem iure acquisiuisse probat, qui probat titulo, vt legati, donationis, uel venditionis, a rei domino sibi constitutam fuisse.l.5.ff.de seruit. iunct.l.3.ff. de vsufr. is vero titulum habere dicitur, qui & a non domino habet. Cum ergo dixerit Vlpianus in d.l.si quis diuturno, non esse necesse docere de iure, intelligit Duarenus necesse nō esse docere a domino constitutam, sed sufficit longum vsum, titulo etiam a non domino, bonafide tamen habito probare, cum lex illum pro iure bono habeat, & hanc possessorem, utili actione data tuetur. Quæ sane interpretatio vera non est, & eam aperte improbauit Eguinarius, nec nō & Robertus, suppresso tamen, pro
46 more, Duareni nomine. Duo asserit † Duarenus, Primum in iuribus iam relatis ius pro titulo non accipi, cum plus sit habere ius, quam titulum.

Secundum est eum non habere seruitutem iure impositam etiam lapso longo tempore, qui a non domino consecutus est. Illud primum falsum est, cum passim in hac tractatione ius pro ipso titulo, vt donationis, legati, vel venditionis sumatur. Nam modi constituendarum seruitutum sunt legatum, pactio, stipulatio.d.l.3.ff.de vsufructu iuncta l. 5. ff. de seruitu. & his modis constitutæ seruitutes, iure constitutæ dicuntur. l.4.ff.de seruit. Illud vero secundum Duareni pronunciatum non est pariter verum, cum seruitus dicatur etiam iure imposita ex titulo habito ab eo, qui dominus non est, quod satis probatur in l.nemo.ff. pro legato. quo loci scriptum est, ex iure testamenti, vel legati vsucapi possessionem, etiam si testator rei, quam legauit dominus non fuerit. & in l.4.ff.de iniusto rup.& irr. testa. habetur, testamentum dici iure factum, etsi testator rei, de qua disposuit dominus non fuerit. & in l.hæredes.§.an ea stipulatio.ff.famil. erciscun. iure stipulationis seruitutes constitutæ dicuntur, quamuis a nō domino constitutæ fuerint. Atque ita intellexit Vlpianus in d.l.si quis diuturno, cum de iure docere non oportere, qui longo vsu acquisiuit, de iure, idest, de titulo intelligit, quemadmodum deinde subijcit, & cum titulus ius ipsum deinde ostendat, vt in confessoria actor obtineat, vel reus in negatoria, debet vel titulum a domino habitum ostendere, vel longo vsu, qui loco tituli est, acquisitam seruitutem.

Nec aduersatur, quod scribunt Duarenus & Cora-
47 sius ex † l.2.C.de seruitu.& aqua. quæ inquit, exemplo rerum immobilium: prædiorum seruitutes tempore
48 quæri. & in † l.vlt.in fine, C.de præscript. long. tempo. diffinitum est, idem obseruari in vsucapione seruitutum, quod in præscriptione rerum soli, at in immobilium præscriptione. necessarius est titulus. l.nullo. C. de rei vendic. l.seruum. C. familiæ erciscundæ. l. vlt. C. de vsucapio. pro hæred. ergo idem in his. Non inquam hæc aduersantur, nam similitudo illam quam Imperator facit in d.l.vlt. ad solum tempus referiur. Cuius respectu assimilatur vsucapio seruitutis præscriptioni rerum immobilium, non etiam respectu aliorum.

Nec est absurda hæc interpretatio, vel illius constitutionis restrictiua, vt opinatur Corasius. quandoquidem, ne cæteris pro communi relatis iuribus aduersetur, intelligenda ita est. Non etiam aduersatur illud secundum, quo mouetur Corasius, quod vbi ius commune, vel præsumptio præscribenti aduersatur, titulus necessarius est, qui possessori causam præscribendi tribuat c.1.in fine, de præscrip.in 6.& cap. vlt. de restitut. spoliato. in 6. at vsucapienti seruitutem repugnat iuris communis præsumptio, præsumit namque ius omnia prædia libera.l.altius.& l.si tibi.C. de seruitut. & aqua. Respondetur nō esse contra ius commune, quod quis
49 † habeat seruitutem in alterius fundo. sed solū est contra quandam præsumptionem naturalis libertatis, ita idem Coras. in d.l.seruitutes, nu.35. de seruit. & latius declarat Didac.d.lib.1.var.resol.c.17.nu.7.in fi. Præterea & secundo respondetur, illam præsumptionem, ꝙ quælibet res sit libera prodesse, cū de dominio ita constat, vt illa quasi possessio inanis reddatur, quemadmodum iam dixi. at cum de eo dominio non apparet, præualet hæc quasi possessio. Quocirca in hoc iudicio, cū agit quasi possessor, vt in ea defendatur, defendendus erit, donec de contrario iure domini appareat, quoniā tunc cessat possessorij disputatio. & de iure ipsius petitorij experiundū est, quo quidem in iudicio quasi possessio nō prodest, nisi legitimo tempore præscripta, vt hic, quia tunc præscriptio vicem tituli obtinet, longum
50 † autem tempus hoc in casu est tanti tēporis, cuius initij memoria apud homines non sit, cū hæc seruitus sit discontinua, quemadmodum uno ore omnes affirmāt. ex l.hoc iure §.ductus aquæ.ff.de aq.quoti. & æsti. quā ita intelligunt permulti relati a Baldo. dicto tract. præ-

scrip.in 2.particula,4.partis princip. q.1.Parif.conf.27. nu.71.& confi.111.nu.45.lib.1. late Didacus.lib.1.var. resol.c.17.num.11.qui hanc * communem esse opinionem restatur. & Craue.confi.4.nu.5.qui idem esse aiũt in acquisitione seruitutis depascendi discontinua.

51 QVAERO quartò, quæ ex hac † quasi possessione in hac tractatione resultat vtilitas? Glos.in d.l.1.§.hoc interdicto,in verbo an non.ff.de itin. actuque pri. plu-
52 res recẽset.Vna est,quod ille qui est in hac † quasi possessione seruitutis,in ea tueri se potest,probando hanc quasi possessionem, etiam sine titulo. Non dissentit ab hac opinione Raphael Comens.in l.si prius.ff. de oper.no.nun.nu.41.qui scripsit, hunc possessorem seu quasi necesse non habere probare seruitutem sibi competere,cum confessoria experitur, uel cum negatoria
53 conuenitur.ea ratione,quia maior est vis & † præsumptio quasi possessionis, quam illius præsumptionis, quòd quælibet res libera præsumatur.si enim res sua est,qua re patitur eam ab altero possideri, nec enim præsumitur suum iactare.l.cum de indebito.§.1.ff. de probatio. Verum ab hac opinione dissentit Bar.in d.§ hoc interdicto,nu.7.quod immo non sufficit huic quasi possidẽti probare quasi possessionem,ut in ea tueatur,sed probare debet eam seruitutem sibi competere.l. uti frui. §.1.ff.si vsusfruct.per.l.sicuti.§ sed si quæratur.ff. si seruiuend.Bar.in d.l.si prius.nu.16.& ibi Ias.nu.35. versi. prima est.de oper.no.nunc.Alex.confi.vlt.nu.3.in fine. lib.1. Cuius sententiæ ratio est, quia quælibet res libera præsumitur.l.altius.C.de ser.& aqua. nec quasi possessio prodest, quia origini rei aduersatur. ut in d.l.si prius,scribit Ias.nu.43. Dissoluendus est nodus ex relatis in præcedenti quæstione,si iudicio possessorio tantum agitur, quasi possessor tuendus est. ita Comensis sententia procedat.si iudicio petitorio, in quo titulum necesse est probare, non sufficit quasi possessio, nisi perfectè præscripta sit, quoniam tunc obtinet uim tituli.

54 Secunda vtilitas consideratur a glos. † d.l.1.§. an interdicto, in uerbo, an non, uersi.Alij dicunt, quod si hic quasi possessor impediatur ire, atque ita turbetur, poterit duplici uia se tueri in ea.Vna extraiudiciali,repellendo turbantes,atque ita se defendendo in ea.Secunda iudiciali, quia si aduersarius negatoria agit,habet ipse aduersarius de iure suo docere, ita intelligo glos. istam ex subsequentibus uerbis, dum ait, quod si hic quasi possidens agit ex secundo capite de itinere, vt l.3.§.ait Prætor.ff.de itin.actuque pri.& cum hoc nostro casu solum possessorio agatur,sequitur illam quasi possessionem prodesse.Verum dissentit Bar.ibidem, cuius sententia ex relatis declarari potest.Tertiam utilitatem considerauit glo.d.§ hoc interdicto.in uerbo,
55 an non,versi.Tu dic, &c.† si possidet & agit confessoria,uel conuenitur negatoria,non oportet eum cauere de non utendo,sed aduersarius cauet de non impediẽdo,vsque ad iudicium finitum in negatoria,secus si nõ possideret & ageret, uel conueniretur pro seruitute, quia tunc caueret de non utendo usque ad finem iudicij.l.pen.ff.de aq.quoti.& æsti.Prodest & in eo posses-
56 sio, quia si deinde † extra iudicium turbatur in utendo,non solum resistere potest, uerum etiam in iudicio hoc interdicto experiri, vt pronuncietur esse in possessione. & cum hac opinione glosæ sentiunt cæteri, conferunt quæ dicemus infra,sequenti remedio.q.36. & ibi quæstione 37. explicabimus quandiu cautio hæc perdurare debeat.

57 QVAERO quinto, an hoc † interdictum concedatur pro quasi possessione totius prędij, si solum usus est actu, vel itinere in vna fundi parte?Et solum pro ea parte,qua vsus est, concedi posse respondit Vlp. ex Iuliani sententia.in l.1.§.Iulianus ait.ff.de itin.actuque priua.cuius hec sunt uerba. Quoadusque ingressus ad fundum, eousque interdictum ei competere. & annotauit Barto. in d.l.1.§. si quis hoc interdicto. Confert l. quod meo §.vlt.ff.de acq.poss.quo loci Celsus ait, per ingressum fundi acquiri tantum eam partem, quam ingressus is est.quod ibi intelligit Alex.in fine,cum antiquus possessor totius fundi reperitur. Ratio sententiæ
58 Iuliani ac Vlpiani illa est, quod † præscriptio, vt quid iuri communi repugnans strictã interpretationem recipit,ob id tantam præscriptam quantam possum. Abbas consi.101.nu.7.lib.1. Hinc scriptum reliquit Bart. in d.l.1.§.si quis hoc interdicto, num.1. quod si aliquis
59 asserit, † se præscripsisse ius colligendi pedagium, & solum probat, vsum esse pedagium percipere certis de rebus non dicitur concludenter probare,vt totum acquisiuisse dicatur, sed solum pro ea parte,pro qua exegit.quod probauit idem Bart.in l.si publicanus.§.vlt.in fi.ff.de publi.& vectig.& Paris.consi.13.nu.38. libro 1.
60 Crau.consi.111.nu.6. qui respondit † pro collectis exactis de re aliqua,solum sibi præiudicasse quo ad ea, nõ autem quo ad residuum.Hinc quoq; scribit idem Bart.
61 in d.§.si quis hoc interdicto, quod in præscribenda † iurisdictione, probato vsu alicuius partis, non dicitur in totum præscripta. Quocirca respondit Alex.consil.16. num.23.lib.5.quod ille qui iurisdictionem exercuit in oppido contra vnam hominum partem, non dicitur acquisiuisse iurisdictionem in omnes, ita pariter qui vnã iurisdictionis speciem exercuit, non dicitur in altera acquisiuisse, vt consuluit Soc.Sen.consi.221.col.pen.in fi.lib.2.post Cyn.& Sal.in l.1.C.de emancip.libero. Ex
62 his pariter dicere solemus, quod † vsus & consuetudo, quæ vel iuri communi repugnat, vel præter ius commune est, non extenditur de loco ad locum, nec de persona ad personam,ita responderunt Aret.consi.44. nu.7.& consi.133.col.pen.& Alex. consi.106.nu.8.li.2. imò nec de casu ad casum, vt respondit Alex.consi.57. nu.5.lib.3.& cum eo Cagno.in l. omnia quæcunque. in fi.ff.de reg.iur.Paris.consi.21.nu 44.lib.1.& Craue.con
63 sil.30.num.5.Nam † consuetudo & præscriptio tantum habet de potentia quantum de vsu, inquit Bal.in l.vlt. C.com. vtriusque iud. & tantum de potentia quantum de actu,inquit Bal.in ca.1. qui feu.dare poss.& cum eo Cagnolus præcitato loco, & Cur.iun.consil.26.nu.19. & fusius Craue.in tract.De antiq.temp.4.par.principali,nu.43.& eo loci,nu.45.post Bal.consi.257. Quę
64 stio vertens.lib.2.scribit, quod † consuetudo & pręscriptio facti sunt,& quòd extensionem non recipiunt,& alia his similia recenset.Hinc etiam scribit Bart.in d.§. si quis hoc interdicto,in fi. societatem ex vsu contrahi inter fratres,quantum ipse vsus ostendit, & non vltra. idem Bar.in l.Titium.§.altero.ff. de admin.tut.& in l.si patruus.C.com.vtriusque iud.Corse.sing.in verbo,societas.incipit.Inter fratres.Alex.consil.78.nu.15.lib.1. consi.24.ad fi.lib.1.& consi.75.ad fi.lib.6. Barba.consi. 22.col.2.lib.1.& consi.37.col.4.lib.2. Paris.consi.85.nume.7.consi.86.nu.10.& consi.87.nu.7.lib.1.
65 Declaratur hoc non procedere † cum eadem subest ratio, vel æquitas, nam tunc conceditur extensio usus & præscriptionis de casu ad casum, de persona ad personam,& de loco ad locum.Ias.l.de quib. num.18.ff.de legib.Paris.consi.13.nu.32.& consi.22.num.44.lib.1. & Crau.d.tract.de antiq.temp.4.par.prin.nu.45.vbi alias refert declarationes.& nu.57.declarat in specie Bar.in d.§.si quis hoc interdicto.
66 QVAERO sexto, an hoc interdictum † concedatur illi, cuius colonus,vel eius nomine alter itinere actuq; vsus est? Et concedi affirmat Vlp.in l.1.§.is cuius.ff. de actuque priua.& ibidem explicat Bar.& cum eo Cępo. in tract.De serui.rust.præd.c.1.nu.28.& prob.l.3.§.vti
67 videmur.ff.eod. Idem est cum † quis mandato alterius emit fundum, cuius causa per vicini fundum iuit, nam & tūc quasi possessio mandanti acquisita dicitur.d.l.3. §.si quis mandato.ff.eo. de itinere actuque priua.
68 Extenditur vt procedat † etiam ignorante ipso colono,

lono, vel hospite domino, cuius esset fundus per quē
ire consueuit, ex d. l. 1. §. is cuius, ibi, etiam si ignorauit
cuius fundus esset per quem iret. Nec enim ignorātia
hæc præscriptio i impedimento est, siquidem sufficit
ei sciuisse fundum alienum esse, & eo itinere se vti, vt
hanc quasi possessionem seruitutis.
69 Declaratur primo, non procedere † in fructuario. d.
l. 3. vti uidemur. ibi. sed enim per fructuarium quidem
seruitus retinetur, per fructuarium autem interdictū
hoc domino non competere Iulianus ait. Cuius senten
tiæ ratio est, quod fructuarius sibi & non proprietatis
domino acquirit. Quocirca scribit Bar. in d. §. vti uide-
70 mur, ꝙ concedens † castrum cum iurisdictione, si con-
cessit, vt colono, & is turbetur, interdictum castri do-
mino datur aduersus turbatores, si vero facta est con-
cessio ut fructuario interdictum illi, non autem domi-
no conceditur. & explicaui sup. in 3. remed. ex interdi-
cto, vti possid. q. 8. dum scripsi, concedi illud interdictū
vsuario & fructuario. Hinc intelligimus aliquando da
71 ri † possessorium sine petitorio, nā usufructuarius pro-
prietatem non habet, & tamen ex ipso vsu itineris pos-
sessorium acquirit. quod in specie annotandū esse cen-
suit Castr. in l. 1. ff. com. præd. & in l. 2. §. Pomponius. ff.
si serui. vend. & illum secutus est Rubeus in l. naturali-
ter. §. nihil commune, nu. 127. ff. de acq. poss.
72 QVAERO septimo, an hoc † remedium conceda
tur pro seruitute vrbana? Glo. l. 1. §. 1. ff. de itin. actuque
pri. affirmauit, directum interdictum non concedi, uti
le uero concedi. Quod in urbana seruitute causam di-
scontinuam habente ait admitti Bar. ibi, nam cum cau-
sam habet continuam conceditur interdictum uti pos-
sidetis vtile, ut diximus sup. remed. 3. q. 9. Bar. assentitur
Cępol. tract. de serui. rust. præd. c. 1. num. 33. Verum ab
hac sententia dissentit Coras. in l. pe. nu. 7. ff. de seru. ait
ille, nullo casu pro seruitute vrbana dari interdictū de
itinere, nec quidem vtile ex tex. d. l. 1. §. 1. expensa ma-
73 ximè † dictione, tantummodo, qua ille Vlp. utitur: cu-
ius natura est, ut omnes casus excludat, qui nomina-
tim inclusi non reperiuntur. l. Lucius. § quæ habebat. ff.
ad Treb. latè ipsemet Coras. in l. hæreditatem, num. 17.
C. de impub. & alijs subst. post Bal. in l. nullus. C. ad l.
Iul. maiest. Atqui non excluderētur seruitutes vrbanæ,
si ad eas tuendas vtile interdictum daretur. Cū res ip-
sa eiusdem potestatis sit cū directo. l. actio negotiorū,
74 ff. de neg. gest. Præterea (ait Corasius) † remedium dire
ctum ab utile differt. quod directum ex uerbis & men-
te legis fluat & enascatur, utile uero nō, sed per solam
interpretationem. l. 2. §. item Varus. ff. de aq. plu. arcen.
§. 1. insti. de legi. patro. tutel. Nulla autem lex interpre-
tata est, interdictum utile ad seruitutem urbanam tuen
dam competere, non ergo conceditur.
75 QVÆRO octauo, an hoc † interdictum conceda
tur pro omni seruitute rustica? Et non dari pro aquæ-
ductu respondet glo. quam Bar. secutus est. in l. 1. §. 1. ff.
de iti. actuque pri. ex l. 1. §. quod autem. ff. de aqua quot.
& æsti. Est enim proditum illud speciale interdictum
pro ipso aquæductu, ut infra suo loco dicemus.
76 QVAERO nono, an hæredi, † alterive successori il-
lius, qui itinere & actu vsus est, concedatur? Et conce-
di probat. l. 3. §. hoc interdictum, cum duob. subsequen
tib. ff. de iti. actuque pri. & l. 1. §. ait prætor inter hære-
des. ff. de aq. quot. & æsti. Quod tamen utile erit, nō au
tem directum, l. 2. §. Pompo. ff. si serui. uend. & declarat
Coras. in d. l. pe. nu. 17. ad fi. ff. de seruit. siue ergo dona-
tionis iure, siue legati, dotis, uenditionis, aliove simili
consecutus quis sit possessionem, hoc interdicto expe-
riri poterit, cum semper sui antecessoris locum obti-
neat. Idem etiam est in interdicto, de aqua quotidiana,
& æstiua, ut dicemus in remedio sequenti. q. 29.
77 QVAERO decimo, an concedatur hoc † interdictū
ei, qui impeditus fuit impedimento facti, ne seruitute
itineris hoc anno vteretur, cum superiore anno usus
fuerit? Vlp. in l. 1. §. si quis propter inundationem. ff. de
itin. actuque priua. dixit, concedi, prius tamen petita
78 in integrum restitutione, ex iusta hac causa. † Repetita
itaque die, (hoc est, retrorsum petita, ut in simili ait Iu
risconf. in l. repeti. ff. de fide instru. ibi, repetita die, cau
tionem interponere. & in l. Iulianus. ff. ad exhiben.)
conceditur hoc interdictum. Hinc intelligimus, hoc in
casu non concedi hoc interdictum ipso iure, siquidem
79 anni † tempus currit etiam de facto impedito: cui ta-
men restitutio in integrum iustam ob causam concedi
tur. quod annotauit Bar. in d. §. si quis propter. qui scri-
bit, restitutionem concedi impedito impedimento fa
cti, non autem impedimento iuris. Qua de re (quia hic
locus non est) videndi erunt Doc. in ca. vigilanti, & in
c. auditis, de præscrip. Balbus tract. de præscrip. quarta
particula, quartæ partis principalis. q. 28. 29. Didacus
in cap. possessor, parte 3. §. 3. de regulis iuris in sexto,
Ruinus. consi. 48. nume. 9. & consi. 143. nume. 16. lib. 4.
Afflict. decisio. 33. nume. 2. & Capicius decisio. 4. nume-
ro 24. Et in specie nostra restitutionem concedi scri-
bit post alios Ias. in l. 3. §. Labeo. nume. 22. ff. de acquir.
80 possessio. vbi ait, id euenire, quia † agitur de damno
euitando.
81 QVAERO vndecimo, † quid si precario tibi con-
cessi fundum, cui via debeatur, & tu precario ea uia uti
cœpisti: an hoc interdicto experiri possis? Vlpianus in
l. 1. §. si tibi fundum. ff. de itin. actuque priua. respondit,
non posse, ea ratione, quia rogando precario, eam fa-
cultatem amisisti, quam dum fundum concessi, habe-
bas: desijsti enim possidere eo iure, quod tibi concesse-
ram. quam sententiam ait Vlpianus, colligi ex Iuliani
uerbis, quæ deinde subijcit, & in quorum interpreta-
82 tione hæret Accursius in † d. §. si tibi, in uerbo, interdi
ctum. opinor Iuliani verba illa esse perpendenda, dum
ait. Quæ ratio (inquit) efficit, vt si ego viam precario
rogauero, & tibi fundū precario dedero, quamuis hac
me ite iuris, quasi fundo meo deberetur, inutile inter-
dictum esset, & precario eo itinere usus esse uideat,
non immeritò, non enim opinio tua, sed mea quæ-
renda est.
83 QVAERO duodecimo, quid † si quis possedit per an-
num, atque ita per dies triginta bonafide itinere vel
actu vsus fuit, & deinde malafide possidere cœpit, hoc
est, vi, vel clam, an ei dabitur hoc interdictum? Et dari
probat Vlpianus in l. 1. §. vlt. ff. de itinere actuque priu.
Ea est ratio, quam statim in l. 2. eo. subiicit Paulus, dum
ait. non posse commutari quæ rectè transacta fuerunt
ex superueniente delicto. Quinimo adeo perfecta est
84 † præscriptio, ut nec in foro animæ superueniens hæc
malafides nocere possit. quod affirmauit glos. Abbas,
& cæteri in cap. vigilanti de præscrip. vbi Felinus. nu-
mero 11. ratione a textu hoc. d. l. 2. desumpta utitur. &
* hanc esse opinionem* magis receptam attestati sunt
Balbus in tract. præscrip. in 2. par. 3. par. principalis. q. 9.
& Didacus in cap. possessor, in 3. parte. §. 2. nu. 1. de reg.
iur. in 6.
85 Declaratur primo non procedere, † cum adhuc præ
scriptione anni, & 30. dierum non acquisita possessio-
ne, malafides superuenit, nam tunc non dabitur hoc in
terdictum. siquidem interrupta præscriptio ita dicitur,
vt illud initium nullo modo prodesse possit, atque ita
non erit spectandum, ex doctrina omnium in c. vlt. de
præscr. & scribit Didac. in c. possessor. 2. par. §. 12. nu. 2.
de reg. iur. in 6.
86 QVAERO decimotertio, † quid si ab initio cœpit ma
lafide possidere, & deinde bonafides superuenit, an ei
concedatur hoc interdictum? Et non concedi sensit gl.
d. l. 1. §. vlt. in glo. ff. de itin. actuque priua. & ibidem an-
notauit Bar. Ea est ratio, quia initium spectatur. Quod
procedit etiam si nouo principio præscriptionis post il
lam interruptionē possideret ex his, quæ scribunt glo.
& omnes in c. illud, vbi Abbas, nume. 20. de præscrip

87 quod vbi † ob malam fidem præscriptio semel interrupta extitit, an possit iterũ cessante interruptione procedere ex nouo initio. & aiunt, ex * magis recepta sententia, non procedere. quod declarat Didac. in ca. possessor, par. 2. §. 12. nu. 7. de reg. iur. in 6.

88 QVAERO decimoquarto, an † hoc interdictum concedatur hæredi illius, a quo quasi possessor iste malafide, hoc est, vi, vel clam, vel precario vsus est seruitute itineris? Et concedi scribit Vlpianus in l. 3. §. si quis ab auctore. ff. de itinere actuque priua. dum ait hæredem hunc rectè prohibere, ne ea seruitute ille utatur. eam attulit rationem Vlpianus, quod ab hærede possidere dicitur, qui a defuncto auctore possidet. Et ideo (vt Pædius, referente Vlpiano scribit) iniquum est hæredi nocere, quod non nocuit illi, cui hæres successit. & extat iuris regula in l. inuitus. §. cum quis, de regul. iur. Decius & cæteri in l. quod ipsis. de reg. iuris. Socin. tract. fallen. reg. 389.

89 QVAERO decimoquinto, quid si † vnus habet fundi vsumfructum, & alter proprietatem, & vterque eorum per fundum iuerit, cui hoc interdictum dabitur? Et vtrique dari respondit Vlpianus in l. 3. §. idem Iulianus. ff. de itinere actuque priua. quod sanè interdictum non directum, sed vtile est. Competit etiam hoc interdictum vni aduersus alterum, si inuicem se impediant atque perturbẽt proprietarius & fructuarius. Confert quod scribit Bar. in l. vlt. ff. vti possidc. & in l. vnica. §. 1. nume. 9 C. eo. & declaraui supra in tertio remedio. q. 7. in fine.

90 QVAERO decimosexto, an † in hoc iudicio cognosci possit de interesse perturbatæ huius possessionis? Et cognosci posse affirmat Vlp. in l. 3. §. in hoc. ff. de itinere actuque priua. quæ sanè quæstio declaranda est ex his, quæ scripsi supra remedio. 1. q. 14.

91 QVAERO decimoseptimo, † cum dicitur dari hac interdictum ei, qui anno possedit, dubitatur a qua die incipiat annus? Vlpianus in l. 1. §. annum. ff. de itinere actuque priua. inquit a die interdicti, quod interpretatur Bar. post glo. ibi, a die litis contest.

92 QVAERO decimooctauo, an † in hoc remedio liceat petitorium iudicium cum possessorio cumulare? Et licere affirmauit in specie Afflict. decis. 155. nume. 2. qui ex sententia Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune, num. 19. ff. de acq. poss. scribit, quod quando agitur

93 superioribus incorporalibus, concurrit † possessorium retinendæ cum petitorio. idem affirmarunt Bal. in l. incerti. nu. 2. C. de interd. & Abbas in c. pastoralis, nu. 15. de caus. poss. & propr. Ripa in d. §. nihil commune, nume. 150. Fabius nu. 38. & Claud. num. 55. & diximus supra in 3. remed. nu. 339.

93 Declaratur procedere † cum in prima iudicii instantia fit hæc cumulatio, secus si in instantia appellationis, nam tunc non admittitur, vt nec pendente causa reuisionis, ita Afflict. decis. 155. nu. 3. post Bal. in authẽ. & consequenter, nu. 7. C. de sent. & interlo. om. iud. Ea etiam ratione vtitur Afflict. quod iudex causæ appellationis habet iurisdictionem per deuolutionem circa ea, quæ in prima instantia tractabantur, non autem super aliis, vt docuit Bal. in l. per hanc. nu. 18. C. de temp. appel. Præterea non admittitur in hoc iudicio retinendæ reconuentio, vt inquit Bal. in d. l. incerti. num. 13. & scripsi supra in 3. remed. q. 60.

95 QVAERO decimono, de † secundo huius interdicti capite, hoc est de itineris refectione. Cuius vtilitas, secundum Vlpianum in l. 3. §. vtilitas. ff. de itin. actuque priua. illa est, quod consequens erat, ei, qui itinere utitur, interdictum proponere, vt refici iter posset. Quemadmodum enim aliàs vti potest itinere, vel actu commodè, quam si reficeretur, corrupto enim itinere, minus commodè frui, aut agi potest. ita dicimus in refectione riui, quæ ob id conceditur, ne is qui in quasi possessione est aquęductus impediatur aquam ducere. l. refectionis. §. ult. ff. com. præd. vrb. & l. 1. §. 1. ff. de riuis. & dicemus inf. remed. 7. in pręlud. Hinc intelligimus hoc esse vnicum interdictum, duo capita tamen habens, vt fusius explicat Cæpol. in tract. de serui. rust. præd. ca. 1. nu. 39. Hoc. n. caput secundum gratia primi editum est.

96 QVAERO vigesimo, quis † hoc interdicto de itinere reficiendo vtitur? Respondet Vlp. in d. l. 3. §. ait Prætor. ff. de iti. actuque pri. eum frui, qui non vi, non clam, nõ precario ab alio vsus est, & ius ei est reficiendi. Nec enim sufficit habere ius eundi, nisi etiam adsit ius reficiendi. d. l. 3. §. fieri autem dum Vlp. ait, fieri posse, vt quis ius eundi habeat & agendi, reficiendi vero ius nõ habeat, quia in seruitute constituenda cautum sit, ne ei ius reficiendi sit aut sic, ut si uelit reficere, vsque ad certum modum reficiendi ius sit. merito ergo ad refectionem se Prætor retulit. Hæc pars interdicti ostendit hoc iudiciũ non esse mere possessorium, sed sapere naturã petitorij. Quocirca in hoc non haberent locũ statuta, quæ de mero ipso possessorio disponerent, vt illud † sta-

97 tutũ Brixiæ 13. in ciuilib. sub rub. In quib. cau. ius summarium reddatur.

98 QVAERO vigesimoprimo, quę † necessario probanda sint, vt huic iudicio locus sit? Et duo esse probanda censet Vlp. in d. l. 3. §. hoc aũt a superiore. ff. de iti. actuque pri. Primum, se hoc anno usum, cũ Prætoris edictũ ità conceptũ sit. Quo itinere actuq; hoc anno usus es. Illius ergo anni vsus probandus est. Qui quidem usus dierũ triginta esse debet, cum hic agatur de eo itinere vsu quæsito. Hinc fit frustra disputari a Roffredo ĩ suis libellis & a Cępol. in trac. De seru. rust. pręd. c. 1. nu. 38. vers. in primis, an hoc in casu requirat vsus 30. dierum, vt in superiore interdicto, nam præsupponimus possessionẽ iam vsu quæsitam, qualis is esse debeat supra declaratum fuit. Secundum, seruitutem competere, hoc est, ius sibi esse reficiẽdi. Quocirca hac interdicti pars (vt Vlp. scribit) a superiore differt. quoniam illo quidẽ interdicto vti oẽs possunt, qui hoc anno usi sunt, hoc autem interdicto, hoc est, hac 2. parte. is uti potest, qui hoc anno vsus est, & ius sibi esse reficiendi docet. Differentiæ rõnem idem Vlpian. recenset d. §. hoc aũt ibi, Quid. n. perdit, qui patitur eum hoc facere, ꝙ hoc anno fecit? enimuero qui vult reficere aliquid noui facit. Verum Vlpiano aduersari videtur, ꝙ ab eodem scriptũ

99 est in † l. loci corpus. §. si quis. ff. si serui. vend. nẽpe sufficere, si probetur seruitutem competere. satisfacit gl. in d. l. 3. §. hoc autem. in uerbo, competere, de itinere actuq; pri. duplici responsione. Primo duo fore necessario probanda, si a primo initium sumatur, hoc est, si a probatione vsus, nã tunc & vsus, & seruitutis ius probandus est. si vero a secundo inchoetur, hoc est a probatione iuris seruitutis, illud probare sufficit. Quã quidem interpretationẽ ab omnib. probari scribit Bart. in d. §. hoc autem. & eam secutus est Cępol. in tract. de seruit. rust. præd. c. 1. num. 41. qui similibus comprobauit. Ego dissentio, siquidem fieri potest, vt seruitutem quis iure constitutam habeat, & ea usus nõ sit eo anno, sed in illius quasi possessione alter sit. Prætor ergo illius anni possessionem, cuius præcipua causa reddit interdictum, considerauit. non ergo sufficit ius seruitutis probare, nisi etiam ipsius anni vsus doceatur. Alia itaque responsione satisfacit glos. in d. §. hoc autem, & in d. §. si quis. nempe in casu d. §. si quis, sufficere probare ius seruitutis, quod actione confessoria agitur. Nec enim tunc de possessione, sed de iure, & proprietate quæritur, ut omnes scribunt in l. si prius, de oper. noui nunciat. & probat textus apertus in l. 2. §. Pomponius. ff. si ser. uendi. Hanc dissolutionem probauit Barto. in dicto §. hoc autem. Quocirca intelligimus quantum ab actione confessoria hoc interdictum differat, quod tamen fusius explicat Cępol. in tracta. de seruit. rust. pręd c. 1. nume. 40.

100 QVÆRO vigesimosecundo, cum † agens hoc interdicto,

dicto vt primu[m] licet sibi ius reficiédi iter esse, an cautio de dam. infe. præstare dét? Et præstare respondit Vlp. in d. l. 3. §. qui hoc interdicto. ff. de iti. actuq; pri. & in l. apparet. §. vlt. eo. & confert. l. Seruius. §. si quis riuum, ff. de riuis. & annotauit Cæpolla in tract. De seru. rust. præd. c. 1. nn. 38. ver. quintum requiritur.

101 QVÆRO vigesimotertiò, cum hoc † interdicto agens necesse habet de iure suo docere, an sufficiat loco titulo, longam possessionis præscriptionem ostende

102 re? Et sufficere ait Vlpia. in † l. apparet. §. si quis seruitutem. ff. de itinere actuque priuato, cuius quidem respó. si vera litera est illa, quam probauit eruditissimus Ant. August. lib. 1. emenda. iuris. c. 2. & illú secutus est Eguinarius Baro. lib. 9. manual. tit. 18. si quis seruitutem iure impositam non habeat. etsi Gregorius Holoander legit negatiua circumscripta, & male. Est huius sententiæ ratio, quod Vlpianus, ostendere voluerit, tantum longi temporis præscriptionem huic possessori prodesse, quá tum titulus ipse prodesset, quod supra hoc remedio. 3.

103 fusius explicauimus. Hinc intelligimus errasse. † Cæpollam in tract. De seruit. rust. præd. c. 1. num. 38. versic. item verò, dum scripsit, vsum itineris, vt refici possit, acquiri solum tempore immemoriali, est hoc falsum, quia si titulo acquisita est, tempore opus non est, vt loco tituli sit, si titulus non adest longa possessio sufficit, quæ sanè longa possessio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes sufficit, vt supra quæst. 3. in fi. Nec aduersatur quod scribit Cæpol. seruitutes habentes causas discontinuas non præscribi nisi longissimo tempore ex l. 1. in fine. & l. 2. ff. de aqua plu. arcen. & l. hoc iure. §. ductus. ff. de aqua quot. & æsti. quia respondi d. quæstio. 3. in fine. & alia sequenti remedio. q. 18. attingemus.

QVÆRO vigesimoquartò, cum huic possessori, conceditur iter & actum reficere, dubitari conuenit,

104 quid † est interdicto reficere, quidque sub ea significatione continetur? Vlpia. in d. l. 3. §. reficere. ff. de itine. actuque priua. inquit, duo hæc inter se maximè differre

105 facere, & reficere. † facere enim is dicitur, qui de nouo facit. Quocirca is qui iter dilatat, aut deprimit, aut producit, aut exagerat, facere dicitur, qui facit antiquá faciem immutat.

106 Reficere † verò est antiquum restaurare, aliquo remedio adhibito sustinere, l. 1. §. si quis ædificium, vbi Bar. & cæteri omnes. ff. de ope. noui nunc. & reficiendo pristina non immutatur. d. §. reficere. quod repetit idem Vlpia. in l. 1. §. reficere. ff. de riuis. dum ita scribit, Reficere est, quod corruptum in pristinum statum restaurare. Quod ita demum procedit, si aliqua adhuc extat forma illius antiqui status, secus si ex toto destructa est, nam tunc non dicitur refici, sed de nouo fieri. sicuti annotarunt relati Doct. in d. l. 1. §. si quis ædificium, de oper. noui nunc. ibi Ias. nu. 3. ver. limita illam, qui latè comprobat.

107 QVÆRO vigesimoquintò, qualis † esse debet hæc refectio? Vlp. in l. 3. §. hoc autem. versic. fieri autem potest. ff. de itine. actuque priua. respondet, vsque ad modum consuetum fieri posse. quod annotauit, & Cæpol. in tract. De seru. rust. præd. cap. 1. num. 38. versi. sextum, quod &c. Non enim modum excedere conuenit. l. modum. ff. de serui.

108 QVÆRO vigesimosextò, cum † itineris refectio, huic possessori concessa sit, an ea censeantur etiam cócessa, sine quibus refectio nulla esset? Et concessa censeri ex Labeonis sententia respondet Vlpian. in l. 3. §. apud Labeonem. ff. de itin. actuque priua. qui scripsit, quod si quis pontem nouum velit facere vix muniendæ causa, ei permittitur. Quod verum esse intelligit Vlpia. si modo sine eo ponte commeari non potest, hoc est, si iter ad refectionem commodè non datur aliundè. Quinimò subiungit Venuleius in l. veteres, ff. eo. ex veterum sententia, & ea censeri permissa, quę ad refectionem vtilia sunt. Qua de re, intelligimus † alia in itinere

109 reficiendo esse necessaria, alia esse vtilia. sunt necessaria ligna, terra, lapides, cœmenta aliquando & his similia. sunt vtilia, quæ commoditatis sunt, vtire via breuiori, vehere necessaria vehiculo, etsi hominum humeris, vel iumétis ferri possunt. Hinc colligunt nostri Do

110 ctores, ea censeri tacitè concessa sine † quibus explicari non potest, quod concessum fuit. l. 2. ff. de iuridictio. omn. iudic. l. ad legatum. & l. ad rem mobilem. ff. de procurat. Quod intelligunt Doctores non solum de necessarijs omnino, sed & de vtilibus, qua quidem in senté tia fuit Baldus in d. l. 2. & ibi Decius, num. 6. de iurisdic. om. iud. & ibidem Cur. Iun. nu. 2. Alc. nu. 2. & Io. Bolog. num. 19. & num. 50. Idem docuit Dec. in c. præterea, colum. 4 ver. secunda conclusio. de officio deleg. & ibi aliquando scripsi.

111 Declaratur tamen hæc, de qua † agimus, iuris quæstio, nó procedere, cum is qui iter vult reficere sine suo commodo, & cum detrimento domini fundi, via per fundum vti vult. vt puta, cum posset vti breui & compendiaria, vult tamen longiori, itinere vti, non enim hoc conceditur dicta l. veteres. §. si quis autem Cæpolla. in tract. de seruit. rust. præd. c. 1. nu. 38. ver. octauum, quod est enim hæc quædam malitia, cui indulgendum nó est, quemadmodum in non dissimili specie respondit Celsus in l. in fundo. §. vlt. ff. de rei vendi. Quocirca subiungit Vlp. in l apparet. §. 1. ff. de itinere actuq; priua. quod si quis cum posset alia parte agri sine incommodo domini fundi impésam asportare, id egit vt alia parte, apportaret, impune ei vis fit, & scribit Cæpol. d. cap. 1. num. 38. in fine. Confert illa iuris sententia, à có

112 trario sensu sumpta, quod tibi † nó nocet & alteri prodest, facilè conceditur. l. 2. §. item Varius. ff. de aq. plu. ar cen. ita econtra concedi tibi non debet, quod tibi non prodest, & alteri nocet.

113 QVAERO vigesimo octauò, an † remedium ex hoc interdicto, de itinere reficiendo, etiam successoribus, conceditur? Et concedi affirmauit Vlp. in d. l. apparet. §. hoc interdictum. ff. de itinere actuque priu. nec adhibetur (vt ille ait) differentia, quod successor singularis, vel vniuersalis sit. ita econtra datur cótra successorem singularem, vel vniuersalem.

114 QVAERO vigesimononò, an † is qui hoc remedio, possessorio egit, impediatur, deinde experiri iudicio petitorio pro seruitute itineris, an inquam impediatur experiri actione confessoria? Nostri iuris interpretes in l. naturaliter. §. nihil commune de acq. pol. aliquot casus ita distinguunt.

115 Primus casus est, cum reus † hoc iudicio conuentus absolutus fuit, ob id quod suam intentionem non probauit, tunc siue propositum fuerit hoc interdictum ex primo, siue ex secundo capite, semper locus erit iudicio petitorio, cui præiudicium illatum nó censetur. ita censuit Rubeus in d. §. nihil commune, nume. 192. ita intelligens Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, nume. 7. de verb. oblig. & Abbatem consi. 50. lib. 1. Claud. nu. 51. Fabius nu. 37. Decius nu. 49. Ferna. 1. parte, num. 37. Soc. Iun. nu. 163. & consi. 182. nu. 19. lib. 2. & Io. Bolog. in d. §. nihil commune, parte 2. nu. 126. ratione vtuntur, q[uo]d in eo iudicio primo nec plenè nec semiplenè cognitú fuit de causa dominij, non ergo mirum si agi petitorio potest. & cum Bartolo & Abbate, idem senserunt alij quos infra. q. sequenti referam.

116 Hic casus procedit etiam quando † reus esset simpliciter absolutus. siquidem præsumeretur, absolutus ob id, quod actor suam intentionem non probasset. argumen. l. si quis ad exhibendum. ff. de exceptio. rei iudi. ita in specie docuit Claud. de Seysellio in dicto §. nihil commune, nume. 45. Soc. Iun. num. 163. etsi ibidem dissentiat Rubeus nume. 196. & Claudij sententiam probat doctrina elegans Bar. in l. 2. §. 1. nume. 3. ver. aut dubitatur. ff. vti bon. rapt. & Soc. Sen. consi. 99. col. 2. versi. sed ad hoc, lib. 1.

Secun-

117 Secundus est casus, cum actor † egit hoc interdicto, ex primo capite: tunc si succubuit in eo, non prohibetur experiri confessoria actione: atque ita iudicio petitorio. ita post alios censuit Rubeus in d. §. nihil commune, num. 193. & hanc opinionem probarunt Alexã. ibidem num. 37. & Fabius num. 64. post Butrium & Calde. in d. c. cum dilectus de causa pos. & proprie. Ripa d. §. nihil commune, num. 103. Bolog. in 2. parte. num. 126. Ea est huius sententię ratio, quia hoc in casu non requiri-
118 tur plena † probatio & cognitio de dominio seruitutis, sed nisi sufficit probare simplicem, quasi possessionem ipsius seruitutis, vt iam supra diximus. Confirmatur ex doctrina Castr. d. l. qui Romæ. §. duo fratres, & ibi clarè
119 Ripa, num. 24. & Alcia. num. 12. dum scribit, † absolutoriam, in qua incidenter actum fuit de dominio, non impedire nouam actionem, quia principaliter domini causa discutiatur. Quocirca (ait Rubeus) acta facta in
120 hoc iudicio † summario fidem non faciunt in plenario in c. veniens, il 2. vbi Fely. de testib. Bar. in l. 2. ff. vti bo-
121 no. rapto. Ita sententia † lata in iudicio summario non nocet iudicio plenario. l. penult. vbi glos. ff. de ijs quibus, vt indig. & scribit Barto. in extrauag. ad reprimen. in verbo. Summariè, num. 12. Butr. & Imo. in c. causam, quæ, de testib.
122 Tertius est casus † cum actor egit hoc interdicto ex secũdo capite: tunc si in eo succubuit, experiri amplius non poterit petitorio, hoc est actione confessoria. ita docuit in specie Rubeus in d. §. nihil commune, nume. 195. post Abbatem in c. pastoralis, colum. 8. de causa pos. & proprie. Saly. in l. incerti, colum. 8. ver. quæro ab extra. & ibi Ang. in fi C. de interdict. & Ripa in d. §. nihil commune, nume. 104. ita etiam intelligo Socin. Iun. consil. 182. nume. 6. lib. 2. Ea est huius sententiæ ratio,
123 quod in hoc † iudicio plenè agitur atque discutitur de dominio seruitutis. l. 2. §. quædam. ff. de interdict. vbi Bar. Ang. & cæteri, non ergo semel discussum reuocari in dubium debet. Accedit, quod si actor iste non potuit probare ius seruitutis in hoc interdicto ex solo usu, qđ est minus quam sit ius ex ipso titulo, sequitur non posse amplius agere confessoria, in quo titulus venit probandus. Nam si non habet quod est minus, fortius non habet quod est plus. Hinc infert Rubeus. d. nu. 195. qđ probationes in hoc iudicio receptæ fidem in alio iudicio faciunt, iuxta tradita a Felyn. in capitu. causam, il primo, de testibus. Accedit quod docuit Bald. in l. si mater, ad finem, ff. de exceptio. rei iudi. quod vbi acta vno iudicio præiudicium adferunt in altero, ita & sententia.
124 QVAERO trigesimò, an sententia † lata in iudicio petitorio, hoc est in actione, confessoria, præiudicium faciat huic iudicio possessorio? Hanc quæstionem ita in specie excitarunt Bartol. d. l. naturaliter. §. nihil commune, numero tertio. & ibi latè Rubr. nume. 126. Claudius Hermer. Hormo. Detus nume. 17. Fernan. capitu. 2. num. 37. & Fabius nume. 64. de acqui. pos. & ibidem nouissimè doctissimus Io. Bolog. 2. parte nume. 66. 68. Qua quidem in re distinguendi sunt casus, vt in præcedenti quæstione.
125 Primus est, cum quis † egit confessoria, & reus fuit absolutus, vel quia actor non probauit, vel quia reus probauit nullam seruitutem, competere, si deinde is agit hoc interdicto ex primo capite, tunc (inquit Rubeus) obstabit exceptio, ijs modis, quibus obstat ei, qui primò intentauit petitorium & succubuit, & postea intentati interdictum, vti possidetis. Qua ue re scripsi supra remedio 3. q. 74. vbi secutus Ripam, affirmaui, illam sententiam absolutoriam non impedire iudicium possessorium. & idem sensit de hoc casu in specie Bolog. vbi supra, nu. 69.
126 Secundus est casus, † cum actor egit confessoria pro refectione itineris, iuxta l. loci corpus. §. si quis mihi. ff. si seruit. vend. & non probauit, & ob id reus absolutus fuit, si deinde is actor vult hoc interdicto ex secundo capite, quod ad eundem finem quo confessoria iã proposita tendit experiri, dicendum est non posse, quando quidem ei obstat rei iudicatæ exceptio. ita Rubeus, in d. §. nihil commune, nu. 129. Quem quidem casum probat Rubeus in doctrina Barto. in l. 2. §. 1. nume. 3. ff. vi bono. rapto. & in l. Prætor, edixit. §. 1. ff. de iniuriis. dum scribit Bartolus, quod si quis intentat actionem, quæ tendit ad vindictam, si fertur absolutoria, illa obstabit eidem agenti criminaliter. Ea est ratio, quam alio in casu Barto. perpendit, quia quando illud quod examinatum fuit in primo iudicio, venit examinandum & in secundo, tunc absolutoria lata in primo obstat & in secũdo. l. si quis cum totum. §. planè. & §. si ancellam. ff. de excep. rei iud.
127 Tertius est casus, cum † actio confessoria prius fuit proposita, vt declaretur seruitutem competere prædio ipsius actoris. iuxta l. qui in aliena. §. vlt. ff. de neg. gest. & reus absolutus fuit, quia probauit, nullam seruitutem competere ipsi actori, vel quia is qui, dicitur seruitutẽ imposuisse, non erat dominus, vel quia ipse actor non habet prædium, cui seruitus debeatur, tunc si idẽ actor vult agere hoc interdicto ex secundo capite, vt liceat sibi iter reficere, non admittitur. ita Rubeus. in d. §. nihil commune, num. 130. Ea est ratio, quod hoc iudiciũ ex hoc secundo capite interdicti mixtam habet causam proprietatis (vt iam diximus) & ob id dependentiam, habet ab illo primo. quo fit, vt lata sententia in illo primo obstet huic secundo, ex tex. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. vbi Bar. in 5. opp. & illum annotarunt ibi cæteri, vt Angelus, Castren. & Iaso. Ripa, nume. 21. scribunt ij interpretes, quod si lata sententia contra actorem accessorium iudicium & ab altero dependens continet, impedit sequens illud iudicium, ea ratione, quod decisum semel, in dubium amplius refricari non debet.

Verum opinor hanc rationem, veram non esse hoc
128 nostro in casu, siquidem † interdictum hoc etiam in secundo suo capite non dicitur accessorium actionis cõ-
129 fessoriæ, † & ab ea pendere. id quod vel ex eo probatur, quia accessorium dicitur quid indiuiduũ a principali ratione dependentiæ. l. tunc inutile. ff. de pecul. lega. Barto. in l Græcè. §. illud, num. 4. ff. de fideiuss. Non
130 enim † accessorium sine principali stare potest. l. cũ principalis, vbi Dec. & cæteri. de regu. iur. At interdictum hoc nõ pendet ab actione confessoria, nec illius accessorium dicitur, quandoquidem vti separata vnum sine altero stare potest. id quod & diuersi tituli & diuersi effectus demonstrant. Nam actio confessoria causam proprietatis principaliter respicit, interdictum verò nostrum causam possessionis. Et licet hoc interdictum admixtam habeat causam proprietatis, illud est in consequentiam quandam. & simul stat, quod quis ius non habeat seruitutis, atque ita agere non valeat confessoria, & tamẽ experiri possit hoc interdicto. cum, vt locus sit huic interdicto, sufficiat longi temporis vsus loco tituli, vt diximus supra. q. 3. & q. 23. Non ergo hoc interdictum pendet ab actione confessoria. si ergo ab ea non pendet vt accessorium, sequitur latam in ea actione absolutoriam non præiudicare in hoc interdicto. Hãc nostram aduersus Rubeum, considerationem confirmat, quod docuit Socy. Sen. in l. si quis cum totum. §. planè, num. 5. versi. vnde inferendo. ff. de excep. rei iud. qui in
131 hac ferè specie loquens, ait † absolutoriam latam super principali (quod fortius est) non præiudicare quo ad fructus, cum sint diuersi a re principali. siquidem esse potest, quod res restitui debeat, & non fructus, ex traditis a Barto. in l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vend. ita hic fieri potest, quod is actore iure seruitutis ita careat, vt actione confessoria experiri minimè possit, & tamẽ ius habeat quo agere hoc interdicto ualeat. Ego alia ratione opinor casum hunc iure procedere, nam quando in

primo iudicio plenè, & principali aliquid fuit tractatū quod deinde venit incidenter tractandum in secundo tunc lata sententia in primo præiudicium facit in secū-
132 do, vti videmus in rei vendicatione, † in qua principaliter & plenè tractatur causa dominij, ob id lata sententia in ea præiudicium fit in actione confessoria, in qua non principaliter, sed incidenter agitur causa dominij ita probat. l. fundum, vbi omnes, de except. & in specie Castren. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig. & clarè explicant Ripa, nume. 24. & Alcia. nume. 12. Ita hic, cum confessoria prius est actum, & cognitum fuit actorem ius nullam seruitutis habere, illa sententia facit præiudicium in hoc interdicto, in quo de iure seruitutis incidenter agitur. Nec aduersatur quod dixi, fieri posse, quod actor ius non foueat in confessoria, & tamen experiri possit hoc interdicto. Respondeo, id posse contingere cum actor ipse defecit in probationibus, quippè qui non probauit illa, quæ in ea confessoria, probari necessario erant, secus in casu nostro, in quo reus probauit absolutè actori nullum ius competere. si ergo constat plenè & principaliter nullum ius ei esse, sequitur, non amplius licere interdicto hoc incidenter de eo, iure tractare.

133 Quartus est casus, cum † quis egit actione confessoria ad seruitutem, & reus fuit absolutus, quia actor, ipse non probauit, an illa sententia impediat hoc interdictum ex secundo capite. Hic casus (inquit Rubeus in dicto §. nihil commune, nume. 132.) difficilis dissolutionis est. Credit tamen Rubeus illam absolutoriam præiudicium facere in hoc interdicto. Ea ratione est Rubeus, quod in hoc iudicio secundo discutiendum venit, quod iam fuit in illo primo tractatum, hoc est, an seruitus debeatur, quocirca rei iudicatæ exceptio obstat. l. si quis cum totum. ff. de exceptio. rei iudic. Cæterum ego contrarium opinor verius esse, siquidem fieri
134 potest, quod † actor ius non habeat in confessoria, vt quia titulum non probauit, & tamen sibi competat hoc interdictū m, cum solum vsum probare valeat, quemadmodum superiore casu diximus. Nec enim sequitur, qui non probat quod est maius, ergo est quod est minus. cum tamen (vt superiore casu diximus) econtra dici possit, non potest, quod est minus, ergo nec, quod est plus. Non etiam verum est hoc iudicium esse accessorium, alterius, vt iam explicauimus. De his satis.

S V M M A R I V M.

1 *Interdictum de aqua quotidiana & æstiua esse prohibitorium & restitutorium.*
2 *Interdictum de aqua quotidiana & æstiua esse retinēdæ possessionis.*
3 *Interdicti de aqua quotidiana, & æstiua duo esse capita.*
4 *Interdictum de aqua quotidiana & æstiua causam proprietatis annexam habet.*
5 *Seruitus aquæductus quid.*
6 *Seruitus omnis in iure consistit.*
7 *Aqua quotidiana quid sit, & quid æstiua.*
8 *Aqua æstiua quæ.*
9 *Aquam æstiuam duabus de causis dici.*
10 *Interdicto de aqua quotidiana & æstiua, vt locus sit, quæ requirantur.*
11 *Interdicto de aqua quotidiana vt locus sit, de titulo cōstare debet.*
12 *L. 1. §. sed et si iure. & §. Aristo. ff. de aqua quotid. & æstiua intellectus.*
13 *Aquam quotidianam, qui certo modo duxit, eo modo ducere semper debet.*
14 *Bona fides requiritur in acquisitione quasi possessionis ducendi aquam.*
15 *Aqua saltem semel debet esse ducta, vt eius quasi possessio quæsita censeatur.*
16 *Aqua quotidiana nisi perennis sit, duci non potest.*
17 *Aqua quotidiana non est, quæ duci non potest.*
18 *Aqua à capite debet duci.*
19 *Interdictum de aqua quotidiana, solum pertinere ad aquam, quæ à capite ducitur.*
20 *L. 1. § hac interdicta ff. de aq. quot. & æst. sensus.*
21 *Incilia quid.*
22 *Caput aquæ quid.*
23 *Aqua æstiua quæ.*
24 *Interdictū de aqua quotidiana, & æstiua an reddatur pro seruitute reali & personali aquæductus.*
25 *Seruitus realis ad successorem transit.*
26 *Seruitus aquæductus personalis est.*
27 *Iuly Frontini locus.*
28 *Seruitus aquæductus, quæ realis, & quę personalis.*
29 *Seruitus aquæductus realis est, cum concessio sonat in ius.*
30 *Seruitus aquæductus vt fundus possit irrigari, est realis, etiam si sit dictum, quod cum persona extinguatur.*
31 *Aquæductus seruitus pro balneo realis est.*
32 *L. pecoris. ff. de ser. rust. præd. intellectus.*
33 *Balnea antiquius vsu maximè comprobata.*
34 *Balnea personæ, non domus vtilitatem respicere.*
35 *Aquæductus pro cisterna vel piscaria realem seruitutem continet.*
36 *Cisterna, piscaria, & puteus fundi pars est.*
37 *Seruitus aquæductus est realis, ut aqua è fundo ad irrigandum hortum meum ducatur.*
38 *Seruitus aquæductus concessa vniuersitati realis est.*
39 *Seruitus aquæductus personalis est, cum concessio sonat in factum.*
40 *Seruitus realis relata, ad personam, efficitur personalis.*
41 *Seruitus aquæductus indeterminatè concessa, est personalis.*
42 *L. 1. § præterea Labeo. ff. de aqua quotid. & æstiua intellectus.*
43 *L. Lucius ff. de seruit. rust. præd. intellectus.*
44 *Alciatus lib. 2. disput. c. 7. notatus.*
45 *Seruitus aquæductus concessa non habenti fundum, an sit realis.*
46 *In percipiendi fructus personali esse.*
47 *Pecora pascendi, ius personale esse.*
48 *Interdictum de aqua quotid. & æstiua, an reddatur pro aqua, quæ causa amænitatis ducitur.*
49 *Seruitus aquæductus urbana & rustica est.*
50 *L. 2. ff. comm. præd. urb. intellectus.*
51 *Interdictum de aqua quotidiana & æstiua, an locū habeat pro ea aqua, quæ à flumine publico ducitur.*
52 *Aquæductus olim ad vsus communes fuisse.*
53 *Flumina aliqua publica, aliqua priuata.*
54 *Flumina publica quæ.*
55 *Flumina nauigabilia quæ.*
56 *Aquam è publico flumine concessione Principis duci.*
57 *Aquam è Castello duci olim consueuisse.*

Castellum

58 Castellum, è quo aqua ducebatur, quid, ex L. Vitruuio.
59 Aqua cur olim è castello duceretur.
60 L. ... permittitur. ff. de aqua quot. & æsti. sensus.
61 Iulij Frontini locus.
62 Interdicto de aqua quot. locus est cum priuatus è publico aquam duxit concedente principe.
63 Interdictum de aqua quotidiana, locum habet cum priuatus è flumine priuato domino concedente aquam ducit.
64 Flumen priuatum quid, multis modis considerari.
65 Flumen priuatum concessum a principe priuatæ personæ.
66 Interdictum de aqua quotidiana, non reddi pro aquaductus non perenni.
67 Aquaductus non constituitur, de aqua non perenni.
68 L. 2. ff comm. ser. urb. sensus, & intellectus.
69 L. ergo in fi. ff. de ser. rust. præd. intellectus.
70 Interdictum de aqua quotidiana, &c. an reddatur pro seruitute aquaductus quouis modo concessa.
71 Interdictum de aqua quotidiana, &c. reddi pro seruitute aquaductus concessa titulo putatiuo.
72 L. 1. § caput, ver. sed etsi. ff. de aqua quot. & æstiua, sensus & intellectus.
73 Remedium de aqua quotidiana & æstiua, reddi etiam pro aqua calida.
74 Aquæ calidæ vsus ad prædiorum irrigationem.
75 L. Vitruuij locus de aquis calidis.
76 Remedium de aqua quotidiana, &c. non reddi illi, qui modum ducendi aquam excessit.
77 Aquæductus possessor riuum mutare non debet.
78 Seruitus aquæductus, ad futura, prædia non extendi.
79 Interdictum de aqua quotidiana, &c. redditur illi, qui alternis diebus cœpit ducere, cum olim quotidie duceret.
80 Interdictum de aqua quotidiana, &c. reddi etiam cum aquæ qualitas fuit immutata.
81 Remedium de aqua quotidiana, &c. non reddi illi, qui prohibetur miscere aquam nouam antiquæ.
82 Aqua noua antiquæ misceri, in ea ducenda non debet.
83 Aqua antiqua cum à noua potest diuidi, non cessat interdictum de aqua quotidiana.
84 L. 1. §. Trebatius. ff. de aqua quotidia. & æstiua declaratur.
85 Aqua nata in riuo duci potest cum antiqua.
86 Interdictum, de aqua quotidiana redditur ei, qui vult aquam deriuari facere ad fundum in confinio positum.
87 Aquam fundum meum ingrassans deriuari potest quouis in loco.
88 Aquam ductam ad molendinum, quo uolo ducere possum.
89 Aquam meam in meo fundum retinere possum.
90 Interdictum de aqua quotidiana non reddi, & qui mala fide duxit.
91 Interdictum an reddatur ei, qui ob prohibitionem de aqua ducenda illud amisit.
92 Interdictum de aqua quotidiana perpetuam habet causam pro eo, quod ad alium peruenit.
93 Interdictum de aqua quotidiana reddi ei, qui post quæsitam quasi possessionem ducendi aquam, fundum, cui seruitus erat quæsita, uendidit.
94 Interdictum de aqua quotidiana reddi contra non dominum fundi, à quo aqua ducitur, si ducere prohibuit.
95 Interdictum de aqua quotidiana reddi inter duos riuales.
96 L. 1. § si inter riuales. ff. de aqua quotidia. & æsti. intellectus.
97 Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur contra eum, qui aliquod opus fecit in fundo, ut aqua corrumpatur atque inquinetur.
98 Aqua corrupta morbus est.
99 Interdictum de aqua quotidiana non reddi ei, qui cessit facultatem, & ius ducendi aquam.
100 L. quoties. ff de seru. interpretatur.
101 L. ei fundo. ff. de serui. intellectus.
102 Interdictum de aqua æstiua reddi illi, qui hyberno tempore aquam duxit.
103 Interdictum de aqua æstiua, reddi illi qui permutauit cum illo, qui alio tempore ducere consueuit alternatim.
104 L. si communem. §. 1. ff. quemad ser. amitta. intellectus.
105 Interdictum de aqua quotidiana an reddatur contra eum, qui impedit ponere fistulam in riuo, ita quod ei aqua non possit.
106 L. hoc iure. § pen. ff. de aqua quotidia. & æstiua, intellectus.
107 Seruitutem ducendi aquam concedens, intelligitur modo non noceat multum concedenti.
108 Interdictum de aqua quotid. & æsti. reddatur ei qui supra aquam, quam ducit, aliam vult ducere.
109 Aquam supra aquam in inferioris damnum quis non potest ducere.
110 Statutum, quod quis possit ducere aquam ad suum fundum per alterius fundum, soluto pretio, intelligitur, modo fundi domino damnum non afferat.
111 Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur duobus, quibus est concessum aquam ducere.
112 Interdictum de aqua quotidiana concedi duobus, qui simul aquam ducunt.
113 Interdictum de aqua quotidiana non redditur secundo, cum primus aquam ducens non consensit illum posse ducere.
114 Aqua a pluribus duci potest cum omnibus æquè sufficit.
115 Franciscanorum & Dominicanorum de vsu aquæ controuersia.
116 Aqua molendini ab alio duci potest, cum ambobus sufficit.
117 Interdictum de aqua quotidiana an reddatur illi, cui facta est concessio ducendi aquam, ab eo, qui primo illud ius est consecutus.
118 Moderator quilibet rei propriæ.
119 Interdictum de aqua quotidiana an reddatur ei, qui per quamcunque fundi partem aquam vult ducere.
120 L. vlt. ff de aqua quotid. & æstiua, intellectus.
121 Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur, pro aqua, quæ dicitur, vt pecora ad eam appulsum, habeant.
122 Interdictum de aqua quotidiana, an reddatur, contra eum

tra eum, qui postquam permissit aquam duci per locum publicum, vult ducentem prohibere.
123 Aquam duci è publico concedens impedire non debet ducentem.
124 Interdictum de aqua quotidiana, reddi ei, qui præscripsit ius ducendi aquam.
125 Auctoris distinctio in interdicto de aqua quotidiana.
126 Seruitus aquæductus vt quæratur præscript. plura requiri.
127 Aquæductum è publico quanto tempore præscribatur.
128 Aqua cum per locum publicum ducitur, tempus immemoriale ad acquirendam seruitutem requiri.
129 Tempus immemoriale quod.
130 Seruitutis ducendi aquam sine quasi possessione non acquiritur.
131 Seruitus aquam ducendi acquiritur, modo seruitutis iure ducta fuerit.
132 Bonafides requiritur in acquisitione seruitutis ducendi aquam per præscriptionem.
133 Scientia & patientia aduersarij requiritur in acquisitione seruitutis ducendi aquam.
134 Tituli allegatio an sit necessaria in acquisitione seruitutis ducendi aquam.
135 Interdictum de aqua quotidiana an reddatur hæredibus, & contra hæredes.
136 Realis concessio ducendi aquam ad hæredes transit.
137 Interdictum de aqua quotidiana reddatur illi, qui acquisiuit ius ducendi aquam, & illa alueum mutauit.
138 Flumen cum alueum mutauit, ex toto per nouum alueum aqua duci non potest.
139 Aqua per medium fundum alueo mutato non potest duci.
140 Seruitus ducendi aquam non dicitur amissa, cum flumen per alluuionem alueum mutauit.
141 Seruitus ducendi aquam non dicitur amissa cum flumen fundo propius per alluuionem accessit.
142 Seruitus ducendi aquam dicitur extincta, cum fundus seruiens alteri vno impetu accessit.
143 Seruitus aquæductus impeditur, cum flumen fundo circumfluere cœpit.
144 Seruitus aquæductus an impediatur, cum flumen cœpit circumfluere, & locus medius non impedit.
145 Seruitute aquæductus amissa per aliquam mutationẽ, an restitutio in integrum concedatur.
146 L. Seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruit. vrba. præd. intellectus.
147 Restitutio an concedatur, cum flumen, è quo aqua ducebatur, ad alueum antiquum redijt.
148 Alexandri ab Alexandro locus.
149 L. vnus. §. vlt. ff de ser. rust. prædio. intellectus.
150 Molendino destructo, quanto tempore aqua amittatur.
151 Interdictum de aqua quotidiana, cessare amisso iure ducendi aquam.
152 Aquæ ducendæ ius, cursu temporis amitti.
153 Seruitus ducendi aquam perditur, si permitto alio aquam ducere.
154 Seruitus aquæductus amittitur, si fons exaruit.
155 Seruitus ducendi aquam perditur per fluminis recessum.
156 Seruitutem ducendi aquam perditur, cum aqua aliter ducitur, quam fuit concessum.
157 Seruitus ducendi aquam fundi diuisione perditur.
158 Libellus quomodo concipiatur in interdicto pro aqua quotidiana & æstiua.
159 Capitula & positiones quomodo formari debeant in interdicto de aqua quotidiana & æstiua.
160 Cautio aliqua an præstetur in interdicto de aqua quotidiana & æstiua.
161 Cautionem præstat reus de non utendo seruitute aquæ quotidianæ, cum dominus aquæ est in quasi possessione libertatis.
162 Cautionem de non vtendo seruitute lite pendente præstat, qui experitur interdicto de aqua quotidiana.
163 Cautio de aqua non ducenda quandiu habeat durare.
164 Appellare an liceat in interdicto de aqua quotidiana.
165 Proprietatis causa ad se trahi causam possessionis.
166 Statuta de possessorio loquentia, non comprehendunt possessorium aquæ ducendæ.
167 Statutum Brixię. 13. in ciuilibus sub rub. In quibus causis ius summarium reddatur, declaratur.
168 Sententia lata in iudicio possessorio de aqua quotidiana & æstiua, an præiudicium faciat in petitorio.

SEXTVM RETINENDAE possessionis remedium ex interdicto de aqua quotidiana & æstiua.

AIT Prætor, vti hoc anno aquam, qua de agitur, non vi, non clam, non precario ab illo duxisti: quo minus ita ducas, vim fieri veto. Hoc interdictum (inquit
1 † Vlpianus in l. 1. §. 1. ff. de aqua quotid. & æstiua) prohibitorium est, & interdum restitutoriũ.
2 Quæ sanè Vlpiani verba apertè significant, hoc esse † retinendæ possessionis remedium: quod & nonnullis ex nostris placuit; ita enim antiqui aliqui censuerunt, quẽadmodum scripsit Bart. in l. 1. §. inter riuales. ff. de aqua quotid. & æstiua, qui & illud affirmarunt, quod Bart. & Roffredo non placuit, hoc esse interdictum, vti possidetis. In ea tamen est sententia Bartolus cum Roffredo, hanc esse speciem per se atque à cæteris distinctam. Quod verum esse opinor; sub edicto tamen generali retinendæ possessionis contineri credo, & ob id est retinendæ. Non dissentit Cæpolla Veronensis in Tract. De seruit. rust. prædio. c. 4. De aquæductu, nu. 99. Io. Bolognetus in l. naturaliter. §. nihil commune. prima parte,
3 nu. 46. de acq. poss. Huius † interdicti duo sunt capita, quæ inter se distincta sunt. Vnum de aqua quotidiana, Alterum de aqua æstiua. d. l. 1. §. deinde ait, vers. quia diximus. Quamquam Cæpolla d. cap. 4. num. 102. & Baro lib. 6. manual. titu. 20. tertium caput addant, hoc est, de aqua ex castello quos non sequor, ea ratione, quam suo dicam loco. Quibus verbis hæc interdicta essent concepta, eruditè scribit Baro. d. titu. 20. illius verba nunc re-
4 ferre non placet. Habet hoc † interdictum causam proprietatis annexam: non enim hoc interdictum præparat causam, vt interdictum, vti possidetis, & illi similia; nec ad possessionem temporariam pertinet, sed tota quæstio assignationis, idest, proprietatis (vt Accur. interpretatur) & iuris assignati à Principe finitur, in eo enim

enim de iure quæritur.l.1.§.vlt.ff.de aqua quotidia.& æstiua. Quocirca permulta conuenit hic tractare, quæ ad ius, hoc est proprietatem ipsius seruitutis aquæ quotidianæ & æstiuæ spectant. Hæc seruitutis aquæductus, appellatur distinguitur ab ea aquæ haustus, quæ de fonte dicitur, vti suo loco planum faciam. † seruitus aquæ
5 ductus est ius ducendi aquam per fundum alienum: ita Vlpianus in l.1.§.aquæductus. ff.de seruit.rust.prædio. singula huius diffinitionis verba explicant Cæpolla in Tract.De serui.rust.prædio.cap.4.num.1.& Ioan.Corasius in l.1. num.122.ff.de seruit.dixit, ius, quia † serui-
6 tus omnis in iure consistit.l. 1. ff. de seruit. vrb.præd.l. 2. ff. quemadmo.seru.amitta. est enim seruitus quid incorporale, institu.de reb. corp. & in corp.in fine. Dixit ducendi, ad differentiam haustus aquæ, quæ alia est à seruitute aquæductus.l.1.in fi. ff. de ser. rust. prædio.vt admonui, & suo loco explicabimus. Opinatur tamen præcitato loco Cæpolla, hoc verbum, ducendi in diffinitione ab Vlpiano poni, vt instrumenta, quibus aqua ducitur, vt per fistulam, vel quid simile, sed verius est diffinitionis verba differentiam assignare. Dixit Vlpianus, per fundum alienum, ad differentiam iuris, quod quis in proprio fundo habet aquæ per eum ducendæ: nam hoc ius seruitus non est, cum res sua nemini seruiat, l.vti frui.ff.si vsusfr.peta.l.in re communi. ff.de seruit.vrba.prædio.Illud etiam sciendum est quid sit aqua
7 † quotidiana, & quid æstiua. quod docet Vlpianus, in l. 1. §. quotidiana.ff.de aqua quotid. & æst. est inquam quotidiana, quæ potest quotidie duci, etsi non expediat eam semper ducere, vt hyemali tempore. Et dicitur quotidiana, quia assiduè duci solet vel æstiuo tempore vel hyberno. Nec quotidiana esse desinit ob id, quod eius seruitus intermissione temporis diuisa est, si quidem illa intermissio ratione maioris vtilitatis fundi
8 à domino fieri solet. † Aestiua verò aqua (inquit idem Vlpianus d.l. 1. §. æstiua.) est quæ æstate sola vti expedit, etiam si aliquando hyberno tempore vtamur, quemadmodum dicimus vestimenta æstiua, quibus aliquando hyeme, sed vt plurimum æstate vtimur. Præterea (ait Vlpianus) ex vtentis proposito aqua quotidiana ab æstiua discernitur, nam si sit ea aqua, quæ perpetuò duci possit, & is vtens sola æstate ducit, atque vtatur, æstiua erit. Est etiam æstiua illa, quæ sui natura nō nisi æstate duci potest, vt etiam æstiuæ dicitur, quæ ducitur ad ea loca, quæ sola æstate aquam admittunt. Neratius, quoque in l.de interdicto.ff.de aqua quotid. & æst.scri-
9 bit, † aquam æstiuam duabus de causis eo nomine appellari, ob naturam suam, & vtilitatem locorum, in quæ ducitur: ita vt siue eius natura erit, vt nisi æstate duci non possit, etiam si hyeme quoque desideraretur, siue omni tempore anni duci eam ipsius natura permitteret, si vtilitas locorum, in quæ ducitur æstate duntaxat vsum eius exigere, æstiua rectè diceretur.

10 QVAERO primò, quæ † requirantur, vt huic interdicto locus sit? Plura requiri scriptum reliquit Cæpolla Tract.de seruit.rust. præd.cap.1. De aquæductu. nu. 99. Rem. hanc ego paulò fusius explicabo, existimo.n. quod hac methodo res fiet clarior, & quod hæc iuris, quæstio permultis, quæ enarraturi sumus lucem adferet.

11 Primò itaque requiritur, quod hic † ius habeat ducendi aquam, atque ita de titulo constare debet. Quod probatur ex l. 1. §.vlt.ff. de aqua quotid.& æstiua.dum affirmat Vlpianus interdictum hoc habere annexā causam proprietatis, vt inde intelligamus non sufficere solam quasi possessionem ducendi aquam, sed etiam fore necessarium ius atque ita titulum, quo ostendatur duci posse. Hoc idem probatur l. si quis diuturno.ff. si serui. vend. dum asserit idem Vlpianus in præscribenda seruitute ducendi aquam non fore necessarium titulum, vbi ergo præscriptio (quæ perfecta loco tituli est) non extat, necessarius erit titulus. Huc pertinet.l. 1.§.sed &
12 si iure, † & §.Aristo.ff.de aqua quotid.æstiua.dum idem Vlpianus scribit, quod is qui ducit aquam, debet cedere se suo iure, hoc est, seruitutis ducere: præsupponit ergo seruitutem constitutam. Nec quis obijciat, illam credulitatem ostendere, non adesse ius seu titulum. Respondetur, imò præsupponere adesse ius, quoniam subijcit Vlpianus, quod illi, qui scit se nullum ius habere, non conceditur hoc interdictum, voluit itaque Vlpianus, dicere, quod is qui ius habet ducendi, debet probare se eo iure vti non autem alio: fieri enim potest, quod quis ius habeat, & tamem ob ius suū non duceret. Quocirca errat Ripa in l.quo minus. nu. 89. ff. de flum.dum docet, sufficere aquam duxisse sine aliquo titulo. Ius autem ducendi altero ex duobus modis quæritur, expressa concessione, nec non & tacita. Expressa, vt cum conceditur expressa facultas ab eo, qui aquæ dominus est, vel venditione, vel donatione, vel alio simili titulo, qđ explicabimus in q.7. Tacita, vt præscriptione, longoq; vsu, quod declarabimus infra.q.18.

13 Requiritur secundò, vt hic † qui ius ducendi aquam habet, eam certo modo duxerit, veluti si duxit certam mensuram, vt putà duarum vnciarum, vel vnam fistulam, nam eo modo, quo eam semel duxit, in posterum ducere debet, vt infra.q.9.dicemus proba.l.1.§. illud, ff. de aqua quotid.& æsti.

14 Requiritur tertiò, quod † bona fide duxerit, non autem nec vi, nec clam, nec precario.l.1.in prin.ff.de aqua quotid.& æsti.

15 Requiritur quarto, quod † saltem semel eam duxerit. d.l.1.§.quod autem. ff.eo. & attigi superiore remedio.qō. 1. quibus accedit, quod respondit Ruin.consil. 106.num.9.lib.5.& Craue.consi. 124.num.7. qui ea ratione vtitur, quod in hac seruitute non præsumitur, quod vtens vsus fuerit iure familiaritatis vt alijs seruitutibus euenire potest, vt ait Bart.in l.1.§. hoc interdicto.ff. de itine. actuque priua. & diximus superiore remedio.q.1.

17 Requiritur quintò, quod † aqua perennis sit, d.l.prima.§.loquitur.ff.eo. cum nulla aqua duci possit, nisi perennis.l.1.& l.2.ff.de flum.& l.foramen.ff. de seruit.vrba.præd.est enim perennis aqua, quæ continuò emergit & fluit.

17 Requiritur sextò, quod si † aqua est quotidiana, quotidie duci possit.d.l. prima. §. quamquam. ff. de aqua quotidiana, & æstiua, quo loci Vlpianus ait, hoc interdictum non pertinere ad aquas puteales, & his similesquę ita submersæ sunt, vt effluere extra meatus suos & vsui esse non possint, quamquam, his seruitus aquæ haustus imponi possit, quemadmodum suo loco dicam infra q.6.

18 Requiritur septimò, quod à † capite aqua ducatur, aliunde enim duci non potest. l. 1. §. hæc interdicta.ff. de aqua quotid.& æsti.Nec aduersatur.l.seruitus aquæ ducendæ.ff. de seru.rustic.præd.quoniam, (reiecta interpretatione glossæ in d.§.hæc interdicta, quod is tex. §.hæc interdicta, iure veteri inspecto loquatur, tex.vero d.l.seruitus, iure nouo.) Respondeo Vlpianum in d.
19 §.hæc interdicta, affirmare, hoc §.interdictum de aqua quotidiana solum pertinere ad aquam, quæ à capite, ducitur, & non ad eam, quæ aliunde fluit. Huic tamen aquæ, quæ aliunde fluit, seruitus constitui hodie potest, licet non olim, atque ita interpretor verba illa.d.
20 † §.hęc interdicta, ver.harū, vt referantur ad hanc aquā quæ aliunde ducitur, vt de ea seruitus possit constitui, atque ita conuenit cum responso Pauli in d.l.seruitus, qui expressim scripsit constitui hodie posse, vt aliunde duci possit, quam à capite.

Qui sanè sensus vel ex eo suadetur, qđ magna fuisse Vlpiani in curia non recensere ius antiquarum, si illud retulit Paulus, qui ea ætate vixit, & qui cū ipsomet Vlpiano Papiniani assessor fuit vt Lampridius in Adriano, scribit. Caput aquæ est (inquit Vlpianus d.l.1. §. caput)

put)vnde aqua nascitur, vt si ex fonte fons ipse, si ex
21 flumine vel lacu, prima† incilia, hoc est, primi ductus aquæ.d. l.1.§.incile.ff.eod. de aqua quotid.& æsti. Vel principia fossarum, quibus aquæ ex flumine, vel ex la-
22 cu prima incilia in primum riuum compelli solent.†Caput est aquæ est locus ille, vnde aqua primum nascitur, & emergit, cū sudoribus manando in aliquem primum locum confluit, atque ita apparere incipit, hanc aquā, quæ sudoribus manat, illam esse opinor, quæ vulgo scolaticia appellantur.
23 Requiritur octauò, vt(si æstiua†aqua est,)quod superiore æstate eam duxerit.d.l.1.§. quod aūt diximus, & §.qui hac æstate. ff. de aqua quotid.& æsti. Aestas autem quæ sit eo loci declarat Vlpian. & idem in l.2. §. æstas, vbi glo.& Bart.ff.ne.quid in loco publ. & scribit Cæpolla.d.Tract.de seruit.rust. præd.cap.4. de aquæductibus nu.104.quo loci inquit, animaduertendum esse, quod aqua æstiua quotidie debet posse duci; nam omnis aqua, quo æstiuo tempore currere potest, quotidiana est, quia omnis aqua, quæ eo tempore currit, multo magis currit in hyeme: sed non cōuertitur, cū multę aquę currant hyberno tempore, quæ tamen æstiuo fluere desinunt: cætera quæ ad hanc explanationem spectant, suis locis tractabimus.
24 QVAERO secundò, an hoc†interdictum conceedatur pro hac aquæductus seruitute, siue realis illa sit, siue personalis? Et concedi non est dubium, ita enim affirmat Vlpianus in l.1.§.illud quæritur, ibi, ad vsum nostrum,& §.præterea,& §.Labeo,& §. permittitur.ff. de aqua quot.& æsti. & clarè ita censuit Corasius in l. vt pomum.nu.12.ff.de seruit. Verum maxima extat differentia, ꝙ realis, vel quod personalis sit hæc aquæductus seruitus: & inde maxima etiam nascitur vtilitas.
25 Nam si realis est, transit†etiam ad successorem vniuersalem actiuè & passiuè, hoc est ad hæredem concedentis,& eius, cui facta est concessio. d.l.1.§. permittitur.l. pecoris, vbi glo.& Bart. & ibi Alber.nume.3. & Flor.ff. de ser.rust.præd.transit etiam ad singularem successorem.l.si aquæductus.ff.de contrahen.emp. vbi ea est ratio, quod ius prædij est.l.si mihi.§.vlt.ff.de serui. rustic. prædio. Quo circa fundus cum sua causa transit.l.1.§.si fundus. ff.de seruitu.rusti.præd.qua ratione vsus est, de seruitute reali in genere agens, Cæpolla in Tracta. De
26 seru.vrba.prædio.cap. 2.ad finem.Cum verò† aquæductus seruitutis personalis est, ad hæredem non transit, vt expressim ait Vlpian.in d.l.1.§.permittitur ff.de aqua quotid.& æsti.cuius hæc sunt verba.Et datur interdum prædiis, interdum personis, quod prædiis datur, extincta persona, non extinguitur, quod datur personis, cum personis amittitur, ideoque neque ad aliud dominium prædiorum, neque ad hæredem, vel qualemcunque successorem transit.Hæc Vlpianus. Quo responso declara-
27 tur locus apud †Iulium Frontinum De aquæductu, qui ita scriptus est.Ius impetratæ aquæ neque hæredem, neque emptorem, neque vllum nouum dominum prædiorum sequitur. Hic locus est(mea quidem sententia)intelligendus de personali concessione, nō autem de reali, quamquàm & Duaren.lib.1.disput. anniuer. cap.52. indistinctè intellexerit.quod de seruitute hac aquæductus personali diximus, idem in cęteris omnibus procedit.l.corruptionem.C.de vsufruct.& l. apud Iulianum. §.si quis alicui, de lega.primo, vbi Doctores, & scribit Cæpol.d.c.2.ad finem, quo loci nu.11.12. duas alias vtilitates huius differentiæ recenset,& respondit Ruin.cōsil.41.nume.33.lib.1.
28 Videamus nunc quæ†realis,& quæ personalis dicatur seruitus hæc aquæductus, id quod vt clatius explicem, aliquot casus constituo, atque distinguo.

Primus itaque est, cum conceditur aquæductus ex vno prædio ad aliud, & expressim in ea concessione dicitur, concedi causa irrigandi illud prædium, hoc casu dubium non est, esse seruitutem realem, quod in cæteris ita affirmat Cæpolla d.Tract.De serui.vrb.præd.c.2. De seruitute reali.nu.5.ver.primò casu.

29 Secundus est casus, cum†simpliciter factā est concessio, quę tamen habet verba in ius sonantia vt puta, si dictū fuit, quòd ius habeat ducendi aquam è fundo meo, vel ex flumine illo ad fundū Sempronianum, atque ita certo fundo designato, tūc seruitutis realis esse dicitur, ita in specie scribūt Bart.in l.cum fundo,& in l.Lucius. ff.de seruit. rusti. prædio.Cæpolla in Tract. De serui. rusti.præd.c.4. De aquæductu, nu.2.& Tracta. de ser.vrba. præd.c.2.nu.7.Corasius in l.1.nu.123.ff.de ser.quā quidem sententiam probat.l.si quis mihi.l.pecoris.l.cū fundo, ff.de serui.rusti. prædio.& l.si fundū.ff. de serui.leg. & c.cum venissent, de insti.

30 Tertius est casus, cū † conceditur seruitus aquæductus causa irrigandi prædium vicinū, vt tamen concessio hæc cū persona finiatur. Hoc etiam casū seruitus realis dicitur, attamen cū ipsa persona extinguitur, ita in specie tradūt Ioā.& Azo.ac Accurs.in l.Mela.§.vlt.ff.de alimen.& ciba.lega.vbi Bartol.idem scribit, quod facit & Cæpol.d.Tract.De serui.rusti.prędio.cap.4.de aquęduct.nume.3.versic.nec obstat.l.Mela. & respondit Ruinus consil.41.nume.35.in fin.lib.1.ita inter partes cōuenitri posse.

31 Quartus†casus est, cum†conceditur aquęductus, vt aquam ducam in domo, qua balneum faciam; nam tūc realis est seruitus.ita scriptum reliquit Cæpol.in Tract. de seruit.rustico.pręd.cap.4.nume.4. in hanc sententiā
32 adductus † ex l.pecoris.ff.de serui.rusti.prædio.perpensis verbis illis, si prędij fructus maximè in pecore consistat, prædij magis, quàm personę videtur,& ex glo.l.1. in verbo cloacam eo. ita cum balneum pro ipsius domus vtilitate fit, dicitur magis realis esse seruitus, quā
33 personalis, magna siquidem olim† balneorum ratio habebatur; quod memoriæ proditum est ab Alexand. ab Alexan. lib.4. dierum genial. cap.20. & de illorum diligenti ædificatione scribit L. Vitruuius lib. 5. architecturæ.cap.10.
34 Nec est quòd quis obiiciat,† balnea personæ vtilitatem magis, quàm domus respicere, & ob id esse hanc seruitutem personalem.iuxta l. ergo.ff. de seruit. rusti. præd.& glo.l.1.§.in prædiis.ff.eod. quia respondetur, imo verè balnea esse ad commodū ipsius domus, quemadmodum puteus & his similia.
35 Quintus est casus, cū†conceditur aquęductus, vt ad fundū ducam, causa ibi habendi piscariam, vel cisternam, hoc etiam casu seruitus hęc realis esse dicitur; ita censuit Cæpolla in d.Tract.De seruit.rust.pręd.c.4. nu-
36 me.6.ea ratione, quod† piscaria, & cisterna, & puteus fundi pars sit.l.Iulianus.§.vlt.cū duabus legibus sequētibus.ff.de actio.empt.hic ergo aquęductus principaliter fundi vtilitatem continet.
37 Sextus est casus, cū † aquęductus conceditur ex fundo tuo ad irrigandum hortum meum, hoc quoque casu seruitus realis esse dicitur; ita admonuit Cæpolla d.c. 4.nu.8.ea ratione, quod propter necessitatem, seu vtilitatem fundi dominantis, hoc est viridarij, facta est concessio.l.ergo.ff.de ser.rust.prædio.
38 Septimus casus est, cū†aquęductus vniuersitati vrbis, vel oppidi conceditur, vt aqua ducatur in foro, vel alio in loco communi, ut omnes ipsius uniuersitatis ea uti possint, quemadmodum obseruari solet Neapoli, Brixię,& vidi in regione Pedemontium in oppido Bousij, & aliis permultis in locis, ubi aqua ad communem omnium utilitatem ducitur. Est enim & hoc in casu seruitus hęc realis, quemadmodū scripsit Vldaricus Zasius lib. 1.figu.respon.cap.11.nu.3.qui ea ratione, hanc esse realem seruitutem scribit, ꝙ à rei, id est, à prędio seruiente loco vicino, & ratione loci personis illic habitantibus debetur. Et licèt commoditas personę quęratur, prędij tamen dicitur: unde potius ius prędij, quā personæ consideratur.

Octa-

39 Octauus est casus, cum † aquæductus seruitus conceditur verbis ad factum realis: vt putà si dictum est: Cōcedo tibi facultatem ducendi aquam, hoc in casu seruitus hæc personalis esse dicitur: ita Bart. & alij in l. Lucius. ff. de ser. rust. præd. & clarius Io. Corasius in l. 1. nu. 123. ff. de seruit. Nam ob id quod seruitus sui natura
40 † realis ad personam refertur, personalis efficitur, ex l. apud Iulianum. §. si quis alicui, de leg. 1. quo loci habetur facultatem illam cædendi lapidem, quæ sui natura realis est l. ergo. l. veluti. ff. de ser. rust. præd. propter relationem factā ad personam dicitur personalis & non realis: ita seruitus aquæ haustus, quæ sui natura realis, est. l. 1. ff. de ser. rust. præd. prædicta tamen ratione personalis fit. l. Mela. §. vlt. ff. de alim. & ciba. lega. confert. l. 2. §. item si in facto. ff. de ver. ob. & tex. §. sed cum factū, insti. de stip. seruo. quod & in cæteris seruitutib. præter hanc aquæductus, scripsit Cæpolla in Tract. De ser. vrba. præd. cap. 2. num. 6. ver. secundo casu principali. Verum ego non semel dubitaui, quandoquidem ducere aquam non continet factum, quod persona ipsamet explicare possit; quemadmodum haurire aquam, lapides cædere, & his similia, quæ sua manu quis facere potest. Nisi dicamus ex illis verbis, facti, ostendi contemplatione personæ, non autem fundi, per quem vel ad quē ducitur factam esse cōcessionem, quemadmodum mox subijciam.

41 Nonus est casus, cum † seruitus hæc aquæductus conceditur indeterminate, gratia fundi certificandi per eum, cui concessio fit, hoc casu personalis est seruitus: ita Bar. in l. Lucius. ff. de ser. rust. præd. ex textu illo, quo loci dixit Baldus, quod quilibet contrarium diceret, nisi textum illum videret, & ibidem Alber. num. 5. & Floria. num. 7 quem etiam singularem in hanc sententiam dixerunt Roma. sing. 69. Concedo tibi, & Cremen. singu. 60. Constituta est. Idem docuerunt Ioan. Fabri. & Ias. in §. æquè, instit. de actio. ille. num. 12. iste num. 35. & Ioan. Corasius in l. 1. nume. 123. ad finem. ff. de seruit. Idem respondit Decius cons. 262. num. 3. versi. sextò de ista, & num. 11. ver. Non obstat sextò. Quæ iuris sententia ea ratione nititur, quod non prædij contemplatione, sed personæ facta est. quam rationem ait Corasius,
42 sumi ex † l. 1. §. præterea Labeo. ff. de aqua quoti. & æsti. dum Vlpianus ex Labeonis sententia inquit. Et si quidem ductus aquarum fundi non sint, quia quocunque duci possint. appellat Vlpianus ductus aquarum nō esse fundi, cum quocunque duci possunt, etsi eo loci Accursius malè interpretetur, ideo non esse ibi fundi, qd agro non cohæreant, sed sit opus ligneum, vel lapideū manu factum, malè inquam Accursius, quandoquidē Vlpianus loquit de ipsa seruitute aquæ, quæ illius fundi tantum non est, cum & ad alios fundos duci possit: non autem loquitur Vlpianus de ipso instrumento quo aqua ducitur. Est ergo personalis seruitus hæc, vt pro-
43 bat is tex. d. † l. Lucius, qui ita à Corasio consideratur. Seruitutem natura præsertim rusticarum illa est, vt nō, nisi respectu fundi vicini, & eius necessitatis esse nequeat, hoc est, nisi qui habet seruitutem, fundum vicinum habeat, & quatenus ad eum ipsum fundum opus sit. l. ergo. ff. de ser. rust. præd. Quò fit, vt hæ seruitutes non personæ, sed prædij esse dicantur. l. qui in aliena. §. vlt. ff. de neg. gest. l. vnus ex socijs. ff. de ser. rusti. præd. Cum itaque in d. l. Lucius, aquæ vsus concessus fuerit fundo non vicino, dici non potest propriè seruitus, qd docuit & Bar. post gl. in l. Mela. §. vlt. nume. 2. de alim. & cib. lega. erit ergo concessio quædam personalis, quæ ideo ad hæredem non transmittitur. l. vsus aquæ, de vsu & hab. & scribit idem Corasius in l. vt pomum. nume. 2. ff. de seruit. Verum à * recepta hac opinione, dissentit
44 † Alciatus lib. 2. dispunct. c. 7. ea ratione, quod in d. l. Lucius, facta non fuerit aquæ ducendæ concessio tanquā ius, sed in modum simplicis facultatis, & quia verbū, gratificor, personam respicit, proinde nihil ad hæredes transmittitur. Quam sanè rationem rectè confutauit Corasius in d. l. 1. num. 124. ff. de seruit. quandoquidem ideo concessio illic personalis est, quia vsus aquæ non ad domum modo, quæ in Isthmo erat, sed ad quemcūque locum concederetur, vt meritò intelligamus concessionem non prædij contemplatione, sed personæ factam esse. Qua ratione vsus est Vlpianus in leg. 1. §. præterea Labeo. ff. de aq. quot. & æsti.

45 Decimus est casus, cum † facta est concessio aquæductus illi, qui nullum fundum, habet, hoc in casu sunt opiniones Doctorum. Rogerius, & alij nonnulli antiqui glossatores affirmarunt, hanc esse seruitutem personalem, quemadmodum refert glo. l. vt pomum. ff. de seruit. vrbano. prædio. & in l. Mela. §. vlt. ff. de alimen. & ciba. lega. & idem censuerunt Petrus, & Cynus, in rub. C. de vsufructu, & Bernard. Gammarus, in Tract. de seruitutibus. q. 5.

Altera fuit opinio, quod hęc non dicatur seruitus personalis, sed potius ius quoddam personale, quam sanè sententiam probarunt Iac. & Azo. in d. l. vt pomum, & d. l. Mela. §. vlt. vbi Bartol. hanc secutus est, idem docuit Baldus in l. vlt. num. 7. C. de cond. indeb. & in rub. C. de vsufr. nume. 13. & * communem hanc esse testatur Cæpolla d. Tract. De ser. rust. præd. cap. 4. num. 2. ver. secundo casu principali. qui in specie nostra loquitur, communem etiam esse affirmat Gomes. in §. æquè, num. 25. instit. de actio. Idem sensit Alex. consi. 18. nume. 3. lib. 5.
46 dum respondit, † ius percipiendi tot fructus quotannus è fundo, esse ius quoddam personale. Ita etiam responderunt Corneus consil. 293. nume. 15. lib. 3. & Ruinus,
47 consi. 106. nume. 10. lib. 5. ius † depascendi pecora, & cędendi ligna non constituere seruitutem, sed ius quoddam personale. Et hanc esse communem testatur idem Corneus consil. 36. nu. 8. lib. 4. & Parisius consi. 84. numero 5. lib. 3.

Tertia fuit opinio Fulgosij in l. pecoris. numero 5. ff. de seruit. rusti. prædio. quem secutus est Corne. consil. 188. nume. 2. lib. 4. distinguit Fulgosius. Aut verba executiua referuntur in personam debitoris, tunc non dicitur constituta seruitus, sed ius quoddam personale, ita procedat Barto. opinio, quam communem diximus. Quæ secundum Fulgosium, tunc præsertim procedit, cum id quod dari promittitur ad certam quantitatem, nō secundū prædij necessitatem, vel vtilitatem formatur. Aut verba referuntur ad creditorem, per modum iuris, vt si concedo tibi ius depascendi pecora: tunc dicitur seruitus personalis, ita procedat Petri, Cyni, & aliorum opinio. verum considerandum est, Bartol. & alios plures loqui cum concessio facta est creditori sub eo iuris nomine, quare à communi non est in foro recedendum.

48 QVAERO tertiò, an hoc † interdictum concedatur pro ea aqua, quæ ducitur pro vtilitate, & commodo ac amœnitate prędij vrbani, quomodo cōceditur pro aqua, quæ ducitur pro prædio rustico? Et concedi probat. l. 1. §. illud quęritur, & in §. siue autem, & l. 3. in prin ci. ibi, amœnitatis, ff. de aqua quotid. & æstiua. Est enim
49 † aquæductus seruitus communis, nempè aliquando rustica, aliquando vrbana. Nam cum prædium, cui seruitus debetur, vrbanum est etiam seruitus vrbana est, cū verò prædium est rusticum, rustica quoque est seruitus. ita gl. in l. 1. in verbo aream. ff. de ser. vrba. pręd. Ang. & cæteri in l. pecoris, de ser. rusti. præd. atque ita in specie scribit Cæpolla in Tract. de ser. præd. d. c. 4. De aquæductibus, nu. 9. quam sanè sentētiam probat † l. 2. ff. cōm.
50 præd. vrba. dum Vlpianus sub eo titulo seruitutum cōmunium tam prędiorum vrbanorum quam rusticorum hanc seruitutem aquæductus, collocauit. ex eo enim ostendit aliquando esse vrbanam, aliquando rusticam. Accedit, quod & pro aqua, quæ ad molendinum, duci consueuit, conceditur: ita Ripa in l. quominus, numero 40. ff. de flum.

QVAERO

51 QVAERO quartò, an †hoc interdictum locũ habeat
tam pro ſeruitute aquæductus ex flumine publico, quã
ex priuato? Et locum habere probat.l.1.§. ait Prætor, &
§. permittitur.ff.de aqua quoti.& æſti. Verum quo faci-
lius hæc intelligantur, eſt ꝙ declaremus, quis concede-
re valeat ius ducẽdi aquam ex flumine publico, & quis
ex priuato. Ita olim ſancitum fuit, vt refert Iulius Fron
52 tinus De aquæductu, cuius hæc ſunt verba. Apud †anti-
quos omnis aqua in publicos vſus erogabatur, eo cau-
tum ita fuit; ne quis priuatus aliam ducat, quam quæ ex
lacu ad humum accedit. Hęc enim verba ſunt eius legis,
id eſt, quæ ex lacu abundauit; eam nos caducam voca-
mus, & hæc ipſa non in alium vſum, quàm in balneum,
aut fulonicorũ dabatur, eratque vectigali ſtatuta merce
de, deque in publico venderetur aliquid, & in domus
principũ dabatur, cõcedentib. reliquis. Hactenus fron-
tinus, Hodie verò alia adhiberi ſolet de his diſtinctio;
53 ſiquidem dicimus aliqua eſſe †flumina publica, aliqua
priuata.l.1.§.fluminũ.ff.de flum. Publica flumina ſunt,
quæ perennia ſunt.d.§.fluminum. Hæc aliquando ſunt
nauigabilia, vt Padus, Ticinus, Brenta, Atheſis: aliqua na
uigabilia non ſunt, vt ſunt qui continuo è montibus de
ſcendunt. qualia ſunt Trebia, Ollium, & his ſimilia. Cũ
54 flumina †nauigabilia ſunt, ex eis aqua duci non poteſt,
niſi Princeps concedat l.quominus.ff.de flum. Ea eſt ra
tio, quia nauigatio, quæ maximè Reipub. neceſſaria eſt,
impeditur: quemadmodum noſtri ſcribunt in d. l. quo-
55 minus. ibi Ripa nu.13.15. Cum verò †flumina nauigabi-
lia non ſunt, aqua duci poteſt, niſi expreſſim Princeps
prohibeat.d.l.quominus, ibi, niſi Imperator aut Sena-
tus vetet. Ea eſt huius conſtitutionis ratio quam imper-
fectè tamen ſenſit Ripa.d.l.quominus.nu.5. quia hoc ca
ſu aquæ vſus communis eſt l.fluminum.ff.de dam.infe-
cto.& §.1.inſti.de rer.diuiſ. nec hoc in caſu publica ip-
ſa vtilitas, id eſt nauigatio impeditur directò ſaltẽ, nec
in vſu publico eſt, vti illa, quæ ex caſtello duci: (vt mox
dicemus) l.1.§ ait Prætor.ff.de aqua quotid. & æſti. quę
ita conciliantur a Duareno lib.1.diſp.anniuer.c.52. De
56 hoc †flumine publico, è quo aqua duci poteſt, niſi vetet
Princeps, loquitur Pomponius in l.3.§.1.& §.2. de aqu.
quotidiana & æſti. quam ſic intelligo. Ducitur etiam ali
57 quando †aqua è loco publico, vt è caſtello. l.1.§. ait Præ
tor.ff.de aqua quotid.& æſti.l.3.C.de aquæduct. lib.11.
ex caſtello dicitur duci aqua, quod caſtellum erat rece-
ptaculum aquarum fluentium per canales; è quo dein-
de caſtello aquæ ducebantur & ad publicos & ad priua
58 tos vſus. De †caſtello ita ſcribit L. Vitruuius lib.8. de ar-
chit.cap.5. Ductus autem aquæ fiunt generibus tribus.
Riuis, per canales ſtructiles, aut fiſtulis plumbeis, ſeu
tribulis fictilibus. Quorum hæ rationes ſunt, ſi cana-
libus, vt ſtructura fiat quàm ſolidiſſima, ſolumque riui
habeant faſtigiata, ne minus in centenos pedes ſemi-
pede æquæ ſtructuræ conforcentur: vt minime ſolum
aqua tangat. Cumque venerit ad męnia efficiatur ca-
ſtellum, & caſtello coniunctum ad recipiendũ aquam
triplex immiſſarium; Collocenturque in caſtello tres fi
ſtulæ æqualiter diuiſæ inter receptacula coniuncta, vt
cum abundauerit ab extremis in medium receptaculũ
redundet. ita in medio ponentur fiſtulæ in omnes lacus
& ſalientes in altero. in balneas vectigal quot annis po
pulo præſtent, ex quibus tertiò in domos priuatas, ne
deſit in publico. non enim poterunt auertere cum ha-
buerint à capitibus proprias ductiones. Hæc autem
quare diuiſa conſtituerim, hæ ſunt cauſæ, vti qui pri-
uatim ducent in domus vectigalibus tueantur per pu-
blicanos aquarum ductus. Hactenus Vitruuius. Ex cu
59 ius verbis facile & illud colligitur, cur è †caſtello aquã
ducere non licet ſine Principis auctoritate, quia aqua
hæc publico vſui deſtinata primum eſt, deinde vecti-
gal ei penditur à priuatis, qui eam pro ſui vtilitate du-
60 cunt. atque ita interpretor Vlpianum in †d.l.1.§.permit-
titur.ff.de aqua quot.& æſtiua. dum inquit, ius ducendi
aquam a Principe concedi, alij nulli competit ius aquę
dandæ. Quanquam Pomponius ſcribit in l. quominus.
ff.de flum. ius hoc ducendi aquam è flumine publico Se
natum concedere. In huius nodi diſſolutione aiunt iu-
ris noſtri interpretes, illa verba, nulli alij, non exclude-
re conceſſionem factam à Senatu, cui ius competebat
concedendi ducere aquam è publico. Quam quidẽ au-
ctoritatem & Cenſores, & Aediles habuerũt, quod his
61 verbis teſtatur †Iulius Frontinus. De aquæductibus. In-
terdum ius ab Aedilibus, interdum à Cenſoribus per-
miſſum fuit. ſed apparet quoties in Repub. erant ab il-
lis potiſſimum petitũ, cum ij non erant, Aedilium pote
ſtatem fuiſſe. Idem ſcribit de Cenſorib. Alex. ab Alexã.
lib.3. dierum genial.c.13. aliæ hodie extant conſtitutio-
nes Imperatorum de his aquæductibus publicis, vt in
integro illo titu. C.de aquæduct. lib.11. Cum ergo) vt
ad rem noſtram reuertar) priuato conceſſa eſt à Princi-
pe, vel ab eo, qui principis poteſtatem obtinet, ius du-
cendi aquam e publico; ſi is priuatus turbari cõtingat,
62 †locus erit huic interdicto.d.l.1.§. ait Prætor.ff. de aqua
quot.& æſti. Cæpolla d.Tract. De ſeruitu. ruſti. prædio.
cap.4.nu.108.
63 QVAERO quinto, †an hoc interdictum locum ha-
beat cum priuatus a priuato flumine, fluminis domino
concedente, aquam ducit? Et locum habere, dubium
non eſt. Siquidem cum flumen priuatum eſt, fluminis
dominus concedere poteſt hanc facultatem ducendi
aquam.l.1.§.caput. verſ. qualitercunque & l.Lucius.ff.
64 de aqua quotidia. & æſtiua. Priuatum autem †flumen
multis modis conſideratur, inquit Cæpolla in tracta.
De ſeruit.ruſt.prædio.cap.4. de aquæductib. nume.28.
Primo, ratione originis fluminis, vt quando ortum ha-
bet in fundo ipſius priuati.l.aquam, & l.ex meo. ff.de
ſeruit.ruſt.præd.& l.Præſes.C.de ſeruit.& aqua. qualia
ſunt ſtagna & lacus. Hæc enim in fundo priuati exi-
ſtentia ſunt ipſius.l.1.§.ſi foſſa.ff.de flum.l.1.§. ſtagnũ.
§.lacus.ff. vt in flum.pub.nauig.liceat.& declarat Ripa
in l.quominus.nu.1.in fin.ff.de flum. qui & illud ſcri-
bit cũ Iuriſconſulto in l.1.§.fluminũ.ff.de flum. priua-
tũ dici cũ non perpetuò, ſed aliquando fluit, vt torrẽs.
65 l.1.§.torrens.de flum. Secũdo modo dicitur flumen †pri
uatum ob conceſſionem priuato factam à Principe, arg.
l.2.in prin.ff.ne quid in loco publ. Tertio priuatum di-
citur ex conſuetudine & præſcriptione.arg.l.1.§.deni-
que.& §.vlt.ff.de aq.plu.arcẽ.& in l.2.C.de ſer. & aqua.
Qui ergo ab huius aquæ domino cõceſſionem habet eã
ducẽdi, & eã certo modo duxit, ſi in eo aquæductu tur
batur, vel aliqua moleſtia afficitur, hoc interdicto expe
riri poterit. Quod intelligitur cũ hoc flumen eſt peren-
ne, ſecus ſi non eſt perrene, quoniam tunc ſtricto iure
ſeruitus in eo non conſtituitur, vt mox ſubijciam.
66 QVAERO ſextò, an hoc interdictũ† reddatur pro
aquæductu nõ perẽni? Et nõ reddi, ait Vlpian. in l. 1.§.
loquitur.ff.de aqua quot.& æſti. Ita eſſe vr̃ ratio, ꝙ nul-
la aqua duci põt, niſi quæ perennis eſt.l. foramen.ff. de
ſerui.vrb.præd.& l.via.ff.de ſeruit.ruſtic.præd. & l.1. &
l.2.ff.de flum. Quocirca (ut paulo ante admonui) ſtricto
67 iure †ſeruitus aquæductus conſtitui nõ põt de ea aqua,
quę perennis non eſt, & perpetuam cãm non habet. d.
l.via. quam eruditè explicat Conna.lib.4.commẽ.iuris.
in c.9.nu.1. ex ęquitate tamẽ, ſi facta eſt cõceſſio, tuetur
ita Cępoll. in Tract.de ſeruit.ruſtic.prędio.c.4.de aquę
ductibus.nu.28.ver.ſed quando flumen. ex una inter-
68 pretatione †l.2.ff.commu.ſeruit.vrba.prædio. Quod ſa-
nè Vlpiani reſponſum difficilem atque per obſcurã in-
terpretationem habet. Accurſius varias interpretatio-
nes attulit, nunc ſentiens Vlpianum de flumine publi-
co, nunc de priuato agere. Ita Bartolus, & qui poſt
eum ſcripſerunt permulta perpenderunt. Ex recen-
tioribus eruditus admodum Iacobus Cuiacius lib. 3.
obſerua. iuris. capitu. 28. contendit intelligendum
eſſe Vlpianum de flumine priuato, non autem de pu-

blico loqui. Non enim (ait ille) concedi potest è flumine priuato haurire aquã machinis, vt rota timpano, vel cochlea, cum tamen liceat aquam haurire vrna, situlis, vel vrceis. Cuius quidem sententiæ rationem considerat Cuiacius, quia vix est, vt prædia aquæ tanta copia indigeant, vt adhiberi organa oporteat. non possunt seruitutes ipso iure constitui vltra quam opus sit ad prædia. l. ergo in fine. ff. de ser. rust. præd. Verum ego disputo contra. Nemo enim extare opinor, si agrorum irrigationes obseruabit diligenter, qui dicere audeant, eos tantam aquæ copiam ferre non posse, quantam machinæ è flumine haurire possunt. Cum prædia sæpissimè ampla sint, & spaciosa, & ex vno in aliud deriuare possit, & soleat. Quinimmo vsu compertum est, maiorem esse copiam aquæ, quæ ducitur, quam quæ hauriri potest quibus vis machinis. Accedit, quod machinas ita paruas, vt magnas ædificare, & illis alternis horis, vel
69 diebus vti possumus. Et quod ait Iurisconsultus in † d. l. ergo, non ex modo ducendi aquam prouenit, sed ex ipsamet constitutione ducendi, vt si quis maiorem copiam ducere vellet quam opus haberet. Quocirca ego Iacobum de Rauenna sequor, quem probauit & Albertus in d. l. 2. nempè Vlpianum loqui, cum quis concedit, quod possit per eius fundum aqua duci, quæ è flumine publico hauritur. Hæc concessio mero iure non valet, vt potè quod concesserit ei aquam haurire è publico flumine. quod fieri posse negat, idem Vlpianus, in l. 3. §. vlt. ff. de seruit. rust. præd. sed ex æquitate tuebitur concessio. Quod quidem Vlpiani responsum in d. §. vlt. vt desumptum ex eiusdem Vlpiani lib. 17. ad edictum, si huic nostro iungatur, rectè, (mea sententia) Rauennatis interpretationem confirmabit. Cæterum in re tam ambigua libera sunt hominum iudicia. Iustiniano, parcat Deus, quod sua nimia diligentia in Pandectarũ, ordinatione, Iurisconsultorum consumptis codicibus, nobis tot Cruces posuerit.

70 QVAERO septimò, an hoc † interdictum concedatur pro seruitute aquæductus quocunque modo & titulo constituta atque concessa? Et concedi respondet Vlpianus in l. 1. §. caput, ver. Et qualitercunque. ff. de aqua quotid. & æstiua. & ideo siue testamento, siue pacto, siue quouis alio titulo constituta sit, hoc interdictũ conceditur, si modo aqua is vsus est.

71 Extenditur procedere, etiam si † titulum putatiuum habuit, vt si errore facti deceptus credidit se suo iure aquam ducere. d. l. 1. §. caput. ver. sed & si iure. & §. Aristo. & confert l. vlt. ff. quemad. ser. amitt. & l. 1. §. Iulianus. & l. vlt. ff. de itinere actuque priua. Quod tamen intelligitur si credulitas hæc iusta est, hoc est, si bona fides adest. Non enim vel vi, vel clam aquam ducens iusto errore decipitur: eritque hoc in casu necesse probare causam, qua error iustus appareat, quemadmodum declaraui supra remedio. 3. quæstio. 70. & annotauit Bartolus d. versic. sed & si iure, qui ob id scripsit, supinam ignorantiam non excusare. Non probo tamen interpretationem glossæ in d. versic. sed & si iure, & §. præterea. nam alio spectant iura illa, vt suo loco dicam. Quod au
72 tem † in d. ver. sed etsi, ait Vlpianus, intelligitur de iure, hoc est, de titulo. voluit enim dicere, quod & si sine titulo aquam duxit, modo iusto errore duxerit, concedi hoc interdictum.

73 QVAERO octauò, Cum prætoris † interdictum de aquis frigidis loquatur, an etiam ad calidas pertineat? Et pertinere respondit Vlpia. in l. 1. §. idem Labeo scri
74 bit. ff. de aq. quot. & æst. de aquis † calidis permulta scribunt Vitruuius lib. 8. de archit. c. 3. Plinius lib. 35. natura. histo. c. 6. & Cælius Rhodig. lib. 26. lectio. antiq. c. 15. calidæ hę aquæ vsum habent necessarium ad irrigandũ agros, vt Hierapoli, constat. n. apud Hierapolitanos in Asia agrum aqua calida irrigari. ita recenset Vlp. d. §. idẽ
75 Labeo. cui conuenit quod scribit † Vitruuius. d. c. 3. his verbis. Ad eundem modum Hierapoli Phrigię efferuet aquæ calidæ multitudo: ex qua circũ hortos & vineas fossis inductis immittitur. Ego pariter aliquando vidi hic Patauij in vico Abani prata calida aqua irrigari.

76 QVAERO nonò, an hoc † interdictum concedatur ei, qui in aqua ducenda modum excessit, vel alio duxit quã ducere consueuit, si eã ducere prohibitus fuit? Et non concedi rñdit Vlpia. in l. 1. § illud. ff. de aq. quot. & æsti. dũ ait, aquã esse ducendã eo modo, quo ducta est hoc anno. Proinde neq; amplioris modi, vel alias, hoc est, inquit gl. per alium modũ vel (vt subsequẽtia verba
77 significant) p aliam religionẽ. Non. n. huic † possessori, licet mutare riuũ, vel aquæductũ, vel quantitatẽ aquæ, sed eo in statu, quo eo anno fuit, ducere dẽt. siquidem hic vsus, hęc cõcessio ducendi aquam strictã hẽt interpretionẽ, vt ne quid plus censeatur præscriptũ, quam possessum: quemadmodũ superiore remedio q. 4. admonui. Ita. n. in cæteris seruitutib. solet obseruari, ne modus excedatur. l. non modus, C. de ser. & scribit in specie Cæpolla. Tract. de ser. rust. præd. c. 4. nu. 47. 48. & ibi nu. 49. & Pract. Papi. in forma libelli in actione confessoria in verbo, seruitus aquæductus. nu. 5. qui scribit,
78 † seruitutem hanc non extendi ad futura prædia, sed intelligi pro pręsentib. confert. l. damni. §. is qui vicinas. ff. de dam. infec. Hinc Bar. in l. per agrum. C. de ser. & aqua, & cũ eo Decius consi. 224. col. 1. ver. 4. hoc idẽ & Rui. consi. 41. nu. 37. lib. 1. qui respondit contra illud consilium Decij itaq; scribunt, ob id non licere alicui aquam deriuare ad secundum molendinum vel alio qa is datus modus non obseruaretur: ita respondit & Parisius consi. 126. nu. 23. lib. 1. qui rationem esse, ait quod onerosum sit seruitutem extendere.

79 Declaratur primò, vt † non procedat, cũ is, qui vna die ducere consueuit, alternis dieb. ducere incipit, tũc enim interdictum cõceditur si turbetur. l. 1. §. item quæsitum. ff. eo quod ibi gl. explicat.

80 Declaratur secundò, vt non procedat † qñ solũ qualitas prædij ad quod aqua duci cõsueuit, immutata est, vt puta si ex horto effectum est pratum, vel econtra: nã hoc in casu credo non esse excessum modum ducendi aquam, & ob id contra perturbatorẽ locus erit huic interdicto, quod probatur argumento. l. apud Trebatiũ, §. si vicinus. ff. de aq. plu. arc. quo loci scribit Imola nu. 7. q̃ vbi aquæ seruitus simpliciter debetur horto, trahitur ad pratum, & ibi Castr. idem censuit Cępolla. d. c. 4. nu. 82. Nec. n. hoc in casu immutatur seruitutis modus ad detrimentum domini eam præstantis.

81 QVAERO decimò, an hoc interdictum † reddatur illi, qui prohibetur miscere nouam aquã illi aquæ, quã ducere consueuit? Et non conduci censuit Vlpianus in l. 1. §. item quæritur. ff. de aqua quot. & ęsti. ex sententia Offilij, cuius sanè sententiæ ea est ratio, quod priorem modum & vsum immutare dicitur. Sed quæstionis est,
82 quo loci rectè hic prohibeatur † nouam aquã antiquæ immiscere, an quocunque in loco, vel potius eo loci in quo primum aquam aliam in riuum admittit, hoc est, illo in loco vbi incipit immixtionem facere. Vlpianus rectè cum Offilio respondit, solum prohiberi posse eo loci in quo primum aquam in riuum admittit. Nec refert q̃ in toto aqua prohibeatur, cum in noua illa prohibetur, ex quo. n. diuidi non potest, vis in parte fieri nõ potest, quin etiam in tota fiat, non enim ob id conceditur ei interdictum. Ea est ratio, quod huius prohibẽtis animus non est, vt prohibeat ducentem in toto aquæductu, sed in ea parte tantum, quæ de nouo ducitur, & licet vis & prohibitio in tota contingat, id contingit ob inseparabilitatem, & ex latere ducentis hæc inseparabilitas efficit, vt vtile, hoc est aqua, quæ duci potest, per inutile, hoc est, per nouam aquam vitietur, iuxta regulam, quam firmant Doct. in l. 1. §. pen. de verb. obl. & in specie nostra ita scribit Cæpolla Tract. de seruit. rustic. præd. c. 4. nu. 68.

83 Declaratur primò, vt non procedat † quando aqua

noua

nona à vete ri diuidi posset, vt putà, si duo riui quibus aquæ ducuntur, ita distincti sunt, vt facilè vnus impediri possit. ita à cessante ratione indiuiduitati, argumentari licet, & probet.† l. 1. §. Trebatius cum subseq. ff. de aq. quot. & æsti. dum Vlpianus ex Marcelli sententia, illa Trebatij explosa, respondit, non licere vniuersum pecus prohibere, cum amplior numerus ad aquam appellitur, non enim est sibi ius prohibendi in omnibus pecoribus, sed in his tantum, quæ supra consuetum numerum sunt, cũ pecora separari possint, idem de aquis dicendum est, si separatio fieri potest, quòd in seruitute pecoris ad aquam appulsis annotarunt Cæpolla de seruitu. rust. præd. cap. 8. & Ioan. Corasius in l. 1. nu. 133. ff. de seruit.

84

86 Declaratur secundò, vt non procedat, cum præter† aquam duci solitam, altera in eodem riuo nata misceatur, tunc enim contra prohibentem eam ducere conceditur hoc interdictum, ita censuit Vlpianus in l. hoc iure. §. aqua. ff. de aqua quot. & æstiua. Ea est ratio, quia aqua, quæ nascitur in illo riuo lucrifit illi ducẽti aquã, quod & in specie nostra annotauit Cæpolla. d. c. 4. nu. 68. ver. Quod intellige, & huius opinionis citat Oldra. & Alber. in l. Rutilia Polla. ff. de contrah emp.

86 QVAERO vndecimò, an hoc† interdictum conceditur illi, qui posteaquam aquam duci consuetam ad suum fundum, prohibetur eam deriuari facere ad fundum in illius confinio empti? Et concedi respondit Vlpianus in d. l. 1. §. illud Labeo. ff. de aqua quot. & æstiua.

87 Ea ratione vsus est Vlpianus, quod semel fundũ† meum ingressa, ad fundum in confinio positum à me duci potest, & alibi etiam si placet, quin & vicinis concedere licet, quemadmodum & eruditissimus Conna. annotauit lib. 4. Commenta. iuris ciuilis, cap. 9. num. 2. idem docuit Bald. in l. aquam nu. 1. C. de seruit & aqua. dum scripsit,

88 quod si ex flumine publico ducе† aquam per prædium meum ad meum molendinum, possum aquam quò volo ducere & diuertere, nec teneor vicino inferiori eã concedere. Huc pertinet quod docuit idem Bald. in c.

89 cum omnes. nu. 21. de constit. si duco† aquam è flumine publico ad prædium meum, & ex meo prædio fluat ad prædium mei vicini, possum eã aquam in meo prædio retinere, cum semel fundum meum ingressa mea sit, & de ea ad libitum disponere possim. Quod declarat Bart. in l. quominus, nu. 25. ff. de flum. & ibi Ias. nu. 45. & Ripa. num. 85. procedere cum ambo, nempè vicinus superior & inferior sunt in pari conditione quo ad possessionem, secus si inferior iam aquæ vsum præoccupauit: nam tunc superiori non licebit eam diuertere aut siccare. qua de re scribunt & Ruin. consi. 96. nu. 6. lib. 4. Calcan. consi. 56. nu. 6. Dec. cõsi. 373. nu. 2. Afflict. decis. 358. & Paris. consi. 114. nu. 5. lib. 1. & Cæpolla Tracta. De seruit. rust. præd. c. 4. de aquæductibus nu. 53. vbi declarationes adfert, quas hic referire supersedeo. Declarat etiam Ruin. consi. 41. nu. 37. lib. 1. non procedere, cum modus ducendi aquam est limitatus, qua de re egimus supra q. 9.

90 QVAERO duodecimò, an hoc† interdictum concedatur illi, qui malafide aquam duxit, vt si vi, vel clã? Et non concedi respondit Vlpian. in l. 1. §. 1. ff. de aqua quoti. & æsti. Quod tamẽ declarat idem Vlpian. in d. l. 1. §. Aristo. ver. idem, non procedere cum quis hoc anno aquam duxit, non vi, non clam, non precario, & eodẽ anno deinde vitiosè vsus est rectè enim tunc hoc interdicto experiri poterit, cum referatur ad illud tempus, quo sine vitio vsus est, siquidem verum est eo anno bonafide, hoc est, nec vi, nec clam, nec precario vsum esse, sufficit enim quod vsus perfectus fuerit cum bonafide, quia malafides deinde superueniens nihil immutat, quẽadmodum superiore remedio attigimus.

91 QVAERO decimotertiò, an hoc† interdictũ concedatur ei, qui ob ꝓhibitionem de aqua ducenda, ius illud amisit, vt scilicet ei omnia restituantur? Et concedi ait Vlpianus. in l. 1. §. præterea. ff. de aqua quoti. & æsti. Quocirca rectè censuit idem Vlpianus. in d. l. 1. §. 1. hoc interdictum esse aliquando restitutorium, quemadmodum hoc in casu esse videmus. Verum aduersari illud videtur, quod perpendit glo. in d. §. præterea. nempè, hodie decennio, vel vicennio seruitutem amitti l. sicut. C. de seruit. interdictum vero anno finitur. non ergo ex hoc interdicto recuperare poterit. satisfacit glo. & clarius Bar. in d. §. præterea. Distinguit Bar. duos casus, quorum primus est, cum seruitus hæc aquæductus occupata fuit ab hoc ipso, qui prohibuit, atque ita se in libertatem vendicauit, cõtra eum perpetuò hoc † interdictum redditur. siquidem perpetuã causam habet pro eo, qđ ad alium peruenit. l. si plures. §. deiectum. ff. de vi & vi arma. & pluribus in locis harum tractatuum scripsi. Secundus verò est casus, cum aquæductus ad tertium, atque ita extraneum, qui non prohibuit, deuenit, tũc altero ex duobus modis intelligitur hoc interdictum cõcedi, vel quod prius petatur in integrum restitutio aduersus lapsum temporis, cum tamen iusta subest causa, vel intelligitur hoc tempus esse vtile, quod quidem nõ currit, nisi à die quo experiundi facultas datur.

92

93 QVAERO decimoquartò, an hoc† interdictũ concedatur ei, qui post acquisitum ius & quasi possessionẽ ducendi aquam, fundum, cui seruitus quæsita erat, vendidit? Vlpian. in l. prima. §. si fundum. ff. de aqua quotidiana & æstiua respondit, vtile esse interdictum, quod ego intelligo cum glo. ibi vtile, idest, efficax, & proficuum, non autem vtile ad differẽtiam directi. Est enim vtile ratione interesse damni iam perpessi ex præterita prohibitione & impedimento. Nam semel prohibitum fuisse, & interfuisse sufficit. d. l. 1. §. præterea, & confert l. inter omnes. ff. de furt.

94 QVAERO decimoquintò, an† reddatur hoc interdictum contra non dominum fundi, à quo aqua ducitur, si is prohibeat aquæductum? Et reddi respondit Vlpianus in l. 1. §. competit. ff. de aqua quot. & æsti. quo loci glo. intelligit idem esse etiam de eo, qui agit, vt scilicet non referat, an dominus fundi sit, qui seruitutem acquisiuit, vel qui patitur, verba enim Vlpiani non parũ ambigua, ad vtrunque referri posse videntur, ita enim scribit: Et nihil interest, vtrum dominium quis fundi habeat, an non.

95 QVAERO decimosextò, an hoc† interdictum redditur inter duos riuales contendẽtes de aquæ vsu, vtroque asserente, se esse in illius quasi possessione? Vlpian. in l. 1. §. si inter riuales, ff. de aqua quotid. & æstiua, respondit, interdictum duplex reddi. Quòd †ibi Accursius intellexit multis modis, ac primò, duplex. hoc est, vti possidetis, quod verè duplex est. §. æquè. inst. de act. sed verè duplex est. § æquè. insti. de actio. sed verè non est hoc interdictum illud possidetis, cum illud merè possessorium sit, hoc verò admixtam causam proprietatis habeat, quemadmodũ in præludijs admonui. Quam obrem secundo loco rectius idem glossator interpretatur, hoc esse interdictum, de corriualibus, quod exẽplo interdicti vti possid. duplex est. Nã quilibet asserit, se esse in quasi possessione, quẽadmodũ & in eo interdicto uti posiid. Hac expositionẽ probauit Bar. in d. §. si inter riuales, post Roffred. quem citauit. Non dissentit Eguinarius Baro lib. 6. manual. tit. 20. dũ scriptũ reliquit, hoc casu reddi interdictũ, exemplo interdicti, uti possidetis. Quam sanè * receptã magis interpretationẽ sequor, reiecta illa secunda glo. dum ait, duplex, idest prohibitorium & restitutorium. l. 1. §. 1. ff. eo. ac etiam illa quarta, dum exponit, duplex, idest, vtile & directum, quod ridiculum, mea quidem sententia, est.

96

97 QVAERO decimoseptimò, †an hoc interdictum redditur cõtra eũ, qui aliquod opus fecit in fundo, è quo ducitur aqua, vt aqua corrũpatur, atque inquinetur? Et reddi ait Vlpian. in d. l. 1. §. Labeo putat. ff. de aqua quotid. & æsti. Nec enim duci, q minus cõmodè & vtiliter

Q 2 ducit

ducit, iuxta l. nepos Proculo. de verbor. signifi. Accedit
98 quod † aqua corrupta non aqua, sed morbus ipse est,
quod permultis ostendit Ripa in Tracta. De peste, titu-
lo de praeseruatiuis remediis contra pestem, nume. 6. &
subsequentibus.

99 QVAERO decimoctauò, an hoc † interdictum com-
petat illi, qui postquàm cessit omni iuri ducendi aquā,
ducere coepit, & fuit prohibitus? Et dicendū est nō cō-
petere: si quidē cessio illa valet, & efficit, ne iure aquā
ducere possit. l. 1. §. si quis hoc cesserit. ff. de aqua quot.
& aesti. Quam sanè sententiam veram esse intelligit ibi
glo. cum cessio haec vicino vtilis est, hoc est, cum ita fit,
100 ne eius fons exsiccetur. † l. quoties. ff. de seruit. Quo lo-
ci ait Pomponius, valere concessionem, qua fundi do-
minus promittit non quaerere aquam in eo. Est enim
vtilis haec concessio, quae fit gratia non mouendae aquae
illius, cui facta est concessio, alioqui, si inutilis, foret cō-
cessio ei, cui conceditur, nulla diceretur seruitus cōsti-
tuta. d. l. quoties, & probat l. sicuti. §. vlt. ff. si seruit. vēd.
101 Quibus repugnat. † l. ei fundo. ff. de seruit. Quae loca in-
terpretantur Gouea lib. 1. lectu. var ia. cap. 15. & Rober.
lib. 3. sent. cap. 24.

102 QVAERO decimononò, an interdictum de aqua
aestiua concedatur illi, qui non aestiuo, sed hyberno
tempore aquam duxit? Vlpian. in l. 1. §. si quis hyeme.
ff. de aqua quotid. & aesti. ait concedi, quod tamen in-
terdictum, non directum, sed vtile erit, ut ibidem glos.
annotauit. Erit etiam vtile interdictum, quod dabitur
illi, qui non ea aestate, sed superiore aquam duxit, d. l.
1. §. qui hac. vbi gloss. ita demum procedere intellexit,
modò ad minus duxit per triginta dies, sumpto argu-
mento à l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itinere actuque pri-
ua. quae expositio falsa est, quandoquidem, duo haec in-
terdicta inter se maximè differunt. Quo circa dicendū
est concedi interdictum vtile ei, qui superiore aestate
duxit, etiam si semel tantum duxit, iuxta huius interdi-
cti naturam, quae est, vt ad quaerendam quasi possessio-
nem sufficiat duxisse semel, quemadmodum supra q. 1.
in quarto requisito admonui.

103 QVAERO vigesimò, an † hoc interdictum detur il-
li, qui cum alternatim aquam duceret, cum altero, qui
alio tempore ducebat, permutauit? Et dari sensit Iulia-
nus in l. cum constet. §. vlt. ff. de aqua quotid. & aestiua.
Non enim ex ea permutatione ius suum amisisse dici-
103 tur. Verum aduersari videtur † text. l. si communem. §. 1.
ff. quemad. ser. amitt. Cui multis modis satisfacere niti-
tur Accur. in d. l. cum constet. §. vlt. in glo. vlt. Primò ait
in d. §. vlt. voluntate domini factam fuisse permutatio-
nem. Verum idem est in d. l. si communem. §. 1. ex illo
verbo, constitutum. Secundò respondet in d. §. vlti. l. si
constet, permutationem domino non nocere: in casu
verò d. l. si communem. §. 1. nocere. Sed falsum hoc est,
cum vtroque casu noceat. Tertiò itaque loco respōdet
glo. d. l. si constet. §. vlt. quod duae erant personae, & duae
seruitutes, & ideo vnus per alium vtitur. Sed in d. l. si cō-
munē §. 1. vna sola erat persona, & vna seruitus, & id eo
non potest ibi dici, quod vnus alterius nomine seruitu-
te vtatur, & per consequens eam non amittat. Quā qui-
dem interpretationem probauit & gloss. d. l. si commu-
nem. §. 1. & ibidem transeunt caeteri, & sensit Barb. con
sil. 9. col. 4 ver. praeterea facit lib. 1.

105 QVAERO vigesimo primò, an † hoc interdictum
reddatur contra eum, qui impedit ponere fistulam in
riuo, ita quod duci aqua non potest? Et reddi respon-
dit Pomponius in l. hoc iure. §. pen. ff. de aqua quotid. &
aestiua, ex ratione, quod is, qui ius aquae quotidianae, vel
aestiuae ducēdae habet, fistulam in riuo ponere, uel aliud
agere potest, quo eam ducere valeat, & idem Pompo-
nius in l. quintus. ff. de ser. rust. praedio. Scaeuola in l. vlt.
ff. de aqua quotidiana, & aestiua, ait, cui per fundū iter
aquae debetur, quacunque vult in eo riuum licet faciat,
dum ne aquaeductum interuerteret.

Declaratur haec iuris sententia, vt non procedat, quā-
do aliquid faceret, quo nullum domino noceret, vel al-
teri, qui ex eodem riuo aquam duci impediret: quem-
106 admodum apertè probat is † tex. §. penult. ibi, dummo-
do fundum domino, aut aquarum riualibus deterius fa-
ciat, quod repetit idem Pomponius in d. l. Quintus Mu-
tius, in fine. ff. de ser. rust. praed. & ibi Bart. & Florian. no-
tant. Quod praesertim procedit, si ex eo maximum dam
num adferreretur domino fundi, iuxta tex. l. in summa.
§. illud. ff. de aqua plu. arcen. & scribit Caepolla in Trac.
De ser. rusti. praed. c. 4. nu. 76. dum ait, quod si mihi con-
107 cessisti † seruitutem, vt possim opere manu facto aquam
fluentem in meo deriuare ex tuo, etiam si tibi nocet:
non intelligitur si vltra modum nocet, ex d. § illud. quo
loci idem annotauit Castren. Idem tamen Caepolla d.
nu. 79. versic. sed circa praedicta, haec declarat, & ait, quod
si simpliciter facta est concessio, intelligitur, vt ex ea nō
inferatur aliquod detrimentum magnum, si verò est di-
ctum vt possit duci aqua etiam si concedenti noceat, in-
telligitur, vt detrimentum maximū non adferat. Quod
& mihi probatur. Rectè hic est à Doctoribus dictum,
cum damnum adfertur, at secus si lucrum inde auferr-
ret, vt putà si vicini fundus minores fert fructus, quàm
consueuit, quemadmodum egregiè docuit Bar. in l. quo
minus. nume. 21. versic. Hoc autem. ff. de flumi. & Ripa
numero 82. qui intelligit, modo faciens vtilitatem ex
eo sentiat.

108 QVAERO vigesimosecundò, an † hoc interdictū
reddatur ei, qui supra aquam, quae ducitur, aliam aquā
ducere vult, & ab inferiori prohibetur, atque impedi-
tur? Et reddi respondit Pomponius in l. hoc iure. §. vlt.
ff. de aqua quot. & aesti. ait enim, hoc modo aquam duci
posse atque, ita scribunt Pract. Papien. in forma libelli
pro actio. cōfessoria in verbo seruitus aquaeductus, nu-
me. 15. & Caepol. in Tract. de ser. rusti. praed. c. 4. nu. 85.
Declarat hanc iuris sententiam Pomponius d. l. hoc
109 iure. §. vlt. non procedere cum † ex ea ductione damnū
inferiori adfertur, confert. l. supra. ff. de aq. plu. arcen.
110 & confert quod scribit Caepol. d. c. 4. nu. 69. † statutum
illud quod quis possit ducere aquam ad suum fundum
per fundū alterius, soluto pretio praedij, quod pro fos-
sa occupatur, intelligitur, nisi domino praedij adferat
damnum, vt quia aqua, quae in illo fundo nascitur, vel
ducitur, cum aqua hac non misceretur, & inde abdu-
ceretur, ex d. §. vlt. & eodem loco idem Caepol. nu. 85.
idem scribit in eo, qui acum lapideum causa ducendi
aquam extruxit. idē scripsit Pract. Papiē. vbi supra, atq;
ita etiam respondit Barba. consi. 28. col. 6. lib. 4.

111 QVAERO vigesimotertiò, † an hoc interdictū cō-
petat duobus, quibus concessum est aquam ducere? Et
competere sensit Iulianus in l. Lucio. ff. de aqua quoti.
& aestiua. Verum quo clarius haec iuris quaestio intelliga-
tur, declarandum est, quando liceat duobus concedere
aquam ex eodem loco ducere. Qua quidem in re ego
plures casus soleo distinguere.

112 Primus est casus, cum is, † cui priore loco facta est
concessio aquaeductus consentit, vt & secundo conce-
datur: tunc dubium non est, ambobus concedi po-
tuisse, cum consentienti iniuria, vel damnum adfer-
ri non dicatur, quòd probat in specie. l. in conceden-
do. ff. de aqua plu. arcen. & scribētes omnes, quos nunc
referam.

113 Secundus est casus, cū is primus, cui facta cōcessio,
nō cōsentit, eo quod de eius damno agitur, ex quo vtriq;
aqua sufficere non potest, tūc illo primo inuito cōcedi
alteri nō pōt, vt apertè probat is tex. d. l. in conceden-
do, dū vult esse exquirendā voluntatē eorū, quib. serui-
tus aquae debetur, & subiūgit rationem, cum enim mi-
nuatur ius eorū, consequens fuit exquiri, an cōsentiant,
atque ita hunc casum probant ibi glo. & Bar. Capolla.
tract. De seruit. rust. praedio. cap. 4. nume. 30. & in specie
nostra probat l. hoc iure. §. 1. ff. de aq. quoti. & aestiu. dum
ait,

ait, ex flumine aquam omnes ducere posse, modò vicinis non noceat, cum ergo nocet, ducere non licet eo inuito, & statim dicam, & probat l. aquam. C. de serui. & aq. & l. per quem locum. ff. de ser. rust. prædio. atque ita affirmant omnes, quos nunc referam.

114 Tertius est casus, cum † aquam sufficere potest tam pro vsu illius primi, cui iam quæsitum est ius ducendi eam, quam etiam pro secundo: tunc huic secundo concedere licet ius ducendi aquam, etiam inuito, atque reluctante illo primo, quam sanè sententiam probat glo. in d. l. in concedendo. ff. de aq. pluu. arcen. & glos. in l. aquam. C. de ser. & aqua. Ita intelligentes d. l. hoc iure. §. 1. & l. Lucio. ff. de aqua quotid. & æst. & ibi Bar. & probat tex. l. 2. §. vlt. ff. de ser. rust. præd. vbi Albe. & Connanus lib. 4. Commenta. iuris ciuil. c. 9. nu. 6. & scribit Cæpolla d. c. 4. nume. 30. versic. aut per istam, qui affirmat,

115 ita ex facto quandoque fuisse iudicatum † Bononiæ controuersiam illam, quæ olim fuit inter Franciscanos & Dominicanos; concessum quippè primum fuerat Franciscanis, vt aquam ducere ex flumine publico possent, deinde idem concessum fuit Dominicanis, in quos Frãciscani contendebant, posteriorem concessionem valere negantes. Tandem pro Dominicanis, & meritò fuit iudicatum, cum vtrisque aqua sufficeret, quam quidem disputationem recenset omnium primus Alber. in d. l. 2. §. vlt. ff. de ser. rust. prædio. Bar. in l. quo minus, nu. 12. ff. de flum. & Io. Corasius in l. 1. nu. 131. ff. de serui. Huc spectat illa ratio. l. 2. §. item Varus. ff. de aqua plu. arcen. quod tibi non nocet. & alteri prodest, facilè concedi debet. Huc spectat quod scribit Bart. in d. l. quo minus. q. 5. nume. 10. 11. 12. ff. de flum. & ibidem latè Ias. num.

116 56. & Ripa. nume. 53. si vnus è flumine duxit aquam † ad suum molendinum, & alij in inferiori parte aliud molendinum ædificent educentes aquam ex eodem flumine, inquit Bar. & cum eo cæteri, quòd si aqua omnibus sufficit, hunc secundum prohiberi non posse, quin & ipse ducat. idem scripsit Practic. Papien. in forma libelli in actione confessoria pro seruitute, in verbo seruitus aquæductus. nume. 6. Deci. consil. 244. nume. 7. Paris. consi. 116. nume. 19. li. 1. Afflict. decis. 388. nu. 11.

117 QVAERO vigesimoquartò, an † hoc interdictum reddatur illi, cui facta est concessio aquæductus ab eo, qui primò illud ius est consecutus, vt scilicet & ipse ab eodem flumine vel fonte ac fundo aquam ducat? Et non reddi opinor: nam concessio aquæductus vni facta, non prodest alteri, cui is deinde concedit. l. ex meo ff. de ser. rust. quo loci Pomponius probat Proculi sententiam aduersus Labeonem, nempè, ex meo aquæductu me non posse vicino commodare: quia seruitus, quæ debetur fundo meo, intelligitur secundum qualitatem fundi mei, & non alterius. Nec aduersatur illa

118 ratio, quod de re propria † vnusquisque ad libitum suum disponere potest. l. in re mandata. C. mand. quia procedit regula illa in eo, qui disponit de re, quæ sua est liberè; at hic non est seruitus aquæductus liberè ipsius, cui est concessum, sed sub illa forma, quantum fundi sui qualitas requirit. non ergo eam formam excedere licet, atque ita declarat Flori. in d. l. ex meo. Pract. Papien. in forma libelli in actione confessoria pro seruitutem verbo, seruitus aquæductus, nume. 17. Bal. & Sali. in l. aquam, C. de seruit. & aqua, & Cæpolla Tract. De seruit. rust. præd. c. 4. nu. 12. & ibidem nu. 31. explicando hanc quæstionem quatuor casus distinguit. Quorum primus est hic iam relatus.

Secundus est casus, si habens seruitutem hanc vult alteri concedere vt aquam extrahat de fundo medio, per quem aqua à canali ducitur, vt ex eo ad alterius fundum deriuet: tunc idem est, quod superiore casu: nempè non posse concedi eadem ratione, ex d. l. ergo. Et cum fundum illius non sit ingressa pro eius commodo, aqua illius non efficitur, ob id alteri eam concedere non potest. l. 1. §. illud, ff. de aqua quotid. & æst. & idem sensit Pract. Papien. vbi supra, & Cæpolla d. nu. 31. ver. ìcu. secundus.

Tertius est casus, cum alteri conceditur hæc facultas ducendi aquam, quæ iam est per ingressum fundi effecta illius concedentis: tunc licet concedere. ita Prac. Papien. & Cæpolla præcitatis locis, & glos. in l. aquam, C. de ser. & aqua, & ibi Sali. & Bal. ex d. l. 1. §. illud.

Quartus est casus, cum aqua exiuit de fundo meo, & est ingressa fundum tuum, non possum ego alteri cõcedere: eo quia, quemadmodum per ingressum mei fundi est mihi quæsita, ita & tibi d. §. illud, nõ ergo ego possum alteri concedere. ita Cæpolla. d. nu. 31. ver. quartus & vltimus.

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, cum seruitus a fundi domino constituitur, vicino inferiori volente, antequam aqua ad fundum inferiorem peruenit vt declarat Cæpo. d. nume. 31. versi. sed ista regula ex l. aquam. C. de seruit. & aqua. qui quidem tex. varios habet sensus, vt ex traditionibus interpretum eo loci est videre. Quocirca Cæpolla admonet fundi dominum, qui aquam exeuntem proprium fundum potest deriuari facere in fundis plurium vicinorum, vt cum altero eorum paciscatur, quod in illius fundo deriuari faciet, eo tamen pacto, vt deinde is patiatur, quod possit concedi alteri pro sua voluntate.

119 QVAERO vigesimoquintò, † an is qui aquæductum habet, eo vti possit per quamcũque fundi partem vult, ita quod si prohibeatur possit experiri hoc interdicto? Qua in re dicendum est non concedi. Nam si ab initio ducẽdi aquam sumus, potest quidem ducere qua ex parte vult ducere. l. vlt. ff. de aqua quotid. & æsti. & scribit Cæpolla d. tract. De seruit. rust. præd. c. 4. nu. 50. ver. item habens, &c. non tamen si prohibetur, dabitur hoc interdictum, quia adhuc non duxit: atque ita non est in quasi possessione eam ducendi, vt requirit hoc in

120 terdictum. solum enim. † d. l. vltima. procedit quo ad ius ducendi aquam, non quo ad possessionem, seu quasi, quæ non potest dici adhuc quæsita. Si verò iam duci cœpit, non licet variare ducendi modum & formam. d. l. vlt. ibi, dum ne aquæductum interuertat. & ibi glossa ita intelligit. & cum ea Bar. & confert. l. si cui. ff. de seruit. vbi idem de seruitute itineris dicitur. & ibi glos. in verbo. mutandæ, citat. d. l. vlt. de aqua quot. & æsti. Simile est quod de mutatione aquæductus concessi à Principe est constitutum in l. 4. C. de aquæductu. li. 11.

121 QVAERO vigesimosextò, an † hoc interdictum reddatur pro ea aqua, quæ ducitur, vt pecora ad eam appulsum habeant? Et reddi probat. l. 3. in princi. ff. de aqua quot. & æstiua. est enim seruitus hæc rustica. l. 1. §. pen. ff. de ser. rust. præd. & §. inter, insti. de seruit. Cæpolla in tract. De serui. rusti. præd. c. 8. & Corasius in l. 1. nu. 133. ff. de seruit. qui verum esse intelligunt, cum pecora in fundo habentur causa stercorandi agrum, & in eis depascentur: tunc enim dicitur seruitus rustica, & prædialis. l. 1. §. in prædijs. ff. de serui. rust. præd. & §. inter rusticorum. inst. de serui. Alioqui seruitus personæ est. l. Mela § quidam libertus. ff. de alim. & ciba. leg. l. si quis binas. ff. de vsufr. Aut est simplex ius personale, quod non transit ad hæredes, vt dicemus infrà q. 29.

122 QVAERO vigesimoseptimò, an hoc † interdictũ reddatur contra eũ, qui postquã permisit aquã duci p locũ publicũ, vult ducẽtem prohibere? Ego opinor reddi solum vtile interdictũ, ex sententia gl. l. 2. ff. commu. prædio. iuxta vnum sensum, quem probat & Cæpolla in tracta. De seruit. rust. præd. c. 4. nu. 93. vers. item si via. licèt enim regulariter permissum nõ sit ducere aquam per loca publica. l. 1. §. pen. & l. hoc iure. §. ductus aquę.

123 ff. de aqua quot. & æsti. attamen si vnus † mihi concessit, vt possim ducere aquam per locũ publicum, & dein de me ducentem impediat, sum tuendus contra eum vtili saltem hoc interdicto. Ea est ratio ꝙ quantum ad eũ liberas ędes habeo, posteaquam iuri suo renũciauit,

iuxta.l.loci corpus.§.competit.ff.de seruit.rusti.prędio. Cæterum de interpretatione.d.l.2.ff.commu.prædi.verba.diximus supra.q.6.

124 QVAERO vigesimo octauò, an hoc †interdictum concedatur ei, qui præscripsit iuri ducendi aquam? Et concedi dubium non est, quod probat tex.l. hoc iure.§. ductus aquæ.ff.de aqua quotid.& æsti.

Verum in eo omnis versatur dubitatio, quomodo præscriptione quæratur ius ducendi aquam. Duo capi-
125 ta†constituenda sunt. Vnum cum agitur de acquirenda quasi possessione aquæductus: quæ quidē anno quæritur, vt interdicti huius verba aperta sunt.

126 Secundum est caput, cum †agitur de iure ipsius seruitutis quærendo. Quo sanè in capite dicendum est plura requiri, vt præscriptione seruitus quæratur. Primò requiritur cursus temporis, quod diuersimodè currit. Nā quando aqua è flumine & loco priuato ducitur, ius acquiritur decennio inter præsentes, & vicennio inter absentes, quemadmodum tanto tempore immobilia, quibus hæc seruitus quò ad hoc æquiperatur, acquiruntur, quod probat.l.2.C.de seruitu.& aqua.l. si quis diuturno.ff.si ser.vend.l.1.in fi.ff.de aqua pluuia.arcen. atque ita affirmant* omnes in d.l.2.Cępol.tract.De seruit.rusti.præd.c.4.nu.55.ver.tertium requiritur. & in tracta. De ser.vrba.præd.c.19.nu.4.Balb.in tracta.præscr. in 2. particula, quartæ partis princip.q.4.Alba consi.35. Cū
127 verò aqua†ducitur è flumine publico, tunc requiritur tantum tempus, cuius initij memoria non sit in contrarium: ita probat.l.hoc iure.§. ductus aquæ.ff. de aqua quot.& æsti.quam ita intelligunt glos. in l.seruitutes.ff. de seruit.Pract.Papien.in forma libelli in actione confessoria, in verbo seruitus aquæductus, nu.19. ver. fallit in seruitute.Cæpolla, d.tract.De seruit.rust.prædio.c.4. nu.55.Ioan.à Platea in l.diligenter, nume.2.in fin.C.de aquæduct.lib.11.Conna.lib.4.commen.iuris.ca.12.nume.16.17.Bald.d.tract.De præscrip.in secunda particula quartæ partis prin.q.4.ver.si verò aqua.vbi ex sententia Aret.consi.30.nu.5.idem esse scribit, cum aqua duci
128 tur†per locum publicum. Tempus autem,†cuius initij
129 memoria non sit apud homines, quod sit, & quomodo probetur, explicant Pract.Papien. vbi supra, nume.19.& Cæp in tract.De seruit.vrb.præd.c.19.nu.5.Ioan. à Platea in l.vsum, nu.1.C.de aquæduct.lib.11.

130 Requiritur secundò, quòd adsit† quasi possessio: nā sine ea nulla currit pręscriptio.l. sine possessione. ff. de vsucap.c.sine possessione.de reg.iur.in 6.ita glo. Bald.& cęteri in l.2.C.de seruit.& aqua. & in specie Cæpolla in tract. De seruit.rust.præd.c.4.nu.55.ver.quot autem. & hoc requisitum est commune cæteris rebus, quę præscriptione vel vsucapione acquiri possunt.

131 Requiritur tertiò, quod† iure seruitutis aquam duxerit: ita in specie annotarunt Cæpol.d.tract.De serui.rusti.prædio.c.4.nu.56.& in tracta.De seruit.vrba.pręd.c. 20.nu.1.& hoc commune est ēt seruituti discontinuæ, vt itineris, & actus, quemadmodum scripsi superiore remedio q.1.in tertio requisito, & scribit Balb.in d.tracta. De pręscrip.d.2.particula quartę partis princ.q.1.versi. secundò requiritur.

132 Requiritur quartò†bona fides, vt probat d. l.2. C. de seruit.& aqua, & l.vlt.ff.quemad.seruit.amitta. & in specie scripsit Cępolla d.tract.De serui.rust.pręd. d. cap.4. nu.55.ver.secundum requiritur. Et hoc commune est etiā cęteris casibus, in quibus pręscriptioni locus est, vt scripsi superiore remedio.q.1.

133 Requiritur quintò†scientia & patientia aduersarij, quòd scilicet eo sciente & patiente tempus hoc decurrat.l.2.vbi omnes.C.de ser.& aqua.Bart.in l.1.§.hoc interdicto, nu.10.ff.de itine.actuque priua. qui diuersam esse ait in eo interdicto de itinere, quod explicaui superiore remedio q.2. In hac nostra pręscriptione domini scientiam requiri tradunt etiam Balbus in tract.de præscri.in 2.par.quartæ partis principalis.q.1.versi.quartò requiritur. Castren. in l. seruitutes, la grande, nu.9. vbi declarat.ff. de seruit.

134 Requiritur sextò†allegatio tituli, & si nō probatio. ita Ang.in l.seruitutes, la 4.col.1.versi.in glos.magna.ff. de seruit. atque ita sensisse glo.l.si quis diuturno.ff.quē admo.seruit.amitt.scriptum reliquit. Verum ab Angelo dissentit Castren.in d.l.seruitutes.4.nu.9.ver. dic ergo. de seruit.quem visus est sequi Balbus d.2. particula. q.2. qui eiusdem opinionis recenset Cępollam, ac alios nonnullos. Quibus addo Bernard.Gramma. tract. De seruitutib.q.vlt.col.2.ver.secundò videtur. Ea ratione motus est Castrensis, quia si necessaria esset tituli allegatio, nulla esset differentia inter seruitutem continuam & discontinuam. siquidem seruitus discontinua pręscribitur spacio longi temporis cum allegatione tituli, vt inquit glo. d.l.si quis diuturno, vt ergo extet differentia, dicendum est, non esse in hoc casu necessariā hanc tituli allegationem. Alia quę de titulo isto adferri possent, scripsi superiore remedio.q.3.

135 QVAERO vigesimonono, an †hoc interdictū reddatur hęredibus & contra hęredes? Vlpian. in l.1.§.ait pretor inter heredes.ff.de aqua quoti.& ęsti.respondit, reddi.imò etiam ait, reddi singularibus successoribus, quemadmodum redd itur & his omnibus & contra eos interdictum de itinere actuque priuato. quod declarat ibi glo.& in similibus contingere. Credo tamen interdictum hoc non esse directum, sed vtile tantum, ex his, quę scripsi superiore remedio.q.9.Cum verò agitur de ipso iure seruitutis, an scilicet & illud transeat in successores, est aduertendum, an realis sit illa concessio pri
136 mò facta, an personalis; nam cum realis est, transit†cum re ipsa.secus cum est personalis, qua de re scribunt omnes in l.pecoris.ff.de serui.rust.pręd. Corasius in l.1.nu. 133.ff.de serui.& respondit Ruin.consi.41.nu.33.lib.1. esse personalem concessionem, cum est dictum quod ipse propriè, cui conceditur, aquam ducere possit, & ob id ad hæredem non transire & aliqua scripsimus supra hoc remedio.q.2.

137 QVAERO trigesimò, †an hoc interdictum detur illi, qui ius ducendi aquam quęsiuit, sed aqua alueum mutauit? Casus aliquot sunt in hac iuris quęstione considerandi, atque distinguendi.

Primus est, cum flumen, è quo aqua ad fundum ducebatur, repente alueum mutauit; tunc extinctum dicitur ius docendi eam: ita probat l. hoc iure. §. si aquam. ff.de aqua quot.& ęsti.vbi glo.in telligit procedere, siue ius ducēdi aquam sit à Principe, siue à priuato. Hoc itaque in casu non dabitur ei interdictum, si dum de nouo vult ducere, ab aliquo prohibetur. Quod sensit & Cæpolla in tract.de seruit.rust.pręd.c.4. nu.35. qui idē esse scribit, ex mente Bart.in l.quo minus.q.16. nu.32. ff.de flum.dum docuit, quod si flumen alueum vno impetu mutauit, perditur ius aquę, cum aliud flumen esse credatur, & ob id inquit Bart. quod is qui habet molendinum in flumine, si alueus mutatur, ius suum amittit, & cum Bartolo codici idem censuit Ias. nu. 106. Ripa nu.111.qui explicat, quando dicitur flumen alueus mutasse, & alia plura hac de re scribit.

138 Secūdus est casus, cū†flumē vno impetu atque ita repētè è fundo, cui aqua seruit, recessit, reliquitq; fundū mediū inter alueū & fundū ipsum, cui aqua seruiebat, hoc ēt casu extincta est seruitus; nec amplius licet è nouo alueo eā ducere: ita expressim docuit gl.d.l. hoc iure.§.si aquā, in verbo circumfluere, & clarius Cępolla d.c.4.nu.36.ver.secūdus casus, qd duplici rōne probari ait. Prima, quia nouū est flumē, cui seruitus nulla imposita est. Secūda, quia locus ille medius, q. alienus est, nō seruit, propterea seruitutē aquęductus impedit. l. q. Sella.§.vlt.ff.de seruit.rust.præd.& l. in tradēdis. §.1.ff. cōm.pręd.vrb.atque ita interpretatur Cępolla tex.d.§. si aquā, ver.sed si circumfluere, & verè ita ēt sensit ibi glo.& Rip.d.l.quominus.nu.112. ver. Ex quo infertur.

Tertius

139 Tertius est casus, inquit† Cæpolla.d.c.4.nu.36.vers. tertius. cum fundus in medio relictus est illiusmet, cui ius est ducendi aquam è flumine ipso: hoc casu idē est dicendum, quod in casibus iam relatis. quandoquidem non cessat hic illa ratio, quod nouum sit.flumen cui ser uitus non est imposita.

140 Quartus est casus, cum † flumen paulatim alueum mutauit, ita quod per alluuionem fundo, cui debetur seruitus, terram addidit, hoc casu seruitus extincta nō est: siquidem terra illa fundo addita, fundi efficitur, & ob id seruire potest aquæductui. ita probat text. d.§.si aquam.ver.sed si alluuione. si ergo hoc in casu aquædu ctus impeditur huic interdicto locus erit. & scribit Cæpolla.d.c.4.num.36.ver.quartus casus.Ripa in d.l. quominus,nu.118.

141 Quintus est casus, econtra † quando flumen, quod prius distabat à fundo cui debetur seruitus per alluuio nem ei accessit: ita quod ei coniungitur mediante alluuione relicta versus fundum vicini: Hoc in casu, inquit Cæpolla.d.c.4.nu.36.ver.quintus.& paulò ante, nu.35. ver.sed si seruitus extincta nō est.idem est, quod in casu præcedenti, quoniam idem est flumen, nec locus ali quis medius extat, quo seruitus impediri valeat. qui sanè casus apud me nullam dubitationem habet.

142 Sextus est casus, cum † flumen distabat a fundo, cui aquæductus seruiebat mediante fundo vicini, vno impetu recessit, & cum prædio ipso coniunctus est. hoc in casu scribit Cæpolla d.c.4.nu.36.ver.sextus casus, serui tutem esse extinctam ob id, quod aliud flumen esse cre ditur. quod est annotandū ad extensionem.d.§.si aquā. quam sanè sententiam probauit Ripa in d.l. quominus num.112.versi.intelligo ergo.ff.de flum. Cæpollæ nomine suppresso.

143 Septimus est casus, cum † flumen fundo ad quē aqua ducebatur, circumfluere cœpit mutato alueo, id est, per diuersas partes fluere cœpit aliquo loco relicto in medio, inter alueum vnum fluminis & alium: tunc impeditur seruitus aquæductus, ex quo locus medius nō seruit, seruitus interrupta dicitur. ita Cæpo.d.c.4.num. 36.versic. septimus.ex tex.d.§.si aquam.in 3.respo.& ea etiam ratione, quod repētina mutatio nouum alueum esse facit.

144 Octauus & vltimus est † casus, cum flumen cępit cir cumfluere, & locus medius non impedit seruitutem, tunc distinguit Cæpo.d.c.4.nu.36.ver.octauus. Aut flumen recessit in totum, tunc seruitus est interrupta. Aut est toto non recessit, tūc pro ea parte, quæ adhuc extat seruitus debetur: Aut adest fundus medius, tunc inuito domino fundi non debetur.

145 QVAERO trigesimo primò, an † vbi per mutationem aluei amissus est aquæductus, concedatur restitutio ex æquitate, vt ex nouo alueo debeatur? Cæpolla in tract.De seruit.rust.præd.c.4.num. 37.& post eum Ripa in l.quominus, nu.115.ff.de flum. scriptum reliquit restitutionem nō dari, cum seruitus amissa dicatur.l.hoc iure.§. si aquam. ff. de aqua quot.& æsti.licet ibi glossa distinguat inter flumen publicum & priuatum, vt quo ad priuatum concedatur restitutio, non autem quo ad publicum. quam sanè distinctionem Cæpolla improba-

146 uit. Nec (inquit Cæpolla) aduersatur † text.l.seruitutes. §.si sublatum.ff.de ser.vrba. præd. quo loci scribit Paulus, ædificio destructo & restituto seruitutem deberi, vt prius. Nam (inquit Cæpolla) eadem est seruitus, cum locus mutatus non est. & verè Paulus affirmat, eandem esse seruitutem, cū in eadem specie & qualitate, quod sublatum fuit, repositum est. atque ita etiam sensit Ripa in d.l.quominus, nu.115.ver. præterea ille, ex l.repeti.§. rei mutatione.ff.quemad. vsufr.amitta. quod non contingit in casu nostro.& cum eo.§.si sublatum, conuenit l.eum debere columnam.ff.de ser.vrba. præd.& declarat Corneus inter consilia Soc.Sen.consi. 138.colū.vlt. lib.1.& verius is tex.§.si sublatum, conuenit quæstioni subsequenti. si ergo contingat hoc in casu aquam è nouo alueo duci, impunè prohiberi is poterit, nec huic interdicto locus erit.

147 QVÆRO trigesimo secundò, † quid si ad antiquum alueum flumen redijt, an restitutio concedatur, vt duci possit, vt antea ducebatur: ita contra prohiben tem sit deinde locus huic interdicto? Et esse conceden da restitutionem censuit glossa in d.l.hoc iure.§.si aquā in verbo interrupta.ff.de aq.quoti. & æsti. & idem cum illa censuit Cæpolla in d.tract.De ser.rust.præd.c.4.nu. 38.& Ripa in d.l.quominus, nu.116.ff. de flumi. Quam quidem sententiam probat illa ratio, quod amissa non dicitur hoc casu seruitus, sed solum interrupta. l.in tra dendis.§.vlt.ff.comm.præd.vrba. sed ad rem hanc melius spectat tex.l.vnus.§.vlt.cum l.subsequenti.ff.de ser. rust.prædio. vbi Papinianus scribit in hęc verba. Si fons exaruerit, ex quo ductum aquæ habeo, isque post statutum tempus ad suas venas redierit: an aquæductus, amissus erit, quæritur? & Atilicinus ait, Cæsarem restitutionem concessisse. Quo responso suffultus acerrimè

148 & iustissimè inuehitur † Alex.ab Alexan.lib.4.dier.genial.c.5. aduersus imperitum ignauumque iudicem illum, qui sententiam contra eum vult, qui aquæ haustū è fonte, qui per aliquot dies exaruerat, sibi deberi petebat, postquam cœpit aqua fluere. Est enim iusta causa illa restitutionis. quod annotarunt & Bar.ac Alber.in l.Senatusconsulto.ff.de offi. præsid.& Socy. Iun.consil. 128.nu.152.lib.1.Ias.in l.quominus, nu.105.ff. de flum. Quam sententiam intelligo procedere etiam si interru pta manserit seruitus per tantū temporis, quo huic ser uituti alias præscribi solet: adhuc enim restitutio con-

149 ceditur, vt mihi probant aperta verba † d.l. vnus.§.vlti. ibi, post statutum tempus, & exponit glo.ad seruitutem amittendam, & mecum sensit Connanus lib.4.Cōmen ta.iuris ciui.c.12. nu. 1.quamquam Cæpolla, præcitato loco aliter, & malè scriptum reliquerit. Hanc tamen iuris sententiam veram esse intelligo, nisi esset, quod iustè posset imputari huic seruitutis possessori: nam tunc omnino eam seruitutem amisisse diceretur, nec locus foret restitutioni, quod argumento à contrarijs sumpto ex d.l. Et Atilicinus probari ait Conna.d.c. 12.nu. 1.& rectè, posteaquam cessat iusta restitutionis causa. Adferri exemplum potest in ea quæstione, quam explicant Bar.in l.quominus, nu.26.ff.de flum.& cum eo Ias.ibi.nu 97.& Rip.Prac.Pap.in forma libelli in actione confessoria pro seruitute, in verbo seruitus aquædu

150 ctus, nu.10.† si molēdinum superius, ad quod aqua du cebatur, fuit penitus destructum; nec illud intra annū dominus reficit tunc amisisse dicitur ius ducendi aquā nec eum amplius Prætor suo interdicto, quod intra an num datur huic negligenti reficere concedit. non etiā ei datur in integrū restitutio, cum culpa ascribi ei possit, cur non reficeret. ex l.vlt.ff.de vsucap.

151 QVAERO trigesimo tertiò † an hoc interdictum cessat, cum tempore, vel alio modo quo ius aquæ ducendæ habet, amisit? Et cessare clare iuris est. Dubium, tamen iuris in eo est, quomodo amitti hæc seruitus dicatur. rem hanc late explicat Cæpolla in d.tract.De ser. rust.præd.c.4.nu.95. Ego ita primum duo capita distinguo. Primum est ratione quasi possessionis. Secundum, est ratione iuris seruitutis. Quo ad primum dicendum est, quasi possessionem aquæductus perdi lapsu vnius, anni. atque ita respondit Ruinus consi.58.num. 2.lib.4. ita intelligens Bartolum in l. quominus. numero 19.ff. de flum. Prætor enim solum suo hoc interdicto tuetur eum, qui hoc anno, vel superiore æstate aquam duxit, vt iam dictum fuit. elapso ergo eo tempore, amissa est, hæc quasi possessio.

Illud secundum maius habet dubium, nempe quando ius ipsum ducēdi hanc aquam amissum dicatur Cæpolla præcitato loco scribit, multis modis perdi. Primò

152 † cursu temporis, cum ea vti is desinit. l. seruitutes.ff.de

serui.& l.aquam.ff.quemad.seruitu.amitta. & l.2. C. de serui.& aqua.& respondit Barba. consil.9.lib.1.vbi colum.2.latè disserit.& scribit Cæpolla d.cap.4.nume.95. idem in tract. De seruit.vrba.prædio.cap.24.nu.4.Pract. Papien.in forma libelli, in confessoria actione. in verbo,aquæductus,nu.26. quod sanè tempus est decennij inter præsentes,& vicennij inter absentes.l.si sic.ff.quemadmo.ser.amitta.& l.vlt.C.de serui. Alexand.consi. vlt. nu.2.in fi.lib.1.Verum Pract.Papi.vbi supra.nu.37.sentit imò perdi duplicato tempore, quo acquiritur.

Secundò amittitur ius seruitutis ducendi aquā confusione.l.si quis ædes.in princ.& in §.1.ff.de serui. vrb. præd.& l.1,ff.quemad.ser.amit.l.si communi. & l.vnus ex sociis.ff.de ser.rust.præd.Cæpol.d.c.4.nu.95. ver.secundo.idem in tracta.De serui.vrba.prædio.c.24. Conna.lib.4.commen.iuris,capit.12.nume.1.vt putà, si emi fundum, è quo aquam ducebam, cōfusa sublataque dicitur esse seruitus. cum fundus ille, qui meus effectus fuit,mihi non seruiat.l.vti frui.ff.si vsufru. peta.l. proprium.& l.quid.ff.commu.prædio.Qui sanè modus declaratur non procedere pluribus in casibus, ac primò cum fundus, è quo aqua ducitur, solum pro parte acquiritur.argumen.l.vt pomum.§.vlt.ff.de seruit.Nam licèt seruitus,quæ indiuidua est, pro parte acquiri non possit,retineri tamen pro parte potest. d. l. vnus ex socijs.ff.de seruitu.rust.præd.& declarat Bart. in l. stipulationes non diuiduntur,nu.4.de verbo.obliga. & ibidem Lancel.Galliaul.nu.32.& Alciat. nu.15.post Alex. Ias.nume. 16.& cæteros.& declarat Coras.in d.l.vt pomum.§.vlt.& Conna.d.c.12.nu.1.Declaratur etiam ex l.tria prædia.ff.de ser. rust.præd. quo loci respondit Iulianus,seruitutem aquæductus non censeri amissam, si empto summo fundo,medius adhuc superest, à quo debetur seruitus imo fundo vendito.

153 Tertiò amittitur† seruitus aquæductus, vt si tibi, qui mihi meove fundo seruitutem hanc debes, permittam aquæductum, & riuum claudere: vel concedo vt alio aquam ducas: ita censuit Cæpolla d.tract. De serui. rusti.præd.c.4.nume.95.versi.tertiò amittitur.Sumpto argumento à l.si d mus,& l.si ædes meæ.ff.de seruit. vrb. prædio.& l.si stillicidij.ff.quemad.seruitu.amitta.Quod intelligitur procedere,nisi precario remissio illa sit facta.l.si precario.ff.commu. prædio. vrba. Nec enim ex precarij concessione videor remisisse seruitutem mihi in eo fundo debitam.

154 Quartò amittitur seruitus† aquæductus, si fons exaruerit.l.vnus ex sociis.§.vlt.ff.de seruit.rusti.præd. Cæpolla.d.cap.4. nu.95.versi.quartò amittitur. & satis latè explicaui superiore quæstione.

155 Quintò amittitur hæc seruitus † aquæductus recessu fluminis,quod fusius explicaui supra qō.30.& declarat Cæpolla.d.c.4.nu.95.ad finem,& ibidem nu.97. scriptū reliquit,quasi possessionem aquæductus non perdi per maiorem inundationem, cum possessione ille non priuetur, cuius fundo addita est crusta. & inquit Cæpolla,hoc esse vtile ob prædia apud flumen Padi. quæ quidem intra decennium solent inundari,ob id crustra illis apportatur. atque ita scribit Cæpol.ex l.3.§. Labeo ff.de acqu.poss.& declarat Bald.in l.vnica, nu.38.39.C. de confessis.Nam vtilis videtur potius, quàm damnosa. hæc inundatio, cum pinguedinem in fundo adferat. quemadmodum scribunt omnes in d.§. Labeo, ibi Ias. nume.7.qui exemplum adferunt, in inundatione, quam faciunt Nilus, Padus, & Ticinus.

156 Sextò amittitur† hæc seruitus, cum aqua concessa aliter vtitur: ita Cæpolla.d.c.4.nu.95.ver.sextò,vt putà,si is,qui nocturnam aquam habet, vtitur solum diurna:nā nocturnam amittit elapso tanto tempore, quo illa solet amitti.l.si quis alia.ff.quemad.seruit.amitta. idem in eo,qui certis horis aquæductum habens, aliis vsus fuerit.vt in l.si communem.§.1.& l.sicut via, & l.si sic constituta.ff. quemad.ser.amitta. & declarat Conna. lib.4. commenta.iuris.c.12.nu.4.

157 Septimò † fundi diuisione perditur hæc seruitus: ita Cæpolla.d.c.4. nu.98.ver.septimò, vt si aquæductus debetur in fundo vicini in loco certo & determinato, & is fundus seruientis ducitur per longitudinem, tunc solum debetur seruitus pro ea parte, per quam aqua ducebatur: cum perinde est, ac si duo fundi ab initio essent. l.nam satis.§.1.ver.sed is.ff.quemad. seruit. amit. Cætera apud Cæpollam videri possunt.

158 QVAERO trigesimoquartò, †quomodo concipi debeat libellus in hoc interdicto, tam pro aqua quotidiana, quam pro æstiua? Cæpol.in tract.De serui. rusti. præd.c.3.nu.100. & num. 106.ex Rofredi sententia scribit, ita concipiendum esse. Conqueritur Caius à Sempronio turbari,atque impediri ducere aquam è flumine illo priuato, vel ab illo fonte, per fundum ipsius Sempronij, cum eam aquam Caius ducat nunc, vt duxit hoc anno,non vi, non clam,non precario.si verò agitur pro aqua æstiua, ita narratur:cum eam aquam nunc ducat, vt hac æstate, vel superiore duxit, & deinde ita in vtroque ita concluditur. Quare petit ipse Caius per actionem ex interdicto de aqua quotidiana & æstiua, vel per actionem in factum ipsum Sempronium cogi & compelli, vt à perturbatione illa, ac molestia desistat. petiturque condemnari ad interesse ob præteritam turbationem.

159 QVAERO trigesimoquintò, quō in interdicto tam de aqua quotidiana, quàm de æstiua positiones, & articuli formari debeant? Cæpol.in d.tract.De seruit. rusti. præd.c.4.nu.101.& nu.107.formari docet, illius verba, quæ facilè apud eū legi possunt, referre hic supersedeo.

160 QVAERO trigesimosextò, †an in hoc iudicio aliquam cautionem præstare debeat actor, vel reus? Duo casus sunt distinguendi, quemadmodū etiam duæ sunt actiones: nempe confessoria & negatoria.

Primus ergo est casus, cum quis est in quasi possessione huius seruitutis ducendi aquam quotidianam & æstiuam, & agit confessoria, asserens sibi hanc seruitutem deberi, & esse in illius quasi possessione, tunc reus conuentus cautionem præstat de non impediendo ipsum actorem, quin ea seruitute vtatur, donec iudicium diffinitum fuerit. ita intelligit text. l. penult.ff. de aqua quoti.& æsti. Albericus ibid. nume. 1.versi. vel potest dici. idem sensit Bartol. in l. si prius. nume. 11 versi.oppono.ff.de oper. noui nuncia. & ibi Cuma.nu. 20.Tu verò vide Alcia.lib.6.parerg.iuris.cap.24. aliter interpretantem casum.d.l.pen.

161 Secundus est casus, cum† dominus aquæ est in quasi possessione libertatis, & agit negatoria, negās aduersario ius esse vtēdi aliqua seruitute, tūc is reus conuentus cautionē pstat de nō utēdo seruitute, donec qō finiat. vti pbat d.l.pen.uer.qđ si neget, ut ibi interpretatur Alber.nu.1.ver.itē dicitur. Qui ob id infert secundū Dyn. ꝙ ille, q est in possessione, uel qu asi, debet uti iure suo, donec quæstio proprietatis finiatur, atque ita illi cauēdum est, ꝙ non impediatur. ita etiam sensit Bart. hic.

162 Tertius est casus, cum† is, qui est in quasi possessione ducendi aquam, expertur hoc interdicto, tunc sentit Alber.in d.l. pen.nu.1.versi.& dic casum, quod ille, qui est usus per triginta dies itinere, atque ita qui uidetur esse in quasi possessione, si à domino impeditur, cautionem præstat de non utendo ea seruitute, lite pendēte, ita etiam dicendū est in hoc ipso interdicto. Quā Alberici sententiā ueram esse intelligo, cū actor tempore cœpti iudicij non est in possessione, etsi paulò antè fuerit. Nam si eo tempore esset in ea quasi possessione, uerè esset in ea manutenendus, & cautio ab aduersario exigenda esset. Quod & glo. ibid. uisa est sentire.

163 QVAERO trigesimo † septimo, quamdiu hęc cautio perdurare debeat? ex dicta l.penultima.ff.de aqua quotid.& æstiua.intelligimus durare donec causa principalis super proprietate erit diffinita, atq; ita ēt. intellexit Bart.

Barto. in l. si prius. nume. 12. de ope. noui nunciat. idem etiam est in ea cautione, quæ præstatur in interdicto, de itinere & actu priuato, vt inquit glo. 1. l. 1. in princi. ff. de itine. actuque priua. Hanc tamen sententiam declarat Bar. non procedere cum altera partium est contumax ante sententiam. nam tunc intelligitur cautionem perdurare donec is contumax egerit, & de proprietate docuerit, vt apud eum.

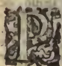
164 QVAERO trigesimo octauò, an à † sententia lata in hoc interdicto appellare liceat? Et licere dicendum est, cum interdictum hoc admixtam habeat causam proprietatis. l. 1. §. vlt. ff. de aqua quotid. & æsti. & admonuimus supra in præludijs. Quocirca cum causa † proprie-
165 tatis, vt dignior & potentior trahat ad se causam possessionis minus dignam & potentem, ob id admittitur appellatio. quod egregiè docuit Baldus, in l. vnica colum. 2. versic. quæro quid si. C. si de momen. posses. fuer. appella. Idcirco Alber. in l. vlt. nume. 3. C. qui leg. perso. hab. stat. in iudi. inquit, quod vbi possessorium habet admixtam causam, proprietatis non dicitur momentaneum, & in eo locum non habet illa positio. d. l. vltim. C. qui leg. perso. sub. sta. in iud. Quinimò diximus
166 superiore remedio quæstio. 20. ad finem, † statuta disponentia super mero possessorio, non intelligi de possessorio hoc, quod admixtam habet causam proprietatis.
167 atque ita declaratur † statutum Brixiæ. 13. in ciuilibus sub rub. in quibus causis ius summarium reddatur: dum statuit, in causis meri possessorij summarium esse reddendum. declaratur inquam, ius non habere locum in his possessorijs, & cæteris similibus, quæ causam proprietatis continent.

168 QVAERO trigesimonono, an † sententia lata in hoc iudicio possessorio præiudicium, faciat in iudicio petitorio? Hanc quæstionem explicāt interpretes in l. naturaliter. §. nihil commune. de acquir. posses. præsertim Rubeus. nu. 192. cum subsequentibus. qui idem scribit de hoc iudicio, quod de illo ex interdicto, de itine. actuque priua. de quo egimus superiore remedio. & eo loci tres casus distinguit Rubeus, vt retuli superiore remedio. q. pen. ex ibi traditis hæc quæstio diffiniri potest, iam explanata non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum de riuis vtilissimum.*
2 *Interdictum de riuis seruare interdicto de aqua quotidiana.*
3 *Riuus quid.*
4 *Specus quid.*
5 *Septa quid.*
6 *Incile quid.*
7 *Reficere quid.*
8 *Purgare quid.*
9 *Interdicto de riuis, vt locus sit, quæ requirantur.*
10 *Riuo uti debuit q vult in illo interdicto de riuis obtinere.*
11 *Bonafides in interdicto de riuis requiritur.*
12 *Refectionis impedimentum probandum in interdicto de riuis.*
13 *Riuum non esse immutandum.*
14 *Signum quid.*
15 *L. Seruus. § Seruius habeo. ff. de riuis, intellectus.*
16 *Riuum apertum operiri non posse.*
17 *L. 5. in prin. ff. de riuis, intellectus.*
18 *L. 1 in fi. ff de riuis sensus.*
19 *Riuo fistulam mutare non licet.*
20 *L. 1. §. si quis nouum ff. de riuis intellectus.*
21 *Aquam, qui per canales, duxit, per riuum, ducere non potest*
22 *Aquam qui per unum riuum duxit, non potest deinde per multos.*
23 *Interdictum de riuis, ad quos riuos pertineat.*
24 *Cuniculi qui sint.*
25 *Interdictum de riuis, quibus, & contra quos reddatur.*
26 *Riuum reficienti, opus nouum non nunciatur.*
27 *Interdictum de riuis, reddi impedito apportare necessaria ad riui refectionem.*
28 *Riuum reficere quis teneatur, cum aqua ducitur.*
29 *Riuum reficere, quis debeat, cum aqua publica ducitur.*
30 *Princeps aquam ducens, riuum reficit.*
31 *Princeps vias & pontes quando reficere teneatur.*
32 *Aquæductus, quando priuati aquam ducentes, reficiant.*
33 *Riuos priuatos quis reficiat.*
34 *Aquam è buchello extrahens, riuum non tenetur purgare.*
35 *Arbores plantari non posse apud riuum ex quo aqua ducitur.*
36 *Aquæductus Senatusconsul. Aelio Tubero, & Fabio, Max. Coss.*
37 *Arborum in radices, nocere riuo, per quod ducitur aqua.*
38 *Libelli forma in interdicto de riuis.*

SEPTIMVM RETINENDAE possessionis remedium ex interdicto De Riuis.

Rætor ait riuos, Specus, septa reficere purgare, aquæ ducēdæ causa, quominus liceat illi, dum ne aliter aquam ducit, quam vti priore æstate, non vi, non clam, non pre-
1 cario à te duxit, vim fieri veto. Hoc † interdictum (inquit Vlpianus in l. 1. §. 1. ff. eo. de riuis) vtilissimum est. Nam, nisi permittatur alicui reficere, alia ratione vsus incommodabitur, vel (vt Venuleius ait in l. vlt. ff. de riuis) vsus auferetur. Quocirca intelligimus,
2 hoc † interdictū deseruire superiori interdicto, de aqua quotidiana & æstiua. Nec multum inconueniens fuisset sub illo titulo comprehendere, quemadmodū vno sub titulo collocata fuerunt duo illa interdicta, de itinere actuq; priuato. l. 1. §. ait Prætor qui itinere. ff. de itinere actuque priua. quorum primum possessorium est, alterum verò, ob ipsam possessionis causam, refectionē itineris & actus continet. Ego aūt secutus sum ordinem atque distinctionem ordinatoris Pandectarum.

Huius interdicti singula verba exponit Vlpianus in
3 d. l. 1. de riuis. † Riuus est (ait ille) locus per longitudinē depressus, quo aqua decurrat, cui nomē est Rivax, quod est interpretatur Alc. lib. 2. prætermis. hoc ipso titulo à Rein, quod est fluere. Festus ita scribit, Riuus vulgo appellatur tennis fluor aquæ, nō specu, consiliove factus.
4 verum naturali suo impetu. † Specus autem est (inquit Vlpianus) locus ex quo despicitur, vnde spectacula sūt dicta. scribit Accurs. in d. l. 1. §. spectacula sunt dicta. scribit Accurs. in d. l. 1. §. specus. ff. de riuis. specus varijs modis accipi, aitque esse specum locum eminentem supra terram, ex qua aqua ducitur. ex l. 3. in prin. eod. tit. Ego opinor specum, esse locum subterraneum, per quem aqua operta ducitur. atque ita contra Accursium intelligo. d. l. 3. cum specus idem quod spelunca sit, vt apud Virgil. in 4. Georg. Ingens specus in latere exesi montis. & Cato de re rustica. specus opposita, quo aqua de via abiret. quod & idem Accurs. præcitato loco in glo. specus, in fine, mutata opinione, sensit.

5 Septa † est (inquit idem Vlpian. in dicta l.1.§.septa) ea sunt, quæ ad incile opponuntur aquæ deriuandæ, compellendæve ex flumine causa.siue ea lignea sint, siue lapidea,siue ex qualibet alia materia ad continendam, transmittendamque aquam excogitata. Clusias (inquit glossa)hac vulgò appellant,& rectè. sunt enim septa,obices & claustra, quibus vtimur ad impetus fluuiorum coercendos.

6 †Incile(ait idem Vlpian.d.l.1.§.incile.de riuis)est locus depressus ad latus fluminis,ex eo dictus,quod incidatur. Inciditur enim vel lapis,vel terra vnde primum aqua ex flumine agi possit.Sipontinus non contemnendus author ita scribit. item ex quocunque riuo aqua irrigandi causa deducatur incile dicitur locus,per quem primum ducitur.

7 Reficere† (inquit idem Vlpianus in d.l.1.§.reficere.ff.de riuis) est, quod corruptum est, in pristinum statu restaurare,quod fusius explicaui supra remedio quinto q.24.

8 †Purgandi uerbum(vt præcitato loco idem Vlpianus scribit) pertinet & ad riuum,qui integer est, & ad eum,qui refectione indiget.est enim purgare, mundare quasi purum agere.

9 QVAERO primò,quæ†necessariò adesse debent, vt huic interdicto locus sit? Quinque fore necessaria scriptum reliquit Cæpolla in tract.De seruit.rust.præd. c.4.nume.113.

Requiritur primò, quod riuus factus sit aquæ ducendæ causa.l.1.§.aquæ.ff.de riuis. Quocircà qui aliam ob causam riuum fecit,reficere illum non potest.

10 Requiritur secundò, quod eo† riuo vsus sit, hoc est, quod per illum aquam duxerit hoc anno, vel ea æstate, superioreve.dicta l.prima.hoc interdictum.quo loci ait Vlpianus,non adhiberi differentiam, quod ius habeat, vel non ducẽdi aquam,quoniam duxisse sufficit, atque ita sufficit esse in quasi possessione, & hac ratione, inquit ibidem glossa, differt hoc interdictum ab illo, de itinere actuque priua. Nam in hoc necesse non est docere de iure ducendi aquam,atque ita reficiẽdi riuum, vt in illo ex l.vltim.ff.de itinere actuque priua.& inquit glo.esse speciale in casu isto. qua de re latius superiore remedio egimus.

11 Requiritur tertiò,†quòd bonafide.i.non vi, non dolo,non clam vsus sit.d.§.hoc interdictum.id quod commune est, & aliis interdictis, & explicaui superiore remedio.

12 Requiritur† quartò, quod probetur impedimentum refectionis.d.l.1.in principio.ff.de riuis. ita dicimus & in alijs interdictis, in quibus turbatio probari debet, quemadmodum explicauimus supra remedio tertio. quæstio.65.

13 Requiritur† quintò, quòd riuum non immutet.dicta l.prima.§.vltimo.dum ait Vlpianus: quod si quis velit riuum terrenum signinum.i. lapideum facere (qualis fortè is riuis Aniensis fuit, quem Claudius Caligulæ successor lapideo opere in vrbem perduxit, vt De magnificentia Pontanus scribit)non experietur hoc interdicto.

14 Est enim† signinum opus, quod contusis atque contractis testis addita calce cõficitur. de signino ita scribit Plin.lib.35.natural.histor.c.11.ad fin. Quid non excogitauit ars? fractis etiam test s vtendo sic, vt firmius durent tusis calce addita, quæ vocant Signina.Quo genere etiam pauimenta excogitauit. Columel.lib.1.cap. 6.Cuius solum terrenum prius quàm consternatur per fossum,& amurca recenti non salsæ madefactum,velut signinum opus,particulis condensatur. Idem lib.8. capitu.17.Verum huic sententiæ Vlpiani aduersari videtur quod scribit idem Vlpianus

15 †in l. Seruius.§. Seruius Labeo.ff.eodem.de riuis.dum ait, illum esse audiendũ, qui vult riuum qui ab initio terrenus fuit, cæmentitiũ facere,vel ex structili terrenum. Accursius non parum visus est insudare in huius nodi dissolutione.Ego Bartoli distinctionem in d.§.vlt.sequor.quam probauit Barb. consi.28.col.7.ad fi.lib.4.& Cæpo.in Tract. De seruitu rust.prædio.cap.4.nu.60. Aut vult quis ex vrgenti necessitate,vel magna vtilitate riuum immutare, tunc licet. & hoc in casu loquitur Vlpianus in d. l. Seruius §. Seruius Labeo.dum ait,posse riuum fieri ex terreno cæmentitium, ex quo terrenus aquam non continebat,& paulò post ait,mihi videtur verius vrgentem & necessariam refectionem esse admittendam. Aut nulla subest necessitas,vel magna vtilitas, tunc non conceditur hæc riui mutatio.ita loquitur Vlpianus in d.l. prima. §. vlti. Et eodem in loco scribit idem Vlpianus, non concedi hoc interdictum ei, qui aquam per alium riuum vult ducere. dicto §. vltimo versi.proinde. Non etiam redditur interdictum ei, qui riuum deprimit,attollit, aut dilatat, vel extendit.

16 QVAERO secundò,an† qui hactenus riuum apertũ habuit, operire possit? Magna fuit hac de re apud antiquos disputatio, quemadmodum recenset Vlpianus in l.prima.§.vltimo.& l.3.in princ.& Paulus in l. 2.ff.de riuis.Hanc disputationem distinguendo nititur Accursius præcitatis in locis dirimere,& Cæpolla in Tract.De serui.rusti.præd. cap.4. nu. 61. & vnà cum eis ita ego aliquot casus constituo.

Primus est cum ab initio conuentũ inter partes fuit, quod riuus apertus semper maneat. tunc sine controuersia operiri non potest.d.l.2.in fi.est enim obseruanda fides & conuentio.l.1.de pact.

Secundus est casus, cùm hic, qui vult operire nullam ipse vtilitatem sentit, & detrimentum aduersario adfert. hoc casu pariter non licet operire. repugnat enim rationi naturali,alteri detrimentum sine aliquo sui cõmodo adferre.confert l.fluminum,in fin.l. Proculus.ff. de damno infec.Nec hoc in casu fuit aliqua inter antiquos ipsos Iurisconsultos dissensio.

Tertius est casus,cum hic qui vult riuum operire,cõmodum ex eo actu sentire potest sine detrimento aduersarij, & tunc opinor licere operire, ea ratione, quam superiore casu consideraui,& hoc in casu loquitur Vlpia.

17 in d.l.3.in princ.dum vult riuum posse operiri, vt aqua contineat & conseruet.

Quartus est casus, cum is, qui vult operire riuum, cõmodum ex eo actu potest sentire: sed cum damno sui aduersarij: & maius est commodum operientis, quàm detrimentum aduersarij, hoc casu licet operire, cũ maior vtilitas huius,cuius causa fuit cõstituta seruitus,præ

18 ferenda sit illi damno aduersarij:ita†Vlpian. in d.l.2. in fi.& d.l.3.in princ. intellexit ibid. Accursius.perpensis fortè illis verbis Vlpiani, nisi si quã maiorem vtilitatẽ suam aduersarius ostendat. Illud enim cõparatiuũ, maior positiuũ præsupponit: atque ita præsupponit ex latere aduersarij vtilitatem adesse in non operiendo, sed non tantam vt illam operientis. Nec aduersatur qđ Paulus ait in d.l.2.ex Pomponij sententia aduersus Labeonem, qm locum illud habet (vt Azo interpretatur, & Accursius non dissentit) cũ damnũ, quod adfertur, non est magni momenti, & potius est damnum ex occasione sublata, quàm quod ita de iure foret, quòd enim ad aquã aperti riui appelleret pecora soli dominus, id est ex occasione, quia riuus erat apertus, est quocirca ea sublata non adferri damnum considerabile.

19 QVAERO tertiò,† an liceat mutare fistulam vel canalem,& aquam ducere per riuum vel econtra,si duxit per riuum, nunc vult ducere per fistulam, an liceat? Duo hi sint casus. Primus est, cum aqua ducta fuit per riuum, & deinde per canalia vult ducere, tũc licet ducere,l.Seruius.§.si quis nouum.ff.de riuis. Non enim hoc casu detrimentum domino soli adfertur, imò maiorem vtilitatem ex prædio, sublato riuo sentiet. Quòd intelligo cum verè sublato riuo maior vtilitas est domini fundi, at contra, si re ipsa constaret, ex nouo canali damnum adferri.ita intelligo il-

20 la verba Vlpiani in † d.§. si quis nouum, ibi, Nos & hic opinamur vtilitatem eius, qui ducit sine incommoditate

21 ditate eius, cuius ager est ; spectandam. Secundus † est
casus cum aqua per fistulas & canales hactenus ducta
fuit; & nunc vult per riuum ducere. hoc in casu non li-
cet; quia damnum adferret domino soli, fodiendo eius
agrum, ita scripsit Cæpolla d. Tract. De seruit. rust. præ-
dio. c. 4. nume. 63. argumento sumpto à ratione. d. §. si
quis nouum.

22 QVAERO quartò, † an qui per vnum riuum du-
xit, ducere nũc possit per multos, & è contra? Dicendũ
est, quod cum maior sit vtilitas domini prædij, aquam
per vnum riuum tantum duci, quam per plures, non li-
cebit ducenti aquam per vnum riuum plures facere.
quemadmodum scripsit Cæpol. in tract. De seruit. rust.
prædio. cap. 4. nume. 82. ex l. apud Trebatium, in princi.
ff. de aqua pluu. arcen. ex vno sensu, quem ibi glossa at-
tulit, & Imola probauit. Cum verò ex pluribus riuis
vnum tantum facit, hoc ei licebit, cum fundi dominus
non incommodum, sed vtilitatem inde sentiat.

23 QVAERO quintò, ad quos † riuos hoc interdi-
ctum pertineat? Vlpianus in l. Seruius. §. hoc interdictũ.
ff. de riuis, inquit ad omnes pertinere siue in publico, si
ue in priuato sint constituti, siue aqua sit calida, siue
frigida. pertinet & ad restitutionem cuniculi, per quẽ
24 vapor trahitur in balnearijs vaporibus. Sunt † cuniculi
hoc loco canales, per quos exhalat vapor. Plinius libr.
nono. natural. histo. cap. 38. feruere in plumbo, singulis
que aquæ amphoris cente as atque quinquagenas me
dicaminis libras æquari, ac modico vapore torreri, &
ideo longinquæ fornacis cuniculo.

25 QVAERO sextò, quibus, † & contra quos hoc in
terdictum reddatur? Vlpianus in l. Seruius. §. eisdem. ff.
de riuis, respondit, eisdem reddi, & contra eosdem, qui
bus, & in quos interdicta de aqua redduntur. quæ sanè
edicta, inquit glo. tria sunt. de quotidiana, de æstiua, &
de castello. qua de re superiore remedio abunde e-
gimus.

26 QVAERO septimò, an † reficienti riuum possit
nouum opus nunciari. Vlpianus in d. l. Seruius. §. si quis
riuum. ff. de riuis, respondit nunciari ea ratione non
posse, quod si Prætor ei vim fieri vetat, absurdum est
per operis noui nunciationem eum impediri. Non etiã
(ait idem Vlpianus) cautio de damno infecto præstan
da est.

27 QVAERO octauò, an † hoc interdictum redda-
tur contra eum, qui prohibitus fuit, dum apportaret ne
cessaria ad riui refectionem? Et reddi Vlpianus ait ex
officij sententia in l. Seruius. §. vlt. ff. de riuis. cuius sen-
tentiæ ea est ratio, quod quando est concessum aliquid
dicitur etiam concessum omne illud, sine quo conces-
sum expediri non potest. l. ad rem mobilem. l. ad lega-
tum. ff. de procura. sed sine apportatione eorum, quæ
necessaria sunt ad refectionem, refici riuus non posset,
non ergo est impedienda refectio. & conferunt quæ se-
quenti quæstione subijciam.

28 QVAERO nonò, quis † teneatur riuum reficere,
cum aqua ducitur? Quò clarè hæc iuris quæstio dif-
ficilis, maximè tamen vtilis explicetur, duo capita
constituenda sunt, vnum de aqua publica, alterum
de priuata.

29 Primum caput est, cum aqua † publica ducitur, in
quo quidem dicendum est, quod aut extat lex, vel con-
suetudo, qua constat quis riuum publicum purgare te-
neatur, tunc res clara est, eum teneri. quem lex, vel con
suetudo ligauit. est enim illa seruanda. l. 1. §. vlti. & l. se-
cunda. ff. de aqua plu. arcen. l. semper. §. legem. ff. de iure
munita. Cæpolla in tractat. De seruitu. rust. præd. c. 4. nu.
90. ad finem. cum verò cessat & lex & consuetudo, tunc
30 † si Princeps vel Respub. exigit vectigalia, vel pedagia
fluminum, viarum, ac pontium à nauigantibus, & iter
facientibus, tenentur etiam ex proprio, vel ex publico
riuos reficere atque purgare: ita rectè scripsit Cæpolla
vbi supra. argumen. l. prima. C. de Alexand. prima. lib.
11. vbi Ioan. a Platea. nume. 2. recenset hæc à Cæpolla
scripta. & ibidem Lucas à penna. & Iacob. Rebuffus. &
respondit Aemil. Ferretus consi. 57. nume. 12. 13. Con-
fert (inquit Cæpolla præcitato loco nume. 91.) quod
scriptum reliquit Archid. in cap. si quis peregrinus. 24.
31 quæstio. 1. nempè † Principes viarum pedagia & vecti-
galia percipientes teneri reddere tutum iter, alioqui
teneantur illata damna viatoribus rependere. quam sen
tentiam & alij permulti à Cæpolla relati secuti sunt.
Quocircà omni æuo laudabitur Agrippa, qui (vt au-
ctor est Dion. Nicænus in Augusto) Romæ aquam, quę
defecerat vitio aquæductuum, sumptu suo restituit. Et
Claudius Caligulæ successor (vt Pontanus de munificẽ
tia scribit capitu. 11.) perfecit aquæductum in omnes
vrbis montes eleuatum, in quem fluebant Curtius &
cærules fontes. Erogata in id opus D. L. V. mille
sextertia.

Cum verò Princeps, vel Respub. ex aquæductibus
vectigalia non exigit; sed commodum priuatorum est,
tunc priuati ipsi riuos reficere & purgare tenentur; ita
Cæpolla iam citato loco, qui subijcit & ad hanc refe-
ctionem ecclesiam teneri. ex l. ad corpus. C. de oper. pu
bli. l. 1. C. de colla. fund. patr. & tex. in §. ad hoc sanci-
mus, in auth. de eccles. tit. confert. l. 2. §. viarum, versi-
cu. refectio. ff. ne quid in loco publico. Et respondit
Aemilius Ferretus consil. 57. nume. 8. & nume. 12. de-
claræ.

32 Reficere † atque purgare aquæductus publicos tunc
tenentur priuati, cũ Princeps, vel Respub. vbi vectiga-
lia exigunt, aliquid illis priuatis ob id quod reficiant,
concedunt: vt puta immunitatem à muneribus, vt pro-
bat. l. 1. C. de aquæduc. lib. 11. quam ita omnes ibi intel-
ligunt, vel Ioan. à Platea nu. 2. Lucas à Penna, & Rebuf-
fus. & verò non dissentit Cæpolla d. c. 4. nume. 90. versi.
sed contrarium. & ad hanc sententiam optimè confert.
l. suo victu. ff. de oper. libe. quo sancitum est, libertos
operas patrono præstare suis impensis debere, cum eas
in adeptæ libertatis præmium persoluant. Quinimmò
adijcit illa constitutio. l. 1. C. de aquæductu, pęnam præ
diorum dominis, qui purgationem aquæductus negli-
gunt. pœna autem est publicationis fundi, per quem
aqua ducitur.

33 Secundum caput † est de iuris priuatis, per quos pri-
uati aquam ducunt. Horum riuorum purgatio spectat
ad eos, qui seruitutem sibi deberi asserunt: atque ita ad
eos, qui aquam ducunt: ita in specie sensit Cæpol. in d.
tract. De seruit. rust. prædi. c. 4. nu. 91. versi. verum loqui-
mur. Est enim regulare in omnibus seruitutibus, refe-
ctionem ad eum spectare, qui seruitutem asserit. l. & si
fortè. §. etiam versi. Nam in omnibus. ff. si seru. vend. vbi.
Floria. l. enim debere columnam. ff. de seruit. vrba. pręd.
& l. 1. §. vlt. ff. de aqua pluu. arcen. & scribit idem Cæ-
polla. d. ca. 4. nume. 72. 73. vbi egregiam disputationem
dissoluit. & in specie respondit Alciatus respon. 282.
nu. 2. quò loci nume. 3. subicijt, quod quando quis ha-
34 bet ius faciendi † buchellum (vt ille iuxta vulgarem ser
monem scribit) & extrahendi aquam vsque ad certam
quantitatem, quod ius incipit à loco buchelli, quod
quidem ius sibi competit ex pacto, & conuentione, nõ
quod ius habeat in riuo principali, quam vulgo appel-
lant rugiam. non tenetur iste ad impensam illius rugię,
atque ita riui principalis, sed rugiæ dominus, qui aquã
dare pro illo buchello tenetur, impensam ipsius rugiæ
facere debet, cum suis impensis aquam præstare tene-
tur, ex d. l. suo victu. ff. de oper. liber. & docet Bartolus
in l. Nesennius. ff. de nego. gest. & respondit Roma. con
si. 346. In hac causa. nume. 7. quod vbicunque quis ali-
quid facere tenetur, ob compensationem concessionis
sibi factæ, suis impensis teneri. quod & superiore capi-
te attigimus.

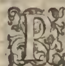
35 QVAERO decimò, an in refectione † riui possint
in ipso riuo vel propè plantari arbores, quibus fir-
mior

mior ipse riuus reddi solet? Et regulariter dicendum est non posse. si quidem, & de aquæductibus publicis ita Cõstantini lege sancitum est in l.1.C.de aquæduct. lib.11. ne quis arbores habeat circum aquæductus per
36 quindecim pedes, † qua de re factum. S.C. Aelio Tuberone & Fabio maximo Coss. Iulius Frontinus libro de aquæductibus his refert. Cum ad reficiendos riuos specusque, per quæ & opera publica corrumpantur, placere circa fontes & fornices, & muros vtraque ex parte vacuos. C. quintos denos pedes patere, & CC. riuos, qui sub terra essent, & specus intra vrbem & extra vrbem continentia ædificia: vtraque ex parte quinos pedes vacuos relinqui ita vt neque conserere arbores liceret: si quæ nunc essent arbores intra id spacium, præterquam si quæ ex villa continentes, & inclusæ ædificijs essent: si quis aduersus eas res commiserit in singulas res in dena milia damnatus esset: ex quibus pars dimidia prædium accusatori daretur, cuius opera maxime conuictus esset, qui aduersus hoc. S.C. commisisset. pars autem dimidia in ærarium redigeretur, deque ea re iudicarent, cognoscerentque curatores aquarum.
37 Cuius quidem constitutionis ea est ratio, quod † arborum radices formam fabricæ corrumpunt, vt in d.l.1. scriptum est, & parietes labefactantur. l. decernimus. §. hoc etiam. C. eo. de aquæduct. lib.11. & l.1. C. de interd. Hinc Cassiodo. lib.7. in formula comitiuæ formarum vrbis ita scripsit. Imprimis noxias arbores, quę inferũt fabricarum ruinas, dum sunt, siquidem mœnium importabiles arietes, censemus radicitus amputari, quia nulla lęsio remouetur, cuius origo non tollitur. Quib. intelligimus, quod si arbores noxię non sunt aquęductibus, plantari illas posse. opinor omnem arborem esse noxiam aquęductibus lapideis, terrenis autem non semper, id quod longo vsu compertum est in agrorum irrigationibus.
38 QVÆRO vndecimo, † quomodo libellus in hoc interdicto debet formari? Cępolla in tract. de seruit. rust. pręd. c.4. nu.115. recte satis docet formam hanc, quam statui non referre, cum apud eum videri possit.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum de fonte, cui reddatur.*
2 *Interdictum de fonte duplicem ob causam reddi.*
3 *Interdicti de fonte formula.*
4 *Seruitutem fontis aliquando esse rusticam.*
5 *Fontis seruitutem interdum vrbanam.*
6 *Seruitus fontis realis vel personalis an sit.*
7 *Interdictum de fonte reddi pro appulsu pecorum ad aquam.*
8 *Seruitutem appulsus pecoris ad aquam, realem esse.*
9 *Remedium de fonte, quibus reddatur.*
10 *Remedium de fonte, an reddatur pro aqua cisternæ.*
11 *Statutum prohibens mulieribus portare vniones, et margaritas, non prohibere fictas, & adulterinas.*
12 *Interdictum de fonte, an reddatur prohibito ire ad hauriendum aquam.*
13 *Alexandri ab Alexandro locus egregius.*
14 *Interdictum de fonte, an reddatur contra impedientem reficere fontem.*
15 *Fontis purgatio qualis esse debeat.*
16 *Interdictum de fonte an reddatur impedito ire noctis tẽpore ad hauriendum aquam.*
17 *Seruitus eundi per domum noctis tempore non deberi.*
18 *Seruitus viæ debitor claues domus tradere non tenetur.*
19 *Interdictum de fonte an reddatur, si fons semel exaruit & iterum fluere cœpit.*
20 *Purgationis fontis impensas quis erogare teneatur.*

OCTAVVM RETINENDÆ Possessionis remedium ex interdicto. De fonte.

PRætor ait. Vti de eo fonte quo de agitur hoc anno aqua nec vi, nec clam, nec precario ab illo vsus es, quominus ea vtaris, vim fieri veto. De lacu, puteo, piscina itẽ
1 interdicam. Hoc † interdictum (ait Vlpianus in l. vnica. §.1. ff. de fonte) proponitur ei, qui fontana aqua vti prohibetur. seruitutes enim non tantum aquæ ducendæ esse solent, verum etiam hauriendæ. & sicut discretæ sunt seruitutes ductus aquæ, & haustus
2 aquæ: ita interdicta separatim redduntur. Hoc † interdictum duplicem ob causam reddi solet. Primò ne ductus, vel haustus aquæ impediatur. Secundò, ne fontis refectio atque purgatio retardetur. d.l. vnica. §. hoc au-
3 tem. & deinde ait. Interdictum † de fonte reficiẽdo ita concipit Eguinarius Baro lib.6. manual. tit.22. Quominus fontem, quo de agitur, purges, reficias, vt aquam coercere, vtique ea possis: dum ne aliter vtaris, atque vt hoc anno non vi, non clam, nõ precario ab illo, vsus es, vim fieri veto. Aquæ haustus seruitus est. d.l. vnica. §.1. de fonte. & l. si prius. §. via publica. ff. de aqua plu.
4 arcen. Estque † seruitus rustica cum pro agro, vel operarijs in fundo præstatur. l.1. §. in prædiis, vbi glo. ff. de seruit. rust. præd. Vrbana vero dicitur cum è prædio vrbano debetur, & ad vrbani prædij vsum, quod sensit, & Cępolla in tract. De seruit. rust. præd. cap.7. nume.1. & nume.5.
5 Realis, † vel personalis an sit seruitus hæc intelligi atque declarari potest ex his, quæ scripsi sup. remed.6. q.2. accedit Bernardus Gammarus tract. de seruit. quæstio. qua. vers. tertio infero. qui ait seruitutem hanc esse personalem, nisi concessa foret vicino ob utilitatem prædii vicini. ex l. si mihi, in fi. de seruit. rust. præd. Quibus addendum est, quod docuit Io. Corasius in l.1. nume.123. ff. de serui. haustum aquæ concessum a patre filiæ per domum hæreditariam esse concessionem personalem, ob personæ qualitatem, cui facta fuit concessio. ex l. pater filiæ. ff. de seruit. lega. Quocirca mortua filia expirat concessio. Verum Gamma. d.q.5. vers. vel quarto, post Bar. d.l. Mela. in fi. de alim. & ciba. lega. & alios quos citat, ait seruitutem illam esse realem, habere tamen naturam personalis, quia dicitur affectu paterno relicta, & ideo extinguitur cum persona. & alia eo loci scribit Gammarus, quæ referre nolo, ne nimius sim.
6 Hanc † seruitutem aquæ haustus innominatam appellant Accurs. in l.1. §. in prędiis. ff. de ser. rust. præd. & ibidem Paulus Castren. & cæteri.
Verum Io. Coras. in l.1. nu.129. ff. de seruit. suppresso nomine Bartholomæi Cæpollę in tract. De seruit. vrba. pręd. c.6. num.2. hanc confutauit opinionem, & recte, ait enim & hanc seruitutem, uti illam aquæductus esse nominatam.
7 QVÆRO primo, an hoc interdictum solum reddatur pro aquæ haustu? Vlpianus in l. vnica, §. hoc autẽ interdictum. ff. de fonte, scribit, concedi etiam pro appulsu pecoris ad aquam. qui sanè appulsus ubi impeditur, hoc interdicto experiri licet. quemadmodum etiã redditur illud interdictum de aqua quotidiana & æstiua, vti diximus supra remed.6. q.27. & scribunt Cępol. de seruit. rust. præd. c.8. & Io. Corasius in l.1. nu.133. ff.
8 seruitu. vbi ait, hanc † seruitutem appulsus pecoris ad aquam, esse realem, cum pecora in fundo habetur pro ipsius fundi vtilitate. qua de re alibi scripsimus.

QVAERO

9 QVAERO secundo, quibus † personis concedatur hoc interdictum? Vlpianus in d.l. vnica.§. hoc autem. versi. Et eadem. ff. de fonte, scribit, eadem esse in hoc dicenda, quæ ad personam attinent, quæcunque in superioribus interdictis dicta sunt. quod glo. ibidem interpretatur, esse hic probandum, quod in superioribus interdictis, nempè, quod vsus est, credens se suo iure vti, & his similia, quæ retuli sup. remed. 6. q. 1.

10 QVAERO tertio, an † reddatur hoc interdictum pro aqua cisternæ? Et non reddi respondit Vlpianus d. l. vnica. §. hoc interdictum de cisterna. ff. de fonte. quo loci idem esse ait de alia aqua, quæ viua non est. Quocirca nō redditur hoc interdictum, si lacus, piscina, puteus aquam viuam non habeat. Hoc tamen intelligitur de actione directa ex hoc interdicto, secus de vtili, quę & pro aqua non viua redditur: ita scribunt Roffredus in suis libellis. & Bart. d. §. hoc interdictum, quos secutus est Cępolla in tract. de seruit. rust. præd. c. 7. num. 9. ad fi. Ratio autem cur solum actio vtilis detur pro aqua cisternę, ea est, quod aqua fontis, qui continuo fluit, dici non potest: sed ficta, & ibi reposita aqua dicitur. Quod confert inquit Bart. & Cepol. præcitatis in locis.

11 si † statutum prohibet mulieribus portare Margaritas, & vniones, quas vulgo Perlas appellant, non prohibere adulterinas & fictitias. qua de re scribunt egregiè Barb. consi. 29. col. 2. lib. 2. Franc. Cremen. sing. 82. Alc. lib. 2. de ver. sig. nu. 17. & Tiraq. tract. de legib. connub. l. 3. nume. 16.

12 QVAERO quarto, an † reddatur hoc interdictum illi, qui prohibetur ire ad hauriendum aquam? Et reddi respondit Vlpianus in d. l. vnica. §. planè. ff. de fonte. Ea est ratio, quod itinere prohibito in necessariã consequētiam haustus prohibitus dicitur. est enim iter ad hauriendum aquam connexum huic seruituti haustus. siquidem haustu cōcesso, & iter concessum dicitur, l. 3. §. vlt. ff. de seruit. rust. pręd. & scribit Cępolla d. tracta. De serui. rust. pręd. cap. 7. num. 6.

13 Hinc scribit † Alexan. ab Alexan. lib. 4. dier. genial. cap. 5. perperam iudicasse ignauum atque imperitum illum iudicem, qui pronunciauit iter non deberi ad hauriendum aquam, cum simpliciter aquę haustus legatus a testatore fuisset.

14 QVAERO quinto, an † reddatur hoc interdictum contra impedientem fontem reficere? Et reddi ait Vlp. in d. l. vnica. §. deinde ait. ff. de fonte. eadem enim est hic ratio in reficiendo, & purgando fonte, quæ est in refectione riui. cum sine purgatione, & refectione, haustus aquę inutilis reddatur.

15 † Purgatio autem, & refectio esse debet ad coercendam, hoc est continendam ne fluat, & dilabatur, non licet tamen nouas venas quęrere, vel aperire, quia reficere, & purgare is non diceretur, sed vsum innouare. debet etiã ita reficere, vt aqua vtatur, vt eo anno, vel superiore vsus fuit.

16 QVAERO sexto, an † reddatur hoc interdictum ei, qui noctis tempore impeditur ire ad hauriendũ aquã è fonte & puteo vicini? Et non esse reddendum suadet ratio, quod noctis tempore non licet turbare vicinum pro aquæ haustu. l. iter. ff. commu. pręd. vbi Barto. Hinc scribit Cœpol. in tract. De serui. urb. pręd. c. 38. num. 1.

17 quod si concessi vicino † seruitutem eundi ad domum per castellum meum iter faciendo non teneor dimittere ianuam apertam tempore noctis, cum seruitus hęc intelligatur concessa, vt interdiu, non autem tempore noctis eat. ex d. l. iter. vbi Castren. & Floria. Quocirca rectè respondit Socin. Sen. consil. 141. in fine. lib. 1. me

18 † non teneri tradere claues huic uicino, quia posset ire, & redire tempore noctis, quod non licet.

Declaratur tamen hæc sententia vt non procedat tempore, quo iter fieri consueuit de nocte, et in hyeme, uel ob necessariam causam, ita Socin. d. consi. 241. in fine.

19 QVAERO septimo † quid si fons exaruit, & deinde post multum temporis iterum aqua fluere cœpit, an huic interdicto locus sit, si hic, qui primum aquæ haustum habebat, nuper impediatur? Et reddi opinor, posteaquam concessa est restitutio aduersus temporis lapsum. quod explicaui supra remed. 6. q. 32. & in specie probat. l. vnus. §. ult. cum l. seq. ff. de serui. rust. præd. cætera ibi scripsi.

20 QVAERO octauo, † quis teneatur ad impensas purgationis, atque refectionis fontis & putei? Io. de Plat. in l. unica, in fin. C. de Alex. prima. lib. 11. scriptum reliquit, teneri illos omnes, qui aquę haustum habent.

Quocirca, cum puteus uicinalis purgandus, & reficiendus est, uicini omnes ad impensam contribuere debent.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officium pro retinendæ possessionis remedio.*
2 *Iudex quo tempore officium suum interponat inter duos de possessione contendentes.*
3 *Iudicis officium pro retinendæ possessionis remedio esse præparatorium principalis iudicij.*
4 *Possessorium summarissimum quod sit.*
5 *Recradentia apud Gallos quæ sit.*
6 *Interim iudicium possessorium apud Hispanos quod.*
7 *Iudicis officium possessionis retinendæ quomodo iudicio possessorio principali conueniat.*
8 *Iudicis officium possessionis retinendæ esse illud, quod possessorium conseruandæ aliqui appellant.*
9 *Iudicis officium retinendæ possessionis esse instar iudicij principalis retinendæ.*
10 *Vindiciarium iudicium apud antiquos quod.*
11 *Iudicis officium retinendæ possessionis quomodo differat a principali iudicio retinendæ.*
12 *Iudicis officium pro retinenda possessione vnde originem duxerit.*
13 *Statutum Ferrarię lib. 2. sub rub. De præcepto faciendo partibus, &c. iuri communi conuenit.*
14 *Iudicis officium retinendæ cui reddatur.*
15 *Possidenti naturaliter reddi iudicis officium, vt lite pendente in ea tueatur.*
16 *Possessor ciuilissimus lite pendente in ea defenditur iudicis officio.*
17 *Possessor ciuilis non defenditur iudicis officio contra naturaliter possidentem lite pendente.*
18 *Detentori reddi iudicis officium, vt in ea detentione defendatur lite pendente.*
19 *Retentio facilius quàm restitutio conceditur.*
20 *Statutum Ferrariæ. lib. 2. sub rub. De præcepto faciendo partibus. declaratur.*
21 *Possessori, cui iuris præsumptio aduersatur, reddi iudicis officium retinendæ.*
22 *Præsumptio quod libera res sit, non præfertur quasi possessioni seruitutis.*
23 *Iudicis officium reddi pro restitutione possessionis ablatæ lite pendente, etiam si illi præsumptio repugnet.*
24 *Possessori, cui vehemens iuris præsumptio aduersatur, non reddi iudicis officium pro retinenda possessione.*
25 *Possessio, cui ius aduersatur, non releuat ab onere probandi.*
26 *Statutum Ferrariæ. lib. 2. De præcepto faciendo, &c. declaratur.*
27 *Libellum non offerri in iudicio ex officio iudicis possessionis retinendæ.*

28 *Libel-*

28 *Libellum non offerri in iudicio ex officio iudicis pro possessione recuperanda.*
29 *Iudicis officium dum monetur pro possessione retinēda, quid in eo narrari debeat.*
30 *Petitorium non cumulari in remedio ex iudicis officio.*
31 *Citari an debeat aduersarius in iudicis officio retinendę.*
32 *Litis contestationem in iudicio officio retinendæ non requiri.*
33 *Causæ cognitio non requiritur in iudicis officio retinendæ.*
34 *Probationes quæ necessariæ in officio iudicis retinendæ possessionis.*
35 *Statutum Ferrariæ. lib. 2. De præcepto faciendo declaratur.*
36 *Probationes de proprietate non prodesse in iudicio possessorio summarissimo retinendæ.*
37 *Statutum Ferrariæ. libro 2. De præcepto faciendo, declaratur.*
38 *Probationes factę in iudicio possessorio summarijssimo, an prosint in iudicio possessorio plenario.*
39 *Testes examinandi in iudicio possessorio summarijssimo iurare an debeant.*
40 *Testium publicatio necessaria non est in iudicio possessorio summarijssimo.*
41 *Testium repulsatio non admittitur in iudicio possessorio summarijssimo.*
42 *Statutū Ferrarię. li. 2. De pręcepto faciendo, declaratur.*
43 *Falsi accusatio non admittitur in iudicio possessorio summarijssimo.*
44 *Sententia qualiter ferri debeat in possessorio iudicio summarijssimo.*
45 *Sequestrari facit possessionem iudex cum dubium est de lite & controuersia.*
46 *Sententiam latam in possessorio summarijssimo esse interlocutoriam.*
47 *Sententia interlocutoria est quæ non adfert damnum irreparabile.*
48 *Appellare non licet a sententia lata in possessorio summarijssimo.*
49 *Appellare non licet ab interlocutoria.*
50 *Appellare non licet a sententia lata in possessorio summarijssimo etiam quo ad deuolutiuum effectum.*
51 *Statutum Ferrariæ. lib. 2. De præcepto faciendo declaratur.*
52 *Nullitatis querelam proponi non posse in iudicio possessorio summarijssimo.*
53 *Supplicare non licet contra sententiam latam in possessorio iudicio summarijssimo.*
54 *Restitutio in integrum non conceditur aduersus sententiam latam in possessorio summarijssimo.*
55 *Minorem non restitui contra interlocutoriam.*
56 *Interlocutoriam latam in possessorio summarijssimo reuocare iudex non potest.*
57 *Interlocutoria lata in possessorio summarijssimo secum trahit executionem.*
58 *Sententia lata in possessorio summarijssimo quo vsque durabit.*
59 *Sententiam possessorij summarijssimi non prodesse post appellationem.*
60 *Appellatio suspendit iudicatum.*

VLTIMVM RETINENDÆ Possessionis remedium, ex iudicis officio.

1 INter retinendæ † possessionis remedia, & iudicis officium connumerari solet. Aliquando enim euenit, vt duo de eadem possessione contendentes; affirment se possidere, & rem non iudicio, sed armis diffinire cupiant. vterque sua auctoritate, & manu in possessionem se tueri conatur: vterque armis bene munitus, bene socijs, & auxilio stipulatus aduersarium terrere, atque ne ad possessionem accedat, repellere studet. Quocirca iudex suas interponit partes, siue lite nondum in iudicio possessorio principali inchoata sit, siue sit lis illa cępta. Vtroque enim tempore contingere hæc solet, quod ex Baldo in ca. licet causam, nu. 35. & ibidem Barbat. nu. 102. de probat. & Bero. consil. 45. nume. 2. lib. 3. ac ex Castren. consi. 3. In causa, quæ vertitur coram D. Vicario Potestatis Pergami. lib. 2. colligere licet. Cum nulla adhuc cępta est lis, & videt iudex ex duobus contendentibus neminem iudicium velle ingredi, vtrique iubere, atque pœna indicta præcipere solet, ne ad eam possessionem accedere audeat, sed eam apud se sub sequestro retinere consueuit. Cum vero de possessione principali inchoata est lis, solet diligens iudex exortam tunc controuersiam, quis in possessione esse debeat, ita tractare. summarias sumit ex officio informationes, & deinde pronunciat illum, qui tempore litis contestatæ in possessione, vel verius detentione erat, possidere debere, donec tota possessionis causa & iudicium finiatur. Et vtrunque hoc tempore † iudicis officium impetrari posse aperte docuit Lanfrancus Orianus in rub. De causa possessio. & propriè. colum. 9. versi. prima conclusio. atque ita decisum fuisse in consilio Neapolitano testatur Ant. Capic. decisione 96. in secundo dubio. & decis. 206. num. 3. & respondit Grammat. cons. 64. in ciuilibus. Hoc † iudicij genus præparatorium iudicij possessorij principalis atque plenarij rectè appellat Berous. consi. 11. nume. 1. lib. 1. Alciat. lib. 8. parerg. cap. 24. in fi.

2

3

Cuius sententiam probat textus clarus, ab eo tamen minime aduersus, in l. liberis. §. vlt. ff. de libera. causa.

4 Alij iudicium † summarijssimum possessorium nominant. ita Neuiza. consil. 81. nume. 7. Alciat. respon. 386. nume. 1. & Cagnol. in l. in pari, nume. 6. de regulis iur.

5 Galli vel † recredentiam, vel casum nouitatis vocant. ita Masuer. in sua Practica in titu. De possessorio. Guido Papæ, quæstio. 552. In materia, Tiraquel. in tracta. le mort a saisit le vif. parte sexta, declarat. 9. ad finem, Rebuffus in commentariis ad Regias constitutio. Galliæ, tomo tertio, titu. De materiis possessoriis artic. primo, glo. 1. nume. 4. Idem super concordantiis Regis Franciæ, tit. De annatis. versi. quinta tamen ex lege Regni.

6 Hispani appellant hoc iudicium † interim. ita Didac. lib. Pract. q. c. 17.

7 Habet se hoc iudicium † ad iudicium principale possessorium retinendæ, de quo hactenus, vt illud iudiciū principale retinēdæ ad iudicium de proprietate, quod petitorium appellamus.

Nam quemadmodum, antequam proprietatis causa tractetur, quis possessor atque ita reus, & quis petitor atque ita actor sit (vt suo loco diximus) constare debet: ita hoc loco, cum causa possessoria principalis tractatur, tueri conuenit eum qui possessionem illam detinet. Id quod respondit Castren. dicto consi. 3. & apertius Syluanus consilio 27. numero 2. post Baldum in l. si disceptetur. ff. vbi pupillus educa. debe. & idem respondit Natta. consilio 121. numero secundo, versic. in isto libro 1. Quocirca rectè docuit Ioanes Bolognet. doctiss. iuris consil. in l. naturaliter. §. nihil commune, numero 442. de acquirend. hoc † iudicium esse illud, quod aliqui ex nostris conseruandæ possessionis

8

sionis appellarunt, & de qua supra in præludijs, huius
9 Tractatus. Hinc etiam † iudicium hoc instar illius iudicij retinendæ principalis, retinendæ nomen obtinere, docuit Baldus in l. ordinarij, num. 9. C. de rei vendic. Et
10 ob id † Vindiciarium, nomen, quo antiqui illud iudicium appellabant, significanter & huic iudicio conuenit. Quod ex Budæo diximus supra in præludijs ad tertium remedium. Cæterum (vt rectè admonuit Didacus
11 dicto cap. 17.) non parum differt hoc † iudicium ab illo retinendæ. si quidem illud principale, quandoque principaliter proponitur: quandoque lite pendente, super proprietate in iudicium deducitur: ac verè possessionē respicit, de eaque, & super ea pronunciandum est. l. 1. §. hoc interdictum. ff. vti posside. & suo loco diximus. Non ita in hoc iudicio, in quo diffinitiuè non pronunciatur, sed interloquendo declarat iudex, sine præiudicio partis, an actor vel reus, in ea possessione esse debeat, donec lis principalis diffiniatur. prohibetur ob id aduersario, ne illum in possessione existentem interim
12 perturbet. Quæ sanè † praxis (inquit Didacus) originē duxisse videtur à Iurisconsul. responso in l. æquissimā. ff. de vsufruct. quo decisum extat, iudicis officio incumbere ita rem componere inter litigantes, vt ad arma & contentionem priuatam minimè accedant. His accedit tex. l. liberis. § vlt. ff. de liberali causa quo verè probatur oportere summatim tractari de possessione libertatis, vel seruitutis, vt constet quis actor sit quis ve reus & quid sit lite pendente agendum. Qua ex re constat hoc iudicium non esse è nostris confictum, vt minus rectè existimauit alioqui benè eruditus Franciscus Sarmientus, lib. 2. selecta. interpreta. c. 13. nu. 9. quo loci & illud scribit hoc remedium nil differre ab ipso interdicto, vti possidetis, cum & hoc retinēdæ possessionis sit. Sed verius est, differre non parum, vt ex multis, quæ in hac tractatione dicemus constabat manifestè. Hoc iudi
13 cij genus confirmauit † statutum Ferrariæ lib. 2. sub rub. de præcepto faciendo partib. nec accedant ad possessionem, de qua est quæstio.

14 QVAERO primò, cui † concedatur, hoc iudicis officium? Dicendum est primò, concedi illi, qui naturaliter & ciuiliter possidet. nec enim dubium est, & admittunt omnes, hunc in sua possessione, defendendum esse.

15 Secundò † conceditur, & ei, qui lite hac ordinaria, pendente naturaliter possidet, si quidem in eo statu, in quo reperitur, conseruari atque defendi debet. id quod in specie sensit Bald. consi. 338. Præmittendū, est ad euidentiam, colū. 1. versi. 2. præmitto. lib. 5. Quod ea ratione, ea fortiori confirmatur, quia si naturaliter possidens restituitur ad pristinam, è qua deiectus fuit, possessionem: quemadmodum abundè scripsimus in cōmentariis, De recuperanda possessione, Remedio primo. quæstio. 5. quo loci probauimus iuribus atque doctorum auctoritatibus interdictum, Vnde vi, reddi fructuariis, vasallis, & his similibus, quanto fortius inquā hic naturaliter possidens, in sua hac possessione, conseruabitur.

16 Tertiò † conceditur hoc beneficium illi, cui legis dispositione possessio sine apprehensione transfertur, quæ ciuilis, vel (vt alii vocant) ciuilissima dicitur, vt cū statutum vult possessionem continuare debere è defuncto in hæredem si modo naturalem nemo adhuc est ingressus. ita censuerunt Guido Papæ quæst. 552. col. 2. versi. circa primum. Parisius consi. 41. num. 16. versi. nec audiendi sunt. Tiraquellus tractat. le mort à saisit le viu. parte. 6. declarat. 9. quos secutus est Didacus libro Practica. quæstio. cap. 17. num. 5 versic. at si quis. Qui verò
17 † ciuiliter possidet hoc remedio aduersus eum, qui naturali insistit, vti non potest, quandoquidem non ipse sed naturaliter possidens, tuendus est, quod in specie affirmarunt Guido Papæ. d. quæstio. 552. Ioan. Fabri in §. retinendæ, colum. 4. instit. de interdictis. Maluerius, in sua Practica in tit. De possessorio, num. 42. versi. item pro sola. Rebuffus in commentarriis ad constit. Regias Galliæ, tomo tertio, tit. De materiis possessionis. artic. 2. glo. 2. & gl. 3. quos secutus est Didacus. d. cap. 17. num. 5.
18 † Detentori autem an reddatur, maius est dubium. Didacus d. cap. 17. num. 5. versi. sic sanè in ea opinione est, & detentori reddi, ex ratione Iurisconsulti in l. Attilius Regulus. ff. de dona. vbi Castren. si quidem remedium hoc non tam vera & propriam possessionem respicit, quam statum illum rei, qui erat tempore motæ litis, vel paulò ante. Eandē sententiam probarunt Neuiza. consi. 80. num. 3. & Syluanus consi. 27. nu. 3. Confirmatur a fortiori, quod si huic detentori conceditur iudicis officium, quo ei restituatur ablata possessio lite pendente, quemadmodum, ex d. l. Attilius, & multorū auctoritatibus scripsi in tracta. De recuperanda possessione. Remedio vltimo, num. 21, & scribit Baldus in l. licet causam. num. 35. de proba. quanto fortius concedi debet officium, hoc iudicis pro conseruatione posses-
19 sionis, cui is lite pendente insistit. facilius enim † retentio quam restitutio conceditur. l. secunda. vbi Bald. C. de fideicom. Soc. Iunior consi. 1. num. 20. lib. 1. & egregia aliqua Alciatus respons. 285. nu. 9. Hæc annotanda
20 sunt ad declarationem statuti † Ferrariæ lib. 2. sub rub. De præcepto faciendo partibus, ne accedāt. ver. vbi verò. dum vult possessorem esse tuendum. ibi possessor relatis iam modis intelligitur.

21 QVAERO secundo, an † hoc iudicis officium reddatur illi possessori, cui iuris communis præsumptio aduersatur? Et reddi sensit Abbas in cap. 1. num. 8. vt lite penden. post Inno. in cap. cum venissent. de restit. in integ. Hoc clarius affirmauit, Antonius Capicius decis. 189. qui testatur in consilio Neapolitano diffinitū fuisse, hoc iudicis officio tuendum fuisse illum, qui erat in quasi possessione iuris pascendi in alieno prædio quod iure communi ab hac seruitute liberum esse præsumitur. Hos secutus est Didacus dicto libro Practica. quæstio. cap. 17. nume. 6. idem respondit Ruinus consil. 28. num. 12. lib. 4. scribitque Didacus dicto num. 6. versi. 3. quoties rectè à consilio Neapolitano decisum ita fuisse in illa quasi possessione iuris depascendi, quādoquidem leuis illa est & simplex iuris præsumptio, quæ sufficere non debet ad impediendam hanc quasi possessionem, ne lite pendente perturbetur. Quocirca vera non videtur illa assertio glossæ in l. si priusquam. de operis noui nunciatio. quam ibi Ias. nume. 30. multum
22 commendat, dum inquit, maiorem † esse vim præsumptionis, quod libera res sit, ea præsumptione, quæ a qua si possessione seruitutis proficiscitur. & glossam illam multi eo loci reprehendunt. Hæc Didaci & aliorū sen-
23 tentia confirmatur, † quia ita videmus iudicis officium reddi pro restitutione possessionis ablatæ lite pendente, etiam ei, cui iuris præsumptio repugnat. quemadmodum copiosè scripsi in tractatu, De recuperanda possessione, Remedio vlt. nu. 33.

24 Declaratur † hæc iuris sententia, vt locum sibi non vendicet, cum hæc præsumptio, quæ aduersatur, est admodum vehemens, vt illa, quæ publicæ auctoritati fauere atque patrocinari videtur, quemadmodum in exēplis relatis in cap. 1. de præscrip. in 6. atque ita declarat Didacus. d. cap. 17. num. 6. versic. 4. non sic, qui & paulò ante versi. primum, vbi illud, quod huc spectat, scribit, huic remedio, non esse locum, cum quis vult defendi in quasi possessione illius iuris, quod soli principi conceditur. ait enim eo in casu, illam quasi possessionem, non tribue re hoc remedium, nisi titulus probetur, huius sententiæ recenset quoque Petrum Rebuffum in cōmentariis ad Regias constitutio. Galliæ, tomo tertio. ti. De materiis possessoriis. ar. 2. gl. 2. num. 26. subijcitque idem Didacus titulum illum probari summatim posse & ob id titulum præsumptum sufficere, ex ca. cum venissent, vbi Abbas de institutio. & scribit Francus, in

d. c. cum

d.c.cum personę, §.vlt.colũ.1. de priuileg.in 6.Ea esse
videtur huius declarationis ratio,quod non est dicitur
quasi possessio, sed potius iniqua occupatio, quæ quidẽ
25 adeo nil huic occupatori prodest, vt nec eum † releua-
re valeat à probandi onere quemadmodum, post alios
docuit Iason in l.si priusquam.nu.46.de operis no.nun
cia.qui in specie citat.d.c.cum personæ. Hæc erit non
26 contemnenda declaratio ad † statutum Ferrariæ, lib.2.
sub rub.De præcepto faciẽdo.Nam dum vult tueri pos-
sessorem, intelligitur,modo hæc vehemẽs præsumptio
ei non aduersetur.

27 QVAERO tertiò,an † libellus sit offerendus ab hoc
possessore, qui hoc iudicis officium requirit?Et offeren
dum necessario non esse, respondit Baldus consil.338.
Præmittendum est ad audientiam. lib.5.quẽ secuti sunt
Marsilius in Pract.criminali.§.oportunè,nu.70 Zuchar
dus in l.vlt. num. 133.C.de edicto diui Adria.tollen.&
Neuiz.consi.80.nu.3.4.& consi. 81.nu.3.Idem sensit ip
semet Neuiz. consil. 65.nu.20.His addo Cæpol.cautel.
100.Nota diligenter, nu.2.Brunum consil.98.nu.9.Ca-
gnolum.in l.pari.nu.6.de reg.iu. Franc.de Marchis qõ.
429.nu. 8. parte 1. & Petrum Beneintendi conclus.79.
nu.2.Confert quod docuit Bald.in l.2.nu.10.C.de iure
emphy. dum scriptum reliquit in iudicis officio,quod
conceditur contra aduersarij potentiam,libellum non
offerri. Comprobatur & illa doctrina, qua dicimus,in
28 † eo iudicio, quod deiecto è possessione lite pendente,
redditur, libellum non omninò requiri. quemadmodũ
nonnullis ex iam relatis Doctorum, auctoritatibus,&
aliorum, quorundam scripsi in tract. De recuperanda
possessione.Remedio vlt.nu.35. sufficit ergo qualis qua
lis petitio, vti relati Doctores scribũt. Similia recensui
in tractatu De adipiscenda possessione Remedio 4.qõ.
57.& Remedio vlt.nu.8.

29 QVAERO quartò, † quid narrare debet hic, qui
hoc iudicis officium requirit?Io. Fabri in §. retinendæ
nu.27.institutio.de interdictis.& cum eo Zuchardus in
l.vlt.nu.133.C.de edicto diui Adr. tollen.& Didacus li
bro Pract.q.d.c.17.num.3. scribunt, narrare debere,se
esse possessione,vel quasi cauere enim debet, ne asserat
se possessione spoliatum, quoniam tunc remedium hoc
ei non concederetur.Nam hoc remedium quatenus est
simile interdicto, vti possidetis possessionem requirit,
nec nisi possidenti redditur.l.1.§. huius interdicti.ff.vti
possid.& iam supra attigimus.

Narrare etiam debet,quod lite super ordinario pos-
sessorio pendẽte molestia afficitur, vel quod timet per-
turbari, (sola enim timoris causa futurę turbationis tri
buit & hoc remedium, vt iam diximus, & scribit Fely-
nus in rub.De treuga. & pace ad finem) petendo,se iu
dicis officio in ea possessione, vel quasi,conseruari, do-
nec lis ordinaria diffiniatur. Requirat etiam hoc iudi-
cio officio aduersarium compelli, vt ab omni perturba
tione lite pendente, desistat.In hoc iudicio tamen nul-
30 lo modo † misceri, poterit petitorij causa, vt rectè do-
cuit Io.Bolog. in l.naturaliter.§.nihil commune.parte.
2.in fi.de acq.pos.

41 QVAERO quintò, an † in hoc remedio necesse ha
beat iudex citare aduersarium, contra quem hoc bene
ficium imploratur? Et necesse habere in specie respon-
dit Decius consil.366. numero decimotertio.idem pla
cuit Neuiza.consilio 18. numero 7. 8. & ante eos Bald.
consilio 338. Ad euidentiam præmittendum est.libro
quinto.Ange.consi. 107. idem affirmarunt Curt.Sen.in
vnica. numero 13. C.de prohibit. sequestra. pecu. Bru-
nus consi.98. numero octauo. Zuchardus,in l.vlti.nu-
mero 133.C.de edicto diui Adria.tollen. Paris.consilio
41.numero 23. lib.1.& Ioan.Anch. Regiensis. quæstio.
25.numero tertio. Huc spectat, quod scribunt omnes,
iudicem procedendo ad assumendum informationes,
ex officio teneri citare partes.ita responderunt Roma.
consi. 248.numero primo. Cur.Sen.consilio vigesimo-
tertio. Ego quoque in fine.Dec. consi.410. numero se-
ptimo.in fine. & consi.447. numero 11. qui tamen de-
clarat, nisi velit iudex se informare de stylo, notorio
curiæ. Quocirca intelligimus lapsum esse Riminaldum
seniorem iurisconsultum alioqui doctissimum in l.si su
per possessione. C. de transact. dum scriptum reliquit,
hanc citationem non fore necessariam. Et de Riminal-
di traditione in specie dubitauit Zuchardus in d.l. vlt.
nume.130.133.C.de edicto diui Adria. tollen.& aper-
tè dissentit Ioan. Anch. d. quæstio.25. ad finem.qui ra-
tionibus atque fundamentis Riminaldi satisfacit.Qui-
nimo scribunt Cur.Sen.in l.vnica, numero decimoter-
tio.C. de prohib. sequestra.pecu. & Grammat. decisio.
64.numero decimo.post Aretin. & alios, non credi iu-
dici asserenti, se esse informatum non pręmissa partiũ
citatione.Qua de re scripsi in tract.de adipiscenda pos-
sessione. Remedio vltimo,numero 14.Hæc tamen iuris
sententia non procedit cum periculum est in mora.nã
tunc iudex procedere potest ad horum informationũ
assumptionem parte non citata. ita declarat Zuchardus
d.l.vlt.nu. 130.& nu. 133. quibus in locis idem sensit,
quando constaret aduersatium nullum ius in ea posses-
sione habere.

32 QVAERO sextò, an † litis contestatio in hoc iu-
dicio necessaria sit? Et necessariam non esse responde-
runt Pau. Castren. consil.tertio.In causa, quæ vertitur
coram Do. Vicario Potestatis Pergami.colum.secunda,
vers. [illegible]gitur.lib.2.Neuiza. consi. 65.numero 20. & con-
si. [illegible] .numero septimo.Cagnolus in l.in pari.numero 6.
de reg.iuris.& Petrus Beneintendi conclus. 76. numero
secundo. Quæ sanè sententia comprobari potest.Nam
ita obseruatur in remedio illo ex officio iudicis, quod
spoliato lite pendente redditur, quemadmodum an-
notaui in Tract.De recuperanda possessione.Remedio,
vlti.numero 35.Quod sine controuersia procedit, cum
hoc iudicio officium imploratur ante litem motam su-
per possessorio ordinario, nam tunc solum habet iu-
dex ex officio requirere, vt contendentes capitula ex-
hibeant, & super illis probationes recipere, quemad-
modum relati Doctores scribunt. At dubitatio eo in
casu versatur, cum lite pendente qui rei insistit ab ad-
uersario perturbatur. Et hoc in casu dicendum pari-
ter est, non fore necessariam litis contestationem, quã
do quidem lis hęc, quæ statim est terminanda, ordi-
naria efficeretur, oririque interim ex ea perturbatio-
ne scandalum posset, quod equidem pro viribus eui-
tari debet.

33 QVAERO septimo, an † causæ cognitio necessaria
sit in hoc iudicio?Et necessariam fore, summariã atque
breuem tamen,respondit Castr.d.consi.3.colũ. 2. versi.
in illa requiritur.lib. 2.quem sententiam probat tex.l.li
beris. §.vlt.de libera cau. & tex.c.cum venissent. de in-
stit.Et scribit Masue.in sua Practica in tit. De possesso
rio.nu.vigesimoquarto. in hoc iudicio summatim esse
procedendum,breui tempore, & paruo testium nume-
ro. Testatur quoque Didacus libro Pract. quæstio. cap.
17.num.quarto.in Hispanijs hunc morem seruari.man-
dat iudex ex officio ea de re examinari quinque testes
producendos a singulis ex colitigantibus,& à causæ,
commissario, seu à tabellione interrogatur ij,quos co-
gnoscere is iudex potest verius ac plenius dicturos es-
se testimonium in ea controuersia. & cognito quis sit
in possessione, mandat iudex potiorem in probationi-
bus possessioni insistere,& aduersarium suscipere par-
tes actoris in iudicio possessorio ordinario, & quod in
terim ad eam possessionem non accedat.ita declarat.
Neuiz.consi.80.num.4.post alios, quos citat.idem con-
si.81.nume.3.ver.in possessione. Idem quoque affirma
runt Cæpol.cautel.100.nume.3.& Natta consi.121.nu.
2.lib.1. Quæ sanè sententia procedit, cum hoc iudicis
officium imploratur ante litem motam super possesso-
rio ordinario, lite verò mota cum vnus litigantium qui

in possessione est, timet ab aduersario pertubari, conqueritur apud iudicem, officiumque eius requirit, iudex verò ex suo officio suo informationes sumit de huius requirentis possessioni, seu insistentia, & summatim cognito hunc iu possessione esse, aduersario iubebit itaque præcipiet, ne ea lite pendente hunc ita possidentem perturbet.

34 QVAERO octauò, quæ † probationes in hoc iudicio necessariæ sint. Et leues sufficere respondit Castren. d.consi.3.colum.2. versi.quartò. & cum illo Didacus d. cap.16. nume.4. qui scribit sufficere paruum numerum testium. imò respondit Alexand.consi.103.nume.5.lib. 7.sufficere semiplenam probationem, vt putà per famā vel vnius testimonium. Idem affirmarunt Decius consi. 56.colum.2. Hormanocius Detus in l. naturaliter.§.nihil commune.nume.85.de acquir. possess. quos in specie nostra secutus est Neuiza.consi.80.num.11. Et egregiè præter eum declarat Curtius Sen. in l.admonendi. num.323.versi.secundò moueor.ff. de iureiuran. quem secutus sum in Tracta. De recupe.possess. Remedio 15. nume.413. Eandem probant sententiam Cagnolus in l. pari.nume.6.de regu. iur. Crauet.consil.158.nume.12. copiosè Gabriel Saray.in annota. ad Matthæs. notab.2. Io.Anch.q.25.nu.8. Piotus in l.si quādo.nu.106.C.vnde vi.& Natta consi. 121. nume.2.lib.1. Quibus declaratur
35 † statutum Ferrariæ lib.2.sub rub. De præcepto faciendo partibus, concedit statutum iudicem ex officio sumere has informationes. intelligo ego sufficere si semiplenas probationes sumat.

36 QVAERO nonò, an † probationes factæ de [illegible] tate prosint in hoc iudicio? Neuiz.in consi.81.nu. 27. post Castren.in l.si in possessione.C.vbi de causa status; respondit non prodesse: idem sensit Ioan.Bologne.in l. naturaliter.§.nihil commune.nume.443. de acquiren. possessio. Hoc tamen intelligit Neuizanus, cum nullus terminus, assignatus fuit ad probandum de possessione, secus si terminus assignatus fuisset in causa proprietatis ad probandum, etiam de possessione, quoniam, tunc probationes de possessione in eo termino factæ etiam in causa hac possessoria probantem iuuabunt. Ego opinor hac in re duo esse consideranda. Primum, an probationes de proprietate, atque ita de dominio, factæ prosint in hoc iudicio. Si loquimur, de eo qui iam in possessione, est dicendum est, esse superuacaneas, quandoquidem sufficit, quod rei insistat. Hunc respondit Natta consil.121.nume.5.& 9.lib.1. in hoc iudicio tituli probatione m nihil opitulari, & ob id rectè Ioan. Bologne.in dicto §.nihil commune. ad finem, dixit supra, causam petitorii nullo modo posse cum hac cumulari. Si quoque de eo loquimur, qui detinet, licèt non possideat, adhuc ei causa proprietatis, non prodest, cum illi sola rei insistentia sufficiat, vt hoc remedio defendatus. Secundum, quod dixi esse considerandum illud est, an probationes de possessione factæ in alio iudicio, dum causa proprietatis, tractabitur, prosint in hoc iudicio, tunc dicendum est, quod si terminus datus etiam fuit ad probandam etiam possessionem, omninò probent, ex quo iudicij ordine seruato, factæ probationes hæ fuerunt. atque ita intelligo Neuiza.d.consil.81. numero 27. Si verò nullus terminus, datus est, non videntur probationes hæ in hoc iudicio recipiendæ, ita sentit Castren.in d.l.si in possessione. Ea est ratio, quia non potuit aduersarius, obijcere contra testes, & suas defensiones in iudicium proferre. Crederem hæc non
37 procedere in casu relati † statuti Ferrariæ lib.2.sub rubri. de præcepto faciendo partibus. Nam dum concedit iudici sumere informationes ex officio suo, opinor iudicem posse sumere informationes etiam ex quibusve actus super causa proprietatis agitatis: nisi modo ita essent inordinata, vt nulla eis prorsus fides adhibenda esset.

38 QVAERO decimò, an † probationes factæ in hoc iudicio, probent, & in iudicio possessorio plenario? Duos casus ego soleo ex omnium sententia ita distinguere. Primus est, cum probationes factæ in hoc iudicio summario nō reproducunt in plenario iudicio, tūc nil prosunt: ita respondit Castren. d.consil.3. colum.2. versi.quartò principaliter.lib.1. Didacus dicto cap. 12. nume.4.versi.quartum ex præmissis.& Neuiz.consi.80. nume.7.versicu. Et fatetur. qui scribit ita etiam sensisse Castren.in l. si super possessione. C. de transact.& in l. ordinarij.C.de rei vend. Ea est ratio, quia hæ probationes solum receptæ à iudice fuerunt, vt benè informatus valeret præsentem controuersiam diffinire: non ergo plus vltrà suam intentionem operari debent. l.non omnis.ff.si certum peta. Hinc scribunt Felinus in Rub. de treuga & pace.in fine. Brunus consi.98.nume.5.6.& Bero. consil. 11.nume. 3.lib.1.gesta in hoc iudicio non præiudicare plenario. quod intelligo hoc in casu. Secundus est casus, cum probationes in hoc iudicio factæ reproducuntur in iudicio possessorio plenario, tunc probant. ita sentiunt Castren. Neuizanus, & Didacus, præcitatis in locis. Ea est ratio, quod sunt probationes factæ inter easdem personas, & in eadem causa, licet diuersum finem, atque effectum. & ob id mirum non est, si in alto principali iudicio probant. l. 2. C.de eden. & l.gesta.C.de re iud.& præcitato loco Castrensis scribit. Illum secutus est Purpura.in d.l. 2. numero 133. C. de edendo.

Declaratur primò, hic secundus casus, vt procedat cum probationes hæ, aduersario citato, receptæ fuerunt, secus si eo absente. ita Castren. loco iam sæpius citato.

Declaratur secundo, vt procedat, cum iterum ij testes interrogantur, secus si non interrogarentur de nouo in iudicio possessorio plenario. quod sensit Castr. d.loco. & si id non necessitate, sed in facultate ponat: ego necessariam fore interrogationem omninò puto, quando non exactè, sed leuiter in hoc iudicio summario fuissent examinati: Quemadmodum videmus in iudiciis possessoriis ciuilibus, in quibus testes examinati non probant plenè in causa Criminali, possessionis, turbatæ, vt docuit Saly. in l.si quis de se fundum, colū. pen.versi.aut condemnationem.C.ad l.Iul. de vi publi. Hæc annotanda sunt ad declarationem statuti Ferrariæ, lib.2.sub Rub. De præcepto faciēdo partibus. dum statuit, ex informationibus a iudice sumptis non irrogari præiudicium partibus. intelligitur statutum, nisi illæ informationes reproducuntur, & de nouo testes interrogentur; Nam tunc ex reproductione non retinent nomen antiquarum informationum, sed nouæ probationes dicuntur.

39 QVAERO vndecimò, † an testes, qui super hac possessione hoc in iudicio interrogandi sunt, iuramentum de rei veritate dicenda præstare habeant? Et necesse non habere nisi sunt affirmare Bal.in c.1.§.si tres. nu.5.de pace iura.firma.& Cur.Sen. consi.61. super eo articulo.ad finem.& in specie clarius ita responderunt Neuiz.consi. 80.nu.7.ver.& fortè Alc.resp.386.nu.1.& idem docuit Io.Bolog.in l.naturaliter.§.nihil commune.parte secunda.nu. 443.de acq. pos. Ex quo enim hæ probationes recipiuntur a iudice ex officio ad sui informationes iuramentum non videtur necessarium, quemadmodum scribit gl.in c.1.§. si duo homines in verbo, testimonium de pace tenen. quam singularem dixit doctissimus Carelianus Cotta in suis memora in verbo, teste iurato. Comprobatur hęc sententia vel eo, quod in hoc iudicio sufficit leuis & qualis qualis probatio, vt diximus supra. q.8. At cum sufficit qualis qualis probatio, testib. non iuratis adhiberi fides potest, quemadmodū multorum auctoritatib. probaui in commentariis de arbitrariis iudicium.lib.1.q.26.ad finem.

QVAERO

40 QVAERO duodecimo, † an in hoc iudicio necessaria sit testium publicatio? Et necessariam non esse in specie affirmauit, atque ita in iudiciis obseruari dixit Didacus dicto capitulo decimoseptimo, numero quarto, versicu. quintum est. Quam quidem assertionem comprobant, atque declaraui quæ scripsi libro 1. De arbit. iudic. q. 33.

41 QVÆRO decimotertio, an † testium repulsatio in hoc iudicio admittatur? Et non admitti scribit Didacus dicto libro Practi car. quæstio. capitulo decimoseptimo, numero quarto, versicu. septimo est, post Antonium Capicium, decisione quinquagesimaquinta, qui quidem Capicius testatur ita in consilio Neapolitano decisum fuisse: Ea est ratio, quod hic non agitur de præiudicio irreparabili, cum per sententiam diffinitiuam tolli possit omne detrimentum. Quocirca testium reprobatio reijci debet. quemadmodum scribunt Abbas, Felinus, & cæteri in capitulo, veniens, il secondo, de testibus. & comprobaui in commentarijs. De arbitrariis iudicum, libro primo, quæstione trigesimasecunda, vbi numero vndecimo, dixi non admitti testium repulsationem in illis iudiciis, quibus damnum non adfertur irreparabile per aliud subsequens iudicium, vt hic. atque ita eo loci declaraui Felinum in capitu. veniens. il secondo, numero decimotertio, de testibus. Quod est obseruandum ad declarationem
42 sæpius relati statuti † Ferrariæ, De præcepto faciendo partibus, dum concedit iudicem sumere informationes. non enim contra illas obiici poterit testium repulsatio.

43 QVAERO decimoquarto, an † falsi accusatio aduersus probationes in hoc iudicio factas proponi possit? Et proponi non posse scriptum reliquit Massuerius in sua Practica in titu. De possessorio. numero vigesimoquinto, & cum eo Didacus dicto capitulo decimoseptimo, numero quarto, versic. nono vbi. Et idem sensit Antonius Capicius, decisione quinquagesimaquinta, in fine, qui affirmat in consilio Neapolitano fuisse decisum, non esse in hoc iudicio admittendam scripturarum impugnationem. Ea est huius sententiæ ratio, quod iudicium hoc non admittit exceptiones, quæ altiorem indaginem requirunt. Quocirca si (vt illi scribunt) accusatio euidentem probationem haberet, recipi posset. Quod comprobatur ex his, quæ scripsi in Tracta. De adipiscenda possessione, remedio quarto, quæstione 84. Ita declaratur relatum statutum Ferrariæ. Credo etiam obiici non posse in hoc iudicio exceptionem excommunicationis, nec etiam defectus tituli in beneficialibus, vt videmus non obiici in iudicio illo ex iudicis officio. quod redditur spoliato lite pendente. quemadmodnm copiosè scripsi in tract. De recuperanda possessione, remedio vltimo, numero 31. 32.

44 QVAERO decimoquinto, quæ † forma erit sententiæ in hoc iudicio? opinor iudicem pronunciare oportere, possessorem, vel detentorem manutenendum atque conseruandum esse in ea sua possessione, vel quasi, quam eo tempore obtinet, citrà tamen præiudicium iurium partis tam in petitorio, quam in possessorio plenario, atque ordinario, præcipereque debet iudex aduersario, ne illi, pro quo pronunciatum est, molestiam, turbationemve inferat. Quod probarūt Capicius decisione 189. numero vndecimo, & Didacus dicto capitulo decimoseptimo, numero secundo. Quæ sanè doctrina siue controuersia procedit, cum constat, quis sit in possessione, lite ipsa ordinaria pendente. At maius est dubium, cum ab initio ambo contendunt, se esse in possessione, & verè ignoratur, quis in ea potior sit. Quo in casu dicendum est, vt scripsimus supra in hoc tractatu, remedio tertio, quæstione octuagesimaseptima. Illud etiam obseruari conuenit,

45 quod vbi † omnino ignoratur quis sit in possessione, iudex potest sequestrari facere possessionem apud se, donec in iudicio possessorio ordinario constet quis verè possideat. ita in specie hac docuit Orianus in rubri. De causa possessio. & propriet. columna nona, versicu. si autem per dictas. post Baldum in l. vnica. C. de prohib. sequest. pecu. vbi Curtius Senior, numero decimoquinto, idem scribit. & Iacobinus de Sancto Georgio in l. si de vi. numero quarto, de iudicijs.

46 QVAERO decimosexto, an † sententia lata in hoc iudicio diffinitiua sit, an verius interlocutoria? Paulus de Castro in sæpius citato consilio tertio, columna secunda, versicu. pronunciato autem. respondit, esse interlocutoriam. Illum secuti sunt Felinus in rubrica. De treuga, & pace. in fine, Riminal. in l. si super possessione. C. de transactio. Berous consilio quadragesimoquinto, columna prima, versicu. secundo, de iure. libro primo, Anton. Capic. decisione 55. ad finem. Cagnolus l. in pari. numero sexto, de regulis iur. Zuchar. l. vltima, numero 133. C. de edicto diui Adria. tollen. Natta consilio 121. numero nono, libro primo, Crauet. consilio 140. numero quarto, Didacus libro Practica. quæstio. capitulo decimoseptimo, numero secundo, Neuizan. consilio octuagesimo, numero septimo, Petrus Benecintendi conclusione 79. numero tertio, & numero septimo, & nouissimè hanc sententiam secutus est Ioseph Ludouicus decisione vigesimo, numero octauo. Quam quidem assertionem probat tex. in capit. 6. vltimo, §. de possessione, secunda quæstione sexta, vbi textus appellat interlocutoriam illam pronunciationem a iudice factam in causa possessionis momentaneæ, qualis hæc est. Ea est ratio, quod aliam sententiam in causa principali expectat, & damnum irreparabile ex hac ipsa non infertur, quinimo negotium non diffinit, cum solum præparet iudicium principale in causa possessoria, vel proprietatis. Rectè ergo
47 go interlocutoria appellatur. Cum illa dicatur † interlocutoria, quæ non adfert præiudicium irreparabile per diffinitiuam: quemadmodum tradunt Aretin. consilio vigesimo, columna prima, & consilio 106. columna secunda, Ruinus consilio 157. numero vigesimoprimo, libro quinto, & Crauet. consilio 181. & consilio 273. columna quarta, qui & illud respondit, illam dici interlocutoriam, quę sine solennitate profertur: vti nostram hanc proferri iam diximus.

48 QVAERO decimoseptimo, † an a lata sententia in hoc iudicio appellare liceat? Et non licere in specie respondit Neuizan. consilio octuagesimoprimo, numero quarto, post Paridem de Puteo in tract. Syndicatus, in verbo, negligentia. & Ias. in l. quod iussit. numero vigesimonono de re iudicata. Quibus accedunt Brunus consilio nonagesimooctauo, numero nono, Boerius in consuetud. Biturig. §. quarto, de iurisdictio. omnium iudicum, Rebuffus in commentariis ad Regias constitutiones, Galliæ tomo tertio, titulo. De materiis possessoriis, articu. 1. glo. prima, nume. 23. Alciat. respon. 386. numero secundo, versicu. tertio videtur: Ioseph Ludouicus dicta decisione vigesima, numero nono, & copiosè Petrus Beneintendi conclusione 79. primo dubio. qui ad hanc assertionem probandam multis rationibus vtitur. Nam (vt ille, & cum eo Rebuffus scribit) hæc sententia non aufert possessionem ab eo, qui eam habet, sed potius partium iura conseruat. Cum ergo detrimentum non adferat irreparabile, appellari nec potest. Hanc opinionem clarius probat l. vnica. C. si de momen. possessio. fuer. appella. quæ relata etiam est in cap. vlt. §. de possessione. 2. q. 6. prohibet illa constitutio appellationem a sententia lata in causa possessionis momentaneæ: at dubium non est, hanc possessionem esse momentaneam, vti diximus

mus supra in preludijs huius remedij, non ergo licebit appellare. Quæ sane constitutio a fortiori probat, si eam intelligimus loqui de quouis iudicio possessorio, tam retinendæ quàm adipiscendæ, & recuperandæ, vt eam ita intelligunt glos. Archidia. & Gemin. in dicto §. de possessione, hæc sententia nominatur interlocutoria, vt superiore quæstione dixi, a qua quidem de iure

49 ciuili † non appellatur. l. 2. vbi glo. & omnes, C. quæ appel. non recip. immo nec iure canonico, cum lata sit in iudicio extraordinario, vt scribit is Beneintendi. dicta conclusio. 79. nume. 6. in fine. Rursus, non alia ratione adinuentum est hoc remedium, quam vt scandalis obuiam eatur, vt supra dictum fuit, atque ita id factum est, quia periculum est in mora. Cum ergo celeritatem hoc iudicium desideret, sequitur non esse recipiendum appellationem, iuxta l. quisquis. C. quor. appellat. non recip. qua ita, eam ob causam sancitum fuit in possessorio adipiscendæ. Quod iam explicauimus in tract. De adipiscenda possessione, remedio primo, quæst. vlt. & remedio quarto. q. 99. & sequenti. Accedit tamen, quod si contra hanc sententiam non licet impetrare restitutionem in integrum, vt infra quæstione ab hac tertia dicemus, multo minus appellare licebit.

Extenditur relata conclusio, vt procedat nõ solum

50 † quo ad effectum suspensiuum, verum etiam quo ad deuolutiuum, nec enim hæc appellatio a lata sententia in hoc iudicio operatur effectum deuolutionis, ita decidit Petrus Beneintendi. dicta conclus. 79. in secundo

51 dubio. Quibus declaratur † relatum statutum Ferrariæ, sub rubri. De præcepto faciendo partibus, N... necesse non sit eo in casu sententiam ferre, attame... le processus ad vlteriora, quę facit iudex, conseruando possessorem, sententiæ vim obtinet, ita Bart. in l. a procedente. nume. 4. C. de dilationib. & ab his sententiis appellari solet, vt aliqua scripsi libro primo, De arbitr. iudicum. quæstio. 33. nume. 3. & scribit Decius in cap. interposita. colum. 1. de appellat. Non ergo licet ex relatis ab ea pronunciatione & sententia appellare. Hęc fortè doctrina non procedit cum iudex sequestrum emisit contra possessorem, vt respondit Ang. consil. 107. Iacob. de quo infra.

52 QVAERO decimooctauo, an † de nullitate sententiæ in hoc iudicio latæ dici possit? Alciatus respon. 386. nume. 6. respondit, post Angel. consilio 107. Iacobellus, ad finem, de nullitate dici posse illius sententiæ, qua accessus ad possessionem vtriusque partium prohibetur, & possessio apud iudicem sequestratur. Quorum responsa procedere possunt eo in casu, vt illi loquuntur, cum constat alterum ex contendentibus possidere, & sic à iudice contra eum sequestrum, vel contra vtrumque, vbi etiam constat, nullum subesse timorem scandali. non enim (ut suo loco diximus supra quęstio. 15.) licet iudici sequestrare possessionem, in qua quis reperitur: Cæterum, quando simpliciter, cognito quis possideat, iudex pronunciat, quorum alterum ex contendentibus rei insistere debet: opinor nullitatem opponi non posse, quandoquidem nullus iuris ordo hic obseruatur, ut eo contempto sententia nulla dici possit. non etiam contendentibus pręiudicium aliquod adfertur. Quod quidem præiudicium satis consideratur, cum possessio sequestratur, ut in casu Angeli. Nec hic aduersatur quod in possessorio liceat dicere de nullitate, etsi non possit appellari. vt docuit Baldus in l. vnica. numero sexto, in fine. C. si de momen. poss. sio. fuer. appell. & in l. vnica, numero tertio, C. ne liceat tertio prouoca. Alexan. consilio secundo, numero 12. libro tertio, & Vantius in tract. de nullitatibus, titu. quis de nullitate dicere possit. numero trigesimoquarto, quia Baldum & alios intelligo loqui iudicio possessorio plenario.

53 QVAERO decimonono, an † a lata sententia in hoc iudicio supplicare liceat? Didacus libro Practicar. quæstio. cap. 17. numero quarto, versic. octauo, scribit in suprema Hispaniæ curia obseruari, quod supplicatio non concedatur, quoniam ex tot dilationibus, quæ ad probandam hanc rei insistentiam, causa, quæ est summarijssimè tractanda, ordinaria redderetur. Cæterum huic opinioni repugnare videtur, quod scribit Decius in l. vltima, nume. 50. C. de edicto diui Adria. tollen. quem secuti sunt alij permulti a me relati libro primo. De arbitr. iudicum. q. 70. nume. 25. dum sentiunt in causa possessorij ex illa constitutione, & beneficio, supplicationis remedium admitti, & scripsi in tract. de adipiscen. posses. remed. 4. nu. 903. Dicere tamen possumus magnam extare differentiam inter iudicium ex illa constitutione. l. vlt. C. de edicto diui Adria. cum in illa certo casu admittatur appellatio & nullitas, vt in eo remed. 4. q. 100. 101. explicaui, quæ tamen hic omnino reijciuntur exactè enim magis illud iudicium tractari solet, quàm hoc de quo agimus.

54 QVAERO vigesimo, an † aduersus latam sententiam in hoc iudicio petere liceat restitutionem in integrum? Et non licere decidit Anton. Capic. decisio. 13. vbi testatur in regio Neapolitano Prætorio his fuisse hoc in casu negatam restitutionem. Idem scribit Didacus lib. Pract. quæst. d. c. 17. num. 4. versi. sextum ad hęc, qui affirmat in Granatensi auditorio restitutionē hanc nec posse, nec concedi. Placuit & hæc opinio Nicolao Antonio Grauatio non vulgaris eruditionis iurisconsulto in annot. ad praxim Vestrij lib. 5. cap. vlt. num. 36. atque ita decidit Petrus Beneintendi, conclus. 79 nu. 8. Ea est huius doctrinæ ratio, quod hoc damnum, quod adfertur ex hac sententia, dicitur esse leue, & ob id denegatur restitutio. iuxta. l. scio. ff. de in integrum restit.

55 vbi Baldus docuit, maiorem non restitui in integrum contra interlocutoriam, quæ non lædit ius suum, sed solum aufert exceptionem declinatoriam. & permulta his similia congessit Capic. d. decis. 13. & scripsi in tract. De adipiscen. possessio. remedio 4. q. 103. Confert doctrina Alberici post Odofredum in l. vlt. nu. 4. vers. dominus autem. C. qui leg. hab. perso. stan. in iud. quam retuli supra remed. 3. q. 107. Hæc & iam relata sunt annotanda ad declarationem relati statuti Ferrariæ.

56 QVAERO vigesimoprimo, an † iudex, qui hanc interlocutoriam tulit, reuocare eam possit. Et posse dicendum videbatur, postea quam interlocutoria est, quæ sui natura reuocari potest. l. quod iussit. ff. de re iudica. & vno verbo in specie ita sensit Cagnolus in l. in pari. numero sexto, de regulis iuris.

Cæterum ego opinor contrarium esse verius, rationibus quas supra retuli, ... hæc ... quæ celeritatem desiderat, nimium differri. Præterea hæc

57 interlocutoria † secum trahit executionem, cum iubeat alterum ex contendentibus in possessione esse, alteri vero iniubet, ne ad possessionem accedat, quemadmodum in simili tradunt Bartol. in l. cum procurator. §. si dominus. numero septimo, de operis noui nunciatio. Aretin. consilio 26. in fine. Alexan. in l. quod iussit. numero 24. & ibi Ripa. numero 34. de re iudic. Ruinus. consilio 209. numero 19. libro 1. Tiraquell. in l. si vnquam in verbo, reuertatur. numero 306. C. de reuoc. donatio.

58 QVAERO vigesimosecundo, † quo usque durabit hæc interlocutoria? Castren. dicto consilio 3. col. 2. versicu. Secundo quia, respondit, durare solum vsquequo lata erit sententia diffinitiua super possessorio ordinario. Idem scribunt Neuizan. consil. 30. nume. 7. & Petrus Beneintendi conclus. 79. nume. 79. num. 4. Ea est ratio huius doctrinæ, quod iudicium hoc est solum quoddam præparatorium iudicii: quemadmodum supra in præludiis ex l. liberis. §. vltimo. ff. de liberis. causa diximus.

QVAE-

59 QVAERO vigesimotertio ac vltimo, † quid si a sententia super possessorio ordinario lata contra eum, pro quo fuit in hoc iudicio summario pronunciatum, & interlocutum, fuerit appellatum, vel supplicatum, vel in integrum restitutio petita: an ei adhuc proderit illa interlocutio, appellatione, vel supplicatione, vel restitutione pendente? Ego multis ab hinc annis ex facto interrogatus respondi prodesse non posse. Siquidem interlocutoria hæc (vt superiore quæstione admonui) solum durat vsquequo lata erit diffinitiua in possessorio ordinario: nec differentiam constituunt relati interpretes superiore quæstione, quod ab ea diffinitiua appellatum, vel supplicatum fuerit, & rectè, quo-
60 niam etsi regulariter appellatio † iudicatum suspendat, efficiatque ne iudicatum videatur. l. penult. ff. ad Senatusconsul. Turpillia. attamen in causis possessoriis appellatio solum operatur effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum. quemadmodum copiosè scripsi in tracta. De recuper. possess. remed. 9. nu. 312. & in tract. De adipiscen. poss. remed. 4. q. 100. Erit ergo exequenda sententia lata in plenario possessorio, atque ita nil prodesse poterit illa interlocutio.

Hæc sunt quæ ad hanc tractationem scribere volui. Qua, dum (Deo auspice) illi extremam manum admonui, satis intellexi, me, quæ mea fide aliquando promisi, persoluisse. Vale lector beneuole atque studiose, & meos conatus boni ac æqui consule. Ex Vrbe Patauio Kalend. Augusti. M D LXXI.

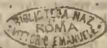
Christo Redemptori laus honor, & gloria.

FINIS.

Registrum.

a b A B C D E F G H [illegible] L M N O P Q.

Omnes sunt Quaterniones, præter b, & Q. qui est Quinternio.

VENETIIS,

Apud hæredes Ioannem Baptistam Somaschum.

M D XCI.